

LOHNER
—
BIBLIOTHECA
MANUALIS
CONCIONATORIA

4

BV4224

L6

v. 4

1869-74

008687

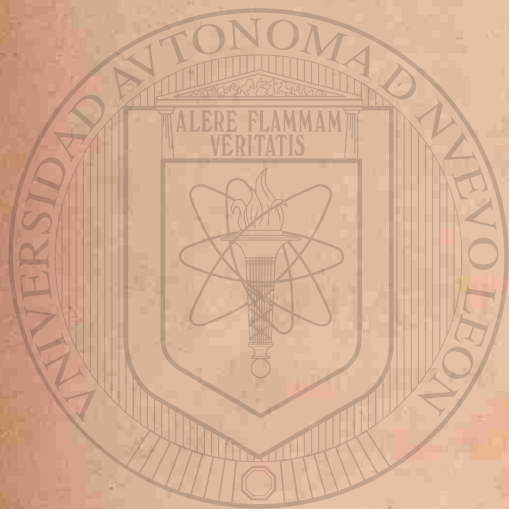
EX LIBRIS

HEMETHERII VALVERDE TELLEZ

Episcopi Leonensis

1080015297

R. P. TOBIAS LOHNER

BIBLIOTHECA

MANUALIS CONCIONATORIA

ORDINE ALPHABETICO DIGESTA.

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN

DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

TOBIAS LOHNER

BIBLIOTHECA

MANUALIS CONCIONATORIA,
ORDINE ALPHABETICO DIGESTA;

Novis titulis adacta; sententiis SS. Patrum et Doctorum illustrata;
Similitudinibus, Motivis, Medijs et Doctrinis Asceticis locupletata;
ingeniosis pro formanda ratione in omnia temata conceptibus relecto.
auctore concionatorio in Evangelijs festorum et dominicarum, necnon in locis generalibus abornata.

EDITIO NOVISSIMA ET ACCURATISSIME EMENDATA;

AD COMMODIOREM USUM IN QUINQUE TOMOS DISTRIBUTA;

CUI ULTIMO ACCEDIT OPUSCULUM:

INSTRUCTIO PRACTICA DE MODO CONCIONANDI, EXHORTANDI ET CATECHIZANDI;

TOMUS QUARTUS

Capilla Alfonso
Biblioteca Universitaria

UNIVERSIDAD DE NUEVO LEÓN
Biblioteca Adverbe y Talzer

FONDO EMERITO
ALVARDE Y TALZER

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN

DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

LUTETIÆ PARISIORUM,
APUD HIPPOLYTUM WALZER, BIBLIOPOLAM EDIVOREM,
Viâ vulgo dictâ de Vaugirard, 21.

M DCCC LXXIV.

45297

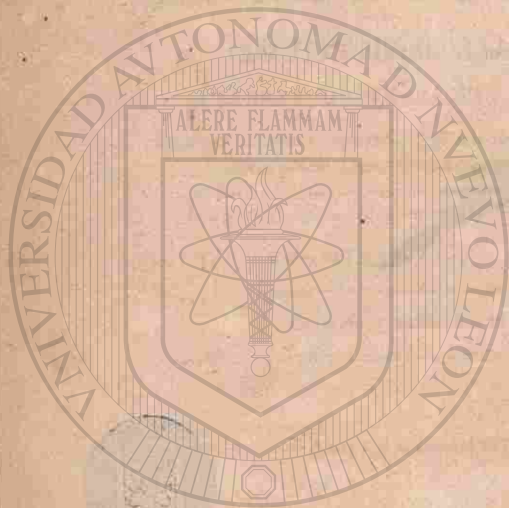

BV4224

L6

V.4

1869-74

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA

FONDO EMETERIO
VALVERDE Y TELLEZ

BIBLIOTHECA

MANUALIS

CONCIONATORIA

POENITENTIA

QUOAD ESSENTIAM

DEFINITIO. — Est virtus, qua peccata nostra ut sunt Dei offensae detestamur, et eadem efficaciter expiari, et deinceps, cavere statuimus; nam poenitentiam agere, teste sancto Gregorio, est perpetrata mala plangere, et plangenda non perpetrare. (S. Greg. hom. xxxi. in *Eccl.*) Illic, ut vult Laetantius, Graeci recte Metanoam vocant, seu respicientiam; respicit enim, ne mentem suam quasi ab hisoria recipit, quem erratum piget, castigatque seipsum demeritis, et confirmat animum suum ad rectius vivendum. LACTANTIUS. l. VI. *inst.* xxiv.

DIVISIO. — Dividitur in *publicam* et *privatam*. Ista est, qua privatim quisque sua peccata plangit, et pro risdem satisfactio conatur. Illa est, qua pro peccatis publice commissis publica sit satisfactio; et haec iterum subdividitur in *solemnem*, quae cum praescriptis ab Ecclesia caeremoniis et formulis peragitur, et olim nominis pro gravissimis criminibus imponebatur, et quidem semel tantum, tum ne videretur, tum quia erat sollemnis professio non redeundi ad publica scandala, sicut Baptismus est sollemnis professio non redeundi ad infidelitatem; et non *solemnem*, quae absque consuets sollemnitatibus publice

peragitur, ideoque saepius repeti, atque etiam Sacerdotibus (quibus sollemnis prohibebatur) imponi poterat. BEHN. in *Theatro*. V. Pan.

ACTUS. — *Peccatum agnoscere*; ad exemplum Davidis dicentis: Non est sanitas in carne mea a facie ire tuae; non est pax ossibus meis a facie peccatorum meorum. Quoniam iniquitates meae supergressae sunt caput meum, et sicut onus grave gravatus sum super me. (*Psal.* xxxvii. 4.) De quo acti S. Cyprianus sic loquitur: Primus felicitatis gradus est, non delinquere; hinc succedit modestia, quae sancti S. Cypriani *epist.* III.

Erubescere ob peccatum; juxta illud Dei vultum: Et recordabimini sibi viarum vestrarum et omnium scelerum, quibus polluti estis in eis: et displicebitis vobis in conspectu vestro in omnibus malitiis, quas fecistis. (*Exec.* xx. 41.) Super qua verba Eusebius Emisenus, videns, inquit, quia jam non parva pars meriti est, ad conspectum erubuisse peccati. (*Euseb. in hom.*) Verum enim, teste S. Augustino, verecundia magna est poena; qui erubescit pro Christo, dignus fit misericordia. S. AUG. *de pen.*

Confiteri peccatum: cum Davide: Confitebor tibi, Domine, in toto corde meo; et: Tibi soli peccavi, et malum carni tuae feci. (*Psal.* cx. 1.) Nam ex eo unusquisque justus esse incipit, ex quo sui peccator extiterit.

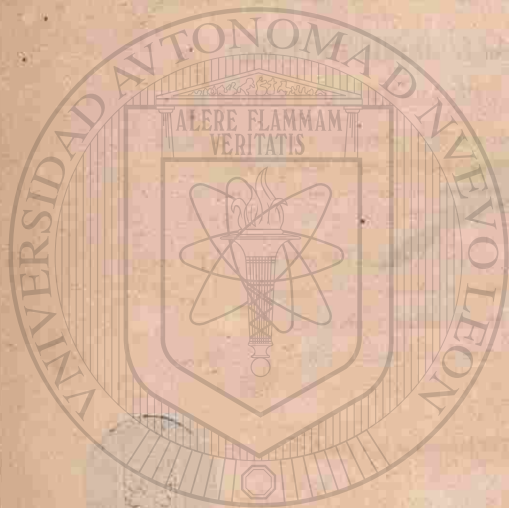
Dolere de peccato; nam qui peccata confi-

BV4224

L6

V.4

1869-74

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA

FONDO EMETERIO
VALVERDE Y TELLEZ

BIBLIOTHECA

MANUALIS

CONCIONATORIA

POENITENTIA

QUOD ESSENTIAM

DEFINITIO. — Est virtus, qua peccata nostra ut sunt Dei offensam detestamur, et eadem efficaciter expiari, et deinceps, cavere statuimus; nam poenitentiam agere, teste sancto Gregorio, est perpetrata mala plangere, et plangenda non perpetrare. (S. Greg. hom. xxxi. in *Eccl.*) Illic, ut vult Laetantius, Graeci recte Metanoam vocant, seu respicientiam; respicit enim, ne mentem suam quasi ab hisoria recipit, quem erratum piget, castigatque seipsum demeritis, et confirmat animum suum ad rectius vivendum. LACTANTIUS. l. VI. *inst.* xxiv.

DIVISIO. — Dividitur in *publicam* et *privatam*. Ista est, qua privatim quisque sua peccata plangit, et pro risdem satisfactio conatur. Illa est, qua pro peccatis publice commissis publica sit satisfactio; et haec iterum subdividitur in *solemnem*, quae cum praescriptis ab Ecclesia caeremoniis et formulis peragitur, et olim nominis pro gravissimis criminibus imponebatur, et quidem semel tantum, tum ne videretur, tum quia erat sollemnis professio non redeundi ad publica scandala, sicut Baptismus est sollemnis professio non redeundi ad infidelitatem; et non *solemnem*, quae absque consueta sollemnitatibus publice

peragitur, ideoque saepius repeti, atque etiam Sacerdotibus (quibus sollemnis prohibebatur) imponi poterat. BEHN. in *Theatro*. V. Pan.

AETUS. — *Peccatum agnoscere*; ad exemplum Davidis dicentis: Non est sanitas in carne mea a facie ire tuae; non est pax ossibus meis a facie peccatorum meorum. Quoniam iniquitates meae supergressae sunt caput meum, et sicut onus grave gravatus sum super me. (Psal. xxxvii. 4.) De quo acti S. Cyprianus sic loquitur: Primus felicitatis gradus est, non delinquere; hinc succedit modestia, quae sancti S. Cypriani *epist.* III.

Erubescere ob peccatum; juxta illud Dei vaticinium: Et recordabimini tibi viarum vestrarum et omnium scelerum, quibus polluti estis in eis: et displicebitis vobis in conspectu vestro in omnibus malitiis, quas fecistis. (Ezech. xx. 41.) Super qua verba Eusebius Emisenus, videns, inquit, quia jam non parva pars meriti est, ad conspectum erubuisse peccati. (Euseb. in *hom.*) Verum enim, teste S. Augustino, verecundia magna est poena; qui erubescit pro Christo, dignus fit misericordia. S. AUG. *de pen.*

Confiteri peccatum: cum Davide: Confitebor tibi, Domine, in toto corde meo; et: Tibi soli peccavi, et malum carni tuae feci. (Psal. cx. 1.) Nam ex eo unusquisque justus esse incipit, ex quo sui peccator extiterit.

Dolere de peccato; nam qui peccata confi-

teur, et non deslet, perinde est, ne si vulnus detegeret medico, et curari nollit. E contra- riuo vero lacrymas penitentiae apud Deum pro baptisate reputantur, teste Isidoro. *Isidorus. S. Greg. xviii, mor. xv.*

Corrigere peccatum : qui enim peccatum suum tuncit, et se non corrigit, solidat peccata, non tollit, juxta S. Augustinum : inanis enim est penitentia, quam sequens culpa conquinat. Nihil prosunt lacrymae, si recipiuntur peccata; nihil valet a malis veniam poscere, et mala denovo iterare. S. Aug. *in serm.*

Satisfacere pro peccatis : ad agendam enim penitentiam, ait S. Augustinus, non sufficit mores in melius commutare, et a malefactis recedere, nisi et his, quae facta sunt satisfaciat Deo per penitentiae dolorem, per humilitatis gemitum, per contriti cordis sacrificium, cooperantibus elemosynis. *(Idem in util. S. Aug. in l. de pie. Et S. Gregorio teste, quem vere poenitet, laborem penitentiae non abhorret : sed quid sibi pro culpa, quam odit, injungitur, tacita conscientia amplectitur. S. Greg. in hom.*

Contrarias virtutes exercere : juxta illud Apostoli : Si aut exhibuistis membra vestra servire iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibentis servire justitiae in sanctificationem. *(Rom. xvi, 19.)* Quod etiam suavit S. Augustinus dicitur : Quales impetus habetis ad mundum, tales habetis ad Artificem mundi. Imo, Baruch suadet, sicut factus sensus vester, ut erraretis a Deo : decies tantum iterum convertentes requiretis eum. *Bar. iv, 28.*

Ignoscere aliis : vere enim germanaque penitentiae argumentum est, obliuio injuriarum. Qui vero inimicitias tenet, et se poenitere affirmat, similis est ei, qui se in somnis currere putat. S. Clem. *gr. 49.*

Humiliter de se loqui : nam hoc est humilis cordis vera compunctio, teste S. Chrysostomo, magna agere et humilia loqui : juste operari, et super peccatis timere, atque tremere. Tale cor contritum, et humilitatum non despiciet Deus. S. Chrys. *in serm.*

Gratus. — Primus est juxta S. Thomam, panire in se, quod quisque commisit; huic enim aliqui penitentiam dictam volunt, quasi penitentiam Tria quippe, quae sunt in percussione pectoris, nempe, peccatus, et manus, significat, quod penitentia est de his, quae mente, voce et opere peccavimus. S. Thom. *in ii, cap. Math.*

Secundus est, fugere peccata et occasiones peccandi. Si enim olim dicebat Josue : Maledictus, qui reedificaverit Jericho; quanto magis maledictioni hunc subiacet, qui peccata quae destruxerat, reedificans, praevicatorum se constituit. *Hug. l. iii, de Mister. Eccl.*

Tertius est, tantum studere ad bene agendum, quantum ad peccandum studuit : per hoc enim, quod dicitur, facite fructus dignos penitentiae, uniuscujusque conscientia convenitur, ut tanto majora acquirat honorum operam luca, quanto graviora sibi infuit damna per culpam. S. Greg. *in hom.*

EX S. SCRIPTURA.

QUALITAS. — Penitentiam agite : appropinquavit enim regnum caelorum. *MATT. iii.*

Super hoc plangam, ululabo : vadam spoliatus et nudus, faciam planctum velut draconum, et lactum quasi struthionum. *MICH. i, 8.*

Laboravi in gemitu meo, lavabo per singulis noctes lectum meum, lacrymis meis stratum meum rigabo. *Ps. xli, 7.*

Peccavi valde in hoc facto : sed precor Dominum, ut transferas iniquitatem servitui, quia stulte egi nimis. *II. Reg. xxiv, 10.*

Postquam enim convertisti me, egi penitentiam, et postquam ostendisti mihi, percussi femur meum. Confusus sum, et erubui, quoniam sustinui opprobrium adolescentiae meae. *JER. xxxi, 20.*

Statue tibi speculam, pone tibi amaritudinem, dirige cor tuum in viam rectam, in qua ambulasti : revertere Virgo Israel. *Is. 21.*

Vias meas in conspectu ejus arguam; et ipse erit Salvator meus. *JER. xiii, 15.*

Lavamina mundi estote, austerie malum cogitationum vestrarum ab oculis meis; quiescite agere perverse, discite benefacere. *ISAIE. x, 16.*

NECESSITAS. — Nisi penitentiam habueritis, omnes simul peribitis. *Luc. xiii, 23.*

Memor esto itaque, unde excederis, et age penitentiam, et prima opera fac : sin autem, venio tibi, et movebo candelabrum tuum de loco suo, nisi penitentiam egeris. *APOC. ii, 5.*

An divitias bonitatis ejus, et patientiae, et longanimitatis contemnis? ignoras, quoniam benignitas Dei ad poenitentiam te adducit? Secundum autem duritiam tuam,

et imponentis cor thesaurizas tibi iram in die irae et revelationis justi judicii Dei. *ROM. ii, 4.*

Quia vocavi, et tenuistis; extendi manum meam, et non fuit, qui aspiceret. Despexistis omne consilium meum, et increpationes meas neglexistis, ego quoque in interitu vestro ridebo, et subsannabo vos, cum vobis id, quod timebatis, advenerit. *Prov. i, 24.*

Si poenitentiam non egerimus, incidemus in manus Domini, et non in manus hominum. *ECCLES. ii, 24.*

Non tardes converti ad Dominum, et ne differas de die in diem; subito enim veniet ira illius, et in tempore vindictae disperdet te. *Idem, v, 6.*

DIGNITAS. — Renovamini spiritu mentis vestrae, et induite novum hominem, qui secundum Deum creatus est in justitia, et sanctitate veritatis. *Eph. iv, 23.*

UTILITAS. — Sacrificium Deo spiritus contritum est; cor contritum et humilitatum Deus non despiciet. *Psalm. l, 10.*

Poenitentibus autem dedit viam justitiae, et confirmavit deficientes sustinere, et destinavit illis sortem veritatis. *Eccl. xvii, 20.*

Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. *MATT. v, 5.*

Si impius egerit poenitentiam ab omnibus peccatis suis, quae operatus est, et custodierit omnia praecepta mea, et fecerit iudicium et justitiam, vita vivet et non morietur. Omnium iniquitatum ejus, quae operatus est, non recordabor. *EZECH. xviii.*

Comque quaesieris illi Dominum Deum tuum, invenies eum; si tamen toto corde quaesieris, et tota tribulatione animae tuae. *ZACH. l, 4.*

Convertimini ad me, ait Dominus exercituum, et convertar ad vos. *JER. xiiii, 8.*

Si poenitentiam egerit gens illa a malo suo, quod locutus sum adversus eam, agam et ego poenitentiam super malo, quod cogitavi, ut facerem ei. *EPHES. iii, 14.*

Sorgo, qui dormis, et exurge a mortuis, et illuminabit te Christus. *I. Cor. ii, 21.*

Si nosmetipsos dijudicavimus, non utique judicabimur.

EX SS. PATRIBUS

QUALITAS. — In tribunal mentis tuae ascende contra te, et eum te constitue ante te : noli te ponere post te, ne Deus te ponat ante te. *(S. Aug. in lib. de util. pan.)*

Numquam spernit Deus poenitentiam, si ei sincere et simpliciter offeratur, etsi ad summam quis pervenerit malorum, et inde tamen velit reverti ad virtutis viam, suscipit libenter et amplectitur; non enim temporis longitudine, sed affectus sinceritate poenitendo pensatur. *(S. Chrys. in lib. de resparat. laps.)*

Quod habuit in se oblectamenta, tot de te invenit holocausta; convertit ad numerum virtutum numerum criminum, ut lotum serviet Deo in poenitentia quidquid ex se Deum contempserat in culpa. S. Greg. *hom. xxxviii.*

Poenitens omnes fructus suae poenitentiae parvos habet; nunquam sufficiat, semper doleat, semper coram Domino, ante quem peccavit, erubescat, et dolorem cum vita fuit. S. Aug. *de pan.*

Quam magna deliquimus, tam grandia deservimus; alto vulnere diligens et longa medicina non desit. Poenitentia criminis minor non sit. S. Chrys. *in serm. de laps.*

Non sufficit summis labiis dicere : Peccavi, parce, remitte. Et Saul dicebat : Peccavi, sed non obtinui illam veniam, quam David una poenitentiae voce promeruit; et hoc quare? Qui confessionem illam nota magis verba, quam gemitus exprimebant; quia non compensabat magnitudinem criminis tanta humilitatio supplicantis. Non levi agendum est contritio, ut debita illa redimantur, quibus mors aeterna debetur; nec transitoria opus est satisfactione pro malis illis, propter quam paratus est ignis aeternus. Si volumus intelligere, quam graves quid se facit iudex oster hominum culpas, respiciamus ad penas. Eusebius, *Emisssio. hom. ad Monach.*

Pigeat sane peccare, sed poenitere non pigeat, quis naufrago tabulam, ne evadat, eripiat? Quis sanandis vulneribus invidebit. B. PAGESII, *ep. ad Sympronian.*

Facilius viventi, qui innocenciam servare ruit, quam qui congrue egerint poenitentiam. S. Amb. *lib. II de Poenit.*

Ad agendam poenitentiam non sufficit mores in melius commutare, et a male factis recedere, nisi et de his quae facta sunt, satisfacias Deo per poenitentiae dolorem, per humilitatis gemitum, per contriti cordis sacrificium, cooperantibus elemosynis. S. Aug. *l. de Pan.*

Inanis est poenitentia, quam sequens cul-

pa coinquinat, nihil prosunt lamentea si replicentur peccata. Nil valet a malis veniam posseere, et mala de novo iterare.

Qui poenitentiam agit, paratus debet esse ad opprobria perferenda, injuriasque subeundas, nec commoveri, si quis ei peccati sui crimen objiciat. *AMB. lib. de Joseph.*

EQUITAS. — Si forte in corpore perum aliquid morbi pulsaverit, statim medicos adhibemus, et pecuniam profundimus, et omni observantia, quam competunt, gerimus, nec prius cessatur, quam quae molestia sunt, mitigentur; anima vero cum quotidie vulneretur, cum per singula laetetur, uratur, precipitetur, et modis omnibus percat, nec parva quidem pro ea nos cura sollicitat. *S. CAEVS. de comp. cord.*

Si clarus tibi aliquis vita functus esset, doleres et ingemisces, et lugubri habitu tristitiam mentis ostenderes; et moritur tibi charissima anima, et interdum etiam rides, et in nullo commoveris. *S. CYR. serm. de laps.*

Tanta est poenitentiae medicina, ut malare videatur suam Deus sententiam. In te est igitur, ut evadas. Vult rogari Deus, vult de se sperari, vult tibi supplicari. Homo es, et vis rogari, ut ignoscas; et putas Deum non roganti tibi ignoscere? Ipse Dominus Jerusalem flerit, ut, quia ipsa flere nolebat, Domini lacrymis ad veniam pertingeret. *S. AMB. lib. II de poenit.*

Sunt multi, quos peccare non pudet, o incredibilis insaniam de vulnere ipso non rubescis. Nonne vulnus fetidum et putridum est. Confuge ergo ad medicum, age poenitentiam, oie: Iniquitatem meam ego cognosco, et peccatum meum contra me est semper. Tibi soli peccavi, quia tu solus sine peccato. *S. AUG. exp. Ps. v.*

Magis nos, quam servos nostros vilipendimus. Illis enim febriantibus medicos convocamus, cubilem certum tribuimus, et medicum legibus parere impellimus, quas si negligunt, irascimur, et castodes apponimus, qui eos medicorum praecceptis vivere cogunt: quod si magni pretii medicina fuerit, libenter impensum subimus, et medicis ipsis non parvam mercedem deponimus. Quando vero nos ipsi aegrotamus (semper autem aegrotamus) ad medicum accurrere nolumus, nullas pecunias impendere, nihil penitus providere, sed quasi primario quodam inimico aut hoste nostro

jacente, sic anima laborante afficimur. *S. CHRYS. hom. v. in Matth.*

NECESSITAS. — Etiam quodlibet magnum atque electissimum vite institutum arripieris, id quasi exterium et notum assimulare debes, nisi cor afflictum morensque possideas. *S. CYR. cap. VII. de Luctu.*

Poenitentia, quasi secunda post naufragium tabula sit miseris: in virgine integra servetur navis. *S. HIERO. epist. ad Demet.*

Nec quemquam putes ab errore ad veritatem, vel a quocunque seu magno, seu parvo peccato ad correctionem sine poenitentia posse revocari. *S. AUG. epist. ad Val.*

Bonum est poenitere, an non? quid revolvit? Deus praecipit. *TERTULL. lib. de poenit.*

Poenitendo necessaria est, sicut vulneratis sunt necessaria medicamenta. Cum animo conceperis, non aliud remedium constitutum esse post baptismum, quam poenitentiae solatium, quantumvis afflictionem quantumvis laborem indecorem subire esto contentus. *S. AMB. ad virg. lapsam.*

UTILITAS. — O poenitentia misericordiae mater, et magistra virtutum, magna opera tua, quibus reos resolvit, ac relictos delinquentes, lapsos relevas, recreas desperatos. Per te subito rapuit latronem Christus ad regnum: per te David post flagitium, felix iterum recepit Spiritum sanctum. *S. CAEVS. sum. de poen.*

Ille, qui nos malos tolerat, non dubium est, quin conversis elementer ignoscat? *S. AMB. de sum. bono.*

Novit Deus malare sententiam, situ novis mutare delictum. *Idem. super Luc.*

Justitia de solo prospexit tamquam Dei dicentis: Parcamus huic homini, quia ipse agnoscit: conversus est ad puniendum peccatum suum, convertar et ego ad liberandum eum. *S. AUG. super Ps. LXXXIV.*

Fit plerumque gratior Deo amore ardens vita post culpam, quam in securitate torpens innocentia. *S. GREG. XXXI. pastor.*

O poenitentia, quid de te novi referam? omnia tu ligata solvis, omnia clausa tu reseris, omnia adversa tu mitigas, omnia contrita tu sanas, omnia confusa tu lucidas, omnia desperata tu animas. *S. CYR. de laud. poen.*

Quod si tentator suggesterit, quid facies, quia jejunas; defraudas animam tuam,

non ei das, quod cum delectat, tibi ipsi ingeris poenam, tuas ipse tortor et cruciator existis? Deo ergo placet, quia te crucias? ergo crudelis est, qui delectatur poenis tuis? responde hujusmodi tentatori: Excrucio me plane, ut ille pareat: do de me ponas, ut ille subveniat, ut placeam oculis ejus, ut delectem saavitatem ejus, nam et victima exersuciat, ut in aurum impugnatur. *S. AUG. tr. de vit. l. jejum.*

Versetur ante oculos hominis imago futuri iudicii, et quidquid in se viderit, quod a Iudice venturo reprehendi possit et puniri, ipse nunc in seipso reprehendat et puniat. Peccata enim sive magna, sive parva impanita esse non possunt; quia ut homine puniente, aut Deo placentem punientur. Cessat autem vindicta divina, si conversio praecurrat humana. *S. ANSEL. in I. Cor. II.*

Poenitentia languores sanat, leprosos curat, et mortuos suscitatur, sanitatem auget, gratiam conservat, claudis gressum, aridis copiam, caecis restituit visum, vitia fugat, virtutes exornat, mentem munit et roborat. *S. AUG. I. de poen.*

FACILITAS. — Utinam tam cito convertatur peccator ad poenitentiam, quam cito Dominus paratus est mutare praefinitam sententiam. *S. ILLIC.*

Jugum meum leve est, et sarcina mea levis: haec sarcina non est pondus onerati, sed aia sunt volatori: habent enim et aves pennarum suarum sarcinas, et quidem portant illas in terra, portantur ab illis in caelum. *S. AUG. sup. Ps.*

Quid levius onere poenitentiae, quod non solum non onerat, sed et portat omnem, cui portandum imponitur? Mirum opus naturae; unde grossescit materia, inde sarcina levigatur; et quantum crescit massa, tantum decrescit in pondere. *S. BERN. ep. LXXXVII.*

In saecularibus iudiciis, quantumlibet post acceptam sententiam lamenteris, et lugeas, non tamen effugies flendo supplicium: hic vero si toto corde ingemueris ad Deum, solvisi repente sententiam. *S. CAEVS. hom. VI in Matth.*

Non sicut in rebus sensibilibus, ita et in spiritualibus usuevit: illic ex divitiis in extremam redactus inopiam, brevi eas recuperare nequit; hic per misericordiam, si quidem condemnare facta nostra, et jam sistere ignaviam voluerimus, statim poterimus ad pristinam abundantiam redire. *S. GREG. NAZIAN. hom. VI, in Gen.*

DIGNITAS. — Qui per poenitentiam peccata diluit, angelice felicitatis consors in aeternum erit. *S. AUG. I. de mir. S. Script.*

Nihil peccare, solius Dei est: emendare, sapientis, et corrigere erratum, et poenitentiam agere de peccato; id tamen difficile est in hac vita homini; quid enim tam rarum, quam ut invenias virum, qui seipsum coarguat, et factum condemnatum suum? rara haec confessio de peccato, rara poenitentia, rara in hominibus verbi hujus assertio. *Idem. ep. III, ad Simpl.*

JOCUNDITAS. — Amaritudinem radicis dulcedo pomi compensat. dolorem medicina spes salutis mitigat. Qui desiderat necesse est, frangat necem, poenitentiam agit, qui vult aeterno adherere bono. *S. HIERO. sup. Matth.*

POENITENTIA NON DIFFERENDA. — Spe simul ac desperatione homines ad peccata augenda ducuntur. Audi vocem desperantis. Jam, inquit, damnandus sum; quare non facio, quidquid volo? Audi et vocem sperantis: Misericordia Domini magna est; quando me converterto, dimittet mihi omnia, quare non facio, quid volo? Desperat ille, ut peccet; sperat iste, ut peccet. Utrumque metuendum est, utrumque periculosum. Vae a desperatione, vae a perversa spe. Non tardes converti ad Dominum; ne differas de die in diem; subito enim venit ira illius, et in tempore vindictae disperdet te. Noli ergo dicere: Grac me convertam; et cras Deo placebo, et omnia hodierna, et hesternae peccata remittantur mihi. Verum quidem dicis, quia Deus conversioni tuae indulgentiam promisit, sed operatione tuae crastinum diem non promisit. *S. AUG. sup. Ps. cXLV.*

Satis alienum a fide est, qui ad agenda poenitentiam tempora senectutis expectat. Metuendum est enim, ne, dum sperat misericordiam, incidat in iudicium. *S. GREG. in mor.*

Ejus clamorem tempore angustiae Deus non audit, qui ipse tranquillitatis tempore clamantem Dominum non audit. Tanto enim tunc major exercetur severitas, quanto nunc major misericordia prorogatur. *D. I. XVIII, v. mor.*

Si quis in extrema necessitate sua aegritudinis positus voluerit accipere poenitentiam, et accipit, et mox reconciliatur, et hinc vadit, fateor vobis, non illi negamus, quod petit; sed non praesumimus, quod bene hinc exit. Si securus hinc exit, ego

nescio: poenitentiam dare possumus, securitatem autem non. Non quidem dico, damnabitur. Sed nec dico, liberabitur. Vis ergo a dubio liberari? tene certum, et dimitte incertum. Age poenitentiam, dum sanus es. Si sic agis, dico tibi, quod securus es, qui poenitentiam egisti eo tempore, quo peccare potuisti. Si vis agere poenitentiam, egisti eo tempore, quo peccare non potes, peccata te dimiserunt, non tu illa. *S. AUG. serm. xxxvi.*

Multipliciter sunt infirmitates eorum, postea acceleraverunt, qui dissimulant in vita agere poenitentiam, et de extrema confessione presumunt. Quomodo sub unius horae articulo revocari posse existimant omnia membra, ejus concupiscentiæ et desideria per totum mundum sparsa sunt. *S. BEN. serm. xxxviii. par.*

EX LIBELLO DE IMITATIONE CHRISTI.

QUALITAS. — Quomodo faciunt tam multi alii Religiosi, qui satis recti sunt sub disciplina claustrali? raro exercent, abstracto vivunt, pauperime comedunt, grosse vestiuntur, multum laborant, parum loquuntur, diu vigilant, mature surgunt, orationes prolongant, frequenter legunt, et se in omni disciplina custodiunt. *L. I. xxy, § 8.*

Eja charissime, stude nunc taliter vivere, ut in hora mortis valeas gaudere potius quam timere. Disce nunc omnia continere, ut possis tunc libere ad Christum pergere. Castiga nunc corpus tuum per poenitentiam, ut tunc certam valeas habere confidentiam. *Id. xxiii, § 6.*

UTILITAS. — Da te ad cordis compunctionem et invenies devotionem. Compunctio multa bona aperit, quæ dissolutio cito perdere consuevit. *L. I. xxi, § 4.*

In vera contritione, et cordis humiliatione nascitur spes veniæ, reconciliatur perturbata conscientia, reparatur gratia perditæ, tuetur homo à futura ira, et occurrunt sibi mutuo in oculo sancto Deus et penitens anima. *L. III. lxx, § 3.*

DIGNITAS. — Humilis peccatorum contritio, acceptabile tibi, Domine, est Sacrificium, longe suavius odorans in conspectu tuo, quam thuris incensum: Hæc est gratum etiam unguentum, quod sacris pedibus tuis infundi voluisti, quia cor contritum et humilitatum nunquam despexit. *Id. § 4.*

EQUITAS. — VI. Bonus homo sufficientem invenit materiam dolendi, et fleendi. Et quanto strictius se considerat, tanto amplius dolet. Materia justis doloris, et interius compunctionis sunt peccata et vicia nostra, quibus involuti jacemus: ut raro coelestia contemplari valeamus. *L. I. xxi, § 4.*

CELERITAS. — Quare vis procrastinare propositum tuum? Surge, et in instanti incipe et dic: Nunc tempus est faciendi, nunc tempus est pugnandi, nunc tempus est emendandi. *L. I. xxi, § 5.*

EXEMPLA CATHOLICA.

QUALITAS. — S. Petrus, negato Christo, mox egressus foras flevit amare, cumque fletum hunc constanter continuavit, ut in facie genæ per lacrimas excavate apparerent. *S. S. in Vita 29 Jun.*

S. Maria Magdalena post Christi in coelos ascensum speluncam ingressa, tringinta annos in severissima poenitentia, et assidua peccatorum deploratione exegit. *Idem. 22 Julii.*

S. Maria Aegyptiaca ex meretrice conversa, in desertum fugit, quinque paucibus acceptis, quibus consumptis, ex solis herbis, quadraginta quinque annis, nullo mortaliæ conspecto, vixit. *Idem 9 April.*

Pelagia meretrix Antiochena a S. Nonno Episcopo Heliopolitano conversa, in cellula juxta Montem Oliveti, sub viri habitu, cum summa sanctitate vixit, et morita est. *Idem. 8 Octobr.*

Babylas Comicus auditus in templo verbis: Agite poenitentiam; propinquavit enim regnum caelorum: et dicitur mulieribus quibus abusus fuerat, dixit: Vado, et ego poenitentiam: cui illæ responderunt: Sicut volumus sociæ in peccando, ita et erimas in poenitentia agenda: sique ille quidem in terræ quadam, hæc vero in domnicæ turri vicina severissimam egerunt poenitentiam. *PERNUS SANCTUS, in regno Dei p. A. c. vii.*

S. Jacobus Intericensis, cum timore tormentorum idola Saporis Regis adorasset, ideoque uxor et socrus ejus eum desererent, poenitentia ductus dicebat: Vae mihi, si tantum dolorem concipio ex eo, quod uxor et socrus me dereliquerint, quantum concepitur sum tunc, quando Deus me derelicturus est, cum scriptum sit: Qui me negaverit coram hominibus, negabo et ego eum

coram Patre meo, qui in caelis est. Denuo itaque errore retractato, Christum confessus, et in frusta concisus est. *AQUIN. lib. XVII, xlii.*

Abbas Elias octoginta annorum senex cum multos ex his in magna vite sanctitate exegisset, tandem rogatus a muliere, ut potum aquæ illi daret, ea discedente, usque adeo a turpi desiderio devictus est, ut e cella exiens, mulierem, fornicationis gratia, quaereret; sed quia eunti in fossa virorum et mulierum forma olim præstantium fœtida cadavera ostensa fuerunt, et Angelus adstantans dixerat: Vae generi humano, quod talia objecta amat, et propter ea Deum deserit: primo quidem deliquium passus corruit, subinde vero ab Angelo confortatus cellulam rediit, fœdumque propositum continua poenitentia et dolore expiavit. *Pratum Spir. lxxx.*

S. Martinus in terra moriens et cinere dedit: Nemo sine poenitentia hinc discedat: quo diebo, paulo post mortui facies ejus, licet ante deformis, pulcherrima, et læcis instar radians apparebat. *PERNUS SANCTUS, p. 4, c. vii.*

S. Augustinus, instante mortis tempore, cum laeymibus septem Psalmos poenitentiales recitabat, atque alios etiam ad poenitentiam agenda hortabatur.

S. Paula, teste S. Hieronymo, mollia etiam in gravissima febrî strata non habuit, sed super durissimam humum stratis ciliculis dormiebat, laudabatque per singulas noctes lectulum suum. Oculos ejus fontes lacres lacrymarum, ita levia peccata plangebant, ut illam gravissimorum criminum crederes ream. Cumque a nobis admoneretur, ut parceret oculis, et eos servaret Evangelicæ lectioni, aiebat: Turpanda est facies, quam contra Dei præceptum purpuris et cerussa, et stibio sæpe depinxit: alligendum est corpus, quod multis vacavit deliciis. Longius risus perpeti compensandus est fletu. Mollia lustrantia et serica, asperitate cilicium committenda sunt. Quæ viro et saeculo placui, nunc Christo placere desidero. *Ibid.*

Marcellinus Pontifex, Diocletiano et Maximiano persecutoribus tormentorum immanitate perterrefactus, diis thura posuerat. Postea in Campaniam discedens, coram octoginta Episcopis astitit, cilicium et cinere operas, confitens peccatum suum, ac petens pro eo ab ipsis sibi poenam indicî, atque de-

cerni. Quibus arbitrium in præsidem recipere nolentibus, ipse in se sententiam tulit. Pontificatum deposuit, corpori, sepulturam denegavit, execrans eos, qui ipsum non siveissent super terram putrescere, atque dissolvi, et confestum Romam ad martyrium est reversus, ultro exponens se supplicis, quæ modo expaverat: decollati cadaver insepultum jacent, timentibus Christianis violare Pontificis interdictum. Sed Petrus Apostolus noctu apprensus Marcello presbytero, illud juxta corpus suum sepeliri jussit, dignum esse asserens, ut qui secum peccaverat, secum foveret, secum recumbens honoraretur. *MARCEL. lib. IV.*

Victorino Episcopo, dum cremum incoleret, diadoli dolis, qui se famulam efflaxerat capto, tanto dolori fuit semel perpetrate fornicationis crimem, ut manibus in fissuram ligni impactis, herba cruda et aqua frigida per triennium se sustentaverit. *Ibid.*

Homo quidam in Gallia, qui in sylvis viatores spoliarare solitus fuerat, postea in Monasterio cella inclusus vixit, manus ac pedes vinculis ferreis oneravit, hordeaceam panem cinere mixtum edidit, carne vinoque abstinuit, cilicium pro stratu, lapidem pro pulvillo habuit. Sæpe dum laudes Deo caneret, eundem lapidem humeris sublatum tenuit, quibus corporis fatigationibus, gravissimorum quondam reus catalogo ascripti morant alio Sanctorum. *Ibid.*

Julianus cognomento hospitator errore magis quam furore parentes intoremis: cum enim summo mane domum reversus, in suo uxorisque cubili dormientes invenisset, putavit uxorem esse cum adultero: adueto repente gladio, ambos transfixit: axor autem antequam advenisset, ad Ecclesiam perrexerat: re tandem cognita, aberatim flevit, utque commissi veniam promereri posset, relicta doma, prope fluminis ripam, ubi multi vado transeuntes deperibant, xonochium posuit, et viatores lecto accipere et navicula transvectare gratuito cepit. Postremo divinitus dictum sibi audivit, quod culpam eluisset hospitalitatis merito: parentum ergo intersector per poenitentiam factus est cœli habitator. *Ibid.*

Evagrius presbyter eximie sanctitatis vir cremam incolens, cum aliquod detractionis verbum semel protulisset, pro eo ita se castigavit, ut dies quadraginta sub dio permanserit, nec prius lectum subierit, quam

se satis pro delicto fecisse censisset. *Ibid.*
 UTILITAS. — David postquam Dei erga se indignationem ex Nathan intellexisset, et vocem peccati serio protulisset, mox ab eodem Propheta audivit: Dominus quoque transiit peccatum tuum: non morietur. *II. Reg. xii. 13.*

De Israelitis dixit Achiur: Quotiescumque præter ipsum Deum suum, alium coluerunt, dati sunt in prædram, et in gladium, et in opprobrium. Quotiescumque autem penituerunt se recessisse a cultura Dei sui, addit illis virtutem residendi. *Ibid. hom. iii. 19.*

S. Maria Magdalena quia Christi pedes lacrimis suis rigavit, et capillis tersit, meruit audire: Remittantur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. *Luc. vii. 47.*

Publicanus quia cum humilitate dicebat: Domine, propitius esto mihi peccatori; descendit iustificatus in domum. *Luc. xviii. 14.*

Filius prodigus quia dicebat ad patrem: Pater, peccavi in celum, et coram te, et non sum dignus vocari filius tuus, fac me, sicut unum de mercenariis tuis: effecti, ut pater misericorditer motus recurret, eadereque super collum ejus, et osculans illum, stola prima indueret, annulumque et calceamenta daret, et splendidam ei convivium instrui juberet. *Luc. xv. 19.*

Monachus illam Sacerdotis civitas deperiens, cum ejus amore Deum et celestes negasset, audiens ex idolo, Sacerdotem ipsum consulenti: Non da illum ei uxorem, quia Deus nondum eum dereliquit; adeo hæc Dei indulgentia commotus est, ut indignum judicans, tam bonum Dominum amplius offendere, ad eremitam accesserit, ejuque satus aliquot hebdomadas jejuniis suscepit, meruerit Spiritum S. qui prius in specie columbe exeuntem ex corde viderat, in eadem specie redeuntem in pectus ejus conspexerit. *Petrus Sanchez, p. 4, c. vii.*

Cum virgo quædam cum sacristano quopiam fornicata esset, tanta peccati hujus poenitentia largiebatur, ut tempus poenitentiae expectare non sustinens hospitale ingrederetur, et triginæ annis pauperibus inserviret. Quæ poenitentia a deo Deo placuit, ut cupiam revelaverit, se magis unno, ejus poenitentia, quam virginitate ante lapsum delectari. *Ibid.*

Ninivite quia cooperiti saccis conversi sunt a via mala, miseratus est Dominus su-

per malitia, quam locutus fuerat, ut faceret eis, et non fecit. *Joan. iii. 14.*

Achab quia auditis Prophetis minis edidit vestimenta sua, et operuit cilicio carterem suam, jejunavitque, et ambulavit demisso capite, factus est sermo Domini ad Eliam Thesblem dicens: Nonne vidisti humiliatum Achab coram me? quia igitur humiliatus est mei causa, non inducam malum in diebus ejus. *III. Reg. xxi. 28.*

Thais Alexandria a S. Panophio cellæ arelissimæ inclusa, et modico panis frustulo sustentata, triennio integro orientum versus conversa hæc solum verba orabat: Qui plasmasti me, miserere mei. Unde Paulus monachus pretiosissimum ei in celo lectam preparatum vidit. *Romte. p. 1, tr. V, xxx.*

VERGENTIAS. — S. Hieronimus de seipso scribit Eustachio virgini: Quotidie lacrymas, quotidie gemitus. Post multas lacrymas, post celo inhaerentes oculos, nunquamquam videtur interesse agminibus Angelorum. *Epist. ad Eustoch.*

S. David de se quoque fatetur: Secundam multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes tuæ luctificant animam servi tui, hoc est, ut S. Hieronymus explicat, decem fidi lacrymas, decem consolationes merui. Quantumcumque fuit pondus lacrymarum, tantus fuit et consolationum numerus. *S. Hier. in Ps. xxi.*

S. Maria Magdalena tempore poenitentiae suæ tot consolationibus recreata est, ut septies quotidie in cœlum raptis, choris Angelorum interesset, et ab ipso Christo ultra centenas vices visitata, miris voluptatibus recrearetur.

DISCRETAS. — Philippus Comes Namurcensis post vitam pessime transactam, factum in morte contritionem ostendit, ut similis ei visa non esset, alioque etiam ad lacrymas provocaret. Confessarios suos rogavit, ut corpus in plateam traherent, dicens: Sicut canis vixi, dignum est, ut moriar; sicut canis. Quæ poenitentia adeo placuit Deo, ut eum post mortem tot miraculis fecerit illustrem, ut de remotis regionibus ad ejus sepulchrum venientes, terram secum pro benedictione reportarent, eamque pro remedio variorum morborum adhiberent. *Cesar. l. II, hist. et mirac. xviii.*

SIMILITUDINES.

QUALITAS. — Sicut impossibile est, ut ignis inflametur in aqua; ita impossibile est compunctionem vigere in delictis; contraria enim hæc invicem sunt et peremptoria; illa enim mater fletus; hæc mater risus; illa contriungit cor, istæ dissolvunt. *S. Chrys. in ser. de compunt. cord.*

Sicut nullo dolore afficitur homo, si capilli ejus absconduntur; gravem vero sentit, si evelluntur; ita sancti viri nihil sua referre putant, cum variis injuriis afficiuntur, bonaque exteriora amittunt; ut si per peccatum a capite Christo evelluntur, tum enim vero gravissimum dolendi causam se habere agnoscent. *Granat. in sylva loc. com. Verb. Contritio.*

Sicut qui laval laterem erudum, tanto amplius lutum facit; sic qui peccatum plangit, et iterum stolam committit, tanto magis sordidam facit animam suam. *S. Bedæ, in cap. ix, Dan.*

Sicut sapiens in angustum petre intrans, deponit severitatem, et vestitatem per extrusionem exiit, corporeque toto denovo renouatur; ita et peccator intrans per angustiam portam et affligens seipsum per jejunium, expellit perditionem, veteremque hominem cum actionibus suis, illudque sponse dicit: Expoliari me tunica mea, quomodo induar illa? *S. Cyrill. cathec. 3.*

Sicut homo in cruce positus nullis delectatur illecebris, mortuus ei prorsus sunt, quæ aut per auditam, ac visum, per gustum ac odoratum pariter ac tactum, animam captivare consueverunt: omnia ante oculos prætereuntes, velut transacta jam reputat, quia extremam horam cœlo enigraturus expectat; ita et vos, qui animas vestras ad contritionem abstinentiæ, et crucem Christi, pro æternæ salutis remediis contulistis, obliviscimini pristinas consuetudines et male blandas mundi seductiones, oblitiscimini concupiscentias, quæ de cœlestibus mentem in inferiora devolvunt. *Eusebius, Emisso. ad pan.*

Sicut qui desertam civitatem extruere cupiunt, primum incipiunt purgare, et spinas vel rudera remove, tum fundamenta posere, et muros erigere; ita qui ordinate poenitentiam agere cupit, prius a peccatis cavendis et emendandis incipere, et tum primum virtutibus aliis exercendis sese impendere debet. *S. Marc. hom. xv.*

Sicut equus generosus, si in via castipaverit, extemplo assurgit, et dispendium celeritate compensat; ita qui peccando lapsus est, oculi us per poenitentiam se erigit, et fervore suo præcedente aciem compensat. *Laurent. Beil. in festo S. Magdal. theæ. 2.*

NECESSITAS. — Sicut terra tempore æstivo, nisi irrigetur, flores non producit; ita nec anima in continuis lacrymis perfundatur, fructus verarum et solidarum virtutum non progignit. *Ibid.*

Sicut a medicis, si læsura aliqua in prima corporis cute sentitur, curatio blandioris medicamentis apponitur; si vero in ossibus vulnus absconditum, aut in viscerum profunda demersum est, austeriore ac violentiore posset vis occulta medicinam, ut ulceris magnitudo aut exultione superetur, et dolor dolore pellatur; ita similis ratio in agilitudine interioris hominis adhibenda est, ut scilicet, quanto gravior est animæ morbus, tanto potentiores medicinæ applicentur, severiorque poenitentia assumatur. *Euseb. bo. x, ad Monach.*

Sicut in tenebris non est absque lucerna lumen; sic non potest homo peccatum sine poenitentia albuere. *S. Chrys. serm. de penit.*

UTILITAS. — Sicut equum indomitum flagella domant; ita animam imitem contritio spiritus et assiduitas lacrymarum. *S. Bedæ, in serm.*

Sicut vermis ex ligno nascitur, et illud corrodit, suam ab ipso originem habens; ita quæ ex peccato tristitia est, ipsum peccatum absument. *Biaz. in festo S. Magdal. theæ. 4.*

Sicut olim, cataractis oculi laxatis, vehementer pluvia subsucata omnes homines interemit, solamque arcam Noe in sublime delinit; ita dum cordis nostri cataractas, id est, oculos aperimus, et lacrymarum iuhrem effundimus, omnia peccata sulfosamus, eoque nostram, quæ est instar arcæ illius, super omnia terrena ad virtutum divitarum colinam sublevamus. *Ibid.*

Sicut regum ignis aqua immissa; ita ardorem peccati asperinfusa lacryma extinguit, Deumque cœu insignia quædam munerata ad nos allicunt. *Ibid.*

Sicut cervi, quantumcumque a canibus fatigantur, pristinas vires recipiunt, si aquis se immergere valent; sed et medici lassata membra fomentis balnearum

restituunt; ita lassatos in via iniquitatis lacrymarum aqua recreat, atque confortat. *Ibid.*

Sicut amantium ira, amoris solet esse redintegratio; sic Deus amator hominum, peccatorem reconciliatum, ut amicum redintegratum diligit. STAPLET, in Do. III, post Pent. thom. 5.

Sicut muta animata cum fraude decipiuntur, si aliquo modo se extraxerint, sunt postmodum cautiora, vitalesque semper ea omnia, in quibus dolorem insidiasque senserunt; sic hominem poenitentia cautum et diligentem facit ad evitanda peccata, in quae semel fraude ceciderit. LACTANT. l. VII, XXIV.

EQUITAS. — Sicut si quis colubum aut scorpionem sibi delinere, sine consilio aut mora eum a se repelleret; ita peccatum omni scorpione nocentius, multo celerius per poenitentiam expellendum ab anima est. BIRLINGE. l. sup. xi.

Sicut cervus venatoris jaculo latus, naturalis instinctu dictatum herbam investigat, caque devorata plagae remedium facit; sic multo magis peccator a peccatis vulneratus, ad poenitentiae remedium confugere debet. *Ibid.*

Sicut canis, si a fora aliqua mordeatur, adversus eam vehementius exurgit, et furit; sic dum a peccato se lesam, quae sensit, vehementiori erga illud odio accendi debet. S. CHRYS. c. de popul.

DIGNITAS. — Sicut vestis caesurae si aureis faveolis et pretiosis gemmis copulatur, pulchriorem reddunt vestem, quam si integra fuisset; sic fieri potest, ut anima post peccatum per poenitentiam Deo gratior fiat, quam fuisset, si nunquam peccasset. HIERON. *pluvias in xxxiii. Ezech.*

Sicut dux in praelio plus eum militem diligit, qui post fugam reversus, hostem fortiter petit, quam illum, qui nunquam terga praebuit; sic Deus saepe illos plus amat, qui post peccatum ferventius illi servierunt, quam qui peccato mortali non commissio, lepido se in ejus servitio exhibuerunt. S. GREG. hom. XXXIV, in Evang.

JUCUNDITAS. — Sicut post vehementes imbres aer purus efficitur, sic et post lacrymarum pluvias sequitur mentis tranquillitas et serenitas. Fletus enim est lavacrum scelorum, et refectio animarum. S. CHRYS. in Matth.

Sicut triumphat victor imperator, et non

viciisset, nisi pugnasset; et quanto majus periculum fuit in praelio, tanto majus est gaudium in triumpho; ita quo magis quisque seipsum per poenitentiam vincere studuerit, tanto plus ex subsequata victoria gaudebit. S. AUG. l. VIII, Conf. III.

Sicut dum jactat tempestas, et naufragium minatur, omnes futura morte palescent; ubi vero tranquillatum fuerit coelum, exultant nimis, quoniam timerunt nimis; ita poenitentes, quo prius gravius fuerit naufragii spiritualis periculum, tanto majus gaudium postea concepiunt, si illud per poenitentiam evaserint. *Ibid.*

MOTIVA.

EQUITAS: Quae colligitur ex triplici capite. (S. CHRYS. hom. xvi, ad popul.) 1. Ex *offensa Dei*: si enim hominem exacerbat, et amicos, et vicinos, et janitores rogas, et pecunias impendis, et multos absumis dies, accedens et supplicans, quidam haec omnia potiori jure, exacerbat Deo facies? 2. Ex *damnis malis*: si enim Anna Tobiae mater irremediabilibus lacrymis deplorabat filium dimissum dicens: Haec, haec me, fili mi, ut quid te misimus peregrinari, lumen oculorum nostrorum, baculum senectutis nostrae, solatium vitae nostrae: omnia simul in te uno habentes, te non debuimus dimittere ire a nobis (Tob. x, 4), an non potiores lacrymandi causas inveniet is, qui omnia in Deo infinitis perfectiora habens, tam indigne et inconsulte eum a se dimisit? 3. Ex *Christi exemplo*: si enim rex ad praelium armatus egreditur, et cum eo milites omnes reliqui armati, an non equum essebit miles quisque, ut ipse quoque arma corripit; an non turpe iudicabit delictis delinere, pro galea pileis bombycinis, pro gladio flabellis uti? Quis ergo Christo durissima quoque pro nobis eligente et patiente, mollia sequi, et poenitentiam fugere non erubescat? HIERON. *penitus, c. xl. Ezech.*

PENITENTIA: Quae colligitur ex triplici capite. (S. CHRYS. hom. lxxv, in Matth.) 1. Ex *periculo*: si enim naufragium passo sola adhuc tabula spem evadendi facit, quidni animae naufragium passus peccator, poenitentiae tabulam cito arripit? Si vulnus putrescere non sinitur, ne difficilior fiat curatio, cur vulnera animae pro peccatum inflata curare differimus? S. CHRYS. hom. lxxv, in Matth.

UTILITAS: Quam egregie S. Hieronymus his verbis declaravit: O lacryma homi-

lis, tua est potentia, tuum regnum, tribunal Judicis non vereris, amicorum tuorum accuatoribus silentium imponis: non est, qui te accedere vetet: si sola intraveris, vacua non redibis: magis erucias diabolum, quam poena infernalis: Quid plura? vineis invinibilem, ligas omnipotentem, inclinas Filium Virginis. *Ibid. hom. xvi, in Epist.*

FACILITAS. — Quae colligitur ex triplici capite. 1. Ex *misericordia Dei*: de qua Taulerus non immerito dixit: Nullam matrem tam promptam esse ad succurrendum filio suo in ignem lapso, quam misericordia Dei parata sit succurrere et indulgere peccatori veniam petenti. Unde S. Augustinus, si ego, inquit, Domine, admisi unde me damnare possis, tu certe non amisisi, unde me servare possis. (In Psal. cxx). Cum ergo, inquit, alibi idem Sanctus, Deus et velit misereri, quia bonus est, et possit, quia omnipotens est, ipse contra se divinae pietatis januam claudit, qui Deum sibi misereri, aut non velle, aut non posse credit, nunquam aut bonum, aut omnipotentem esse diffidit. 2. Ex *aliorum exemplis*: de quibus S. Bernardus, non inquit, vos retardet conscientia, quia, ubi peccata abundaverant, superabundare consuevit et gratia. Nec poenitentiae austeritas ipsa deterreat, nec enim sum condignas passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quae promittitur, et ad praeteritam culpam, quae remittitur, et ad praesentis gratiam consolationis, quae immittitur. Si verbis non creditis, operibus credite, exemplis acquiescite plurimorum: currunt undique peccatores ad poenitentiam, et natura pariter, et consuetudine delicati: nihil creditibus impossibile, nil amantibus difficile, nil asperum mitibus, nil humilibus arduum reperitur, quibus et gratia sit in auxilium, et obedientiae devotio lenit imperium. S. BEAT. in quot. serm.

JUCUNDITAS: Quae colligitur ex triplici capite. (S. CHRYS. serm. de penit.) 1. Ex *conversione*: quae ex parabola de filio prodigo colligitur etum ipsius peccatoris, qui sentire incipit illud gaudium, de quo plus asceta dixit: Si est gaudium in hoc mundo, hoc utique possidet puri cordis homo. Si est alicui tribulatio et angustia, hoc melius novit mala conscientia. *Lib. II, de imitatio, Christi, c. iv, § 2.*

MEDIA.

Diffidentia in viribus propriis, et confidentia in divino auxilio: quod medium S. Fulgentius suavit dicens: Firmissime tene, et nullatenus dubita, neminem hic posse poenitentiam agere, nisi quem Deus illuminaverit, et gratuita sua miseratione converterit. (S. FULG. de fide ad Petr. c. xxxi.) Hinc Psaltes oravit: Convertere nos Deus salutaris noster. (Psal. lxxxiv, 5.) Et Jeremias: Postquam converteris me agi poenitentiam. Isa. xxxi, 49.

Agnoscere sui peccata: nam hoc est bonae mentis, inquit S. Ambrosius, vulnus sentire peccati. Et consentiens S. Augustinus: Qui se cognoscit, inquit, sicut peccatum semper, ita semper plorat. Hinc ipse de se factur: Amore amoris tui factio istud, recedens vias meas nequissimas in amaritudine recogitationis meae, ut dulcescat mihi dulcedo non fallax, dulcedo felix et secura, et colligens me a dispersione, in qua frustatim discissem, dum ab uno te aversus in multa evanui. S. AUG. l. de vera et falsa penit. l. II, confess. c. ii.

Ardenre desiderare poenitentiam: nam poenitentia, teste S. Chrysostomo, sic est, quomodo ager fructifer, aut vinea arborum fecunda, fructus ejus aut peccator famelicus, perficit in fiducia Dei, acceptaque remissione pinguescit in vita, et haec sunt verba ejus: Domine, ante te omne desiderium meum, et gemitus meus non est absconditus. S. CHRYS. serm. de penit.

Fugere delicias: nam ut supra ex S. Chrysostomo dictum est, sicut impossibile est, ut ignis inflammetur in aqua, impossibile est compunctionem cordis vigore in delictis, contraria enim sibi sunt et preemptoria. S. CHRYS. l. II, de compun. cord.

Memoria frequens novissimorum: Si enim diem mortis suae homines jugiter cogitare vellent, animam suam ab omni malitia vel cupiditate colliberent, ait recte. S. Augustinus. (S. AUG. ser. III, de Innocent.) Hinc Deus ipse hoc remedium suavit per Siraicidem: In omnibus operibus tuis memorare novissima tua, et in aeternum non peceabis. *Ecl. vii, 40.*

Charitatis divinae ignem applicare: uti Sanctus Ambrosius suavit dicens: Si a radice vitia vis evellere, charitatis ignem applica, quo passiones universae ac vitia su-

perantur. *Ap. Beatr. in festo S. Mariæ Magdal. thea. 5.*

Passionem Christi frequenter considerare: maxime si consideremus Christum nos taliter et Cruce alloquentem: Nonne satis propter te vulneratus sum? Numquid pro iniquitate tua afflicto sum? Cur addis afflictionem afflicto? Magis aggravant me vulnera peccati tui, quam vulnera corporis mei. S. BERN. in serm. feria IV, heb. sac.

ASECTICA.

Tria fere sunt, quæ de hac virtute bene addiscere, aliosque docere debet Asecta. Primum est, ut bene cognoscat circumstantias ad veram penitentiam requisitas, quorum quatuor sunt potissima. 1. Interno dolari et penitentiam externam jungendam esse; nam penitentia sine jejuniu otiosa est et infrugifera, teste S. Basilio. (*S. Basn. ho. 1. de laud. jejun. ser. de discip.*) 2. Discretionem quoque semper penitentia, ut germanam sororem sociandam, ut sapienter monuit S. Cyprianus, dicens: Vidi imbecillas animas, ac debilia corpora pro peccatorum multitudine superiora atque majora certamina arripere conari, nec ea posse sustinere. Quibus ego, humilitatis, inquam, non laborum magnitudinem, Deus penitentiam mittit atque judicat. 3. Celeriter suscipiendam esse; periculosissima quippe est, teste Eusebio Emisseno, in ultimum diem promissa securitas. (*Eusebii. Emissen. hom. de bon. latr.*) Deinde stultissimum est, ut causa, qua de necessitatibus agitur æternis, mutabilitatibus vitæ deficientis comitarum extremis. Hinc Psalmista ait: Pro hac scilicet penitentia et venia orabit ad te omnis sanctus in tempore opportuno. (*Psalm. xxxi. 6.*) Opportunum autem tempus quod sit, indicat alibi, dum ait: Hodie si vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra. Ps. xciv. 8.

Secundum est, ut bene cognoscat motiva ad penitentiam cito et serio agendam, quæ quidem ad tria fere capita revocari possunt. 1. *Ad equitatem*: quid enim sequis, quam ut Deo ad penitentiam tam sollicitè invitanti respondeatur? Quid iniquus, quam velle, ut Deus in morte peccatorum penitentem exaudiat, cum ipse eum toties hortantem per totam vitam non audierit? Quid turpius, quam Deo summo Benefactori ultimam vitæ partem velut fræcem consecrare, diabolo vero summo et infensissimo hosti optimam

et potissimam vitæ partem donare? 2. *Ad utilitatem*: quatenus per accelerationem penitentia innumerabiles illi et incomparabiles meritorum thesauri, qui intra illud tempus, quo penitentia differtur, negligenter, inestimabili cum lucro redimuntur. 3. *Ad securitatem*: sic enim evitatur periculum salutis, quod per dilationem penitentia triplicem ob causam incurritur, nempe quia et Deus irritatur, ne penitendi spatium aut gratiam concedat: et quia ob consuetudinem peccandi, et desuetudinem bene agendi difficilior efficitur conversio: et quia senectus aut ultimus morbus perquam ineptum et male dispositum reddunt ad conversionis negotium serio agendum, ut merito Christus monuit: Orate, ut non fiat fuga vestra (sive conversio ad Deum) hyeme vel sabbato: ut enim hyemes ad ferendas fruges, et sabbatum ad operationem et lucrum inepta sunt tempora, ita idem de senectute et ultimo morbo sentiendum est, ut adeo non sine fundamento Sanctus Hieronymus pronuntiarit: Vix ex centum milibus hominum, quorum mala fuit vita, in morte divinam indulgentiam obtinebit unus. S. HIERO. ap. *Hadr. in Pontif.*

Tertium est, ut bene norit impedimenta, quæ plerumque peccatores absterrent a penitentia, aptaque pro illis removendis remedia suggerere sciat. Quinque autem potissimum sunt ejusmodi impedimenta. 1. *Separatio ob multitudinem peccatorum*: quam tollere conabitur asecta, ostendendo misericordie divine magnitudinem, que non modo veniam promittit penitenti, sed eundem etiam ultro invitat, ideoque ei multitudinem magnitudinemque suorum peccatorum ob oculos ponit, ut per easdem ad penitentiam revocetur. Quæ omnia tum appositis Sacræ Scripturæ, et sanctorum Patrum sententiis, tum probatis exemplis confirmabit. 2. *Timor recidivæ*: quem eripere nititur, ostendendo tum paratum a Deo auxilium, si ipse peccator, quantum requiritur ex parte ipsius, accurate presisterit, uti ex plurimorum conversione patet: tum demonstrando, quam stultum sit, ob timorem relapsus penitentiam differre. Quis enim vulneratus recursus ad medicum; quis sordiditas habens manus aut vultum ad lavacrum; quis navis aut sentine evacuationem ideo tantum differt, quia fieri potest, ut iterum vulneretur, sordes contrahat, aut sentina navisque varios tumultus et insultus pa-

tiatur? 3. *Horror difficultatis*: de qua libellus de imitatione: Unum est, quod multos a profectu et ferventi emendatione retrahit, horror difficultatis seu labor certaminis. (*L. I. c. xxv. § 3.*) Sed et huic impedimento facile occurrit asecta, objiciendo tot exempla conversorum, et illud olim S. Augustino dictum subjiciendo: Potuerunt isti et ista, et tu non poteris? Revocando item in memoriam Sancti Augustini de seipso loquentis confessionem: O quam suave mihi subito factum est, carere suavitatibus iugarum; et quas amittere metus fuerat, jam dimittere gaudium erat. (*S. Aug. l. IX, confess. c. 1.*) Eundem in finem etiam proderit narrare exemplum de juvene similem difficultatem in mala consuetudine deponenda sententem, cui diabolus primum in specie gigantis apparuit, atque ad certamen provocavit, mox vero et Angelus secutus est, hortans, ut aggrediretur gigantem, se enim auxiliatricem ei munus porrecturum; quod ubi fecit adolescens, adjuvante Angelo, sine difficultate gigantem superavit. 4. *Metus rei, quam mordacitate amara, deserenda*: quem eripere conabitur, ostendendo, quam facile, illa antequam amare eam inciperet, caruerit et vero etiam tempore morbi aut mortis sine difficultate cariturus sit. An ergo non possit gratia, quod necessitas vel infirmitas potest? Ostendat item, quam omnem voluptatem hæc lenis ex re amata perceptam, abundantiam in ipso Deo, per penitentiam et charitatem possidendo inventurus sit, ideoque illud Eleane dictum eidem applicet: Cur fles; aut quam ob rem affligitur cor tuum? Numquid non ego tibi melior sum, quam hæc aut illa creatura? 5. *Respectus humanus*. Quod tamen impedimentum facile tollit asecta, si memoris habeat, stare ex una parte Deum, a quo omne bonum, quod habet, accepit: et quod accepturus est, expectat, atque ad penitentiam invitare; homines vero, a quibus nec vitam accepit, nec expectat, ab eadem abstertere; an eum, si vel miram prudentiam et estimationem de Deo possidet, hominum potius, quam Dei invitationem sequetur? Hortetur præterea, ut in simili casu illam pii asectæ doctrinam sibi applicet: Fili, jacta cor tuum firmiter in Domino, et humanum ne metuas iudicium, ubi te conscientia piæ reddit et insontem, (uti vel maxime per penitentiam contingit); bonum est et beatum taliter pati, nec hoc erit grave humilii cordi, et Deo magis, quam

sibi ipsi confidenti. Quis tu, ut timeas a mortali homine? Hodie est, et cras non comparet. Deum time, et hominum terrores non expavesces. *L. III, de im. xxxix. § 1.*

CONCEPTUS PRÆDICABILES.

QUALITAS. — Ex occasione tematis: *Renovandū spiritu mentis vestra, et induite novum hominem, qui secundum Deum creatus est in justitia et sanctitate veritatis: (Ephes. iv, 23.)* Comparari potest penitentia creationi novæ hominis, Et. A. quidem ostendi potest, quomodo ante omnia lux creari debeat in animo illius, id est, illuminatio mentis, quæ vere staret agnoscat, et detestetur, ne sit de numero illorum, quibus Deus minatur per Isaiam: Vae, qui dicitis malum bonum, et bonum malum, ponentes tenebras lucem, et lucem tenebras, ponentes amarum in dulce, et dulce in amarum. 2. Quomodo firmamentum creari, et aque ab aquis dividi, id est, appetitus inferior a superiori separari, et hic quidem coelo, seu celestibus objectis conjungi, iste vero subiectioni homini debeat, juxta illud Dei decretum: Subter te erit appetitus tuus, et tu dominaberis illius. (*Genes. iv, 7.*) 3. Quomodo debeat terra, id est, peccator fructus spirituales bonorum operum producere, juxta monitum Sancti Pauli: Sicut exhiuistis membra vestra servire immunditie et iniquitati ad iniquitatem; ita nunc exhibete membra vestra servire justitie in sanctificationem (*Rom. vi, 19.*) 4. Quomodo sol et luna, cum reliquis planetis et astris producere debeant, id est, tres virtutes theologice, et quatuor morales, cum aliis virtutibus, que sub hisdem continentur, exerceant, et per habitum stabiliti, ubi pulchre potest charitas soli, luna in subsidium necesse creatæ spes, et lucifero fides comparari. 5. Quomodo debeant volatilia, reptilia, aquatilia, alique viventes sensitiva in bonum hominis creari, id est, potentia sensitiva se ordinari, ut homini serviant, et ad ultimum finem consequendum conducant. 6. Denique quomodo debeat homo ad imaginem Dei creari, id est, ita ordinari, ut oculos semper sursum per bonum intentionem erectos habeat, neque aliud nisi majorem Dei gloriam et beneplacitum querat. Quæ omnia S. Pauli, S. Mariæ Magdalene, vel aliorum Sanctorum conversorum exemplis probari et confirmari possunt.

Ex occasione thematis : *Exspolians veterem hominem cum actibus suis, induimus eum, qui renovatur in agnitione secundum imaginem ejus, qui creavit illum* : (Coll. II, 9.) ostendi potest 1. Quis sit vetus homo ex comparatione cum senectute, de qua S. Hieronymus sic loquitur : Caput incanescit, per remissionem primi fervoris in seculo prosequendo, decidit tanquam ab arbore capilli (bona proposita) dentes (contus et arbor cibi spiritualis manducandi) cutunt, balbutit lingua (consideratio in loquendo) fluunt salivae (inordinatus appetitus ciborum materialium proditur) tremant genae (id est, orandi et flectendi studium relinquunt facile, vel horretur) et fronte obsensum rugis arata, instar boum a mento pleberia pendunt (id est, animus omni pinguedine spirituali et detore carnis, ad terrena solatia inclinatur) caignant oculi intellectum scilicet difficulter caelestia contemplans, accedant podagrae, ac chirurgae dolores seu molestia, qui in via perfectionis decedenda, et operibus ac laboribus statim convenientibus sentiuntur) praeit pituita, ac tussis molestissima, id est, assidue concussiones conscientiae leporem arguentis. Tactis denique affliguntur species infirmitatibus, ut ipsa senectus morbus sit. (S. Bea. *epist. ad Firim.*) In eundem fluxum servare potest, quod S. Bernardus de hac materia scripsit : Duo homines sunt, vetus et novus, ille terrenis, iste caelestis; illius imago vetustas, et contrario duplex novitas : est enim vetustas in corde, in ore, in opere, in quibus tribus modis peccamus; in corde sunt desideria carnis et secularia, id est, amor carnis, et amor saeculi. Similiter in ore est gemina vetustas, arrogantia et derogatio : item gemina in opere, et flagitia, et facinora; haec omnia sunt imago veteris hominis, et sunt renovanda in nobis. 2. Ostendi potest, quis sit novus homo ex comparatione cum juvenute, in qua excellunt tres praecepte doles, scilicet spitas, agilitas, et alacritas, quae proxi in spirituali sensu ad bonam conscientiam, fervorem in bonis operibus, et jucunditatem et tranquillitatem mentis applicari possunt (S. Bea. *ser. xxx, inter parv.*) Vide Engelge. in Dominica Resurrect.

Ex occasione thematis : *Renovabitur ut aquila juvenis tua*, (Psal. cxi, 5.) potest poenitentia cum renovatione aquilae comparari. Et 1. ostendi, quod, sicut aquila super limpidum fontem, summo nisu adversus

solem volitat, ibique agitatione et calore excessis penis, in subjectum fontem delabitur, et inde emergens, inter alas pullorum fota novas plumas assumit, et juvenescit; ita peccator ad misericordiam et justitiam Dei solem evolans, illius claritate exardescens, veteres mores excutiat, ac inde in fontem lacrymarum lapsus novus homo exeat. 2. Quod, sicut aquila tum senectute pressa, tum rostri immodice crescentis impedimento impedita, comedere non valens, labium superius ad petram allidit, et sic, eo rejecto, cibum sumere et roborari incipit; ita peccator desideria sua prava, quae eum a cibo spirituali impediunt, ac languorem causant ad Christum petram allidit et abjiciat, siveque juvenescere in spiritu incipiat. Quae omnia per particulares casus amplius illustrari possunt. Vide iterum Engelge. l. c.

Ex occasione thematis : *Sicut fuit sensus vester, ut erraretis a Deo, decies tantum iterum convertentes requiritis eum* : (Bauton. III, 28.) ostendi potest, quomodo poenitentia constituta esse debeat, ut sufficiat ad plenam peccatorum explicationem, nempe 1. Quod debeat esse amara per contritionem internam, ut sic deleatur culpa ex delectatione peccati contracta, vereque dici possit de poenite : Magna est velut mare contritio tua. (Thron. II, 41.) 2. Quod debeat esse multiplex, per varia opera externa afflictionis suscepta, ut dicat quodammodo sibi ipsi illud Apocalypsis : Quantum glorificavit se (corpus) et in deliciis fuit, tantum date illi tormentum. (Apoc. XVIII, 7.) Siveque multiplicata culpa multiplicata poenitentia correspondeat. 3. Quod debeat esse duritima propter duritiam consuetudinis peccandi, sibi que poenitens in statu poenitentiae velut carcere constitutus quodammodo dicat : Non exhibis hunc, donec solvas novissimum quadranteum.

Ex occasione thematis : *Parate viam Domini* : (Luc. III, 4.) ostendi potest, quomodo per poenitentiam peccator viam Domini parare debeat, siveque implere illud S. Joannis Baptistae monitum : Erunt aspera in vias planas. (Ibid. 4.) 1. Inque ostendatur, quomodo mutanda sint prava in directa, per contritionem, et propositum sinceram emendationis. 2. Quomodo omnis mons et collis humiliandus, per confessionem humilem et accuratam. 3. Quomodo omnis vallis per satisfactionem, fructibus po-

nitentiae implendus sit. Quae omnia apud Fabr. Dom. IV. Advent. conc. 7, fusius explicata videri possunt.

Ex occasione thematis : *Ita in castellum, quod contra vos est; et statim invenietis civitatem alligatam, et pulvis eum ea; solve et adducite mihi*. (MATT. XXI, 2.) potest hic totus textus ad conversionem peccatoris applicari. Et 1. ostendi potest, per Apostolos intelligi Praedicatoribus, per castellum vero mundum, qui est contrarius praedicatoribus. 2. Ostendi potest, per asinum intelligi peccatorem, juxta S. Davidem : Homo, cum in homine esset, non intellexit : comparatus est jumentis insipientibus, et similis factus est illis (Psal. LXXXIV, 34.) per funes autem peccata, juxta illud Isaac : Solve vincula colli tui, captiva filia Sion (Isa. LI, 2.) et illud Psalmiste : Dirupisti vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis. (Psal. CXY, 46.) 3. Ostendi potest per eos, qui obmurmurant, intelligi demones, malos socios, propinquos, carnem propriam; sed hos non curandos, dicendumque; quia Dominus his opus habet, ad misericordiam suam ostendendam, fructumque passionis applicandum; sic enim se debet, et quiescat in asina, et cum ea Jerusalem, id est, visionem pacis ingreditur. 4. Ostendi potest, quomodo solvenda sit asina per Sacramentalem absolutionem; siveque confessio diaboli et mundi dimissari sint illam. 5. Denique ostendi potest, quomodo Christus super eam collocandus sit, tum per S. Eucharistiae susceptionem, tum per perfectam obedientiam mandatis ejus exhibendam; ita tamen ut prius ei vestes, id est, opera satisfactionis supponantur, quo suavius soleat, magisque placeatur. Quae omnia breviter apud Fabr. Dom. Palm. conc. VIII, n. 4, indicata videri possunt.

Ex occasione thematis : *Surge, tolle lectulum tuum, et vade in domum tuam*; ostendi potest versus modus agendi poenitentiam. Et 1. quidem quomodo surgendum per fugam peccati et occasionem ejus desiderio supernorum susceptam, ut explicat S. Bernardus. (In cit. verb.) 2. Quomodo tollendus lectus, per punitionem missarum culpam, ut jam non ferat anima concupiscentis corporis et terrenarum voluptatum, sed magis ipsa, ut dignum est, regat corpus, et ferat quo non vult. 3. Quomodo valendum in domum suam, per compensationem operum malorum per bona, ut tantum studeat nunc

ad bene agendum, quantum studuit ad peccandum, ut S. Thomas haec tria ad veram poenitentiam requiritur explicat; vel, ut S. Bernardus ait : Si ea, quae retro sunt oblitiscens quis, et ad ea quae anteriora sunt, desiderio et proposito proficisci se extendat. (S. Thom. *sup. III, Math.*) Quae omnia fusius explicata apud Fabr. in Auct. Dom. XVIII, post Pentec. conc. III, videri possunt.

Ex occasione thematis : *Dirigite viam Domini* : (Jo. I, 23.) proponi possunt viae pravae, seu falsae opinionis circa poenitentiam, et ex illis ostendi, quae sit vera poenitentia. 1. Ergo via *devia* est haereticorum, qui negant aliam poenitentiam esse necessariam, quam novae vitae institutionem. 2. Via est *peraginosa*, eorum scilicet, quos penitet, quod non graviter peccarint, aut occasione peccandi elabi siverint. 3. Est via *angusta*, eorum, qui vel omnino non dolent, vel certe non de omnibus peccatis. 4. Via *profunda* est eorum, qui naturali laetant ex motivo, verbi grati, damni temporalis, infamiae, aut supernaturalis quidem, sed imperfectae, v. gr. gehennae incurrendae, dolent. 5. Via *subdola*, seu *lecta* est, eorum videlicet, qui nequit se humiliant, et stetit poenitentiam agunt. 6. Denique *precepta*, nempe seculiosorum, et desperationum, in praecipitum tendentium. De quibus omnibus fusius disserentem vide Fabr. in Auct. Dom. III. Advent. them. v.

Ex occasione thematis : *Quare nos non potuimus ejicere illum* : (MATT. XVII, 18.) possunt proponi impedimenta conversionis, et convenientia remedia offerri. Primum impedimentum est : *cura et secularia negotia* : (Exod. v, 3.) ubi daemon agit, quemadmodum Pharaon, qui dixit : opprimatur laboribus, et expleant ea, ut non acquiescat verbis mendacibus ad sacrificandum Deo invitantis. Secundum est *procrastinatio*, ubi diabolus imitatur perdicem sui capiendi spem facientem, ducit pulli evadendi occasionem sunt anxi, quo facto etiam ipsa avolvit. Tertium est *difficultas confitendi* : ubi daemon hortatur ad imitandas ancillas pigras, quae horrentes laborem evadenda domus, sordes in angulum conjiciunt, ut post longum tempus simul everrant. Quartum est *fuga peritiorum Confessoriorum* : ubi daemon instigat, ut dicant cum Achab : Ego ohi cum, quia non propheta mihi bonum, sed malum. (III. Reg. II, 8.) Aliter ac S. Ludovici Rex Galliae

filio suavitatis dicens: Fac idoneus tibi sit conscientiae arbiter, cujus prudentia doctrinaque in omnibus semper tuis sis. Quantum est desperatio emendationis: ubi daemon imitatur Jairum et domesticos ejus, persuadentes filiam esse mortuam, atque adeo omnia desperata esse; quibus tamen cum Christo dicendum; Recedite, non enim est mortua puella, sed dormit. Vide Fabrum in Anciar. themat. 1, fusius haec explicantem. Item eundem in opere tripartito conc. vii, in Dom. iii, Quadrag.

NECESSITAS. — Ex occasione thematis. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu Sancto, non potest intrare in regnum Dei.*: (LUC. XIII, 3.) potest poenitentia Baptismo comparari. 1. Propter necessitatem hominibus quia sicut Baptismus omnibus, ita poenitentia saltem omnibus peccatoribus est necessaria ad salutem obtinendam. 2. Propter effectus: quia ut Baptismus omne peccatum delet, ita et poenitentia. 3. Propter materiam et formae similitudinem: ut enim in Baptismo per aquam, ita in poenitentia per lacrymas abluatur peccator; ita in hac dicitur: Absolvo te. Quae omnia fusius dicit et probat Faber conc. vi, in Dom. iv, Adventus.

Ex occasione thematis: *Quis dabit capiti meo aquam et oculis meis fontem lacrymarum, et plorabo die ac nocte?* (JER. IX, 1.) ostendi possunt fontes, ex quibus lacrymae hauriri possunt, seu motiva ad poenitentiam excitantia. Quorum 4. est, *perentium offensam*, scilicet Deum infinite potentem, sapientem, bonum perpendere. 2. *Personam offendentem* considerare, videlicet creaturam tanti Creatoris, servum tanti Domini, filium tantum Patris, clientem tanti Benefactoris. 3. *Offense ipsius qualitatem* ponderare, quod scilicet sitaverso a summo bono ad summum malum, a fonte vivo ad lacunas et cisternas dissipatas, quae continere non valent aquas, ita ut merito Deus tam significantibus verbis hanc injuriam questus sit, dicens: *Obstupescite cœli super hoc, et portae ejus desolamini.* Duo mala fecit populus meus. Me dereliquerunt fontem aquae vivae, et fecerunt sibi cisternas dissipatas. (JER. II, 13.) 4. *Effectus offensae* librare, juxta Apostoli monitum: *Quia in fructum habuistis tunc in illis in quibus nunc erubescitis?* (ROM. VI, 21.) nimirum ruborem, dolorem, timorem. An ergo tanti ememus poenitere? An tanta mala tam brevi et levi voluptabula redimemus? 5. *Multitudinem offensarum* compu-

fare: si enim unica tantopere Deum et nos ipsos offendit, tot tantaque quid facient? An non jure exclamabit cum S. Davide: *Circumdederunt me mala, quorum non est numerus; comprehenderunt me iniquitates meae, et non potui, ut viderem.* Multiplicatae sunt super capillos capitis mei, et cor meum dereliquit me. (PSAL. XXXVIII, 13.) Vide Fabrum p. 1, in festo S. Mariae Magd. conc. iii.

Ex occasione thematis: *Simile est regnum caelorum decem virginibus* (MATT. XXIII, 13); potest parabola ista poenitentibus applicari, dicitque, quod isti sint virgines sapientes, quae paraverunt lampades suas, et impleverunt oleo charitatis erga Deum et proximum. Declaretur subinde gaudium, quod istae conceperunt sunt ex admissione ad nuptias cum tali Sponso, cum tanta honorum omnium affluentia, per totam aeternitatem contrahenda. E contrario vero ostendatur, eos, qui differunt poenitentiam, esse insipientibus similes virginibus, simulque monstrare, quantum olim dolore ex sua excusatione, et auditis illis verbis: *Nescio vos; hauristae sunt fatuae hae virginis.*

Ex occasione thematis: *Intrate per angustam portam* (MATT. VII, 13) potest poenitentiam hujus portae computari. 1. Propter *angustiam*, quae nihil aliud est, quam difficultas in poenitentia occurrere solita, maxime ob compressionem et humiliationem. Quam ob causam pauci inveniunt, aut ingredi volunt per hanc portam. 2. Propter *necessitatem*: haec enim unica est porta, qua peccatoribus aperta est, si civitatem caelestem ingredi velint; an non ergo praetulit modico tempore comprimi, ut in dictum civitatem admittatis, quam timore modice compressionis aeternam ab ea excludi, et in tenebris perpetuis cum miseria inexplicabili versari? 3. Propter *modum intrandi*: videlicet submissivam triplicem, mandatis divinis per justitiam et charitatem, hominibus per humilitatem, et justitiae divinae per poenitentiam exhibendam; qui enim tal modo se submisserit vel humiliaverit, exaltabitur, et intromittetur ad caelestem civitatem.

Ex occasione thematis: *Aperite mihi portas justitiae; ingressus in eas confitebor Domino: haec porta Domini, justi intrabunt per eam* (PSAL. CXVII, 19) potest poenitentia Portae Sanctae, quae Romae tempore jubilei aperitur, comparari. 1. Quia certo tantum

tempore, scilicet, vitae hujus aperta est. 2. Quia omnibus promiscue aperta est, et omnes ad ingressum invitantur illis S. Joannis verbis: poenitentiam agite: appropinquavit enim regnum caelorum. (MATT. III, 2.) Quia plebem jubileam tanto certius per ejus ingressum obtinetur, quanto potentior, fideliorque est, qui indulgentiam promittit. 4. Quia etiam ad hujus portae ingressum requiruntur varia opera poenitentiae accurate praestanda, juxta illud S. Joannis: *Facite fructus dignos poenitentiae.* (LUC. III, 8.) Excitentur proinde auditores, ut occasionem tam periculosam non negligant, sed potius illud S. Augustini sibi dictum putent: *Eccc indulgentiae dator aperit tibi ostium, quid moraris? Ton II. in istr. sp.*

Ex occasione thematis: *Non tardes converti ad Dominum, et ne differas de die in diem* (LUC. V, 6) explicari potest triplex dilatio periculumque fieri solita. 1. Eorum, qui de die in diem differunt, quotidie volentes surgere; et hi per filiam Jairi mortuam, sed nondum elatum, significati sunt, qui proinde non tanta potentia, ut alii, ad reviviscendum indigent. 2. Est eorum, qui poenitentiam, ad sensum differunt: et hi per adolescentem jam elatum commode significantur, ac majori conatu ad resurrectionem indigent. 3. Denique est eorum, qui poenitentiam ad mortis tempus differunt, et per Lazarum jam sepultum apte significantur, qui summo conatu ad sui vivificationem indigent. Quae singulae classes fusius explicari, remediaque apta offerri possunt, uti Faber conc. vii, in Dom. xv, post Pent. Item conc. iv, in Dom. XXIV, post Pent. et conc. ii, in Dom. XXXIII.

UTILITAS. — Ex occasione thematis: *Vidit illum pater ipsius, et misericordia motus est, et accurrens, cecidit super eum et osculatus est eum* (LUC. XVII, 20) potest explicari officia poenitentiae, fructusque illius pro officio filio prodigo a patre exhibito demonstrari. Nam 1. osculo paterno eum excepit, et amplexatus est: quo plena reintegratione amicitiae et remissione peccatorum significatur. 2. Annulus in manu ejus datus est: quo reviviscantia meritorum indicatur. 3. Stola prima indutus est, ad gratiae justificantis restitutionem testificandam. 4. Convivium instruxit, securae scilicet, et tranquille conscientiae, quae, teste Salomone, est iugis convivium. 5. Calceamenta pedibus indui jussit: per quae restitutio famae recte intelligitur, eo quod calceamenta liberi homi-

nis et ingenii indicium olim fuerint; nam servi nudipedes incedere cogebantur. 6. Vitulum occidi jussit, ad ritum videlicet, qui in SS. Missae Sacrificio offertur significandum, ad quem peccator conversus iterum admittitur. 7. Symphoniam fieri precepit, ad significandam festivitatem, quam Deus, Angeli, Sancti homines et ipse poenitens ex conversione percipiunt. Quae omnia fusius praedata apud Fabrum conc. ii, in Dom. iii, post Pent. videri possunt.

Ex occasione thematis: *Cibabis nos pane lacrymarum, et potum dabis in lacrymis in mensura* (PSAL. LXXXIX, 6) explicari potest vis et efficacia lacrymarum per similitudinem cibi et potus. Et 1. quidem ostendi, quomodo vitam spirituales conservent, et nutrant, reparando quodammodo humidum radicale. 2. Quomodo satient, reddendo tranquillam conscientiam. 3. Quomodo pinguefaciant, augendo merita supernaturalia. 4. Quomodo delectent, per internam latitudinem, ex recuperatione gratiae statim conceptam. 5. Quomodo roborent, immuando timorem, ex vindicta divina justitiae conceptum. Pro quibus fusius explicandis ea, quae Faber conc. v, in festo S. Mariae Magdalenae proponit, servare possunt.

MISCELLANEA.

QUALITAS. — Jacob benedictionem a patre obtinuit, quia pulmentum, quo libetor vescebatur, obtulit; cum ergo et sacrificium Deo gratissimum sit spiritus contribulatus, an non, qui filium obtulerit per poenitentiam, parem a Deo benedictionem sperabit. *Beirline, in festo S. Magd. them. n.*

David, statim ubi intellexit Siceleg opumque in captivitate ductos, arma sumpsit, hostemque proligavit. (I. Reg. XXX, 15.) Sed et Abraham audiens captum esse Luth fratrem suum, mox numeravit expeditio: vernaculos suos trecentos et octo, fraetremque liberavit. (Gen. XIV, 14.) Quidni ergo multo magis propraam suam animam a demonibus captam liberare quis studeat?

Mathematici aiunt, rectam lineam esse, cujus extrema maxime distant: talis est status poenitens, cujus initia sunt peccatum et vitia, hinc virtutes et opera bona. Quidni ergo rectus censeatur? *HEB. I. c.*

Alexander Macedo, quando urbem quam-

piam obsedit, facem accendere conseruit, simulque proclamari iussit, tamdiu spem gratæ suppressisse, quamdiu fax arderet; ea combusta nullum veniæ locum esse: ita et Deus facit, vitam concedens pro termino veniæ obtinendæ; hæc enim finita, clausa gratiæ est janua. *Ibid.*

Abbatem Sisoem rogans Monachus, quid agere post lapsum debeant; audit ab eo: Sarge. Cumque subiceret Monachus, se surrexisse, sed iterum cecidisse; respondit Sisoem: Iterum surge. Iterum vero quærenti; quoties tandem surgendum esset: donec mors, inquit, aut spiritum in te, aut mentem inveniat. *Vita PP. ap. Pet. Saech. p. iv.*

Omnis peccator perit, sed non eodem modo; nam aliqui pereunt ut gemini, nullo modo emittens vocem, qua roget Dominum, ut ipsam querat, et sic peccatores obstinati pereunt; alii pereunt sicut ovis, que latratu suo movet pastorem ad ipsam revertendam, et tali modo peccatores non obstinati pereunt, quorum typus erat David dicens: Erravi, sicut ovis, que perit: quære servum tuum, quia mandata tua non sunt oblitus. *Lab. in loc. com. V. Panni. Psal. cxviii.*

Deus populum suum per Jeremiam ad penitentiam excitaturus, iussit hunc Prophetam in domum signantes eundem ubi enim Propheta figulum vas contractum esse lentem vidisset, dixit ei Deus: Numquid sicut figulus iste non potero facere vobis domum Israel? Ecce sicut lutum in manus figuli, sic vas in manus meas, domus Israel. *Ibid. Jer. xviii. 6.*

ÆQUITAS. — Petra refugium herinacois, inquit Psalmista: ubi per herinacum peccator spinis criminum obsitus, per petram vero Christus amplexibus intelligitur. *(Lan. l. c.)* nota, ut Sanctus Bernardus ait, ubi tanta, firmaque infirmis requies, nisi in vulneribus Servatoris tanto illic securior habitatio, quanto ille potentior est ad salvandum. Glanat clavus, clamat vulnus, quod vere Deus sit in Christo mundum reconcilians sibi. Patet arcuam cordis per foramen corporis; patent viscera misericordiam Dei nostri, in quibus visitavit nos oribus ex alto; quidni viscera per vulnera pateant? in quo enia clarior, quam in vulneribus lais elaxisset, quod tu Domine suavis et mitis, et multo misericordior sis; majorem enim misericordiam nemo habet, quam ut pro additis modis et damnatis animam suam ponat. *S. Be. n. s. lxi. in Cont.*

Si multorum mihi conscius sum pec-

ccatorum, ait idem S. Bernardus, Domine, memorabor justitiæ tuæ solius; ipsa enim est et mea: nempe factus es mihi tu justitia a Deo; numpid mihi viderem, ne non una duobus sufficere? non est pallium breve, quod non possit duos operire, justitia tua justitia in æternum. Quid longius æternitate? et te pariter, et me operiet largiter larga et æterna justitia; et in me quidem operiet multitudinem peccatorum; in te autem, Domine, quid nisi pietatis thesauros æqueas bonitatis. *Ibid.*

S. Augustinus enim olim Eoan errotes, legens libellus errorum suorum a Dionisio mortem deplorasset, tandem illustratus exclamavit: Quid mirari mihi non miserante se ipsum, et hanc didicis mortem, que fiebat amando Eoan, non flente autem mortem suam, que fiebat, o Deus meus, amando te? *S. Aug. l. v. conf. xii.*

NECESSITAS. — Pharaon fertilitatis tempore truncata colligebat, et in futuram sterilitatem opportuna reservabat. *(GEN. xli. 47.)* Item facere peccator debet; anni quippe fertilitatis, est tempus vitæ et misericordie Dei concessum.

Echidna quo duntaxat partem differt, tanto difficilior parit, quia spinæ in cutis crescunt, Simili modo se res habet in peccatoribus persistentium differentibus; cum enim peccata augentur, difficilior inde conversio et confessio efficitur. *Beil. in festo S. Mariæ Magd. them. ii.*

Non te pudet, inquit Seneca, tibi vitæ reliquias reservare, et id solum tempus destinare bonæ menti, quod in nullam rem conferri possit? Quam serum est, tunc vivere incipere, cum desineadum est. *(Senec. de brev. vit.)*

URTITAS. — Cum incendium in domo uritur, omnis suppellex per fenestras eicitur; illi-um facit peccator celestis amoris incendio in anima exoritur, omnia, que inordinate amabat, eicit, ut securus ea in celo possideat. *Beil. loc. sup. cit.*

S. Augustinus se hanc lacrymarum matris suæ expricans, sic loquitur: De hæc profunda caligine eruisi animam meam, cum ad te ploraret mater mea, fidelis tua, amplius quam flent matres corporea funera. Exaudiisti eam, nec despexisti lacrymas ejus, cum profluentes rigarent terram sub oculis ejus. *(S. Aug. l. iii. confes. c. xl.)* Quanto magis hæc vim habebunt lacrymæ ab ipso peccatore pro anima sua profuse?

Laerymæ penitentis pulchre per aquas rubri maris significantur; ut enim per illas Ægyptii, ita per lacrymas peccata delentur, et merguntur. *Beil. l. c.*

Cervus senio confectus, in ostio spelunca tam forlitter respirat, ut serpentes in ea inclusos foras pro-ire compellat, quos statim devorans affluenter sudat, tantamque humoris copiam sudore egerit, ut prorsus renovetur, et velox fiat. Item contingit peccatori, qui si per gemitus peccata sua ex pectores eliciat, et per confessionem contemnat, lacrymasque sodando emittat, lit saliens sicut cervus, et transiliens sicut colles. *Stapl. Do. Pasch. them. vi.*

In veteri lege eodem in loco, in quo holocaustum offerrebat, etiam hostia pro peccato mactabatur; ut vel ex hoc cognoscerent peccatores quam gratum Deo holocaustum sit peccatoris per hostiam illam significatio conversio et spiritualis mactatio. *Id. th. v. in Dom. i. post Pent.*

DILATIO PENITENTIAE. — Archias Rex Thebanus in lauto, quod amicis instruxerat, convivio consistens, quia litteras a Tabeilion, serio contineri in his dicente, aperire neglexit, serioque in gratum differenda dixit, eadem nocte a Siccariis, de quorum insidijs litteræ movebant, occisus est. *Id. th. v. in Dom. iii. post Pent.*

Sigismundus Rex Poloniae, ob perpetuam cunctationem crastinus dictus, grandem sibi regnoque perniciem hæc sua procrastinatione accidit; idem timendum peccatori penitentiam differenti. *Engely. in Dom. i. Pasch.*

Recte in hæc materiam emittit Horatius.

Qui loquunt oculo festinus demare, si quid est animum, differa curans tempus in ævum.

Vocat te Deus undique ad correctionem, vocat undique ad penitentiam, vocat beneficiis creature, vocat imperitendo tempus vivendi, vocat per flagellum correctionis, vocat per misericordiam consolationis. Quod tibi parit, patas, quæ places ei? hæc fecisti, inquit, et tacui. Non mihi placeant peccata, sed longanimitate quæro recte facta. Si punirem peccatores, non invenirem confessores. Ergo Deus te longanimitate sua parendo ad penitentiam adducit. *S. Aug. in Psal. cviii.*

Sunt, qui præparant conversionem, et differunt, et fit illis vox corvina eras, eras. Corvus de arca emissus, non est reversus.

Non querit Deus dilationem in voce corvina, sed confessionem in gemitu columbino. Missa columba reversa est. Quamdiu eras, eras? observa ultimum eras, quia ignoras, quod sit ultimum eras. *Ibid.*

S. Gregorius super illud Job: Non aspiciet me visus hominis: querit; quisnam est visus iste, cujus carentiam deplorat S. Job? Visus hominis est misericordia Redemptoris, que insensibilitatis nostræ duritiæ, cum respicit, emollit. Unde in Evangelio dicitur: Rexipit Dominus Petrum, et recordatus est Petrus verbi, quod dixerat Jesus, et egressus foras flevit amare. *S. Greg. l. VIII. mor. 12.*

AXIOMATA.

Penitentia sera, raro vera. Sera penitentia in fundo. Quem penitet peccasse, pene est innocens. *Engel. in Do. Pas. ex S. Aug. in Florid.*

AUCTORES.

S. Albertus Magnus in Paradiso animæ, Verbo: Penitentia.

Franciscus Labata in locis communibus tit. cod.

Petrus Sanchez in Regno Dei p. 4. vii.

Laslovius Granatensis in silva locorum communium.

Mathias Faber in opere Tripartito et Auctario.

Laurentius Beirlinck in festo S. Mariæ Magdalene, the. m. ii.

Thomas Stapletonus Dom. iii. post Pent them. v. et Dom. x. them. iv. et Dom. xxiii. them. iii. Item Dom. iii. post Epiph. text. vii. Dom. Pasch. text. vi. et Dom. i. post Pascha text. iv.

Joan. Buseus in Viridario. V. eodem. Josephus Munsii in Bibl. moral. tr. lxi.

PROCRASINATIO PENITENTIA

EX S. SCRIPTURA.

Non tardes converti ad Dominum, et ne dileras de die in diem; subito enim veniet ira illius; et in tempore vindictæ disperdet te. *Eccl. v. 8.*

Cujus vestrum asinus aut bos in puteum cadet, et non continuo extrahet illum? *Luc. xiv. 5.*

piam obsedit, facem accendere consuevit, simulque proclamari jussit, tamdiu spem gratiæ suppressisse, quamdiu fax arderet; ea combusta nullum veniæ locum esse: ita et Deus facit, vitam concedens pro termino veniæ obtinendæ; hæc enim finita, clausa gratiæ est janua. *Ibid.*

Abbatem Sisoem rogans Monachus, quid agere post lapsum debeant; audit ab eo: Sarge. Cumque subiceret Monachus, se surrexisse, sed iterum cecidisse; respondit Sisoem: iterum surge. Iterum vero quærenti; quoties tandem surgendum esset: donec mors, inquit, aut spiritum in te, aut mentem inveniat. *Vita PP. ap. Pet. Saech. p. iv.*

Omnis peccator perit, sed non eodem modo; nam aliqui pereunt ut gemini, nullo latro emittens vocem, qua roget Dominum, ut ipsam querat, et sic peccatores obstinati pereunt; alii pereunt sicut ovis, que latratu suo movet pastorem ad ipsam revertendam, et tali modo peccatores non obstinati pereunt, quorum typus erat David dicens: Erravi, sicut ovis, que perit: quære servum tuum, quia mandata tua non sunt oblitus. *Lab. in loc. com. V. Panni. Psal. cxviii.*

Deus populum suum per Jeremiam ad penitentiam excitaturus, jussit hunc Prophetam in domum signantes eundem ubi enim Propheta figulum vas contractum esse lentem vidisset, dixit ei Deus: Numquid sicut figulus iste non potero facere vobis domum Israel? Ecce sicut lutum in manus figuli, sic vas in manus meas, domus Israel. *Ibid. Jer. xlviii. 6.*

ÆQUITAS. — Petra refugium herinacois, inquit Psalmista: ubi per herinacum peccator spinis criminum obsitus, per petram vero Christus amplexibus intelligitur: (Lan. l. c.) nota, ut Sanctus Bernardus ait, ubi tanta, firmaque infirmis requies, nisi in vulneribus Servatoris tanto illic securior habitatio, quanto ille potentior est ad salvandum. Clamat clavus, clamat vulnus, quod vere Deus sit in Christo mundum reconcilians sibi. Patet arcum cordis per foramen corporis; patet viscera misericordiam Dei nostri, in quibus visitavit nos orcus ex alto; quidni viscera per vulnera pateant? in quo enia clarior, quam in vulneribus lais elaxisset, quod tu Domine suavis et mitis, et multo misericordior sis; majorem enim misericordiam nemo habet, quam ut pro additis modis et damnatis animam suam ponat. *S. Be. n. s. lxi. in Cont.*

Si multorum mihi conscius sum peccatorum, ait idem S. Bernardus, Domine, memorabor justitiæ tuæ solius; ipsa enim est et mea: nempe factus es mihi tu justitia a Deo; numquid mihi verendum, ne non una duobus sufficere? non est pallium breve, quod non possit duos operire, justitia tuæ justitia in æternum. Quid longius æternitate? et te pariter, et me operiet largiter larga et æterna justitia; et in me quidem operiet multitudinem peccatorum; in te autem, Domine, quid nisi pietatis thesauros æqueas bonitatis. *Ibid.*

S. Augustinus enim olim Eoæpe errores, legens, oblitus errorum suorum a Dilonis mortem deplorasset, tandem illustratus exclamavit: Quid mirari mihi non miserante se ipsum, et hanc Didonis mortem, que fiebat amando Eoæpe, non fleute autem mortem suam, que fiebat, o Deus meus, amando te? *S. Aug. l. v. conf. xii.*

NECESSITAS. — Pharaon fertilitatis tempore truncata colligebat, et in futuram sterilitatem opportuna servabat. (GEN. xli. 47.) Item facere peccator debet; anni quippe fertilitatis, est tempus vitæ et misericordie Dei concessum.

Ethicus quo duntaxat partem differt, tanto difficilior parit, quia spinæ in cutis crescunt, Simili modo se res habet in peccatoribus persistentium differentibus; cum enim peccata augentur, difficius inde conversio et confessio efficitur. *Beil. in festo S. Mariæ Magd. them. ii.*

Non te pudet, inquit Seneca, tibi vitæ reliquias reservare, et id solum tempus destinare bonæ menti, quod in nullam rem conferri possit? Quam serum est, tunc vivere incipere, cum desineadum est. (Senec. de brev. vit.)

TRILLAS. — Cum incendium in domo oritur, omnis suppellex per fenestras eicitur; illipsum facit peccator celestis amoris incendio in anima exoritur, omnia, que inordinate amabat, eicit, ut securus ea in celo possideat. *Beil. loc. sup. cit.*

S. Augustinus se hanc lacrymarum matris suæ expricans, sic loquitur: De hæc profunda caligine eruisi animam meam, cum ad te ploraret mater mea, fidelis tua, amplius quam sent matres corporea funera. Exaudisti eam, nec despexisti lacrymas ejus, cum profluentes rigarent terram sub oculis ejus. (S. Aug. l. iii. confes. c. xl.) Quanto magis hæc vim habebunt lacrymæ ab ipso peccatore pro anima sua profuse?

Lacrymæ penitentis pulchre per aquas rubri maris significantur; ut enim per illas Ægyptii, ita per lacrymas peccata delentur, et merguntur. *Beil. l. c.*

Cervus senio confectus, in ostio spelunca tam forlitter respirat, ut serpentes in ea inclusos foras pro-fire compellat, quos statim devorans affluenter sudat, tantamque humoris copiam sudore egerit, ut prorsus renovetur, et velox fiat. Item contingit peccatori, qui si per gemitus peccata sua ex pectores eliciat, et per confessionem conterrat, lacrymasque sudando emittat, fit saliens sicut cervus, et transiliens sicut colles. *Stapl. Do. Pasch. them. vi.*

In veteri lege eodem in loco, in quo holocaustum offerrebat, etiam hostia pro peccato mactabatur; ut vel ex hoc cognoscerent peccatores quam gratum Deo holocaustum sit peccatoris per hostiam illam significatio conversio et spiritualis mactatio. *Id. th. v. in Dom. i. post Pent.*

DILATIO PENITENTIAE. — Archias Rex Thebanus in lauto, quod amicis instruxerat, convivio consistens, quia litteras a Tabeilion, serio contineri in his dicente, aperire neglexit, serioque in gratum differenda dixit, eadem nocte a Siccariis, de quorum insidijs litteræ movebant, occisus est. *Id. th. v. in Dom. iii. post Pent.*

Sigismundus Rex Poloniae, ob perpetuam cunctationem crastinus dictus, grandem sibi regnoque perniciem hæc sua procrastinatione accidit; idem timendum peccatori penitentiam differenti. *Engely. in Dom. i. Pasch.*

Recte in hæc materiam emittit Horatius.

Qui loquunt oculo festinus demare, si quid est animum, differa curans tempus in ævum.

Vocat te Deus undique ad correctionem, vocat undique ad penitentiam, vocat beneficiis creature, vocat imperitendo tempus vivendi, vocat per flagellum correctionis, vocat per misericordiam consolationis. Quod tibi parit, patas, quia places ei? hæc fecisti, inquit, et tæni. Non mihi placeant peccata, sed longanimitate quæro recte facta. Si punirem peccatores, non invenirem confessores. Ergo Deus te longanimitate sua parendo ad penitentiam adducit. *S. Aug. in Psal. cviii.*

Sunt, qui præparant conversionem, et differunt, et fit illis vox corvina eras, eras. Corvus de arca emissus, non est reversus.

Non querit Deus dilationem in voce corvina, sed confessionem in gemitu columbino. Missa columba reversa est. Quamdiu eras, eras? observa ultimum eras, quia ignoras, quod sit ultimum eras. *Ibid.*

S. Gregorius super illud Job: Non aspiciet me visus hominis: querit; quisnam est visus iste, cujus carentiam deplorat S. Job? Visus hominis est misericordia Redemptoris, que insensibilitatis nostræ duritiæ, cum respicit, emollit. Unde in Evangelio dicitur: Rexipit Dominus Petrum, et recordatus est Petrus verbi, quod dixerat Jesus, et egressus foras flevit amare. *S. Greg. l. VIII. mor. 12.*

AXIOMATA.

Penitentia sera, raro vera. Sera penitentia in fundo. Quem penitet peccasse, pene est innocens. *Engel. in Do. Pas. ex S. Aug. in Florid.*

AUCTORES.

S. Albertus Magnus in Paradiso animæ, Verbo: Penitentia.

Franciscus Labata in locis communibus tit. cod.

Petrus Sanchez in Regno Dei p. 4. vii.

Laslovius Granatensis in silva locorum communium.

Mathias Faber in opere Tripartito et Auctario.

Laurentius Beirlinck in festo S. Mariæ Magdalene, the. m. ii.

Thomas Stapletonus Dom. ii. post Pent them. v. et Dom. x. them. iv. et Dom. xxiii. them. iii. Item Dom. iii. post Epiph. text. vii. Dom. Pasch. text. vi. et Dom. i. post Pascha text. iv.

Joan. Buseus in Viridario. V. eodem. Josephus Muni in Bibl. moral. tr. lxi.

PROCRASINATIO PENITENTIA

EX S. SCRIPTURA.

Non tardes converti ad Dominum, et ne dileras de die in diem; subito enim veniet ira illius; et in tempore vindictæ disperdet te. *Eccl. v. 8.*

Cujus vestrum asinus aut bos in puteum cadet, et non continuo extrahet illum? *Luc. xiv. 5.*

Vocavi, et renuistis: extendi manum meam, et non fuit, qui aspiceret. Despexistis omne consilium meum, et increpationes meas neglexistis. Ego quoque in interitu vestro ridebo, et subsannabo, cum vobis id, quod timebatis, adveniat. *Prov. i. 24.*

Ne impie agas multum, ne moriaris in tempore non tuo. *Ecc. xii. 18.*

Nolite errare, Deus non tridetur; quæ enim sempiterni homo, hæc et metet. *Ad Gal. vii.*

Cor durum habebit male in novissimo. *Ecc. iii. 27.*

Tunc invocabunt me, et non exaudiam; mane consurgent, et non invenient me: eo quod exosum habuerint a seipsum, et timorem Domini non susceperint, nec acquieverint consilio meo, et detraxerint universæ corptioni meæ. *Prov. i. 28.*

Ecco nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis. Abjiciamus ergo opera temerarium, et induamus arma lucis, sicut in die honeste ambulamus. *II. Cor. vi. ad Rom. xiii. 12.*

Nescit homo finem suum: sed sicut pisces capiuntur hamo, et sicut aves laqueo comprehenduntur, sic capiuntur homines in tempore malo, cum eis exemplo supervenerit. *Ecc. i. 12.*

Si moratus fueris, reputabit tibi in peccatum. *Deut. xxiii. 21.*

Vertentur ad me tergum, et non faciem, et in tempore afflictionis suæ dicent: Surge, et libera nos. Tui sunt dii tui, quos fecisti tibi? surgant, et liberent te in die afflictionis tuæ. *Jer. v. 29.*

Hodie si vocem Domini audieris, nolite obdurare corda vestra. Et isti non cognoverunt vias meas: et juravi in ira mea, si introibunt in requiem meam. *Psal. xciv. 8. 11.*

Panis ejus in utero illius vertetur in fel aspidem intrinsecus. *Jon. xx. 14.*

Non demeritis in errore implorari: ante mortem confitenti. A mortuo quasi nihil, perit confessio. Confitebitur vivens, vivus et sanus confiteberis, et laudabis Deum, et gloriaris in miserationibus illius. *Ecc. xvii. 26.*

De propitiatio peccato non esse sine metu, neque adiciat peccatum super peccatum. Et ne dicas: Misericordia Domini magna est, multitudinis peccatorum meorum misericordibus: misericordia enim et ira ab illo cito proxinant, et in peccatores respicit ira il-

lius. (*Ecc. v.*) Quæ verba Paulus de Palatio ita exponit: Misericordia Domini magna est, non ut adiciat peccata, sed ut remittenda credas, si amplius ea non committere decreveris.

EX SS. PATRIBUS ET DOCTORIBUS.

Nos peccata velociter quidem promptoque animo committimus, pigre vero postmodum ac sero penitentiam agimus. *S. BASIL. hom. xii. in divit. avar.*

Conversionem penitentiamque differre, est tempus non solum infructuosum, imo et vitiosum expendere, spiritualia lucra negligere; hoc est, profectum in omni gratia et virtute in multiplicatione meritorum, in incremento celestium premiorum impellere, propriam animam vitis lacerare, demeritis deservire, Deo altissimo prorsus ingratum existere, qui conversionem iniqui tam misericorditer præstolatur, qui ei pro malis tot bona largitur, et ipsam ad meliora hortatur, qui in seipso infinite est bonitatis, sanctitatis, ac dignitatis, ut solo ejus amore debeamus ad honorificentiam, et amorem ejus alliceri, et accendi. *Dioc. Car opusc. de conv. pec. ar. 2.*

Sine me quæso, inquis, utar carne ad perfectas res turpes, voluter in ceno voluptatum, sanguine imbuam manus, diripiis aliena; pejerabo, mentior, et tunc penitentiam, ubi abstulero a malis, agam. At si bona res est peccatum, tuere, ac tene hoc usque in finem: sin vero ei, qui illud perpetrat, noxiam est, quid rebus perniciosius adhaerescis? Num putas, Deum non videre, que aguntur? Num non percipit leas cogitationes? Num opem fert tuis iniquitatibus? Ingenti te sceleris astrinxisti, inquit ille, eo quod existimaris me tui similem fore. Tu cum mortalis viri amicitiam ambis, beneficiis illam ad te, dicendo, et faciendo, quibus intellexeris hominem gaudere, allicis; at quando cum Deo conjungi, ac in numerum illorum te recipi vis, ea, que inimica sunt Deo, perpetrans, et legem transcendendo ignominia ipsum afficiens, ex his quibus ipsum vel maxime offensus, conjunctionem et consortium speras? Vide, na redemptioni studendo, malorum multitudinem tibi coarctas, ad peccatum aggredes, nec tamen veniam impetres. *S. BASIL. or. iii. de pen.*

Timeamus ne, dum redemptionis ac ve-

næ spe multa vitia nobis colligimus, ita peccatum aggrediamur, ut remissionem interim non conequamur. Quamloquidem navis majus mercium pondus aliponsque suffert, ultra modum autem onerata deprimitur, aequisque obruitur. Caveamus, ne cum similia his, atque adeo venia majora et graviora flagitia perpetraverimus, atque iam speratos portus respicere quæsumus, naufragium faciamus. *S. ANTON. p. 2. tit. IX. cap. xiii. § 4.*

Cum Esau de venatu redisset, et cognovisset, quod Jacob benedictionem quam ipse expectabat, accepisset, vehementer doluit et flevit, quod et antea primogenita, et benedictionem perdidisset, sed licet ubertim fleret, tamen penitentiae locum non invenit, per quam primogenita, quam dudum vendiderat, recuperaret; quia sero flevit, et sero penitentiam quæsit. Sic et vos præ-avete, ne, cum post mortem debetis recipere benedictionem, reprohemini, et locum penitentiae tunc non inveniatis, si modo primatum vestræ dignitatis propter brevem aliquam delectationem perdidistis. Tarde enim in illo sæculo queritur penitentia cum jam fratres nostros benedictionem, quam sperabamus, accepisse cognovimus, et nos sine benedictione relictos esse. Nunc enim tempus est penitentiae non tunc. *S. ANSEL. Mansi tr. lxxxvi. dis. v. n. 5.*

Erut eis verbum Domini: *Manda, remanda, scilicet aliquam commoditatem: Expecta, reexpecta, me scilicet ad penitentiam: Modicum tibi, modicum tibi, ut vacant, et cadant retrorsum. Non enim videt, qui cadit retrorsum, quod cadit, et lethalliter cecidit, sicut Ilii ex tali casu mortuus. Unde dicitur Ecclesi. xxix. Repromissio nequissimi perdit. Repromissio, scilicet cogitatio, qua peccator pluries promittit sibi longam vitam, tanquam esset de ea certus, et ex qua disponit multa facere in mundo, et propter mundam, et inter cætera etiam ponit. Ista est nequam, nequior, et nequissima. Nequam siquidem est ista repromissio, quia sibi usurpat peccator hoc, quod est proprium Dei, scilicet de futuro disponere; nam dicit Christus, Actor. i. Non est vestrum nosse tempora vel momenta, quæ Pater ponat in sua potestate. Bernardus contra talem de futuro præsumptum ait: Quid de futuro miser tam temerarie præsumis, tanquam Pater tempora et momenta in tua, non in sua potestere potestale. Nequior est ista repromis-*

sio, quia tempus infiniti valoris sibi a Deo datum fatuo expendit, et cum hoc præsumit, quod adhuc sit ei daturus spatium et gratiam penitentiae. Nequissimi nam est, quia non solum tempus datum perdidit, sed et in contemptum Creatoris convertit, et uti disposuit. *S. ANTON. l. c.*

Amat mortem, qui vite præcepta non servat, et horret vitam, qui peccata morti debita desperata mente frequentat; ut enim per observantiam legis vita acquiratur; ita per contemptum mors a contumacibus invenitur. *S. Cyp. h. vii. in Var.*

Datur quidem etiam in extremis penitentia, quia non potest denegari. Sed auctores tamen esse non possumus, quod, qui sic petierit, mereatur absolvi. Quomodo penitentiam agere possit, qui nulla jam pro se opera satisfactionis operari potest? Et ideo penitentiam, quæ ab infirmo petitur, infirma est; penitentia, quæ a moriente tantum petitur, timeo, ne et ipsa moriatur. *S. AUG. s. lxxii. de temp.*

Salubris conversio duplici ratione consistit, si nec penitentia sperantem, nec spes deserat penitentem, ac per hoc, si ex toto corde quisquam renuntiet peccato suo, et toto corde spem ponat remissionis in Deo; etiam non novum quam aut spem penitentis homini diabolus alimit, aut sperantem penitentiam tollit; unum, dum onerata, comprimit; alterum, dum elevat, dejicit. *S. FELS. ep. 7. c. v.*

Judicium sine misericordia illi fiet, qui non fecerit misericordiam; Ordo autem misericordie continet, ut misericordiam, quam homo impendere jubetur alteri, prius exhibeat sibi, dicente scriptura Ecclesi. xxx. v. 24. Misericordia animæ tuæ placeat Deo. Proinde si quis placere non vult, animæ suæ misericordiam denegat; et qui animæ suæ misericordiam in presenti sæculo voluerit donare, nullatenus misericordiam apud Deum poterit invenire. *Jl. l. ii. De remis.*

Medicus non vulneri sed curæ proficit, et saluti; nec putredini, nec morbis, sed soli convalescenti illi sanitati. Ita et Deus, qui pro magnitudine vulneris, attribuit magnitudinem vigoremque medicinæ, et nec peccato, sed homini largitus est gratiam, nec ad multiplicandam, sed ad delendam delicta inbretem suæ pietatis effudit. Nemo si de ægritudine gratuletur, ut vellet in vulnerem permanere. Ingratus medicus, inimicus est curæ, qui semper curari statuat, non au-

quam desiderat hic sanari, et ita Dei gratiam suis cupit exuberare peccatis, ut sibi cupiat peccare cumulari. S. CHRYS. *serm.* CXXII.

Intendant, qui amant in Domino mansuetudinem, timeant veritatem: etenim dulcis, et rectus Dominus. Amas, quod dulcis est? time, quod rectus est. Tamquam mansuetus dixi: Tacui; sed tamquam reus: Numquid semper tacui? *Miserors et miserator Dominus*, ita plane, adhuc addit: Longanimitas: a thue addit: Et nullum misericors, sed time quod est in novissimo: *El verax*; quo enim modo sustinet peccantes, iudicaturus est contententes: *An dicitur longanimitatis et mansuetudinis eius contentis, ignorans quia patientia Dei penitentiam te adducit? Tu autem secundum duritiam cordis tui, et cor impediens, deternis tibi iram in die ire, et revelationis iusti iudicii Dei.* S. AUG. t. XXXIII, in *Joan.*

Quanto diutius expectat, tanto gravius vinciat. Quando enim peccatis temporibus peccamus, et nihil mali a Domino sustinemus, patientia est, non negligentia; non ille potentiam perdidit, sed nos ad penitentiam reservavit. *Thib. s. III, de tem.*

Tibi jam a Deo non potest mereri, quod petis, qui hic noluit audire, quod iusit, quia qui tempus rogat penitentia perdidit, frustra ante regni januam cum precibus venit. S. GREG. *hom. II, in Epang.*

Cum quis moratur in peccato, diabolus non multum cum impugnat, qui ausus est: sed cum perpendit, quod velit recedere ab eo per penitentiam, multum repugnat, et quidem tanto plus, quanto diutius possedit, et vel maxime in articulo mortis, quia scit se amplius tempus non habere. S. AXT. p. 4, tit. IX, c. XII, ar. 4.

Iusto Dei iudicio fit, ut, quia cum peccato homo converti, et non vult, cum vult, forte converti non possit: tunc enim secutum est homini penitere, cum post ipse peccare. *IXOC. I, s. II, de Ad.*

Nihil aliud clamat delatio, quam ista: Regnum in me teneat peccatum, postea regnabit quoque aliquando Christus: Ex hiabe membra mea arma iusticie ad iniquitatem, deinde exhibebo etiam ea arma Deo. Sic nimirum Cain quoque sacrificium offerabat, nempe prima ac prestantiora usui suo, ac voluptati: secunda ac deteriora Creatori ac donatori Deo. S. BASIL. *ap. Mansi disc. 21.*

Magna fatuitas ostenditur, non facere diligentiam pro anima, quam facit pro caliga; unde Bernardus: O nimia insaniam hominum; pudet sordes abstergere, scilicet per confessionem, et non pudet contrahere: abstergitur caliga, scilicet a luto, et contemnitur anima; et manifestum est, quod non solum in capite anni abstergitur caliga a luto, sed quasi quotidiana, ne corrodatur a luto. S. AXT. l. c.

Sed multis, inquis, dedit Deus privilegium, ut in ultima senectute conlitterentur. Quid igitur? Numquid et tibi dabit? Fortasse dabit, inquis; cur dieis, fortasse? Contingit aliquando; sed cogita, quod de anima deliberas. S. CHRYS. *hom. XXII, in 2, ad Cor.*

Quando homo peccare potens penitet, et vitam suam vivens ab omni crimine corrigit, sine dubitatione, quando ei mors advenit, ad eternam pervenit requiem; qui autem male vivit, et in morte penitentiam agit, sicut damnatio illius est incerta, ita et remissio illius dubia; qui ergo securus cupit esse in morte de indulgentia, in sanitate penitentiam agat, et in sanitate peccata sua lugeat. Igitur quia misatio Dei occulta est, sine intermissione fieri necesse est. S. BERN. s. XXVII, de *modo bene vice.*

Tu homo sapius inter ista omnia consideras, si iustum est, ut per totam vitam lumen vitis et peccatis servias, et ad acquiritur vitam jam semivivus assurgas. Numquid tibi hoc fieri vis a servo tuo, ut quando factis ac juvenis fuerit, inimicis tuis serviat, et cum ad senectam venerit, tunc ad tuum servitium redire velit? quo ergo non vis pati a servo tuo, non est iustum, ut facias Domino tuo: Cum tamen multos novitimus, cum sum essent, et frequenter dixisse, penitentiam se toto corde desiderare, sed tamen quia illam statim agere volebant, sine ipsis remedio de hoc saeculo recesserant. S. CYPRIAN. *ARELAT. hom. VI.*

Penitentiam non est servanda usque ad senectutem. *GREG. de temp. s. XLV.*

Nunc lavandi tempus est, nunc purificationem patet esse necessariam, quoniam nemo mundus est a sordibus, nec infans, cuius vita est unius diei super terram. S. BERN. *in quod. serm.*

Nolite negligere, quod vos Dominus peccantes sustinet, quia, quanto diutius expectat ut emendetis, tanto gravius iudicabit si neglexeritis. *AUG. de util. pen.*

EXEMPLA SACRA.

S. Mater Ecclesia in sacris ritibus suis a Spiritu Sancto directa S. Paulum speciali praeogativa honorat, dum ipsi soli inter multos alios hoc attribuit privilegium, ut eius conversionem solemnem quodam festivitate celebret, cuius Mysterium Dionysius Carthusianus in sermone quodam de hoc festo his verbis exponit: Mirabilissima fuit tam repentina et integra mutatio mentis et vocalis ipsius: subito enim postquam ad cognoscendam veritatem per lucum coelitus delapsam interior illuminatus fuit (*circumfulsit eum lux de celo*) claves animae suae Christo, tamquam absoluto Domino suo et Patro, statim consignavit, ipsique voluntatis suae donum est impertitus, dicendo: *Dominus, quid me vis facere?* Audite quidquam ipsemet de hac sua repentina conversione Galatis scribat: *Cum autem placuit ei, qui me segregavit ex utero matris mee, et vocavit per gratiam suam, ut revelaret Filium suum in me, et evangelizarem illum in gentibus, continuo non acquiesci carni et sanguini etc.* ubi observanda est dictio illa *continuo*. Per hanc enim indicat, quod ne momentum quidem temporis praeterire permiserit, quin Christo ipsum ad conversionem suam invitanti promptissima responderet: quia igitur Ecclesia in institutione huius festi praecipue fructum intendit, qui ex illo in fideles redundare potest (quidem, ut S. Bernardus dicebat: *Ut qui Sanctis laus nostra? honorum nostrorum non egeni*) hinc est, quod huius Sancti potius, quam aliorum celebret conversionem, et omnibus Christianis exemplo sit, et stimulum adhat, ut ad imitationem ipsius, ne momento quidem temporis ad Deum converti tarderemus. Quodsi Ecclesia in conversione Sancti Augustini officium instituit et vel festivitatem, nequam in se tantam accipere potuissemus utilitatem, et exemplaritatem, quantum ex conversione Sancti Pauli. Etenim Sanctus Antoninus de Sancto Augustino ita scribit: *De largitate ad conversionem accusabit se Augustinus in libro Confessionum, dicens: Non erat, quod responderem tibi (scilicet Deo) dicenti mihi: Surge, qui dormis, scilicet in peccatis, nisi verba somnolenta, et lento modo, eras, eras: sine modo, sine paululum: sed illud modo non habebat modum, et illud paululum ita in longum.* *MANS. tr. XVIII, disc. 4, n. 2.*

Dionysius Carthusianus de quodam defuncto scribit, illum ex divina dispensatione alteri apparentem, ad nostram eruditionem, in memorabilia haec prorupisse verba: *O eras, eras, quoniam longam restim mihi fecisti, et in barathrum mortis me procrastinando traxisti.* *Die. Cart. in spec. de amat. mund.*

In tomo II, libri, cui titulus est: *Mortes peccatorum pessimae*; sequens narratur factum, quod hoc nostro saeculo in persona cujusdam Marchionis Parisiis contigit, qui, dum se interior ad societatem Jesu amplectendam moveri sentiret, jamque omnino quidem hanc vocationem ex qua reipsa decessisset, mundum tamen deserere vis valens, propositum hoc exequi de die in diem procrastinavit; quid vero ei tandem acciderit, ex ipsiusmet auctoris verbis clarior et distinctius intelligere non piget. Infelix turpi se, dum proceps in mortem currit, vite, viliorumque captivum delit servituti; quia vero vocanti Deo cordis januam clauserat, celum quoque suorum (ne Religiosorum hominum vires, montaque illic se infunderent) militari custodia adhibita, fores clausit, illud imprimis suis mandans, ne ullum Societatis Jesu hominem, qui se alloqui vellet, intus admitteret. Quoniam vero non est sapientia, non est prudentia contra Deum, hominumque cogitationes Altissimi salutis cupidus, non secus ac manifeste deliras, et celo respicit, subsannaque dum miser a negotiis sociisque hinc atque excedit, solus per diem in remotiori cubiculo manet, in tibi duo dicta Religionis viri in cubiculo extemplo intrant, hominem amice salutant, qui ab eo pecculant, etsi per simulationem excepti, ubi divinis de rebus cum ipso verba loquere, nonnulla in rem salubriter adjungentes monita, et locum jam discussurum hinc adhiberunt: *Tuae jam, tuae, inquam, negotium animae, dum per tempus varat, serio posthas, constanterque agita, neque ad Dei voces infelix adeo absurdos. Quibus dictis, se ab ejus oculis statim proripuit, vir interim, cui inexpectatus adeo, inopinalisque Religiosorum hominum adventus, ac sermo item de celestibus parum gratus fuit, nihil, quem suis custodiis adhibitis praefixerat, ad se vocatum acerbis verbis increpat, inuasitque quod se invito ac nolente, intra domesticos lares, atque ad sui insuper conspectum admiserit. Obstupuit miles, utpote sibi de re fideliter*

gesta conscius, adeoque, quidquid herus amarulento animo dixit, nedum egre tulit, sed et somnium aut fabulam credidit, id unum pro omnimoda sui excusatione asserens, quod ab ostio domus ne latum quidem unguem recesserat, et quod Religiosos, quos ille meminerat, non vidisset, jurejurando affirmans: domitius vero rem totam mendacio confici, et se a famulo decipi arbitrat, quanticus ad societatis Jesu collegium quemdam certum hominem mittit, hunc aliqui inde ex Patribus in domum suam venissent, exploraturus. Certior vero eorundem Patrum testimonio redditus ad se a loco neminem divertisse, hunc quicquam viso divinitus objecto proficiens, parumque salutis providus, omnem prorsus una cum verbis ab animo sui curam, et a corde motum excussit, adeo, ut antea torum oblitus, domo egressus, curru per urbem regreandi animi causa excurreret. At suis miser impendentem cervicibus, quem admonitus praevidere noluit, ultiois gladium intellexit, Armatus quippe homines casu per viam offendit, qui districtis irruentes gladiis hominem confecerit: unico namque ictu, eum propria parum cordi salus fuerat, in corde percussus, nullo Sacramentorum remedio relevatus, et absque ulla salutis spe, illico hunc exanimis cecidit; sic qui Dei voces audire neglexit, et Deo cordis ostium pulsanti pertinacissime clausit, a caelo demum et Dei regno exclusus, uti perditus, in exterioribus tenebris projectus est. *MAXI, d. vi, n. 3.*

Stupendum exemplum accidit in Catalonia diebus nostris in civitate prope Valentiam de juvene quasi decem et octo annorum, qui parentibus inobediens latro et criminiosus effectus, propter mala sua opera captus, et patibulo suspensus fuit: jamque illo defuncto, et adhuc in patibulo pendente, cum esset omnino ostendens, cuncto populo admirabilis factus est. Cœcruit ad miraculum Episcopus cum universo Clero, et cuncto quasi civitatis populo; stupent omnes, ignorant mysterium, expectant ejus revelari secretum. Surgit in loco eminenti, Episcopus doctus, manneque silentium indicens, turbæ ait: Viri, fratres, et filii mei dilecti, nostis juvenem hunc, qui culpa, quos vita, qua

etiam aetate interit? Conspicite eum nunc otate senem, decrepitum, atque enatum, ut intelligatis per hoc patens judicium Dei, quod huic illa vultus, a Deo misericorditer propter sua crimina, et parentum inobedientiam abbreviata est vita, ut verificetur illud Psalmi: Viri sanguinum et dolosi dimidiabant dies suos. Quod si igitur inobediencia parentibus carnalibus exhibitâ id effectit, ut Deus huic impio notabiliter vitam decurrat, quanto magis vitam abbreviatam meretur, quisquis erga illum Patrem contumax et rebellis existit, quem quotidie his verbis invocamus: *Pater noster qui es in caelis*; quique de nobis lamentatur dicens: *Vacavi, et venivisti, despectis omne consilium meum, et increpationes meas neglexisti.* S. *BAXI, t. II, IV, in Dom. II, Quadr.*

In regno Polonia miles quidam, in propriis subditos juxta ac in externos impius et saevus, de vita futura nihil pensi gerens, cum assiduis pravariationibus in Deum, confiteri et penitere pro ludibrio faciens, iras in se caelestium coarctasset, in gravem incidit languorem, sed ne tunc quidem scelerum conscientia pertaetus, quidquam sibi de impetranda propitiatione divina, ratus se supervicturum, et suis transgressionibus resumpturum, desepit. Invalescente tandem morbo, fratres Predicatores per consortem illius, pro stantia mente acri, acuti, militem ad poenitentiam multarie per salutaria monita inducebant, quibus miser homo commotus, serius inquit, me ad poenitentiam impellit, serius confessionem judicio et jam damnato persuadentis, cum poenitentia et gratie tempore elapso, confessionis et poenitendi spatio mihi subrepto, justo Dei judicio in potestatem traditus sim spirituum tenebrarum. Urgentibus deinde majori instantia aegrum fratribus, ne qua desperatione commissurum facinorum a confitendo et poenitendo abstraheretur, spem divivam, si confiteri et poenitere vellet, pollicentibus, extremam edidit vocem: Frustra, inquit, urgebis de confitendo monita, proprio damnato arbitrio, et jam in demonum potestate consistenti, a quo cum catervis superimminentibus torquendus et flagellandus jam appeto. Audite illico sunt percussiones horrendae, ictus horrendi, et atrocissimo ex sonitu et collisione, atque ex reciproca flagellationum verbera, et in aegri corporis livore plaga, vulneraque a fratris circumstanti-

bus visibiliter ab invisibilibus tormentis illata, conspecta. Inter quae infelix execrandus nec vocem, nec gemitum edens, miserabiliter expiravit. In qua B. Augustini sermo, pro divino oraculo cuilibet peregrinanti retinendus impletus est. Haec est, inquit, justissima lex Dei, ut qui vivendo oblivisebatur Dei, moriendo obliviscatur sui. *BROVIUS, in ann. 1276. n. 17.*

Insignis quidem, fideque dignissimus auctor sequens refert exemplum: Toleti in Hispania, nobilis adolevens ante annos non adeo multos, ignobilem sane, et vel sanguine deplorandam lacrymis, vitae suae clausulam imposuit. Exalto religionis suscipiendae consilio, quod aliquando secum deliberarat, Canonium induit. Et initio quidem officio suo functus est non illa labori industria. Sed quemadmodum cerea juvenus facilis est ad omnem doctum; ita improvidus homo nactus pessimos doctores, presso vestigio secutus fuit praesentes ad vitam. Tandem et ipse factus aliorum antesignanus ad scelera non melioria, duxit sequentes: Miserum juvenem! si putabat torpidines suas, aut citius abscondi sub toga serica, aut speciosius palliari; sed laudem sicut Deum habuit improbitorem suae improbitatis, ita et vindicem expertus est; nam brevi cum febricula expediti, jussitque ad plures ire, sive sub terra in cinere suo fatiscens mortuos, sive ad ipsos Erebi incolas, magnum infelicissimae societatis numerum. Audi, o bone, et obstupescere, non tantam vim roburque imbitate semel impietatis, sed etiam severi Numini formidanda judicia. Vix rumor urbem pervasit de morbo Canonici, jam passim a probris suis insolentiaque infamis, cum Tolitanus Ecclesiastes agrum sedit, monetque, ut conscientiam exentiat, erratorumque semper periculoso onere sese levei. Negare ille ejus rei necessitatem tunc esse; si aegritudo accrevit, memorem fore animam date admonitionis. Interim medicus pone assistens, nescio ex quibus signis deprehendit mortem intra pauculas horas adfuturam. Quare constitutus Ecclesiastes, magis cepit instare, etiam divini iudicii interposito rigore. Ubi vero Aethiopen se lavare vidit, cubili egressus, nobiles, quos obvius sibi habuit, familiares decumbentis, in partem laboris sanctissimi vocat; jamque omnes hominem Christiani officii, in eo discriminis articulo commonefaciunt: sed nullo effecto. Adest iterum medicus, iterumque

viciuum annunciat periculum, post horam actum fore eum cum vita aegrotantis. Itaque Ecclesiastes, postquam lecto circumfusi, maxima, qua poterat, vehementia contendunt, ut salutem Canonico morituritque dolorem persuadant; scelerumque ex praescripto divina legis faciendam confessionem. Sed neque tunc quidem proficiunt, asserente aegro, periculum remotius esse quam nisi arbitrentur. Mox obmutuit miser, et ratione turbata nihil amplius pro sano egit. Ergo de desperatis jam prope rebus, opem a Numine implorandum censuit Ecclesiastes, simulque apprehensa Christi a cruce pendenti effigie, psalmum de profundis exorsus est, jamque ad illa venerat Davidis verba: *Fiant aures tuae intendentes in vocem deprecationis meae*, cum ecce ibi lignea imago, tota praesentium corona inspeciente, brachia ad crucem fixa resolvit, et utraque manu aures obsecrans, formidabilem hanc vocem misit: *Quia vocavi te, et non venisti, ego quoque in inferitu tuo ridebo.* Fulmen hoc fuit, quod ubi ab imagine factum est, indicem animam ex corpore scelerati juvenis in tartarum deturbavit. Unde hoc loco juvat memorare illam S. Bernardi sententiam: Quanta est haec injuria, et quam graviter vindicanda cum vilissimis vermibus clamantem ad se anitre dignatur Creatorem universitatis. *Zohentorio ni Prorant. l. IV, § II, n. 25.*

In vita Thomae Mori, Regni Anglican Magni Cancellarii, et Martyris, sequens impit ejusdam legitur exemplum, in tom. I. lib. II, c. xlii, operis, quod Mortes peccatorum pessime inditularum, his verbis recensitum: Rogabat amicus amice hominem, ut vellet ad meliorem mentem redire, sed responsum aliud non tulerat, quam plenum illud vanissima praesumptio, cum migrandum huic fuerit, tribus se verbis Deum ad elementum expugnatum, et totum exoratum. Veram res alter cecidit, cum enim postea equitandum transtret in ponte fluvium, et improvidum pedem equus impingere saxo, una se cum sessorem herum in subiectam aquam effudit. Jam miserando casu praecipitabatur equus, cum subito, ubi periculum animaverat, sensitque intra fluctus non sicca se morte oculaturum, contentissimo nisu clamavit tria novissima verba. Et quae illa? utique quibus salutem, et astra momento uno apud Deum impetraret, quemadmodum factaverat non semel factorem se in ultimo vitae discrimine.

Dixerit itaque cum Regio Vato: *Miserere mei Deus*; aut illud: *Tibi soli peccavi*, vel cum Publicano: *Deus propitius esto*; sed heul de sceleribus suis, de celo, de Deo altum servavit silentium, illud unum ingeminavit: *Rapuit omnia demon*. Ha miseram sua memoria destituit, et cum deberet in eo casu tria salutis verba dicere, tria desperationis protulit, tractus inter vortices ad eum, quem vocibus ultimis compellavit. *Vit. Thomor. c. VIII.*

In historia Anglicana, ab Episcopo Casar-Augustano conscripta legitur, juvenem quendam lascivis amoribus totaliter delictum, dum ad mortem usque infirmaretur, multis cum lacrymis, versusque compunctionis signis sacrosancta Confessione, et Communionis receptis Sacramenta, idque tali cum devotione, ut omnes assistantes compuncti fuerint, mortemque ejus adeo quoad exteriorem apparentiam summo opere fuerint demeriti. Item vero juvenis post mortem quidam amicorum suorum apparuit, et quidem in specie tam horribili, ut vel hæc sola miserabilem æternæ damnationis suæ statum prodere potuisset. Quem amicus ejus seiscitabat, dicens: *Eheu! numquid in articulo mortis tua multa edidisti vere compunctionis signa? Nullus fuit inter instantes, qui tuam poenitentiam veram, et salutem fuisse non judicaret. Numquid in majori copia fuerint lacrymarum tuarum, quam peccata tua fuerint? Numquid Sacramentorum fructum recepisti? Subjicit miserabilis juvenis: Vere quidem ita est, poenitentia mea et contritio valida fuit et vera, sed me jam quasi in Dei manibus positurum spiritum, cogitatio levis lascivie aggreditur, cui ut semper assentiri consueverim, sic tunc quasi concitus assensum præbat, et obiit, et me in tartara præcipitavi. *Manst. disc. n. 4.**

In Perusino monasterio, sancti videlicet Salvatoris, cui nuper et ipse præfuit, quidam Monachus paulo ante fuerat nomine Canizo, astutus nimis et callidus, secularibus argumentis ac litigijs contentionibus vehementer intentus. His itaque dum et immutandis Abbatibus et fratribus perturbatis restans non quiesceret, ad hoc usque pervenit, ut diaboli ad superandos remulos patrocinium quaereret, et ejus seditioni etiam corporaliter manciparet: cui tamen seductor spiritus exigenti ante promisit, quod tertio die prius, quam moreretur, suum exitum sibi nunciaret. Credidit infelix; et diu post-

modum vivens, ita sub hac deceptorie securitate permansit. Tandem in ægritudine lapsus adest filijossor iniquus, post et triduum fatalum, sicut spondiderat, obtutum notificat. Protinus advocatis ille fratribus evocata hæc, quas cum exquisitissimo pepigerat spiritu, per ordinem narrat; eumque illi inslerant, dicentes, esto confessus, age poenitentiam, repente ille obhorrevit, et sive pulsantibus, sive clamantibus, evigilari non poterat. Si vero illi conticescerent, vel aliud quid præter poenitentiam loqui vellent, mox ille experfactus invicem loquebatur? sed rursus audito nomine poenitentia protinus obrigescebat insensibili sopore correptus, donec haurientis morti traditur, ad eum, cui devotionem fecerat, fuit infeliciter devolutus. Postmodum vero per plures noctes nigra canum turba non cessavit sepulturae ejus assistere, et quasi depositum custodire, ita ut non minimo videntes horrore concuterentur. *Ex Petro Damiano. Manst. disc. IV. n. 7.*

Beda in gestis Anglorum inter alia sic loquitur: *Novi etiam fratrem quendam (quem utinam non novissimam) cujus nomen etiam, si hoc aliqui prodesset, dicere possem) positum in monasterio nobili, quamvis vitam revivibili, et ipsam isgrobiliter viventem; correpietur quidem sedulo a fratribus ac majoribus loci, atque ad castigationem vitium converti admoneretur; et quamvis esse audire nolisset, tolerabatur tamen ab eis longanimiter ob necessitatem operum ipsius exteriorum (erat enim fabrilis arte singularis) serviebat autem multum ebrietas, et ceteris vite remissioris illicebis, magisque in officina sua die nocteque residebat, quam ad psallendum atque orandum in Ecclesia, audiendumque cum fratribus verbum vite concurrere consueverat. Unde accidit illi, quod solet dicere quidam, quia qui non vult Ecclesie januam sponte humilitatis ingredi, necesse habet januam inferni non sponte damnatus introire. Percussus enim languore, atque ad extrema perductus, vocavit fratres, et multum increpans, ac damnato similis cepit narrare, quia videret inferos apertos et satanam demersum in profundum tartari: Caipham quoque cum ceteris, qui occiderunt Dominum, juxta eum flammis ultricibus traditum. In quorum vicinio, inquit, hæc misero mihi locum conspicio æternæ perditionis esse preparatum. Audientes hæc fratres coeperunt diligenter exhortari, ut vel*

tunc positus adhuc in corpore poenitentiam ageret. Respondit ille desperans: *Non est mihi tempus mutandi vitam, cum ipse viderem meum jam esse completum. Talia dicens, sine viatico salutis obiit, et corpus ejus ultimis est Monasterii locis humatum, neque aliqui pro eo missas facere, vel psalmos cantare, vel saltem orare præsumebant. O quam grandi distantia divisit Deus lucem et tenebras! Beatus Protomartyr Stephanus passurus mortem pro veritate, vidit caelos apertos, vidit gloriam Dei, Jesum stantem a dextris Dei, et, ubi erat futurus ipse post mortem, ibi oculos mentis ante mortem, quo lætior occumberet, misit. At contra, faber iste tenebrosus mentis et actionis, imminente morte vidit tartara, vidit damnationem d'aboli et sequacium ejus, vidit etiam suum infelix inter tales carcerem, quo miserabilis ipse desperata salute periret, sed viventibus qui hæc cognovissent, causam salutis suæ perditione reliqueret. Factum est hoc nuper in Provincia Bernacorum, ac longe lateque difamatum, multos ad agenda et non differendam solerti suorum poenitentiam provocavit. Quod utinam ex hæc etiam nostram lectione litterarum fiat. *Spe. ezem. v. conversio ex II.**

Magister Joannes de Villa Abbatis Sabiniensis Episcopus Cardinalis dicit, quod fuit quidam fenerator, quem cum moneret Sacerdos ejus ad poenitentiam, semper dicebat: *Bene adhuc faciam; et cum improbo instaret Sacerdos vitens periculum, ille subito rapitur, quasi mortuus, et cum rediret statim, et adhuc instaret Sacerdos, clamavit æger: O poenitentia, ubies? de cætero punitere non valeo, hoc indicante justo Judice, quia dum fueris poenitentiam potui, non volui. Et hoc dicens mortuus est: Joannes Algrici de Abbatis Villa, Ordinis D. Benedicti, Episc. et Cardinalis. *Spec. ex. V. poen. ex XVIII.**

Quidam mortu vicinus divitiis plus æquo addictus maxima cepit affici anxietate, quod tantas jam congestas videret esse reliquendas, et tunc in hæc, tunc in illam lecti spondam se volvens suspirabat, nonnunquam etiam leonis instar rugiebat. M. Robertus Liebis, qui tunc ei aderat, exhortari eum cepit, ut an me esse provideret, jam scilicet tempus esse confitendi, communiandi, ac reconciliandi se Deo. Ille vero totus terrenis ac temporalibus bonis suis intentus, quantum, inquit, insumpsi molestiarum

ad conquirandas hæc divitiis, et nunc alii iis perfruentur. M. Robertus nihilominus eum admonebat, ut de anima sua, (quod pluris referret) sollicitus esset, reliquis omnibus rebus a corde quam longissime remotis; sed nimis ille erga divitiis affectus alio eum cogitationes suas vertere non permisit, quare in priori persistens sententia, o divitia mea, inquit, quibus vos relinquo? quis vos possidebit; atque ita citra confessionem miserime expiravit. P. LOCAL PRXELLUS, l. II. de altera vita.

Canonici quidam cathedralis Ecclesie Parisiensis, omni divitiarum genere abundans, subinde gula peccato delinquebat. Qui cum peccatorum suorum confessionem viteque emendationem in longum tempus distulisset, tandem in morbum lapsus, metu mortis confessus est, simulque aliis Ecclesie Sacramentis perceptis, ad extremum mortuus est, et honorifice cum solenni pompa sepultus, quippe qui nobilis erat, et multis divitiis circumdatus: unde plerique ipsum in singulari apud Deum favore et gratia fuisse arbitrabantur. Paucis vero post diebus quidam amicorum apparens d'manatum se asservit. Qui ait; quomodo? nonne Ecclesie Sacramenta recepisti? Ita, inquit ille, sed mero mortis timore ea recepi, et nisi e vivis excessissem, ad priores meas delicias redissem. *Id. Ibid.*

In Conventu S. Bernardini Xindchilci adductus est ad Fr. Jacobum de Sande Indus æger, ut ejus peccata audiret; qui cum adductes reprehenderet, quod non prius adduxisset hominem pene mortuum, subjunxit Indus: *Ne turba te, Pater, quia ipse nolebam, lametsi propinqui ad confitendum me frequenter hortarentur. Sed hæc nocte, qua hora ad matutinas preces signum edebatur, cum ob ægritudinem vigilarem, magnus domum meam splendor de celo ingressus est, Christumque vidi Crucis affixum, quem admodum pingi solet, magna ad me iracundia inquam: Quid, peccator, cessas, nec ad confitentium pergis. Scito, inquit, te hodie esse moriturum, et quanquam condemnari ob crimina tua debebas, misericordia tamen mea servare, dummodo statim confitearis. Audivit igitur eum Religiosus, eademque illa hora defunctus est. *Fr. Genc. de Orig. Seraphica Relig. p. 4. c. I.**

SIMILITUDINES.

Sicut fermentatam massam azymam reddere difficilimum est, ita carum et mentem fermento peccatorum, et aurore vitiorum infectam, in pristinam resilitu munditiam, solius Dei opus est. Peccator unius diei, aut duorum dierum perfectio curatur, quia non ita omnino peccato infectus est, sed quadri-duanus vix unquam a peccato desargit. P. THOMAS VILLAM. *in Mansi disc. viii. n. 3.*

Sicut, licet omnes alie avicula tantum suum habeant, qui viatores demittunt, corpus semper erodit et ceras, ceras, illic vel maxime, dum patris bestiarum calaveribus et mortuicinis insidet, in quo je major pars obsinatorum peccatorum, qui de die in diem, de anno in annum penitentiam differunt, ideo precipue hoc fieri, quia totum suum affectum in desideris carnalibus positum habent, ideoque a celo abhorrent, et nauseant; seminant in carne, et de carne mutant corruptionem. *Mansi disc. ix. n. 7.*

Sicut piscis in retibus se agitando, amplius involvit, et avis plus ambulans per virgam inviscatam, fortius se capit; sic peccator magis elongatur a Deo, et strictus illaqueatur a diabolo, quia de die dilatur. Tenebitur planta illius ferocis.

MOTIVA.

Quia procrastinatio tibi valde periculosa est; nam qui converti differt, iniquus est in Deum. Job. xxxi. *Iniquitas maxima, et tentatio contra Deum est, osculari manum suam, scilicet blandiri sibi de opere suo malo, et differre conversionem.* Iniquus est in Deum; Primo, quia in esus ejus seipsum ponit, scilicet dilationem in bono. Secundo, quia illud, quod maxime odit Dominus, ante oculos ejus gerit. Tertio, quia cum misericorditer vocentem contemnit. Quarto, quia patrem misericordem deus mora sua computatam, sua tarditate affligit. Tob. ix. *Sic, quia dies computat pater meus, et si tardaveris una die plus, conturbabitur anima ejus.* Quinto, quia diabolo meliorem, Deo deterioriorem partem vite sue tribuit: illi florum, Deo fœces. Sexto, Dei misericordiam in damnationem suam convertit, scilicet hoc, quod sperat, quod cum Deus misericorditer debet expectare, ipse e contra ei incessanter repugnat. Rom. ii. *Ignoras, quod benignitas Dei ad pro-*

nitentiam te adducit? Tu autem secundum duritiam et imperitiam cor tuum, thesaurizas tibi iram, hoc est, de misericordia Dei congregas tibi malitia peccatorum. Septimo, in Angelum est impius, quem de expectatione gaudii, quod sperat de ejus conversione, affligit. Prov. xiii. *Spes, quæ differtur, affligit animam, quia ad monitionem se non corrigit, sed eam potius contemnit, quia apud Deum irreverenter se gerit.* Octavo, inique agit contra seipsum, quem potius vult habere malum quam bonum, infernum quam sanctorum; servum quam liberum, mortuum quam vivum, in statu latronis quam Regis, pauperem quam divitem, et omnium honorum Ecclesiasticorum expertem quam participem, et consortem sermonum potius quam Angelorum. BELLOV. *spec. mor. dist. ii. l. l. § VI.*

Quia gravissima damna infert, de quibus Joannes Mansi sic discurret: Tamei per divinum revelationem infallibilem, et indubitatum de facienda in articulo mortis penitentia, et de assicuranda aeterna tua salute certus, et securus esses, nullo tamen modo ad illud usque tempus tuam deberes procrastinare conversionem, ob multa damna, quæ inde resultant, non solum lucri cessantis, sed et damni emergentis. Qui quidem dampnum lucri cessantis patris, quia in decursum multorum annorum vitam agens virtuosam, et in gratia Dei constitutam, ingens comparaturus esses, pro celo acquirendo, multorum insignium meritum lacrum. Unde si anima beate in caelis alicujus essent capaces tristitiae, hæc sine dubio vel maxima foret, quod scilicet non plus laboraverint tempore vite sue mortalis, ut hæc ratione sublimiori in caelis fruere-ntur beatitudine. Præterea summum in mundo sibi comparare potuissent honorem, juxta illud: *Nimis honorati sunt amici tui, Deus.* Paleris quoque jacturam per dampnum emergens, qui quando culpa in articulo mortis dimittitur, pena in flammis purgantibus ad expiationem, culpam sustinenda nihilominus residua manet; præterquam quod dampnum notabilissimum sit illud, de quo illi, licet incassum, lamentantur peccatores dicentes: *Lassati sumus in via iniquitatis; ambulavimus vias difficiles, justitia lumen non laxit nobis.* MANSI, *disc. i. n. 4.*

Quia periculum in mora est, ut sapienter advertit S. Chrysostomus dicens: Sepe-rite patrem discipulis voluit, et non permi-

sit Dominus. Atqui nulla res tam necessaria videtur, quam se pelendi patris officium: Christus autem non permisit. Quomobrem? paratus semper diabolus est, ut ingressum ubique attente quaerit, et si parvæ tarditatis causam apprehenderit, magnum inde confabrit desolium. S. CHRYS. *h. lxxix.*

Quia in extremum salutis discrimen deducit, uti Cæsarius his verbis indicavit: In ipsis vulneribus et fracturis corporum, infirmitates cognoscere possumus et animarum; si enim alicui perfrangatur aut manus aut pes, cum labore solet ad pristinum officium revocari: si vero secundo et tertio frequentius in eodem loco membra ipsa fragantur, potest intelligi charitas vestra cum quantis vulneribus vulnera ipsa curanda sint, et tamen post longas et multas curas, si vixerit homo, ad pristinum statum membra ipsa vix valent revocari. Similis ratio in animarum fracturis, seu vulneribus credenda est; si semel aliquis per secundo peccaverit, et sine aliqua dissimulatione ad penitentiam medicamentum confugerit, pristinam incolumitatem sine mora aliqua recipiet; si vero peccata peccatis cospicit addere, et animarum vulnera tegendo, vel defendendo putescere, quæ confidendo, et penitentiam agendo curare nolit, timentum est, ne illud impleatur, quod Apostolus dixit: *An ignoras, quod benignitas Dei, etc.* (CHRYS. *ABEL, h. vii.*) Illic recte moget S. Augustinus: Nemo nec post centum peccata, nec post mille crimina, de misericordia divina desperet. Sic tamen non desperet, ut sine ulla mora Deum sibi repropitiari festinet, ne forte si consuetudinem peccandi fecerit, etiamsi velit de diaboli laqueis liberari non possit. S. AUG. *s. de temp.*

Quia numerum peccatorum a Deo ad probationem prædefinitum citius impleri facit; nam certum est, Deum unius usque omnes enumerasse passus et gressus, quibus a divinorum præceptorum suorum semita devia-vit, dicente patientia speculo: *Tu quidem gressus meos diminuisti;* paulo post clarus inquit: *Signasti quasi in sæculo delicta mea.* Divina enim justitia certum quemdam limitavit peccatorum præfixum numerum, ad quem usque tolerare vult impium, filium vite ipsius detruenturum, mox ut ad illum peccatorum numerum impius pervenerit. Unde apud S. Joban Spiritus Sanctus ait: *Usque huc venies, et non procedes amplius, et hic confringes tumentes fluctus tuos.* Cum igitur,

ad quem usque peccatorum numerum, Deus nos expectare decevit, ignoramus, merito de unoquoque peccato, quod futurum sit ultimum, timendum nobis erit, MANSI, *disc. xix. n. 7.*

Quia licet penitentibus venia, non tamen perinde etiam peccandi gratia promissa est, uti recte Hugo de S. Victore cum aliis advertit dicens: Ego scripturam audio dicentem: *quæ in quacunque hora ingenuerit peccator, salvus erit.* Ezech. xxxviii. Non dicit biduo, aut biennio ante mortem si ingenuerit, sed in quacunque hora ingenuerit, salvus erit. At vero mox paulo post subjungit: *Nec tamen sub hac spe securæ tibi peccandum est, propterea quod in fine, si conversus fueris, salus tibi promittitur;* nam quavis etiam tunc venia tibi, si vere peniteris, promittatur, non tamen tibi, ut tunc vere penitere debeas, promittitur: valde difficile est, ut tunc vera sit penitentia. HUGO DE S. VICT.

Quia omnes SS. Patres, et sapientes viri talem procrastinationem dissuadent. De quo motivo sic discurret Dionysius Carthus. In omni materia nequissimi est prudentibus, et expertis in illa materia. Cum ergo ipsomet Dominus noster Jesus Christus, Sapientia Dei Patris, et magni consilii Angelus, et universi sancti ipsius Apostoli, et Prophetæ, et sancti doctores hanc penitentiam dilationem omnino dissuadeant, concorditer reprohent, ac vehementer condemnant, certum est, quod stultissimum et iniquum sit, penitentiam sic differre. Sanctus Augustinus in homilia quadam ita scribit: *Audiant omnes verba scripturæ divinæ: O male dilator, o crastini inde appetitor, audi hominum dicentem, audi scripturam sanctam predicantem. De isto loco speculator sit. Ne tardes converti ad dominum, neque differas de die in diem; subito enim vocat ira ejus, et in tempore vindictæ disperdet te.* Numquid ego scripsi hoc? Numquid ego delero illud, possum? Si delevero, timeo deleri. Illud possum facere, timeo tacere; predicare cogor, terribis terreo. Numquid igitur manifestata est stultitia, proprio potius credere velle iudicio quam claris et indubitatis sacrarum Litterarum, omnium sanctorum Patrum, Theologorum, Magistrorumque spiritualium decisionibus. DIO. CART. *c. ii. de conv. pecc.*

Quia cum omnia, quæ usurpamus in vita, bona esse velimus, ante omnia decet, ut bo-

nam etiam vitam habere volumus, uti præclare indicat Sanctus Augustinus sic discurrens: Forte dicis: longa erit vita mea: dico, si longa erit, bona sit; sit brevis et ipsa bona sit; prandium, etsi longum, non vis habere malum; et vitam longam vis habere malam? Villam emis? bonam desideras. Uxorem vis ducere? bonam quaeris; filios tibi nasci, bonos optas. Et ut etiam de rebus vilissimis loquar, caligis emis, et non vis malus; quid ergo vitam amas malam? Si vitam vis malam, inter omnia bona tua eris malus. S. AUG. s. LXXI, ad F.

MEDIA.
Bene ponderare circumstantias mortis, ne illic usque differatur emendatio vite; in illo enim articulo in iis qui male vixerint, illud adimplebitur: *Conquistabunt se inimici tui etc.* Qui enim unquam sunt humanae animae majores inimici, quam maligni spiritus qui animam a corpore excusantem obsident, quam in carnis amore positam, deceptoris delictationibus fovent, quam vello circumstant, quia ante mentis ejus oculos reductis iniquitatibus, quis perpetravit, hanc ad societatem suae damnationis trahentes coercent. Animum conquantant ut loquere, quando ei non solum operis, verum etiam locutionis, atque insuper cogitationis iniquitates replicant, ut quae prius se per multa dilatavit in scelere, ad extremum de omnibus angustetur in retributione. (MART. dicit, avt. n. 2.) Quae omnia confirmans, et succinctus proponens Sanctus Gregorius: Quam angustae, inquit, viae erunt, undique reprobis? Superius erit Judex iratus, solutus horrendum chaos, a dextris peccata accurrantia, a sinistris infinita demonia ad infernum trahentia, intus conscientia urens. Miser peccator sic depressus, quo effugiet? S. GREG. ib. cit.

Bene ponderare causas, ob quas dilata conversio difficilis conetur, quas quidem Bellocaccensis breviter sic exponit: Difficillior est conversio dilata, propter causas duodecim: Primo, propter male consuetudinis indurationem. Secundo, propter malitiae occupationem, quae est vincula mala, in qua cum paucis diebus mansit, non potest de facili recipere alium contrarium colorem. Tertio facit ad hoc bonorum naturalium consumptio. Quarto, vasis cordis longa infectio. Quinto, peccatorum longa et assidua operatio. Sexto, elongatio a Deo, qui difficilior audit clamantem,

difficilior potest redire ad eum. Septimo, cura circa mortem est maxime difficilis, propter solitudinem de rerum et domas dispositione. Octavo, quia justum est, ut in fine a Deo contemnatur, qui eum contempsit, quamdiu vixit. Nono, quia tunc diabolus magis in-illiat, et tunc magis paratur contra eum. Decimo, amaritudo diuturnae infructuositatis, quae tunc maxime sentitur, scilicet et veteris peccati, quod facit bona desipere. Undecimo, amaritudo memoriae mortis, quae separat a praesentibus bonis. Duodecimo, timenda est dilatio conversionis usque ad finem, maxime propter malorum diversorum occasionem, quae concurrunt, et incurrunt circa mortem, quae ducit hominem in boni oblivionem, propter malorum oppressionem, vel etiam in desperationem. (BELOVAC. l. III, spic. d. 2.) Quae omnia pariter confirmans Taulerus, sic loquitur: Conversio dilata difficilis est, propter tria. Primo, quia quanto aliquis diutius manet in peccato, tanto erit major poena peccati. Unde S. Hieronymus: Quanto autem major est numerus temporum, quibus obliviscimur Deum, tanto erit major poena peccati. Secundo, quia quanto aliquis diutius manet in peccato, tanto amplius operatur a peccatis; unde Sanctus Augustinus: Perseverare in peccato, dat augmentum scelorum; et Gregorius: Peccatum, quod per penitentiam non diluitur, mox suo pondere ad aliud trahit, ideo difficilior surgit: qui ergo non surgit oneratus parum, quomodo surgat, quando multum? Tertio, quia homo circa mortem habet multa impedimenta, videlicet de dispositione domus, et filiorum; de infirmitate, quae non permittit eum cogitare de anima sua, sicut dicit Hieronymus: Dum infirmitate opprimis, nihil aliud cogitare potes, quam quod sentis. Propter hoc Augustinus dicebat: Penitentiam seio, nec laudo, nec vituperor: nam morbus urget, poena terret; filii et uxor, quos illicite diligit, et mundas eum ad se vocat, et saepe ex divino iudicio hoc accidit homini, quod moriens obliviscatur sui, dum qui viveret, oblitus est Dei. TAULERUS de Christ. Instit.

Bene ponderare quam difficile sit in causa necessitatis eorum actum contritionis elicere, quam quidem difficultatem sal clare S. Bernardus sequentibus verbis ostendit: Clare igitur ex jam dictis, quod durum et arduum est, quod talis Deum super omnia amet, quem antea super omnia odiebat. Exempli

causa; si quis foret cordialis amicus Regis Granatae, naturaliter tamen subditus Regis Aragoniae, et faveret juxta posse Regi Granatae, atque noceret toto conamine Regi Aragoniae, et in hac inimicitia, perseveraret per quatuor annos, et superveniret casus, quod Rex Aragoniae caperet eum, multi-que eruditionibus torqueret illum, nonne quasi impossibile esset, et incredibile, quod captus talis verteret amorem ad Regem Aragoniae, totoque corde eum diligeret super cunctos homines totius orbis, super socios, super amicos, super filios, et ceteros consanguineos suos? Insuper addatur quod eum specialiter diligeret, quia eum captum teneret et cruciaret, et e converso averteret amorem suum a Rege Granatae, et illum odisset super omnes homines mundi, quem tamen prius dilexit, nolentique causam dederit ei de novo odio generando. Sic utique in proposito esset de Rege vero, Domino Jesu Christo, et ejus adversario infernali, atque homine peccatore in extremis degente praedicto modo. Detur etiam in exemplum alter, qui in facto a quodam justo iudice comprehensus est, perseveravitque longo tempore in furando, finaliter justa sententia condemnatur ad mortem, ducitur ad patibulum, quod ante se conspiciens lacrymabiliter veniam petit, dicens, non se imposturam similia patratum. Quis existimabit hoc illum diuturno amore republicae, vel justis dominis, aut iudicis, et non potius timore, atque pavore mortis? Sic est in proposito de eo, quem poenitet in extremis. Quod ipsum Josephus Mansi apte sequenti discursu declarat: Explicemus, inquit, id ipsum pulchra quadam, omnibusque nota similitudine: sit enim v. gr. servus aliquis empitius, contumax, infidelis, suoque domino rebellis, qui post fugam a domino suo factus captivus, ab eodem eum omni severitate flagellaretur, et torqueretur; crederetne, quod talis sub flagellis et fivorbis totum corpus occupantibus constitutus, dominum suum vehementissimo cordis affectu amaturus esset? utrum potius crederet, quod illum mortali prosequutus esset odio, licet exterius fidelia ipsi servitia promittat. Si enim prius quam tam saevis verberibus a domino suo affectus fuerat, illum non amavit, sed ab ejus servitute declinavit et fugere voluit, quanto magis idipsum nunc faciet, quando se in prociectu mortis constitutum, videt, scilicet pro certo, quod si supervixerit, flagella, ferrum, et compedes ipsi sine dubio

sint duplicandi. Enim vero peccator est hic servus, qui amissa vere filiorum Dei libertate, a jugo divinae legis se subducere molitur; Vadum post amatores meos, etc. Deus autem post longam patientiam, infidelitatem ejus per hanc vel illam infirmitatem mortalem, vel per hoc vel per illud letale vulnus, unde sibi moriendum esse videt, castigat et flagellat; ipse vero quia se sub tam saevis flagellis constitutum cernit, fidelem deinceps ipsi per omnem vitam servitatem exhibere promittit, licet eum antea contempserit, et vatiatio odio prosequutus fuerit. Credamusne, quod talis se in limine inferni positum esse, et a Deo juste castigari cernens, eundem sit amaturus? Nequaquam; illum quidem timebit, sed timor hic servilis ad ejus salutem non sufficit. Etiam si, quando per toto annos alii beneficius fuit, indulgendo sanitatem, divitias, honores, delicias, concitiaeque alias prosperitates temporales, illum, nihilominus non amavit, sed oblativissimus ejus inimicus fuit, et ad omnes ejus voes stultus, credens, quod ille tunc, quando sub virga poenitus est, illum in benevolentiam et amorem sit mutaturus? Si id credis, graviter erras. (S. BERNARDUS, serm. l. s. xiii. a. l. c. II.) Hinc recit S. Bernardus: Lapsus ex voluntate, inquit, non a sepe ex voluntate resurgere jam liberam habet; quia etsi datum fuit voluntati, posse stare, ne caderet, non tamen resurgere, si sic caderet; non enim tam facile quis valet exire de fovea, quam facile in eam labi. S. BERN. de grad. et libero arbit.

MISCELLANEA. ET CONCEPTUS PRAEDICABILES.

Deus pœe Prophetam Isaiam comminatur; *Poenam enim in possessionem eritis.* Porro Erictus, quando in lucem exiturus est suos factus, metuens, ne a fetuum suorum spiritus transigatur, quantum potest et valet, parturire disert, sed non intelligit, quod hoc faciente majus sibi ipsi damnum inferat, quia quanto longius differt, tanto magis pungentes fetuum suorum spine crescant, et indorantur. Idem quoque multis contigit, qui conversionem suam procrastinant, metuens, ne vite penitentis rigorem subire debeant, nec tamen cogitant, quod, quanto amplius penitentiam prolongant, tanto magis peccata in ipso multiplicentur et crescant, simulque cum ipsis nascatur ingens ab omni

pietate et virtute aversio, et nausea. Theophilactus de Zachæo inquit: Talia promittens, imo faciens; non enim dixi: *Dabo dimidium, et reddam quadruplum*, sed: *ecce do, et reddo*. Audierat enim Salomonis admonitionem: *No dicas, reddens reddi, et cras dabo*. Christus evangelizans ei salutem: *Hodie enim, inquit, das, hodie tibi et salus*. *Mansi, disc. II, n. 3.*

Nauta postquam in litore diu ventum expectantem navigationi suæ favorabilem, mox ut illum arxare viderit, sine mora vela pandunt, et a litore solvantur, sequæ illi neci proposito accingunt, ne bonam navigationi occasione negligant; quod si enim diutius morarentur, tempus utique commodum, venturamque proptium eam manifesto naufragandi periculo amitterent. De hac vita nostra scribitur: *Hoc mare magnum et spatiosum est*. Per hoc autem mare transitum vobis est, ut appellatis ad vitam beatam portum: si vero sine favore illius divine gratie vento, ad fortunata illa litora appere, est impossibile; atque ideo mox, ut hæc hominem aspirare incipit, sine ulla interposita dilatione veia affectuum nostrorum explicari oportet, quia caelestis hic ventus spirat per modum transeuntis, non permanentis, nec habemus illum ad beneficium. Et ad litum nostrum, et ideo illo utendum est, quando Deo illum nobis communitur placuerit; siquidem fieri potest, quod deinceps non amplius spirat, quia spiritus uli vult, spirat, sed necis, unde venit, aut quo vadat. Et ideo nisi sanctus ejus sequatur inspirationes, merito periclitabimur de naufragio, diceturque nobis, quod olim Deus per Sapientem lamentabatur inquitens: *Vocavi, et non respondit, extendi manum meam, et non fuit, qui aspiceret, despecti omne consilium meum*, id est, ut Dionysius Carthusianus interpretatur: *Vocavi, id est, variis modis ad emendationem et penitentiam vos invitavi, ac monui per instinctum, divinum, per Evangelicæ inspirationes, per Apostolorum et proximæ virtuosos. Extendi manum meam, beneficentia largiendo, et per adversa paterne castigando. Potestatem meam demonstravi in vobis, per prospera et adversa, quatenus per prospera vos ad obsequium meum allicerem, et mea charitate accenderem; per adversa, ut terrerem, et illustrarem, ex quod vexatio vobis intellectum conferret, juxta illud Jerem. xxx. *Castigabo te in judicio, ut non tibi videaris innoxius*. At vero, quia hæc*

anima propitio hinc vento non explevit, juste naufragari meruit; unde subditur: *Ego quoque in ventera vestro videbo, et subornabo, cum vobis id, quod timebatis, advenit, cum irruerit repentina calamitas et venteris quasi tempestas ingruerit*. *Ibid. n. 7.*

Cœlum vero quoque tempore boreum suum super vastissimam maris distillat superficiem: Couchæ autem eodem tempore sese aperientes, acceptas in sinu suo rotas stillas in pretiosissimas transmutant margaritas; quæ vero ex conchiliis sese non pandunt, funges et gemmis illis expertis manent, sed proprio insarum culpa. Porro divinus inspirationum gratiarumque caelestium ros, ex parte sua in animas nostras influere non desinit; quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis. Unde S. Ecclesia Deum huius frequenter interpellat: *Sancti Spiritus, Domine, corda nostra mandet infusio, et sui vortitina operacione faceret*. At vero quid fiat? Animæ illæ, quæ sinum et cor suum distillant aperiant, illamque excipiant, nec hominem sinum sibi elabi occasione, egregie precipitentur; at vero quæ tardæ sunt et pigre, gratiæ caelestis expertes manent, cum irreparabili ipsius quoque gloriæ amissæ damno. *Ibid. n. 8.*

Piscis, memora dictus, hunc habet admirabilem naturæ suæ instinctum, ut vastissima quæque in navigia explicatis undique velis navigantia, immobiliter hæpère faciat, non tamen hæc habet potestatem, ut ventum aliquem favorabilem excitare possit; navium cursum tardare potest, non vero velociter illas movere; ita pariter liberum hominis arbitrium Dei inspirationibus resistere potest, verum ut illæ vobis inspirent, in eis non est positum facultate, nec de hoc sibi quicquam potest compromittere; spiritus, uli vult, spirat, nec ejus motiones a nostra dependent voluntate, sed ab eis liberalitate, et beneficentia, ac proinde necessum est, ut prompte Dei inspirationes acceptentis, quamprimum vobis immittantur. *Ibid. disc. III, n. 7.*

Celebris est illa Isaie, æternæ reprobationis peccam comminantis prophetia. Ait enim: *Va, qui trahitis iniquitatem in funiculis! ubi de his loquitur, qui, ut effrænes appetitus suos diutius explere possint, conversionem suam de die in diem differunt*. Nam ut S. Isidorus ait: *Trahit iniquitatem ut funiculum, qui tardat converti ad Deum; trahere*

enim iniquitatem, est moram facere iniquitati; unde et Psalmista ait: *Prolongaverunt iniquitatem suam*. At vero quodnam hi tales inde referunt supplicium? Psalmista immediate subjungit: *Domini iustus conciliet cervicem peccatorum*. Ubi notanda est dictio cervicis, quia cum tales sæpius invitati, et vocati semper resistant, optime illis convenit, quod incredulis et obstinatis Judæis Protomartyr Stephanus his verbis impropere ait: *Dura cervicis, et incircuncis cordibus, vos semper Spiritui Sancto resistitis*. *Id. disc. VI, n. 8.*

Jairus Archi-ynagoga tam præclarum habebat de omnipotentia Salvatoris conceptum, ut de resurrectione filię suæ nequicquam dubitare: *Procedit ad pedes ejus, et deprecatur eum multum, dicens: Quoniam filia mea in extremis est: veni, impone manum super eam, ut salva sit, et vivat*. Imo S. Mattheus Archi-ynagoga Christo filiam suam jam mortuam annuntia se diei: *Filia mea modo defuncta est: et tamen spem firmam habuisse, quod ab eo revocanda iterum esset ad vitam*. E contra vero S. Martha, licet frequenter Christum recipiebat hospite, ejusque fides adeo esset eximia, ut, teste S. Joanne, ad Christum dixerit: *Ego credidi, quia tu es Christus filius Dei vivi, qui in hunc mundum venisti: ac denique licet Christum innumera, prodigiosa etiam in resurrectione mortuorum patrasset miracula, secret nihilominus fratris sui Lazari resurrectionem vix et ne vix quidem sperare audebat, ideoque pro illius quantumvis à Christo magno, et diei resurrectione non supplicabat. Quamvis huius causam fuisse dicimus? Num forte id facere omisit ex defecta fidei erga divinum hunc suum Magistrum? Aut vero in ea defectus fuit compassionis et dilectionis erga dilectum fratrem suum? Nihil horum. Sed difficultatem hæc verba illa: *quæcildam est, jam facti, plenarie solvant*. Filius poro vitæ Nativitate, præterquam quod jam recenter mortuus fuerat, adolescens etiam nunc erat: *Adolescens tibi dico, surge*. Filia pariter Archi-ynagoga in mente erat: *et surrexit puella*. Atque insuper vix ante horam o vivis excesserat: hi autem duo mortui illas designant animas, quæ non diu in morte peccati hæserunt: his enim prompto remedio succurrere, easque ad vitam gratiæ resurrectione facile est; at vero Lazari peccatorem habitatum, et in malis peccandi consuetudinibus inveteratum præfiguravit: qui ut ad vitam revocetur, omnipotentia et mi-*

sericordia Dei interveniat, necessum est; siquidem iustitiam et obstinationem peccatoris vincere difficultimum est. Alios duos mortuos summa cum facilitate vitæ restituit: *Tenuit manum ejus, et surrexit puella: Adolescens tibi dico, surge; et resedit, qui erat mortuus*. At vero in resurrectione Lazari ipsemet in persona ad sepulchrum accedere voluit; atque in super hærymanus est Jesus: fremens in semetipso venit ad monumentum: *Infecit spiritus, et turbavit seipsum: Jesus autem elevatis sursum oculis dixit: Pater gratias ago tibi, quia tu semper audisti me: voce magna clamavit: Tollite lapidem, Lazaro veni foras, solvite eum etc.*, quoniam obsecro spectant hæc loci, et tam notabiles huius resurrectionis circumstantiæ? Respondeo; resurrectione Lazari conversionem animæ in peccatis inveteratæ præfiguravit, ad quam perticiendam necessaria sunt miracula, quia talis jam mortuus est a carne, in vitis et peccatis sepultus, ut ait S. Thomas de Vila nova. *Ibid. disc. VIII, n. 6.*

Dux atque bellicæ civitatem hostilem obsident, inclusens quidem per aliquo tempore cum eadem inicit, ut se ad capitulum sequam resolvat, et cum pacis conditionibus sese tractat; at vero si obstinatus fuerit, obsidionem urget, machinis militaribus eandem concutit, canonicis agit, sique tandem violenta manu eandem invadens, deprellabitur illam, et igne conflabit, terram sanguine inundari faciet, muros demolietur, totamque civitatem in miserabilem quædam lapidum acervum rediget. Item prorsus sapienter mysticæ anime civitati contingit: Deus enim ipsi per multos annos induratus quidem in huiusmodi, emendationem præstabitur, dissimulabit, spem mittit heroldos et legatos, ut est sanctas suas inspirationes, qui eam ad sui deditioem inducant; at vero si obstinata permanerit, spiritum rebellium exercitum illi immittit; ut is eam in suam potestatem redigat; hi congestant unilique, et ad terram proferant, eo quo non cognoverint tempus visitationis suæ. *Ibid. disc. XV, n. 2.*

Observatione atquidam, quoniam in toto genere humano prius fuerit, qui Deo sacrificia obtulit, nam forte Adam, vel Eva, vel Abel is fuit? Nunquam, sed Cain, primus ille reprobatus: id quod ex sacra Scriptura clare de facit. Cur igitur sacrificium illius a Deo acceptatum non fuit, sed repudiatum? Nem forte id contigit, quia Cain

de fructibus terræ obtulit, dicente scriptura: *Factum est, ut offerret Cain de fructibus terræ munera Domino?* nequaquam oblatio ejus ideo rejecta fuit, dedit enim ipse in oblationem id, quod habebat, fuit autem Cain agricola, qui præter fruges terræ nil habebat, Abel autem, qui pastor erat, *obtulit de primogenitis gregis sui, et de adipibus eorum; et tunc respectu Dominus ad Abel, et ad munera ejus, ad Cain vero, et ad munera illius non respect.* Quid igitur dicemus: quandoquidem, ut sanctus Paulus ait: *Non est personarum acceptio apud Deum;* cum igitur Cain prius, quam frater ejus, ad sacrificium offerendum permotus fuerit, sacrificium illius præ fratris sui oblatione Deo longe gravior esse debuisse, habere immerito videri posset. Verum enim vero ipsamet Scriptura sacra doctum hoc solvit, dum ait: *Factum est autem post multos dies, ut offerret Cain munera Domino: ac proinde Cain typus erat illorum, qui conversionem suam in langum usque tempus procrastinant, id quod probatio est reprobationis indicium.* Sanctus Ambrosius hujus reprobationis sacrificii à Cain oblato, duas assignat rationes, inquit: Duplex in Cain culpa fuit: una est, quod post dies multos obtulit altera, quod non ex primis fructibus. Unde quando quis damnato, mundo, et carni primam dat celis sue floram annosque meliores, reservatis Deo ultimis vite facibus, hoc vere est imitari primum reprobam, et ad ejus imitationem vitam suam pessimo fine elaudere. Sanctus Ambrosius ibidem subdit: Sacrificium et celeritate commendatur, et gratia, unde præceptum est: *Si voceris votum, non factus mortui reddere illud.* *Ibid. disc. xvi. n. 7.*

In c. xix. Judicium scribitur de Leyra quodam, qui, postquam cum socio suo in adjutis dies generaliter vixisset, jamque in proximo esset, ut rediret in patriam: *Dixit pater puella ad generum suum: Quæro te, ut hodie hic nomen: pariterque teneatur.* At ille consurgens cepit velle proficisci, et nihilominus obnixè eum socio tenuit, et apud se fecit manere: *Mane autem facta parabola: Levites iter, cui ut solet rursam, oro te, inquit, ut paululum cibi capias, et assumptis ciribus donec incensat dies, postea proficiscaris: commederunt ergo simul, surrexeruntque adolescens, ut pergeret cum uxore sua, cui rursam locutus est sacer: Considera, quod dies ad occasum declivior sit, et propinquat ad vesperam, mane apud me etiam hodie et huc lætum diem et*

cras proficiscaris. Omnia autem hæc in figura contingebant: hæc namque historia consuetudinem agendi serpentis antiqui ad vivum delineat, siquidem locustique ab ejus se servitute eximere, et in divinum præceptorum viam abire, veraque gloriam Dei libertate frui, velle videns, eosdem de die in diem, de septimana in septimanam procrastinare fecit, prout Basilius Magnus his verbis vivaciter exponit, inquit: Criminator ille sapiens est ad mala perpetranda: videt nos homines in diem vivere, videt omnem actionem nostram, juxta id, quod iustat peragi, ideo hodiernum diem per fraudem nobis abripere, spem nobis erasitini relinquunt; siquid in peccato hodie committere non cogit, ipsillum tamen in crastinum ut reseremus, persuadet. Deinde ubi crastinus dies illucescit, rursus accedit iniquus ille partium divisor, et hodiernum diem ipsi cedere expedit, crastinum vero Domino ut tribuamus concedit, atque hac ratione sane nos, præcens nimium tempus per voluptatem subtrahendo, futurum vero spei nostræ relinquendo, se sentientes quidem et vita expellit. *Ibid. disc. xvii. n. 1.*

Mercator quidam fuisse legitur, qui super ostium tabernæ seu officinæ suæ hæc verba in juseulis literis insculpta fecerat: *Hodie in hoc loco nihil venditur, sed cras: ac proinde nunquam tempus illud appropinquabat, in quo sub credito quidquam apud ipsum comparari posset, quia quotcumque die veniebant emptores, semper eadem deprehendebant ostii domus suæ inscriptionem.* Eadem prorsus astutia sagacissimus demon eum peccatore utitur, cui semper persuadet: hodie mihi, cras Domino. Die autem sequenti superveniente tot illum moratur illecebris, ut crastinus dies ad servitium Domino nunquam adveniat. Certum est autem, quod, quanto obitius in nos moratur, et a servitio Dei retrahit, tanto majus sibi in nos jus possessionis acquirat, majorique cum dominii tyrannide nobis principitur, quia crescentem catena, de quibus Ecclesia ait: Delictorum catena constingitur. *Ibid. n. 2.*

Romæ confraternitas Sancti Joannis Baptistæ hoc habet privilegium, ut quemquam ex malefactoribus ad patibuli supplicium condemnatis, a carcere liberari possit ergastulo, at vero die mihi, sodes, numquid fatuum judicares illum, qui omni cum libertate homicidia, rapinas, prodiones, et

alia capitalia scelera committeret sub spe illa, quod sors liberationis super illum castrasset, cum tamen sors illa ex centum reis unico dumtaxat contingat? Si nihil prorsus modo, si ex eo, quod exemplum noveris ejusdem in extremo mortis articulo servati, spem concepis, etiam te in eodem ultimo vite momento salvandum esse, cur non postius times, ne forte sis de numero illorum centum, qui damnabuntur, aut desperati morientur? Si bene meministi verba sunt S. Bernardi in toto canone scripturarum; unam latronem invenies sic salvatum; non ergo hinc tam periculosa expectationi credere temetipsum. *Ibid. disc. xx. n. 2.*

In cap. xi. Judicium de Jephthe insigni belli Duce, qui in Galaad commorabatur, inter cætera refertur, quod præciles regiminis nationalis simul congregati eundem sine ulla data causa aut prævio demerito, a se expulerint; accidit autem, quod, dum ab Ammonitis durum illis bellum moventibus, aretaque illos obsidione cingentibus opprimerentur, nec illum habentes a quo defensionis expectare præsidia possent, quique majorem in arte militari, quam Jephthe haberet peritiam et experientiam, illum rogare coacti fuerunt, ut ipsorum in se suscipere dignaretur protectionem et tutelam: *Veni, et esto princeps noster, et pugna contra filios Ammon.* At vero quoniam illos responsum retulisse existimatis? Sacer textus Jephthe in hunc modum respondisse subiungit: *Nonne vos estis, qui odistis me, et ejecistis de dono patris mei, et nunc venistis ad me necessitate compulsi?* Eam vero scire ab impiis illis perciperem, unum sit, quod toties Deum a se rejecerint, ejusque divinis inspirationibus restiterint, ut diabolicis suggestionibus aditum penderent? quod si hoc verum est, qua fronte se Deum, ejusque dispositiones in suo habere beneficio credere præsumunt? Porro de quibus paulo ante dictum fuerat, quod ad tantam venissent mentis vesaniam, ut dicere audent: *Recede a nobis, quia scientiam viarum tuarum nolumus;* de illis paulo post subditur: *Ducunt in bonis diebus suis, et in puncto ad inferna descendunt.* Idem timendum est eis, qui quamdiu vivunt, surdas Dei vocibus aures præbent, et tamen Deum in hora mortis impertinentes illorum preces exaudiri esse, sibi stulte promittunt. *Ibid. ibi. n. 6.*

Hoc in D. Paulo commendatur, illo, inquam, quem Deus nobis exemplum pro-

posuit, et signum peccatorum prædestinatum: etenim hoc maximum est indicium, si, quam primum Dei vocem percipiunt, peccato renuntiant, ejusque vocationi obsequenter: e contrario eni in tali Pharaone reproborum exemplar: nam illum ipsum, ut talem nobis Deus assignavit, ut ait D. Paulus: *in hoc ipsum excitavi te, ut ostendam in te virtutem meam etc.* quid non egit Deus cum illo? quot voces? quot vulnera? quot flagra, quibus Deus illum conatus est excitare? qua cum illo non utitur patientia, qua non benignitate? *Sustinuit in multa patientia.* Et quid respondit? Maledictus erat corvus, inquit Div. Augustinus. Habebat vocem corvianam. Perpen te, qualiter Moyses ex Dei nomine Regem accessit, libertatem populi ab eo postulaturus: uno et altero capitulum flagello, quid respondit? *Cras, cras, cras dimittam.* O maledicte corve: cum illa sit tua vox, maris profundo demorsus interibis. O tales miseris miserrimos? *cras, inquit, ecce quoties dicis: cras, cras, factis es corvus, ecce dico tibi, cum facis vocem corvianam, occurrat tibi ruina: nam ille corvus, cuius vocem imitaris, exiit de Area et non rediit.* *De la Niza ho. xxxviii. § xiv. n. 9.*

Pone, hominem in circo esse, ubi sciat, se nihil minus cogitantem inopinato a tauro saevo invadendum, et cornibus appetendum. Si videres, quod quis fortissimum clavo seipsum ligno affigeret, illumque repetito verberè profundius adigeret, et ad caput usque imprimeret, sciretque, se illum nullis suis viribus, nec aliter extrahere posse, nisi faber ferrarius suis adjuvet forcipibus, quem nullis contumeliis onerasset, ac propterea per infensum haberet: sic ab illo percontareris: Amice, nosti, quid aga? An pœsis, quod taurus subito erumpet, teque invadet, et misere inter ejus cornua peribis, cum e fugere non poteris? Si tibi responderet: Domine, nihil timco: quia quamprimum videro taurum accurrentem, advocabo fabrum ferrarium, qui forcipibus suis instructus mihi subveniat, et cum illius favore me exolvam, sique aufugiam et evadam incolentis: an non tale responsum rideres? An non ejus in hoc clavo certum judicares interitum? Stulte, quid scis, utrum taurus tibi tempus permitteret, quod fabrum advoces ferrarium? Et qui nosti, an ille advocatur venire velit, quem toties probro affectisti? Et quomodo scis, annon stabit videns, et riden-

pernicie tuam, ut quem adeo dehonestasti? Merito hominem talem rideres, te vero ipsum multo magis ridere potes; et respondeum tuum, quod dare in re simili soles: dicto mihi, charissime, an non in lufus vivis mundi stadio, in quo proliat mortis tauris, quando minime putabas? In hora, qua non sperant, venit, ait Christus: Cum dicerent *pax, et securitas, tunc repentinus ei supervenit interitus*. Nonne vidisti, quod superiori die oblit tibi intus adolescentis, qui se immortalem putabat? Nonne mortuum est post illa venustissima, quando non laudandi matrimonii cogitatio eum vel solam, vel maxime occupatum habebat? Nonne altera vita decessit, quando sibi videbatur arripere Episcopatum, et locum dignitatis ascendere? quid agis o infelix, qui peccatum illud infelix uno et altero ietu, nunquam et altero tunc die, tum anno, ietum ietu addens in penitissimum cor usque adigis? quis te reddidit securum? Cum militi aeger esse sensero, vis, et periculum ex morbo immutari, ad Deum confugiam, rogaboque illum, ut mihi exitum peccatum et condonem, ad ipsam confessorium, qui illius vires gerit, tunc inhoneste consuevit non tunc, tunc aliena restitua, tunc diligam inimicum. O proflitor, quid scis, num tibi tempus suppetet? Datum invocandi? quid scis, utrum venire voluerit, et sua gratia foreptibus accurrere? Tunc vicium illum, habes, qui nihil aliud laborasti, quam ut te ab illo elongares, illumque repelleres, et a te procul abijceres? An tibi tam obstructum tenes, qui hoc unum unice egisti, ut illum offenderes? Vide, qui dicit: *Ego in interitu vestro rideo: eum quiescit me, non inveniunt me, etc.* Quid scis, an tempus tibi supererit advocandi Confessorium? etc. *Luc. xiii. §. xxvi. n. 54.*

Admirabile est historiam, quam narret Spiritus Sanctus in libro Judicum, et hurrilia sunt verba, quae sancta prophetissa Deborah dixit post obtentam de Sisara victoriam. Belfa movit, armaque sumpsit contra Dei populum ferus ille dux exercitus Sisara, certamen fuit satis durum, ut sibi misistum, quia referre pedem, et fugam capere, omnia coactus fuit. Fugiens igitur ex prelio et multo labore fatigatus, sitiensque, sanctam prudentem occurrit mulieri Jael in ostio sui tabernaculi, a qua frigidum sili extingueris poposuit; illa vero lac illi in grandi vase obtulit, ille lassitudine et vaporibus oppressus obdormivit. Simul hoc vidit mu-

lier, clavum arripens, in tempora ejus impactum transadegit, soloque affixum reliquit: qui soporem morti conscius defecit, et mortuus est. Mater, uxoresque Sisara, cum illum tardare cernerent, labore sollicitudine, et vitae illius timere cuperant. Una ex omnibus, quae majorem prudentie existimationem habebat, sive qui sapientior euteris uxoris ejus, haec serui verba respondit: Non est, quod hic nos sollicitas habeas; Sisara namque est strenuus Imperator, et hoc conflictu viribus suis magnifice usus fuerit. Hae hora est, qua triumphat de suis hostibus, nonne letus sua gaudet victoria, et oppugnatam civitatem praedam inter milites suos disperit. Forstian nunc dividit spolia etc. Vestes diversorum colorum Sisara traduntur in praedam, et supellex varia ad ornamenta colla congerit. Iacebat autem interim miser clavo confixus, infansque exhalans animam et eum extremis mortis angustis dimiens. (Videns illum, ait Deborah: *Sic perierunt omnes inimici tui Domine!* Quoties, heu quoties contingit, quod obit ille vir in ventrem, namque libidinem profusus, et infandae, taboque consumptus; et ille scidulus amarus, sanguisuga pauperum: et ille profusus, qui simplicem virum virginem, et ille mortuorum, qui nullam reliquit integram famam, et quia in extrema vita hora Crucifixum in manus accepit, et Christo in crucem olim acto dixit: *Miserere mei Deus*: audias amicos ejus, et cognatos dicentes: Recta in eandem abiit, ut alter quidem Franesius mortuus est, mortem obit eujusdam Carthusiani, tanquam angelus quidam hinc decessit. Haec est hora, qua festa gaudia in illa superna calorum regia laetantissime celebrat. Nemo ille aptum suo confixus peccato, inferorum penis cruciatur. Quid putas, tam levi, ac facile esse mori inquit, ut qui eam audit, humanam esse arbitretur. Inter mortuum concava exclamas: Jesu, et quoties nomen illud pronuntias, toties idem repetunt, non quia nomen illud percipiunt (sunt enim petra durissimae, nec eas vox penetrat) sed quod vox tua repercutitur, atque ex ea formetur in illis alia vox, voci tuae similis, quae ad te revertitur. Ita hic contingit. Est vir quidam

corde lapideo, duro in quo nihil penetravit sic, ut apud ipsum neque convice, nec minae, nec inspirationes, nec conscientiae stimuli quilibet valeant. Subita eum arripit infirmitas, febris invalescit, fitque, ut animam agere incipiat. Accipis illum, et inclamas: Jesus, respondet ille: Jesus. Rursum ei dicit: Maria mater gratiae: respondet: Maria mater gratiae. Putasne eum haec intelligere? Credisne hanc esse vocem humanam? Est echo, quae vocem tuam repulsat, et ad te remittit, sicut non percipiat, dardies autem intus manet, qualis ante erat. *Ibid.*

Aliam quoque ex his verbis elicere possum considerationem: *Infere sunt Gentes in interitu, quem fecerunt*, sumptam ex eo, quod fit, cum tormenta bellicae clavis confixa obstructum. Vivit Governorator in sua arce bene contentus, et se tutum aestimat, eo quod tormentis aeneis, et machinis fulminantibus validis est cincta, ut propterea nullum timeat inimicum, a quo obsideri queat; conhilil enim, si quis veniat, quod sua in illam explodere tormenta, et ad haec parlo quibusdam, ex alia alijs exoneratis hostem abigat, et diffilabil, totumque in fugam vertet, et repellet exercitum. Contingit aut illo nescio tormenta clavis fortibus obstructant. Venit hostis, illum oppugnatum. Is a l defensionem se preparat, et ignem admovent fuculo, ex quo pulvis accenditur tormentarius, et exurgit spissa crassaque flamma, dices ad interiora penetrasse, glan lenique summo impetuo evolasse; at cum tormentum sit obstructum, non pervadit ignis, haeret tantummodo in illa exteriori flamma atque pteleiro non extorquet, neque impellit glandem in hostem; et quia nihil contra eum moliri potest efficaciter, inrupit adversarios, et facile locum sibi subiicit, capiturumque dicit Governoratorem, gloriatur de victoria. O hodie Deus, quantis hoc contingit peccatoribus! quam tam sibi pollicentur, figurantque securitatem. Quam quieti, quam incuri vivunt in sceleribus, et quam illa committunt impavili. Quarta cum quelo haeres in tua, homo lascive, profanitate, lupae tuae udes ingrediens, ac egrediens. Quot decurrerunt anni, quibus injusta luera sectaris, absque omni perditionis tuae formidine, Quid illud te tam praesidentem facit? Valide monitus sum majoribus tormentis, inquis, intellectus, quo de mihi necessarius disponam, tum liberae voluntatis, et arbitrii juvenis, inquam, quae divina gratia confortata globos in hostem

explodent, quibus cunctos in fugam dispergam inimicos, nec minae, nec inspirationes, nec conscientiae stimuli quilibet valent. Subita eum arripit infirmitas, febris invalescit, fitque, ut animam agere incipiat. Accipis illum, et inclamas: Jesus, respondet ille: Jesus. Rursum ei dicit: Maria mater gratiae: respondet: Maria mater gratiae. Putasne eum haec intelligere? Credisne hanc esse vocem humanam? Est echo, quae vocem tuam repulsat, et ad te remittit, sicut non percipiat, dardies autem intus manet, qualis ante erat. *Ibid.* §. xxx.

Carete, ait Christus, non fiat fuga vestra in hyeme, vel sabbato. Ne fugere differas in hy. mem. Non loquitur (inquit D. Ambrosius) de hyeme, ut est pars anni, sed de infirmitate. Hyems non temporis, sed infirmitatis, qua sol intellectus obambulat, stelle sensuum obscurantur, pluvie dolorum penarumque imbres torrentem implent, qui alveo suo effusus, cunctos dissipat discursus, et febres excitant volubata, quae itinerantibus iter pracludunt. Est hyems non solis, sed mentis, quando animus evanescit, quando solvitur vapor animae evanescit, quando solvitur vigor sensus, quando nimius humor exundat, et mentem gravat, quando interior caigat adspetus. Plurimi conficiendi sunt passus, latissima regio perennitatis, transendum tibi a deliciis ad dolores, a voluptate ad penas, ab amore ad execrationes, per potentia intellectiva plures debes gratias facere, cognoscere commissi peccati malitiam, injuriam Deo illatam, et actus fidei erga Deum exercendos. Similiter, et voluntas longum debet iter suscipere, spei, charitatis, detestationis tam culpe contra Deum patriam, quam damni proximo illati. Ne differas in diem sabbati, diem quietis, horam mortis ultimam, quando jam sensus fatigati contabescunt, intellectus humoribus oppressus, qui caput conturbant, victus succumbet. Lethargica voluntas obdormiscet quasi seipsum movere non valens; infirmata concidit, dissolutio et fortissima pusillanimitate obruta elanguescet. Memento (ait D. Gregorius ad concionis suae epilogum) quid ve-

ritus dicat: *Orate, ne fiat fuga vestra in hyeme, vel sabbato.* Per legis quippe mandatum, ambulare longius sabbata non licet; quibus quoque ad ambulandum impedimento est, quia gressus ambulantium torpor frigidus adstringit. At ergo: *orate, ne fiat fuga vestra in hyeme vel sabbato.* Ac si aperte dicat: Videte, ne tunc queratis potentia vestra lugere, quando jam non licet, modo debet cogitari, dum licet; illa hora nostri exitus est semper inveniendi, illa Redemptoris nostri admonitio ante mentis oculos semper est ponenda, qui ait: *Vigilate itaque, quia nescitis diem, neque horam.* Ibid.

In eo, quod Dominus ait; non differendam fugam ab inimicis in sabbatum, admittere videtur ad illud, quod ipse decreverat, quando populo de celo pluit Manna in alimoniam, et victum quolibet annu. Præcepit enim Moysi, ut cunctum populum praeoneret, quoniam sabbatum dies esset quietis, nemo differat colligere Manna in suis necessitatibus usque in diem sabbati, futuram enim, ut illo die non inveniretur, sed præcedenti, colligere: *Requies sabbati sanctificata est Domino, hodie quocumque operandum est, facite.* Qui obedientes fuerunt, et ita fecerunt, ut Moyses dixerat, fuit illis abunde parvum. Erant autem et aliqui parva eruditi dicentes: Cras quoque dabitur opportunitas, licet enim sit dies quietis, licet nihilominus nobis de cibo Manna providere, et se delatos viderunt, «gressi quippe ut colligerent Manna, non invenerunt: *Venitque septima dies, et egressi de populo non invenerunt, sed vacui domum redierunt.* Conceptus est hic D. Gregorii Nysseni. O mortis hora, tempusque infirmitatis! hoc enim dicitur dies quietis; constat etenim nihil tum temporis ita desiderare agrum, quam parum quiescere, ad hoc attenditur, ut dormiat, ob hoc submovet strepitum, domum, familiamque omnem compescent, ob hoc inungunt tempora, ut captare quietem infirmus possit. Noli, quæso, in illam horam differre curam colligendum eorum, quæ sint anime tue necessaria: fieri enim potest, ut ea non invenias, vacuusque r-dire cogaris: *Quærite Dominum, dum inveniri potest, invocate eum, dum prope est.* Interim, dum sani sunt anime pedes, intellectus, sensus, voluntas, quære Deum tumque subsidium. Interim, dum valens judicio, memoria recentis, sensibus integris, Deum invoca: si enim differas, usque dum omnia obtunduntur, tuque magis quie-

tem optabis, quam ad labores idoneus fueris, maximopere periclitaberis. Ibid.

Dignus est circumstantia, quam Spiritus sanctus immorat in morte Saulis. Prælium inquit hic Rex contra Philistæos, ad sinistram Martis, cum vidisset fessum, dissipatumque suum exercitum, irruens super gladium suum, seipsum interemit. Aderat tunc ibi adolescens, qui arbitratus Davidi juvenum fore, si persecutoris sui acerbissimi necem intelligeret (per quam scilicet regni quietam posset inire possessionem) tulit de capite Saul regium diadema, armillaque auream de brachio, tradiditque David, et ita: *Dominus mihi, Saul mortuus est.* Unde nosti: *Inde scio, quia præsens adfui, et nam ego ex iis, qui illum prius confeci.* Fortuito veni in montem Gelboe, et vidi Saulum irruisse in gladium suum, et suo volutari in sanguine, et acerbissimis afflicti doloribus. *Vidit me, et ut potui, advocavit, et interrogavit, quisnam es tu? et aio ad eum; Amaleites ego sum. Tunc ille porro, ultra: cum igitur me toternas vulneribus confossum cum proxima morte confingere, stas super me, et interficere me; a vita mea me simul, et penis absolvo. Stansque super eum, occidi illum etc. et tuli diadema, quod erat in capite ejus, et armillum de brachio illius, et attuli ad Dominum meum huc.* Moysi hic dubium Plauto. Quis illic adduxit Amaleitem illum? Bellum serviebat contra Philistæos, quid inter eos negotii illi Amalecita, ejus jam Saul omnia perdidit memoriam? Uterius, ad quid occurrit Amaleites in hora mortis extrema Saulis? Quis eum coram adduxit? deinde, cur ab eo querit Saul, quisnam es tu, cum qualislibet aptus esset, ut ei vitam adimeret, Chanaanus licet aut Pherezæus, etc. Alium hic latet mysterium, ait Philo, et scire debemus quod, licet adolescens indicari, se casu illuc venisse verumtamen Deo non fuit fortuitum, qui summo consilio disponit, quod nobis videretur fortuitum. Res est, quod Deus præceperat a multis retro annis Sauli, ut gladio cunctos interficeret Amaleitas hostes suos, sic ut nec uni quidem vitam condonaret: ille vero huic præcepto parum obediens, aliquos servavit vivos. Sicine vero, perflite, noluiti, cum viveres et posses, cunctos meos inimicos interfectione delere Amaleitas, sed eos ad meam vivos ignominiam reservasti. Dum igitur mortalibus urgeris angustiis, et eorum prorsus immemor fueris, veniet quidam ex illis, quorum non recordaberis,

et te obrutabit, vitamque inauspicato adimet.

O Christiane! tibi mandat Deus, ut omnes ejus interfectionis inimicos, quæ sunt peccata tua, neque vel uni parcas, hæc audis, et respognas, quia non solum illa non demolisiris, sed et alis, et conservas. Quam integram servas combinatum illum tuum, ut nunquam volueris relinquere! quam diligenter reposita servas bona aliena sic, ut nunquam volueris illi, cui foisti injurius, sua damna resarcire quam diuturna in peccatis perseverantia. Tu illa, dum potes, non occidis: illa igitur in extremis mortis angustiis posito, se tibi offerent erudaque movebunt prælia. Ibi prodibit in medium virgo constuprata, et conjugata a te ad flagitium invitata, et pauper oppressus, et Ecclesiasticus infamatus, et que fueras obitus crimina, advenient, teque interficient, et in peccato morieris. Hæc igitur tam seipsum hostem occidit. Qui enim suo blanditur inimico, ejus corrumpit manibus. Ibid.

PRUDENTIA

QUOD ESSENTIAM

DEFINITIO. — Prudentia est virtus practica, per quam et iis honestis præfigitur, et media ad hunc obtinendum congrua eliguntur. Unde brevis S. Aug. rerum appetendarum fugiendarumve scientiam delineavit. (*Lib. de l. arbit.*) Sicut enim ille, qui ratiocinatur bene ad aliquem finem particularem, puta ad victoriam, dicitur esse prudens, non simpliciter, sed in hoc genere, scilicet in rebus bellicis; ita ille, qui bene ratiocinatur ad totum bene vivere dicitur prudens simpliciter juxta S. Thom. (II. II. Qu. XLVII. ar. II. conc. 1. ad 1.) Describitur etiam a citato jam S. Aug. hoc modo: Est amor, en, quibus adjuvatur in Deum, ab his, quibus impellitur, sagaciter eligens; et hunc amorem, non enjuslibet, sed Dei esse diximus, id est, summi boni, summe sapientie, summeque concordie. Non describit autem S. August. prudentiam per amorem, quod existimet, cum non esse intellectus habitum; nam eodem libro sic habet: Ad prudentiam pertinet dignoscencia appetendorum, et vitandorum; sed potius, ut significet, eam ab amore, quam summi Dei appellat, hoc est, a charitate proficisci; vel ad prudentiam spiritus pertinere, ex amore agere, charitaloque fer-

ri ad ea eligenda, quibus adjuvatur in Deum. S. Aug. de mor. Eccl. CXXIII.

Hæc prudentia non solum virtus est ad proprias actiones rite obediens instituta, sed maxime ideo virtus est, quia aliarum etiam virtutum officia ita præest, ut eorum norma fit, ad quam omnia dirigantur. Ideo S. Gregorius sic scribit: Cæteræ virtutes, nisi ea, quæ appetunt, prudenter agant, virtutes esse nequaquam possunt. S. Greg. mor. UXXXV.

DIVISIO. — Dividitur in Supernaturalem, et Naturalem; illa est, que media ad finem supernaturalem consequendam suggerit; ista que ad naturalem tantum finem assequendum media subministrat; et subdividitur in Monasticam, Politicam, Regnativam, Oeconomicam, et Militarem. (*Drex in Rosis p. 1. l.*) Clariss. S. Thomas triplicem assignat: una, inquit simpliciter dicta, quæ ordinatur ad bonum proprium: alia oeconomicam, quæ ordinatur ad bonum commune domus, vel familie; et tertia politica, quæ ordinatur ad bonum commune civitatis, vel Regni. Et hæc postrema a hinc duplex est, ut idem docet: alia Regia in Principe, qui custos est justitiæ, et boni publici procurator: alia militaris, præsertim in exercitus duce, cujus consilio insultantes hostes comprimuntur. Arist. VI. Eth. IX et X.

ACRUS. — Aetus prudentiæ plerumque tres principales Theologi assignant. Primus horum est *Consilium*, quo media ad assequendum finem idonea investigantur: nam sine, ad quem tenditur, constituto, voluntas intelligentiam impellit, ut ea viam inveniat, qua ad finem illum perveniat. Ad hunc actum eliciendum habitus Eubulie datur. Siraides monet: *Fili, sine consilio nihil facias, et post factum non penitabis.* Sed parum esse inquis, in me consilii. Nil interest, sive tuo, sive alieno consilio utaris: eo enim utendum est, et sapere tutius alieno uteris, quam tuo. Quocirca, quod Tobias jubet, *consilium semper a sapiente perquirere.*

2. Alter prudentiæ actus est *Judicium*, cum de aptitudine mediolorum ad finem sententia fertur; sive, cum quis rationem inquit, qua illos obtinendum sit, quod humana prudentia obtentum cupit. Exempli causa: Est, qui castitate ambiat; quis modus virtutis hujus assequende? judicium hos suggerit modos. Primus omnium est, nunquam otari. Alter, oculos coercere. Tertius, omnes ad lasciviam occasiones, malos socios, feminarum com-

ritus dicat: *Orate, ne fiat fuga vestra in hyeme, vel sabbato.* Per legis quippe mandatum, ambulare longius sabbata non licet; quibus quoque ad ambulandum impedimento est, quia gressus ambulantium torpor frigidus adstringit. At ergo: *orate, ne fiat fuga vestra in hyeme vel sabbato.* Ac si aperte dicat: Videte, ne tunc queratis potentia vestra lugere, quando jam non licet, modo debet cogitari, dum licet; illa hora nostri exitus est semper inveniendi, illa Redemptoris nostri admonitio ante mentis oculos semper est ponenda, qui ait: *Vigilate itaque, quia nescitis diem, neque horam.* Ibid.

In eo, quod Dominus ait; non differendam fugam ab inimicis in sabbatum, adhibere videtur ad illud, quod ipse decreverat, quando populo de celo pluit Manna in alimoniam, et victum quolibet annu. Præcepit enim Moysi, ut cunctum populum prænoveret, quoniam sabbatum dies esset quietis, nemo differat colligere Manna in suis necessitatibus usque in diem sabbati, futuram enim, ut illo die non inveniretur, sed præcedenti, colligere: *Requies sabbati sanctificata est Domino, hodie quodcumque operandum est, facite.* Qui obedientes fuerunt, et ita fecerunt, ut Moyse dixerat, fuit illis abunde parvum. Erant autem et aliqui parva eruditi dicentes: Cras quoque dabitur opportunitas, licet enim sit dies quietis, licet nihilominus nobis de cibo Manna providere, et se delatos viderunt, «gressi quippe ut colligerent Manna, non invenerunt: *Venitque septima dies, et egressi de populo non invenerunt, sed vacui domum redierunt.* Conceptus est hic D. Gregorii Nysseni. O mortis hora, tempusque infirmitatis! hoc enim dicitur dies quietis; constat etenim nihil tum temporis ita desiderare agrum, quam parum quiescere, ad hoc attenditur, ut dormiat, ob hoc submovet strepitum, domum, familiamque omnem compescent, ob hoc inungunt tempora, ut captare quietem infirmus possit. Noli, quæso, in illam horam differre curam colligendum eorum, quæ sint anime tue necessaria: fieri enim potest, ut ea non invenias, vacuusque r-dire cogaris: *Quærite Dominum, dum inveniri potest, invocate eum, dum prope est.* Interim, dum sani sunt anime pedes, intellectus, sensus, voluntas, quære Deum tumque subsidium. Interim, dum valens judicio, memoria recentis, sensibus integris, Deum invoca: si enim differas, usque dum omnia obtunduntur, tuque magis quie-

tem optabis, quam ad labores idoneus fueris, maximopere periclitaberis. Ibid.

Dignus est circumstantia, quam Spiritus sanctus immorat in morte Saulis. Prælium inquit hic Rex contra Philistæos, ad sinistram Martis, cum vidisset fuscum, dissipatamque suum exercitum, irruens super gladium suum, seipsum interemit. Aderat tunc ibi adolescens, qui arbitratus Davidi juvenum fore, si persecutoris sui acerbissimi necem intelligeret (per quam scilicet regni quietam posset inire possessionem) tulit de capite Saul regium diadema, armillaque auream de brachio, tradiditque David, et ita: *Dominus mihi, Saul mortuus est.* Unde nosti: *Inde scio, quia præsens adfui, et nam ego ex iis, qui illum prius confeci.* Fortuito veni in montem Gelboe, et vidi Saulum irruisse in gladium suum, et suo colitari in sanguine, et acerbissimis afflicti doloribus. *Vidit me, et ut potui, advocavit, et interrogavit, quisnam es tu? et aio ad eum; Amaleites ego sum. Tunc ille porro, ultra: cum igitur me toternas vulneribus confossum cum proxima morte confingere, stas super me, et interficere me; a vita mea me simul, et penis absolvo. Stansque super eum, occidi illum etc. et tuli diadema, quod erat in capite ejus, et armillum de brachio illius, et attuli ad Dominum meum huc.* Moyse hic dubium Plauto. Quis illic adduxit Amaleitem illum? Bellum serviebat contra Philistæos, quid inter eos negotii illi Amalecita, ejus jam Saul omnia perdidit memoriam? Uterius, ad quid occurrit Amaleites in hora mortis extrema Saulis? Quis eum coram adduxit? deinde, cur ab eo querit Saul, quisnam es tu, cum qualislibet aptus esset, ut ei vitam adimeret, Chanaanus licet aut Pherezæus, etc. Alium hic latet mysterium, ait Philo, et scire debemus quod, licet adolescens indicari, se casu illic venisse verumtamen Deo non fuit fortuitum, qui summo consilio disponit, quod nobis videretur fortuitum. Res est, quod Deus præceperat a multis retro annis Sauli, ut gladio cunctos interficeret Amaleitas hostes suos, sic ut nec uni quidem vitam condonaret: ille vero huic præcepto parum obediens, aliquos servavit vivos. Sicine vero, perflite, noluiti, cum viveres et posses, cunctos meos inimicos interfectione delere Amaleitas, sed eos ad meam vivos ignominiam reservasti. Dum igitur mortalibus urgeris angustiis, et eorum prorsus immemor fueris, veniet quidam ex illis, quorum non recordaberis,

et te obrutabit, vitamque inauspicato adimet.

O Christiane! tibi mandat Deus, ut omnes ejus interfectiones inimicos, quæ sunt peccata tua, neque vel uni parcas, hæc audis, et respognas, quia non solum illa non demolisiris, sed et alis, et conservas. Quam integram servas combinatum illum tuum, ut nunquam volueris relinquere! quam diligenter reposita servas bona aliena sic, ut nunquam volueris illi, cui foisti injurius, sua damna resarcire quam diuturna in peccatis perseverantia. Tu illa, dum potes, non occidis: illa igitur in extremis mortis angustiis posito, se tibi offerent erudaque movebunt prælia. Ibi prodibit in medium virgo constuprata, et conjugata a te ad flagitium invitata, et pauper oppressus, et Ecclesiasticus infamatus, et que fueras obitus crimina, advenient, teque interficient, et in peccato morieris. Hæc igitur tam seipsum hostem occidit. Qui enim suo blanditur inimico, ejus corrumpit manibus. Ibid.

PRUDENTIA

QUOD ESSENTIAM

DEFINITIO. — Prudentia est virtus practica, per quam et iis honestis præfigitur, et media ad hunc obtinendum congrua eliguntur. Unde brevis S. Aug. rerum appetendarum fugiendarumve scientiam delineavit. (*Lib. de l. arbit.*) Sicut enim ille, qui ratiocinatur bene ad aliquem finem particularem, puta ad victoriam, dicitur esse prudens, non simpliciter, sed in hoc genere, scilicet in rebus bellicis; ita ille, qui bene ratiocinatur ad totum bene vivere dicitur prudens simpliciter juxta S. Thom. (II. II. Qu. XLVII. ar. II. conc. 1. ad 1.) Describitur etiam a citato jam S. Aug. hoc modo: Est amor, en, quibus adjuvatur in Deum, ab his, quibus impellitur, sagaciter eligens; et hunc amorem, non enjuslibet, sed Dei esse diximus, id est, summi boni, summe sapientie, summeque concordie. Non describit autem S. August. prudentiam per amorem, quod existimet, cum non esse intellectus habitum; nam eodem libro sic habet: Ad prudentiam pertinet dignoscencia appetendorum, et vitandorum; sed potius, ut significet, eam ab amore, quam summi Dei appellat, hoc est, a charitate proficisci; vel ad prudentiam spiritus pertinere, ex amore agere, charitaloque fer-

ri ad ea eligenda, quibus adjuvatur in Deum. S. Aug. de mor. Eccl. CXXIII.

Hæc prudentia non solum virtus est ad proprias actiones rite obediens instituta, sed maxime ideo virtus est, quia aliarum etiam virtutum officia ita præest, ut eorum norma fit, ad quam omnia dirigantur. Ideo S. Gregorius sic scribit: Cæteræ virtutes, nisi ea, quæ appetunt, prudenter agant, virtutes esse nequaquam possunt. S. Greg. mor. UXXXV.

DIVISIO. — Dividitur in Supernaturalem, et Naturalem; illa est, que media ad finem supernaturalem consequendam suggerit; ista que ad naturalem tantum finem assequendum media subministrat; et subdividitur in Monasticam, Politicam, Regnativam, Oeconomicam, et Militarem. (*Drex in Rosis p. 1. l.*) Clariss. S. Thomas triplicem assignat: una, inquit simpliciter dicta, quæ ordinatur ad bonum proprium: alia oeconomicam, quæ ordinatur ad bonum commune domus, vel familie; et tertia politica, quæ ordinatur ad bonum commune civitatis, vel Regni. Et hæc postrema a hinc duplex est, ut idem docet: alia Regia in Principe, qui custos est justitiæ, et boni publici procurator: alia militaris, præsertim in exercitus duce, cujus consilio insultantes hostes comprimuntur. Arist. VI. Eth. IX et X.

ACRUS. — Aetus prudentiæ plerumque tres principales Theologi assignant. Primus horum est *Consilium*, quo media ad assequendum finem idonea investigantur: nam sine, ad quem tenditur, constituto, voluntas intelligentiam impellit, ut ea viam inveniat, qua ad finem illum perveniat. Ad hunc actum eliciendum habitus Eubulie datur. Siraides monet: *Fili, sine consilio nihil facias, et post factum non penitebis.* Sed parum esse inquis, in me consilium. Nil interest, sive tuo, sive alieno consilio utaris: eo enim utendum est, et sapere tutius alieno uteris, quam tuo. Quocirca, quod Tobias jubet, *consilium semper a sapiente perquirere.*

2. Alter prudentiæ actus est *Judicium*, cum de aptitudine mediolorum ad finem sententia fertur; sive, cum quis rationem inquit, qua illos obtinendum sit, quod humana prudentia obtentum cupit. Exempli causa: Est, qui castitate ambiat; quis modus virtutis hujus assequende? judicium hos suggerit modos. Primus omnium est, nunquam otari. Alter, oculos coercere. Tertius, omnes ad lasciviam occasiones, malos socios, feminarum com-

mercium, impuros libros, mensurarum luxum moliri. Quartus, proculd ac lectandi studium conjungere. Quintus, diversis corporis rigoribus, praesertim inedia excorare. Sextus, Sacramentorum usum identidem iterare. Septimus, Dei praesentiam, et aeternitatis praemium assidue cogitare. Atque hos tales modos judicium, alter prudentiae actus, suggerit. Eadem in aliis virtutibus obtinendis ratio est. Atque ad hanc actum Synaxis inclinatur.

3. Tertius prudentiae actus, est Imperium, cum intelligentia imperari volueris, ut id, quod recte iudicatum est, illa exequatur studiose. Cui actui efficiendo Gnomae pro habitu suboritur. Augustinus de prudentia mentionem iniiciens: Illius, inquit, excubiae, atque diligentissima vigilia est, ne subrepente perantiam mala sanatione tallatur. Et ad Hieronymum: Certe hinc persuadent, inquit, qui unam virtutem habuerit, habere omnes; et omnes deesse, cui una defuerit, quod prudentia, nec ignava, nec iniusta, nec intemperans potest esse. Prudentia doctrix morum, ordinatrix affectuum, moderatrix et auriga virtutum: murus tutissimus prudentia.

GRADUS. — Primus est, nihil unquam penitentia dignum agere: Sapientem quippe decet penitentia, non penitentia, teste Epicharm. Epicharm.

Secundus est, nihil admirari, cum acciderit; cum enim Sapientis omnia praevidera debeat, quae accidere homini in hac vita queunt, hoc ipso nihil inexpectatum, atque adeo nec admiratione dignum eidem apparebit. Cicero, in epist.

Tertius est, nullo casu adverso turbari: sicut enim manus eadem est, cum in palmam extenditur, et cum in pugnum contrahitur; ita et sapiens idem semper manebit in omnibus casibus, cum se non movet in rebus, sed se aptet illis. Sen. ep. LXVI.

EX-S. SCRIPTURA.

QUALITAS. — Estote prudentes, sicut serpentes, et simplices, sicut columbae. *Matth. x. xvi.*

Cor hominis disponit viam; sed Domini est, dirigere gressus ejus. *Prov. xvi. 9.*

Estote prudentes, et vigilate in orationibus. *I. Petr. iv. 6.*

Qui moderatur labia sua, prudentissimus est. *Prov. x. 19.*

Haec est vestra sapientia, et intellectus eorum populis, ut audientes universi praeterea haec dicant: En populus sapiens, et intelligens, gens magna. *Deut. iv. 5.*

Ece timor Domini, ipsa est sapientia; et recedere a malo, intelligentia. *Job. xxxviii. 29.*

NECESSITAS. — Gens absque consilio est, et sine prudentia. Utinam saperent, et intelligerent, et novissima providerent. *Deut. xxxii. 28.*

Dux indigens prudentia, multos opprimet per calumniam; qui autem odit avaritiam, longi fiet dies ejus. *Prov. xxviii. 16.*

Ubi non est Gubernator, populus corrumpet: salus autem, ubi multa consilia. *Prov. xi. 14.*

UTILITAS. — Sapientia aedificabit domus, et prudentia roborabitur: in doctrina replebuntur cellaria, universa sub-tantia pretiosa et pulcherrima. *Prov. xxiv. 3.*

Vir sapiens, fortis est: et vir doctus, robustus et validus. *Ibid. 1.*

Beatus homo, qui invenit sapientiam, et cui affluit prudentia; melior est acquisitio ejus negotiatione auri et argenti, et parvisini fructus ejus. *Prov. iii. 13.*

Posside sapientiam: posside prudentiam: ne o livis eris, neque declines a verbis oris mei. Ne dimittas eam, et custodiet te; dilige eam, et conservabit te. *Prov. iv. 3.*

Posside sapientiam, quae auro melior est: posside prudentiam, quae pretiosior est argento. *Prov. xvi. 16.*

Cor prudens possidebit scientiam: et auris sapientium quaerit doctrinam. *Prov. xviii. 13.*

Fons vitae eruditio possidentis; doctrina stultorum fatuitas. *Prov. xvi. 22.*

— Dominus sapientia funavit terram, et stabilivit caelos prudentia. *Prov. iii. 19.*

Melior est sapientia cunctis opibus pretiosissimis, et omne delectabile ei non potest comparari. *Prov. viii. 11.*

Principium sapientiae timor Domini: et scientia Sanctorum, prudentia. Per me enim multiplicabuntur dies tui, et addentur tibi anni vitae. *Prov. ix. 10.*

Qui possessor est mentis, diligit animam suam: casus prudentiae inveniet bona. *Prov. xii. 8.*

DIGNITAS. — Cor sapientis erudiet os ejus, et labia ejus audent gratiam. *Prov. xvi. 23.*

Meum est consilium, et aequitas: mea est prudentia, mea est fortitudo. Per me reges

regnant, et legum conditores justa decernunt! Per me Principes imperant, et potentes decernunt justitiam. *Prov. viii. 14.*

Gloriam sapientes possidebant: stultorum exaltatio, ignominia. *Prov. iii. 23.*

EX SS. PATRIBUS ET DOCTORIBUS.

QUALITAS. — Altus gradus prudentiae est, ordinare vitam secundum exempla sanctorum: altissimus, ordinare secundum exemplum Christi. S. BONAV. *l. de grad. virt. ix.*

Prudentem dico, non scientem et doctam, sed sensatum et mente acutum, qui potest rerum ponderare naturas, et secundum quod potest rationaliter omnia agere. S. CARYS. *hom. v. in Matth.*

Quid illa virtus, quae prudentia dicitur, nomine tota vigilantia sua bona discernit a malis, ut in illis appetendis, istisque vitandis nullus error obrepit. S. ACC. *l. xix, de civ. Dei.*

Habes prudentiam, cujus est flere occidua et quae aeterna sunt, quaerere: lugere saecularia, quae seipsa oppugnent: Deum pacis inquirere, qui stulta mundi elegit, ut confundat sapientes? S. AMB. *in vi. Luc.*

Solent animus ante actionis suae primordia, cuncta debet adversa melitari, ut semper haec cogitans, semper contra haec thorace patientiae munitus, quicquid accesserit, lucrum putet. S. GREG. *in moral.*

Estote prudentes sicut serpentes, quia prudentia absque bonitate mollitia est, et simplicitas absque ratione stultitia est. HIER. *super Osea.*

Prudentia docet, quomodo praesentia ordines, quomodo praeteritorum re-orderis, et quotidie futura provideas. ADG. *ad Eremi in serm. de provid.*

Prudentia testimonium veritati, non amicitiae reddit, prudentia cum discretione promittit, et promissum accelerat, et amplius quam promissum praestat. *Id. Ibid.*

Sapientis dicitur a sapore, quia sicut gustus est aptus ad discretionem saporum ciborum; sic sapiens ad discernentiam rerum atque causarum. *Isid. lib. Ezymol.*

NECESSITAS. — Plerumque virtus, cum indiserete tenetur, amittitur; et cum discrete intermittitur plus tenetur. *Ibid.*

Virtus discretionis absque charitatis fervore juet, et fervor vehementis absque discretionis temperamento praecipitat. S. BERN. *sup. cant.*

Totius est choras remitti intensus, quam protendi: remissarum namque affectuum, et artificio peritia convalescit, sed quae semel rupta est, nullo artificio reparatur. S. CARYS. *de cur. alien. mag.*

Discretio est quaedam moderatrix et auriga virtutum, ordinatrixque affectuum, et morum doctrix. Tolle hanc, et virtus vitium erit, ipsaque affectio naturalis in perturbationem magis converteretur, extormentumque naturae. S. BERN. *sup. cant. s. XLIX.*

In omni, quae suscipitur, actione antecedere prudentia debet, nam prudentia remota, nihil ejusvis generis est, quod licet bonum videatur, non in vitium recidat, si aut alieno tempore, aut non adhibita moderatione fiat. (S. BASIL. *de const. Monast.*

Animalia prophetica, et in circuitu, et intus plena oculis esse memorantur. Quisquis enim exteriora sua honeste disponit, sed interiora negligit, in circuitu oculos habet, sed intus non habet. Sanehi vero homines, et exteriora sua circumspiciunt, ut bona de se exempla praebant fratribus; et interiora sua vigil otia attendunt, quod si irreprobables interiori iudicio obtutus parant; ideo in circuitu oculos et intus habere perhibentur. S. GREG. *l. xix, mor.*

Qui sine Salvatore salutem vult habere, et sine vera sapientia aeternam se prudentem fieri posse, non sanus, sed aeger, non prudens, sed stultus in aegritudine assidue laborabit, et in caecitate noxia demens et stultus permanbit. S. AUG. *de civ. Dei.*

UTILITAS. — Prudentia est virtus, quam si quis rite sectatus fuerit, nunquam ab officio virtutis abscedet, nunquam vitiorum pestem incurrat. S. BASIL. *hom. xii.*

Ubi ratio et prudentia rebus bonis idoneum tempus et modum definiunt, mirabile est, quantus ex earum usu cum in dantes, tum in accipientes fructus redundat. *Idem de const. monast. xv.*

Non angusta quaedam, sed dives utilitatum prudentia est, quae pluribus prosit. S. AMB. *l. de provak. ii.*

Ista prudentia, sufficienti domum fundamentum supra petram locare, hoc est, in Christi fide fundare largitur. S. BASIL. *hom. xii.*

O utinam saperes et intelligeres ac novissima provideres! Saperes, quae Dei sunt: intelligeres, quae mundi sunt: provideres, quae inferni sunt; profecto inferna horres, superna appeteres, quae ad manus sunt contemneres. S. BERN. *in epist.*

Magnam, mehercule, hominibus offert utilitatem consilium, eo quod nemo sufficiat sibi ad electionem rerum honestarum, utiliumve, sed pluribus sane sociis, usque solertibus opus habet. Unde haud absurde homo consilii expertus, similis censetur navigio rectore carenti, quodque ventorum impetu huc illicque impellitur. S. BASIL. ORAS. XIII.

DIGNITAS. — Perfectio divina quaedam res est coarsilium; est namque animi conjunctio, charitatis fructus, mentis demissi demonstratio. *Idem or. XXI.*

Est discretio, non mediocritas, quaedam virtus nec que humana passim valent industria comprehendit, nisi divina fuerit largitate collata. *Cassian. collat. II.*

Quis enim fidelis servus, et prudens; rem quidem laudabilem proposuit, parissimam autem, ut fidelis quis invenitur, et prudens. Ecce si quorundam facies, ut est, Deum timeant, et ipsos quidem non multos invenies, tamen adhuc facile invenies. Item si prudentes queras, invenies multos, fidelis autem, et prudens difficile invenitur. Quantum ergo rarij invenitur, tanto, qui inventus fuerit, beator est. S. CHRYS. ROM. XIII. in *Math.*

EX LIBELLO DE IMITATIONE CHRISTI.

Non est credendum omni verbo, nec instinctui; sed caute, et longanimiter res est secundum Deum ponderanda. L. I. IV. § 1.

Magna sapientia est, non esse precipitem in agendis, nec pertinacem in propositis stare sensibus. Ad hanc etiam pertinet, non quibilibet hominum verbis credere, nec ad illa vel credita mox ad aliorum: aures et fundere. *Ibid.* § 1.

Ista est summa sapientia, per contemptum mundi tendere ad regna caelestia. L. I. § 2.

Vere prudens est, qui omnia arbitratu et stercore, ut Christum lucrificat. L. I. III. § 6.

Magna ars est, scire cum Jesu conversari; et scire Jesum tenere, magna prudentia. L. I. VIII. § 3.

EXEMPLA CATHOLICA EXTERNA.

QUALITAS. — De David dicit sacra Scriptura: Egrediebatur quoque David ad om-

nia, quaecumque eum misisset Saul, et prudenter se agebat. I. Reg. XVII. 3.

Abigail, tunc sacro Collice, erat mulier prudentissima et speciosa: unde et David placavit, et prudentia sua exitum a domo mariti avertit. I. Reg. XV. 3.

Salomon dixit Deus: Ecce feci juxta sermones tuos, et dedi tibi cor sapiens, et intelligens, in tantum, ut nullus ante te similis tui fuerit, nec post te futurus sit. Unde et prudentissime litem inter duas mulieres de filio exortam dicitur. III. Reg. III. 12.

De Juditha prudentia olim Holofernes pueri iudicium ferentes dixerunt: Non est talis mulier super terram in aspectu et pulchritudine, et in sensu verborum. *Juditha. II. 19.*

Ezechias, quia adhesit Domino, et non recessit a vestigijs eius, moruit, ut Dominus esset cum eo, et in cunctis, ad quae procedebat, sapienter se ageret. IV. Reg. XVIII. 6.

David, ut Susannam a morte liberaret, prudentissimo consilio falsitatem accusationis contra eam factae detexit exitumque in suos auctores convertit. *Dav. XIII. 45.*

S. Pauli prudentia vel in eo satis apparuit, quod omnibus omnia factus sit, ut omnes sacrificaret. Unde ad hunc quoque ait: Ego vos non gravavi, sed cum esset astutus dolo vos cepi. I. Cor. XII. 16.

S. Catharina Senensis imita erat prudentiae forma, ut a Pontificibus diversis in gravissimis legationibus adhiberetur. *Exc. Rom. 30 April. Palae.*

S. Bembo Abbas adeo in verbis cautus, et prudens erat, ut etiam S. Antonium ex hoc capite enervaret. Interrogatus ab aliquo de re quorundam, dicens solebat: Da mihi cogitandi tempus. Quo dicto, ad orationem se conferebat, et si quidem a Deo responsum accepisset, illi ipsam aliter communicabat; sin minus, nihil respondebat. *Palladius.*

De Martino V. sic scribit Platina: Martinus V. Pontifex summus in consultationibus mirae prudentiae vir esse habitus: nam et quid agendum, et quid vitandum esset, statim re proposita acutissime dijudicabat. Brevis in dicendo, cauter in agendo, adeo ut prius rem factam cernerent homines, quam ab eo excogitatum putarent. Eju- autem sermo plenus sententiae erat. In danis quoque beneficiis mira usus est prudentia:

non enim unicuique expetendi conferebat, sed statim mente agitabat, quis potissimum esset idoneus, cui talis cura demandaretur. Quod si homines provinciarum non nosset, in quibus vacare beneficia contigisset, statim peritos Regionum consulabat, quis aut in cura, aut gymnasiis publicis esset doctrina, nobilitate, moribus, tanta provincia dignus. Atque hac ratione et Ecclesiis, et hominibus honore dignis pariter consulabat, cum maxima celebritate nominis sui. *PLATINE in vit. Pontif.*

Eusebius Vercellensis Episcopus, cum in Catholica Ecclesia et doctrina, et moribus in magna existimatione haberetur à Constantino Imperatore Ariano, Mediolanum ad Concilium vocatus fuit; cum autem accepisset, arte multos Catholicos Episcopos, in primis vero Dionysium Episcopum Mediolanensem, eo compulsos esse, ut damnationi Athanasii, et Niceni Concilii derogationi subscriberent; perspiceret etiam, quam graviter per eam Scripturam vera Christi fides laederetur, quae etsi ab illis, qui subscriperant, revocari poterat, tamen ostensa, dubiam factura erat Catholicam fidem, novo astu evertere eam cogitavit. Itaque nomen suum inscribere non recusavit. Postquam autem codicillum et inspexit, et in principio Dionysii nomen scriptum vidit, se vehementer commotum esse finxit, quod primarium locum juniori tradidissent, dicens: Vos, Ariani, affirmatis Filio Patrem majorem esse, et Dionysium, qui aetate atque doctrina me minor est, nihil propositis. Idcirco peto ut nova Scriptura conficiatur, et in ea, servato gradu, omnes suum inscribant nomen: quod si a vobis fiet, ego vos morem gerere non recusabo, ut tandem, quae inter vos videntur contentiones, finiantur. Ariani vera hominem locutum arbitrati, superbiae impulsu requirere, ut in Scriptura Antistitum aetatis atque dignitatis gradus servarentur, exasta prima scriptura, cui jam plerique subscriperant, novam confecerunt. Quo cum ad Eusebium perlata esset, nomen ut suum apponeret, rem magni esse momenti aseruit, exigereque ejus magnitudinem, ut ante diligenter super ea disputaret. S. AMB. *serm. LXIX.*

Negligentia quadam usuenerat, ut Theodosius, oblati sibi libellis, vel aliis ad regnum Imperii spectantibus a ministris scriptis, absque eorum inspectione subscriberet. Quod cum periculose admodum peragi Pul-

cheria soror intellexerit, hujusmodi ludo eum corrigendum in animum induxit. Illi eum corrigendum in animum induxit. Libellum scribit, in quo significatur emplam a sese esse Eudociam conjugem Augustam, si ipse praebere assensum, oblatam eadem charta Theodosio, ipse ex more ei absque alia inspectione subscripsit. Recepit ita subscriptam chartam Palcheria, quae accedentem ad se Eudociam aliquando retinuit, vocatamque ab Imperatore reddere recusavit, a se emplam affirmans, et ostendens de rata habita emptione Imperatoris chirographum; sicque falso quidem ejusmodi joco Augusti oscitantiam voluit condidisse, ac correxiste simul. *BAROX. L. VI. an. 446, n. 24.*

Mirifica fuit Alphonsi I. Neap. Regis in judicando prudentia: ipso enim adhuc adolescente Regnorum Sicilia, et Aragonis gubernacula suscepit, accidit, ut ejusdem ancilla ex domino pareret, et ab libertatem ex lege Hispaniensis proclamaret, dominus autem, ne matre cum filio privaretur, negabat puerum ex se natum. At illa acriter instante, et natum ex domino conceptum asserante, cum ejus rei difficultis probatio, et veritatis conjectura periculosa esset in ancipiti, Alphonsi prudentia jam inde ad adolescentiam statim respiciendi. Decrevit ergo, ut infans sub hasta venderet, cumque uni, qui majus pretium attulisset, infans traderetur. Pater pietate victus, a lacrymis temperare requivit, et sum esse filium fassus est. Quare Rex et patri filium, et debitam matri libertatem non cumulatim adjudicavit. *FELICIT. II. III.*

Grave vulnus in genu Roma a sicario acceperat vir nobilis, atque, ut erat ire ac doloris impotens, cum dolo cruciatu artus convelleretur, vindictam spiritus, et inclementis, nullamque sanioris sapientium vocem ad aures admittens, genivae mortis in limine periclitabatur. Desperata propemodum erat, non minus animi, quam corporis curatio, cum ex amicorum medicis unus (o Capucinorum familia fuisse tradunt, nec nomen addunt, qui haec prodiderunt) acciri, quibus seger delectabatur, symphoniacos jubet, ac molis lenissimis canere. Itaque illapsa furentis in animum modorum suavitate, ire atque furori modos paulatim fieri cepit, delumitque animus; factumque musicae pretium, ut exinde monitores audiret atque ad omnem Christianam adversum inimicum, ac scientiam charitatis significationem nullo negotio traduceretur. Tanti est,

erudos adhuc atque indomitos humores pharmacis lenioribus præmolire, ut placide ne sine concussu possint exorari. Jo. HED. V. *selec. ebr.* XII. n. 6.

Donatus Janochus niebat, nunquam iumentis, quantumvis domitis, aut etiam labore fessis, tam propinqua gradientum semita, ut calce quis peti possit seel modico flexu declinandam; quid enim si recto passuum ratio constet, vix milibus in annis singulos vitari periculum, quod nempe capicus magno redemptum non velit. Hæc aliter præferenda ingenia, de quibus aliquid damna in luero sunt, procul habere, ne aliquando non labuisse peritæ prudentis est. *Ibid.* n. 18.

Joannes Ptoleus Ordo Minor, ab Emerico ad Calabros a moderatioribus migrare iussus, nova insuper animi contentione virtutem colere instituit, rogantibusque novi impetus fervorisque causam, precario respondit, frustra cœdem mutari motibus usdem, neque hoc religionis hominibus proponi, quum migrant, sed quotiescumque alibi esse iubentur, alii sint. *Ibid.* n. 24.

Josepho mirifica fuit in Pharaonis somnio, quod fœnem portabat, interpretatio; sed non minor prudentia in eligendo frumento, quo per septem annos famelica ateretur Ægyptus. *Gen.* XLII.

Cum puer Jesus annorum duodecim mansisset in Jerusalem in medio doctorum audiens et interrogans, stupebant omnes qui eum audiebant super prudentiam et responsis ejus. *Luc.* VII.

Magna fuit prudentia Flaviani Antiochie Episcopi Catholici, contra Adolphum hereticum et Messianorum Principem, ut totum pestilentis hæresis venenum, quod necultaverat, et elanculum nuptis instillaverat, nec de ullo convinci poterat, sua sponte effunderet. Hominem ad se Antiochiam evocat, benigne tractat, prope assidere jubet. Tam ad eum: Nos, inquit, o senes, ad longam jam ætatem provecti, multoque usum rerum edocti, et diuinorum fraudes perspectas habemus, et dona Spiritus sancti edoctissimi. Ipsi juvenes spiritualium sermonum neculum capaces oculorum Dei mysteria non percipiunt; itaque mihi, quæso, aperias quomodo ad non Dei Spiritus adveniat, et contrarius spiritus quomodo a nobis recedat. Iis verbis definitus senex totum cordis sui arcenum patefecit, et pestilentis sue doctrine virus totum effudit. Quo audito,

et senis verbis acerrimis maledixit, et totam illam Messianicorum pestem Jota Syria expulsi. *Turcorum.* IV. *hom. Eccles.*

Per. Iulianus et Isabella Hispanie Rex et Regina, fama prudentia admodum celebra et clari fuerant, quod ex maximo motibus sua regna in summam tranquillitatem atque obedientiam redoxissent, quodque, bello decem annos continuato, Granata regnum a Mauris annos circiter octingentos possessum ad Christianam religionem compulissent. *Ledov. Guicciardini.* X.

UTILITAS. — Marthæus consilium opportundum suggerens Estheri Regine, a se et toto populo Judaico imminens exitii periculum avertit. *ESTHER.* I.

Rebecca Jacobo minori suo filio, prudenti suo consilio benedictionem a patre, ante majorem natu filium Esau impetravit. *Gen.* XXVII.

Noemi socrus Ruth ad se ex agro Booz revertenti dixit: Fida mea, quamram tibi requiem, et providio, ut bene sit tibi. Cumque Ruth consilium quæ secuta esset, uxor Booz heri et inter Progenitorem Christi numerari meruit. *RUTH.* III, 11.

Daniel prudenter fraudem Sacrificulorum, cibos Belli oblatos comedentium delegens mortem a Rege decernit a suo avertit, et in capita inimicorum detorsit. *DAN. XII.*

DIIGNITAS. — Salomoni sapientia sua tantam existimationem et honorem apud universos populos conciliavit, ut et Israelitæ ipsum timebant, videntes sapientiam Dei esse in eo ad faciendum iudicium. (*I. Reg.* III, 28); et regina Saba veniens tentare eum in ænigmatibus, facta sit: Verus est sermo, quem audivi in terra mea super sermonibus tuis, et sapientia tua: et non credulam narravit mihi, donec ipsa veni, et vidi oculis meis, et probavi, quod media pars mihi nuntiata non fuerit. Beati viri tui, et beati servi tui, qui stant coram te semper, et audiunt sapientiam tuam. *III. Reg.* X, 6.

Josephus Patriarcha propter singularem suam prudentiam, in Proregem Ægypti assumi, et audire a Pharaone meruit: Tu cras super domum meam; et ad tui oris imperium cunctus populus obediet. Uno tantum regni solio te præcepim. *Gen.* XLII, 42.

Daniel superabat omnes Principes, et Satrapas honore, et dignitate, quia ut Scriptura ait, amplior Spiritus Dei erat in illo. Unde et Darius Rex cum super omnia regum constituit decreverat. *DAN.* VI, n. 3.

EXEMPLA DOMESTICA.

S. Ignatius quanta fuerit prudentia præditus, et scripta, et facta testantur, ita ut merito Doctorum quendam Theologum alterius Religionis dixisse fama perhibeat, credere se quidem, plures esse in cœlo, qui eum sanctitate superent; an vero unus eum prudentia superet, vix persuadere se sibi posse. Ratione plurimum, et consilio utebatur, crebro usurpans; a bellis hominem sola ratione differre. Unde ipse in omni actione, et finem actionis, et media, motusque perfectissimos esse perficiendi excoquebat. Ut omnes lucrifaceret, ambitiosis splendida, avaris utilia, voluptuosis iucunda proponebat. In congressu maxime Principum videbat, ut in initia illis daret, extrema reservaret sibi, cavebatque, ne de rebus etiam divinis inepte ageret. Tristem, et horridam sapientiam semper videbat, quantum poterat, sed ad communem consuetudinem accommodata, ita ut ejus mores prima fronte intuentibus, minus aliquis et populo videretur esse. (*Hist. Soc. p. 2. l. XI. n. 102*). Non erat quidem in agendo cum aliis suspiciosus aut timidus, utamen valde circumpectus ac providus, ut illi non facile quisquam posse impoere. (*Ibid.* XII). A rebus insequentis dei negotia disponebat. Cum omnia pietatis opera ad salutem proximi spectantia complecti non posset, magno delectu præferbat publica privata; perpetua iis, quæ ad tempus sunt: certa invertis; secunda periculosiss: neque tam videbat, quante res ipse essent, quam quantum spei ad eas condiciendas ostenderetur. (*Rhab.* V, II). Hinc, niebat, non res nobis, sed nos rebus accommodari debere. In vocandis hominibus ad virtutem, suis armis potentem Satanas alloquitur: sicut enim ille animam justi non continuo aperitis armis et insidius, sed teete oppugnat, nihil primo bonis actionibus adversando, immo multa, quæ honesti speciem præbent, suggerendo, doctitudinem incertum decipiat; ita in allicendis ad salutem animis, laudemque prudenter initio in hominibus, quæ sunt recta, vitia parumper intactis, ac leniter in eorum gratiam irrependum. Quia concessa tibi deum adinveniam medicinam. (*Itin.* I, X). Aiebat sanctitatem per se solum valere plurimum, sed nisi eum prudentia agendique cum hominibus modo conjuncta sit, maneam fore ac infirmam, plasque sæpe exquisitam

eum molliori sanctitate prudentiam in gubernatione efficit, quam sanctitatem majorem eum prudentia minori. Constat esse qui in rebus divinis nimis prudentes esse volunt, hanc sæpe magna præstare; nunquam enim se ad ea, que pulcherrima sunt, admodum illum, qui eorum difficultates, et incipites eventus scrupulose cogitat, aut anxie nimis reformidat. In formula instituti dixit: Revera hoc institutum omnino immites, et prudentes in Christo, et in Christiana fidei puritate ac litteris conspicuos exigit. *Hist. Soc. p. 1. l. III, n. 49.*

S. Franciscus Xavierius mira erat prudentia in convertendis peccatoribus; nam primo dissimulabat eorum vitia, omni obliuitate eos devinctis, tum resensitos varios malorum casus, eorumque vitium divinis mandatis contrarium ostendens, eos convertebat. Si quando aliquis improba diceret, nullam indignationem ostendebat, nec errantem reprehendebat, sed in ejus familiaritatem se insinuans, et seducens hominem sine oculis angelici dieus mirari se, talia illi verba excedisse. Rixens fractus eum hominum approbationis, maximi fructibus eum affigit vel minima ostensionela potiores dacebat; parvos quippe fructus eum virtutis exemplo propteros, et diuturnos essa, et semper augeti; contraque ingentes offensionis hominum vitiosos, paulatim corrumpi ac inderi. *Vit.* II, XVII.

S. Franciscus Borgia divina sua, plus quam humanæ prudentia, hoc argumentum illustre dedit, quod excelsio animo bonis fortunæ, nihilque omnibus nuntio remisso, sponte Christianam inopiam sic sectatus. Si qui solentis nomen dore velent, minisimisque pibus, ut sit, tanto argeperant, quo minus se toto ad herent, largiri illis iunata, faventem potestatem salva tamen religione, et spe commoti majoris, solebat, gnarus futurum, ut tempore ipso exigua illa et parva, veluti nebula sole dissiparentur. Fratres Coadjuvatores, Dei sapientes appellare coepit, gnarus, Deum precantibus illis ea supplicere plurimum solere, que mundi sapientes o libris haurire solent. Qui cæteris præsertim, dicebat, non una omnes regula inelli debere, sed bonos milites imitari, qui pro fistula capta machinam bellicam superare pulverem implent, ac diffiliat. *Vit.* IV, VIII.

P. Jacobus Laynes vir fuit omnibus numeris absolutissimus, ingenio maximo, ju-

dicio accerrimo, excellenti memoria, prudentia singulari; qua ad omnium se ingenia facile aptabat, sermonemque prudenter temperabat, sicutque piosque, cum quibus agebat, iustificabat. *Biblioth. Serp.*

P. Petrus Faber mira prudentia in suis actionibus quatuor capita acute observabat. 1. Ut unamquamque rem gerendam prudenter inspiceret, an ea esset ejusmodi, ut sua sponte referretur ad Deum, et cum suo animo esset salutaris, tum utilis alienis. Deinde qua mente, quoque animo fieret, ut ab utraque bona commendaretur ejus animae facies, eoque jure dici posset a sponso: Quam pulchre sunt genera tua. Tum quo ductus spiritus unamquamque rem gereret, ne quod amanter, et filiorum more gerendum esset, id ab eo serviliter gereretur. Denique perenderet ipse securum, quanta sit facultas Dei, quanto elementa in eo accipiendo, quod damus, admittendisque laboribus ac contentationibus nostris, cum solus ipse dolorem laboremque consideret. *VITA. III. XVI.*

P. Mutius Vitellius prudentia tam singulari erat praeditus, ut ab eam, morumque suavitate a Summis Pontificibus, aliisque Primitibus summi semper fuerit aestimatus, sed et domesticorum, quos regabat, animos mire sibi devinxerat. *Meneleg. et Biblioth. Serp.*

Decumbens gravi valetudine Franciscus Padillia, genere, ac virtute nobilis, et forte ab inexperto tyrone, cui aegri curatio obvennerat, adeo praeposere omnia administrabantur, ut vir prudens non dubiam praecipientem sibi sentiret imminere: agebatur animo, an indolentia simulatione singulari, rem agi ac ferri sineret, an vero modeste id Reclori significaret. Hinc ab insido, vita amore trahi, virtutis inde specie allici. Stat consilium Gonzali Guntissivi severissimi senis, perque ac prudentissimi super ea re sententiam seiscitari. Ille ubi de aegro rem omnem intellexit, vehementer actor fuit, ne oblatam crescenti opportunitatem elabi per animam molliem sineret, quam olim doleret amissam: praestare vitae virtutem, eamque veram esse patientiam, qua patientis in sinum congesta reliquorum conscientiam fugeret, fragidior virtutis compendio, quod si non contingeret, id enim vero viro forti in votis esse, togatumque martyrium videri. His ubi dictis aegrum patientia jam certum reliquit, prope ad Rectorem adiit, perac-

toque indicio, ne tanta virtus unius tyrunculi negligentia consideret, sapientia perfectit. Maximam humane felicitatis partem esse, prudentibus uti consultoribus servata vita, et virtus aegri patefecit. *Jo. Ru. III. select. virt. XII. n. 5 ex nostris.*

EXEMPLA PROFANA.

S. Barlaam prudentiae primarium officium ingeniose sequenti parabola demonstrabat: Civitatem quamdam didici fuisse magnam, cujus cives tam in habebat consuetudinem antiquitatis, ut assumerent extraneum aliquem, et ignotum virum, nihil legum civitatis suae, et traditionum scientem, et hunc sibi Regem constituebant, qui omnem potestatem accipiebat, et suam voluntatem perficiendam facultatem habebat, usque ad completionem unius anni. Deinde in omni securitate eo permanente, deliciisque, ac suavitatibus sine ulla formidine, et secum semper permanens regnum existimante, repente surgentes cives illi contra eum, regali ablata stola, nudum per totam trahentes civitatem, exulem transmittunt in magnam ac longius remotam insulam, in qua neque cibum inveniunt, neque vestimentum in fame ac nuditate male atterebatur, voluptate sollicit, atque animi haliritate, quae praeter spem ipsi concessa fuerat, in aerem, rursus praeter spem omnem, et expectationem commutata. Interea juxta morem et consuetudinem civium illorum ordinatus est quidam vir in regno, qui non exiguo mentis intellectu vigebat, qui tanta, ac tali ex improvise accidente sibi abundantia mox non est dissolutus, nec ab ea raptus, neque eorum, qui ante eum regnaverant, et misericordiae spei fuerunt, incertum seculus est, sed sollicitudinem gerabat, et laborabat animo, quomodo se, et sua bene diserneret. Dum ergo assidua meditatione diligentius ista pertractaret, cognovit per quemdam sapientissimum consiliarium suum, consuetudinem civium, et locum perennis exilii, et quomodo oporteret seculum custodire, sine errore electus est. Hoc ergo, et agnovit, et quia oporteret eum prius paululum ad illam applicare insulam, hoc quoque eandem regnum, et peregrinum athenigenis rursus delinquere: apertis thesauris suis (quorum tunc liberam habebat facultatem, et de illis, quod vellet facere) accepit pecu-

niam multitudinem, auri videlicet, et argenti, et lapidum pretiosorum amplissimum pondus, et fidelissimis committens familiaris in illam praemisit, ad quam ductus erat, insulam. Peracto igitur anni termino, in seditionem versi cives, nudum (sicut et illos, qui ante eum fuerunt), in exilium transmisserunt. Tunc caeteri stulti, et temporales reges male fame cruciabantur. Ille vero qui divitias ante ibi deposuerat in abundantia perpetua vivens, et delicias infinitas habens, timoreque praesus incoccuso, infidelibus, et malignis civibus, sapientissimo seipsum beneficiavit consilio. Civitatem ergo intelligevanum istum, et deceptorem munium; cives autem, principes et potestates damnatum, mundi rectores tenebantur seculi hujus, sapientem vero, qui regem praemovit de consuetudine civitatis, quemlibet sanctum doctorem, et praedicatorum; exilium, futuram vitam, ubi, qui anno suo, id est, tempore hujus vitae deliciis servierant, in perpetua miseria detrudendi sunt. Qui vero de futuris solliciti, opera bona, tamquam divitias praemisissent, aeternis deliciis fructuari sunt. *S. DAM. in hi. XIV. inter Tropozonito.*

Erat quidam nobilis adolescens, qui valde sagax ingenio, regi patri successit in regno. Hinc accidit, ut in regia civitate numquam constituit. Rex cum solatibus suis ad inspicandos institores, et res venales circumiret. Et videns hominem grandævum etale, assidentem mensae vacuae in mediis, quaerit, quis sit, et si quid venale haberet. Cui ille: Dicit, inquit, Philosophus, sapientiam venalem habeo. Ad hoc gravens rex, et subridens: Bene, inquit, ut juvenem constitutum in regimine, mihi competat sapientiam habere: tu autem videns, quantum velis vendere pro centum maris. Et senex: unum, inquit, tibi pro statuto pretio liceat, quod si bene tenueris, optime per illud regeris, et reges. Tene re nil loquaris, tenere nil atentes, nisi prius cogites, quid sequatur; si plus volueris, abbas et pretium. Ad hoc igitur omnibus contentatis in risum, rex considerans verbi pondus advertit, et Philosophum statim solvi pretium pro seipsum imperavit. Verbum autem, quod necesse erat in superliminibus Palatii, et in mensis, et in scriptis aeneis, et manutergis scribi fecit. Hinc postea successa temporis Rex in sapientia, et virtute proficiens, insitavit fortius animum, eripere plebem humilem de-

manu potentium, qui a nobilibus terrae graviter premebantur, et regnum suum in omni justitia gubernare. Pro quo nobiles sui in seditionem versi, eum nequaquam in manifesto, propter favorem populi, contra eum auderent aliquid agere, occulte quemdam rasorum pretio conduxerunt, ut regem in conclavi radendum novacula jugularet. Ergo ubi Rex hincmetata barba se radendum exhibuit, dictus rator in manutergio, quod erat circa collum Regis, scriptum legi: Tene re nil atentes, nisi prius cogites, quid sequatur. Et super proposito scelere pavefactus expalluit, et manum tremulam mox retraxit. Quo viso Rex causam exegit, nec sine eventu considerans dissimulantem rasorem, quasi hoc sibi ex infirmitate contingere, extendit ad ponam, et veritatem rei cum formidinis extorsit. Sic ergo Rex liberatus a morte, consilium a Philosopho datum amplius suscepit, ejusque auxilio feliciter gubernare perrexit; quin vere didicit, quia melior est sapientia camelis opibus, et omnia, quae desiderantur, huic non valent comparari. *Spe. Ec. dist. V. ex XVII. in voc. Sapientia ex antiq. II. XLIII. p. 2.*

Panquius erat Camagrie Reguli filius, natu maximus, cui cum litio esset illis in montibus, qui Perneo imminet, areta cum Hispanis Pizarro, Almagro, aliisque autem per eas regiones quarentibus erat amicitia, et quibus tunc erat fons, aurum largiter donabat, ut rem domui suae non necessariam. Quod cum illi libra odiose appendere, ac rixa ab avaritia oborta gaudios stringeret, medium se inferens, ac lanceas auro graves impacta palma indignandos evertens Panquius: haecine, inquit, o viri, gladiatorum caesa? non potest, ob aurum sanguinem dare? verum si tanta aegro ferori auri est rabies, hoc momentum agite; duxit hinc hucque alii sinum in cavum, unde et mare, quo in pacificum vocat, et regionem argenti aurique ditissimam despectabat. Tum addit, illic affatum auri esse, posse omnibus fieri satis. *Jo. Ru. V. n. 4.*

Sequitur ab eodem mundi caroline isidoro Philosopho datum a barbaro senae prudentissimum monitum, iactabant se, suamque potentiam, et victorem Deo proximam, qui eo, post primos, appulerunt, ut gentes illas magno Dei iudicio novam in solem reparandis, avertita insaturabili exhaustirent; admonuit Caesares antiquissimos (sic Principes vocant) quem longa aetas, et inole-

minime barbara audentem faciebat, ne in innocios, atque inermes sciverent, sed potius, collatis beneficiis, vellent imperare; omnia enim nostra aeternorum, quae demortuos excipiunt, lance esse pendenda. *Ibid.* n. 2.

Exitum paterno Japoniae imperio Gyfonium Noburiange filium, habebat tamen in aula Faxiriba, ex centurione jam Taveosama, hoc est, Imperator, homo solertissimi ingenii, sed ambitione in crudelitatem corrupti. Ita solemnes inter ludos, quibus sororia filium Quabacondonum successioni propius admovebat, pupugit sensis minimum, quod eidem saltanti, chorasque ducenti, clarius, sibi (nam ad haec demererat majestatem popularis auras coronatum mancipium) seni minimeque vegeti roboris, plausisset theatrum. Ergo dissimulata ira, ut eam tamen quantumcumque demum gloriae partem Quabacondono eriperet, acutum ad se Gyfonium sulture jubet, certis elegantia totius actiois, et decore membrorum ante Quabacondonum futurum. Sed non fecellit adolescentem veteris ac praesentis fortunae comparatio castissimum, imminens a victo Principe periculum; nam oculissimum suis iudicium non introspererat. Itaque studio aberrare, et in elegantiam artis peccare quam plurima. Quod ut vidit Taveosama, qui alienum a Quabacondono animam colatum tunc maxime vellet, arde juvenem complexus est, ac prudentiam laudavit; quasi isquam sit, in quos fortuna imperio omnibus antituli, artibus ingenioque neminem praere. *Ibid.* n. 5.

Nec sublicenda hoc loco Solymanni Turcarum Regis prudentia. Bizantii Iudaeis Christiano certam anni summam mutuum dederat, uti constituto die praeter sortem, usurae loco, duas carius ejusdem Christiani uncias reciperet. Die illa sortem reddidit, Christianus, fenus negat. Aditur Solymannus, ut rem decidat. Ille Iudaeum animo detestatus, provoculum adferri jubet, et Iudaeo potestatem facit, ut, qua velit membri parte, debitori duas carnis uncias excedat, ea lege, ut omnino duas tantum: si minus, plusve excederit, rapite laudatum. Non ausus Iudaeus, hanc aileam subire, Christianum absolvit. *ALEXUS SYLVIUS, l. II, de gestis Alpion.*

Achitophel tam praedem sibi prudentia sua famam comparaverat, ut, Scriptura teste, consilium, quod dabat in illis diebus,

astimatum fuerit, quasi si quis consuleret Deum. *II. Reg. II, viii, 15.*

Semiramis privata adhuc, habitoque igobili ad Baetianum bellum profecta, ut cum marito esset, una omnium monstravit Regi, quomodo hostis brevi debellari posset. Quo virtutis radimento Reginae nomen adepta post viri interitum regnum a Nino relictum sapientissime rexil, et auxil. *MARCUS, Aet. Coc. Sabel. I, ex viii.*

SIMILITUDINES.

QUALITAS. — Sicut ii, qui olfactus sensu int-gerrime vigent, eum, qui clam habet aromata, ignorare non possunt; ita et anima purissima fragantiam odoris, quia ipsa perfecte liberata est, si sit in aliis, agnoscere (caeteris sine odoris sensu permanentibus) solet. *S. CLEM. grand. xx.*

Sicut Dialectica ad hoc potissimum inventa est, ne in veritatis inquisitione deciperemur, et ut vera a verisimilibus discernere-mus; ita nobis pro Dialectica discretio esse debet, ut veram virtutem a falsa virtutis specie disjungamus, ne videlicet, quod vultis contingit, vitium virtutis specie nos fallat. *GRANAT. in locis com V. Pruden.*

Sicut exercitum ducit Imperator, Gubernator navigia, mundum De-us, animam ipsa mens; sic ipsam felicitatem praesentis vitae temperat regisque prudentia. *STOBÆUS in s. virt.*

Sicut serpens cognoscens, quod in capite suo tota vita consistat, reliquum corpus exponit periculo, ut caput defendat; ita verus prudens caput suum, id est, Christum ac ejus fidem, et charitatem ut defendat, alia omnia libenter jactura periculo exponit. *S. EPIPH. loc. XXXVII.*

NECESSITAS. — Sicut auriga ulteriores tendenti necessarius est, qui equos in recto tramite continet, et ad officium faciendum compellit; ita ad veram virtutem contendens prudentia opus habet, quae indomitas passiones cohibeat, ne a vero virtutis tramite abscedant, quaeque ad exercitum propositae honestatis impellat. *GRAN. l. c.*

Sicut gustus necessarius est ad discreti-onem saporis in cibis; sic prudentia ad discernendum, quae bona vel mala homini accedere possunt. *ISIDOR. IV, Epist.*

Sicut civitas maris carens, exposita est omnium injuriam, insidiam, et ruinae periculo; ita vir, qui non omnia cum consilio et pru-

dentia agit, nunquam ab insidiis mundi, carnis, et diaboli securus erit. *CASSIAN. col. II, 2.*

UTILITAS. — Sicut civitatum certissimum munimentum, viri fortes sunt; ita in unus-cujusque nostrum civitate, quae constat ex anima et corpore, pro firmissimo propugnaculo sunt cogitationes amicae prudentia. *PHILOL. JUD. l. de Sacri. Abel.*

Sicut nostris corporibus interitum morbus, incoeluitatem vero adfert sanitas; sic animas prudentia servat, cum ipsa sit mentis sanitas; imprudentia vero interimit, ut-pote gravissimos et insanabilis animae morbus est. *Ibid.*

DIGNITAS. — Sicut adultum ab infante distinguit iudicium; ita virum perfectum, et virtuosum ab imperfecto prudentia discernit. *GRANAT. in loc. co.*

Sicut caput, quod reliquis membris prospicit, prima summaque pars est corporis; ita prudentia, quae reliquis virtutes dirigit, primum inter morales virtutes locum merito obtinet. *PHILOL. I, legi alleg.*

MOTIVA.

NECESSITAS. — Quam Christus sufficienter indicavit, dum Apostolis suis Evangelium praedicaturus hanc ante omnes alias doctrinam commendavit: Estote prudentes, sicut serpentes.

UTILITAS. — Juxta illud Salomonis: Ubi non est Gubernator, populus corruet; salus autem, ubi multa consilia. (*PROV. II, 14.*) Certe, ut nec iter peragenti, nec praelium lituro quaequam ad feliciter obtinendum finem aptius est perito Duce; ita ad virtutem tendendi, et contra vitia pugnaturo nihil prudentia optabilibus accedere potest. Hinc jam olim Agesilaus Lacedaemotios admonuit, ut in unum Epaminondam Duces converterent praelium, sic enim facile ab his victoriam obtenturos, quod et factum. *PLUTARCH. in Laegon. Apoph.*

DIGNITAS. — Nam prudentia Deo similes facit, teste Jaubelio; hinc Deo tantopere placuit petitio Salomonis, quia petere quod vellet, jussus, cor docile et sapiens petiit. (*STOBÆUS de prud.*) Sed et apud homines honorem et gloriam conciliat, teste Salomone dicente: Habebo propter hanc claritatem ad urbem, et honorem apud seniores jureus, et acutus inveniri in iudicio, et in conspectu potentium admirabilis ero, et fa-

cies Principum mirabuntur me. Propterea habeo per hanc immortalitatem, et memoriam aeternam his, qui post me futuri sunt, reliquum. (*SAP. VIII, 10.*) Et iterum: Venerunt autem mihi omnia bona pariter cum illa, et innumerabilis honestas per manus illius. *Ibid. VII, 11.*

INCURITAS. — Tum quia prudentia proprium est optima, eligere, ac agere, ut Aristoteles docet, unde iuge convivium securae mentis instruitur: tum quia docet finem suum assequi, quo nihil jucundius et optabilius homini accedere potest. (*LIT. I, mor. mag. XXIV.*) Hinc Cicero testatur, nihil esse hominis prudentia dulcius, aut sagaci ac bona mente melius. (*In Tuac.*) Sed et Salomon de se faturus: Letatus sum in omnibus, quoniam antecedebat me ista sapientia. (*SAP. VII, 1.* E contrario vero non potest esse jucunda vita, ubi prudentia abest, ut idem Cicero dixit, et merito, cum enim prudentia sit mentis oculus, haec qui caret, necessario cum caeco Tobia exclamare cogitur: Quale gaudium mihi erit, qui in tenebris sedeo, et lumen oculi non video? *L. V. TRSC. TOB. v, 12.*

SECURITAS. — Nam, teste Antisthene iustissimus murus prudentia est, hic enim nec proditor, nec collabitor. Hinc Seneca: Sapienter ab omnia incursum minuitis et intentus est, non si paupertas, non si luctus, non si ignominia, non si dolor impelsum faciat, pedem refert: interitus contra illa ibit, et fider illa. Sapiens plenus est gaudio, hilaris et placidus, et incensus, cum diis ex pari vivit. *LAERT. VI, vi, Epist. LX.*

MEDIA.

ORATIO. — Sic enim Salomon suo exemplo docuit dicens: Optavi, et datus est mihi sensus; invocavi, et venit in me spiritus Sapientiae. *SAP. VII, 7.* Idem medium suscit S. Jacobus his verbis: Si quis vestram indiget sapientia, postulet a Deo, qui dat omnibus libenter, et non improperat, et dabitur ei. (*JAC. XII, 6.*) Et Cassianus inquit: Est discretio non mediocri virtus, nec que humana valet industria comprehendi, divina fœrit largitur collata. *CASSIAN. coll. 2. VIII. Vita l. c. XI.*

Meditatio, et consideratio crebra: Nam, ut sapienter S. Ignatius advertit, multum cohibet, et quasi vinculis quibusdam exultantem naturam constringit meditatio, et con-

sideratio animi, et assidua accurataque eorum, que cogitaveris, dixeris egeris commemoratio. Hinc recte antiqui dixerunt, deliberandum esse diu, quod statuendum est semel. Hujus considerationis necessitatem sic ostendit Didacus Nyssenus. Hoc deplorabit, et quis non illi collarymetur Propheta Jeremias, xii, 11, dicens: *Desolatione desolata est omnis terra, quia nullus est, qui recogitet corde. Perit mundus, quia perdidit considerationem rerum necessariorum: et jacet mundus, quia abiicit memoriam eorum, quorum recordari vel semper, vel persape debet. Nam si ex animo, et serio cogitent homines, et qua par est, attentione pensarent, quanta sit vitii peccati gravitas, quam fugitiva voluptas, quam longiturus cruciatus, quam stricte rationes, quam rigidum iudicium, quam tenax recti index, numquam ita in vitia se effunderent, nec tam insipienter, ac stulte agerent. Audite. Inter duos latrones medius laqueabat Christus probriso Crucis ligno fixus, crudelisque, et effertit hostes illius, pro eo, ut acerbissimis ignominiosissimisque ejus cruciatibus compaterentur, et condolerentur, id unice agebant, quo angere doloros, exaggerarent tormenta: itaque ut Centurio blasphemias falsitatis argueret, et dilueret injurias, dicebat: *Vere hic homo Filius Dei erat: erratque quisquis aliter de illo, quam de vero Dei filio, sentit. Hic jam quero, quid causae esse possit, quare, cum esset illi, et perditissimi homines nullo misericordiae sensu erga Christum in cruce et clavis pendulum moverentur, quin, opprobriis et impropis, et blasphemis illum praeterea lacesserent, ac lacerarent, solus illum tam plurimum et honorarit, et laudavit Centurio, ut Filium Dei appellaret, ac predicaret? qui factum, quod abyssum deiceret? Audite sanctos Marcum et Matthaeum, quid dicant. Perjuri, Judaei ac perfidi scribae praetereuntes blasphemabant eum, inquit Matth. xii, 39, et de Centurione Marcus: *Ex adverso stabat, xv, 39. Ex adverso Christi positus Centurio gradu, sed animo magis fixo acutissime arbitrabatur patientiam Christi raram, humilitatem profundam, claritatem nunquam audita ejus, qui etiam pro eis Deum Patrem observabat, voce a quibus jam tunc crucifigebatur, motusque tali spectaculo, Filium Dei illum pronuntiabat; sed infames ac nefarii Judaei praetereuntes blasphemabant, preteribant, et non considerabant id, quod Centurio***

advertibat, qui ex adverso stans, fixo animi vestigio premebat id, quod ob oculos habebat, et coram erga Christum agebatur. Et quoniam Judaei solum in transitu, obiterque rem spectabant, inde factum, ut Christum tam inverecunde, propudiosaque blasphemarent. Hinc etiam venit sua peccandi levitas, ac libertas, quod cogitando vix leviter attingas lethalis noxae pondus, et rigorem iudicii, quae si exemplo Centurionis presse, atque intente meditareris, profecto non tot culpis te obstringeres, neque tot flagitiis altissimas. Dico Nyss. § V, in ser. ii, post Dom. 1, quod.

Discussio quotidiana conscientiae. Uti Sanctus Bernardus suavitibus sequentibus verbis: *Integritatis tuae, inquit, curiosus explorator, vitam tuam, in quotidiana disensione examina. Attende diligenter, quantum proficinas, vel quantum deflebas, qualis sis in moribus, et quales in affectibus: quam similibus sis Deo, vel quam dissimilis: quam prope vel longe non locorum intervallis, sed morum affectibus. Stude cognoscere te, quia multo melior et laudabilior es, si te cognoscis, quam si te neglecto, cognosceres cursus siderum, vires herbarum, complexiones hominum, virtutes gemmarum, proprietates aquarum, naturas animalium, et haberes omnium caelestium, et terrestrium scientiam. Redde ergo te tibi, statue te ante te, tanquam ante alium, et sic temetipsum plange. Haec est optima prudentiae actio.*

Reflexio. Pictorum more, qui opera sua priusquam absolvant, per intervalla contemplantur, et frequentiori examine etiam minutissimos defectus deprehenduntur, et emendant. Certè hoc medio, et priori, S. Ignatium ad iam insignem prudentiam pertigisse, historia Societatis testatur. *PRACTICUM. l. de coh. v. h. Soc. lib. xvi.*

Interrogatio. Quae duplex esse debet. Prior defectibus ab aliis in se observatis, quod remedium S. Franciscus Xaverius suavit, dicere solitus: *Querendi fideles amici ac motuores, qui si quid a vobis in vestris peccatum est muneribus, amice vos liberare admonent, ut vestra vitia, quae vos ipsos flagrant, (in his enim quisque vitii lebetor est, quam alienis) per alios cognita exatis. Posterior est de negotiis occurrentibus transigendis, de quibus recte suavit Ecclesiasticus: Fili, sine consilio nihil facias. (EccL. xxxii, 24.) Et iterum: Narratio seniorum non te praetereat; ipsi enim didicerunt a patribus*

suus, quoniam ab ipsis discas intellectum, et in tempore necessitatis dare responsum. *Ibid. viii, 11.*

Collatio. Praecipue cum sapientibus, qui enim cum his graditur, sapiens fiet, teste Salomone; Amicus stultorum similis illis officiorum. (Prov. xiii, 20.) Hinc Antonius Pius omnia sua cum gravibus viris conferens dicere solebat, aequius esse, ut ipse tot falliumque virorum consilia sequatur, quam ut tot talesque amici unam ipsius voluntatem sequantur. (Jos. LXX. in Polyan. F. Consil.

Librorum lectio. Quod medium Aristoteles Alexandro suavit dicens: *Annales patrum discute, inde enim poteris bona exempla extrahere, quae acta praeterita dant certum documentum in futuris. (Seneca in l. de ben.)* Hinc Rex Alphonsus interrogatus, quibus consiliariis maxime delectaretur? Libris respondit, a quibus sine metu, sine gratia, quae nosse cuperet, audiret. (Pasov. III, de gest. Alphon.

Recordatio praetereitorum. Nam multarum rerum magister tempus est, testibus antiquis Philosophis, ex quibus Bias interrogatus, qui optimus foret consiliarius? Tempus respondit. SROZKUS.

ASCETICA.

In primis nosse debet Asceta, ut verum prudentiam a falsa bene distinguere discat: nam, ut S. Basilus, sapienter advertit, una est prudentia proprii commodi custos, et alieni doli observatrix, qualem serpens habet; ille si quid periculi imminere viderit, caput super omnia custodit; ea videtur esse versutia illa, quae prona est ad proprium commodum, et simpliciores defendendos, qualis prudentia fuit ille squali prudens, et injustitiae reononus apud Evangelium; vera autem prudentia porum, quae agenda sunt, et non agenda, cognitio est, quam si quis recte secutus fuerit, nunquam ab officio, virtuteque discedet, nunquam vitiorum pestem incurret. Haec eadem divisio prudentiae est apud Apostolum, qui ait: *Prudentia carnis mors est; prudentia autem spiritus, vita et pax: quoniam sapientia carnis inimica est Deo: Legi enim Dei non est subjecta.* Ut vero facilius utraque cognoscatur, sequentia indicia exhibet S. Gregorius dum ait: *Carnis prudentia est cor machinationibus tegere, sensum verbis velare; quae falsa sunt, vera*

ostendere; quae vera sunt, fallacia demonstrare; irrogata ab aliis mala multipliciter reddere, ac cum vires suppetant nullis resistentibus cedere. E diverso, vera prudentiae actus sunt, nil per ostensionem fingere; secum verbis aperire; vera, ut sint, diligere; falsa devitare; bona gratis exhibere; mala libentius tolerare, quam facere; nullam injuriam ultionem querere; contumeliam pro veritate lucrum potare; pro maledicentibus orare. Haec vera est prudentia, haec dominicum praecipuum exigit: *Estate prudentiae.* Officium et natura prudentiae est, et optimum finem et optima media praescribere, quem in finem tria potissimum tempora observat, uti Seneca notavit, dum dicit: *Si prudens fuerit animus tuus, tribus temporibus dispense tur: praeterita cogita, praesentia ordina, futura provide. Primum per cautionem, alterum per circumspeditionem, tertium per providentiam.* S. BASIL. XII, Hom. in 1, Prov.

Nosse debet, quid in specie prudentia discernere, et dictura debeat. Id quod S. Albertus Magnus sequentibus verbis indicat: *Discretio vera est, prudentiam inter Creatorem, et creaturam, quid sit bonum, quid melius, quid optimum, quid malum, quid pejus, quid pessimum. Quantum bonum sit appetendum, quantum malum detestandum. Item quantum reverentiam debeat homo superiori, quantum clementiam inferiori et compassionem, qualem societatem aequali: qualiter debeat se habere ad mortuos, qualiter ad vivos, qualiter ad praedecessores, qualiter ad successores, qualiter ad amicos, ut diligantur in Deo; qualiter ad inimicos, ut diligantur propter Deum; qualiter coram Deo occulte, qualiter coram homine manifeste: quae reflectio carni, quae spiritui impendenda sit: quibus vestibus induendum: quando comedendum, quando bibendum, quando abstinendum, et quantum, et a quibus cibis: quando vigilandum, et quando dormiendum, et quantum, et quomodo: quando orandum, quando stendum, quando aliquid opus faciendum: quomodo se habendum ad laudem, quomodo ad reprehensionem, quomodo loquendum, quomodo tacendum, et quando, quantum, et de quibus causis, cum quibus, quo loco, quo tempore: quando accipiendum, quando retinendum, quando largiendum, et quantum, et quibus, et quo tempore. De omnibus his ordinate et prudenter aljudicare, est vera discretio. Haec virtus est magistra omnium virtutum, statuens omnibus*

modum et ordinem; ubi autem discretio non est, ibi charitas non servat ordinem, nec modum. S. ALBERT. *Magn. in parad. xxxiv.*

Nosse debet, ante omnia prudentiam requirere, ut quis non nimium invidiam prudentiam suam; uti sapienter S. Bernardus advertit, dum dixit: Lepra proprii consilii eo periculosior est, quo magis occulta, et quanto plus abundat, tanto sibi quisque sanior esse videtur; hæc illorum est, qui zelum habent Dei, sed non secundum scientiam, sequentes errorem suum, et obstinati in eo, ita ut nullis velint consiliis acquiescere; in suis unitatis divisiones, inimici pacis, charitatis expertes, vanitate tumentes, placentes sibi, et magui in oculis suis, ignorantes Dei iustitiam, et suam volentes constituere; et que major superbia, quam ut minus homo toti congregationi iudicium suum proferat, tanquam ipse solus spiritum Dei habeat! Molitoria scelus est, non acquiescere, et quasi peccatum arrolandi, repugnare. Eant nunc, qui se faciunt religiosiores aliis, qui non sunt sicut ceteri hominum, nec arrolit, et idololatra facti sunt. S. BER. 1. III. de Resur.

Nosse debet, nihil perinde ad prudentiam necessarium esse, quam discretionem; uti ait elare Cassianus indicavit, dicens: Tam beati Antonii, quam universorum sententia delinendum est discretionem esse, quas fixo gradu intrepidum hominem perducit ad Deum, prædictasque virtutes jugiter conservet illas; cum qua ad consummationis excelsa fastigia minore possit fatigatione conscendi, et sine qua multi etiam propensius laborantes perfectionis nequiverint culmen attingere; omnium namque virtutum generatrix, custos, moderatrixque, discretio est. Cassia. coll. 2. IV. Id quod etiam Thomas Kempensis confirmavit, dum ait: Discretio labor sit, ne corruptat infirmum, aut ad divina reddat ineptum. Nam quod moderatum est, melius perseverat. (Tho. Kemp. s. xx. § III.) Ipse enim Jesu post huius fatigationem residet super fontem, expectans cibum, et humiliter postulans aqua potum. Indubitatum est, esse laborandum in via virtutis. Sed hoc etiam animadvertendum, debere statim esse moderatum, et par facultati virum, ne equo gravius sarcina nimium progrediet, et opprimat infirmos humeros, viatoremque reliquo itineri perficiendo relinquat ineptum. Exemplum huius rei Dominus noster nobis præluxit, qui lassus e longiore via consilii

ad fontem Sichem, submisit aquam petit, qua corporis nimirum ardorem refrigerare et defatigationem levare posset. Sed et Salomon idipsum insinuat, dum de immensa divinae dextræ potestate sic pronunciat: *Attingit a fine usque ad finem fortiter, et disponit omnia suaviter; Sap. viii. 1.* hoc est cum opus qualecumque suscipit, hoc etiam perficit, nec ullis impedimentis retinetur, quin ad fastigium educat, viamque omnem feliciter, ut ingreditur, sic et egreditur: et cum semel introire cepit semitam, certum possumus nobis promittere illius exitum. Et hoc est attingere a fine usque ad finem, a fine invocationis usque ad finem consummationis, inquit Richardus de S. Victore (Ric. de S. Vict. p. 2. in ps. xlii.) Quid cause sit, cur etiam servus Dei feliciter absolvit curriculum, quod semel prospere inire cepit, subjicit mox rationem Sapiens: *Disponit omnia suaviter; cordate, discrete, atque ea passus moderatione utitur, ut persequi perfectionem usque ad extremam lineam possit. Attingit a fine usque ad finem, quia disponit omnia suaviter, inquit Richardus, hincrandi itaque perseverantia ex proficiendi moderatione sequitur. Tu fortiter inchoas, tepide consummas. Cur hoc, nisi quia non disponis omnia suaviter, nec scis operari sapienter? Incipis, curris, festinas, anhelus lassescis, deficiis, non dicam ad finem, sed hæc ad medium pertingis. Itaque ut feliciter perficiatur curriculum, necessum est imitari Dominum, qui a fine usque ad finem pertingit fortiter, eo quod vadit suaviter; ubi non est suavis et moderata ordinatio mediorem, ibi felix assecutio finis esse non potest.*

Nosse debet, non minimum prudentie officium esse quod Cassianus sequentibus verbis indicat: Mensuram virum suarum concensit unamquemque nostrum diligenter ante pensare, atque ut ejus modulum arripere, quam libenter, disciplinam; quia quævis omnes utiles sint, tamen apte cunctis, cunctis esse non possunt. (Cassian. coll. xiv. viii.) (Qua in re palestram in Jacobo Patriarcha habemus, de quo sic discurrit Didacus Nyssenus: Offerebat Esau fratri suo Jacobo suam vitam, societatem, opulationemque, si occurreret aliqua necessitas forte requireret. Hinc tam officiose, et comi oblationi respondit sanctus Patriarcha noster demisse, ac humiliter, non posse tam insignitum admittere beneficium, eo quod teneros et parvulos haberet filios, oves item, et vacca gravidas, quas una die

perire necessum esset, si passu paulum celebrare carperet viam cogere. Itaque et rogavit, ut ipse præcederet, seque paulatim, ac pedetentim sequi permetteret, inquiens: *Nosti, Domine, quod parvulos habeam teneros, et oves, et boves fatas meam, quas si plus ambulando fecero laborare, morientur una die cuncti greges. Procedat Dominus meus ante servum suum, et ego sequar paulatim vestigia ejus sicut videro parvulos meos posse. Hæc verba habent sensum, et doctrinam moralem perutilem, cui valde inlucere debent quidam imprudentes, et indiscreti, qui prætermissa virum suarum expansione, tam propeanter feruntur per viam spiritus ut ante deficiant, quam perficiant iter, et inepti reddantur ad reliquam curriculum absolvendum. Sunt, qui tanto fervore impetu penitentem vitam aggrediantur, ut post non multos passus prosum corruant, idque, quod unus ad momenta virum suarum non expenderunt, neque curarunt, ut parem humeris sarcinam exciperent. Faciant itaque, quod Jacob, qui dicebat: *Sequitur paulatim, sicut videro parvulos meos posse* vires eorum, quos in via comites habebat, dimensus est, et ad modulum eorum voluit, ut per viam pergerent: ut perdurabilis sit profectio, necessum est prudentia uti, et justam virum rationem habere, ad eorumque mensuram moderari iter. Ita suadet Doctor mellifluus, serm. xlix. in eant, inquiens: Discretio omni virtuti ordinem ponit, ordo modum tribuit et decorem etiam et perpetuitatem. Denique ait: Ordinatione tua perseverat dies; diem virtutum appellans. Est ergo, discretio non tam virtus, quam quædam moderatrix, et auriga virtutum ordinatrixque affectuum, et morum doctrinx. Ubi itinerandi nullus est ordo, nul lus modus, discretio nulla, quomodo recte sua cuique dicit via designari, et continuari profectio potest? Nonnumquam sensu progredi, nonnumquam accelerare passum, et grandire gradum, nonnumquam moderari, rursumque figere tantisper potam, et conquisire est necessum. Qui semper vult proferare, et impetu incitatione per viam pergere, ille facit, ut intermittenda sit profectio, et postremo nihil fecerit, postquam raptim ac præproptere inire viam cepit. Nys. p. 2. polit. ix.*

Denique nosse debet quomodo defectus prudentie per obedientiam suppleri possit: uti Sanct. Bernardus indicavit dicens: Ne incur-

rat, qui currit, illuminari necesse est lumine discretionis, qua mater virtutum est, et consummatio perfectionis; hæc nimirum docet, ne quid nimis; at vero, quia omnino rara est avis in terris, hujus discretionis locum in vobis, fratres, supplet virtus obedientie, ut nihil plus, nihil minus, nihil aliter, quam imperatum sit, facialis. S. Bern. apud Rosignol. III. seg.

Nosse debet acquirere, peritiam, et dexteritatem in primariis tribus prudentie actibus, deliberando scilicet, judicando, et imperando, exarando. In quem fluxum proderit regulas aliquas in eorum exercitio præ oculis habendas necesse, quales quidem sequentes esse poterunt. I. Pro consultatione: Prudentes: Fili tui, sine consilio nihil facias, et post factum non poenitebit. (Ecc. xxxii. 24.) Secunda: In qualibet causa, iura cum Moyse in tabernaculo ad consulendum Dominum, et audies divinum responsum, et rebus instructus de multis presentibus et futuris; propterea namque Josue, et filii Israel a Gabaonitis legantur docepti, quia os Domini prius non interrogaverunt, sed nimirum creduli dulcibus sermonibus, falsa pietate delusi sunt. (Thom. Kemp. l. III. de unit. vi. 38.) Tertia: Multi sint tibi pacifici, et consiliarios sit tibi unus de mille; scilicet vel Deus, vel Superior, vel alius vir prudens, doctus, et rectus. (Ecc. vi. 6.) Quarta: Deliberandum est diu, quod statuendum est semel: præcipue si ejusmodi sit decretum, quod revocare non liceat. (Exod. xiii. 8.) II. Pro electione sequentur servare possunt: Prima: Non accipias (aut appetas), munera (aut aliud quiddam ad finem impertinens), quod etiam excæcat prudentes. Hinc Aristoteles, manifestum est inquit, quoniam impossibile est prudentem esse, qui non sit bonus, tum quia virtutes comprimunt inordinatas passiones, quas sincerum iudicium corrumpunt. (Arist. l. VI. Eth. v.) tum quia quisque fere secundum affectum iudicat, uti Thomas Kemp. bene advertit, dum dixit: Sicut res nobis cordi est, sic de ea frequenter iudicamus; nam verum iudicium propter privatam amorem facilius perdimus. (L. I. xiv. § 1.) Secunda: Quod alteri in presenti negotio suaderes, prior ipse arripere; nam charitas a seipso incipit. Hinc Livius Salinator in consilio primus rogatus sententiam, neminem fidelius dare posse consilium dixit, quam eum, qui id alteri suaderet, quod ipse, si in eodem loco esset, factorus fuerit. (Livius. l.

Deo. iv.) Tertia: Fac modo, quae quondam facta fuisse velis: praesertim mortis et iudicii tempore, uti S. Ignatius in regulis Electionis suavit. Quarta: Semper preferendum est, quod ad finem certius, et abundantius consequendum iuvat. Hoc autem ut cognoscatur, rationes pro utraque parte examinandas et ponderandas sunt. Ceteris autem paribus semper preferenda sunt commoda maiora minoribus, universalia singularibus, duriora perentibus, certa incertis, secreta periculosis. Quinta: Melius est parvum bonum cum parvo malo, quam magnum bonum cum magno malo; hoc enim ad ipsa, quod magnum sit, omni studio fugiendum est. *iii.* Pro Imperio denique sequentes regulas observare prodicit. Prima: Periculose differatur, quod semel recte eligatur: quia occasio calva est, et quovis serpente magis labrica: Felicitas consiliorum in velocitate executionis est posita. Secunda: Qui observat ventum, non seminat: id est, qui nimis cupit placere hominibus et displicere reformidat, nunquam consilia prudenter concepta exequetur. Prima virtus prudentis, hominum de se iudicia spernere. Si vis beatus esse, inquit Wido, hoc primum cogita, aeternorum intuitu contemnere, et contemni. (*Senec. de tranquill. animi.*) Tertia: Magnarum rerum exiti successus non fuerit, honestas est ipse conatus; nec honestas tantum, sed meritorius etiam, quia coronat Deus voluntatem, ubi non invenit facultatem.

Nosse debet, et bene observare praecipuas proprietates prudentiae, quarum tres sunt praecipuae. Prima *simplicitas*: Quam Servator ipse indicavit, dum Apostolos monuit, ut essent prudentes sicut serpentes, et simplices sicut columbae: nihil scilicet fraudis, aut sinistrae intentionis, electioni aut consilii admiscenda. Secunda *ardens*: Certe Democritus Aethiolas nullam rem tam inimicam esse consilii dixit, quam coleritatem: praecipitata enim consilia si in transversum agantur, nulla paenitentia in melius revocari possunt. Tertia *celeritas*: In executione videlicet, iuxta commune proverbium quod dici solet: Diu delibera, cito facito. *Liv. apud Laegan. v. Consil.*

CONCEPTUS PRAEDICABILES.

Ex occasione thematis: *Utinam saperent, et intelligerent, ac novissima providerent.* (*Deut. xxxii.*) narrari potest historia supra

§ vii. nam. 2. relata, et ostendi, quomodo illam sententiam ad se aliosque regendos usurpare quisque debeat, in tribus praecipue occasionibus. *i.* In occasionibus peccandi, ubi vel maxime sibi quisque dicere debet: Nihil incipe, donec exitum respicias: sic enim monuit Siracides: In omnibus operibus tuis memorare novissima tua, et in aeternum non peccabis. (*Ecccl. vii. 40.*) *ii.* In quotidianis actionibus: considerando, quem exitum sint habitura, si praecise propter motum naturale et temporale exercentur; nempe quod eventuram sit quod olim servo cuiusdam contigisse scribitur, qui, cum in ultimo morbo dominum suum rogasset, ut vel per mediam horam se a morbo liberaret, isque diceret, in sua id potestate non esse, cum gemitu exclamavit: Heu me infelicem, qui tanto tempore tali domino servi, qui nec tantillo tempore a morbo liberare me potest, et non potius illi servitium meum impendi, qui et hic a morbo, et ibi ab aeterno supplicio eximere potest. Item quod talis olim cum Salomone dicitur sit in agone: Cumque convertissem me ad universa opera, quae fecerunt manus meae, et ad labores, in quibus frustra sudaveram, vidi in omnibus vanitatem, et afflictionem animi. *iii.* In tribulationibus: considerando, quem exitum sint habitura, si cum impatientia et indignatione suscipiantur, nempe quod propter repugnantiam voluntatis sint graviore futurae, gravem in purgatorio poenam mereantur, et praemio inexplicabili, quod per patientiam obtineri potuisset, privent. Qualem e contrario exitum habiturae sint, si cum patientia et equanimitate tolerantur, quod nempe leviores sint futurae, tum propter amorem, tum propter gratiam Dei offerendam: pro purgatorio sint futurae in hac vita, et inestimabile gaudium sint promeriturae, iuxta illud Apostoli: Non sunt condigne passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quae revelabitur, in nobis. *Rom. viii. 18.*

Ex occasione thematis: *Omnia bona vobis pariter venerunt cum illa.* (*Sap. vii. 11.*) Ostendi possunt fructus prudentiae, et praecipue quomodo prudens triplex genus bonorum partitipet. *i.* Bonum utile, seu divitias: id quod pulchre probari potest exemplo Salomonis, tantas divitias cum sapientia obtinens, ut similibus ei ex Regibus non fuerit, nec deinceps sit futurus. *ii.* Bonum honestum, seu honores: quod iterum exemplo Salomonis proba-

ri potest fatentis, quod innumerebilibus honestas venerit per manus illius. Et quod habuerit propter hanc claritatem ad turbas, et honorem apud seniores juvenes et in conspectu potentium admirabilis fuerit. *iii.* Bonum delectabile: ut idem iterum testatus est dicens: Laetatus sum in omnibus, quoniam anteedebat me ista sapientia.

Ex occasione thematis: *Fili mi, sine consilio nihil facias, et post factum non poentebis.* (*Ecccl. xiii. 24.*) Ostendi potest, cur, quando, et a quibus petendum consilium. Et pro prima quidem parte demonstratur, a consiliis sanis pendere salutem publicam (juxta illud Salomonis: Ubi non est Gubernator, populus corrumpit: salus autem, ubi multa consilia) (*Prov. ii. 14.*) et privatam, juxta Siracidem dicentem, Deus ab initio constituit hominem, et reliquit illum in manu consilii sui; (*Ecccl. xv. 14.*) quae utraque doctrina ex corruptione naturae, et executione sine debilitatione intellectus facile probari possunt. Pro altera parte ostendi potest, consilium in quatuor potissimum casibus requirendum. *i.* In tentationibus ad peccandum: cogitando exitum juxta exemplum vulpis, non tantum vestigia retrorsum sed etiam retrorsum spectantia considerantis. *ii.* In actionibus quotidianis: ad exemplum Monachi ante quodvis opus subsistentis, et ad bonum finem dirigentis, ne audiatur: Praeceptor, tota nocte (et vita) laborantes nihil cepimus. *iii.* In statu eligendo, vel prosequendo: uti Christus in deserto docuit. Hic enim, vel maxime locum habet Senecianum illud: Deliberandum diu, quod semel statendum est. *iv.* In dubiis bonum Republicae commorantibus; si enim pro privato bono consilium tam sollicitè adhibendum est, quanto magis pro communi hic sane consilium consultori vel optimum, vel pessimum, quia sanguis ab ipso requiretur. Pro tertia parte ostendatur, ab his maxime petendum consilium, qui viginti quatuor Senioribus a S. Joanne descripti sunt similes. (*Apoc. iv.*) Et *i.* quidem procedunt eorum Deo, et coram suis submitunt, id est, nihil contra Dei honorem, et beneplacitum consultunt. *ii.* Sunt senes; nam uti Plutarchus ait, ea maxime civitas salva est, ubi consilia senum, et juvenum arma obtinent; alioqui timendum est ne eveniat damnum, quod Roboam ex consilio seniorum neglecto passus est. *iii.* Vestiti sunt vestibus albis; id est, ab omni cupiditate, et metu liberi, haec enim duo ca-

pita maxime pervertunt iudicium. (*iii.* *Reg. xii.*) Hinc Fridericus Caesar Consiliarius suis in Curiam vocatis dicebat: Utinam Consiliarii mei in palatii vestibulo duas res deponebant, simulationem, et dissimulationem; sic et ipsi recte consulerent, et mihi facillimum foret inter consilia dijudicare. *iv.* Librum signatum habentes, id est, secreti tenaces; nam, teste Valerio Maximo, optimum atque tutissimum rerum administrandarum vinculum in Senatu est taciturnitas. Hinc vetus disciplina Regum vite periculo silentium sanxerat, teste Curtio; (*Curt. iv.*) nec rem magnam suscipere posse credebant ab eo, qui tacere grave sit.

Ex occasione thematis: *Dixi, nunc capsi.* (*Psal. lxxvii. 11.*) potest utiliter ostendi quomodo quisque Christianus prudenter novum annum, et eum eo novam vitam inchoare debeat. Eam in finem proponi potest pro narratione quaestio, cur Veteres a Januario annum inespertit, diceque, id eos fecisse, ut ostenderent, eum, qui sapienter annum inchoare cepit, duas facies et quatuor oculos, ad Jani imitationem, habere debere; unam scilicet faciem, et binos oculos, qui praeterita respiciant, alteram cum binis oculis quae futura prospiciant. Quid autem per singulos oculos videre debeant, fuscus explicatur. Et *i.* quidem dicatur, per unum oculum dextrum debere eos respicere praeterita beneficia a Deo accepta, ut pro iisdem gratos se exhibeant; nam, teste Cassiodoro, iugiter sibi subvenire facit, cui collatum beneficium semper ob oculos assistit. (*Super Ps. Quoniam misericordia.*) *ii.* Per sinistram debere eos respicere praeterita peccata, et actiones, ut, dum cum Salomone vident in omnibus vanitatem, et afflictionem animi replicant, sapiant damno suo, et peccata quidem expiant, et detestantur, actiones vero indifferentes per bonam intentionem melius ordinent. *iii.* Per alterum oculum dextrum debere eos prospicere vitam et tempus futurum, dareque operam, ut bene collocent, juxta sancti Pauli monitum: Videte, fratres, quomodo caute ambuletis non quasi insipientes, sed ut sapientes, redimentes tempus, quoniam dies mali sunt; (*Ephes. v. 16.*) id quod facient, si opera sua bene absolvere ad Dei gloriam, beneque eorum fructus dispensare student. *iv.* Denique per sinistram alterum oculum tribulationes futuras prospicere debere, tum ad praevista tela minus feriant; tum ut artem patiendi fructuose ejus-

modi tribulationes addiscere studeant, ne se-
re illud Apostoli audiant: *Tanta passi estis
sine causa?* (Gal. III. 4.)

Ex occasione thematicis: *Relinquitte insu-
perbiam, et vivite, et ambulate per vias prudentiae:*
(Prov. VII. 6.) doceri pulchre potest perpetuus
gradus sapientie, seu ars prudentia, consis-
tens in sex sequentibus preceptis. I. Noli fa-
cere omnia, quae potes, quia superbia est. II.
Noli inquirere omnia, quae nescis, quia cu-
riositas est. III. Noli dicere omnia, quae scis,
quia stultitia est. IV. Noli credere omnia,
quae audis, quia levitas est. V. Noli dare om-
nia, quae habes, quia prodigalitas est. VI.
Noli iudicare omnia, quae vides, quia teme-
ritas est. Quae omnia facile particulis casibus,
et auctoritatibus S. Scripturae et SS.
Patrum firmari ac probari possunt.

Ex occasione thematicis: *Evitate prudentes
sicut serpentes:* ostendi potest, quomodo,
iuxta hoc monitum Christi II. prudentiam ser-
pentis imitari debeamus, scilicet totum reli-
quum corpus exponendo periculo, ut caput
defendamus. Triplex autem est caput, quod
defendere debemus. Primum est caput cor-
poris mystici, Christus videlicet, pro quo
atque cum Apostolo omnia detrimenta
facere debemus, ut eum lucrificemus, et
cum veritate dicere queamus: *Quis nos se-
parabit a charitate Christi?* (Rom. VIII. 35.)
Alterum caput est Religionis, nempe vera
fides, sine qua impossibile est placere Deo;
(Heb. XII. 6.) atque adeo merito etiam pro
illa, opes, honor, sanguis, vita, amici, et
omnia exponenda sunt periculo, immo et
pericula, si opus fuerit, ut plurimi Martyres
fecerunt. Tertium caput est actio nostram
intentionem, scilicet a qua omnia bonitas
actionum, et meritum dependet, cum quid-
quid agunt homines, intentio iudicet omnes,
adeoque merito curandam, ut prae omnibus
aliis actionum nostrarum causis, vel circum-
stantiis, intentio salva consistat.

Ex occasione thematicis: *Opera enim illorum
sequuntur illos:* (Apo. XIV. 13.) nar-
rari potest Parabolam a sancto Barlaam pro-
posita de Rege qui cum sciret morum esse
in regno, ut flex post unum annum in regia
dignitate consumptum nudus expellatur in
exilium, intra illum annum occulte potissi-
mam divitiarum sarcinam parvam in locum exi-
lii deputatum premisit, in quem post an-
num regalatus, omnia, quae desiderare po-
terat, abundanter invenit. Applicetur haec
Parabola ad hominem, qui sciens, ratum esse

illud S. Jobi oraculum: *Nudus egressus sum
ex utero matris meae, et nudus revertar illi-
luc;* praemittere et ipse debet veras divitias
suas, nempe bona opera; quod proin brevi-
ter per comparationem divitiarum mate-
rialium cum bonis operibus probetur; su-
perinde breviter ostendatur, per quos praemitti
in alteram vitam debeant, scilicet per inten-
tionem bonam, et per manus pauperum; id
quod abundantius explicari et demonstrari
potest, maxime vero quam secuta sit a latro-
nibus infernalibus haec transmissio.

Ex occasione thematicis: *Filii huius saeculi
prudentes sunt filiis lucis:* (Luc. XVI. 8.)
ostendi potest, quomodo prudentia disci de-
beat a filiis saeculi. Et I. quidem, quomodo
recte deliberare, et consulere oporteat,
exemplo avarorum, qui antequam vel obli-
tum expendant, tam solliciti considerant,
an vel necessitas, vel utilitas tales expensas
requirat. Quanto magis autem id faciant filii
lucis, spiritualibus divitiis longe praestanti-
oribus augendis inhiantes? II. Quomodo opti-
mae quoque eligere, tam circa finem, quam
inchoam, exemplo mercatorum, tam varias in-
dustrias excoGITANT, ut disceant. Item
aliorum serpos inordinate amantium, de
quibus merito Sanctus Augustinus sic locu-
tus est: *Bona vis habere, et bonus esse non
vis? quid enim est, quod velis habere ma-
lum, dic mihi, nihil omnino. Non uxorem,
non filium, non servum, non ancillam, non
villam, non tunicam, postremo non caligam.*
Et tamen vis habere malam vitam. Rogo te,
praepone vitam tuam caligae tuae. (S. de tem-
pere.) III. Recte imperare executionem,
exemplo alicorum tam strenue fortiter-
que imperata sui Principis exequentium, ut
eidem placeant, et corruptibilem ab eo mer-
cedem accipiant; quid non praestandum erit,
ut summo Regi placeamus, et ut aeternum
ab illo inestimabileque praemium speremus.

Ex occasione thematicis: *Posside prudentiam,
nec obliviscaris, neque declinas a ver-
bis oris tui:* (Pro. 10. 5.) narrari potest Ape-
logus a S. Barlaam Josepho narratus de
Philomela, quae capta ab auctore rogavit, ut
eam dimitteret, velle enim se optimam illi
doctrinam tradere; qua lege accepta dixit
illi: *Tria servato in omni vita tua; rem, quae
apprehendi nequit, apprehendere ne tenta-
rem, quae non est verosimilis, non credito:
rem perditam, quae recuperari nequit, ne
plangito.* Cum autem post dimissionem ipsi

iterum arbori insidens dixisset, se gemmam
magnitudine ovo struthionis non imparum
in ventre continere, auresque ideo dimis-
sam lamentans iterum ad se invitaret, illa
hominem ridere cepit, ostendereque, quo-
modo jam nunc doctrinas a se traditas ne-
glexisset. (Vit. x.) Haec ergo tres doctrinae,
velut pulcherrima tria prudentiae dictamina,
fusius explicentur, doceaturque. I. Quomodo
non debeat quis tentare in hac vita felicitate
omniomodam seu exemptionem a tribu-
latione, cum omnes nos oporteat per multas
tribulationes intrare in regnum Dei, id quod
tum sententia SS. Patrum, tum exemplis
probari potest. II. Quomodo non debeat quis
credere, quod non est verisimile, quod scilicet
felicitas aut honoribus, aut voluptatibus consistat;
contrarium quippe Salomon aliisque suo exemplo docuerunt.
III. Quomodo rem perditam non plangere
quis debeat; id quod in triplici occasione ob-
servandum. *In jactura divitiarum:* ubi potius
dicendum cum Jobo: *Domibus dedit, Domi-
nus abstulit.* (Job. I. 21.) Imo cum primis
Christianis cum gaudio subiicienda rapina,
eod quod sciamus, nos habere repositam me-
liorem substantiam. (Heb. X. 34.) *In fure
amicorum:* ubi observandum monitum Sira-
cidis: *Modicum plera supra mortuum, quo-
niam requievit.*

Ex occasione thematicis: *Videte fratres,
quomodo caute ambuletis, non quasi insipientes,
sed quasi sapientes, redimentes tempus:* (Ecc.
XII. 11.) dici potest, Romanos olim pru-
dentiam triplici vultu pinxisse, ut innuerent
per eam tria potissimum tempora observari.
I. *Præterita,* ut ex iis etiam fructus referat,
id quod triplici modo fieri potest. Primo
si ex præteritis factis salubria consilia
captantur, vitando occasiones, in quibus ce-
cidimus. Deinde si ex tempore male colloca-
to occasio sumatur vitam valde sanctam et
forventem instituenti, ad morem peregrina-
rum, qui tarditatem itineris celeritate cursus
compensare student. Denique si patienter fe-
ratur jactura gravissima temporis; si enim
qui jacturam divitiarum aequo animo tolerat
grande apud Deum meritum obtinet, quanto
magis, qui jacturam temporis, qua nulla
gravior est, simili equitate animi sustinet,
simile quoque praemium expectabit. II. *Præ-
sentia* ut bene ordinentur, utiliterque collo-
centur; qui enim praesens tempus bene im-
pendit, de præterito non dolebit, et de futu-
ro bene sperare poterit. III. *Futura,* quae

providenda sunt, ut pro iis, quae olim in al-
tera vita necessaria erunt, in hac fructuose
laboremus, uti fecit ille Rex, de quo paulo
ante num. 7. diximus, eum divitias suas in
locum, ad quem relegandum se sciebat, præ-
misse.

MICELLANEA.

Qualitas. — In uno homine duplex est ho-
mo, interior et exterior; ille viro prudenti,
qui sana et utilia suadet et eligit; hic uxori
imprudenti similis est; quare ut vir mulie-
rem, ita interior homo exteriori per pru-
dentiam debet dirigere, et quidem hic sug-
gerit, suspectum habere. (Granat. c. prud.)
Duo sunt infantium propria, ignorantia,
et imbecillitas; duo vero virorum, scilicet iudicium,
et robur. Qui ergo haec duo postero-
riora habet, se provecum in perfectione et
virtute: scias, infantem se credere debet.
Idem.

Janus Rex ob prudentiam singularem,
qua et præterita et futura sapienter con-
jecturabat, duas habuisse facies confectus est.
Quia res fere omnes aliud in fronte, aliud in
recessu recondunt; hinc Salomon monet: *Ne
intuearis vinum, quomodo flavescit; blande
quippe intrat, sed in fine mordet et colu-
ber.* (Prov. XXIII. 31.) Item: *Favus distillans
labia meretricis, novissima autem ejus ama-
ra quasi absinthium.* (Prov. v. 3.) *Idem.*

Prudentia Sponsae pro nam commendat,
dum dicitur: *Nasus tuus sicut turris
Libani, quae respicit contra Damascum;*
haec enim civitas erat caput Syriae, quae
Israelitico regno semper erat infesta; unde
Salomon ad cognoscendas illius insidias in
confiniis Libani altissimam turrim edificavit.
Idem.

Icyergus rogatus, cur retinisset frequen-
tius adversus hostes expeditiones agere; res-
pondit: *Ne, dum crebro se defendunt, bel-
landi peritiam usu addiscant.* (Pleurac. in
Lacon.)

Alphonsus Rex Cathalanis suadentibus, ut
Alphonsus adhuc adolescentulo septem viri
darentur, qui Deum timerent, justitiam co-
lerent, cupiditates sub freno tenerent, ne-
que docti aut muneribus tangerentur, res-
pondit: *Si horum, non dico septem, sed
unum tantum dederitis, et continuo illi re-
gimen, et regnum ipsum facite concesserim.* (PANCY. I. II. de rebr Alph.)

Authisthenes Atheniensis negabat sapientiam

tem vivere juxta leges ab hominibus conditas, sed juxta normam virtutis, Sapientis enim non idcirco declinat a malo, quod legibus prohibuit sit, sed quod ipsa ratio dissonet hoc agendum esse. LAERT.

Necessitas. — Vis consilii expertis mole ruit sua. HORAT. l. V, od. IV.

Crede mihi, miseros prudentia prima relinquit.

Et sensus cum re consiliumque fugit, OVID. l. IV, de Pont. eleg. XII.

Scipio Africanus turpe esse aiebat in re militari dicere: non putabam, videlicet quia explorato et excusso consilio, quae ferro aguntur, summa ratione administrari oportere arbitrabatur. VAL. MAX. l. VII.

Nihil est turpius quam sapientum vitam ex insipientium sermone pendere. CICERO. l. II, de suis.

Viri sapientis est lente festinare, quod anchora delphino conjuncta veteres significabant; hinc Salomon, substantia, inquit, festinata minuetur, quae autem parvulam colligitur manu, multiplicabitur. GRANAT. V, Prud.

Super humerale, quod humeros Sacerdotis in Veteri Testamento olim tangebant, et Rationale, quod pectus, sic, Deo jubente, facta sunt, ut fibulis connexa nunquam a se separari potuerint, ut significaret, labores nostros semper cum judicio et ratione fieri oportere. *Ibid.*

Utilitas. — Constat, inquit Aristoteles, neque proprie hominum esse sine prudentia, neque prudentem sine virtute morali quempiam esse. VI, de mor.

Multa sunt incommoda in vita, quae sapientes commodorum compensatione leniunt: stulti nec vitare venientia possunt, nec ferro praesentia. CICERO. V, de nat. Dier.

Unicum consilium rectum magnum militum manum vincere, dicebat Eoripides. ERASM. VIII.

Verinus Poeta sic canit:

Consilio quibus, quoniam vigibus, arma geruntur,
Militis est robur, consiliumque Ducis.
AFOPH. Apud Esop. v. const.

Hirundo, cum linum sereretur, monnit reliquas aviculas, ut semina eruerent, utpote ex quibus exortira esset herba nocentissima avium generum. Cum vero hoc persuadere non potuisset, saltem ut primum herbam evellerent, suasit, verum et hoc consilium non placuit; quare hirundo periculi decli-

nandi causa ad domos confugit, reliquis aviculis ob neglectum consilium rotibus ex lineo factis irritatis et perantibus. *Ibid.*

Diogenes sapienti nihil deesse colligebat hoc syllogismo: Deorum omnia sunt, deorum autem amici sunt sapientes, et amicorum communia sunt omnia; sapientis ergo sunt omnia. LAERT. VI.

Dignitas. — Bion dicebat, prudentiam tanto ceteris virtutibus antecellere, quanto ceteris sensibus praestaret visus. LAERT. XLI, VII.

Socrates interrogatus, quid sit prudentia: Animum concinnitas, respondit. Stos. de Prudent.

Periander quaerenti, quid in minimo sit maximum, respondit, prudentes cogitationes anima in corpore humano. *Ibid.*

Jucunditas. — Quoniam principari jucundissimum est, ideo sapere etiam jucundum videtur; nam sapere principantis est. ANIST. l. RHE. XI.

Sapientia, teste Cicero, est una, quae maestitiam pellat ex animis, quae nos exhorrescere metu non sinat, quae praecipere in tranquillitate vivi potest, omnium cupiditatum ardore extincto. CICERO V, de suis.

Alibi dicebat idem Cicero: Prudentia nihil dulcius, quam, ut cetera auferat, adfert ipsa senectus. Tusc. qq. I.

AXIOMATA.

Parva sunt arma foris, nisi consilium sit domi. SENECA ANONYM.

Diu deliberandum, quod statuendum est semel. *Ibid.*

Sanus, ubi multa consilia.
Festiva lente. Qui festinus est pedibus, offendet. Substantia festinata minuetur, quae autem paulatim colligitur manu, proficiet.

Malum consilium consultori pessimum.

DICTAMINA ET PRINCIPIA ETHNICORUM PHILOSOPHORUM.

Cum ethnici quidam ex instituto Philosophos se, seu sapientiae ac prudentiae magistros amatores ac professores fuerint professi, opera prudentum erit, eorum dictamina hoc loco recensere; utque eo quidem ordine, quem ipsi fere Aserio de perfectione discentes solent observare, ut vel sic erubescamus, dolesamusque, nos ex tot revelationibus, illustrationibus et libris,

quibus Christiana Religio abundat, tantae luminis ac notitiae nos dum hauserit, quantum ipsi Ethnici ex solo naturae lumine hauserunt; nec tanta contentione perfectionem supernaturalem fuisse consecutus, quanto ipsi ad perfectionem naturalem, stabilemque animi quietem pervenire contenderunt.

DE VERE SAPIENTIAE STUDIO.

I. DICTAMEN.

QUID SIT SAPIENTIA.

Hoc est sapientia, in naturam converti, et eo restitui, unde publicus error expulerit. SENECA epist. XLIV.

Quid in homine proprium? Ratio. Haec certa et consummata felicitatem hominis implevit. *Ibid.*

Hae cogitationes tuae tendant, hoc cura, hoc opta, omnia alia vota Deo remissurus, ut contentus sis temetipso, et ex te nascentibus bonis. Quae potest esse felicitas Deo propior? SENECA, epist. LXXVI.

Quid est sapientia? semper idem velle, atque idem nolle. Non enim potest cuiquam idem semper placere, nisi rectum. SENECA, epist. XX.

II. DICTAMEN.

DE FINE HOMINIS.

Quae conditio rerum, eadem et hominum est. Gladium bonum dices, non cui deauratus est baltheus, nec cui vagina gemmis distinguitur, sed cui ad secundum subtilis acies, et mucro mucimentum omne rupturus. Regula non quam formosa, sed quam recta sit, quaeritur. Eo quodque laudatur, cui comparatur, quod illi proprium est. Ergo in homine quoque nihil ad rem pertinet, quantum aret, quantum foeneret, a quam multis saluetur, quam pretioso incumbat lecto, quam pellucido poculo bibat, sed quam bonus sit. Bonus autem est, si ratio explicita, et recta est, et ad naturae voluntatem accommodata. Haec vocatur virtus, hoc est honestum, et unicum hominis bonum; nam cum sola ratio perficiat hominem, sola ratio perfecta beatum facit. SENECA, epist. LXXVI.

Aetorem esse fabula: talis, qualis a Magistro probata fuerit, te memento. Si brevis, brevis; si longa longae; si mendicium agere te voluerit, fac eam quoque personam ingeniose representantes. Ita si claudum, si principi-

pem, si plebeum. Hoc enim tuum est, personam bene effingere; eam autem non eligere alterius. Ep. XXIII, Ench.

Si quid proficere studeas, istiusmodi cogitationes missas facito: Si mea neglexero, non erit unde vivam: Nisi puerum castigavero, malus erit. Praestat enim perire fame, timoris ac molestiae experlem, quam copias omnium rerum circumfluentem animo vivere perturbato. Et puerum malum esse praestat, quam te infelicem. Ep. XVI.

Id actum est ab illo mundi Conditore, qui nobis vivendi iura descripsit, ut salvi essemus, non delicati: ad salutem omnia parata sunt, et prompta, delicatis omnia misere et sollicito comparantur. Utamur ergo hoc naturae beneficio inter magna numerando: et cogitemus, nullo nomine melius illam meruisse de nobis, quam quia, quidquid ex necessitate desideratur, sine fastidio sumitur.

III. DICTAMEN.

DE ANIMA HOMINIS.

Magna, et generosa, et generosa res est humanus animus, nullus sibi potui, nisi communis, et cum Deo terminos patitur. SENECA, ep. CII.

Cogita in te praeter animum nihil esse mirabile, cui magno nihil magnum est. Epist. VIII.

Animus magnus et sacer, et in hoc demissus, ut propriis divina nossemus, conversatur quidem nobiscum, sed haeret origini suae. Illuc pendet, illuc spectat ac nititur, nostris tanquam melior interest. Quis ergo est hic? animus, qui nullo bono, nisi suo, nititur. Epist. XLII.

Magnus animus, conscius sibi melioris naturae, dat quidem operam, ut in hac statione, qua positus est, honeste se atque industrie gerat, caeterum nihil horum quae circa ipsum sunt, suum iudicat, sed ut commodatus nititur, peregrinus et properans. Epist. CII.

IV. DICTAMEN.

DE CORPORE.

Fateor, insitam esse nobis corporis nostri charitatem, Fateor, nos hujus gerere tutelam: nec nego indulgendum illi, servandum nego; nullis enim serviet, qui corpori servit, qui pro illo nimium timet, qui ad illud omnia refert. Sic gerere nos debemus,

non tanquam propter corpus vivere debeamus, sed tanquam non possimus sine corpore. Huius nos nimius amor timoribus inquietat, sollicitudinibus onerat, contumeliis obicit. Honestum civile est, cui corpus nimis charum est: agatur ejus diligentissime cura ita tamen ut, cum exigat ratio, cum dignitas, cum fides, mittendum in ignem sit. Nichilominus, quantum possumus, evitemus incommoda quoque, non tantum pericula: et in tutum nos reducamus, excoGITantes subinde, quibus possint timenda depelli. Quorum tria, si fallor, genera sunt; timetur inopia, timetur morbi, timetur, quae per vim potentioris eveniunt. *Seneca, ep. xlv.*

Hebetis ingenii signum est, in rebus corporis immorari, velut exerceri diu, edere diu, potare diu, etc. Nam haec quidem facienda sunt obiter, cura autem omnis ad animum transferenda. *Ep. lxxiii, Ench.*

Major sum, et ad majora genitus, quam ut mancipium sim mei corporis: quod equidem non aliter aspicio, quam vitaculum aliquod libertati meae circumdatum. Contemptus corporis sui certa libertas est. *Sen. epist. lxxv.*

V. DIGTAMEN.

DE DEO.

Non sunt ad caelum elevanda manus nec exorandus aedibus, ut nos ad aures simulacri, quasi magis exandiri possimus, admittat; non proci est a te Deum, tecum est, intus est. Sacer intra nos Spiritus sedet, malorum bonorumque nostrorum observator, et custos: hic prout a nobis tractatus est, ita nos ipse tractat. Bonus vir sine Deo nemo est. *Sen. epist. xli.*

Universa ex materia, et ex Deo constant: Deus ista temperat, quae circumfusa Rectorem sequuntur, et Ducem. Potentius autem est, quod facit, quod est Deus, quam materia patiens Dei. *Sen. epist. lxxv.*

Sic vivendum est, tanquam in conspectu vivamus; sic cogitandum, tanquam aliquis in pectus intimum inspicere possit, et potest: quid enim prodest ab homine aliquid esse secretum? nihil Deo clausum est. Interest animis nostris, et cogitationibus mediis intervenire. *Sen. epist. lxxxiii.*

Primum est deorum cultus, deos credere; deinde, reddere illis majestatem suam, reddere bonitatem, sine qua nulla majestas est;

scire illos esse, qui praesident mundo, qui universa vi sua temperant, qui humani generis tutelam gerunt, interdum curiosi singulorum. Hi nec dant malum, nec habent: ceterum castigant quosdam, et coercent, et irrogant poenas, et aliquando specie boni puniunt. Vis deos propitiare? bonus esto, satis illos coluit, quisquis imitatus est. *Sen. epist. lxx.*

Sive alios observare volueris (liberis enim inter aliena iudicium est) sive teipsum favore seposito; et senties hoc, et confiteberis, nisi ex his optabilibus, et claris utile esse, nisi te contra levitatem casus, rerumque casum sequentium, instruxeris: nisi illud frequenter, et sine querela, inter singula damna dixeris; diis aliter visum est. Imo mehercule, ut tamen fortius ac justius petam, quo animum tuum magis faveas, hoc dico, quoties aliquid aliter, quam cogitabas, evenit: Di melius. Sic composito nihil accidit. *Sen. epist. xcvi.*

Religionis erga deos immortales precipuum illud esse scito, rectas de iis habere opiniones, ut sentias, et esse eos, et bene, iusteque administrare universa: parendum eis esse, et omnibus iis, quae fiant, acquiescendum; sequenda ultro, ut quae a mente praestantissima reguntur; sic enim nec incusabis eos unquam, nec ab eis negligi te, conquereris. *Ep. xxxviii, Ench.*

In omnibus, quae adversa videntur et dura, sic formatus sum: Non pareo Deo, sed assentior. Ex animo illum, non quia necesse est, sequor. Nihil unquam mihi incidit, quod trisitis excipiam, quod malo vultu: nullum tribunal invidus conferam: omnia autem, ad quae gemimus, quae expavescimus, tributa vultu sunt. *Sen. epist. xcvi.*

Mihi quidem optabile est a morte me invadi, nulla alia re, nisi voluntate mea curanda occupatum, ut perturbatione vacuus, et liber dicere possim Deo: num gubernationem tuam reprehendi? numquid ad alia abusus sum facultatibus, quas mihi dedisti? aegrotavi, quia voluisti. Pauper fui, te volente, sed laetus. Numquam appellavi imperium; numquid me unquam hac de causa tristioreni vidisti? numquid unquam vultu minus hilari te accessi? paratus, si quid mandes, si quid imperes. Haec me cogitantem, haec scribentem, haec legentem, occupet mors. *Epist. III. dissert. art. 6.*

VI. DIGTAMEN.

DE CREATURIS.

Quemadmodum in navigatione subducto navigio, si aquantum exieris, obiter fortassis etiam coehleam colliges aut bulbum: animo autem in navigium intento esse oportet, ac continenter sollicito, ne Gubernator vocet, ac tum illa omnia relinquere, ut ne vice tus tanquam ovis in navim coniciaris; ita etiam in vita si tibi vice coehleae aut bulbi detur uxore, et puer, nihil impediet; at si Gubernator vocarit, curres ad navim, relictis illis omnibus neque respicies. *Ep. xxii, Ench.*

Nulla aliena praestantia efferaris animo: si equus semel jactans diceret: sum pulcher, ferendum esset. Tu vero cum insolenter gloriaris, te pulchrum equum habere, scito, equo te bono superbire. Quid igitur est luum? usus visorum. Quapropter cum in usu visorum ita moratus fueris, quemadmodum natura postulat, tum effereris, tum enim aliquo tuo bono letaberis. *Ep. ii, Ench.*

Aut ista bona non sunt, quae vocantur, aut homo felicitate Deo est; quoniam quidem, quae nobis parata sunt, non habet in usu Deus: nec enim libido ad illum, nec epularum lautitia, nec opes, nec quidquam ex his hominem insanantibus, et vili voluptate ducuntibus, perinet. Ergo aut, quod incredibile est, bona Deo desunt, aut hoc ipsum argumentum est, bona non esse, quae Deo desunt. Adice, quod multa, quae bona videri volunt, animalibus: quam homini, plenior contingant. Illa cibo avidius utuntur; Venere non aequo fatigantur: Virium illis major est, et aequabilior firmitas. Sequitur, ut multo feliciora sint homine, nam sine nequitia, sine fraudibus degunt; fruuntur voluptatibus, quas et magis capiunt, et ex facili, sine ullo pudoris aut praesentiae metu. Considera tu flaage, an id bonum vocandum sit, quo Deus ab homine vincitur. Summum bonum in animo constituimus: obsolescit, si ab optima nostri parte ad pessimam transit, et transferetur ad sensus, qui agiliores sunt animalibus multis. Non est summa felicitatis nostrae in carne ponenda. Bona illa sunt vera, quae ratio dat: solida ac sempiterna, quae cadere non possunt, nec decrescere quidem, aut minui. Caetera opinione bona sunt; et nomen quidem habent commune cum veris, proprietatis in illis boni non est. *Sen. epist. lxxiv.*

VII. DIGTAMEN.

DE CONSCIENTIIS, ET VOLUPTATIBUS.

Multis parasse divitias, non fuis miseriarum fuit, sed mutatio. Non hoc miror, non est enim in rebus vitium, sed in ipso animo. Illud, quod paupertatem gravem fecerat, et divitias graves fecit. Quemadmodum nihil distert, utrum agram in ligneo lecto, an in aureo colloce, quocumque illum transtuleris, morbum suum secum transfert; sic nihil refert, utrum animus agram in divitiis, an in paupertate ponatur, malum suum illum sequitur. *Seneca, epist. xvii.*

Si vis Pythoelae divitem honestum facere esse in perpetua voluptate, non divitiis, non nobis, voluptatibus adiciendum, sed cupiditatibus detrahendum. *Seneca, epist. xxi.*

Quis hostis in quemquam tam contumeliosus fuit, quam in quosdam voluptates suae sunt, quorum impotentiae atque insaniae libidini ob hoc unum possis ignoscere, quod, quae fecere, patiuntur. *Seneca, epist. xxxv.*

Non est emolliendus animus; si voluptati cesserit, cedendum est dolori, cedendum labori, cedendum est paupertati. *Seneca, epist. li.*

Vidisti aliquando canem missa a domino frustra panis aut carnis aperto ore captantem? quidquid exceperit, protinus integrum devorat, et semper ad spem futuri hiat. Idem evenit nobis, quidquid expectantibus fortuna proiecit, id sine ulla voluptate demittimus. statim ad rapinam alterius erecti et attentii. Hoc sapienti non evenit: plenus est, etiam si quid obvenit, secure excipit, ac reponit: laetitia fruitur maxima, contentua, sua. *Seneca, epist. lxxxii.*

VIII. DIGTAMEN.

DE VIRTUTIBUS.

Nihil est virtute praestantius, nihil pulchrius: et bonum est, et optabile, quidquid ex huius generis imperio. *Seneca, Epist. lxxvii.*

Id in quoque optimum est, cui nascitur, quo censeatur. In homine optimum quid est? ratio, haec antecedit animalia, deos sequitur. *Seneca, epist. lxxvi.*

Nulla virtus latet; et latuisse, non ipsius damnum est. Veniet, qui conditam, et seculi sui malignitate compressam, dies publi-

oel... si quod est pretium virtutis ex fama, nec hoc interit... nulli non virtus, et vivo et mortuo, retulit gratiam, ni modo illam bona secutus est fide. *SENECA, epist. LXXIX.*

Virtutum omnium pretium in ipsis est: non enim exerceatur ad premium. Recte facti, fecisse merces est. *SENECA, epist. LXXXI.*

Virtus extollit hominem, et supra chara mortalibus colloca: nec ea, quae bona, nec ea, quae mala vocantur, aut cupit nimis, aut expavescit. *SENECA, epist. LXXXVII.*

IX. DICTAMEN.

DE PECCATI.

Initium est salutis, notitia peccati; nam qui peccare se nescit, corrigi non vult; deprehendus te oportet, antequam emendes... Ideo quantum potes, te ipse coargue: inquire in te; accusatoris primum partibus fungere, deinde iudicis, novissime deprecatoris; aliquando te offenda. *SENECA, epist. XXVIII.*

Non est per se magistra solitudo innocentiae, nec frugalitatem docent rura: sed tibi testis ac spectator abscessit, vitia subsidunt, quorum monstrari, et conspici, fructus est... Nemo oculis suis tantus est, ne pauciora quidem et familiarium, sed apparatus vitiorum suorum pro modo turbam spectantis expandit. Itaque irritamentum est omnium in quo insimus, admirat or et conscius, ne concupiscamus effeies, si, ne ostendamus effeies. Ambitio, et luxuria, et impotentia scenam desiderant: sanabis ista, si absconderis. *SENECA, epist. XLIV.*

Duo sunt, propter quae delinquimus; aut inest animo pravus opinionibus malitia contracta, aut etiam si non est falsis praecupatus, ad falsa proclivis est, et cito specie, quo non oportet, trahente, corrumpitur. Itaque debemus aut curare mentem integram, et vitia liberare, aut vacantem quidem, sed ad peiora pravam praecupare; utrumque decreta Philosophiae faciunt. *SENECA, epist. XLV.*

Aliquis vir bonus nobis eligendus est, ac semper ante oculos habendus, ut sic, tanquam illo spectante vivamus, et omnia tanquam illo vidente, faciamus... Magna pars peccatorum tollitur, si peccaturis testis assistat. Aliquem habet animus, quem vereatur, cuius auctoritate etiam secretum suum sanctius faciat. O felicem qui sic aliquem vereri potest, ut ad memoriam quoque ejus se componat, atque ordinet! Qui

sic aliquem vereri potest, cito erit reverendus. *SENECA, epist. II.*

X. DICTAMEN.

MEDIA AD VIRTUTES ACCURRENDAS.

MEDIUM I.

Temporis ratio habenda.

Omnia aliena sunt, tempus tantum nostrum est. In huius rei unius sagacis ac lubricae possessione natura nos misit, ex qua nos expellit, quicumque vult. Hinc si volueris attendere, magna vitae pars elabitur male agentibus, maxima nihil agentibus, tota aliud agentibus. *SENECA, epist. I.*

Omnes ergo horas complectere; sic fiet, ut minus ex crastino pendeas, si hodierno manum injeceris. *SENECA, epist. I.*

Id agamus, ut omne tempus nostrum sit: non erit autem, nisi prius nos nostri esse ceperimus. *SENECA, epist. LXXI.*

Infinita est velocitas temporis, quae magis apparet respicientibus; nam ad praesentia intentos fallit, adeo praecipitis fuga transitiva levis est. *SENECA, epist. XLIX.*

MEDIUM II.

Judicia hominum spernenda.

Nunquam volui populo placere; nam quae ego scio non probat populus; quae probat populus, ego nescio. Malis artibus popularis favor quaeritur; similem te illis facias oportet; non probabunt nisi agnovierint. *SENECA, epist. XXIX.*

MEDIUM III.

Solitudo amanda.

Quid tibi vitandum praecise existimes, quaeris? Turbam. Nondum illi te tuto commiseris. — Nunquam mores, quos extali, refero: aliquid ex eo, quod composui, turbatur; aliquid ex his, quae fugavi, redit... Inimica est multorum conversatio. Nemo non aliquid nobis vitium aut commendat, aut imprimit, aut nescientibus allinit. Et quo major est populus, cui commisceamur, hoc periculi plus est... Democritus ait: Unus mihi pro populo est, et populus pro uno. Bene et ille, a quo cum quaereretur, quanta diligentia artis spectaret ad paucissimos perventura? satis sunt, respondit, mihi

pauci, satis unus, satis est nullus. Sed et Epicurus: Haec ego non multis, sed tibi: satis enim magnum alter alteri theatrum sumus. *SENECA, epist. VII.*

MEDIUM IV.

Rebus se commodare, non tradere.

Mentuntur, qui sibi obstare ad studia liberalia turbam negotiorum videri volunt. Simulant occupationes et argent, et ipsi se occupant. Vaco, mi Luelli, vaco, et ubicumque sum, meus sum. Rebus enim non me trade, sed commodo. *SENECA, epist. LXII.*

MEDIUM V.

Notitia sui.

Ideo difficulter ad sanitatem pervenimus, quia non agrotare nescimus, ut Harpate mulier fatua, et caeca nescivit esse se caecam, sed domum tenebrosam dixit; id etiam nobis evenit. Nemo se avarum esse intelligit, nemo cupidum. Caeci tamen duccem quaerunt, nos sine duce erramus. *SENECA, epist. I.*

MEDIUM VI.

Eadem saepius repetenda.

Nunquam nimis discitur, quod satis nunquam discitur. Quibusdam remedia monstranda sunt, quidam inculcanda.

MEDIUM VII.

Locorum mutatio fugienda.

Socrates cuidam querenti, quod per locorum mutationem melior non fuisset factus, dixit: Quid miraris, nihil tibi peragitationes progressu, cum te circumferas? praeiit te eadem causa quae expulit. Quid terrarum juvare novitas potest? quid cognitio urium, aut locorum? in irritum cedit ista iustatio, quaeris, quare te fuga isto non adjuvet? tecum fegis. Omnis animi deperendum est: non ante tibi ullus placebit locus. *SENECA, epist. XXVIII.*

MEDIUM VIII.

Paupertas amanda.

Si vis vacare animo, aut pauper sis, oportet, aut pauperi similis; non potest studium

salutare fieri sine frugalitatis cura, frugalitas autem paupertas voluntaria est.

Magna divitiae sunt, lege naturae composita paupertas. Lex autem illa naturae, scis, quos nobis terminos statuit? non escire, non sitire, non algere. Parabile est, quod natura desiderat, et expositum: ad supervacua sulatur. *Epist. IV, SENECA.*

Perpessi sunt exercitus inopia rerum omnium, vixerunt herbarum radicibus, et dicti fordam tolerant famem. Haec omnia passi sunt pro regno alieno. Dubitabit aliquis ferre paupertatem, ut animam furoribus liberet. *Ibid. epist. XXV.*

MEDIUM IX.

Correctio non omittenda.

Non possum scire, an ei profuturus sim, quem admoceo. Illud scio, alieni me profuturum, si multos admonero. Spargenda est manus, non potest fieri, ut non aliquando succedat multa tentanti. *SENECA, epist. XXIX.*

Ne illud quidem curo, quod quibusdam nimis horridi animi videtur, et terribi. Ariston aiebat, malle se adolescentem tristem, quam hilarum, et amabilem turbam. Vinum enim fieri bonum, quod recens duram, et asperum visum est: non pati letatum, quod in dolio placuit. *SENECA, epist. XXXVI.*

MEDIUM X.

Opera verbis jungenda.

Facere docet Philosophia, non dicere: et hoc exigit, ut ad legem quisque vivat, ne orationi vita dissentiat, ut ipsa inter se vita unius, sine actionum dissensione, coloris sit. Maximum hoc est, et officium sapientiae, et iudicium, et verbis opera concordant, ut et ipse ubique par sibi, idemque sit. Quis hoc praestabit paucis, aliqui tamen. Et difficile hoc: nec dico sapientem semper uno iturum gaudere, sed una via. *SENECA, epist. X.*

MEDIUM XI.

Ratio in consilium adhibenda.

Ob hoc seipsum homo, unaque miretur, quod non potest vinci, quod mala ipsa sub se tenet, quod ratione, qua valentius nihil est, casum doloremque, et injuriam subigit. Ama rationem, huius te amor contra durissima armabit. *SEN. ep. XXXIV.*

MEDIUM XII.

Seria resolutio.

Quidquid facere te potest bonum, tecum est; quid tibi opus est, ut sis bonus? velle: quid autem melius potes velle, quam eripere te huic servituti, quæ omnes premit, quam mancipia quoque conditionis extremæ, et in his sorribus nata, omni modo exuerantur? Tu non concupiscis quantumque ad libertatem pervenire, qui te putas in illa natum? *SEN. ep. XL.*

MEDIUM XIII.

Exempla ab oculis habenda.

Cum aliquid negotii tibi futurum est cum aliquo, ex proceribus præsertim ipse tibi proponito, quid in ea re facturus fuisset Socrates, aut Zenon. Ita fiet, ut te ratio non deficiat, quia id, quod obiectum fuerit, rite administras. *Ep. II, Ench.*

Adjuvare nos possunt non tantum, qui sunt, sed et qui fuerunt. Ex iis autem, qui sunt, eligamus eos, qui vita docent: qui cum dixerint, quod faciendum sit, probant faciendo: qui docent, quid vitandum, nec unquam in eo, quod fugiendum dixerint, reprehenduntur. Cum elige adjutorem, quem magis admireris, cum videris, quam cum audieris. *SEN. ep. LII.*

Plus tibi, et viva vox et convictus, quam oratio, proderit. In rem præsentem venias, oportet. Primum, quia homines amplius oculis, quam auribus credunt: deinde quia longum iter est per præcepta, breve et efficax per exempla. *SEN. ep. VI.*

MEDIUM XIV.

Lectio fructuosa.

Illud vide, ne lectio omnis generis voluminum habeat aliquid vagum, et instabile. Certis ingenii immorari, et inmutari oportet, si veis aliquid habere, quod in animo fideliter sedeat. Nusquam est, qui ubique est. In peregrinatione vitam agentibus hoc eventit, ut multa hospitia habeant, nullas amicitias. Idem accidit necesse est iis, qui nullius se ingenio familiariter applicant, sed omnia cursim, et propteranter transmittunt. Non prodest cibus, nec corpori accedit, qui statim sumptus emittitur. Nihil sequæ sanitatem impedit, quam remediorum crebra

mutatio. Non venit vulnus ad cicatricem, in quo crebro medicamenta tentantur. Non coalescit planta, quæ sæpe trasfertur. Nihil tam utile est, quod in transitu prosit. Distrahit animum librorum multitudo. Fastidientis stomachi est, multa degustare, quæ, ubi varia sunt et diversa, inquinant, non aliunt. Probatos itaque semper lege, et si quando ad alios divertere liberit, ad priores redi. *SEN. ep. II.*

Non referi, quam multos, sed quam bonos habeas libros. Lectio certa prodest, varia delectat. Qui, quo destinavit, pervenire vult, unam æquatur viam, non per multas vagetur: non ire istud, sed errare est. *Ibid. ep. XLV.*

MEDIUM XV.

Sermo brevis.

Plurimum proficit sermo, qui minutatim irreperit animo. Disputationes præparate, et effuse audiente populo plus habens strepitus, minus familiaritatis. Ab verba submissiora veniendum est. Facilis intrant, sed et hærent; nec enim multis opus est, sed efficacibus. Seminis modo spargenda sunt, quod, quamvis sit exiguum, cum occupavit idoneum locum, vires suas explicat, et ex minimis, in maximos actus diffunditur. *SEN. ep. XXXVIII.*

XI. DICTAMEN.

DOCTRINA PRO CONVERSATIONE.

PRIMA.

Nil mali postulandum ab altero.

Si munera desiderata parare quo, conservata verècundia, et fide, et animi magnitudine, rosque ejus rei viam ostenderitis, parabo. Sin id postulatis, ut bona ego mea perdam, quo vos ea, quæ in bonis non sunt, acquiratis, videte ipsi, quam iniqui sitis, et temerarii, utrum vero præceptis? pecuniarum, an amicis verècundum et sincerum? *Ep. XXXI, Ench.*

SECUNDA.

Emulatio cavenda.

Est tibi prælatus aliquis in convivio, aut salutatione, aut dandi consilii officio; si quidem ista bona sunt, gratulari debes illi,

eui ea contigerunt; sin mala, ne doleas, te in ea non incidisse; sed memento, cum ea non agas, quibus illa parantur, quæ in nostra potestate non sunt, fieri non posse, ut eadem tibi tribuantur. *Ep. XXXII, Ench.*

TERTIA.

Jactantia fugienda.

In familiaribus congressibus abicit facinorosa aut periculorum tuorum proluxa, et immoderata commemoratio; nec enim, ut tibi jucundum est tuorum certaminum meminisse, sic et aliis suave est, ea, quæ tibi acciderunt, audire. *Ibid. LIII, Ench.*

QUARTA.

Nemo temere judicandus.

Lavat quispiam cito, ne dicas, lavisse male, sed cito: bibit quispiam multum vini, ne dicas, bibisse male, sed multum. Priusquam enim id decretum dijudicaris, unde scis, an male? sic usa tibi veniet, ut alia visa certo comprehensu habeas, aliis assentiaris. *Epist. LXVII.*

QUINTA.

Respectus deponendus.

Cum facis aliquid, quod faciendum esse statuisti, nunquam recuses inter id agendum conspici, tametsi futurum est, ut vulgus de eo secus iudicet. Nam si perperam facis, rem ipsam fuge: sin recte, quid eos vereris, qui non recte reprehendunt? *Epist. XXXVII, Ench.*

SEXTA.

Maledicta spernenda.

Si quis nuntiavit, quemdam tibi maledicere, ne refuta quæ dicta sunt, sed responde, cum nescisse cætera tua vitia: nam aliqui non illa solum fuisse dicturum. *Epist. XXXVIII, Ench.*

SEPTIMA.

Temere non loquendum.

Si apud imperitos de præcepto aliquo sermo incidit, maxima ex parte taceto. Magis enim periculi est statim evomere, quod non concexeris. *Epist. LXIX, Ench.*

TOMUS IV.

XII. DICTAMEN.

DE PACE ORTINENDA.

MEDIUM I.

Opinio corrigenda.

Homines perturbantur non rebus, sed iis, quæ de rebus habent, opinionibus: verbi causa, mors non est malum; alioqui enim et Socrati ita visum esset: sed opinio de morte, quæ malum eam facit. Cum igitur impediatur, aut distrabimur, non alios culpamos, sed nosmetipsos, hoc est, nostras opiniones. (*Epist. x, Ench.*) Plura sunt, quæ nos terrent, quam quæ premunt, et sæpius opinione, quam re, laboramus. *SENeca, epist. XIII.*

MEDIUM II.

Voluntas propria deponenda.

Ne postules ea, quæ sunt, arbitrata tuo fieri; si sapias, ita fieri quæque velis, ut fiant. Morbus est corporis impeditio, instituti non item, nisi ipse velis. Claudicatio pedis est impedimentum, instituti non item. Quod si singularis in rebus, quæ incidunt, consideraris, invenies eas alterius eujuspiam rei, non tui, esse impedimentum. *Epist. XIII, Ench.*

MEDIUM III.

Judicium verum formandum.

Memento, si ea, quæ natura serviunt, libera putaris, et aliena pro tuis habueris, fore ut impediaris, lugeas, pertutberis, aleas hominesque accusas: sin id solum tuum existimaris, quod tuum est, aliena vero, ut sunt, aliena, te nemo cogit unquam, nemo impedit, nemitem accusabis, nemium criminaberis, nihil ages invitus; nemo te laedet, inimicum non habebis. *Epist. III, Ench.*

MEDIUM IV.

Nihil proprium censendum.

Nunquam te quodquam perdidisse dicit, sed redidisse. Filio obit? redditus est. Præbium est ceptum? an non id quoque est redditum? an improbus est, qui eiipuit? quid id tu referit, per quem is, qui dederat, abs te repetiunt? *Epist. XV, Ench.*

5

MEDIUM V.

Fructus ex omnibus capiendus.

Si corvus inauspicatam crocitarit, ne te visum illud moveat, sed ipse tecum divide statim, et dic: nihil istorum mihi portenditur, sed aut corpusculo meo, aut recante mee, aut existimationi, aut liberis, aut uxori; mihi autem causa omnia perferuntur, si ego volero. Quidquid enim istorum acciderit, ex eo, penes me est, fructum ut capiam. *Epist. XXV, Ench.*

MEDIUM VI. FLAMMAM

Testimonio conscientie acquiescendum.

Si quando acciderit, ut foras promineas et alicui placere cupias, te de statione tua defectum esse scito. Quare in omnibus rebus illud tibi satis sit, te esse Philosophum, si alicui etiam videri Philosophus cupis, tibi videre, idque tibi satis esto. *Epist. XXX, Ench.*

Bona conscientia turbam advocat, mala etiam in solitudine anxie, et sollicita est. Si honesta sunt, que facis, omnes sciunt: si turpia, quid refert neminem scire, cum tu scias? O te miserum, si contentus hunc testimonio. *Sen. ep. XLIII.*

MEDIUM VII.

Quideis, ut oportet, accipendum.

Unaquaque res duas habet ansas, unam tolerabilem, aliam intolerabilem. Si frater injuriam fecerit, non ea prehende, qua facit injuriam, ea enim ejus ansa non est tolerabilis; sed illinc potius, esse fratrem, esse una educatum. Sic prehendens enim, qua est tolerabilis. *Epist. XXVII, Ench.*

MEDIUM VIII.

Nemo leditur, nisi a seipso.

Plebei status et nota est, nonquam a seipso vel dampnum expectare, vel utilitatem, sed a rebus externis. Philosophi status et expressa imago est, omnem utilitatem, et dampnum a semetipso expectare. *Epist. LXXI, Ench.*

MEDIUM IX.

Preparandus animus.

In ipsa securitate animus ad difficulta se

preparet, et contra injurias fortunae inter beneficia firmetur. Miles in media pace decurrit sine ullo hoste, callum punit, et supervacuo labore lassatur, ut sufficere necessario possit. *Sen. ep. XXVII.*

MEDIUM X.

Misera non anticipanda.

Illud tibi precipio, ne sis miser ante tempus, cum illa, qua velut imminetia expavisti, fortasse nunquam ventura sint, certe nondum venerint. Quaedam ergo non magis torquent, quam debeant; quasiam torquere omnino non debent. Aut augemus dolorem, aut fingimus, aut precipimus. *Sen. ep. XIII.*

Nil est miserius, nec stultius, quam pretimeo. Quae ista dementia est, malum suum anticipare? Plus dolet, quam necesse est, qui ante dolet, quam necesse sit. *Sen. ep. XXVIII.*

MEDIUM XI.

Dolore inutili abstinendum.

Supervacaneum est dolere, si nihil dolendo proficias; deinde iniquum est, queri de eo, quod tui accidit, et omnibus restat. *Sen. ep. XCIX.*

MEDIUM XII.

Conformatio cum divina voluntate.

Ad hanc legem animus noster aptandus est, hanc sequatur, huic pareat, et quaeunque sunt, debuisse fieri patet, nec velit obfurgare naturam: optimum est pati, quod emendare non possis, et Deum, quo Auctore cuncta proveniunt, sine murmuratione comitari. Multos miles est, qui Imperatorem gemens sequitur. Hic est magnus animus, qui se Deo tradidit: at contra pusillus ac degener, qui oblatatur, et de ordine mundi male existimat et emendare mavult deos, quas se. *Sen. ep. CVII.*

In quo vis in eplo hanc optanda sunt: Duce me, o Jupiter, et tu. Fatum, eo, quo sum a vobis destinatus. Sequar enim a sceris. Quod si nolueris, et improbus ero, et sequar nihilominus. *Ep. LXXVII.*

XIII. DICTAMEN.

MISCELLANEA QUEDAM.

Mors aequo animo ferenda.

Quid est torpius, quam in ipso limine securitatis esse sollicitum? causa autem haec est, quod inanes omnium honorum sumus, quorum in fine vitae desiderio laboramus; non enim apud nos pars ejus ulla subsedit, transmissa est, et effluxit. Nemo, quam bene vivat, sed quam-tu, curat, cum omnibus possit contingere, ut bene vivat; ut diu, nulli. *Sen. ep. XLI.*

Laetitia vera quae?

Nolo tibi nunquam deesse laetitiam, volo illam tibi domi nasci: nascitur, si modo intra te ipsum sit. Caelorum hilaritates non implet pectus, sed frontem remittunt, leves sunt: nisi forte tu judicas illum gaudere, qui ridet. Animus debet esse alacer, et fideus, et super omnia rectus. Mihi crede, res severa est gaudium verum. In hujus gaudii possessione esse te volo. Numquam deficiet, eum semel, unde petatur, invenies. Haec, quibus delectatur vulgus, tenuem habent ac perfosoriam voluptatem: et quodcumque invectitium gaudium est, fundamento caret. Hoc de quo loquor, ad quod te conor perducere, solidum est, et quod plus pateat introrsus. *Sen. ep. XXIII.*

Omnes tendunt ad gaudium, sed unde stabile magnumque consequantur, ignorant. Omnes oblatamenta fatientia et brevina desipiunt; sicut ebrietas, qua unus horae hilaritatem insaniam, longi temporis ingenio pensat. Hoc ergo cogita, hunc esse sapientis effectum, gaudii aequalitatem. Talis est sapientis animus, quatuor mundi status super inquam. Semper illic serenum est, habes ergo, quare velis sapiens esse; quia nunquam sine gaudio est. Gaudium hoc non nascitur, nisi ex virtutum conscientia. *Sen. ep. LIX.*

Nobilitas vera quae?

Si quid aliud est in Philosophia boni, hoc est, quod stemma non inspicit. Omnes si ad principum originem revertentur, a diis sunt. Bona mens omnibus patet: omnes ad hoc sumus nobiles. Patritius Socrates non fuit, Platonem non accepit nobilem Philosophia, sed fecit. Neminem, ait Plato, regem non ex servis esse oriundum, neminem non ser-

vum ex regibus. Omnia ista longa varietas miscuit, et sursum deorsum fortuna versavit. Quis ergo generosus? ad virtutem a natura bene compositum. Hoc nomen est inveniendum. Non facit nobilem atrium plenum fumosis imaginibus. Nemo in nostram gloriam vixit, nec quod ante nos fuit, nostrum est, animus facit nobilem, cui ex quacumque conditione supra fortunam licet surgere. *Sen. ep. XLIV.*

Discrimen inter sapientem et profectentem.

Hoc interest inter sapientie consummatum virum, et alium precedens, quod inter sanum, et ex morbo gravi ac diutino emergentem. Cui sanioris loco est, levior accessio. Hoc, nisi attendit, subinde gravatur, et in eadem revolvitur. Sapiens recidere non potest, ne incidere quidem amplius. Corpori enim ad tempus bona valotudo est: quam medicus etiam si residit, non praetertat; saepe ad eundem, quem advocaverat, excitatur. Animus semel in totum sanatur. *Sen. ep. LXXII.*

Hoc habent inter caetera boni mores, placeat sibi, et permanent. Levius est malitia, saepe mutatur, non in melius, sed in aliud. *Idem. ep. XLVII.*

Cur bonis viris mala accidant.

Cum videris bonos viros acceptosque diis, laborare, sudare, per arduum ascendere, matos autem laevire, et voluptatibus buere, cogita. filiorum nos modestia delectari, vernularum licentia; illos disciplina tristiori contineri, horum autem audaciam. Idem tibi de Deo liqueat. Bonum virum in deliciis non habet experitur, indurat, sibi illam preparat. *Sen. l. de Prop. 1.*

Nihil accidere bono viro mali potest. Non miscentur contraria. Quomodo tot omnes, tantum superne delectorum imbrum, tanta medicorum vis fontium, non mutant saporem maris, nec remittunt quidem: ita adversarum impetus rerum viri fortis non vertit animum. Manet in statu, et quidquid evenit, in suum colorem trahit. *Ibid. II.*

Vir fortis omnia adversa exercitationes putat; quis autem, vir modo, et erectus ad honesta, non est laboris appetens justus, et ad officia cum periculo promptus? cui non industrioso omnia parva est. Athletas videmus, quibus virium cura est, cum fortissi-

mis quibusque configere, et exigere ab his, per quos certamini preparantur, ut totis contra ipsos viribus utantur, eadē se vexari- que patiuntur: et si non inveniunt singulos pares, pluribus simul objiciuntur. Marcell sine adversario virtus. Tunc apparet, quanta sit, quantum valeat, polleatque, eum quid possit, patientia ostendit. Scias licet, idem viris bonis esse faciendum. *Ibid.*

Eecē spectaculum dignum, ad quod respiciat intentus operi suo Deus. Eecē par Deo dignum, vir fortis eam mala fortuna composuit: utique et provocavit. Non videt, inquam, quid habeat in terra Jupiter pulcherrus, quam ut spectet Catoem, jam partibus non semel fractis, flantem vultuominus inter ruinas publicas rectum. *Ibid.*

Miserum te iudico, quod nunquam fuisti miser: transisti sine adversario yltam. Nemo sciet, quod poliaris, ne tu quidem ipse: opus est enim ad nobilitatem sui experimentulo; quid quisque posset, nisi tentando non didicit. Gaudent magis viri aliquando rebus adversis, non aliter, quam fortes talibus bellis. *Ibid.*

Quare Deus optimum quemque, aut mala valetudine, aut aliis incommodis afficit? Quare in castris quoque periculosa fortissimis imperantur? lux lectissimos mittit, qui nocturnis hostes aggrediantur insidiis, aut explorant iter, aut praesidium loco deiciant. Nemo eorum, qui exeunt, dicit: Male de me Imperator meruit; sed, bene iudicavit. Item dicant, qui iugiter jubentur pati timidis ignavisque debilla: Deum risi sumus Deo, in quibus experiretur, quantum humana natura posset pati. Hoc est propositum Deo, quod sapienti viro, ostendere hanc que vulgus appetit, que reformidat, nec bona esse nec mala; apparebit autem bona esse, si illa non nisi bonis viris tribuunt; et mala esse, si malis tantum irrogaverit. *Ibid.* v, v.

Putat itaque Deum dicere: Quid habetis, quod de me queri possitis vos, quibus recta placuerunt? alius bona fuisse circumdedit, et animas inanes, vultu longo, fallacique somnio lusi: auro illas, argento et ebore ornavi: intus boni nihil est: Isti, quos pro felicitate aspicitis, si non qua occurrunt, sed qua latent, vidoritis, miseri sunt, sordidi, turpes, ad similitudinem parietum eorum extrinsecus culti. Non est ista solida, et sincera felicitas: crusta est, et quidem tenuis. Ita- que dum illis licet stare, et ad arbitrium

suam ostendi, nitent, et imponunt: eum aliquid incidit, quod distorbet ac delegat, tunc apparet, quantum altus ac vere fuditatis alienus splendor, absconderit. Vobis dedi bona certa, maura: quanto magis versaveritis, et undique inspereritis, meliora majoraque permisi vobis, metuenda contemnera, cupienda fastidire: non velgetis extrinsecus, bona vestra introrsus obversa sunt. Sic mundus exteriora contempsit, speculaculo sui laetus, Intus omne posui bonum. Non egere felicitate, felicitas vestra est. *Ibid.* vi.

In sapientem non cadere injuriam.

Ad tantas ineptias perventum est, ut, non dolere tantum, sed doloris opinione vexemur, mare puerorum, quibus metum incutit umbra, et personarum deformitas, et depravata facies; lacrymas vero evocant nomina parum grata auribus, et digitorum motus, et alia, iam impeta quodam erroris improvisi refugium. Injuria propositum hoc habet, aliquem malo afficere: malo autem sapientia non relinquit locum. Unum enim malum illi est turpitude, que introire eo, ubi iam virtus, honestaque est, non potest. *Sen. l. de Constant.* iv.

Quis injuria deminutio est ejus, in quem incurrit, nec potest aliquis injuriam accipere sine aliquo detrimento vel dignitatis vel corporis, vel rerum extra nos positarum: sapiens autem nihil perdere potest, omnia in se reposuit, nihil fortuna credit: bona sua in solido habet, contentus virtute, que fortunis non indiget. Ideoque nec augeri, nec minui potest. Nam in summum perventura, incrementi non habent locum. Nihil eripuit fortuna, nisi quod dedit, virtutem autem non dat, ideo nec detrahit. Libera est, involabilis, immota, incommensura: sic contra casus inturata, ut nec inclinari quidem, neque vinci possit. Validius debet esse quod laedit, eo quod laeditur, non est autem fortior neque virtute: non potest ergo laedi sapiens. *Ibid.* v.

AUCTORES.

Jeremias Drexelius in Rosis Marianis part. II, 1.

Joannes Basaeus in Viridario V. eodem.

Franciscus Arysus X, iii. Thesauri inextausi, Tractat. I.

Antonius Gaudier de nat. perfect. part. IV, xi.

Jacobus Alvarez tom. II, lib. III, part. II, vi § 4.

Petrus Sanchez in regno Dei, p. VI, x.

PURGATORIUM.

QUOD ESSENTIAM ET EXISTENTIAM.

Purgatorium est locus quidam a divina justitia in visceribus terrae destinatus ad purgandum fidelium defunctorum animas, in gratia Dei constitutas, nondum tamen satis integre a calpis expatas, idone per ignem et alias penas, donec novissimum quadrantem exsolverint. *MASSI.* I, IV, tr. LXXXVI, disc. II, n. 2. Sive, est locus subterraneus, sive receptaculum, in quo animae defunctorum pro peccatis quoad penam necdum plene remissis satisfaciunt. *S. AUG. in Enchir.* cix. S. Anselmus scilicet describit: Quid est purgatorius ignis? post mortem purgatio erit aut nimis calor ignis, aut magnus rigor frigoris, aut aliud quodlibet genus penarum, de quibus minimum majus est, quam maximum, quod in hac vita excogitari possit. *S. ANSEL. in Etac.*

S. Bernardinus Senensis de hoc purgatorio sic loquitur: Describunt Doctores, quod quatuor sunt purgatoria. De primo in quarto Dialogorum Gregorius mentionem facit, dicens: Quod est in Sicilia in monte Aetna, ubi navigantes saepe audire voces petentes eleemosynas spirituales, et temporales; et qui fuerunt ibi, dicunt, quod in illo monte semper ardet. Secundum purgatorium stat in centro terrae, in loco arcto, et privato: qui habuerunt proprium arcum, et privatum amorem in hoc mundo plus, quam in Deo, dabitur illis locus arctus in centro terrae. Tertium Purgatorium reperitur esse in hoc mundo. Quartum est ignis. *S. BERN. Sen. to. IV, S. xv, extrav.*

Item S. Pater quidam in hoc purgatorio torquentur, in haec verba declarat: Prima veritas est, quod nullus vadit in purgatorium qui moritur in peccato originali; secunda veritas est, quod illi vadunt in purgatorium, qui sunt in aliquo peccato veniali, vel qui non fecerunt debitam penitentiam in hoc mundo pro suis peccatis. *Ibid.*

Penarum vero diversitatem idem Doctores

his verbis indicat: Querunt Doctores, que penae, et quante sunt in purgatorio? Et dicunt, quod animae dupliciter tormentantur in purgatorio. Uno modo, quia sunt private seu semota a consolatione Dei. Secundo modo, quia habent penas similes penis infernalibus, sed differunt ab animabus, quae sepultae sunt in inferno, in hoc quia damnati sunt in aeternum, aeternaque gloria Paradisi privati, et sentiunt aeternam penam sine spe redemptionis, quia in inferno nulla est redemptio. *Ibid.*

Existencia Purgatorii probatur ab auctoribus quadruplici argumento. Primo, ex S. Scriptura, quod argumentum sic proponit Jacobus Munfordus in praefato libello, quem de misericordia animabus praestanda scripsit. In secundo libro Machabeorum XII, legitur Judam Machabeum, facta collatione, duodecim milia drachmas argenti misisse Hierosolymam offerre pro peccatis mortuorum sacrificium, 43. At forte Scriptura solummodo refert, non vero approbat hanc Machabei in milites suos demortuos pietatem? Ino certe vel maxime approbat: sequitur enim in versu 46. Sancta ergo et salubris est cogitatio pro defunctis exorari, ut a peccatis solvantur. Commentat ergo Scriptura haec ejus pietatem ut tantum, commendat ut salutarem et imitatione dignissimam. Illud praeterea ex hac historia constat, non solum Judam Machabeum credidisse, animas in purgatorio detineri, sed idem etiam credidisse Judaeos omnes, quia tam liberaliter contribuerunt pecuniam suam, ut Sacrificium offerretur pro peccatis mortuorum, eo fine, ut a peccatis solvantur. Ado, quod in Iohannem usque diem Judaei omnes purgatorium credunt, et preces pro defunctis faciunt, ut ex eorum Ritibus est manifestum. *JACOB. MURSON. in tr. de Morte animab. praestand. l. n. 2.* Secundo, auctoritate Apostolorum, uti S. Chrysostomus testatur, dicens: Non temere ab Apostolis haec sancita fuerunt, ut in tremendis mysteriis defunctorum agatur commemoratio: sciunt enim illis inde nullum contingere lucrum, nihil tamen militiam. Haec Chrysostomus, cuius testimonio liquet, constitutas ab Apostolis fuisse orationes pro defunctis, ob ingens, quod ex orationibus nostris fidelium animabus provenit emolumentum. Tertio, auctoritate Ecclesiae, que iis ipsis saeculis, quibus, si unquam alius purissimus fuit Religiois cultus, orationes pro motus com-

mis quibusque configere, et exigere ab his, per quos certamini preparantur, ut totis contra ipsos viribus utantur, eadē se vexari- que patiuntur: et si non inveniunt singulos pares, pluribus simul objiciuntur. Marcell sine adversario virtus. Tunc apparet, quanta sit, quantum valeat, polleatque, cum quid possit, patientia ostendit. Scias licet, idem viris bonis esse faciendum. *Ibid.*

Eccc spectaculum dignum, ad quod respiciat intentus operi suo Deus. Ecce par Deo dignum, vir fortis cum mala fortuna composuit: utique et provocavit. Non videt, inquam, quid habeat in terra Jupiter pulcherrus, quam ut spectet Catonem, jam partibus non semel fractis, flantem vultuominus inter ruinas publicas rectum. *Ibid.*

Miserum te iudico, quod nunquam fuisti miser: transisti sine adversario vitam. Nemo sciet, quod poliaris, ne tu quidem ipse: opus est enim ad nobilitatem sui experimentum; quid quisque possit, nisi tentando non didicit. Gaudent magis viri aliquando rebus adversis, non aliter, quam fortes milites bellis. *Ibid.*

Quare Deus optimum quemque, aut mala valetudine, aut aliis incommodis afficit? Quare in castris quoque periculosa fortissimi impetantur? lux lectissimos mittit, qui nocturnis hostes aggrediantur insidiis, aut explorant iter, aut praesidium loco deiciant. Nemo eorum, qui exeunt, dicit: Male de me Imperator meruit; sed, bene iudicavit. Item dicant, qui tumque jubentur pati timidis ignavisque debilla: Deum risi sumus Deo, in quibus experiretur, quantum humana natura posset pati. Hoc est propositum Deo, quod sapienti viro, ostendere haec quae vulgus appetit, quae reformidat, nec bona esse nec mala; apparebit autem bona esse, si illa non nisi bonis viris tribuunt; et mala esse, si malis tantum irrogaverit. *Ibid.* v, v.

Putat itaque Deum dicere: Quid habetis, quod de me queri possitis vos, quibus recta placuerunt? alius bona fuisse circumdedit, et animas inanes, vultu longo, fallacique somnio lusi: auro illas, argento et ebore ornavi: intus boni nihil est: Isti, quos pro felicitate aspicitis, si non qua occurrunt, sed qua latent, vidoritis, miseri sunt, sordidi, turpes, ad similitudinem parietum eorum extrinsecus culti. Non est ista solida, et sincera felicitas: crusta est, et quidem tenuis. Ita- que dum illis licet stare, et ad arbitrium

suam ostendi, nitent, et imponunt: eum aliquid incidit, quod distorbet ac delegat, tunc apparet, quantum alta ac vere fuditatis alienus splendor, absconderit. Vobis dedi bona certa, maura: quanto magis versaveritis, et undique inspexeritis, meliora majoraque permisi vobis, metuenda contemnera, cupienda fastidire: non velgetis extrinsecus, bona vestra introrsus obversa sunt. Sic mundus exteriora contempsit, speculaculo sui laetus, Intus omne posui bonum. Non egere felicitate, felicitas vestra est. *Ibid.* vi.

In sapientem non cadere injuriam.

Ad tantas ineptias perventum est, ut, non dolere tantum, sed doloris opinione vexemur, mare puerorum, quibus metum incutit umbra, et personarum deformitas, et depravata facies; lacrymas vero evocant nomina parum grata auribus, et digitorum motus, et alia, iam impeta quodam erroris improvisi refugium. Injuria propositum hoc habet, aliquem malo afficere: malo autem sapientia non relinquit locum. Unum enim malum illi est turpitude, quae introire eo, ubi iam virtus, honestaque est, non potest. *Sen. l. de Constant.* iv.

Omnia injuria deminutio est ejus, in quem incurrit, nec potest aliquis injuriam accipere sine aliquo detrimento vel dignitatis vel corporis, vel rerum extra nos positarum: sapiens autem nihil perdere potest, omnia in se reposuit, nihil fortuna credit: bona sua in solido habet, contentus virtute, quae fortuitis non indiget. Ideoque nec augeri, nec minui potest. Nam in summum perventura, incrementi non habent locum. Nihil eripuit fortuna, nisi quod dedit, virtutem autem non dat, ideo nec detrahit. Libera est, involabilis, immota, incommensura: sic contra casus inturata, ut nec inclinari quidem, neque vinci possit. Validius debet esse quod laedit, eo quod laeditur, non est autem fortior neque virtute: non potest ergo laedi sapiens. *Ibid.* v.

AUCTORES.

Jeremias Drexelius in Rosis Marianis part. II, 1.

Joannes Basaeus in Viridario V. eodem.

Franciscus Arysus X, iii. Thesauri inextausi, Tractat. I.

Antonius Gaudier de nat. perfect. part. IV, xi.

Jacobus Alvarez tom. II, lib. III, part. II, vi § 4.

Petrus Sanchez in regno Dei, p. VI, x.

PURGATORIUM.

QUOD ESSENTIAM ET EXISTENTIAM.

Purgatorium est locus quidam a divina justitia in visceribus terrae destinatus ad purgandum fidelium defunctorum animas, in gratia Dei constitutas, nondum tamen satis integre a calpis expatas, idone per ignem et alias penas, donec novissimum quadrantem exsolverint. *MASSI.* I, IV, tr. LXXXVI, disc. II, n. 2. Sive, est locus subterraneus, sive receptaculum, in quo animae defunctorum pro peccatis quoad penam necdum plene remissis satisfaciunt. *S. AUG. in Enchir.* cix. S. Anselmus scitulum describit: Quid est purgatorius ignis? post mortem purgatio erit aut nimis calor ignis, aut magnus rigor frigoris, aut aliud quodlibet genus penarum, de quibus minimum majus est, quam maximum, quod in hac vita excogitari possit. *S. ANSEL. in Etac.*

S. Bernardinus Senensis de hoc purgatorio sic loquitur: Describunt Doctores, quod quatuor sunt purgatoria. De primo in quarto Dialogorum Gregorius mentionem facit, dicens: Quod est in Sicilia in monte Aetna, ubi navigantes saepe audire voces petentes eleemosynas spirituales, et temporales; et qui fuerunt ibi, dicunt, quod in illo monte semper ardet. Secundum purgatorium stat in centro terrae, in loco arcto, et privato: qui habuerunt proprium arcum, et privatum amorem in hoc mundo plus, quam in Deo, dabitur illis locus arctus in centro terrae. Tertium Purgatorium reperitur esse in hoc mundo. Quartum est ignis. *S. BERN. Sen. to. IV, S. xv, extrav.*

Item S. Pater quidam in hoc purgatorio torquentur, in haec verba declarat: Prima veritas est, quod nullus vadit in purgatorium qui moritur in peccato originali; secunda veritas est, quod illi vadunt in purgatorium, qui sunt in aliquo peccato veniali, vel qui non fecerunt debitam penitentiam in hoc mundo pro suis peccatis. *Ibid.*

Penarum vero diversitatem idem Doctores

his verbis indicat: Querunt Doctores, quae penae, et quanta sunt in purgatorio? Et dicunt, quod animae dupliciter tormentantur in purgatorio. Uno modo, quia sunt private seu semota a consolatione Dei. Secundo modo, quia habent penas similes penis infernalibus, sed differunt ab animabus, quae sepultae sunt in inferno, in hoc quia damnati sunt in aeternum, aeternaque gloria Paradisi privati, et sentiunt aeternam penam sine spe redemptionis, quia in inferno nulla est redemptio. *Ibid.*

Existencia Purgatorii probatur ab auctoribus quadruplici argumento. Primo, ex S. Scriptura, quod argumentum sic proponit Jacobus Munfordus in praefato libello, quem de misericordia animabus praestanda scripsit. In secundo libro Machabaeorum XII, legitur Judam Machabaeum, facta collatione, duodecim milia drachmas argenti misisse Hierosolymam offerre pro peccatis mortuorum sacrificium, 43. At forte Scriptura solummodo refert, non vero approbat hanc Machabaei in milites suos demortuos pietatem? Ino certe vel maxime approbat: sequitur enim in versu 46. Sancta ergo et salubris est cogitatio pro defunctis exorari, ut a peccatis solvantur. Commentat ergo Scriptura haec ejus pietatem ut tantum, commendat ut salutarem et imitatione dignissimam. Illud praeterea ex hac historia constat, non solum Judam Machabaeum credidisse, animas in purgatorio detineri, sed idem etiam credidisse Judaeos omnes, quia tam liberaliter contribuerunt pecuniam suam, ut Sacrificium offerretur pro peccatis mortuorum, eo fine, ut a peccatis solvantur. Ado, quod in hoc iudicium usque diem Judaei omnes purgatorium credunt, et preces pro defunctis faciunt, ut ex eorum Ritibus est manifestum. *Jacob. Munford. in tr. de Meritis animab. praestand. l. n. 2.* Secundo, auctoritate Apostolorum, uti S. Chrysostomus testatur, dicens: Non temere ab Apostolis haec sancita fuerunt, ut in tremendis mysteriis defunctorum agatur commemoratio: sciunt enim illis inde nullum contingere lucrum, nihil tamen militiam. Haec Chrysostomus, cuius testimonio liquet, constitutas ab Apostolis fuisse orationes pro defunctis, ob ingens, quod ex orationibus nostris fidelium animabus provenit emolumentum. Tertio, auctoritate Ecclesiae, quae iis ipsis saeculis, quibus, si unquam alius puris ius fuit Religionis cultus, orationes pro motus com-

probat. S. CHRYS. *ho. LXIX, ad pop.* Coostat hoc ex Concilio tertio Carthaginensi, cui subscripsit Sanctus Augustinus, quodque Synodus sexta confirmavit. Hoc enim concilium non solum numerat duos Machabæorum libros inter canonicas scripturas (anonæ xvii), sed decernit etiam in hæc verba: Ut Sacramenta Altaris non nisi a jejunis celebrentur: nam si pomeridiano tempore defunctorum commendatio facienda est, solis orationibus fiat. Unde Sanctus Augustinus de hoc argumento sic loquitur: In Machabæorum libris, inquit, legimus oblatum pro mortuis sacrificium, sed etiam nequam in scripturis veteribus legitur, non parva est universæ Ecclesie, que in hæc consuetudine chæret auctoritas, ubi in precibus Sacerdotis, que Deo ad rivas ære fundantur, locum suum habet etiam commendatio defunctorum. Quarto, au. titulo SS. PP. Augustini. Athana. in Tertulliani, Cypriani, Ambrosii. In ronicis quod Belloninum de purgatorio: quos, sicut in his tractare posse credimus, nemo tamen nisi imprudentissimus dixerit, eos in illis rebus, quas ante oculos suos quotidie gestas conspexerunt, referendis errasse. S. AUG. *l. de cura pro mors. l. quinto, ratione, cum enim, ut recte argum. natur. citatus Manfordus, ex una parte certum sit, dari aliquam peccata venientiam, eaque non satis in hac vita expiari; ex altera vero parte patet, ex Scriptura constat, nihil inquinatum in celum admitti, necessario sequitur, concedi aliqui in locum debere, in quo animæ a talibus maculis mundentur.* JAC. MURFORD. *l. VI, u. n. 2 et 3.*

Divisio. — Dividitur Purgatorium *desiderii, et sensus*: hoc est, in quo animæ puris sensibus ab igne sunt alia re penali cruciantur; illud est, in quo animæ solo visionis beatitudinis desiderio torquetur. De qua poena sic loquitur Viexmontius: O quanta poena est dilatio gloriæ! o quam amara est recordatio virtutis dicimus! maxime cum jam tempus Deo fructui advenit, et anima a pondere sui corporis absoluta fuerit; ipsi animæ gravis multo est carere Deo, quam cruci in purgatorio igne. VIEXMONT. PARIS. VI, *Instit. ad pag.*

EX S. SCRIPTURA.

VERITAS SEC. EXISTENTIA. — Educ de custodia animam meam, sed confitebor non

mihi tuo: me expectant justi, donec retrahas mihi. PS. CXLII, 8.

Si abhoruit Dominus sordes filiarum Sion, et sanguinem Jerusalem laverit de medio ejus, in spiritu iudicii, et spiritu ardoris. ISAIE. IV, 4.

Si cuius opus asserit, detrimentum patitur; ipse autem salvus erit, sic tamen quasi per ignem II. COR. III, 13.

Enim vadis cum adversario tuo ad Principem, in via da operam liberari ab illo, ne forte tradat te exactori, et exactor mittat te in carcerem. Dico tibi, non exies inde, donec solvas novissimum quadrante. LUC. XII, 58.

Et erunt in omni terra, dicit Dominus: partes due in ea disperdentur, et deficient, et tertiam partem per ignem, et uram eos, sicut uritur argentum, et probabo eos, sicut probatur aurum. ZACH. XIII, 12.

Si quis autem superaddiderit super fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides pretiosos, ligna, fœnem, stipulam, nudusque opus manifestum erit. Dies enim Domini declarabit, quæ in igne revelabitur, et nudusque opus, quale sit, ignis probabit. MALAC. III, 3.

Sedebit confans et emundans argentum, et purgabit filios Levi, et colabit eos quasi aurum, et quasi argentum, et erunt Domino offerentes sacrificia in justitia. *Ibid.*

Edorsis visceres tuos de lacu, in quo non est aqua, in sanguine testamenti tui. ZACH. IX, 11.

Iram Domini portabo, quoniam peccata ei: donec erusum meam iudicet, et faciat iudicium meum: educet me in lucem, videbo iustitiam ejus. MIC. VII, 9.

Donavit ei nomen super omne nomen; ut in nomine Jesu flectatur omne genu cœlestium, terrestrium, et inferorum, et est, purgatorium animarum, quis, qui in inferno sunt, non genuflectent, sed blasphemant potius nomen Domini. PHILIP. II, 9.

QUALITAS. — Congregabuntur in congregatione unius facis in lacum, et elevabuntur ibi in carcere, et post multos dies visitabuntur. IS. XXIV, 22.

O vos omnes, qui transitis per viam, attendite, et videte, si est dolor, sicut dolor, meus. ISAIA. I, 12.

Comprehenderunt me mala, quorum non est numerus: comprehenderunt me iniquitates meas, et non potui, ut viderem Deum,

scilicet per visionem beatificam. PSAL. XXXIX, 13.

Car faciem tuam abscondis, et arbitraris me inimicum tuum? JON. XIII, 24.

Quantum glorificavit se, et in deliciis fuit, tantum dote illi tormentum. APOC. XVIII, 7.

Secundum magnitudinem operis, visitatio eorum. IS. LV, 7.

Ignis, et sulphur, et spiritus procellarum, pars calcis eorum. PS. X, 7.

Flatus Domini, sicut torrens sulphuris succedens eam. IS. XXX, 33.

EX SS. PATRIBUS ET DOCTORIBUS.

VERITAS SEC. EXISTENTIA. — Tria sunt loca, que mortuorum animæ diversi meritis sortiuntur, Infernus, Purgatorium, Cœlum. In inferno impii, in purgatorio purgandi, in cœlo perfecti. Qui in inferno sunt, redimi non possunt, quia in inferno nulla est redemptio. Qui in purgatorio sunt, expectant redemptionem. Qui in cœlo sunt, gaudio gaudent ad visionem Dei. Christi fratres in natura, coheredes in gloria, similes in æternitate jucunda. Quia primi igitur redimi non possunt, tertii redemptionem non indigent, rectas, ut ad medios transeamus per compassionem, et quibus iuncti fuimus per humanitatem. S. BEAT. de quaque region.

Si post fundamentum desu Christi, non solum in tuo corde aurum, et argentum et lapidem pretiosum (si tamen habes aliquid auri vel argenti) superaddideris, verum et ligna, et fœnem, et stipulam, quid tibi vis fieri, cum anima se juncta fuerit a corpore? Utrum nam ingredi vis in Sancta Sanctorum cum ligis tuis, cum fœno et stipula, ut pollas regnum Dei? an propter lignum, fœnum et stipulam foris residere, et pro auro, et argento, et pretioso lapide nihil mercedis accipere? sed neque hoc æquum est. Quid igitur, nisi ut primum propter ligna ignis tibi detur, qui consummat fœnum, lignum vel stipulam. ORIG. *h. VIII, in Lev.*

Accedens venerandus Aristoteles, precem suam super mortuum peragis peccatorum oratio illa divinam mentionem, ut cuncta dimittat per hominum infirmitatem commissa peccata defuncto, eumque in luce statuat, et regione vivorum (vid. § 1, n. 5.) DIONYS. ARODOP. p. 3, VII, *Ecl. Hier.*

QUALITAS. — Qui in aliud sæculum distulit fructum conversionis, prius purgabitur igne purgatoris. Hic ignis, etsi non sit æter-

nus, miro tamen modo gravis est; superat enim omnem penam, quam homo unquam passus est in hac vita, vel pati potest. S. AUG. *in s. de igne purg.*

Quia illum transitorium ignem omni tribulatione presenti æstimo intolerabiliorum, non solum in furere æternæ damnationis opto non argui, sed etiam in ira transiens timere correptione purgari. S. GREG. *in Psal. III, penit.*

Si omnes, que in mundo cogitari possunt, poenæ, tormenta, afflictiones, minori, que illic in purgatorio habetur, poenæ comparantur, vel ut solatia eruat; mallet enim quilibet viventium, si illas experientia nosceret poenæ, usque ad finem mundi omnibus his simul sine remedio cruciari poenæ, quas omnes homines sigillatim ab Adam hucusque pertulerunt, quam uno die in inferno aut purgatorio, minori, que illic habetur, poena torqueri. S. CHRYS. *in epist. ad S. Aug.*

Magna afflictio in purgatorio est afflictio demonis irridendi; solet enim homini valde esse angustiosum cum videt inimicum suum insultare, et irridere de poenâ ejus; et propter hoc Nazarius vir venerabilis, et magnæ opinionis in populo Israel, ne captus illudetur ab inimicis, projectus se ex fenestra inter barbas. S. AXTO. *lib. V, de purg.*

Dæmones sunt purgatorii, artem exercentes in animabus, quasi fallones in sordidus vestimentis. Verum si quis innesset vestimentis sensus, quid ea pati putas, cum pedibus calcantur, nitro perlauntur, omnique modo tunduntur, et deciduntur? per quantos dolores putas elui veteres notas, veteresque maculas fixe inhaerentes. SYNOSTUS *Epist. Ptolemaid. ep. XLV.*

Nihil inter se differunt tormenta infernalibus, que sunt in purgatorio, quia eadem sunt magnitudine; sed unum est, quod differre possunt, quia infernales finem non expectant, et purgatorii poenæ sunt cum fine. S. CYRILL. *in epist. ad S. Aug.*

Sed dicit a iuris: Non ad me pertinet, quamvis moras habeam in purgatorio, tantum ut ad vitam æternam periream. Nemo hoc dicit, Fratres charissimi, quia ille ipse purgatorius ignis durior est, quam quod poenæ penarum in hoc sæculo aut videri, aut cogitari, aut sentiri. S. CESAR. ARELAT. *Epist. ho. VII.*

Tœbre in purgatorio impediunt operationem, vincula evasionem, mendicitas so-

lutionem, ferrum afflictionem inducit. S. BONAVENTURA in s. de mortuis.

S. Augustinus dicit, quod est tanta damnationum poena sensitiva, purgativa, et dolor, et sensus omnis generis tormentorum, quod in hoc mundo cogitari non potest, nec probari, nec aliter considerari, quia omnes poenae, quae possunt excogitari in hoc mundo, et poenae Christi, et omnium aliorum Martyrum, reborarumque personarum, et creaturarum, nihil sunt respectu poenae Purgatorii, et tantum interest inter ignem nostrum naturalem ab igne Purgatorii, quantum differt ignis pictus a vero igne naturali. *ap. Mauri, lib. II, n. 2.*

S. Bonaventura de acerbitate poenae Purgatorii sic loquitur: In Purgatorio duplex est poena, una est damni de eventis divina visio; alia sensus de afflictione ignis; et quantum ad utrumque in una poena Purgatorii major est maxima poena mundi; istud patet de poena damni, quia affectus, quo desiderantur summum bonum post hanc vitam ab omnibus sanctis, intensior est, quam aliquis affectus rei temporalis in vita, maxime cum iam tempus haberi ad adveniens, ideo carentia ejus molestius toleratur. Istud etiam patet de poena sensus, quia cum dolor non sit essentialiter basis, sed laesionis sensus, ideo magis dolet anima, quantum magis sentit sensitivum aliquod, ideo ab igne in ipsum agente maxima affligitur. Ratio acerbitalis poenae Purgatorii haec est, quia cum Deus magis querat emendatam, quam poenam, plus ponderat in poenitentia virtutem bonae voluntatis, quam poenam afflictionis. Unde plus ponderat Deus medicam poenam voluntariam in presenti, quam multo majorem non ita voluntariam in futura, sicut plus valet modicum auri quam multum plumbi; unde oportet, ut, quod tibi deficit in voluntate, hoc suppletur in acerbitate. S. BONAVENTURA tom. VII, comp. VII, III.

Futurae quoque est, ut quidem corripiantur in ira tua: et ideo, Domine, flagella, seca, ure, purgatum me hinc rotas, ut non corripis me tunc in ira tua. Corripitur in ira Dei, qui Christus (tam fundamentum habet, sed non tantum aurum, argentum, lapides pretiosos superaddidit, sed etiam inferni sunt lignum, fenum, stipulas. id est, committunt quaedam venialia peccata gravia, et leviora, et ideo necesse est, ut hi tales in ira corripiantur, id est, in Purgatorio igne nunc interim ante diem iudicii

ponantur, ut, quae in eis immunda sunt, per illum exuriantur. Denique vero penarum illarum acerbitaliter aggravans subjungit: Nec immerito tantum imet iste hanc correctionem, quia attendit eum esse graviorem, quam qui quid unquam passi sunt latrones, vel sancti Martyres, vel quicquid gravius homo potest excogitare. VEN. BEDA, *sup. Ps. xxxvii.*

Hi qui temporalibus poenis digna gesserunt, de quibus Apostolus dicit: *Si cuius opus fuerit, detrimentum patietur, ipse autem salvus erit, quasi per ignem, per fluvium igneum, de quo propheticus sermo memorat, et fluvius igneus currebat ante eum, per fluvium, inquam, igneum, et vada ventibus globis horrenda transibunt. Quanta fuerit peccati materia, tanta est trans-eundi mora; quantum exegerit culpa, tantum sibi ex homine vindicabit quaedam hominis rationalis disciplina; et quantum stulta iniquitas suggererit, tantum sapiens poena deorsum. Nec refert, quod iste locus de novissima mundi conflagratione igne nonnullis accipitur. Nam et ille ubi inae justitiae, potentiae instrumentum erit, et iustorum reliquias sordes purgabit, atque ascio, quod de illo dixit, diceret de fustali Augustinus. Et vero Paulinus Epist. 9, ad Severum, Purgatorium vocat ignem sapientem, et quodam in carmine ignem arbitrum nuncupat, scilicet quatenus pro cuiusque meritis vehementiam suam vel intendit, vel remittit, non sumptis quidem sponte, sed divinae justitiae, cui omnino subicitur, arbitratu, et attemperante. S. AUG. *ho. xvi, de res. I, L, hom.**

Ignis ille purgatorius non minus calidissimus, qui unquam in hoc mundo exarsit, ignem calore suo superat, quam calidissimus ille ignis depictum in pariete, ignem suo excedit calore. Ita ipse. Haec quoque ratio SS. Patres, quos antea protulimus, affirmant minimum ab igne iustitiae cruciatum, acerbiores esse maximo, qui hac in vita poenis excogitari. Et quibus omnibus D. Thomas subicit, minimum minimum Purgatorii poenam, maxima hujus vita, atrociorum esse, affirmat probata esse videtur, si quidem illa de acrimonia sua nihil remittit, quod aliqui Theologi volunt, ut videlicet plures eo citius purgantur, quo acies. S. THOMAS in IV dist. xxxi, qu. 1, n. 2.

Venialia charitati adjuncta possunt per aliquam poenam consumi, et ideo convenien-

ter secundum metaphoram significantur per illa, quae per ignem consumuntur. Et quia quanto aliquod peccatum est gravius, tanto difficilior purgatur; in peccatis autem venialibus invenitur unum altero gravius, ideo convenienter eorum diversitas significatur per diversitatem eorum, quae facilius, et tardius consumuntur ab igne. Et quia perfectio cuiuslibet quantitatis ternario comprehenditur, propter principium, medium, et finem; ideo triplex differentia ponitur, quia sunt gravissima in genere venialium, et difficilissime purgabilia, et haec per lignum signatur. Quaedam minima, quae per stipulam, quaedam media, quae per fenum significantur.

EX LIBELLO DE IMITATIONE CHRISTI.

Habet magnam, et salubre Purgatorium homo potius, qui discipulis injurias plus dolet de alterius malitia, quam de sua injuria: qui pro contrariantibus sibi libenter orat, et ex corde culpas indulget: qui veniam ab aliis petere non retardat: qui facilius mi-eretur, quam irascitur: qui sibi ipsi violentum frequenter facit, et carnem omnino spiritui subjungere cogatur. Melius est enim peccata et vitia reserare, quam in futuro purganda reservare. L. I, xxxiv, § 2.

Si dixeris, te non posse multa pati, quomodo tamen sustinebis ignem Purgatorii. *Lib. II, XII, § 2.*

Si futurus Inferni sive Purgatorii poenas cordialiter pendendes, credo, quod libenter dolorem et laborem suscineres, et nihil rigoris formidares. *Lib. I, xxxii.*

EXEMPLA CATHOLICA EXTERNA.

VERITAS SEU EXISTENTIA. — B. Furseus vidit in via ad caelum maximos ignes, per quos necessario trans-eundum erat, sed simul videbat illos, in quibus nihil combustibile erat, alios transire, alios vero magis minus exuri, prout plus vel minus materia combustibilis, seu resatas afferebant. *Beda, I, lib. hist. xix.*

S. Mechtildis quondam vidit animam eundem defuncte, a Christo in hortum amoenissimum deduci, in quo multitudine animarum videbatur mensae assidentium, quibus apponebantur forcula missagiorum, quae a

viventibus offerebantur. *CARTH. DE IV, novissimal. de iudicio anim. ar. 21.*

Cum olim haeresis quaedam exorta fuisset, asserens defunctorum animas nihil pati, donec post resurrectionem corporibus jungantur. D. Hieronymus Eusebio olim suo discipulo apparens, jussit faccum, quo pro indumento usus fuerat, trium virorum cada-veribus, qui ea nocte obierant, imponi; quo facto, illi coram omnibus, qui in Ecclesia convenerant resuscitati, confitebantur se a S. Hieronymo circumductos, et infernum, et Purgatorium vidisse, et post viginti dies iterum cum Eusebio decessuros, eloquio, si catholicam fidem amplexi dignam poenitentiam agerent, potituros. Quae omnia, cum, uti dixerat, evenissent, et praeterea illi poenarum recordatione indesinenter ferent, multi ex perveris iterum sanam doctrinam amplexi sunt. *CYRILLOS HIEROSOL. in epist. ad August.*

Mauritius Rotomagensis Episcopus post mortem templo inferentibus, resumpta, anima circumstantibus dixit: Ultima Pastoris vestri verba accipite. Naturaliter sum mortuus, sed ut, quae vidi nuntiarem vobis, revixi: nec diu superest ero, quia dormire in Domino placeat. Ductores mei, quorum vestitus, vultusque longe pulcherrimi, sermoque jucundissimus erat, mihi versus orientem eunti pollicebantur Paradisum, Hierosolymisque peracta Sanctorum adoratione ad Jordanem tendimus, ejus aecolis comitatum nostram angustibus letitia mihi suborta est. Cum autem flumen transire maturarem, comites Dominum praecipisse affirmabant, ut peccata venialia, quae prius confessione non dilexeram, pavore ex aspectu daemonum concepto purgarentur. Ex templo tantus telerrimorum spirituum exercitus, hastas acutissimas vibrantium, ignisque evomentium assistit, ut aer totus fervens, flammisque videretur: quo spectaculo supra modum cruciatus sum. Ut igitur vestrae saluti consulens hoc recepto habito vobis dixi, statimque iterum exiit. *VICENT. XXX, IV.*

S. Patricio Hybernis Evangelium, et ex illo Purgatorii poenas annuntiantem, cum plerique ad conversionem duriores pererent, exiit signum demonstrari, quod assererat, impetravit a Deo, ut locus aliquis designaretur, per quem in Purgatorium quaedam animarum transiret. Itaque Egneus miles ad extremum ingressus post alios plures, ductus a Spiritu ad omnia suppliciorum,

immanium loca fuit, et inausita tormentorum exempla conspicuas, etiam purgationis locum subit, ac reversus, enumeratis omnibus, quae viderat, poenarum purgatoriarum intolerabiles cruciatus, et diuturniora supplicia pronuntiavit. DIONYS. CART. *ar. 9, de novis.*

Religiosa quaedam Virgo cum in Monasterio D. Gertrudis defuncta esset, vixit ipsa Gertrudis animam ejus in loco admodum lucido mirifice exortatam consistere, cui etiam Christus adstabat, et quinque vulneribus suis sensus ejus nova suavitate dulcedine recreabat, eamque blande consolabatur. Dixit itaque Gertrudis ad Dominum: Cum tu Deus totius consolatorem huic tam amabiliem serenitatem exhibeas, quid est, quod ipsa maestiori vultu appareat, et gravamen interuenem ostendit? cui Dominus: Ex hac mea praesentia, anima, quam coram, non nisi delectamenta meae humanitatis percipit. Unde et plene consolari non potest: sed ubi a negligentis praesentia vita purgata fuerit, ego eam in praesentia iocundissima Divinitatis meae perfecte consolabor. Ad quae iterum Gertrudis: Nonquid, Domine mi, misericordia tua non prevallet illam tuam (cui ab infantia dederas pium cor, et benignam voluntatem erga homines) nunc absolvere ab omni negligentiarum impediemento? Respondit Dominus: Pietatem cordis ejus, benignamque voluntatem abundantissime remunerabor, sed oportet, didicisse iustitia mea, ut omnis macula abstergatur. Et quasi blandiendo tenens mentum puella adjunxit: In hoc sponsa mea libentissime consentit iustitiae meae: quia, cum plene purgata fuerit, gloriae Divinitatis mese jucundissime fructur. Ad quae verba illa benigno vultu annuit.

Postea S. Gertrude offerente sub missa pro eadem puella salutare hostiam, quae a Sacerdote elevabatur, dixit anima: In veritate certum esse exopto, nullum quantumlibet exiguum bonum in homine carere remuneratione, nec ullam quantumvis parvum culpam esse, quae non purgari debeat ante vel post mortem. Quia enim sacram communionem libenter accepi, dum in terris vivebam, nunc magnum remedium obituro de Sacramento Altaris pro me obiato. Et quia tum benignam voluntatem ad omnes homines habui, modo multo citius jurat me oratio pro me fusa. Insuper etiam aeternam remunerationem expecto, quam in caelo recipiam. Sicque sursum ferri anima videbatur,

sublevata precibus Ecclesiae. BLOSUS, *mon. spir. XIII.*

QUALITAS. — S. Gregorius narrat, quemdam post visa tormenta reorum, gaudia electorum, ad corpus rediisse, dixit-veque, quod, postea periculo superato, viderit amoenissimum campum, et pratium vires, in quo hominum candidulorum mansiones erant, tantusque suavitatis odor, ut omnes satiaret. S. GREG. I. *Dial.*

Cum Clericus quidam Coloniensis equo furivum transiret, S. Severinus Episcopus paulo ante defunctus, et jam miraculis e sepulchro editis, clarus, frænum equi apprehendit, manumque porrigi jussit; quod cum Clericus fecisset, ipse eam aquae cum tanto dolore immergit, ut mox omnes carnes dilaverint, solaque ossa apparuerint. Quarente vero causam tanta poena Clerico, respondit, se ob Horas Canonicae suo tempore non recitatas tantis poenis a iudicatum fuisse. Postea restituta Clerico manu praecipit, ut eum aliorum Clericorum precibus commendaret, et discurrat. SONTUS, *tom. VII.*

Dei helmus cum post mortem ab Angelo in vallem immensam et horridam deductus, gravissimis poenis excruciarum tormentis videret, et modo in ignem, modo in rigentes aquas projici, quaerens, an non hic damnatorum esset locus, audivit, non illorum, sed purgantium animarum esse locum; eorum praecipue, qui serius de peccatis poenitentiam agerent. Unde ipse miris corpus cruciatibus affligens, causam tanta severitatis quaerentibus respondit: Eheu, sinite me, graviora sunt, quae vidi. BEDA, I. V. *hist. Angl. cap. XIII.*

Puer quidam novem annorum ob non solutos novem obolos, quos a familia mutuos acceperat, Purgatorii poenis adjuvatus, de earum acerbitate a matre, cui apparuerat, interrogatus, respondit: Si omnes carbones, quos carbonari in universo mundo a tempore nativitate usque fecerunt, in uno cumulo arderent, et tu dilecta mater mea in medio cumulo stares et arderes, non tantas poenas sustineres, sicut jam in Purgatorio sustineo. SEXT. *Ex disc. IX. ccc.*

Monachus quidam ad Purgatorium in extremis ductus, vi ille animas quasdam acuminatis veribus affixas ad modum anseris assari, tortorum vero alios foliibus ignis animare, alios delloentem ex corpore adipem excipere, iterumque illis superfundere: quasdam vero animas in alio loco quodam

modo quiescentes vidit, quos an nosset, quaerens Angelus, negante illo, respondit, priores esse Fratres Orulini tui, qui disciplinam Monasticam parum observassent; posteriores vero, qui aut minus deliquissent, aut certe jam prope poenis satisfecerint. VINCEN. BELANG. VII. CIV.

Alius quidam Monachus admodum pius, cum in mortis excessu positus visisset tormenta Purgatorii, reversus ad se dixit: Nulla hominis lingua exprimere, nulla aestimatio concipere potest varietatem, multiplicationem et gravitatem suppliciorum, quibus me aspiciente purgandi subdantur. Testis mihi est Deus, quia si quis me, et cunctos charos meos afficeret omnibus injuriis et poenis, quas possunt homines in hac vita tolerare, vel etiam occidisset, et viderem eum deparari tormentis a me conspectis, ego milles, si fieri posset, mortem pro ejus ereptione subire paratus essem; adeo poena illarum, quas in Purgatorio vidi, excedunt mensuram, et modum cuiusvis doloris, angustiae, amantudinis ac miserie hujus vitae. BLOSUS, *in libri Spir. XII.*

Hugo Abbas Cluniacensis per triduum in vinea post mortem detentus sedit, quasi ex itinere fatigatus, dum resumeret vires, et pedum pulverem abstergeret. SONTUS 29 April.

Bellovacensis refert, Angelum quendam viro cuidam apparuisse, eique dixisse, quod si tunc mori vellet, unico tantum die in Purgatorio moraturus esset; seens autem, longum, et dolorosissimum toleraturus esset infirmitatem. Elegit igitur statim ex hac vita migrare; sed audivit, quid tantem contigerit. Cum idem Angelus paulo post mortem ad animam intra flammam Purgatorii haerentem, eandem consolaturus accessisset, anima se ab ipso graviter deceptam fuisse, conquesta fuit, eo quod jam non una die, sicut Angelus promiserat, sed multis annis in hunc delictis fuisset. Cui Angelus respondit: Ita quidem tibi videtur ob tormentorum acerbiteriam, ceterum vero ex viginti quatuor horis, quibus in hunc poeni commorari debes, non nisi una solum hora praeterit. Tunc anima Angelum instanter rogavit, ut se apud Deum precibus suis interponeret, ut denno in hanc vitam redire posset, promissam se offerens ad omnium atrocissimum tormentorum carnificium, toto futurae vitae tempore, pro divina voluntate arbitrio tolerandam. BELLOVAC. I. *spec. mor. v. I. dist. x.*

S. Cyrillus scribit, se ab uno ex tribus mortuis per S. Hieronymum resuscitatis sequentia intellexisse: Quales putas creli esse poenas paratas non solum damnatis, sed etiam in Purgatorio existentibus? ad quod ego: Puto, quod majores sint poenis praesentis vitae. Et ille: Si omnes, quae in mundo sunt, poenae, tormenta, et afflictiones compararentur minori poenae, quae illic habetur, velut solatia apparebunt. Mallet namque viventium quilibet, si illas per experientiam nosceret, omnibus poenis his simul sine remedio cruciari usque ad finem mundi, quas omnes homines ab Adam, usque in praesens sigillatim perpessi sunt, quam uno die inferno, aut Purgatorio affligi minori poena, quae ibi habetur. Et paulo post acerbissimum quoddam indicat tormentum dicens: Tanta poena est, daemones intaeri, quod unusquisque mortuorum potius se praebere ardentibus flammis arsurum, quam jugiter oculis formas illorum vellet inspicere, quorum forms nihil poenosis, nihil horribilibus potest excogitari. DION. CART. I. IV. *noe. p. 3, a. XIX.*

Petrus Cluniacensis sequentem narrat visionem: Pervenimus in regionem spatiosam, visu valde horrendam, in qua fuit multitudo innumabilis inenarrabilibus suppliciorum immanitibus exposita. Innumerae poenarum species vidi ibi; hi enim torquebantur; hi in sartagine frangebantur; hi unguibus sulcabantur, usque ad dissolutionem compagum. Alii punitabantur in balneis confectis ex picis, et sulphuris, aliisque liquidaminibus ex aere, plumbo, aliisque metallis, cum fetore horrendo. Quosdam vermes monstruosos, dentibus venenatis rodebant. Et haec quidem omnis in primo Purgatorio ipsum vidisse scribit. De secundo vero Purgatorio in hunc modum refert: Vitulum profundissimam vallem, in qua erat flumen altissimum, quod nebulam indicibilis exhalabat fetoris. Erat quoque in ea ignis, qui videbatur usque ad eorum pertingere; atque ex alia parte fuit tanta immanitas frigus, ut nihil poenialis ea me conspexisse putaverim. Ibi erant innumerae animae, quae nunc in flumen illud fetidissimum mergebantur, nunc inde erumpentes, ignibus involuebantur, ac inde ex-vutes asperissimis frigidibus tradebantur. Tandem in alterum descendit Purgatorium, de quo sequentia refert: Post haec venimus ad tertium Purgatorii locum, qui ultra, quam mente concipi

potest, horribilis exitus et pœnalis, imo nulla lingua exprimere posset minima loci illius supplicia. Venimus ergo ad maximum campum, quem operiebat chaos horrendum, cui admixtus fuit fluvius sulphureus immensi fœtoris, nebula quoque et flamma instar picis nigerrima spargebatur confuse per campum: planities campi scatebat multitudine vermium; vermes illi super omnem æstimationem erant horribiles, monstrosi, deformes, aspectu pavendi, et nâribus ignem execrabilem spirantes, qui formas miserorum voracitate insatiabili lacerabant, et super miseros illos demones cursitabant, ac more insanientium sæviebant in eos, atque per ferramenta ignita, eos frustra in singula membra trucebant; non enim omnem carnem usque ad ossa liquedus abradebant; nunc igni injectis liquefecerunt velut metalla. Parum est hoc, testor Deum, imo lanquam nihil, quicquid dicere videtur de pœnis loci illius. In brevissimo enim temporis spatio intuebatur eos, centum vel amplius pœnarum diversitatis quasi æquibatur, et mox restauratos, et iterum fere in nihilum redactos.

Ibid.

In Promptuario exemplorum legitur, quod, dum ex duobus Religiosis, qui familiares invicem amici erant, uni mortis vicino revelatum fuisset, quod in Purgatorio eo usque moraturus esset, donec pro ipso aliquod Missa Sacrificium offerretur, alterum Religiosum amicum rogavit, ut postquam animam exhalasset subito pro se Missam celebraret; quod cum is punctualiter adimpleset, anima, per illud sacrificium liberata, priusquam in coelum conscenderet, eidem amico apparet, de dilata nimium Missa celebratione graviter lamentata fuit, credebatur enim se viginti annis intra Purgatorii flammam fuisse commoratum, cum tamen non nisi illo temporis spatio in eo fuisset, intra quod Missa de requiem solvi poterat. *Mansi, disc. III, n. 4.*

Boverius, PP. Capucinorum historicus anno 1586, memorat P. Constantinum a Salvatore, virum plane sanctum, nonnullis post obitum diebus Patri eundem apparuisse, et de sanctis suis rebus interrogatum, inter alia hæc dixisse. Heu! Heu! frater quam districta Domini iudicia sunt, atque ab hominum sensu ac sententia longe remota? Quæ enim viventibus virtutes videntur, a Deo plerumque, qui recte omnia metri novit, vitia reputantur. Ego quidem Dei miseratione sa-

litem consecutus, jam cœlesti gloria fruor, verumtamen in purgatorio igne triduo pœnas exsolvi, quæ trium millium annorum spatium diuturnitate æquare visa sunt. Tum geminam eorum causam reddidit: prior, quod diuturno in regimine non paucas maculas, quas nec maculas putabat contraxisset; altera nominatim, quod in animi relaxationibus indulgentior æquo in subjectos fuisset, unde nonnulla dissolutio enata esset. Aliam historiam narrat idem Auctor anno 1567, de quodam alio fratre defuncto, cui dimidiata horæ intervallum, quo Missa pro eo facta fuerat, plus anno durasse visum sit. *Jac. HARTNUS, in patroc. s. l. l. n. 305.*

Sodalis quidam Parthenius ex Paraquaria de vitandis levibus noxiis sepe admonitus, etiam intentato purgantis ignis terrore correctionem negligebat, quando superior placuit, hæc cum ratione ad officium urgeret. Nocte quadam splendidus juvenes sibi adstare conspexit, cum ille quæ medium virum et Societate. Tunc illi, quæ inquit: Te docelimus, quam non contemnenda sint piacularis flammæ; correptionemque statim in ardentem rogi conjiciant, quæ post, ut aiebant, die extrahendum: flammæ ille vix senserat, cum exclamare cepit, se per plures annos in his jacuisse. Falleris, respondit, nondum dimidiati quadrantuli pars effluxit; disce deinceps illas non succi pendere; hisque dictis sese subluxere. At hæc totus sudore diffluens, et adhuc æstans ad locum usque, scilicet meliora proponens, postquam insigni noxarum correctione ostendit non inane visum fuisse. Ita litteræ Paraquariensis anni 1650. Quod lotum cum elita mortem, extraque Purgatorium peractum sit, scilicet vi imaginariæ facultatis, omnino credibile est, priorem narrationem eodem pacto accipiendam esse, maxime cum Carthusianus referat, Franciscanum quemdam virum aliquo in cœlesti virtutis, nocte quadam, in spiritu, ut aiunt, post matutinas preces sensisse purgantes flammæ, cumque ante pulsam ad primam sibi redditis esset, existimasse centum et quingentis annis sese in his versatum fuisse. *Ex lit. Paraquæ anno 1650.*

Cum B. Wilhelmus Villariensis Abbas in Brabantia ad generale Capitulum iter arripisset, accidit, ut quidam conversus infirmulæ pragravatus Superiorem advocans, eidem, confiteretur quoddam inter cætera peccatum, cujus absolutionem Abbas sibi

reservaverat. Quo audito, Superior existimans, mortis non imminere periculum, dixit ei, quod peteret ab Abbate suo absolutionem de illo delicto. Quid moror; ingravescente infirmitate ex hæc vita discessit in vera contritione, et afflictione cordis; quod quidem ita imaginato accidit, ut nec superiorem vocare, nec confessionem reiterare valeret. Cum autem Abbas de Capitulo reliisset, et sequenti die orationibus, et sanctis meditationibus vacasset, spiritus defuncti nuper conversi apparuit illi. Porro Abbas viso illo, et premissio Benedicite, inquirere cepit de statu suo. At ille, cum recessisset, inquit, a nobis, mandatum ascepi a Superiore in confessione, quod peteret a te benedictionem pro hoc delicto: ecce venio, et tuam benedictionem instanter exoro, et desulero. Quæ accepta ab Abbate, iterum requirit defunctus, quid debeat facere, ut ab illa culpa mundetur. Cui Abbas: Præcipio tibi, inquit, quod permanes per annum integrum in Purgatorio. At ille exclamare cepit, et dicere: Heu me! Pater, quare tam duram tulisti contra me sententiam. Ego potius eligerem septem annis ignita fornace Villariensi cruciari, quam per unum integrum esse in Purgatorio: et Oratio Dominica semel dicta suffocasset. His auditis, Abbas vehementer contristatus absolvi eum voluit a simili pœna. At ille, non est, ait, in tua potestate liberare me: tu tuam sententiam tulisti, hæc permanet: precibus autem, et orationibus evadere potero pœnam istam; et his dictis, subito non comparuit. Abbas vero intrans Capitulum narravit Monachis quæ facta fuerant circa mortuum fratrem, rogans eos per viscera misericordie Dei, quibus visitavit sedentes in tenebris, et in umbra mortis, quotiens rogarent Dominum pro ipsius liberatione, et ut deinceps cautius se haberent in confessionibus audiendis, et in peccatis injungendis, admonuit. *HEXAG. in stor. 33, Cisterc.*

Cum R. P. Stanislaus Kolocka, Ordinis S. Dominici, viro inter suos sanctimonio laude illustri, anima quædam fratris nuper defuncti videntem se præberet, accessit illum cupido sciendi, quante esset ærimonie ignis ille, quo anima aiebat se flagrare. Ad hæc, ignis alii, respondit, auræ tenæ locum tenent, si cum ardore meo componantur. Tum Stanislaus experiri se velle ait, illum in corpore mortali cruciatum, modo vel sic aliquid cederet pœna peccatis suis debite. Et ani-

ma, non est, inquit, mortalium infirmitas ferendo tantam acerbitatem: si itaem perstas in sententia, volam manus expande, et sudoris mei guttulam excipe, ac me sacrificiis tuis juva, fratribusque reddo fugam noxarum, quibus tanta pœna reddidit. Protendit ille manum, et igneam velut lacrymulam excepit, subitque immensi doloris impatiens vociferari cepit, ac semianimis in terram corruit. Accurrere fratres clamoribus et ejulatibus exiit, eumque prope jam defunctum reperere, crebrisque fomentis animam retinere fugientem. Interea causam tanti doloris percunctantur: aperit Stanislaus, admonet officii, ne pari pœna pleantur, jubet causam ac sensum pœnæ vulgarari. Annum superstes fuit, et per integrum doloris illius reliquias persensit, ac tandem piissime finit. *Bovius, ad annum 1590, n. 26.*

S. Gertrudis quadam vice orans pro anima Fratris Hermannii Conversi, nuper defuncti, cum perquireret a Domino, ubi esset, Dominus respondit: Adest, propter orationem vim, quæ modo pro eo devotus funditur, advocavimus eum, et aliquoties opuletur nobiscum. Hinc apparuit Dominus tanquam Paterfamilias sedens ad tabulam, super quam videbatur presentari totum, quod pro anima illa fiebat in oblationibus, orationibus, desideriis et similibus. Apparuit etiam anima jam dicta, sedens in fine tabule mœrenti animo, et vultu dejecto, velut nondum purgata, nec digna, quæ jucunda contemplatione amabilis vultus Dei consolaretur. Videbatur tamen ex eo aliquantum serenari, quod ex oblationibus supradictis aliqui quasi vapor de calidis ferulis exiens, ad ipsam reflectebatur, unde mirifice recrebatur. Et post nonnulla sic aetor: Ex his omnibus, sed et maxime ex affectu supplicium de hora in horam semper amplius serenata, cepit magis magisque convertere, et levare oculos ad jucundissimum lumen beatificantis divinitatis, quod irreverberato tantum aspexisse, est omnino gravissimum etiam memoriam fratris nuper defuncti, et abundantiam honorum æternæ beatitudinis immarecessibiliter inuisse. Ista vero, quæ pro ipsa orabat, cum videret eam in tali statu quiescere, requirit ab ea dicens: Pro quæ culpa nunc maxime gravaris? Et anima: Propter propriam voluntatem, et propriam consilium, nude et pro eo nunc tantum gravamen conscientiam perfero, quod

si in unam redigerentur omnium mortalium eorum gravamina, simile mihi non videretur illi, quod sentio. Tunc ista: Quali remedio posses tibi subveniri? Et anima: Si quis cogitaret me pro his gravatum, et caveret sibi a similibus, multum mihi gravamen allevaret. HARRING. l. I. n. 144.

Anima cujusdam juvenis post mortem apparuit S. Mechilidi, a qua interrogata, utrum poenam aliquam sentiret, respondit, se nullam poenam sentire, nisi quod amarissimum Deum suum non videret, quem ingenti et ineffabili desiderio conspiciere cupiebat: dicebat enim, quod anima, mole corruptibilis carnis adhuc gravata, nullum impellit necessitatibus corporalibus, nunc comedendo, nunc aliud faciendo, nunc cum hominibus conversando, sed anima pia, que corpore soluta est, quia Deum summum bonum jam magis cognoscit, inaccessibilem ejus flagrat desiderio. *Ibid. n. 141. ex Blasio.*

Eadem virgo Mechilidis aliqua de spiritu perducta est in hortum amoenissimum, collo vicinum, ubi erat copia multitudo animarum, que non aliam poenam sustinebant, quam vermem conscientie, unquamquamque vehementer arguentis, quod beatissimo atque dulcissimo Deo suo fidelis non fuerat: unde et ad eum post mortem suam impedimento pervenire non poterat. Qui quidem vermis animam non deserit, donec illa intret in plenum gaudium Domini sui. *Ibid. n. 142.*

Romæ Concionator quidam insignis inter concionandum asseruit, nuper civitatem sancte personæ revelatum esse, Salomonem ad hæc usque tempora acres penas in purgatorio subisse, et jam eis absolutis abire in cælum. Obiit autem Salomon juxta Salianum anno ab orbe condito 3639. ante Christum 994, adeoque sic in purgatorio fuit annis bis mille sexcentis, III. *Reg. n.*

In Provincia Gallo-Belgica anno 1030, in Cœnobio Insulis adjacentie religio-sus senex festi S. Cæciliæ privilegio in somno vidit religiosum armis igne rubentibus coopertum: quem cum rogaret, quis esset, respondit, se illius loci religionum esse, et jam quadraginta annis sub his armis arsisse, ac decem insuper superesse: causam poenæ esse, quod æquales despexerit, et alius famæ detraxerit, ad usus proprios aliqua sumperit, ideo ejus se preces poscere. *In libello suppl. anim. purg.*

In Chronica S. Francisci legitur lib. IV,

cap. VII, fuisse quædam sanctitatis celeberrimæ ejus Ordinis mortuum, pro quo cum omnes altero die Sacrum fecissent, exemplo uno, qui quidem, cum crederet virum tam sanctum ea ope non egero, pro eo non fecit: altera nocte apparuit huic mortuus, et questus est, se defecta hujus Sacri pati diutius; is vero veniam petiit, causasque prætermissi Sacri recenset. Cui alter: Longe omnem rationem humanam superat, quam rigide Deus ibi judicet, punitaque quidquid hic non plene est expiatum. MART. *Hom. VIII.*

CAUSA PURGATORII. — Justus Monachus, eo quod tres aureos per proprietatem servasset, etiam dimissa et castigata jam culpa, triginta dierum Purgatorium sustinuit. *Spec. ex. dist. I, ex. 74.*

Quidam Pater ex S. Domini Familia mense integro in Purgatorio morari debuit, propter familiaritatem cum secularibus nimiam, et solatia ex his hausta. *Ibid. dist. 7, ex. 57.*

Ludovicus II, Imperator post triginta annorum spatium a morte elapsum apparuit filio, dixitque: Adjuro te per Dominum nostrum Jesum Christum, ut me eripias ab his tormentis, in quibus detineor, ut tandem aliquando tuam æternam habere possim: et tamen tantopere pietati addictus fuerat, ut Pii cognomentum obtinuerit, BARON. l. X, anno 874.

Soror S. Damiani post obitum fratri apprensus dixit, se quindecim diebus in Purgatorio graves penas dedisse, quod aliquando in cubiculo suo cantus chorizantium in platea cum aliqua dulcedine audivisset, nec penitentiam egi-set. *Spec. ex. d. 9 ex. 111.*

Quædam Abbatissa S. Birgittæ apprensus, ferro reti gravata apparebat propter regularum transgressionem; ignis vero lingua propter levitatem in verbis; et plumbicæ manibus et pedibus propter bonum exemplum neglectum. *Lib. VI, revel. XXX.*

Quidam Episcopus propter detractiones sui Clerici libenter ausitus, et non castigatus, post mortem graviter a factor, qui ex inferno a dicto Clerico prodierat, punitus est. *Spec. ex. dist. 6, ex. 33.*

Religiosus quidam socio apprensus dixit, se in Purgatorio torqueri, eo quod res antiquas, quando novæ oblate sunt, hsecundisset; petiit proinde, ut per Abbatem absolveretur; quo facto latissimus et clarissimus iterum apparuit cum candida turba

eorum, quibus Angelus crucem prætulera, cum eaque se in cælum abire dixit. *Ibid. dist. 9, ex. 34.*

In Bononiensi Provincia quidam Capuecicus in culinam ad calefaciendum se confertens, vidit in primis duos caculas carbones præparandos, tum Fratrem Capuecium veru suffixum a tertio assari, quod ligna inutiliter combussisset, et pauperlati curam exiguum etiam in aliis habuisset. *Ex annis Capue. 1603.*

Quidam in Purgatorio punitus est, quod ad versum Gloria Patri caput ex præscripto non inclinasset. *Annal. Cistercens.*

Cuidam ægroto Fratri apprensus Abbas eum quindecim aliis Fratribus dicebat, ipsos graviter puniti in Purgatorio propter distractiones in oratione admissas, neque liberari posse propter negligentiam Fratrum in oratione pro ipsis fosa. *Spec.*

Cyprianus a monte Cervino Guardianus Capueciorum noctu secedens Eholi in templum, deprehendit ibi Fratrem jam pridem mortuum, in angulo orantem et dicentem, quod ibi Purgatorium haberet, eo quod orationi negligenter in eo loco vacasset, nec debitum SS. Eucharistiæ cultum exhibuisset, liberatum tamen iri, si in privilegio Altari pro ipso Sacrum fieret. *Annal. Capuec. An. 1584.*

Hugo Victorinus apprensus post mortem socio dixit, propter disciplinam recusatam vix daemone in inferno fuisse, a quo non solum in transitu per Purgatorium acceperit. *Contemp. l. II, apud XVI.*

Quidam ob litem a peregrino donatam eo fine, ut pro eo oraret, eum hoc facere neglexisset, eadem litem in purgatorio graviter punitus est. *Cæsar. l. XII, XII.*

Quidam Montis Carmelitana debuit sedecim diebus hæere in Purgatorio, quia ob respectus humanos non monuerat Superiores Monasterii de re aliqua, ad quam se inspirari sentiebat. *Vita S. Mariæ Magd. de Pozzo, LXIX.*

Justinus Clericus, qui Fratris criminis ad Guardianum amarulento animo detulerat, eidem in horto ambulanti dixit, se ob hoc peccatum in periculo damnationis fuisse, et triginta annorum Purgatorio adjudicatum. *Annal. Capuec. An. 1563.*

Frater Antonius Bononiensis laicus, vir factus, quindecim ab obitu diebus Fr. Angelo Teutonico apprensus dixit, se, li-

cet in servitio peste morientium occuberit, tamen, quia Frater sua garrulitate a severioribus sermonibus avocasset, ne tempestive ad horas Canonicas veniret, quindecim diebus quotidie super ardentem prunas Patavio Veronam quinquaginta mille passibus distantem ambulare coactum fuisse. *Ib. 1576.*

In Conventu Asteisi, Sacerdos post triduum a morte, Guardianus ad communia loca eunte, flebilem vocem emisit, et adjuratus dixit, se in illas sedes omni ferro candenti ardentes compulsum, eo quod signo ad horas Canonicas dato, in illa prius loca se contulisset. *Id. 1573, n. 38.*

In Romano Conventu, dum quidam noctu lucernam accensus in culinam se confert, tres ibi defunctos Fratres ostendit, qui facies ac linguas ardentem, prunas reptantes, semistas gerebant, causamque roganti dixerunt, id se pati, quod eo in loco sæpe de absentibus murmurasset. *Ib. 1608, n. 63.*

S. Udalricus Purgatorium transire hæc sola de causa debuit, quod Adalberonem nepotem suum sibi in Episcopatu substituerit, licet eo prius mortuo non successerit substitutio. *Staph. Do. II, post Epiph.*

Vitalina Virgo sanctissima S. Martini Episcopo apud sepulchrum ejus venienti, cum Dei presentia frueretur, respondit, se nondum frui, eo quod Feria sexta, qua mundi Redemptor passus est, caput abluisset. *Lanc. op. XVI, n. 197.*

Apud Abbatem Biosinm ex. vi. Monialis, defunctus amico superstiti videndum se præbuit, et se ideo in expiatoris cruciatibus ardere dixit, quod in frequentando sacra synaxis Sacramento fuisset negligentior, eximi se inde posse, sanctissimi illius Sacramenti sumptione devota; communiavit (quanto vero ardore, sic monialis) amicus pro amico, et postmodum illum gratias pro beneficio agentem vidit. Si S. Nicolai Tolentini pane, vel agnis Dei, vel reliquiis ignes extinguuntur, id quod sæculorum monumenta loquuntur, quid non poterit panis iste, qui Deus est? *Biosines, vi.*

Gonzaga in Provincia Canarie in Conventu conceptionis Beate Virginis Joannis de Via meminit, qui sub Anno 1544, excessit. In recessu Novitio suo, dum ægrotaret, ministro, tercio adfuit, et quis esset roganti respondit: Frater Joannes de Via ego sum, qui ex maxima Dei misericordia cæciculis adnumeratus existo. Verumtamen

ne id statim assequar, impedito sunt quædam defunctorum officia a me oblivioni tradita. Quamobrem a te obtinse peto, ut ea quamprimum ex charitate persolvere aures. Dixit visa et audita loci Prefecto Novitius, et curata sunt omnia diligenter. Tum Ascensio Novitio SS. Francisco et Bernardino comitatus Joannes de Via iterum adfuit caelestium copioso illustratus, et actis terrificis pro p. æstiva opera gratis videri desit, quia ad patriam transit ad videndum ceterum Deum. GONZA, p. 4.

Quidam Monachus preces pro alio post mortem persolvendas assumpserat, sed quia eas persolvere neglexerat, paulo post extinctus, et in purgatorio præcipitatus, non prius inde dimissus est, quam communi omnium devotione fuerat liberatus. S. Petrus, *Domian. ep. 6.*

Apud Vigileam dixit avunculus, se quidem jam a Dei Jussets sententia caelestis libertate donatum, sed ob sororem nepotia in iis, quæ juxta testamenti vim curanda erant, suffragii oblivione multa passum. Tu vero, inquit, ad nepotiam, in penam oblivionis tuæ alterum tantum poteris, supra omne id, quod passus sum ego, præter ea, quæ pro tuis culpis pati alias debes. Dicebat ille et penitens facti nepos rite confessus etiam illam negligentiam suam, in lectum decidit niger, inde in mortem. NADASI.

Pater Joannes Major narrat, Cisterciensem quendam cætera probum Religiosum, ob eam tamen, quæ Diaconatum cupiebat, ambitionem penam in purgatorio de esse. Adverte vero ad id, quod ille fratri Sacristæ, cui apparuit, dixit: Quodque adhuc gravius, absque condigna penitentia hujus delicti de corpore exivi, quia nec laudis ponderis hoc fore putabam, quanti post mortem invenit. *Spec. ec. V. Defuncti. c. 10.*

Modica res videbatur Joanni Pio Mirandulano Comiti, negligere talentum ingenii, et tamen apud Delrium lib. II, disquisitionum, quæst. xxvi, sect. 5, a morte apparuit, et dixit, torqueri se penis expiatoriis, quod non satis diligenter et facunde talentum sibi a Deo creditum eruditiois et ingenii multiplicasset, et quia non, quanti par erat, fecisset, internas Dei suggestiones, inspirationesque etc.

Cæsarius ait, se a Benigne Abbatissæ ore accepisse quæ narro: Gertrudis novem circiter annorum parvula in religioso conventu educata, post mortem comparebat in

choro, seque homini sternebat. Rogata ab illa, cui apparebat, quid vellet; ad satisfactionem, inquit, huc veni, quia libenter tecum in choro susurravi, semiplene verba profereos. Ideo in eodem loco jussa sum satisfacere, ubi contigit me peccare. Et nisi tibi de eodem vitio caveas, eandem penam moriturus sustinebis. Satisfactione completa tendebat versus cæmeterium mirabili virtute marum transcendens. CÆSARIUS L. V. XXXVI.

Jordanus a Saxonia ait, notum sibi quemdam in ordine suo magnum a morte procutiam viro apparuisse, et se integerrimo anni quibus spatio in atrocissimis ignis purgantis tormentis fuisse, jam tamen Dei miseratione ex æsti familie adscribendum, dixisse. Rogatus, quid ita vir in tanta sanctitatis æstimatione habitus tanto tempore tantis fuisset penis exercitatus, respondit: Ob cogitationes pravas, quibus aiebat cor suum sæpe vexatum, a divina lamen protectione custoditum, ne prorueret, omni mirum custodia servandum est cor, cum semper tum in his vel maxime, ut ne quid novi adhaereat, transeat illud quidem per cor, at adeo tutulento pede, ut vehementer advertendum sit, ne quod tui frustum, ne quod impuri penis vestigium post se relinquant. JOHANN. I. III, de Com. Spir. xxx.

Advi (inquit Nadasi) a viro, cujus ætas, doctrina, et religiose virtutes faciem apud me fidem invenit, nostra ætate virum, nobilitate ac virtute præstantem, die Beate Virginis confessum lesio (ipse illi a conscientia arcans erat) et communitone munitum, domi frugali refectum prandio, ad visitandum Patrem confessarium suum adisse, ibi oblatum sibi urbana humanitatis causa vini vitrum exiguum semel ebibisse: domum redeum, nocta, repente nescio quo morbo decessisse. Patri ipsi, præmisso in faciem calidissimo anheliu adfuisse, ac se mortuum et in purgatoris supplicii penas dare dixisse. Rogavit hominem is, qui mihi hæc relatit, Pater, quid ita in purgatorio esset, cum heri confessus et indulgentiam plenariam fuerit consecutus causam dedit defunctus, se quidem indulgentias consecutum, sed post prædium paucillum illud vini ex illo vitello bibisse supra sitim, ideo se penas dare, et daturum, donec pro se sacrum fiat. Rogavit ergo, ut id quamprimum fieret, facere ne omitteret, signum liberationis fore, si non rediret. Fecit, ut primum per

tempus licuit summo mane sacrum Pater, et anima non rediit. NADASI, l. c. heb. XXX, n. 3.

Modica res, inquit idem, videbatur matutina juvenili stimpio religioso illi valetudine non satis firma utenti, et tamen aiunt etiamnum superstites, illum in fineto sedere visum post mortem et quidem usque ad os, et causam illam fassum, quam dixi. *Id. n. 4.*

S. Birgitte pro anima præclara virtutis viri oranti dictum a Beatissima Virgine: Filia, hujus Eremitæ amici mei anima de corpore egressa, mox pervenisset in cælum, si in morte perfectum habuisset desiderium pertingendi ad presentiam Dei, ejusque visionem: quod quia non habuit, delinetur nunc in purgatorio desiderii, ubi nulla poena est, nisi solum desiderium perdeniendi ad Deum. Scito tamen ipsam traducendam in caelestem gloriam, antequam corpus ejus reconducat in terra. Quis ergo securus, quis ab igne illo tam cito, ac putamus, evadet inter mortuos liber? *Eloquii in conclav. XIII.*

Fr. Sylvio Capucino una anima in templo ante SS. Sacramenti aram sic locuta est, ut ita dicam, lacrymabilissime: Ah mihi! Ah mihi! quid non debeo penarum pati! O juste hominum iudex, quando illis finem impones? O fratres! Si vos secretis, quam hæc graves sint poena, quod non tremoris ac tremoris conceperitis? O Sylvi, ego sum anima fratris N. quæ horribilibus in Purgatorio tormentis excrucior! causa horum sunt peccata linguæ mese, ob quam ego tanta patior, quanta eloqui plane non possum. Aiebat se rixas interdum inter fratres excitasse; hoc vero, uti maxime videbatur, quod contra Franciscum ejus loci Superiorem seu Guardianum deliquisset, illum accusando non zelo, sed alio affectu. Quare demisso rogare se, ut sui loco Sylvius veniam, simulque triginta sacrificia Missæ peteret a Superiore offensus a se, Superior libentissime omnibus annuens, tres proximos dies omnibus sacerdotibus, ut pro fratre illo sacrificarent, destinavit. Tertio die adfuit, ad agendas Guardiani gratias, purgata jam anima, dixitque se jam ad cælum proficisci, ibi se illum præstolaturum. Primum offensas remitti sibi voluit, tum denuo offerri sacrificia, et quidem illius opera, quem a se sciebat offensum. NADASI, heb. XXI, n. 3.

Catharina Riccia Florentina, ut in ejus

vita Guidus lib. I, cap. XXI, testatur, Anno 1543, die Purificationis B. Virginis ad suum conclave redux reperit illic Deiparam Virginem cum parvulo suo Filio Deo Jesu et cum S. Vincentio Confessore. Ibi sub pallio vidit quarundam ejusdem Cœnobii monialium animas, et sororis suæ, quæ omnes erant Catharinæ precibus a Purgatorio liberatæ. Horum integram tenuit caeleste spectaculum. Dedit B. Virgo Catharinæ in sinum felicem parvulum suum, qui illam monuit, ut primo certe quædam a cœnobio labecule tolleretur. Secundo ut omnibus diceretur, ut de ope certe ad Jesu Matrem recurrerent. Tertio, ut Cœnobii mater, non tantum adverteret ad errores, verum cum plurima charitate etiam penitentibus animadverteret, ne ipsa postea in Purgatorio desiderii, quæ neglexisset. *Idem XVII, heb. XXXI, n. 4.*

Berlaymont ex aliis novennis parvuli meminit, qui matri e Purgatorio spectabilis, dixit adeo acerbis se doloribus cruciari, ut si multis annorum millibus comportarentur carbones, tantum facere non possent incendium. Maternum cor ad hæc illacrymari, et inculpati parvuli penas obstupescere cepit. At parvulus incurium se in exolvendis minimis quibusdam debitis fuisse se dixit, quæ forte pro reculis, quas ad pueriles usus emerat, contraxerat. Satis ergo creditoribus fieri, ac preces pro se fundi jussit. Et vero liberaliter id ac perlibenter fecit mater optima, cui gratias jucundas retulit in libertatem filiorum Dei assertus novennis puer, dicens: O mater dilecta gratias tibi ago: ex quo debita mea persolvisti, me a Purgatorio liberasti, ideo caelos introibo, et pro te ac fratribus meis Deo supplicabo. *Ibid. ebd. xxxiv, n. 4.*

Monachus quidam, teste Vincentio, in extremis agens, antequam decederet, raptus est in spiritu, ductusque est ad loca penarum infernalis, viditque, quod sine horrore referre non possumus, animas scilicet multas veribus, et contis acuminatis infixas, ad fogum maximum in modum aserum torrenti et assari, ipsosque crudelissimos tortores sufflatoris aliisque igneis instrumentis miserorum tormenta totis nisibus aggregantes. Alii vero patellas et sartagine ignitas de-subtus jacentes ponebant, adipemque, qui de ardentibus jaecentium membris fluebat, diligentissime colligentes, eundem rursus bullientem et ferventem super eos, a quibus fluebat, refundebant, quam penam cœ-

teris cruciatibus intolerabiliorem eis esse considerabat. Posthac ductus est ad quemdam refrigerii locum, ubi multitudinem animarum, quasi post gravem aliquem laborem quiescentium invenit, interrogatusque ab Angelo ductore suo, si sciret, quae hinc essent, se nescire respondit. Sanctus vero Angelus dixit ei: Hi, quos vidisti ad ignem illum permaximum assati, homines sunt ordinis tui, qui licet criminalibus peccatis se nequaquam fœdaverint, non tamen, sicut monet Scriptura, servire Domino in timore et tremore curaverunt, non disciplinae censuram tenere, non quietis et silentii patientes esse, non denique vigiliantem et orationum solemnem devotionem, neque laboris sanctae psalmodiae executionem strenue, sicut oportet, emulari studuerunt, sed magis curiosi, facti, vagi, superflui, desidiosi, pigri, somnolenti, signis, jocis et levitatibus indulgentes, monasticae professionis puritatem violare non timuerunt, qui postquam, secundum aequissimam Dei sententiam in supra visis penis alii brevius, alii prolixius pro quantitate et qualitate excessuum suorum purgati fuerint, mediante gratia Dei, in hunc refrigerii locum introducuntur, atque hic post horrenda supplicia illa paucos, perfectionem beatitudinis suae cum patientia praestolantur. *Vincet. spec. hist. cix.*

Duo fratres, quorum unus novitius, et alter predicator erat antiquus in conventu Coloniensi, eodem die defuncti sunt. Tertio vero die post, novitius gaudens infirmario apparuit, dicens, quod propter fervorem conversionis, quem habuit, ita cito purgatus est. Post menses autem predicator dictus eidem infirmario apparuit gloriosus, pulcherrimum monile habens in pectore, et multos lapides pretiosos in veste, et auream coronam in capite, eamque frater quaereret ab eo, quare novitius cito, et ipse tarde purgatus fuerat, et quid illa insignia figurabant, respondit: Ego propter familiaritates saecularium et verba solatii duntaxat in Purgatorio fui, sed majorem gloriam sum adeptus. Monile significat rectam intentionem in Deum, lapides pretiosi animas, quas converti, corona ineffabilem gloriam, quam a Domino sum adeptus. *Annal. Domini. p. 5.*

S. Annae dimidio fere anno, priusquam e vita excederet, visus sibi domum quamdam omni decore intus et foris resplendentem intrare. Et ecce in subselliis judicialibus tam-

quam ad concilium solemniter evocati residebant, Hieribertas Coloniensis Archiepiscopus, Bardo Mogantinus Archiepiscopus, Boppo et Eberhardus Trevirensis Archiepiscopi, Arnulphus Wormatiensis Episcopus, et alii quamplures Galliarum Episcopi, quorum alios in carne noverat, alios fama tantum et lectione compererat, amicti omnes stolis Pontificalibus, et habentes vestem instar nivis candidam, ipse quoque candida admodum ac pretiosis indutus sibi videbatur, sed partem candentis vestimenti, eam scilicet, quae pectus tegebatur, sordida quaedam ac fœda caligo obdlexerat, ac ceterum cultus ejus splendorem sua fœditate plurimum obtusabat, quam tamen ipse, nimio rubore perfusus, objecti manu tegere ac celare, ne adspicientium offenderet obtutum, conabatur. Vidit inter eos sedem sibi quoque miri decoris paratam, quam cum occupare gaudio, et exultatione gestans procuraret, surgens Arnulphus Wormatiensis Episcopus, modesta voce eum prohibuit, dicens: Reverendos Patres, qui assiderent, nolle eum in suum admittere consensum, propterea quod vestem ejus turpis hæc macula fœdaret; cumque jussus loco cedere, fletus, confectoque nimium animo egredederetur, insectus eum idem Episcopus, se quo, ait, animo esto, Pater, maculam tantum hanc, quae vestem tuam infecti, maturius ablu præcipio, quia non post multos dies, beatae lux mansionis consortium, et sanctorum Patrum, quos aspexisti, confessum voti compos percipies. Mane facto, cum familiari eundem suo visionem retulisset, ille sapienter rem conjiciens: macula, inquit, hæc vesti tue illata, nihil aliud est, Pater, ut aestimo, quam memoria injurie civium tuorum, qui te anno superiore Colonia expulerunt, quibus te, divina pietatis respectu, jam aliam oportuerat admitti lux veniam dedisse. Hæc quod bona venia dixerim, pectori tuo tenacius, quam sequum sit, insidens et amarissimo merore contra fas mentem tuam decoquens, ceteram sanctissimæ tuæ conversationis claritatem molesta quadam caligine obtuere et obscurat. *Vita. ad an. 1075.*

Cæsarius refert de puero quodam, qui sine extrema unctione obiit, quem diabolus accusavit, quod germano suo obolum surripisset, nec pro eo furto poenitentiam complevisset, cumque Deum puer quasi velatum atque omnino terribilem conspexisset, audivit eum a demone petere, num

vellet ipse animam ob tam leve delictum condemnari. Postquam vero pro ea viginti quatuor seniores Deo supplicasset, conjectus est puer in puteum plane horrendum et ardentem, in quo ubi per horam terribissimè tortus fuisset, ad vitam rediit, tantaque se brevi illo horæ spatio perpessum fuisse affirmavit, ut nullatenus sibi possibile fore dixerit, tormentorum gravitatem explicare. *Elias a Jesu f. lxi, p. 1, purg.*

DIURNITAS. — Quidam Monachus defunctus Abbati apparet, et poenitentiam pro peccatis petens, cum Abbas ei injunxisset, ut pro poenitentia maneret in Purgatorio, donec corpus ejus sepultum foret exclamavit voce magna: O poenitentia sine misericordia. *Srac. ex d. ix, ex clxxxiii.*

Pater quispiam Dominicanus cum fratri cuiuspiam suo agonizanti sacrum promisisset, post sacrum mox dictum apparet frater dicebat, jam sibi viginti annos interim elapsos videri. *Jo. ANDREÆ, tr. II, de Purg.*

Quidam scelerate vivens gravi morbo cruciatus, cum optione per Angelum facta tres Purgatorii dies pro biennali morbo elegisset, ubi vix per horam in Purgatorio fuit, putavit, se plurimis annis ibi habuisse, ideoque rogavit, ut ad terras redire liceret, male se quippe, quamdiu Deus vellet, gravissimo morbo vexari, quam reliquis duobus diebus in Purgatorio hæreret. *S. ANTON, p. 4, univ. rit. xiv, c. x, § iv.*

P. F. Constantinus a Salvatore vir aliqui sanctus, et gratis gratis datus in hac vita oratus, nonnullis post obitum diebus apparuit, dixitque, tri duo se Purgatorii penis, quæ trium millium annorum spatium videbantur, purgatum fuisse, quod et in superioris officio paulo remissior fuisset, et nimis indulgens in remissionibus concedendis. *Bovatus in annal. Capucc. t. VII, p. 204.*

Innoc. III. Pontifex S. Ludgardi flammis circumdatus apparuit dixitque, cruciandum se esse penis acerbissimis usque ad diem iudicii. *Suaris xvi.*

Quidam in spiritu raptus, inter alios doctorum quendam decretorum in Purgatorio vidit, quem cum interrogasset, num se propediem liberandum speraret, scio, respondit ille, quod ante diem iudicii veniam non consequar. *Diox. Cor. n. 40, de noviss.*

EXEMPLA DOMESTICA.

B. Virgo Celso Finetto Scolastico apparuit,

et quatuor annis in Purgatorio hæsurum dixit: socium vero illum Riolofinum logica studiosum non longo intervallo secuturum, et biennio ibidem detentum iri. *An. Rom. 1797.*

Mortuus erat prope Neapolim Theologia studiosus, qui post mortem infimo socio apparuit, dixitque, se in Purgatorio graviter vexatum esse, quod olim in Sacro aliquantulum confabulati essent, nec confessi; ipse proin adhuc confiteretur. *Annua Coll. Neap. 1665.*

P. Jacobus Rhem cum quemdam sordida veste et forma sibi apparentem interrogasset, qua de causa adeo torqueretur, is respondit, se propter flagellationes sine facultate peractas iis penis adjudicatum. *Annua inq. sol. 1618.*

Quidam Pater, quod non ea, qua par erat, alacritate et celeritate moribundis adstulisset, post mortem invisibiliter illi officium præstare, et sic interea visione beatifica carere debuit. *Ex litt. manuscr.*

Cum P. Michael a Fontibus in India aliquando ex laboribus consternatus jaceret, B. Virgo illi apparuit, bonoque esse animo jussit; ob hoc enim la bore in Purgatorio liberum fore. Quo dicto mire ille recreatus semper Feria secunda, ob hoc beneficium humi conabatur, lanæque lavabat. *Annua Arag. Donus prof. Valent. 1606.*

Egrotabat aliquando juvenis ex Societate nequam initiatus, sed sensu et virtute juvenilem ætatem supergressus. Hic, ingravescente morbo, uni familiari socio dixit: Hæus tu, mi Frater, ora, obsecro, pro me Dominum; grandis enim mihi imminet tempestas. Et ecce vix hæc dixerat, cum subito multiplex cruciatuum et dolorum procella ingruere, restare pectus, ardere, premi, frangique scapula, humeri, tergum, caput totum tremere, pungi, lancinari cepit, imo et omnibus reliquis in membris et ossibus deservire malum. Stupere interim omnes, condolere laboranti, precibus ad Deum juvare, blandisque vocibus consolari æstantem,

ipse patienter omnia tolerare, et B. Virginis opem implorare. Perduravit viginti quatuor horis hoc malum, quibus elapsus æger quasi in portu consistens causam tanta tempestatis explicuit, dixitque, se petisset a B. Virgine, ac Deo, ut Purgatorio sum in hac vita sustinere liceret, precesque suas exauditas fuisse. Unde paulo post sancte in Collegio Ebornensi obiit. *Faber in aucta. ch. iv, in festo S. Jo. Bapt. n. 3.*

Cum Joannes Fernandez extasim aliquando fuisset passus, visus est sibi in spatiosum, amenissimumque hortum duci: ibi vero animam conspexit veste adeo miri splendoris, artisque, et operis phrygionici circumdatam, ut divinum ei aliquid mense suspicaretur. Cum autem ad eam propius accessisset, quæve esset sciscitaretur, respondit hæc, sese de Societate Jesu fuisse, nomenque suum indicavit. Tam Fernandez admirandus exclamavit: Hem! inquit, haud dubie illustrem gloriam assecuta es. At anima excepit: Adhuc me tenet acerbus dolor. Et iste mihi locus purgandæ assignatus est, quod SS. Triadem, cujus tamen beneficium castitatis florem illibatam servari, frigide nimis dilexerim, propterea desideriorum flamma succensa hic hærens cogor. NIEBEM, l. II, de pulch. Dei III.

SIMILITUDINES.

QUALITAS. — Sicut palmæ aridas et abscessus nequi reviviscere, aut fructum aliquem gignere: ita et animæ purgantes, quæ de terra viventium abscessu sunt, et extra statum merendi, sibi prædesse nequeant. *Fab. cont. II, in com. cant. n. 2.*

Sicut famelicus aut venaticus canis videns leporem aut cibum, vehementer dolet, si vel fune vel alio impedimento retineatur, quo minus insequi eos, et apprehendere queat; ita non minorem sentit dolorem anima, si a conspectu Dei quem post mortem tantopere desiderat, Purgatorii penis affixa retineatur. *Ibid. conc. III, n. 1.*

Sicut is, qui a Rege quopiam ad regnum possidendum adoptatus, eo tempore, quo jam regnum accipere debeat, ob regem offensum in exilium aliquot annorum damnaretur, merito gravissimum ex tali relegatione dolorem sentiret; sic non minorem sentiat, quæ in Purgatorio relegatur anima, utpote quæ post mortem se regni celestis possessionem adituras sperabant. *Ibid.*

Sicut, qui venit ante initium comædiæ, nihil aut perparum angitur, si parum expectare debeat: multum vero dolet is, qui sua culpa tardius venit, magnamque comædiæ partem neglexisse se advertit; ita quia Patres in Limbo pretium Redemptionis nondum exhibitum, adeoque nec gloriam sibi debitam seiebant, minus angebantur; secus vero se res habet tunc cum animabus

in Purgatorio constitutis, hæ enim cum celum apertum esse norint, utique gravissime dolent, quando se sua culpa ab ejus ingressu arceri vident. *Ibid.*

Sicut caminorum purgatores, quia nigredo cuti eorum adheret, difficillime et non nisi aqua aut lixivio calido valde et mordaci lavantur; ita cum et homines per longiorem vitæ usum quam plurimam peccatorum nigredinem contrahant, ab hac non nisi per grave Purgatorium liberari poterant. *Id. n. 3.*

Sicut infirmos nihil fere magis cruciat, quam si eropta loquendi aut scribendi aut nutu se explicandi facultate priventur: ita non minimus dolor est animarum in Purgatorio detentarum, quod opem petere a viventibus non sinantur. *Id. n. 4.*

Sicut mercator, cum merces valde pretiosas mari vehit, etiam gravissima maris incommoda, æquo hilarique fert animo; ita animæ purgantibus penis addicta, æquissimo eas pectore patientiaque summa suppetant, quia pretiosissimas meritorum celestium merces vehere se norunt. *Ibid. conc. n. 4.*

Sicut Trochilus, cum veru assandus infigitur, semetipsum ad ignem gyrat, torretque; ita animæ, cum Dei justitiam cernant, seipsas libenter purgatorio igni torrendas, et torquendas committunt. *Id.*

Sicut sub eodem igne aurum rutilat, et palea fumat; ita sub eodem igne inferni peccator crematur, et electus purgatur. S. GREG. apud S. THOM. III, p. q. 100, art. 2.

Sicut ridiculi videntur Brachmanes Calecutii, qui tam magno impendio lignum odoriferum, Sandal ab iis vocatum, comportant, quo eorum post mortem cadavera comburantur; ita multo magis ridiculi sunt homines, qui in hæc vita materiam voluntarie coacervant, quæ eorum animæ post mortem tam crudeliter, sensibiliterque torquantur. P. EN. CUA. p. 2, c. XIX.

Sicut stultum, nec immerito crederemus, qui, cum possit certe tempore omnia debita sua unico obolo extinguere, eo neglecto mollet solutionem differre in tempus, quo integris millionibus ea solvenda forent; ita non minorem insipientiam committere is censendum est, qui penitentiam suam in alteram vitam ubi tam caro pretio solvere debet, differre mavult. *Anonym.*

MOTIVA.

Ad Purgatorium tinendum.

Gravitas pænæ sensibilis: quam quidem Sanctus Augustinus sat clare sequentibus verbis proponit: Quamvis salvi per ignem, gravior tamen erit ille ignis, quam quidquid homo pati potest in hæc vita. Et nostis, quanta hic possunt mali, et quanta possunt pati: tanta enim passi sunt, quanta passi sunt et boni. Quid enim quisque maleficus aut latro, aut adulter, aut sacrilegus, secleratus pertulit legibus, quod non pertulit Martyr in confessione Christi. S. AUG. in Ps. XXXVII.

Gravitas pænæ ex carentia visionis beatificæ oriri solita: sic enim P. Joannes Baptista Sanchez olim de se cuipiam lassus est, si certo sciret, se per integrum diem non moriturum, dolorem hujus cognitionis sufficientem futurum ad vitam sibi adimendam, quanto magis sentient animæ, a majori longe desiderio suo implendo se arceri.

Diuturnitas utriusque pænæ: posamus enim (quod perique faciunt) decem tantum ab aliquo peccata venialia committi per diem; quantus per unum annum peccatorum numerus exerescet? certe trium millium, sexcentorum, et quinquaginta numerum æqualis: si ergo unicum peccatum leve sæpe plurimum annorum Purgatorium merat, ut supra ostensum est, quam diuturnam pœnam merebuntur peccata tam libere patrata.

Facilitas incurrendi: quia, ut Cardinalis Bellarminus asserere non dubitavit, vix illi justii homines, nisi ex magna misericordia Dei, pœnam Purgatorii acerbissimam evadunt, ita ut reatæ a corpore ad celum evoleant. (BELLARM. l. I, de am. grat. xv.) Atque idipsum confirmat S. Theresia de seipsa scribens; quamvis multarum animarum statum mihi Dominus revelare dignatus sit, ex omnibus tamen, quas vidi, animabus nescio, an ulla Purgatorium evaserit, præterquam religiosi illius, de quo paulo ante verba feci, et S. P. P. Petri de Alcantara, nec non illius Dominicani, cujus supra meminimus Vita. XXXVIII.

Difficultas evadendi purgatorio: sunt enim animæ illic detente Evangelico Paralytico similes, seipsas juvare non potentes; constat autem, quam rarum et tenue auxilium a viventibus offeratur.

MEDIA.

Ad Purgatorii pœnam fugiendam, aut minuemendam.

Imitationi Christi studere: sic enim impletur, quod ipse promisit, dicens: Qui sequitur me, non ambulat in tenebris. Jo. VIII, 12.

Christiano modo vivere: nam, teste S. Maximo, tota vita Christiani crux est et martyrium, si secundum Evangelium vivat; atqui Martyres privilegium habent, quod sine Purgatorio ad celum evolent. (S. MAIC. Adde, quod ipsa vitatio peccati sit medium perefflicax, ad flammam illas evitandas, cum juxta S. Augustinum, tanta sit pertranscundi mora, quanta est peccati materia. Talis profecto uti simplicitate sua, morumque innocentia parvulorum vitam assumit, ita cum his quoque sine purgatorio ad celos transibit. S. AUG. ho. XVI, ex. L.

Misericordiam animabus frequenter exhibere: sic enim mensura iterum nobis remittitur Deus; impleturque quod apud Mattheum promisit: Beati misericordes, quoniam misericordiam consequentur. MATTH. V, 7.

Virtutis studium: sic enim B. Virgo Godefrido Monacho nuntiarum jussit, ut de virtute in virtutem proficeret, sic enim futurum, ut verus Monachus, servusque suus et filii dici queat; nec permissuram se, ut anima illius in Purgatorio veniat, sed ipsam susceptoram et filio oblaturam. LANCZ., opus. VI, 463.

Victoria sui, et abnegatio voluntatis propriae: quod medium S. Gregorius sequentibus verbis præscripsit: Audenter dico, quia salutari hostia post mortem non indigebimus, si ante mortem Deo hostia ipsi fuerimus. (S. GREG., l. IV, Dial. c. ult.) Et Christus S. Birgittæ dixit: Qui propriam voluntatem relinquit mihi Deo suo obediens, habebit eorum sine pœna. III. Revel. apud LANCZ., l. c.

Pura intentio: ut Christus S. Mariae Magdalene de Pazzi suavit, dum petens, quæ optima esset preparatio ad pœnas Purgatorii evadendas, alta voce in rapto dixit: Oportet spoliari totaliter nobis ipsis, et vestiri te, o Domine mi, oportet ambulare cum pura, munda et sincera intentione. Hinc illa assidue inculcabat Monialibus, ut, si fieri posset,

etiam letus oculorum, et minimos motus membrorum ad Dei gloriam dirigerent; sic enim recta ad eorum iuras. *Ibid.*

Poenitentia et indulgentiarum lucrandarum studium: nam, teste S. Augustino, cessat vindicta divina, si conversio præcurrat humana. (S. *Aug. serm.* 210) Quod eleganter etiam confirmans S. Petrus Damianus: O quam jucundum, ait, o quam insigne spectaculum, cum supernus Iudex de ereo prospectat, et homo seipsum in inferioribus pro delictis suis mulelat! ubi reus ipse in pectoris sui tribunalibus presidens, trifarium tenet officium: in corde se constituit iudicem, in corpore reum, in manibus gaudet se exhibere tortorem, ac si Deo sanctus penitens dicat: Non opus est, Domine, ut officio tuo punire me præcipias: non expedit, ut ipse me justis examinis ultioni percellas, ipse mihi manus in iudicio, ipse de me vindictam capio, vicemque peccatis meis reddo. Hæc est hostia, quæ viva mactatur, ad Deum per Angelos oblata defertur. S. *Petr. Dam. ep. l. 1, l. VI.*

Labor sedulus pro majore Dei gloria susceptus: uti S. Bernardus indicavit, dum fratrem quemdam sedulo laborantem conspiciens, dixit illi: Eia frater, age, quod agis; nullum aliud post hanc vitam Purgatorium sustinches. *Contemp. l. II, apem III.*

Generosorum actuum exercitium: maxime venia inimicis data, quam cum nobilis quidam frater occisori ad genua procedenti dedisset, Christus sequenti nocte eidem apprensus dixit: Quoniam heri condonasti inimico tuo, noveris, me animam fratris occisi hac hora a Purgatorio liberasse, et insuper animam patris tui ex eadem pena exemisse, et ambos mecum duxisse ad gloriam celestem: te quoque invito in octavam aliam, ut relicta hujus mundi miseria, possis gloria mea frui. Et sic factum est; nam octavo post die bene præparatus sancte quievit. *Daurol. c. II, catech. hist. s. 25, ex 12.*

Sanctorum cultus: Sic Dagobertus Rex Francorum ab ingenti dæmonum turba ad penas abreptus, ope SS. Martini, Mauriti et Dionysii Martyrum invocata crepitus, atque ad caelos deportatus est. Sed et B. Virgo quondam S. Birgittæ dixit, nullam esse penam in Purgatorio, quæ propter illam non fiat remissior et lenior ad ferendum. *Bev. linc. V. Purg., f. 838, l. VI revel.*

ASCETICA.

In primis nosse et credere debet Asceta, Purgatorium dari, idque esse carcere, de quo Christus servo Evangelico dixit: Non exiis inde, donec solvas novissimum quadrantem (MATT. XVIII), hoc enim de carcere mundi, aut inferni intelligi non potest, cum ex inferno nulla sit redemptio, in carcere mundi vero non ponantur omnes tales, qui per ultimi quadrantis solutionem dimittantur carcere.

Nosse debet salutarem timorem hujus pænæ concipere: quem in finem servit B. Guarici Abbatis sententia, sic loquens: Væ nobis, si dies adimpleatur, et purgatio minime adimpleatur, et postea necesse sit impleri, et illo nos igne purgari, quo nihil poenalius, nihil acrius aut vehementius in hac vita potest excoitari! Sed quis ille tam perfectus, tam sanctus, qui, cum hinc exierit, nihil debeat igni illi? quis sic parum et omnem in se scoriam excoxit peccati, ut gloriari possit castum se habere cor, ut dicere possit: Mundum est cor meum, et purus sum a peccato? (B. GUARICIUS, *f. 4, de purif.*) Ex hoc sane timore perfecta erga Deum subjectio orietur, uti sapienter advertit S. Anselmus, sic discurrens: Sciendum est etiam, quia gravior est ille ignis, quam quicquid potest homo pati in hac vita; omnia enim tormenta quæ hinc sunt, facillora sunt, et tamen homines, ne ea patiantur quicquid ob homine jussum fuerit, faciunt; quanto melius est, ut faciant, quæ jubet Deus, ne illa graviora patiantur. S. *Aug. in Elucid.*

Nosse debet solidum modum evitandi Purgatorium, quem quidem Christus olim S. Gertrudem docuisse videtur; cum enim hæc vidisset animam, quæ communibus Ecclesiæ suffragiis juvari non poterat ob quoddam impedimentum, petit a Deo, eam ut doceret quibus orationibus posset obtinere, ut anima cujuslibet defuncti liberetur ab hoc terribili pondere, quod est impedimentum suffragiorum Ecclesiæ. Cui Dominus respondit: Per talem affectum amoris, qualem tu in hac hora sensisti, non per orationes. Et sicut hoc nullus homo potest per se habere, nisi ego dederim, sic etiam tale auxilium nulli animæ præstari potest post mortem, nisi quæ speciali gratia hoc promeretur in vita. Scias tamen, hoc ipsum intolerabile gravamen processu temporis relevari qui-

buslibet orationibus sive laboribus amicorum fidei intentione peractis. Et ita citius vel tardius liberantur, secundum quod conatus fidelium pro eis affectuosiori instat devotione, et secundum etiam quod in vita promeruerunt. Ex qua revelatione facile patet, præ aliis ad evitandas Purgatorii penas efficax esse remedium misericordiam animabus præstitam; hæc enim facit, ut et ipse animæ liberatæ pro nobis efficaciter orent, et nos digni efficiamur, similes illi, quam exhibuimus; misericordiam experiri. LANCIZ, *pass. VI, n. 152.*

Nosse debet, unde gravitas pænæ Purgatorii oritur, quod equidem auctor quidam inominatus apud Mansi sic ostendit: Ad dolorem tria concurrunt et simul uniantur, scilicet potentia, objectum, et utriusque unio. Quod attinet ad potentiam, clarum est, potentiam animæ capaciorē esse potentia corporis, ac proinde animam acerbioris doloris esse receptivam. Quod vero spectat ad objectum, pænâ sensus atrocissima est, quia intelligitur per ignem realem, sine alia comparatione activiore igne nostro elementari: hic enim in comparatione illius est, quasi esset depictus, estque ad hoc ordinatus, ut tamquam instrumentum divine justitiæ eidem rigorose satisfaciat, nec non ut rigor ille ejusque incrementum animas magis magisque purificet et emundet. Quod vero attinet ad unionem potentiæ cum objecto, pænâ quoque intensissima est, quia si demus exemplum corporis aliejus, quod in medias flammâs projectum carbonibusque accensis copiose contactum, hoc certe nullam habet proportionem, si comparetur cum anima in eundem ignem conjuncta; quia unio, quæ fit inter corpus et ignem, fit per extremas utriusque partes et superficies, adeo ut, quando corpus ad ignem accesserit, ignis ossa illius, omnesque corporis partes penetret, ita tamen, quod paulatim id ipsum faciat. At vero cum anima veroissimè igni integre et totaliter sit alligata, ab eodem penetrata, unita, atque ab ejus activitate absorpta, utpote qui ad gradus forte ut oculo ascendit, ab acerbissimo illo dolore nunquam desistere poterit; et ideo quis excessivum hunc ardorem, ejusque intensissimam activitatem assequi valebit? Suarez, adductis multorum sanctorum Patrum aliorumque classicorum Doctorum auctoritatibus, penas Purgatorii a penis inferni sola perpetuitate diserepare asserit; cujus rationem a priori,

ab ordinatione divine justitiæ, desumendam esse dicit: nec non ab offensâ quantumvis minimæ adversus ipsum commissæ gravitate, quæ altioris rationis est, quam omne malum creatura. Et ideo licet non semper æternam meretur, meretur tamen penam graviolem, et quasi altioris rationis, quam Deus in vita futura cum rigore exigit, quia homo in hac vita tempore sibi concessio usus est ad benigniorem compensationem faciendam. Notandum quippe est, quod, quanto res aliqua est magis sensitiva, tanto quoque vehementius dolorem sentiat, quemadmodum in nervis, digitis et libris experimur, quia nervi sunt sensus tactus instrumenta. Anima igitur quæ in flammis purgantibus palitur, in gradu superlativo sensitiva existit, utpote quæ primum mobile et prima causa est omnium sensuum; nam, ut habet axioma illud Philosophicum: Propter quod unumquodque est tale, illud magis est tale. Ideo, ut auctor quidam scribit, cum agit in ipsam aliquod agens lesivum, ipsam maxime lædit, et tanto magis, quanto lesivum est magis activum, ignis autem inter omnia elementa est magis activus. MANSI, *dis. II, n. 5.*

Nosse debet, cur Purgatorium a Deo decretum sit; id quod S. Bonaventura sequentibus verbis declarat: Omnes adstricti tenentur ex decreto divine justitiæ, donec reddiderint novissimum quadrantem; cujus ratio est, quia in suprema Jerusalem nihil inquinatum intrare potest; impossibile est animam intrare regnum gloriæ, quamdiu habet aliquid purgandum. Hoc figuratum est in libris Regum, ubi dicitur: *Malleus et securis non sunt audita in dedicatione templi*; prius enim quadrabantur et poliebantur lapides et ligna in Libano, et postea collocabantur in templo: sic lapides vivi necessario in hac vita quadrantur, et poliuntur merito, vel post hanc vitam igne purgatorio, antequam superedificentur in celo. S. *Box., l. VII, comp. Theol. c. III.*

Nosse debet, an vere per rotas et alia crudelitatis instrumenta torquentur; de qua re sic discitur Haulinus: Quamobrem quæ Tondalus quidam apud Chartusianum de 4. novales cap. XXI, perhibet se vidisse in purgatorio, bestiam nimirum horribilem (cujus ventri animæ immerse durissimas penas dabant, et velut canum, ursorum, leonum, serpentium, et aliorum truculentiam animalium perpetuebantur). Item carnifices cum

cultris, securibus, dolabris, faleibus, terebris, et hujusmodi crudelitatis instrumentis: item alia, quae videre sibi visi sunt alii, non aliud significabant, quam crudelissima, quae fingi animo, et exerceri possunt apud mortales supplicia, non quidem ea ipsa per sese, sed in igne purgatorio eminenter, ut aiunt, contenta reperiri. HAUTIN., l. I, n. 304.

Nosse debet causas, ob quas eadem poena damni tam gravis accidat purgantibus animabus, quas quidem fise explicat Hautinus, dum ait, gravitatem hanc oriri: Primo, ex dilatione visionis beatificae, de qua sic discurrit Suarez: Tale est illud bonum, scilicet visio, ut si opera nostra, vel afflictiones per se spectentur, esset superabundans premium illorum, etsi ad breve solum tempus concederetur: ergo e contrario retardatio tanti boni, et privatio ejus, licet temporalis, maximum malum est, infinite (ut ita dicam) excedens omnia hujus vitae noementa. (SAN. de purg., f. 3.) Secundo, ex desiderio, quo Deum videre desiderant, vehementia; nam, ut S. Thomas recte advertit, quanto aliquid magis desideratur, tanto ejus absentia est molestior; et quia affectus, quo desideratur, summum bonum post hanc vitam, in animabus sanctis est intensissimus, quia non retardatur mole corporis, et etiam quia tempus fruendi summo bono jam advenisset, nisi aliquid impediret, et ideo de retardatione maxime dolent. (SAN. Th. in 4, dist. xxi, q. 1, a. 1.) Tertio, ex privatione amoris beatifici; etsi enim optimum Numen in illo carcere vehementer ament: sed cum adhuc in fidei caligine et ipsa versentur, noverintque quemcumque amorem suum nihil esse ad amorem patrie, quo jam potirentur, nisi veordia sua divino lumini rebelles ante hae fuissent, scilicet amoris sui frigus damnant, dolentissimeque ferunt, non posso se tam eximio illo ac celesti amore totas nunc inflammari. Eo maxime, quod (nescio quia peccato) amor hic expectendus videtur provisione Dei, ac possessione: Nam possessio quidem spei meta est, atque (ut vocant) obiectum: amor autem beatificus castissimi amoris scopus ac votum: quare mallent omnino quaelibet tormenta, et cujusvis boni jacturam perennem perpeti, quam brevissimum hujus amoris (quippe longe prestabilioris boni, gratiorisque recte voluntati) quam horribilis sit, vel jactura quaelibet, vel miseria. Itaque hae maxime causa ingemisunt amantissime animae cum propheta

Psal. cxix. Heu mihi! quia incolatus meus prolongatus est: habitavi cum habitantibus Cedar, sive, ut Hebraei, cum thernaculis Cedar. Quae vox tenebras ac nigredinem notat, atque adeo simul fidei caliginem, simul tenebras purgantium locorum, ubi licet non domos mansuras, sed tabernacula peregrinantium incolant pii manes, tamen pre dolore exclamant: Mullum, id est, nimis incola fuit anima mea. (SAN. l. c.) Quarto, ex jactura gaudii beatifici: etsi enim illorum meror illi gaudio ex aequo respondere nequeat, cum et ipse meror longe sit inferioris ordinis, ut et cognitio, et amor piorum manium; tamen boni, quod gaudium beatifico continetur, magnitudo, jactura illius magnitudinem denotat, et hae tristitiae ex ea orta gravitatem. Certe ludus est et jocus omnis alius meror illi collatus. Quinto, ex jactura graduum gloriae amissorum, de qua sic loquitur Suarez: Existimo, tristitiam illam, ut est poena per se imposita ad purgationem culpae, magis esse de gradibus beatitudinis perpetuo amissis, seu non lucratis propter otium et venialia peccata, quam propter solum dilationem beatitudinis aliquando consequenda: et hoc igitur modo gravius tristantur animae imperfectiores, et quae majorem reatum habent. Sexto, ex reiectione gratiae actualis et sanctificantis: cum enim gratiam, et illius augmentum querere, et admittere optabilissimum sit, repudiare, non potest non esse turpissimum. Nam philosophorum scitum est, ex contrariis contraria consequi. Est sane in gratiae repudiatione inest aliquis illius, imo et Numinis eam offerentis, contemptus. Gratiae quidem, propterea quod rem omnium augustissimam et praestantissimam homo tanti non estimat, quanti abjectissimas mundi quisquillas, quas utique magno labore, gratiam vix levi vult mercari. Numinis autem despectio inde promanet, quoniam, qui donum tantum ac tale rejicit, donantem contemnere censetur. Etenim quemadmodum honoris excellentia a persona honorantis petenda est, ita et doni, quod honoris habet rationem, pretium a dignitate dantis promanet. Et ita moribus hominum comparatum est, ut torques ac bullae a regibus donatae, etsi per se non admodum pretiosae, maximi aestimantur. Sicut ergo, qui regis donum vilipenderet, pariter ejus dignitatem haberet contempti, ita, qui gratiam (summum Dei donum) contemnit, Deum contemnit.

Septimo, ex peccatorum recordatione: nam ut Sancti Ambrosius ait, nullus dolor major est, quam qui peccati mucrone vulnerat conscientiam. Octavo, ex neglecta satisfactione tam ex opere operantis, quam ex opere operato; id quod Hautinus sic ostendit. Quiritur Jerusalem, plangitque apud Jerem. vatem Threnarum c. 1, 15, rem mirandam. Nam de Deo iudice loquens: *Vocavit, ait, adversum me tempus.* Quorsum? scilicet, ut ipsam tempus miseram illam ream, vel testis, vel accusator ageret. Quid ita? Quoniam, cum conditum esset eique concessum ad praestandum vero Numini obsequium ac cultum, malesana ad idololatriam et seclerum omne genus tempore abusa esset. Non dissimili ratione ingemiscunt pii manes graviter redargui se a tempore, quod in vivis transgere: quia, cum datum eis esset ad facilem pro culpa suis satisfactionem, per intolerabilem seordiam suam otiose illud fessellere. Porro tot sunt illud voces, quot horae, immo quot momenta: nec pauciora capita accusationis. Propterea quod omnia praeterite vitae momenta eorum mentibus sese obtrudant, simulque propriam singulis momentis satisfaciendi opportunitatem, cujus neglectum acesant. Atque hinc non modicus piorum manium meror, hinc illi gemitus; nolui dum possem! non possum, dum vellem! O mihi praeteritos referat si Conditor annos? sed heu! tempus non erit amplius. Apoc. x. *Heu! homo vanitati stivalis factus est, dies ejus sicut umbra praeteriunt.* Psal. cxviii. Quam enim vanum atque insanum est sinere, ut dies et anni praeterfluant velut umbra, quippe inanes et meriti et satisfactionis, cum utroque pleni duei possent, et facili negotio pretioque longos, et ingenue cruciatus redimere! *Ecco, clamat, et ingemit anaquaque anima, mensurabiles posuisti dies meos, et brevi sane mensura, et tamen substantia mea tanquam nihilum ante te.* Psal. cxviii. Cum enim breve spatium vitae cumulandis meritis, solvendisque levi pretio noxarum mearum poenis, totam suspendendum fuisset, heu! prope totum vacuum abiit, et licet variis negotiis distentum, laboribusque exercitum, iudicio divino instar floeci ac nihil reputatum est, quia mundo, non Deo ac saluti impensum. Ita, quod Jobus gemebat cap. xvii, *dies mei transierunt: cogitationes meae dissipatae sunt, torquentes cor meum: illae inquam, cogitationes, quibus lactabam animam spe inani ali-*

quando satisfaciendi, dissipatae quidem sunt, attamen non cessant jam distorquere, et excruciare animum. HAUTIN., l. I, n. 237.

Nosse debet, quod, etsi maxima sit animarum purgantium poena, non tamen illa sint omnis solatii, et gaudii expertes. Nam, ut S. Bernardinus Senensis advertit, multiplices titulo gaudent. Immo quia confruatae sunt in gratia, nec valent malum velle, nec agere. Secundo, quia sunt certae de gloria. Tertio, quia affecta sunt bene erga justitiam divinam in se. Ideo delectantur, patienter tolerando divinam justitiam in se. *Lactabitur justus, cum viderit vindictam.* (Psalm. lvi), scilicet super se exerceri. Quarto, ob conformitatem cum Dei voluntate, ideo voluntarie sustinent omnia. Ut enim testatur Hugo de artha Sponsae, si poena inferni esset voluntaria, non esset poena. Hinc patet, etiam inter haec gravissima tormenta, meliorem, et feliciorem esse statum carum animarum, quam hominum, qui sunt in mundo. Ibid. a. 2, cap. 1. Quinto, ob Sanctorum affectionem; Sancti enim assidue orant Deum pro illis proximis suis, quos cruciari cernunt. Sexto, ob iustorum participationem; sicut enim membra jam nutrita subveniunt aliis membris, sic et ii, qui e Purgatorio transierunt in paradisum, precibus suis juvant animas in Purgatorio. Septimo, ob propriam perfectionem; nam, secundum S. Augustinum, qui in hoc seculo magis meruit alios adjuvare, in altero amplius juvatur. Poena, quod moriatur pauper cum multis meritis, tamen habens aliquid ad purgandum; et moriatur dives aliquis cum paucis meritis, habens plurima ad purgandum. Dico, quod elemosynae per divitem dispensatae pauperi proderant amplius sive minus, prout suis orationibus, meritis, et exemplis, in praesenti vita juvit divitem illum vivam sine defectu. Ex quo patet, quod utile fit orationibus, et meritis, et exemplis vivos vel mortuos divites, et quoslibet adjuvare, cum haec plus proficiant facienti, quam recipienti. Octavo, ob proximorum subventionem, quae animabus innotescit, divina inspiratione, vel Angelica revelatione, vel noviter morientium annuntiatione, vel experientia cognitione, quia scilicet propter suffragia, quae illis impenduntur, sentiunt sibi minui poenam. Et hoc conveniens est, ut, cum de Purgatorio fuerint liberato, gratias suffragatoribus suis referre sciant. Non enim possibile est, ut ingratitude vel aliud quodcumque vitium locum

habet in gloria illa sempiterna. Ibid. art. 2. cap. II. serm. 65. Nono, aliud est gaudium animæ recipientis, nam magis prosunt suffragia illis, pro quibus fiunt. Decimo, est gaudium facientis, nam talia suffragia plus prosunt facienti, quam aliud aliquod opus misericordie, quia quanto est miseria major, tanto est major misericordia. Unde S. Joannes Damascenus in serm. de his, qui in fide dormierunt, ait: Quicumque proximi salutem temporalem curat, primum sibi prodest, secundum proximo; Ideo ista suffragia facta in charitate, prosunt facienti æternaliter, sed recipienti non nisi temporaliter. De tali æternali profectu, qui provenit facienti, gaudet etiam, qui in Purgatorio sunt. Si autem is, pro quo fit oratio, est in inferno, ad facientem revertitur suffragii virtus; si autem in celo, tunc salvatus obligatus est ad orandum pro suffragante: et pie creditur, quod id proficiat. Undecimo, gaudium est particulare; nam suffragia, que fiunt pro uno, plus ei prosunt, quam si eadem pro pluribus fierent. Ubi secundum Richardum in IV. dist. 41, nota, ad curandum penam concurrebat virtus agentis, et dispositio patientis: quia juxta Philosophum lib. II. de anima, actus activorum sunt in patiente prædisposito. Potest ergo diminui poena, vel propter diminutionem virtutis ex parte agentis; vel propter diminutionem dispositionis ad patientem ex parte sustinentis. Unde inæqualiter dispositi ad patientem ab æquali virtute, inæqualiter patiuntur, v. gr. poena magnam onus portantis minui potest, vel per diminutionem oneris, vel per aliquam confortationem virtutis illius, que portat onus. Sic et poena Purgatorii minuitur. Primo, per satisfactionem; secundo, per consolationem quantum ad diminutionem poenæ. Primo modo, suffragia pro uno facta aliis quidem nihil prosunt; secundo tamen modo, facta pro uno, aliis prosunt, quia per Dei misericordiam suffragia pro innovis in Purgatorio existente aliis omnibus innotescunt et quia se invicem diligunt in charitate, ideo omnes gaudent de illius poenæ alleviatione, pro quo suffragia facta sunt. Non credo tamen, quod tantum gaudium in eis sit, ut totam eorum poenam totaliter tollat: nec forte abbreviat, sed forte intentionem patientis mitigat. Duodecimo, gaudium est generale vel universale: quod sit, quando generalia suffragia pro defunctis fiunt. Tunc quidem talia suffragia melioribus prosunt, quia juxta

ordinem justitiæ distributiæ meliora bona communia melioribus secundum virtutem distribuuntur. S. Bas. Ser. x, 2, f. 53, ar. 2, c. III.

CONCEPTUS PRÆDICABILES.

Ex occasione thematis: *Sancta, et salubris est cogitatio pro defunctis eorare, ut a peccatis solvantur*, (MACH. XII, 46.) potest existantia, et veritas Purgatorii probari, idque tribus potissimum testimoniis, cum juxta Christi testimonium, in ore duorum vel trium testium stet omne verbum. (MATTH. XVIII, 16.) 1. Auctoritate S. Scripturæ, juxta textum § 2. citatos, quorum unus alterve literis seligatur, et explicetur. 2. SS. Patrum: quorum testimonia § 3. reperire est. 3. Ratione: quod triplici ratione fieri potest, nempe vel ostendendo quod, ut ipse etiam Cicero dicitur: constat experientia, hominum alios esse optimos, et his merito præmia æterna deberi; alios pessimos, in quos proin recte poena æterna constituta sit: alios demum ex parte bonos, ex parte malos: et pro his necessarium esse locum, in quo a peccatis purgantur: vel demonstrando, quod ipsis etiam Ethicis lumen naturæ dicitur, esse similem locum, uti § 13. ostenditur: vel enarrando varia exempla, quibus probetur mortuos a vivis opem petiisse, et quibus fidem adhibendam esse ob qualitatem circumstantiarum, ipsa ratio dicitur. Quæ omnia fusius didicita apud Faber, conc. 1, in commem. anim. et apud Jacobum Montfordum tr. de mis. animabus exhibenda c. 1 et II, videri possunt.

Ex occasione thematis: *Funiculus triplex difficile rumpitur* (ECCLES. IV, 11): potest dicere Concionator, nihil esse communius, quam ut omnes homines ad Purgatorium properent, atque ad flammam illas vehementius succendendas ligna. ipsi comportent, cum etiam junctus sopites in die cadat; et quod dolendum, paucos esse, qui dicam de illo loco perquisitæ estimationem habeant; se proinde triplici funiculo eos retrahere conaturum, id est, demonstratarum triplici causa, cur Purgatorium singulari studio declinare debeat. 1. Ob gravitatem poenæ sensibilis, que tum ex varietate, tum ex acerbitate colligi potest, cum juxta fundatam doctrinam Doctorum, gravior sit minima poena illius loci omnibus tormentis et mortibus hujus mundi. Fingamus autem homi-

nem quempiam singulis in membris acutissimum morbum chiragra, podagra, colica, dentium, calculi etc. habere: aut reum omni genere tormentorum, quo ullus Martyrum est excarnificatus, torqueri, quantopere non abhorreamus a tali miseria? atqui gravior est Purgatorii poena. 2. Ob carentiam visionis beatificæ, quæ tanto gravior est, quanto vehementius est desiderium dicte visionis ex summa æstimatione illius conceptum. 3. Ob distantiam, quæ triplici ex capite oritur; nempe ex temporis ipsius longitudine: ex poenarum acerbitate, quæ facit, ut una hora aliquot annis æquivalens visa sit: et ex desiderii vehementia, quæ facit, ut omne tempus, quod ab impletionem illius suspendit, longum videatur. Quæ omnia fusius explicata videri possunt apud Jacobum Montfordum cap. III et seq. et Mathiam Fabrum conc. III in commemoratione animarum.

Ex occasione thematis: *Educ de custodia animam meam* (Ps. CXLI, 8): potest explicari, quam gravis ac molestus, atque adeo merito fugiendus sit Purgatorii carcer, ob quadruplicem causam a S. Bonaventura assignatam, nempe. 1. Quod reddit meritum impossibile, quia tunc venit nox, quando nemo potest operari. 2. Quia reddit jugum inefrugabile: cum per potentiam Dei plus quam mille ferreis calenis januisque teneantur, et constringantur. 3. Quia reddit debitum insolubile: cum tempus ibi sit patiendi dumtaxat, atque adeo non nisi alienis meritis hoc debitum exsolvi citius quest. 4. Quia reddit incendium intolerabile: cum ibi gravior hora una in poena sit futura, quam hic centum anni in amarissima poenitentia, ut loquitur pius Auctor. (S. Bos. in serm. de anim.) Quæ omnia videri possunt fusius deducta apud Henricum Engelg. in commem. anim. § 1.

Ex occasione thematis: *Esto contentius advenario tuo, dum es in via* (MATTH. I, 25): possunt varia media ad conciliandum Christum, satisfaciendumque pro poena proponi, precipue tria. 1. Orando, ut debitum dimittatur, sicut Christus docuit, dum in oratione Dominica etiam hanc petitionem posuit: Et dimitte nobis debita nostra. 2. Amando: quia amicum proprium est, amato debita facile condonare; hinc de S. Maria Magdalena Christus dixit: Remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multum. 3. Mutis remissione: si scilicet Christo vel inimicis sua de-

bita dimittamus, vel si amore ipsius pro animabus in Purgatorio existentibus frequentur oremus et operemur, sique eorum debita solvamus; hæc enim omnia ut sibi facta reputat Christus.

Ex occasione thematis: *Ignem ardentem extinguit aqua* (ECCLES. II, 33): potest ostendi, quomodo ignem Purgatorii respectu nostri extinguere, id est, evitare debeamus: Vide licet. 1. *Affundendo aquam poenitentiae seu lacrymarum*: si enim nos ipsos diducereamus (id est, puniremus), non utique judicaremur, teste S. Paulo. (I. Cor. II, 31.) 2. *Affundendo lac misericordiae*: nam hæc specialiter aptum esse ad ignem extinguendum, experientia ostendit; sed aptius est lac misericordie ad ignem Purgatorii extinguendum, ut jam pridem sanxit Daniel Nabuchodonosori dicens: Peccata tua elemosynis redime, et iniquitates tuas misericordiis pauperum. (DAN. IV, 24.) 3. *Subtrahendo ligna*: nam, ut Salomon ait, cum defecerint ligna, et extinguetur ignis (PROV. XVI, 20), hæc autem ligna nihil aliud sunt, quam ipsa peccata. Unde S. Bernardus: Cesset voluntas propria (per quam peccatum committitur), et infernus non erit. Vide hæc fusius apud Fabrum in conc. VI, comm. autem, et in Auctario the. IV, in festo S. Jo. Baptistæ.

Ex occasione thematis: *Qua mensura mensi fueritis, eadem remetietur vobis* (LUC. VI, 38): potest ostendi, non esse efficacius medium evadendi Purgatorium quam si quisque conceit, nullas ex Purgatorio animas liberare, idque probari potest triplici ratione. 1. Ex parte Christi, qui perinde reputat hoc beneficium, ac si sibi fuisset exhibitum; ac proinde merito eximit a Purgatorio illum, qui ipsum toties in animabus exemit. 2. Ex parte animarum liberatarum, quæ agnoscens beneficii magnitudinem, tum ex gloriæ acceleratæ magnitudine, tum ex poenarum abbreviatarum acerbitate, non cessant orare pro suo benefactore, ut ne ipse quoque veniat in locum illum tormentorum. 3. Ex parte æquitatis: quia acquisitum est, ut qua mensura mensi sumus, eadem remetatur nobis. Quæ fusius explicata vide apud Montfordum cap. II.

Ex occasione thematis: *Tibi dabo claves regni caelorum* (MATTH. XVI): potest ostendi: 1. Quam magnus thesaurus in Ecclesia a Christo sit repositus ad debita nostra extinguenda. 2. Quomodo ad hunc thesaurum claves Pontifici sint tradite, isque per eas

aperuerit eum, variasque indulgentias eum in finem proposuerit. 3. Quam efficax hæ indulgentiæ sint medium ad debita sua solvenda, et quomodo quisque earum se participem facere possit ac debeat. De qua materia vide fasus disserentium Montfordum c. xiv, et Fabrum in Auctario them. iv, n. 4, in festo S. Jo. Bapt.

ANIM. CONCEPTUS.

QUALITAS. — In Offertorio Missæ, quæ pro animabus defunctorum celebratur, lacus eusdem sit mentio, qui ad lacum leonum, in quem Daniel projectus fuit, alludit, dicitur enim: *Libera eas de ore leonum, et de profundo lacu*: Et certo ex omnibus sacra Scriptura locis, ad vivaciter nobis describendum animæ alicujus in flammis illis purgantibus detentæ statum, aptior, magisque propria hæ lacus figura alia solvi non poterat. Enim vero Rex Babiloniæ permisit, ut Propheta Daniel, licet ipsi summo amore deditus esset, in prædictum lacum projiceretur, avidis ferarum illarum faucibus exponendus, atque ab iisdem devorandus; permisit, inquam, vel invitus, prout ex verbis illis colligitur: *Abiit Rex in domum suam, et dormivit eocænavus, cilique non sunt allati coram eo, insuper et somnus recessit ab eo, permisit vero idipsum, ut Medorum atque Persarum legibus satisfaceret, secundum quos Regi in hæc pœna dispensantia facultas non erat. Eadem quoque ratione Deus (licet animæ purgantis in gratia et amicitia ipsius constituta) sint, et de sua æterna gloria securus; licet etiam illas summopere diligat, utpote ipsi deinceps per omnem æternitatem conjungendas) his non obstantibus, in communibus inviolabilis justitiæ suæ legibus nequaquam dispensat; si quidem semel statuit, quod nil contingatur in regnum eorum, ac proinde quod, priusquam in regnum eorum aditam habere possint, purificari debeant ab omnibus sordibus peccatorum suorum contractis. Septem leones ad dilacerandum Prophetam destinati, septem præfigurabant vitia capitalia, reatus item, et reliquias peccatorum a quibus in mystico hæc lacus expurgantur. In leonibus adeo excessivis prædominatur calor, ut semper ob eandem febri laborent; unde merito non solum propter trulentiam, verum etiam ob ignem, quem sibi congenitum habent, flammam illas purgantes apissime præfigurant. Observanda quoque in hæc his-*

toria est notabilis quædam circumstantia; sicut enim Rex nihil adeo desiderabat, quam condemnati Daniels liberationem, prout ex jubili et lætitiæ demonstrationibus, quas post Daniælem liberatum addidit, manifeste deducitur; ita quoque Deus nihil adeo vehementer desiderat, quam ut anime illæ ex hoc pœno carcere liberentur, diviniæque suæ justitiæ debita solvatur satisfactio. In cuius figuram motus est Deus, ut Angelum quemdam e celo in Judæam amandaret, ut per apprehensum, et ex capillo suspensum Abacne Prophetæ, famelico in lactu suo prandium deperiret, quod præfigurabat suffragia, quæ (Deo inspirante) a devotis fidelibus in utilitatem et subsidium animarum illarum offeruntur, et specialiter incrementum Missæ sacrificium, quod præ cunctis aliis efflexit est, et satisfactorium. Observandum tamen hoc loco est, quod Angelus ille Daniæli cibum hanc non immediate attulerit, sed Abacne induxerit, ut prandium hoc illi ministraret. Ipse quidem ad hoc multum contulit, dum Abacne in brevissimo tempore in regionem adeo procul distitam, quemadmodum Judæa a Babilonia distat, deportavit. Per quod Deus indicare voluit, quod Angeli, utpote qui non sunt viatores, nec in statu mœrendi constituti, opera satisfactoria pro illis animabus offerre nequaquam possint, cum hoc solum ad nos pertineat, ipsi tamen partibus suis non desint, utpote qui in beneficium illarum animarum corda fidelium ad hæc suffragia ferenda pro virum suarum possibilitate movent et inspirant. *MANST, dis. 1, n. 1.*

Rupertus Abbas præ quavis alia figura Cherubinum considerat, ad ingressum terrestria paradisi collocatum, a quo gladio flammeo et versatili homines arcebat, licet certe sacro textu: *Collocavit ante Paradisum voluptatis Cherubinum, et flammeum gladium atque versatilem*; dicitque prædictus Rupertus Abbas, Flammeum gladium, atque versatilem ante Paradisum esse collocatum, ut quicumque deinceps admittendi sunt illuc, transeant per examinatum ignem. Observandum porro est, hunc Cherubinum eum gladio illo flammeo ibidem non fuisse collocatum, ad arcendum ab ingressu Paradisi homines, nisi post perperam innocentiam et justitiæ originalis jacturam; ut per hoc insinuetur, quod pariter ignis purgatorius nos ab aditu in Paradisum caelestem excludere nequeat, nisi quando nostra culpa in-

nocentiam amisimus baptismalem. Quarendum porro occurrit hæc loco, quo mysterio Deus ex omnibus novam Angelorum choros potius Cherubinum elegerit, et non aliquem ex Potestativis vel Dominationibus, vel Seraphinis, qui ad hoc munus magis apti fuisse videbantur, eo quod præ nimio amoris incendio scintillarent, et arderent? Respondet Rupertus: Recte Angeli, qui hujusmodi presunt, Cherubin de plenitudine scientiæ vocantur, ipsi namque judicandi plenam habent scientiam; sciunt enim, quid in libro ejusque nostrum scriptum sit, et in novissimo recitatur sunt libros illos, de quibus in Daniele scriptum est: *Judicium sedit, et libri aperti sunt. Bene etiam habent memoriam traditionum, quid boni aut mali gesserit quisque nostrum, Flammeum etc.* Per ignem tribulatio et ærumne hujus vitæ denotantur, quia Deus tanquam aurum in fornace probavit electos; qui autem peccata per adversitates patienter toleratas non purgat, neque illos contritionis et amoris super omnia actus (qui pariter per ignem figurantur, de quo dicitur: *Ignem veni mittere in terram*) in hæc vitæ excitant, illis opus est, ut per flammam purgantes pertranseant. *Gladium.* Porro gladius justitiæ signum est; *Jactus Dominus, et justitia dilexit, æquitatem eiecit vultus ejus.* Et ideo Deus indispensabilem condidit legem, quod nulla anima vera filiorum libertate perfrui possit, nisi prius debitum in hæc presenti vita contractis plene satisfecerit. *Versatilem*: per hoc, quod ensis hic flammeus versatilis sit, Deus indicare voluit, pœnam Purgatorii amovibilem esse, non vero item pœnam inferni, ubi nulla est redemptio. Advertenda quoque est alia quædam notabilis circumstantia, scilicet quod sacro textu non dicitur hunc gladium, huncque ignem in manibus Cherubini fuisse positum, sed potius ita habet: *Collocavit ante Paradisum Cherubinum*; et potest separatim subdici: *Et flammeum gladium, atque versatilem.* Quia Angeli nequaquam pœnarum nostrarum ministri sunt; quia potius in utilitatem nostram fideles devotos instigant, ut animabus suffragia porrigant, quam id ibi sunt detente. Et ideo antiquus quidam interpres *Versatilem* considerans, inquit: Gladius versatilis dicitur, quia potest removeri. *RESPONDIT Abbas t. III, in Gen. xxxii.*

David Rex Legatis illis, qui ab Ammonitis adeo indigne tractati fuerant, præcepit, ne coram facie sua apparerent in regia,

sed manerent in Jerico, donec crescerent barbæ eorum, id est, ut Glossa exponit, donec digni habeantur presentia sui regis; quod si igitur hi Legati citra ullam ipsorum culpam suam indigne tractati, aliquandiu expectare debuerint, donec conspectu regio digni efficerentur, quanto convenientius est, ut anima mundetur et purificetur, ut sit non habens maculam neque rugam, priusquam in conspectu Regis gloriæ compareat. *MANST dis. 1, n. 10.*

Nescio, an paradoxum sit, dicere, ignem Purgatorii pœnosiores esse igne illo, quo puniuntur damnati. Porro Aristoteles in ea est opinione, quod flamma activior et voracior sit in summitate, quam in fundo: ejus dicitur veritate supposita dici posset, ignem Purgatorii acerbiores esse igne inferni; hic enim est infimus, id est, in centro: ille vero altior est, circa vastam illius globi terrestris superficiem. Ad idem probandum alia quoque adduci posset melior ratio: quia justitia Dei reprobos punit citra condignum: at vero ab animabus purgantibus eadem Dei justitia summo cum rigore et punctualitate satisfactionem exigit. *Non exies inde, donec reddas novissimum quadrantom.* Quia ex toto rigore justitiæ in Purgatorio secundum mensuram præscriptam satisfacere debemus. *Ibid. dis. II, n. 1.*

Job aliquando inter alia questus est: *In amaritudinibus moratur oculus meus*: de oculo queritur, inquit, Tertullianus, qui totus in tormentis positus est. At vero ex quo totum ipsius corpus vulneribus a verbibus exesis faucium fuerit, mirum est, quare de solo oculo fuerit conquestus. Omnia in figura: representabat namque Job quamdam in Purgatorio constitutam animam, quas tametsi atrocissimis et innumericis absorbebat doloribus, specialiter tamen ex oculo affligitur, id est, ex eo, qui Deum videre non possit. Unde continuo ait: *Quando veniam, et apparebo ante faciem Dei?* Omnes quidem alie pœne tolerabiles sunt, at vero pœna damni omnes alias excedit. Tametsi enim anima purgans, de gloria, quam in clara divinatione consistit, certissima sit et secunda, at tamen ex illa gloriæ dilatione longum quemdam et pœnosissimum sustinet infernum. Nam, ut Sanctus Antonius ait: Anima a corporis gravamine separata, tunc intelligit Deum summum bonum, et quod ad illud adipiscendum est creata: et quia immediate ipsum summum bonum possideret, si non es-

set in ea impedimentum. Duplex igitur tormentum animam cruciabit, scilicet hæc dilatio impatientissima se cum Deo uniuersi, innumeris aliis purgantibus ignis penis con-
iuncta; et remorsus vermis voracissimi, quo cor illius continuo redetur, eo quod Deum adeo erga se beneficium offenderit; id quod tunc per lumen sibi infusum, perque vivacem apprehensionem evidentiis cognoscet. *TEXT. l. de patient.*

Sacer textus de Absalone refert, quod cum interueniente Joab, in gratiam Davidis patris sui restitutus esset, jamque eum ab exilio revocari iussisset, cum hoc tamen pacto, ne ante faciem suam compareret. *Revertatur in domum suam, faciem autem meam non videat;* adeo contristatus fuerit ex eo, quod patris, quem exasperaverat, faciem videre prohiberetur, ut ponam hanc veluti clavum cordi suo infixum senserit, unde in hæc prorupit voces: *Obsecro ergo, ut videam faciem Regis, quod si memor est iniquitatis meæ, occidat me.* Videre igitur faciem Davidis, potius estimabat gratiam, quam vitam commodam agere. Al vero finiti ad indultum nulla est proportio. Facies etenim Dei glorificat, omnesque animas, quæ in celo sunt, beatas efficit, et bonum quoddam infinitum conciliat, cum beatitudo sit status omnium bonorum aggregatione perfectus. E contra vero in Purgatorio degere, non solum est palli penas inferni quoad sensum, verum etiam penam damni sustinere, licet solum ad tempus. At vero ex alia parte quia anime illæ securæ sunt, quod tandem aliquando coram facie Dei sint comparitura, hæc tam immensi boni dilatio tanto plus illas cruciat, quanto boni hujus infiniti consecutionem ardentius aspirant; nam spes quæ dilertur, affligit animam: unde sicut juxta proportionem spei crescit et augetur afflictio, consequens est, quod cum anime Purgatorii pro objecto spei suæ bonum aliquod habeant infinitum, de quo aliquando consequendo securæ existunt, infinitam pariter sustineant penam ex dilatio consecutionis. *MANST. ibi. 7, n. 5.*

Israëlitæ, qui in Babylonia detinebantur captivi, lamentabantur dicentes: *Super flumina Babyloniæ illic sedimus, et flevimus.* At vero cur juxta flumina illa sedentes plorabant? num forte quia luto immersi erant? vel quia in cavernis subterraneis detinebantur? aut vero quia pedes eorum compeditibus, manus vero catenis vinetæ erant? vel

denique quia in humeris suis immensaangebantur portare pondera ad muros Babyloniæ restaurandos? Nihil horum illos ad fletum permovebat: quid ergo? hoc solum: *Cum recordareris tui, Sion.* Omnia in figura contingebant illis. Cuncta namque excessiva tormenta corporalia tanti non faciebant, quanti hoc unicum, quod scilicet se tam præcul ab Jerosolyma positos esse recordarentur. At vero quænam terrenam infer et celestem Jerosolymam est proportio? Ad hæc Propheta regius suspirabat, dum inquit: *Quando veniam, et apparebo ante faciem Dei? fuerant mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte, dum dicitur mihi quotidie: Ubi est Deus tuus? Ibid.*

S. Bonaventura ait: Plus satisfacit hoc homo valde modica pœna voluntaria pro peccatis assumpta, quam ibi per maximam; sive quia ibi est involuntaria, sive quia, si ibi est voluntaria, est tamen ratione status immeritoria, nulla laude vel premio digna. Timeant igitur peccatores hunc ignem, qui nihil relinquit intactum, vel nihil penitus impositum, sive verbum fuerit permodicum, sive opus inutile, sive quid medicum in corde peccatum: unde dicitur: *Quis stabit ad videndum eum? S. BONAV. de Sanct. Laur. serm. 1.*

Abierunt in Ægyptum fratres Josephi, comitemque habebant Benjamin, quod Josephus id ita præcepisset. Erat Benjamin Josephi uterinus frater. Cumque illum coram vidisset, percontatus est, num frater ipsorum esset: ut audivit esse: *Convoluta fuerunt viscera ejus super fratre suo,* inquit scriptor Genes. XLII, vers. 30, quo LXX, transtulerunt: Torquebantur viscera ejus. Quid vero illud, quod animum ejus tantopere exulcerabat qui præsentem habebat fratrem tam vehementer expellitum? Respondet S. Ambrósius I, de Joseph c. X. Torquebantur viscera ejus, quia completendi ejus, quem desiderabat libertas differebatur. Ratio status non permittebat, ut sub id tempus sui erga fratrem affectus signa ederet, cum e contra amor plurimum sollicitaret, ut illum suavi complexu stringeret, nec sui nescium relinqueret, denique etiam luculentis signis sibi charissimum amantissimumque demonstraret. Cumque illum coram habere, nec gaudere illo, uti optabat, posset, ideoque torquebantur viscera ejus, hæc illi lethalis anxietas erat; nec enim aliam tam est crudelis, quam frui non posse bono,

quod proximum habeas. *Dir. Nvss. § 2, in ser. II, post Domi. 1, Quadr.*

Invitæ colorum Regina invisum cognatam suam Elisabeth, quæ profundissime humilitatis exercitatio fuit. Dum tecta subit, ut Deo facta erat, gloriamque colorum ac terre castissimo utero gestabat, ita vix dulcem amicam salutationem Mariæ Elisabeth addixit, quando exultavit infans in utero ejus, quando Joannes intra maternum alvum subsilivit. Hos saltus sacri Expositores voluit fuisse indicia et effectus notitiæ hospitii, qui illi advenerat. Quid vero significare voluerit infans Joannes, quando Salvatoris sui certior factus intra maternum viscerum claustra salibus luit, taliaque indicia edidit ipse nondum editus? Sanct. Joannes Chrysostomus in explicatione istius verbi, *Exultavit,* peculiare aliquid scribit, dicens: Tamquam injustam custodiam quætiebat matricem, in claustra naturæ insultabat calculus, et clausis labiis, voceferabatur figuris, talia matri dicens; injuste facis, o mater, quæ tardas Prophetam, gestas in utero procreorem Christi Regis, Martyrem stringis. Hæc ex illo Metaphrastes apud Surium 24 Junii. Ut aves caveis incluse, et angusti carceris impatientes, omnia perbentant, si qua forte in liberum evadere aerem contingat; ita Joannes, quod usus lingue negabatur, toto corporis gestu, et subsaltatione satis indicabat, quam invitus illis materni corporis circumsciberetur angustiis, et quam vehementer prodire in lucem cuperet. Sed illud in verbis Joannis expendendum, quod matri velut dixisse fertur: Martyrem stringis. Unde vero nasci potuit Martyrium Joannis, aut quis carni-fex mortem illi intra uterum parare, et adornare matris? Quis carni-fex, dicitis: quis tyrannus? Non alius quam vicinitas boni propinqui. Itaque benedixit Joannes: Martyrem stringis, nam ad manum habere Deum, nec illo frui pro voto posse, hoc est esse martyrem, et grave aliquid pati, nec enim crudelius est tormentum, quam habere bonum coram se, nec posse illo gaudere. *Ibid.*

ANXIA, et saucia animo Sponsa dulcem et amabilem Sponsam perquirebat, qui nonnumquam (ut sincerior puriorque Sponsæ suæ amor evaderet) fastidia illi adferre quædam solebat, post quæ gratiores ac juveniores ipse suavitates accidunt: *In lectulo meo, in quo caste ac dulciter conquiescere consuevimus, per noctes quæsi vi quem diligit*

anima mea: quæsi vi illum, et non inveni: ait illa Cant. III, vers. 1. Discesserat scilicet sponsus a molli strato, ubi illum Sponsa indagabat. Gilberti Abbatis observatio est, nunquam majores animi angustias passam Sponsam, quam hæc vice et occasione. Cujus hæc subjecti rationem: Nemo enim, quod ardentem quærit, non anxie caret, tantoque cumulatior angustia, si vicina spe jam jamque apprehensura fraudatur. Proxima erat Sponsa delicioso Sponsi lecto, in quo castas honestasque voluptates captare solita, quas tunc illi, ut merendi copiam majorem faceret, Sponsus negabat. Hoc vero, ait Gilbertus, fuit pati cumulatior angustia atrocioris cruciatus: habere enim vicinum bonum, nec eo frui posse, pœna quædam penarum est, et tormentorum tormentum. *Ibid.*

MISCELLANEA.

VERITAS. — Tres in Orbe principes Religionis sunt, et omnes pro mortuis curam gerunt. 1. Judaica, quæ suum Mahosor, libellum preceptorum, passim precibus pro Defunctis impletum habet. 2. Turcica, quæ pariter pro mortuis orat, et reverenter admodum de his loquitur; alique sex mille lampades ante sepulchrum Mahometi in Urbe Mecha. 3. Christiana, de qua constat. Soli Hæretici misericordie expertes sunt, ad quorum sepulchra cum cantetur tantum et prædicetur, perijt cum sonitu memoria eorum. *BESSÆUS. in comm. min.*

Etiã Ethnici mortuos colendo censuerunt. Hinc Albani cum mortuis sepeliebant, quæ charissima et pretiosissima fuerant; et Cicero scribit, primum ad pietatem gradum esse eorum, qui ante nos vixerunt, meminisse. *Ibid.*

Abalone biennio exulare jussus est ab aula patris, tametsi David omne ei peccatum remisisset; (II. Reg. IV.) ita licet culpa quibusdam morientibus remittatur, manet tamen pœna in Purgatorio exsolvenda.

Com Princeps Radzivilius Turcam quemdam aviculas captas dimittentem interrogaret, cur illi faceret respondit is, se credere, merito hujus operis animas propinquorum suorum nonnulli sublevari. *Ep. II, in peregr. Jesol.*

QUALITAS. — Recte clamant anime Purgatorii: Miserimini mei, saltem vos, amici mei, quia manus Domini tetigit me; non

enim utraque manus, nempe eternitas et acerbitas penarum, sed una dumtaxat temporalis pena eos tetigit. *Bessus in comm. anim.*

S. Gertrudis vidit animam quamdam non potuisse communibus Ecclesie suffragiis iuvari, donec aliquantulum purgata, Deo miserante, deponeret onus culparum, scilicet inveteratarum, ab ea prius neglectarum. L. II, in *fn.*, c. xix.

B. Maria Magdalena de Pazzi in rapta dicebat, omnia tormenta, quae passi sunt Martyres, fuisse tanquam amonum horum respectu eorum, quae infliguntur in Purgatorio. *Vit.* p. 2, c. xiii.

AUCTORES.

Luens Pinellus de altera vita a cap. xxv, lib. I, usque ad 30.

Dionysius Casianus de noviss. lib. II, a cap. xiv, usque ad 34.

Jacobus Montfordus in tract. de misericordia animabus prostanda.

Seelen-Hülff. Martini de Roa.

Herold Georgii Rauch.

Nicolaus Lancizus opusc. 6, c. x et xi.

Casparus Tausch, in matre dolorosa par. 3, c. vii, per aliquot SS.

Johannes Andries I. de Purgatorio.

Philippus d'Outreman, p. 2, Pædag. c. xix et xx.

Laurentius Beirlinek in Theatro Vitæ Humanæ. Vide eodem.

Mathias Faber in comm. anim. c. i, ii, iii, iv et vii, et in Auct. them. 4, in festo S. Jo. Bapt.

Henricus Engelgrave in commemorat. Fidei defunctorum.

Josephus a Jesu Maria in Legato animarum.

Stimulus quotidianus Hieronymi Meazza. Jacobus Hautius in Lytæo animarum.

Laurent. Kepplerus in subsidio animarum.

Heilsame Kurtzeil die Seelen zu fuchen, me Authore typo commissum.

RELIGIOSUS STATUS.

Est status ad Christianam perfectionem per vota Castitatis, Paupertatis, et Obedientie tendens, uti P. Hieronymus Platus definit; cujus definitionis clariorem, et fusiorem explanationem ex S. Thoma affert sequenti-

bus verbis: Ligare rem dicimur, quando alteri sic eam adstringimus, ut ei facultas adimatur alio divertendi, religare autem, quod iterum eidem rei devincimus, cum qua prius conjuncta fuerat, et a qua desinens distare coeperat. Omnis autem res creata ante in Deo exiit, quam in seipsa; cum vero a Deo per creationem processit, quasi quibusdam passibus progressa, sese ab eo removisse videtur. Quare eam quidem, quae possunt, et quae ejus capaces sunt, rursus in Deum revocandae, et cum eo colligandae sunt. Primum autem vinculum, quo homo conjungitur et alligatur Deo, est fides, cujus fidei officia et signa, externis actibus exhibentur. Ex quo fit, ut religio prima, ac praecipua significatione omnem cultum, ac caeremoniam notet, qua Deum rite venerantes, fidem nostram, quae in animo latet, contestamur. Sed tamen quia Deus non sola fide, nec solis signis fidei colitur, verum aliis quoque virtutibus, spe, et charitate, ideo harum quoque virtutum opera interdum religionis opera appellantur, ut visitare pupillos, et viduas in tribulatione, quemadmodum dixit S. Jacobus Apostolus c. iii. Et prior quidem illa religionis significatio in omnes Christianos venit; omnes enim ipsa Baptismi professione sese ligant cum Deo ac devotum ad cultum ei debitum praestandum. Posterior autem, qua quibusdam charitatis operibus illigamur, propria ac peculiaris est certorum hominum, qui certis etiam actionibus destinantur sive haec ad vitam contemplativam, sive ad activam pertineant; quot enim sunt haec operum genera, tot religiones ad ea exequenda institui possunt. (PLATUS, lib. I, c. II.) S. Dionysius putat hanc ob causam ab initio omnes Religiosos fuisse Monachos appellatos, eo quod hoc nomen ab unitate veniat, atque adeo perquam aptum visum fuerit ad unitatem illam significandam, quam cum Deo religiosa disciplina efficit. S. DIOX. de *Eccl. Hier.*, c. xii.

Alii alias definitiones, aut descriptiones potius attulerunt. S. Joannes Damascenus dixit: Hoc vere Monastici Ordinis munus est, nunquam spirituali opere vacuum inveniri. Abbas Moyses commonebat Fratres, dicens: Quatuor sunt Monacho principaliter observanda, id est, tacendi, servandi mandata Dei, humiliandi semetipsum, et angustia paupertatis. (S. DAMA. c. xxxviii, in *vita Barlaam.*) S. Climacus dicebat: Monachus iva virtutibus affectus est, ut voluptatibus

aliis. Et iterum: Monachus est ordo, et status Angelicus, in corpore materiali et sordido consummatas. Monachus est perpetua natura violentia, sensuumque vigilantissima, et indefessa custodia. Monachus est castissimum corpus, expiatum os, animusque semper divino lumine irradiatus. Et iterum: Quis est fidelis, et prudens Monachus? qui fervorem suum servavit inextinguibilem, et in dies usque ad finem vitae suae ignem igni adiciere, fervorem fervori, desiderium desiderio et studium studio numquam desit. (S. CLIM. gr. i.) S. Bernardus ait, religiosum statum esse, in quo debet esse Angelica conversatio in corpore, in corde prophetica expectatio, in utroque Apostolica perfectio. S. BERN. de *alib.* et *bass. cord.*

DIVISIO. — Dividitur in *Contemplativam, Activam et Mixtam.* Contemplativus est, qui in sola contemplatione et mentis agitatione consistit, atque ad dilectionem Dei immediate, ac directe ordinatur; qualis est Monachorum SS. Antonii, Basilii, Benedicti, Romualdi, Brunonis, et similium. Activus est, qui in operibus externis charitatis occupatur, et ad solum proximi dilectionem ordinatur immediate, licet indirecte, et principaliter ac ultimate etiam ad dilectionem Dei tendat, et talis est Equitum Jerosolymitanorum, S. Jacobi, S. Joannis, Fratrum de Misericordia, aut Redemptione Captivorum. Tertius est eorum, qui contemplationem cum actione conjungunt, et ad Dei, proxime dilectionem ordinantur; qualis est Ordo SS. Augustini, Dominici, Francisci, Ignatii, qui postea in varias iterum classes dividuntur.

Alio modo dividi potest Religiosus Status in Statum *Monachorum*, in quo potissimum viget sancta illa unitas, nihil habendo, nihil possidendo, fraterna concordia, et summa unitas, unum corpus e multis membris, mutuo auxilium, obedientia majorum conjuncta cum humilitate ipsius status, et cum illis fructibus, qui ex obedientia existunt. Et *Clericorum*, in quo excellunt labor, et opera in proximos, concionandi studium, pugna cum daemone, propagatio divini honoris, dignitas ipsa Saecularis, tractatio divinarum Mysteriorum. (PLATUS, l. II, c. xxxiii.) Quam divisionem, more suo praecellere edisserens S. Ambrosius, haec duo, inquit, in attentiore Christianorum devotione praestantiora esse, quis ambigit, Clericorum officia, et Monachorum instituta? ista ad comitatem, et mo-

ralitatem disciplina; illa ad abinentiam assuetata, atque patientiam. Haec velut in quodam theatro, illa in secreto; spectatur ista, illa absconditur. Ideo bonus Athleta ait; spectaculum facti sumus mundo; haec ergo vita in stadio, illa in spelunca: haec adversum confusionem saeculi, illa adversus carnis appetentiam: haec subjeciis, illa refugiens corporis voluptates: haec gratior, illa tuior; haec seipsam regens, illa seipsam coercens: utraque tamen se abnegans, ut fiat Christi, quia perfectis dictum est: Qui vult venire post me, abneget semetipsum, et tollat crucem suam, et sequatur me. Haec ergo dimittit, illa se removet: haec illecebras vitæ, illa refugit: huic mundus crucifigitur, vel ipsa mundo, illi ignoratur: haec plura tentamenta, et ideo major victoria; illi frequentior lapsus, facilior custodia. Hucusque S. Ambrosius. S. AMB. *opud Platum.*

Denique dividi etiam potest Religiosus Status in ordinem *Medicantium*: qui vi instituti sui nullos stabiles redditus possidere, sed mendicata elemosyna vivere coguntur, quales sunt praecipue Ordo SS. Dominici, Francisci, Augustinianorum, Eremitarum, Carmelitarum, et Societatis Jesu; et non *Medicantium*, qui stabiles redditus possidere possunt, quales sunt Benedictini, Canonici Regulares, et similes.

Porro haec diversitas, et varietas, tum ad dignitatem, tum ad utilitatem Ecclesiae instituta est. Ad dignitatem quidem, quia, ut in Regum aulis, ita et in Ecclesia, quae est Dei aula, ad amplitudinem et majestatem pertinebat, ut quam plurimos haberet servorum ordines, qui et instituto, et ipso etiam vestitu quasi in multas classes distincti essent; et ut hac varietate ad caelestis Jerusalem imaginem, quam proxime accederet, in qua non unus Angelorum Ordo, sed tot Ordines, et Hierarchia, natura quidem similes, sed gradu officisque dispares, assidue Deo serviant. Ad utilitatem vero Ecclesiae tendit haec varietas, quatenus per hos ordines, quasi per totidem cohortes, fortissime propugnatur (unde plerumque nova haeresi exorta, novus quoque ordo exortus est), per eosdem tanquam fidelissimos Dei amicos precibus juvatur, et Deo conciliatur, et particularium membrorum saluti promovendae, secundum ingeniorum, et professionum varietatem, diversa, et accommodata media offeruntur. PLATUS, l. II, c. xxiv.

enim utraque manus, nempe eternitas et acerbitas peccatorum, sed una dumtaxat temporalis pena eos tetigit. *Bessus in comm. anim.*

S. Gertrudis vidit animam quamdam non potuisse communibus Ecclesie suffragiis iuvari, donec aliquantulum purgata, Deo miserante, deponeret onus culparum, scilicet inveteratarum, ab ea prius neglectarum. L. II, in *fn.*, c. xix.

B. Maria Magdalena de Pazzi in rapta dicebat, omnia tormenta, quae passi sunt Martyres, fuisse tanquam amonum horum respectu eorum, quae infliguntur in Purgatorio. *Vit.* p. 2, c. xiii.

AUCTORES.

Luens Pinellus de altera vita a cap. xxv, lib. I, usque ad 30.

Dionysius Casianus de noviss. lib. II, a cap. xiv, usque ad 34.

Jacobus Montfordus in tract. de misericordia animabus prostanda.

Seelen-Hülff. Martini de Roa.

Herold Georgii Rauch.

Nicolaus Lancizus opusc. 6, c. x et xi.

Casparus Tausch, in matre dolorosa par. 3, c. vii, per aliquot SS.

Johannes Andries I. de Purgatorio.

Philippus d'Outreman, p. 2, Pædag. c. xix et xx.

Laurentius Beirlinek in Theatro Vitæ Humanæ. Vide eodem.

Mathias Faber in comm. anim. c. i, ii, iii, iv et vii, et in Auct. them. 4, in festo S. Jo. Bapt.

Henricus Engelgrave in commemorat. Fidei defunctorum.

Josephus a Jesu Maria in Legato animarum.

Stimulus quotidianus Hieronymi Meazza. Jacobus Hautius in Lytæo animarum.

Laurent. Kepplerus in subsidio animarum.

Heilsame Kurtzweil die Seelen zu fuchen, me Authore typo commissum.

RELIGIOSUS STATUS.

Est status ad Christianam perfectionem per vota Castitatis, Paupertatis, et Obedientie tendens, uti P. Hieronymus Platus definit; cujus definitionis clariorem, et fusiorem explanationem ex S. Thoma affert sequenti-

bus verbis: Ligare rem dicimur, quando alteri sic eam adstringimus, ut ei facultas adimatur alio divertendi, religare autem, quod iterum eidem rei devincimus, cum qua prius conjuncta fuerat, et a qua desinens distare coeperat. Omnis autem res creata ante in Deo exiit, quam in seipsa; cum vero a Deo per creationem processit, quasi quibusdam passibus progressa, sese ab eo removisse videtur. Quare eam quidem, quae possunt, et quae ejus capaces sunt, rursus in Deum revocande, et cum eo colligande sunt. Primum autem vinculum, quo homo conjungitur et alligatur Deo, est fides, cujus fidei officia et signa, externis actibus exhibentur. Ex quo fit, ut religio prima, ac praecipua significatione omnem cultum, ac caeremoniam notet, qua Deum rite venerantes, fidem nostram, quae in animo latet, contestamur. Sed tamen quia Deus non sola fide, nec solis signis fidei colitur, verum aliis quoque virtutibus, spe, et charitate, ideo harum quoque virtutum opera interdum religionis opera appellantur, ut visitare pupillos, et viduas in tribulatione, quemadmodum dixit S. Jacobus Apostolus c. iii. Et prior quidem illa religionis significatio in omnes Christianos venit; omnes enim ipsa Baptismi professione sese ligant cum Deo ac devotum ad cultum ei debitum praestandum. Posterior autem, qua quibusdam charitatis operibus illigamur, propria ac peculiaris est certorum hominum, qui certis etiam actionibus destinantur sive haec ad vitam contemplativam, sive ad activam pertineant; quot enim sunt haec operum genera, tot religiones ad ea exequenda institui possunt. (PLATUS, lib. I, c. II.) S. Dionysius putat hanc ob causam ab initio omnes Religiosos fuisse Monachos appellatos, eo quod hoc nomen ab unitate veniat, atque adeo perquam aptum visum fuerit ad unitatem illam significandam, quam cum Deo religiosa disciplina efficit. S. DIOX. de *Eccl. Hier.*, c. xii.

Alii alias definitiones, aut descriptiones potius attulerunt. S. Joannes Damascenus dixit: Hoc vere Monastici Ordinis munus est, nunquam spirituali opere vacuum inveniri. Abbas Moyses commonebat Fratres, dicens: Quatuor sunt Monacho principaliter observanda, id est, tacendi, servandi mandata Dei, humiliandi semetipsum, et angustia paupertatis. (S. DAMA. c. xxxviii, in *vita Barlaam.*) S. Climacus dicebat: Monachus iva virtutibus affectus est, ut voluptatibus

aliis. Et iterum: Monachus est ordo, et status Angelicus, in corpore materiali et sordido consummatas. Monachus est perpetua natura violentia, sensuumque vigilantissima, et indefessa custodia. Monachus est castissimum corpus, expiatum os, animusque semper divino lumine irradiatus. Et iterum: Quis est fidelis, et prudens Monachus? qui fervorem suum servavit inextinguibilem, et in dies usque ad finem vitae suae ignem igni adiciere, fervorem fervori, desiderium desiderio et studium studio numquam desit. (S. CLIM. gr. i.) S. Bernardus ait, religiosum statum esse, in quo debet esse Angelica conversatio in corpore, in corde prophetica expectatio, in utroque Apostolica perfectio. S. BERN. de *alib.* et *bass. cord.*

DIVISIO. — Dividitur in *Contemplativam, Activam et Mixtam.* Contemplativus est, qui in sola contemplatione et mentis agitatione consistit, atque ad dilectionem Dei immediate, ac directe ordinatur; qualis est Monachorum SS. Antonii, Basilii, Benedicti, Romualdi, Brunonis, et similium. Activus est, qui in operibus externis charitatis occupatur, et ad solum proximi dilectionem ordinatur immediate, licet indirecte, et principaliter ac ultimate etiam ad dilectionem Dei tendat, et talis est Equitum Jerosolymitanorum, S. Jacobi, S. Joannis, Fratrum de Misericordia, aut Redemptione Captivorum. Tertius est eorum, qui contemplationem cum actione conjungunt, et ad Dei, proxime dilectionem ordinantur; qualis est Ordo SS. Augustini, Dominici, Francisci, Ignatii, qui postea in varias iterum classes dividuntur.

Alio modo dividi potest Religiosus Status in Statum *Monachorum*, in quo potissimum viget sancta illa unitas, nihil habendo, nihil possidendo, fraterna concordia, et summa unitas, unum corpus e multis membris, mutuo auxilium, obedientia majorum conjuncta cum humilitate ipsius status, et cum illis fructibus, qui ex obedientia existunt. Et *Clericorum*, in quo excellunt labor, et opera in proximos, concionandi studium, pugna cum daemone, propagatio divini honoris, dignitas ipsa Saecularis, tractatio divinarum Mysteriorum. (PLATUS, l. II, c. xxxiii.) Quam divisionem, more suo praecellere edisserens S. Ambrosius, haec duo, inquit, in attentiore Christianorum devotione praestantiora esse, quis ambigit, Clericorum officia, et Monachorum instituta? ista ad comitatem, et mo-

ralitatem disciplina; illa ad abinentiam assuetata, atque patientiam. Haec velut in quodam theatro, illa in secreto; spectatur ista, illa absconditur. Ideo bonus Athleta ait; spectaculum facti sumus mundo; haec ergo vita in stadio, illa in spelunca: haec adversum confusionem saeculi, illa adversus carnis appetentiam: haec subjeciis, illa refugiens corporis voluptates: haec gratior, illa tuior; haec seipsam regens, illa seipsam coercens: utraque tamen se abnegans, ut fiat Christi, quia perfectis dictum est: Qui vult venire post me, abneget semetipsum, et tollat crucem suam, et sequatur me. Haec ergo dimittit, illa se removet: haec illecebras vitæ, illa refugit: huic mundus crucifigitur, vel ipsa mundo, illi ignoratur: haec plura tentamenta, et ideo major victoria; illi frequentior lapsus, facilior custodia. Hucusque S. Ambrosius. S. AMB. *opud Platum.*

Denique dividi etiam potest Religiosus Status in ordinem *Medicantium*: qui vi instituti sui nullos stabiles redditus possidere, sed mendicata elemosyna vivere coguntur, quales sunt praecipue Ordo SS. Dominici, Francisci, Augustinianorum, Eremitarum, Carmelitarum, et Societatis Jesu; et non *Medicantium*, qui stabiles redditus possidere possunt, quales sunt Benedictini, Canonici Regulares, et similes.

Porro haec diversitas, et varietas, tum ad dignitatem, tum ad utilitatem Ecclesiae instituta est. Ad dignitatem quidem, quia, ut in Regum aulis, ita et in Ecclesia, quae est Dei aula, ad amplitudinem et majestatem pertinebat, ut quam plurimos haberet servorum ordines, qui et instituto, et ipso etiam vestitu quasi in multas classes distincti essent; et ut hac varietate ad caelestis Jerusalem imaginem, quam proxime accederet, in qua non unus Angelorum Ordo, sed tot Ordines, et Hierarchia, natura quidem similes, sed gradu officisque dispares, assidue Deo serviant. Ad utilitatem vero Ecclesiae tendit haec varietas, quatenus per hos ordines, quasi per totidem cohortes, fortissime propugnatur (unde plerumque nova haeresi exorta, novus quoque ordo exortus est), per eosdem tanquam fidelissimos Dei amicos precibus juvatur, et Deo conciliatur, et particularium membrorum saluti promovenda, secundum ingeniorum, et professionum varietatem, diversa, et accommodata media offeruntur. PLATUS, l. II, c. xxiv.

Ritus. — Varii varis a Religiosis adhibentur, sed quinque præcipue sunt omnibus communes. Primus est *Habitus*, a secularibus, et laicis diversus, in quo explicando totum librum Institutionum suarum consumpsit Cassianus; potissima tamen illius causa est, teste Sancto Dionysio, ut significetur Religiosis, eos cum veste vitam quoque mutare, moresque a laicis diversos assumere debere.

Alter ritus est *Capitis certa tonsura*, que omnibus etiam Religiosis, saltem in Clericali Ordine constitutis communis est, et tum ad spinicam coronam Christi, ut vult V. Beda; (V. Beda, l. V. *hist. Ec.*) vel ad regium dignitatem, cum servire Deo regnare sit; vel ad indicandum superfluum curarum rejectionem, ut vult B. Isidorus; (S. Isid. l. II, *de off. c. iv.*) vel denique in signum poenitentiae (nam olim poenitentes non nisi tonsi in Ecclesiam recipiebantur), adhibetur.

Tertius est *Probatio*, tum in favorem ingredientis, tum Religionis etiam ipsius instituta, ut hæc quidem illius mores, et genus, ille lupis difficultates experiri possit, estque variis juxta Statutorum, et Consuetudinum ejusque ordinis varietatem, potissimum tamen in trium votorum religiosæ observantia, operibus humilitatis et poenitentiae, et instructione in rebus ad perfectionem religiosam, ac officia ordinis pertinentibus consistit.

Quartus est *Professio religiosa*, que quis in verum Ordinis religiosi membrum assumitur, ac ad valorem suum tria requirit capita. 1. Ut fiat post annum saltem probationis completum. 2. Ut profitens annum decimum sextum compleverit. 3. Ut coram eo, qui habet legitimam suscipiendi potestatem, aut ejus vicario fiat, idque vel explicitè, ut si quis distincte tria vota Pauperialis, Castitatis, et Obsequiæ vocat: vel *implicitè*, ut si quis se victurum juxta regulam promittat, vel *tacite*, ut si quis post Novitiatum geslet Professorum habitum. *Busæus de Monach. Stat.*

Quintus denique est *Regule propositio*: in qua sicut proprius ejusque Religionis Spiritus continetur, ita præcipuo studio a singulis Religiosis observanda est, utpote de qua merito dici queat id, quod post mortem S. Benedicti duobus Religiosis ejusdem Ordinis dictum est, dum viam paucis stratum, et luminibus præfulgentem conspiciat, has a sene viæ insistentem voces audiverunt: Hæc

est via, qua dilectus Domini Benedictus ad cælum ascendit. S. GREG., l. II, *diat. c. LVII.*

EX S. SCRIPTURA.

QUALITAS. — Intrate per angustam portam, quia lata porta, et spatiosa via est, que ducit ad perditionem, et multi sunt, qui intrant per eam. Quam angusta porta, et arcta via est, que ducit ad vitam, et pauci sunt, qui inveniunt eam. MATH. VII, 14.

Si vis perfectus esse, vade, vende, que habes, et da pauperibus, et habebis thesaurum in celo, et veni, sequere me. MATH. XIX, 21.

Si quis venit ad me, et non odit patrem suum, et matrem, et uxorem, et filios, et fratres, et sorores, adhuc autem et animam suam, non potest meus esse discipulus. LUC. XIV, 26.

Qui non bajulat, crucem suam, et venit post me, non potest meus esse discipulus. *Ibid.*, 27.

Injice pedem tuum in compedes illius, et in torques illius collum tuum. Subjice humerum tuum, et porta illam, et ne accideris in vinculis illius. *Ecl. VI, 25.*

Andi, filia, et vilo, et inclina aurem tuam: et obliviscere populum tuum, et domum patris tui. *Psbm. XLIV, 11.*

Egredere de terra tua, et de cognatione tua, et de domo patris tui, et veni in terram, quam monstravero tibi, faciamque te in gentem magnam, benedicam tibi, et magnificabo nomen tuum, et eris benedictus. *Gen. XII, 1.*

Vade populus meus, intra in cubacula tua, claude ostia tua super te, abscondere modicum, ad momentum, donec pertranscat indignatio. *ISAIA XXVI, 20.*

Obscuro vos, ego vincetus in Domino, ut digne ambuletis vocatione, qua vocati estis; cum omni humilitate, et mansuetudine, cum patientia, supportantes invicem in charitate. *Eph. III, 1.*

Obaudite me divini fructus, et quasi rosa plantata super rivus aquarum fructificate. Quasi Libanus odorem suavitatis habete. Florete flores quasi lilium, et date odorem, et frondete in gratiam, et date Canticum, et benedicite Dominum in operibus suis. *Ecl. XXXIX, 17.*

Posui vos, ut eatis, et fructum afferatis, et fructus vester maneat. *JOAN. XV, 16.*

UTILITAS. — Quia melior est dies una in

atris tuis super millia, elegi abjectus esse in domo Domini mei, magis quam habitare in tabernaculis peccatorum. *Psal. LXXXIII, 11.*

Omnis, qui reliquerit domum, vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros, propter nomen meum, centuplum accipiet, et vitam æternam possidebit. MATH. XIX, 19.

Bonum est viro, cum portaverit jugum ab adolescentia sua. *THOMAS III, 27.*

Melius est duos esse simul, quam unum; habent enim emolumentum societatis suæ; si unus ceciderit, ab altero fulciatur. Væ soli, quia non ceciderit, non habet sublevantem se. Et si dormierit duo, fovebuntur multo; unus quomodo calefiet? Et si quis-piam prevaluerit, duo resistent ei: funiculus triplex difficile rumpitur. *Ecl. IV.*

Dominus bonus propitiabilis cunctis, qui in toto corde requirunt Dominum Deum Patrum suorum, et non imputabit eis, quod minus sanctificati sint. *II. Paral. XXX, 18.*

Ero quasi ros Israel, germinabit sicut lilium, et erumpet radix ejus, ut Libani: hunc rami ejus, et erit quasi oliva: gloria ejus, et odor ejus ut Libani, Converterentur sedentes in umbra ejus, vivent tritico, et germinabunt quasi vinea, memoriale ejus sicut vinum Libani. *OSÆ XIV, 6.*

Dedit illis regiones Gentium, et labores populorum possederunt, ut custodiant justificationes ejus, et legem ejus requirant. *Ps. CIV, 44.*

Si audieritis vocem meam, et custodieritis pactum meum, eritis mihi in peculium de cunctis populis, mea est enim omnis terra. *Exod. XIX, 5.*

Benedictus Deus, et Pater Domini nostri Jesu Christi, qui benedixit nos in omni benedictione spirituali, in cælestibus, in Christo. *Eph. I, 3.*

NECESSITAS. — Jam non estis hospites, et advene, sed estis cives Sanctorum, et domestici Dei: superedificati super fundamentum Apostolorum, et Prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo Jesu. *Eph. II, 19.*

Vos autem genus electum, regale Sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis, ut virtutes annuntietis ejus, qui de tenebris vos vocavit in admirabile lumen suum. Qui aliquando non populus, nunc autem populus Dei: qui non consecuti misericordiam, nunc autem misericordiam consecuti. *I. Petr. II, 9.*

Fidelis Deus, per quem vocati estis in so-

cietatem Filii ejus Jesu Christi Domini nostri. *I. Cor. I, 9.*

Sic in Sion firmata sum, et in civitate sanctificata similiter requievi, et in Jerusalem potestas mea. Et radicavi in populo honorificato, et in parte Dei mei hæreditatis illius, et in plenitudine Sanctorum detentio mea. *Ecl. XXIV, 15.*

Pars Dei Israel facta est manifesta, et omnia opera eorum velut sol in conspectu Dei, et oculi ejus sine intermissione insipientes in visis eorum. *Ecl. XVII, 14.*

Hæc dicit Dominus, creans te Jacob, et formans te Israel: noli timere, quia redemi te, et vocavi te nomine tuo; meus es tu. Cum transieris per aquas, tecum ero, et flumina non operient te; cum ambulaveris in igne, non combureris, et flamma non ardebit in te. Ex quo honorabilis factus es in oculis meis, et gloriosus, ego dilexi te, et dabo homines pro te, et populos pro anima tua. *(ISAIA XLIII, 1 et seq.)* Populum istum formavi mihi; laudem meam narrabit. *V. XII.*

FECUNDITAS. — Beati, qui habitant in domo tua, Domine, in sæcula sæculorum laudabant te. *Psal. LXXXIII, 5.*

Beati viri tui, et beati servi tui, qui stant coram te semper, et audiant sapientiam tuam. *III. Reg. X, 8.*

Unam petii a Domino, hæc requiram, ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus vite mee, ut videam voluptatem Domini, et visitem templum ejus. *Psal. XXVI, 4.*

NECESSITAS. — Quia vocavi, et renuistis: extendi manum meam, et non fuit qui aspiaceret: despexistis omne concilium meum, et increpationes meas neglexistis, ego quoque in interitu vestro ridebo, et subsannabo, cum vobis id, quod timebatis, evenerit. Cum irruerit repentina calamitas, et interitus quasi tempestas ingruerit, quando venerit super vos tribulatio et angustia. *Prov. I, 24.*

FECUNDITAS. — Quomodo ponamte in filios, et tribuam tibi terram desiderabilem, hereditatem præclaram exercituum gentium? et dixi: Patrem vocabis me, et post me ingredi non cessabis. *JER. III, 19.*

Hæc dicit Deus: Adhuc invenient me domus Israel ut faciam eis. Multiplicabo eos sicut gregem hominum, ut gregem sanctum, ut gregem Jerusalem in solemnitatibus ejus: sic erunt civitates deserte plene gregibus hominum, et scient, quia ego Dominus. *EZECH. XXXVI, 57.*

EX SS. PATRIBUS.

QUALITAS. — Virilium animorum, atque Christo in spiritu militantium proprium hoc esse cognoscitur, at magis belli, quam tranquillitatis tempus, et potius exerceri laboribus, quam ignavia contabescere concupiscant. S. LAUR. *Just. apud.*, LANCEI. *op. t.*, n. 195.

In hoc differunt laudabiles Religiones et jam collapsæ, non quod nullus peccans in laudabilibus reperitur, sed quod nullus impune peccare sinatur, et peccandi aditus praecludatur studiosè, ut boni corrigantur, incorrigibiles eliminentur. S. BOSAV. *l. de spe. alis.*, c. III.

Cum aliquis omne, quod habet, omne, quod vivit, omne, quod sapit, omnipotenti Deo novit, holocaustum est. S. GREG. *hom. xx.*, in *Ezech.*

Quoniam dictum est: Fili, accedens ad servitatem Dei, sta in timore, et prepara animam tuam ad tentationem: accedens quoque ad servitatem Dei, ad torcular se venisse cognoscit. Tribulabitur, conteretur, comprimetur, non ut in hoc sæculo pereat, sed ut in apothecis Dei distillat. S. AUG. in *Ps. LXXXIII.*

Quotidie de bonis operibus vos admonere cupimus, ut perfecti, consummati virtutibus vita prædita spectabiles fuissetis, irreprehensibiles, et sinceri, immaculati filii Dei, et incalescit, sicut luminaria in mundo, sermonem vite habentes, in nostri glorificationem in die Christi, ut vel solo aspectu his propositis, qui vobiscum versantur, ac vestrae spiritualis fragrantie, vestraque optima vite, ac conversationis bonæ simul participes. S. CUKYS. *ho. v.*, in *Gen.*

Attendamus nobis ipsis, ne forte dum angustiam et arduam viam nos pergere asserimus, latam et spatiosam vitam tenemus, nosque ipsos seducimus, Augustiam Ibi viam indicabilis ventris afflictio, panis inedia, salubre et purgativum ignominie poculum, subannationes, illusiones, ludibria, abiectiones propriarum voluntatum, offensurarum tolerantia, contemptus nostri, murmurationum tolerantia, vim sibi in tolerando contumelias inferre, injurias fortiter perpeti, detrahentibus non indignari, contemnentibus te non succensere, condemnantibus humilitatem exhibere. Beati, qui predictam viam per-

gunt, quoniam ipsorum est regnum celorum. S. CLAU. *gr. II* et *XXIII.*

Horum opes sunt in paupertate, possessio in peregrinatione, gloria in contemptu, potentia in infirmitate, fecunditas in cœlitate. Qui delicias minime studere pro delictis habent: qui regni caelestis gratia humiles sunt: qui in mundo nihil habent, et supra mundum existunt: qui in carne extra carnem vivunt: qui pro portione Dominum habent: qui propter Regnum caeleste inopia laborant, et propter inopiam regnant. S. GREG. *orat. XII.*

Ibi diversa sunt officia, et multa exhibentur charitatis obsequia. Ibi omnia tempus habent, et ad opera suam quoque ex obedientia vadit. Ibi infirmus a fortiori sustentatur. Ibi sanus infirmum visitans, Christo servire lætatur. Ibi uno deficiente, alius locum ejus supplet. Ibi sana membra pro debilibus roborantur. Ibi actives pro vacante laborat, vacans pro laborante exorat. Ibi habet homo multos pro se orantes, et in extremis se contra diabolum protegentes. Ibi tot auxilios inveniunt, quot socios habet. TAOM. *KEMF. serm. II.*

Vetus est B. Antonii, admirabilisque sententia, Monachum, qui post cenobiole propositum æstigma nititur sublimioris perfectionis attingere, minime debere ab uno universa genera virtutum expetere. Alius enim scientiæ floribus exornatur, alius discretionis ratione robustus communitur, alter patientiæ gravitate fundatur, alius simplicitatis gratia decoratur. Hic magnanimitatis, ille misericordie, iste vigilantium, hic taciturnitatis, ille laboris studio supereminet ceteros: et idcirco Monachum spiritualia mella condere sapientem, velut apem prudentissimam, debere unquamque virtutem ab iis, qui cum familiaribus possident, decerpere, et in sui pectoris vase diligenter recondere. CASSIAN., *l. V.*, c. IV.

Vos autem, fratres, hortamur in Domino, ut propositum vestrum in Domino custodiatis et osque ad finem vite perseveretis, ac si qua opera vestra mater Ecclesia desideraverit, nec elatione avida suscipiatis, nec blandiente desidia respiciatis, sed miti corde obtemperetis Deo cum mansuetudine portantes eum qui vos regit mites in iudicio, qui docet mansuetos vias suas, nec otium vestrum necessitatibus Ecclesie præponatis: cui parturienti si nulli boni ministrare vel-

lent, quomodo nasceremini, non inveniretis, *Act. ad Eudositam et hab. xv.*, q. 1, *Canvo. autem.*

Si cupis esse, quod diceris, Monachus, id est, Solus, quid facis in urbibus? habeto simplicitatem columbas, ne cuiquam machineris dolos: et serpentis astutiam ne aliorum supplanteris insidias. *Hieron. ad Paulin.*

Religionem et professionem tuam habito et inressu demonstra, ut sis in ingressu tuo simplicitas, in inressu honestas. *Isidor. in Simony.*

Necessitas. — Dignus plane est morte, qui tibi, Domine Jesu, recusat vivere, et mortuus est: et qui tibi non sapit, desipit: et qui curat esse nisi propter te, pro nihilo est, et nihil est. Propter temetipsum Deus fecisti omnia, et qui vult esse sibi, et non tibi, nihil esse incipit inter omnia. S. BEAN. *serm. xx.*, in *Cont.*

Cæsari, ait Dominus, reddendum esse, quod Cæsaris est: Deo autem, quæ ejus sunt propria, corpus, animam, voluntatem; ab eo enim hæc profecta et aucta retinemas, et proinde condignum est, ut se totos reddant, cui debere se recolunt originem et profectum. S. HILAR. in *Math.*

Perique sunt, qui, nisi omnia reliquerint, salvari apud Deum nullatenus possunt. S. GREG. *l. II.*, *ep. LXI.*

Lubrica spes est, que inter fomenta peccati salvare se posse sperat. Incerta est victoria inter hostilia arma pugnare, et impossibilis liberatio est, flammo circumdari, nec ardere. S. CYR. *apud Lancel.*

Periculatur castitas in delictis, humilitas in divitiis, pietas in negotiis, veritas in multiloquio, charitas in sæculo nequam. Fugite de medio Babylonis, fugite et salvate animas vestras. S. BEAN. *de conv. ad Cleric.*

UTILITAS. — Secure speret, post hanc peregrinationem illam supernam intrare Jerusalem, quicumque in justorum Congregationem fuerit vocatus. Magnum quippe Electiois indicium est, hujus Fraternalitatis habere consortium, facileque ab illa excluditur, qui ab hac fuerit segregatus. Ideo cum omni circumspectione, et animi maturitate se studeat promovere, quisquis in hæc sancta Collegia Deo dicata vocatus est, ne diaboli fallacia, aut sui negligentia, amoveatur ab illo. S. LAUR. *Just. c. VII.*, de *disc. Mon.*

Illius caelestis civitatis iste est introitus,

iste nempe est locus, de quo ait S. Jacob: Vere non est hic aliud, nisi domus Dei, et porta coeli. Qui hic viriliter, et perseveranter certaverit, coronabitur illic gloriose. Ambo castra Dei, ambo sedes Sapientie, ambo Sanctorum civitates: qui in hæc laudabiliter conversatus fuerit, ab illa excludi non poterit. *Ibid.*

Optimum certe castrum tulisti Christo, si inimicis ejus tradideris Claramvallem. Optimos inde singulis annis, et pretiosos in oculis suis redditus accipit: et prædam multam, quam hostibus eripit, in hunc monitionis suæ locum solet inducere, et habet fiduciam multam in fortitudine ejus. Ecce enim, quos redemit de manu inimici, et de regionibus congregavit eos, a solis ortu, et occasu, ab Aquilone, et mari. S. BEAN. *ser. III.*, de *dedic. Eccl.*

Est claustrum hortus conclusus, paradysus deliciarum, thalamus nuptialis, cubile immaculatum, virtutum schola, tabernaculum foederis, reclinatorium Sponsi, bellatorum statio, sanctitatis domus, castitatis custos, pudicitie firmamentum, religionis magistrum, et obedientie sanctæ speculum singulare. S. LAUR. *Just. de Mon. convers.* XVIII.

Sicut grex tonsurarum, inquit. Quam bene Monachi tonsis ovibus comparantur, quia re vera tonsi sunt, quibus nec corda, nec corpora, nec aliquid mundanum in proprietate relictum est? Que ascenderit de lavacro: lavaerum Baptismus est, de quo ascendit, qui ad celsitudinem vere perfectionis intendit; descendit autem, qui se vite mancipat inhonestæ. Omnes gemellis testibus, quia verbo pariunt, et exemplo. Et sterilis non est in eis, quia nullus est, infœcundus. S. BEAN. in *c. IV.*, *Cont.*

Ecclesiasticus miles, etiamsi specialibus preliis possit fortiter facere, tutus tamen, et facilius dimicabit, si contra hostem palam in acie steterit, ubi non suis tantum viribus certamen inecat, sed sub invicti Regis imperio fraternalis consociatus agminibus bellico universale officium. Minore enim discrimine multi confligunt cum hoste, quam singuli; nec facile patet vulnere locus, quem opposito scuto fidei, non sua tantum, sed aliorum etiam fortitudo defendit, ut ibi est una omnium causæ, sit una victoria. S. LEON. *s. IV.*, de *jejun. VII.*, mens.

Etsi non eadem est membrorum omnium pulchritudo, nec in tanta varietate partium,

meritorum potest esse paritas, communionem tamen obtinet decoris connexio charitatis. In sancto enim amore consortes, etiam si non iisdem utantur gratiæ beneficiis, gaudent tamen invicem bonis suis, et non potest ab eis extraneum esse, quod diligunt, quia incremento nitescunt proprio qui profecto lætantur alieno. S. Leo. s. xx. *quadrag.*

Centuplam fratrum patrumque recipiet quantitatem, quisquæ patris unius, vel matris, vel filii pro Christi nomine, charitate contemplata, in omnium, qui Christo serviunt, dilectionem sincerissimam transit, pro uno scilicet tot inveniens patres, fratresque ferventiores, ac præstantiores sibi charitate devinctos. Multiplicata etiam domorum atque agrorum possessione ditabitur, quisquis una domo pro Christi dilectione relicta, innumera Monasteriorum habitacula tanquam propria possidebit in quacunque orbis parte velut in sua domus jure succedens. Quomodo enim non centuplum, et si Domini nostri sententia super adici aliquid fas est, plus quam centuplum recipit, qui decem vel viginti servorum ministeria infusa et coactiva derelinquens, tot ingenuorum ac nobilium spontaneo fultur obsequio. CASSIAN. *vell. ult. cap. ult.*

Quæ est ista, quæso, tam pretiosa margarita, pro qua universa dare debemus, id est, nosmetipsos (quia totum dedit, qui semetipsum obtulit), ut possimus cum habere? Nonne hæc est Religio sancta, in qua homo vivit purius, cadit rarius, surgit velocius, incedit cautius, irroratur frequentius, quisque securius, moritur confidentius, purgatur citius, remoneratur copiosius. S. BEAT. *de bon. Rel.*

Modica, transitoria, terrena sunt, quæ desuperis; maxima, æterna, cœlestia sunt, quæ appetis. Plus dicam, et vera dicam: tenebras deseris, et lucem ingrederis, de profundo fluctuum emergis ad portum, et de misera servitute ad felicem libertatem aspiras, et de morte denique transis ad vitam. S. BEAT. *ep. cxiv.*

DIGNITAS. — Gaudeas, mater tua longo Martyrio coronata est; non solum enim effusio sanguinis in Martyrio reputatur, sed devotæ quoque mentis servitus immaculata, quotidianum Martyrium est. S. Hier. *ep. 27, in Epitap. S. Paula.*

Quid sibi vult, quod eadem promissio facta est pauperibus et Martyribus, nisi quia

vere Martyrii genus est paupertas voluntaria? quod enim Martyrium gravius est, quam inter epulas esurire, inter vestes multas, et pretiosas, quas offert mundus, quas ostentat malignus, quas desiderat ipse noster appetitus, algere? an non merito coronabitur, qui sic certaverit mundum abiciens promittentem, irridens inimicum tentantem, et quod gloriosius est, de ipso triumphans, et crucifigens concupiscentiam præipientem? S. BEAT. *ser. 1, de Sanct.*

Genus Martyrii est, spiritu facta carnis mortificare, illo nimirum, quo membra ceduntur, horrore quidem mitius, sed diuturnitate molestius. *Idem ser. xx, in Cant.*

Alii vovent vitulos, alii arietes, vel domos, Nazareus seipsum. Hoc est Nazareus votum, quod est super omne votum: filius enim, vel filia, vel pœus extra nos est; seipsum vero Deo offerre, non alieno labore, sed proprio placere, perfectus est, et eminentius omnibus votis. GROSS. *op. Plat. l. II, viii.*

Quis sæcularis honor excogitari potest, qui non prorsus in tante sublimitatis comparatione vilescat? non unius siquidem civitatis aut populi, seu regionis unius, sed universitatis iudices habent præsidere cum Christo. Nec solum homines, sed et ipsos Angelos iudicabunt, qui parentem ad modicum vaporem præsentis gloriæ dedignant, et exsufflantes, improprium Christi universis Christi præferunt titulis dignitatum. S. BEAT. *ser. Ecce nos reliq.*

JUVENTUTAS. — Nemo proculdubio explicare valet, quanto repletur gaudio, quanta potitur pace, quibus spiritualibus reficiatur delictis, et quot divinis quotidie illustretur splendoribus, qui, deliberato animo, et cœlesti inspiratione afflatus renouat sponte sæculo, secedit in claustrum, et militat Deo, nihil terrenum ambiens, nihil temporale possideus, nihilque quod amorem suum vendicare queat, omnino reservans. S. LAUR. *Just. in l. de ebed. xviii.*

Una ibi voluptas, una juvenditas, una delicia, unum desiderium, una spes omnibus inest. Ibi valuti quadam ex regna et libra, cuncta sunt diligentissime ordinata, nulla ibi inæqualitas; cæterum ordo summus, et moderatio, et convenientia, et ineffabilis concordia servandæ diligentia, jugisque adeo perpetua lætitiæ materia. Illic solum videas id perfecte contingere, nusquam alibi, non modo quod præsentia omnia contemnunt, omnemque a se rixæ, et pugnæ materiam ab-

scindant, certissimaque cœlestium honorum spe beati sint, sed quod ea quoque quæ singulis contingant, et tristia, et læta, communis esse omnium existiment. Quippe et morror facilius fugatur, cum pro viribus sua omnes comportent onera, lætitiæque occasiones habent innumeratas, non in suis quisque gestibus. S. CŒLVS. *in apolog. vit. Mon. l. III.*

In Ecclesia lectum, in quo quiescit, claustra existimo esse et Monasteria, in quibus quiete a curis vivitur sæculi, et sollicitudinibus vite. Atque is lectus floridus demonstratur, cum exemplis et institutis Patrum, tanquam quibusdam benevolentibus floribus, fatrum conversatio, et vita refuget. S. BEAT. *s. xlvii, in Cant.*

In humanis rebus, et in hac peregrinatione, nihil tam efficaciter gerit in se imaginatione cœlestis Patriæ, quam Monastica conversatio, et congregatio divino cultui dicata. S. LAUR. *Just. de Mon. perf. cap. vi.*

Consulto Deus gratiam Religionis hominibus occultavit, ne, si cognosceretur ejus felicitas, omnes ad eam confugerent. *Idem iv. vi.*

Sapientia, quos alligaverit, et exercitatoris quibuscum laboribus odemmerit, solvit postea, liberatisque sese donat ad fruendum; et quos primo temporalibus nexibus erudit, post æternis amplexibus alligat. Quo vinculo nec jucundius, nec solidius cogitari quidpiam potest. Prima hæc aliquantum dura confiteor, illa vero ultima nec dura dixerim, quia dulcissima sunt, nec mollia, quia firmissima. Vincula vero hujus mundi asperitatem habent veram, juvenitatem falsam, incertam voluptatem, durum laborem, timidam quietem, rem plenam miseris, spem beatitudinis inanem. His tu ne inseras collum, et manus, et pedes. S. ACC. *ep. xxxviii.*

FACILITAS. — Omnis servitus amaritudine plena est, omnes servili conditione ligati, et serviunt, et murmurant. Nolite timere illius Domini servitatem. Non erit tibi gemitus, non murmur, non indignatio. Magna felicitas esse in domo ista servum, etsi cum compedibus. Libera servitus est apud Dominum; libera servitus, ubi non necessitas, sed charitas servit. Simul es servus et liber: servus, quia factus es; liber, quia amaris a Deo, a quo factus es. Noli servire cum murmure; non enim id agant murmura tua, ut non servias, sed ut magis servus servias. Servus

es Domini, libertus es Domini; non te sic quæras manumitti, ut recedas de domo Manumissoris tui. S. AUG. *in Psal. xcix.*

Quoniam si abundant tribulatio vestra pro eo, abundabit consolatio vestra per eum, ut in eo delectetur anima, quæ in eis reinit solari. Apud ipsum namque ipsa quoque tribulatio, magnam quandam consolationem poterit invenire. Nonne enim certum est supra vires humanas, ultra naturam, contra consuetudinem esse, quæ substat? alius igitur portat ista; ille sine dubio, qui secundum Apostolorum portat omnia verbo virtutis suæ. Quid igitur timendum nobis, si adest, qui portat omnia. S. BEAT. *in Ps. qui habitat.*

Necessè est, ut unctio spiritualis gratiæ adjuvet infirmitatem nostram, observantiarum, et multimodæ penitentis crucis, devotionis suæ gratia leniens: quia nec sine cruce sequi Christum, et sine unctioe crucis asperitatem ferre quis possit? Hinc est, quod multi abominantur et fugiunt penitentiam, erægem quidem videntes, sed non videntes unctioem. Vos qui experti estis, ecce scitis, quia vere crux nostra innuncta est, et per gratiam Spiritus adjuvanlis suavis, et delectabilis est penitentia nostra, et, ut ita dicam, amaritudo nostra dulcissima. S. BEAT. *ser. 1, de ded. Eccl.*

EX LIBELLO DE IMITATIONE CHRISTI.

QUALITAS. — Habitus, et tonsura modicum conferunt: sed mutatio morum, et integra mortificatio passionum verum faciunt Religiosum. L. I, xvii, § 2.

Si vis debite stare et proficere, teneas te tanquam exulem et peregrinum super terram. Oportet te stultum fieri propter Christum, si vis religiosam ducere vitam. *Ibid.* § 1.

Ad serviendum venisti, non ad regendum; ad patientium, et laborandum scias te vocatum, non ad otium et fabulandum. *Ibid.* § iii.

O quantus fervor omnium Religiosorum in principio suæ institutionis fuit! O quanta devotio orationis! quanta æmulatio virtutis; quam magna disciplina viginis! quanta reverentia, et obedientia sub regula Magistri in omnibus effloruit! testantur adhuc vestigia derelicta, quod vere viri sancti et perfecti fuerant, qui tam strenue militantium mundum suppediterunt. L. I, xviii, § v.

Vita boni Religiosi omnibus virtutibus pollere debet ut sit talis interioris, qualis videtur hominibus exterioris. L. I, XIX, § 1.

Eto vigilans, et diligens in Dei servitio, et cogita frequenter, ad quid venisti et cur seculum reliquisti, nonne ut Deo servires, et spiritualis homo fieres? igitur ad profectum ferveas. L. I, XXV, § 1.

Quomodo faciunt tam multi alii Religiosi, qui satis arctati sunt sub disciplina claustrali? raro exerunt, abstracte vivunt, pauperime comedunt, grosse vestiunt, multum laborant, parum loquuntur, diu vigiliant, mature surgunt, orationes prolongant, frequenter legunt, et se in omni disciplina custodiunt. Et ideo turpe esset, ut tu deberes in tam sancto opere pigritare, ubi tanta multitudo Religiosorum incipit Deo jubitare. *Ibid.* § 1.

Vere vita boni Monachi crux est, et dux Paradisi. L. III, LXI, § 4.

UTILITAS. — Habebunt gratiam magnam, qui sponte se subiecerint tunc sanctissimæ servituti. L. III, x, § v.

O amplectendum, et semper optandum servitium, quo summum promeretur bonum, et gaudium acquiritur sine fine mansurum. *Ibid.*

Religiosus servitium omnia bene portat et capit, quæ illi jubentur. L. I, XXV, § VII.

DIGNITAS. — Magnus honor, magna gloria, tibi servire, et omnia propter te contemnere. L. III, x, § 1.

O sacer Status Religiosi famulatus, qui hominem Angelis reddit æqualem, Deo placibilem, demonibus terribilem, et canetis fidelibus commendabilem. *Ibid.* § VI.

Non magnum mihi videri debet servire tibi, sed hoc potius magnum mihi et mirandum apparet, quod tam pauperem et indignum dignaris in servum recipere, dilectis servis tuis aduare. *Ibid.* § II.

JUCUNDITAS. — Invenient suavissimam Spiritus Sancti consolationem, qui pro amore tuo omnem carnalem abjecerint delectationem. Consequentur magnam mentis libertatem, qui arctam pro nomine tuo ingrediantur viam, et omnem mundanam neglexerint curam. *Ibid.* § v.

O grata et jucunda Dei servitium, quia hono veraciter efficitur liber et sanctus. *Ibid.* § VI.

Quam dulce et jucundum est, videre fervidos et devotos Fratres bene morigeratos, et disciplinatos. L. I, XXV, § B.

EXEMPLA.

VOCATIO. — Cum S. Franciscus adhuc secularis, pauperi cuidam suas vestes amore Dei donasset, proxima nocte sibi visus est in amplum palatium ductus, in quo amplissima aula, variis armis cruce Christi insignitis referta, cenebatur. Quaerenti autem, cujus essent, responsum est, omnia ad ipsum pertinere, militesque ipsius. Quare somnium de militia profana interpretatus, ad Apuliam Comitum, sub cujus auspiciis militare decreverat, se contulit; verum eo in itinere sic iterum Christus cum allocutus est: Franciscus, uter tibi melius facere potest, dominus an servus, dives an pauper? Cumque Franciscus, quod erat, respondisset, subiecit Christus: Cur ergo pro servo Dominum relinquis, et pro paupere hominem divitem Deum? Ad quam vocem Franciscus, quid ergo, ait, facere me jubes? Cui iterum Christus respondit: Redi in patriam tuam: quod enim vidisti, nihil temporale indicat, nec humana, sed divina ope in te complendum est. S. BONAV. I, cit.

Monetas cum diu Reginaldi Dominicani conciones declinasset, tandem sociorum importunitate ad unam tractus, ubi illa verba: *Ecco video celos apertos*: explicari, et sibi quoque nunc patere audivit, ita commotus est, ut, mox finita concione, Reginaldum adiit, et eique propositum Religionis intranda aperuit. *Antonius Senens, in Chron.*

S. Nicolaus Tolentinas audiens occasione illorum verborum: Nolle diligere mundum, ab Augustiniano quodam Predicatore vanitatem mundi magno fervore explicari, post concionem statim concionatorem adiit, summisque precibus in Ordinem admitti petiit. *Sarius x, Sept.*

Andreas Viridunensis Archidiaconus, cum Claramvallem venisset, illius Cenobii pietatem et ordinem præsens inspecturus, admissus in Capitulum, ubi Monachorum ordinem, quietem, et habitum angelicum vidit, adeo incitatus est ad sese isdem aggregandum, ut ne ad sua ordinanda domum redire voluerit. PLACUS, III, XXXVIII.

Rolandus vir nobilis cum totum diem quosdam inter epulas, ludos, choreas, vestitu pretioso indutus consumperit, tandem vespere ad se reversus, cogitavit quo omnia hujus diei gaudia abiissent, reputansque, sicut dios ista abierat, ita reliquam quoque

vitam abituram cum sua felicitate, nihilque præter penitentiam, et dolorem mansurum, postero die Religionem ingressus est. *Ibid. ult.*

Petrus Consalvus Episcopi Valentini nepos, cum opima beneficia patri diu ad delicias et insuam fastum adhibuisset, tandem, ubi cum sociis equo superbo per urbem veletis, ab eodem in lutum excussus, ideoque a spectatoribus proceperit irrisus est, sic secum decedere cepit: Quando quidem, o munde, ego a te, cui tam fideliter servivi, tam male tractor, ego quoque te vicissim, ut merearis, tractabo. Itaque eodem momento constituit, se Religionem S. Dominici ingressurum, quod et postero die cum omnium admiratione prastitit. *Ibid.*

Laurentius Justinianus Patriarcha cum annum ageret undevicesimum, qui ætatis flexus lubricus esse solet, ac periculosus, apparuisse ei dicitur Dominus Jesus, virginis specie, cujus splendor solis splendorem facile superaret, vultuque placidissimo hæc ei dixisse: Cur, adolescens, cor tuum effundis, et pacem insectando teipsum per multa spargis? Quod queris penes me est. Ego si me sponsam accipere decreveris, pacem hæc certissime polliceor. Ille et tanta pulchritudine, et tam magifico promisso delectatus quæsit, quod ei nomen, quod genus esset, Tum illa: Ego sum Dei sapientia, que ad homines reformandos humanam formam induit. Quare cum Laurentius se eam libentissime accipere respondisset, illa, dato osculo, læta et gaudens, ei videbatur, abscessit. Ipse vero non multo post in Monasterium ad oblatas nuptias se contulit. PLATINA I, III, XXXVIII, ex. *Bernardo Justiniano oratorio in vita Laurent. II.*

Bonaventura, Balneo regio in Etruria natus, cum incidisset in vite periculum, mater ejus vocit, si inde evasisset, se cum Religioni B. Francisci dicaturam. Itaque adolescens in ordinem Fratrum Minorum adscribi voluit. *Ex Brev. Rom. juxta Conc.*

Non est hoc loco prætermittenda Asella virginis memoria, quam D. Hieronymus scribit in matris utero fuisse benedictam, antequam nasceretur, et in phiala nitentis vitæ, et omni speculo purioris, patri traditam per quietem, et adhuc infantie panis involutam, vixque decimum annum ætatis excedentem, honore futura beatitudinis consecratam. Hæc post duodecimum ætatis annum hunc vivendi modum elegit, arripuit, tenuit cepit, implevit. Unius cellule clausa au-

gustis, latitudine paradisi fruebatur. Idem terræ solum, et orationis locus extitit et quietis. Jejunium pro ludo habuit, incediam pro refectioe. Cum autem hoc propositum arripere aurum colli sui, quod quidem murenulam vulgus vocat, quod scilicet, metallo in virgulas lentescente quadam ordinis flexuosi catena contextitur, camque parentibus vendidit, et tunicam fuscioem, quam a matre impetrare non poterat, induta, pro negotiationis auspicio se repente Domino consecravit. Ubi moderate ita se habuit, et intra cubiculi sui secreta custodivit, ut nunquam pedem proferret in publicum, nunquam viri nosset alloquium. Et quod magis mirandum, sororem virginem magis amaret, quam videret. *TRID. XIII. Julii.*

UTILITAS. — In vitis Patrum legitur, quod quidam viderit eandem gratiam descendentam super eum, qui habitum Religionis assumpsit, et super eum, qui baptizatur. Quod tamen, teste S. Thoma, non ideo fit, quod talis a satisfactione liberetur, sed quia eo ipso, quod voluntatem suam in servitium redigit propter Deum, plenarie jam pro omni peccato satisficit. S. THOM. II, II, qu. 189, art. 3, ad. 4.

S. Simeon Salus cum, Joanne socio, habitum suscepturus a S. Nicone Monasterii Præfecto, audivisset a Fratribus: Beati estis, quoniam cras regenerabimini, et mundi efficiemini, sicut nati estis, ab omni peccato, ac si die hoc essetis baptizati, ecurrit ad S. Niconem, rogavitque ne se denuo baptizari permitteret; cui S. Nicon respondit: Recte dixerunt Fratres; etenim si Deo placuerit, cras sancto et Angelico habitu te induam. Quo facto Simeon Joanni dixit: Ex quo Dei servus nos eo habitu induit, intrinsecus inflammor nescio unde, et querit animi mea neminem videre, alloqui, et audire. *LANZ. opusc. I, n. 21.*

S. Dositheus tribuni cujusdam filius, cum post quinquennium in servitio infirmorum sub disciplina S. Dorothei transactum moriturus, ab hoc audivisset: Vade in pace, fili, et te Trinitati presenta, nec non Deum pro nobis precare: mirantibus hoc dictum Fratribus, utpote qui nihil speciale in Dositheo vidissent, Deus seni cuidam sancto Sanctos illius Monasterii vita functos videre cupienti, inter illos etiam S. Dositheum singulari gloria fulgentem ostendit, utpote quam singularis obedientie studio meruisset. S. DOROT. ser. I.

Fr. Egidius ex ordine S. Francisci, petenti consilium de Religionis ingresso, respondit: Dic mihi, si mendicus certo sciret, alienum magnam thesaurum latere, an consultoret, nam eundem expedit effodere? cumque is negasset, quanto igitur, inquit, alacrius et promptius debeant homines ad infinitum illum Dei thesaurum accedere, in quo solo sunt verae, et aeternae divitiae. PLATUS I, XI.

S. Anselmus quondam extra sensum raptus, vidit fluxum immanem, et praecipitem, in quem omnes sordes mundi confluerant, et a quibus passim viri, feminaeque abirentur, ac pascerentur: postea vero amplum, et spatiosum claustrum vidit, cuius parietes argenteo obducti, hortus amantissimi, aer placidissimus et omnis alia adeo jucunda et suavia erant, ut nihil ad felicitatem desiderari posset. Et per hoc quidem claustrum, Religionem, per fluxum vero illum, mundum significari intelligebat. *Ibid.*

S. Gregorius Magnus ab ineunte aetate monasticam vitam professus est; itaque amore ejus retinuit, ut etiam Ecclesiae Diaconus creatus et Legatus Apostolicus Constantinopolim declaratus, noluerit discedere, nisi cum aliquot Magachorum comitatu, ut quasi Monasterium secum circumferret. *Ibid. in praef. l. II.*

DIGNITAS. — Cum S. Clara professionem cum suis sororibus fecisset, apparuit illi Christus in forma pulcherrimi juvenis, qui deposita corona ex floribus immarcescibilibus, posuit eam in capite S. Clarae, in signum, quod eam denuo acceptaret in sponsam, sicut illa se denuo illi consecraverat in actu professionis. *VIT. p. r. 24.*

In Lucka, domo Ordinis Cisterciensis, Conversus quidam Rodolphus nomine, post Matutinum stans et orans sub dño, vidit Christum in Cruce pendentem, et cum eo quindecim alios, partim Sacerdotes, partim laicos crucifixos; cumque quaesivisset, quid sibi portenderet isthaec visio, responsum ei est hos solos ex Ordine illo esse vere Religiosos, cum ipso Christo crucifixos, sequi illius passioni conformare. *PRIMUM SPIR. VIII, XVIII.*

JUCUNDITAS. — S. Romualdus de se confessus est: Vixi centum annis in Religione, et quidem in summa austeritate, viginti vero in saeculo, sed eheu! quam longa, et misera haec mihi vitae tempora! quam brevita et ju-

cunda illa religionis fuere! *ENGLER. de comm. Confess.*

Sualoepius Rex Bohemiae et Moraviae ab Arnulpho Imperatore praefo vietus, cum aegre evasisset, in Eromum fugit, ibique in summa paupertate inter Anachoretas reliquam vitam exegit. Morti proximus exposuit quis fuerit, atque effusis copiosis lacrymis dixit adstantibus, nullam regi fortunam solitudinis tranquillitati praefendam, veram se vitam in caula duxisse, in aula mortem. *Ibid.*

Carolus Quintus dicere solebat in recessu illo ad S. Hieronymi Monasterium plus uno die liquidae voluptatis et sinceri gaudii se percipisse, quam ex omnibus aulae deliciis, victoriis ac triumphis. *Ibid.*

S. Scholastica dicere solebat: Si doloedo, quam Deus abscondit servis suis, nota esset saecularibus, Monasteria non caperent eos qui Deo servire vellent. *Ibid.*

B. Maria Magdalena de Ursinis Novitiis Praefecta, si forte eas ridentes conspexisset, lecto vultu ad eas dicebat: Rideite, Fideles meae, rideite, quia justa vobis causa ridendi, et gaudendi est, dum mundi fluctibus ereptae, in portum hunc securissimum translatae estis; non enim fecit taliter omni nationi. *Ibid.*

EXEMPLA DOMESTICA.

VOCATIO. — Sanctus Franciscus Borgia Isabellae Reginae Hispaniae fenus Granatam deducens, cum fenetro aperto, adeo immutatum vultum vidisset, vanitatem rerum mundanarum inde colligens, Societati nostrae nomen dedit. *VITA.*

P. Joannes Nunnus Sacerdos B. Virginem rogavit, ut vitae modum sibi patefeceret; unde apparuit illi B. Virgo, cum P. Petro Fahro adstante, jubetque Conimbriam adire, ibique rationem vitae ab hoc Patre ediscere. Fecit id Nunnus, et Conimbriam ingressus, Fahrum statim a facie movit, a quo monitus, labores potius pro Christo expetere, quam quietis propriae dulcedinem quaerere, in genua prociidit, ardentibusque precibus in Societatem admitti petiit. *HIST. SAC. l. IV, n. 134.*

P. Franciscus Ribera Doctor Theologiae, cum P. Martino Guttierio ipsum visitanti dixisset, se decrevisse, prope saeculum quoddam B. Virginis vitam privatam inter preces et studia vivere, et certis temporibus

ad conciones habendas excurrere; Guttierius vero respondisset: Domine doctor, placeat quidem hoc propositum, sed quis tunc sibi optimum pignus, quod habet, retinebit, propriam scilicet voluntatem? Haec vox ita cor ejus penetravit, ut relicto mundo, Societatem sit ingressus. *VITA BAL. ALV. XXIX.*

Ludovicus Corbellinus civis Florentinus nobilis, natura tristiori, sed acri judicio, cum medicus ei suavisset, ut letitiae serio se daret, si diu vivere vellet, assumptis fidissimis sociis, totius fere Italiae, Hispaniae, et Galliae loca jucundissima inivit. Venit tandem Lutetiam, ubi torneamento Regio interfuit, in quo cum vidisset Henricum Secundum in oculo ictum, paulo post decessisse, mundi vanitatem agnoscens, nuntium eidem remisit, Societatemque amplexus est. *HIST. SAC. p. 2, l. III, n. 68.*

Cum anno 1594, in tota Gallia decretum de Societate ejcienda emanasset, discipuli nostri tanto ejusdem amore successi sunt, ut Ruthenis supra triginta, Ausciae vero viginti juvenes selectissimi eandem expetierint, aut eum nostris, aut pro nostris morituri. *Annal. Aquit. 1594 et 95.*

P. Cornelius Vihavæus, cum multis Religionem persuasisset, rogavit tandem Deum, ut sibi quoque aliquam ostenderet, et audivit elare interius vocem, Lovanium iret, ibi se angelicos homines reperiturum, illos sequeretur. Iviit ille, reperit nostros, fecit exercitia, susceptus est. *HIST. SAC. l. IV, n. 40.*

P. Cladius Aquariva, cum ea etiam in mente fuisset, illud Domini dictum: Oves meae vocem meam audiunt; simul invasit eum timor, ne si celesti illi consilio non obedi- ret, non esset ex ovidis Christi. Quam ob causam eadem hora, ac pene momento, ad nostros venit, seque eis toto animo addixit. *PLATUS, l. XXXVIII.*

DIGNITAS. — De B. Aloysio dicit Sanct. Maria Magdalena de Pazzis: O quantum gloriam habet Aloysius filius Ignatii! nunquam credidisset, nisi illum mihi monstrasset Jesus meus. Ego vellem posse ire per totum mundum, et dicere, Aloysium esse magnum Sanctum, et vellem posse monstrare unicuique ipsius gloriam, ut Deus glori- ficaretur. Habet tantam gloriam, quia operatus est interne. Quis posset unquam explicare valorem et virtutem operum interno- rum? non est comparatio aliqua interni cum externo. Aloysius fuit Martyr incognitus. *VIT. s. 65.*

De P. Baldassare Alvarez revelavit Deus S. Theresiae, eo tempore nullum fuisset in tam sublimi perfectionis gradum constitutum, quam ipse fuerit. *VITA P. ALV. II.*

JUCUNDITAS. — Guillelmus Elfinstonius Scotus, cum vix mense in Societate transacto in morbum lethalem incidisset, incredibilem semper et vultu, et gestu, et verbis alacritatem prae se tulit, cum satiari non posset gratis Deo agendis, quod in Societate moreretur. Visis postea Angelis, et accepto ab Angelo Custode nuntio, quod per Purgatorium esset transiturus, tanta dulcedine, et fervore completus est, uti torneamento Regio morbi gravitate fractum, insolitis motibus, super lectum cum omnium admiratione exiret. Inter quae gaudia repente consistens, tanquam placidissimo somno consopitus spiritum evulavit. *PLATUS, l. XXXI.*

S. Ignatius adeo letus semper, ac exultans exultabat, ut diceret non minus esse miraculum, videre mortuum Religiosum, qui alio nihil quam Deum quaerit, quam deprehendere letum aliquem peccatorem, qui alia praeter Deum quaerit. Hinc cum Franciscum Costerum thronem etiamnum ad risum pronum advertisset, eundem, dum quondam actu risisset, ad se vocavit, dixitque: Francisce, audio te semper videre. Et ego dico tibi, fili mi, ut rideas et gaudeas in Domino semper. Religiosus enim nullam tristitiae causam habet, sed multam letitiae; quapropter denuo dico tibi, semper sis letus et hilaris in Domino. *LYR. EUS. apopes.*

Card. Bellarminus dicere de seipso solebat: Cum essem Religiosus, nesciebam, quid in vita esset tristitia; factus Cardinalis, nescio quid sit letitia. *ENGLER. in comm. conf. s. 4.*

SIMILITUDINES.

QUALITAS. — Sicut vites et aliae teneriores arbusculae vineari solent ad stipites, ut ab illis sustententur; sic homines infirmi et inconstantes per vota alligant se Deo, ut ab illo conserventur, et stabiliantur. *PLATUS, l. xxx.*

Sicut ii, qui carnis et rerum terrenarum curae se dedunt, toto animo in ea defixi haerent; sic qui animae curam susceperunt, solis rebus spiritualibus se impendunt. *Ibid. c. II.*

Sicut e summo montis vertice prospectantibus omnia pusilla videntur; sic Religiosus

animo in cœlis habitantes omnia terrena quasi parva, et vilia gaudia despicunt. S. CAUST. *ho. ii. ad pop.*

Sicut is, qui in cruce pendet, nec quid ante oculos agatur attendit, nec de castro sollicitus est, nec ullius rei cupiditate tenetur; ita Religiosus mundo crucifixus nihil iam terrenum curat, sed tota mente celestibus inhiat bonis. PLATUS, II, XI.

Sicut vetus tabernaculum foris saga citicina et pellibus arietum vestitum, lotus autem totum inauratum erat; ita Religiosus exterius vili quidem habitu vestitus, sed intus aurea charitate, aliisque virtutibus pulcherrimis exornatus est. S. BEAN, *ser. Ecce nos relit.*

Sicut in cœna, quæ ex multorum symbola et contributione instruitur, laetior sit tractatio, quam si ab uno instruat; sic Religiosi licet singuli boni sint, meliores tamen fiunt, si in unum sint collecti, quia cum unusquisque aliquid virtutis, ac prudentiæ habeat, si id in communione conferant, perfectius quid efficiatur. PLATUS, I, XXVIII.

Sicut navigii tabule, si solitarie sint, parum possunt, conjunctæ vero plurimum valent ad navigationem peragendam; et lapide scorsim accepti nihil prosunt, conjuncti vero pulcherrimum ædificium faciunt; sic Religiosi, etiam si secundum se non plus valeant, quam quantum in unoquoque est roboris et virtutis, conjuncti tamen, alterius ope, ac virtute non modice adjuvantur. *Ibid.*

Sicut viridis stipes, etsi per se in igne ardere difficulter possit, inter alios tamen ardentis stipitis eadem flamma facile confragat; sic prorsus evenit in Religiosis, qui etsi separatim degentes langueant, aliis tamen charitate accensis mixti, facile eorum consuetudine, exhortatione atque exemplis inalescunt. *Ibid.*

Sicut in fune torto singula fila tenuia sunt, connexa tamen et implicata maximas moles trahunt, difficileque rumpuntur; sic Religiosi, licet secundum se debiles, si bene cohereant et unantur, omnia sustinent, trahunt, et vincunt. *Ibid.*

Sicut corporis membra, cum multa sint, unum tamen faciunt corpus, et se mutuo juvant, dum unumquodque proprio fungitur officio; sic et Religiosi sibi invicem cedunt, et qui legit, orantem amore, et gaudio complectitur, secum hoc reputans, quia pro se preceantur. S. MACAR. *hom. III.*

Sicut nummus attritus et diminutus, si solus sit, rejicitur; si autem inter duo, triave millia nummorum offeratur, accipitur; sic homines imperfecti, etsi alioquin per se parum grati sint, si tamen in Religione cum aliis perfectis conjungantur, hoc lucram faciunt, ut aliorum abundantia ipsorum supplet, et sublevetque inopiam. PLAT. *l. I. c. XXIX.*

Sicut proci, cum Virginem nuptam vident, alio cogitationes transferant; sic cum hostes nostri Deo in Religione nos desponsatos vident, spes quodam modo illis præceditur nos rebus terrenis implicandi, atque ob id ipsum sepe sollicitare non deserunt, ne nihil aliud consequantur, quam ut cum suo ipsorum cruciati coronam nobis augeant. *Ibid. xxx.*

Sicut, cum quis secandus est, alligari cupit, et licet postea, dum secatur, clamet ut solvatur, non tamen vult exaudiri, sique proficit ei sectio etiam invito animo admissa; sic qui ab initio sponte Religionis jugum suscepit, etiam si deus incidant, a quibus voluntas abhorret, perfert tamen, quia vincitur est, et illud ipsum medicamentum, quamquam non adeo libenti animo receptum, prædest tamen, et sanitatem affert, quam fortasse solutus refugisset, ut denique, compulso morbo, gaudeat etiam sibi non aliter licuisse. S. ANSEL. *l. I. simil.*

Sicut legis filius, qui ad futurum regnum nutritur, ea ex spe tum delectationem magnam, tum altitudinem animi concipit, ut hamillora ac fordiora aversetur; sic Religiosus, dum se ad regnum celeste destinatum cogitat, omnia, quæ mundus offert, tamquam dignitate sua inferiora, generoso animi impetu rejicit. PLATUS, II, XXIII.

Sicut agricola vineam, et pastor gregem suum curat, nullique labori ac difficultati cedunt, ob commoda, quæ inde percipiunt; sic Deus non solum ob suam bonitatem sæcæ gregibus, et vineæ Religiosorum hominum providentiam suam impertit, sed ob aliquam quodammodo utilitatem suam, unde a S. Paulo vocatur vassanctificatum in honorem, et utile Domino. *Ibid. c. XXXIII; II. Tim. II.*

Sicut in magna domo domestici non tantum a patre, ac Domino, sed etiam a matrefamilias gignuntur, aluntur, educantur, ac reguntur; ita Religiosi non tantum a Deo, sed etiam a S. Dei Matre foventur, ac proteguntur. *Ibid. xxxiv.*

Sicut, cum homo gignitur, necesse est ut omnia ei tribuantur, quæ sunt ad hominis constitutionem necessaria; ita cum Deus hominem ad religiosum statum vocat, omnia talenta ac virtutes ad hunc finem necessarias eidem largiri debet. *Ibid. II, IX.*

Sicut Tyberis, si aquam quæ semper labitur, retineret, in immeasam aquarum quantitatem excrevisset; ita Religiosi, cum quotidie bonis operibus augendis insistant, ingentem gratiæ gloriæque accessionem facere oportet. *Ibid. XVIII.*

JOCUNDITAS. — Sicut Isaac, cum immolandum esset, non ipse tamen, sed aries pro ipso immolatus est, ipse autem lætus vixit, confirmata spe posteritatis; sic Religiosi, licet sæpè gaudii privare videantur, tamen non perit gaudium, sed vitium, et contumacia, ejus nimirum cornua verpibus hærentia indicant, nunquam sine anxietatis acule esse posse. S. BEAN, *in 1. Cant.*

Sicut, si quis magnam haberet sarcinam, quæ tamen alterius humeris deferretur, nullam inde gravamen, sed potius soldium, et utilitatem magnam perciperet; ita in onere Religiosæ disciplinæ præmium et gaudium nostrum, omnis vero superiorum est. *Ibid. III, XVI.*

Sicut animi tristitia ipsum etiam corpus confici videmus; ita vicissim lætitia mentis in ipsum etiam corpus redundat. *Ibid. XVII.*

DIVERSITAS. — Sicut medici, cum ægrotus appetentiam ciborum perdidit, acomodant se, quantum licet, ad eos cibos, quos ille minime aspernetur, utroque plures proponunt, ut e multis aliqui saltem placeant; ita Deus, quoniam sæculares homines negotiis terrenis immersis celestium rerum gustum miserunt, plures Religiones proposuit, ut, qui unum fastidit, ab alia alliciat. *Ibid. II, XXI.*

Sicut in naturæ ordine tanta a Deo rerum varietas introducta est, ut variæ ejus perfectiones, quo pluribus communicarentur, eo magis impotescerent; ita in ordine gratiæ, ista multiplicatione statutum, officiorum, ac munerum id agitur, ut variis modis, ac a variis membris participetur illa plenitudo gratiæ, quæ a Christo Domino, ac Salvatore nostro ut capite promanat. Ex quo major utique ipsius Christi gloria existit, cujus et vis in merendo, et liberalitas in donando, magis ac magis illustratur. S. THO. II, II, q. 182, ar. 8.

FACILITAS. — Sicut si cui transeundum flumen est, navi vel ponte facilis transitur, aut si terra iter faciendum, jumento aut rheda facilis peragitur, quam pedibus; ita iter ad Deum et alteram vitam facilis per vehiculum aut navim Religionis, quam pedibus vitæ sæcularis, peragitur. PLATUS, III, XXII.

MOTIVA

Ad Religiosum Statum amplectendum.

Quia Religiosus cadit variis: tum quia non habet tot exempla, et occasiones peccandi; tum quia gravitatem, et fœditatem peccatorum per frequentes meditationes, et examina melius cognoscit. Id testatur S. Bernardus dicens: An experimentum queritis, de quo loquimur? quando is, qui prius vix per biduum poterat a luxuria, crapula, et comessionibus, et ebrietatibus, et cubilibus, et impudicitis, cæterisque similibus, et dissimilibus vitis continere, nunc ab his continet multis annis, tota utique vita. S. BEAN, s. 1, *in dedic.* Confirmat id ipsum Seneca effatum, quo dixit: Magna pars peccatorum tollitur, si peccatoris testis assistat; ubi autem plures sunt testes, quam in Religione; ubi tantopere urgetur socii præsentia?

Quia civis purus: partim quia per professionem, velut alterum Baptismum, a præteritis peccatis mundatur; partim quia per sacramentorum frequentationem, et librorum spiritualium superiorumque, ac aliorum Magistrorum directiones perfectius in virtutis studio stabilitur.

Quia surgit velociter: tum quia exemplis bonis domesticis, quæ quotidie videt, erigitur; tum quia superiorum tantquam medicorum spiritualium curatione sublevarur: tum quia colloquitur piis cum domesticis vehementer accenditur ad fugam vitiorum, et virtutis amorem: tum ob uberiores influentias gratiæ, quem in Religione experitur ad resurgendum a lapsibus: ob quas causas merito Deus S. Catharinæ Senensis dixit: Religio tutior est, si ibi quis ruat, aptior est ad surgendum, quia cum majori bono se reperit. (S. CATHA. SEN. *dial. c. CLXIV*). Alius vero prudenter dixit, Religiosorum et secularium hominum lapsum habere se, sicuti se habet ædificium dirutum, ex quo lapides adhuc supersunt, ut adeo facile iterum erigatur, et sicut ædificium a fundamentum des-

tractum, de cujus materia nihil sit relic- tum.

Quia *incedit cautius*: frequentes enim lapsus in sæculari statu docerunt, quam sit caute incedendum, cum enim per meditationes quotidianas talium lapsuum gravitatem, ac periculum accuratius perpendat (id quod vix unquam serio faciunt sæculares), hinc fit, ut, Theodoro Studita teste, piis implexus cogitatis et distentis, hostiles loquos evadat. (S. THEOD. STUDITA, apud LAN. opusc. 1. num. 77.) Unde de eo verificatur illud S. Chrysostomi: Avicula semel capta laqueo, mox elapsa, et cervus in rete decidens et effugiens, liisdem iterum difficulter capitur, nam cuique est experientia cantatæ Magistra; hinc, ut Salomon ait, frustra jacitur rete ante oculos pennatorum. S. CHRYS. ho. xv. ad pop.

Quia *irrevocatur frequentius*: tum quia Religiosi voluntas tota est in lege Domini observanda defixa, atque ideo, juxta S. Davidem, similis est ligno plantato secus decursus aquarum: tum quia ipse se liberaliorem erga Deum exhibet, atque adeo meretur etiam vicissim Deum liberalem in dandis gratiis experiri. Unde merito B. Egilinus Franciscanus cuidam sæculari quærenti, an posset in sæculo divinam gratiam sibi conciliare, respondit: Potes quidem, sed mallem ego gratiam unam in Monasterio, quam decem in sæculo. Quæ enim in Monasterio obtinetur gratia, ea et crescit facile, et facile custoditur, quod is, qui monasticum sequitur institutum, ab omni mundi strepitu, et sollicitudine perturbante (quæ magnum afferunt gratiæ impedimentum) sejunctus sit, aliique Fratres piis adhortationibus, et sanctis exemplis a malo eum pertrahant, et ad bonum incitent; secus vero se res cum gratia in sæculo requisita habeat, ubi laudatur potius, qui malum operatur, et irrisio est expositus, qui bonum operari conatur. PROV. I, 27; WADING. to. II, annal. anno 1262, num. 34.

Quia *quiescit securus*: tum quia a curis sæculi liber est: unde S. Bernardus altitubi ait: In Ecclesia lectum, in quo quiescitur, claustra esse existimo et Monasteria, in quibus quiete vivitur a curis sæculi, et sollicitudinibus vite [S. BEAT. I. XLVI, in Cant.]: tum quia ob paternam, et occultam Superiorum providentiam de rebus necessariis etiam optime ei providetur, unde merito S. Gregorius de tali scripsit: Liber ergo di-

mittitur, qui, calcatis desideris, ab appetitione rerum temporalium securitate mentis exoneratur. Similis proinde est columba a Noe emissa, quæ, cum non inveniret, ubi requiesceret pes ejus, ad arcam reversa est. (S. GREG. XX, MOR. XII.) Quam arcam merito Patres spirituales Religionem esse dicunt, ad quam, teste S. Eucherio, confugiendum est, qui fremontis sæculi tempestate vexantur. Hic statio fidissima, et quies certa. Accedit, quod in Religiosis maxime verificetur illud Christi promissum: Tollite jugum meum super vos, et invenietis requiem animabus vestris. S. EUCAR. parv. ad Valerian.

Quia *moritur confidentius*: nam, ut S. Chrysostomus ait, ægrotanti non uxor adstat criminibus solutis, nec pueruli imminentem lentes orbitatem, nec famuli expirantem importantis precibus pulsantes, ut se cuiquam commendatos relinquat. Sed his impedimentis omnibus solutus animus id unum tantummodo cogitat, quomodo cum majore gratia extremum Deo spiritum reddat. (S. CHRYS. ho. xv, in 1. ad Ti.) Alii vero idem sanctus ait, Religionem hoc habere, ut eos, qui eam secuti sunt, primum in hac vita multis bonis repleat, deinde post vite exitum hilares et laudibundas ad Dei tribunal perducat. (Idem, ad compar. Regis et Monachi.) Cujus rationem alio loco residens ait: Impossibile est mentiri Deum: promisit autem ille vitam æternam ista relinquuntibus. Reliquisti tu omnia ista, et abiecasti; quid igitur prohibet de hujusmodi confidere promissione, et esse securum? (Idem I. I, de prov. eat. II.) Recte ergo S. Bernardus exclamat: O vita secunda, ubi pura conscientia! O, inquam, vita secunda, ubi absque formidine mōris expectatur, imo et exoptatur cum dulcedine, et exipitur cum devotione. Et iterum: Spiritui a corpore exeunti, a cella in cœlum non longa, nec difficilis via invenitur; moriens enim aut vix, aut nunquam aliquis a cella in infernum descendit; quia vix unquam aliquis, nisi celo prædestinatus, in ea usque ad mortem persistit. S. BEAT. I. ad milit. templi c. 1, idem s. de vit. solit.

Quia *purgatur citius*: id est, a purgatorii poenis liberatur; tum quia ipsum vite religiose genus est quodammodo perpetua penitentia et satisfactio, juxta illud Thomæ Kempensis effatum: Habet magnum et salubre purgatorium, qui sibi ipsi violentiam frequenter facit, et carnem omnino spiritui

subjugare conatur; tum quia post mortem crebrioribus et efficacioribus sudragiis, operibusque a fratribus suis adjuvatur: tum quia quamplurimis etiam indulgentiis Religioni concessis a purgatorio se liberare potest. L. I, c. II, § 24.

Quia *renumeratur copiosius*: uti pulchre S. Anselmus ostendit, dum dicit: Omnis hominum vita similis est rotæ frumentaria, quæ nunquam moveri et versari desinit. Sed interest inter homines, qui eam curant. Alii enim farinam sic defluentem negligunt, ut tota in flumen elapsa pereat, uti sæculares, qui nunquam mentem ac cogitationem ad æterna erigunt, intenti cadentis, et terrenis. Alii partem servant, partem negligentia perdunt, quales sunt, qui, licet in sæculo degant, aliqua tamen bona et salutaria peragant, elemosinas tribuunt, frequentes sunt in templo, ægrotos visitant. Atque si pro operum mensura tantumdem premii accipiant. Alii demum subjecto sæculo totam excipiunt; et hi sunt Religiosi, qui, quoniam ex Superiorum suorum jussu, ejusmodi rebus implicentur, quamvis temporales sit quod agant, nihil tamen in eis de labore suo perit. Quia etiam, licet cogantur quidpiam, negotiis urgentibus, vel de communi disciplina remittere, hæc tamen omnia obedientiæ virtus compensat, eaque farinam defluentem totam puram ita colligit, ac recondit, ut ad illos in omnem æternitatem alendus sufficiat. (S. ANSELMUS, apud Plat. I. I, c. XXIII.) Hinc recte de talibus S. Gregorius ait: Animam suam justi in vano non accipiunt, qui intentione continua ad ejus utilitatem referunt, quidquid corporaliter operantur, quatenus et transeunte opere, operis causa non transeat, quæ vite premia post mortem pareat. S. GREG. I. VII, MOR. c. XIII.

MEDIA

Ad Religiosum Statum digne amplectendum.

Ardens desiderium perfectionis: nam, teste Salomone, initium illius est verissima disciplina concupiscentia: facileque videtur ab his, qui diligunt eam, et invenitur ab his, qui quærant illam, præoccupat, qui se concupiscent, ut illis se prior ostendat. Qui de luce vigilaverit ad illam non laborabit: assidentem illam foribus suis inveniet. (SAR. VI, 12 et 13.) Hinc S. Hieronymus, non suf-

ficit nobis, ait, velle justitiam, nisi et justitiam patiamur famem: dicereque cum regio Propheta possumus: Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus. (S. HIER. apud Rodrig. p. 1, tr. 1, c. III.) S. Thomas Aquinas sorori quærenti, qua ratione salvari posset, merito respondit: Si volueris, salvalibere.

Oblivisci præteritorum, et ad anteriora se convertere: ita S. Paulus exemplo suo docuit dicens: Fratres, ego non arbitror me comprehendisse; unum autem, quæ quidem retro sunt, obliviscens, ad ea vero, quæ priora sunt, extendens meipsum, ad destinatum persequor, ad bravium superne vocationis Dei in Christo Jesu. (PAIL. III.) Quod ipsum confirmans S. Hieronymus, quicumque sanctus est, inquit, quotidie in priora extenditur, et præteritorum obliviscitur. Felix est, qui quotidie proficit, qui non considerat, quid heri fecerit, sed quid hodie faciat, ut proficiat? (S. HIER. sup. Ps. LXXXIII.) Nam, ut S. Chrysostomus recte advertit, a currendo non cessat, qui se cursum sui terminum necdum attingisse considerat. (S. CHRYS. ho. X, sup. ep. Rom.) E contrario vero, si respicias ad ea, quæ habes, invenit Sanctus Bernardus, elevatis in superbiam, dum te aliis præponis: proficere negligis, quia magnum te esse arbitraris, et tepidius incipies deficere, et remissina agere. S. BEAT. apud Rodrig. I. I, c. XVII.

Ita se gerere, ac si eo primum die ad Religionem venisset: sic enim jam olim Abbas Agatho suavit, dum antiquo Monacho roganti, quomodo se in Religione habere deberet, respondit: Vide, qualis fueris primo die, quando existi de sæculo, et receptus fuisti in claustrum, et talis permane semper. (Quod ipsum etiam S. Antonius morti proximus suis suavit dicens: Ego quidem filiolus, secundum eloquia scripturarum, Patrum gradior viam; jam enim Dominus me invitavit, jam cupio videre celestia: sed vos, o viscera mea, admoneo, ne tanti temporis laborum repente perdis, hodie vos religiosum studium arripuisse arbitramini, et exceptæ voluptatis forlindio succrescat. (ROB. p. 1, tr. 1, c. XIV.) Ita Sanctus Bernardus fecit, qui, teste Surio, semper se velut Novitium unius diei tractabat? (SURTUS, to. II, p. 186.) Itaque omnium Sanctorum proprium est, teste Siracide, ut cum consummaverint, tunc incipiant. Eccl. XIV, 6.

Sape a se rationem exigere, cur religionem sit ingressus: sic S. Bernardus iterum docuit, assiduo seipsum his verbis compellere solitus: Bernardus, ad quid venisti? Imo et ipse Christus hoc medio usus est erga Judam proditorem, dum dixit: Amice, ad quid venisti? (MATT. XXVI, 30.) Quasi dicere voluerit: Considera, o Juda, quantum beneficium a me per vocationem ad Apostolatam accepisti, et mox a proposito facinore desistens, magistro tuo adhaerere potius, quam prodes. (HÖRN, p. 1, tr. 1, c. xv.) Merito ergo etiam pius Asceta sic Religiosum alloquitur: Esto vigilans, et diligens in Dei servitio, et cogita frequenter, ad quid venisti? et cur saeculum reliquisti? nonne ut Deo servires, et spiritualis homo fieres? igitur ad profectum ferveas, quia mercedem laborum tuorum in brevi recipies. L. I, de imit. c. XXV, § 4.

Brevem sibi hujus vite cursum circumscribere: Ita Ecclesiastes hortatus est florens: (quodcumque poterit manus tua facere, iustanter operare; quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia sunt apud inferos, quo tu properas (ECCL. VII); id ipsum etiam S. Basilus suavitibus verbis: Semper ante oculos tuos versetur ultimus dies. Cum enim diluculo surrexeris, ad vespertinam te ambigās pervenire: et cum in lectulum ad quiescendum membra tua posueris, noli confidere de lucis adventu, ut facilius te possis refragare ab omnibus vitiis. (S. BASIL. in struct. ad Fil. Spirit.) Sic exemplo suo docuit S. Job dicens: Cunctis diebus, quibus nunc milito, expecto, donec veniat immutatio mea. Vocabis me, et ego respondebo tibi. (JOB. XIV.) Vere beatus servus quem, cum venerit Dominus ejus, invenerit vigilantem. MATT. XXV.

Assuefacere se virtutibus: Nam comparato usu, consuetudineque in operando, asperum iter virtutis, planum atque jucundum reddetur: id quod jam pridem Spiritus Sanctus per Salomonem indicavit, dum dixit: Audi, fili mi, et suscipe verba mea, ut multiplicentur tibi anni vitae. Viam sapientiae monstrabo tibi, ducam te per semitas aequalitatis, quas, cum ingressus fueris, non aretabuntur gressus tui, et currens non habebis offendiculum. (PROV. IV, 10.) Quod ipsum etiam confirmans S. Paulus, omnis autem disciplina, ait, in presenti quidem videtur non esse gaudii, sed meroris; postea autem fructum pacatissimum exercitatis per

eam reddet justitiae. (HEBR. XII, 41.) Et clarior S. Bernardus, primum, inquit, tibi importabile videbitur, aliquid, processu temporis si assuescas, iudicabis non adeo grave, paulo post et leve senties: paulo post nec senties: paulo post etiam delectabit. S. BERN. I, c. c. 1.

Animum rebus altis, egregisque applicare: sic enim jam olim Corinthiis Apostolus suavitibus dicens: Amulami charismata meliora. (I. COR. XII, 31.) Per hoc enim medium efficietur, ut, cum ad superiora conitumur, saltem ad meliorem perveniamus, ad exemplum scilicet sagittariorum, qui, ut metam certius attingant, paulo altius supra scopam dioplam dirigunt.

Etiam res parvas estimare, et non contemnere: Qui enim spernit modica, paulatim decedit, Siraecide teste (ECCL. XIX, 1); et ut S. Bernardus recte advertit, a minimis incipiunt, qui in maxima proruunt, verissima enim sententia est: nemo repente fit summus. (S. BERN. de vit. et mor. insti.) Et, ut iterum Siraecides monet: In pigribus humilior contignatio, et in indimilitate manuum perstillabit domus. (ECCL. X, 18.) Ex minimis guttis, ait S. Bonaventura, multiplicatis, foundationes aquarum fiunt, quae etiam magna aliquando manna subruunt, per modicam tamen aqua lateenter in navem illaunt, donec summergeantur. S. BONAV. in gram. relig. s. c. XX.

Ad aliorum exempla respicere: sic Sanct. Antonius suavitibus, dicere solitus, Religiosum debere a se similem esse, et in unoquoque illud studiosius contemplari, quod in ipso praestantius effulserit. Certe Charilaus nobilis apud Lacedaemonas Philosophus quaestus, quam republicam optimum esse censere eam, respondit, in qua cives de virtute contenterent. ROBBIV. p. 1, tr. c. XIII.

Considerare, quantopere Deus et Sancti nostram perfectionem desiderent: nam, ut S. Cyprianus sapienter advertit, si hominibus laetum et gloriosum est, filios habere consimiles, et tunc magis generasse delectat, si ad patrem lineamentis soboles paribus successive respondeat: quanto magis in Deo Patre laetitia est, cum quis sic spiritualiter nascitur, ut actione ejus et laudibus divina generositas praedicetur? S. CYPR. in c. v. Matth.

ASCETICA.

Septem fere sunt, quae ab Asceta specialiter de Statu Religioso sunt notanda. Primum est, ut bene cognoscat, quamnam requirantur ad Statum Religiosum, nimirum sequentia tria. 1. *Tria vota Paupertatis, Castitatis, et Obedientiae*; per haec enim homo perfecte Deo dicatur, et abdicatur propria voluntas, et libertas. 2. *Regula particularis, sive Institutum*; quae quidem non per se requiritur (cum ad essentiam non alia pertinet regula, quam quae in divinis praeceptis, ipsiusque votis, continetur,) sed per accidens, quia Ecclesia non consuevit Statum Religiosum approbare, nisi cum tali particulari regula. 3. *Approbatio Ecclesiae, et votorum admissio*; quia enim grave periculum immineret Ecclesiae, si cuiuslibet licentia ferret novam Religionem excogitandi, ideo merito a Concilio Lateranensi et Lugdunensi statutum est, ut nullus deinceps (suo sine approbatione Ecclesiae institueretur. BERN. v. Relig. s. 129.

Secundum est, ut bene cognoscat varios modos, quibus Deus vacare solet ad Religionem Statum, quos quidem Sanct. Bernardus, et Cassianus assignaverunt. Tres sunt vocationum ordines, et modi. Primus ex Deo est, secundus per hominem, tertius ex necessitate. Ex Deo quidem est, quoties inspiratio quaedam immissa in cor nostrum, nonnumquam etiam dormientes nos, ad desiderium vitae aeternae ac salutis excitat, Deum sequi, et ejus inherere praeceptis compunctione saluberrima cohortatur. Quomodo B. Antonium avidum esse cognovimus. Secundus vocationis modus est, cum vel exemplis quorundam Sanctorum, vel mortuis castigati, ad desiderium salutis accingimur, quo modo duo aucti ex vita S. Antonii lecta vocati sunt.) Tertius vero vocationis modus est, qui ex necessitate descendit, cum ingruentibus repente tentationibus, quae vel mortis pericula comminantur, vel amissione periculant, vel carorum morte compungunt, ad Dominum, quem sequi in rerum prosperitate contempnimus, saltem invitati requirere compellimur. (S. BERN. in centent. Cass. col. 3, c. III, IV.) De quo ultimo genere sic loquitur Cassianus: Abbatii Moysi nil deficit ad perfectae beatitudinis meritum quod metu mortis, quae ei propter homicidii crimina intentabatur, impulsus ad monasterium de-

currit, quia ita necessitatem conversionis arripuit, ut eam in voluntatem prompta animi virtute convertens, ad perfectionis fastigia summa pervenerit. Et Paulo nihil obfuit, quod repente cecatus ad viam salutis velut invitatus videtur attractus, qui postea Dominum tanto animi fervore sectatus, initium necessitatis voluntaria devotione consummans, gloriosam tantis virtutibus viam incomparabili sine concludit. *Ibid.* n. 2.

Tertium est, ut solidum sciat modum inquirendi vocationem, qui quidem in sequentibus regulis consistit. 1. Non est expectanda aut expectanda revelatio, aut miracula, aliaque signa extra naturae ordinem, quia cum Deus lumen mentis inseruerit, hoc fide adjuvante sufficere poterit ad vocationem inquirendam. 2. Ut animus ad eam, quae haberi potest maxima aequalitate componatur, solumque Dei beneplacitum in hoc negotio quaeratur. 3. Ut quoniam secretum consilium secretum auditum querit, negotia, curaque seponatur, conscientiaeque per confessionem purgata, meditationi, ac Sacramentorum frequentationi diligentius insistatur. 4. Ut quoniam duo sunt vocationum a Deo provenientium genera, alterum, quo voluntas vitae religiosae desiderio accenditur: alterum, quo ratio illuminata vacillat, ac periculum vitae secularis ex una parte, et altera vero securitatem, ac felicitatem vitae religiosae agnoscit, diligenter inquiretur, quo horum duorum generum quisque vocatus sit; et si quidem priori genere se quis vocatum sentiat, etsi non simpliciter necessarium sit, ut ulterior inquisitio instituantur, tamen majoris securitatis gratia etiam rationis consultatio jungatur; et ab initio quidem, finis, propter quem creati sumus, ob oculos ponatur: deinde vero variis statu, de quibus consultandum est, ob oculos ponantur, et quid in singulis commodi incommode reperitur, tum ex illorum tum ex nostra natura judicetur. Tum quid in morte aut iudicio extremo elegisse mallems, aut, quid alteri cupiam aequae nobis cognito ac amato, ac nos ipsi chari, aut cogitanti sumus, suaderemus in hoc negotio, perpendatur. Tandem tota haec electio Deo commendatur, et cum viro aliquo prudente communicatur, ejusque super ea consilium requiritur. MANUAL. SERIAL, c. XIII, p. 5.

Quartum est, ut solidum etiam sciat modum exequendi vocationem, qui quidem in quatuor potissimum industriis consistit. 1. Ut magni aestimetur beneficium vocationis ad

Religiosum Statum, quem in finem memorabilis ista Sancti Bernardi sententia procedit: Magna est super nos, magna valde misericordia Dei nostri, quos tam ineffabili Spiritus sui virtute, tam inestimabili dono gratiæ suæ eripuit a vana nostra conversatione hujus sæculi, in quo eramus aliquando sine Deo, aut certe, quod execrabilis est, contra Deum, non ignorantiam habentes, sed contemptum. Cujus vitæ, aut potius mortis (anima enim, quæ peccaverit, ipsa morietur), utinam frequenter in oculis cordis nostri terra versaretur imago, quanta videlicet vacitas, quanta perversitas illa fuerit, ut solida meditatione pensantes misericordiam pondus, etsi non tam perfecte, sicut est, aliquatenus tamen estimare possemus liberatricis misericordiam quantitatem. Jam vero si quis ex nobis diligenter considerare non negligat, non modo unde erutus, sed ubi sit constitutus, non solum quid exaverit, sed et quid acceperit; non tantum unde revocatus sit, sed etiam, quo vocatus, inveniet sine dubio cumulum hujus misericordiae omnino mensuræ prioris excedere quantitatem. (*Serm. de ingratis*), la eandem finem non parum procedit ponderasse, quod Sancti Basilii monach, scilicet eum, qui sæculo naufragio remissit, hoc in primis cogitare debere, se jam ultra humanæ naturæ fines processisse, sequi ipsam et instituto tradidisse, quod si quam maxime a corpore se junctum, ac propterea Angelorum conversationem imitandam suscepisse: si quidem hoc angelicæ naturæ proprium est, liberum esse a vinculis terrenis, nec omnino distrahi ad ullam aliam pulchritudinem contemplandam, sed oculos in Dei vultum assidue defixos habere. (S. Basil. f. 4.) Unde merito etiam P. Hieronymus Plautus discrimen hoc esse ait inter seculares, qui affectu solo relinquunt omnia, et Religiosum, qui affectu, et opere omnia relinquunt, quod ille quasi adverso flumine remiget, et ideo difficiliter tardiusque progreditur, gravius fatigatur, et facilius relabatur, quoniam vix ullus est, qui in ea perpetua contentione, ac lucta adversus tot difficultates et impedimenta durare possit. Iste vero quasi propitius ventis feratur, utpote quem nihil impedit aut retardat, omnia juvant et impellunt, locus, status, socii, occupationes et studia, quibus tenetur, denique quicquid videt, vel audit. (PLAUTUS, t. III, c. XXII.) 2. Ut bona intentione amplectatur Statum Religiosum; nam, ut Sancti Augustinus sapienter dixit,

magni interest, cum aliquid boni facimus, cuius rei contemplatione faciamus; officium quippe nostrum non initio, sed sine pensandum est; ut scilicet, non tantum si bonum est, sed precipue si bonum est id, propter quod facimus, cogitemus. S. AUG. (*conc. XII, in Ps. XVII*). 3. Ut celeriter executioni mandetur vocatio; nam, ut recte discurrit Sancti Joannes Climacus, si vocante nos terreno et mortali Rege, et in suum obsequium nos militare jubente, nihil moramur, neque occasionem quaeremus, sed omnibus dimissis illi magna alacritate pareremus; attendamus nobis ipsis, caveamusque diligenter, ne forte Regi Regum, et Domino Dominantium, et Deo Deorum, nos vocanti ad celestem hunc ordinem, propter nostram desidiam et negligentiam obtemperare recusemus, et postmodum ante tribunal illud horrendum inexcusabiles inveniamur. (S. CLIM. *grand. 1.*) Pulehre etiam Sancti Basilii, ad vitam, inquit, te vocamus, o homo, quid vigis vocationem ad honorum participationem? quid negligis donum? regnum caelorum apertum est; qui vocat, non mendax est: via facilis est: non tempore, non sumptu, non negotio opus est. Quis conetaris? quid tergiversaris? quid jugum times, velut juvenea nondum jugum experta? bonum est, leve est, cervicem non alterit, sed glorificat. Subde indomitam cervicem, fas Christi jumentum, ne, dimisso jugo, et vitam degens liberam, feris te laniandum exponas. Gustate et videte, quoniam suavis est Dominus: dulcedinem mellis quomodo eam ignorantibus declarare possim? Gustate, et videte. (S. BASIL. *ho. III*.) Aliam vero adhuc rationem accelerandæ executionis affert, Sancti Augustinus his verbis: Ecce indulgentia datur aperit tibi ostium, quid moraris? gaudere debes, si aperit aliquando pulsanti; non pulsanti, et aperit, et foris remanes; ac ergo differas. Et iterum: De misericordiae operibus quodam loco scriptura dicit: Ne dixeris, vade, et revertere, cras ego dabo, cum possis continuo benefacere, non enim scis, quid sequenti contingeret die. Audisti præceptum non differendi, ut in alium sis misericors, et differendo, in te es crudelis; exhibe et animæ tuæ eleemosynam. Non dicimus, ut tu Deo des, sed non repellas manum dantis. (S. AUG. f. 19, *de Verb. Do.*) 4. Ut constanter portetur jugum Religionis semel susceptum: nam, ut Sancti Ephrem ait, si quis post renuntiationem, et abdicationem vitæ, in virtutis stadio

claudicare incepit, et sensim a recta via resiliire, oculosque retrorsum convertere, hic et in vita presentis erit exemplo, et post hanc vitam regno colorum privatus, indignum seipsum Sanctorum choro reddet. (S. EPHR. *in f. non deest eos*.) Sancti Bernardus vero ait: Qui de Monasterio ad sæculum redeunt, a Societate Angelorum separantur; et demonibus sociantur. Qui sanctam congregationem relinquunt et ad secularem vitam descendunt, a Societate Dei elongantur atque domino diaboli subjunguntur. (S. BEAN. *de modo bene viv.*, c. XXII.) Hinc merito Caesarius sic Monachos suos hortatus est: Quid gravius, quam ut subito eradiceris de loco, ad quem te Dominus Deus tuus vocaverat, in quo te primum illuminaverat, in quem te post mala sæculi quasi ad portum de gravi tempestate eduxerat? oblivisci subito fraternitatis, societatis, et consolationis, oblivisci loci illius, in quo primum pristinum habitam, et seculares mores exueras? aves ipse diligunt nidus suos, umant feræ loca, in quibus nutritæ sunt, amant embria, et pascua, et tu intellectu præditus, ratione munitus, ita interdum alienus a ratione efficeris, ut præferas Dei beneficiis voluntates vel intentiones tuas, et sequaris proprias cogitationes, quæ quamlibet ad duos labores, quamlibet ad salutis naufragia, atque animæ detrimenta te rapiant, totum hoc præ nimia cordis indignitate non sentis. (CESAR. *ho. III, ad Monach.*) Nec dicas, inquit Sancti Chrysostomus, unde nobis constare poterit, quod stabilis ille, perseverabit omnino? multi enim exciderunt. Et ego tibi respondebo: unde vero tibi constat, quod non perseverabit? multi enim sunt, qui perseveraverunt, et quidem longe plures, quam qui exciderunt. Itaque istorum gratia magis confidendum est, quam illorum metuedum. (S. CHRYS. *l. III, con. vitup. vit. mon.*)

Quintum est, ut sciat, in quo consistat verus spiritus seu perfectio Religiosi Status, nimirum in cognitione, et amore Dei; sicut enim Beatorum in caelis felicitas his duobus consummatur, ita perfectio hominum in hac vita, quæ est beatitudo inchoata, in iisdem quoque recte consistere dicitur. Id quod ipse quoque Christus indicasse videtur, dum dixit ad Apostolos: Estote perfecti, sicut et Pater vester celestis perfectus est: (MATTH. v. 48.) id est, sicut Pater seipsum cognoscendo genuerat Filium, et amando eundem spirat Spiritum Sanctum, et sic quodammodo in ra-

tione Trinitatis personalis perfectus evadit; ita et homo quoque, utpote ad imaginem Dei factus, per cognitionem et amorem ejusdem Deitatis perfectus efficitur. Sicut autem duplex est amor, affectivus, quo quis gaudet de honore personæ amate; et effectivus, quo quis operatur propter beneplacitum et bonum amati; ita perfectio quoque duplicem hunc amorem includit, ut scilicet quis ex animo gaudeat Deum esse, qui est: et simul etiam in substantia, modo, et fine suorum operum solum Dei beneplacitum inquirat, id quod breviter nonnemo sequentibus duobus versibus indicavit.

Omnis tui punctum, petitur qui semper, agitur.
Quæ vult, quove modo vult Deus et quia vult.

Quia vero ad hanc perfectionem addiscendam, et exercendam Christus nobis pro Magistro datus est, ideo recte a nonnullis Asceticis dicitur tota Religiosorum perfectio in perfecta imitatione Christi consistere. Id quod imprimis Sancti Ambrosii sequentibus verbis indicavit: Christus est finis omnium, quæ pro mente posuimus, in omnibus tibi sequendus est. Ad quem igitur contendas, nisi ad perfectionem omnem, summamque virtutum. Et ideo tibi dicit: Veni, sequere me, hoc est, ut ad consummationem virtutum pervenire merearis. Ergo qui sequitur Christum, eum pro possibilitate sua debet imitari, ut præcepta ejus secum meditetur, et divinorum exempla factorum. (S. AMBR. *in explic. tit. Psalm. XXXVIII*.) Sancti Bernardus autem id ipsum confirmans, ubi verbum, inquit, caro factum est, et habitavit in nobis, jam nobis in eo tradita est imago vitæ, et perfectionis exemplar, quod oportet etiam corporaliter imitari, ut utraque sequentes vestigia, non ulterius cum Patriarcha Jacob altero femore claudicemus. Neque id dicemus, tanquam salvari quis vel hoc tempore nequeat, si secus egerit, sed ut gradum cognoscat proprium et locum perfectionis, ut discipulatus officium non usurpet. (S. BEAN. *in hom. eccle. nos.*) Nam ideo, feste Sancto Laurentio Justiniano, se voluit transformare in singulos, ut charitatis compagine singulos, reformaret in se, conformaretque sibi. Fecit se, sicut te, ut te faceret, sicut se. (S. LAUR. *Justin. fasc. 2, mar.*, c. XII.)

Sextum est, ut sciat apta et efficacia media perveniendi ad perfectionem Status Religiosi præfixam, quorum sat multa prioribus,

sunt assignata, sed quae omnia fere ad tria revocari possunt, ab ipsa Sponsa in Cantica mox ab initio assignata, dum dixit : Oculentur me oculo oris sui : quibus verbis *grande desiderium* indicavit. Trahe me : quibus verbis gratiam a Deo petiit, suamque diffidentiam in propriis viribus declaravit. Post te exiremus in odorem unguentorum tuorum : quibus verbis *cooperationem* propriam insinuavit. (*Cant. I, v. 1.*) Haec sane tria media, scilicet desiderium, oratio, cooperatio, merito funiculus triplex dici possunt, quo homo perfectissime unitur Deo, et sic religiosam perfectionem consequitur.

Septimum est, ut quoniam accidentibus ad servitatem Dei, preparatio ad pugilationem suadetur a Siraide, mature sibi de firmo sento prospiciat, quale quidem aptissimum a Sancto David offertur, dum ait : Sento bonae voluntatis tuae coronasti me. (*Ecc. I, v. 1.*) Hoc sane sento contra gemitum exercitum, quem, teste S. Augustino, contra homines educit demon, nempe voluptatem allicientem, et tribulationem terrentem, fortissime propugnabit, veriusque de illo, quam de Myrtilli militis sento dici poterit :

Etiam gemitum clypeo discernim in uno.
Dum premerentur salo, dum premerentur solo.

Hinc de eodem Davide, velot viro secundum cor suum Deus dixit : Manus enim mea auxiliabit ei, et brachium meum confortabit eum. (*Ps. LXXXVIII, 22.*)

CONCEPTUS PILEDICABLES.

Ex occasione thematis : *Mihi mundus crucifixus est, et ego mundo* : potest ostendi, quam vere hoc religiosus quisvis dicere possit. Et 1. quidem ostendatur, quam vere vita Religiosorum crux dici queat; si enim Sanctus Augustinus de quolibet Christiano dixit : *Tota vita christiani hominis, si secundum Evangelium vivat, crux est, atque martyrium*; quanto magis de Religioso perfectionem Evangelii sectante id dici poterit? (*S. AUG., serm. XXXI, de Sancto*) certe non immerito Theophylactus de illis dixit : *Monachus crux omnino cognata, et familiaris est, quorum tota vita afflictio, et mortificatio, et luctus, et ignominia, et subjectio, et id genus alia, quae crucem comitantur.* (*THEOPH. orat. de cruce.*) Et P. Baltassar Alvarez dicere so-

litus erat, Religionem esse scholam, in qua scientia discitur crucifixus facienda. 2. Ostendatur, quam vere etiam dicatur Religiosus tribus clavibus huic cruci affixus, scilicet vel per tria vota religiosa; vel, ut S. Hieronymus explicat per humilitatem, patientiam, et obedientiam, de quibus S. Paulus ad Philippenses dixit : *Humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis.* (*II. Phil., v. 8.*) 3. Ostendatur ex conditionibus crucifixi, quam vere hoc praecentium Religioso conveniat, quas quidem conditiones Cassianus sequentibus verbis expressit : *Sicut crucifixus non pro animi sui motu membra sua quoquam movendi vel convertendi habet potestatem; ita et nos voluntates nostras, ac desideria non secundum id, quod nobis suave est ac delectat ad praesens, sed secundum legem Domini, quo nos illa constrinxerit, applicare debemus. Et sicut is, qui passibulo crucis suffigitur, non sicut in praesentia contemplatur, nec de suis affectionibus cogitat, non pro die crastino sollicitudine curaque distenditur, nulla possidendi concupiscentia pernoctat, nulla superbia, nulla contentione, nulla emulatione succenditur, non de praesentibus dolet injuriis, non proletrorum jam recordatur, eoque, cum adhuc spirat corpore, cunctis elementis credit esse defunctum, illuc praemittens sui cordis intuitum, quo se non dubitat illico transiendum; ita nos quoque crucifixos oportet his omnibus, id est, non solum carnalibus vitiis, verum etiam ipsis elementis mortuos esse, illuc habentes oculos anime nostrae defixos, quo nos sperare debemus momentis singulis transiuros. Ita Cassianus. (*CASS., l. IV, XXXIV.*) Quod totum bene agnovit S. Ignatius Lojola, hinc in praefatione veteri Constitutionum dixit : *Homines mundo crucifixos, et quibus mundus esse crucifixus sit, vite nostrae ratio non esse postulat. Hinc merito Gonsalvus Silveria Societatis nostrae Sacerdos dixit : Non sistam gradum, donec cum Jesu affigat cruci. Quam altis vero sit hie gradus, Christus ipse olim Rudolpho Can. orso Ordinis Cisterciensis ostendit, dum ei cum aliis quindecim Ordinis illius Religionis in cruce suffixis apparuit, dixitque, hos solos ex illa Congregatione secum esse crucifixos. Vide haec fusiuse deducta apud Engelgrave loco citato. EXCELLEN. in festo trium Martyr. Japon., §. 1.**

Ex occasione thematis : *Majorem hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat*

quis pro amicis suis : (*Jo. xv, 13.*) potest Religio Martyrio comparari, quia, teste Sancto Gregorio, duo sunt martyrii genera, unum in mente, alterum in mente simul et actione. Itaque Martyres esse possumus, etiam si nullo percutientium ferro trucidemur. Mori quippe a persequente martyrium in aperto opere est, ferre vero contumelias, odientes diligere, martyrium est in occulta cogitatione. Potissimum vero probetur haec assertio triplici ex capite. 1. *Ex forma martyrii*, quae in eo consistit, quod, sicut in carnis martyrio persecutor Christum eripere conatur erepta fide; ita in martyrio mentis diabolus, quo nullus est immanior hostis, Christum (aliis virtutibus ereptis) eripere conatur. (*S. GREG. hom. XXXV, in Evang.*) Hinc Sanctus Augustinus ait : *Contra mortifera blandimenta luctemur, scientes in eo etiam quotidiana martyria Christianis desse non posse. Si enim castitas et veritas, et justitia Christus est, sic et illa, qui eis insidiatur, persecutor est, et ille, qui ea in aliis defendere, et in seipso custodire voluerit, Martyr est. Cum ergo Religiosus tres primarias virtutes, scilicet paupertatem, castitatem, et obedientiam, singulari studio, et fortitudine defendat, merito martyrii palma illi non negatur.* (*S. AUG., l. CCL, de temp.*) Hinc de paupertate quidem dixit Sanctus Bernardus : *Quid sibi vult, quod eadem promissio facta est pauperibus, et Martyribus, nisi quia vere genus martyrii est paupertas voluntaria?* (*S. BERN. l. 1, de SS.*) De castitate vero S. Ambrosius ait : *Non ideo laudabilis est virginitas, quia in Martyribus reperitur, sed quia ipsa Martyres facit.* (*S. AMB., lib. 1, de Virg.*) De obedientia denique Sanctus Theodorus Studita, ait : *Inherera frangende voluntati martyrium est.* (*S. THEOD., l. 39.*) Et Sancta Gertrudi revelatum olim fuit, Religiosos sub una regula obedientiae viventes Martyribus annumerari, quia propriae voluntati resistunt, et sensus mortificando a peccatis, ad quae propendunt, abstinent, et sic se Deo offerunt in odorem suavitatis. (*LAVIZ. opus. l. n. 38.*) 2. *Ex natura mortis* : quia sicut mors corporis a divitiis, amicis, et omnibus rebus mundi separata, ipsasque partes corporis sejungendo per tormenta graves cruciatus infert; ita Religiosus Status separat per tria vota ab omnibus rebus creatis, tantoque majorem cruciatum affert, quanto magis ejusmodi bona plerumque per affectum solent inherere, et quanto seipsum quisque magis

diligit, quam bona sua. Hinc Paphnargus Abbas Tyranno varia tormenta militanti dixit : *Putasne, tua haec tormenta adeo mihi horribilia videri, ut propter ea Deum verum negandum putem? quoniam hoc scito, nostras monasticas constitutiones multo plura in se tormenta continere, quoniam in multis exercitationibus assidue tentamur. Sed Salvator noster ita nos corroborat, ut omnia perferre et superare possimus. Quare idem etiam nunc corroborabit me ad tuam hanc sevitiam superandam.* (*PLATUS, l. II, c. XII.*) 3. *Ex diuturnitate durationis*, de qua Sanctus Bernardus dixit : *Genus martyrii est, spiritu facta carnis mortificare, illo nimirum, quo membra caduntur ferro, horrore quidem mitius, sed diuturnitate molestius.* (*S. BERN. ser. xxx, in Cant.*) Atqui in oculis Dei, inquit Ricardus Victorinus, majoris est meriti, sepe mortificari, quam mori. Nonne mors Martyrum tanto erat pretiosior, quanto mortem praecedens pena productior quibus volentibus mortem non dabatur occidi? (*RICH. VICR. in ps. cxviii.*) Qua de materia fusiuse discurrere videri possunt Hieronymus Platus lib. II, cap. xii, et Nicolaus Lancizus *opus.* l. 1, cap. iv.

Ex occasione thematis : *Dux fuisti in misericordia populo, quem redemisti, et portasti eum in fortitudine tua ad habitaculum sanctuarium* : (*Exod. xv, 15.*) potest vocatio ad Religiosum statum educationi populi Israelitici ex Aegypto comparari; nam, uti recte Sanctus Bernardus dixit, ibi populus est de Aegypto, hic homo de saeculo. Ibi prosternitur Pharaon, hic diabolus : ibi subvertitur curvus Pharaonis, hic carnalia desideria, quae militant adversus animam. Ibi in fluctibus, isti in lletibus; maris illi, amari isti. Puto et nunc clamitare demonia, si forte contingat incidere in talem animam : *Fugiamus Israellem, quia Dominus pugnat pro eo. Præcipue tamen haec comparatio institui potest quatuor ex capitibus : 1. Ratione populi educi, scilicet Israelis, qui interpretatur videns Deum, fuit populus electus; et specialiter dilectus a Deo, quae prerogative multo magis conveniunt ipsis Religiosis, ut facile ostendi potest. 2. Ratione loci, ex quo sunt educi, videlicet ex Aegypto, ubi onerabantur laboribus, flagellabantur, et a cultu Dei impediabantur, quo mundo rectius attribuuntur, ex quo educi sunt Religiosi. 3. Ratione modi educationis : scilicet in die per nubem, in nocte per ignis columnam, et per viam ma-*

ris rubri, et deserti, quae possunt explicari de Christi exemplo, utpote qui vere nubi comparari queat: de illuminatione Spiritus Sancti, qui columna ignis vocari potest: de remissione peccati per poenitentiam obtemperata, quae potest itinerari per mare rubrum comparari. Et tandem per relictionem omnium rerum, quae potest via per desertum attribui.

4. Ratione termini, ad quem adductus est, scilicet terram lacte et melle manantem, virisque fortissimis constantem, quae ad puritatem vitae, consolationum abundantiam, et fortitudinem Religiosorum trahi possunt. Videatur de hac materia fusiis discurrens Hieronymus Platius libr. III, in proemio.

Ex occasione thematis: *Tollite jugum meum super vos: jugum enim meum suave est, et onus meum leve*: (MATT. II, 29.) potest qualitas Religiosi Status explicari. Et T. ostendi, quodnam sit jugum illud, quod Christus tolli praecipit, nempe jugum crucis, de quo ipse dixit: *Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, et tollat crucem suam, et sequatur me*. (MATT. XXVI, 2.) Ostendatur, cur jugum dicitur, quia scilicet non solus Religiosus id portat, sed Christus cum ipso, utpote exemplum praebens, ut, quemadmodum ipse fecit, ita et Religiosus faciat. 3. Ostendatur, quomodo sit *jugum suave, et onus leve*, tum propter gratiam vocatois, tum propter consolationum abundantiam, tum propter centuplicem promissionem. Quae omnia fusiis apud Platium I. III, c. IV, VII, XII, et aliis videri possunt.

Ex occasione thematis: *Beati, qui habitant in domo tua, Domine in saecula saeculorum laudabunt te*: (Ps. LXXXIII, v. 3.) potest Religiosus Status cum Paradiso caelesti comparari. 1. Quia sicut in caelo nulla est divitiarum, voluptatum carnis, propriae voluntatis appetitio; ita nec in Religioso statu. 2. Quia sicut in caelo nihil aliud agunt, nisi ut Deum laudent: ita et in Religione hoc solum agitur, utpote in qua omnia ad laudem Dei referuntur; sic enim, ut ait Sanct. Augustinus, laudas Deum, cum agis negotium: laudas, cum cibum et potum capis: laudas, cum in lecto requiris: laudas, cum dormis. (S. AUG. in ps. CXLV.) 3. Quia sicut in caelo summa est tranquillitas et felicitas, eo quod in uno, eoque summo homo delectatur beati, ita summa quoque eorumdem est felicitas. Quae omnia fusiis apud Platium I. III, c. xv, videri possunt.

Ex occasione thematis: *O quam bonum,*

et jucundum est habitare fratres in unum: (Ps. CXXXI, 1.) possunt explicari utilitates, quae ex Religiosorum unitate percipiuntur, quaeque a Siracide jam pridem indicatae sunt, dum dixit: *Melius est duos esse simul, quam unum; habent enim emolumentum societatis suae; si unus ceciderit, ab altero suscitatur*. (ECCLES. IV.) Quibus verbis primus fructus indicatur, scilicet quod a se mutuo sublevantur, et erigantur, partim precibus, partim adhortationibus, partim exemplis. Unde mox addit: *Vae soli, quia cum ceciderit, non habet sublevantem se*. Alter fructus indicatur his verbis: *Et si dormierint duo, jovebuntur mutuo; unus quomodo calefiet?* nimirum sicut carbo junctus aliis ardentibus carbonibus sponte inardescit, ita idem tepido Religioso evenit, si ferventibus jungatur. Tertius indicatur sequentibus verbis: *Et si quisquam praeparaverit, duo resistunt ei*; nam, ut S. Bernardus ait, in Religione tot sunt auxiliarii, quot socii, et tales, qui dicere possunt cum Apostolo: *Quia non ignoramus astutias inimicis*. Congregatio enim pro fortitudine sua terribilis, ut castrorum acies ordinata. Quae fusiis deducenda videri possunt apud Platium I. I, c. XXX.

MICELLANEA.

QUALITAS. — Sanctus Climacus Monasterium appellat salutarem fullonem officinam, in qua dum Monachus contumeliis, et ignominiosis, et fratrum vexationibus extenditur, atque intellectualiter pulsatur, fortassis etiam sensibiliter, calcibusque tunditur et conculcatur, sordes, quae animae vestes commaculaverant, diluuntur. S. JOANN. CLIMAC. gr. 28.

Pambo Abbas, dicebat, Religiosum debere esse similem corpori mortuo, quod neque sensum, nec voluntatem habet: aut qualis haeculus in manu senis, qui eo ad arbitrium utitur. *In vitis PP.*

S. Laurentius Patriarcha Venetus adolescentem nobilem ex Monasterio domum remisit, haec solum de causa, quod fratrum consilio et persuasionem vitam monasticam fuisset amplexus. Causam vero percipienti dixit, Religionis propositum, a Spiritu Sancto esse debere, non ab humana suadela. *Servius in vitis PP.*

Quidam dicebat tunc Religiosum vocationi suae satisfactorum, si tria Sanctorum servaverit, scilicet spernere mundum, spernere

neminem, spernere sperni. ENGELER. de cam. Confess. in ex.

Alius dicebat tria Religiosum ad Monasterium asserere debere. *Dorsum asinum, ut omnia portet. Os porcinum, ut omnia, quae apponuntur, comedat. Cor columbinum, quod nullam amaritudinem habeat.* *Ibid.*

Cassianus dicere solebat neminem posse esse verum Religiosum, nisi surdus, mutus, et caecus fuerit; hanc enim esse victoriam, quae vincit mundum. *Ibid.*

Character veri Religiosi est altitudo quaedam animi, qui super omnia quae in hoc mundo sunt, erectus, omnia quasi subter se habet, omnia despiciit, ac pro nihilo ducit, ac non modo ea non quaerit, ut mundani, sed etiam oblata, et ulro affluentia, ut lutum et stercus abominatur. PLATIUS, I. II, c. VI.

Sicut duplex est hominis perfectio, essentialis una, quae hominem completum efficit, et accidentaliter altera, quae etiam venustatem, et speciem addit, ut si homo non integrum dumtaxat corpus, sed etiam venustum habeat; ita duplex etiam Christiani perfectio, quarum prior et quodammodo essentialis in plena mandatorum observatione consistit, posterior vero etiam observationem consiliorum superaddit, et talis est, ut aspicientes perinde, ac vultus formosus in amorem rapiat. *Ibid.* I. II, c. X.

S. Bernardus pulchre explicat perfectionem ad Religiosum requisitam, dum ait: *Unitas spiritus cum Deo homini sursum cor habenti, proficiens in Deum voluntatis est perfectio, cum jam non modo vult, quod Deus vult, sed sic est non tantum affectus, sed in affectu perfectus, ut non possit velle, nisi quod Deus vult. Velle enim quod Deus vult, hoc est jam similem Deo esse: non posse autem velle, nisi quod Deus vult; hoc est jam esse, quod Deus est, cui velle et esse idipsum est.* S. BEN. serm. ad FF. de monte Dei.

AGOUTAS. — Fr. Aegydius, cum aliquando ex litterato quiescisset, num crederet magna esse praemia, quae preparavit Deus diligentibus se, et is affirmasset, subiecit Aegydius: *Atqui ego ostendam, te non credere. Quantum valent possessiones tuae? Mille aureos, ait ille. Si hos ergo, ait ille, sic collocare posses, ut centum mille subito efficerent, nonne statim eos exponeres? Ergo cum non exponas, manifeste apparet, te non habere*

fidem Christo promissam. PLATIUS, I. III, c. XXXVII.

Recte quidam de mundo cecinit:

Mundus non mundus qui mundos palloit: ergo
Qui manet in mundo, quomodo mundus erit?

UTILITAS. — Fuit quidam magnus inter praevidentes; hic affirmabat, dicens: quia virtutem, quam vidi stare super baptismam, vidi etiam super vestimentum Monachi, quando accepit habitum spiritualem. *Vit. PP.* I. VI, lib. 1, n. 5.

Cum Sanct. Gertrudis se ad iter aliquod, licet viribus corporis destituta obtulisset, Christus de Cruce in amplexus ejus demittens, dixit: *Bene venias mihi, carissima, vulnerum meorum emplastrum lenissimum, omniumque dolorum meorum levamen suavissimum.* In quibus verbis intellexit, quod quando aliquis offert integram voluntatem suam ad omne beneplacitum Dei, hoc Dominus tali modo acceptat, quasi homo ille tempore passionis ejus omnibus vulneribus lenissima adhibuisset emplastra. L. III, fin. c.

Sanct. Anselmus ait: *Si illi tantam a Deo gratiam sperare possunt, qui divitias suas velut fructus Deo consecravit, quantum merentur ii, qui etiam seipsos velut arborem eidem offerunt quemadmodum Religiosi faciunt.* S. ANS., I. de mil.

Christus quondam Sanct. Catharinae Senensi dixit: *Ego nunquam in me vere sperantibus in aliquo deficio, sed gratiose provideo. Et unde procedit, quod homo quandoque stans in deliciis cum panis multis, et in magna cura proprii corporis, habendo quotidie cibaria delicata, continue tamen est infirmitate gravatus. Postquam autem amore mei se contempsit, et amplexatus est voluntariam paupertatem, unico sibi vestimento reservato ad cooperiendam corporis nuditatem, ipse idem efficitur corpore fortis atque sanus; et non videtur, quod aliquid ei noceat, neque consequitur, quod illi corpori suo detrimentum aliquod inferant frigora, sive calores, vel alia cibaria grossa. Totum hoc a providentia mea procedit, quia de illo curam habere ceppi, qui mihi de se totaliter curam commisit, omnino derelinquendo semetipsum. Ergo, dilectissima filia, vides aperte, in quanta requie consistant hi perambulantes pauperibus mei.* LASCIZ. opusc. 1, n. 139.

DIGNITAS. — Sanct. Theresia dicebat: *Vita boni Religiosi, et ejus, qui vult esse strictus*

amicus Dei, est longum Martyrium. S. Ter. *in itin. pers.*, c. XII.

S. Agnes dixit S. Birgittæ: Martyrii genus est, delicias habere, et delicias non uli. L. IV, Rev. c. XVII.

S. Julianus, postquam cum Basilissa virginitatem illibatam servare decrevit, vidit inter cætera cum sponsa allatum a duobus Angelis librum argenteum, et in eo aureis litteris exaratam hanc sententiam: Quisquis mei desiderio mundam contempserit, is annumerabitur, qui cum mulieribus non sunt coinquinati. LANCIZ. *opusc.* 1, n. 93.

S. Gregorius Nazianzenus de religiosis Ordinibus dicit: Omnes sunt terrestris celum, omnes sunt gregis Domini primitia, columna et corona fidei, preliose margarite, templi illius lapides, cujus fundamentum et lapis angularis est Christus. S. GREG. *erat. ult. in Jul.*

B. Laurentius Justinianus ait: Omnes sunt terra sancta, in quibus puritatis custoditur candor, et quantum fas est, celestis vite præferuntur insignia. S. LACT. *Just. ser. de S. Hugon.*

Jordanus Generalis Magister Ordinis S. Dominici dicere solebat, Religiosos esse velut cubicularios supremi Regis, qui ab eo intime, ac familiarissime adhibentur, seculares autem servire velut in coquina, aliisque vilibus ministeriis. PLATUS, l. III, c. XXXVIII.

Fr. Egilius Franciscanus aliquando interrogatus, quid de religiosis Familiis sentiret, respondit, curiam esse magni Regis, in quam ingredi cuivis datum est, et nullius reputatur artis; at non ita bene, et convenienter in ea conversari. BEIRLINCX, *er. Relig.* fog. 162.

AXIOMATA.

Servire Deo, regnare est. ANONYM.

Pauca scribere, pauca legere, et multa facere, officium est veri Religiosi. HUGO ROT. *in via Reg.*

Summa Religiosi perfectio est, communia quoque Religiosis officia perfecte obire. *Ibid.*

Non habitus, et tonsura, sed vita religiosa facit Monachum. TH. KEE, l. I, c. XVIII.

Monachus extra Monasterium, et piscis extra fluvium, uterque tendit ad interitum.

AUCTORES.

S. Joannes Chrysostomus lib. tribus contra vituperatores vite Monastice.

S. Thomas opusc. 19, contra impugnantem Religionem.

Joannes Cassian. de Instit. Cenobiorum.

B. Albertus Magnus in defensorio Mendicantium.

Hieronymus Platus de bono status Religiosi.

Nicolaus Lancizius opusc. 1.

Laurentius Beyrlinck in Theatro vite humana. V. Religio, et Religiosus.

Robertus Bellarminus lib. II, contrav.

Manuale Sodalitatis B. V., c. XIII, part. 4 et seqq.

Henricus Engelgrave in celo Empyr. de communi Confess.

RESIGNATIO IN DIVINAM VOLUNTATEM.

QUOAD ESSENTIAM

DEFINITIO. — Est actus charitatis divinae, quo homo suam voluntatem cum divina in omnibus conformat.

DIVISIO. — Dividitur a Thoma Kempensi in *perfectam*, et *imperfectam*, dum ait: Quidam se resignant, sed cum aliqua exceptione: non enim plene Deo confidunt, ideo sibi providere salagunt. Quidam etiam primo lotum offerunt, sed postea tentatione pulsati ad propria redeunt, ideo minime in virtute proficiunt. III ad veram cordis libertatem, et jucunde familiaritatis mee gratiam non pertingent, nisi integra resignatione, et quotidiana sui immolatione prius facta, sine qua non stat, nec stabit initio fructiva. L. III, c. III, § 2.

ACTUS. — Omnia, quae accidunt, divina voluntati adserbere, exemplo Josephi Patriarchæ fratris dicens: Non vestro consilio, sed Dei voluntate hac missus sum. (Gen. xlv, 8.) Et Jobi dicens: Dominus dedit, Dominus abstulit: sicut Domino placuit, ita factum est. JOB. 1, 21.

Voluntatem Dei in omnibus ut justam agnoscere ac venerari, exemplo S. Davidis dicens: Justus est Dominus in omnibus vis suis, et sanctus in omnibus operibus suis, (Ps. cxlv, 17.) nam, ut recte S. Augustinus ait, potest Deus aliquos sine homi-

meritis liberare, quia bonus est; non potest autem quemquam sine malis meritis damnare, quia justus est. Unde recte infert S. Gregorius, rationem de occulto Dei consilio querere nihil aliud esse, quam contra consilium ejus superbire. Lib. III, *coner. Ju.*, c. XVIII.

Omnia ad divinae voluntatis nutum facere velle, et ideo nihil ordiri, nisi eadem prius explorata, exemplo S. Pauli dicens: Domine, quid me vis facere? (Act. ix, 6.) ne cum Israelis Principibus decipiamur, si os Domini prius non interrogemus. JOSUE, l. IX, 19.

Adversa, quae accidunt, generoso silentio concouquere, exemplo Davidis dicens: Obmutui, et non aperui os meum, quoniam tu fecisti. (Ps. xxviii, 1c.) Hic enim, teste Boetio, quidquid citra spem videas geri, rebus quidem rectus ordo est, opinioni vero tuae perversa confusio. BOETII, l. IV, *de imit.*, c. XVI, § 2.

In beneplacito Dei solo super omnia delectari exemplo Sanctorum, qui magis de executione voluntatis divinae, quam de sua gloria letantur. Quo sensu etiam pius Asceta dixit: Devotus homo, ubique secum fert consolatorem suum Jesum, et dicit ad eum: Adesto mihi Domine Jesu, in omni loco, et tempore. Hæc mihi sit consolatio, libenter velle carere omni humano solatio. Et si tua defuerit consolatio, sit mihi tua voluntas et justa probatio pro summo solatio. L. III *de imit.*, c. XVI.

GRADUS. — Primus est, voluntatem Dei in rebus præceptis accurate exequi, et quantumque his adversa peccata studiosè devitare, exemplo S. Davidis de seipso fatentis: Iniquis odio habui, legem autem tuam dilexi. (Psal. cxviii, 133.) Hinc et Apostolus Thessalonicensis scripsit: Hæc est voluntas Dei, sanctificatio vestra, ut abstineatis vos a fornicatione, etc. *Thess.* IV, 3.

Secundus est, voluntatem, seu beneplacitum Dei etiam in consiliis Evangelicis arripiendis exequi, exemplo Apostolorum aliorumque tot millium Religiosorum.

Tertius est, etiam in aliis materiis et actionibus ea quae Deo magis placent, eligere, et summo studio perficere, exemplo S. Theresie, quæ, ut magis Deo placeret ad ea, quæ perfectiora judicaret, eligenda voto se adstrinxit. Quos omnes tres gradus Apostolus Romanis olim suavit, dum dixit: Obsecro vos, fratres, per misericordiam Dei, ut exhi-

beatis membra vestra hostiam viventem, sanctam, Deo placeantem, rationabile obsequium vestrum. *Rom.* XII, 1.

EX S. SCRIPTURA.

QUALITAS. — Benefaciat vobis Deus, et det vobis cor omnibus, ut colatis eum, et faciatis ejus voluntatem corde magno, et animo volenti. II. MATH. 4, 2.

Meus cibus est, ut faciam voluntatem ejus, qui misit me, ut perficiam opus ejus. JOAN. IV, 34.

Descendi de caelo, non ut faciam voluntatem meam, sed ejus, qui misit me. JOAN. VI, 37.

Nolite conformari huic saeculo, sed reformamini in novitate sensus vestri, ut probetis, quæ sit voluntas Dei bona, beneplacens et perfecta. XII, 2.

Nolite fieri imprudentes, sed intelligentes, quæ sit voluntas Dei. *EPHES.* V, 17.

Ut filii lucis ambulato, probantes, quid sit beneplacitum Deum, et nolite communicare operibus infructuosis tenebrarum. *Ibid.* VIII.

Christo passo in carne, et vos eadem cogitatione armamini, quia qui passus est in carne, desit a peccatis: ut jam non desideris hominum, sed voluntati Dei, quod reliquum est, in carne vivat temporis.

Dominus Deus aperuit mihi aurem, ego autem non contradico, retrorsum non abii. I. *Petr.* IV, 1.

Ubi erat impetus spiritus (id est, Spiritus Sancti inspiratio) illic gradiebantur (animalia scilicet ab Ezechiele visa) nec revertabantur, cum ambularent. *Ezech.* 1, 12.

Pater, si vis, transfer calicem istum a me; verumtamen non mea, sed tua voluntas fiat. *LUC.* XXII, 42.

In capite libri scriptum est de me, ut faciam, Deus, voluntatem tuam: tunc dixi: Ecce venio. *PSAL.* XXXIII, 5.

Non cessamus pro vobis orantibus, et postulantes, ut impleamini agnitione voluntatis ejus, in omni sapientia et intellectu spiritali, ut ambuletis digne Deo per omnia placentes, in omni opere bono fructificantes, et crescentes in scientia Dei. *Coloss.* 1, 9.

NECESSITAS. — Non omnis, qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum caelorum, sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in caelis est, ipse intrabit in regnum caelorum. MATH. VII, 21.

amicus Dei, est longum Martyrium. S. Ter. *in itin. pers.*, c. XII.

S. Agnes dixit S. Birgittæ: Martyrii genus est, delicias habere, et delicias non uli. L. IV, Rev. c. XVII.

S. Julianus, postquam cum Basilissa virginitatem illibatam servare decrevit, vidit inter cætera cum sponsa allatum a duobus Angelis librum argenteum, et in eo aureis litteris exaratam hanc sententiam: Quisquis mei desiderio mundam contempserit, is annumerabitur, qui cum mulieribus non sunt coinquinati. LANCIZ. *opusc.* 1, n. 93.

S. Gregorius Nazianzenus de religiosis Ordinibus dicit: Omnes sunt terrestris celum, omnes sunt gregis Domini primitia, columna et corona fidei, preliose margarite, templi illius lapides, cujus fundamentum et lapis angularis est Christus. S. GREG. *erat. ult. in Jul.*

B. Laurentius Justinianus ait: Omnes sunt terra sancta, in quibus puritatis custoditur candor, et quantum fas est, celestis vite præferuntur insignia. S. LACT. *Just. ser. de S. Hugon.*

Jordanus Generalis Magister Ordinis S. Dominici dicere solebat, Religiosos esse velut cubicularios supremi Regis, qui ab eo intime, ac familiarissime adhibentur, seculares autem servire velut in coquina, aliisque vilibus ministeriis. PLATUS, l. III, c. XXXVIII.

Fr. Egilius Franciscanus aliquando interrogatus, quid de religiosis Familiis sentiret, respondit, curiam esse magni Regis, in quam ingredi cuivis datum est, et nullius reputatur artis; at non ita bene, et convenienter in ea conversari. BEIRLINCX, *er. Relig.* fog. 162.

AXIOMATA.

Servire Deo, regnare est. ANONYM.

Pauca scribere, pauca legere, et multa facere, officium est veri Religiosi. Hæc ROT. *in via Reg.*

Summa Religiosi perfectio est, communia quoque Religiosis officia perfecte obire. *Ibid.*

Non habitus, et tonsura, sed vita religiosa facit Monachum. TH. KÆP., l. I, c. XVIII.

Monachus extra Monasterium, et piscis extra fluvium, uterque tendit ad interitum.

AUCTORES.

S. Joannes Chrysostomus lib. tribus contra vituperatores vite Monasticæ.

S. Thomas opusc. 19, contra impugnantem Religionem.

Joannes Cassian. de Instit. Cenobiorum.

B. Albertus Magnus in defensorio Mendicantium.

Hieronymus Platus de bono status Religiosi.

Nicolaus Lancizius opusc. 1.

Laurentius Beyrlinck in Theatro vite humana. V. Religio, et Religiosus.

Robertus Bellarminus lib. II, contrav.

Manuale Sodalitatis B. V., c. XIII, part. 4 et seqq.

Henricus Engelgrave in celo Empyr. de communi Confess.

RESIGNATIO IN DIVINAM VOLUNTATEM.

QUOD AD ESSENTIAM

DEFINITIO. — Est actus charitatis divinæ, quo homo suam voluntatem cum divina in omnibus conformat.

DIVISIO. — Dividitur a Thoma Kempensi in *perfectam*, et *imperfectam*, dum ait: Quidam se resignant, sed cum aliqua exceptione: non enim plene Deo confidunt, ideo sibi providere salagunt. Quidam etiam primo lotum offerunt, sed postea tentatione pulsati ad propria redeunt, ideo minime in virtute proficiunt. III ad veram cordis libertatem, et jucunde familiaritatis mee gratiam non pertingent, nisi integra resignatione, et quotidiana sui immolatione prius facta, sine qua non stat, nec stabit initio fructiva. L. III, c. III, § 2.

ACTUS. — Omnia, quæ accidunt, divinæ voluntati adserbere, exemplo Josephi Patriarchæ fratribus dicens: Non vestro consilio, sed Dei voluntate hac missus sum. (Gen. XLV, 8.) Et Jobi dicens: Dominus dedit, Dominus abstulit: sicut Domino placuit, ita factum est. JOB. 1, 21.

Voluntatem Dei in omnibus ut justam agnoscere ac venerari, exemplo S. Davidis dicens: Justus est Dominus in omnibus vis suis, et sanctus in omnibus operibus suis, (Ps. CXLV, 17.) nam, ut recte S. Augustinus ait, potest Deus aliquos sine homi-

meritis liberare, quia bonus est; non potest autem quemquam sine malis meritis damnare, quia justus est. Unde recte infert S. Gregorius, rationem de occulto Dei consilio querere nihil aliud esse, quam contra consilium ejus superbire. Lib. III, *coner. Ju.*, c. XVIII.

Omnia ad divinæ voluntatis nutum facere velle, et ideo nihil ordiri, nisi eadem prius explorata, exemplo S. Pauli dicens: Domine, quid me vis facere? (Act. IX, 6.) ne cum Israelis Principibus decipiamur, si os Domini prius non interrogemus. JOSUE, l. IX, 19.

Adversa, quæ accidunt, generoso silentio concouquere, exemplo Davidis dicens: Obmutui, et non aperui os meum, quoniam tu fecisti. (Ps. XXVIII, 10.) Hic enim, teste Boetio, quidquid citra spem videas geri, rebus quidem rectus ordo est, opinioni vero tuæ perversa confusio. BOETII., l. IV, *de imit.*, c. XVI, § 2.

In beneplacito Dei solo super omnia delectari exemplo Sanctorum, qui magis de executione voluntatis divinæ, quam de sua gloria letantur. Quo sensu etiam pius Asceta dixit: Devotus homo, ubique secum fert consolatorem suum Jesum, et dicit ad eum: Adesto mihi Domine Jesu, in omni loco, et tempore. Hæc mihi sit consolatio, libenter velle carere omni humano solatio. Et si tua defuerit consolatio, sit mihi tua voluntas et justa probatio pro summo solatio. L. III *de imit.*, c. XVI.

GRADUS. — Primus est, voluntatem Dei in rebus præceptis accurate exequi, et quantumque his adversa peccata studiosè devitare, exemplo S. Davidis de seipso fatentis: Iniquis odio habui, legem autem tuam dilexi. (Psal. CXXIII, 133.) Hinc et Apostolus Thessalonicensibus scripsit: Hæc est voluntas Dei, sanctificatio vestra, ut abstinatis vos a fornicatione, etc. *Thess.* IV, 3.

Secundus est, voluntatem, seu beneplacitum Dei etiam in consiliis Evangelicis arripiendis exequi, exemplo Apostolorum aliorumque tot millium Religiosorum.

Tertius est, etiam in aliis materiis et actionibus ea quæ Deo magis placent, eligere, et summo studio perficere, exemplo S. Theresiæ, quæ, ut magis Deo placeret ad ea, quæ perfectiora judicaret, eligenda voto se adstrinxit. Quos omnes tres gradus Apostolus Romanis olim suavit, dum dixit: Obsecro vos, fratres, per misericordiam Dei, ut exhi-

beatis membra vestra hostiam viventem, sanctam, Deo placeantem, rationabile obsequium vestrum. *Rom.* XII, 1.

EX S. SCRIPTURA.

QUALITAS. — Benefaciat vobis Deus, et det vobis cor omnibus, ut colatis eum, et faciatis ejus voluntatem corde magno, et animo volenti. II. MATH. 1, 2.

Meus cibus est, ut faciam voluntatem ejus, qui misit me, ut perficiam opus ejus. JOAN. IV, 34.

Descendi de celo, non ut faciam voluntatem meam, sed ejus, qui misit me. JOAN. VI, 37.

Nolite conformari huic sæculo, sed reformamini in novitate sensus vestri, ut probetis, quæ sit voluntas Dei bona, beneplacens et perfecta. XII, 2.

Nolite fieri imprudentes, sed intelligentes, quæ sit voluntas Dei. *EPHES.* V, 17.

Ut filii lucis ambulato, probantes, quid sit beneplacitum Deum, et nolite communicare operibus infructuosis tenebrarum. *Ibid.* VIII.

Christo passo in carne, et vos eadem cogitatione armamini, quia qui passus est in carne, desit a peccatis: ut jam non desideris hominum, sed voluntati Dei, quod reliquum est, in carne vivat temporis.

Dominus Deus aperuit mihi aurem, ego autem non contradico, retrorsum non abii. I. *Petr.* IV, 1.

Ubi erat impetus spiritus (id est, Spiritus Sancti inspiratio) illic gradiebantur (animalia scilicet ab Ezechiele visa) nec revertabantur, cum ambularent. *Ezech.* 1, 12.

Pater, si vis, transfer calicem istum a me; verumtamen non mea, sed tua voluntas fiat. *Luc.* XXII, 42.

In capite libri scriptum est de me, ut faciam, Deus, voluntatem tuam: tunc dixi: Ecce venio. *Psal.* XXXIII, 5.

Non cessamus pro vobis orantibus, et postulantes, ut impleamini agnitione voluntatis ejus, in omni sapientia et intellectu spiritali, ut ambuletis digne Deo per omnia placentes, in omni opere bono fructificantes, et crescentes in scientia Dei. *Coloss.* 1, 9.

NECESSITAS. — Non omnis, qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum celorum, sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in celis est, ipse intrabit in regnum celorum. MATH. VII, 21.

Servus qui cognovit voluntatem Domini sui, et non preparavit, et non fecit secundum voluntatem ejus, vapulabit multis. *Luce. XII, 47.*

Conjungere Deo, et sustine, ut crescat in novissimo vita tua. *Ecccl. II, 3.*

VERITAS. — Qui facit voluntatem Patris mei, qui in caelis est, ipse intrabit in regnum caelorum. *MATTH. VII, 21.*

Qui facit voluntatem Dei, manet in aeternum. *I. JEAN. II, 17.*

Omnia, qui audit verba mea, hinc, et facit ea, assimilabitur viro sapienti, qui aedificavit domum suam supra petram, et descendit pluvia, et venerunt flumina, et flaverunt venti, et irruerunt in domum illam, et non cecidit; fundata enim erat super petram. *MATTH. II, 26.*

Mihi autem adherere Deo bonum est, ponere in Domino Deo spem meam. *(Psal. LXXII, 28.)*

Aquiesce igitur ei, et habeto pacem et per haec habebis fructus optimos. *Jos. XXII, 24.*

Impletur agnitione voluntatis Dei, et voluntas Dei in manu ejus dirigetur. *Coloss. I, 9.*

DIGNITAS. — Quicumque facit voluntatem Patris mei, qui in caelis est, ille meus frater, et mater est. *MATTH. XII, 50.*

Vocabitur tibi nomen novum, quod os Domini nominavit, et eris corona gloriae in manu Domini, et diadema regni in manu Dei tui. Non vocaberis ultra derelicta, et terra tua non vocabitur desolata, sed vocaberis voluntas mea in ea, et terra tua habitabitur. *ISAIE. LXII, 4.*

Qui adheret Domine, unus Spiritus est. *I. COR. VI, 17.*

EQUITAS. — Si bona suscipimus de manu Dei, mala quare non suscipiamus. *Jos. II, 10.*

In die bona fruere bonis, et in malam diem praecurre; sicut enim hanc, sic et illam fecit Deus, ut non inveniat homo contra eum iustas querelas. *Ecccl. VII, 11.*

JUCUNDITAS. — Agnosceat qui derelicti sunt, quoniam nihil melius est, quam timor Dei: et nihil dulcius, quam respicere in mandatis Domini. *Ecccl. XXV, 37.*

Ultimam attendisses mandata mea: facta esset quasi fumen pax tua. *ISAIE. XLVIII, 48.*

Qui me audierit, absque terrore requiescet, et abundantia perfrostratur, timore malorum sublato. *PROV. I, 33.*

EX SS. PATRIBUS.

QUALITAS. — Qui sunt recti corde? qui non reprehendunt Deum, qui voluntatem suam ad Dei voluntatem dirigunt, non voluntatem Dei ad suam curvare conantur. *AGG. in ps. CXXIII.*

Optimus minister tuus est, qui non magis nititur hoc a te audire, quod ipse voluerit; sed potius hoc velle, quod a te audierit. *Id. I. X, Conf. XXVI.*

Oportet nos in eundem affectum quando-cumque transire, ut quomodo Deus omnia esse voluit propter semetipsum, sic nos quoque nos ipsos, hoc aliud aliquid vel fuisse, vel esse velimus, nisi aequo propter ipsum, ob solam videlicet illius voluntatem, non nostram voluntatem. *Id. lib. de Dilig. Deo.*

Tu te putas in virtutum culmine constitutum, si partem offeras ex toto. Teipsum vult Dominus hostiam viventem: te da Deo, non tua. *S. HIERO. Epist. ad Julian.*

Quod saepe diximus, illi sunt recti cordis, qui sequuntur in hac vita voluntatem Dei. Voluntas Dei est aliquando, ut sanus sis, aliquando, ut egrotas. Si, quando sanus es, dulcis est voluntas Dei; et quando egrotas, amara est voluntas Dei, non recto corde es. Quare? quia non vis voluntatem tuam dirigere ad voluntatem Dei, sed Dei vis curvare ad tuam. Illa recta est, sed tu es curvus. Voluntas tua corrigenda est ad illam, non illa curvanda est ad tuam, et rectum habebis cor. *S. AGG. in ps. XXXV.*

Nemo melius ordinat quid agat nisi qui parator est non agere, quod divina potestate prohibetur, quam cupidior agere, quod humana cogitatione meditatur. *Id. de Catech. rud. XXIV.*

EQUITAS. — Solus Deus, quidquid vult, debet velle propria voluntate, ita ut aliam quam sequatur, non habeat supra se. Cum igitur homo vult aliquid per propriam voluntatem, Deo aufert quasi coronam suam. Sicut enim corona soli Regi competi, sic propria voluntas soli Deo. Et sicut Regem alicquem inhonoraret, qui suam coronam ei auferret, ita homo inhonorat Deum, qui aufert ei propriae voluntatis privilegium, habendo quod ille solus debebat habere. *S. ANSEL.*

Itaque, Fratres mei, Judas malignus traditor, et persecutores Christi maligni omnes, impij omnes, iniqui omnes, damnandi om-

nes: et tamen Pater proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum. Dispone, si potes: distingue, si potes: redde Deo vota tua, quae distinxerunt labia tua. Vide, quid tibi fecerit iniquus, quid justus: ille voluit, iste permisit: ille injusta voluit, iste juste permisit. Voluntas injusta damnetur, permissio justa glorificetur. Noli ergo mirari, permittit Deus, et judicio permittit: permittit, et mensura, numero, pondere permittit. Apud illum non est iniquitas, tu tantum ad eum pertine. *S. AGG. in ps. LXI.*

Si bona est arbor, inquebat olim Adamus, cur non tango? si mala est, quid facit in Paradiso? Huic Deus: ideo est in Paradiso, quia bona, sed nolo eam tangas, quia obedientem te volo, non contradicentem servum. Ecce hoc? quia tu servus, et ego Dominus. En tibi mille rationes in una, quia Deus noster est Dominus, et voluntatem suam nobis sequendam proposuit, non judicandam, nos autem servi sumus: aequissimum ergo est, haec nos ire, qua nos ducit voluntas Domini. *Id. apud Mex. Helioth. I, III, IV, § IV.*

Aurum deponere, incipientium est, non perfectorum; fecit hoc Crates Thebanus, fecit Antisthenes: seipsum offerre Deo, proprie Christianorum est. *S. HIERO. Epist. XXVIII, ad Lucil.*

Bonus est Deus, et omnia, quae bonus facit, bona sint, necesse est. Mariti orbibus irrogatur: plango, quod accidit; sed quia sic placet Domino, sereno animo sustinebo. Unicus raptus est filius? durum quidem, sed tolerabile, quia sustulit ille, qui dederat. *S. HIERO. ad Paul. de obitu. Blesilla.*

UTILITAS. — Magna vis est voluntatis, quae efficit nos posse illa quae volumus. *S. CHRYSO- STOM. de Zachar.*

Constanter Deo crede, eique te totum permitte, quantum potes. Noli esse velle quasi proprius, et in tua potestate, sed ejus clementissimi et altissimi Domini te servum esse proferre. Ita enim te ad se sublevare non desinat, nihilque tibi evenire permittet, nisi quod tibi prosit, etiamsi nescias. *S. AUG. lib. de quant. anim. XX.*

Si te quotidie ex integro divinae voluntati ad omnes illius nutus promptum, paratumque offeras, veniam noxam obtines, tantumque gratis mereris, ut possis non tantum antiphonarum rogos, sed et piculares flammam non timere. Sincera haec tui oblatio ad om-

nem Dei voluntatem exequendam poenitentiarum et indulgentiarum loco est. *JOANNES, Gailar. de Spirit. propriet. VII.*

Nec aliquid in nobis libera voluntas melius agere potest, quam ut illi se commendet, qui male agere non potest. *S. BEAT. ser. quom. vol. nostr. div.*

DIGNITAS. — Totius humilitatis summa in eo videtur consistere, si voluntas nostra divina, ut dignum est, subjecta sit voluntati. *SALVIAN. ap. Drex. in Helios.*

Summa justitia est voluntas Dei: summa prudentia est, divinae voluntatis, ac divinae providentiae decretis placido animo acquiescere. *L. II, III, § V.*

Quid est hoc aliud dicere: Fiat voluntas tua, sicut in caelo, et in terra: quam ut sint homines similes Angelis; et sicut voluntas Dei ab illis impletur in caelo, ita et hi, qui in terra sunt, non suam, sed ejus universi faciant voluntatem. *Cassian. collat. IX, XX.*

O admirandam virtutem, quae ad se accedentes ad tantum extollit honorem, ut ipsos Christi faciat esse cognatos! Revera summum vitae bonum est humanae voluntatis cum divina conjunctio. *Euthym. in c. XII, Math.*

Super omnia, quae vel dicere, vel facere possumus, hoc a nobis maxime exoptat Deus, ut intus in corde dicamus: Domine, fiat gratissima voluntas tua. Inter omnes preces, quas Christus in hoc mundo fudit, illa summa, et excellentissima fuit: Pater, non mea sed tua voluntas fiat. *Hieronymus in Jarag. instit.*

JUCUNDITAS. — Talis conformitas marital animam Verbo, cum, cujus similis est per naturam, similem etiam ipsi exhibet se per voluntatem, diligens, sicut dilecta est. Ergo si perfecte diligit, nupit. Quid haec conformitate jucundius. *S. BEAT. serm. XXXVIII, in Cant.*

Si mens in Deum forti intentione dirigitur, quidquid sibi in hac vita amarum fit, dulce aestimat: omne, quod affligit, requiem patat: transire et per mortem appetit, ut obtinere plenius vitam possit. *S. BEAT. serm. XXI, in Cant.*

Eris inter adversa et prospera mutabilium temporum, tenens quamdam aeternitatis imaginem, dum te caeperis reinvare, et reformare, in insigne illud antiquum similitudinis aeterni Dei, apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio: quippe

sicut ipse, et tu eris in hoc mundo, nec in adversis timidus, nec in prosperis dissolutus.

Vis gaudium habere sempiternum? adhaere illi, qui sempiternus est. S. AC6. *serm.* xxx, de Sanct.

EX LIBELLO DE IMITATIONE CHRISTI

QUALITAS. — Fili, oportet te adhuc multum addiscere, qui necdum bene didicistis: Quae sunt haec, Domine? Et desiderium tuum ponas totaliter secundum beneplacitum meum, et tui ipsius amator non sis, sed mee voluntatis cupidus imitator. III. xi, l. 1.

Dixi tibi saepissime, et nunc iterum dico. Relinque te, resigna te, et frueris magna interna pace. Da totum pro toto: nihil exquirere, nihil repetere: sta pure et inhesitantem in me, et habebis me. L. III, xxxvii, § iii.

NECESSITAS. — Quid magis a te requiro, quam ut te studeas mihi ex integro resignare? quidquid praeter teipsum das, nihil curo: quia non quero datum tuum, sed te. Sicut non sufficeret tibi omnibus habitis, praeter me, ita nec mihi placere poterit, quidquid dederis, si non oblato. Offer te mihi, et te da totum pro Deo, et erit grata oblatio. L. IV, viii.

UTILITAS. — Quare vano mectore consumeris? cur superfluis curis fatigaris? ista ad beneplacitum meum, et nullum patieris detrimentum. L. III, xxvii, § i.

Non te magni reputes, aut specialiter dilectum existimes, si in magna fueris devotione, atque dulcedine: quia in istis non cognoscitur verus amator virtutis, nec in istis consistit profectus, et perfectio hominis. In quo ergo Domine? In offerendo te ex corde voluntati divinae, non quaerendo, quae tua sunt, nec in parvo, nec in magno, nec in tempore, nec in aeternitate, ita ut una aequali facie in gratiarum actione permanens inter prospera et adversa, omnia aequa lancea pensando. L. III, xxv.

JOCUNDITAS. — Nihil amorem tuum, et cognitorem beneficiorum tuorum ita iustificare debet, sicut voluntas tua in eo, et beneplacitum aeternae dispositionis tuae. Nam voluntas tua, et amor honoris tui omnia excedere debet, et plus eum consolari magisque placere, quam omnia beneficia sibi data vel danda. L. III, xxiii, § v.

Si nihil aliud, quam beneplacitum Dei, et

proximi utilitatem intendis et quaeris, interna libertate perfrueris. L. II, IV, § 1.

EXEMPLA CATHOLICA.

QUALITAS. — Christus de se ipso dixit: Meus cibus est, ut faciam voluntatem ejus, qui misit me, ut perficiam opus ejus. (L. IV, 34.) In monte Oliveti oravit: Pater, si vis, transfer calicem istum a me, verumtamen non mea, sed tua voluntas fiat. *Lec.* xxii, 42.

B. Virgo, quantopere resignata fuerit in voluntatem divinam, testatur S. Antonius sic alloquens illam: O Domina, ita divinae voluntati conformis fuisti, ut audeam dicere; si nullus fuisset, qui Filium crucifigeret, ut adimpleretur voluntas Dei, ipsa illum in cruce: posuisses et clavis affixisses. Neque enim minoris te obedientiae fuisse credendum est, quam Abraham, qui proprium filium propriis manibus Deo obtulit occidendum, et comburendum. Sed et S. Bernardus ait: Intemerata Virgo habuit continuum aspectum ad Dei beneplacitum, promptumque consensum. T. II, s. u. Testantur id verba illa: Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum. *Lec.* I, 38.

Abraham, ut notant Hebraei, deest rigide tentatus a Deo, semper sibi similis, et in divinam voluntatem resignatus mansit. *Drex. Helist.* l. IV, III, § iii.

Josephus fratribus suis timentibus, ne injuriam illam vindicaret, dixit: Nolite timere: num Dei possumus resistere voluntati? Vos cogitatis de me malum, et Dominus convertit in bonum. *Gen.* I, 19.

Tobias senior caecitatis plaga immissa dixit: Justus es Domine, et omnia judicia tua iusta sunt. Et nunc, Domine, secundum voluntatem tuam fac mecum, et praecipe in pace recipi spiritum meum. (Tob. iii, 42 et 6.) Sed et uxori ad murmurandum contra Deum incitantem respondit: Nolite ita loqui: quoniam filii Sanctorum sumus, et vitam illam expectamus quam daturus Deus est his, qui fidem suam nunquam mutant ab eo. C. ii, 13.

Heli auditus per Samuelem gravibus poenis, quibus Deus ipsum, et filios ejus castigare decreverat, dixit: Dominus est, quod bonum est in oculis suis faciat. L. I. *Reg.* I, 18.

David cum e conspectu Absolon fugere cogeretur, Sadoch Sacerdoti cum Arca pariter fugientem dixit: Reporta Arcam Dei in urbem: si invenero gratiam in oculis Domini, reducat me. Si autem dixerit mihi, non pla-

cet: praesto sum faciat; quod bonum est coram se. Sed et in aliis calamitatibus dicere solitus est: Obmutui, et non aperui os meum, quoniam tu fecisti. II. *Reg.* I, 26.

Job omnibus suis bonis spoliatus, et gravibus insuper corporis ulceribus vexatus, non peccavit in labiis suis, sed hanc unicam aeternam memoriam dignissimam sententiam prelatit: Dominus dedit, Dominus abstulit. Sicut Domino placuit, ita factum est. Sit nomen Domini benedictum. *Psal.* xxxiii, 40.

S. Paulus in terram a caelesti voce prostratus, conversionis suae fundamentum per has voces: Domine, quid me vis facere possit. *Act.* ix, 6.

S. Augustinus de seipso dixit: Vellem, ut nihil aliud agerem, quam reddere me, cui me maxime debeo, atque ita Dei fieri, quod Poeta ait, amicum mancipium Domino. L. I, de quant. anim. xx.

S. Clemens de S. Petro scribit, illius dogma fuisse: Nos Christiani de nulla re, vel eventu solliciti sumus, sed in Dei providentia plane conquiescimus, scientes nos illi cure esse, atque ab eo per omnia diligi, ut cuncta nobis cedant in bonum. *Init. recep. quiv.*

Fr. Reginaldus, cum B. Virgo comitata a SS. Coecilia et Catharina, ab eo periculose agrotante peteret; quid tibi vis, faciam, fili? admonitus ab una duarum Virginum illarum dixit: Domina mea suavissima, cum non habeam aliam voluntatem a tua, in eam et manus tuas benedictas me totum conjicio. Quo dicto, B. Virgo eum oleo linxit, et extemplo sanavit. *Annal. Domini.* p. I, l. II, lxxxiii.

S. Catharina Senensis, cum Christus ei spineam et auream coronam offerret, et alteram eligere juberet, eadem cum reverentia dixit: Dni jam est, Domine, ex quo omnem voluntatem meam tuo eripere conjuncti, ac proinde in mea potestate non est ullius rei electio; si tamen velis, ut juxta sensum meum respondeam, spineam praepotito, ut tibi pro me spinis coronato similior eyadam. Dixit, et simul spineam coronam arripiens capiti impressit. *Vita.* p. 2, 17.

S. Macarius rogatus a duobus, quomodo orare deberent, respondit: Non est opus multa verborum copia; manus ad Deum crebrius pandenda, clamandumque: Domine Deus quomodo vis, et sicut tibi placet, ita fiat: siquidem ipse novit, quid nobis expediat. *Ruffinus Aquil.* n. 208.

Alius quidam homo, teste Salmerone, alphabetum recitavit, et dixit: Domine, tu iunge litteras, et quod tibi magis placet, mihi magis expedit, largire. T. X, tr. xi, p. 403.

S. Gertrudis a Christo sanitate, et morbum offerente, cum neutrum elegisset, sed plicatis in crucem manibus electionem ipsius voluntati resignasset, audivit haec verba: Quicumque cupit ad me sapius adiri, suae voluntatis clavem mihi offerat, nec eam a me unquam repetat. Quo audito, Sancta Gertrudis precatiunculam hanc: Non mea, sed tua voluntas fiat, mihi amantissime Jesu: trecenties sexagies quinquies quotidie repetit. *Vit.* l. IV, *div.* in fin. xxiii.

Quidam sibi devoto cum Deus copiosas consolationes fuisset largitus, ille has deprecatus rogavit, ut in desolationes vertentur, quas cum quinquennio integro gravissimas tulisset, Angelum Deus misit, qui solatium deum offerret; sed ille et hoc deprecatus, hanc unicam sibi summam consolationem fore dixit, si sicut Deo placere, quod in his arumnis sit constitutus. *Idem in monit. spir. x.*

Vir quidam et eruditione et virtute maximus dicere solebat: Salve amaritudo amarissima, omnis gratiae benedictionisque plena. Quo unico dicto se in omnibus solabatur. *Drex. in Hel. intr.* l. III, II, § 1.

S. Lupus cum ab Attila Trojam Galliae urbem occupare volente quaesisset, quis esset, et ille respondisset, se esse flagellum Dei, mox aperiri portas jussit dicens: Salve flagellum Dei. *NAUCKER. vol. II, apud Rodrig. p. I, tr. viii, c. xxiii.*

S. Elisabetha audiens Ludovicum maritum suum in expeditione sacrae militiae defunctum, dixit ad Deum: Nosti, o Domine, quod praesentium mariti omnibus mundi deliciis praefeream; sed quia tibi eum eripere mihi placuit, ita acquiesco, ut, si vel minimo capillo eum revocare praeter beneplacitum tuum possem, nollem id facere. *Rodericus volun. I. Duc. San.*

UTILITAS. — Quidam Monachus per resignationem voluntatis suae cum divina, ad tantum sanctitatis pervenit gradum, ut ad solum vestium, aut cinguli ejus contactum agri sanarentur. *CASARIUS, l. X, Dial. vi.* Agricola quidam ex agris suis semper, et plures et meliores fructus cum reciperet, rogatus causam a vicinis, respondit se semper tempestatem, quam vellet habere, eam sci-

licet, quam Deus misisset, nec aliam se velle, *In Vita PP.*

Severus Sulpitius narrat, S. Martinum toto, quo vixit tempore, nunquam iratum fuisse visum aut tristem, eo quod voluntatem suam cum divina perfecte conformasset. *Rodrig. part. 1. tract. v. c. ix.*

Cnidam virgini nescienti, in quo vera devotio et oratio consisteret, ideoque summopere afflictia, apparuit speciosissimus infans, dixitque, veram devotionem in abnegatione, contemptuque sui ipsius et perfecta resignatione in manus Dei, consistere. *Russocru in fa. oper.*

Epictetus et Actio Martyres, cum ad omnes Latronum iudicis questiones nihil aliud respondissent, quam: Christiani sumus, dat voluntas Dei nostri in nobis; non solum mirum inter omnes cruciatus robur ipsi senserunt, sed etiam Vigilantium iudicis assessorum permoverunt ad fidem Catholicam amplectendam. *Rouveyres in vita PP. 1. c. xv.*

S. Clara, licet per annos octo et viginti gravissimis morbis exerceatur, nunquam tamen vel minimum queri, sed potius continuo Deum laudare est audita. Cumque in extremo morbo per septemdecim dies ne bolum quidem gustare posset, Confessario ipsam consolari volenti dixit: Ex quo cognovi gratiam Domini mei Jesu Christi per servum tuum Franciscum, nullis unquam mihi moribus duras, nulla poena molesta, nulla poenitentia gravis est visa. *Scarus. in vit. c. xv. Aug.*

DIENITAS. — S. Josephus adeo voluntati divinae se conformabat, ut quotidie diceret: Utinam vivam, et voluntatem Dei adimpletam videam. Ita ipsa Dei SS. Mater S. Birgitta revelavit, addiditque, hanc esse causam, cur tanta in caelo gloria frueretur. *Almei. l. pret. c. vii. et l. Vi. Rev. V. Birgitta.*

Vir quidam eruditus et pius morti vicinior, cum ab amicis rogaretur; ut doctrinam aliquam monumenti loco relinqueret, sic eis respondit: Virtutum summarium, et omnis doctrinae brevissimum est, oratio, qua nobis Deus exire permittit, ab illius manu accipere, nec aliud unquam velle, quam omnia ad divinae voluntatis perpendicularum facere. *TAULEGUS, in fi. ser. de Sanctis.*

JUVENITAS. — Theologus quidam octo annis petens a Deo gratiam, et occasionem cognoscendi, in quo vera animi quies, et solatium consisteret, tandem mendicium ante

fores templi vidit, cui cum bonum imprimis, dein fortunatum, tandem etiam felicem vespere precatus esset, respondit ille, nunquam se malum, aut infortunatum diem habuisse, eo quod omnia de manu Dei accipere consuevisset, et ea, quae permittit ille, aut ordinar, optima sibi esse crederet. *Brosius, in inst. spir. in appen. ex Tauleto.*

S. Catharina Senensis a Deo suppliciter petens, ut modum ostenderet veram animae pacem obtinendi, a Christo sibi apparente didicit, brevissimam esse viam dietum finem obtinendi, si et crederet, Deum esse potentissimum, atque adeo sine ejus permissione nihil et accidere posse: sapientissimum, qui sciat omnia, quae accidunt, in bonum convertere: et optimum, qui nihil, nisi quod optimum cuique esse judicaverit, permittat. *In Dial.*

S. Lydia videlicet idem repetebat: Hoc mihi, Domine, acceptissimum erit, ut affligens me dolore non pareas, cum tuae voluntatis impletio sit mihi summa consolatio. *Scarus, l. VII.*

B. Jacobonus dicere solebat, se a conscientia sua quaevisse, cur se non amplius, ut olim affligeret? cui illam respondisse: Hoc ea de causa facio, quia te divinae voluntati penitus permististi, et in eo quod illa statuit, absque omni expositione acquiescis. *Hilmar. l. c. iv. s. 1.*

Monachus quidam bis quotidie saxum ingentis ponderis per tria miliaria portare jussus, cum octo annos in hoc labore insumpisset, interrogatus, quo animo tantum laborem suscepisset? tam laeto, respondit, ac si mihi res omnium honorificentissima injuncta fuisset. *S. Hira. in Reg. Monas. c. xii.*

Ferdinandus II, Imperator ita voluntatem suam cum divina resignaverat, ut de seipso diceret: Jam pridem me molestiae conficissent, nisi me meaque omnia providentiae divinae commissem. Quotidiana ipsis precibus erant; Domine, si est ad laudem tuam et gloriam, et salutem meam, ut major sim, quam sum, exalta me, et glorificabo te. Si est ad laudem tuam, decusque tuam, in gradu, quo sum, conserva me, et ego glorificabo te. Si est ad laudem tuam et gloriam, ac salutem meam, ut in humiliori gradu sim, humilia me, et ego glorificabo tu. Cum aliquando sermo incidisset, de malis ubique ingruentibus, dixit: Faciamus, quod in nobis est, et sinamus nos et haec

regi ac dirigi a Deo, nos ejus voluntati conformemus, satagamus, ut eorum lucrumur, et Deus omnia bene disponet. *Vit. Compend. c. vi.*

Alphonsus Rex Arragoniae interrogatus, quem in hoc orbe beatum esse crederet, respondit: Eum qui seipsum summa pietate et affectu Deo committit, et omnia, quae illi eveniant, non aliter quam rem a Deo factam laudat et acceptat. *Panormitanus in vit. Alphonsi.*

Eudoxia Augusta Theophilii Imperatoris conjux, caetero non laudabilis, hoc uno tamen plurimum commendanda, quod cum filius ejus morbo gravissimo decumberet, et Epiphanius Salaminus in Cypro Episcopus accessisset, ut precibus filio sanitatem restitueret, operam suam spopondisset, si Dioscorus haereticus urbe exigeretur, illa dixit: Si Deo visum fuerit, vivet filius meus; Sin cum ille, qui dedit, auferre voluerit, fiat voluntas ejus. *Drex. in Heliop. l. V. c. xi. § 2.*

EXEMPLA DOMESTICA.

QUALITAS. — S. Ignatius tam perfecte suam voluntatem cum divina conformarat, ut totius ejus societatis, quam tanto labore exeret, dissolutionem sequo animo latrum se diceret, si sine culpa sua id accidisset. *Rivad. l. V. vit. c. 1.*

S. Franciscus Xavierius ad Mauricienses iturus, amicis evidens vitae periculum ostendentibus id unum respondit: Sicut fuerit voluntas in caelo, sic fiat. Alias in litteris ad S. Ignatium scriptis flexis genibus petiit, ut sibi impetret gratiam ad Dei cognoscendam voluntatem, eamque perfectissimam adimplendam. *Vit. l. III. c. 11. Petrus quia. in Is. ad amor. div. p. 4. c. xxv.*

Sanct. Franciscus Borgia cum Deus ipsi optionem dedisset, mortem vel vitam conjugis eligendi, in laerymas solutus respondit: Domine Deus, unde hoc mihi, ut arbitratu committas meo, quod in tua solius est potestate; mea permagna referi, tuam sequi in omnibus voluntatem. Quis enim rectius novit, quid a te mea sit, quam tu, mi Deus. Tua itaque voluntas fiat: nec de uxore solum, sed de liberis etiam, deque me statuas, rogo, quidquid tibi placuerit: fiat voluntas tua. *Vit. l. I. c. xii.*

P. Ludovicus de Ponte quantopere suam cum divina voluntate conjunxerit, testatus

est ipse his verbis: Gavisus sum defectibus naturalibus meae personae, ac linguae, et aliis, quia Deus me illis voluit ita esse notatum. Gavisus tentationibus, quas patior, ac miseriis internis et externis, quia Deus ita vult. Si Dei voluntas est, ut mille annos vivam operatus majoribus laboribus, ac tenebris internis et externis, dummodo ipsum non offendam, id vole. Mihi caelum est facere voluntatem Dei, cum ipso habeo caelum in terra. Crebro id habebat in ore, Deum optime scire quid nobis expedit; quae verba tanto spiritu animare consueverat, ut iis omnem animi adiectionum perturbationem in adversis ablueret. Sed et in consiliis dandis tam constanter, et asseverate ea pronuntiabat, ac si voluntatem Dei legisset, vel ex tabulis recitaret. Singulis diebus repetebat votum a se brevi haec forma conceptum: Fiat, Domine, in me, de me, pro me, circa me, et omnia mea sanctissima voluntas tua in omnibus, et per omnia, nunc, et in aeternum. *Vit. l. II. c. III. § 3.*

P. Balthasar Alvarez de seipso testatus est, quod, cum aliquando aliquid peteret a Deo, quod pro ipsis obsequio cupiebat, intellexit, omnem perfectionem consistere in facienda voluntate Dei, et maximum omnium Sacrificiorum Sacrificium esse eum eadem conformari; unde ipse totis viribus se hinc studio dedit, et vere etiam maximam ejus perfectionem assecutus est. *(Vit. c. III.)* Dicere solebat, praecipuum omnium bonae orationis fructum esse, dare Deo quidquid ille a nobis petierit, magnoque conformitate ei acquiescere in omnibus, quae ipse de nobis statuerit. *(Cap. XIII.)* Guidam Religioso sic scripsit: Cupis proficere, tuasque orationi bene attendere, ut placeas Deo? permittas te ab eo gubernari, et incipias amorem, quem erga illum habes in eo ostendere, quod sis contentus et pacatus, quoadcumque et quacumque via voluerit ille te ducere, et cum eo, quod ille dare voluerit, modicum, aut multum, aut nihil. Et credo certe, te magis illi placiturum, si gaudeas, et tranquillus sis cum tua paupertate, quam diu ille te non eduxerit ea, quam si obtineres imaginariam illam celestem. Satis haec tunc eo modo servisti Deo, qui tibi placuit: incipias jam servire eidem vel unico die, quomodo ipse cupit. *Cap. xxxiv.*

P. Sebastianus a Campo in agone haec verba magna spiritali exultatione dicebat:

Impletur, impletur, scilicet voluntas Dei. Nova, nova perfectio. *Ann. 1694. Prov. Sardivia.*

Vincentius de Rocha Scholasticus, cum sacra ipsi pro recuperanda valetudine, offerrentur, non ita, aiebat, sed ejus conservationem, vel ademptionem Deo committamus; utraque sors mihi grata est, ex ejus voluntate et decreto. *Ann. Lusit. tol. Ebo. 1670.*

EXEMPLA PROFANA.

Epicletus de seipso sic scripsit: Appetitum meum obedientem præbui Deo. Vult ille me fabricare? volo et ipse. Vult me aliqua re potiri? volo et ipsa. Non vult? nolo. Mori me vult? mori igitur volo. Vir prudens ita rem considerat, hanc rationem secum init: si Deo se dederit, se iter tuto confectorum. Quid est illud, dedere se Deo? ut, quod voluerit, et ipse velit; et quod ille voluerit, et ipse nolit. Quid ergo istud fiet? quomodo feret aliter, nisi consideranda Dei voluntate, et administratione. Quid mihi dedit meum, et mei juris? quid sibi ipse reservavit? liberam voluntatem mihi dedit; et quæ in mea potestate sunt, ea nec impediri, nec prohiberi posse voluit. (L. I. *discert. c. xxvi.*) Et alibi: Mihi quidem optabile est a morte me invadi, nulla alia re, nisi voluntate mea curanda occupatum, ut perturbatione vacuus et liber, dicere possim Deo: Numquid præcepta tua violavi? numquid ad alia abusus sum facultatibus, quas mihi dedisti? num sensibus? num te unquam incusavi? num gubernationem tuam reprehendi? egrotavi quia voluisti; egrotarunt et ceteri, sed ego volens. Pauper fui, te volente, sed lætus. Non imperavi, quæ tu voluisti? Numquam appetivi imperium. Numquid me unquam hac de causa tristiorum vidisti? numquid unquam vultu minus hilarari ad te accessi? Paratus, si quid mandes, si quid imperes. Hæc me cogitantem, hæc scribentem, hæc legentem occupat mors. L. III. *disc. c. v.*

Seneca de seipso dixit: In omnibus, quæ adversa videntur et dura, sic formatus sum. Non pareo Deo, sed assentior. Ex animo illum, non quia necesse est, sequor. Nihil unquam mihi accidit, quod tristis excipiam, quod malo vultu: nullum invitus conferam. Omnia autem, ad quæ gemimus, vel expavescimus, tributa vitæ sunt. *Epist. cxvi.*

De Socrate scribit Cicero: Hoc nec hilariorum quisquam, nec tristiorum vidit, qui aequalis semper fuit in tanta inæqualitate fortunæ usque ad extremum vitæ. *In quest. Tuscul.*

SIMILITUDINES.

QUALITAS. — Sicut Clericus resignans beneficium, seipsum penitus illo privat, et arbitrio Prælati committit, ut disponat de illo secundum voluntatem suam, sine contradictione præcedentis possessoris; ita perfectus homo semelipsum reddit manibus divinis, ut in posterum nolit esse suus, nec vivere sibi, nec edere, nec laborare, nec dormire pro se, sed pro sola gloria sui Creatoris. *Lub. Gna. in Duob. peccat. s. 787.*

Sicut Nummularii monetam adulterinam aut a tinnitu, aut a signis et inscriptione norunt et rejiciunt; ita nos, quidquid vel tenemur umbra vitii præert, abominemur tamquam divinæ voluntati contrarium. *Drex. in Helioir. l. c. IV. Reg. III.*

Sicut Heliotropium de die cum sole se, etiam nubiloso tempore, circumagat, noctu vero ejus desiderio florem ceruleum contrahit; ita et homo vere resignatus in omnibus, etiam adversis, se divinæ voluntati conformat, continuoque ejus desiderio, cum nox desolationis ingruit, languescit. *Ibid. c. II. § 3.*

Sicut Levite olim omnia vasa Sanctuarii hyacinthino pallio involvebant, et despero operimentum extendebant; ita quisquis se Deo commisit, nihil videre, aut scire cupit earum rerum, quæ in celesti sanctuario divinæ voluntatis geruntur. *Ibid. § 6.*

Sicut citharodus tandem trahit, intendit, aut remittit files citharæ, donec assonent; ita tandem voluntas nostra vel astringenda, vel retrahenda est, donec voluntati Divinæ concordet. *Ibid. l. III. c. III. § 5.*

Sicut duo sunt in capite oculi, quorum unus non potest videre, quod alter non videt, et licet objectum ab utroque oculo videatur, ipsum tamen in se est unum; ita Beati in celo, et perfecti homines in terris, divino nutui in omnibus se conformant, quia in omnibus ordinem divinæ justitiæ, ad quem diriguntur vident. *S. ASS. l. Simil. c. LXIII.*

EQUITAS. — Sicut æger sanguisugæ patienter tolerat, donec medicus eas removeat; ita cum tribulationes pariter vitiosum

sanguinem peccatorum nostrorum eliciant, merito eadem animo toleranda sunt, donec Deus easdem auferat. *S. Gna. l. III. mor. c. XXXII.*

Sicut non dubitanter credimus, et obsequimur horologio, quod scimus a perito astronomo dirigi; ita libenter omnes afflictiones acceptare debemus, quia scimus a Deo in summum nostrum bonum directas. *FABEA in festo S. Jo. Bapt. con. v. n. 3.*

Sicut olitor horti sui rivulum sub sua potestate habet, et ad quascumque vult arbores, vel areolas educit; ita Deus omnium hominum corda in manu sua habet, et per ea gratias et dona sua, imo et aquas tribulationum, prout cuique expedire novit, distribuit, ac proin gratissimo animo omnia sunt accipienda. *Drex. in Helioir. t. II. c. v. § 4.*

Sicut si quis te ferrea chirotheca cædat, et sanguinem eliciat, non chirotheca, sed manus ictum adscribis; ita, cum quis per hominem læditur, non hic, sed manus Dei percutiens respicienda est, S. Jobi exemplo dicentis: Misere mihi mei, saltem vos amici mei, quia manus Domini tetigit me. *Job. XIX. 21. Ibid. l. III. c. II. § 2.*

NECESSITAS. — Sicut aer et ventus, quia non sunt ejus proportionatus corpori, satiare illud non possunt; ita cum omnia creata sint vanitas, et sola voluntas divina ejus animæ proportionatus sit, hæc sola satiare eam poterit. *Rona. p. I. tr. VIII. c. v.*

Sicut lingua horologii a magne facta non quiescit, donec Septentrionem respiciat; ita cum homo quisvis a Deo ad voluntatem ejus implendam creatus sit, tandem non quiescet, donec ad eam faciendam animum convertat. *Ibid.*

Sicut et absque regula ædificium molitur, gravis erroris periculo se exponit; ita qui absque divinæ voluntatis regula actiones suas peragit, non nisi ruinam expectare poterit. *Fab. Dom. III. post. Epiph. cont. II. d. 2.*

UTILITAS. — Sicut corpus perfecte quadratum, quocumque proficiatur, immotum et stabile manet; ita et vir perfecte resignatus in omni divina dispositione acquiescit. Et ideo verba illa: *Ab æterno ordinata sum: quæ Rabbi Himmanuel vertit: A sæculo testelato sum; Salazar B. Virgini accommodat, ut quæ per modum cubi, in omni Dei ordinatione suavissime quævit. CASPARUS TAUSCH. in matre dol. p. 2. c. x.*

Sicut qui naviculam fluctuantem, et submersionis periculo proximam trerem casu transeunti alligare, prudenter ageret, saltemque suam in tuto collocaret; ita idipsum facit, qui instabilem voluntatem suam divinæ alligat et conformat. *JULIUS FATIUS, de mort. c. XIII.*

JUCUNDITAS. — Sicut accidens adest et abest præter subjecti corruptionem: ita præsens tribulatio et irruma adest et abest, præter justæ contristationem et conturbationem. *HUGO, apud Drex. in Helioir. l. III. c. I. § 1.*

Sicut cælum altius est imbribus ac pluvii, et cum nubibus obducitur, pati quidem putatur, sed nihil patitur; sic et nos etsi putamur pati, nihil id est; tristitia quasi nubibus obduci putamur, sed non tristamur. *S. CHRYS. hom. XI. in op. II. ad Cor.*

Sicut si exiguum scintillam in ingens pelagus injicias, eam prolinus exinheris: eodem modo molestia omnis quantumlibet ingens, si in animum sibi bene conscium, et divinæ voluntati conformatum incidit, confestim perit, et evanescit. *Ibid.*

Sicut Rubus ardens Moysi ostensus consumi videbatur, nec consumptus est; ita homo resignatus, licet per varias tribulationes affligi videatur, revera tamen non affligitur. *RODRIG. p. I. tr. VIII. c. IV.*

Sicut tres pueri in Babylonica fornace ignem quasi ventum roris flantem experti sunt, ideoque Deum laudabant; ita qui voluntatem Deo unitam habent, omnes tribulationes suaves et jucundas experiuntur, et pro iisdem Deum benedicunt. *Ibid.*

Sicut Hebræi, dum mamma olim comederunt, omne gustus delectamentum in eo repererunt; ita qui divinam voluntatem semel gustare coeperint, in ea, quodquid desiderant, inveniunt. *Antonym.*

MOTIVA.

EQUITAS. — Tum quia justus est, et recta iudicia ejus: tum quia potens est, et consilium ejus stabilis, ac voluntas ejus fiet: tum quia bonus est, et suaviter omnia disponit in summum, et nostrum finem et bonum. *Psal. CXVIII. 117.*

NECESSITAS. — Quia in ditione ejus enuclea sunt posita, et non est qui possit resistere volui atque ejus. Sed, ut Ecclesiasticus testatur, omne quod voluerit, faciet: et sermo illius potestate plenus est: nec dicere ei

quiesquam potest: quare ita facis? Is, XLVI, 10, Sap. VIII, 4; Esth. XIII, 9.

UTILITAS. — Tam quia voluntas Dei est fortissimum contra omnes adversitates sentum, juxta illud Davidis: Scuto bonae voluntatis tuae coronasti me (Ps. v, 13); tum quia est optima dispositio hae conformitas cum voluntate divina, ad divina dona accipienda, ut Ecclesiasticus insinuavit dicens: Conjunge te Deo, et sustine, ut crescat in novissimo vita tua, id est, sanctitas, in qua vera vita consistit: tum quia specialiter etiam conducit ad omnia, quae petuntur, a Deo impetranda, uti Christus S. Birgitta dixit: Quia tu mihi nihil negasti in terra, ideo ego nihil tibi negabo in caelo, voluntas tua complebitur.

DIGNITAS. — Quia per hanc virtutem homo magis, quam per ullam aliam cum Deo conjungitur, eique familiaris, gratus, et similis efficitur; hinc S. Catharina Senensis virum Deo resignatum perinde ut Christum beatitudinem quadam etiam in terra frui dicebat. L. Iren. c. XXV.

JUCUNDITAS. — Quia talis resignatio facit, ut semper habeat quis quod vult, et nihil male velit, in quibus duobus capitibus vera beatitudo consistit, teste S. Augustino.

MEDIA.

Firma fides, qua credatur, nihil sine Dei providentia fieri, et quicquid ab illa permittitur, in summum bonum nostrum cedere. Hinc illud S. Augustini semper ob oculos habendum: Quid timet homo in sinu Dei positus? tu de sinu illius noli cadere, et quicquid tibi illi evenierit, in bonum cedet. S. CAT. SEX. in dialog.

Interna, et fervens charitas: nam proprius effectus amoris est unire inter se amantes, quod cum realiter per physicam unionem fieri non possit, moraliter saltem per voluntatum conjunctionem fieri oportet. ERMIC. cum Arist.

Mortificatio: nam sicut duo asseres quo melius dedolantur, tanto facilius congruuntur, et ununtur; ita humana voluntas tanto perfectius divinae conjungi potest, quanto diligentius per mortificationem obstacula sunt remota. ROMAN. p. 1, tr. VIII, c. III.

Providentiae divinae exempla frequenter obijcere: praecipue Jacobi Patriarchae, Josephi, Tobiae, Estheris, Judithae, Saulis, Davidis,

Jobi etc., nam, Seneca teste, quisquis divinam circa omnia providentiam, et oculum illum nunquam dormitantem considerat, contumelias, verba probrosa, ignominias et cetera dehonesta, velut clamorem hostium fert, et e longinquo tela saxaque sine vulnere circa galeas crepitantia excipit. SENECA, de constant. VI.

Obedientia Superioribus terrenis praestita: sic enim paulatim voluntas debilitatur, et tanto facilius divinae subjicietur, quanto acquiescit Dei, quam voluntatem, imple voluntatem. Anonym.

Cubiculum ex voluntate divina sibi extruere, et in illud se includere, uti Christus olim S. Catharinae Senensis suavit. Id autem fiet, si nihil, nisi quod divino beneplacito conforme noverimus, tentemus, omniaque Divinae providentiae adscribere assuescamus. In Dialogo S. Cathar. Senensis.

Exemplum secularium ob oculos habere, ob vilissimum bonum totos se aliorum voluntati accommodantium: certe de Harpalo legitur, quod, cum filium suum epulatus fuisset, et Astyages Rex, qui epulas illas instruxerat, reliqua filii brachia proferri jussisset, interrogassetque, et quomodo tibi haec placent, respondit: Quidquid facit Rex, illud mihi placet. Sed et notum est, quid Judith adulteraria quapiam aquivoctione superbiissimo Tyranno Holoferni instinctu Dei illigata, olim nuntiari jusserit, nempe: Quae ego sum, ut contradicam Domino meo? Omne quod erit ante oculos ejus bonum et optimum, hoc faciam. Quidquid autem illi placuerit, hoc mihi erit optimum omnibus diebus vite meae. ROMAN. p. 1, tr. VIII, c. vi, Drexel. in Heliotrop. I. III, c. III, § 3.

ASCETICA.

Quatuor sunt praecipue, quae circa hanc virtutem bene observare, aliisque inculcare debet Asceta.

Primum est, ut summam de hoc exercitio resignationis estimationem habeat, certoque sibi persuadeat, omnis doctrinae, quam Christus tot divinis concionibus tradidit, caput hoc fuisse, ut homines deceret suam cum divina voluntate in omnibus casibus perfectissime conformare, atque adeo in hac conformitate omnem hominum profectum consistere. DREXEL. in Heliotrop. I. I, c. I, § 1.

Secundum est, ut bene cognoscat regu-

las divinae voluntatis cognoscendae quas quidem breviter, sed bene simplex noster Frater Joannes Ximenus assignasse videtur, dum dixit, tres esse Superiores, a quibus semper voluntas divina cognosci posset, nempe Deum in caelo, Capitulum seu Superiorem in Ecclesia vel Monasterio, et Rationem domi. Atque adeo primam Regulam esse Dei vocationem, aut prohibitionem, in lege aliqua divina vel naturali lege expressam: Secundam, omnem Dominorum, aut Majorum aut Presidium voluntatem: tertiam rationem seu intellectum proprium, dum scilicet implorato prius Numinis auxilio eligitur illud, quod Deo in talibus circumstantiis magis placere indicatur. (Vir. P. BALTRAS. ALVAR. c. XXI.) Quod in judicio ut minus quis aberret, suadet viri pii et prudentis, id semper preferendum, quod propriae inclinationi magis repugnat; quod alteri, quem aequae ac nos ipsos diligere, suaviter in tali casu essemus; et quod denique in hora mortis, aut in judicio extremo constituti, factum a nobis fuisse vellemus, juxta notum illum versum: Fac modo, quae quondam facta fuisse velis. S. IERON. in lib. Exerc.

Tertium est, ut fundamenta, quibus tota haec conformitas et resignatio innititur, bene intelligantur, quae quidem ab ipso Christo Sancto Catharinae Senensis olim sunt indicata, dum eidem 1. suavit, ut firmiter crederet, eum esse Potentissimum, atque adeo nihil sine voluntate ipsius accidere illi posse, uti ipsemet olim contestatus est, cum dixit: Nonne duo passeret asse vaneunt? et unus ex illis non cadet super terram sine Patre vestro. (In Dialogo S. Cath. Senensis; MARR. X, 29.) Et iterum per Isaiam: Ego Dominus, et non est alter formans lucem, et creans tenebras, faciens pacem, et creans malum: ego Dominus, faciens haec omnia. (Is. XLV, 7.) Clarissime autem alibi per eundem, dum dixit: Vae Assur, virga furoris mei et baculus ipse est, in manu eorum indignatio mea. Ad Gentem fallacem militam eam, et contra populum furoris mei mandabo illi, ut auferat spolia et diripiat praedam, et ponat illum in concalcationem, quasi lutum platearum. Ipse autem non se arbitrabitur, et cor ejus non ita existimabit: sed ad conterendum erit cor ejus, et ad interfectionem Gentium non parcarum. (Is. X, 5.) Hinc olim Titus Jerosolymam obsidione cingens, visis in circuitu tot cadave-

ribus, altum ingemuit, et elatis in caelum oculis ac manibus dixit, factum illud sum non esse. 2. Suavit, ut firmiter quoque crederet, eum Sapientissimum esse, omniaque scire in bonum convertere: nam, ut recte dixit Theophilus Bernardinus, subtilissime se nostris peccatis et erroribus insinuat Deus, non ut appollator et particeps, sed ut aversator et corrector, qui ex malis bona plura, quasi ignem ex aqua, elicit. (THEOPHIL. BERN. I. XI, perfect. c. IV, § 7.) Hinc a Davide Filius unicornium vocatur, eo quod cornua non habeat supra oculos, ut taurus, sed infra, ut optime videat, quem et ubi perentiat. (Is. XXVIII, 6.) 3. Suavit, ut pariter firmissime crederet eum Optimum esse, atque adeo velle etiam omnia in summum nostrum bonum dirigere: uti recte S. Hieronymus conclusit dicens: Bonus est Deus, et omnia, quae bonus facit, bona sunt necesse est. (S. HIERON. in epist. ad Paulam de obitu Blesillae.) Ammo, ut S. Basilium vult, unum hoc in mentibus nostris praesumptum oportet, quod nihil eorum, quae nobis accidunt, malum sit, aut tale, ut melius illo excogitare queamus. (BASIL. HO. VIII, ex var. Quod Deus non est auctor malorum.) Cui consentiens S. Damascenus, omnia, inquit, quae Dei providentia sunt, pulcherrime, ac divinissime fieri necesse est, atque ita denique, ut meliori modo existere prorsus nequeant.

Quartum denique est, ut solidam addicat, doceatque praxim, in hac sese resignatione exercendi, quae quidem in duobus fere capitibus consistit. 1. Ut assuescat in omnibus, quae fiunt, ad divinam justitiam respicere, diereque: cum S. Davide: Justus es, Domine, et rectum (id est, ad optimum finem, nempe ut vel puniat, vel probet, vel praemiet, et hoc triplici funiculo Adae secundi, difficulter rumpibilis, nos ad se trahunt, sibi que artissime uniat, directum) judicium tuum. (Ps. CXXIII, 137.) 2. Ut instructus sit facultatis orationibus, voluntatem Dei in memoriam revocantibus, usque sedulo in variis casibus utatur, ex quibus totus psalmus centesimus decimus octavus est compositus. Pro singulis actionibus sequentes servare ex eo possunt. Pro desiderio: Utinam dirigantur viae meae ad custodiendas justificationes tuas! Pro meditatione: In justificationibus tuis meditabor; non obliviscar sermones tuos. Pro examine: In quo corrigi adolescentior viam suam! in custodiendo

sermone tuos, Vel: Cogitavi vias meas, et converti pedes meos in testimonia tua. Pro oratione vocali: Appropinquet deprecation mea in conspectu tuo. Domine: juxta eloquium tuum da mihi intellectum. Vel: Septies in die laudem dixi tibi; super judicia justitiæ tuæ. Pro operatione: Levavi manus meas ad mandata tua, quæ dilexi, et exercebar in justificationibus tuis. Pro colloquio: In labiis meis prævaluisti omnia judicia oris tui. Pro confessione: Erravi sicut ovis, quæ perit: quare servum tuum, quia mandata tua non sum oblitus. Pro proposito: Juravi, et statui custodire judicia justitiæ tuæ. Pro fuga victorum: In corde meo abscondi eloquia tua, ut non peccem tibi. Pro gratiarum actione: In æternum non obliviscar justificationes tuas, quia in ipsis vivificasti me. Pro zelo: Tabescere me fecit zelus meus: quia oblitus sunt verba tua inimici mei. Pro amore Dei: Portio mea, Domine, custodire legem tuam; Vel: Omnis consummationis vili finem: latum mandatum tuum nimis. Pro humilitate: Bonum mihi, quia humiliasti me, ut discam justificationes tuas; vel: cognovi, Domine, quia sequitur judicia tua: et in veritate tua humiliasti me. Pro resignatione: Paratus sum, et non sum turbatus, ut custodiam mandata tua. Pro morbo. Tans sum ego: Paratus sum, ut custodiam mandata tua. Pro desolatione. Dormitavit anima mea præ fœdore; confirma me in verbis tuis. Contra oculos curiositatem: Averte oculos meos, ne videant vanitatem: in via tua vivifica me. Contra respectum humanum: Etenim sederunt Principes, et adversum me loquebantur: serpens autem tuus exercebat in justificationibus tuis. Contra contemptum: Aufer a me opprobrium, et contemptum, quia testimonia tua exquisivi. Contra invidiam: Particeps ego sum omnium timentium te, et custodientium mandata tua. Contra gulum: Quam dulcia faucibus meis eloquia tua: super mel ori meo. Quod si minus placeat tanta similium præcipua copia, imagine tur sibi voluntatem suam tanquam Goliathum, ideoque sequentes quinque lapides assumat, quibus se contra eum defendat. Et quidem si aliquid jam præteritum est factum, dicat: Sicut Domino placuit, ita factum est: sit nomen Domini benedictum. Si præsens: Fiat voluntas tua sicut in celo, et in terra. Si futurum: Dominus est,

quod bonum est in oculis suis, hoc faciat. Si a Deo immisum: Obmutui, et silui a bonis, quia tu fecisti. Si ab hominibus illatum: Dimitte eum, ut maledicat: Dominus enim præcepit ei, ut malediceret, et quis est, qui audeat dicere: quare sic fecerit?

CONCEPTUS PREDICABILES.

Ex occasione thematis: *Inveni David, Filium Jesse, virum secundum cor meum qui faciet voluntates meas* (Act. XIII, 22): explicari potest, quis vir secundum cor Dei, nempe qui facit omnes voluntates Dei, hoc est, quid Deus vult, quomodo vult, quia vult; seu, ut alii dicunt, quoad substantiam, modum, et finem: juxta vulgare distichon illud:

Quare vult, quomodo vult, patitur qui semper agitque,
Quæ vult, quomodo vult Deus, et quia vult.

In posteriori parte concionis explicari possunt gratia, quas Deus viro secundum cor suum offert; nempe quod oleo sancto suo (id est consolatione, alias terrenas consolationes, perinde ut oleum aliis liquoribus supernatat, excedente, replcat, ac recreet) ungit eum: manu sua auxiliatur ei (id est, in omnibus actionibus ei adsit, ut prospere eas periciat) et brachio suo confortet eum contra omnes inimicos et adversitates, ita ut non contristet eum, quidquid ei acciderit; quæ omnia exemplo Davidis solide confirmari possunt.

Ex occasione thematis: *Scuto bonæ voluntatis tuæ coronasti nos* (Ps. v, 12): probari potest, quam præclarum sit scutum voluntatis divinæ, simile nempe scuto Myrtili militis, quo in primis se contra hostes in terra defendit, postea vero, cum naufragium passus esset, id ipsum invertit et sic pro navicula usus periculum evasit, ut notum illud distichon indicat.

Effugi naufragium clypeo discrimen in uno,
Dum prætereunte solo, dum prætereunte solo.

Ostendatur itaque primo, quomodo hoc scutum voluntatis divinæ defendat in solo, id est, tempore prosperitatis, contra hostes triplicis concupiscentiæ, divitiarum scilicet, voluptatum, et honorum, cum ejusmodi homo resignatus de his omnibus non plus

petat, quam quantum Deus dare decrevit, neque in datis aliter quiescat, quam quia Deo placet, ut iis ipse fruatur, ideoque dicat cum Davide: Omnis consummationis vili finem: latum mandatum tuum nimis. 2. Quomodo etiam in solo, id est, tribulationibus defendat, præcipue in jactura bonorum, ut in Jobo apparet: in contemptu, ut David a Semei illusus expertus est: in morbis, ut S. Edvina, et S. Clara, de quibus vide Rodrig. part. I, tract. VIII, cap. XVI, et in ipsa denique morte, uti Christus ipse exemplo suo præciare docuit. Vide Rodrig. a cap. XV.

Ex occasione thematis: *Frates, gaudete in Domino semper: iterum dico, gaudete* (ad Philip. IV, 4): ostendi potest, quomodo perpetuum letitiam habere possint auditores, cum in finem expectetur: quid sit verum gaudium, nempe quies vitalis in bono congruenter adeptæ, quæ in ratione potissimum consistit, et per hoc a delectatione in communi, et exultatione (quæ in membra exteriora diffunditur) et jucunditate, (quæ in vultu proditur) distinguitur, ut docet S. Thomas. (S. Thom. I, 2, q. XXXI, ar. 3 et 4). Porro quomodo hæc quies, sive gaudium obtineatur, pulchre ostendit Seneca, dum ait: Nolo tibi nunquam deesse letitiam. Volo tibi illam domi nasci: nascitur, si modo intra teipsum sit. Cæteræ hilaritates non implent pectus, sed frontem remittunt: leves sunt, nisi tu forte judicas illum gaudere, qui ridet. Animus debet esse alacer, et fidus, et super omnia erectus. Mihi, crede, res vera est verum gaudium. (Sen. epist. XXII, ad Lucil.) Clarior vero S. Augustinus hoc ipsum explicans ait: Scimus, fratres, quod omnis homo gaudere desiderat? sed non omnes ibi querant gaudium, ubi potest inquiri; nam cum ea, quæ possunt contra voluntatem amittere, diligenter, necesse est, ut pro iis miserime laboremus. (S. Aug. serm. XXX, de SS. Id. tr. XXVIII, in Joan.) Hoc ergo posito fundamento. 2. Ostendatur, quomodo is, qui voluntatem suam cum divina conformat, simpiternum habeat gaudium, quia scilicet semper habet id, quod vult Deus; hoc autem, ut supra ostendimus, optimum est. Hinc merito Epictetus hominem alloquens ait: Ignavissime homo, aliudne expelis, quam id, quod melius est; nun vero, quid aliud melius est, quam quod visum Deo fuerit. (Epist. I. II, dissert. c. VII.) Confirmetur hæc probatio exemplo men-

dici, semper inter omnes suas miserias gaudens, uti fusus narrat Drexel. lib. II, Heliostr. c. I.

Ex occasione thematis: *Meus cibus est ut faciam voluntatem ejus, qui misit me* (Joan. IV, 34): ostendi potest, quam præclarum sit convivium voluntas divinæ, simile scilicet illi, quod olim Norimbergæ apparatus dicitur, in quo tres tabule sibi mutuo superimpositæ erant, et prima quidem meras fictitias epulas, altera meros cibos solidos, tertia meras cupedias, et bellaria continebat. Ostendatur ergo 1. quomodo voluntas divinæ sit similis cibus fictitiis, quia vere illum non tangere; et dijudicare, sed solum admirari, et in ea videnda delectari licet, illudque Davidis dicere: Justus es Domine, et rectum judicium tuum. 2. Ostendatur, quomodo similis sit solidis cibus, quia satiat (faciens quiescere appetitum nostrum, et dicere cum pio Asceta: Domine tu scis, qualiter melius est: fac hoc vel illud, sicut tibi placerit. Da, quod vis, et quantum vis, et quando vis) (L. III, de init. v. xv, § 2) nutrit (crescere faciens in gratia, et gloria, uti ex Christi, B. Virginis, S. Josephi, et aliorum primariorum Sanctorum exemplo patet) roborat ad omnes labores et adversitates facile portandas, uti iterum Christus, et S. Job experti sunt. 3. Ostendatur, quomodo bellariis similis sit, quia nulla major voluptas, quam voluntatis divinæ adimpletio, uti tum exemplo Sanctorum confirmari potest, beneplacitii divini adimpletionem magis, quam sua gloria delectantium; tum ex testimonio Ecclesiastici fatentis, quod non sit oblectamentum super coram (maxime cum corde Dei conformati) gaudium. (Ecl. xxx, 26.)

Ex occasione thematis: *Et in terra pax hominibus bonæ voluntatis* (Luc. II, 14): ostendi potest 1. quid sit vera pax, nempe securitas ab omni hoste tam interno, quam externo; ut de externo quidem constat, de interno autem testatus est Ihsaias dicens: Non est pax impiis, dicit Dominus. (Psal. XXVIII, 22.) 2. Ostendatur quomodo hæc pax, et securitatem possideant homines bonæ voluntatis, quis scilicet nec Deum timeat, nec homines, cum illum, et hos amet, omnia vero, quæ ab hominibus accidere possunt, sciunt in bonum suum convertere. Hinc merito dixit S. David: Pax nulla diligentibus legem tuam. (Psal. cxviii, 163.) 3. Ostendatur præclari effectus hujus pacis, qui sunt gaudium juxta illud Sa-

lomonis: Secura mens quasi iuge convivium) (*Prov. xv, 25*) incrementum divitiarum (spiritualium maxime, juxta commune proverbium: Concordia res parvæ crescunt, discordia maxime dilabuntur) et gloria: ob devictum gravissimum hostem, propriam scilicet voluntatem, unde merito talis sperare potest sibi accinendum, quod Davidi olim Filiae Jerusalem acciderunt: Percussit Saul (et alii hostes) mille, et David (et omnis vir secundum cor Dei) decem milia. (*1. Reg. xviii, 7.*) et ut cum Judith semper procedat cum magna gloria. *Judith. vi, 25.*

Ex occasione thematis: *Quicumque fecerit voluntatem Patris mei, qui in caelis est, ille meus frater, soror, et mater est.* (*MATT. XII, 50.*) Potest ostendi in primis, quam vere dicatur matri Christi similis, qui voluntati divini se in omnibus conformat, qua videlicet ut illa ipsum concepit dicendo: Ecce mancipium Domini: fiat mihi secundum verbum tuum. Ut illa, parit, dum se Christo in obedientia usque ad mortem crucis perfecte conformat. Ut illa, alit lacte, et cibo optimo, quo libenter vescitur, ut ipse apud Joannem cap. iv, indicavit. Ut illa, infasciat fasciis candidissimis pura conscientiae. Ut illa, ponit in præsepiti cordis lantopere exoptato, ubi gratissimo calore amoris calcinat. Ut illa, utroque brachio, scilicet conformitate in prosperis et adversis portat. 2. Ostendi potest, quomodo talis homo etiam favores Matri Dei concessos suo modo participet, nimirum quod ut illa, *præservata à macula saltem actualis peccati*: ut illa, copiosis donis repleatur: ut illa, vinum letitiae interioris aliis impetret: ut illa, felix et quieti morte defungatur: ut illa, sine purgatorio, saltem gravi decedat: ut illa, alios in gloria longissime antecellat.

Ex occasione thematis: *Fiat voluntas tua.* (*MATT. VI, 10.*) potest ostendi, quomodo voluntas Dei semper, et ubique fieri debeat nempe 1. *accurate et integre*: si enim S. Franciscus suam regulam voluit ad litteram servari, quanto magis Dei voluntas tali modo servanda erit. 2. *Indifferenter*: sive prospera, sive adversa decernat, cum eadem sit voluntas Dei, quae utrumque decernat. 3. *Universaliter*: non in propriis tantum rebus, sed communibus etiam arumnis. 4. *Prudenter*: diligenter inquirendo quae sit voluntas Dei, nec sub specie divina voluntatis propriam impleamus. 5. *Constanter*: exemplo Christi paulo ante obitum dicen-

tis: Consummatum est. Vide hæc fusius explicata apud Fab. p. 1, in festo S. Joann. Baptistæ conc. v.

Ex occasione thematis: *Quinimo beati, qui audivit verbum Dei, et custodiunt illud.* (*Luc. xi, 28.*) probari potest, quam vere dixerit S. Catharina Senensis, eos, qui voluntatem suam divina penitus conformatam habent, Christo similes esse, et etiam adhuc in terra existentes beatitudine frui, id, quod ex triplici effectu beatitudinis probari potest, 1. ex *impeccabilitate* Sanctorum; quis autem hanc magis participat, quam qui voluntatem Dei semper facere studet? 2. Ex *continua laude Dei*: quis autem et hanc magis continuat, suam qui omnia sua juxta Dei beneplacitum facere studet? ita sane S. Augustinus testatus est dicens: Vis semper laudare Deum? benefas omnia, et laudasti Deum. 3. Ex *impassibilitate*, et perfecta *satiestate* voluntatis: quis autem, et hunc effectum magis participat, quam vir secundum cor Dei, qui hoc ipso, quod nihil aliud, quam Dei beneplacitum vult, habet semper, quod vult; et non potest habere, quod non vult. Certe non contristabit justum quidquid ac ceciderit. Vide Drexel. in *Heliotrop. l. III, c. vi, et Rodrig. p. 4, tr. VIII, c. iv.*

Ex occasione thematis: *Quis est homo qui vult vitam: et diligit dies videre bonos.* (*Ps. xv, 13.*) potest ostendi, quomodo semper felicem annum habere queant, si scilicet doctrinam a Christo ipso S. Catharinae traditam, et superiori § n. 3, relatum, observent; sic enim omnia cooperabuntur eis in bonum, et semper, quod volent optimum habebunt. Vide plura de hoc Fabro conc. ii, in Dom. III, Epiph. et Dialogum S. Catharinae Senensis in fine vite Regie ad vitam aeternam P. Antonii Suquet.

MISCELLANEA.

QUALITAS. — Cum quidam Frater senem interrogaret: quid faciam, ut vivam in Deo? respondit ille: Deus scit solus, quod bonum est. Sed tamen auctori, quod S. Antonius ad similem questionem responderit: Non sunt omnia opera equalia. Scriptura dicit: quia Abraham hospitalis fuit, et Deus erat cum eo. Et Elias diligebat quietem et Deus erat cum eo. Et David humilis erat, et Deus erat cum eo. Quod ergo vides animam tuam secundum Deum tuum velle, hoc fac, et custodi os tuum. *Vita PP. l. III.*

S. Joannes in mari cum aliis discipulis constitutus, solus Dominum agnovit. Sic nempe pauci, et in gratia tantum constituti, Deum non in prosperis dumtaxat, sed etiam in adversis, cognoscunt. *Drex. in Heliot. l. II, c. II, § 2.*

Quid vere est dedere se Deo? ut, quod ille voluerit, et ipse velit, et quod ille noluerit, nec ipse velit. *Epist. x, § 5.*

Sapientis oculi in capite ejus, inquit Sira-cides, quia, ut S. Gregorius interpretatur, qui omnem obtutum in Deo, Deique voluntate figit, hic vere sapiens est, hic quotquot habet oculos, capiti gerit infixos. *Ecel. II, 14.*

Hiud Jola: Numquid mittes fulgura, et ibant, et revertentia dicent tibi: Adsumus (*Jon. xxxviii, 35*), pulchre aliqui applicant ad viros sanctos, qui si a Deo contra naturam ut fulgura deprimentur, eunt celerrime, iterumque revertuntur ad Deum, et ad alia se imperia offerunt. Sed hæc fulgura, non nisi ex nube densa, beneque clausa, id est, oratione ferventi, nascuntur. *Drex. in Heliot. l. II, c. IV, § 3.*

Quidam Princeps suorum aulicorum uni dixerat: Cras debes mecum ad venationem egredi. Cui ille respondit: Non debeo, sed libenter faciam. Ita homines Deo resignatos cum Deo agere convenit. *Ibid.*

Damaus Pisto non immerito illam vulgi præconationem: Deus det tibi, quidquid velis. Immo numquam det, inquit, sed faciat, ut velis quod ipse vult. Hæc enim est pura religio: sic te religes Deo. *Ibid. l. V, c. XII, § 4.*

Homines vere resignati similes sunt parvis stultis medio globo plumbum intus continentibus insistentibus, aut lampadibus artificiosè pendulis, quæ quomodocumque moveantur, vel invertantur, mox ad centrum suum redeunt. *Drex. in Heliotrop. l. IV, c. I, § 3.*

Romani olim libellis supplicibus, quos Cæsari tradebant, subscribere solebant: Nummi. Majestatique tue devotissimos. Quanto magis hanc loquendi formulam erga Deum usurpare convenit. *Ibid. c. VII, § 1.*

Isaac, qui in monte Moria cadere debuerat, et liberatus est, ideo in proverbium abiit, et usque hodie dicitur: In monte Dominum videbit, scilicet afflictiones virorum secundum cor Dei, ut eos in tempore liberet. *Ibid. c. III, § 3.*

Job a Deo graviter afflictus dicebat ad

ipsum: Mirabiliter me crucias, hoc est, mirifice me exeres ærumnis corporalibus et incredibili interea letitiae in mente perfundis, dum tuam, latus et volens, exequo voluntatem. *Jon. x, 19.*

Laudatur inter Judices Aod, qui utraque manu velat dextra utebatur: tales ambidextri sunt, qui in utraque fortuna viros se præbent, et Deo adhaerent. *Jon. iii, 13.*

Cum quidam diceret, se sponsæ amplexibus sequenti nocte fruturum, adstantes vero dicerent: Si Deus voluerit: respondit ille: Volente nolente Deo, potiar cupitis amplexibus. Sed dum cubitum it, tam ipse, quam sponsa mortua est. Hinc Benifira natum adagium: Si Deus voluerit. *Fab. conc. II, in Dom. III, post Epiph. num. 1, ex Nit. Serrario.*

EGUITAS. — Ei, quod accidit, semper acquiesco, dicebat Epictetus, melius est enim, quod Deus vult, quam quod ego volo. Adsum ei servus et minister, adeoque pedesque, ad eadem contendendo, nec alia expecto. Idemque, quod ille, volam et ego quoque, ac sentio. *Lib. IV, diss. c. VII.*

Laudatissima Ruth ad Noemi socrum suam dixit: Quocumque perrexeris, pergam: et ubi morata fueris, ego pariter morabor: populus tuus, populus meus, et Deus tuus, Deus meus: quæ te terræ morientem suscepit, in ea moriar. Hæc mihi faciat Deus, si non sola mors me a te separabit. *Ruth. i, 16.*

Sed et Elissus Eliae abeunti dixit: Vivit Dominus, et vivit anima tua, quia non derelinquam te. (*IV. Reg. II, 1.*) Rex Josaphat quoque Joram supplicis poscenti respondit: Ascendam: qui meus est, tuus est: populus tuus, populus meus: et equi mei, equi tui. (*IV. Reg. III, 7.*) Quanto magis similitem affectum erga Deum gerere convenit.

UTILITAS. — Homini cuidam querenti, quæ optima esset ad communionem preparatio, responsum est a Deo: Qui non habet, quod suum est: et qui appellat, quod suum non est: et cui satis placent, quæ a me fiunt is me, quando vult, percipere poterit. *Taulerius, instit. c. xxxviii.*

Armigeri cuiusdam uxor semper dicere solita in tristi casu: Hoc tibi melius est: idem etiam dixit, quando maritus oculum amisit. Nec fecerit eventus; nam cum Rege suo morti proximo honoris gratia cum ipso mori juberetur, respondit, parum decens

esse, ut Rex tantus pro socio monoculum haberet, et sic mortem evasit. JO. DE TAM-BACO, in *lib. consol.*

Clivus, in quo olim Jerosolymis Christus ad concionem dixerat, et mulier exclamavit: Beatus venter, qui te portavit etc. nunquam in hyeme arenis tegitur: in aestate vero nunquam virenti gramine caret. Hinc similis est homo perfecte resignatus. DREX. in *Heliotr.* l. III, c. v, § 1.

Hierophilantus Themistoclis filius gloriabatur, quidquid ipsi placuisset, id populo quoque Atheniensi probari; suae enim sententiae matrem suffragari; hujus Themistoclem, cujus universi Athenienses ratum haberent decretum. Multo magis homo divinae voluntati conformatus gloriari poterit, quod velit omnes creaturae quod ipse vult, quia velle debeat, quod ipse et Deus vult. PRITABEN, de *l. educ.*

Rex quidam ita, suis convivium instrui jussit in mari, ut, eo finito, omnia vasa juberet in mare conjici: quae tamen, quia relictis occulte expandi jusserat, cum magno lepore piscium recepit. Simili ergo modo viri secundum cor Dei copiosius recipiunt, quae perdidisse videbantur. DREX, p. I, *Hofar.* c. XIV, § 6.

Persarum quispian olim de suorum multitudinis gloriatus dicebat: Cras solem sagittis obscurabimus: cui festive Graecus respondit: Gaudeo, sic enim in umbra melius praelabimur. Idem respondere inimicis suis Deo devoti possunt. VAL. MAX. l. III, c. VII.

Heliotropio, ait Plinius, sunt aeterna folia: reclusi viris resignatis folia non defluere dicuntur, uti S. David testatur. Ps. l. 3.

Quid tibi opus est, ut sis bonus, quierit Seneca? et respondit: Velle. *Epist.* XXXII.

Cycephalus non absimilis homini senescit cum luna, ita ut cum sidus ad extremam pervenit aestatem, oculi belvae hinc lumine vacui, et omne corpus deficiat: adolecente vero luna, iterum et oculorum acies, et vires erescant. Hinc tali modo resitutus, in posteriores pedes se erigit, et mirabili corporis flexu, manibus ad lanarem circum elevatis, supplicii gestu adorat lunam, et ubi luna circumulum suum totum obtinuit, etiam ipse similem circumulum velut diademata sortitur. Simili modo se homo cum voluntate divina conformatus habet. DREX, in *l. Heliotr.* l. III, c. vi, § 3, ex *Pierio.*

DIGNITAS. — Vir quidam sanctus dicere solebat: quidquid vis, hoc est. *Ibid.* l. III, c. v, § 2.

Inter bonos viros ac Deum amicitia est, conciliante virtute. Amicitiam dico? imo etiam necessitudo, et similitudo: quoniam quidem bonus ipse tempore tantum differt a Deo, discipulus ejus emulaturque, et vera progenies. SENECA, *l. de prov.* l.

SI Caesar te adoptasset, quis supercilium tuum ferret? nunc cum Dei filius sis (propter voluntatis subjectionem) non te aestimas et attollis? *Epi apud Drex.* in *Heliotr.* l. III, c. v, § 3.

JECUNDITAS. — Qui voluntati divinae se in omnibus conformat, Olympo monti similis est, in quo perpetua serenitas, nulla venti aut tempestates reperiuntur. ROMANUS, p. I, tr. VIII.

S. Dorotheus dixit, eum, qui divina providentia se totum gubernandum committit, cum omnibus crucibus suis curru vehi; alio vero, qui hanc itineris agendi rationem ignorat, pone sequi pedes, et onerosas cruceas morose trahere, aut laboriose portare. S. DOROŦI, *serm. de obed.*

Arsenius Marco Abbati querenti; Ecce Pater ad nos non revisis? apte respondit? Cum his, qui supra nos degunt, melius mihi convenit, cum omnes idem velint; inter homines vero tanta fero voluntatis, quanta vultus dissimilitudo est. DREX, in *Heliotr.* l. II, c. III, § 1.

Dux belli Jesu Jonadabum affatus dixit: Numquid est cor tuum rectum, sicut cor meum cum corde tuo. Et ait Jonadab.: Est si est, inquit, da manum tuam, et levavit eum in currum. (IV. *Reg.* x, 15.) Idem contingit homini, reclusum cor et voluntatem habenti: quiescit enim in sinu Dei, velut curru, et laborem non sentit.

Stultus ut luna mutatur (*Ecc.* xxvii, 12); homo sanctus in sapientia manet et sol, qui, etsi nube obducatur, in se tamen semper serenus manet.

NECESSITAS. — Causa pendet ex causa. Privata, ac publica longus ordo rerum trahit. Ideo fortiter omne ferendum est, quia non, ut putamus, incidunt cuncta, sed veniunt. Olim constitutum est quid gaudeas, quid fleas; et quamvis magna videatur varietate singulorum vita distingui, summa in unum venit. Accepimus peritura perituri. Quid ita indignamur? quid querimus? ad hoc parati sumus. Utatur, ut vult, suis natura corpori-

bus; nos laeti ad omnia et fortes cogitemus nihil perire de nostro. SENECA, *de prov.* c. v.

Quisquis queritur, aut plorat, et gemit, imperata facere vi cogitur, et invitus rapitur ad jussa nihilominus. Quae autem demencia est, potius trahi, quam sequi? quae stultitia et ignorantia conditionis suae, dolere, quod aliquid tibi incidit durius; aut mirari, aut indigne ferre ea, quae tam bonis accidunt, quam malis? morbos, dico, funera, debilitates, et caetera ex transverso in vitam humanam incurrentia. Quidquid ex universi constitutione patientium est magno excipiat animo. Ad hoc sacramentum adacti sumus, fere mortalia, nec perturbari his, quae vitare nostrae potestatis non est. In regno caelesti ad regnum nati sumus; Deo parere, libertas est. SENECA, *li. de vit. beat.*, c. xv.

Alphonsus Madriliensis in Methodo perfecte serviendi Deo.

Theophilus Bernardinus, l. II de *perfect.* c. xv, xvi, xvii.

Bernardinus Rosignolius de discipuli, l. II, c. xxix.

Jo. Erardus Fullonius S. J. in bona voluntate optime consentiente.

APPENDIX

Cum haec materia, si ulla alia in praxi serviat ad solidam perfectionem, veramque animi quietem acquirendam, non parum ad eam magis illustrandam et confirmandam conducere visum est, si compendium doctrinarum ad eam pertinentium, ab Ascela quopiam collectum, et Dialogus de hoc ipsa materia inter Christum, et S. Catharinam Senensem instructus referatur: in his enim devotus voluntatis divinae emulatur inveniet, quodquid ad perfectam dicte Resignationis praxim desiderare potest.

PARS I.

Continens doctrinas et fundamenta, ad veram Resignationem obtinendam pertinentia.

PROEMIUM.

Si vis ad veram perfectionem, animique tranquillitatem per breve compendium pervenire, ante omnia laborandum tibi est, ut sequentia tria fundamenta bene percipias, et per ea in omnibus casibus particularibus te dirigas, ut infra declarabitur.

FUNDAMENTUM I.

Summa nostrae felicitatis et perfectio in hoc et altera vita, consistit in perfecta conformatione voluntatis nostrae cum divina, quam tantum faciunt ipsi etiam Beati, ut eam gloriae suae longe praefertant, adeoque coronas suas ante pedes ejus ponant, parati amittere eas quando-cunque, si sanctissimae ejus voluntati visum foret. Ut pulchre P. Jeremias Drexelius ostendit, sic loquens: Illud hic singulariter observandum, beatos in caelo copiosius letari de executione voluntatis divinae, quam de magnitudine suae gloriae. Hinc omnes et suo singuli praemio contentissimi sunt, nec ulli displicet, se minus altero habere. Sic enim, qui Deum vident, ad divinam voluntatem non tantum conformati, sed ab illa etiam

AXIOMATA.

Poeta quidam non invenuste ostendit, omnia divinae providentiae committenda his versibus:

Sicut ille, ire sinas, sic vult Deus optimus ire,
Sicut enim nunc it, sic semper it, ivit, et libit.
Sic desint vires, tamen est laudanda voluntas.
Sed facit indoctus fidem saltare volentis:
Id est, voluntas bona ad omnia parata est.

Sua cuique Deus fit dira cupido. Vel rectius: justa voluntas.

Fec, quantum poteris, tua siquae intentio justa.
Caetera supremo cuncta relinque Deo.
Sic nivea intrabit mentem pax alma quadrages.
Et letos pariet semper amica dies.

AUCTORES.

Francisc. Avrias in tr. de mortificatione, c. II.

Antonius Gaudier in to. de natura, et status perfectionis, p. 3, f. 2, fase.

Jeremias Drexelius in Heliotropio. Et in Rosis, p. 3, c. vi.

Alphonsus Rodriguez in exercitio Perfectionis, p. 1, tr. VIII.

Paulus Nierenbergius in vita divina. Et in lib. de adoratione in spiritu, et veritate, l. IV, c. xii.

absorpti transformatique sunt in illa, ut jam solius Dei velle velint, et magis gaudeant, hanc esse Dei voluntatem et sint beati, quam se beatitudine hac frui. Hanc humane voluntatis cum divina conformitatem sequitur excellentissimus amoris affectus, qui non tam conformitas, quam humane voluntatis cum divina unitas vocari potest. Et hec beatus sic afficit, ut totis viribus, et quam ardentissime velint Deum esse, qui est, tam sapientem, ac potentem, tam misericordem ac justum, quam est, tam dignum omni honoris et glorie amplitudine, ac majestate. *DREXEL. Heliotrop., l. II, c. IV, § 2.*

Ita 1. Deus Sancte Catharinæ Senensis cupienti veram et brevem viam ad perfectionem cognoscere, indicavit his verbis: Scias, servorum meorum salutem perfectionemque hoc uno constare, ut meam solius faciant voluntatem, atque eam summo semper studio adimplere nitantur, quanto diligentius in illi incumbunt, tanto perfectioni propius accedere, quoniam mihi, qui summa sum perfectio, magis pressiusque adherent. Addidit, hoc exercitium omnes virtutes, scripturarum volumina, et multiplices prædicationes complecti, ita ut, si ipsa suam tibi faciem contemplatura sit, sequo ad illud composuerit, quidquid patet et latet in divinis sermonibus, adimpletura sit, et sempiterna lætitia et pace fruatur.

Ita 2. Thomas Kempensis, in persona Christi sic loquens: Non ergo asimes te veram pacem invenisse, si nullam senseris gravitatem: nec tunc totum esse bonum, si neminem patris adversarium: nec hoc esse perfectum, si cuncta fiant secundum tuum affectum. Neque tunc aliquid magni te reputes, aut specialiter dilectum existimes, si in magna fueris devotione atque dulcedine: quia in istis non cognoscitur verus amator virtutis: nec in istis consistit perfectus, et perfectio hominis.

In quo ergo Dominus?

In offerendo te ex toto corde tuo voluntati divine, non querendo quæ tua sunt, nec in parvo nec in magno, nec in tempore, nec in æternitate: ita ut uoa æquali facie in gratiarum actione permanens, inter prospera et contraria, omnia æqua lance pensando. Si fueris tam fortis, et longanimis in spe, ut

subtracta interiori consolatione, etiam ad ampliora sustinenda cor tuum preparaveris, nec te justificaveris, quasi hæc tantaque pati non deberes, sed me in omnibus dispositionibus justificaveris, et sanctum laudaveris, tunc in vera et recta via pacis ambulabis, et spes indubitata erit, quod rursus in júbilo faciem meam sis visurus. (THOM. KEMP., l. III, c. xxv.) Nihil ergo amatorem tuum, et cogitorem tuorum beneficiorum ita iustificare debet, sicut voluntas tua in eo et beneplacitum æternæ dispositionis tuæ; de qua tantum contentari debet et consolari, ut ita velit libenter esse minimus, sicut aliquis optaret esse maximus, et ita pacificus, et contentus in novissimo, sicut in loco primo: atque ita libenter despiciabilis et abjectus, nullius quoque nominis et famæ, sicut cæteris honorabilior, et major in mundo. Nam voluntas tua, et amor honoris tui, omnia excedere debet; et plus cum consolari, magisque placere, quam omnia beneficia tibi data, vel danda. *Eriterum, l. III, THOM. KEMP., c. xxxii.*

Ita 3. Alphonsus Madriliensis, c. i et ii, fuse et bene addens hoc exercitium alia in tantum superare, quantum sol splendorem candelæ, et mare integrum unicum guttam excedit. *ALPHON. MADRIL., c. i et ii.*

Ita 4. Alphonsus Rodriguez sic loquens; Cæterum caput divinis: ipsius doctrinæ princeps hoc fuit, ut sanctissima ipsius voluntati, integre, perfecteque nos dederemus, consecraremque rebus in omnibus, ac singulis. Neque vero verbis dumtaxat (quando orare nos docuit) ita instruxit, ut ab æterno Patre postularem fieri voluntatem ejus sicut in celo, ita et in terra, sed et ipsa huic se doctrinæ perfectissime accommodavit: *ad hunc elevum finem descendit, nil ipso de celo, non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem ejus, qui misit me.* Atque implere jam volens opus redemptionis nostræ, in oratione illa facta in horto, tametsi corpus appetitusque sensitivus naturaliter mortem refugeret, quod satis ipsemet expressit, dicendo: *Pater, si possibile est, transeat a me calice iste: nihilominus tamen voluntas, appetitusque superior promptus, expeditusque semper fuit ad calicem, quem dederat illi Pater, alacriter bibendum; unde mox subdidit: Non quod volo ego, sed quod tu. Ut vero hanc rem in radice penitusque inspiciamus, duo hic breviter quidem et substantialia fundamenta debemus supponere, quibus, veluti duobus*

cardinibus, totius sequentis dispositionis superinjecta moles debet imitti. Primum est, omnem perfectus perfectionisque rationem in hac conformitate voluntatis nostræ cum divina, consistere, ita ut, quo hæc fuerit major, eo major etiam futurus sit perfectus. Facilis ac plana est fundamenti hujus intelligentia. Certum enim est, perfectionem essentialiter consistere in charitate, timoreque Dei. Plena doctrinæ hujus omnia sunt Evangelia, plena Pauli Epistolæ, pleni Sancto-ram libri. Hoc est maximum, et primum mandatum. *Charitas est vinculum perfectionis. Major horum est charitas, et amor Dei;* hujus autem amoris Dei pars altior, purior, perfectior, est isthæc cum voluntate Dei conformitas in omnibus. Eadem velle, et eadem nolle, firma amicitia est, vox est magni Hieronymi ex Ciceroe petita. Quanto igitur artius quis se adstrinxerit voluntati Dei, tanto melior erit perfectiorque. Præterea clarum etiam est, nihil voluntate Dei melius esse, nihil perfectius. Ergo perfectissimus is erit, qui se Deo perfectissime conformaverit, atque conjunxerit. *ROBRI., p. 3, tr. VIII, c. 1.*

Ita 5. Blossius his verbis: Quisquis ita bona præditus est voluntate, ut sese abneget, et propriæ renuntiet voluntati, sequo liberrime resignet, ac dedat voluntati Dei, ejus bona voluntas est perfecta, idemque absque formidine, et anxia sui cura vitam transigit, caducaque ac labentia cuncta proculcat, et de vita æterna obtinenda quamdam se sentit habere certitudinem. Eiusdem in omnibus cum Deo voluntatis est, et pacem habet cum Deo, et in Deo imperturbabilem. Hic ex Deo natus, et verus Christi discipulus est: quia mitis est, et humilis corde. Modeste, suaviter, ac tranquille ferre novit et verba aspera, et truces gestus, sæva opera et quidquid detumet injuriæ; sive in ipsum, sive in amicos ejus conferri possit. Eam nihil perturbare potest, neque jactura rerum terrenarum, neque corporis adversa valetudo, neque ignominia, neque mors, neque vita, neque purgatorium, neque demon, neque infernus. Quia enim ex vero amore divine se resignavit voluntati, et nullius mortiferi peccati conscientia mordetur, facile illi toleratu est, quidquid de eo mandat fieri Deus, in tempore et æternitate. Itaque cum aliquid palitur, et in omni rerum eventu, ita cogitat ac dicit: Domine, sicut ipse ab æternitate, antequam ego essem, voluisti, ita fiat, et non ut ego volo. Non meum commodum,

non meam oblectationem querere debeo, sed tuum honorem, et tuam laudem. Gravior mihi est tua sancta voluntas, quam optandi libertas. En igitur me ipsum dedo, resigno, et promitto tibi, Deus meus, non in tempore modo, sed etiam in ævum sempiternum. Blossius, in *farrag. utilissi. insti.*

Ita 6. S. Paulus ad Romanos scribens: *Nolite conformari huic sæculo, sed reformamini in novitate sensus vestri, ut probetis, quæ sit voluntas Dei bona* (id est, quæ Deus vult, bene placeant, et quomodo Deus vult) *et perfecta* (id est, quia Deus vult, singula facientes) uti docet P. Gaudier, part. II, Sess. 2, cap. XII, his verbis: Præfata conformatio voluntatis nostræ cum divina requirit, ut non tantum velimus idem, quod Deus vult, et nolimus, quod non vult, sed etiam id velimus, et volumus eo modo, et propter eandem rationem, propter quam Deus vult. S. PAVLUS ad ROM., c. XII.

Ita 7. P. Antonius Gaudier, addens, hanc praxim habere tres proprietates valde optandas, 1. quod sit valde facilis, et idcirco maxime conveniens, non eruditus tantum, sed etiam rudibus, et idiotis, præcipue his, qui in afflictione aliqua positi, divini consilii rationes non intuentur; nec facile aliis mediis pervenire possunt ad perfectionem, cum sæpe impediuntur, ne multa agere possint, quæ tamen videntur requiri ad perfectionem; nam his facile hoc uno actu juvantur. Præterea, quid facilius infanti ignoranti, et cæco, quam matris, aut alterius ductum sequi? quid ergo pariter facilius, quam se projicere in amplexus optimi Patris, et tutissimum providentiæ divine sinum. 2. Quod sit maxime simplex; pauca enim requirit, eaque non difficilia cognitu, et tamen, licet sit simplex, involvit omnem perfectionem imaginabilem, sicut actus ipse voluntatis Dei simplicissimus omne prorsus bonum habet pro objecto, tam proprium, quam creaturarum, quæ creature si quid perfectionis habent, vi illius actus unius habent. 3. Quod sit valde expedita; nam idcirco tam multa, eaque evidentiæ signa voluntatis suæ dedit Deus, ut facile in omnibus pene rebus et actionibus possimus eam cognoscere, quod valde nos juvat, ut facile et expeditè eidem nos conformemus. GAUDIER, p. 2, *serm. II, c. XIX.*

Ita 8. Jeremias Drexelius sequentibus verbis: Omnes humanæ actiones pretium sui habent a fine, quem spectant: hinc illæ tam

bonæ vel malæ, quam illarum finis est. At vero finem actionum nostrarum nec meliorem, nec sublimiorem reperimus ullum voluntate divina, hoc est, ipso Deo. Ergo nec meliores nec sublimiores actiones ullæ sunt, quam quæ proximæ huic fini. Hinc illud Basilii Magni æfatum, totam sanctitatis summam in homine Christiano esse, ut is rerum omnium, quæ grandium, quæ exilium causas ad unum, solomque Deum referat, ei sese in omnibus divina voluntati promptissime subiciat. Hæc illa est sanctis patribus, et sanctioris vitæ Magistris toties, ac tantopere commendata Resignatio, quam vocant principium omnis tranquillitatis, ut quæ hominem in Dei longe tutissima manu collocat, ita quidem ut homo jam nolit esse suus, sed Dei, nec sibi vivere, sed Deo, et nihil non facere propter Deum, tum adversis contentus, quam prosperis. Hoc Deus adeo in amoribus, et deliciis habet, ut Hebræum regem David augustissimo titulo donans, appellavit virum secundum cor suum, qui faciat omnes voluntates suas. Adeo enim Rex ille affixum habebat cor divino coram, ut ad omnes Dei nutus se promptum, ac paratum sisset. Hæc omnino ratione plurimum quotidiè promereri quis potest, si actiones illas omnes ex se nec vituperio, nec laude dignas, uti sunt edere, bibere, deambulare, dormire, etc., ad divinam referat voluntatem, neque idea edat ut libet, quod esuriat aut sitiât, sed quod Deo id fieri placeat. *DREX. in Heliot., l. III, c. IV.*

FUNDAMENTUM II.

Semper in nostra potestate est, supposito ordinario gratiæ divinæ auxilio, voluntatem divinam perfecte adimplere, cum ad hoc plus non requiratur, quam ut faciamus quæ Deus vult, quomodo vult, et quia vult, quod semper in nostra est potestate.

NOTE.

Ita 1. Deus ipse dicens: *Mandatum hoc, quod ego præcipio tibi hodie, non supra te est, neque procul positum, nec in celo situm etc., sed juxta te est sermo valde, in ore tuo, et in corde tuo, ut facias illum. Deuter., c. XXX.*

Ita 2. Christus, dum S. Catharinæ scire cupienti, quæ sit voluntas ejus, dixit his verbis: Si paucis, et collectim scire desideras voluntatem meam, hæc est, ut summe, et semper ames me. Si autem me perfecte

amare vis, hæc tria facere necesse est. 1. Voluntatem tuam ab omni amore, affectuque terreno, et carnali prorsus amoves, ita ut nil temporale ames, nisi propter me, quoniam divinus amor terreni affectus, aut alarius amoris, consortium pati non potest. 2. Ut omnes cogitationes et opera, ad meum honorem et gloriam dirigas, et des operam verbis, precibus, et exemplis, ut alii quoque omnes me unum norint, ament, et colant. 3. Ut nolis non solum malum, sed et bonum, quod ipse nolim, atque adeo per quemcumque eosum non frangatur mens tua, sed incommensa fide semper teneas, me Deum tuum omnipotentem magis amare te, quam tu te ipsam. *In Dialogo.*

Ita 3. Joannes Nimenus Coadjutor e Soc. Jesu, qui dicere solebat se tres labere interpres voluntatis divinæ, scilicet Deum in celo, Superiorem in Capitulo, rationem domini. *Vita PP. Balth. Alvar., c. XXI.*

Ita 4. P. Gaudier dicens, hæc esse signa voluntatis divinæ: 1. Præceptum. 2. Consilium Dei. 3. Christi vita, et exemplum. 4. Vocatio Dei ad statum, vel officium. 5. Obedientiæ vox, sive viva superiorum, sive mortua regularum et consuetudinum. 6. Consilium vivorum bonorum, eorum præcipue, qui post Superiores animarum nostrarum Directores sunt, imo vero aliorum omnium judicium, quod non est malum, etsi nostrum videatur melius, tamen humiliter, et Deum amanti ordinariè sequendum est, nisi aliqua alia signa Dei voluntati obstant. 7. Operationes Dei supernaturales, v. gr. inspirationes, exempla aliorum, predicatio. 8. Permissio peccatorum. In dubiis autem idem assignat sequentes tres regulas. 1. Cæteris paribus semper inclinandum est in id, quod vilis est, et plus abnegationis continet; hoc enim tutissimum et non tantum nostro merito, sed etiam Evangelicæ regulæ, quæ jubet novissimum locum eligere, consorsium est, et certum est id magis placere tunc divinæ Majestati. 2. In dubiis semper inclinandum est in favorem proximi, et amplectenda pars ipsi utilis, honoratio, lenior, et quæ futura est majori edificationi, et minus periculum perturbationis continet. 3. Si neutrum hoc sufficiat, duo satus facienda. In primis res accurate Deo semel, iterumque in oratione commendanda est. Deinde proponendum constanter, quod velit majorem Dei gloriam querere, idque eligendum, quod videbitur ad hunc finem convenientius;

fieri enim non potest, quin Deus signum aliquod aperiat, quo vel suam voluntatem delectaret, vel saltem ad prosperum deducat exitum, quod tam sincere ad gloriam suam deductum est.

FUNDAMENTUM III.

Hoc ipso, quod Deus sit summe potens, sapiens, et bonus, potest, scit, et vult semper id, quod optimum est circa nos ordinare, nec nos quidem melius optare, aut eligere possumus, quam quod de facto de nobis ipse disposuit, cum sine illius voluntate fieri nihil possit.

NOTE.

Ita 1. Christus S. Catharinæ Senensi cupienti viam cognoscere, qua posset ad perfectam voluntatis suæ cum divina conformationem peringere, indicavit his verbis: Volo, ut certa fide, alta mente, ac frequenti consideratione mediteris, me Deum tuum gloriosissimum, qui te ad beatitudinem fruendam creavi, æternum esse, summum, omnipotentem, vobisque omnia, quæ mihi sunt placita, facere, nec esse, qui, vel tantillum mea possit resistere voluntati, nec quidquam sine eadem voluntate mea vobis accidere, nihil prorsus nisi me permittente provenire, ut per Prophetam vobis enuntiavi, non esse malum in civitate, quod non ipse fecerim, id est, permiserim. Mediteris pariter, me Deum esse summæ sapientiæ, perfectissimæ cognitionis et intelligentiæ, omnia certa ratione videntis, et acutissime penetrantis; ut ad celum, terram, mundum totum, et universa gubernanda, nulla possim ratione falli, nullo errore turbari: quod si non ita esset, nec Deus essem, nec sapientissimus. Et ut tantillum percipias vim hujus sapientiæ meæ, scias, de malo culpe et poenæ, me longo majus bonum, quam sit malum, elicere. 2. Velim consideres, me eundem Deum tuum non minus summe bonum esse, et hæc de causa non posse, nisi quæ bona sunt, utilis, et salubris tibi et aliis velle; non posse a me aliquid malum provenire, nihil odisse, et hominem, ut mea bonitate creavi, ita per me semper inestimabili dilectione prosequi. His vero per firmam fidem, mente ac meditatione collectis, cognoscens, tribulationes, tentationes, difficultates, dolores, infirmitates, et adversa omnia ob nullam aliam causam me gubernante provenire, nisi utilitatis, et salutis vestre gratia, ut per ea, quæ

videntur vobis mala, a pravitate corrigamini, et ad virtutem, qua itur ad verum et summum bonum vobis incognitum, perducamini. Cognoscens præterea hoc fidei lumine illustrata, me Deum tuum magis scire posse, et velle bonum tuum, quam tu, teque id nec posse, nec scire, nec velle absque gratia mea. *In Dial.*

Ita 2. Salomon: *Bona et mala, vita et mors, paupertas et honestas, a Deo sunt. Ecl. c. I.*

Ita 3. S. Augustinus dicens: Prorsus ad Deum tuum refer flagellum tuum, quia nec diabolus tibi aliquid facit, nisi ille permittat, qui desuper habet potestatem. *S. Aug. in Ps.*

Ita 4. Rodriguez sic discurrens: Alterum fundamentum est: citra voluntatem Dei nihil prorsus in mundo posse contingere, secluso peccato, cujus Deus auctor nec est, nec vere esse potest. Sicut enim naturæ ignis repugnat frigidificare, aqua calefacere, solis obtenebrare, sic infinitis magis repugnat immensæ bonitati Dei amare peccatum. *Mundi sunt oculi tui* (loquitur de Deo Abacuc) *ne videas malum, et respicere ad iniquitatem non poteris*; sicut enim volumus dicere de aliquo, quod alterum oderit, dicimus: Non potest illum videre. Quoniam non Deus volens iniquitatem est. De hoc Dei erga peccatum odio plena est omnis scriptura. Hoc inquam seposito, alia omnia, etiam mala poenæ, ex voluntate Dei eveniunt, et fortuna in mundo nulla est, quod Ethnici somniant. Bona enim, quæ mundus fortunæ nominat, non ab hac, sed a solo Deo sunt. Ac tametsi non negemus, etiam causis secundis suam efficientiam, certum tamen est, nihil fieri in vasta hæc mundi republica, nisi voluntate, ordinationeque summi illius Imperatoris, et Monarchæ Dei, qui eam moderatur. Respectu Dei casus nullus est, sed dextera Dei facit omnia. Unus ipse in numeralo habet omnia ossa corporis, omnes capillus capitis tui ex quibus nec unus peribit sine nutu permissuque Dei; sed quid deo de homine? nec avicula quidem laqueo venatoris, siue dispensatione Dei, implicatur, *Nonne duo passeress veniunt dipondio? et unus ex eis non cadet super terram sine Patre vestro*; sed nec frondes moventur in arbore sine Deo. Et quid de ipsis sortibus? mittuntur in sinum, sed a Domino temperantur; sic et sors cecidit super Matthiam, non casu, sed decreto, et providentia magni Dei, qui illum habere voluit

Apostolum per hanc viam. *RODRIG.*, p. 1, n. 3, c. 11.

Ita S. Drexelius sic loquens: Omnia mundi mala (peccatum excipimus) a Deo esse, hac ratione docent Theologi. In omni peccato duo sunt, culpa et poena. Deus est auctor poenae, quae in peccato est, sed nequam culpae. Ideo si demamus culpam, nullum est malum poenae, quod non fiat a Deo; aut ipsi non placeat. Sicut autem mala peccati sunt poenae, sic et mala naturae oriuntur a divina voluntate. Naturae mala vocamus, famem, sitim, morbos, dolores, etc., quae sepiissime nihil habent cum peccato commeriti. Itaque Deus reipsa (et, ut in scholis loquuntur, effective positive) omnia poenae naturaeque mala vult (intentione solum secundaria) ob justissimas causas, solum peccatum, seu, culpam permittit. Ideo haec Dei voluntas Permittens, illa Ordinans vocatur. Id igitur omne, quod nos malum vocamus, a Dei voluntate est. Ita Theologi. Haec fundamentum altissimum in animo faciendum; maximo enim refert, probe istud capere, idque semper persuasissimum habere, poenarum, et malorum omnium causam primam esse voluntatem divinam, culpa tamen, ut monuit, semper seclusa. *DREXEL. in Heliotrop.*, l. 1, c. 1, § 2.

Ita G. Thomas Kempensis his verbis: Qui in me confidit, nec proprio iudicio stare appetit, absque humano terrore erit. Ego enim sum Iudex, et cognitor omnium secretorum: ego scio qualiter res acta est; ego injuriam novi, et sustinentem. A me exit verbum istud, me permittente hoc accidit, ut revelentur ex multis cordibus cogitationes. Ego regum, et innocentem iudicabo, sed oculo iudicio utrumque ante probare volui. Atque haec sunt tria illa fundamenta, quibus, ut dixi, firmissime homo inniti debet, si ad solidam perfectionem per compendiosissimam viam pervenire, veramque animae tranquillitatem obtinere cupit, id quod ex sequentibus corollariis clarius intelliges. *THOM. KEMP.*, l. III, c. XLVI.

COROLLARIA EX DICTIS FUNDAMENTIS
DEDUCTA.

COROLLARIUM.

TRISTITIA. Itaque ex dictis fundamentis colliges 1. *Te non debere de ulla re tristari, quia de peccato, cum hoc solum separet te a*

voluntate divina, atque adeo vera felicitate te privat, reliqua vero omnia separare te a voluntate divina non possunt, nisi tu ipse consentias.

NOTE.

Ita 1. Deus per Salomonem: *Non contritabitur iustum quicquid ei acciderit.* SALOMON, *prov.*, c. XII.

Ita 2. S. Paulus dicens: *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum.* S. PAUL., *ad Rom.*, c. VIII.

Ita 3. S. Augustinus, sic animans: Quid timet homo in sinu Dei positus? tu de sinu illius non cadere, et quicquid ibi passus fueris, ad salutem valebit, et non ad perniciem. S. AUG., *s. de ver. Dom.*

Ita 4. S. Catharina Senensis dicere solita, Justo Christo similes esse, qui etiam in hac vita non caruit beatitudine. *RODRIG.*, p. 1, tr. VIII, c. IV.

Ita 5. Mendicus, de quo Drexelius sic narrat: Fuit olim magui nominis Theologus, qui octennium ipsum assiduis precibus Deum observavit, hominem sibi monstraret, a quo viam doceretur ad caelum compendiosissimam. Eo igitur die, quo hujus hominis alloquendi desiderio maximo tenebatur, nec aliud mallet, quam videre Magistrum tam arcanae veritatis, vocem coelitus altam audire sibi visus, quae sic moneret. Exi foras ad templi vestibulum, et qualem quaeris, reperies hominem. Prodit ergo in publicum, et ad aedis sacrae limina mendicum invenit tibi ulcerosis, et multo putre fluentibus; vestis mendici vix trium obolorum erat. Huic Theologus candidum precatus est et prosperum mane. Cui mendicus: Non memini, ait, me unquam habuisse adversum. His litteras ille, primam salutationem velut correcturus, eia, inquit, fortunatum te reddat Deus. At ego, inquit, mendicabam, infortunatus nunquam fui. Obstupuit ad hanc vocem Theologus, sed ne forsitan errasset audiendo, votum suum repelens, sed paulo aliis verbis, eequid ais, inquit, felicem esse te jubeo. Mox iterum mendicus, numquam, ait, infelix fui. Theologus arguatur credens dicam mendicium, et ut hominis ingenium experiretur, eveniant, inquit, volo tibi, quae optas, atque id fiat. Non est, ait iste, quod hic quaeratur: omnia fiunt, ut volo, quamvis fortunae mea consilia non applicem. At Doctor ille denuo salutans ac valedicens, servet te Deus, inquit, vir bone, si quidem fortunam oderis.

Sed dic, obsecro, tunc solus inter calamitosos mortales beatus? Job ergo falsus, qui asserit: *Homo natus de muliere, brevi vivens tempore, repletur multis miseriis*; et quomodo tu solus evasisti omnes malos dies? non satis assequor animi tui sensa. Ad quae mendicus: Sic est, mi Domine, ut dixi. Optanti mane prosperum, negavi me unquam habuisse prosperum. Sorte mea, quam mihi Deus hic assignavit, contentissimus sum: non egere felicitate, felicitas mea est. Monstra illa, Fortuna et Infortunium, neminem ledunt, nisi volentem, aut certe timentem ledunt: nec ego unquam fortunae supplico, sed Patri caelesti, qui rerum omnium eventus gubernat. Ita me nunquam infelicem fuisse aio, ut cui omnia ex voto cadunt. Quod si fame urgeat, Deum providissimum Patrem ob id laudo. Si frigus me urat, si nimbus in me ruat, si aliis caelum injuriis me impelat, Deum aequo laudo; cum aliis ludibrio sum, Deum non minus laudo. Nam certus sum, horum omnium auctorem esse Deum, nec posse non esse optimum, quod Deus facit. Idcirco quicquid Deus vel tribuit, vel evenire permittit, gratum sit an ingratum, dulce an amarum juste habeo; nam haec omnia velut de manu Parentis optimi laetis accepto, et hoc unum volo, quod vult Deus. Ita omnia fiunt, ut volo. Miser est, qui fortunam aliquando in se posse credit, et is demum vere infelix est, qui nescit quam felicitatem in hoc orbe somniat. Haec vera est felicitas in hac vita, soli voluntati divinae quam tenacissime inhaerere. Dei voluntas optima, rectissima voluntas, quae non rectior fieri, nec mala esse potest. Haec de omnibus iudicat, de hac nullus. Ut hanc sequar, meum ego stadium omne confero, in hanc unam, curam sola mente ineambo, ut quicquid vult Deus, hoc et ego nunquam non velim. Ea de causa nequaquam infelicem me censeo, quando meam omnem voluntatem sic integre in divinam transfudi, ut apud me non aliud velle sit, aut nolle, quam quod Deus vult, aut non vult. Ita ne vero, inquit Theologus, tu ista ex animi tui sententia profers? sed dic, obsecro, eadem ne tibi mens esset, si te Deus ad inferos statuisset precipitare? cui prompte mendicus: me, inquit, ille ad inferos precipitare? ad inferos ille? At scias, duo mihi esse brachia miri roboris, his ego illum arcissime stringerem complexu insohlili. Unum brachium est, subjectissima humilitas per sui oblationem, alterum cha-

ritas sincerissima per Dei dilectionem. His ego me brachiis Deo sic innecterem, ut quocumque ablegaret, illic enim una mecum traherem. Et sane multo foret optatius, extra caelum esse cum Deo, quam in caelo sine illo. Theologus ad has voces attentus, cum animo suo agitare coepit, hanc illam esse compendiosissimam semitam ad Deum. Sed libuit ulterius sciscitari, et sapientiam in domo tam incommoda habitantem elicere in apertum; et unde tu, inquit, huc adventisti? a Deo veni, respondit mendicus. Cui Theologus iterum: et ubi nam locorum, inquit, reperisti Deum? ubi res creatas omnes, ait iste, deserui. Theologus denuo, ubi vero, ait, Deum reliquisti? subiecit pauper: in mentibus puris, ac bone voluntatis. Eequid tandem hominis es? ait Theologus. Mox alter, quisquis sim, inquit, sorte mea tam contentus sum, ut eam cum omnium Regum opulentis non commutaverim. Rex est, quisquis sibi meti novit imperare. Ergone te Regem credam? inquit alter; ubi regnum tuum? illic, ait mendicus, et simul digito caelum monstravit: Rex est, cui Regnum illud in alto certis chirographis transcriptum est. Denique Theologus finem facturis questionibus, quis ista, inquit, te docuit? quis hunc tibi animum iniecit? respondit alter, dicam Domine: totos ego dies sileo, et jam vel precibus vel patris cogitationibus vaco: et hoc unice curo, ut Deo semper sim conjunctissimus. Conjunctio et familiaritas cum Deo, divinaque voluntas docet haec omnia. Plura quaerere volebat Theologus, sed in aliud tempus id differendum ratus, in praesenti valedixit. Dum abiit, multa secum cogitans; en, aiebat ipse sibi, doctorem reperisti rectissime ad Deum vie. Quam vere Augustinus: *Surgunt indocti, et caelum rapiunt*; et nos eam doctrinis nostris sine corde, ecce ubi volutur in carne et sanguine? *Heliotr.*, l. III, c. 1.

Ita 6. Rodriguez sic loquens: Quicumque igitur hanc conformitatem suae voluntatis cum divina integre perfecteque attigerit, omnia tanquam de manu Dei descendentia cupide amplexando, hic utique beatitudinem possederit in terris, fruatur enim perfundereturque perenni quodam gaudio, et laetitia inenarrabili animae, quia quidem felicitate gaudet in hac vita magni servi et amici Dei. Certum siquidem est illud Apostolicum. *Non est Regnum Dei escas, et potus, sed justitia, et pax, et gaudium in Spiritu.* S. Merito

antem dicitur alma hæc pax beatitudo, quodam enim modo facit nos similes beatis. Uti enim in celo nulla est vicissitudo, nullum, ut sic dicam, vade et veni, sed jugis consistentia beatorum in uno esse, gaudente in, et de Deo: ita et illi, qui hic adepti sunt dielitam conformitatem, ut omnis ipsorum gustus et oblectatio, sit ipse gustus et beneplacitum Dei, exultat omnis inquietudo atque turbatio, quæ aliis ex rerum hujus mundi vicissitudine perpetua accidit; etenim illorum mens ita absorpta in Deo est, ut, cum videant a Deo proficisci universa, et in omnibus impleatur sanctissima, rectissimaque ejus voluntas, molestia ipsæ, cura quæ vitæ presentis vertantur ipsis in gaudium, quia magis querunt voluntatem Dei, quam suam. Atque ita nihil est, quod illis aliquam possit ingenerare molestiam. Si enim adversa omnia, ut jam diximus, ab ipsis accipiuntur, tamquam singulares a Deo immisi favores, et consolationes, nihil profecto est, quod altissimam illam eorumdem quietem possit vel in minimo interturbare. *Bookic.* p. 4, cr. VII, c. IV.

Ita 7. Drexellius his verbis veritatem hanc confirmans: Quisquis hanc propria voluntatis cum divina conformationem perfecte attingerit, omnique velit de manu Dei cupide amplexatus fuerit hæc tua in hoc orbe inferiore beatitudo erit; frueris perenni quodam gaudio, et lætitia non multis nota, hæc enim felicitate fruuntur homines lutima familiaritate Deo conjuncti: Beatus es, et bene tibi erit. Certum siquidem Paulinum illud: Non est Regnum Dei esca, et potus, sed justitia, et pax, et gaudium in Spiritu Sancto. Qui enim in hoc servit Christo, placet Deo, et probatus est hominibus. Uti autem in celo nulla est vicissitudo, nullum (ut sic loquar) heri aut hodie, sed continuus quidam sibi quisque semper simillimus æternæ voluptatis affluxus, isque invariabilis, et nunquam non simul totus; quoniam mille anni ante oculos tuos tamquam dies hesternæ, quæ præterit; ita, et tibi, qui hæc suæ, et divine voluntatis unionem adepti sunt, jam esse immutabiles, quicquid ærumnosæ vicissitudinis intererit, rationis imperio prestant; omnis eorum gustus, et oblectatio est Dei beneplacitum: exultat hinc inquietudo, atque turbatio, quarum aliquoquin alie atque aliæ sine numero quotidie nascuntur. Voluntas illorum a Dei voluntate sic suaviter scripta est, ut, cum videant a Deo proficisci

universa, sanctissimamque ejus voluntatem in omnibus impleat, molestie ipsæ, ærumnosæque particulam gaudii secum afferant, quia in his ipsis molestiis, ærumnosæque divinam voluntatem reperiunt, et certius, quam in rebus secundissimis. Ita quætem illorum altissimam, si forte quid incurrat, nihil est certe, quod evertat. *Qui confidunt in Domino, sicut mons Sion, non commovebitur in æternum.* *DREX.*, l. III, c. VI.

Ita 8. Deus ipse sanctæ Catherinæ Senensis dicens: Volo te nosse, quod omnes pœnæ, quibus homines in hoc mundo affliguntur, in voluntate consistunt, quia, si voluntas esset ordinata, et concursus cum voluntate mea, careret quodammodo pœna. Quamvis enim is, qui hæc sancta, ordinataque voluntate præditus est, sentiat laborem et dolorem, quicquid tamen amore mei sponte patitur, quasi sine pœna portat, libentissime enim sustinet illud, considerans, et sciens, meam esse voluntatem atque permissionem, ut patiat. Mens ejus in quovis dolore corporali libera est, cum voluntas ipsius in omnibus sit conformis, et unita voluntati meæ. *In Dial.*

COROLLARIUM II.

INVIDIA. Colliges 2. *Nulli hominum est ob ultum temporale, aut spirituale bonum invadere debere, cum semper occasione habeat eodem bono fruendi, scilicet beneplacito Dei.*

NOTE.

Ita 1. David exemplo suo docuit, dum dixit: *Particeps ego sum omnium beneficiorum tuorum, et custodierunt mandata tua.* *Ps. cxxv.*

Ita 2. Seneca dicens: Scito, quod nulli invidet vir bonus; quis autem magis bonitate præditus est, quam qui in omnibus regulæ omnis bonitatis, id est, voluntati divinæ, se conformat? *Sen. in epist.*

Ita 3. Thomas Kempensis, sic Deum alloquens: Omnia, quæ in anima habemus, et corpore; et quæcumque exterior, vel interior, naturaliter, vel supernaturaliter, possidemus, tua sunt beneficia, et te beneficium, pium, ac bonum commendat, a quo bona cuncta accepimus. Et si alius plura, alius pauciora accepit, omnia tamen tua sunt; et sine te nec minimum potest haberi. Ille qui majora accepit, non potest merito suo gloriari, neque super alios extolli, nec minori

insultare; quia ille major, et melior, qui sibi minus adscribit, et in regratiando humilior est, atque devotior. Et qui omnibus vihorum se æstimat et indigniorem se judicat, aptior est ad percipienda majora. Qui autem pauciora accepit, contristari non debet, nec indignanter ferre, neque ditiori invidere; sed te potius attendere, et tuam bonitatem maxime laudare, quod tam affluenter, tam gratis, et libenter, sine personarum acceptatione, tua munera largiris. Omnia ex te, et ille in omnibus es laudandus. Tu scis, quid unicuique donari expediat, et cur iste minus, et ille amplius habeat, non nostrum sed tuum est hoc discernere, apud quem singularum definita sunt merita. Nihil ergo amorem tuum, et cognitorum beneficiorum tuorum, ita lætificare debet, sicut voluntas tua in eo, et beneplacitum æternæ dispositionis tuæ; de qua tantum contentari debet, et consolari, ut ita libenter velit esse minimus, sicut aliquis optaret esse maximus, et ita pacificus et contentus in novissimo, si cum in loco primo: atque ita libenter despiciatur, et abiectus, nullius quoque nominis et famæ, sicut cæteris honorabilior, et major in mundo. Nam voluntas tua, et amor honoris tui, omnia excedere debet, et plus eum consolari, magisque placere, quam omnia beneficia sibi data, vel danda.

COROLLARIUM III.

TALENTORUM DISTRIBUTIO. Colliges 3. *Te non tristiari debere, si advertas, te minoræ, quam alii talenta possidere, quia omnia talenta sunt tantum instrumenta ad voluntatem Dei faciendam; unde si pauciora tibi dedit talenta, minus quoque a te requiret, atque adeo æque poteris beneplacitum dicivum per tua minoræ talenta, quam alius per majora, procurare.*

NOTE.

Ita 1. S. Hieronymus docuit dicens: In templo Dei offerat unusquisque quod potest, aut aurum, et argentum, et lapides pretiosos, aut hyssum, et purpuram, et coccum offerant, et hyacinthum: mecum bene agatur, si obtulero pallas animalium, et caprarum pilos. *S. Hieron. in prolog. Galeni.*

Ita 2. Joannes Avila: Nullum credo in mundo fuisse Sanctum, qui non voluerit esse melior, quam fuit, sed non propterea animi sui pacem hi amittebant; neque enim

id tam ex propria cupiditate, utpote quæ nunquam dicit, sufficit, desiderabant, quam propter Deum, cujus divisione ac distributione numerum satis erant contenti, etsi ipsis delisset minus, rati verum amorem consistere, quod contenti viverent eo, quod ipse eis daret, quam in multa habendi desiderio, etsi il amor proprius non nisi ad melius Deo servendum fieri dicit. *Avila.* *XXIII.* *sup. audi filia.*

Ita 3. Thomas Kempensis, sic Deum alloquens, inquit: Unde, Domine Deus, pro magno etiam reputo beneficio, non multa habere, unde exterius, et secundum homines laus, et gloria apparet; ita ut considerata quis paupertate, et vilitate personæ suæ, non modo nullam gravitatem, aut tristitiam, vel dejectionem inde concepit, sed potius consolationem, et hilaritatem magnam: quia tu Deus pauperes, et humiles, atque huic mundo despectos tibi elegisti in familiares, et domesticos. Testes sunt ipsi Apostoli tui, quos principes super omnem terram constituisti. Fuerunt tamen sine querela conversati in mundo etiam humiles et simplices, sine omni malitia, et dolo, ut etiam pati contumelias gauderent pro nomine tuo, et quæ munus abhorret, ipsi amplecterentur affectu magno. *Thom. Kemp.* l. III, xii.

Ita 4. S. Paulus, hæc omnia, inquiens, operatur unus atque idem spiritus, dividens singulis prout vult. *S. Paulus, ad Cor.* i, c. XII.

Ita 5. Rodriguez dicens: Omnino convenit, unumquemque his talentis intellectus, ingenii, habilitatis, aliarumque qualitatium esse contentum, quæ divina bonitas ipsi communicavit, nec propterea, quod ea multis fortasse aliis concedat, debet animo esse dejectior. Res istæ ita in hoc mundo sunt ordinatæ, atque dispositæ, ut nemo sit, cui non aliquid desit: et tametsi videantur sibi aliqui in nonnullis rebus esse eximii, et vero etiam sint, habent nihilominus semper etiam alia, quæ ipsos humiliter, in quibus opus habent hinc conformitate. Viri sancti, quia periculum magis talentorum vere pertrahant, non solum ea non prestant, sed et serio refugiebant. Audi Davidem: *Ab altitudine dicit timbo*: et hinc Deo magis placebant, qui servos suos humiles vult, non elatos. O si semel capaces fieri possemus saluberrimæ doctrinæ hujus, omnia videlicet esse negas et vanitatem, præterquam facere voluntatem Dei? Si tu absque litteris, vel saltem his leviter tinctus, plus sapis, et pla-

cas Deo, quid tibi cum litteris? si ob aliquem finem deberes illas velle, certe ob id unum velle deberes, ut Deo placeres; jam si Deo plus places vel nihil vel parum sciendo, uti revera plus places, quandoquidem ipse est, qui hanc distributionem fecit, quorsum te ipsum affligis? cur vis esse plus, cum te Deus velit esse minus? non placerent Deo magna illa sacrificia, quæ ipsi Rex Sani voluit offerre, quia res non erant conformes divinæ voluntati, quare nec placebant eidem alta tna, sublimiaque desideria. Non consistit bonum nostrum, nec in profectu nostro litterario, nec in magnis qualitatibus, nec in re aliqua, quam in voluntate Dei, et in bona exacte reddenda ratione eorum, quæ Deus nobis tradidit, in his figendus est oculus cordis, et non in donis. *ROMAN. p. 1. tr. VIII. 15.*

COROLLARIUM IV.

INDIFFERENTIA. Colliges 4. *Te ad omnia loca, et officia indifferentem esse debere, cum in uno auge ac altero occasionem habeas finem tuam, id est, beneplacitum divinum obtinendi.*

NOTE.

Ita 1. S. Paulus dicens: *Spectaculum facti sumus mundo, et Angelis, et hominibus, etc. non ergo referi, quam personam, sed quam bene agas. S. PAULUS II. ad Cor.*

Ita 2. S. Augustinus: *Optimus minister ille est, qui non magis nititur a te audire, quod ipse voluerit, sed potius velle, quod a te audiverit. S. AUG. I. X. confess. xxvi.*

Ita 3. B. Aloysius dicere solitus, Religionem navè esse similem, in qua æque magnum spatium vehendo consistunt, qui ad remos, quam qui ad clavum sedent. *Vita.*

Ita 4. Thomas Kemp. *Munit parum locus, si deest spiritus fervoris; nec diu stabit pax illa quesita forissecus, si vacat a vero fundamento status cordis, hoc est, nisi steteris in me, permutare te potes, sed non meliorare. THOMAS KEMP. I. III. xxvii.*

Ita 5. Rodriguez sic loquens: *Apposita est ad hanc rem declarandam similitudo eorum, qui comedias exhibent, quorum laus non regulatur a persona, quam representant, sed a modo, dexteritate, et gratia, quæcum presentant, agunt, movent, loquuntur. Unde si hæc melius præstet is, qui rusticum exprimit, eo qui Cæsarem, laus, et præmium*

ab æquis censoribus illi assignantur, non huic. Ita quod Deus in nobis potissimum attendit in hac vita (quæ quid aliud est, nisi comedia, et utinam in tragediam non terminetur) non est persona, quam representamus, v. g. superioris, concionatoris, sacristæ, seu auditui, janitoris, sed illud unum, quam bene scilicet suam quisque personam representet. Quare si melius munere suo fungatur Coadjutor Superiore, vel Concionatore, recipiet majus his in celo præmium, magisque a Deo honorabitur. Non potisset interdum aliquis representare personam Regis, representando vero personam famulii, vel pastoris, honorem laudemque retulit, sic non fuisset tu fortassis idoneus; ad sustinendam personam Concionatoris, aut Superioris, jam vero bene laudabiliterque sustines personam Confessarii, Ministri, vel Coadjutoris. Novit optime Deus dare cuique, quod ipsi congruit, et secundum propriam virtutem. Nemo igitur aut affectet, aut appetat personam sibi non convenientem, nec talenta sibi indebita. Sed hoc sit studium cujusque, ut donum, quod Deus ipsi est elargitus, fructuosum ad ejusdem gloriam colloct; hoc enim et Deo erit longe gratius, et copiosius in celo præmium percipiet. *RODIS. XII.*

Ita 6. Ignatius Loyola, asserens, eos, qui in Societate vivunt, debere esse indifferentes ad proficiendum, et residendum in quacumque plaga mundi, quocumque eos miserit obedientia, inter fideles, et infideles, sive ad Indos, Hæreticos, etc. Et quidem circa hoc faciunt Professi quartum votum solemne Romano Pontifici, obligando se ad eundem prompto et libere, nulla obtenta excusatione, ad quancumque mundi partem, ad quam eos sua Sanctitas miserit, nihil petendo viatici, nec per se, nec per alios, nec temporale quicquam, idque sive pedibus, sive equo, cum pecuniis, vel sine, petendo elemosynam, prout Sanctitatis suæ melius in Domino videbitur. Et asserit ibi S. P. N. finem, et intentionem faciendi hoc votum esse, ad conformandum se magis voluntati divinæ; cum enim primi illi Patres diversarum essent Regionum, et non constaret, ubinam terrarum magis esset placitum Deo ipsos occupare, fidelitatem inter, an infideles, ad constituendum se in bilance divinæ voluntatis, consecrarent se per hoc votum Vicario Christi, ut ipse dispiceret, quoniam potius ad majorem Dei gloriam essent

mittendi. Ipsa vero persona Societatis (inquit) non se debet intronitare, nec illo modo procurare, ut vel eat, vel consistat in uno loco potius, quam in alio, sed debet esse omnino indifferens, totam dispositionem relinquendo in manibus superioris, qui loco Dei ipsum gubernat, ad majus obsequium, et gloriam suam. Ut autem videamus, quam indifferentes nos esse hac in parte voluerit S. P. N. legimus in vita ipsius, dixisse ipsi aliquando Patrem Jacobum Lainium, sentire se desiderium ad Indos proficiscendi, ad procurandam salutem gentis illius defectu operariorum misere pereuntis. Ego vero, inquit Ignatius, nihil horum desidero, rogatusque ejus rei causam, respondit, quia nos cum devoverimus summo Pontifici, ut ipse exploret ubinam majus Dei servitium obeatur, indifferentes nos esse convenit, ita ut non magis ad unam, quam ad alteram partem inclinemus. Imo (addit) si ego me sentire inclinatum, ut tu, proficisci in Indiam, coarere me impellere in partem alteram, ad attingendam illam æqualitatem indifferentiamque, que ad consequendam obedientiam perfectionem est necessaria. Neque ideo dicere intendimus mala esse, vel imperfecta ejusmodi desideria: sunt enim vero sancta, quia, et bonum est, ea superiori proponere, cum Deus illa inspirat. Sic enim dicit ibi P. N. gaudent superiores, sibi talia exponi: si qua enim sunt divinæ vocationis ad loca, et suavis hoc modo omnia fiunt. Sed id tamen dico, ut videatur indifferentia, animique promptitudo, quam P. N. vult in nobis vigere ad eundem, mandandumve in quacumque mundi parte. *S. IEX. p. 7. const. 1. § 1.*

Ita 7. B. Egidius, cui S. Franciscus licentiam dederat eundi quocumque vellet, habitandique in Provincia, et Monasterio, quæ ipsi magis arderent, omnimodam ipsi, ob ipsius merita et sanctitatem, relinquendo libertatem: quid sit? vix quadriduum in ista licentia exegit, cum magnam sentire cepit in animo inquietudinem. Rediit igitur ad Sanct. Franciscum, petitque instantissime, ut locum, Monasteriumque ipsi designet, in quo ipsum de reliquo velit vivere, magno ipsi hanc libertatem, licentiamque stetit, certumque se esse, liberam largamque hanc obedientiam nullam ipsi quietis partem relicturam. Boni ferventesque Religiosi pacem adimpletionem propriæ voluntatis non inveniunt, sed turbas, et amaritudinem, ac propterea, nec hunc, nec alium locum affectant,

sed sese totos in manu Dei superiorumque perfecte consistunt, persuadentes sibi id, quod vere est, hanc esse voluntatem Dei, in qua sola conquiescant. *ANX. FRANÇ. I. VII. e. v.*

COROLLARIUM V.

ORATIONIS MODICA OCCASIO. Colliges 5. *Turbati te non debere, si adcertos, te modicum tempus, et occasionem habere multas orationes peragendi, cum ideo solum debeas orationi vacare, quia Deus vult eam te peragere ad laudandum ipsum, variæque tibi, et aliis dona impetranda. Hos facies autem melius obtinere possit, si ex voluntate Dei aliquid agas.*

NOTE.

Ita 1. S. Augustinus inquit: *Vis semper laudare Deum? bene fac omnia, et laudasti Deum? S. AUG. in Ps. CXXXVIII.*

Ita 2. Blosius dicens: *Verissima devotio ista est in verissima resignatione, abnegatione, nihil pensio, et amittitione sui ipsius. Hanc habet, quisvis divina fretus opo, Deo semper inhæret per amorem, idque perinde in penuria, ut in abundantia, in merore, ut in gaudio. Itaque qui in quibuscumque eventibus integra cum Deo pacis, Deo unitus permanet, is, quid sit vera, et integra vita, veraque devotio, perspicuum habet. Et in spec. spirit. c. IX. Nihil melius postulare, nullam præstantiorem orationem fundere potes coram Deo, quam ut pelas furi voluntatem ejus. Blosius. *farrag.**

Ita 3. P. Baltasar Alvarez e Societate Jesu; qui cum adverteret nimium in se desiderium orationis, statuit non plus temporis orationi dare, quam obedientia permitteret, amplectens pro regula sua orationis consilium Tobias de elemosyna fiffo datum: Quomodo potueris, esto misericos; si multum tibi fuerit, abundanter tribue; si exiguum tibi fuerit, etiam libenter impertiri stude. Cum enim orare sit esse cum Deo, si quo tempore ille vult opera tua uti, ipsum hac defraudes, jam non erit ipse tecum. Et, si ille tecum non sit, quomodo tua solitudo poterit esse oratio? servas faciens quidquid dominus ejus jubet, tempusque in eo expendens, quod ipse præcipit, paratus ad omnia, quæ ejus sunt obsequi, non gratis comedit panem, potesque omnem deponere scrupulum. *(Ibid. c. XXXIV.)* Alias vero dicebat cuiquam: *Cupis proficere, orationique tuæ be-*

ne attendere, ut placeas Deo? permittas te ab eo gubernari, et incipias amorem, quem erga illum habes, in eo ostendere, quod sis contentus et paratus, quomodoenique, et quocumque via voluerit ille te docere, et cum eo, quod ille dare voluerit, modicum, aut multum, aut nihil. Et crede certo, te magis illi placitum, si gaudes, et tranquillius sis cum paupertate, quamdiu ille te non eduxerit ex illa, quam si obtineres imaginariam tuam celsitudinem. Satis habentis modo servisti Deo, qui tibi placuit; incipis jam eidem servire, vel unico die, quomodo ipse cupit. (*Ibid.* c. XXXIV.) Cum vero quondam videret, se multis exterius occupationibus premi, et proponeret Deo tolerare quasdam querelas, quod sibi tempus decisset ad manendum cum ipso seorsum, factum est, inquit, hoc verbum Domini in me: Satis tibi sit, quod opera tua usar, quamvis te non habeam meum: Ex quo mansi jocundus, et lætus. Alias circa eandem materiam hoc sensit: Fieri quidem potest, ut multis hominibus Societatis tempus desit liberum explende suæ voluntatis, sed non deerunt occupationes, et opportune occasiones ad explendam divinam. Quod si, ut granum frumenti fructum afferat, necesse est, ut moriatur; quæ melior, et major felicitas, quæ vero major stultitia, quam dolere de tali occupatione? Si Deus electionem nobis mortis permitteret, quamnam jucundiorē invenire possemus illa, in qua neque cæcitas, neque opprobria adhibentur? quid autem aliud sunt hominum societatis occupationes, quam stationes, in quibus Deus illos ponit; spatia quædam ipsius obedientis plena; vena aperta, ex quibus totus sanguis effluit propriarum voluntatum; quæ magis in oculis Dei splendent, quam lapides pretiosissimi: aptissima, ac tutissima via ad perfectionem? Dicebat etiam, præcipuum omnis bonæ orationis finem, et præcipuum fructum ex ea colligendum esse, care Deo, quidquid a nobis petierit: magnaque cum conformitate acquiescere et in omnibus, quæ de nobis staturerit. Et velut honestæ uxoris non alia de causa se exornat, quam ut marito placeat, cui si sine his ornamentis placeret, parata esset illa mox abicere, etsi ab aliis deformis haberetur, et contemneretur: ita et nos in omnibus soli Deo placere studeamus. *Ibid.* c. l.

COROLLARIUM VI.

SOLICITUDO DE FRUCTU. Colliges 6. *Te in tuis negotiis non turbare debere, si optatus fructus non sequatur, cum intentio tua ad solum beneplacitum dicinum ferri debeat, quem fructum semper obtinere potes: sed et de reliquo is fructus laborum optimus censi debet, quem providentia dicina nobis concessit.*

NOTE.

Ita 1. Deus ipse dicens: *Quid est, quod debui facere vineæ meæ, et non feci? Septem enim, et lapides elegi ex illa, et plantavi eam electionem, et adificavi turrim in medio ejus, et expectavi ut faceret uvas, et feci labruscam. Nunc ergo, habitatores Jerusalem, et viri Jude judicate inter me et vineam meam.* ISAIE, V.

Ita 2. B. Virgo S. Birgitta dicens: *Amici Dei non habeant attollari in servitio Dei; sed laborare, ut homo malus fiat melior, et homo bonus veniat ad perfectionem. Nam quicumque voluntatem habere sibi laudis in aures omnium transeant, quod Jesus Christus esset vere Filius Dei, et faciendo conaretur, quantum posset, ad aliorum conversionem, licet nulli, vel pauci converterentur, nihilominus eandem mercedem obtineret, ac si omnes converterentur, sicut per exemplum dico tibi: Si duo mercenarii ex præcepto domini foderent montem durissimum, et alius inveniret aurum electum, alius vero nihil, isti propter laborem et voluntatem ægri essent æquali mercede. Lib. IV, dis. XXI.*

Ita 3. Sanctus Chrysostomus sic loquens: *Utinam oratio nostra aliquid proficiat! Quod si, post longam admonitionem, in iisdem vitis perseveraverint, ne sic quidem desistamus, illis, quod rectum est, consulere; quandoquidem et aquarum vena, et si nullus veniat aquatum, manant tamen; et fontes, quamvis hauriat nemo, tamen secatibus emittunt; et amnes, etsi nemo bibat, nihil sectus fluunt; sic oportet, et illum, qui concionatur (et conversatur) quamvis nullus auscultet, tamen præstare, quidquid in ipso situm est. Si quidem hæc lex nobis, qui sacri sermonis administrationem suscepimus, a benigno præscripta est Deo. S. Cyprius. *homin.* III, in v. *Cor.**

Ita 4. Sanctus Bernardus Eugenium sic adhortans: *Noli diffidere, inquit, curam*

exigeris, non curacionem. Denique audisti: *Curam habe illius, et non, cura, vel sana illum. Verum dixit quidem: Non est in medico semper relectur ut viger.* At melius propono de tuis tibi. Paulus loquitur: *Plus omnibus laboravi.* Non sit: plus omnibus profui, aut plus omnibus fructificavi, verbum insolens religiosissima vitans. Alias autem noverat homo, quem docuit Deus, quia unusquisque secundum suum laborem accipiet, non secundum proventum. Ita, quæso, et tu fac, quod tuum est: nam Deus, quod suum est, satis absque tua anxietate et sollicitudine curabit. Planta, riga, fer curam, et tuas explevis partes; sane incrementum, ubi voluerit, dabit Deus, non tu. Ubi forte noverit, tibi deperibit nihil, dicente Scriptura. Sap. x. *Reddet Deus mercedem laborum Sanctorum suorum.* Securum labor quem nullus valet evacuare defectus. S. BERN. I. IV, de *Consid.* II.

Ita 5. S. Ignatius, qui, si quem, omnia expertus, tamen e peccatorum cæno extrahere non potuisset, non ideo contrahebat animum, vel se angere dabat, quasi oleum et operam perdidisset, sed conscientia et officii fructu contentus acquiescebat in alto providentia divino consilio. Idem alios, teste Ribudeneira, l. V, c. XI, facere hortabatur Angelorum Tutelarium exemplo, qui quos a Deo sibi commissos acceperunt, monent, quoad possunt, defendunt, regunt, urgent, et ad bonum juvant; sed si voluntatis libertate abutantur illi, et inobedientes atque obstinati sint, propterea tamen nullo anguntur magore, nulla afficiuntur molestia; Curavimus, inquit, Babylonem, et non est sanata.

Ita 6. Thomas Kemp. loquens in persona Christi: *Fili, desideria et sæpe accendunt, et vehementer impellunt: sed considera, an propter honorem meum an propter tuum commodum magis movearis.* Si ego sum in causa, bene contentus eris, quomodoenique ordinavero: si autem de proprio quæsto aliquid lalet, ecce hoc est, quod te impedit et gravat. Et iterum: *Quare vano magore consumeris? cur superfluis curis fatigaris? sta ad beneplacitum meum, et nullum poteris detrimentum. Si quæris hoc vel illud, et volueris esse ibi vel ibi, propter tuum commodum, et proprium beneplacitum magis habendum, nunquam eris in quietudine, nec liber a sollicitudine, quia in omni re reperietur aliquis defectus: et in omni loco erit, qui*

adversetur. THOMAS, Kemp. I. III, c. XII, § XXVII.

COROLLARIUM VII.

ZELUS ANIMARUM. Colliges 7. *Etiam tunc turbari te non debere, quando occasione non habes proximi salutem procurandi: Quia et hæc non aliter, quam juxta mensuram beneplaciti divini procurare velle debes; et præterea voluntas cum divina conformata, optimum adiam medium est, proximo necessaria ad salutem auxilia impetrandi.*

NOTE.

Ita 1. Blosius dicens: *Multo acceptius Deo est, ut cum Apostolo ex animo dicamus: Dominus quid me vis facere; quam, si mira quædam ex voluntate propria, pro illius amore nos libenter facere velle dicamus: super omnia namque, quæ vel dicere, vel facere possemus, hoc a nobis maxime deprecari Deum, ut intus corde dicamus: Domine, fiat gratissima voluntas tua. Blosius in *far-rag.**

Ita 2. M. Avila eundem scribens: *Ne quæso, respicias ad id, quod faceres, si sanus esses, sed cogita potius, quam placitum sis Deo, si in morbo tuo (aut aliquo opere) cum Dei voluntate te conformes. AVILA, II, *Epist.**

Ita 3. Bonaventura dicens: *Perfectius est, adversa tolerare patienter, quam bonis operibus insudare. S. BONAVENT. de *gra. virt.* c. XXIV.*

Ita 4. P. Balthasar Alvarez, qui, cum ægrotum quemdam visitaret, ferventem valde operarium, et conquærentem, quod in lecto jacens, nec orare posset, nec Sacrum facere, nec confessiones excipere, aliæque ministeria præstare, quæ sanus faciebat, eidem dixit plures facere Deum, quod qui eum in morbo per mensem sustineat, ac toleret, quam quod in hujusmodi Ministeriis per integrum annum illi serviat. Vtr. c. XVII.

COROLLARIUM VIII.

CASUS TRISTES AMICORUM. Colliges 8. *Etsi humanum sit, casibus amicorum condolere, nunquam tamen te inordinate ab eos tristari debere: cum eadem causa te movere debeat ad eos deserendos, quæ ad agendum cum iis te*

impellere debeat, scilicet beneficium divinum.

NOTE.

Ita 1. Christus valedicens Matri suæ, et hæc vicissim Filium dimittens ad mortem tam acerbam, quia sic Deum velle videbant S. BOSAV. in *vita Christi*.

Ita 2. S. Job in opprobrio liberorum id unum ingemans: *Sicut Domino placuit, ita factum est; sit nomen Domini benedictum.* JOB. c. 1.

Ita 3. Thomas Kemp, in persona Christi sic loquens: Fili, si ponis pacem tuam cum aliqua persona propter tuum sentire, et convivere, instabilis eris et implicatus. Sed si recessum habes ad semper viventem, et mentem veritatem, non constristabit amicus recedens, aut moriens. In me debet amicus dilectio stare, et propter me diligendus est, quisquis tibi bonus visus est, et multum charus in hac vita: sine me non valet, nec durabit amicitia: nec est verus, et muoda dilectio, quam ego non copulo. Ita mortuus debes esse talibus affectionibus dilectorum hominum, ut (quantum ad te pertinet) sipe omni humano optares esse consortio. THOM. KEMP. l. III, c. XLII.

Ita 4. S. Hieronymus ad Paulam: Bonus est Deus, et omnia, que bonus facit, bona sint, necesse est. Marti orbis irrogatur? plango quod accidit, sed quia sic placet Domino, æquo animo sustinebo. Unicus raptus est illius? durum quidem, sed tolerabile, quia sustulit ille, qui dederat. S. HIERON. *epist. ad Paul.*

Ita 5. S. Augustinus sic adhortans: illum quære, qui deesse non potest: subtrahuntur, que deest; nunquid subtrahitur, qui dedit: applica ad ipsam etiam voluntatem divinam. S. AUG. in *Psal. XXXIV.*

COROLLARIUM IX.

SOLICITUDO DE FUTURIS. Colliges 9. *Te ob multum eventum futurum inordinate angere debere, cum certo persuadere tibi possis et debeas, id futurum, quod Deo placuerit, id autem tibi malum non futurum, nisi tu per voluntatem propriam tibi in malum torquas.*

NOTE.

Ita 1. Christus expectans usque ad Passionis tempus, et tunc ad orationem confugiens, dicebat: *Pater, si possibile est, tran-*

seat a me calix iste. Etiam alios tam sollicite monuit: *Nolite solliciti esse in crastinum, crastinus enim dies sollicitus erit sibi ipsis. Quarite primum Regnum (id est voluntatem) Dei, et hæc omnia adjicientur vobis.* MATTH. c. IV.

Ita 2. Thomas Kemp, inquiens: Quid importat sollicitudo de futuris contingentibus, nisi ut tristitiam super tristitiam habeas? Crede in me, et in misericordia mea habeto fiduciam. TH. KEMP. l. III, c. XXX.

Ita 3. Baltasar Alvarez, qui eum, qui sub obedientia vivit, nolebat cogitare, quid eras de se futurum esset, aut quid ipse acturus esset. Responsio enim in promptu est: faciam, quod jubeor; erit, quod volet Deus. Et ita hoc totum meum lucrum est, ut te Deum meum contentum habeam, tibi que satisfaciam. VITA c. 1.

COROLLARIUM X.

ANGOR DE PRÆSENTIS. Colliges 10. *Neque de præteritis te trahere inordinate, sed in presentia divina, que ob altissimas causas talia fieri permittit, acquiescere debere, et vero etiam nullius posse.*

NOTE.

Ita 1. S. Catharina Senensis in quadam Epistola sic scribens: Si omnia peccata simul in uno homine concentrata essent, non deberent eum impedire, quominus fructum Sanguinis Filii Dei in se reciperet, modo vera fides, et spes infinitæ misericordiæ Dei in eo remanerent. Cum peccatum solummodo in mala perversaque voluntate situm sit, homo videns bonam voluntatem silæ a Deo concessam esse, debet, omni confusione spiritus abjecta, perseverare in sanctis operibus, et exercitiis, ambulareque in lumine gratiæ, quam invenit in se absconditam in munere Dei, qui bonam voluntatem in se conservat. Debet diabolo confusionem, vel desperationem suggerenti respondere: Si gratia Dei in me non esset, et ego pravæ suggestiones tuas sequeretur: jam vero confido in pio Domino meo Jesu Christo, qui me semper intebitur, ac salvum faciet, propter immensam misericordiam suam. S. CATH. in *Epist.*

Ita 2. Blossius dicens: Quando Asceta peccat, sibi soli peccatum suum imputat, magisque dolet, et deplangit, quod Deum fidelissimum dulcissimumque Patrem suum offenderit, quam quod commeraerit, ut gra-

ribus, vel etiam æternis suppliciis puniatur. Molestiam illius acerbæ reprehensionis, quantum intus a Deo conteritur, non querat effugere, sed humiliter illam, tamquam salutarem antidotum sustineat. Exaggeret quidem offensas suas, non tamen desperet. Si ex lapsu factus est humilior atque cautior, res jam non usque adeo male se habet. Ergo postquam lapsus est, non nimis scrupulose perquirat, unde id acciderit, neque diutius, quam oportet, defectum suum apud se (quasi fugiens a Deo) revolvat: sed cito se in Deum recipiat, et contrito atque amanti corde ad Christum conversus (etiamsi sensibilis contritio non adesset) dicat: Domine, ego ad te confugio, culpam agnosco: propitius esto mihi peccatori. Projicio iniquitates et negligentias meas in abyssum miserationum tuarum. Revenio omnibus, que tibi displicent, et quidquid tu non es, relinquo. Propono per gratiam tuam corrigere me: abluere pretioso sanguine tuo. In te spero, clementissime mi, et amabilem dexteram tuam, que me cadentem semper excipit, deosculor. Præstat omnino post peccatum admissum mox reverti, quam diu in peccato discedendo occupari, detinerique. Neque enim contracta dissimilitudo melius alibi, quam in Deo deponetur, Revera cum Deus sit fons immensæ misericordiæ, non potest non succurrere, non potest non ignoscere ei, qui ipsum humiliter et confidenter invocat, etiam si is peccata totius mundi millies commisisset. Fasciculus lini in ingentem ignem conjectus, non tam repente incenditur, quam paratus est Deus veniam dare homini pro peccatis suis vere dolenti. Inter bonitatem Dei, et peccatorem penitentem, nullum prorsus medium est. BLOSSIUS, *instit. spir.* c. VIII.

Ita 3. Idem Blossius sic loquens: Asceta propter eos defectus, quos nulla ratione in se devincere potest, non perturbetur, sed Deo se resignans, reputet illos velut flumem esse, quod conspersus ager animæ suæ uberiores, fructuum afferet. Deus enim nævos aliquos spirituales, et medicum quid reprehensibile, etiam in charissimis electis suis sæpe relinquit (qui ut plurimum ad iram et vehementiam procliviores sunt, vel primo motum molestia longo tempore fatigantur) ut sibi, et aliis cogiti, magis humiliter, indeque gratia, quam a Domino acceperant, velat ignis sub cinere occultetur, ac melius conservetur. Sæpe numero

accidit, ut hi, qui irresignati adhuc sunt, et grandes in oculis suis, viriliter primos in se motus pescescant, et fortius adversa que extrinsecus perferant, gratiores sint quam humiles, et vero resignati Dei amici. Isti enim secundum inferiorem quidem hominem tranquilli in adversis permanent, sed secundum sensualitatem plerumque turbantur, atque penas exhorrent. Igitur Ascela roget Christum, ut omnem suam imperfectionem suppleat. Si longanimis fuerit, tandem ab ipso Christo et illud intus audire merebitur: Gratias tibi ago, Fili, quod defectus tuos ad finem usque patienter tolerando, mecum crucem meam portaveris. *Ibid.*

Ita 4. Idem: Sancti Patres affirmant, eum, qui Dei erga se justitiam perinde ut misericordiam, ad eternam ejusdem sui Domini gloriam exosculatur ac diligit, tam facile peccatorum omnium, et penarum illis debitaram plenam veniam obtinere, quam facile una aque guttula in ardenti fornacæ consumitur. *Idem, in specul.* c. IX.

Ita 5. B. Aloysius exemplo suo docuit, qui, si quid deliquisse se cognosceret, non nimia tristitia contraherebat animum, sed semet ad pedes Domini projiciens, sequæ confessione expiatarum peccatorum decernens, animoque dolens acquiescebat. Diceret item solebat, nimium de levibus erratis affligi, indicium esse hominis semet ignorantis, qui enim se noverit, non posse esse nescium, hortum suum tribulorum, ac spinarum suapte sponte feracem esse. *Vit. l. II, c. 5.*

Ita 6. Thomas Kemp, in persona Christi hominem sic animans: Anima squior esto, et ad majorem sustentiam accingere. Non est totum frustratum, si te sæpius percipis tribulatum, vel graviter tentatum. Homo es, non Deus, caro es, non Angelus. Quomodo tu posses semper in eodem stata virtutis permanere, quando hoc defuit Angelo in celo, et primo homini in Paradiso. Ego sum, qui morientes erigo sospitate, et suam cognoscentes infirmitatem ad meam proveho divinitatem. TH. KEMP. l. III, c. LXVII.

COROLLARIUM XI.

PERSECUTIONES. Ita Colliges 11. *Te nullius persecutionis causa irasci, aut indignari debere, cum nemo tibi nocere possit, aut plus, quam Deus permittat, te affigere: quidquid autem Deus permittit, id totum in suum bonum tuum ordinis.*

NOTE.

Ita 1. Christus non aperuit os, cum con- sideret peccator adversus ipsum.

Ita 2. S. David dicens: *Dimittite eum, ut maledicat: Dominus enim præcepit ei, ut malediceret David: et quis est, qui audeat dicere, quare sic fecerit?* L. II. Reg. XVI.

Ita 3. Thom. Kemp. sic loquens: Quis tu, ut timeas a mortali homine? Hostis est, et cras non comparet. Denm time, et hominum terrores non expavesces. Quid potest aliquis in te verbis, aut injuriis? sibi potius nocet, quam tibi: nec poterit iudicium Dei effugere quicumque est illa. Tr. Km. I. III. c. XXXVI.

Ita 4. S. Antonius dicens demonibus, in diversis formis animalium apparentibus: Si quam Deus deicit vobis potestatem in me, ecce, irrute in me: si autem nullam a Deo ad hoc potestatem habetis, cur frustra laboratis.

Ita 5. S. Lupus, qui, cum ab Altha Tro- jam Gallie urbem occupare volente qua- sisset, qui es tu? et ille respondisset, se esse flagellum Dei, mox aperit portas jus- sit, dicens: Salve flagellum Dei. Ergo, et tu lassissimo aperi portas cordis tui, et persecu- torem cum maximo charitatis, et gaudii affe- ctu excipe.

Ita 6. Monachus ille, qui quanto plus eum aliquis injuriis afflicebat et incitabat, tanto magis ad eum recurrat dicens: Isti sunt, qui nobis occasionem præbent ad per- fectionem nostram; qui autem beatificat nos, ipsi decipiunt nos, et semitam pe- lum nostrorum subvertunt. Vit. PP. I. VII. c. VII. n. 4.

Ita 7. Christus S. Gertrudi, cum turbata ab aliorum persecutionem esset, dixit: Ne contristare, delector enim tua colloquatione; ideo ut tecum maneat, mitto tibi amicos contrarios, ut, dum in nulla creatura fidelitatem reperis, ad me plenus recurras. (L. III. Inf. c. LXIII.) Alias vero eidem dixit: Singula verba detrahentium sunt tibi loco virtutum, quibus exornata pervenies ad me, et ego compassiva pietate mea compulsus benigne suscipiam te. Et quanto plus conversatio tua sine culpa reprobat, eo amplius cor meum amatoria beatitudine tibi condescendit, quia per hoc efficiens mihi simillima, qui in operibus meis semper habui perversores. Et iterum, dum eidem dixit, se ideo præ cæteris creaturis, quæ in huma-

nitale ipsi deservierant ad commoda corpo- ralia (ut sunt vasa, quibus in infantia bal- neatus est) multo majorem honorem spinæ coronæ, lanceæ, etc. contulisse, ut et ipsi dilecti adversariis majorem amorem, quam benefactoribus impenderent. L. IV. c. LX.

Ita 8. P. Balb. Alvarez, dum tempestas aliqua gravis contra ipsum fervebat, tantum solatium in oratione, et Sacro ponens; in quo, cum aliquando esset valde compresso animo ex re adversa, accepit sequentia res- ponsa. 1. *Fidelis est Deus, qui non patietur te tentari supra id, quod potes.* 2. Si Religioni ejusmodi fel deesset, quid tibi mihi causa ferendum superesset? et tunc mihi occurberat, quod si ego essem, qualis esse deberem, debuisses potius similes fellis haustus, imo etiam amariore optare; et si hujusmodi difficulta, et ingrata vita justis desint, idem esse, atque si Christi Domini coronæ spinæ deessent, aut auri cuspidis pretiosa vesti. 3. Hoc fac, id est, sanguinem, et Corpus meum sume (erat enim sub sacrifi- cio) ex quo vires accipias ad angustias tuas ferendas. 4. Conquiesce, et in hoc te solare, quod hæc tua pressura geratur, videntem et cognoscentem Deo, qui etsi possit, non tamen illam removet, etiamsi plus te diligit, quam tu te ipsum. Sed et ipse se ipsum animabat, et spiritum resumebat, alloquens se ipsum, et dicens: Erras, si cogitas te integrum, et non bene contusum, perveaturum ad cælum: colorum enim regnum esse destruc- torum, tentatorum, contemptorum regnum, et qui has, et similes alias erumnas, et ca- lamitates experti sunt. Quomodo igitur au- deres inter tot adeo celebres, et decantatos duces, et capitaneos comparere, adeo timi- dus! Vit. c. XL.

COROLLARIUM XII.

DESOLATIONES. Colligæ 12. *Etiam in summis desolationibus te perfectam animi æquilibrium servare debere; cum semper tibi solida illa, quam quæere debis consolatio, ex voluntatis divinæ adiunctione superis.*

NOTE.

Ita 1. Christus tristis usque ad mortem usurpans illam orationem: *Pater si possibile est etc.* Rom. p. 1. tr. VIII. c. LXXXIX.

Ita 2. Amicus ille Christi, qui post quin- quennale desolationem Angelos consolari volentes respuit dicens, abunde sibi ad con-

solationem sufficere, quod Dei in se volun- tate perficeretur.

Ita 3. Alius Dei famulus dicens: Jam qua- draginta annis Domino servio, et in oratione me exerceo, nunquam tamen ullam in eo consolationem, vel gustum habui; quo tamen die in eam incubo, eo magnum postea in me vigorem ad quolibet virtutis exerci- tia subeunda sentio; at si quo die eam omit- tam, eo adeo torpidus et flaccidus sum ut me ad opus aliquod bonum faciendum ne a terra quidem alæ valeant sustollere. Rom. L. c.

Ita 4. S. Catharina Senensis, sic seipsam desolationis tempore alloquens: Tu vilis- sima peccatrix, nullis consolationibus digna est. Quid enim? nonne tibi satis fuerit, si non damneris, etiamsi toto vitæ tuæ tempore has cruces, et tenebras ferre deberes? Certe non ideo elegisti servire Deo, ut hic consolationes ab eo recipias, sed ut in cælo fruaris illo in æternum. Surge igitur, et consueta exercitia tua prosequere, Domino- que tuo fidelis permane. *Idem*, tr. VIII. c. XXVIII.

Ita 5. Mitiila dicens: Infinitus plus est, ac dignus, in adversitatibus, cruce, deso- lationibus, ariditatibus, et tentationibus ju- giter vivere, si id ipse ita velit, quam quos- cumque gustus, consolationes et contem- plationes habere, Dei voluntate cum his non concurrente. *Avila in c. XVI Audi filia.*

Ita 6. Preclare Taulerus in hunc modum; Postquam homo ab omnibus abstractus jam puer esse desinit, et abunde refoecillatione divinæ dulcedinis roboratus est, tum Deus panem cibarium ei porrigit, utpote viriles annos in spiritali vita assecuto; expedit prorsus, ut ille solido, duroque cibo pasca- tur, nec deceat eum deinceps lacte foveri. Necessè est, ut ipse, jam puerilibus ludis relicto, negotiari, et victum suo labore con- quirere, cœlique sævitiæ ac tempestates perferre discat. Deus igitur vastam, tenebro- sam, desolatamque viam illi proponit, per quam eum deducens auferit et occultat ab eo dona omnia, quæ illi unquam largitus fue- rat. Hic jam homo totus sibi ipsi relinquitur, ita ut nullam Dei notitiam in se reman- sisse putet. Omnia exercitia sua, et quæ- cumque facit aut dimittit, prorsus insipida sunt, unde et anima illius præ tædio in illis dormitat. Vix ad momentum in pia aliqua cogitatione persistere potest, adeo instabilis est mens ejus: si ad Deum se revocat ut

illi intendat, mox inde veluti repellitur ex- cutiturque. Totum tempus suum se perdere, et in his, quæ agit (quantumvis ea bona sint) cœlestem sponsum se offendere arbi- tratur; pro quibus etiam graves penas post hanc vitam se luiturum formidat. In initiis conversionis ejus volens cum Deo ad se al- licere, sicut aiceps avem esca objecta allicit, crebro suis illustrationibus visitabat, suavissi- moque amoris sui igne inflammabat, et dulcedinem suam gustare faciebat, muneribus gratiæ suæ voluntatem ejus ita trahens, ut quidquid ipse vellet, etiam ille vellet. At nunc alia via ei gradiendum est. Jam enim Deus austeritatem præterdit, et dura atque aspera exhibet. Unde ille sibi derelictus gravissimam in se rebellionem sentit, et talem, ac tantam pressuram plerumque incurrit, ut utrum Deum unquam bene habuerit, vel etiamnum habeat penitus ignoret. Tam acer- bo dolore coarctatur, ut amplissima mundi spatia illi nimis angusta esse videantur. Deum non sentit, Deum non cognoscit, et tamen cœtera omnia nihil eum delectant, nihil capiunt. Ipse itaque pendet velut inter duos parietes, in quorum neutro requiem capere potest. Non est, quo se vertat, non est, quod agat, nisi hoc tantum, ut seces- sum recipiat, et dicat: Salve amaritudo ama- rissimum, gratia plena. Certe si infernus in hac vita haberi posset, gravius inferno sibi videretur esse impense amare Deum, et tamen eodem dilecto penitus carere. Jam vero fœdæ acerbæque cogitationes et vitia, quæ jampridem te vicissè credebatur, vires in eo resumunt, gravissimæque illum impugnant, et forte molestius, quam olim, cum isdem vitia male subjectus viveret. Sed plerum- que, quæ sacratiora sunt tempora, emimen- tioresque Solemnitates, eo magis affligitur, obruiturque impediens, ita ut nec unam orationem Dominicæ, vel salutationem Angeli libere explere possit. Insuper per- mittit Deus, ut omnis vita et conversatio ejus, tamquam vana a plurimis irideatur, utque ipse etiam ab his, qui boni esse, et exteriori sanctitate præcellere videantur, vitis habeatur, contemnaturque. Tu quisquis hæc ex- perieris, non declines ad vanam solatia, sed esto fidelis cœlesti sponso, viriliter age, probe te gere, nam certissime Deus tuus tibi proximus est. Tantum vitæ fidei stipite for- titer innitere, indubitanter melius habebis, omnia prospere cedent. Sed quid dicimus, cum hujusmodi desolato ac misero homini,

quamdiu in hac gemeunda afflictione positus est, persuaderi nequeat, intolerabilem hanc obscuritatem, internas tenebras, posse unquam in lucem mutari, omnino tamen, si vera pace vult gaudere, debet in huiusmodi derelictione, pressura, et spiritus paupertate resignatus esse, atque ab omnibus internis deliciis animum liberam, exeditumque habere. Deprimat igitur sese in gratissimam Dei voluntatem, paratus hanc calamitatem sustinere, quamdiu illi visum fuerit. Profecto multo verius, utilisque in tanta spiritualis hyemis asperitate Deum presentem habet, quam unquam in omnibus iuendae consolationis aestibus habuit. Porro interim dum tantis afflictionibus a Domino exercetur, satis edat et libat, ut par sit illa ferendis. Huiusmodi autem pressuræ nonnumquam ex naturali hominis indispositione, nonnumquam ex acris inæqualitate, nonnumquam ex maligni spiritus operatione oboriri solent, sed undecomique accidunt, de manu Domini suscipienda sunt, cuius permisso evincant. *TAULERUS, apud Blouin in appendice post inst. Spirit.*

Ita 7. Blosius: Quando viseris tibi magna obscuritate, ariditateque contabescere, et gravibus angustiis premis, si tunc conformis divinæ voluntati, miseriam, et afflictionem illam cum benigna tranquillitate propter Deum toleras, multo gratior Deo es, quam si divino lumine multum irradiaveris, et intus florerent omnia. In pressura, et afflictione homo non ita facili se ipsum querere potest, sicut in sensibilis dulcedinis, consolationisque affluentia; in hac enim plenamque natura se admisit, et anima, si incautus fuerit, per immodicam delectationem cito maculam contrahit. Sane fieri non potest, ut aliquis resignato corde quippiam sustineat pro gloria Dei, quin saporem quemdam Divinitatis percipiat. Licet enim illi nihil fortassis sentire, id est, sensibiliter gustare contingat (Deo se ad tempus occultante) hoc ipso tamen ei, quod patitur, bene sapit, quod se illud ad eternam Dei gloriam ferre velle cognoscit. Idem in ferrag. sic loquitur: Si quando sentias naturæ torporem, mæstitiam, et grave pondus, teque gustu, appetitione, et impulsu erga res spirituales destitutum, itemque miseriam, inopem, desolatam, atque sine ulla consolatione relictum esse a Deo, et quodam erga quavis, tam externa quam interna exercitia lædio laborare, nihil hinc animo consterneris, sed De-

mini manibus te permittens ac resignans, illius optes fieri voluntatem, et quod ad ejus sit honorem. Credo mihi, hæc atra, et tristis nubes propediem dissipabitur, et fax splendorque radiantis solis (qui est Dominus noster Jesus Christus) majori cum gratia, ac consolatione te perfundet atque illustrabit, quam unquam antea, teque illi placere. Si quis magnopere cuperet divinam intra se consolationem, Deique presentiam instar aliorum piorum hominum sentire, Deus autem hoc illi negaret, et ille hac in parte se totum pro Dei gloria, livino beneplacito resignaret, multo verius ei hoc ipsum præstaretur, quam si sensibiliter idem percipisset. In propria siquidem voluntatis abnegatione centuplo plus gratiæ ac præmii est, quam in ipsa sensibili consolatione, in qua proprietas retinetur. *BROSIVS, spec. spir. c. ix.*

Ita 8. Thomas Kempensis: Non est grave, humanum contemnere solatium, cum adest divinum. Magnum est, et valde magnum, tam humano, quam divino carere posse solatio, et pro honore Dei liberetur exilium cordis velle sustinere, et in nullo seipsum querere, nec ad proprium meritum respirare. *THOM. KEMP. c. ix, l. II.*

Ita 9. P. Balthassar Alvarez dicens: Intellexi Deum parvis consolationes spirituales elargiri, eo quod ad ipsos obsequium ita expedit; nam eo anima est melius preparata ac disposita, quo magis assimilatur suo Redemptori, qui in hac vita fuit calamitatibus, et tristitia referta; solatium autem simile debet esse refrigerio et levamini, quo viator in hospicio est refectus, non ut in eo maneat, sed ut majori animo, et robore pergat ulterius. *Vit. c. x.*

Ita 10. Rodriguez sic discurrens: Verum ut clarius perspicias fructum ac valorem talis orationis, et quam ipsa grata sit Deo, peto ego abs te, quam meliorem, Numinique acceptilem potest quis facere orationem ea, que multum sudoris, fatigationis, patientiæ, et in Deum habet resignationis? quidnam vel aliud, vel majus in nostra oratione querimus? quando igitur Deus mittit ariditatem tentationemque in illa, cur non conformas te Deo in illa? cur non patienter accipias istam animi desolationem, ex qua maximos, præstantissimosque actus patientiæ amorisque Dei potes efficere? Dicitur,

et verum est, amorem consistere in patientia pro te amata; et quo labor, qui fertur, est durior, hoc et amor major. Jam igitur labores servorum Dei omnium durissimi sunt cruce, et mortificationes istæ spirituales, nimium quantum molestiores temporalibus istis, aut etiam corporalibus, quæ ex valetudine et fortuna sentuntur. Eo igitur ascendere, ut dicte cruce et molestiæ equanimiter, imo et cum gaudio portentur, etiam (si ita Deo videretur) per longissimum tempus, omnemque vitam, idque tantum amore ipsius: Profecto res est altissima, et summæ perfectionis, talisque oratio maxime proficua, adeo certe, ut aliqui Doctores tales appellent excellentes Martyres. Ultimo tantum peto, ne alio respicias et collinees in oratione, nisi ad acquirendam humilitatem, et cognitionem tui propriam: Quoties petivisti a Deo cognoscere quis sis, ecce tibi jam hoc obtinuit: per hunc enim modum Deus tibi aperuit oculos cognoscendi teipsum. Aliqui fundant orationem suam in multis lacrymis, et magno sensu doloris pro peccatis. At errant; hoc enim Deus facit, non ipsi. Sed si tibi hæreas, ut saxum et stipites, hoc tu es, et nisi Deus saxum percussisset, non fluet inde, nec aqua, nec mel. In hoc igitur cognitio est tui, fons mille bonorum, quorum plenam utramque manum habebis, si sis, ut dictum est, in ejus voluntate resignatus, hic quidem esse debet orationis tuae fructus et pretium. *ROBERTI. l. VI, c. xxvi.*

COROLLARIUM XIII.

LAUS, ET VANAGLORIA. Colliges 13. *Te nullus laudis, aut vanæ gloriæ causa quidquam agere debere, cum alia tibi atque infantibus præstantior laus, et gloria ex beneplacito divinæ offeratur.*

NOTE.

Ita 1. S. Chrysostomus: Non laudet ille, nihil equi profuerit; et si vituperaverit, nihil nocebit, in Deo enim utraque habent aliquid lucri, vel jacturæ; at apud homines omnia vana, et in hoc æquomur Deo, quod ab hominibus ille gratia non indiget; ait enim: Gloriam ab hominibus non capio. Parumne igitur hoc? cum noles gloriam contemnere, dic: Deo par fio, si contempsero, et statim contemnes. S. CHRYS. hom. XLIII. ad pop.

Ita 2. S. Clara de se fassa, quod si a toto mundo honoraretur, nullam mutationem in se, nec initium habituram; nec, si ab hominibus vituperaretur, se ob id turbatum iri. *Viz. p. 1, c. xxviii.*

Ita 3. Thomas Kemp. inquit: Qui temporalem requirit gloriam, aut non ex animo contemnit, minus amare convincit eam. Non es sanctior, si lauderis; nec vilior, si vitupereris; quod es, hoc es; nec melior dici vales, quam Deo teste sis; si attendis quid apud te sis intus, non curabis quid de te loquantur homines foris. Item: Quomodo potest erigi vaniloquio, cuius cor in veritate subiectum est Deo? non eum totus mundus eriget, quem veritas sibi subiect: nec omnium laudantium eorū movebitur, qui totam spem suam in Deo firmavit. Lege utrumque caput totum, uti et l. III, c. ix et xl. Et sic cum eodem. Querant Judei gloriam, quæ ab invicem est: ego hanc requiram, quæ a solo Deo est: omnis quidem gloria humana, omnis honor temporalis, omnis altitudo mundana eternæ gloriæ tue comparata, vanitas est stultitiæ. *THOM. KEMP. l. II, c. vi; l. III, c. xiv.*

Ita 4. Natura beneplaciti divini, quod est præmium maximum (nam sancti præferunt gloriæ suæ) presens nam confortat eo momento, quo opus peragitur inaufertibile; nam fieri non potest, ut, quod semel Deo placuit, per totam æternitatem non placeat.

Ita 5. S. Thomas Aquinas quæsitus a Deo quod præmium peteret, et respondens: Non aliud, quam te, Domine. *SURIVS, v. Matth.*

Ita 6. S. Ignatius intra multos annos ne minimam quidem vanæ gloriæ tentationem passus, dicensque, se nihil minus, quam illam timere. *Vit. l. V, c. iii.*

COROLLARIUM XIV.

TENTATIONES. Colliges 14. *Te turbari non debere, si variis tentationibus Deus vexari te permittat, cum has ipsas pissina Dei voluntas in bonum tuum ordinet, nec possura sit, te tentari supra id, quod potes, et præterea scuto bonæ voluntatis suæ te protegat.*

NOTE.

Ita 1. Deus: Si surrexerit in medio tui Propheta (diabolus) et dixerit tibi: Eremus, et sequamur deos alienos (creaturas) et serviamus.

eis: non audies verba propheta illius, aut somnatoris: quia tentat vos Dominus Deus vestrorum, ut palam fiat, utrum diligatis eum, an non, in toto corde et in tota anima vestra. DEUT. c. XIII.

Ita 2. S. Jacobus: Omne gaudium existimate fratres mei, cum in tentationibus cecideritis, scientes, quod probatio fidei vestrae patientiam operatur, patientiam autem opus perfectum habet. JAC. c. I.

Ita 3. Angelus Tobiae: Quia acceptus eras Deo, necesse fuit, ut tentatio probaret te. TOB. c. XII.

Ita 4. Abbatissa Sara tredecim annis a fornicationis spiritu tentata, et nunquam orans, ut recederet ab ea hujusmodi pugna, sed hoc solum dicens: Da mihi fortitudinem Deus. *Vita patrum*, l. V. n. 10.

Ita 5. Christus S. Birgittae querenti, quod cogitationibus inutilibus, et tentationibus, vexaretur, dicens: Haec vera est justitia, ut, sicut prius delectabar in vanitatibus mundi contra voluntatem meam, ita modo tibi molestia sint variae, perversaeque cogitationes contra voluntatem tuam. Verum tamen time judicium meum moderate, et cum discretionem, firmiter semper confidens in me Deo tuo. Certissima enim scire debes, malas cogitationes, quibus mens relinquitur, et quas detestatur, esse purgationem animae atque coronam.

Ita 6. Thomas Kemp. Sicut tentationes homini saepe valde utiles, licet molestiae sint, et graves: quia in illis homo humiliatur, purgatur, et eruditur. THOMAS KEMP. l. I, c. XIII.

COROLLARIUM XV.

PROGRESSUS IN VIRTUTE. Colliges 15. *Te neque tristari debere, si non proficis in studio perfectionis, quantum velles, cum summus profectus tuis sit velle, quod Deus vult, atque adeo satis tibi esse debeat, te eam mensurari in profectu, et meritis supernaturalibus attingere, quam Deus tibi praeficit.*

NOTE.

Ita 1. Blosius: Licet jucundum sit, cum pro virtutibus et gratia oramus, id obtinere a Deo, quod petimus, longe tamen delectabilius atque utilius est, totum se Dei beneficio resignare. Super omnia enim, quam vel facere, vel dicere possumus, haec a nobis maxime exposcit Deus, ut intus in corde di-

camus: Domine, fiat gratissima voluntas tua. Blosius, in *farvag.*

Ita 2. Avila: Non credo ullum unquam in terris fuisse Sanctum, qui non desideraverit esse perfectior meliorque, quam fuerit, sed ex hoc ipsi pacis internae jacturam nullam fecere, quia hoc non ob propriam voluntatem, quae nunquam dicit, sufficit, sed propter Deum desiderarunt, cujus honorum divisioni acquieverunt, etiamsi illis parum donorum suorum communicasset, existimantes, verum amorem magis elucere ex eo, quod quis contentus sit eo quod Deus det, quam desiderare amplius, etiamsi amor proprius suggerat, desiderium hoc esse ad majorem Dei gloriam, ROMANUS. p. 1, tr. VIII, c. XXX.

Ita 3. S. Bonaventura dicens, multos homines magis servire Deo sine possessione virtutum, desiderando tamen eas, quam si eas haberent: quia hoc modo ambulans in humilitate, solent semper ire de virtute in virtutem, et per hoc ipsum recurrunt saepius ad Deum; et si virtutes haberent, forte intremescerent, existimantes, se habere jam omnia, quibus egrent, et ulterius progredi pensi non haberent. S. BONAV. de *profect.* l. II, c. XXXIII.

Ita 4. Rodriguez, sic discurrens: Quomodo in summa Dei voluntate totus debes conquiescere, quomodo cumque tractet te in oratione, ita et conquiescere debes in eadem, quomodo cumque tractet te in aliis omnibus virtutibus, donis ac prerogativis suis spiritualibus. Optimum est, sanctumque desiderium omnium virtutum, optimamque suspirare, et inique laborare pro illis consequendis. Verum enim vero, ita semper desiderare debemus ex eis proficere, ut tamen si eas non consequamur, Dei voluntati obsequendum, conformemurque. Si Deus neget tibi puritatem, castitatemque Angelicam, sed velit te multis gravibusque exerceri carnis tentationibus, perfer eas, nec multum te delecta tanta puritatis ovi-cera. Plus siquidem tibi commodum tibi patientia. Si Deus velit tibi dare humilitatem Sancti Francisci, nec Moysis, aut sancti Davidis mansuetudinem, nec Jobi patientiam, confundere, et humilia te tanto magis, occasioneeque hinc pete, tibi tanto amplius displicendi. Non autem multum quaere, et inanus te ipsum ob id caris consume, alioquin vera, et solida pace nunquam gaudebis. ROMANUS. p. 1, tr. VIII, c. XXX.

COROLLARIUM XVI.

MORBI. Colliges 16. *Etiam in morbis te tranquillam, et resignatum esse debere, cum et hi a voluntate divina, perinde ac sanitos proficiscantur, atque adeo ad singularem utilitatem tuam a Deo ordinentur, ita ut infirmitas gravis non sobriam duntaxat (ut Eccl. cap. XXXI, dixit) sed etiam sanctam, et meritis pinguem faciat animam.*

NOTE.

Ita 1. S. Clara 28, annis, morbis gravissimis exercita, et Reginaldo Confessario dicens: Ex quo Domini nostri Jesu Christi gratiam per servum ejus Franciscum cognovi, nulla mihi infirmitas dira visa fuit, nulla poena molesta, nulla poenitentia onerosa. ROMANUS. p. 1, tr. VIII, c. XVI.

Ita 2. Senex ille discipulo aegrotanti dicens: Noli, fili mi, ob hanc infirmitatem contristari, sed ingentes Deo potius propter eam gratias age; si enim ferrum sis, per hanc ignem rubiginem et scorium depones; si aurum, per eundem purgaberis, et purior redderis; magna quippe virtus est, et ingens religio, in infirmitate Deo gratias agere. *Ibid.*

Ita 3. Blosius: Si voluntas Dei tibi dulcis est, quando ipse te sanum esse, et vivere vult, amara vero est, quando te vult infirmum esse, vel mori, nondum plene resignatus es, nondum habes cor satis rectum; si vis ut ipsum cor tuum jam non sit curvum, subijce illud in omnibus voluntati divinae, quae semper recta est. Unice opta, ut semper voluntas ejus fiat, et eadem voluntas sit summa consolatio tua. Blosius, in *farvag.*

Ita 4. Cassianus: Corporis infirmitas nullum est ad cordis puritatem habendam impedimentum, quin imo mirifice juvat, si quis illam ita prout oportet, novit accipere: vide ergo, ne corporis aegritudo ad animam transeat, quod fieret, si ex ea occasionem propriae voluntatis facienda, aut impatientiae occasionem sumeres. CASSIANUS, c. VII, de *inst.*

Ita 5. P. Balthasar Alvarez, qui f-reventi operario conperenti, quod ob morbum nec orate, nec Sacrum facere, nec confessiones excipere, aliaque munera, quae sanus praestiterat, obire posset, respondit plaris facere Deum, quod quis eum per mensem sustineat ac toleret, quam quod quis in ejusmodi mi-

nisteris per integrum annum illi serviat. Et recte; cum enim Deus vult Religiosum aegrotare, nihil ille tunc facere potest, quod ejus divinae Majestati magis placeat, quam tolerare bene quod ille mittit, et propterea, quia ille mittit. *Vit. c. XXI.*

COROLLARIUM XVII.

MORTIS TEMPUS ET GENUS. Colliges 17. *Neque de mortis genere aut hora, nimium sollicitum esse te debere, cum ea hora aut genus optimum tibi esse debeat, quod sapientissima Dei voluntas tibi ordinauit, ut pote qui solus novit, quando ob omnes circumstantias tibi expediat ex hac vita discedere.*

NOTE.

Ita 1. Blosius: Etiamsi non ita pridem incepisses melius vivere, et jam tibi moriendum esset, nihilominus sis resignatus, nec scire aut perstratari velis, utrum te Deus post mortem missurus sit ad purgatorium, an mox recepturus ad caelum: sic tibi placet dulcedo misericordiae ejus, ut tamen non displiceat pulchritudo justitiae illius. Vox hominis bene resignati haec est: Domine Deus meus, si in tui vergetur laudem, ut post obitum meum annis 50, flammis purgatorii cruciaret, illico me sub pedes tuos abicerem, et in tui honorem ponas illas animo peccatissimo acciperem. Blosius, in *spec.* c. IX.

Ita 2. Sanctus Cyprianus inquires: Meminisse debemus voluntatem nos non nostram, sed Dei facere debere, secundum quod nos Dominus jussit quotidie orare. Quam praeposterum est, cum semper vereremur, ut eum Dei voluntatem fieri postulemus, quando advocat nos, et decrevit hoc mundo Deas, non statim voluntatis ejus imperio pareamus? quid oramus et petimus, ut adventat Regnum caelorum, si captivitas nos terrena delectat. Quod precibus frequenter iteratis rogamus et possumus, ut accoleret deus regni, si majora desideria, et vota potiora sunt, servire istie diabolo, quam regnare cum Christo. S. CYPRIANUS, in *laud. mort.*

Ita 3. S. Ambrosius sic discurrens: Christus Rex noster est, et ideo, quod Rex jubet, deserere non possumus et contemnere. Quot Imperator terrae luxus in peregrinis locis, aut honoris specie, aut muneris alienius causa, jubet degere nunquam id hinc inconsulto Imperatore discedunt? Et quanto am-

plius est, divinis parere, quam humanis? Vi-
vere ergo Sancto Christus est, et mori lu-
rum. S. ANNA. l. de bono mort.

Ita 4. S. Bernardus dicens: Volo te mor-
tem, etsi non effugere, certe non timere.
Justus quippe mortem etsi non cavet, tamen
non paret; deique si morte præoccupatus
fuerit, in refrigerio erit. S. BEAT. ep. cv.

COROLLARIUM XVIII.

CALAMITATES PROPLE. Colliges 18. Te a nulla
calamitate propria liberationem petere debere,
nisi adjecta clausula: Veruntamen non nisi,
sed tua voluntas fiat. Imo perfectus absolute
faceres, si non desideres, aut labores a cruce
liberari, sed ad mortem usque cum Christo in
eodem perseverare optes.

NOTE.

Ita 1. Christus noluit descendere de cruce,
licet Jædæi dixerint: Si Filius Dei es descende
de cruce. MATTH. XVII, 40.

Ita 2. S. Andreas rogavit Deum, ne sineret
eum deponi de cruce. SCRIPSIT, in vit.

Ita 3. Thaulerus sic loquens: Felix est,
qui angustiis et penis afflictiis, non aliquid
inquiri, quo eas evadat, sed ad finem et ul-
timum usque punctum eas sustinet, nolens
de cruce descendere, nisi Deus illum solvat
ac deponat. Felix plane, qui se in abyssum
divini beneplaciti ita demergit, et terribili-
bus oculisque Dei iudicis ita resignat, ut
in hujusmodi doloribus, ac pressuris non
tantum una hebdomada, aut uno mense, sed
usque ad extremi iudicii diem, vel etiam
perenniter, persilere paratus sit, non recu-
sans ipsius quoque inferni tormenta (si Deus
ita velit) subire. Quæ quidem resignatio
omnem aliam resignationem longe vincit.
Vel mille mundos relinquere, in hujus resi-
gnationis comparatione, nihil est. Hoc ip-
sum, quod Sancti Martyres animas pro Deo
fuderunt, huic resignationi collatum, parum
est. Illi enim divina consolatione affluentes,
penas omnes pro ludo habebant, hilariterque
mortem excipiebant; sed intus carere
Deo, penas omnes incomparabiliter excedit.
Biosius, c. 1, Apendicis sol. 461.

Ita 4. Virgo illa, quæ interrogata, quibus
exercitiis ad perfectionem pervenisset; res-
pondit: Nunquam ita doloribus, et pressu-
ris obruta fui, quin majores pro Dei amore
perferre optarem, indignam me illis ipsi

tam præclaris Dei donis reputans. *Idem, in
manil. c. x.*

Ita 5. Alia Virgo apud eundem, quæ inef-
fabili pressura, Dei permissione, correpta,
cruciatibus infernales sibi sentire videbatur;
et, cum ita diu foisset afflicta, tandem toto
corde ad Deum conversa, dixit: Dulcissime
Deus, memor quæso esto, benignæque consi-
dera, me pauperem creaturam tuam esse, te
vero Dominum et Creatorem esse meum.
Ecce, ego me in æquissimum iudicium tuum
offero, et gratissimæ voluntati tue integre
resigno, parataque sum sustinere hunc in-
fernalem cruciatum, quando tibi placuerit:
utere me, sicut vis in tempore atque æter-
nitate. Hac resignatione facta, mox Domi-
nus Virginem illam sibi univit, et in amabilem
Divinitatis suæ abyssum feliciter im-
mersit. Biosius, *ibid.*

Ita 6. Ferdinandus II, Imperator, cujus
quotidiana preces erant: Domine, si est ad
laudem, et gloriam tuam, et salutem meam,
ut major sim, quam sum, extolle me et glo-
rificabo te: si est ad laudem tuam deusque
tuum, ut persistam in gradu, quo sum, con-
serva me, et glorificabo te. Si est ad laudem
et gloriam tuam, ut in humiliore gradu sim,
humilia me, et ego glorificabo te. *Vita,*
c. vi.

Ita 7. Lyduvina identidem repetens:
Hoc mihi, Domine, acceptissimum erit, ut
affligens me dolore non pareas, cum tuæ vo-
luntatis impletio sit mihi summa consolatio.
Sua. tr. vii.

Ita 8. Bullhasar Alvarez, qui dicere sole-
bat, in hujusmodi occasionibus debere unum-
quemque attendere omnes, qui in celo sunt,
Sanctos, ipsum aspicere, et expectare, quo-
modo ipse difficultatem illam superet et ex
ea proficiat; imo etiam ipsum Christum, ne
fure conperatur, quod ejus verbum et exem-
plum parvi facimus. Cogita, inquit, quid
sentiat superior, si se primo veniente ad
communes collegii occupationes id non suf-
ficiat, ut alii ad easdem exacte, et ad unum
conveniant, et se domum purgante, alii non
imitentur, et se ad orationem surgente, alii
ex ignavia in lecto remaneant; si igitur ho-
mo pulvis graviter fert verba et exempla
sua optato fructu carere, quid sentiet Chris-
tus, si verbo suo non obediatur, et exemplum
oblivioni tradatur? Añas vero cuidam per-
sonæ sic scripsit: Magno desiderio tenetur
Deus in nobis videndi Filii sui imaginem ad
vivum depictam: quod si nos videre vult

solos, et ærumnis contritos et oppressos, non
alio tendunt ejus curæ et cogitationes, quam
ut illa imago in omnibus perficiatur. Post-
quam ejus Filius (in quo valde complacet
sibi) insignia illa induit, quæ fides nos docet
ac prædicat, non potest eidem placere, quod
nos eidem indui non studeamus; et quod,
cum ipse nos eis induerit, nos genua non
bactamus, et cum magni amoris ac reveren-
tiæ significatione gratias non agamus.
Vita, c. xl, § 1.

COROLLARIUM XIX.

GLORIA ÆTERNÆ POSSESSIO. Colliges 19. Ne-
que de bonis gloriæ plus te optare aut possidere,
velle debere, quam Deo placuerit, sed ea men-
sura contentissimum esse, quam ipsius summa
sapientia, et immensa bonitas dare decreverit.

NOTE.

Ita 1. Christus orare docens ut fiat volun-
tas Dei, sicut in celo, et in terra, quod fit, si
pluris beneplacitum divinum, quam omne
nostrum emolumentum, adeoque, possessio-
nem ipsam celi et terre æstimemus.

Ita 2. Beati in cælis, qui plus de adim-
pletione divine voluntatis, quam de magni-
tudine gloriæ suæ letantur. ROSARIUS, tr. VIII,
c. XXXI.

Ita 3. S. Iguatius, malens gloriam Dei
per factum nobile augere, et dubius de sa-
lute manere, quam eo omissa, statim celum
subire. *Relat. Canon.*

Ita 4. S. Martinus dicens: Si populo tuo
sum adhuc necessarius, non recuso labo-
rem.

Ita 5. Rodriguez dicens: Hoc est maxi-
mum in homine, si ad conformandum se di-
vino nutui, velit statim mori et habere mi-
nus gloriæ, quam mori post viginti annos
et habere plus. Et contra, etiamsi certus
essem, de consecutione æternæ gloriæ, si
jam moreretur, et ego nihilominus contentus
sum, ut maneam in hoc exilio infinis
ærumnis et laboribus, si Deo ita placet, cir-
cumscriptus et oppressus. Et sane quisnam
Regum aut Principum non putaret se obli-
gatum ad conservandum, defendendumque
servum aliquem suum, cui amplissimum ali-
quam offerret gratiam, eam tamen reipsa
illi dare nollet, nisi prius heroicum ipse ali-
quod facinus patretur: quis inquam, talem
non tueretur, quandoquidem ea se gratia
privatum vult servus in solius domini ac

Principis sui honorem, et obsequium? quod
si ergo homines id præstant in grati alioqui,
et meritum clientium suorum sæpe parum
memores, quid de æterno illo Rege sperare
par erit, qui sua nos gratia et prævenit et
comitatur, et sequitur? quid, inquam, peri-
culi timere unquam poterimus? quia ratio-
ne deserere nos poterit, qui beatitudinem nos-
tram, beatificamque fructuionem in solius ip-
sius honorem gloriamque in longius tempus
rejecimus atque distulimus. P. 4, tr. VIII,
c. XXXI.

CONCLUSIO.

Ille beate et perfecte vivit, qui semper
inruit summo? et inauferibili bono. Sen, ut
S. Augustinus l. I, III de Trinit. ait, qui
habet quidquid vult, et nihil male vult.

Atqui hoc habet, qui Dei voluntati per-
fecte se conformat, seu qui semper agit et
patitur, quæ Deus vult, quomodo vult, et
quia vult. Ergo semper beate, et perfecte
vivit.

PARS II

DIALOGUS

Inter Christum, et S. Catharinam Senensem
institutos.

*Etsi multa jam ex hoc Dialogo in priori parte
sint indicata, quia tamen magis expediens
videtur, ut totus Dialogus, prout inter Chri-
stum et S. Catharinam institutos est accurate
perlegatur, ideo placet eundem, ut conceptus
est, huc apponere.*

Cum anima quædam ab auctore lucis illu-
minata propriam fragilitatem et miseriam,
ignorantiam scilicet, et pronam ad malum
naturam recognosceret, aliquantulum Dei
magnitudinem, sapientiam (inquam) poten-
tiam, bonitatem, cæterasque ipsius præstan-
tiæ partes suspiceret.

Dignus Deus, ut servatur necessarium. Vi-
dit, quam dignum, et necessarium esset, ut
idem perfecte coleretur, et sancte: dignum,
quia cum Pater universorum, et Dominus sit,
omniaque, ut suum ipsius nomen collaudent,
et ad suam referantur gloriam fecerit, con-
gruum et æquum est, ut servus Dominum suum
observans, ei serviat, et obsequio pareat. Ne-
cessarium, quia, cum ipse Deus, rationale
animal spiritu et corpore compositum, hac
conditione condiderit, ut, si voluntarie us-

que ad mortem fidem sibi præsiterit servitatem, ad vitam perveniat sempiternam, aliter felicitatem illam omni honorum aggregatione cumulalam consequi nequeat: per paucos autem hoc adimplere, si que per paucos salvari, quod fere omnes quarant, quas sua sunt, non que Dei.

Vita incerta, et mors. Vidit præterea breves dies hominis esse, incertam horam punctamque, quo id momentaneum promerendi tempus finatur: in inferno vero nullam esse redemptionem, sed nunquamque in futura vita immutabili et inevitabili sententia, præmia postulare, prout in hoc suo vivendi genere sit meritis, iusti consequi rationibus.

Quæris compendium viæ ad perfectionem?
Eces. Nihil etiam multos multa dicere, et diversimode: multifariamque predicare, ac loqui de victutibus, quibus Deus fideli servitute colatur: rationalis autem creatura capacitatem modicam, intellectum lebetem, memoriam debilem, et nequeat vel multa perspicere, vel precepta fideliter colligere. ac idecirco, licet multi student semper addiscere, quam paucissimos tamen integritatis perfectionem attingere, Deo, ut dignum et necessarium esset, deservire, sed fere omnes curis anxios, mentis agitationibus fluctantes, extremum, semper in periculo degere.

Videns igitur hæc omnia illa, spiritu coram Domino exurgens, ardenti desiderio, ac vehementi affectu, ab ipsius Majestate effugavit, ut succincte et brevibus verbis præcepta aliqua tradere vellet, quibus vita nostra sancte institui ac perfici posset, quæque vi sententiarum, prædicationum veritatem, et universas complecteretur scripturas, quorum observatione, et ipse debita servitute coleretur, et ex hac brevi, mortali, ac misera vita, ad eam, ad quam creaverat felicitatem perveniremus.

Deus itaque, qui, et sancta desideria inspirat, et eandem suscepta irrita non esse permittit, statim huic animæ in mentis excessu constituta affuit, hæc dicens: Dilecta mea, placeant mirum in modum in jussu modo desideria tua, et adeo placeant, ut eis longe magis cupiam ipse satisfacere, quam ipsa sibi cupiant satisfieri: ingens namque meum optatum est, ea in vobis (volentibus vobis) beneficia conferre, quæ salutem vestre utilia, commoda, et necessaria sint, atque ideo tuum adimplere desiderium, et te voti compotem efficere paratissimus sum.

Compendium perfectionis quod sit. Quare

attende et diligenter observa, quæ tibi, ipse ineffabilis, et nunquam fallens veritas, diciturus sum, quoniam tu amens optioni breviter proponam, quid sit, quod summam perfectionem, omnesque continent virtutes; ac simul scripturarum volumina, et multiplices complectatur predicationes, ut si tuam tibi faciem speculata fueris, et te ad illud composueris, ac servandum formaveris, quidquid patet, et lalet in divinis sermonibus, adimpletura sis, et sempiterna lætitia, et perpetua pace fruitura.

Perfectio in quo consistat. Scias igitur, servorum meorum salutem, perfectionemque hoc uno constare, ut meam solius faciant voluntatem, atque eam summo semper studio adimplere nitantur, ut mihi uni obsequi, me unum observare, me unum attendere, omnibus vitæ suæ contentandis momentis; quantoque diligentius in id incumbant, tanto perfectioni propius accedere, quoniam mihi, qui sum summa perfectio, magis pressiusque adherent, copulantur, et junguntur.

Exemplum Christi Jesu. Ut autem planius hanc (licet ineffabilem) breviter tamen traditam veritatem intelligas, respice, in faciem Christi mei, in quo mihi bene complacui. Ipse namque exinanitus, servili forma assumpta, factusque in similitudine carnis peccati est; ut vos eadem caligine obrutos, et via veritatis aversos, suæ lucis splendore illuminans, ad rectum iter, et verbo converteret et exemplo, obediens fuit usque ad mortem, sic sua perseveranti obedientia vos edocens, salutem vestram ex faciendæ solius voluntatis meæ stabili instituto pendere.

Nam si quis diligenti studio et consideratione, ipsius tum vitam, tum doctrinam meditari velit, perspicit procul dubio, mortaliū integritatem, perfectionemque in nulla re alia constare, quam in jugi, perpetua, ac fideli meæ voluntatis observatione, quod idem Dux vester toties attestando repetit. At enim: *Non omnis, qui dicit mihi, Domine, Domine intrabit in Regnum celorum, sed omnis, qui fecerit voluntatem Patris mei.*

Resignatio Filii Dei. Et attende, quod non frustra repetit bis, *Domine, Domine*, quoniam, cum omnis transitoria conditio ad duo universalia genera reducatur, Religiosum scilicet, et sæculare, significare vult, neminem, cujuscumque conditionis sit, æternæ vitæ gloriam consecuturum, licet omnem mihi extrinsecus honorem exhibeat, nisi

meam fecerit voluntatem. Item alio loco: *Non veni facere voluntatem meam, sed ejus, qui misit me, Patris.* Et iterum: *Meus cibus est, ut faciam voluntatem ejus, qui misit me.* Item: *Non mea voluntas, sed tua fiat.* Et sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio.

Si vis ergo Salvatoris tui exemplum imitari, meam facere voluntatem, quam constat esse bonum tuum, necesse est ut tuam omnibus in rebus contemnas facere voluntatem, illamque aboves, et extinguas; quoniam quanto magis morieris in te, tanto magis vires in me; et quo purgatus ejicies quod tuum est, eo abundantius ipse reponam quod meum est.

Postquam illa anima hæc veritatis saluberrima documenta percipit, tota lætibus, dixit: Pater, et Deus meus, placeat summopere, et plus quam explicare queam, quæ servitæ tuæ narrare dignatus es, et quam magnas possam, benignæ Majestati tuæ gratias ago: quoniam quanta mea rudi intelligentia consequi possunt, non aliter est, quam mihi per Salvatoris exemplum præclare ac lucide demonstrasti; cum enim tu summum et omne bonum sis, non volens iniquitatem, sed justitiam tantum, et honestatem, quidquid faciendum est, perago, sic tuam voluntatem adimpleo, si meam propter te abnego, quam tu minime violare vis; quoniam mihi idecirco liberam tradidisti, ut ego sponte eam tibi subigendo et tuam solius facere semper intendendo, gratior tibi fiam, et majoræ apud te mea sint merita.

Quæ sit voluntas Dei. Volo igitur, ac vehementer desidero id adimplere, quod præcipis: sed non plane scio, quibus rebus tua contineatur voluntas, quove tibi fideli obsequio mancipari queam: si arrogans non sum, et mea temeritas non abulit tua lenitate, supplic obsecro, ut juxta petitionem meam, id quoque me paucis doceas.

At Dominus: Si paucis et collectim scire desideras meam voluntatem, ut eam integre valeas adimplere, hæc mea voluntas est, ut summe, et semper ames me, sicut præcepto mandavi vobis, ut toto corde, tota anima, et omnibus viribus vestris diligatis me, hujusque, præcepti observatione tua perfectio continetur: quoniam finis præcepti est charitas, et pleniud legis est dilectio.

Anima ad hæc: Teneo voluntatem tuam, et perfectionem meam, in summo tui amore collocatam esse, ipsaque te (ut par est),

summo amore, ac vehementissima dilectione prosequi vellem; sed quoniam pacto id efficere possim aut debeam, satis mihi compertum non est. Quocirca orans expeto, ut me hæc quoque in parte brevibus instruas.

Quid sit amare Deum? Tuus Deus: Audi igitur, et ad ea, quæ dicam, tota mentis attentione invigila. Si me perfecte amare vis, te frivola hæc facere necesse est. Primo, ut voluntatem tuam ab omni amore, affectuque terreno et carnali prorsus amoveas, seque, mundifices, illa ut in ista vita nihil transitorium, nihil caducum, nihil temporale ames, nisi propter me, nec (quod magis, et maximum est) ames me propter te, sed ames me propter me, te propter me, et proximum propter me.

Quoniam divinus amor terreni affectus aut alterius ejusvis amoris consortium pati non potest. Unde quantum cum terrenarum rerum contagione infeceris, tantum et in mei amore peccabis, et de tua perfectione deperdes. Mentem quippe, ut munda et sancta sit, omnia que corpus sentit fastidire necesse est. Effice igitur, ne quidquam ex his, quæ a bonitate mea vestros in usus profecta sunt, te à me amando impediatur, sed omnia adjuvo, accendant, inflamment. Quoniam vobis illa creando concessi, ut bonitatis meæ largitatem latius ex ipsis digroscentes, me abundantiore amore prosequeremini.

Pertes igitur appetitu, lumbisque succinctis, ac vigilantia custodia te semper observans, terrenis concupiscentiis, quas undecumque tibi mortalis vitæ miseria, et corrupta suggerit natura, alacriter resiste, ut cum Propheta meo dicere possis: (Qui perfectus pedes meos, id est, affectus, qui anima pedes sunt, tanquam cervorum, ad fugiendum canes, id est, laqueos concupiscentiarum terrenarum rerum, super excelsa statuens me, id est, in contemplatione.

Intensio paræ. Cum hoc primum impleveris, ad secundum, quod etiam aliorum perfectionis est, pervenire poteris, ut omnes cogitationes, actus, et opera tuâ dirigas ad meum solummodo honorem et gloriam, semperque solius meæ laudis studiosissimam des operatū, precibus, verbis, et exemplis, et quomodo possis, ut non tu tantum sis, sed alii omnes tecum pariter, et eodem modo affecti sint, utque universi me unum norint, ament, colant: hocque mihi magis placet, quam primum, quoniam magis implet voluntatem meam.

Conformitas cum voluntate Divina. Tertium, quod reliquum est, si assuetudine, tibi nihil deesse, teque consummatam integritatem consecutam, scito. Illud autem hoc est, ut summo desiderio quæras, nitaris, studeas ad hanc pervenire mentis dispositionem, ut tibi ita conjuncta sis, tuæque meæ (quæ perfectissima est) ita similis sis conformisque voluntas, ut nolis non solum malum, sed et bonum, quod ipse nolem; utque evental, quidquid velit, et undecumque velit, in istius vitæ miseria, sive spiritualibus, sive temporalibus in rebus, minime frangatur pax tua, turbeturque quies mentis tuæ, sed inconcussa fide semper teneas, me Deum tuum omnipotentem magis amare te, quam tu te ipsam, meque tui diligentissimam habere curam, et multo diligentioram quam tu. Quanto magis sic te mihi commiseris, dederisque, tanto magis te adjuvans, tibi semper adero, et tu ipsa clarius cognosces, ac uberius senties circa te dulcissimam charitatem meam.

Abnegatio sui necessaria. Ad hanc autem perfectionem perveniri non potest, nisi per stabilem, constantem, et omnimodam sui ipsius abnegationem; quam qui præstare negligit, simul hanc excellentissimam perfectionem negligit; qui vero libens præstat, simul integerrimam voluntatem meam integerrime exequitur, mihique summe placet, et me secum habet: quoniam mihi gratius et jucundius nihil est, quam per gratiam vobiscum agere, et in vobis habitare, meque sunt delictis cum illis hominum esse; et ut volentes ipsi (nolo enim liberi jus arbitrii violare) a me in me per gratiam transformentur, ut sint unum mecum participatione perfectionis meæ, præcipueque pacis ac tranquillitatis meæ.

Verbum sit incarnatum. Ut autem planius intelligas, quam ardenti desiderio cupiam vobiscum esse, utque magis accendaris ad subigendum mihi, copulandamque meam voluntatem tuam, vide, et alta mente considera, voluisse me, ut Unigenitus meus incarnaretur, utque mea Divinitas, Majestatis dignitate seposita, vestre copulareretur humanitati, ut tanto amoris, et charitatis exemplo, tanta ineffabilis dilectionis demonstratione, vos ad pariter conjugendam meæ vestram voluntatem, unique mihi jugiter adherendum provocarem, allicerem, traherem. Voluisse præterea, ut ille ipse dilectus Filius meus tam horrendam,

immanem, crudelē crucis mortem subiret, ut suis tormentis, vestrum peccatum tolleret. Peccatum inquam, quod inter me et vos separationem fecerat, et meam a vobis faciem ita averterat, ut nullo vos pacto posseim respicere.

Parasse insuper mensam maximi, et parum agniti Sacramenti Corporis ipsius et Sanguinis, ut in cibum sumentes transformarem, mutaremque in me, ac sicut panis et vinum, quibus vescimini, in substantiam transeunt corporalem, ita et vos manducantes ipsum, qui mecum unum est, sub panis et vini specie, in substantiam spirituales, et in me ipsum convertamini. Et hoc illud est, quod Augustino servo meo his verbis dixi: Cibus sum grandium, cresce, et manducabis, nec tu me mutabis in te, sed tu mutaberis in me.

Cum audisset anima illa, quenam esset Dei voluntas, et quemadmodum in eam implendam necessaria etiam erat perfecta charitas, perfectamque charitatem propriæ voluntatis abnegatione constare, dixit: Significasti mihi, Domine Deus meus, voluntatem tuam; significasti, Domine, quod, si perfecte amavero te, nihil terrenum aut mortale, nec etiam me ipsam amabo propter me, sed quidquid amabo, secundum te, et propter te amabo. Dixisti, ut summo semper studio tuam solius laudem, honorem, et gloriam velim perquirere, simulque operam dare, ut alii quoque videantur facere: et ut, quæcumque adversa mihi in hac misera adveniant vita, ea, composita mente, et æquo animo ac lætanti tolerare contendam.

Nunc quoniam hæc per propriæ voluntatis abnegationem efficienda sunt, doce, queso, quoniam pacto ad hanc pervenire abnegationem, ac tantam virtutem comparare, et assequi queam? ut enim per tuam doctrinam lumen video, tantum in te vivo, quantum in me morior.

Abnegatio amplectenda. Deus autem, qui sancta nunquam frustratur desideria, sic infallit. Perfecta tui abnegatione tuum omne bonum constare, certum est, quoniam te tantum mea gratia repleo, quantum te tua voluntate evacuas: et perfectionem tuam efficit participatio divinæ bonitatis meæ per gratiam, sine qua humana creatura (quantum ad virtutem et dignitatem suam) nihil est. Ad hanc igitur si pervenire vis, tibi est in summa humilitate perstandum, et ex vera, atque intima miseria et inopie tuæ

cognitione id unum jugiter, vehementerque affectandum, ut mihi soli pareas, meamque solius voluntatem ob serves. Quo autem id præstare queas, necesse est, ut per mentis conceptum, et animi existimationem tibi habitaculum circum undique concameratum ex solius mee voluntatis materia construas, teque eo concludas, et semper inhabiles, ut quocumque prospicias, nunquam aspicias, sed tuos mentis et corporis sensus mea semper circumstet voluntas, nec quidquam aliud loquaris, cogites, aut efficias, nisi quod mihi placet, et meæ esse voluntatis credas, sicutque te, quidquid agendum erit, Sancti Spiritus docebit.

Alia etiam via ad propriæ voluntatis abnegationem perveniri potest, si adsunt, qui te secundum me instruant, regantque, his propriam subjiciendo voluntatem, te totam, ac tu omnia his committendo, his parendo, et eorum semper consilia sequendo, quoniam qui fideles et prudentes servos meos audit, me audit.

Nihil fit sine voluntate Dei et cogitatione. Sed ad hæc volo, ut certa fide, alta mente, ac frequenti consideratione mediteris, me Deum tuum gloriosissimum, qui te ad beatitudinem perfervendam creavi, æternum esse, summum, omnipotentem, vobisque omnia, que mihi placita sunt, facere; nec esse, qui vel tantillum meæ possit resistere voluntati; nec quidquam sine eadem voluntate mea vobis accidere, nihil prorsus, nisi me permittente, provenire, ut per Prophetam vobis enuntiavi, non esse malum in civitate, quod non ipse fecerim, id est permisum.

Mediteris pariter, Deum tuum summe esse sapientie, perfectissimæ cognitionis et intelligentie, omnia certa ratione videtis, et acutissime penetrantis, ut ad cælum, terram, mundum totum, et universa gubernanda, nulla possim ratione falli, nullo errore turbari. Quod si non ita esset, nec Deus essem, nec sapientissimus. Et ut tantillum percipias vim lujus summe sapientie meæ, scias, de malo culpe et pœnæ, me longe majus bonum, quam sit malum, elicere.

Tertio, velim consideres, me eundem Deum tuum non minus summe bonum esse, et summo amore benevolentiaque vos complecti, et hæc de causa non posse, nisi quæ bona sunt, utilia, et salubria, tibi, et alia velle; non posse a me aliquid malum provenire; nihil odisse, et hominem, ut mea boni-

tate creavi, ita per me semper inestimabili dilectione prosequi.

Deus omnia ad salutem ordinat. His vero per firmam fidem mente, ac meditatione collectis, cognosces, tribulationes, tentationes, difficultates, dolores, infirmitates, et adversa omnia ob nullam aliam causam, me gubernante provenire, nisi utilitatis et salutis vestre gratia, ut per ea, quæ videntur vobis mala, pravitate corrigamini, et ad virtutem, qua itur ad verum et summum bonum vobis incognitum, perducamini. Cognosces præterea, hoc fidei, lumine illustrata, me Deum tuum magis scire, posse, et velle bonum tuum, quam tu, teque id nec posse, nec scire, nec velle absque gratia mea. Id igitur cum ita sit, danda tibi summo studio opera est, ut voluntatem tuam divinæ voluntati meæ prorsus subjicias, quoniam sic placida semper mente quiesces, et me semper tecum habebis (factus est enim in pace locus meus) nec erit tibi scandalum peccati, hoc est, offendiculum aliquod ad peccatum, nec per impatientiam, nec aliquo quovis modo.

Pax resignatio. Nam pax multa diligentibus nomen meum, et non est illis scandalum. Tantam enim amant legem meam, id est, meam voluntatem, meaque lex est, qua cuncta regulantur, tantumque mihi per ipsam copulati sunt, et in ipsius delectantur observatione, ut veniat, quidquid velit, et undecumque velit, ejuscumque generis et assumptionis sit, nulla re, præterquam culpa qua fiat mihi injuria, perturbari queant.

Omnia Deo bona tribuit, et mala caput de manu ejus. Prospiciunt namque claro et purgatissimo mentis oculo, a me summo universi gubernatore, mirifica sapientia, charitate, et ordine cuncta administrant, non nisi bona posse provenire, meque sibi, ac rebus suis melius, utiliusque prospicere, quam ipsimet per se sciant, possint, ac velint, sicutque omnibus in rebus, quæ eveniant, quasque sustineant, ut eum me auctorem, et non proximum, firmo considerantes proposito, quadam invieta et inexpugnabili patientia ita roborantur, ut non solum æquo animo, sed libenti, ac gaudenti sustineant, degustantes in omnibus sive intrinsicis, sive extrinsecis accidit, meæ ineffabilis dulcedinem charitatis: quod est, sentire de me in bonitate, in omnibus (inquam) tribulationibus, difficultatibusque attendere, credere, et læto animo, gratoque meditari, me disponere

omnia suaviter, et ex profundo meae dilectionis fonte cuncta provenire.

Propria voluntatis malitia. Atque huius ultima considerationis, compositionisque sanctissima maximum bonum nil aliud corrumpit, impedit, et perdit, quam propria voluntas vestra, et amor vestri, quae si tolleretur, et infernus a vobis; tum ille, qui maledictus aeterno mentis et corporis tormento paratus est; tum ille, quem in mortali vita multiplicitate agitatione animi, de vario curarum aestu, imo sustinetis errore. Igitur si vivere cupis, et in hoc habenti saepe per gratiam, et in stabili sempiternoque per gloriam, fac moriari, temetipsum abnegans, et propriam voluntatem deponeris. Beati enim mortui, qui in Domino moriuntur, et beati pauperes spiritu, quoniam tales me vident in peregrinatione per mutuum amorem, visuri deinde in patria per gloriam et honorem. Amen.

RESURRECTIO

QUOD ESSENTIAM

DEFINITIO. — Est reditus a morte ad vitam, de quo dixit Christus: Deus autem non est mortuorum, sed vivorum. (Luc. xx, 38.) Omnes enim vivunt ei.

DIVISIO. — Dividitur in Resurrectionem corporalem, quae consistit in reunionem animae separatae cum corpore; quo modo Christus, et Lazarus resurrexerunt. Et spiritalem, quae consistit in recuperatione gratiae divinae amissae, de qua Apostolus locutus est, dicens: Existimate vos mortuos quidem esse peccato, viventes autem Deo. Rom. vi, 11.

CIRCUMSTANTIAE. — *Missio Angelorum* cum tuba et voce magna, qui congregabant electos ejus a quatuor ventis, et dicent: Surgite mortui, venite ad iudicium. MATH. xxiv, 31.

Locus, ubi resurgit, incertus est, et ab admirabili Dei providentia dependens; alii enim in valle Josaphat, ubi iudicandi sunt, futurum putant; alii conformiter putant Scripturae, si dicantur mortui ex sepulchris suis resurrecturi, cum S. Joannes dicat: Omnes, qui in monumentis sunt, audient vocem Filii Dei, et procedent, qui bona egerunt, in resurrectionem vitae; qui vero mala egerunt, in resurrectionem iudicii. Jo. iv, 28.

Tempus quoque incertum est; nam alii

hora matutina ad imitationem Resurrectionis Christi; alii intempesta nocte, juxta illud Christi: Media nocte clamor factus est: alii alio tempore futuram divinant potius, quam affirmant, ut videtur est apud Marchantium. MARCHAN. in Horto Past. tr. iv, lect. xv.

EX S. SCRIPTURA.

VERITAS. — Scio, quod Redemptor meus vivit, et in novissimo die de terra surrecturus sum, et rursus circumdabor pelle mea, et in carne mea videbo Deum meum. JOH. xxix, 25.

Vivent mortui tui, interfecti mei resurgent. Exspectemini, et laudate, qui habitatis in pulvere, quia ros lucis ros tuus. IS. xxxvi, 20.

Tu quidem sceleratissime, in praesenti vita nos perdis, sed Rex mundi defunctos nos pro suis legitis, in aeterna vitae resurrectionis suscitabit. II. MAC. vii, 9.

Nolumus autem vos ignorare, Fratres, de dormientibus, ut non contristemini, sicut et ceteri, qui spem non habent. Si enim credimus, quod Jesus mortuus est, et resurrexit, ita et Deus eos, qui dormierunt per Jesum, adducet cum eo. I. THESS. iv, 13.

Ece ego aperiam tumulos vestros, et educam vos de vestris sepulchris, et in locum vos in terram Israel. EZECH. xxxvii, 12.

Sicut Pater suscitavit mortuos, et vivificavit, sic et Filius, quos vult, vivificat. Jo. v, 12.

Haece est voluntas ejus, qui misit me, Patris, ut omne quod dedit, non perdam ex eo, sed resuscitem in novissimo die. Jo. vi, 19.

Christus resurrexit a mortuis primitiae dormientium; quoniam quidem per hominem mors, et per hominem resurrectio mortuorum; et sicut in Adam omnes moriuntur, ita et in Christo omnes vivificentur. I. COR. xv, 20.

Multi de his, qui dormiunt in terra pulvere, evigilabunt in vitam aeternam, et alii in opprobrium, ut videant semper (id est, supplicia aeterna experiantur.) DANIEL, ix, 28.

Ece mysterium dico vobis. Omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur. In momento, et in ictu oculi, in novissima tuba: cuncti enim tuba, et mortui surgent incorrupti (id est, immortales.) V. 51, II. COR. xv.

RESURRECTIO.

Nisi eos, qui ceciderant, resurrecturos speraret, superfluum videretur et vanum, pro mortuis orare. II. MACH. xii, 44.

Sed dicit quis: quomodo resurgent mortui? quali autem corpore venient? insipiens, tu, quod seminas, non vivificatur nisi prius moriatur. I. COR. xv, 35.

Expectamus Salvatorem Dominum nostrum, qui reformabit corpus humilitatis nostrae configuratum corpori claritatis suae. PHIL. iii, 20.

Ingrediator pulchro in ossibus meis, et subter me scateat, ut requiescam in die tribulationis, ut ascendam ad populum accinctum nostrum. ABAC. iii, 16.

Ossa arida audite verbum Domini: Ecce ego intromittam spiritum in vos, et vivetis. EZECH. xxxvii, 7.

Seminatur in corruptione, surget in incorruptione; seminatur in ignobilitate, surget in gloria; seminatur in infirmitate, surget in virtute; seminatur corpus animale, surget corpus spirituale. I. COR. xv, 42.

RESURRECTIO SPIRITUALIS. — Hi sunt, qui veniunt de tribulatione magna, et laverunt stolae suas in sanguine Agni. APOC. vii, 12.

Quomodo Christus surrexit a mortuis per gloriam Patris. Ita et nos in novitate vitae ambulemus. ROM. vi, 4.

Beatus et sanctus, qui habet partem in resurrectione prima, in his secunda mors non habet potestatem. APOC. xx, 6.

EX SS. PATRIBUS.

VERITAS. — Redemptor noster suscepit mortem, ne mori timeremus: ostendit resurrectionem, ut nos posse resurgere confidamus. S. GREG. in moral.

Est in Christo homine uniuscujusque nostrum caro, sanguis, et portio: ubi ergo portio mea regnat, regnare me credo: ubi dominatur sanguis meus, dominari me sentio: ubi glorificatur caro mea, gloriosum me esse cognosco. S. MAXIM. in s. de Pasch.

Si resurrectio non est, nec Deus est, nec providentia est, tunc casu omnia feruntur et aguntur; videmus enim plurimos justos esurientes, et injuriam patientes; peccatores autem et injustos in divitiis et in omni voluptate abundantes; sed quis usquam hoc iudicis justi, vel sapientis providentiae opus, bene sentiens suspicabitur. Erit ergo resurrectio, justus enim Deus est, et iis qui condi-

dunt in eum mercedis retributor. DAMAS. lib. IV.

Multi cum Christo resurrexerunt, ut de resurrectione nostra non dubitarem. GREG. xiv, Mor.

Consideremus porrum cujuslibet arboris semen quod in terra jacitur, ut arbor ex illo producat, et comprehendamus si possumus, ubi in illa tanta parvitate seminis tam immissa arbor latuit, quae ex illo processit; ubi lignum, ubi cortex, ubi viriditas foliorum? numquid in semine tale aliquid videbatur, cum in terra jaceret? quid ergo mirum si tenuissimum pulverem a nostris oculis in elementa redactum, cum vult Deus in hominem reformet, qui ex tenuissimis seminibus immensa arbusta redintegrat? GREG. in Moral.

QUALITAS. — Resurgent corpora Sanctorum sine ullo vitio, sine ulla labe, sine ulla corruptione, sine difficultate, in quibus tanta facilitas, quanta felicitas erit. S. AUG. in Enchir.

Resurgat justus, ut iudicet: peccator, ut iudicetur: impius, ut sine iudicio puniatur. CASSIOD. in Psalm.

UTILITAS. — In omni re aut actu, virtus agenda spes est futuri; qui enim arat, arat, ut metat; qui pugnat, pugnat, ut vincat. Tolle ergo spem resurrectionis, et resoluta est observantia omnis pietatis. S. CHRYS. in Matth.

Confringi nos tanquam vas figuli nunc gaudeamus, ut per hunc novae nativitatis profectum, in beatam illam, ac Deo placentem iteratae reparationis nostrae speciem reformemur. S. HILAR. in Psal.

EXEMPLA.

VERITAS. — De Christi resurrectione sic loquitur S. Augustinus. Ecce surrexit ab antro sepulchri rediitque caro Phoenicis, quam cinis in cinerem decesserat pietatis: granum frumenti, quod solum in terra mortificatum est in passione, multum fructum attulit in resurrectione; solus enim mortuus est, sed solus minime resurrexit, quorum enim sepulchra in ejus passione sunt patefacta, horum corpora, Christo resurgente, sunt de pulvere suscitata: et sicut cum Domino surrexerunt, ita cum eo ascendente etiam ipsi ascendisse creduntur. S. AUG. in ser. de Pasch.

Cum S. Stanislaus Polonus Episcopus Petrum quemdam, ad testimonium de agro a

omnia suaviter, et ex profundo meae dilectionis fonte cuncta provenire.

Propria voluntatis malitia. Atque huius ultima considerationis, compositionisque sanctissima maximum bonum nil aliud corrumpit, impedit, et perdit, quam propria voluntas vestra, et amor vestri, quae si tolleretur, et infernus a vobis; tum ille, qui maledictus aeterno mentis et corporis tormento paratus est; tum ille, quem in mortali vita multiplicitate agitatione animi, de vario curarum aestu, imo sustinetis errore. Igitur si vivere cupis, et in hoc habenti saepe per gratiam, et in stabili sempiternoque per gloriam, fac moriari, temetipsum abnegans, et propriam voluntatem deponeris. Beati enim mortui, qui in Domino moriuntur, et beati pauperes spiritu, quoniam tales me vident in peregrinatione per mutuum amorem, visuri deinde in patria per gloriam et honorem. Amen.

RESURRECTIO

QUOD ESSENTIAM

DEFINITIO. — Est reditus a morte ad vitam, de quo dixit Christus: Deus autem non est mortuorum, sed vivorum. (Luc. xx, 38.) Omnes enim vivunt ei.

Divisio. — Dividitur in Resurrectionem corporalem, quae consistit in reunionem animae separatae cum corpore; quo modo Christus, et Lazarus resurrexerunt. Et spiritalem, quae consistit in recuperatione gratiae divinae amissae, de qua Apostolus locutus est, dicens: Existimate vos mortuos quidem esse peccato, viventes autem Deo. Rom. vi, 11.

Circumstantiae. — *Misio Angelorum* cum tuba et voce magna, qui congregabant electos ejus a quatuor ventis, et dicent: Surgite mortui, venite ad iudicium. MATH. xxiv, 31.

Locus, ubi resurgit, incertus est, et ab admirabili Dei providentia dependens; alii enim in valle Josaphat, ubi iudicandi sunt, futurum putant; alii conformiter putant Scripturae, si dicantur mortui ex sepulchris suis resurrecturi, cum S. Joannes dicat: Omnes, qui in monumentis sunt, audient vocem Filii Dei, et procedent, qui bona egerunt, in resurrectionem vitae; qui vero mala egerunt, in resurrectionem iudicii. Jo. iv, 28.

Tempus quoque incertum est; nam alii

hora matutina ad imitationem Resurrectionis Christi; alii intempesta nocte, juxta illud Christi: Media nocte clamor factus est: alii alio tempore futuram divinant potius, quam affirmant, ut videtur est apud Marchanum. MARCHAN. in Horto Past. tr. iv, lect. xv.

EX S. SCRIPTURA.

VERITAS. — Scio, quod Redemptor meus vivit, et in novissimo die de terra surrecturus sum, et rursus circumdabor pelle mea, et in carne mea videbo Deum meum. JOH. xxix, 25.

Vivent mortui tui, interfecti mei resurgent. Expegetismini, et laudate, qui habitatis in pulvere, quia ros lucis ros tuus. IS. xxxvi, 20.

Tu quidem sceleratissime, in praesenti vita nos perdis, sed Rex mundi defunctos nos pro suis legibus, in aeterna vitae resurrectionis suscitabit. II. MAC. vii, 9.

Nolumus autem vos ignorare, Fratres, de dormientibus, ut non contristemini, sicut et ceteri, qui spem non habent. Si enim credimus, quod Jesus mortuus est, et resurrexit, ita et Deus eos, qui dormierunt per Jesum, adducet cum eo. I. THESS. iv, 13.

Ece ego aperiam tumulos vestros, et educam vos de vestris sepulchris, et in locum vos in terram Israel. EZECH. xxxvii, 12.

Sicut Pater suscitavit mortuos, et vivificavit, sic et Filius, quos vult, vivificat. Jo. v, 12.

Haece est voluntas ejus, qui misit me, Patris, ut omne quod dedit, non perdam ex eo, sed resuscitem in novissimo die. Jo. vi, 19.

Christus resurrexit a mortuis primitiae dormientium; quoniam quidem per hominem mors, et per hominem resurrectio mortuorum; et sicut in Adam omnes moriuntur, ita et in Christo omnes vivificentur. I. COR. xv, 20.

Multi de his, qui dormiunt in terra pulvere, evigilabunt in vitam aeternam, et alii in opprobrium, ut videant semper (id est, supplicia aeterna experiantur.) DANIEL, ix, 28.

Ece mysterium dico vobis. Omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur. In momento, et in ictu oculi, in novissima tuba: et tunc erunt tuba, et mortui surgent incorrupti (id est, immortales.) V. 51, II. COR. xv.

RESURRECTIO.

Nisi eos, qui ceciderant, resurrecturos speraret, superfluum videretur et vanum, pro mortuis orare. II. MACH. xii, 44.

Sed dicit quis: quomodo resurgent mortui? quali autem corpore venient? insipiens, tu, quod seminas, non vivificatur nisi prius moriatur. I. COR. xv, 35.

Expectamus Salvatorem Dominum nostrum, qui reformabit corpus humilitatis nostrae configuratum corpori claritatis suae. PHIL. iii, 20.

Ingrediator pulchro in ossibus meis, et subter me scateat, ut requiescam in die tribulationis, ut ascendam ad populum accinctum nostrum. ABAC. iii, 16.

Ossa arida audite verbum Domini: Ecce ego intromittam spiritum in vos, et vivetis. EZECH. xxxvii, 7.

Seminatur in corruptione, surget in incorruptione; seminatur in ignobilitate, surget in gloria; seminatur in infirmitate, surget in virtute; seminatur corpus animale, surget corpus spirituale. I. COR. xv, 42.

RESURRECTIO SPIRITUALIS. — Hi sunt, qui veniunt de tribulatione magna, et laverunt stolae suas in sanguine Agni. APOC. vii, 12.

Quomodo Christus surrexit a mortuis per gloriam Patris. Ita et nos in novitate vitae ambulemus. ROM. vi, 4.

Beatus et sanctus, qui habet partem in resurrectione prima, in his secunda mors non habet potestatem. APOC. xx, 6.

EX SS. PATRIBUS.

VERITAS. — Redemptor noster suscepit mortem, ne mori timeremus: ostendit resurrectionem, ut nos posse resurgere confidamus. S. GREG. in moral.

Est in Christo homine uniuscujusque nostrum caro, sanguis, et portio: ubi ergo portio mea regnat, regnare me credo: ubi dominatur sanguis meus, dominari me sentio: ubi glorificatur caro mea, gloriosum me esse cognosco. S. MAXIM. in s. de Pasch.

Si resurrectio non est, nec Deus est, nec providentia est, tunc casu omnia feruntur et aguntur; videmus enim plurimos justos esurientes, et injuriam patientes; peccatores autem et injustos in divitiis et in omni voluptate abundantes; sed quis usquam hoc iudicis justis, vel sapientis providentiae opus, bene sentiens suspicabitur. Erit ergo resurrectio, justus enim Deus est, et iis qui condi-

dunt in eum mercedis retributor. DAMAS. lib. IV.

Multi cum Christo resurrexerunt, ut de resurrectione nostra non dubitarem. GREG. xiv, Mor.

Consideremus porrum cujuslibet arboris semen quod in terra jacitur, ut arbor ex illo producat, et comprehendamus si possumus, ubi in illa tanta parvitate seminis tam immissa arbor latuit, quae ex illo processit; ubi lignum, ubi cortex, ubi viriditas foliorum? numquid in semine tale aliquid videbatur, cum in terra jaceret? quid ergo mirum si tenuissimum pulverem a nostris oculis in elementa redactum, cum vult Deus in hominem reformari, qui ex tenuissimis seminibus immensa arbusta redintegrat? GREG. in Moral.

QUALITAS. — Resurgent corpora Sanctorum sine ullo vitio, sine ulla lae, sine ulla corruptione, sine difficultate, in quibus tanta facilitas, quanta felicitas erit. S. AUG. in Enchir.

Resurgat justus, ut iudicet: peccator, ut iudicetur: impius, ut sine iudicio puniatur. CASSIOD. in Psalm.

UTILITAS. — In omni re aut actu, virtus agenda spes est futuri; qui enim arat, arat, ut metat; qui pugnat, pugnat, ut vincat. Tolle ergo spem resurrectionis, et resoluta est observantia omnis pietatis. S. CHRYS. in Matth.

Confringi nos tanquam vas figuli nunc gaudeamus, ut per hunc novae nativitatis profectum, in beatam illam, ac Deo placentem iteratae reparationis nostrae speciem reformemur. S. HILAR. in Psal.

EXEMPLA.

VERITAS. — De Christi resurrectione sic loquitur S. Augustinus. Ecce surrexit ab antro sepulchri rediitque caro Phoenicis, quam cinis in cinerem decesserat pietatis: granum frumenti, quod solum in terra mortificatum est in passione, multum fructum attulit in resurrectione; solus enim mortuus est, sed solus minime resurrexit, quorum enim sepulchra in ejus passione sunt patefacta, horum corpora, Christo resurgente, sunt de pulvere suscitata: et sicut cum Domino surrexerunt, ita cum eo ascendente etiam ipsi ascendisse creduntur. S. AUG. in ser. de Pasch.

Cum S. Stanislaus Polonus Episcopus Petrum quemdam, ad testimonium de agro a

sa vendito coram Rege perhibendum resuscitasset, illique longiorem vitam impetrare vellet, respondit ille, se male in purgatorio ad modicum adhuc tempus degere, quam ad vitam toti periculis et molestiis referendam redire. *SURTUS in vita.*

Famosus ille Doctor Parisiensis ter e feretro surrexit, dixitque: Justo Dei iudicio accusatus, iudicatus, et condemnatus sum, quae causa fuit S. Brunoni et aliis, ut in solitudinem secederent. *SURTUS in vita S. Beati.*

S. Germanus Episcopus, cum sepulchrum S. Cassiani Martyris adisset, et quasi viventem alioquin dixisset: Quomodo tibi est, Frater? quomodo tecum agitur? audivit respondentem in haec verba: Quantum ad animam, aeterna felicitate fruor: quantum vero ad corpus, quiescit hoc usque ad generalem resurrectionem. Quo audito, S. Germanus: Quiesce ergo, inquit, o Frater, ad id tempus, et roga Dominum, ut resurgentes ad sonum tubae, tecum possimus aeterna beatitudinis frui. *MARCHA. in horto Past. tr. iv. lect. xiii. prop. ii.*

Eutychius Patriarcha Constantinopolitanus, cum librum contra resurrectionem scripsisset, a Gregorio legato ita convictus est, ut Imperator Tyberius ejus librum in ignem projiceret, et Eutychius ipse doctrinam suam retractaret, et instante morte pellem manus suae tenens diceret: Confitetur, quia in hac carne omnes resurgemus. *Ibid. prop. lect. iv.*

S. Caeciliae corpus a Clement. VIII. post nonagentos et amplius annos integrum repertum est. *Ibid. prop. iii.*

Cum S. Stanislaus Episcopi corpus in septuaginta duas partes dissectum, et avibus projectum fuisset, ab aquilis custoditas partes autem Clerici collegissent, ita eae in unum corpus coalescerunt, ac si nunquam divisae fuissent. Cumque unus adhuc digitus deesset, cum quoque lucrena caelestis in viciniam piscinam conjectum, et a pisce devoratum, demonstravit, quem exenterantes, digitum exemerunt, quoque loco restituerunt. *Ibid. prop.*

Jonas Persa, cum magorum Principes ei manuum et pedum digitos praecidi, et ante oculos jactari fecissent, dicentes: Ecce nunc digitos tuos in terra seminavimus, expecta inde, ut messis tempore multos digitos recipias, respondit: Ego multitudine digitorum non ego, sed Deus, qui me formavit, illi

tempora iudicii corpus hoc reformabit. *LIT. TOM. XXIX. Mart.*

Quidam Presbyter Sadduceae malignitatis veneno infectus negans corporum resurrectionem, post longam cum D. Gregorio Taromensi disputationem tandem convictus, veram de ea re credenda fidem amplexus est. *Graec. Turon. l. X. hist. Francor. xiii.*

Quomodo versutum quemdam hereticum de resurrectione errantem confutavit divus Hieronymus ex sequentibus patet. Quidam veterator callidus atque ut sibi videbatur, doctus, me nesciente, cepit Paulae viduae proponere quaestiones et dicere: In qua aetate resurrecturi sumus? Si in ipsa qua morimur, ergo patricibus post mortem opus erit; si aliter nequaquam erit resurrectio mortuorum, sed transformatio in alio. Diversitas quoque sexus maris ac feminae erit, aut non erit: si erit, sequentur et nuptiae et concubitus, sic et generatio; si non erit, subblata diversitate sexus, eadem corpora non resurgent: aggravat enim terrena inhabitatio sensum multa agitantem, sed futura erant et spiritualia, dicente Apostolo: Seminator corpus animale, et resurget corpus spirituale. Ex quibus omnibus probare cupiebat rationales creaturas ob quaedam vitia et antiqua peccata in corpora esse delapsas, et pro diversitate et meritis peccatorum, tali vel tali conditione generari, ut vel corporum sanitate gauderent et parentum divitiis ac nobilitate, vel in morbidas carnes et domus inopum venientes poenas pristinorum luere peccatorum, et presenti saeculo atque corporibus quasi carcere clauderentur. Quod cum audisset et ad me retulisset indicans hominem, mihi que incubisset necessitas nequissime viperae, ac mortificare bestia resistendi, conveni hominem, et orationes ejus quam recipere nitabatur, brevi interrogatione conclusi dicens: utrum crederet futuram resurrectionem mortuorum, an non? Qui cum se credere respondisset, intulit: Eadem resurgent corpora, an altera? Cum dixisset eadem, scis, inquit, sum, in eodem sexu an in altero? Ad interrogata relicto, et colubri huc atque illic transferenti caput ne feriretur: quia inquam, tacens, ego mihi pro te respondebo et consequentiam inferam; si non resurget mulier, ut mulier, neque masculus ut masculus, non erit resurrectio mortuorum, quia sexus membra habet, membra autem totum corpus efficiunt. Si autem sexus et membra non fuerint, ubi

erit resurrectio corporum, quae sine sexu non constat et membris? Porro si corporum non fuerit resurrectio, nequaquam erit resurrectio mortuorum; sed et illud quod de nuptiis objicit, si eadem membra fuerint, sequi nuptias, a Salvatore dissolvitur, dicente: Erratis; neque nubent, neque nubentur, sed erant similes angelorum: ubi dicitur, non nubent neque nubentur, sexum diversitas monstratur. *HIERONY. in vita Paulae viduae Ro. in Ep. xxi. apud far. xxvii. Janu. p. 733.*

UTILITAS RESURRECTIONIS COGITATE. — S. Job in mediis afflictionibus spe futurae resurrectionis solabatur se dicens: Scio, quod Redemptor meus vivit, et in novissimo die de terra resurrecturus sum etc. reposita haec est spes mea in sinu meo. *JOB. xxix. 27.*

S. Jacobus hierosolymitanus, cum ambarum manuum ac pedum digiti ei abscederent, ad singula tormenta benedicebat Deum gratias agens, quod eum amputarent quasi vineam, ut postea repullularet ac refloresceret, et fructum uberiores ac suaviorem faceret. *SURTUS in vita.*

S. Nicasius Rhemorum Episcopus, cum in templo a carnifico feriretur, versum illum: *Adhaec pavimento anima mea recitare cepit, caputque a reliquo corpore separatim, specialiter miraculo reliqua verba: Vivifica me secundum verbum tuum absolvit. MARCHA. tr. iv. lect. xiii. prop. iii.*

Cum Antiochus Rex septem fratres Machabaeos crudeliter necari jussisset, et primo cutis capitis cum capillis abstraheretur, dixit ad illum: Tu quidem, scelestissime, in praesenti vita nos perdis, sed Rex mundi defunctio pro legibus suis in aeterna vita resurrectione censitabit. Sed tertius linguam postulat, et manus cito protulit, et cum fiducia dixit: E caelo ista possideo, sed propter Dei leges nunc haec ipsa despicio, quoniam ab ipso me en receptorum spero. Quartus vero dicebat: Potius est ab hominibus morti datos spem expectare a Deo, iterum ab eo resuscitandos, tibi enim ad vitam resurrectio non erit. *II. MAC. vii. 9 et 11.*

SIMILITUDINES.

VERITAS. — Sicut is qui videt granum, quod corrumpitur, et dissolvitur, non dubitat de ejus resurrectione: sic cogita et in corpore tuo: cum vides corruptionem, tuos de resurrectione philosophare. *S. CHRYS. hom. de resurrect.*

Sicut de nocte dormisti, postea evigilasti: sic nostra corpora recordare dormitura per mortem, et postea reddenda vitae a Christo, cum apparebit Iudex vivorum, et mortuorum. *LUD. VICI. c., in introitu ad Sap.*

Sicut artifex statuum a se factam, ubi viderit mutilatam, iterum conflat, ac dissolvit ac reparat; ita Deus humana corpora per mortem destructa denuo reformat, pristinae formae restituit. *S. ERIZ. c. i. l. II. f. 259.*

ASCETICA.

Tria sunt praecipua, quae de Resurrectione, advertere debet Asceta. Primum est, ut possibilitatem illius bene apprehendat; qua in re S. Augustinus lucem praefert, dicens: tota hujus mundi administratio testimonium est resurrectionis futurae. Videmus hyemis tempore arbores spoliari pomis et foliis, sed et verno tempore speciem resurrectionis exprimere, quae quidem primo incipiunt surgere in gemmis, ornari floribus, vestiri foliis, postmodum pomis gravari. Interrogo te, infidelis homo, qui de resurrectione dubitas, ubi sunt ista, quae tempore isto, quo Deus disposuit, producantur? dic mihi, ubi latitant, antequam producantur? quae nusquam quidem videntur, sed tamen Deus, qui omnipotens est, secreta sua virtute producit. Sic et herba quae ante vixit et moritur rursus revirescit, ex semine: Ita et nostrum corpus reviviscet ex pulvere. *S. AUG. s. xxxiv. de verb. Apo.*

Alterum est, ut necessitatem, aut potius aequitatem resurrectionis bene apprehendat, quam quidem clare Athanasogoras indicavit, dum dixit: Nisi praemia manerent vitae sequentis, providentia iustitiae divina traheletur in dubium; quin etiam ipsis brutis miserabilior foret homo, qui religionis et iustitiae gratia se corporeis privat oblectamentis, et incommoda subito innumera. Ita quae virtus, religio, leges deliramenta forent ac detrimenta.

Tertium est, ut hujus resurrectionis spe se ad perfectionem semper majorem excitet, et sicut Appelles omnes suas picturas cum magna diligentia ac perfectione absolvit, quia aeternitati se pingere dixit; ita, et ipse omnia opera sua cum summa perfectione peragere studeat, eo quod aeternam pro illis mercedem, laudem, ac gloriam se receptorum speret. *ATHAN. de resurrect.*

CONCEPTUS PREDICABILES.

Ex occasione thematis : *Surrexit Dominus vere, et apparuit Simonis*; ostendi potest, quomodo quisvis Christianus cum Christo spiritualiter resurgere debeat, nempe. 1. Ut resurgat vere, id est, cum vera contritione, confessione, et satisfactione; alioquin enim ex defectu unius ex istis partibus, delecta duntaxat erit resurrectio, ut Samaelis a Pythionissa suscitati, diciturque tale, quod Episcopo Sardiensi dictum est: Nomen habes, quod vivas, et mortuus es. (Apor. III, 4.) 2. Ut resurgat integre: nam, ut S. Bonaventura recte advertit, Christus neque manum, neque pedem reliquit in sepulchro; sic tu a peccatis resurgas totus; qui enim adhuc manus operum, vel pedes affectuum mortuos habet, vel qui conversus iniusta bona, vel odium, vel aliud vitium non reliquit, nondum resurrexit. 3. Ut firmiter resurgat: exemplo Salvatoris, qui resurgens a mortuis jam non moritur; sic ergo et tu, inquit D. Bonaventura, perseveranter resurgas in conversatione, ut de cetero non moriaris in transgressionem, sed dicas cum Davide: Non moriar, sed vivam. (Ps. XVII.) Quis tota materia fusius tractata videri potest a Matthia Fabro concil. v. in Dom. Resurr. et ab Henrico Engelgr. in Cælo Empyreo in eodem Festo § 3.

Ex occasione thematis : *Surge qui dormis, et exurge a mortuis*: (Eras. 1, 14.) potest Auditor excitari, ut duplice gratia, quam per resurrectionem suam Christus nobis procuravit, participem faciat, scilicet resurrectionis et sepulchro peccatorum, et resurrectionis a corpore ignavia spiritualis, de qua quis loquitur Guarricus: Duplicem gratiam resurrectionis simplex Christi resurrectio præparavit, dum et quotidie reviviscunt a morte peccati per operationem mysterii, et hodie maxime resurgunt a somno corporis per devotionem gaudii: quis enim ille tam piger, ac tepidus, qui hostie audiens vocem illam omni gaudio plenam: *Resurrexit Dominus*: non lotus in exultatione suscitetur, non lotus reviviscit, et rearscat spiritu? Utraque ergo hæc resurrectio, quomodo practice fieri debeat, paulo fusius explicetur, et elaudatur denique concio ejusdem auctoris verbis: O anima mea, ego dormivi, et exurrexi, ait Christus. Surge et tu, quam

dormis, et exurge a mortuis, et illuminabit te Christus. An non, fratres, mortuus similis, qui adhuc sterit orlo jam sole, qui adhuc negligentia et socordia premitur, quasi desperato sepultus torpore, jam ubique gratia resurrectionis rutilante. GUARICUS s. III, de resurr. Vide hæc ipsa fusius apud Engelgr. in Cælo Empyreo in Festo resurr. § II.

Ex occasione thematis : *Hæc est dies, quam fecit Dominus, exultemus, et letemur in ea*: (Ps. CXX, 22.) potest explicari, quare in hæc die exultandum sit, nempe. 1. Quia est dies admirabilis, cum mors superetur, vita reparatur, aditus æternitatis reseretur. 2. Quia est dies inabilis propter gloriam Christi, in cujus faciem gloriosam desiderant Angeli, et Sancti prospicere. 3. Quia est dies desiderabilis: a caelis, ut reparentur riuus: a terris, ut illuminentur homines sedentes in tenebris, a mortuis, ut resurgant, et novam vitam participent. In altera parte concionis ostendatur, quam vere hæc dies etiam respectu cujusque hominis spiritualiter resurgentis sit admirabilis propter justificationem, que, teste S. Thoma, majus est opus, quam creatio cæli et terræ: et quam donum gloriæ beatificationis: amabilis propter gaudium et fructus, qui ex hac justificatione oriuntur: desiderabilis denique ob desiderium, quo Deus, Angeli, Sancti, iusti in terris, et in maxime, quibus cura nostræ salutis commissa est, justificationem nostram, et spiritualem resurrectionem desiderant. Quia de materia fusius agens Henricus Engelgr. in cit. concil. videri potest.

Ex occasione thematis : *Scio quod Redemptor meus vivit*; (Job. XIX, 25.) et in novissimo die de terra surrecturus sum: potest explicari gaudium, et solatium, quod qui que ex Resurrectione Christi, et sua percipere debet. Et 1. quidem ex resurrectione Christi, quia caput ipsius est, atque adeo ob illius gaudium et gloriam et congaudere oportet; et sperare, quod cum ille nunc cælos penetravit, etiam nos velut membra, si ei per gratiam adhereremus, in illos ingressuri simus. 2. Ex resurrectione nostra, que omnem lætiam absterget, et omnia, que hic propter Deum dimisimus, meliora restituet, ea vero, que hic passi sumus, copiose remunerabitur, dum, sicut socii passionum Christi fuimus, ita et gloriæ socii futuri sumus. Merito ergo hæc spes nobis perinde, ut S. Job in sina reposita, et pro solatio in adversis casibus esse debet.

MISCELLANEA.

VERITAS. — Eliam Ethnicos cognovisse resurrectionem, testantur verba illa Platonis: est certe, o Celes, maxime omnium ita, ut mihi videtur, ex mortuis reviviscentes homines fiunt, mortuorum supersunt animæ, atque bonis melius est, malis pejus. Job. XIX, 25.

Sol et Seneca: Desinunt, inquit, ista, non pereunt, et etiam mors, quam perimescimus, et recusamus, intermitit vilam, non eripit. Veniet iterum, qui nos in luce reponet dies. Equo animo debet rediturus exire, observa orbem rerum in se remeantium. Estas abiit, sed a ter illam annus adtuet: hyems occidit, referent illam sui menses: solis nox obruit, sed ipsam statim dies abigit. SEN. ep. XXXVI.

Narrat Nicephorus septem fratres a tempore Decii Imperatoris usque ad tempus Theodosii Junioris, annis scilicet ducentis in quadam caverna, sine corruptione sui aut vestium dormisse ad certissimam veritatem resurrectionis. SCOTTUS XXVII, Jul.

Sicut olim Josephus Patriarcha dixit Pharaonis: Tres propagines, tres adhuc dies sunt, post quos recordabitur Pharaoni ministerii tui, et restituet te in gradum pristinum, dabisque ei calicem juxta officium tuum. (Gen. IV, 13.) Ita et iustis olim continget, post tres enim dies recordabitur Deus ministerii, et servitii nostri, et in regiam coelestem assumet. Est autem prima dies passionis in hac vita, altera dies est dies mortis, et tertia resurrectionis universalis, de quibus Oseas locutus est, dicens: Vivificabis nos post duos dies, in tertia die suscitabis nos. OS. E. VI, 3.

Pulchre Minutius Felix resurrectionis possibilitatem sequentibus verbis persuadet: Vide, quam in solatium nostrum resurrectionem futuram, omnis natura meditatur. Sol demergitur, et nascitur: astra labuntur, et redeunt: flores ardescunt, et reviviscunt: post sentium arbuta frondescent: semina non nisi corrupta reviviscunt. Ita corpus in seculo, ut arboris tempore hyberno occultant viciditatem ariditatem mentis. Quid festinas, ut eruda adhuc hyems reviviscat, et redeat? expectandum etiam corporis ver est. Minut. Felix apud Fab. in auctar. them. III, in Dom. Resurr.

Hydrargyrum sive argentum vivum, licet in minutissimas partes dividatur, mox tamen in pristinam formam confluit et coalescit, si manu associetur, et conjungatur; quanto magis Deus partes corporis dissociatas et dilaceratas conjungere poterit. S. GREG. Niss. I, de creat. ho. XXVIII.

Alphora primum vermis est, post in piscem transit, rursus tunc consumptus extra aquam, ut amnis caro ab ossibus defluat; si in aquam remittatur, iterum carne vestitur, ut prius, et quasi renascitur, fitque longe vivacior, quæ si corruptus non fuisset. S. ALBERT. Magn. de ani. I, XXIV.

Cum parentes quidam cum filio ad S. Jacobum Compostellanum peregrinarentur, et in via filius a filia hospitis ad stuprum frustra pellectus, et ideo calice occulte in cucullum imposito, furti apud Judicem falso accusatus, et suspensus luisset, mater Compostella rediens, et filium in patibulo pendentem semel adhuc videre cupiens, vivum esse audivit, judicique id nunciare jussa est, qui cum in convivio existens gallinam et gallinam forte appositam haberet, mulieri dixit: Falleris, o mulier, filius tuus vivit, sicut hæc aves. Quo dicto mox gallus et gallina vivi surrexerunt, et in mensa ambularent, et in locum templo viciniam deportati septennio vixerunt, et pullum ac pullam similis, id est candidissimi coloris reliquerunt, sicut singulis septenniis item fit a sobole. Quodque mirum, licet peregrini illac transentes pennas ab illis auferant: nunquam tamen pennas illis delinunt. Faber in Auctar. th. III, in Fer. II, Pasch.

AUCTORES.

Jacobus Marchantius in Horto Pastorum tr. IV, lect. XII, XIV, et XV.

Henricus Engelgr. in Cælo Empyr. in Festo Resurrect. et in Luce Evang. p. 2, emil. XXI, et p. 1, emil. XXII.

Matthias Faber in Auctario them. II, et III, Dom. Pasch. et them. III, in Fer. II, Pasch. Item in opere tripart. conc. III et IV, in fest. Resurrect.

Antonius Datronellus in Calbec. Historial. cap. 1, art. 1.

Josephus Langius in Polyanth. V, eod. Laurentius Beyerlinck text. X, in Fer. I, Pasch.

SACERDOS.

QUOAD ESSENTIAM.

DEFINITIO. — Sacerdos est Clericus ad offerendum Deo inveniendum Sacrificium, aliaque Sacramenta administranda legitime ordinatus. S. Hier. *in epist. ad Nepot.*

Dicitur Clericus, vel quia de sorte Domini est, vel quia ipse Dominus est sors, seu hereditas illius. Sacerdos autem appellatur, vel quia sacra docet, ut Magister rerum sacrarum, vel quia est sacer dux, ad cœlum viam que verbis, qua exemplis ostendens, vel quia sacra dat, id est, SS. Mystra dispensat. Presbyter vero vocatur, quia ob munus suum excolit, eodem, quo seniores, honore ac reverentia dignus est. Porro omnia hæc Sacerdotum officia titulosque breviter complexus est S. Prosper dum dixit, dici non posse, quam sancti debeant esse Sacerdotes, cum ipsi sint, qui velut novi quidam Aarones incensum præcum Deo offerant, illius Majestatem placent, iustitie rigorem impediunt, iram et furorem illius avertant. Cum ipsi per Dei gratiam fiant divine voluntatis indices, Ecclesiarum Christi post Apostolos fundatores, fidelis populi ductores, veritatis assertores et defensores, falsorum dogmatum inimici, heresum flagella, baptizatorum patres, rerum celestium præcones, spiritualium conflictuum duces: honorum operum patroni, alphabetum virtutum, ac fidelium exemplaria. L. II, *de vit. cont.* vi, 2.

DIVISIO. — Dividitur in simplicem et curatam. Ille est, qui beneficio simplici, nullam animarum curam annexam habente, gaudet: iste, qui dictam curam sibi commissam habet. Et hic iterum subdividi potest in Parochum, Decanum, Episcopum, Archiepiscopum, Patriarcham, Cardinalem, Papam. H. Ser. v, 20.

ACTUS, SEU OFFICIA SACERDOTUM. — Esse Interpretem et Legatum Dei iuxta illud Apostoli: Pro Christo legatione fungimur, tamquam Deo exhortante per nos. Obsecramus pro Christo, reconciliamus Deo. Etsi enim sit unus Mediator Dei et hominum Christus Jesus, teste Apostolo, qui dedit semetipsum pro omnibus, quia tamen hic in terris amplius non habitat, Sacerdotes pro Vicariis substituit; hinc idem S. Paulus dixit: In quo positus sum ego Predicator et Apos-

tolus (veritatem dico, non mentior) Doctor Gentium in fide et veritate. II. Tim. I, 5.

Offerre thymiama orationis per officii divini recitationem, ut Azarias olim Oziae Regi thymiama offerre volenti indicavit, dicens: Non est tui officii, Ozias, ut adoleas incensum Domino, sed Sacerdotum, hoc est filiorum Aarou, qui consecrati sunt ad huiusmodi ministerium. (II. Par. xxvi, 48.) Id quod potiori iure de Sacerdotibus Novi Testamenti dici potest, de quibus recte Alexander Papa dixit: Ipsi Sacerdotes pro populo interpellant, et peccata populi comedunt, quia suis precibus ea delent atque consumunt. (ALEX. I, q. III, c. Sacrosanct.) Alium adhuc orationis huius finem et effectum assignavit S. Hieronymus; dicens: Orat Sacerdos Ecclesiam indesinenter, ut vincat populus, qui sub ipso est, hostes invisibiles Amalecitas, il est, Diabolum, qui assidue bellum movet eis, qui pie volunt vivere in Christo Jesu. (Dial. xxxvi, c. Si quis.) Quibus tandem tertium effectum superaddit S. Chrysostomus his verbis: Præsent Sacerdotes orationibus nostris ob eam rem, ut populi orationes, que infirmiores per se sunt, validiores illas complexa, simul in cœlum eleventur. Ho. lxxix, ad Populum.

SS. Missæ sacrificium offerre, aliaque Sacramenta administrare: ut S. Paulus indicavit, dum dixit: Sic nos existimet homo, ut Ministros Christi, et dispensatores Mystrorum ejus. (I. Cor. iv, 1.) Hinc S. Thomas ait, proprium Sacerdotis officium esse, esse Mediatorem inter Deum et homines, in quantum scilicet divina populo tradit, unde dicitur Sacerdos, quasi sacra claus. (II. p. q. xliii, art. 1.) Ob quam causam S. Paulus dixit: Omnis Pontifex assumptus pro hominibus constituitur in iis, que sunt ad Deum, ut offerat dona et sacrificia pro peccatis. Heb. iii, 1.

EX S. SCRIPTURA.

QUALITAS. — Sicut misit me Pater, et ego mitto vos. JOAN. xx, 21.

Sacerdotes tui induantur iustitiam, et Sancti tui exultent. Sacerdotes ejus iudicam salutari, et Sancti ejus exultatione exultabunt. Ps. cxxxix, 8 et 16.

Sancti erant Deo suo, et non pollutum nomen ejus; incensum enim Domini, et pacis Dei sui offerent, et ideo sancti erant. L. xxxi, 6.

Recedite, recedite, exite inde, pollutum nolite tangere: exite de medio ejus, mundamini, qui fertis vasa Domini. Is. lxi, 41.

Nemini dantes ullam offensionem, ut non vituperetur ministerium nostrum; sed in omnibus exhibeamus nosmetipsos, sicut ministros Dei, in multa patientia, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustiis. II. Cor. vi, 3.

Si quis mihi ministrat, me sequatur, et ubi sum ego, illic et minister meus erit. JOAN. xii, 26.

Omnia autem ex Deo, qui nos reconciliavit sibi per Christum, et dedit nobis ministerium reconciliationis. II. Cor. i, 18.

Sic nos existimet homo, ut ministros Christi, et dispensatores Mystrorum ejus. I. Cor. iv, 1.

Oportet ergo Episcopum (quidni et alium quemvis Sacerdotem) irreprehensibilem esse, unius uxoris virum, sobrium, prudentem, pudicum, hospitalem, doctorem, non violentum, non percussorem, sed modestum, non litigiosum, non cupidum, suæ domui bene præpositum, filios (saltem spirituales) habentes subditos cum omni castitate. Si quis autem domui suæ præesse nescit, quemodo Ecclesie Dei diligentiam habebit? I. Tim. iii, 1.

Talis enim decebat (et etiamnum deceat) ut nobis esset Pontifex, sanctus, innocens, impollutus, segregatus a peccatoribus, et excelsior cœlis factus, qui non habet necessitatem quotidie prius pro se hostias offerre, deinde pro populo. Hebr. vii, 26.

Labia Sacerdotis custodient scientiam, et legem requirent ex ore ejus, quia Angelus Domini exercituum est. MALACH. vii, 7.

Oculi ejus sicut columbe super rivos aquarum, quæ lacte sunt lecta, et resident iuxta fluentia plenissima. Cant. v, 12.

Bonus Pastor animam suam dat pro ovibus suis; Mercenarius autem, et qui non est Pastor, et cujus oves non sunt propriæ, videt lupum venientem, et dimittit oves, et fugit, et lupus rapit, et dispergit oves. JOAN. x, 11.

Attendite vobis, et universo gregi, in quo vos Spiritus S. posuit Episcopos (et Pastores) regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo. Act. xx, 28.

Labora sicut bonus miles Christi. Nemo militans Deo, implicat se negotiis sæcularibus, ut ei placeat, cui se probavit. II. Tim. ii, 3.

Solicite cura teipsum, probabilem exhibete Deo, operarium inconfusibilem recte tractantem verbum veritatis. Profana autem et vaniloquia devita, multum enim proficiunt ad impietatem. Ibid. 15.

Pascite, qui in vobis est, gregem Dei, non coacte, sed spontanea, secundum Deum; neque turpis lucri gratia, sed voluntarie, neque ut dominantes in cleris, sed forma facti gregis ex animo. I. Petr. v, 2.

Eritis mihi sancti, qui sanctus sum, ego Dominus, et separavi vos a cæteris populis, ut essetis mei. Lev. xx, 26.

Ipsium elegit ab omni vivente, offerre sacrificium Deo, incensum et bonum odorem, in memoriam placare pro populo suo. Eccl. xlv, 20.

Orans Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in iis, que sunt ad Deum, ut offerat dona, et sacrificia pro peccatis. Hebr. v, 1.

UTILITAS. — Non habebunt Sacerdotes et Levitæ, et omnes qui de eadem tribu sunt, partem et hereditatem cum reliquo Israel: Dominus enim ipsa est hereditas eorum, sicut locutus est illis. DEUT. xviii, 1.

Et suscitabo mihi Sacerdotem fidelem, qui iuxta cor meum, et animam meam faciat, et edificabo ei domum fidelem, et ambulabit coram Christo meo cunctis diebus. I. Reg. ii, 35.

Et nunc fratres mei, quoniam estis presbyteri in populo Dei, et ex vobis pendet anima eorum, ad eloquium vestrum corda eorum erigite. JEREM. vii, 21.

Non vos me elegistis, sed ego elegi vos, et posui vos, ut eatis, et fructum afferatis, et fructus vester maneat, ut, quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, det vobis. JOAN. xv, 16.

DIGNITAS. — Qui docti fuerint, sublevent quasi splendor firmamenti, et qui ad justitiam erudiunt multos, quasi stelle in perpetuas æternitates. DAN. xii, 3.

Vos autem genus electum, regale Sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis, ut virtutes annuncietis ejus, qui vos de tenebris vocavit in admirabile lumen suum. I. Petr. ii, 9.

Tu es, Domine, qui vitæ, et mortis habes potestatem; qui deducis ad portas mortis, et reducis. Sap. xvi, 13.

Videntes autem turbæ timerunt, et glorificaverunt Deum, qui dedit talem potestatem hominibus. MATTA. ix, 8.

Ecce dedi vobis potestatem calcandi supra serpentes, et scorpiones, et super omnem virtutem inimici, et nihil vobis nocbit. *LUC. X, 19.*

Qui tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei. *ZACH. II, 5.*

In anima tua time Dominum, et Sacerdotes illius sanctifica. In omni virtute tua dilige eum, qui fecit te, et ministros illius ne derelinquas; de illi partem, sicut mandatum est tibi primitiarum, et purgationis. *ECCLES. VII, 31.*

Qui vos audit, me audit, et qui vos spernit, me spernit. *LUC. X, 16.*

Presbytero humilia animam. *ECCL. IV, 7.*

Qui bene præsunt Presbyteri, duplici honore digni habeantur, maxime qui laborant in verbo, et doctrina. *I. TIM. V, 17.*

Nimis honorificati sunt quiescunt, Deus nimis conformatus est principatus eorum. *PS. CXXXIII, 17, n. 5, 9.*

Omnes quoque primitias, quas offerunt filii Israel, ad sacerdotem pertinent; et quicquid in Sanctuario offertur a singulis, et traditur manibus Sacerdotis, ipsius erit.

Sacerdotes malus. — Sacerdotes non dixerunt; ubi est Dominus? et tentantes legem nescierunt me, et pastores prevaricati sunt in me. *JER. II, 9.*

Quia tu scientiam repulisti, repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi. Erit sicut populus, sic sacerdos. *OSAE, IV, 6 et 9.*

Non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum: et munus non suscipiam de manu vestra. *MALAC. I, 10.*

Vos autem recessistis de via, et scandalizastis plurimos in lege; irritum fecistis pactum Levi. Propter quod, et ego dedi vos contemptibiles, et humiles omnibus populis, sicut non servastis vias meas, et accepistis faciem in lege. *IBID. II, 8.*

Peccata populi mei comedent, et ad iniquitatem eorum sublevarunt animas eorum. *OSAE, IV, 8.*

O sacerdotes, si nolueritis audire, et si nolueritis ponere super eor, ut detis gloriam nomini meo, ait Dominus exercituum, mittam in vos egestatem, et maledictam benedictionibus vestris, et maledictam illis: quoniam non posuistis super eor. *MALAC. II, 1.*

EX SS. PATRIBUS, ET DOCTORIBUS.

QUALITAS. — Sacerdos quasi communis quidam omnium Pater est; dignum est igitur, ut omnium curam agat, omnibusque provideat, sicut et Deus, cujus fungitur vice. *S. CHRYS. h. VI, in I. TIM. II.*

Nequid horrescis, quod ad tale ministerium me nitebaris inducere: indotumque societatis vestibus, Sacerdotum inserere dignitati, cum talem Christus a convivium congregatione separaverit? Splendore etiam vite, totam illummantis orbem, fulgere debet animus Sacerdotis. *Idem, I. IX de Sat.*

Tantum interesse debet inter Sacerdotem, et quemlibet virum probum, quantum inter coelum, et terram. Discriminis est. Nihil petulans, ac juvenile agere debet, veram temperantem ubique, ac probe moderatam vitam rationem praeferre. *S. ISIDOR. PELL. I. II, epist. 203.*

Cam igitur nihil excellentius in hoc saeculo Sacerdotibus, et cum dignitatem eorum oculis demonstramus, ut digne noscamus, quid fuimus, et quid sumus professione, actione potius, quam nomine demonstramus, ut actio respondeat nomini, et nomen cum operibus incidat. *S. AMB. c. III, de sac. dig.*

O Sacerdotes, si anima cujuslibet justis sedes est Dei, multo magis sedes, et templum Dei vos esse debetis: mundum, et immaculatum. *S. AUG. in c. XI Is.*

Cunctos, qui sacri altaris suggestu eminent tantum excellere oportet merito, quantum gradu, et dignitate. Nihil enim in mundo haberi potest indignius, quam si quis ad honorum fastigia sublimatus, meritis sit infimus; quid enim est imperium meriti expers, et vile? quid honorum proderit titulus, uti ipse defecerit homo? aut quid est dignitas indignis humeris imposita, quam gemmae manilique, lato carnove superstrata? *SALVIAN. MISSIL. I. II, ad Eccl. Cathol.*

Sit Sacerdos in cogitatione mundus, actione praecipuus, discretus in silentio, utilis in verbis, benignus in omnes, omnia considerans, humilitate bonorum socius, justitiae zelo erga improbus severus. *S. GREG. post. p. I, c. v et seq.*

Sicut ego excedo omnes creaturas, atque ab universis, quae a me facta sunt, segregor, ita et vos segregati estote ab omnibus,

qui non sunt sancti, nec Deo dicati; segregati autem non locis, sed affectibus, non regionibus, sed conversationibus. *S. GREG. ho. XI, in Lev.*

Mirum valde est, quod te solo sit Deus tuus contentus, neque velit a'iam praeter te hereditatem habere; tu vero eo non contentus, ad terrenas inlucis divitias, et hereditates: sufficiat tibi, queso, Deus tuus, sicut tu sufficis Deo tuo. *S. CYPR. in c. XVIII.*

Eum quippe, qui regendos alios suscipit, tanta decet gloria virtutis excellere, ut instar solis, caeteros veluti stellarum igniculos, in suo fulgore obscurat. Debet hujusmodi vitam habere immaculatam, atque compositam, ut omnes in illum, et in ejus vitam, veluti in exemplar aliquid excellens, intueantur. *S. CHRYSOST. ho. X, in I, ad Tim.*

Attendant studiosi sacerdotes, ut signum sine significato non ferat; id est, ut vestem sine virtute non portet, ne forte simul sit sepulchro foris dealbato, intus vero omni spurcicia pleno: quisquis enim sacerdos inducitur oratur, et honestis moribus non induitur, quanto venerabilior apparet hominibus, tanto redditur indignior apud Deum. *DEANAYES. op. Mansi, d. VII, d. 5.*

Sacerdotis est scire legem Domini et ad interrogationem respondere de lege. *S. HIER. sup. Aug.*

Sapientissimum esse oportet et perspicacem in omnibus Sacerdotem, et mille, ut aiunt, ex omni parte oculos habentem, quippe qui non solum sibi, sed etiam populo vivit. *S. CHRYSOST. de dignitat. Sacerdos.*

Multi sunt Sacerdotes et pauci sunt Sacerdotes, multi nomine et pauci in opere. *Idem sup. Math.*

Sacerdos humilitatem in mente et dignitatem in honore Sacerdotii servare debet. *S. GREG. in Reg.*

Sacerdotes honorum Ecclesiae non possessores sunt, sed dispensatores. *S. AUG. in Ep. I.*

UTILITAS. — O magna, et inelucta Dei instrumenta, sacerdotes, a quibus omnium populorum pendet beatus! Spiritus est, qui vivificat. *Act. Eccl. Med. p. XII, conq. II.*

Sacerdotes per Dei gratiam sunt divinae voluntatis Iudices, Ecclesiarum Christi post Apostolos, fundatores, fidelis populi duces, veritatis assertores, pravæ doctrinae hostes,

omnibus bonis amabiles, vindicæ oppressorum, patres in fide Catholica regeneratorum, praedicatorum caelestium, phalangis, praedicatorum invisibilium praedictorum. *S. PAVL. I. II, de vit. conc. c. II.*

Ipsi sunt Ecclesiae decus, in quibus amplius fulget Ecclesia; ipsi columnae firmissimae, quibus in Christo fundata innititur omnis multitudo fidelium. Ipsi januae civitatis aeternae, per quas omnes, qui credant in Christum, ingrediuntur ad Christum. Ipsi janitores, quibus claves datae sunt regni caelorum. Ipsi etiam dispensatores regiae domus, quorum arbitrio in aula regis aeterni dividuntur gradus, et officia singulorum. *Idem, c. III.*

Presbyteri, qui bene praesunt vita, et doctrina, digni habeantur a sublimitate duplici honore, scilicet, ut spiritualiter eis obediant, et exteriora bona ministrent. Boni enim dispensatores et fideles, non solum honore sublimi praemiari debent, sed et terrene, ut non contristerent indigentia sumptuum, et gaudeant obedientia spiritualium; instantior enim filii, si non humiliatur inopia, et crescit in illo auctoritas, cum videt se etiam in praesenti laboris fructum percipere, non ut abundant, sed ut non deficiat. *S. AUG. super I. Tim. v.*

Qui animarum curam pro Domino suscipit, ut errantes doceat, ut consolatur mœstos, vel temporalibus sustentet, vel renitentes ad remedia salutis protrahat, vel pastore destitutos gubernet, tunc secum plures ad Dominum perducit, sapiens est, quia sibi, ut sublimius cum Domino regnet, procurat. *GROS. sup. Prov. XI.*

DIGNITAS. — Sacerdotum est summa bonorum omnium, quae in hominibus consistunt. *S. IAN. ad Sagram.*

Sacerdos est miraculum stupendum, potestas ineffabilis, caelum attingit, cum Angelis versatur, cum Deo familiariter agit. *S. ERNE. ser. I. de Sac.*

Qui in terra versantur, his commissum est, ut ea, quae in caelis sunt, dispenseat: iis datum est, ut potestatem habeant, quam Deus optimus neque Angelis, neque Archangelis datam esse voluit. Habent quidem, et terrestres principes vincendi potestatem, verum corporum solum; id autem, quod dico Sacerdotum vinculum, ipsum etiam animam contingit, atque ad caelos usque pervadit. *S. CHRYSOST. I. V, de Sacerd. c. III.*

Sacerdotium est ipso etiam regno vene-

rabilius, et majus. Medius stat. Sacerdos inter Deum, et naturam humanam: illine venientia beneficia ad nos deferens, nostras petitiones illuc perferens, et Dominum iratum reconcilians. *1. l. ho. v. in is.*

Quanto anima corpore præstantior est, tanto est Sacerdotium regio excellentius: solvit enim, aut ligat, supplicio, vel remissione dignos. *S. CLEM. I. II, c. XXXIV.*

Sacerdotium in terris quidem peragitur, sed in celestium rarum classem, ordinemque referendum est; atque id per juram merito; quippe non mortalis quisquam, non Angelus, non Archangelus, non alia quavis creatura, sed ipse divinus Paracletus ordinem hujusmodi disposuit. *S. CHRYS. I. III, de Sacerd. c. III.*

Ipsi sunt Ecclesie decus, in quibus amplius fulget Ecclesia: ipsi janua Civitatis æternæ; per quos omnes, qui egressi in Christum, ingrediuntur ad Christum: ipsi janitores, quibus date sunt claves regni celorum: ipsi etiam dispensatores regie domus. *S. PROSP. I. III, de vit. act. c. II.*

Aurum non tam pretiosus est plumbo, quam regia potestate altior est dignitas sacerdotalis. *S. AUG. c. II, de dign. c. 96.*

Quis dabit, Sacerdotes Christi regum, principum, omniumque fidelium patres, et magistrorum censerit. *16. c. II, § 7, disc. 36.*

O potestas ineffabilis, que in nobis digna est habitare per impositionem manuum sacrorum Sacerdotum! O quam magnam in se continet profunditatem formidabile, admirabile Sacerdotium! *S. ERAN. de Sacerd.*

O Sacerdos Dei, si altitudinem cæli contempleris, altior es; si pulchritudinem solis, et lune, et stellarum, pulchrior es; si discretionem Angelorum, discretior es; si omnium dominorum sublimitatem, sublimior es; solo Deo, et Creatore tu inferior es! *CASSIAN. in Cat. gl.*

Vere veneranda Sacerdotum dignitas, in quorum manibus Dei Filius, velut in utero matris, incarnatur. *S. AUG. hom. II, Ps. XXXVII.*

Omnium quidem honorum magna est gratia, inter omnes autem maxima est sacerdotalis dignitas, si quis eam immaculate custodiat. *S. CHRYS. ho. XI, in Math.*

Ut enim, qui sacerdotium dixit, sacrorum simul omnium uno vocabulo significavit ordinem; ita et qui Sacerdotem, et Pontificem dixit, augustiorem, prorsusque divinum insinuavit virum, totius sancte conscientie

periliosum, in quo liquido, ac perpicue, sacratus omnis ordo suns et perspicit sit, et possit agnosci. *S. DIONYS. c. I, de Eccl. Hier.*

Flos sunt ecclesiastici germinis decus, atque ornamentum gratie spiritualis, Dei imago, respondens, ac sanctimoniam Christi, illustrior portio gregis Christi, ut Josephus Mansi illis accommodari posse ait. *S. CYR. de habitu Virg.*

Magna dignatio Domini, si tamen eam, sacerdos, cognoscas, quod velit Dominus Deus tuus esse pars tua, et hæreditas tua. Quid non habebis, si Deum habes? *OLEAST. in c. XVIII, Nu.*

Ascendit ad familiaris dignitatem; in opere creationis, non fuit qui adjuvaret Spiritum Domini, aut consiliarius ejus esset; in mysterio vero redemptionis nostræ voluit habere coadjutores, dicens: *Hoc facite in mei commemorationem.* Est ergo Sacerdos coadjutor Redemptoris. *PETRUS BLES. s. XLVII.*

Vide sacerdotum dignitatem, quod divina sit: Dei enim est remittere peccata; sic igitur illi honorandi sunt, ut Deus: nam quamvis indigni sint, quid hoc? Divinorum donorum ministri sunt, et gratia operatur per eos. *TUCOD. in r. Xv, Jo.*

Quemcumque ad sanctum altare divina vocat gratia, fidemque ejus electio S. Spiritus sacerdotali dignitate remunerat, eo ipso quod vocatur, et aliquid ad tale munus, profecto jubetur illi, ut tollat filium suum, quem diligit, Isaac, eumque Domino in terra visionis in holocaustum offerat. *RUFERTUS, Abb. I. VIII, in Gen. vi, 32.*

Hoc honore nihil in hac vita præstantius, et acceptabilius apud homines esse potest, nihilque etiam apud Deum beatius, si eo modo in eo militetur, quo celestis ipse Imperator jubet. *S. ACT. ep. 128.*

Nihil honorabilius sacerdotibus; omnis nostra spes, atque salus, et repositio promissorum honorum, in iis est. *FLAVIANUS, epist. ad Leonem Pap.*

ÆQUITAS. HONORES SACERDOTIUM EXHIBITI. — Honorate Sacerdotes et patres, et dominos; ut beneficos, et benevivendi auctores. *S. CLEMENS, I. VII, Const. Apost. c. XXXII.*

Honorate sacerdotium secundum Christum, et post etiam honorare oportet Regem. Sacerdotium enim est summa omnium honorum, que in hominibus existunt. *S. ION. M. I, epist. III.*

Sacerdotibus non ex terrena potestate dominus noster citius indignetur: sed excellenti consideratione propter eum, cujus servi sunt, ita dominetur, ut etiam debitam reverentiam impendat. *S. GREG. in epist. ad Maur. Imp.*

Sacerdotes merito non modo plus vereri debemus, quam vel principes, vel reges, verum etiam majore honore, quam parentes proprios, honestare. *S. CHRYS. I. III, de Sacerd.*

Sic de parentibus carnalibus ait Scriptura: *Honora patrem tuum, et matrem tuam, ut bene tibi sit.* Quique maledixerit patri, aut matri, morte moriatur; quanto magis de patribus spiritualibus verbis Dei monemur, honore, et charitate eos prosequi ut beneficos, et ad Deum legatos. *S. CLEMENS, Const. Ap. I. II, c. XXXIII.*

Ergo, Imperator, considera, si (Deus) illos dixit audientes, qui super cathedram Moysis sedebant; quanto potius, qui super cathedram Petri sedent, esse existimes audientes? *NICOL. Papa ad Mich. Imp. l. I, IX, vi, eod.*

Sacerdotes Christi vicarii sunt, et qui honorat Sacerdotem Christi, honorat Christum; et qui injuriat Sacerdotem Christi, injuriat Christum, ejus est vicarius, et Sacerdos. *S. CHRYS. hom. XVII, in Math.*

Si de Domini Sacerdotibus, qui vere patres sunt aliquid contigerit vos audire, quod confusionem piis mentibus ingerat, non infruitum, sed pudoratos filios Noe imitantes, paternam de reliquo verecundiam, contegatis, ut affluenti, quemadmodum et illi, benedictione repleti, moderante Domino, mereamini. *NICOL. Papa, dist. LXVIII, c. VIII.*

Si David regum justissimus, in Saul, quem constabat jam a Deo reprobatum et abjectum esse, manum militere non presumpsit; quanto magis cavendum est, ne manum detractionis, vituperationis, aut calumnie in Sacerdotes, qui sunt uncti Domini, mittamus? *S. GREG. I. XII, ep. III, ad Felic.*

Rogo vos, necinem judicate, præcipue autem Domini Sacerdotem, sed viva fide, pura conscientia, et efficaci poenitentia ad mysteria Dei accedite, atque ita sanctificamini: est enim Dei Angelus, seu mutius, qui offert ingredientium Sacrificium. *S. ANAST. Senatus s. de comm.*

Absit, ut quidquam sinistrum de illis arbitremur, qui apostolico gradui succedentes,

Christi Corpus sacro ore conficiunt; quorum industria facti sumus christiani, quique claves regni celorum habentes, ante diem iudicii quodammodo judicant. *ASTREUS, Pap. XI, q. III, c. eod.*

Vita illius laudanda est, qui venerationi habet Sacerdotes Christi, et non detrahit gradui, per quem factus est christianus. *S. HIERON. Ep. I, ad Heliod.*

Sacerdotes, quos Dominus suos esse voluit, non sunt leviter tractandi, nec lacerandi, vel temere accedendi, quoniam eorum causas sibi Dominus reservare voluit, et suo iudicio vindicare. *PABIAN. Pap. II, q. VII, c. eod.*

Omnes, qui adversus patres, id est Sacerdotes, armanur, infames esse censemus. *TELESPHORUS, Pape VI, q. I, c. eod.*

SACERDOS MALUS. — Vere magna confusio Sacerdotum, et omnium clericorum, quando laici inveniuntur fideliores ac justiores, quomodo autem non sit confusio, esse illos inferiores laicis, quos etiam esse æquales magna confusio est? *AUCTOR. oper. imp. hom. III.*

Aurum quippe obscuratum est, quia Sacerdotum vita, quondam per gloriam virtutum clara, nunc per actiones infimas ostenditur reproba; color optimus est mutatus, quia ille sanctitatis habitus per terrena, et abjecta opera ad ignominiam despectionis venit; dispersi sunt lapides sanctuarii in capite omnium platearum: ecce jam pene nulla est sæculi actio, quam non sacerdotes administrent: in capite omnium platearum dispersi sunt, quia et jacent per ministerium operis, et honorari volunt de imagine sanctitatis. *S. GREG. h. XVII, in Evang.*

Plerique sacerdotes suæ magis utilitatis causa, quam gregis, præesse desiderant, nec ut præsint, præses veri capiunt; sed magis, ut divites fiant et h. moreantur, suscipiunt sublimitatis eummen, non pro pastoralis regimine, sed pro solius honorifica ambitione, atque abjecto opere dignitatis, solam nominis appetunt dignitatem. *S. ISIDOR. I. III, sent. c. XXXVIII.*

Nihil est turpius, quam excellentem esse quemlibet eummen, et despiciabilem vilitate. Quid est dignitas indigno, nisi ornamentum in futo? et ideo eunolos, qui sacri altaris suggestu eminent, tantum excellere oportet merito, quantum gradu. *SALVIAN. I. II, ad Eccl. Gal.*

Ingrediuntur electi, inquit, sacerdotum manibus expiati, conlente patriam, et sa-

cerdotes ipsi per viam reprobam ad inferni supplicia festinant. Cui ergo rei similes dixerim sacerdotes malos, nisi aque baptismatis, qua peccata iustificatorum diluunt, illos ad regnum caeleste mittit, et ipsa postea in cloacas descendit. S. GREG. *loc. cit.*

Mali medici corpora, imperiti Sacerdotes animas occidunt. CUIAS II, *apud Platin.*

EX LIBELLO DE IMITATIONE CHRISTI.

QUALITAS. — Attende tibi et vide, cuius ministerium tibi traditum est per impositionem manus Episcopi. Ecce Sacerdos factus es, fideliter, et devotus in suo tempore Deo Sacrificium offeras, et teipsum irreprehensibilem exhibeas. Non alleviasti onus tuum, sed arctiori iam illogis ex vinculo discipline, et ad maiorem teneris perfectionem. L. IV, c. v, § 2.

Sacerdos omnibus virtutibus debet esse orotus, et aliis bonas vitae exemplum praeberet; ejus conversio non cum popularibus et communibus hominum viis, sed cum Angelis in caelo, aut cum perfectis viris in terra. *Ibid.*

Sacerdos sacris vestibus indutus Christi vice gerit, ut Deum pro se et pro omni populo suppliciter, et humiliter exoret. Habet ante se, et retro Dominice crucis signum ad memorandam jugiter Christi passionem. Ante se Crucem in casula portat, ut Christi vestigia diligenter inspiciat, et sequi ferventer studeat. Post se cruce signatus est, ut adversa quaelibet ab aliis illata elementer pro Deo toleret. Ante se crucem gerit, ut propria peccata lugeat. Post se, ut aliorum etiam commissa per compassionem delectet, et se medium inter Deum et peccatorem constitutum esse sciat, nec ab oratione et oblatione sancta torpescat, donec gratiam et misericordiam impetrare mereatur. *Ibid.* § 3.

O quam munde debent esse manus illae, quam parum os, quam sanctum corpus quam immaculatum cor erit sacerdotis, ad quem toties ingreditur auctor puritatis? Ex ore Sacerdotis nihil honestum et utile procedere debet verbum, qui tam saepe Christi accepit Sacramentum. Oculi ejus simplices et pudici, qui Christi corpus solent intueri. Manus pure, et in caelum elevate, quae Creatorum caeli et terrae solent contrectare. Sacerdotibus specialiter in lege dicitur: Sancti estote, quoniam ego sanctus sum, Dominus Deus vester. L. IV, c. xi, § 6 et 7.

DIGNITAS. — Grande mysterium, et magna dignitas Sacerdotum, quibus datum est, quod Angelis non est concessum. Solum namque Sacerdotes rite in Ecclesia ordinati, potestatem habent celebrandi, et corpus Christi consecrandi. L. IV, c. 5, § 4.

O quam magnum et honorabile est officium Sacerdotum, quibus datum est Dominum majestatis verbis sacris consecrare, labiis benedicere, manibus tenere, ore proprio sumere, et ceteris ministrare! L. IV, c. xi, § 6.

EXEMPLA CATHOLICA EXTERNA.

ESTIMATIO. — Deus, ut ostenderet, quanta sit dignitas Sacerdotis, Aaronem summum Sacerdotem, etiam ipse cum Maris sorore peccatum commiserit, non tamen eadem poena puniuit, sed satis habuit, per sororem lepra percussam castigare. (TABO. q. XXII in n.) Sed et in lege jussit pro suo peccato vitulum saginatum a Sacerdote offerri, quod sacrificii genus nungnam alias, nisi quando totus populus peccavit, exigit, ut ostenderet, Sacerdotem toto populo superiorem esse. *Ibid.* q. 1, in *Levit.*

Christus, ut S. Cyprianus testatur, usque ad passionis diem servavit honorem Pontificibus, et Sacerdotibus, et humiliter alias, nisi quando totus populus peccavit, exigit, ut ostenderet, Sacerdotem toto populo superiorem esse. *Ibid.* q. 1, in *Levit.*

Christus, ut S. Cyprianus testatur, usque ad passionis diem servavit honorem Pontificibus, et Sacerdotibus, et humiliter alias, nisi quando totus populus peccavit, exigit, ut ostenderet, Sacerdotem toto populo superiorem esse. *Ibid.* q. 1, in *Levit.*

S. Paulus oim accusatus, quod Sacerdotem debito honore non affectisset, protinus

crimen hoc a se propulsavit, dicens: Nescio hanc, fratres, quia princeps est Sacerdotum. Act. XXIII, 5.

S. Antonius ipsos Sacerdotes, teste Athanasio, in summa veneratione habuisse dicitur, solitusque iisdem caput submittere, benedictionem capere, et pro magno beneficio dicere, si accepisset. *In vita.*

S. Franciscus dicere solebat, se, si cui Sacerdotum in terram lapsus, et simul etiam Sacerdoti occurreret, prius Sacerdotis manum ad osculum expelliturum, deinde reverentiam Sancto facturum. (S. BOS. *in v. iv.*) Sed et indignum se iudicans tanto honore, solo diaconatu, quoad vixit, contentus fuit. S. BOS. *in v. c. iv.*

S. Martinus ab Imperatore Maximo ad prandium vocatus, arreptam pateram prius Sacerdoti, quem secum duxerat, quam Imperatori, tamquam magis digno, propinavit. (SEVER. l. I, *vit.*) Eidem cum aliquando Valentinianus Imperator ad se venienti non assurrexisset, atque etiam rem palatam subrautus negasset, subito flamma ex sede erumpens, vel invitum surgere, et quod petum erat, concedere coegit. (MANULUS, l. III, v.) Quam eandem historiam prosequens Baronius, justumque Dei ponderans iudicium circa Valentinianum demonstratum, rem ita enarrat, quod cum hic adveniente Sancto Martino Episcopo, e throno surgere, et coram eo in pedes erectus reverenter stare noluerit, ignis a sede ipsius egressus sit, qui ipsum adegit, non solum ut surgeret, Episcopo occurreret, sumque caput ejus manibus submitteret, verum etiam, ut ad pedes ejus se venerabundus prosterneret. BARON. *an.* 326, n. 15.

Constantinus Imperator tanto honore prosequebatur Sacerdotes, ut diceret, se, si Sacerdotem cum muliere publice peccantem videret, propriis eum vestibus tecturum. Idem integrum libellum, calumniis contra Episcopos et Sacerdotes refertum, accepit quidem, sed mox nec lectum comburi jussit, indecorum asserens, ut, qui iudicari ab aliis debebat, ipso iudicet. PUD. CHA., p. 1, c. vi, § 4, n. 4.

B. Maria Ogniacensis vestigia Sacerdotum summa demissione et reverentia deosculabatur. *Ibid.*, n. 5.

S. Hedwigis Poloniae Dux quam plurimos poterat Sacerdotes ad S. Missae officia celebranda conducebat, quos deinde ut manus capiti suo imponeret, et bene precarentur,

rogabat, asserens, saepe id sibi tam quoad animam, quam quoad corpus fuisse salutare. STRUUS, t. III, c. v.

Dequaeus S. Francisci Salesii Confessarius cum S. Angelo suo custodi secum visibiliter ingredienti et egredienti honorem primum detulisset; postquam tamen Sacerdos factus est, semper ipse praecedere Angelum jussus est. NADASI *in ann.*, ANGEL. *hebd.* XXIII, 8.

Marcellus Corvinus in vita Cardinalis Belarmio, tanta doctrina, raraque sanctitate insignis, tradit, quemdam apud eum propter certa delicta accusatum fuisse sacerdotem; quae ubi negasset delatus, innocentem iudicavit Eminentissimus, iniquis, verisimile nequitiam videri sacerdotem aliquod mendacii verbum prolaturum. MAXI *disc.* v, n. 10.

Gloriosus Franciscus ait fratribus suis: Audite, fratres mei, si Beata Virgo honoratur, ut dignum est, quia Filium Dei portavit in sanctissimo utero suo; si Baptista contremuit, et non audet contingere sanctum Dei verticem; si sepulchrum, in quo per aliquod tempus latuit, tanta reverentia veneratur; quantum debet esse sanctus, et justus, et dignus, qui jam non mortuum, sed glorificatum, et in aeternum victurum, in quem desiderant Angeli prospicere, contrectat manibus, corio, atque ore assumit, et aliis quoque porrigit ad sumendum. S. BRAN. *Sen.* to. IX, *serm.* xx, c. 1, ar. 7.

Cardinalis Baronius de Leontio Episcopo Tripolitano in Lydia scribit, quod cum ab Eusebia Augusta, muliere superba et fastuosa vocaretur, is ei hunc in modum responderit: Quod si velis, ut ad te veniam, conservata in omnibus Episcopis debita reverentia ego intrabo quidem ad te, tu vero subito de sublimi solio tuo descendens, reverenter mihi occurrens, et benedictionem a me receptura, caput tuum meis subijcies manibus; moxque ego sedebo, tu vero magna cum modestia stabis, donec a me sedere jubearis; si haec tibi placeant conditiones, veniam utique; seus vero, si illas abnuas. Hunc honorem Leontinus, tamquam Sacerdotio debitum ab Augusta exigebat; quem Episcopum Baronius proinde a nonnullis Regularum Ecclesiae appellatum fuisse dicit, propter exactam rituum Ecclesiasticorum observantiam, licet alias, a communionem catholica exclusus esset. BARONIIUS, *ann.* 325, n. 15.

Eusebius in historiis suis venerationem, qua Constantinus Magnus Ecclesiasticos, maxime in Concilio Nicæno propositus fuit, his verbis refert: Significabant hoc oculi submissi, rubor in vultu, decens ingruentis motus, morum humanitate Imperialisque clementie mansuetudine permixta, posita modica quadam sede non sedit, priusquam a ministris Ecclesie annueretur. *EUSEBIUS, l. III, de vi. Constant.*

Nicolaus IV. Papa ad Michaelem III. Imperatorem scripsit, eumque monuit, ut sacerdotes, qualescumque illi sint, ob amorem Domini, cui seruiunt, ubique veneretur: convenit enim, inquit, ut bene attendas, non quales sint sacerdotes Domini, sed quid ipsi Dei nomine loquantur; nec aliud quidquam in sacerdotibus spectare debes, quam quod ipsi in beneficium Ecclesiarum, et salutis tuæ laborent. Certum est enim, quod illis nequaquam inferiores esse dicere super cathedram Moysis sedentibus Scribis, et Phariseis de quibus Christus ait: *Quæcumque dixerint vobis, servate et facite, secundum opera illorum nolite facere.* Hoc igitur considerans, o Imperator, dicite: si Christus eos, qui super cathedram Moysis sedent, audiendos esse affirmavit, quanto magis eis, qui in cathedra Petri sedent, benigna, et morigerata præbeanda sunt aures? *BARONIUS, ann. 863.*

S. Vincentius Ferrerius in quodam sermone, reverentiam antiquitus clero deferri solitam, his verbis describit: Antiquitas, inquit, quando unus clericus transibat per viam, vel per vicum, omnes assurgebant, dicendo: Deus commendatum me habet in vestris orationibus: modo autem sunt tot vitia et vanitates Sacerdotum et clericorum, quod pejus loquuntur de ipsis, quam de Indæis ex illorum mala vita. *S. VINCENTI FERREI S. DE S. MARCE.*

S. Ephraem de Sacerdotio scribens, suadet, ne quisquam debitum sacerdotibus obsequium, et reverentiam exhibere detrectet, eo quod an tali honore digni sint, ignorent: quia ad hos recipiendum non est, sed ad Deum, qui Sacerdotes honorandos esse præcipit; dicit enim: Quod si de illo, qui sacerdos est, ignoras, dignusne an indignus sit tanta sublimitate, tu ob præceptum ipsius Christi eum non despexeris. *S. EPHRAEM DE SACERDOTIO.*

Basilius Imperator Leonem filium suum exhortans ad honorem et obedientiam Ecclesie, ejusque ministris exhibendam, ita lo-

quitur: Honor enim, qui sacerdotibus habetur, ad Deum refertur: et sicut propter te ministros tuos in honore habere justum est, ita et te propter Deum, sacerdotes ejus magnificare, et in pretio habere, sanctum. *BIBL. PP., t. V, c. III.*

Anacleti Pontificis Epistolam extare ferunt qua præcipitur summum honorem Presbyteris a fidelibus ferendum. Non solum igitur Presbyterum offendit, qui digne non honorat, sed et Pontificis edictum negligit atque contemnit, et eum gemini criminis reus existat, alteras irreverentie, alteras inobedientie poenas dabit, si modo poenitentiam non egerit: et correctus deinde tanto ministris Dei coluerit submissus, quanto erga eosdem insolentius se gesserat perversus. *MARCEL., lib. III.*

Theodosius Augustus quoniam iratus in Thessalonicenses supra quam quod justum æquumque esset animadversum fuerat, Mediolani ab Ambrosio Episcopo Ecclesie aditu prohibitus, palamque reprehensus, patienti animo pertulit, et commissum contentens poenitentiam egit. Vide quanta est Sacerdotis auctoritas, qui tanto Principi publice insultare non audent, et cui tantus Princeps populo inspectante cedere non erubuit! *MARCEL., Ibid.*

Idem Theodosius Imperator cum paschali quodam die Ecclesiam ingressus, intra chorum consedisset, audivit non eam locum purpuratorum esse, sed Sacerdotum, jubentique Ambrosio, ut inde recederet, obediit; post hæc Constantiнопoli ad Ecclesiam veniens, ut in choro sessum accederet a Patriarcha invitatus, nequaquam acquievit, magis Ambrosii sententiam sequens atque probans, qui ne Imperatores quidem Sacerdotum concessione satis dignos judicavit. *Idem, Ib.*

Mariam Egyptiacam Zoizims Abbas in deserto orantem corpore supra terram attolli vidit, supra aquas Jordanis ambulantem non mergi, et stupefactos congenare ante illam reverentie gratia voluit. At mulier Sacerdotalem in ipso dignitatem animadvertens, non permisit, sed e contra, honorem quo se indignum censuit, ei detulit majus quiddam existimans Sacerdotem esse, quam miracula facere: imo omnibus miraculis mirabilis judicans, ex pane et vino corpus et Sanguinem Christi confici, quod solis Sacerdotibus est datum. *Idem, Ib.*

FUGA SACERDOTII. — B. Ammonimus con-

tra voluntatem suam a furente populo ad sacerdotium et Episcopatum tractus, auriculam sibi succidit, dicens: Lex divina neminem præcis aure permittit fieri Sacerdotem. Cum nihilominus populi ad Timotheum Patriarcham recurrerent, ut eum per obedientiam adstringeret, utpote propter sanctitatem tali dignissimum gradu, quantumvis auribus et naribus destitutus esset; obstitenti itaque, sibi que violentiam inferenti populo, respondit intrepide: Linguam meam, propter quam vobis placeo, si me ulterius cogitis, propriis dentibus amputabo: et tandem sibi relictus est. *PER. ELES., ep. CXXIII.*

Non asimile nobis exemplum exhibent Vita SS. Patrum. de B. Theodoro, qui, cum Diaconatus Ordine insignitus esset, ut ad ulteriorem sacerdotii gradum progrediretur, vel Diaconatus manus exerceat, persuaderi nunquam potuit; cumque a suis hujus sui propositi causam edicere rogaretur, se pro divina voluntate exploranda orationem ad Deum instituisse respondit, in eaque se columbanam quandam igneam eorum languentem vidisse, indeque egressam audivisse vocem dicentem: Si instar columbe hujus, igne flagras caritatis, ministerio fungere Diaconatus. *VITA PP., p. 7, § 21.*

SACERDOS MALES. — In Revelationibus S. Birgittæ de libidinoso quodam sacerdote refertur, quod, cum sæpius, sed in cassum, ad se emendandum monitus fuisset, occiderit, ut, cum die quadam ad pasendum equum in pratium suum concessisset, plura oculis lapsa fuerint fulmina, quæ ei percusso subitam intulerunt mortem: et quidem, ut manifestum fieret supplicium hoc ei in sua impudicitie, et libidinis poenam accidisse, toto corpore ab ignibus illis manente, solæ aræntæ, et consumptæ sunt partes genitalis. *Revel., l. II, c. II.*

Fertur in narrationibus Patrum, vilis laicum quemdam suis oculis Sacerdotem Ecclesie, quam frequentabat, in crimine adulterii deprehensum: adisse eum tamen fidenter, et absque ulla dubitatione cum postero eis sacrificaret, ut ex manibus ejus sanctam Eucharistiam acciperet; postquam vero accepisset, petisse ab eo, ut frontem, quam habebat leprosam, cruce signaret; quod cum fecisset, lepram quidem tanquam spirituum manibus exidisse; frontem vero sanam, et nitidam apparuisse. Res profecto stupenda, et divini judicii plena. Facit miraculum vacuus gratia, ne præberetur locus obrecta-

tioni sacerdotum, et ne quævis judicarent; imo habuit gratie efficacitatem propter dignitatem sacerdotii, ut doceretur, eum ad sacerdotes minus, non ad homines, sed ad Deum nos ire, qui per eos nobis tribuit dona, nosque sanctificat, et facit quod is, qui eum file accedit, efficiatur voti compos: quodque nec vitium sacerdotis alterius fidei noceret, neque rursus sola vita sacerdotis nos ad credendum juvet; sacerdos enim quatenus homo est, infirmitate præditus, non potest juvare, ut neque tu rursus eum, cui par in infirmitate: homo enim homini prodesse non potest: ut sacerdos sacerdotii dignitate præditus gratiam sibi conciliat: siquidem donum Dei est sacerdotium, per gratiam vero efficitur Deo propinquior. *FRANC. TURRIN, l. II, de Hierarch. Ordin.*

EXEMPLA DOMESTICA.

S. Ignatius Sacerdotio jam decoratus integrum anni spatium ad se magis colligendum sumpsit, autumque præparandum, ut augustissimum Jesu Christi Domini nostri corpus, vivam veramque pro peccatis nostris hostiam, purius Deo Patri offerret in odorem suavitatis. *Vita, l. II, c. II.*

S. Franciscus Xaverius, quam maxima potuit cura, animum ad primum sacrum offerendum præparavit. Inter alia præcepta Societatis Comoricensibus data, singulariter illos admonebat, ut indignis Sacerdotibus entis piis in rebus faverent, eosdemque ad frequenter expianda peccata, et rem divinam faciendam pellicerent. Caveant, ne quidquam cuiquam, quod illorum estimationem laedere videretur, narrarent, scriberent, præterquam ei, qui remeant, si quando res posceret, afferre posset, ut violenter Sacerdotum vita is sci-ei et unus qui posset etiam curare. *(Vita, l. I, c. VI, l. III, c. XIII.)* Præpositorum vero summam in eo requirebat cautionem, ut ne temere quoslibet initiatos vellent sacris, sed viros tantum fide ac virtute diu spoliata, prudentiaque, et doctrina saltem in-dolore; hæc, enim præsidia Societatis Sacerdotes, et ex instituto vivanti, sine magno periculo carere non posse. *L. VI, c. XIV.*

S. Franciscus Borgias, ne ordine Presbyteratus indignus videretur, orare in dies Deum, corpusque castigare solitus erat; nec enim ignorabat illa sacra illius manibus

tractare, sacrilegio affine crimen esse. *Vit.* l. II, c. II.

P. Balthasar Alvarez postquam Sacerdos factus est, eo titulo cepit, magis adhuc in devotione crescere, et in familiari cum ipso Deo congressu, ad ejus mensam quotidie admittebatur. *Vit.*, c. VI.

P. Ludovicus de Ponte ad Sacerdotium rite suscipiendum mensura divinarum rerum commentatione studiosissime paravit. *Vit.*, l. I, c. IV.

Joannes Petrus Alsius, honesto loco natus, et communium litterarum cognitione haudquaquam destitutus erat; ob quam causam, etiam consentiente P. Generali, Sacris iustitiam potuisset, nisi tanto moneo imparem se ratus, antiquis habuisset rei familiaris ministerium. *Annus 1610, pro. Sit. Coll. Neap.*, f. 31.

Dominicus Nicolaus ea excellit modestia, tantamque habuit de gradu Sacerdotii estimationem, et neque ingenui, qua erit predictus, perspicacia, latinaque lingua intelligentia, neque multorum monitis, aut ipsius denique Praepositi Generalis litteris perscuderet se permisit, ut Sacerdotium suscipere. *Ibid. prov. mex. Do. prof. mex.* f. 539.

Bartholomaeus Alvarez Japonii laboribus destinatus, et ad Anstite Sebastianum Morales in Sacerdotem selectus, amplius laborem, honorem constantissime remisit. *An. 1613. prov. Lusit. dom. prof. Olys.* f. 735.

EXEMPLA PROFANA.

Pharao Rex Aegypti, etsi cunctos populos a novissimis terminis Aegypti usque ad extremos fines ejus subjecisset sibi, tamen, quom Sacerdotibus dederat, exemptam voluit. *Gen. xvii, 21.*

S. Hieronymus tradit, Aegyptiorum Sacerdotes ab omni seculari negotio ac turbis filios, in templis ac fanis semper esse commoratos, colorum et astrorum motu contemplando semper intentos, ab omni mulierum consortio remotos; dum vero cultui divino vacarent, illisque ministrarent, a carne et vino abstinuisse, pulcritiam una cum sobrietate inviolate servando. *In reg. Monach.*

Megalohyaemus Dianae Ephesiae sacrificulus semper eunuchus esse debebat, quia nefas credebant, deae pudoris praesidem lascivum deservire. *Alex ab Alexand.*, f. 2.

Cybeles Sacerdotes membrum genitale sibi

quodam lapide abscondebant, ut casti viverent. Alii Athenis hibeant cicutam, ut vira genitalis membri amitterent. Mulieres vero initiaturae lectos sibi ex urticae foliis substernebant. *Tector. in offic.*, l. I, c. II.

Plutarchus de sacerdotibus refert ministrorum Romanorum, qui diabolo, mendaciorum patri et auctori famulabantur, in tanta fuisse veneratione, adeoque estimatos fuisse veridicos, ut in nullo penitus iudicio pro quaevumque causa ad juramentum astricti fuerint, quin potius in quibuscumque etiam gravissimi momenti rebus sola eorum assertio, undumque verbum, jurate aequivaleret veritati. *Plutarch.* in *probi.*

Gentiles, ut observat Baronius, etiam quoad imperium politicum, sacerdoti suo obediebant: nam, ut Strabo de Aethiopiis scribit, apud illos sacerdotibus erat summa potestas, adeo etiam nonnumquam Reges occidi imperarunt, alium in illius locum iuxta beneplacitum eligendo. Sacerdotes Aegyptii leges promulgabant, iudicesque populi erant. In Persia, Magi sacerdotes omnium regnarunt, postea vero, mutata hac regiminis specie, nihilominus in tanta existimatione permanserunt, ut eorumdem consilio regnum gubernaretur. In Republica Romana Augures tanta auctoritate pollebant, ut (sicut Tullius refert) unus illorum consilia senatus annulari, consulesque deponere poterit. Haec omnia referunt Annales Ecclesiastici. *Bano.*, an. 57, n. 34.

Diodorus de sacerdotibus Aegyptii scribit, eos redditus publicos in tres partes dividere solitos fuisse: priorem vero eorum portionem percipiebat sacerdotum collegium; unde Philo, libro de sacerdotio, hanc deducit consequentiam, dicens: Ex his rebus liquet, iuxta Regis iudicium, sacerdotes aequiparari maiestate atque honore Regibus, siquidem illis, tamquam principibus, conferri tributa imperat. *Dion.* l. II, de *sacr. Aegypt.*

Alexander Magnus, tametsi notitiae veri Dei expertus esset, tamen cum tot esset regnorum gloriosus victor, et exasperatus a populo Hebraeo, Ierosolymam missis exercitum, ut se per totius Leviticis ordinis stragem de injuriis receptis vindicaret: Jaddo vero Sacerdos vires suas ad resistendum impares esse videns, vestimentis Pontificalibus solemniter indutus, multisque aliis sacerdotibus stipatus, ei occurreret. Alexander mox ad eorum conspectum ira deposita, placatus, sacerdotem non solum non indigne habuit,

verum etiam summe veneratus est, et omnia, quae postulavit, ei gratiose concessit. Cumque, cur id fecisset, interrogaretur: Non hunc adoravi, respondit Alexander, sed Deum, cuius sacerdotio fungitur. *Joseph.* l. XI, *antiq.*, c. VIII.

SIMILITUDINES.

QUALITAS. — Sicut artifex ex omnibus lapidibus eligit meliores, et ponit a foris in facie aedificii, ceteros autem lapides qualescumque mittit intus. Sic Ecclesia meliores christianos eligit, et ponit in facie Ecclesiae, id est, alios facti sacerdotes, alios diaconos, ceterosque ministros Ecclesiae. *Auctor. ep. imper. ho.* 40.

Sicut lapides, qui sunt intus in aedificatione, nemo aspiciit, sed eos qui foris sunt considerant omnes; sic secularium hominum vita ac mores, neque sic considerantur, neque sic nocent Ecclesiae, quamvis omnis populus secularis fuerit indisciplinatus, tamen si clerici boni fuerint, tota Ecclesia speciosa videtur. *Ibid.*

Sicut vinum vas specialius, et diligentius preparatum, in quo servetur, exigit, quam panis; sic sub specie vini sanguis Christi commendus solis Sacerdotibus conceditur, tamquam vasis Domini ad hoc specialiter consecratis, et sacra religione constrixis, et virtutum pulchritudine excellentius praedictis. *S. Thom.*, *opus.* 58, c. XXIX.

Sicut soli oculi nostri inter omnia alia membra nostra lucem habent, illisque Deus communicavit lumen, ut corpori, multisque operationibus ejus, qui a visu oculorum dignatur, ductum praesent; eadem proportione dicere possumus, quod Deus in mystico Ecclesiae suo corpore sacerdotes, velut partem magis nobilem, hand secus ac oculos collocavit, magisque illis lumen, sive, bonorumque spiritualium et aeternorum notitiam contulerit, ut, hac ratione, aliis ductis loco serviant, divinaeque gratiae bona communicent. *S. Ista.*, l. II, *ep.* cxxi.

Sicut cor inter alia membra in corpore humano est primum mobile, ita quoque sacerdos in Republica est primum, et praecipuum omnium honorum gratiae instrumentum, in quo vita animae consistit; et sicut a corde spiritus vitales corpus vivificantes, illique calorem, motum, et vitam subministrant in omnes corporis partes transfunduntur, ita pariter a Sacerdotibus in alios

spiritus vitales gratiae Sacramentorum, aliorumque honorum spiritualium transmittuntur. *S. Cyrill. Alex.*, c. III, in *Isaia.*

Sicut nauta periculis maris tempestatibus jactati, ad accensas in altis turribus facies iter dirigunt, eursumque intendunt; ita sancti homines variis infestissimi saeculi agitati procellis, in Sacerdotum vitam ac mores, tamquam in lumina quaedam clarissima, oculos intendunt. *Acta Mediol.*, l. IV, c. I.

Sicut fulgidissimum aurum, licet luto contaminatum non percipit detrimentum, neque speciosissima margarita ex contactu quarundam immundarum specierum: ad eundem modum, nec Sacerdotium ab ullo sordidum redditur, quatenus etiam indignus sit is, qui illud suscepit. *S. Erua.*, l. I, de *sacerd.*

Sicut macula in lino candido apertius, quam in veste pellicea vel rustica conspicitur; ita quoque defectus aliquis in homine saeculari non asque, ac in sacerdote aliquo notatur. *MANU.* d. I, n. 7.

Sicut pretiosam vestem exigua quavis macula turpius decolorat, ita a nobis multo magis exigitur justitia, cum in aliis movet, in nobis sit gravis macula. *S. Baan.* de *triplici custod.*

Sicut si servus nostros quispiam caedat, non in servorum nostrorum injuriam caedit: et si a quoquam filius verberetur alienus, in supplicio filii pietas paterna torquetur; ita cum servus Dei a quoquam heditur, Majestas Divina violatur. *SALV.*, l. IV, de *prov.*

Sicut honor, qui propter Deum Sacerdotibus impenditur, multum parit fiduciae (propria enim sibi facit Deus, quae in servos suos collocantur) ita et illorum contemptus nullam e supernis penam nobis deseret. Igitur, sicut suum esse honorem, ita contemptum ducit. *S. Chrys.*, *ho.* lxxi, in *Gen.*

Sicut Imperator palatium, in quo fixam habet sedem, splendidissime exornatum habet, in aliis autem locis, ubi tantum in transitu hospitatur, levivorem ornatum requirit; ita Deus vult Sacerdotes, in quibus quotidie habitat, splendidissimis virtutibus exornari, minorem vero ornatum a laicis, in quibus rarius hospitatur, requirit. *Fab. cont.* VII, in *Do.* IV, post *Pent.*

Sicut in familia bene constituta nullus esse debet, qui officis vacet, ut veteres dicebant; ita in Dei gubernatione nullus sustinetur otiosus, nullus, qui consertis ma-

bus sedere debeat, juxta illud Servatoris nostri: Posui vos at catis, et fructum asseratis, et fructus vester maneat. PALEOTUS, p. 7, ser. 1, ad Cler.

Sicut in arbore non satis est, si in uno tantum, aut altero ramo fructus hi proveniant, sed unilique eum pomis conbectum, et onusum, et præ pondere inclinatam spectare oportet; ita Sacerdotes nequaquam muneris suo satisfaciunt, si aliquo tantum tempore, aut aliqua tantum in re ministerium suum rite obeant, sed, ut Apostolus ait, per omnia placentes, et in omni bono fructificantes esse oportet. *Ibid.*

NECESSITAS. — Sicut caput, et oculi, qui gressibus nostris præstant, et vias nostras dirigunt, semper contendunt, ut illud erectum sit, hi vigilent, et excubias agant; ibique nisi fiat, pedes deviant et errant, et corpus universam periculo casus expostum est; ita nisi Sacerdotes, qui caput et oculi sunt corporis mystici, erecti et vigantes sint, facile populus ipsis commissus de via deflectit, et devium iter ingreditur non sine manifesto vitæ periculo. S. AUG., p. 2, *Post.*, c. III.

Sicut si pars aliqua domus fuerit corrupta, facilius est reparatio; quando autem ipsum fundamentum quassatum est, non nisi labore, et sumptu maximo error hic corrigitur; ita si populi peccaverint, facile per penitentiam et Sacerdotum solertiam charitatem corriguntur; secus vero accidit, si ipsi Sacerdotes, velut fundamenta spiritualis edificii labefacta, corruerint. S. CHRYS., *hom.* XLVII.

Sicut navis eo pergit, quo gubernator gubernaculum tenens eam impellit; ita populus eo tendit, quo Sacerdos dirigit. LABARE, *tit. Sacerdos.*

UTILITAS. — Sicut oves Jacobo Patriarcha commissa tales habuerunt colores, quales in virgibus, quas canibus ipse imponerat, conspexerunt; ita tales populus mores, assumet, quales in Sacerdotibus curam ipsius gerentibus conspexerit. *Gen.* XXV, 27.

Sicut stomachus accipiens cibum coquit in seipso, et per totum corpus dispergit; sic et Sacerdotes accipiunt scientiam sermonis per Scripturam a Deo, et eam in se excoquunt, ill est tractantes et meditantes apud se, universo populo ministrant. S. CHRYS., *hom.* XXXVIII, in *Matth.*

Sicut apes de divinarum Scripturarum flosculis suavia mella condiciunt; ita Sacerdotes, quicquid pertinet ad medicinam ani-

marum, oris sui arte componunt. S. AMBR., *serm.* XIII.

DIGNITAS. — Sicut si Rex aulico cuiquam sigillum suum pro libito usurpandum offerret, magra huic aulico gratia, dignitasque a Rege oblata crederetur; ita cum Deus characterem et potestatem absolventi et consecrandi pro beneplacito suo exercendam dederit, merito summi ei dignitas gratiaque obtigisse creditur. LANCIZ., p. 2, *opus.* XIII, c. III, n. 195.

SACERDOS MALES. — Sicut in corpore, si aliquod infirmatum fuerit membrum, non omnino languet et stomachus; si autem stomachus languerit, omnia membra inveniuntur infirma; sic si aliqui Christianorum peccaverint, non omnino peccant et sacerdotibus; si autem et sacerdotibus fuerint in peccatis, totus populus convertitur ad peccandum. *Auct. op. imp.* h. XXXVIII.

Sicut agricola videns arborem pallentibus foliis marcidam, colligit quod hesarum in radicibus habet; ita cum videns populum indisciplinatum et irreligiosum, sine dubio cognoscet, quia sacerdotium ejus non est sanum. *Ibid.*

Sicut lignum vitis optimum est, cum ligno adhæret, cum disjungitur, in nullo utile, nisi ad suspensionem fornacis Babylonice, illa enim malleolis succenditur, ut dicitur Dan. III. (REGO CAR. in, c. XVIII, Joan.) Ita est de Clericis, et Religiosis, quando Christo adhærent, optimi sunt, et multum fructum faciunt; quando autem a Christo separati sunt, nutrimentum sunt ignis peccati in presenti, et in futuro ignis infernalis. Ligna itaque vitis tanto sunt contemptibiliora, si in vite non manserint. S. AUG., *ap. Manst. disc.* XXX, v. II.

Sicut stultus esset infirmus ad mortem ut que languens, qui cum sanari non possit, nisi per venie incisionem, illam tamen admittere nollet, eo quod chirurgus lanceolam non habent auream, sed ferream. Simili modo vos, qui in peccato mortali estis, absolute sacramentali, tamquam unico remedio, indigetis; cur ergo vultis sacerdotem aureum, quando sacerdos ferreus. id est, malus, necessitati vestre æque potest succurrere? Hinc recte dixit nonnemo de talibus sacerdotibus: Si bene vixerint, eorum est iurum, si bene docuerint, nostrum; accipite, quod vestrum est, et nolite discutere, quod alienum est. *Auctor. op. imp. hom.* XLIII.

MOTIVA.

ad statum sacerdotalem digne suscipiendum, et conservandum.

DIGNITAS status sacerdotalis: quod motivum S. Ambr. sequentibus verbis indicavit: Separavit Deus Sacerdotes a populo, et præcepit Moysi, ut montem cum Sacerdotibus ascenderet, populus autem deorsum staret. Vides divisionem? nihil in Sacerdotibus plebicum requiri, nihil populare, nihilque commune cum studio et uso, et moribus multitudinis incoadita; sobriam a turbis gravitatem, seriam vitam, singulare pondus dignitatis sibi vindicat sacerdotalis. Quomodo enim potest a populo observari, qui nihil habet secretum a populo, et a multitudine dispar? quid in te miretur, si sua in te cognoscatur? si nihil in te aspiciat, quod ultra se inveniat? S. AMBR., l. I, *ep.* VI.

NECESSITAS: nam, ut sapienter, advertit S. Chrysostomus, non est nobis species una parata, sed bellum nobis varium, ac multiplex propositum, variis multiplicibusque adversariis constans, nec omnibus eodem armorum genere utentibus, nec eodem nos stratagemate oppugnantibus: quomobrem, qui eosdem expugnare et retundere gestit, omnes eorum artes et lectus percaleat, necesse est, inque omni conflictu genere sit versatissimus. (S. CHRYS., l. IV *de Sacerd.*) Periculatur quippe (ut Sanctus Bernardus dixit.) Sacerdotis castitas in deliciis, humilitas in honoribus, pietas in negotiis, veritas in multiloquio, et charitas in hoc nequam sæculo. Hinc recte Sanctus Augustinus dixit: Nihil est in hac vita, et maxime hoc tempore, difficultius, laboriosius, periculosius Episcopi, Presbyteri, aut Diaconi officio. *De conv. a Cleric.*, c. xxx. *Ep.* XLVIII, ad Valer.

ECQUITAS: sic enim de idololorum Sacerdotibus dicebat Demosthenes: Equidem arbitror, cum oportere, qui sit templum ingressurus, et vasa sacra ac canistra tractaturus, et rerum ad Deos spectantium curam habiturus, non certorum duntaxat dierum numero, sed per totam vitam, pure vivere; ideoque nec supra vesci, nec hederam tangere tibi licebat, quia libi linis sunt symbolum. (*In orat. conc. Theocrat.*) Sic etiam Sacerdotibus antiqui Testamenti dictum est: Mandamini,

qui fertis vasa Domini: (ISAIA LI, 11.) quanto magis a Sacerdotibus novi Testamenti summa sanctitas, puritasque requiratur?

AUDACITAS: nam Sacerdotes, teste Sancto Chrysostomo, sunt muri Ecclesie; sicut ergo muri præ reliquis urbis partibus impetum hostium sustinere, ideoque bene solidi et maniti esse debent; ita et Sacerdotes in virtute et sanctitate bene fundatos esse oportet, ut Ethnicorum et Hæreticorum impetum sustinere queant. (*Hom.* X, in *Matth.*) Imo alibi idem Sanctus dicere ausus est: Monachorum quidem multum et ingens certamen esse, sed qui volit ejus instituti sudores cum Sacerdotii administratione conferre, tantum inter illa duo discrimen reperitur, quantum inter privatum, et Regem intervallum. Lib. VI, *de Sacerd.*

GRAVITAS ruinæ Sacerdotum malorum, quam S. Hieronymus clare sequentibus verbis expressit: Grandis dignitas Sacerdotum, sed grandis ruina, si peccant. Lætatur ad ascensum, sed timeamus ad lapsum. Non est tanti gaudii excelsa tenuitas, quanti meritis de sublimioribus corruisse: nec enim solum pro nostris delictis rationem, sed pro omnium, quorum abutimur donis, et nequam sumus de eorum salute solliciti, Deo reddere cogemur. *Super Ezech.*, l. II. Hinc S. Gregorius ad stipulatus ait: Nos, qui Sacerdotes vocamur, supra ea mala, quæ propria habemus, alienas quoque mortes addimus, quia tot occidimus, quot ad mortem ire quotidie tepidi et jaecentes videmus: tunc enim subjectus moritur sine te, quando in causa mortis te contradictorem pertulerit; nam morti, cui non contradicis, adjungis. (*Hom.* II, *sup. Eze.*) Duplici ergo, juxta Gratianensem, titulo rei erunt, si officio suo desint: altero, quod legem Dei violant, altero, quod gratis pacem suam manducantes, alio sanguine pascentur. (*In Silva, loc. con. t. Cleric.*) Ob hanc causam Beesens ait, non solere Deum peccata populi gravius plectere, quam per ruinam Sacerdotum; facere enim tunc, quod fecit Sampson, qui, concessis fortiter columnis domus, in qua Princeps, et populus epulabantur, eadem ruina omnes alios secum involvit. (L. III, *regul. Sacerd.*, c. XVI.) Addit S. Gregorius: Major metuenda est locis illis calamitas, ubi tales intercessores (nisi Sacerdotes) ad locum regimini adducuntur, qui Dei in se iracundiam magis provocant, quam per semetipsos placare de-

buerant. (*Apud Bes.*, l. VI, c. XIV.) Ut merito S. Bonaventura in hanc lamentationem proruperit: Heu, heu, heu, Domine Deus, egressa est de senibus iniquitas, et iudicibus, scilicet senioribus, qui populum tuum regere debebant. Heu Domine, ipsi sunt in persecutione tua primi, qui videntur in Ecclesia tua primum diligere, et regere principatum. *Ibid.*

Ad Sacerdotes honorandos, et amandos.

Quia potestatem habent amplissimam: nam, teste S. Bernardo, potestas Sacerdotis est, sicut potestas Divinarum Personarum, quia in panis transubstantiatione tanta requiritur virtus, quanta in mundi creatione; unico verbo omnes produxit Deus mundi hujus creaturas: *Dixit, et facta sunt.* Sacerdos pariter pauculis verbis Creatorem universi de throno caelesti descendere, subque speciebus sacramentalibus se occultare facit, substantiam panis et vini in sacratissimum ejus transmutata corpus. Sacerdos suo ministerio, inquit idem sanctus Bernardus, transfert verissimum corpus Christi de empyreo caelo ad ipsum altare sacrum. (S. BERN. t. I, sess. XX, ar. 2, c. VII.) Sanctus Vincencius Ferris ad idem discurrens intentum, ait: Sacerdos existens in terra, habet potestatem, ut aperiat coelos, et faciat descendere Filium Mariae in altare in manibus suis. Magnè utique, item subjungit Sanctus, attribuitur miraculo, mamma Moysis de caelo depluens, Eliasque ignis e caelestibus sphaeris eductus: majus mirabile est hic, quoniam Sacerdos, nec de aere, nec de sphaera ignis, nec de caelo lunae, Mercurii, aut Martis, nec de caelo stellato, seu firmamento, aut crystallino, sed de caelo empyreo, facit Christum descendere. Admiramur omnes Josue, dum propter stetit solis eursum: *Sol contra Gabaon ne movearis*; pariterque Dominus, siquidem sol stetit, obediens Deo regi hominis. Sed miraculorum maximum in ultima contingit cena in coenaculo Sion, ipsumque perseverabit ad finem usque innumerabilem saeculorum, quando sol Justitiae Christus promptissime obedit, et obediit linguae Sacerdotis. S. VINCENT. FERR., sess. I, in festo corp. Chr.

Quia sunt dispensatores mysteriorum Dei, uti Sanctus Ambrosius indicavit dicens: Sacerdotis officium est Spiritus Sancti; sicut enim tertia sanctissima Trinitatis persona honorum, honorumque spiritualium est thesaurarius, ita Sacerdotes instituti sunt, ut

sint eorumdem thesaurorum dispensatores, quos proinde Apostolus vocat *dispensatores mysteriorum Dei*. S. AXBA. l. de vid.

Quia sunt iudices mundi; nam Sacerdotis thronus, teste Sancto Chrysostomo, in caelo collocatus est, et de caelestibus negotiis pronuntiandi habet auctoritatem: quid cum tanto honore conferri potest? A terra iudicandi principalem auctoritatem sumit eolum: Nam iudex sedet in terra. Dominus sequitur servum, et quidquid hic in inferioribus iudicavit, hoc ille in supernis comprobabit. (S. CHRYS. hom. v, de verb. Isaia.) Haec auctoritatem Sanctus Petrus Damianus in quodam sermone de Sancto Petro his verbis admiratur: Praecepit Petri sententiam sententiam Redemptoris, quia non quod Christus, hoc ligat Petrus, sed quod Petrus, hoc ligat Christus. O quam potens dignitas, quam digna potentia! iudicat Petrus, et Petri iudicia confirmat omnipotens, et est in manu Petri manus Altissimi, solusque ille efficitur familiaris. Quis unquam Rex, aut Monarcha reperietur, qui regni sui ministris tantam delegavit potestatem, ut absolvere possint omnia delicta lese Majestatis, etiam in primo capite, ut tollere possint omnes condemnationes, omnes rescindere etiam ab ipso Principe fulminatas sententias condonare omnia scelera, quantumvis enormia contra ejus Majestatem commissa eosque, qui illa admisserunt, praeter impertitam delictorum veniam, filios declarare adoptivos, et regni ejusdem Regis, a similibus sceleratis offensis coheredes? Quae profecto similitudo optime servit ad exprimendam quaedam auctoritatem in remittendis peccatis, gratiam infundendam peccatoribus in amicitiam Dei restituendis, dandamque beati illius regni investituram, et possessionem concessam. S. PETRUS DAM., ser. XXVII.

Quia sunt Patres totius orbis; uti iterum Sanctus Chrysostomus indicavit dicens: Quasi communis quidam totius orbis pater, et Sacerdos. Dignum igitur est, ut omnium curam agat, omnibusque provideat. Ideo quoque in quodam Canone haec verba leguntur: Sacerdotes pro populo interpellant, et peccata populi comedunt, quia peccata precebus suis delent, atque consumunt. (S. CHRYS., in I Timoth., c. II.) Hinc et S. Augustinus: Talem, ait, oportet esse Domini Sacerdotem, ut quod populus pro se apud Deum non valuerit, ipse pro populo mereatur quod proposuerit impetrare. S. AUG. in Ps. xvi.

Quia sunt Ductores hominum; uti Gulielmus Durandus advertit dicens: dicitur autem Presbyter, quasi alii vivendi praebens iter, vel praebens beatum iter, videlicet populo Dei de mundi exilio ad patriam Paradisi. DURAND. in Ratio. Div. off. l. II, c. x.

Quia sunt Forma gregis christiani, juxta Hagonem, qui verba illa S. Petri: Forma facili gregis ex animo, sic exponit: Id est, perfectio; in hoc monet eos ad regulam et exemplum exterioris bonae conversationis, et ex animo; moxque propriam illius nominis formam in haec verba explanat significationem: Formam dicit, ut ad ejus aspectum alii minores informetur, et concipiant fastus similes. (HUGO CAR. in I. Petr. c. v.) Hinc et S. Hieronymus: conversatio tua, inquit, quasi in speculo consuitata, magister es publicae disciplinae: quidquid feceris, omnes faciendum putant. S. HIERON. in ep. ad Heliod.

Quia sunt Speculatores Ecclesiae; uti Dionysius Carth. notavit, qui super illa verba Ezechielis, *Speculatorem dedi te domus Israel*, ita scribit: Quemadmodum speculator Principis in turri locatur, ut undique circumspiciat, et quidquid adversitatis venire videt, domino, et populo suo annunciet; sic pastor, praedicator, praelatus, seu doctor, populo insidias daemonum, pericula vitiorum, penitentiae fructum infirmare sollicite debet. Hugo Cardinalis eadem verba ita exponit: Speculatorem, inquit, dedi te, non dormitorem, vel dominatorem domus Israel, id est, Ecclesiae; citaque sanctum Gregorium, qui ad propositum nostrum dicit: Debet oculos habere ante, et retro, et in circumitu, et intus, sicut dicitur Apocalypsoe IV; nam speculatoris officium est, vigilem esse, cujus haec assignat rationem: quia sunt ut custodiant civitatem: unde Isaia cap. LXII. *Deus dicit: Super muros tuos, Jerusalem, constitui custodes.* DIONYSIUS CARTH. in c. III, Ezech.

Quia Coloni sunt populi Christiani, teste Auctore oper. imperf. dicente: Coloni sunt sacerdotes, qui colentes populum, quasi vineam, cum acutissimo ferro sermonis, faciunt eos bonos fructus justitiae Domino exhibere; sicut autem duram terram ferrum emollit, sic et verbum duritiam cordis relaxat: sicut rastro ferreo herbae radicibus evelluntur a vinea, sic et aeri sermone vitia de populo reseantur. AUCTOR. imperf. op. hom. XL.

Quia Praecones sunt Ecclesiae; nam juxta

S. Gregorium, Praeconis officium suscipit quisquis ad sacerdotium ascendit: Sacerdos si praedicationis est nescius, quam clamoris vocem daturus est praeco mutus? Hinc enim, quod super pastores primos in linguarum specie Spiritus Sanctus inedit, ut nimirum, quos repleverat de se, protinus loquentes faceret. S. GREG. l. I, Ep. XXIX.

Quia Reges mundi sunt; nam, ut S. Chrysostomus recte pronuciavit, multo dignior est honore, ac veneratione Sacerdos quam Rex, quanto ad majorem vocatus est principatum. Cujus praeminentiae hanc alio in loco assignat rationem, dum ait: Regi corpora commissa sunt, Sacerdoti animae: Rex maculas corporis remittit, Sacerdos peccatorum. Ille cogit, hic exhortatur, ille necessitate, hic consilio. Ille habet arma sensibilia, hic spiritualia. Quantum animarum gubernium excedit directionem corporum, tanto sacerdotalis vincit regalem. Hic in vitam temporalem, substantiam, corpora, et subditos, dominium habet, ille in animas. (S. CHRYS. hom. II, de S. Andree.) Imperium nos ipsi gerimus, inquit Nazimaeus, multo praestantius et perfectius regno terreno: etenim sacerdotibus in exorcismis daemones obediunt, imo et Angeli boni, et ipsemet Filius Dei; hinc tantum est superius Regno Sacerdotum, quantum est inter spiritum, et carnem intervallum. (S. NAZ. Orat. ad Civ. Naz.) Ac propterea, sicut potentes potenter tormenta patientur, ita ipsi quoque severam Deo rationem reddere debebant, uti S. Petrus Damianus indicavit, dicens: Quam pavendum est, ac tremefactis visceribus formidandum omnibus, nunc in ecclesiastica dignitate praecellere, quos aequae necesse est, et ante omnes in tremendi Judicis examine respondere, ut, a quibus iudicium incipiet, ut, qui primi sunt in culpa, etiam principales sint in poena. (S. PETRUS DAM. l. III, epist. III.) Quod confirmavit S. Augustinus: Si diligenter, ait, attendis, Fratres charissimi, omnes Sacerdotes Domini, non solum Episcopos, sed etiam Presbyteros, et ministros Ecclesiarum, in grandi periculo esse cognoscitis: si enim pro se unusquisque vix poterit in die iudicii rationem reddere, quid de Sacerdotibus futurum est, a quibus sunt omnium animae requirenda? Et clarus S. Chrysostomus, dum ait: Grimandi sunt omnes, qui legem transgrediuntur, sed maxime omnium, qui Doctoris funguntur auctoritate, dupliciter namque, et tripliciter

jure condemnantur. Primum, qui transgrediuntur: deinde cum in corrigendis aliis ipsi claudicant: tertio, quia cum ut doctores presideant, nequitia sua facile ceteros corrumpunt. S. Ato. l. l, ho. vii.

MEDIA

ad Sacerdotalem dignitatem digne sustinendam.

Estimatio magna de beneficio vocationis ad hunc statum: dignum quippe est, inquit S. Ambrosius, ut dignitas Sacerdotalis prius cognoscatur a nobis, deinde servetur a vobis, ut Psalmographi sententiam quaerit repelli a nobis: Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est jumentis insipientibus, et similis factus est illis. Lib. de dign. Sacerd. c. ii.

Fiducia magna in vocationis gratia: ad quam egregie hortatur Cornelius Paleotus, dum ait: Positum est in unoquoque vestrum omnia cum Dei auxilio prestare: non enim is est Deus, qui, a se vocatos, et ad aliquod munus perfungendum delectos deserat, aut ope sua in medio cursu deserat, sed quos vocat, eosdem ingenti gratiarum thesauro sic diflat, ut commode explere queant, quemcumque in eodem injuncto munere ardua difficulta, ac pene impossibilia esse videbantur. Permagnum est, insinuat Sacerdotem pro rei dignitate ac sacrarum legum praescriptione se gerere: verum nulla majora sunt dona optima et perfectissima, quae a Patre luminum in eorum Sacerdotum animo insistantur, qui Deo in sinceritate cordis, fidei veritate, ac vitae morumque puritate inservire student. B. VII, s. 1, ad Cleric.

Mortificatio, et generosa debellatio passionum, et affectionum inordinatarum ad peccatum trahentium: nam, ut S. Ambrosius ait, cum interficitur impius, Christus infunditur: et ubi abominatio aboletur, sanctificatio congregatur, quia Dominus dixit: In ea die, qua interfecerit omne primogenitum Aegypti, sanctificabo mihi omne primogenitum Israel. L. de Cam et Abel. c. iii.

Fuga occasionum peccandi maxime conversationis non necessariae, aut incaute cum muliebri sexu: nam, ut recte Besseus dixit: Sicut vitra simul consipata gestari nequeunt, quin colliduntur, et fractus etiam integerrimi inter se conserti destruantur et

computrescent, ita non erit absque periculo corruptiois sacerdos, qui per nimiam familiaritatem cum externis saepe colliditur. Fugam amet necesse est, si cum Josepho casus fidelis Domino, et proximam Deo dignitatem Sacerdotii impetrare, et digne conservare cupit. In praem.

Colloquiorum piorum frequens usus: ita P. Petrus Faber suadebat cunctis in hospitibus ac diversoriis, non modo statim in congressu ex praescepto Christi pacem hospitum dandam, sed etiam pietatem palam libere profectandam, tum piis de Deo sermonibus infarendis, tum Religionis aperte colendis officiis, ut religiosi viri, dum ita famam serviant, caeterosque a flagitio suae prohibitis opinionibus coercent, eadem opera, et pudici suo consulant, et alieno. Nihil enim nos ita continet in officio, ut edita jam virtutis exempla: nihil ita petulantiam hominum frangat, et primum impudentiam, cupiditates minuit, ut solitari hominis et temperantia aspectus. Hist. Sac. p. III, c. III, n. 30.

Magna cum Deo Conjunctio: ita enim Christus suscit dicens: Manete in me, et ego in vobis. Sicut palme non potest ferre fructum a se ipsis, sic nec vos, nisi in me manseritis, ego sum vitis, vos palmites: qui manet in me, et ego in eo, hic ferit fructum multum. (JOAN. v. 4.) Hinc S. Ignatius a suis filijs tam sollicite semper requisivit, ut media illa praer alijs arriperent, quae cum Deo ita conjungunt, ac disponunt, ut a divina manu recte gubernentur, qualia sunt prohibita, ac virtus, ac praecipue charitas, et pura intentio divini servitii, et familiaritas cum Deo in spiritualibus devotionis exercitiis, et zelus sincerus animarum, ad gloriam ejus, qui eas creavit ac redemit, quae alio emolumento posthabito. Part. X. Const. § 2.

Oratio fervens, et crebra: uti S. Carolus Borromeus suavit, qui a suis Diocesis, priusquam ad sacros Ordines promoveretur, spiritualia unius saltem mensis exercitia peragi volebat, sub aliquo illuminatione et ab Archiepiscopo approbata: persona di rectio; decretum utique celeberrimum, neque tamen modernum, siquidem juxta historias veteres multi priusquam gradum sacerdotalem aut Episcopalem consecunderent, fundamentum jacere voluerant orationis et recollectionis. Quemadmodum S. Augustinus a Valerio Episcopo, ut iugo pastoralis suos submitteret humeros, adstrictus,

temporis petit inducias, quas ab initio Quadragesimae, usque ad Pascha praemitteret in solitudine, mentisque ad Deum elevatione. Id quod et S. Nazarianus praestitit fidelissime, dum, priusquam Episcopalem thronum consecunderet, sancto vacavit recessui, inquietus: Bonum enim est et Deo sese pauperum sublatere. Acta Mediolan. p. IV, c. CXXXVIII.

Exemplum bonum; nam, teste Hugone, bona conversatio est condimentum populi, propter hoc sunt sal: sed propter verbum doctrinae sunt lux: prius sal, postea lux, quia oportet prius bene vivere, quam bene docere; unde de Salvatore nostro, ejus omnis actio nostra fuit instructio, sanctus Lucas ait: Cepit Jesus facere, et docere. (HUGO Car. in cap. v, Matth.) Hinc, et S. Augustinus ait: Passit oves verbo, et exemplo; nolite eis colorem claudere; clauditis, dum non corrigitis; clauditis, dum male vivere ostenditis. S. Ato. serm. xxx, ad FF.

Vigilantia indefessa; nam, ut S. Bernardus ait: Pastorum est vigilare super greges propter hoc sunt sal: sed propter verbum doctrinae sunt lux: prius sal, postea lux, quia oportet prius bene vivere, quam bene docere; unde de Salvatore nostro, ejus omnis actio nostra fuit instructio, sanctus Lucas ait: Cepit Jesus facere, et docere. (HUGO Car. in cap. v, Matth.) Hinc, et S. Augustinus ait: Passit oves verbo, et exemplo; nolite eis colorem claudere; clauditis, dum non corrigitis; clauditis, dum male vivere ostenditis. S. Ato. serm. xxx, ad FF.

Scientia solida; nam absque sermone, id est, doctrina, conversatio, quantum exemplo prodest, tantum silentio nocet; nam et latratu canum, et baculo pastoris laporum rabies depellenda est. (S. Hieron. epist. ad Oceanum.) S. Isidorus vero id ipsum confirmans: Sicut inquit, ait, et peccabiles ministerium sacerdotale aequi prohibentur, ita indocti et imperiti a tali officio retrahuntur; illi enim exemplis suis vitam bonorum corrumpunt, isti sua ignavia iniquos corrigere nesciunt. (S. Hieron. l. III, sent. c. xxxv.) Hinc et Laurentius Justinianus ait: Sacerdos quisque prius studeat scire, quam posse, quoniam in illo potestate procedere debet scientia. Nomen Ecclesiae quoddam est de deus, inscium videre Presbyterum, cui uti-

que congruit erudire populum, et ad se confluentibus monita propinare salutis? (S. LAUR. Just. lib. de spir. animae interitu.) Ad aere in fontem quis pargeret, ut aquam hauriret? sic tales aridi, non solum malum doctrinae imbrem populi propinat silentibus, verum etiam mala consilia praestant, quibus peccatae moriantur, unde superstitiones viget, mandata contemnantur, peccata fiunt. Idem de compunct.

Cupiditas opum moderata; nam impedimenta haec sunt, non adjumenta, teste Salviano, onera, non subsidia: possessione enim, et usu opum non fultur religio, sed evertitur. Hinc lamentans Psalmista Ps. xxv, 10, ait: Dextera eorum repleta est numeribus. (SALVIAN. lib. II, ad Eccl.) Ubi Hugo Cardinalis ait: Manus sacerdotum modo innumerae sunt piee cupiditatis ad retinendum, quae deberent esse innumerae unione charitatis ad largiendum. Hugo, Car. in cit. Ps.

Becca distributo reddendum; nam tales redditus sunt vota fidelium, pretia peccatorum, et patrimonium pauperum (URBAXUS, Pap. apud Mansi, diss. xxxv, n. 1.) hinc, clamant nudi, clamant famelicis, conqueruntur, et dicunt: Nobis fame et frigore laborantibus quid conferunt tot mutatoria servata in domibus vestris? nostrum est, quod effunditis; nobis crudeliter subtrahitur, quod inaner expenditis, nostris necessitatibus detrahatur, quidquid accedit vanitatibus vestris; duo denique mala de una prodeunt radice cupiditatis, dum vos in vanitate operitis, et nos spoliando perimitis. S. Beas. epist. ad Sen. Ep.

Exaver affectum erga consanguineos: nam ut Philo Hebraeus sapienter advertit, Deo dicatus, ductorque factus sacri ordinis, debet abdicari omnibus cognationis affectibus, ut charitatem erga parentes, filios, fratres posthabeat religioni. (Ph. l. II, de moe.) Hinc S. Hieronymus de sacerdotibus Aegypti, ab eo tempore, quo se Diis suis dedicavit, ita scribit: Nunquam mulieribus se miscuerunt, inquam cognatos et propinquos, ne liberos quidem vident, quod si igitur illi, qui demouibus in falsis nominibus serviebant intelligere poterant quanti referret a sanguine alienum vivere, quantum haec a parentibus alienatio sacerdotibus nostris conventionior erit? (S. Hieron. l. II, cont. Jovin.) Cavendam ergo, ne veritatem illud Poetae.

Cum Factor rerum privaret semine Clerum,
Ad satanae votum successit in tra nepotum.

MANSI, diss. xxxvii, n. 6.

ASCETICA.

In primis nosse, et curare debet, ut *vocatio sacerdotum sollicite ac prudenter inquiratur*: intelligitur autem hoc loco *Vocationis* nomine nihil aliud, quam dispositio divine providentie, qua pro suo beneplacito quosdam homines seligit, et segregat ad opus Ministerii divini, ipsisque qualitates, et gratias ad id necessarias clarigitur. Unde patet ex tribus potissimum indicis colligi posse vocationem. 1. *Ex impulsione divina* si scilicet post orationem crebram, alique pia opera (eo fine, ut Deus manifestet voluntatem suam) premissa, bono fine (qualis est gloria Dei major, propria et aliena salus, et perfectio, non autem laboris fuga, spes questus, honoris occupatio, respectus humanus, etc.), ad hunc statum impelli sentiat. 2. *Dispositione naturali*: si videlicet mediis ad hunc statum necessariis (qualia sunt parentia irregularitatis, aut Canonici alterius impedimenti, doctrina sufficiens, vita irreprehensibilis, donum continentie, et similia) sufficienter instructum se advertat. 3. *Approbatione humana*: eorum maxime, quos Dei loco veneramus (ut sunt Episcopus, Patres spirituales, Confessarii), quia tunc saltem non modico ad vocationem certus cognoscendum conducit, quando ex prioribus duobus indicibus non evidenter certitudo vocationis cognoscitur (LUC. ALIUS, in Sac. Chr. p. I, c. III); cum enim, teste Sancto Gregorio, sæpe mens de seipsa mentitur, et lingat se de bono opere amare, quod amat (P. I, *past.* c. IX); merito ad mendaciam hoc evitandum, aliena requiruntur consilia, illud que Salomonis hoc in negotio præ oculis habetur: Habe fiduciam in Domino ex toto corde tuo, et ne inuitaris prudentia tua. Pr. III, 5.

Nosse, et curare debet, ut eadem *Vocatio legitime suscipiatur*: ad quod tria necessaria sunt. 1. Ut cum *debita celeritate* arripatur, ad imitationem Apostolorum, qui a Christo vocati, statim relictiis omnibus secuti sunt illum. (LUC. V, 21.) 2. *Cum debita intentione*: ne scilicet fini bono et supernaturali, profanus atque terrestris, velut principalis adjungatur: sic enim, et alter finis bonus vitaretur, cum bonum non nisi ex integra causa, malum autem ex quolibet defectu oriatur. 3. *Cum amplissima grati animi affectione*: prout ipsis beneficii magnitudo re-

quirit. Certe in Sacerdotibus, vel maxime locum habere credendam est verissimum illud S. Bernardi effatum: Nihil ita displicet Deo præsertim in filiis gratiarum, quam ingratitude.

Nosse, et curare debet, ut *scopus et perfectio vocationi præfixa sufficienter intelligatur*: que in eo consistit, ut munera omnia ad Sacerdotalem statum pertinentia (qualia sunt, officii divini recitatio, Sacrificii oblatio, et si curam animarum habet, etiam prædicatio, ac Sacramentorum administratio) cum magna alacritate, diligentia, et constantia obeat, ita ut de eo dici queat, quod Pater æternus de similibus operariis S. Catharine Senensi dixit: Vere tales appellari possent alter Jesus Crucifixus Unigenitus meus, ex eo, quod assumpserint officium ejus. Ipse venit velut mediator, ut miseriam auferret, et ita pacificaret hominem, et mihi reconciliaret, tolerando multa patienter; ita faciunt isti cum desiderio arciato sancto suo, qui mediatores efficiuntur eum orationibus humilibus, cum verbis exhortationis, et suam vitam sanctam progunt omnibus in exemplum. Relucet in eis lapides pretiosi virtutum cum vera patientia, supportando defectus aliorum. Isti sunt hami, cum quibus capiunt animas. Alias vero eidem de similibus pastoribus dicebat: isti erant veri hortulani, qui sollicite cum sancto suo, ac timore Dei spinas peccatorum evehebant, plantando virtutum odoriferas in Ecclesia plantas: unde subditi vivebant virtuose cum sancto timore, quotidie crescentes velut odoriferi flores in corpore mystico S. Matris Ecclesiæ. *Dialog.* c. cxxx.

Nosse debet, et curare, ut *digne æstimetur talis vocatio*: inde enim non levis haurietur stimulus ad eandem sollicite implendam. Porro hæc æstimatio concipi potest ex triplici capite. 1. *Ex dignitate* hujus status que tanta est, ut Vasquez non sine fundamento ex ipsis S. Thome doctrina petito doceat, constitui posse virtutis habitum ab observantia communi distinctum, circa cultum Sacerdotum, quod in eis sit specialis ratio dignitatis alterius generis, quam civilis. (Lib. I, *de ad. or.* c. I, n. 170.) 2. *Ex potestate*: quod enim datum non est Angelis (inquit S. Augustinus) concessum est hominibus. Sacerdos enim hoc ineffabile conficit mysterium, et Angelis coefficienti quasi famuli assistunt. Super hoc tam insigni privilegio stupet cælum, terra miratur, veretur homo,

horret infernus, contremiscit diabolus, et veneratur quam plurimum angelica celsitudo. (In *Psal.*) Sed, et de altera potestate, scilicet absolvendi a peccatis, loquens S. Chrysostomus ait; Quidam hoc aliud esse dicant, nisi omnium rerum celestium potestatem illis a Deo esse concessam? quorumcunque enim, ait, peccata retinueritis, retenta sunt? quemadmodum obsecro potestas hæc una major esse queat? Ex privilegio huic statui concessis: qualia sunt immunitas a vectigalibus, a censu, a tutela, susceptione militum, a tribunali laicorum, et ut a nullo, nisi superiore, sine penæcommunicationis, graviter quoad corpus lædi possint (In illud quodcumque ligaveritis etc.), id quod clare Fabianus Papa indicavit dicens: Sacerdotes, quos Dominus suos esse voluit, non sunt leviter tractandi, nec læcerandi, vel temere accusandi, quoniam eorum causas sibi Dominus reservare voluit, et suo iudicio vindicare. (II, q. VII, c. *ead.*) Unde, et ipse Dominus, teste Anacleto Pontifice, sacri sui corporis tractatores a vilibus, ac reprobis, ac non idoneis personis infamare noluit, nec calumniari permisit, sed ipse proprio flagello Sacerdotes et templo eiecit. VI, q. n, c. *ead.*

Nosse debet, et curare, ut eadem *vocatio digne impletur*: juxta Apostoli monitum Obsecro vos, ego vinctus in Domino, ut digne ambuletis vocatione, qua vocati estis. (Eph. IV, 1.) Ad hoc autem præstandum duo requiruntur, nempe ut qualitates, et instrumenta ad functiones suas rite obeundas necessarias studiosè conquirat, et ut pericula, vocationis impletionem impediencia, fortiter ac generose removeat.

Primum ergo horum caput quod attinet, tria præcipue instrumenta necessaria sunt Sacerdoti. 1. *Magna*, id est, sufficiens scientia; ita in primis Deus indicavit, dum jam olim in Rationali iudicio doctrinam, et veritatem posuissit, ut essent in pectore Aaron (Exo. XXVIII, 30.): cæcos Sacerdotes a ministerio repellit jussit (Levit. XI, 17); præceptum æternum Leviticæ generationi posuit, ut haberent scientiam discernendi inter sanctum et profanum, inter pollutum et mundum, doceantque filios Israel omnia legittima ejus (Levit. x, 9); et tandem Sacerdotibus ignorantibus per Oseam dei jussit: Quia tu scientiam repulisti, repellam te, ne Sacerdotio fungaris mihi. (Osee. IV, 6.) Eandem scientiam etiam non obscure requisiverunt Apostoli, et SS. Patres. S. Petrus

enim Ecclesiæ rectoribus scribens; Parati, inquit, esse debetis rationem reddere omni poscenti vos ad satisfactionem, de ea fide, quæ in vobis est. (1. Petr. III, 15.) S. Paulus Timotheo scribens: Attende, inquit, lectioni, et doctrinæ. (1. Tim. IV, 13.) S. Chrysostomus; Boni Sacerdotis, inquit, conversatio sine verbo telet qui tamen sanctos in sanctitate per suum exemplum; adducere autem ignorantem ad scientiam non potest. (Hom. x, in *Matth.*) S. Isidorus ait, elaborandum esse Sacerdotibus, ut ignorantiam a se quasi pestem abjiciant. (*Dist.* XXVII, c. *idea*.) Sanct. Leo: Si in laicis vix tolerabilis videtur ignorantia, quanto magis in his, qui præsent, nec excusatione digna est, nec venia. (*Disc.* XXXVIII, c. *ead.*) Denique ejusdem necessitatem ipsa experientia, et damna ex illius defectu exorta, satis ostendunt. Nam, ipsa Scriptura teste, propterea captivus ductus est populus, quia non habuit scientiam. (Is. V, 13.) Et iterum Speculatorum ejus cæci omnes, nescierunt unversi, canes muti non valentes latrare, ipsi pastores ignoraverunt intelligentiam; ideo omnes in viam suam declinaverunt, unusquisque ad avaritiam suam a summo usque ad novissimum. (ISAIAE LVI, 10.) Merito ergo S. Augustinus Fratres suos alloquens ait: Eia ergo, Fratres mei, qui pastores rationalium ovium noncupimini, festinate rapere non sophismata paganorum, non carmina Poetarum, non argutias Philosophorum, de quibus iam auditores, quam doctores redditori aliquando sunt rationem, sed suavem illam Sapientiam Sapientiarum, seu Theologiam; hæc est enim Scientia Scientiarum, Angelorum terculum, Archangelorum voluptas, Apostolorum gloria, Patriarcharum fiducia, Prophetarum spes, Martyrum corona, robur Virginum, Religiosorum refectio, Episcoporum vocatio, Sacerdotum cellarium, infantium exordium, viduarum alphabetum, conjugatorum pulchritudo, mortuorum resurrectio, æterna denique viventium protectio. *Ad FF. in *trém.* ep. XXXV.*

Secundum instrumentum Sacerdotis est *major prudentia*: hinc Christus Apostolis dixit: Estote prudentes sicut serpentes. (MATTH. X, 16.) Et iterum: Quis putas est fidelis servus et prudens, quem constituit Dominus super familiam suam. (MATTH. XXIV, 45.) Et merito; cum enim prudentia sit moderatrix, et auriga virtutum, ornatrice affectuum, et morum doctrix, num-

quam sine ea officium suum rite, atque secure peragere poterit Sacerdos: hinc recte Sanctus Chrysostomus; Non solum, ait, mundum purumque Sacerdotem esse oportet, ut qui tali ministerio dignus habitus sit, sed etiam prudentem, et longo rerum variarum usu, experientiaque donatum, ut non minorem rerum secularium, quam mundani ipsi in mundo commorantes, cognitionem habeat. Lib. VI, de Sac.

Tertium instrumentum est maxima sanctitas, in puritate animi, et virtutum possessione, ac exercitio consistens: nam Sacerdotibus dixit Deus: Sancti estote, quia ego sanctus sum. (LEV. XI, 44.) Et iterum: Sancti erunt Deo suo Sacerdotes, et non polluent nomen ejus; incensum enim Domini, et panes Dei sui offerunt, et ideo sancti erunt. (LEV. XXI, 6.) Hinc Moysi præcepit: Applicabis Aaron et filios ejus ad fores tabernaculi testimonium, et lotos aqua iudices sanctis vestibus, ut ministrarent mihi. Super quæ verba Sancti Ambrosius discurrens ait: Si tacta in figuris opus erant, quid non fiet in veritate? dices Sacerdos, quid sit vestimenta tua abluï: discere, quid sit corpus mundum in administratione Sacramentorum afferre. Si populus sine ablutione vestimentorum suorum prohibeatur accedere ad hostiam suam, tu illius mento pariter et corpore audes pro aliis supplicare, et ministrare? (L. I, *offic. c. xxx.*) Merito ergo Sanctus Bernardus exclamans: Vae, ait, illi qui ambulantes in carne, Deo placere non possunt, et placere præsumunt. *S. de conversione ad Cleri. c. xxvii.*

Porro inter virtutes præ reliquis exiguntur a Sacerdote 1. *Devotio*: hæc enim, teste Bessio, omnes illius decus, fulgor, ornamentum, majestas, et anima Sacerdotii, et potissimum illius trophæum, ac triumphus est. (*In proxim.*) Certe Ezechiel inter abominaciones, quas Deus ei ostendit, non immerito etiam illam commemorat, quod viderit senes et canis conspersos terram altari obvertere, et ad templi januam resideri. (EZECH. VIII.) 2. *Castitas*: nam incorrupto facit proximum Deo, Salomone teste; hinc Christus discipulis dixit: Sint lumbi vestri precincti, et lacernæ ardentes in manibus vestris. (MAT. VI, s. 20.) Et S. Paulus Timotheum adhortans: Exemptum esto fidei in verbo, in conversatione, et charitate, in fide, in castitate. (I. TIM. IV, 12.) S. quoque Augustinus: Omnibus castitas pernecessaria

est, sed maxime ministris Ecclesiæ altaris, quorum vita aliorum debet esse eruditio. (I. DOM. XV, post. Trin.) Et merito; sic enim de Ethnicis sacrificiis cecidit Tibullus.

Vos quoque abesse prociat jubeo, discedite ab aris, Quis dedit hesternam gaudia nocte Venas. Casta placent Superis.

Si in veteri lege Sacerdotes pro populo hostiam offerentes debebant ab uxoribus separari, purificari, et nec vinum, nec siceram, aut aliud quid ad voluptates carnales excitans bibere audebant: Si Sancti Paulus secularibus suavit, ut abstineant ab iuvicem ad tempus, ut facilius vacent orationi; (I. COE. VII, 5.) si herban, cui Agnus castus nomen est, quis tangens pedibus efficitur: si ovæ illic, que circa Orientem versantes aromatis, cinnamomo, et caryophyllis pascuntur, corruptionem nesciunt; quanto magis Sacerdos Sacrificium infidelium perficere offerens, et ad orationem pro populo offerendam ex vocationis suæ instituto obligatus, totiesque Agnum castissimum arboremque vite sumens, ab omni luxuria abstinere debet? Hinc, teste S. Ambrosio, recte Sacerdos apibus comparatur: quia sicut apes, castitate corporis præferunt, cibam vite celestis exhibent, aculeum legis exercent, puri ad satisfactionem, suaves ad refactionem, severi ad ultionem. 3. *Zelus animarum*: ita ut pro ussura sibi familiari habeat illud flegis Sodomorum dictum: Da mihi animas, cætera tolle tibi. (GEN. XIV, 21.) Ut velut bonus pastor animam suam ponat pro ovis suis; (JO. X, 11.) dicereque jure possit cum S. Davido: Zelus domus tue comedit me. (PS. LXXVIII, 16.) Eum in finem certo sibi persuadeat, quod S. Chrysostomus non sine fundamento pronuntiauit, nimirum hoc nostræ salutis argumentum esse, et occasionem, si non solum pro nobis ipsis solliciti, sed et proximo utiles fuerimus, ipsum ad vitam veritatis manducantes. (*Hom. III, in Gen.*) 4. *Mansuetudo*: servum quippe Domini, juxta Sancti Pauli monitum, non oportet litigare, sed mansuetum esse ad omnes. (II. TIM. II, 24.) Id quod præcipue erga peccatores observandum dixit: Fratres, si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos, qui spirituales estis, hujusmodi instruite in spiritu lenitatis, considerantes invicem, alter alterius onera portate, et sic adimplebitis legem Christi, (GAL. VI, 4.) qui Apostolis suis dixit: Discite a me, quia mitis sum, et humilis

corde, et invenietis requiem animabus vestris. (MATTH. XI, 29.) Hinc Deus in veteri Testamento, et Ecclesiæ etiam in novo, oleum in consecratione Sacerdotis adhiberi præcipit. Semper itaque Sacerdos sententiam Sancti Bernardi ob oculos habeat: Discite, qui judicatis terram, esse debere vos matres, non vero Dominos subditorum vestrorum; ita vos gerite, ut amemini, non vero timeamini; si vero severitate interdum opus est, paternæ sit, non tyrannicæ. Patres vos gerite in reprehendendo, matres in defendendo, mansuescite, ponite feritatem, suspendite verbera, prolucite ubera, pectora lacte pinguedinis, non typho torques aut. Cur tam graviter opprimitis, quorum sollicitudo, et cura vobis incumbit. (S. BEAT. in Cant. s. 28.) Caveant ergo Sacerdotes, ne ob neglectam hanc virtutem audiant quondam a Deo; Vos autem cum austeritate imprecabitis eis, et cum potentia, et disperse sunt oves meæ. (EZECH. XXXIV, 4.) Sequantur potius consilium Robamio a senioribus datum: Si hodie obeliscis populo huic, et serviens, et petitioni eorum cesseris, locutusque fueris ad eos verba lenia, erunt tibi servi cunctis diebus. (III. REG. XII, 7.) Est *Modestia*, et *gravitas*; quæ in tribus potissimum elucere debet, nempe in *vestitu*, ita ut, quemadmodum S. Hieronymus monet, vestis, nec solis mundi, nec sordida, aut ulla diversitate notabilis sit, ne digito monstretur, et hoc vitio veritatur. (*Epist. XXI, ad Eust.*) In *verbis*: nam licet interdum honesta, jocosa, et suavia sint, tamen ab Ecclesiastica abhorrent regula: quomodo enim probare poterimus, quod in Scripturæ corpore nequam reperire est, inquit recte Sancti Ambrosius. (L. I, *offic. II.*) In *lucis* Sancti Bernardus dicere ausus est: Nugæ inter se utares nugæ sunt: in ore Sacerdotis blasphemie. Consecrasti os tuum Deo: talibus jam aperire illicitum, adseque-re sacrilegium. (*In modo bene vie. ad Frat.*) In *moribus*: ita ut illud S. Augustini semper non tantum ob oculos habeat, sed reipsa impleat: In omnibus moribus vestris nihil sit, quod ejusquam offendant aspectum, sed quod vestram deceat sanctitatem. (*In regul.*) 6. *Liberalitas*: tum erga peregrinos, juxta Isaie monitum: Fruage esurienti panem tuum, et egenos, vagosque indue in domum tuam. (IS. LVIII, 7.) Id quod Sacerdotibus præcipue convenit, teste Gratiano, ne sint de numero eorum, quibus in judicio dicitur: Hospes fui, et

non suscepistis me. (*Grat. dat. XII, 21.*) Tum erga *pauperes*: juxta monitum Nannetensis Concilii directis: Instruuntur sunt presbyteri, piritorumq; admonendi, quatenus noverint decimas et oblationes, quas a fidelibus recipiant, pauperum, et peregrinorum esse stipendia, atque ideo eadem non ut propria usurpanda, sed velut filii commissa. (I. VOL. 3 p. e. x, *Con. Nannet.*) Aurum quippe, ut recte dixit Sancti Ambrosius, Ecclesiæ habet, non ut servet, sed ut eroget, et subveniat in necessitatibus. (XII, q. II, *cod.*) Hinc Sancti Bernardus ait: Quidquid Sacerdos præter necessarium victum, et vestitum simplicem de altari retinet, tum non est rapina est, sacrilegium est. Væ ergo, exclamat alibi, væ tibi clerice, mors in olla, mors in tuis delictis est, ideo præsertim, quia, quæ comedis, peccata sunt populi. (*Epist. II.*) Tandem est *Taciturnitas*, et secreti præcipue custodia; Sacerdotes quippe Dei, hominumque sunt secretarii: unde tibi contingere potest, quod Alexander Ephæsiensi fecit, dum arcana quorundam illi committens, simul ori anulum, quo secreti admoneret, impressit. Hæc certe, vel maxime locum habet illud Moysis pronuntiatum: Væ, quod non habuerit operculum, nec ligaturam desuper, immundum erit. (*Nam. XIX, 15.*) Hinc et mæstela, quæ per aurem concipere, et ore parere dicitur, loter immunda animalia reputatur. (*Lev. XI, 29.*) Quare semper illud Paulinum Sacerdos usurpet: Audivi arcana verba, quæ non licet homini loqui. (II. COR. XII, 4.)

Alterum caput ad dignam vocationis executionem pertinet *periculorum fuga*: quorum quidem tria sunt præcipua, nempe, 1. *Divitiæ*: Sacerdotes quippe tales Dei adjuutores, teste Sancti Bernardi, esse oportet, qui marsupia non exhauriant, sed corda reficiant, et crimina corrigant: famæ provident sue, non invicent alienæ, qui non dedote vilis et patrimonio Crucinxi, se vel suos altare festinant: gratis dantes, quod gratis acceperunt: qui debeant fatigari quidem, sed non suffaricari curiosi, et pretiosos. (L. IV, de *Confid. rr.*) Et merito, quia, ut Sancti Hieronymus optime dixit, quemcumque Deum possidet, et eum Propheta dicit: Pars mea Dominus: nihil extra Dominum habere potest: ac si quid aliud habet præter Dominum, pars ejus non erit Dominus. Si enim aurum, argentum, possessiones, variam suppellectilem habuerit, cum istis parti-

bus Dominus pars ejus fieri non dignabitur. (XII q., l. c., *ead.*) Hinc, ut idem alibi dixit, ignominia Sacerdotis est, propriis studere divitiis, ut qui potius cum Apostolis dicere debet: Ecce nos reliquimus omnia, et secuti sumus te. (*Serm. lxxviii, de modo bene vie.*) Et iterum: Habentes alimenta, et quibus tegamur, his contenti simus. Itaque tres præcipue occasiones devitet Sacerdos, in quibus lepram avaritiæ cum Giezi contrahere potest, nempe ab *importuna exactione salarâ* (ne, dum nimis emungit, sanguinem eliciat, et ovium suarum a se animos avertat) a *munerum acceptatione* (ut dicere olim cum solatio Iudæ Samaritanis possit: Loquimini de me coram Domino, et coram Christo ejus, si de manu ejusdam munus accepi, ulrum bovem ejusquam tulerim, aut asinum) ab *elemosynarum distributione, aut testamentorum executione*. (I. Reg. xii, 3.) ut prudenter monuit, Sanct. Basilus, dicens: Prætextu solvenda pauperum inopia, providete, ne fias studio inexplorabili congerenda pecunia obnoxius, adeo, ut si quis afferat pecuniam in usum inopiam erogandas, ipse item certo cogroveris, aliquos sulcanda vitæ pressiduo destitutus, adque indigentes, in fias vere sunt pecunia, fac, consilio tuo tecum eat, ut adferat egenis fratribus erogaturus: neque contingat, ut, cum disperitendus ipse acceperis, eorum affecta, conscientie mior situm ducat avaritiæ, et inquinetur. (*Ep. ad Chilon.*) Certe Sanct. Philippus Neriis suas sapienter admonuit, ut si vellet fructum copiosum facere in aliis, a marsupio aliorum abstinerent. (*Vit. l. V, c. xv, n. 16.*) 2. Alterum, quod fugere studiosè debet, est *vinum* intemperanter haustum: vinum quippe, et mulieres apostatæ faciunt sapientes, teste Ecclesiastico: (*Ecc. xix, 2.*) hinc olim in veteri lege, quando intrare debebant templum testimonii, a vino, et quod inebriare potest, abstinere debebant. (*Lev. x, 9.*) Et merito, cum nihil sequi, et auctoritatem minuat, et mentem ad functiones Sacerdotales ineptum efficiat, quam violentia; summaque confusio, et ignominia sit, Jesum Christum pauperem, Crucifixum, et esurientem factis predicare corporibus, jejuniorum doctrinam rudentes inbecas, tumescente otri proferre. (*Cap. Eccl. dist. xxxv.*) 3. Tertium quod præ aliis fugiendum est, *mulierum familiaritas* censetur: nam, ut sapienter Sanct. Hieronymus dixit, prima tentamenta clericorum sunt feminarum frequentes accessus: iste

sexus reprehensibilis exhibet clericos: quid tibi revera cum feminis, qui ad altare cum Domino familiaris? te in publico cuncti, te in agro rustici, aratores ac vitatores quotidie lacebant, si contra depositum fidelium cum feminis habitare contendis. Mili crede, non potest toto corde cum Domino habitare, qui feminarum accessibus copulatur. (*Epist. ad Ocean.*) Hinc P. Ludovicus de Ponte merito sequentia documenta suggerit ad hoc periculum declinandum. (T. III, tr. II, c. ix, §. n.) 1. *Ne habitet in eadem domo cum feminis, nisi quas antiqui Concilii Nicæni Canonem permittunt, quales sunt mater, amita, Soror etc.* Quæ de re egregie Sanct. Hieronymus: memento, inquit, quod una femina de Paradiso expulerit eum, quem Deus in ipso collocaverat: quare merito timere potes, ne tibi sit occasio discedendi ex Paradiso Religionis, et ipsius Ecclesiæ, ac proinde gloriæ Paradisi amittendi. (*In reg. c. de cast.*) 2. *Ne visitet feminas suspectas, aut ab eis visitari se sine causa grati permittat*: ita idem Sanctus iterum suavit dicens: Hospitiolum tuum, aut raro, aut nunquam mulierum pedes terant, quia non potest toto corde cum Deo habitare, qui feminarum accessibus copulatur. Feminam, quam bene videris conversantem, mente dilige, non corporalis frequentia. (*Cap. Hospitiol. dist. xxxii.*) 3. *Ut nunquam solus, absque gravissima necessitate, cum sola maneas*: nam Sacerdos solus, teste D. Thoma, est demonium solitarium; eo quod non habens Custodem Angelum visibilem, qui ipsum coerceat, et retrahat ab his, que appetit, sibi ipsi est Dæmon. Nam Dæmon videns solum cum sola, statim occurrit, tamquam tertius ad illos sollicitandos, ac denique illos prosternit. (*Casilli. l. III, lib. c. xxxvii.*) 4. *Ne tangat aut tanget se permittat ab ulla femina, nisi in eam ingentis necessitate*: (S. GREG. I. IV, *Dial. xi.*) exemplo Sanct. Ursini Abbatis in agone jam constituti, et tamen mulieri aurem ad naves, ut deprehenderet, dum adhuc spiraret, applicanti, dicentis: Recede a me mulier, adhuc igneus vivit: paleam tolle. (*Paov. vi. 27.*) Nimirum sicut non potest homo abscondere ignem in sinu suo, ut vestimenta illius non ardeant, aut ambulare super prunas, ut non comburantur plantæ ejus; sic qui ingreditur ad mulierem proximi sui, non erit mundus, cum tetigerit eam. 5. *Ut etiam mynera et litteras ab illis missas non temere facillique admittat*: nam crebra munuscula, ait S. Hieronymus, et dulces litteras et sudariola, et prægustatos cibos sanctus amor non habet: hæc enim omnia carnem sapiunt, et procul sunt ab amore casto. Quæ omnia ut tanto facilius presulet, amorem Dei animo suo firmiter inserere studeat; cum enim, teste S. Hieronymo, valde difficile sit, animam non amaram aliquam, amore Spiritus carnis amor vincendam est, et unius desiderium, alterius desiderio mortificandum, ut, quantum ex altero minuitur, tantum alterum crescat. (*Epist. ad Eustoch. de cust. Virg.*)

Præcipuus porro istas, quibus ornatus esse debet Sacerdos dotes, breviter indicavit. S. Carolus Borromeus, dum dixit: Quam ab omni labe puros nos esse oportet, quam a perturbationibus animi aliis, quam castissimis moribus præditos, quam omni virtutum exemplo præstantes, quam divini cultus zelo accensos, quam salutis animarum cupidos et appetentes, quam doctos, omnique disciplinæ sanctæ peritos? (*Acta Mediol. p. 4, car. 486.*) Et ipsam etiam confirmavit Pontificale Romanum, dum in collatione tonsuræ sic jubet orari: Oremus, Fratres charissimi Dominum nostrum Jesum Christum pro his familiis suis, qui ad deponendam omnes capulum suorum pro ejus amore festinant, ut donet eis Spiritum Sanctum, qui habitum Religionis in eis perpetuum conservet, et a mundi impedimento, ac seculari desiderio corda eorum defendat, ut, sicut immutatur in vultibus, ita dextera manus ejus virtutum tribuat eis incrementa. (*Pentific. Roman.*) Sed et ipse Christus has dotes significasse videtur, dum ad S. Birgitam dixit: Quibus (sacerdotibus) dedi quinquæ bona pretiosiora omni auro, scilicet conscientiam, intelligentiam super omnia irrationabilia, ut discernant inter bonum et malum; inter verum et falsum. Secundo dedi eis spiritualium rerum intelligentiam et sapientiam. Tertio dedi eis castitatem. Quarto temperantiam omnium rerum, et absentiam ad corporis moderationem. Quinto stabilitatem in bonis moribus, verbis et operibus. (*Revel. S. Birgit. l. I, lxx.*)

Nosse debet, quid corona capitis significet in sacerdote; neque enim, ut V. Beda scripsit, ob id tantum in coronam attendemus, quia attonus ita est Petrus: sed quia Petrus in memoriam Dominicæ Passionis ita attonus est, ideo et nos, qui per eandem passionem salvari desideramus, ipsius Passionis signum cum illo in vertice, summa videlicet

corporis nostri parte, gestamus. Et paulo post iterum ait: suo quemque in capite tonsuram ferre, ut se irrisione, et opprobria pro illo libenter, ac prompto animo sufferre, ipso etiam frontispicio deccant; ut corona vitæ, quam repromisit Deus diligentibus se, semper expectare, proque hujus perceptione, et adversa mundi, et prospera contemnere, designarent. V. BERAL. V, *de gest. Anglor. xxii.*

Nosse debet, quæ preparatio ad sacerdotium sit adhibenda; nimirum ea, quam S. Philippus Neriis indicavit dum cuidam interroganti, quantum preparatio ad Missam requireret temporis, respondit: Preparatio equidem necessaria, sed omnium excellentium est jugis sacerdotis integritas, ita semper viventis, ut quæcumque hora paratus sit dicere Missam, et communicare. (*Vit. l. I, c. xx, n. 37.*) Unde Tertullianus pariter ad nostrum inquit propositum: Et offero optimam et majorem hostiam, quam ipse mandavit, orationem de carne pudica, de anima innocenti, de Spiritu Sancto profectam. *Tertull. adv. gent. c. xxx.*

Nosse debet, quam gratitudinem pro beneficio vocationis ad sacerdotium exhibere debeat: id quod breviter indicavit S. Bernardinus diebus: Quapropter, sicut super omne hominum genus propter hoc mysterium Deus vos honoravit; ita et vos eum super omnes diligere, venerari et honorare curate. S. BER. *Sen. t. X, s. xx, n. 2 c. vii.*

Nosse debet cur summa continentia, et castitas requiratur in Sacerdotibus, ut Origenes insinuavit: Ante omnia, Sacerdos, qui divinis assistit altaribus, castitate debet accingi. (*Orig. l. VI, in Levit.*) Nimirum cum omnes (Sacerdotes præcipue) templum simus Dei, illo in nos, et consecrato Spiritu Sancto, ejus templi ædificati, et antistes pudicitia est, quæ nihil immundum, nec profanum inferri sinat. (*Tertull. de cultu fam. S. Hieron. ad Tit.*) Hinc S. Hieronymus: Quid, inquit, Sacerdoti decentius, quam decor et puritas castitatis? sit pius, sit fervidus, sit humilis, sit devotus, sit quicquid vis, si non est castus, nihil est, altari non congruit. (S. Hieron. *ad Tit.*) Clarius vero rationem offert S. Petrus Damianus dum ait: Niveus pudicitia candor effloreat in iis, qui sacris mysteriis familiaris appropinquat; nam quia dominicum Corpus in virginali utero templo coagulavit, nunc etiam a ministris suis continentis pudicitie munditiam querit. S. PETERS *Damian. l. II, ep. xx.*

Nosse debet, cur specialiter venerandi sint Sacerdotes? nimirum ob rationem a S. Carolo Borromeo indicatam, dum ait: Dignitatem Sacerdotalem clericalemque, non a persona eorum, qui illam obtinent, sive nobili, sive humili genere nati sint, sed ab officii munere administrationeque pendere, nec propterea illos aestimandos esse, quatenus homines sunt, sed tanquam dispensatores mysteriorum Dei et hominis, quorum administratio illis commissa, ad populi salutem, et perpetuam utilitatem spectat. (*Acta Medii. f. 347.*) D. Chrysostomus vero verba illa *Pro Christo legatione fungimur*, exponens ita scribit: Quando in hac sede sedemus, quædam habemus præsentiam, habemus et auctoritatem, et virtutem, additque circumstantiam valde considerabilem, inquit: Quæsi simus indigni; legati enim, quicumque si fuerint, propter dignitatem legationis, multum honorem assequuntur. S. CAROL. BO. III. n. 2. Cor. II.

Nosse debet, cur vitia Sacerdotum a prævitiis personis dissimulanda et tegenda sint, nimirum propter reverentiam fidei debitam, uti S. Franciscus indicavit, de quo sic scribit Mansi: Tradunt Annales Fratrum Minorum, hæreticum quendam Sacerdotem Callolici homines insidiantem famæ propter concubinatam, populo dixisse, ne verbis ejus ullam adhiberent fidem, nullum illi præstant respectum, reverentiam, aut obedientiam, siquidem manibus iis meretricibus Corpus Christi attræctaret; Sanctus itaque Franciscus periculum advertens, quod temerarius illius hominibus intentabat error, coram universo populo dicti Sacerdotis genibus advoluit, in hæc prorupit verba: Si tales sint manus illius, quales isto dicit, necio; sed licet tale forent, scio, non posse inquirare virtutem divinatorum Sacramentorum. Quia ergo per istas multa beneficia, et charismata populo Dei fluunt, eas exosculor ob reverentiam eorum, que ministrant, et eujus auctoritate ministrant. (*Mansi dec. XXV, n. 5.*) Hinc recte dixit Auctor Op. Imp. Numquid propter vilem terram præciosum aurum contemnitur? non, sed aurum eligitur, et terra contemnitur: sic et vos doctrinam accipite, et mores relinquit. (*Auctor. oper. imp.*) Et in eundem sensum S. Bernardinus: Nec a tua utilitate, inquit, te retrahat quorundam clericorum deformis vita, cum non despicias in tua necessitate candellam, alios quidem illuminantem, sequæ con-

lineæ consumentem; nec insuper despicias crucem in capite vite iter tibi monstrantem, nec tamen seipsam inde moventem; nec quoque despicias ipsa campana ad prædicationem alios vocans, nec tamen ipsa aliquando ad prædicationem descendens. S. BER. I. XI, ar. II, c. IV.

CONCEPTUS PRÆDICABILES.

Ex occasione thematis: *Nimis honorificati sunt amici tuus Deus*: (*Psal. CXXXVIII, 17.*) explicari potest dignitas Sacerdotis. Et 1. ostendi, quomodo illos Deus honorarit, dum eos Principes super omnem terram constituit, duplicemque potestatem in suum corpus verum, et mysticum concessit. 2. Quantopere eos Angeli honorarint; dum unus quidem S. Joannem adorare esse volentem prohibuit dicens: *Cave ne feceris, conserva enim tuus sum.* (*Apoç. XIX, 10.*) Alius autem clientem suum necdum Sacerdotem præcedere solitus, post Sacerdotium susceptum nunquam amplius præire voluit. 3. Quantopere eos sancti viri honorarint, et aestimarint, id quod variis exemplis § v, allatis probari potest. 4. Quantum honorem ipsi etiam Imperatores, et Reges detulerint, præcipue Constantinus Magnus: etiamnum hodie deferant. 5. Quam honorifice de suis Sacerdotibus senserint, eosque tractarint Ethnici; ex quibus omnibus facile colligi potest quantum honorem illis christiani deferre debeant. Ostendatur ergo, quibus officiis honorandi sint, nimirum 1. *Cogitatione*: magnum de iis aestimationem concipiendi, eorumque defectus et acta, quantum fieri potest, in melius interpretando, aut excusando. 2. *Verbo*: honorifice de illis et cum illis loquendo, neque unquam illorum famam aut honorem, vel minima detractio violando, exemplo Constantini Magni, qui integram querelam fasciculum contra Sacerdotes facturum in ignem conjecit. 3. *Opere*: tam cavendo ab omni injuria corporali, puta percussione, aliave læsione simili: tum, exhibendo signa externa honoris debitaque stipendii, et charitatis officia præstando.

Ex occasione thematis: *Ecce constitui te hodie super gentes, et regna*: (*JEREM. I, 10.*) ostendi potest, quam vere dicantur, Sacerdotes etiam ipsis Regibus præcellere, et quidem in tribus primariis capitibus, e quibus regia majestas potissimum colligi et assumi solet. Videlicet 1. *Dignitate*: uti S.

Martinus, aliique SS. Patres, de quibus supra dictum, verbo, et facto declararunt. 2. *Potestate*: cum terrestres Reges vinculi potestatem in corpora dimittant, Sacerdotes etiam in animas; illi in terris, hi etiam in caelis exercent. Et præterea etiam veri Corporis Christi producendi potestatem acceperint, que potestas merito omnes alias potestates excedere dicitur. 3. *Utilitas*: cum Reges terreni Reipublicæ solum in temporibus, Sacerdotes vero in spiritualibus et æternis prosint. Deducantur ex hoc discursu tria corollaria. Primum pro Sacerdotibus, quantumque dare, ut eandem dignis operibus, virtutibusque exercent atque confirmant. Alterum pro parentibus, et cognatis Sacerdotum, quantumque sibi gratulari debeant ob tantam filiorum exultationem, precibusque suis apud Deum instare, ut gratiam vocatiori exequendi necessariam filiis eorum largiri dignentur. Tertium pro aliis hominibus, ut scilicet, et hi cognoscant, quanto in honore habere Sacerdotes, eosque tanquam benefactores suos maximo reputare, colere, et amare debeant.

Ex occasione thematis: *Vos estis lux mundi*: (*MATT. V, 14.*) comparetur status Sacerdotis luci. Et in prima quidem parte ostendatur, qua ratione ipsi vere sint in candelabro positi, dum per dignitatem Sacerdotalem super omnes alios homines sunt erecti. In secunda ostendatur, quomodo officium lucis exercere debeant, *purificando*, seu liberando homines a vitiis: *illuminando*, seu instruendo in rebus fidei, aliisque scilicet necessariis: *calefaciendo*, seu ad amorem Dei ac proximi, aliarumque virtutum exercitum invitando. In tertia ostendatur, quibus instrumentis id efficere queant, nempe *splendore*, tam doctrinæ, quam boni exempli, et *calore* sincere, et zelose charitatis, qua nihil efficacius est ad corda in omnem partem trahenda.

Ex occasione thematis: *Vos estis sal terræ*: (*MATT. V, 13.*) Sacerdotes salii comparentur. 1. Propter similitudinem proprietatum, nempe *candorem* (puritatis interioris) *siccitatem*, (id est vacuitatem) omnis affectus inordinati erga res humanas velut fluidas, et transientes) *acrimoniam*, seu efficaciam ad omnes hominum actiones condiendas, Deoque sapidas et gratas efficiendas. 2. Quomodo salire corda hominum debeant, nempe *penetrando*, seu ad cor loquendo: *condendo*,

id est adjuvando ut opera Deo grata efficiant: *exsiccando*, et conservando a putredine peccati, et periculis animæ. 3. Quam cautione salire debeant, videlicet *moderate* (nec nimis multum, nec nimis parum; id quod aliquot instantiis, probari potest) *cavendo* (cavendo sedulo, ne evanescat; si enim sal evanuerit, ad nihilum valet ultra, nisi ut mittatur foras, et conculetur ab hominibus teste Servatore) (*MATT. V, 13.*) *sapienter* (id est, diligenter attendendo, ne, ubi acrimonia, et effectus salis, vel necessarius non est, vel inutilis ereditur, ultro, et cum nocimento proprio et alieno obtrudatur.

Ex occasione thematis, *Venite post me faciam vos fieri piscatores hominum* (*MATT. XIV, 19.*); excitentur Sacerdotes ad officium suum magni faciendum, et legitime administrandum. 1. Itaque ostendatur *Honestas* hujus piscationis, cum, teste S. Dionysio, omnium divinorum divinisimum sit cooperari Deo in salute animarum: *Utilitas*, tum ab ipsis piscibus, tum a Deo laborem præmiante haurienda: *Succurritus* ob præstantiam, et multitudinem piscium: *Pacilitas* tum ex motibus enarratis, tum ex occasione semper obvia, tum ex instrumentorum copia causata. 2. Ostendatur, quo instrumentum potissimum uti debeant ad piscationem hæc feliciter peragendam, videlicet per *rete* constans tribus partibus 1. *illis*, inter se optime, et pro piscibus capiendis apte connexis, per que, actiones et functiones Sacerdotales cum fervore et dextertate obite intelliguntur, 2. *plumbum*, id est, humilitatem et diffidentiam in propriis viribus, 3. *Suber*, quod rete in alto sustinet, et confidentiam in Deo, et conjunctionem cum ipso significat.

Ex occasione thematis: *Ego sum Pastor bonus*: salutaris instructio ponitur potest Sacerdotibus, et 1. quidem dignitas eorum ostendi, tum ex præstantia officii, a summo Pastore Christo in ipsos tanquam vicarios translata: tum ex ipsarum etiam ovium excellentia: tum ex præmiis ob fidem custodiam promissi magnitudine. 2. Explari possunt officia ad bonum Pastorem requisita, nempe ut ad *bona pascua* deducat, ut suo tempore diligenter *tendant*, ut a Lupis aliive periculis *defensat*, et si opus fuerit, etiam *animam pro ipsa ponat*: que omnia in sensu spirituali explicentur, et quomodo a Christo observata sint, atque a Sacerdotibus curam animarum habentibus observanda, solide ostendatur.

Ex occasione thematis : *Solens de navicula docebat turbas* (Luc. 8, 3) : dici potest, Christum præter alias causas, etiam ideo videri turbas de navicula docuisse, ut ostenderet vitam hominum navigationi similem, et hujus navigationis navarchos, seu prasides Sacerdotes esse. Itaque 1, ostendatur, quomodo vita humana sit navigatio, tum propter mundi, in quo degimus, amaritudinem, inconstantiam, subilitatem : tum propter pericula assidua, quæ navigantes tum a *piratis* (diabolis insidiantibus) tum a *scopulis* (divitis submergentibus) cum magno timore naufragi patiuntur. 2, ostendatur, naviculae hujus dictionem sacerdotibus commissam, adeoque triplicem ab ipsis notitiam requiri, nempe *astrorum caelestium*, id est, Dei, et Sanctorum, ut juxta illorum aspectum, influxum, et cursum, navim recta semita ad portum dirigant, atque perducant : *ventorum, et fluctuum, et periculorum*, id est, ut vario motus animi sapienter discernere, eosque placare queant : ut in fluctibus tentationem et tribulationem contra se et alios insurgentium, se aliosque dirigere et salvos servare sciant : et ut predicta tria sirenium, piratarum, et scopulorum pericula studiosè tum pro se, tum pro aliis declinare et avertere possint. *Ipsius via ad portum æternæ felicitatis recta ducenti* : id est, ut sciant, quibus mediis felicitas æterna obtinenda sit, et tum ipsi ea sedulo adhibeant, tum alios ad illa constanter usurpanda persuadeant.

Ex occasione thematis : *Dominus autem procedebat eos, ad ostendam viam per diem in columna nubis, et per noctem in columna ignis, ut Dux esset itineris utroque tempore* (Exod. XIII, 21). 1, Pulchre comparari potest vita Christianorum educationi Israelitarum ex Ægypto, tum propter infernalis Pharaonis, id est, *Diaboli*, cui per peccatum serviebant, servitium et duritiam; tum propter *mare rubrum* sanguinis Christi pro nobis effusum apertum, hostesque in eo submersos; tum propter terminum terræ lacte et melle, id est, omni deliciarum et voluptatum caelestium genere, fluentis, ad quam ducuntur. 2, Ostendatur, duces hujus itineris esse Sacerdotes : qui proinde in primis debeant esse similes columnis, recti per intentionem ad Deum, rotundi per perfectionem vite immovibiles per constantiam et fortitudinem in quibuscumque adversitatibus et insultibus demonstrant. Deinde per diem

deberet esse velut *nubis*, id est, tempore prosperitatis eos suo exemplo docere, quomodo humilitatem et subjectionem erga Deum conservare, sicut ex beneficiis Dei optatum fructum referre debeant. Denique tempore noctis, id est, adversitatis, velut *columna ignis* præcedere debeant, docendo suo exemplo, quomodo charitatem inter adversa exercere et conservare, sicut etiam in nocte iter suam ad caelestem Patriam continuare queant.

Ex occasione thematis : *Ite ad Joseph, et quicquid ipse dixerit vobis, facite* (Gen. XII, 55) : possunt Sacerdotes Josepho comparari. 1, Propter *similitudinem nominis*, quod idem, ac augmentum Domini significat, quia, et Sacerdotes præ aliis hominibus in scientia ac virtute excellere debent. 2, Propter *similitudinem officii* : quia sicut ille panem et frumentum Ægypto providit, et benigne ac liberaliter distribuit, omnesque ad se confugientes cum magna charitate ac benevolentia excepit, et non nisi quintam partem de frumento pro Rege exquisivit (Gen. XLV, 24) ; ita, et Sacerdotes panem verbi divini, SS. Eucharistiæ, et honorum exemplorum, subjeitis Christianis providere, distribuere, et quintam solum partem de frugibus inde exerescentibus pro Deo requirere debent, scilicet fructum majoris gloriæ diviniæ, reliquos vero quatuor (nempe fructum meriti, satisfactionis, impetrationis et gaudii ex bono opere oriri soliti), ipsis relinquere possunt. 3, Propter *similitudinem dignitatis* : ut enim Joseph proximus Regi fuit, eique a Rege dictum est. Tu eris super donum meum, et tui oris imperio cunctus populus obediet : uno tantum regni solio te precedam (Gen. XLV, 40) ; ita et Sacerdotes quoad dignitatem Deo proximi sunt, uti fusiis supra § 3, probatum est. Hortandi proin Auditores, ut, et sibi in variis occasionibus, præcipue indigentia verbi divini, sacramentorum, consolationis, dictum putent : ite ad Joseph.

ALII CONCEPTUS.

QUALITAS. — Ingeniosa est illa Hugonis Card. super sequentia S. Pauli verba : *Ponitifer ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in iis que sunt ad Deum*, facta observatio, dicentis : In hoc quod dicitur : ex hominibus ; notatur, quod debet excedere vita Sacerdotis vitam plebis : et ideo quando

nostris ipsis ad divinum perpetuum cultum factam oblationem, primum pedem in domum Dei firmamus, Psalmus XXIII, recitatur, in quo Psalmista interrogat, dicens : *Quis ascendet in montem Domini, aut quis stabit in loco sancto ejus?* moxque sine ulla hesitatione respondetur : *Innocens manibus, et mundo corde*. Causam vero ob quam hæc innocentia requiritur, Deus ipse subindicat, dum ait : *Eritis mihi sancti, quia sanctus sum ego Dominus* ; ac proinde quando Episcopus clerico habitum sacrum imponit, hæc verba pariter pronuntiat : *Induat te Dominus novum hominem, qui secundam Deum creatus est in justitia, et sanctitate veritatis*. HUGONIS CAR. in c. v, Heb.

Nabuchodonosor rex ex toto Hebræorum populo, paucorum quorundam stirpis regie jussit fieri delectum, qui in ejus regia proxime sibi ab obsequiis assisterent ; at vero audire, quibusnam illi conditionibus vestiti esse deberent : *De semine regio pueros, in quibus nulla esset macula, decoros forma, eruditus omni sapientia*. Quod si igitur Rex ille hunc in finem in eligendis raris adeo conditiones desideravit, longe utique æquius est, ut, qui pro domo Dei, pro templo, pro palatio Regis gloriæ ad sacrosanctum ejus ministerium eliguntur, viri sint vita immaculata, et irreprehensibili præditi. Ac proinde idem auctor subdit : Nullam debent habere maculam, neque in verbo, neque in cogitatione, neque in facto, neque in opinione, quia sunt pulchritudo Ecclesiæ, et si mali fuerint, totam deturpant Ecclesiam. MAXI, disc. 1, n. 3.

Theodoretus, illum Psalmistæ textum : *Vultum tuum deprecabuntur omnes divites plebis*, explicans, per hunc vultum Ordinem sacerdotalem intelligit, dicens : Sacerdotum Ordo, veluti quædam facies est Ecclesiæ, tanquam majori spiritus dignitate exornatus. Macula enim, vel labe, si in alia quamcumque corporis parte resideat, non pari indecentiam, nec tanta apparet, sicut in facie ; ita pariter defectus, vitia, scandala tantum in secularibus non parunt præjudicium, quantum in Ecclesiasticis. THEOP. Ps. I, n. 3.

De Sacerdotibus Divina Sapientia ait : *Qui tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei* (ZACH. VII, 8) : Unde per pupillam, Ecclesiasticam intelliguntur. Cui consonant epitheta a S. Isid. Pelus. Sacerdotibus attributa, hos namque oculos Ecclesiæ appellat.

Quis autem adeo rerum ignarus est, qui nesciat quod in pupillis quilibet quantumvis minimus pulveris atomus dolorem, et detrimentum intolerabile adferat ? in pedibus quidem, per quos in corpore mystico denotantur seculares, lutum, et macula facile tolerantur, utpote qui continuo terram contingunt et terunt ; at vero personæ Deo consecratae, quæ sunt veluti oculi ; imo pupilla ipsiusmet Dei, ne umbram quidem nævi admittere debent.

Ingeniosa profecto est illa Hugonis Cardinalis super illa Psalmistæ verba : *Prevaricantes reputati omnes peccatores terræ*, facta observatio. Querit enim quomam species illa a Davide inter transgressores terræ, et alios, insinuatam distinctio ? Etenim post bellum Angelorum defectionem, qui peccatores terræ non erant, quid est qui nesciat, unicum et solum culpæ, et peccati locum esse presentem hanc vallem lacrymarum ? ut proinde optime S. Bernardus dicit : Tuta habitatio Paradisus ; nullum enim serpens antiquus in superna aditum habere valet ; cur igitur ait ; Peccatores terræ ? Demum vero respondet : Peccatores terræ dicit ad differentiam peccatorum cæli, quæ magna est, quia Adam peccavit in terra, et veniam consequens est : Lucifer in celo, et Diabolus factus est : sic et differunt peccata laicorum, et clericorum, qui in Ecclesia peccare non formidant, Clerici sunt peccatores cæli, quia in domo Dei peccant, unde admirative conquiretur Dominus, Jerem. XI, *Quid est, quod dilectus meus in domo mea fecit scelera multa?* HUGO, Cardin. c. v, Mat.

S. Augustinus lectum illum Cantico : *Dentes tui sicut grex tonsurarum*, ponderans, dicit : quid est, *dentes tui*, per quos loqueris ? Dentes igitur Ecclesiæ, per quos loquitur Ecclesia : Quales dentes tui ? Tanquam grex tonsurarum ; quare detonsarum ? quia sarcinas seculi deposuerunt. (S. AUG. in Ps. XLIV.) Hugo de S. Vict. de tonsura clericali disserens, ait : Capillos ante præcidimus, et ab eis sensuum instrumenta liberamus, ut hoc signo curam illecebras frequenter redeuntibus, et cogitationes supervacuas a cordibus nostris resecare discamus. HUGO VICT. in c. IV, Cant.

Deus olim in veteri Testamento ordinavit, ut omnia sibi offerrentur primogenita, tam de hominibus, quam de pecoribus, ita tamen, ut certa quadam moneta specie redimi possent ; verumtamen Levitas nulli

quocumque etiam pretio, redimi volebat, idque non quia illos nihili faceret, quin potius per hoc se illos summo in pretio habere demonstrabat, quasi dicere vellet: Levitæ redimendo nulla potest reperiri æquivalens moneta; vel etiam per hoc illis indicare volebat, quod, sicut ipse per nullum qualemque pretium ad illis renuntiandum induci poterat, ita quoque iustum sit, ut ipsi pro nulla re huius vitæ se permittant induci ad ipsius renuntiandum, unde apud Ezechiel conquiratur, dicens: *Propter fragmen panis, et pugillan hordei violabant me.* Per hoc quoque, quod pro Levita nullam admittere volebat redemptionem vel litrum, insinuare iisdem voluit, se illos velle totaliter divino servitio suo addictos esse, absque eo quod se ad quancumque aliam rem terrenam divertent. *MANS. dis. III. n. 7.*

Increta sapientia, qua omnia in pondere, numero, et mensura disposuit, e numerosissimo Israelitico populo aliqum in summum designaturus Sacerdotium miraculosum adhibuit virgæ Aaronicæ signum, dum prius arida et sicca, confestim florescere capit: sed ecce in processu modum: *Inveniit geminasse virgam Aaron in domo Levi, et turgentibus geminis erasperant flores, qui foliis dilatatis in amygdalas deformati sunt.* Numquid sufficere aridi fructificatio ligni absque virgore? Notate successum: primo namque virga dicitur sicca; exinde vero suas producere gemmas et flores; et tandem dilatatis foliis, apparuisse amygdalas. In eo namque docemur, omnes per varios virtutum, et non minorum dumtaxat, sed et majorum Ordinum gradus ad Sacerdotium nobis concedendum fore, juxta illud Psalmistæ assertum: *Inveniit de virtute in virtute, videbitur Deus Deorum in Sion,* merito equidem in Sion, ibi namque templum fabricatum erat. Unde Lyranus: *Germinat, inquit, flores, celebritate famæ, frondet veritate, fructificat sanctitate vilitate, et ideo sibi debetur dignitas vitæ sacerdotalis.* *NUM. XVII. 6. MANS. disp. v. n. 2.*

Quando Judas traditor peccitatis ductus triginta argenteis retulit sacerdotibus, hi illos accipere detrectarunt, hanc allegantes rationem: *Non licet eos mittere in carbonem, qui pretium sanguinis est.* Quia vero eosdem ultro citroque in templum profecerat, illos in rem collocarunt pietissimam, scilicet in emptionem agræ figuli, in sepulturam peregrinorum. Quod factum profecto omnes Ec-

clesiasticos docet, cum quanta anxietate et sollicitudine tractandi sint redditus Ecclesiæ, qui pretium sunt Sanguinis Christi: *Non licet eos mittere in carbonem, quia pretium sanguinis est,* id est, nequaquam sunt annuimandi aut erogandi ad locupletandum parentes. *MANS. disp. XXXVI. n. 4.*

In sacris Canticis dicitur: *Manus illius tornatiles avaræ,* quæ verba S. Greg. Nyssenus de manibus sacerdotalibus exponit; hæc enim deamante, id est charitate præditæ, et auro plens, atque insuper tornatiles, id est, in torno elaboratæ esse debent; quod enim in torno elaboratur, ut plurimum rotandum est, et sphericum, cui si quid super inponatur, decidit subito: tales quoque Sacerdotum manus esse debent; neque enim aurum illis impositum in eis sistere et morari, sed in manus pauperum pro eorumdem sublevatione cadere debet. Unde S. Greg. Nazianz. ait: *Minime, fratres et amici mei, minime committamus, ut rerum earum, quæ nobis divino munere datæ sunt, mali economi et præposleri inveniamur: ne aliqui dicentem Petrum audiamus: Rubecula, qui aliena detinetis.* In sexta Synodo Romana sub Symmacho Papa habita, ita inter cetera dicitur: *Nec aliquo se ante tribunal Christi obstaculo maniat, qui a religiosis animabus ad substantiam pauperum delicta, contra fas, sine aliqua pietatis consideratione dispergit.* *Ibid. n. 6.*

Querunt nonnulli, cur in Rationali Aaronis, cui varii lapides pretiosi infixi erant, non etiam adamas repertus sit; sed et Sanct. Joannes pariter ut ex Apocalypsi deducitur, lapides pretiosos fundamentis cælestis Jerusalem injectos enumerat, nec tamen inter illos adamantem pariter nominat, cum tamen valore, estimatione, et pulchritudine omnes alias gemmas forsitan longe superet. Cur igitur hunc inter alios pretiosos lapides omissum fuisse existimatis? Pro resolutione sciendum, quod gemmæ illæ varias præfiguraverint virtutes, quibus locupletatus esse debet Sacerdos; ac prout ex singulari mysterio adamas aliis gemmis non annumeratur, quia symbolum est affectionis ad sanguinem, ad parentelam et consanguinitatem, a qua Ecclesiasticæ remotissimi esse debent; habet enim hæc gemma illam proprietatem, quod, tametsi nullo alio etiam ferro et chalybe frangi possit, attamen ab heretico sanguine continuo frangatur. *Ibid. disp. XII. n. 6.*

Confestim, ut populus Israeliticus in deserto idololatrare cepit, Moyses de monte descendit, Deique contumeliam cultum, et honorem zelans, dixit: *Si quis est Domini, jungatur mihi; cumque omnes Levitæ se ipsi junxerint, præcepit iisdem, dicens: Ponat vir gladium super femur suum, et occidet unusquisque fratrem, et amicum, et proximum suum:* ubi enim de religione agitur, non est respiciendus cognatus, quantumvis proximo sanguine junctus; Proximum Parentem Deum offenderant, inquit Tertulianus, ac prout, eos in proximos cognatos deservire voluit. (TRAYLL. c. III. ad. Christi.) At vero S. Ambrosius apposite querit, cur Moyses Levitis præcepit, ut femur suum gladio accingerent, dicens: *Ponat vir gladium super femur suum?* quis enim gladium femori semper applicari ignorat? cur igitur hanc circumstantiam specificat? advertendum est igitur, quod, quia in femore origo est generationis, ideo Levitas femora gladio accingere jubet, id est, irreconciliabile adversus quemvis inordinatum erga consanguinitatem et parentelam affectum voluit adorari bellum, ut contemplatione, atque amore reverentiæ divinæ premeretur omnis affectus necessitudinis; ex hoc autem facto tribus illa divinam promeruit benedictionem: *Ut detur vobis benedictio;* quia tunc non divinis benedictionibus dignus efficiemus, quando omni amore et affectu erga consanguineos superiores erimus.

DIGNITAS. — S. Bernardinus hanc conclusionem circa potestatem et dignitatem sacerdotalem stabilivit, dicendo: *Potestas sacerdotalis superat potestatem Virginis gloriosæ:* hisque verbis dictis, ad Mariam Virginem se convertens, dicit: *Virgo amorosa et benedicta, excusa me apud te, quia non obloquer contra te, cum veritatem, quam dixit Filius tuus, fatear eorum te, et sacerdotium in templo ipse prætulit supra te.* Etenim potestas Sacerdotum Virginis potestatem, juxta sanctum Bernardinum, in quatuor punctis excedit. Primo in brevitate; si enim quis clavem habere, quæ quinque circumversa, portam aliquam aperiret, hæc utique melior futura esset illa, quæ ad illam aperiedam octies circumvolvi deberet. Lingua autem Virginis clavis extitit Paradisi, et in octo dictionibus, tamquam in octo linguis quasi clavis revolutionibus, aperuit eorum. Sanctus Bernardinus enim observat, quod beata Virgo octo verba protulerit, ut verbum Patris in sinum suum evocaret. Unde idem Sanctus

ait: *Angelo nunciandi respondit octo verba, scilicet: Ecce Ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum;* iisque dictis, Filius Dei in ejus utero præsens fuit. Ac longe major est in hoc Sacerdotibus dignitas et potestas, cum per quinque consecrationis verba jam aperiat Paradisi, atque de cælis ad terram Christum trahat. Secundo excedit potestatem Virginis in majoritate: nam cum Christus in utero Virginis venit, carnemque assumpsit, tanta brevitate circumactus est, ut, si jam conceptus in Virgine positus fuisset super palmam manus, vis eum humanus oculus percepisset, licet divinitus et anima et corpore, atque omnibus interioribus et exterioribus membris et lineamentis, perfecte completus esset; Sed ad Sacerdotis probationem verborum descendit Christus, tam magnus in manibus ejus, sicut in altissimo celo regnat. Tertio excedit virgini potestatem in immortalitate; nam in ventre virginali mortalis fuit, in altari vero est impassibilis, et immortalitate dotatus. Quarto Virginis quoque potestatem antecellit in replicabilitate; nam, si B. Virgo milies replicasset illa sui consensus verba, scilicet: *Ecce Ancilla Domini, fiat mihi etc.* Filius Dei nunquam amplius de illa sumpisset carnem. Nam sicut impossibile est Patri producere aliud Verbum, pro eo quod Verbum suum genitum sit perfectissimum, totamque potentiam generandi exhausti; ita in tempore impossibile est Matri posse parere alium Filium unigenitum Dei, cum per Christum in sua conceptione potentia concipiendi Deum, quæ secundum corporalem substantiam ab Adam in virginem descendit per lumbos patrum, ita exhausta sit, quod impossibile esset Virgini, alium Filium Dei generare; sed Sacerdos toties, quoties secundum ritum Ecclesiæ, consecrat Corpus Christi, toties descendit de celo Filius Dei. S. BERN. t. I. s. XX, l. I, c. VII.

SACERDOS MALUS. — Apud S. Mattheum de Salvatore nostro dicitur: *Veni in synagogam, et ecce homo manus habens aridas, et ait homini: Extende manum tuam, et extendit; et restituta est sanitas.* (MATTH. XII. 9.) Enim vero si Christus in synagoga eum, qui manum contractam habebat, tolerare non potuit, sed eandem miraculose sanare voluit, quanto majorem curam habebit, ne altaris sui ministri, qui sacratissimum ejus Corpus quotidie tractant, manus habeant aridas, et contractas? Observandum quoque, quod

Evangelista, dum nobis in synagoga infirmum ob oculos ponit, non representat aliquem qui Paralyticus, vel coecus, vel mutus, vel surdus sit, sed hominem manum aridam habentem; quæ utique omnia in figura contingebant; per hoc namque incarnata Sapientia nobis insinuare voluit, unum principem in Ecclesia morbum necessario curandum esse, et sanandum, scilicet tenacitatem Cleri in dispensandis redditibus ecclesiasticis, atque ideo Christum hunc hominem manum suam extendere jussit. Unde D. Chrysostomus ait: Orate, fratres, ut sola synagoga tali debilitate fuscetur, nec sit in Ecclesia, cujus manum arefaciat cupiditas, contrahat avaritia, rapina debilitet, tenacitas ægrotum constringat, et si acciderit ipsimum, adeat Dominum, et cito eam in opere pietatis extendat. S. CHRIS. s. LXII.

Si quando inter horrendam maris tempestatem, navis, cui, quis inest, periculum incurreret submersionis ob ventorum violentiam, et undarum fluxum atque refluxum, ipseque navis gubernator extremo luctaretur in discrimine, reliqui autem vectores tripudiant seltive, nonne omnes amentes, fatuosque appellares? Hoc mare magnum de hoc sæculo astruit Psalmista, nosque Christiani per Dei gratiam omnes navem consequimur Ecclesie, ut ad littus Paradisi adnavigemus: sed cheu! Veni in altitudinem maris, et tempestas demersit me. Quot equidem tentationum, periculorum, et discriminum procella nos in abyssum usque demergunt? qui nostri sunt naucleri, qui hanc dirigunt navem, nisi Ecclesiastici? qualiter ergo quisquam nostrum gaudere, aut exultare præsumet, si quando eos humana fragilitas periclitari fecerit? MANSI, *disc.* XXV, n. 7.

MISCELLANEA.

QUALITAS. — Mens ex divino Spiritu ducta, et sufficienter firmata, adjungitur Deo. Simile enim ad ejus simile accedere necesse est. Quamobrem solus Sacerdos sapiens appellatur, solus enim est Dei amator, solus Deo preces effundere novit, solus Deum honorare scit, qui dignitatem non confundit, quicquid in primis hostiam seipsum producens, propriam animam quasi simulacrum quoddam adificat. HIERONIMUS, *Lanciz. Opus.* XIII, n. 281.

Sacerdotes veteris legis accipiebant ex

victimis pectusculum, linguam, et ventriculum, ut, quemadmodum S. Hieronymus, ait, eorum tria officia denotarentur, per linguam concionatores, per pectusculum confessores per ventriculum sacrificia. In c. II, *Matth.*

Sacerdos sui curam negligens similis est naupegis arcæ Noe alios salvantibus, et ipse tera diluvio pereuntibus; item aquæ baptismali, quæ alios abluit, et ad cælos transmittit, cum tamen ipsa sordes contrahat, et in terram effundatur. Similes quoque sunt facibus, seipsas, dum aliis lucent, consumentibus; aut Uriæ Hethæo, litteras mortem decerpentes in sinu portanti. BASSIUS, in *proem.*

Moyse in tabernaculo labrum teneum de speculis mulierum fecit, ut monerentur Sacerdotes, seipsos prius ad morem mulierum solite inspiciere, et, quæ non munda satis deprehenderint, studiose tollere. *Exod.* XXXVIII.

Origenes considerans mandatum, quo iubeantur olim Sacerdotes arcam Dei humeris portare, ait, hoc ideo factum, ut significaretur, illos demum esse veros Sacerdotes, qui non tantum alios ad legem Domini servandam excitant, sed ipsi etiam eidem numeris subjiciant. *Ho.* IX, in *Josue.*

DIGNITAS. — Etsi lego divina olim Deus caverit, ne una tribus cum altera matrimonium iniret; Sacerdotibus tamen concessit, ut cum tribu regia, nempe cum tribu Juda contrahere possent, ne regia tribus supra sacerdotalem esse videretur. *Num.* XXXVI.

Sacerdotes sunt in Ecclesia luminare majus, quod præsit diei, id est, operibus spiritualibus; Reges autem sunt luminare minus, quod nocti, id est, operibus et rebus temporalibus, præsit. *BESS.* I. I, c. I.

Sacerdotes, teste Besseo, sunt perfectionis specula, mundi Philosophi, Angelorum condiscipuli, populorum doctores, animarum pædagogus, religionis fulera, operarii in messum vocati, et patroni fidelium *Lec.* c. II.

Aaronem Deus voluit triplici colore, nempe hyacinthino, purpureo, et coeoco vestiri, ut ostenderet, Sacerdotes dignitate et potestate, Angelis per celestem hyacinthi colorem significatis, et Regibus per purpuram indicatis aequales esse. *Ibid.* c. V.

Asinus Isidis Dei effigium portans, cum omnes coram se fletere videret, ideoque insolaresceret, et supra alia bruta se efferebat, Agasus latus tundens, non tibi, inquebat, sed

Isidi honor hic defertur. Idem sibi dictum Sacerdos patet. *ALCIATUS Embl.* VII.

Theodoretus observat, Sacerdotem pro suo peccato non aliam offerre hostiam debuisse, quam si populus universus idem peccatum admisisset, indicaretur, cum dignitate universo populo parem esse, graviusque censori peccatum solius Sacerdotis, quam totius populi. *Q. I, in Lev.*

JUGENITAS. — Isidorus ait, virgam illam nocentem, quam olim vidit Jeremias, typum et imaginem sacerdotii fuisse; nam, ut exterior nucis cortex asper et durus est, sed nucleus dulcis et sapidus; ita Sacerdotum status exterius quidem laborem ac difficultatem præfert sed interius jucundus ac gratus est. *L. I, XIV, epist. I.*

AUCTORES.

Franciscus Labata in locis communibus, Verbo: Sacerdos.

Nicolas Lancizius to. II, opusc. XIII.

Petrus Besseus in Regali Sacerdotio.

Ludovicus Abelis Christianus Sacerdos.

Joannes Trithemius de Sacerdotum vita insituenda.

Ludovicus de Ponte tom. III, de perfectione.

Jacobus Marchantius in horto Pastorum de Virga Aaronis florente.

SACRIFICII MISSÆ OBLATIO.

QUOAD ESSENTIAM.

DEFINITIO. — Est actus Religionis, quo, Deo tanquam supremo Domino, Corpus et Sanguinem Filii sui incremento modo offerimus. (*Pæd. Chr.* p. I, c. IX, § 2.) Unde nulli unquam Sanctorum, sed soli Deo, offerri potest, ut Concilium Trident. expresse docet. *Ses.* XXII, c. III.

Christus Corpus et Sanguinem suum sub speciebus panis et vini Deo Patri obtulit, et sub eorundem rerum symbolis, Apostolis, quos tunc novi Testamenti Sacerdotes constituebat, ut sumerent, tradidit, et eisdem eorumque in sacerdotio successoribus, ut offerrent, præcepit per hæc verba: *Hoc facite in meam commemorationem.* Etsi semel seipsum in ara crucis, morte intercedente, Deo Patri oblaturus erat, ut æternam illi redemptionem operaretur; quia tamen per

mortem sacerdotum ejus extinguendum non erat, in cœna novissima, qua nocte tradebatur, ut dilectæ sponse sue Ecclesie visibile, sicut hominum natura exigit, relinqueret Sacrificium, quo creantium illud semel in eruce peragendum representaretur, ejusque memoria in finem usque sæculi permaneret, Sacerdotem secundum ordinem Melchisedech se in æternum constitutum declarans, Corpus et Sanguinem suum sub speciebus panis et vini, Deo Patri obtulit. *CONC. TR. sess.* XXII, c. I.

Fuit autem Christus non solum Sacerdos, et hostia sed Sacrificium quoque, quia, ut ait Augustinus l. IV, de Trinit. omne Sacrificium visibile est invisibilis Sacrificii Sacramentum, id est, sacrum signum. Ideo expositio, qua Christus tam infallibiliter se exposuit in extremis in hostiam et sacrificium, tam in isto Sacramento, quam in crucis patibulo, signum est illius ineffabilis expositionis et sacrificeationis, qua Spiritum suum jugiter immolavit Deo Patri pro nobis in templo latissimo cordis sui, in quo se ipsum obtulit a conceptionis sue instanti, usque ad horam mortis; universa, quæ dixit, fecit ac pertulit, pro nostra agendo et patiundo salute, ad gloriam Patris. Omnia namque, quæ Christus fecit ac passus est, meritoria nobis fuerunt. Ideo tota vita Christi in sæculo quasi una solemnissima Missa fuit, in qua ipse fuit altare et templum, Sacerdos et hostia. *DIOM. CARTH. I. de vita curat.* art. XVI.

Sacrificium Missæ a tribus offertur, a Christo, ab Ecclesia, a Ministro; sed non eodem modo; Christus enim offert primarius Sacerdos, et offert per Sacerdotem, hominem ut per suum proprium ministrum; Ecclesia non offert, ut Sacerdos per ministrum, sed ut populus per Sacerdotem. Itaque Christus per inferiorem offert, Ecclesia per superiorem; Sacerdos enim quatenus talis, major est reliquo populo, quippe qui ut mediator quidam pro populo apud Deum intercedit, nec est proprie in ea re minister Ecclesie, sed Christi Principalis. *BELLAR. I. II, de Missa.* c. IV.

Queritur, quare Missa sic nominetur, etsi in omni Sacrificio mittatur hostia? Respondet, Missa dicitur, quia mittitur coelestis missus, Coelestis ille missus (sicut expositio Innocentius) est magni consilii Angelus. Iste mittitur ad consecrandum, quia iste est Sacerdos invisibilis, qui consecrat, et confi-

Evangelista, dum nobis in synagoga infirmum ob oculos ponit, non representat aliquem qui Paralyticus, vel coecus, vel mutus, vel surdus sit, sed hominem manum aridam habentem; quæ utique omnia in figura contingebant; per hoc namque incarnata Sapientia nobis insinuare voluit, unum principem in Ecclesia morbum necessario curandum esse, et sanandum, scilicet tenacitatem Cleri in dispensandis redditibus ecclesiasticis, atque ideo Christus hunc hominem manum suam extendere iussit. Unde D. Chrysostomus ait: Orate, fratres, ut sola synagoga tali debilitate fuscetur, nec sit in Ecclesia, cujus manum arefaciat cupiditas, contrahat avaritia, rapina debilitet, tenacitas ægrotum constringat, et si acciderit ipsimum, adeat Dominum, et cito eam in opere pietatis extendat. S. CHRIS. s. LXII.

Si quando inter horrendam maris tempestatem, navis, cui, quis inest, periculum incurreret submersionis ob ventorum violentiam, et undarum fluxum atque refluxum, ipseque navis gubernator extremo luctaretur in discrimine, reliqui autem vectores tripudiant seltive, nonne omnes amentes, fatuosque appellares? Hoc mare magnum de hoc sæculo astruit Psalmista, nosque Christiani per Dei gratiam omnes navem consequimur Ecclesie, ut ad littus Paradisi adnavigemus: sed cheu! Veni in altitudinem maris, et tempestas demersit me. Quot equidem tentationum, periculorum, et discriminum procella nos in abyssum usque demergunt? qui nostri sunt naucleri, qui hanc dirigunt navem, nisi Ecclesiastici? qualiter ergo quisquam nostrum gaudere, aut exultare præsumet, si quando eos humana fragilitas periclitari fecerit? MANSI, *disc.* XXV, n. 7.

MISCELLANEA.

QUALITAS. — Mens ex divino Spiritu ducta, et sufficienter firmata, adiungitur Deo. Simile enim ad ejus simile accedere necesse est. Quamobrem solus Sacerdos sapiens appellatur, solus enim est Dei amator, solus Deo preces effundere novit, solus Deum honorare scit, qui dignitatem non confundit, quicquid in primis hostiam seipsum producens, propriam animam quasi simulacrum quoddam adificat. HIERONIMUS, *Lanciz. Opus.* XIII, n. 281.

Sacerdotes veteris legis accipiebant ex

victimis pectusculum, linguam, et ventriculum, ut, quemadmodum S. Hieronymus, ait, eorum tria officia denotarentur, per linguam concionatores, per pectusculum confessores per ventriculum sacrificia. In c. II, *Matth.*

Sacerdos sui curam negligens similis est naupegis arce Noe alios salvantibus, et ipse tera diluvio pereuntibus; item aquæ baptismali, quæ alios abluit, et ad celos transmittit, cum tamen ipsa sordes contrahat, et in terram effundatur. Similes quoque sunt facibus, seipsas, dum aliis lucent, consumentibus; aut Uriæ Hethæo, litteras mortem decerpentes in sinu portanti. BASSIUS, in *proem.*

Moyse in tabernaculo labrum æneum de speculis mulierum fecit, ut monerentur Sacerdotes, seipsos prius ad morem mulierum solite inspiciere, et, quæ non munda satis deprehenderint, studiose tollere. *Exod.* XXXVIII.

Origenes considerans mandatum, quo iubeantur olim Sacerdotes arcam Dei humeris portare, ait, hoc ideo factum, ut significaretur, illos demum esse veros Sacerdotes, qui non tantum alios ad legem Domini servandam excitant, sed ipsi etiam eidem numeris subjiciant. *Ho.* IX, in *Josue.*

DIGNITAS. — Etsi lego divina olim Deus caverit, ne una tribus cum altera matrimonium iniret; Sacerdotibus tamen concessit, ut cum tribu regia, nempe cum tribu Juda contrahere possent, ne regia tribus supra sacerdotalem esse videretur. *Num.* XXXVI.

Sacerdotes sunt in Ecclesia luminare majus, quod præsit diei, id est, operibus spiritualibus; Reges autem sunt luminare minus, quod nocti, id est, operibus et rebus temporalibus, præsit. *BESS.* l. I, c. I.

Sacerdotes, teste Besseo, sunt perfectionis specula, mundi Philosophi, Angelorum condiscipuli, populorum doctores, animarum pædagogus, religionis fulera, operarii in messum vocati, et patroni fidelium *Lec.* c. II. Aaronem Deus voluit triplici colore, nempe hyacinthino, purpureo, et coequeo vestiri, ut ostenderet, Sacerdotes dignitate et potestate, Angelis per celestem hyacinthi colorem significatis, et Regibus per purpuram indicatis aequales esse. *Ibid.* c. V.

Asinus Isidis Dei effigium portans, cum omnes coram se fletere videret, ideoque insolaresceret, et supra alia bruta se efferebat, Agaso latus tundens, non tibi, inquebat, sed

Isidi honor hic defertur. Idem sibi dictum Sacerdos patet. *ALCIATUS Embl.* VII.

Theodoretus observat, Sacerdotem pro suo peccato non aliam offerre hostiam debuisse, quam si populus universus idem peccatum admisisset, indicaretur, cum dignitate universo populo parem esse, graviusque censori peccatum solius Sacerdotis, quam totius populi. *Q. I, in Lev.*

JUGENITAS. — Isidorus ait, virgam illam necem, quam olim vidit Jeremias, typum et imaginem sacerdotii fuisse; nam, ut exterior nucis cortex asper et durus est, sed nucleus dulcis et sapidus; ita Sacerdotum status exterius quidem laborem ac difficultatem præfert sed interius jucundus ac gratus est. *L. I, XIV, epist. I.*

AUCTORES.

Franciscus Labata in locis communibus, Verbo: Sacerdos.

Nicolas Lancizius to. II, opusc. XIII.

Petrus Besseus in Regali Sacerdotio.

Ludovicus Abelis Christianus Sacerdos.

Joannes Trithemius de Sacerdotum vita insituenda.

Ludovicus de Ponte tom. III, de perfectione.

Jacobus Marchantius in horto Pastorum de Virga Aaronis florente.

SACRIFICII MISSÆ OBLATIO.

QUOAD ESSENTIAM.

DEFINITIO. — Est actus Religionis, quo, Deo tanquam supremo Domino, Corpus et Sanguinem Filii sui incremento modo offerimus. (*Pæd. Chr.* p. I, c. IX, § 2.) Unde nulli unquam Sanctorum, sed soli Deo, offerri potest, ut Concilium Trident. expresse docet. *Sess.* XXII, c. III.

Christus Corpus et Sanguinem suum sub speciebus panis et vini Deo Patri obtulit, et sub eorundem rerum symbolis, Apostolis, quos tunc novi Testamenti Sacerdotes constituebat, ut sumerent, tradidit, et eisdem eorumque in sacerdotio successoribus, ut offerrent, præcepit per hæc verba: *Hoc facite in meam commemorationem.* Etsi semel seipsum in ara crucis, morte intercedente, Deo Patri oblaturus erat, ut æternam illic redemptionem operaretur; quia tamen per

mortem sacerdotum ejus extinguendum non erat, in cena novissima, qua nocte tradebatur, ut dilectæ sponse sue Ecclesie visibile, sicut hominum natura exigit, relinqueret Sacrificium, quo creantium illud semel in eruce peragendum representaretur, ejusque memoria in finem usque sæculi permaneret, Sacerdotem secundum ordinem Melchisedech se in æternum constitutum declarans, Corpus et Sanguinem suum sub speciebus panis et vini, Deo Patri obtulit. *CONC. TR. sess.* XXII, c. I.

Fuit autem Christus non solum Sacerdos, et hostia sed Sacrificium quoque, quia, ut ait Augustinus l. IV, de Trinit. omne Sacrificium visibile est invisibilis Sacrificii Sacramentum, id est, sacrum signum. Ideo expositio, qua Christus tam infallibiliter se exposuit in extremis in hostiam et sacrificium, tam in isto Sacramento, quam in crucis patibulo, signum est illius ineffabilis expositionis et sacrificeationis, qua Spiritum suum jugiter immolavit Deo Patri pro nobis in templo latissimo cordis sui, in quo se ipsum obtulit a conceptionis sue instanti, usque ad horam mortis; universa, quæ dixit, fecit ac pertulit, pro nostra agendo et patiundo salute, ad gloriam Patris. Omnia namque, quæ Christus fecit ac passus est, meritoria nobis fuerunt. Ideo tota vita Christi in sæculo quasi una solemnissima Missa fuit, in qua ipse fuit altare et templum, Sacerdos et hostia. *DIOM. CARTH. I. de vita curat, art. XVI.*

Sacrificium Missæ a tribus offertur, a Christo, ab Ecclesia, a Ministro; sed non eodem modo; Christus enim offert primarius Sacerdos, et offert per Sacerdotem, hominem ut per suum proprium ministrum; Ecclesia non offert, ut Sacerdos per ministrum, sed ut populus per Sacerdotem. Itaque Christus per inferiorem offert, Ecclesia per superiorem; Sacerdos enim quatenus talis, major est reliquo populo, quippe qui ut mediator quidam pro populo apud Deum intercedit, nec est proprie in ea re minister Ecclesie, sed Christi Principalis. *BELLAR. I. II, de Missa, c. IV.*

Queritur, quare Missa sic nominetur, etsi in omni Sacrificio mittatur hostia? Respondet, Missa dicitur, quia mittitur coelestis missus, Coelestis ille missus (sicut expositio Innocentius) est magni consilii Angelus. Iste mittitur ad consecrandum, quia iste est Sacerdos invisibilis, qui consecrat, et confi-

cit hoc Sacramentum, ubicumque conficiatur. Confirmatque haec dicta auctoritate Hugonis de S. Victore p. IX, c. XIV, ita scribentis: Ipsa hostia sacra Missa vocari potest, quia transmissa est; primum scilicet a Patre, ut esset nobiscum; postea a nobis Patri, ut apud Patrem pro nobis intercederet. Primum a Patre nobis mittitur per incarnationem; secundum a nobis Patri per passionem. Similiter in Sacramento: primum a Patre nobis per sanctificationem, qua nobiscum esse incepit; postea a nobis Patri per oblationem, qua pro nobis intercedit. Idem Seraphicus Doctor alibi de expositione Missae tractans, idipsum confirmat in haec verba: Dicitur autem Missa a mittendo, et representat legationem inter homines et Deum; Deus enim mittit Filium suum Christum in altari, et iterum mittit Ecclesia fidelis eundem Christum ad Patrem, ut pro peccatoribus intercedat. S. BONAV. I. IV, sent. III, dist. I. n. 2.

DIVISIO. — Dividebatur olim in Sacrificium seu Missam *Cathechumorum* et *Fidelium*; quarum prior durabat usque ad oblationem (tunc cum Cathemeni exire jubebantur) posterior usque ad finem extendebatur. BERLINC. in theat. vit. hum. hœc tit.

EX SCRIPTURA.

QUALITAS. — In omni loco sacrificatur, et offertur nomini meo oblatio munda, quia magnum est nomen meum in Gentibus. MALACH. II. 14.

Calix benedictionis, cui benedictum, nonne communicatio sanguinis Christi est? et panis, quem frangimus, nonne participatio corporis Domini est. I. Cor. X. 16.

Omnis homo primum bonum vinum ponit, et, cum inebriati fuerint, tunc id, quod deterius: tu autem servasti bonum vinum usque adhuc. JOAN. II. 10.

Erit firmamentum in terra, in summis mentium. Quam textum multi ex Hebræo sic vertunt. Erit pugillus frumenti, vel erit placentia frumenti in capitibus Sacerdotum. IS. LXI. 16.

Habemus Altare, de quo edere non habent potestatem, qui tabernaculo deseruiunt. Graecus textus habet: Habemus Sacrificatorium. HEB. XIII. 10.

Hostiam et oblationem noluiti, corpus autem aptasti mihi. Holocaustumata non tibi

placuerunt, tum dixi: Ecce venio, ut faciam voluntatem tuam; in qua voluntate sanctificati sumus per oblationem corporis Jesu Christi semel. *Ibid.* 7.

Tradidit semetipsum pro nobis oblationem et hostiam Deo, in odorem suavitatis. EPH. I. 2.

Quid retribuam Domino pro omnibus que retribuit mihi? calicem salutaris accipiam, et nomen Domini invocabo. PS. CXY. 12.

UTILITAS. — Infinitus thesaurus hominibus, qui qui usi sunt, participes facti sunt amicitiae Dei. SAR. VII. 14.

Si sanguis Hircorum, et taurorum, et cinis vitulae aspersus, inquinatos sanctificat ad emendationem carnis, quanto magis sanguis Christi, qui per Spiritum sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo, emundabit conscientiam nostram ab omni peccato? HEB. IX. 13.

Hic est sanguis meus novi Testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. MATTH. XXII. 28.

Vos autem Sacerdotes Domini vocabimini, ministri Dei nostri, dicitur vobis: fortitudinem gentium comedetis, et in gloria eorum superbielis. IS. LXI. 6.

DOMITAS. — Quid est bonum ejus, et quod pulchrum ejus, nisi frumentum electorum, et vinum germinans virginis? ZACH. IX. 17.

Quis poterit stare in conspectu Domini Dei sancti hujus, et ad quem ascendet a nobis? I. Reg. VI. 20.

EX SS. PATRIBUS

QUALITAS. — Quoniam Sacerdotes descendens de caelo in carne Vorbum contrectant manibus, triuntur populis; in seque suscipiunt, et Angelorum sive obstantium, sive ministrantium vice funguntur (quod nunquam datum est Angelis) potius angelicam, quam humanam, debent conversationem habere. Accedat igitur Sacerdos ad Altaris tribunal, ut Christus, assistat ut Angelus, ministrat ut Sanctus, populorum offerat vota ut Pontifex, interpellat pro pace ut mediator, pro se autem exoret ut homo. S. LAUR. Juss. s. de corp. Christ.

In oblationis hora, quantum fas est credere, aperitur caeli, mirantur Angeli. Quamobrem colligitur, quanta cum veneratione ibi debeat assistere Sacerdos, cui consecrandi potestas, atque intercedendi pro populo est impensa auctoritas. *Ibid.* I. VI.

Vere unica et perfecta hostia, fide aestimanda, non specie; non exteriori censenda visu; sed interiori aspectu. CESARIUS ARL. DE XVII. de Pasch.

Agnus Dei pro te immolatur, sanguis spiritualis ex sacra mensa reluit: Seraphim distant sex alis faciem tegentia, omnes incorporeae virtutes pro te cum Sacerdote intercedunt: igitur spiritualis e caelo descendit, sanguis in erutere in tuam purificationem ex immaculato latere haustus est: et non erubescis, revereris, et confunderis, neque Deum tibi propitium facis? S. CHRY. *Euch.*

Non minus videtur Deus facere in hoc, quod quotidie dignatur descendere de caelo super altare, quam cum de caelo descendens, naturam humani generis assumpsit factus homo; et ideo hoc est memoriale totius dilectionis suae, et quasi compendium quoddam omnium beneficiorum suorum, quod nobis reliquit, et incarnationis, redemptionis, glorificationis, et justificationis figuram in hoc inclusit. S. BONAV., I. VII. de in hit. novit., p. 1, c. XI.

Missam tam plena est mysteriis, sicut mare gattis, sicut sol atomis, sicut firmamentum stellis, sicut caelum empyreum Angelis. *Idem com. Theol. Vir.*, I. VI, c. XII.

NECESSITAS. — Aufer a costu Ecclesiae quotidianas Saluatoris nostri luxuriam exsequias, et vide, quam merito dicat ipse Saluator: *Quae utilitas in sanguine meo?* Refrigerante enim ea, quae in hoc mundo nunc ubique calet, ejus memoria, refrigeret universa charitas, muta erit fides, claudicabit spes, conticescet magnus ille clamor sanguinis justi Abel, qui per traditum tanti Sacrificii ritum, quotidie laxatos lugentis et vociferantis, terret scilicet Ecclesiae, maledictum coarguens Cain, et matrem indignae fusi sanguinis vindictam reposcens. Calente ergo memoria tam celebri, charitas Christi concalescit, perstat super fundamentum suum aedificium fidei. RUF. *Ass. de div. Off.*, I. II, c. X.

Tolle hoc Sacramentum de Ecclesia, et quid erit in mundo, nisi error et infidelitas? et populus Christianus erit quasi grex porcorum dispersus et idololatriae deditus, sicut expresse patet in ceteris infidelibus. S. BON. de praepar. ad Miss., c. II.

UTILITAS. — Tantum valet celebratio Missae, quantum mors Christi in cruce; unde Thomas de Aquino ait: In qualibet Missa invenitur omnis fructus et utilitas, quam

Christus in die paraceves operatus est in cruce cum morte sua. *Discipl. ser.* XLVIII.

Dicendum, quod Eucharistia non tantum est Sacramentum, sed etiam est Sacrificium; in quantum autem est Sacramentum, habet effectum in omni vivente, in quo requiritur vitam praexistere; sed in quantum est Sacrificium, habet effectum etiam in aliis, pro quibus offertur, in quibus non praexistit vitam spiritualem in actu, sed in potentia tantum, et ideo, si eos dispositos inveniat, eis gratiam obinet virtute illius veri Sacrificii, a quo omnis gratia in nos influxit; et per consequens peccata mortalia in eis delet, non sicut causa proxima, sed in quantum gratiam contritionis eis impetrat. S. THOM. IV, sent. dist. XII, q. 2, ad 4.

Solet, qui beneficium aliquod ab alio impetrare desiderat, muneribus datis ejus voluntatem disponere; sic ergo Patris aeterni voluntatem cures tibi Christi oblatione, ut nihil tibi neget eorum, quae petis. Sed obsecro, qui gratis, et sine ullo pretio innumera bona concedere solet; qui pro minimis maxima donat, quid tibi negabit Christum offerenti? Obtulit Abraham filium, et continere se non potuit, quin diceret: *Benedicens benedicam tibi, et multiplicabo semen tuum sicut stellas caeli*; quid negabit offerenti Christum? Quia amplius Ecclesiae dari potuit, ut confidenter universa peteret, quam Christum, quem offerat, in eorum pretium, quae petit? *Osorius tr. IV de ser. Mis.*

Sane nullo alio Sacrificio honorificentius laudatur Deus, quam per altaris immaculatam hostiam, quam praecipue ob divina laudis exhibitionem complectam, Ecclesiae suae Christum offerendam instituit. S. LAUR. *Juss. ser. de Corp. Christi.*

Optima beneficiorum custos est ipsa memoria beneficiorum, et perpetua gratiarum actio, propterea et reverenda ac salutaria illa mysteria, quae in omni certe Ecclesiae congregatione celebramus, Eucharistia, id est, gratiarum actio, nuncupatur. Sunt enim beneficiorum recordatio plurimorum, caputque ipsum divina erga nos charitatis ostendant, nosque faciunt debitas Deo gratias semper exolvere. S. CHRY., *hom. XXXI, in Matth.*

Si pater negotiatori filio decem millia auri talenta daret, et negotiaretur, parva adhibita diligentia maximum reportaret lucrum; attende quas tibi Pater in Missa dat, ut similis sis homini negotiatori querenti bonas

margaritas; cura, ut plurima tibi acquiras; dat tibi Christum Dominum, et qui proprio Filio suo non pepererit, sed pro nobis omnibus tradidit illum, quomodo non cum illo omnia nobis donabit? Donat ergo tibi Filium, et omnia illius merita, satisfactiones, et investigabiles ejus divitias, ut eorum particeps fias. Ecce quae quotidie in Missa accipias. Sed qua luera reportasti? Esne de illis, de quibus Paulus ait: *quoniam divites estis facti in illo, in omni gratia?* Si dilissimus non es, in negligentia tua factum est. *Osor.*, t. IV, *conc. de div. Sacr.*

Qui Missam audivit, prosperabitur in illo die in laboribus, in artificio, in peregrinationibus, et Dominus confortabit eum in corpore et anima. Si contingeret te illo die, quo Missam audisti, mori, tunc Christus praesens erit tibi in extremis, et vult tibi stare, sicut tu praesens fuisti, et sibi assististi Missam audiendo. Angeli delectabiliter morantur cum illo homine, et solite eum custodiunt, quia ipse fecit solem ipsorum in assistendo et laudando Regem Angelorum. *Disc. ser. LXVIII.*

Is, qui in se resurgens a mortuis jam non moritur, adhuc per hanc hostiam in suo mysterio pro nobis iterum patitur. Nam quoties ei hostiam suae Passionis offerimus, toties nobis ad absolutionem nostram Passionem illius reparamus. *S. GREG. hom. XXXII, in Evang.*

Nihil hoc sacrificio acceptabilius Deo Patri pro reconciliandis peccatoribus, nihil pro expiandis sceleribus, pro captivis fidelibus redimendis utilius in Ecclesia offeri potest: quippe cum sit memoriale efficacissimum illius excellentissima charitatis, quam ipse Dominus Jesus Christus ultimum Pascha celebraturus ostendit, quamque in crucis patibulo moriendo notam fecit, in ipso idem Dominus quotidie mystice immolatur. *S. LAUR. JUSTIN., de inst. Praed., c. XX.*

Nullus profecto valet humano explicare eloquio, quam locuples fructus, quantave ex hujus oblatione, ac perceptione sacramenti spirituales exuberent dona. Reconciliatur quippe peccator Deo, justus autem justificatur adhuc, laetificantur Angeli, cumulantur merita, facinora remittantur, augetur virtutes, reseccantur vicia, diaboli machinae superantur, sanantur aegri, eriguntur lapsi, debiles refocillantur, famelici saturantur, et defuncti fideles istius Sacramenti liberantur effectu. *Idem l. de obed.*

Multiplicitatem sacrificiorum veterum singularitate sui sacrificii abbrevians, occupationem exteriorum nobis minuit, beneficiorum nobis gratiam multiplicavit, uno unico sacrificio suo remissionem redemptionemque peccatorum faciens, profectoque fidei, ceterarumque virtutum ad vitam aeternam perducens. Ceterarum omnium hostiarum vim, et dignitatem magnitudine sua, et praestabili dignitate obruit. Hic holocaustum, hic hostia pacifica, hic propitiatorium Sacrificium continetur. *B. ALSEAR., lib. II, de Sacr., c. III.*

Hae namque singulariter victima ab aeterno interitu animam salvat, quae illam nobis mortem unigeniti per mysterium reparat, qui licet resurgens a mortuis jam non moritur, et mors illi ultra non dominabitur, tamen in seipso immortaliter atque incorruptibiliter viveas, pro nobis iterum in hoc mysterio sacrae oblationis immolatur. Ejus quippe corpus ibi sumitur: ejus caro in populi salutem partitur: ejus sanguis non jam in manus infidelium, sed in ora fidelium funditur. Hinc ergo pensemus, quale sit pro nobis hoc sacrificium, quod pro absolutione nostra passionem unigeniti Filii Dei semper imitatur. *S. GREG. IV. Dial., c. LVIII.*

DIGNITAS. — Per id tempus, et Angeli Sacerdoti assistent, et caelestium potestatum universus Ordo clamores excitat, et locus altari vicinus in illius honorem, qui immolatur, Angelorum choris plenus est. *S. CHRYS. lib. VI, de sac.*

Quod datum non est Angelis, concessum est homini. Sacerdos enim ineffabile hoc conficit mysterium et Angeli confidenti quasi famuli assistunt. Super hoc tam insigni privilegio stupet coelum, miratur terra, veretur homo, horret infernus, contremiscit diabolus, et veneratur quam plurimum angelica vesitudo. *S. AUG. in Psal.*

Cum copisset Sacerdos sacrificium seu oblationem facere, plurima statim ex illis virtutibus caelo descendentes, stolis indute splendidissimis, nudis pedibus, intentis oculis prae altari, magno cum silentio et reverentia quoad venerandum illud mysterium expletum fuit, circumsteterunt. Deinde hae illae singulae per totam domum diffuse, Episcopis, presbyteris, et diaconis distributionem corporis et pretiosi sanguinis ministrantibus adhaeserunt, satagentes, et sedulo adjuvantes. *S. NIXUS in Epist. ad Anastas.*

Quis fidelium habere dubium potest, in

ipso immolationis hora, ad Sacerdotis vocem caelos aperiri, in illo Jesu Christi mysterio Angelorum choros adesse, summis ima sociari, terrena caelestibus jungi, unumque ex invisibilibus et visibilibus fieri? *S. GREG., l. IV, Dial., c. LVI.*

Nunc etiam carnalium sacrificiorum varietate cessante, omnes differentias hostiarum una corporis et sanguinis tui implet oblatio, quoniam tu es verus *Agnus Dei, qui tollis peccata mundi*; et ita in te universa perficis mysteria, et sicut unum est pro omni victima sacrificium, ita unum de omni gente fit regnum. *S. LEO, f. 8 de passion.*

Nec solum pius Dominus umbras et figuras veteres et superfluas, superveniente novitate, et veritate sui Sacrificii, distulit, sed et multiplicitatem sacrificiorum veterum singularitate sui Sacrificii abbrevians, occupationem exteriorum nobis minuit, beneficiorum nobis gratiam multiplicavit, uno unico suo Sacrificio redemptionem remissionemque peccatorum faciens, profectoque fidei ceterarumque virtutum ad vitam aeternam perducens. Sciendum enim, quod ideo Deus tam multa sacrificia dedit in lege, ut nullum eorum sufficiens esse ostenderet, quia cetera essent superflua, si unum sufficere posset, ut unum suum sufficiens magis desideraretur. *S. AUGUSTINUS, l. II, de Sacr., c. III.*

Qua nulla major hostia, nulla utilior, nulla amplior, nullaque oculis divinae Majestatis est gravior, dum honorem Deo, Angelis contubernium, exulibus coelum, religioni cultum, justitiae debitum, normam sanctitati, obedientiam legi, gentibus fidem, hostitiam mundo, credentibus gaudium, unilatam populi, sacramentis legalibus finem, initium gratiae, virtuti robur, hominibus pacem, finem mentibus, spem laborantibus, peregrinantibus viam, et pervenientibus tribuit speciem. *S. LAUR. Just. ser. de Corpore Christi.*

Quando Sacerdos offert hoc Sacrificium, Pater aeternus intuens donum illud, non sistit in Sacerdote, sed in illo respicit personam Filii sui, quem representat, et ideo acceptat illam purissimam oblationem, et summe gratam, et acceptabilem sibi. *Suar. d. 79, s. 91.*

Offertur aeterno Patri Natli assumpta humanitas, quatenus cognoscat ipse, quem genuit, quemque pro hominum salute misit in terras, ut interventione ipsius, delinquentibus veniam, lapsis manum, et justificatis

praeroget vitam. Clamat idem Redemptor ad Patrem, corporis sui ciecricas ostendens, quatenus ab aeternis suppliciis sua homines interpellatione custodiat. *Advocatum*, inquit *Joannes Apostolus, habemus apud Patrem, Jesum Christum justum, ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi.* Vides perspicere, nullam acceptabilius Deo posse offerri sacrificium, ad impetrandam indulgentiam. *S. LAUR. Just. de Christi corpore.*

EX LIBELLO DE IMITATIONE CHRISTI

QUALITAS. — Si hoc sanctissimum Sacramentum in uno tantum celebraretur loco, et ab uno tantum consecraretur Sacerdote in mundo, quanto putas desiderio ad illum locum, et ad talem Dei Sacerdotem homines afficerentur, ut divina mysteria celebrari audirent? Nunc autem multi facti sunt Sacerdotes, et in multis locis offertur Christus, ut tanto major appareat gratia, et dilectio Dei ad hominem, quanto latius est sacra communio diffusa per orbem. *L. IV, c. 1, § 12.*

Non sis in celebrando nimis prolixus, aut festinus, sed serva bonum communem modum, cum quibus vivis. Non debes aliis generare molestiam et taedium, sed communem servare viam secundum majorum institutionem, et potius aliorum servire utilitati, quam propriae devotioni vel affectui. *L. IV, c. x, § 7.*

Qui aliter se non preparat, nisi instante festo, vel consuetudine compellente, sapiens imparatus erit. Beatus, qui se Domino in holocaustum offert, quoties celebrat! *L. IV, c. x, § 7.*

EXEMPLA CATHOLICA EXTERNA.

VERITAS. — Cum S. Andreas Apostolus constanter pro Christo Egeae Proconsuli sese opposuisset, eumque S. Crucis mysterium fuisse docuisset, tunc dixit Egeas: *Ista verba illis narrare debes, qui tibi credunt; mihi autem nisi hoc consentias, ut Sacrificium diis omnipotentibus offeras, in ipsa cruce, quam laudas, te fastigatum affigi precipiam.* Andreas respondit: *Omnipotenti Deo, qui unus et verus est, ego omni die sacrificio, non thuris fumum, nec taurorum mugientium carnes, nec hirorum sanguinem, sed immaculatum Agnum quotidie in altari crucis sacrificio: cujus carnes posteaquam omnis*

populus credentium manducaverit, et ejus sanguinem hiberit, Agnus qui sacrificatus est, integer perseverat, et vivus: et cum vere sacrificatus sit, et vere carnes ejus manducate sicut a populo, et vere sanguis ejus sit haustus, tamen (ut dixi) integer permanet, et immaculatus, et vivus. Agens dixit: Quomodo potest hoc fieri? Andreas respondit: Si vis discere, quomodo hoc potest fieri, assume formam discipuli, ut possis doceri, quod queris. Agens dixit: Ego a te tormentis exigam hujus rei solitiam. Andreas dixit: miror te hominem prudentem tam stulte locutum. Ergo tu tormentis putas me divina pendere Sacrificia. Audisti mysterium crucis, audisti mysterium Sacrificii. Si credideris Christum Filium Dei, qui crucifixus est a Judæis, verum Deum esse, pandam tibi, quo ordine occisus vivat Agnus: qui cum sacrificatus fuerit, et comestus, integer lamen, et immaculatus in suo regno permanet. Agens dixit: cum sit occisus, et ab omni populo, ut asseris, devoratus, quomodo integer perseverat, et vivus? Andreas respondit: Si credideris ex toto cordi tuo, discere poteris; si non credideris, penitus numquam tu ad indaginem hujus veritatis attinges. *Suavis in vita xxx. die Nov.*

Cum S. Evaristus Aurelianus Episcopus romæ sacram aliquando faceret, ecce ipsa hora contractionis panis ecclesie, cum ex more sacerdotali, hostiam elevatis manibus tertio Deo benedicendam offerret, tamquam nubes splendida apparuit super caput ejus, et manus quædam ter porrectis digitis oblata benedicens. Rite autem peracto Sacrificio, dixit vir sanctus ad eos, qui aderant, incipiens ab Episcopis usque ad extremum de plebe: Dicite, queso, beatissimi fratres, num quod miraculum sub Sacrificio videritis? illis negantibus, subdiaconus Baudilus, cujus tunc erant ministerii vices; vidit ego, inquit, sed præ timore vix ausus sum eloqui. Videbatur mihi te elevante hostiam, manus de nube, quæ operauerat caput tuum, tercio benedicere Deo oblatum. Episcopus ait: Beatus es, frater clarissimus, cui tanta sunt mysteria ostensa. E populo quoque duo reperiuntur tantæ visionis participes, Elusinus pontifex, et Procopia castimonialis, quibus Episcopus dixit: Beati estis etiam vos, quia non caro et sanguis hæc revelavit vobis, sed Deus, qui in calice est. His vero compertis, omnis Ecclesia clamavit: Gratias tibi agimus, Domine Deus noster, qui absconditi hæc

a sapientibus et prudentibus, et revelasti ea parvulis, quorum Angeli te semper vident in calice sedentem; et fecisti nobiscum mirabilia, sicut locutus es per os sanctorum tuorum Prophetarum, qui a sæculo sunt. Idem vii. Sept.

Nec prætereundum puto, qualiter celestis signi visione sanctum Udalricum Episcopum Augustanum volnerit Dominus miracire. Nam in ipso die sancti Pasche, multa fratrum caterva adstante, dum sanctus Sacerdos divina celebraret mysteria, dextera quædam apparuit superna, quæ cum ipsis dextera divina sanctificavit Sacramenta. Expletis vero Missarum solemnibus, quidam Henricus presbyter, qui eo die cantoris officium agens tanto interfuit miraculo, sequens Episcopum usque ad cubiculum, ad ejus pedes cecidit, atque in præsentia popularium personarum eandem visionem minus caute explanavit. Cui vir Dei: Melius, inquit tibi fuisset tacere, quam talia in aures vulgi proferre. Mox ille rabore perfractus exiit, et in vestibulo cubiculi residens tantas lacrymas emisit ut ex illarum suffusione coegeretur lucis hujus suspendia sustinere. Vir autem Dei memor suæ fragilitatis cavebat favorem humanæ laudis, ne caderet in præcipitum elationis, semper gratias agens Deo super inenarrabili ejus dono. Idem, iv Jul.

Princeps ejusdem civitatis presbyterum habebat sanctæ conversationis, et in divinis officiis, præcipue in solemnitate Missarum, indesinenter assiduus. Qui cum quotidie sacris mysteriis reverenter insisteret, Angelus Domini ex consuetudine veniebat, et vidente Principe, Sacramentum Domini Corporis ex offerentis manibus assumebat. Sed criminalis hujus vita lubrica, et incerta conditio! Nam qui angelicis fruebatur munda obsequiis, in bædæ luxuria voraginem repente prolapsus est. Quid plura? Peragendi sacri mysterii tempus advenit, presbyter consuetudine foris exigente compellitur, sed graviter intus conscientia remordente torquetur, oratur, accedit, trepidat, palpitat, lamen offerre præsumit. Ecce Angelus, ut assuetus fuerat, venit, et inspectante Principe spongiam infectam aqua super caput illius expressit, totumque corpus illius tergendum purgavit. Expletis autem mysteriis eandem spongiam rursus expressit, omnesque sordes atque squalores, quos ex corpore illius ante contraxerat, membris ejus omnibus iterum superfundit. Hoc viso, Princeps

admiratus obstupuit, presbyterumque somotis omnibus secreta convenit. Inquisitus itaque presbyter, si novi aliquid criminis admisset, primo quidem, quasi perhorrescens, factus abegat; deinde sibi male conscius, de Principis auctoritate compulsus, tandem se corruisse nocte præterita in quamdam ejusdem Principis cubiculariam confitetur. *Specul. exempl. dist. 1, ez. LXXX.*

In monasterio Saviensi sub venerabili patre ejusdem monasterii Serione contigit, quod relato dignum credimus. Nam die quodam, cum frater quidam divino fungeretur officio, veniens ad illa verba: Supplices te rogamus omnipotens Deus, jube hæc perferri per manus sancti Angeli tui in sublime altare tuum, inclinans se juxta morem, et supplicans, vidit angelicos cives in circuitu altaris astantes hilares et jucundos, et stolis mira pulchritudinis indutos: inter quos unus supereminens apparebat forma sublimior, et vultu venustior, qui et præ cæteris solus de altari sacram hostiam accipiebat, solus sursum deferabat, et solus divinis conspectibus præsentabat. Cæteri vero, qui astabant, in laetum illi Angelo congratulabantur, ac si quisque hostiam acciperet, si deferret, si præsentaret. Reflexis oculis Sacerdos ad altare repositam reperit, missa sumpsit sanctificantiæ se, et sanctificata, et sic plenus gaudio agenda implevit. *Ibidem, dist. ix, exempl. cccxxxv.*

Frater Petrus de Cavagnelas Ordinis S. Hieronymi cum dubio, num sanguis in hostia esset, vehementer vexaretur, accidit, ut cum Missam de B. V. legeret, et ad illa verba: *Supplices te rogamus*, pervenisset, densa nubes in aram delapsa, et calicis et hostiæ aspectum eriperet, imo postea omnino auferret, donec post nullas preces et lacrymas vidit hostiam ori calicis imminere, et ex ea guttatim tot guttas stillare, quot ante in calice fuerant. L. II, *Chr. S. Hieron.*

Cum Judæus filium suum, quem cum catholicis pueris communicantem viderat, in ignem conjecisset, mater accurrens, vidit illum inter flammam sedentem, qui, cum interrogaretur a quo servatus esset, respondit, a muliere, quæ filium brachiis tenebat, se servatum. Petrus Sarcha, in *Regno Dei*, p. VII. c. 4.

Cum S. Proculus Episcopus, et Martyr Missam celebraret, Angeli calicem in æra levarunt, iterumque post intervalum re-

ponentes in ara, dixerunt: Deus ipsum consecravit, non ergo opus est, ut deo consecres, sed sumas dumtaxat. *Ibid.*

Excitata inter hæreticos, et catholicos quæstione, num Christus sub hostia consecrata lateret, catholicis veritatem probaturus, tam hæreticorum quam catholicorum hostiam assumens, utramque in aquam calidam conjecit. Quo facto, hæreticorum quidem hostia statim ab aqua dissoluta est, catholicorum vero illæsa mansit. *Ibid.*

Dum navigaremus in Trisiam, positus nobis in medio mari, quod adjacet regioni Marinarum, adfuit hora, in qua Sacrificium Deo victimæ salutaris immolandum erat. Tunc tactis anchoris, navis immobilis persistebat, et celebrante Sancto Pontifice Walfranno Missarum solemnia, ventum est ad locum, ubi minister pateam Prasuli porrigere debuit, extensaque manu expectabat horam, qua susciperet eam; sed dum minister eam abnere vellet, in mare ejus manus collapsa est. Finita vero oratione imperat diacono, ut in eum, in quem patena ceciderat locum, mitteret manum. Quo facto, ab imo maris eadem patena divinitus reventa ejusdem ministri manus inhaesit. Quod videntes nauta, cæterique nautæ comites, Dominum cuncti potentem totis viscerum præcordiis collaudaverunt, qui per servam suam tale dignatus est operari miraculum. Si que commixtionem corporis et sanguinis idem sanctus prasul faciens, monique Salvatoris glorificans, sacrosancta Missarum solemnia complevit. Langore corporis, quem diu protraxerat, per dies ingravescente, septimo die post quam obitum suum Dominici corporis et sanguinis perceptione munivit, soluta est ab ergastulo corporis anima sancta. Hæc Wando Abbas ad Jonam de his, quæ ipse vidisset.

Cum Dei amore et spiritus fervore sacram oblationem in altari offereret S. Ignatius Episcopus Constantinopolitanus, ut in ipso met altari sacro aperta Spiritus sancti assistentiæ argumenta cernerentur; videbatur divinus et sacer ille panis totus alteratus, totus instar celestis carbonis factus, gratia celestis ignis micans. Visa est enim aliquando sancta crux, quæ super Altare sacrum sita est, concitata et elevata, et dum sacer panis exaltaretur, frequenter paulatim moveri eadem crux videbatur. Sancti videlicet Spiritus obumbrationem hoc pacto significans. Die vero Paschatis præcipue, ita

vehementer crux ista commota est, ut omnes Sacerdotes et Pontifices, praesertim aliarum Patriarchalium sedium, ob miraculum hoc perturbati, magna voce clarificarent Deum multo tempore.

Theodoretus in historia sanctorum Patrum scribit in vita S. Maris. Cum longo tempore divinus Maris desiderasset videre offerri spirituales, et mysticum Sacrificium, rogavit, ut divini domi illic fieret oblatio. Illico sacra vasa allata in pago cum haud longe aberat, et pro altari usus discolorum manibus mysticum divinum et salutare oblati Sacrificium. Ille autem omni spirituali implebatur voluptate, et existimabat se ipsum eorum videre, et dicebat, se nunquam tantam corpore lassitiam.

QUALITAS. — Quidam sanctos senex, quotiescumque Sacrificium offerebat, videbat Angelos sibi lava dextraque assistentes. Sed et S. Sampson Episcopo, solemnia Missarum agenti, semper Angeli Dei ministrabant, atque illo solo vidente, sacram hostiam cum ipso manibus suis frangebant. *Fraternum spir.* cxxix.

S. Andreas a tyranno Diis sacrificare iussus, respondit: Quotidie sacrificio Omnipotenti Deo, non boves et oves, sed immaculatum Agnum, ejus caro, licet a populo manductetur, integer tamen ipse perseverat. *Petrus Sanch. in regni Dei p. 7, c. iv.*

Leo Pontifex III, hujus nominis interduum uno die septies, aliquando novies, celebrabat. *Strabo de div. offre.*

S. Valerius saceris operante, sacram hostiam e celo manus celestis benedicebat. *Nedasi in anno Luc. hebdom. xxxvi.*

S. Cajetanus plerumque horas octonas in preparatione ad Sacrificium Missae impendebat, et tunc, primum premissa confessione, ad altare accedebat. *Rho. l. III, virt. 1, 15.*

S. Laurentius Justinianus dicere solebat, eum, qui cum posset, Domino suo non frueretur, facile declarare Domino sui curam se non habere; huic ipse quotidie celebrabat. *Bern. Just. in ejus vit.*

Stanislaus Hosius Cardinalis usque ad decrepitam aetatem Missam dicebat quotidie, aut audiebat, etiam in infirmitate. Tribus tantum bucellis panis vespere se reficiebat. Ante Missam nullis unquam negotiis operam dare volebat, sed soli meditationi vacabat, reliquis omnibus curis et cogitationibus ab animo procul explosis. Quamobrem in ipso

sepe diluculo, quaecumque tandem caelum esset, ad Ecclesiam accedere consererat. Cumque aliquando medicus malum esse aerem diceret, respondit ille: At Deus bonus est, qui utique jurabit. *Vita. xxvi, 19.*

UTILITAS. — S. Isidorus ita eum suo domino pepigerat, ut quotidie sacro interesse posset. Quod eo diligenter faciente, dum alii famuli murmurarent, adverterunt Angelos pro eo arare. *Gass. l. IV, Dial. cap. lvii.*

De matre sua S. Monica scribit S. Aug. Illa, imminente die resolutionis suae, non cogitavit corpus suum sumptuose cotegi, aut aromatibus condiri, aut monumentum electum concipere, aut curavit sepulchrum patrum. Non ista mandavit nobis, sed tantummodo memoriam sui ad altare tunc fieri desideravit, cui nullius die praeferuntione servierat, unde seiret dispensari victimam sanctam, qua delictum est chirographum, quod erat contrarium nobis. *S. Aug. l. IX, conf., c. xi.*

Sacerdos quidam cum popolaribus Jerosolymam profectus, cum die Paschae sociis reditum maturantibus solus mansisset, sacrumque legisset, hoc finit, equitem obvium habuit, qui ipsum pone se ascendere iussit, et eadem adhuc die, ante domus suae, licet longissime dissite, fores consisit. *Theo. Cantipr. l. II, apud c. xl, § III.*

Quidam sutor ob Missam quotidie auditam insigulariter locupletatus est, cum socius ejus diu noctaque laborans cum paupertate tamen lucretur. *Servius in vit. S. Jo. Eleem.*

Aulicus ex invidia alterius aulici falso accusatus, et in fornacem calcis conjici iussus, quia in templum, audiendi Sacri gratia, secesserat, effugit, ut inimicus ejus interea in fornacem injiceretur. *Rodrig. p. 2, tr. viii, c. xvi.*

Ferdinandus Antolinus cum Saracenis acie conlicturus, quia, iminentibus licet hostibus, Missae fivem praestolari decreverat, meruit, ut S. Angelus Custos illius vices obiret, hostesque feliciter superaret. *Ped. Char. p. 2, viii, § II.*

Anno Domini duodemillesimo novis motibus contigit Galliam agitari. Ascendit Robertus Rex in Burgundiam cum magno exercitu pugnatorum, ducens etiam secum Richardum Rothomagorum Comitem, cum triginta milibus Northmannorum, quoniam Burgundiones ei fuere rebelles, nolentes eum suscipere in civitatibus et castris, ut

fecerant Ducis Henrici, ejus videlicet avunculi, quin potius sibi in proprias divisere partes. Deveniens quoque Rex primitus cum omni exercitu ad civitatem Antiosodorum, eam obsidione circumdedit. Qui diu ibi crebris assultibus fatigatus recedens, non adveniens eam prevaluit, quae fertur nunquam fraude, vel hoste fuisse decepta. Relicta namque civitate. Rex cum universo apparatu bellico convertit se ad castrum beati Praesulis Germani expugnandum, quod munito aggere praepollens haeret civitati: vallaverat enim illud Landrici Comitis exercitus, nec non ejusdem loci familiares viri, hostium siquidem metuens sacri gregis direptionem. Oecurrit interea forensi Odilo Venerabilis Abbas Clunivensis Monasterii, cupidus intervenire inter partes utraque, sic quidem, ut Regi exhiberetur honorificentia, solidaretur concordia Principum, pax patriae frareretur. Qui minus posse fieri verens, quod decreverat, hortabatur fratres octo tantummodo, qui ad confessoris custodiam reliqui fuerant (nam ceteros cum suo Abbate, Hilderico nomine, iussio Regis inde extra compulerat) ut orationi instarent assiduam, si forte Domini pietas eos, pariterque locum a tanta obsidione dignaretur eripere. Sexto igitur obsidionis die illucessente, nimio Rex arreptus furore, indutus lorica, simul et galea, omnemque exercitum dictis acens, habens etiam secum Hugonem ejusdem urbis Pontificem, solum ex omni Burgundia parti Regis faventem. Eidem namque Regi in prociectu jam constituto occurrit Venerabilis Abbas Odilo, illum increpans, ejusque Primates redarguens, cum adversus tantum Dei Pontificem scilicet Germanum, hostili manu insurrexissent, cui specialiter (ut in gestis illius invenitur) usui fuit, Dei auxilio, et bella compeessere plurima, et Regum ferocitati obistere. Cujus verbis minus auditum praebentes, quo tendebant pervenerunt, cingentesque supradictum castrum in coronae modum, certatim illud expugnaturi iniierunt. Alteris quoque partibus diu multumque decertantibus, domus suae parti Dei subito affuit praesens auxilium. Nam ejusdem castrum universa capacitas ita repleta est hora praellii teterrima nebula, ut nemini hostium a foris pervius foret jaclandi aditus, cum ab intro repugnantibus cererent se gravi eade prostrati; sicque cum suorum, maxime Northmannorum concisione, dimiserunt castrum incoluime: quos, licet tarde,

penituit adversus magni meriti locum arma sumpsisse. Contigit etiam, ut hora, qua Regis exercitus adversus locum sacrum certamen inire cospisset, vir religiosus Gisseherus, ejusdem loci monachus, super altare beatae Mariae semper Virginis, quod delectatus ceteris in vertice ejusdem constat Ecclesiae (quemadmodum hora diei tertiae quotidie consererat) Missarum sacramenta celebrare inciperet, quod scilicet factum satis coelestis praestitae congruit victoriae. Sequenti igitur die egrediens Rex inde processit, igne cremando res hominum, praeter civitates, et castra tutissima, usque ad superiores Burgundiae partes. Qui in Franciam, rediens, post haec tamen, licet tardius, ad se reversis Burgundionibus prospere universam obtinuit regionem. *BARON. an. 998, n. 5.*

P. Joannes Bonifacius sequens refert exemplum: Cum in publica custodia, ait, factorum plurimi asserarentur, illorum quidam tam desperato fuit animo, tamque perdita et vesana lingua, ut Deum ipsum, a quo soli, generatque sumus, pessimis conviciis lacesseret, seque pro impio, infideli jactaret, non quod inferos esse abnueret, in quos se detrudendum fatebatur, sed quia de Dei clementia diffideret, a quo se esse relictum, et desitutum impudentissime et insanissime querebatur. Hunc adit religiosus quidam vir, et amice consolatus, audiendus rei divinae auctor suasorque fuit: fore enim, ut in suam causam Deo, qui omnia sunt curae, commendet, res hominis perditae, et afflictae recreetur, ad portumque perveniat, malorum fluctibus, vel omnino repressis, vel aliqua ex parte sedatis. Paruit obstinatus ille: cumque in sacello carceris res divina parata esset, vinculusque praesens fuisset, secuta est die postero liberata homini, cui ex ipso altari Christus benignissimus liberationem poene est visus polliceri; tantumque medicina illa profuit, ut corporis animique salutem ipsa sua praestiterit. *Idem vii, ep.*

Superat omnem admirationem, quod de Guidone de Lachia memorat Bernardus Lutenburgicus in Cathalogo Haereticorum lit. G. hunc in Episcopatu Brixienti ita simulasse sanctitatem, ut pro altero Joanne Baptista a populo haberetur; sepultus ita fuit honorifice. Post mortem certis testimoniis Inquisitores deprehenderunt haereticum fuisse; quare de consilio Episcopi, et aliorum pru-

dentium assessorum, sententiam tulerunt, cadaver exhumandum comburendumque. Exhumatur astante populo, et ossa projiciuntur in ignem; sed ecce illa statim demones (qui nulli cernebantur) ex rogo elevant, et in aere suspensa tenent. Inde nata populi indignatio, exclamant: Occidatur Episcopus et Monachi, qui stimulati livore, ossa sancti viri comburere conati sunt. Quid cessamus? Deus id sibi non placere demonstrat. Exiit Episcopus, sed Inquisitores cum adhorti sunt, ut ad Missam celebrandam se accingeret; Deum potius miraculum facturum, quam fidei causam sinat in periculo versari. Ubi ventum est ad corporis Domini elevationem, demones in aere clamare ceperunt: O Guido de Lachia, nos defendimus te, quantum potuimus, sed modo non plus possumus, quia adest majus nobis. Confestim ossa in rogam reciderent, et incendio in cineres redacta fuerunt. *Delicio. discipulis. mag. l. VI, c. 11, sect. III, q. 3.*

In vita B. Petri de Alcantara lib. II, cap. XIV, legitur, quod cum in die ultimo Paschalis in territorio del Pedroso magna solemnitas fieri consuevisset, incolae illius B. Petrum ad missam ibidem celebrandam invitaverunt: quia vero Ecclesiam ad populum, qui ad eam solemnitatem concurreret, capiendum amplis spatii non erat, altare quoddam extra Ecclesiam ruri sub dio erexerunt, cumque viro Dei Missam inchoante, omnes circumstantes ad compunctionem moverentur, accidit, ut post dictum, *Credo*, aer, qui antea serenus erat, turbari ceperit, moxque excitatus fuit ventus adeo impetuosis, ut omnes vehementer metuerent, ne altare, in quo Missa dicebatur, ex impetuosis venti vehementia inverteretur; unde omnes ex hoc turbine vehementer commoti sunt, tametsi pauci a Sacrificii loco recederent. Sanctus autem vir Dei, cum in sua quiete persistens, ad primum *Memento* pervenisset, demones hand secus, ac si a fulminis sagittis percussi fuissent, per aera fremebundi discurrebant, atque ut Sacrificium turbarent, longe severiorem excitantur tempestatem, horrendis excitatis tonitruis, evibratis ex fulmine sagittis, obscurato aere, et copiosa dilapsa pluvia; inter haec vetuit Sanctus conjurationes fieri a Parocho, neque toto eo tempore, vel minima super altare, vel super circumstantes qui Missae assistebant, cecidit gutta, licet circumcirca rivi diffunderent aquarum; immo nec venti, quantumcumque im-

petuosi, luminaria delere potuerunt. Quare Sanctus, ut pro tam singulari protectione Domino gratias agerent, praecipit, dicendo, miraculum hoc virtuti Missae, eorumque qui illi devote assistunt, merito adscribendum esse. *Vita S. Petri de Alcant. l. II, c. XIV.*

Eo tempore, quo S. Bernardinus in civitate Mediolanensi praesens, in Ecclesia S. Ambrosii Missam celebraret, sequens accidisse legitur eventus; cum enim ad sanctum virum Dei adducta fuisset energumena quaedam per multos annos adeo graviter vexata, ut monstro similis esse videretur. Sanctus Abbas illam prope Altare adduci, et teneri praecipit; quoties vero de more sacrosanctam Hostiam signabat, loties ad mulierem quoque conversus, eodem signo crucis edito, spiritum nequam fortis athleta impugnat. Expleta aulem oratione Dominica efficacius hostem aggreditur, patenam siquidem calicis sacrum Domini Corpus imponens, talia loquebatur: Adest ille, qui pro nostra salute passus est; aunc, inquit, princeps hujus mundi ejicitur foras. Hoc illud Corpus, quod de corpore virginis sumptum est, quod in stipite crucis extensum est, quod in tumulo jacuit, quod de morte surrexit, quod videntibus discipulis ascendit in caelum. In hujus ergo Majestatis terribili potestate tibi, spiritus maligne, praecipio, ut ab hac ancilla ejus egrediens, contingere eam deinceps non praesumas. Post quae verba prolixus egressus est spiritus malignus, et energumena deinceps semper libera remansit. *Vita, l. II, v.*

Fuit quaedam mulier tristata valde, et a diabolo multum tentata, quae sibi laqueum ad suspendendam se ipsam preparavit, quae dum coepit conaretur perficere, ecce pro elevatione Corporis Christi, juxta morem audivit campanulam; tunc flexis genibus, sicut a juventute in consuetudine habuit, oravit et dixit: Domine Jesu Christie, Fili Dei vivi, miserere, et ecce mox trabs, et funis suspendii contracte sunt, demonibus fugientibus, et dicentibus, quia virtus praesentiae Corporis Christi te liberavit a temporali, et aeterna morte. *Discip. ser. XIV, de S. Steph.*

In historiis selectis Augustini Manni sequens refertur historia: cum juvenis quidam insano erga mulierem quamdam, rara pulchritudinis, accensus amore, eandem promissis, praecibus, et blandimentis in sua

conatus fuisset seducere desideria, ac tandem eadem potius fuisset, mulier illa mox erroris sui commissi penitens, eundemque amare deplorans, omnem carnali huic juveni aditum praeclassit. Qui repulsam hanc sufferere nequaquam volens, quamdam praedictae mulieris aucillam conveniens, eidem, si commoditatem sibi dominam ipsius adeundi subministraret, ingentem pecuniae summam pollicitus fuit; quae auri amore excaecata, sequentem eam conveniendi modum, lascivum juvenem edocuit, videlicet ut Domina sua ad Missam audiendam e domo egressa, ipse domum illius ingrediens, clam in cubili absconderetur; juvenis lenae consilium exsecutus, muliere praedicta in Ecclesia Missam auscultante, domum mulieris ingressus, in abditissimis ejus se recondidit penetralibus, ut desideratam expectaret praedam; subdit vero historia: Cum mulier reversa esset Sacrificium munta, ille ex improvise objicit sese conspectui mulieris, ostro libidinis, et spirita nequissimo concitatus, insurgit rogans; et ne diutius deneget ei, quod tam vehementer concupiscebat, variis blanditiis animam mulieris primum sollicitabat. Turbata est illa in conspectu ejus, et expavit, et coelum suspiciens, quanta potuit vi, juvenis rejecti petulantiam. Deinde cum pararet ei violentas manus inferre, astitit illico canis ferocissimus, qui feminae patrocinium suscipiens, contra juvenem dente iracundo prosilivit, et apprehenso collo ejus tam ferociter, tam immaniter huc et illuc discerpit, donec amputatum a corpore caput separaret. Canis cruentum caput secum detulit, et disparuit. *August. Manni h. c. I, 31.*

Quidam a Persis in servitutum redactus, in carcerem quendam conjectus fuit, qui Lethae appellabatur; Persis autem lex firma erat, quod, quisquis in hunc carcerem conjicielatur, iode erui nunquam posset, ac proinde Lethae vocabatur, quod Latine idem significat, quod oblivio. Cum autem quidam e Perside fugientes in Cyprum venissent, parentibus hujus adolescentis ipsam in carcere mortuum esse dixerunt; quo nuntio permoti parentes, tres quovis anno Missas pro ejus anima celebrari curarunt. Post quatuor vero annos adolescens e carcere fugiens in domum rediit paternam, quem pater et mater ejus, non ut e carcere fugitivum, sed ut a morte redivivum, ingenti cum stupore videntes, post multos inter se habitos sermones ei indicarunt, pro anima ipsius quovis

anno ex paterna pietate, tres Missas procuratas fuisse, videlicet in festo Epiphaniae, Paschatis, et Pentecostes, quibus ipse subjunxit se isdem quoque diebus a viro quodam, qui ardentem portabat lampadem, a vinculis suis exsolutum omni gavisum fuisse securitate, cum tamen diebus sequentibus isdem se vidisset vinculis nexum, quibus antea. *Ban. an. 614, n. 39.*

S. Philippus Neri, quando rem aliquam efficaciter impetrare, suumque intentum infallibiliter consequi volebat, ad Missae Sacrificium semper conflagiebat. Inter caetera viro de quatuor adolescentibus Hebraeis eodem patre progenitis in vita ejusdem Sancti, refertur, quod, cum longo tempore, ut ad fidem nostram compararentur, diu oppugnati fuissent, ipsi vero semper obstinati et inconcussi persistenter, S. Philippus tandem vespere quodam eos rogavit, ut velint Deum Isaac, Jacob, Abrahamae interpellare, ut eorum mentes veritatis luce colustrare dignaretur, sponderitque se proximo adveniente die vim Deo facturum; animadvertens igitur fuit, eo prorsus tempore, quo Philippus Missam celebrabat, illos ad suscipiendam Christi fidem aures aperuisse, et ut christiani fierent consensum dedisse. Interea vero unus illorum in febrem incidit, atque adeo sexta die morbus exasperatus est, ut a medicis desereretur; quem cum Sanctus vir Dei visitaret, dixi ei: Ex hoc morbo, fili, nolim decedas; jactarent enim Hebraei tibi a christianis mortem illatam, quapropter juveni se die sequenti pro ejus salute rogaturum esse promisit. Rem miram! vix Sanctus Sacrificium perfecerat, adolescens plane sanus consurrexit, et lecto insidens, totaliter a febre liber remansit. *Vita, l. I, XII, n. 9.*

Miles quidam privatus alapam impergerat juveni nobili, atque vivacis spiritus, cui nomen Leo Pererius, qui vindictae avidus persecutorem insequens, inque Ecclesia assensuens, pectori ejus pugione superimpulsit, confossurus adversarium, quando hie opportunissime ob amorem hostiae, qua tunc elevabatur, adolescenti supplicat, dicens: Per hanc, te obscuro, paree. Res stupenda! Mox juvenis retracto brachio, vultuque, ac corde longe magis serenatus, in haec proripit verba: Haec te servat. *Mansi dia. vi, n. 6.*

Thomas Bozius memorabile quoddam refert exemplum a Petro Cluniacensi in honorem Missae Sacrificii ad perpetuum memo-

riam in luce verba conscriptum: Est in Gratianopolitano Episcopatu locus, in venis subterraneis plurimum ferri habens, quod multo incolarum et rusticorum sudore assidue aratum, a fornacibus coctum, et expurgatum, per circum iacentes terras fabricis ferrariis, vel quibuslibet pro lucro venditur, inde, et villa, quam iidem homines juxta incolunt, ferraria nuncupatur. Solent autem hujusmodi homines, dum terræ abilita fodiendo perscrutantur, spe tracti majoris lucri longius procedere, et per subterraneos specus pertinaciter majorem ferri materiam perscrutari. Illic operi dum quodam tempore quidam rusticus indefessus instaret, et fatima terræ fodiendo, acriter rimaretur, repente maxima moles terræ delapsa aditum, per quem ingressus fuerat, obturavit; quia tamen fodiendo longius processerat, ac multum post se spatii exhausta terra inane reliquerat, mortem evasit, et velut in domo clausa, ac validis munitioibus undique circumseptis egredi quidem non potuit, incolunt tamen permansit, sed fenestris tam tenebrosi carceris circumseptus, spe omni evadendi sublata, ac velut in amplo sepulchro sepultus, mortem ipsam adhuc vivens jam se cernere existimabat, quem jam per aliquot dies non apparentem uxor suo mortuum credens, ad animam ejus spiritalibus beneficiis adjuvandam conversa est; unde per unum integrum annum hebdomada unam ei Missam celebrari a Sacerdotibus faciens, et pro eo panem, et candelam offerens salutari sacramento, ut mos est Ecclesie, animæ defuncti mariti subvenire solagebat. Una tamen in anno hebdomada extitit, qua mulier alius intenta negotiis, Missam, ut proposuerat, marito providere neglexit. Et ecce totius anni pene emensum spatium rursus fossores metalli officio assueti, itrequieti instantes ad lacum, in quo jam dictus rusticus adhuc viveas latebat paulatim fodiendo perveniunt, quorum dum voces, et malleorum sonitus jam appropinquantium rusticus inclusus audisset, quantis potuit visibus vociferari copit, cuius illi vocem audientes, et (utpole illius periti) hominis subterranei esse cognoscentes, sese invicem cohortati sunt, et ad eum tandem post multum fossionis laborem pervenerunt; quem accensis luminibus curiose circumspicientes, illum esse, quem anno jam praterito ibidem obrutum esse sciebant, agnoverunt. Admirati, et ut par erat, tanta rei novitate stupe-

facti, quomodo illic vivere potuisset instantissime requirebant; at ille respondit: Iste, quem modo removistis terræ obice, foraminis, per quod intraveram, obiecto, cum in hoc carcere, quem videtis, retentus fuissim, atque aliquantis diebus sine cibo et lumine permansissem, subito mihi pane deficienti, cum pane simul, et lumine quidam extitit; qui me confortans et ad cibum capiendum admonens, tetras tenebras illa candela quam ferebat, clarissime illustrabat, et pane per spatium septem aut octo dierum, ut mihi videbatur, refectus, totidem diebus illa candela illustratus, et famis periculum eradebam, et hujus fossio tenebras evitabam; post septem vero, vel octo dies, rursum ille, qui prius eum recocti panis, et renovato lumine adveniebat, eaque mihi dimittens, recedebat. Hoc per unum (ut mihi videbatur) anni excursum aequo pene temporis intervallo nunquam faecere desistit, excepto unius hebdomadae spatio, quo mihi presentiam suam minusque solitum, nescio, qua de causa, subtraxit. Hoc illi ab eo audientes et quod illi uxor ejus per totum annum fecerat, ad mentem revocantes, cuncta ei protinus exposuerunt. *Tho. Bozius tom. II, de sign. Eccl. II, sig. LVIII.*

Anno 871, postquam exercitus Danorum irreparabilibus Angliam Orientalem devastasset desolationibus, atque minis, victor, et insolens ad Angliam Occidentalem se convertit exterminium, ubi intrepidam constantemque ab Etreredo Rege expertus est resistenciam. De hoc autem püssimo Principe alia inter virtutes principaliter memoratur et illa, quod, dum Missæ assistens suis tentoriis suo sepe sæpius ad conflictum invitaretur, et provocaretur ab hostibus deceraretque circumstantia illam opportunissimam, nequaquam omittendam præliandi occasionem, nihilominus sapientissimus Rex se ne pedem promoturum asseruerit, donec Missam finisset Sacerdos, ac proinde sacra illa hostia fortificatus et animatus, postea præcepit in Danos, cum gloriosissima victoria successu. *Baron. ad an. 871, n. 182.*

Aneas Silvius, qui postea summus Pontifex factus Pii II, nomen sibi assumpsit, historiam quamdam refert, presentis proposito peropportuna: dicit enim in provincia Istriæ, Nobilem quemdam fuisse admodum piæ, qui tamen, Deo ita disponente, a demone continuo molestabatur, ut laqueo sibi vitam adimeret; fuitque hæc, tentatio adeo

vehemens, ut sæpius in procinctu fuerit exequendi, quod a demone continuo suggereretur. In hisce vero angustiis constitutus, statum conscientie suæ Religioso cuidam docto, et timorato aperuit, salutare ab ipso petens auxilium; qui postquam illum pluribus consolatus fuisset, hoc tandem ei suggestit consilium, ut videlicet capellanum quemdam conducere, qui quotidie coram eo Missam diceret; eumque remedium hoc Nobilis vel opportunum amplexus fuisset, cum Sacerdote quodam stipendium pactus, eum eodem in arcem quamdam bene munitam, quam ruri habebat, recessit; cumque annus integrum quietus in eadem cum Sacerdote vixisset, contigit, quod die quadam prædictus Sacerdos licentiam ab hoc Nobili peteret adeundi villam quamdam arce prædicta vicinam, ut cum Sacerdote loci illius amico suo festum occurrens celebraret, quam a Nobili facile obtinuit, utpote qui ad eundem se locum cum sacerdote conferre ibi demque Missam auscultare decreverat; verum tamen per occurrens aliquod negotium ad tempus neque meridianum impeditus fuit, quo absolute, cum ab arce valde anxius discederet, timens ne tempus Missam auscultandi elapsum fuisset, in pristinam denovo incidit tentationis vehementis molestiam; tandem vero, cum ab obvio quodam rustico a prædicta villa redeunte, officia divina in Ecclesia terminata esse intellexisset, maledicere cepit his, qui illum a Missa ea die audienda impediterant, jam enim se perditum, et de salute sua actum esse existimabat. Rusticus autem illum consolaturus his eum verbis est affatus: Ne affligaris quæso, Domine mi, nam Missam, quam audivi, nec non et meritum, quod inde apud Deum mihi comparavi, libenter tibi resignabo, dummodo aliquam mihi impertitus fueris retributionem; oblationem sibi factam libenter accepit Nobilis, et rustico vestem quamdam, qua indutus erat, dare promisit, eaque rustico data ab eodem recessit. Nobilis igitur septem profectus est her, ut in Ecclesia velle illius, ubi festum agebatur, communes cum aliis fidelibus lucraretur indulgentias; in reditu autem, o res admiranda! cum ad locum, ubi Missæ meritum sibi per simoniam compararat, pervenisset, prædictam rusticum ex arbore quamdam suspensum invenit, Deo id ipsum permittente, eo quod tam vili pretio inestimabilem Missæ thesaurum vendidisset, seque validissimis privasset armis,

quibus inimico infernali resistere poterat. Nobilis autem in devotione Missæ audiendæ magis confirmatus, deinceps semper, quoties tentabatur, Missæ Sacrificio adhibito victor semper evasit. Merito igitur Sancti Ignatii Martyris primos Ecclesie Ephesinæ fideles ad Missam audiendam his verbis assidue invitabat; Date operam, ut sæpius congregamini ad Eucharistiam, et gloriam Dei, cum enim sæpius in idem loci conventis, libefactantur vires Satanae. *Mansi dis. VIII, n. 16.*

S. Ferdinandus de Tolanera primus Archiepiscopus Granatensis, dum in aula egeret, multis gravibusque occupatus regni negotiis plurimos patiebatur annos, qui, cum innocentem accusare non posset, adversus quotidianum ejus Sacrificium murmurare ceperunt eorum aliqui, qualiter scilicet, tam ardua pertractans negotia, animum dispositum, quietum, et ad quotidie celebrandum recollectum habere continuo posset, quasi in Monasterio degeret; quod cum Cardinalis Hispanus, et Archiepiscopus Toletanus, Joannes Gonzalez de Mendoza, die quadam eidem familiariter insinualet, respondit servus Dei ita domine quia majestas sua tam arduis me implicavit negotiis, onusque mihi impositum, meis superius viribus, ideo ne in terram probatur quod unicam mihi superest refugium, inquiri quotidie, scilicet altare sanctum, ut eo mediante negotia feliciter terminare, optatamque de omnibus valcam reddere rationem. *Romæ. part. II, tr. VIII, XVI.*

MISSA LECTA. — Surius in vita S. Petri Coelestini refert, quod, dum die quadam ex una parte sublimem de celo in Sanctissimum Sacramentum, et Sacrificium descendens Majestatem, ex alia vero parte indiguitatem suam considerasset, simulque in memoriam revocasset Paulum primum Eremitam S. Antonium Magnum, S. Franciscum Assisiatem, pluresque alios Dei servos altissimum Missæ mysterium exercere ausos non fuisse, circa frequentiam hujus mysterii multum anxius per aliquot dies præ timore, ac reverentia tanti Domini, ab hoc Sanctissimo Sacramento, et Sacrificio abstinerit, donec tandem Romam accedere decrevit, summum Pontificem consulturus, an non melius foret a celebratione illius Sacrificii per tempus aliquod totaliter abstinere? Cum igitur cum hac intentione Romam versus iter institueret, sanctus quidam Abbas, haud

pridem mortuus, in via ei apparuit, a quo habitu monastico indutus fuerat, qui ei dixit: Quis est, o Fili, qui, licet Angelus sit, celebratione hujus mysterii dignus dici possit? Verumtamen suadeo tibi, ut cum amore et reverentia erga Deum, procut hactenus consuevisti celebrare pergas. SURIUS, in vita S. Celestini.

S. Thomas Herfordensis in Anglia Episcopus, vir cibi et potus abstinentie deditissimus, et castissimus, tanta animi pietate et devotione rebus divinis intererat, ut intuitum fidem et mores informaret tanta in Missæ Sacrificio lacrymarum ab ejus oculis copia manabat, hæc si errant se Christum Dominum in carne humana patientem vidisset. *Idem in vita II, Octob.*

Scribunt historici, neminem ante Nicolaum III. Papam religiosius sacrificium visum, cum semper, dum solemnia ageret, lacrymas funderet: erat enim Religionis observantissimus, dotibus animi, et corporis ornatusissimus, adeo ut multa fecerit, plurima intuentaverit, suam prudentiam, et animi magnitudinem ostendens. Vacantibus Ecclesiis nullus Pontifex cæteris, ac maturius consuluit; notarios et tabellarios, utpote sanguine pauperum et litigantium viventes, a se ut pestiferos amovit. DAUNOLT. e. v, tit. XXVII, *exemp. II.*

S. Cuthbertus Episcopus Lindisfarnensis tantum compunctionibus erat deditus, tantum cœlestibus ardebat desideriis, ut Missarum solemnia celebrans, nequaquam sine profusione lacrymarum implere posset officium: sed congruo satis ordine, dum passionis Dominice mysteria celebraret, imitaretur ipse, quod ageret, se ipsum videlicet Deo in cordis contritione mactando, sed et astantes sursum orda habere, et gratias agere Domino Deo nostro, magis cor, quam vocem exaltando, potius gemendo, quam canendo, admoneret. SURIUS XX, *Mat.*

MISSA AUDITA. — Frater Franciscus Durasse in Oleta, Religiosus Franciscanus, cuius servitio destinatus, quotidie pro sua devotione multis Missis inserire solitus erat; at vero cum die quadam ob ejus a culina absentiam in præjudicium refectorii notabile damnum accidisset, a Superiore jussus est post ministratam primam Missam subito in culinam se recipere, nec ab ea recedere, cui præcepto prompte obedivit, ita tamen ut quotiescumque audiret signum elevationis hostiæ, genua sua flectendo in terram,

hostiam illam e longinquo adoraret. Accidit vero, quod dum in præcipua quadam solemnitate signum elevationis in Missa solemniter factæ, omnibus simul campanis compulsatis dari audiret, in genua corruens dixerit: o dulcissime Salvator, ex quo præsidium voluntate in culina detineor, carere ea voluptate, quam mihi dulcissimam pariebat divina hostiæ coram adorata; sed bene, ac beate res habet, quam tu utrumque habere voluisti. Vix autem hæc verba elocutus fuerat, cum ecce inauditum hoc contigit miraculum; nam muri inter templum et coquina interjecti aperti sunt adeo, uti Dei servus Christi corpus in ara cernere, et adorare posset, qui tamen continuo rejuncti sunt, non obscuris recessus hujus prodigiosi nota relictis. MANSI, *disc. II, n. 6.*

Anno 1370, mense Novembris sequens nocte prope Romam accidit casus. Tres Eugubienenses ad mundanas convenerant in loco, cui nomen Cisterno, idemque eleganter hospitium. Finitis mundanis, duo illorum de itinere eras insititendo discurrere coeperant, concluderuntque sub auroram discedere, ut eodem vesperi in patriam perveniret. Audiens hoc alter protestari cepit, dicens: Ego quidem cras, cum sit dies Dominicus, Sacro inaudito nullo pacto discedam, ideo si simul abire volumus, prius Missam audiamus, ac deinde paululum cibo relecti in nomine Domini proficiscamur. Quod si Eugubium pervenire nequibimus, in Oppido Castelli diversabimus. Saluberrimo hujus consilio non acquieverunt ceteri, sed replicantes, sese postridie vesperi Eugubium omnino pervenire velle, Deumque ipsos, si pro ista vice Missam audire non possent, excusatos habiturum; sequenti die Dominico sacre rei adesse non curantes summo mane equos conscenderunt, ac Eugubium versus iter dirigentes, ad flumen usque Corraone appellatum, a Cisterne oppido per duo fere milliaria distans, perrexerunt; cumque ambulo ligneum pontem equis conscendissent, ut flumen, quod ob magnos, qui præcedenti nocte defluerant imbres, valde rapidum erat, pertransirent, pons valido aquarum impetu ictus repente decidit, amboque una cum pecuniis, quas ex mercium venditione secum deferebant, justo Dei judicio demersi sunt, ac eodem puncto vitam, facultates (et utinam non animi salutem) miserime perdidit: quorum corpora jam extincta a vicinis, qui illic accurrant, ad ripam ex-

tracta fuere, equis in tuto deductis; qui quidem pons eo tempore ad perpetuam hujus rei memoriam nunquam relectus fuit. Alius, qui remanserat, socius prudentior, et timens Deum, audita Missa, et ipse alacri animo ingressus est iter, cumque ad flumen pervenisset, in duo sociorum cadavera nihil tale cogitans, ibidem prope ripam jacentia, magno animi terrore incidit, quo facto valde commotus, cognito Dei judicio, gratias ipsi Deo agens cum iter sanctius coeptum, feliciter absolvit. AUG. MANSI *hist. select. c. cxlv.*

S. Ludovicus Rex Franciæ, raro accidebat, quin quotidie duas Missas audiret, et frequenter tres, vel quatuor: cum autem audisset, quod nobilium aliqui murmurabant super hoc, quod tot Missas audiret, respondit, quod si duplo tempore poneret in ledendo ad aleas, et currendo per silvas pro venationibus et aucupis, nemo super his loqueretur. *Rayn. an. 1270, n. 19.*

Erat Comes Castellæ Garsias Fernandez filius insignis Comitis Ferdinandi Gonzalez in oppido, quod nuncupatur Stantistemum de Garmaz. Venit contra eum Rex Cordubæ nomine Almanzor cum ingenti Maurorum exercitu. Decrevit vero Comes Castellæ in crastinum pugnam intrare cum Mauris; summo ergo mane Comes cum suis, Sacro audito, in pugnam prodire. Sed inter nobiles milites quidam erat, qui dicebatur Paschual Vivas, cui tanta inerat a multis annis affectio ad Missæ sacrificium, ut, cum semel in Ecclesiam intrasset, ab ea non exiret, donec omnes Missas, quæ in illa celebrabantur, audiret. Hic ergo solus armis circumdatus in Ecclesia, qua divo Martino sacra erat, mansit donec octo Missæ celebratae sunt, is enim numerus Sacerdotum Religiosorum in ea erat domo. Minister vero ejus ante Ecclesiam janam erat tenens Domini sui equum, lanceam, et scutum, et incusabat Dominum, quod ad pugnam non prodiret. Reportata insignis victoria a Mauris est: sed omnibus visum est, solum Paschualem Vivas cum obtinuisse, quia ille vexillum Maurorum prostravit, et antesignanum eorum occidit, et plurimos alios, ita ut ei soli victoria tribueretur, cum ille in Ecclesia fuisset, nec pugnasset; pugnavit vero ejus loco Angelus Dei in ejus figura. Parta victoria, Comes Castellæ accessit jussit Paschuale Vivas, hic vero in Ecclesia erat, nec præ pudore ad Co-

mitem venire volebat. Adductas tandem est; apparueruntque in armis ejus et equo, ictus et vulnera, quæ visa fuerunt in eo, qui ejus personam susceperat in prælio. Ex quo omnibus manifestum factum est, propter viri illius singularem devotionem ad Missæ sacrificium, Angelum loco illius pugnassee ac hostes prolligasse, quia tunc penitus devicti Mauri fuere, cum octava Missa finita fuit. Sicut ergo audiente illo Sacrum, Angelus ejus personam suscepit, et melius pugnavit, quam ille pugnasset, ita audiente te devote Sacrum, Angelus negotia tua geret, melius quam tu. *Quorius in histor. t. IV, conc. de Sacris. Missæ.*

S. Wenceslaus Bohemorum Rex non contentus erat Missæ Sacrificio quotidie præsto adesse, sed etiam messis et vindemii tempore, oblitus quasi dignitatis suæ, metebat et vindemiabat, quæ pro Sacrificio Sacerdotum manibus afferret. *Strabus in vit.*

L. Thomas Morus Martyr, regni Angliæ Cancellarius, quod ad Dei cultum attinet, religiosam pene vitam ducebat; singulis diebus ante alia negotia quæcumque (studii interterum valde matutinis exceptis) Sacrum audiebat. Quod quidem quotidianum pensum delixum habebat, stricteque observabat, ut a Rege ipso forte accessit, quomodo Sacro audiendo intenderet, ad Regem iterum, et tertio vocatus venire nolerit, donec totum absolutum fuisset: vocantibus et urgentibus eum, ut relicto Sacro Regem accederet, respondebat, se meliori Domino obsequium præstare, et perficere prius oportere. Quod memorabile factum plane simile est ei, quod Carolo Magno Imperatori exhibuit S. Ludgerus primus Episcopus Monasteriensis, vir sanctissimus. *Vita VI.*

S. Elisabeth consuevit ab adolescentia sua cum humilitate maxima Missarum semper sacris mysteriis interesse. Oculis namque fidei excellentiam ineffabilem intuens Sacramenti, ad propriæ conditionis parvitate, respiciens, ornatum corporis exteriorem, capitis, pectoris, brachiorum, digitorum, cæterorumque membrorum intra Missæ officium solvit, imminuit, inclinavit, vel penitus removit. Hora vero Evangelicæ lectionis, et canonis, et qua Dominicum Corpus, et Sanguis immolatur a Sacerdote, et sumitur, hanc humiliationem præcipue studuit exhibere. Flagrabat erga Sacramentum hoc fervore omnium mecellarum, stupore admirans grandis illam charissimam dignationem,

et dignissimam charitatem. *Vita* l. II, c. II.

S. Homobonus ad aram B. Virginis omnia Saera audiebat, et ibidem post Sacram, et communionem expiravit. *Nadas in anno Euc. hebdom. XXXVI, n. 9.*

Lotharius Imperator ternas quotidie Missas audiebat. *Saxo. l. II, de regn. Ital. l. VI, revel. LXXXVI.*

S. Birgitta vidit ignem de caelo super altare descendere, et in pane agnum vivum, et in agno faciem quasi hominis inflammantem, et denique in elevatione juvenem mirae palehritudinis, qui dixit: Benedictio vos credentes, non credentes ero iudex.

Anno Domini 1583, Irigina, Iriginae Japonenses in eadem domo Fuzai decumbentes, cum impetrasset, ut Sacram coram ipsi legeretur, eo peracto omnes saepe surrexerunt. *Tuo. Bozui l. IV, de Sionis Ecccl. II.*

Conitaneus quidam Ducis Galeatii nunquam ab inimicis, qui tamen illam continuo insequabantur, capi potuit, quamdiu quotidie Missam audierat; donec tandem eo semel omisso periculis est. *PIXELLES l. II, de missa. II.*

SACRIFICII MINISTERIUM. — S. Osvaldo Episcopo Wigoriensi Missam celebrante, cum minister illius visione admiranda territus foisset extra Sacellum, Angelus illius officium supplavit, et ad singula verba Sacerdotis de more respondit. *Scriptes in vita xxvi.*

S. Thomas Aquinas quotidie post Sacram a se celebratam, etiam alteri celebranti ministrabat. *Idem VII, Mart.*

S. Mechtildis vidit animam ejusdem conversi in magna claritate, eo quod speciali devotione et studio, ubicumque poterat, ad altare serviebat. *BARLHÆ, tit. Sacris. f. 43.*

Petrus juvenis Religiosus, cum Abbatii suo ministrans; absolutionem de more devotius acciperet, vocem de caelo dicentem sibi audivit: Dimissa tibi sunt omnia peccata tua. *Ibid.*

Joannes Rheatinus, ob ministerium sacrificantibus sedulo impensum, aliquot diebus Philomelam suaviter ante fenestras cantantem audivit, per quam se ad Paradisum invitari dixit. Hinc paulo post ad Missam ministrans, visa super altare luce divina, egrotare cepit, et magna cum devotione obiit. *Ibid.*

Sebastianus Rex Lusitanie singulis sabbatis post Missam publice auditam, privatim

altari ministrabat. *BERARD. in epist. dedic. t. III.*

Cum quaedam virgo Missam audiret, et Sacristanus post Evangelium recessisset, dicente Sacerdote: *Per omnia secula seculorum*: audivit ipsam B. Virginis imaginem resplendentem. *CESSAR. l. VII, mir. c. xli.*

De F. Joanne Parmensi sic scribit Chronicon Minorum: Factum est, ut diuturnioribus antelucanis precationibus fatigatus, ita somno oppressus jaceret, ut hora etiam ministrandi Sacro proxima nihilominus consopiretur. Interea vir sanctus ministrum perquiri, nec reperit; Sacris se accingit peragendis, spe ministri proxime more suo venturi. Hora constituta aderat, nec comparebat Frater, adest Angelus, et fit minister, vultu ac veste referens Religiosum. Sacrificio ad finem peracto adhuc quiescens frater, in somnis se a Fratre Joanne accessitum percipit; excitatur, Sacerdotem adit, et ait: Placetne Pater Sacram facere? Tunc vir Dei cognovit, Angelum, non Religiosum, Sacrum ministrasse. *CAROL. MIN. t. II, l. I, XXXVII.*

P. Franciscus Mastrilli, dum in urbe studiis vacaret, quodam vacantiarum die ad domum abiit Professam Societatis Jesu ingressusque sacristiam, Patrem Evangelistam de Gatti, ut jamjam celebraret, prociaculum reperit, sed clerico ministro destitutum; quare ille suum obtulit servitium. At discretus Pater primitus repulsam dedit, dicendo, diem illum studentium recreationi destinatum esse, ideoque tardius eum ad villam venturum cum reliquis, maxime cum ipse celebrans in Missa admodum prolixus esset, nihilominus adolescens suae insistens petitioni, contentionem vicit, ad altare ministraturus abiit. In Memento igitur ministrum remuneraturus celebrans, ipsum efficaciter commendavit Deo, quatenus hujus actionis merita speciali aliquo premiaret favore. Post multos vero annorum circulos dictus Mastrilli in Goa ante S. Francisci Xaverii sepulchrum orans causam petiit, quare tot inter alios, se longe capaciores, ad illam Japoniae Missionem, tot S. Patris prodigiis comprobant, electus fuisset a Deo; cui respondit Sanctus, id factum fuisse in remunerationem ministerii, et servitii illius, quod ante tot annos, tali die, Neapoli presulterat, Missae ministrando Patris Evangelistae, in qua Pater ille magno cum fervore oraverat pro eo; quo audito,

relationem subito per litteras Neapolim eidem misit Patri, immensa pro ejus intercessionem gratias agens. Et sane qui martyrii illius coronam servitio dicto radicaliter adscriberet, nequaquam a vero aberraret, praesertim si sequentis orationis secretæ enucleatis considerent verba. In inorum, Domine, pretiosa morte iustorum Sacrificium illud offerimus, de quo martyrium omne sumpsit principium. *MAST. disc. x, n. 3.*

Fuit in civitate Savolensi meo tempore (inquit Thomas a Kemp.) civis quidam, Hermannus de Oever nomine, dives et honestus, pius et misericors super pauperes, atque in hospitali S. Spiritus fidelis infirmorum, et egenorum procurator. Hic quadamurbatione orta in civitate contra eum, et quosdam concives ejus, confugit ad Monasterium nostrum in monte S. Agnetis virginis, hospitandi gratia. Qui pro sua probitate, et mansuetudine susceptus est, et benigne tractatus cum multa charitate, et fraterna benevolentia. Modico autem tempore transacto, didicit Confiteor legere, et Sacerdoti ad Missam ministrare, licet jam senex esset, et litteras penitus ignoraret: quod cum tanta diligentia, et devotione fecit, ut aliis aliunde occupatis, saepe bis vel ter uno die Sacerdotibus ad Missam libenter et alacriter ministraret. Siquidem venerabili Patri nostro Wilhelmo Norm. Ker, tunc temporis Priori domus nostrae, speciali amatori S. Agnetis, frequenter infra summam Missam, choro cantante, ipse retro in Ecclesia, superpelliceo indutus, magno cum affectu ministravit. Nondum enim sua resignaverat, sed sicut hospes et amicus fidelis inter fratres in ambitu claustrum habitabat. *THOMAS KEMP. p. 3, ep. ad Novit. VII, n. 21.*

PECCATA INDIGNE SACRIFICANTIIUM. — In Teutonice partibus Presbyter quidam, dum religiosam vitam agere videretur, et penne quotidie sacra Missarum solemnia celebraret, dumque sibi minus caute provideret, hostis antiqui insidias incurrit, et in turpem sed occultam peccati fovam, carnis delectationem, delapsus est. Sanctimonialium namque quamdam, dum imprimis visitationis gratia adiret, ad postremum assiduitate colloqui, et incauta familiaritate affectus, miserabili casu in illam incurrit. Qui cum post lapsam ad eam redire, et quam cruentissime redire debuisset, propriis fecibus delectatus diu converti distulit, et peccatum peccato adjungens, usum peccandi fecit, sic-

que longum funem, quo artius stringeretur, assidue peccando contextit. Cumque in luto scelerum volutaretur, non verebatur tamen ad altare Domini irreverenter accedere, et Sacramenta redemptionis nostrae, Missam frequentius celebrando, temerare. Quod cum longo tempore, abjecto Dei timore, agere non formidaret, iram pariter, et misericordiam Domini, ut subjecta declarant, erga se miserabiliter pensavit. Nam cum, et scelus non desereret, et Sacra divina impuris manibus (ut saepe dictum est) attrectaret, contigit quadam die, dum usque ad perceptionem sacri Corporis Christi, totam de more Missam explicasset jamque se ad Sacramenta ipsa sumenda pararet, repente Caro Christi cum Sanguine, tam immundum ultra non ferens habitaculum, ab ipsis jam pene tenentis manibus evanuit: admirans ille, et obstupescens, ab altari citissime, missa finita, recessit. Cumque indignationem Domini, tam evidenter signi ostensione, circa se commotam cognosceret, volens tamen hoc certius comprobare, secundo Missam aggressus est. Cui universa, ut prius, peragenti, cum ad Sacramenta sumenda ventum esset, simul omnia, ut prius, subtrahita sunt. Jam vero, ut dignum erat, in metum et trepidationem non modicum perductus, ut de toties repetito miraculo jam absque ulla hesitatione certissimus redderetur, tertio quoque, quod jam his contigerat, altentare veritus non est: sed, cum omnibus, ut ante, peractis, jam sollicitior, quae apposita erant, oculis observaret, et manibus contractaret osque ad sumendum aptaret, subito oculis, manibus, et ori, tertio invisibiliter sublata disparuerunt. Tandem igitur tam evidenti miraculo tremefactus Presbyter, se pessime egisse, saepe terribilem Dei iram incurrisse, absque ulla dubitatione cognoscens, et qualiter evadere ex tanto periculo posset, sollicitus cogitare cepit. Ullimum ergo peccantibus remedium esse sciens poenitentiam, id eam toto corde confugit, et proprium Episcopum adiens, et cuncta, quae fecerat, quaeque contigerant, cum lacrymis multis patefecit, impositumque sibi ab eo laborem poenitendi toto animi nisu, tam devote, quam constanter, exercuit. Jejunis namque, et vigiliis, verberibusque et variis cruciatibus, jumentum lascivium, hoc est, corpus suum, secundum Apostolum, castigans, qui concupiscentias suas sequendo reprobis factus fuerat, eas in se ipso damnando electorum numero

adjungi elaborat. In qua corporis et cordis contritione multo tempore emenso, cum ejus mentem de venia presumere securior jam conscientia suaderet, adiit Episcopum, et quid egerit indicans, utrum, ut ante consueverat, ad Sacra accedere auderet, consulit. Qui nondum plene Deo reconciliatum metuens, ut adhuc poenitentia insisteret, admonuit, quatenus dignis poenitentia fructibus Deo exhibitis, purgator et securior congruo tempore, altaris Sacramenta, non ad iudicium, sed ad salutem percipere posset eternam. Acquivit ille salubri admonitioni, et ad propositum poenitentia reversus, tota carnis et spiritus virtute ad fores divine pietatis pulsabat, et spiritu contribulato, lacrymisque indeficientibus, iram Domini in misericordiam converti egebat. Quid ipsi multa? longo rursus temporis spatio in hac poenitudine transacto, ad Episcopum rediit, eique ut patri secreto cuncta pandens ut Sacramentorum particeps esse meretur, suppliciter deprecatur est. Cujus conversionem jam Deo acceptam, tam ex his, que ab eo audiverat, quam ex his, que in eo videbat, confidens, ut Sacerdotale officium aggrediretur, assensit. Quod ille de Domini bonitate, et conscientie testimonio confusus, non jam presumptio, sed devotione implere curavit. Accedens itaque ad altare, totumque se lacrymis et contritione cordis immorans Deo, usque ad perceptionem Sacramentorum universa rite peragens pervenit. Et ecce novo et inaudito nostris dumtaxat seculis miraculo, trium ante dictarum Missarum panes, qui indigno sumere volenti sublati fuerant, coactis allati sunt, eoque jam divino iudicio ad hanc sumenda digno facto, ante eum super altare positi apparuerunt. Cumque etiam oculos in calicem admovisset, conspexit pene usque ad summitatem sanguine repletum, et illarum Missarum detrimenta ad istius provenisse augmeata. Admiratus igitur, et toto hominis interioris jubilo Deo gratias agens, suamque poenitentiam susceperat, ac Domini Majestatem placatam cognoscens, certus factus est de Domini misericordia, et qui unum apposerat, quatuor panes, immo unum Christi Corpus et Sanguinem cum multa ut dignum erat, exultatione percepit. BREXEN, *bach.* 11, xlv.

In vita Hugonis Lincolnensis Episcopi, qui ante trecentos annos virtutibus pastoralibus ornatissimus apud Anglos floruit, sic

Surius ex antiquo scriptore scribit: In villa, inquit, quadam Sacerdos erat vite valde dissoluta; quem hoc ordine divina bonitas ad poenitentiam vocavit. Celebrans ille Missarum solemnia, manibus cepit indignis Regem tractare majestatis: cumque venisset ad illum locum, ubi hostia frangenda erat, sanguis protinus emanavit; territus ille, vitam mutavit in melius, cunctisque audire volentibus factum publicavit. Accidit autem B. Hugonem per eam villam iter facere, Sacerdotemque accersitum, non propter miraculum, sed ob vite sanctitatem, de quibusdam spiritualis vite studiis interrogare. Tanta enim poenitentia austeritate pristina vitam jam correxerat, ut sanctum eum fama cunctis proclamaret; cumque sancto Episcopo narrasset prodigium, quod ipsi acciderat, hortatus est eum ut errorem ipsum tanquam veritatis testem inspiceret, sed poenitentia non acquievit. Quinimo famulis suis idem suggerentibus ita fertur respondisse: Habeant ipsi signa infidelitatis sue; nobis autem, qui vere credimus, sub speciebus sacramentalibus verum Corpus, et Sanguinem Christi contineri, signa quid proderant? Quosdam etiam abire volentes, ut viderent, durus objurgabat, quod non devotione, sed curiositate id facerent, siquidem scriptum noverat; *Beati qui non viderunt, et crediderunt.* STATUS, 17 Nov.

In Paragnaria, cum puer quidam decennis Missam die festo neglexisset, coactam patri in foro concilium congregantes, convitiis, pugnis ac verberibus, velut demonis mancipium, afflicebant, et ne contaminarentur, a suo cœlo proscribebant. *Annus Paraguar.* 1627.

Pernis, cuidam die festo Sacrum audire nolenti Dæmon eericem frangens dixit: Quia noluit audire Missam in Dei templo, audies lamentationes in inferno. SEORTIA DE MASSA. l. II, c. xx, n. 4.

Regis Congensis socero christianis adscripto tanta erat Divini hujus Sacrificii reverentia, ut, cum Sacerdoti Sacris operam danti puer unus ex assæctis, ad sacelli fores licentiori joco inter sodales obstrepisset, eum juberet e vestigio morte mulctari: nec evasisset, nisi adolescentis minimis mali nondum satis maturam ætatem obtendentes intercessissent. *Idem anno 1484.*

Cum auriga impie Drahomira Boleslai Regis nutrice forte audiens pulsari in vicino templo ad elevationem, e curra dec-

cendisset ad videndum et adorandum Domini corpus, Drahomira eum execrans una cum curra et sociis absorpta est. SURIUS, in *vita S. Venesitæ*, c. xvii.

EXEMPLA DOMESTICA.

S. Ignatius dicendo Missam adeo inflammabatur, ut tota ejus facies ruberet instar caneri cœci: tantoque ardore aestuabat, ut quandoque ab altari alienis manibus deportari in cubiculum debuisset, unde nisi validi esset viribus, sacrificare non poterat. Semel in die natali duo continua Sacra legens, in lethalem morbum incidit. LASEIN. *opusc.* XIII, n. 35.

S. Franciscus Xaverius, cum ad consecrandam, et sumendam Eucharistiam venisset, manantibus gaudio lacrymis ora complebat sinumque. Tantus porro Divina pietatis sensus in pronuntiatione, vultu, totoque corpore eminebat, ut in circumstantes redundaret, eosque pia quadam admiratione deficeret, rerum omnium oblitos. Nec defuerunt, qui dicerent, eum, cum rem divinam faceret, sublatam a terra visum. *Vita.* l. c. v.

S. Franciscus Borgia sacris operatorum, horas aliquot precationi impendere, seque probe excutere solebat. Quotidie item confessus rem divinam faciebat. In media liturgie parte, lacrymas illi ubertim fluere solitas observatum. Post Sacrum gratias diutius agere solebat, ut non nisi egre ad prandium, et cum suspiriis dueretur. Iter faciens, quo Sacrificium Missæ facere liceret, vel ad duo miliaria a via decedere non dubitabat, et diversorum incommoda libenter ferre, ut Sacris operari postridie liberet. *Vit.* l. IV, c. iv, n. 11 et 14.

P. Petrus Faber liturgiam omnem distinguebat in tres partes, que tribus temporibus Christi responderent. Prima ab exordio usque ad consecrationem, tempore ante adventum: altera ad communionem, commorationem in terris: tertia ad finem ultimum, tempore ab ascensu. Atque in singulis partibus, hisce consentaneas temporibus exercebat petebatque virtutes. *Vit.* l. II.

P. Leonardus Lessius simul ac primo mane et strato abierat, meditando, orando, suspirando, eo usque se occupabat, dum a ministro sub horam septimam ad Sacrum evocaretur. Interea nec litteras ad se delatas

reserare, nec colloquium nisi necessarium admittere, nec cubiculo, vel aspera etiam hyeme abire, ne forsitan alienæ cogitationes obreperent. Is erat sacrificantis habitus, qui adstantes ad compositionem, devotionemque permoveret; vultus hilariter modestus, oculi pie demissi, incessus gravis, statura erectus, inclinatio profunda, pronuntiatio integra, distincta, clara, affectu plena. Animo sic præsens erat viresque omnes ita expegebat, ut oppido lassus, finito Sacrificio vix consisteret. A Sacrificio per horam integram cum sancto, quem receperat, hospite, se occupare solebat. Vidisses illum in ipso Sacrificio præ doloris acrimonia, quem commoli calculi procreabant, dentibus infrudere, ingemiscere, lacrymari, contorquere membra; pergebat tamen generosus luctator, donec peracto Sacrificio non sine sudore, et interdum non sine sanguine victoriam referret. C. III, *Vit.* c. xi.

P. Ludovicus de Ponte tantum hujus cibi desiderium habuit, ut annis quadraginta quinque, una solum die, paulo ante mortem abstinerit non absque dolore. Fessus est autem, sub Sacrificio animam suam tam copiosis deliciis fuisse perfusam, ut in ipsum corpus redundari, alias vero repentinis motibus amoris, humilitatis, laudis, et aliis non sine tenentate cordis commoveri, ita ut exclamare cum Regina Sabara posset: *Beati servi tui, qui hic stant coram te semper.* *Vit.* l. II, c. ix.

P. Balthasar Alvarez magna se diligentia ad Sacrificium Missæ præparabat, studendo maximam conscientia suæ puritatem habere: sæpius eam in die examinans, snosque defectus frequenter condens, et aliquid temporis recollectioni tribuens, antequam ad celebrandum accederet. Numquam illud intermittebat, etsi multæ occupationes, et impedimenta, imo et incommoditates, ac magna pericula in itinere intervenirent. Faciebat autem diu, et eum tanta quiete, ac devotione ut etiam in auditoribus eam excitaret. Et quidam e nostra Societate fassus est, se, cum secularis esset, ad eam ingrediendam fuisse permotum, cum videret devotionem, modestiam, gravitatem, ac tantam totius hominis compositionem in officio Divino, quod in sacra hebdomade peregrit. Et S. Theresia audiens quondam Sacrum illius, vidit eum toto tempore, quo Sacrum durabat, habuisse in capite diademam quoddam magui splendoris, indubitatum indi-

cium magnae charitatis ac devotionis internae, qua Sacrum faciebat. *Vit. c. vi, § 1.*

P. Jacobum Alvarez celebrantem visus est Christus suavissime amplecti, et fassus est ipse, affectus vehementer se jam prope fuisse confectum. *Biblioth. Script.*

P. Gonzalus Sylværia tanto affectu Missam celebrabat, ut quandoque in extasim raptus, quid, quoque loco dicendum esset, a ministro querere cogebatur; quandoque vero a se abstractus, relicto sacratio, sicut erat sacra vestibus indutus, ad cubiculum perrexit. *Vit. l. III, c. 1 et II.*

P. Sebastianus Barradius ad Missae celebrationem se plerumque duabus aut tribus horis, orando, examinando preparavit. Post Sacrum, longissimum tempus ad prandium usque protrahabat; in ipso Sacro horam ad minimum insumebat, cumque ad communionem veniret, tum vero sacram hostiam tremulus tenens, colloquio suspiriis interrupto, totum se lacrymis madefaciebat. *In narratione itinerario praefata.*

P. Franciscus Suarez Sacris operabatur quotidie, etiam in itinere; neque illum aut vjrum labor, aut haereticorum loca amovere poterat. Dicenti alicui laboriosum esse quotidie Sacrum facere: Minime, respondit; quae enim alia hora in vita plenior est solatio, et voluptatis? ea quoties carere cogor, exarscit animus, divina dilectio destituit. *Vita. to. de Angel. praefata.*

Joannes Berckman jussus ministrare Saecerdoti incommoda studiis hora pluribus id mensibus egit, nihil unquam questus. Alias Patri aegro inservire jussus, qui Sacris incerta pro valetudine hora operabatur, cum aeditus molestiam illius dolere diceret: Al mihi, inquit, nunquam molestum est Sacris ministrare. *Vit. pag. 134, par. I.*

Novi ego in Societate unum, inquit Nicolaus Lancizius, cui Sacrum devotissime dicenti, visi sunt duo Angeli ministrare insuper dicitur et subdiaconi, et dum elevaret S. hostiam, manus ejus sustentare, dum attolleret. *Opus. XII, l. II, n. 240.*

SIMILITUDINES.

QUALITAS. — Sicut scriptura, quam facit Indimagister dicens manum rudi puerulo, non est deterior ea, quam facit ducens manum alteri scribendi gnaro, nec elemosyna domini dantis deterior est, si famulus, per quem eam distribuit, est improbus; ita nec

Sacrificium Missae minus efficaciae habet, etsi per Sacerdotem improbum offeratur. *FABA. conc. IV, in Dum. 1, Pent. C.*

Sicut Rex in suo palatio vult omnia esse digna, famulos scilicet, vestes, et vasa; ita Christus quoque in sacrificio suo non nisi mundissima quoque, et nitidissima desiderat. *Ibid. lit. D, n. 8.*

Sicutposito corpore Christi in sepulchro assistisse leguntur Angeli; ita etiam consecrationi Domini corporis assistere sunt credendi. S. CHRYS. *hom. III, in c. 1, Eph.*

UTILITAS. — Sicut Christus orando pro nobis in caelo, et vulnera sua Patri ostendendo impetrat nobis gratiam ad omnia; ita cum ejusdem passio Patri representatur in sacrificio, impetrat et alia quaecumque beneficia, *FAB. conc. VII, in Fer. VI, Pentec.*

Sicut Job per singulos dies offerebat Deo holocausta, ut, si forte filii ejus peccaverint, eisdem propitiaretur; ita, et Ecclesia quotidie gratissimum Sacrificii Missae holocaustum pro salute filiorum offert. *Anonym.*

DIGNITAS. — Sicut sole oriente stella se abscondunt, quia eorum lumen a sole mutatum in ipso eminenter continetur; ita sacrificio legis novae incipiente, sacrificia veteris legis desierunt, quia horum omnium excellentia et virtus in illo eminenter continetur. *Concill. Trid. sess. XXI, c. 1.*

Sicut is, qui cuprea, aut argentea moneta oblata est, facile illas spernit, si aurea illi offeratur; ita quia Sacrificium novae legis continet omnes excellentias antiquorum, omnia illa fastidit Deus, et hoc solo delectatur. *FABA. conc. IV, in Do. 1, post Pent. c. 1.*

MOTIVA.

NECESSITAS. — Nam, teste S. Paulino, ubique praesenti latent laquei, ubique striculi sunt gladii; inter insidias et pugnas vita transigitur, et per ignes dolose emerit superpositos ambulamus; merito ergo Sacrificio indigemus, per quod a tantis periculis liberemur, et contra lapsum roboremur. *Epist. de quosq.*

UTILITAS. — Nam 1. hujus oblatione placatus Dominus, gratiam et donum poenitentiae concedit, et crimina ac peccata ingentia dimittit, teste Tridentino. 2. Etiam poenam temporalem peccatis debitam remittit; non enim, ut idem concilium ait, solum pro fidelium vivorum peccatis, penis, satisfactionibus, et aliis necessitatibus, sed et pro

defunctis in Christo, nondum ad plenum purgatis, rite juxta Apostolorum traditionem offertur. (*Sess. XXI, c. II.*) 3. Impetrat quaecumque gratias, tum spirituales, tum temporales, tum quia Christus in hoc Sacrificio omnia sua merita Patri aeterno offert, tum quia omnibus, qui Sacrificio assistunt aut cooperantur, intercedit, tum quia totius Ecclesiae, et privatae cujusque peccata, Christi meritis et precibus unita concurrunt. 4. Compensat, quatenus Eucharisticum, gratitudinem, quam Deo pro innumeris beneficiis debemus. *Ibid.*

DIGNITAS. — Quo colligitur tum ex re oblata, scilicet Christo, quo nihil est excellentius, ut B. Virgo S. Birgitta revelavit dicens: Humanitas Christi fuit in meo corpore, et susceptus de me carnem et sanguinem; ideo ipsa est res pretiosissima, quae unquam fuit, et est. (*L. I, reest. c. XIII.*) Tum ex persona offerente: non enim, ut S. Chrysostomus ait, sunt humane virtutis opera haec, quae proponuntur; qui tunc ipsa fecit in illa aetate, idem et nunc quoque facit. Nos ministrorum tenemus locum; qui vero sanctificat ea et immutat, ipse est. Laice, cum Sacerdotem videris offerentem, ne ut Sacerdotem esse hoc facientem, sed Christi manum invisibiliter extensam. (*Ho. LXXXIII, in Math.*) Tam ex persona cui offertur: qui est solus Deus: Quia per Sacrificium hoc testificamur, inquit S. Thomas, Deum esse primum creationis principium, et ultimum beatitudinis finem, atque supremam rerum omnium Dominum, cui in signum debitae nostrae subjectionis et honoris, aliquod sensibile offerimus, ad significandum per rem sensibilem oblatam, interius spirituale Sacrificium, quo anima seipsam offert Deo in sacrificio, sicut principio suo creationis, et sicut fini suae beatificationis, quod nulli creaturae convenire potest. (*II, II, q. LXXXV, ar. 1 et 2.*) Unde non constitimus, inquit concilium Tridentinum, Martyribus templa, sacerdotia, aera, et sacrificia; quoniam non ipsi, sed Deus eorum nobis est Deus. (*Sess. XXI, c. II.*) Tum ex ipso oblatione: quia substantia tota destruitur, accidentia manent sine subiecto, Christi Corpus, et Sanguis, et Anima, et tres Personae Divinae constituentur intimae praesentes, et quidem in quavis minima particula aut guttula, et praeter haec omnia, a sumente non concisus, non contractus, non divisus, integer accipitur. Nulla rei sit scissura, signi tantum sit fractura,

neque signatus minuitur, ut S. Thomas loquitur. (*In sequent. festi corp. Christi.*) Tum ex ipsa representatione: nam, teste Tridentino, una eademque est hostia, idem nunc offerens Sacerdotum minister, qui seipsum tunc in cruce obtulit, solus offerendi ratione diversa, quia in Divino hoc Sacrificio, quod in Missa peragitur, idem ille Christus continetur, et incremente immolatur. *Sess. XII, c. II.*

MEDIA.

Altissimum sensum de sacrificio hujus praetantia concipere, eumque in finem sibi persuadere, quod per unius Sacrificii oblationem gratius praestetur Deo obsequium, quam si omnes possibiles virtutum actus eliceret, et omnia excogitabilia tormenta ex amore Dei quis sustineret. Hinc Urban. VIII, in quodam diplomate ait: Si quid est in rebus humanis plane Divinum, quod nobis superni civis (si in eos invidia caderet) invadere possent, ille certe est sacrosanctum Missae Sacrificium, cujus beneficio sit, ut homines quadam anticipatione in terris possideant caelum, dum ante oculos habent, et manibus contrectant ipsam nihil terraeque Conditorum. Quo magis est mortalibus laborandum, ut hoc tantum privilegium cultu, atque honore debite tueantur, caveantque Angelos negligentiae osiores, qui sunt aemuli venerationis. *In Missa novo anno 1634, recognitio.*

Firma fide credere, cum ipsum nunc diceretis per consecrationem adduci, tangi, adorari, manducari quem ipsa B. Virgo in utero suscepit, peperit, lactavit, et educavit.

Imaginari sibi, quod tempore Sacrificii B. Virgo Filium suum, licet panis specierum Eucharisticarum involutum, perinde in manus offerat, ac olim S. Franciscus, B. Stanislaus, aliisque Sanctis obtulit.

Considerare se Angelis Sacrificio assistentibus circumdatum, et supra se Patrem aeternum summo cum desiderio expectantem hujus Sacrificii gratissimi oblationem.

Ex una parte considerare, quot beneficiis a Deo acceptis ad grati animi officium obligetur: quot peccatis eundem offenderit, quantisque necessitatibus tum spiritualibus, tum corporalibus prematur; ex altera vero parte ponderare, quod hoc sic Sacrificium Eucharisticum, Propitiatorium, et Pacificum

perfectissimum, per quod omnes prædicti fines modo excellentissimo oblineantur.

Frequenter animo versare exempla Sanctorum Sacerdotum, summo cum fervore, ac devotione hoc Sacrificium offerentium, ut vel horum calore tepiditas animi in sacrificio hoc offerendo concepta inflammetur, et incalcescat.

ASCETICA.

Novem præcipue speculatio circa Sacrificium Missæ bene cognoscere, atque inculcare debet Asceta. Primum est, ut bene cognoscat necessitates sacrificiorum in quibus lege institutorum, quam quidem bene ostendit Sanct. Thomas dum ait: Naturalis ratio dicit homini, quod alicui superiori subdatur propter defectus, quos in se ipso sentit in quibus ab aliquo superiori eget adjuvari et dirigi, et quicquid illud sit, hoc est, quod apud omnes dicitur Deus. Sicut autem in rebus naturalibus naturaliter inferiora superioribus subdantur, ita etiam naturalis ratio dicit homini secundum naturalem inclinationem, ut ei, quod est supra homines, subjectionem, et honorem exhibeat secundum suum modum. Est autem modus conveniens homini, ut sensibilibus signis utatur ad aliqua exprimentia, quia ex sensibilibus cognitionem accipit, et ideo ex naturali ratione procedit, quod homo quibusdam sensibilibus rebus utatur, offerens eas Deo in signum debite subjectionis et honoris, secundum similitudinem eorum, qui Dominis suis aliqua offerunt in recognitionem domini. Qua supposita veritate, sequitur naturaliter, quod homo ad suam Deo exhibendam protestandamque subjectionem, sacrificium ei offerre debeat. Quale autem Deo gratius, efficacius, utiliusque, quam hoc incrementum, offerri poterit, quod omni momento (utpote iuge sacrificium) Ecclesia sancta per suos offert filios? S. Thom. II, II, q. LXX, a. 1.

Secundum est, ut bene cognoscere studeat discrimen inter sacrificium Crucis, et Missæ; quod quidem Tannerus sequentibus verbis assignat: Sacrificium crucis erat meritum, satisfactorium, et impetratorium, vere, et proprie: quia Christus tunc mortalis erat, et mereri, et satisfacere poterat. Sacrificium Missæ proprie solum est impetratorium, quia Christus nunc immortalis, nec mereri, nec

satisfacere potest. Cum autem dicitur propitiatorium, vel satisfactorium, id intelligendum est ratione rei, quæ impetratur. Dicitur enim propitiatorium, quia impetrat remissionem culpæ; satisfactorium, quia impetrat remissionem poenæ; meritum, quia impetrat gratiam beneficiendi, ac merita acquirendi. TANN. tr. IV, d. v, q. IV, dub. IV, n. 84.

Tertium est, ut dignam de hujus Sacramenti efficacia estimationem concipiat: de qua Osorius sic loquitur: Statim ut placere possis Deum, placere eum munere dato ingenti, offer illi Christum, ejus merita, et satisfactionem. Plus illo Patri placuit, quam tu displicere potueris, et universus mundus. Die ergo Patri: Indignus ego venia sum; peccavi super numerum arena maris: sed ecce, Filium tuum, quem mihi dedisti, tibi offero, qui plus tibi placuit, quam ego displicerem, majora ejus sunt merita, quam peccata mea. Oson. tom. IV, de Sacrificio.

Quartum est, ut bene cognoscat, summam ad hoc Sacrificium digne offerendum paritatem requiri, cujus necessitatem S. Epiphanius sic ostendit: Serpens, cum venerit ad bibendam aquam; priusquam bibat, extra fontem evomit venenum suum, et postea bibit: ita et nos, quando ad altare Dei accedimus, seponamus venenum nostrarum est odium, invidia, rapina, concupiscentia carnalis, et omnia alia peccata, quæ æternam nobis mortem conciliant. Omnes domestici ad Jacob Patriarchæ familiam spectantes, mox ut altare illud erigendum esse intellexerunt, promptissimam Jacob exhibuerunt obedientiam; dicit enim Textus: Dederunt ergo ei omnes deos alienos, quos habebant, et inanes, quæ erant in auribus eorum: at ille infodit eis subter terebinthum. Quo exemplo omnes meriti incitari debent Christiani, ut sacro altari cum fracta assistere possent, sepeliendo subter terebinthum, id est, sub arbore crucis, omni inordinati affectus idolum: Missa etenim nihil est aliud, quam viva quadam effigies, et representatio Sacrificii crucis, et crucifixionis Christi (S. EPIPH. hæc. XXXVII.) Quod confirmans S. Augustinus apte declarat mysterium, cur sancta Mater Ecclesia fideles, omnibus diebus festivis et solemnibus, quibus ad Missam audiendam singuli obligantur, ab operibus servilibus abstinerere, et feriari valeant: nimiram ut ab omni negotio, et strepitu mundi expediti, tanto possent

promptius vacare animarum salutem: Sciendum est, inquit, quod ideo a SS. Patribus constitutum est Christianis, et mandatum, ut in solemnitatibus Sanctorum, et in Dominicis diebus otium haberent, ut a terreno negotio vacarent, et paratiores ac promptiores essent ad divinum cultum, relinquereque eo tempore terrenam sollicitudinem.

Quintum est, ut bene cognoscat reverentiam, quæ par est Sacrificium hoc administrari, quam optime insinuavit S. Franciscus Seraphicus, dum suos his verbis est allocutus: Videte, Fratres Sacerdotes, dignitatem vestram, et estote sancti, quia ipse sanctus est: et sicut super omnes propter hoc mysterium honoravit vos Dominus Deus, ita et vos propter hoc mysterium diligite eum, reveremini, et honorate. Magna miseria, et miseranda infirmitas, quando ipsum sic præsentem habetis, et aliquid aliud in toto mundo curatis. Totus homo paveat, totus mundus contremiscat, et totum cælum exultet, quando super altare in manibus Sacerdotis est Christus Filius Dei vivi. O admiranda altitudo, o stupenda dignatio, o sublimitas humilis, quod Dominus universitatis Deus, et Dei Filius sic se humiliat, ut pro nostra salute sub modica penis formula se abscondat! (Opusc. S. Franc. Seraph. to. I, epist. XII.) Cui ad stipulam Cæsarius: Si Sacerdos legalis, inquit, oraturus pro salute populi, solus ingrediebatur in sancta sanctorum, et omnis populus, sicut de Zacharia legitur, erat foris expectans horam incensi, ne orantem impediret? quanto magis Sacerdos gratias, qui jam non corruptibile pro una gente Sacrificium, sed pro totius mundi salute, Patri offert Filium, summam in altari pacem requirit, et silentium? Unde B. Ambrosius post Evangelium monere solebat populum, ut a tussi, et omni inquietudine se temperaret tempore canonis, Magna profecto miseria, inquit S. Anastasius, magna seordia nostra est; nam cum in omni orationis ac deprecationis genere interios nos ardentesque esse oportet, tum vero, vel maxime in illa divinorum operatione mysteriorum, et hujusmodi synaxi cum timore ac tremore assistamus Domino. Nunc autem neque pura oratione, neque contritis mentibus sensibusque offerentes utimur, lites, causas, resque vanissimas his inconveneriabilibus agitamus. (S. ANAST. de sac. Synaxar.) Unde recte concludit concilium Braccarense: Cum omne crimen, atque pecca-

tum oblati Deo Sacrificiis deleatur, quid de cætero pro delictorum expiatione Domino dabitur, quando in ipsa Sacrificii oblatione peccatur? Consi. Braccar. sess. III, c. 1.

Sextum est, ut bene cognoscat, quantum dematur de fructu Sacrificii hujus, si per malum Sacerdotem offeratur: quæ de re sic loquitur S. Bonaventura: Omnes Missæ sunt æque bonæ, quantum ad opus operatum, una tamen est melior altera, quantum ad opus operantis. Unde melius est audire Missam boni Sacerdotis, quam mali, sicut in mensa corporali eundem cibum jucundius accipimus a mundo ministro, quam ab immundo. Unde Sanctus Ambrosius sic Deum allocutus est; Quoniam me peccatorem inter te, et eundem populum tuum medium esse voluisti, licet in me aliquod boni operis testimonium non agnoscat, officium saltem dispensationis credite non recusat, ne per me indignum eorum salutis pereat pretium, pro quibus victima salutaris dignatus es esse redemptio. Ad quam veritatem confirmandam non parum conducet sequens exemplum, quod in vitis Patrum hunc in modum refertur: Solitarii quendam statis temporibus convenire solebat certæ cujusdam Basilicæ Sacerdos, ut in Missa coram eo celebrata eundem communicaret. Hic vero solitarii tandem audita ab alio quodam sinistra de hoc Sacerdote relatione, sinistram quoque et ipse de eo formavit judicium: ac proinde eum idem Sacerdos pro sua consuetudine reverteretur ad dicendam Missam, et Eucharistiam Solitario ministrandam, bonus Eremita jam de hoc Sacerdote scandalizatus, eum a se repulit, nec ostium cellæ aperire voluit, quo viso Sacerdos recessit. Et ecce vox facta est ad Solitarii dicens: Tulerunt sibi homines judicium meum; et factus est velut in excessu mentis, et videbat quasi puteum aureum, et situlam auream, et fument aureum, et aquam bonam valde; videbat autem, et quendam leprosum haurientem, et refundentem in vase, et cupiebat bibere, at non poterat, quia leprosus esset ille, qui hauriebat, et iterum vox ad eum dicens: Cur non bibis ex aqua hac? quomodo causam habet, qui implet? Implet enim solummodo, et effundit in vase. In se autem reversus Solitarius, considerans virtutem visionis, vocavit Presbyterum, et fecit eum, sicut et prius, sanctificare sibi oblationem. S. AMB. or. præp. ad Miss., ser. IV.

Septimum est, ut bene cognoscat finem, et

scopum, ob quem hoc Sacrificium a Christo institutum est. Pro quo melius cognoscendo sciendum ex S. Thoma, triplex olim sacrificiorum genus fuisse; 1. *Holocustum*, quod totum comburebatur, ut significaretur, quod, sicut totum animal resolvebatur in vaporem, ita totus homo Dei domino subjectus esse debet. 2. *Sacrificium pro peccato*: cuius una pars comburebatur, altera in usum Sacerdotum cedebat, ad significandum, quod hæc expiatio Sacerdotum ministerio fiat. 3. *Hostia pacifica*: que Deo, vel pro gratiarum actione, vel pro salute, et prosperitate offerentium, ex debito beneficii accepti, vel accipiendi, offerebatur, ideoque pars una Deo, altera Sacerdoti, tertia offerenti cedebat. His ergo tribus sacrificiorum generibus nunc Sacrificium Missæ respondet, holocausto quidem, quatenus *Latrusticum*; sacrificio pro peccato, quatenus *Propitiatorium*; hostia pacifica; quatenus *Eucharisticum*, vel *pacificum* est: cui triplici fini ex institutione Christi quartus illius, juxta illud Christi mandatum: Hoc facite in meam commemorationem. Luc. xxii, 19, t. II, qu. cii, 3, ad viii.

Octavum est, ut sciat solidum, et utilem modum, hoc sacrificium cum debita reverentia fructuque offerendi: qui quidem modus in tribus fere capitibus consistit: 1. *In digna preparatione*: que duplex est, remota, et proxima. Prior consistit tum in pissimo et sublimissimo sensu erga hoc divinissimum mysterium acquirendo: tum in assiduo conatu proficendi in vitæ puritate, et sanctitate: tum in congruis gratiæ auxiliis ad hoc SS. Sacramentum sancte tractandum frequenter implorandis. Posterior consistit, tum in puritate conscientie per confessionem vel contritionem procuranda, et in proposito ac fervoribus sanctæ tractandi per pia suspiria instauratione. 2. *In digna celebratione*: que tria requirit, nimirum ut pronuntiatio, et quæcumque exterior actio non minus adificationis aliorum, quam propriæ devotioni serviat; ut ea, que libertati Sacerdotis relinquuntur, actiones (uti sunt commemoratio vivorum, et defunctorum, adoratio hostiæ, et calicis, meditatio post sumptionem hostiæ) ad finem ab Ecclesia institutum dirigantur: ut in orationibus, et reliquis verbis ab Ecclesia in missali præscriptis affectus inclusi, maxime profundæ demissionis, reverentiæ, amoris in adorando, et tangendo Christi corpore eliciantur. 3. *In digna gratia-*

rum actione post Sacrificium peractum: que consistit tum in ardentibus amoris, fidei, aliarumque similium virtutum actibus elicendis: tum in oblatione corporis et sanguinis Christi et sui ipsius cum omnibus potentis, uti Thomas Kempensis loc. cit. pulchre ostendit, (L. IV, c. viii et ix.) tum in suis, et aliorum necessitatibus commendandis, ut idem Auctor cit. c. ix, docet.

Nonum est, ut sciat etiam solidum modum applicandi hoc Sacrificium, pro quo quidem quatuor agenda suadet Gravitas: 1. Ut intendat omni meliori modo prodesse iis, quorum Ecclesia in canone meminit, videlicet totius Ecclesiæ, Papæ, Episcopi ordinarii, circumstantium etc. 2. Ut provideat sibi de portione quoque debita, quam Theologi specialem vocant, nisi mali eam, quatenus remissionem poenæ temporalis involvit, alteri transcribere. 3. Ut suffragari intendat maximo, quo potest affectu iis, quibus vel titulo stipendiî, vel obedientiæ, vel alio simili obligatur. 4. Ut aliis etiam, quantum sine præjudicio priorum fieri potest, professe studeat, eosque specialiter Deo commendat. P. 8, tit. viii, lit. p.

CONCEPTUS PRÆDICABLES.

Ex occasione thematis: *Hic calix novum testamentum est in meo sanguine*, (I. Cor. xi, 25.) ostendi potest veritas Sacrificii, et cum testamento comparari. 1. Quia in vitæ line a Christo ex amore suorum liberorum erectum est, ut testatur S. Joannes dicens: Sciens Jesus, quia venit hora ejus, ut transeat ex hoc mundo ad Patrem, cum dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos. (J. xii, 1.) 2. Quia habuit omnes solemnitates, et est coram duodecim Apostolis, vel testibus, factum, ut septem validis rationibus, ad illius veritatem demonstrandam aptissimis, velut septem sigillis roboratum est, nempe testimonio legis veteris, legis novæ, Ecclesiæ, SS. Patrum, miraculorum, diaboli, tanto conatu illud nequiquam evertere molientis, hereticorum tum illud olim agnoscentium, tum frustra futilibus suis rationibus impugnantium, qua vide apud Fabrum conc. iii, in Dom. II, post Pentecost, fusiùs explicata. 3. Quia nullum ex hæredibus præterivit, sed omnes summa cum charitate inclusit, et, quantum erat ex se, æquales hæredes instituit. Unde facile patet, quanti faciendum sit hoc testamentum,

quantoque affectu amoris et gratitudinis sibi applicandum.

Ex occasione thematis: *placebit Domino Sacrificium Judo et Jerusalem, sicut dies zavuli, et sicut anni antiqui* (MALACH. v, 3.) potest ostendi præstantia Sacrificii ex eo, quod omnes fines, et excellentias veterum sacrificiorum perfectissimo modo in se continet. Et I. quidem sit *Sacrificium laudis* Deo gratissimum, utpote quo magis honoratur et delectatur, quam omnibus quorumcumque Angelorum aut hominum laudibus. 2. Sit *Sacrificium Eucharisticum*: quo nihil præstantius in grati animi signum offerri potest, unde S. David in spiritu hoc cognoscens dixit: Quid retribuam Domino, pro omnibus, que retribuit mihi? Calicem salutaris accipiam. (Ps. cxv, 13.) 3. Sit *Sacrificium Propitiatorium*: cujus oblatione placatus Dominus gratiam et donum poenitentiae concedens, crimina et peccata etiam ingratia dimittit; perinde ut olim Esau fratris sui Jacobi muneribus placatus est. (Gen. Tr. Ses. xxii, c. ii.) 4. Sit *Sacrificium Pacificum*: tanto majoris ad impetrandas quas-cumque gratias efficacis, quanto excellenter, Deoque gratior est hostiæ oblate finitus, per quem gratiæ tales petuntur. 5. Sit *Rememorative* SS. Passionis juxta illud Ecclesiæ: O sacrum convivium, in quo Christus sumitur, recolitur memoria passionis ejus! que fusiùs explicata apud Fabrum conc. vii, in Fer. iii, Pentecost.

Ex occasione thematis: *Tu es Sacerdos secundum ordinem Melchisedech* (Ps. cix, 4.) potest Sacrificium hoc cum Sacrificio Melchisedech comparari: 1. Propter offerentem, quia sicut Melchisedech fuit Rex Salem, id est, pacis, item Rex, et Sacerdos, sine patre, et matre, ac successore (ISAIA. ix, 16), ita Christus est Princeps pacis universalis Rex, et Sacerdos, sine patre quoad humanitatem, sine matre quoad divinitatem, sine successore quoad summum Sacerdotium. 2. Propter rem oblatam, quia uterque panem et vinum obtulit, licet Christus multo excellentius. 3. Propter finem institutionis, atque enim Sacrificium obtulit in memoriam beneficii, quo victoria de hostibus reportata, et amici ab interitu liberati sunt. Ostendatur proin, quomodo seipsum quisque offerre debeat, videaturque cum in finem cit. supra c. viii et ix, lib. IV, Thomas Kemp.

Ex occasione thematis: *Hoc facite in meam*

commemorationem: potest similitudo eruenti et inveniendi sacrificii ostendi; tum ex vestitu Sacerdotis, tum ex calice aliisque instrumentis, quæ adhibentur in hoc Sacrificio; tum ex caeremoniis ab Ecclesia institutis. Ex quibus inferri potest decere, ut eos quoque nunc, quæ olim post eruentium Sacrificium contigerunt, præstemus, et per veram quidem fidem dicamus: Vere Filius Dei erat iste: Deinde Christum panis mundæ conscientiæ involvamus, et in corde nostro velut sepulchro novo reponamus. Vide Fabrum conc. iii, in Fer. iii, Pent. caeremonias Missæ fusiùs explicantem.

Ex occasione thematis: *Eamus, et sacrificemus Domino* (Exod. v, 7, l. IV), explicari potest multiplex fructus Sacrificii, eumque in finem sententia Thomæ Kempensis assumi, dum ait: Quando Sacerdos devote celebrat, 1. *Deum honorat* (et quidem perfectissimo modo, ut supra dictum est). (De Civit. c. v, § 3.) 2. *Angelos*, imo et omnes Sanctos, laudat, quia, ut S. Chrysostomus ait, magnus illis honor est, nominari Domino presente, dum mors illa perficitur, et horrendum sacrificium, et ineffabile sacramentum. Hinc de nulla re magis, quam de hoc Sacrificio latantur. (Ho. xxi, in acta.) 3. *Ecclesiam edificat*, augmentum et auxilium eidem impetrandum. 4. *Vicos adjuvat*, offerendo illi occasionem multiplicem fructum Sacrificii participandi. 5. *Defunctis requiem præstat*, liberando eos per hoc Sacrificium a poenis suis. 6. *Et sese omnium honorum participem facit*, tum spiritualium scilicet, quam temporarium per hoc Sacrificium tum ex opere operato conferuntur, tum ex opere operantis obtinentur.

Ex occasione thematis: *Voluntarie sacrificabo tibi, Domine, quoniam bonus es* (Ps. lxxv, 8), potest ostendi multiplex fructus auditionis Missæ. Et in priori quidem parte probari, quod etiam canctis fidelibus, non solum viris, sed etiam mulieribus, Sacrificium illud laudis offertur, licet ab uno specialiter Sacerdote offerri videatur, quia quæ ille offerendo manibus tractat, hæc multitudo fidelium intensa mentium devotione commendat. In posteriori parte ostendatur, quam bonum sit tali modo sacrificare, seu Sacrificium

cio interesse; nam, 1. Bonum est Deo, cujus gloria miris modis amplificatur. 2. Bonum est Sanctis et Angelis, qui singulariter inde recreantur. 3. Bonum est audientibus, qui innumeris fructus Sacrificii participat. 4. Bonum est adstantibus, qui inde ad pietatem se mutuo inflammant. 5. Bonum est animabus purgantibus, que maximum inde levamen percipiunt. Vide Fabr. conc. II, in Fer. III, Pasch. fustus fructus auditionis Missæ explicentem.

Ex occasione thematicis: *In omni opere tuo præcellens esto* (EccI. XXXIII, 23); dicatur olim apud Ethnicos consuetudinem fuisse, ut ante Sacrificium semper clamaret et præco: *Hoc age*: magis proinde hoc observandum tempore nostri Sacrificii, atque adeo omnem adhibendam diligentiam, ut rite intersimus, si 1. apudiamus *intagre* Missam; nam et in Veteri Testamento Deus voluit Sacrificium sine *cauda* offerri; hinc S. Gregorius: *Ille bene immolat*, inquit, qui Sacrificium boni operis ad finem debite perducit actionis. 2. *Reverenter*: tam interiori scilicet, quam exteriori reverentia (L. I, mox, VI, ult.); nam Spiritus Sanctus, inquit S. Bernardus, illa hora gratum non recipit, quodquid aliud, quam debet, neglecto eo, quod debet, obtuleris. (S. LXVII, in Cant.) Sed et Chrysostomus suam in hoc genere Symbolam confertens: *Considera queso*, inquit, mensa regalis est apposta. Angeli mensæ ministrantes, ipse Rex adest, et tu, adstans oscitans? (S. CHRYS. hom. LXXI, ad popul.) 3. *Devote*, sive passionem Christi considerando, sive actus varios virtutum cum Sacerdote eliciendo, sive orationes varias recitando; hoc enim est pingue Sacrificium, ad quod respicit Dominus, sicut olim ad Sacrificium Abel respexit. (GEN. IV, 4.) Videatur Alphonsus Rodriguez, part. II, tract. VII, cap. XV, et XVI.

ALII CONCEPTUS.

S. Prophete Jeremia in plateis Jerusalemis ingens quedam virorum morientium in spiritu ostensa est strages, que ipsum commovit, ut in hæc verba lamentaretur: *Cum deficerent quasi vulnerati in plateis civitatis, cum exhalarent animas suas*. At vero quamnam existimatis hujus mortalitatis fuisse causam? nimirum, quia deerat eis triticum, et vinum, et ideo Propheta statim subiungit: *Ubi est triticum et vinum?* Quæ

verba ad propositum nostrum applicare possumus, quia, quando ab inimicis angustamur, ad Missam nobis recurramus, dicendo: *Ubi est triticum et vinum?* Ubi est sacrificium illud crementum, in quo panis et vinum in Corpus et Sanguinem Christi transubstantiata, omnes a nobis repellunt bellorum hostiliumque armorum angustias, omnemque a nobis metum auferunt? Ut proinde Ecclesia longe prosperioribus auspiciis dicere possit, quod olim dixit Numa Pompilius, cui cura annuntiatum fuisset, in propinquo adesse hostilem exercitum, respondit illa: *Et ego sacrificabo*. MANSI, d. VIII, n. 2.

Eo tempore, quo electus Dei populus a Gedeone tanquam Judice gubernabatur, a numero quodam hostili exercitu omnes pæ timore consternati trepidabant; nam, ut sacer textus ait, *Omnes Orientales populi sui jacebant in valle, et locustarum multitudo*; et tamen certis ejusdem panis augurio innumerabilis hæc exercitus dispersus, et dissipatus fuit; dicebat enim Gedeon: *Videbatur vultu quasi subcineritibus panis volvi; et in castra Madian descendere, cumque percussisset ad tabernaculum, percussit illud atque subvertit, et tergo funditus coquevit*. Quod atque in figura contingebat illis: nam panis ille Eucharisticum præfigurabat sacrificium, cujus est illa propria virtus, quod hostiles dissipare queat exercitus; panem vero illum a Gedeone visum Eucharisticum Sacrificii fuisse figuram. Cajetanus ex sequenti observatione demonstrat, inquit: *Ex eo, quod scribitur volutus, insinuat, quod hujusmodi panis erat orbicularis figura; hæc enim figura ad metum revolutionis valde est habilis; ac proinde hostiam sacram significat, quæ in Missa consecratur; hæc enim secundum usitatum Ecclesiæ ritum figuram præfert rotundam, adeoque habilis est, ut ad dissipandos hostiles exercitus in eosdem devolvatur*. *Ibid.* n. 8.

Sanct. Patriarcha Jacob, ut videre est Gen. IV, in principio sequens a Domina accepit præceptum: *Surge, et ascende Bethel, et habite ibi, facque altare Deo*. Observandum vero est, quod priusquam in executionem hujus præcepti altare pro sacrificio offerendo erigeret, prius sollicitus fuerit, ut domus sue familiares Deo gratos redderet et acceptos, nam, ut Scriptura ait: *Jacob vero omni convocata domo sua ait: Abijcite Deos alienos, qui in medio vestri sunt, et mundamini*; hæc autem mundatione præcisa, do-

metiis suis dixit: *Surge, et ascendamus in Bethel, et faciamus ibi altare*. Quia autem omnia in figura contingebant illis, ideo sine dubio divina sapientia Christianos docere voluit, quod priusquam pro Sacrificio Missæ celebrando vel audiendo, ad altare accedamus, si condignum inde fructum percipere volumus, necessarium sit, ut prius e domo cordis et conscientie nostræ idola, id est, inordinatos affectus, appetitus, vitia, et peccata penitus eliminemus, et ita mundemur; quia, ut Oleaster ait: *Qui summo Deo est litaturus, oportet eum mundari intus et extra*. *Ibid.* d. XI, n. 1.

In Exodi libro, Aaroni et filiis ejus Deus præcepit: *Facies labrum æneum cum basi sua ad levandum, ponisque illud inter tabernaculum testimonium, et altare*. Quo vero fine Deus lavacrum istud erigi præcepit, sacer textus manifeste declarat, dum inquit: *Missæ aqua lavabunt in ea Aaron et filii ejus manus suas ac pedes, quando ingressuri sunt ad altare, ut offerant in eo*. Circa quæ verba persuadere mihi facile possem, solum in ministris sacerdotalibus hanc requiri munditiam, et puritatem interiorem, nisi Oleastro vide retur, eandem quoque requiri in omnibus aliis, qui ad altare accedunt etiam Missam dumtaxat auscultaturi, quod conveniens esse existimo, licet non sit necessarium, nec ommissio ejus mortaliter culpabilis existat. Admonbrat, inquit Oleaster, locus isse examen, quod quisque facere tenetur, cum ingreditur domum Dei, ut non nisi lotus ingreditur, sed timendum est valde, ut Augustinus notavit, ne maculas a corpore extergas et laves, non autem a mente. Ubi præcipue notanda sunt verba illa: *Quisque facere tenetur*. *Ibid.* n. 1.

S. Procul Missam olim longissimam fuisse, postea vere a S. Basilio abbreviatam, ac tandem S. Joann. Chrys., ob pigritiam et nauseam christianorum, in Ecclesia petus leucinantium, quam Missam auscultantium, compendiosorem factam fuisse tradit. Idem Baronius refert, quod inter alios abusus a S. Augustino sublatis unus fuerit, quod videlicet multi e Missa recederent, priusquam eidem finis impositus fuisset, alter vero, quod, quo tempore Missa celebratur, circumstantes fabulis vacare consueverint, quem utrumque abusum, præcipue vero Missarum profilitatem fastidientium, idem Augustinus graviter reprehendit. BARON. ad ann. 446, n. 28.

Cum aliquando insigni illi Dei servo Angelo de Pazz annuntiaretur plurimum querela, qui illum prolixam nimis Missam celebrare lamentabantur, is se excusavit, dicendo: *Certus sum, quod Missa mea nunquam ad illud usque tempus se extendat, quod Christus Missæ Sacrificii eruenti in monte Calvario celebrato impendit, hæc enim quatuor horarum spatia duravit*. MANSI d. XIV, n. 1.

Considerent, obsecro, hi, qui de Missa prolixitate conqueruntur, damnum, quod sibi conciliant, quia, si subditis prolixam Principis sui desiderat et ambit audientiam, benignumque, et familiare illius colloquium, quantumvis diuturnum, ut hæc ratione desideratos ab eo favores, et gratias implorare, aut ad beneficia alii impetranda occasionem habere possit; quanto magis christianus gaudere deberet, se opportunitatem fuisse nactum, ut in Missa longo tempore, præsentia corporali Filii Dei, ibidem ad nos divina gratia sua cumulando, honorumque terrenorum prosperitate locupletando, realiter existentis, frui possit? D. Chrysostomus se intelligere non posse profectur, quomodo christianus comædiis profanis quantumcumque prolixis oculos et aures avidas sine ullo fastidio præbere possit, et postea verbum Dei auscultare fastidiat. Hic vero, inquit, ubi loquitur Deus, ne exigum quidem patientiæ tempus expectet. Quæ verba etiam illis, qui longas Missas impatienter audiunt, facile appellare possumus; in hæc enim non solum Deus in propria persona loquitur, verum etiam ipsemet est Sacerdos, Victimæ, et Sacrificium. En ipsamet D. Chrysostomi verba: *Centum et sexaginta horas habenti in hebdomada, unam et solam horam sibi segregavit Deus, et hæc in opera secularia, et ridicula, et conventiula insumit*. *Ibid.*

MISCELLANEA.

QUALITAS. — Recte Ovidius, non placere dicit sacrificia, nisi et obedientia accedat, indicavit hoc disticho.

Non bove maclato coelestia numina gaudent,

Sed que præstantia est, et sine teste fides.

ERROR. III.

Nec minus argute Persius:

O curvæ in terras animæ, et coelestium inanæ,
Quid jurat hoc, templis nostros immittere mores,
Et bona diis ex hæc scelerata ducere culpa.

PERSIUS, II.

Horatius quoque Deos animam, non sacrificium attendere, sequentibus verbis ostendit.

... Te nihil attinet.
Tentare nulla cæde bidentium,
Parvos coronantem marino
Rerè deos, fragileque myrto :
Immanis aram si tetigisti manus,
Non sumptuosa blandior hostia
Mollibus everso Penates
Farre pio, et salicente mica.

L. I. Ffôn. xii.

Socrates sacrificia volebat quam minimis impendiis constare, quod Dii, ut non egent rebus hominum, ita magis affectus immolationum spectent, quam divitias; alioqui cum improbius quibus abundant civitatis, male prospexit esset bonus, ut qui non perinde ac illi, deos colere possent. ENAS. l. III. *Appetit.*

Ovicula S. Francisci et S. Coleta ingressa Ecclesiam Missæ assistebat magna cum modestia, et elevationis tempore in genua rixa, non ante finem surgebat. *Temp. in Sp. mag. p. 2, fig. 13.*

S. Eleutherius ab indomitis ignis in asperum montem tractus, cum ibidem Sacri celebrandi occasionem nactus esset, leones, ursi aliaque bestia et silvis gregatim accurrentes, sanctum virum circumsteterunt Sacris operantem, et tanta modestia gestum, membrorumque compositione ac attentione interfuerunt, velut rem divinam exploratum venissent. *SOMAS, 28 April.*

Ephebus Alexandri Magni, cum Sacrificio adstaret, et excussa a foco flamma manum graviter adureret, dissimulato dolore, ne quidem movit se ut, ne sacrificium motu suo turbaret. S. AMBA. lib. III. *de Virgini.*

In India Porca Rex, etsi primis adhuc juvenilibus licentiae annis, tam erat lamen in colendis idolis suis, quæ non pauciora quintigena in lazario asservabat, superstitione religiosus, ut quotidie totum antemorianum tempus, sex solidas horas, offerendis suis cuique donis impenderet, nec ad alia nlla negotia daret aditum. *PETRUS JARRICO, l. VI. hist. In Or. c. x.*

NECESSITAS. — Ovidius necessitatem sacrificiorum, donorum diis offerendorum, sic ostendit :

Nos quoque tangit honos, festis gaudemus, et aris
Turbaque cælestes ambubios sumus.
Sæpe deus aliquis peccando facit iniquos,
Et pro delictis hostia blanda fuit.

Sæpe Jovem vidi, cum jam sùn mittere vellet
Fulmina, thoro dato sustinuisse manum.
At si negligitur, magnis injuria penis
Solvitur, et justam præterit ira modum.

L. V. Ffar.

UTILITAS. — S. Porphyrius Gaza Episcopus Constantinopoli difficilem rem ab Arcadio Imperatore per bellum supplicem impetraturus, Theodosium Archadii filium suum recens natum a baptismali fonte referri vidit, et ingenioso commento libellum porpora, qua parvulus tegebatur, imposuit, quasi ipse Iulianus eum offerret, cessitque feliciter consilium; nam Arcadius supplicem implevit, et idola demolitus est. *STRUUS, xxvi, Febr.*

Emaguel Sosa in tempestate constitutus, filiolum suum innocentem manibus in caelum sustulit, et propter illum, ut parceret, rogavit; quanto magis Deus propter suum Filium in Sacrificio Missæ oblatum parceret?

DIGNITAS. — Joannes de Angelis; Cogitanti mihi, inquit, de Missæ altissimis mysteriis semper ea gloria, et delectatio, quam Pater æternus in Filii sui oblatione sub velamine Sacramenti percipit, tam grandis, et eximia videri solet, ut Angelorum chori, Beatorumque turmæ, nullam fere præ hæc conferant voluptatem; cum enim Sacerdos Deum Deo, illi vero creaturam tantum offerant necessario sequitur, ut horum oblatio præ illa quasi nihil reputetur. *Ap. Nol. tr. IV, de Sacr. Mæ. c. ix, § 2.*

AUCTORES.

- Nicolaus Lancizius opusc. xiii.
Lucas Pinellus de Missa.
Philippus D'Outreman in Paedagogo Christiano part. II, c. ix.
Alphonsus Rodrig. p. II, tr. viii, c. xvi, xv et xvi.
Joannes Nadasi in Anno Eucharistico held. xxxvi et xxxviii.
Jacobus Marchantius in Hort. Pastor. tr. IV, a lect. 13.
Rem in Virga Aaronis tr. III, lect. 40 et seq.
Julius Nigronus in reg. II, communiam.
Antonius Gaudier de Natura, et status perfectionis, part. I, sect. II.
Franciscus Arrias in Thesaur. inexhausto tom. I, tr. IV, a c. 1, usque ad x.
Petrus Sanchez in regno Dei part. VII, c. iv.
Josephus Mansi in Biblioth. morali.

SANCTORUM CULTUS ET FESTA.

QUOD ESSENTIAM, SEU INSTITUTIONEM.

DEFINITIO. — Est actus Religionis, quo debitum Sanctis cœlitibus cultum exhibemus. Intelliguntur autem hic per sanctos, homines, et Angeli, ad fruendam beatitudinem, quæ in visione Dei consistit, admissi. *BATAVINUS. in theatro vit. hom. V. Sanct.*

DIVISIO. — Dividitur in cultum *Interiorem*, et *Exteriorem*. Ille est, qui sola mente, absque ullo signo externo, peragitur; Iste, qui signis etiam, sive verbo, sive opere exhibitis, demonstratur.

ACTUS. — *Eos magnificare*, tum ob sanctitatem, propter quam inter amicos Dei numerari meruerunt, tum propter dignitatem, ad quam a Deo ob merita sua præclara sunt evehi. *CANISUS, c. x, § 8.*

Predicare, et laudare, ut, dum oro, et lingua eorum laudes celebramus, cor nostrum concepta de illorum excellentia, aestimatione abundantè demonstramus.

Amare: id est, de eorum felicitate perinde ac si nostra foret, gaudere ac gratulari, cum amicorum omnia sint communia.

Eos honorare, tum eorum reliquias et imagines venerando; tum varia obsequia in honorem illarum prestando.

Illos in necessitatibus invocare, sibi que de omnibus Sanctis dictum credere, quod S. Bernardus de Angelis dixit: Quoties gravissima cernitur urgere tentatio, et tribulatio vehementer immineere, invoca Custodem, Patronum tuum, Doctorem tuum in opportunitatibus, in tribulatione. Fideles sunt, prudentes sunt, potentes sunt; quid trepidamus. Tantum sequamur eos, adhaereamus eis, et in protectione Dei coeli commoremur. S. HANS. *in Ps. qui habet.*

Imitari illos pro viribus, juxta monitum S. Thælephonsi dicentis: Imitamini Matrem Virginem, et Sanctos omnes, quos laudatis: quoniam non tantum illis prodest nostra laudatio, quam nobis eorum imitatio. Unde sponso magis placet imitator devotus, quam laudator otiosus, tamen vera laudatio cordis imitatio est operis. S. IUDERN. *S. lib. de Assumpt.*

Alios quoque ad eorum amorem et venera-

tionem excitare: sic enim, et affectus erga illos noster amplius demonstratur, et eorum erga nos amor, favoreque firmiter confirmatur.

ORIGO FESTIVITATUM. — Dierum festorum sanctificatio immediata, et sine dilatione post conditum mandum a Deo præcepta fuit, quando scilicet die septimo a creaturarum productione ulterius prosequenda cessavit, prout ex verbis (*benedixit dei septimo etc.*) clare deducitur: quid enim est (*et sanctificavit illum*) interrogat D. Chrysostomus? nihil profecto aliud, quam ab aliis illum segregavit, docens nos divina Scriptura, propter quod, postquam dixit: *Et sanctificavit illum*, adjicit: *eo quod in illo requieverat ab omnibus operibus suis, quæ ceperat Deus facere*. Jam hæc ab initio doctrinam hanc nobis insinuat Deus eruditus in circulo hebdomadis diem unum integrum segregandum, et reponendum in spiritualem operationem. S. CHAYS, *ho. x, in Gen.*

Lippomanus quoque censet, Moysen per hoc verbum, *benedixit*, modum exprimeri voluisse, qui in obsequio et cultu Deo exhibendo servandus est. Unde *benedixit* ita exponit: id est, in eo sibi benedictiones ad laudes fieri voluit, sibi que consecravit; eorum quidem operum exercitio deputans, illum vero suo cultui mancipans; sanctificatio enim idem est, quod ad divina obsequia applicatio. *LIPPON. in c. 1, Gen.*

Cur autem Deus diem septimum potius suo cultui destinavit, hujus sacer textus sequentem assignat rationem: *Quia requievit ab universo opere, quod paraverat*; quibus verbis modus festa sanctificandi innuitur, qui in eo consistit, ut in illis ab omni opere servili abstinatur. Doctor Angelicus inter multas rationes institutionis et sanctificationis hujus diei talem quoque adducit: Primo datum fuit ad destructionem erroris: prævidit enim Spiritus S. quod futuri erant aliqui, dicturi mundum semper fuisse, de quibus S. Petrus loquitur: voluit ergo Deus, ut custodiretur unus dies in memoriam, quod Deus omnia creaverat in sex diebus, et in septimo quævit a novis creaturis condendis. Porro hujus præcepti revocationem ex universa Sacra Scriptura serie nullibi factam fuisse colligitur, nisi postquam populus Israeliticus in deserto substitit: antea enim præceptum hoc eidem populo implicite quidem traditum fuit, quando nimirum Deus illis Manna suum liberaliter impertiens, dis-

Horatius quoque Deos animam, non sacrificium attendere, sequentibus verbis ostendit.

... Te nihil attinet.
Tentare nulla cæde bidentium,
Parvos coronantem marino
Rere deos, fragileque myrto :
Immanis aram si tetigisti manus,
Non sumptuosa blandior hostia
Mollibus everso Penates
Farre pio, et salicæ mica.

L. I. Epôn. xii.

Socrates sacrificia volebat quam minimis impendiis constare, quod Dii, ut non egent rebus hominum, ita magis affectus immolationum spectent, quam divitias; alioqui cum improbius quibus abundant civitatis, male prospere esset bonis, ut qui non perinde ac illi, deos colere possent. ENAS. l. III, *Appetit.*

Ovicula S. Francisci et S. Coleta ingressa Ecclesiam Missæ assistebat magna cum modestia, et elevationis tempore in genua rixa, non ante finem surgebat. *Temp. in Sp. mag. p. 2, fig. 13.*

S. Eleutherius ab indomitis ignis in asperum montem tractus, cum ibidem Sacri celebrandi occasionem nactus esset, leones, ursi aliaque bestia et silvis gregatim accurrentes, sanctum virum circumsteterunt Sacris operantem, et tanta modestia gestum, membrorumque compositione ac attentione interfuerunt, velut rem divinam exploratum venissent. *SOMAS, 28 April.*

Ephebus Alexandri Magni, cum Sacrificio adstaret, et excussa a foco flamma manum graviter adureret, dissimulato dolore, ne quidem movit se ut, ne sacrificium motu suo turbaret. S. AMBA. lib. III, *de Virgini.*

In India Porca Rex, etsi primis adhuc juvenilibus licentiae annis, tam erat lamen in colendis idolis suis, quæ non pauciora quintigena in lazario asservabat, superstitione religiosus, ut quotidie totum antemorianum tempus, sex solidas horas, offerendis suis cuique donis impenderet, nec ad alia nlla negotia daret aditum. *PETRUS JARRICO, l. VI, hist. In Or. c. x.*

NECESSITAS. — Ovidius necessitatem sacrificiorum, donorum diis offerendorum, sic ostendit :

Nos quoque tangit honos, festis gaudemus, et aris
Turbaque ærestes ambulosamus omnes.
Sæpe deus aliquis peccando facit iniquos,
Et pro delictis hostia blanda fuit.

Sæpe Jovem vidi, cum jam sua mittere vellet
Fulmina, thoro dato sustinuisse manum.
At si negligitur, magnis injuria penis
Solvitur, et justam præterit ira modum.

L. V. *Past.*

UTILITAS. — S. Porphyrius Gaza Episcopus Constantinopoli difficilem rem ab Arcadio Imperatore per bellum supplicem impetraturus, Theodosium Archadii filium suum recens natum a baptismali fonte referri vidit, et ingenioso commento libellum porpora, qua parvulus tegebatur, imposuit, quasi ipse Iulianus eum offerret, cessitque feliciter consilium; nam Arcadius impioem, implevit, et idola demolitus est. *STRUUS, xxvi, Febr.*

Emaguel Sosa in tempestate constitutus, filiolum suum innocentem manibus in caelum sustulit, et propter illum, ut parceret, rogavit; quanto magis Deus propter suum Filium in Sacrificio Missæ oblatum parceret?

DIGNITAS. — Joannes de Angelis; Cogitanti mihi, inquit, de Missæ altissimis mysteriis semper ea gloria, et delectatio, quam Pater æternus in Filii sui oblatione sub velamine Sacramenti percipit, tam grandis, et eximia videri solet, ut Angelorum chori, Beatorumque turmæ, nullam fere præ hæc conferant voluptatem; cum enim Sacerdos Deum Deo, illi vero creaturam tantum offerant necessario sequitur, ut horum oblatio præ illa quasi nihil reputetur. *Ap. Nol. tr. IV, de Sacr. Mæ. c. ix, § 2.*

AUCTORES.

- Nicolaus Lancizius opusc. xiii.
Lucas Pinellus de Missa.
Philippus D'Outreman in Pædagogico Christiano part. II, c. ix.
Alphonsus Rodrig. p. II, tr. viii, c. xii, xv et xvi.
Joannes Nadasi in Anno Eucharistico held. xxxvi et xxxviii.
Jacobus Marchantius in Hort. Pastor. tr. IV, a lect. 13.
Rem in Virga Aaronis tr. III, lect. 40 et seq.
Julius Nigronus in reg. II, communiam.
Antonius Gaudier de Natura, et status perfectionis, part. I, sect. II.
Franciscus Arrias in Thesaur. inexhausto tom. I, tr. IV, a c. 1, usque ad x.
Petrus Sanchez in regno Dei part. VII, c. iv.
Josephus Mansi in Biblioth. morali.

SANCTORUM CULTUS ET FESTA.

QUOD ESSENTIAM, SEU INSTITUTIONEM.

DEFINITIO. — Est actus Religionis, quo debitum Sanctis cœlitibus cultum exhibemus. Intelliguntur autem hic per sanctos, homines, et Angeli, ad fruendam beatitudinem, quæ in visione Dei consistit, admissi. *BATAINEN. in theatro vit. hom. V. Sanct.*

DIVISIO. — Dividitur in cultum *Interiorem*, et *Exteriorem*. Ille est, qui sola mente, absque ullo signo externo, peragitur; Iste, qui signis etiam, sive verbo, sive opere exhibitis, demonstratur.

ACTUS. — *Eos magnificare*, tum ob sanctitatem, propter quam inter amicos Dei numerari meruerunt, tum propter dignitatem, ad quam a Deo ob merita sua præclara sunt evehi. *CANISUS, c. x, q. 8.*

Predicare, et laudare, ut, dum oro, et lingua eorum laudes celebramus, cor nostrum concepta de illorum excellentia, æstimatione abundantè demonstramus.

Amare: id est, de eorum felicitate perinde ac si nostra foret, gaudere ac gratulari, cum amicorum omnia sint communia.

Eos honorare, tum eorum reliquias et imagines venerando; tum varia obsequia in honorem illarum prestando.

Illos in necessitatibus invocare, sibi que de omnibus Sanctis dictum credere, quod S. Bernardus de Angelis dixit: Quoties gravissima cernitur urgere tentatio, et tribulatio vehementer immineere, invoca Custodem, Patronum tuum, Doctorem tuum in opportunitatibus, in tribulatione. Fideles sunt, prudentes sunt, potentes sunt; quid trepidamus. Tantum sequamur eos, adhaereamus eis, et in protectione Dei coeli commoremur. S. HANS. in Ps. qui habet.

Imitari illos pro viribus, juxta monitum S. Thælephonsi dicentis: Imitamini Matrem Virginem, et Sanctos omnes, quos laudatis: quoniam non tantum illis prodest nostra laudatio, quam nobis eorum imitatio. Unde sponso magis placet imitator devotus, quam laudator otiosus, tamen vera laudatio cordis imitatio est operis. S. IUDERN. S. lib. de Assumpti.

Alios quoque ad eorum amorem et venera-

tionem excitare: sic enim, et affectus erga illos noster amplius demonstratur, et eorum erga nos amor, favoreque firmius confirmatur.

ORIGO FESTIVITATUM. — Dierum festorum sanctificatio immediata, et sine dilatione post conditum mandum a Deo præcepta fuit, quando scilicet die septimo a creaturarum productione ulterius prosequenda cessavit, prout ex verbis (*benedixit dei septimo etc.*) clare deducitur: quid enim est (*et sanctificavit illum*) interrogat D. Chrysostomus? nihil profecto aliud, quam ab aliis illum segregavit, docens nos divina Scriptura, propter quod, postquam dixit: *Et sanctificavit illum*, adjicit: *eo quod in illo requieverat ab omnibus operibus suis, quæ ceperat Deus facere*. Jam hæc ab initio doctrinam hanc nobis insinuat Deus eruditus in circulo hebdomadis diem unum integrum segregandum, et reponendum in spiritualem operationem. S. CHAYS, ho. x, in Gen.

Lippomanus quoque censet, Moysen per hoc verbum, *benedixit*, modum exprimeri voluisse, qui in obsequio et cultu Deo exhibendo servandus est. Unde *benedixit* ita exponit: id est, in eo sibi benedictiones ad laudes fieri voluit, sibi que consecravit; eorum quidem operum exercitio deputans, illum vero suo cultui mancipans; sanctificatio enim idem est, quod ad divina obsequia applicatio. *LIPPON. in c. 1, Gen.*

Cur autem Deus diem septimum potius suo cultui destinavit, hujus sacer textus sequentem assignat rationem: *Quia requievit ab universo opere, quod paraverat*; quibus verbis modus festa sanctificandi innuitur, qui in eo consistit, ut in illis ab omni opere servili abstinatur. Doctor Angelicus inter multas rationes institutionis et sanctificationis hujus diei talem quoque adducit: Primo datum fuit ad destructionem erroris: prævidit enim Spiritus S. quod futuri erant aliqui, dicturi mundum semper fuisse, de quibus S. Petrus loquitur: voluit ergo Deus, ut custodiretur unus dies in memoriam, quo Deus omnia creaverat in sex diebus, et in septimo quievit a novis creaturis condendis. Porro hujus præcepti revocationem ex universa Sacra Scriptura serie nullibi factam fuisse colligitur, nisi postquam populus Israeliticus in deserto substitit: antea enim præceptum hoc eidem populo implicite quidem traditum fuit, quando nimirum Deus illis Manna suum liberaliter impertiens, dis-

posuit, ut hoc illis quotidie deplueret, quod pariter ab illis colligendum, præterquam in die Sabbati: *Sex diebus colligitis, in die autem septimo Sabbatum est Domini, idcirco non invenietur.* At vero quia in servitute Aegyptiaca a Pharaone in luti laterisque operibus continuo occupati et oppressi, hanc Sabbati sanctificationem dudum neglexerant, non obstante, quod Deus illis eo die coelestem hujus Mannam annonam minime depluisse dixisset; ideo dixit Dominus ad Moysen: *Usquequæ non vultis custodire mandata mea, et legem meam: videte, quod Dominus dederit vobis Sabbatum, et propter hoc die festo tribuit vobis cibos duplices; et sabbatizavit populus die septimo.* Tandem vero in monte Sinai præceptum hoc, quod inter alia Decalogi tertium est, una cum aliis expressim his verbis eidem imposuit populo: *Memoro, ut diem Sabbati sanctifices: sex diebus operaberis, et facies omnia opera tua, septimo autem die Sabbatum Domini dei tui est, non facies omne opus in eo, tu, et filius tuus, et filia tua, servus tuus, et ancilla tua, jumentum tuum, et asinum, qui est intra portas tuas: sex enim diebus fecit Dominus caelum, et terram, et mare, et omnia, quæ in eis sunt, et requievit in die septimo, idcirco benedixit Dominus diei Sabbati, et sanctificavit eum.* MASSI PR. I, d. 1, 3.

Præter Sabbati sanctificationem, Deus eidem populo alios per annum dies festos præscripsit: quales erant dies Paschæ, et Pentecostes, festum item, quod Tubarum dicebatur, festum propitiationis vel expiationis, festum Tabernaculorum, et Collectarum: præter quæ ipsimet Judæi alia quatuor festa instituerunt, nimirum liberationis, quæ Judæis per Esther Reginam obtigit: festum dedicationis templi, Ezechia dictum: festum ignis Sacri, de quo H. MACCH. I, 4, legitur; ac denique festum ob Nicanis mortem institutum, de quo primo ejusdem historie lib. c. vii, scribitur. *Ibid.*

Tandem vero Sabbatum olim a populo Judaico sanctificatum, ab Ecclesiâ in Dominicum translatum fuit, ne populus christianus judaizare videretur; maxime vero quia hoc eodem die Salvator noster, et sepulchro redivivus surrexerat, id quod ex præhabito inter Apostolos concilio statim post Resurrectionem factum fuisse dicere oportet; clarum enim in Apocalypsi hujus argumentum habemus; nam cap. I, S. Joannes dicit: *Fui in spiritu in Dominica die:* præterquam quod

S. Ign. Martyr, Apostolorum constantens, Dominica mentionem faciat, eamque speciosè hoc titulo Reginam, et Principem omnium dierum condicoet. In antiquo etiam concilio sequentia verba expressa leguntur: Christianorum religiosæ devotionis (quæ, ut creditur, ex Apostolorum traditione, imò Ecclesiæ auctoritate descendit) mos inolevit, ut in memoriam Dominicæ Resurrectionis, diem Dominicum venerabiliter, atque honorabiliter colat, quoniam eo die Deus locum condidit mundi; eo die Christus a mortuis resurrexit; eo die Spiritum S. Paraclitum Apostolis misit de celo; eo die Manna pluit. Sed et in concilio quodam anno 1203, sub Innocentio III, in Scotia celebrato, dum in Dominicæ originem diligens institueretur indagatio, prout in annotationibus dicitur, celebris quidam prædicator sequentia asseruisse legitur. Hoc mandatum subscriptum de observatione diei Dominicæ venit de celo, mandatum sanctum diei Dominicæ, quod de celo venit in Jerusalem, et inventum est super altare S. Simeonis, quod est in Gollgatha, ubi Christus crucifixus est pro peccatis mundi. Et mandavit Dominus hanc Epistolam, quæ apprehensa est super altare S. Simeonis, quam per tres dies, et tres noctes, homines aspicientes corruerunt in terram, orantes Dei misericordiam, et post horam tertiam erexit se Patriarcha, et Azarias Archiepiscopus, et expenderunt infulam, et sanctam acceperunt Epistolam Dei, quam cum accepissent, invenerunt superscriptam istud: *Ego Dominus, qui præcepi vobis, ut observaretis diem sanctum Dominicum, et non custodistis eum, et de peccatis vestris non penitistis, etc.* Ex qua historia quanto cum zelo Deus exactam Dominicæ observantiam urgeat, clare deducitur: cujus diei ab antiquis Patribus multa extima conscripta encomia legimus. Eo die, inquit D. Chrysostomus, destructus est infernus, extinctum maleficium, disparuit peccatum, contractæ inferorum portæ, captivus factus est diabolus, interruptum bellum diremptum, conciliati Deo homines, nostrumque genus ad pristinum, imò ad majorem rediit dignitatem, vultus sol inopinatum et admirabile illud spectaculum, quod homo factus est immortalis. *Ibid.*

Sanctus Bernardinus duodecim enumerat Dominicæ prerogativas: 1. Quia omnium dierum prima existit. 2. Quia omnium die ram ultimus erit. 3. Quia noctem præ-

dentem non habuit. 4. Quia noctem subsequenter non habebit. 5. In Dominica Deus coelum, et terram creavit. 6. Quia in ea omnes Angeli facti creati, ex quibus boni glorificari, mali vero puniri meruerunt. 7. Quia in hoc die lex data fuit populo Israelitico. 8. Quia in ea natus Christus, et Manna primitus e celo dilapsus, fuit. 9. Quia in ea Christus inferno devicto electisque animabus e sinu Abraham eductis, ad vitam resurrexit immortalis. 10. Quia in Dominica omnium mortuorum contingit resurrectio, justaque singulis pro meritis præmia assignabuntur. 11. Quia hoc die super Apostolos Spiritus Sanctus descendit. 12. Quia eodem die in Paradiso initium erit æternitatis illius, quam omnes animæ electæ, perennes Deo laudes et gratias persolvendo, sine fine continuabunt. S. BERN. I, II, s. x, c. I et II.

S. Antoninus inter alias causas, ob quas sanctificandus est dies Dominicus, hanc quoque adducit; cum enim corpus nostrum de terra sumptum sit, natura sua bona hæc terrena appetit, isdemque per affectus suos immersum vivit, quibus ne nimium insordescat, opus habet, ut ad bona celestia mentem suam nonnunquam elevet, eoque sine opportuno sibi tempus destinatum habeat; ideoque inquit, oportet habere certum tempus, in quo cum non liceat ei vacare operibus, detur ei materia vacandi spiritualibus. Sicut enim corpus indiget aliquo tempore ad refectorem sui, quæ sit per somnum, comestionem, et hujusmodi, alias deficeret in operando, et vivendo; ita et anima indiget refectioe spirituali, ne deficiat, quæ sit per orationes et alia spiritualia. S. AXON. in summo, tit. XIV, c. IV.

Quemadmodum vero præter hanc Sabbati sanctificationem, ut paulo ante diximus, alia quoque Hebræorum populo præscripta fuerunt solemnitates, ita etiam Ecclesiæ nobis christianis, præter diem Dominicam, multa alia festa in honorem Dei, et Filii ejus, ipsiusque Sanctissimæ Matris, et aliorum Sanctorum præscripsit. S. Bernardinus querit, quare alia festa ultra diem Dominicam addita? respondetque id principaliter factum esse propter rememorationem beneficiorum, quæ nobis a Deo in talibus diebus collata sunt. Sic enim festum natalis celebratur in honorem nativitatis nostri Salvatoris, Pascha in memoriam resurrectionis ejus, Epiphania, ad recolenda tria illa tam insignia mysteria, etc. Sic pariter varias

celebramus sanctissimæ Virginis solemnitates, ob multas perfectiones, quibus in se habuit, inquit S. Bernardinus, et nobis divino Numine inspirante participat, et confert. Præterquam quod SS. Virginis festa ob aliud quoddam emolumentum nostrum celebramus, quia nimirum est divinarum opum thesauraria, quarum participatione tantopere indigemus. Quod vero ad alios Sanctos attinet, hi quidem, ut S. Bernardus ait, honorum nostrorum non egent, nec quidquam eis per nostras devotiones præstatur, seu plane quod eorum memoriam veneramus, nostra interest, non ipsorum; dum enim eorum solemnitates celebrando, nos pro beneficiis, quæ eorum suffragiis intervenientibus continuo recipimus, gratos exhibemus, eosdem ad patrocinii continuationem obligamus, simulque Dei nobis amicitiam comparamus, cui honor, servitium et amicitia ejus exhibitus mire placet: Unde David non dubitat spondere: *Voluntatem timentium se faciet, et deprecationem eorum exaudiet.* Quis, inquit S. Augustinus, magitudinali timentium Deum, æqualem se audebit dicere, qui paratum habet Deum voluntati eorum? Et S. Bernardinus in eodem sermone, eadem hæc utilissima motiva considerans, ait: Nec sane parum fructuosa invenitur memoria festiva sanctorum, languorem, teporem, erroremque depellens, cum eorum intercessione jurevetur infirmitas nostra, consideratione beatitudinis excitetur negligentia nostra, ignorantia quoque nostra ipsorum erudiatur exemplis. S. Augustinus de profeta, quem christianus ex festis Martyrum colligere debet, disserens, quis finis in eorum celebratione his prægendus sit, his verbis docet: *Ut ea celebritate, inquit, et Deo vero de illorum victoriis gratias agamus, et nos ad imitationem talium coronarum, atque palmarum, eodem invocato in auxilium, ex eorum memorie renovatione adhortemur.* MASSI, I, V, n. 9.

EX S. SCRIPTURA DE SANCTIS.

QUALITAS. — Hic est fratrum amator, et populi Israel, hic est qui multum orat pro populo, et universa sancta civitate, Jeremias Propheta Dei. MACCH. II, XV, 14.

Et cum aperuisset librum, quatuor animalia, et viginii quatuor seniores ceciderunt coram Agno, habentes singuli citharas, et

phialas aureas plenas odoramentorum, quas sunt orationes Sanctorum. *Apoc.* v. 5.

Vos autem dixi amici: quia omnia, quaecumque audivi a Patre meo, nota feci vobis. *Jos.* xv. 16.

Voca ergo, si est, qui tibi respondeat et ad aliquem Sanctorum convertere. *Jos.* v. 1.

Dominus Deus vester dedit vobis requiem, et omnem terram. *Jos.* i. 15.

Post haec vidit turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus, et tribubus, et populis, et linguis: stantes ante thronum in conspectu Agni: amici stolis albis, et palmae in manibus eorum, et clamabant voce magna dicentes: Salus Deo nostro, qui sedet supra thronum, et Agno. *Apoc.* vii. 5.

Audivi vocem magna de throno dicentem: Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, et habitabit cum eis. Et ipsi populus ejus erant, et ipse erit eorum Deus, et absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum, et mors ultra non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra, quia prima abierunt, et dixit, qui sedebat in throno: Ecce nova facio omnia. *Apoc.* xxi. 3.

Et omne maledictum non erit amplius: et sedes Dei et Agni in illa erunt, et servi ejus servient illi, et videbunt faciem ejus, et nomen ejus in frontibus eorum. *Apoc.* xxi. 3.

Si quis mihi ministrat, me sequatur et ubi ego sum, illic et minister meus erit. *Jos.* xii. 26.

UTILITAS. — Amen dico vobis, quamdiu uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. *Mattu.* xxv. 40.

Qui recipit (saltem in corde) vos, me recipit: et qui me recipit, recipit eum, qui me misit. *Mattu.* x. 40.

NECESSITAS. — Qui tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei: quia ecce levo manum meam super eos. *Zach.* ii. 9.

DIGNITAS. — Mihi autem nimis honorificati sunt amici tui Deus, nimis confortatus est principatus eorum. *Psa.* lxxxii. 18.

Ii sunt, qui venerunt de tribulatione magna, et laverunt stolas suas in sanguine Agni, ideo sunt ante thronum Dei, et serviunt ei die ac nocte in templo ejus; et qui sedet in throno, habitabit super illos. *Apoc.* vii. 33.

DE FESTIS.

QUALITAS. — Benedixit Deus diei septimo, et sanctificavit illum. *Gen.* ii.

Memento, ut diem Sabbati sanctifices. *Exod.* xx.

Hec dicit Dominus: Vade, et sta in porta filiorum populi, per quam ingrediuntur Reges Juda, et egrediuntur, et in cunctis portis Jerusalem, et dices ad eos: audite verbum Domini, Reges Juda, cunctique habitatores Jerusalem; haec dicit Dominus: Custodite animas vestras, et nolite portare pondera in die Sabbati, et nolite elicere onera de domibus vestris in die Sabbati, et omne opus non facietis. *JEREM.* xvii.

Locutus est Dominus ad Moysen, dicens: Loquere filiis Israel, et dices ad eos: haec sunt feriae Domini, quas vocabitis sanctas, Sex diebus facietis opus; dies septimus, quia Sabbati requies est, vocabitur sanctus, omne opus non facietis in eo; quod paulo post magis declarat, dum ait: Nullum servile opus facietis. *LEVIT.* xxiii.

Dies septimus celeberrimus, et sanctus erit vobis: omne opus servile non facietis in eo. *N.* 28.

Audite verbum Domini, Principes Sodomorum, populus Gomorrhae: quo mihi multitudinem vicinarum, vestrarum dicit Dominus: (Is. i. 10.) Plenus sum. Ne offeratis ultra Sacrificium frustra: incensum abominabile est mihi; Neomeniam, et Sabbatum, et festivitatis alias non feram; iniqui sunt cæcus vestri, calendae vestras, et solemnitates vestras odit anima mea: facta sunt mihi molesta, laboravi sustinens. Et cum extenderitis manus vestras, avertam oculos meos a vobis; et cum multiplicaveritis orationem, non exaudiam. *Ibid.* xviii.

UTILITAS. — Si averteris a Sabbato pedem tuum, ut facias voluntatem tuam in die sancto meo, et vocaveris Sabbatum dedicatum, et sanctum Domini gloriosum, et glorificaveris eam, dum non facias vias tuas, et non invenitur voluntas tua, tunc delectaberis super Domino, et sustollam te super altitudine terrae, et cibabo te hereditate Jacob patris tui, os enim Domini locutum est. *Ibid.* v. 8.

Si sanctificaveritis diem Sabbati, ne faciat in eo omne opus, ingrediuntur per portas civitatis hujus Reges, et Principes, sedentes super solium David, et ascendentes in curribus, et equis, ipsi, et Principes eorum, viri

Juda, et habitatores Jerusalem, et habitabitur civitas hæc in sempiternum. *JEREM.* xv.

Custodite Sabbata mea, et dabo vobis pluvias temporibus suis, et terra gignet germen suum, et pomis arbores replebuntur, apprehendet messium tritura vindemiam, et vindemia occupabit sementem, et comedetis panem vestrum in saturitate, et absque pavore habitabitis in terra vestra. Dabo pacem in finibus vestris, dormietis, et non erit qui exterreat: auferam malas bestias, et gladius non transibit terminos vestros: persequimini inimicos vestros, et corruent eorum vobis. Respiciam vos, et crescere faciam. Multiplicabimini, et firmabo pactum meum vobiscum. Ponam Tabernaculum meum in medio vestri. *Levit.* xxvi.

EX SS. PATRIBUS ET DOCTORIBUS.

QUALITAS. — Tria sunt, quæ in festivitibus Sanctorum vigilantur considerare debemus, auxilium Sancti, exemplum ejus, confusionem nostram. Auxilium ejus, quia qui potens est in terra, potentior est in caelis ante faciem Domini sui. Si enim dum hic adhuc viveret, misertus est peccatoribus, et oravit pro eis, nunc quanto amplius, quanto verius agnoscit miseria nostras, et orat pro nobis Patrem? quia beata illa patria non mutavit charitatem ejus, sed augmentavit; imo potius movit sibi viscera misericordiae, cum ante fontem misericordiae assisisset. Debemus etiam viam ejus attendere, quia quamdiu in terris visus, et cum hominibus conversatus est, non declinavit neque ad dexteram, neque ad sinistram, sed viam regiam tenuit, donec veniret ad illum, qui dixit: Ego sum via, veritas, et vita. Rem diligentiori intuitu confusionem nostram aspiciamus, qua homo ille similis nobis fuit, passibilis, ex eodem lute formatus, ex quo et nos. Quid ergo est, quod non solum difficile, sed impossibile credimus, ut faciamus opera, quæ fecit, ut sequamur vestigia ejus? *S. BRAN. in serm.*

In Sanctorum festivitibus, et gaudere, et confundi debemus: gaudere, quia patronis præmissimus: confundi, quia eos sequi non possumus. *Ibid.*

Qui Sanctorum merita religiosa charitate miratur: quicumque eorum gloriam frequenti laude colloquitur, eorum mores sanctos, atque justitiam imitatur; quoniam quem

delectat alienus Sancti meritum, delectare debet cultum Dei obsequium. Quare aut imitari debet, si laudat, aut laudare non debet, si imitari detrectat, ut qui Sanctorum merita admiratur, mirabilis ipse vitae sanctitate reddatur. *S. CASSIUS. serm. de Confess.*

Nihil sollicitus providendum est quam ut solemnem diem non tam ciborum abundantiam, quam spiritus exultatione celebremus; quia valde absurdum est, nimia saturitate velle honorare Martyrem, quem scimus Deo placuisse jejuniis. *S. HIERON. ad Eust.*

Quæ est ista justitia, Sanctos colere, et sanctitatem contemnere? Primus gradus pietatis est, sanctitatem diligere, postea Sanctos; quia non Sancti ante sanctitatem fuerunt, sed sanctitas ante eos. Sine causa ergo justos honorat, qui justitiam spernit. *S. EUSEBIUS. Emys. in hom.*

Non maremus, quod talem amissimus, sed gratias agimus, quod habuimus, imo habemus; Deo enim vivunt omnia, et quidquid reverentur ad Dominum, in familie numero computatur. *S. HIERON. in Epitaph. Paulus ep. xxi.*

Festivitates Apostolorum, seu in honore Martyrum solemnitates, antiqui Patres sanxerunt in venerationis mysterio celebrari, vel ad excitandum imitationem, vel ut meritis eorum consociemur, atque orationibus adjuvemur, ita tamen, ut nulli Martyrum, sed ipsi Deo Martyrum offeramus, quamvis in memoria Martyrum constituamus altaria. Quis enim Antistitem in locis sanctorum corporum assistens altari aliquando dixit: Offerimus tibi Petre, aut Paule, aut Cypriane? Sed quod offertur, offertur Deo, qui Martyres coronavit, apud memorias eorum, quos coronavit, quo expiorum locorum amore major affectus exurgat ad augendam charitatem, et in illis, quos imitari possumus, et in illo, quo adjuvante possumus. *Ibid.* l. i. de *Ecl.* or. c. xxvii.

Injuria est orare pro Martyre, ejus nos debemus orationibus commendari. Nam sanctorum Martyrum orationibus propitiatur Deus peccatis populi sui. Omnes Martyres, qui cum Deo sunt, interpellant pro nobis; nec transeunt eorum interpellationes, nisi cum transit gemitus noster. Gaudeant de nobis, qui orant pro nobis. *S. AUG. s. i. de S. Steph.*

Athanasium laudans virtutem laudabo, quoniam omnes virtutes complexu suo tenet. Virtutem autem laudans, Deum lauda-

bo, a quo virtus ad homines promanat, e jusque beneficio nobis contingit, ut ad eum per cognatam illuminationem evehamur, vel potius revehamur. S. GREG. *de lav.*

Fidelis sermo, et omni acceptione dignus, ut quos solemniter veneratione prosequimur, etiam simili conversatione sequamur: quos beatissimos prædicamus, ad eorum beatitudinem tota aviditate curramus: quorum delectamur præconiis, eorum sublevemur patrocinis. S. ATHAN.

Si Sanctorum consortio gaudere velimus, imitemur eos: nam ut pro nobis absque ulla dubitatione intercedant, necesse est, ut aliquid in nobis de suis virtutibus agnoscat. S. BERN. s. II, *de festo Quoniam SS.*

Quotiescumque, fratres carissimi, sanctorum Martyrum solemniter celebramus, illa ipsis intercedentibus expectemus a Domino consequi temporalia, ut ipsos Martyres imitando accipere mereamur æterna. Ab ipsis enim sanctorum Martyrum in veritate festivitatum gaudia celebrantur, qui ipsorum Martyrum exempla sequuntur. Solemnitates enim Martyrum exhortationes sunt martyrum, ut imitari non pigeat quod celebrare delectat. S. AUG. s. XXX, *de Martyr.*

Observandi sunt Angeli pro nobis, qui nobis ad præsidium dati sunt. Martyres observandi, quorum videmus nobis quoddam pi-gnore corporis patrocinium vindicare. Possumus pro peccatis rogare nostris, qui proprio sanguine, etiam si quæ habuero peccata, laverunt. Isti enim sancti Dei Martyres, nostri Presules, speculatores vite, actuumque nostrorum. Non erubescamus eos intercessores nostræ infirmitatis adhibere. *Idem*, s. XLVII, *de Sanct.*

Omnes festivitates pro varietate Religionum, diversaque in honorem Martyrum tempora ideo a viris prudentibus instituta sunt, non forte rara congregatio populi fidem minueret in Christo: propterea ergo dies aliqui constituti sunt, ut in unum omnes pariter convenirent, ut e conspectu mutuo, et fides cresceret, et lætitia major oritur. S. ISID. *de Off. Ec.* xxxv.

Judei putant, sibi Sabbatum otii gratia fuisse datum: verum non ista est causa sed potius, ut abducti a curis rerum temporalium, otium omne consumerent in spiritualibus: quod enim Sabbatum non otii, sed spiritualis actionis materia sit, dilucidum est ex ipsis rebus. S. CHRYS. *con 1. de Laz.*

Ille Sabbatum Domini veraciter celebrat, qui sic ab his, quæ mundi sunt, operibus vacat, ut a spiritualibus tamen actibus non quiescat: unde Veritas ait: Non legis, quia Sacerdotes in templo Sabbatum violant, et sine crimine sunt? S. PETER. *Domini*, s. IV, *ep. XVI.*

Si ergo desinas, inquit Origenes, et ab omnibus secularibus operibus vaces, ad Ecclesiam convenias, lectionibus divinis aurem præbeas, et de celestibus cogites, de futura spe sollicitudinem geras, venturum judicium præ oculis habeas, non respicias ad præsentia et visibilia, sed ad invisibilia et futura: hæc est observatio Sabbati christiani. ORIGENES. *ho. XII, in Num.*

Conscientia, cum a vitis purgata Deo inhabitatore gaudet, Jerusalem recte potest vocari: quæ sunt hujus portæ Jerusalem, nisi sensus corporis nostri, videlicet visus, auditus, gustus, olfactus, et tactus? per quos illa, quæ foris aguntur, ad notitiam nostræ mentis, quasi intrando pertingunt, quos in die Sabbati claudere jubemus, ut cum Deo vacare, psalmis sive orationibus nos occupando, queramus, et omne quod exterius agitur, ab animo procul ejiciatur. V. BERN. *l. IV, alleg.*

Dehemus in eis cavere culpam; nam peccatum opus servile est: quia, ut dicitur Joan. VII. *Qui facit peccatum, servus est peccati*; unde cum dicitur: *Omne opus servile non facietis in eo*, potest intelligi de peccato; et ideo contra præceptum hoc facit quis, quando in Sabbato peccat, quia operando, et peccando Deus offenditur. Et ideo Deus apud Isaiam protestatur, inquit *Sabbatum, et festivitates alias non feram*: et Quare? *Quia iniqui sunt catus vestri*. S. THOM. *ep. Mansi disc. III, n. 8.*

Quocirca festa celebramus, non, ut mos est in publicis festis et solemnitatibus, per luxum, et lasciviam, atque hujusmodi oblationem, sed spiritualiter, atque ut Deo gratum est, non mundi ritu, id est, voluptarie, et ut mundi princeps cupit, sed supra mundi ritum, id est angelice, non res nostras, id est, quæ ad cultum, et observantiam nostri, sed quæ ad cultum Christi spectent, curantes. *Nicetas orat. xxxviii, Naz.*

Tanta est nequitia demonum, et nocendi cupiditas, quod, quicquid a Deo pro charitate generanda, et augmentanda, et conservanda institutum est, totum conentur averere in opprobrium divine dilectionis, et de-

trimentum nostræ salutis. Statorat Deus sacras solemnitates et dies festos, ut cessarem a vitis, vacarem ab operibus mandanis, et insisteremus divinis, jamque corda nostra, prægustando suavitates et præludia æternorum, dedicata Sabbata celebrarent; sed insidiane humani generis inimico, quod statutum fuerat ad Dei gloriam, et nostram salvationem, jam utique conversum est ad Dei ignominiam, et nostram damnationem. S. BERN. t. II, s. x.

Christiano spirituale Sabbatum agere, est, a laboriosa rerum temporalium cupiditate quiescere, solis orationum ac lectionum studiis insudare, secularium negotiorum pondus de mentis cervice projicere, ad contemplanda celestia tota cordis intentione vacare, carnis oblectamenta contemnere, de sola ipse celestium spirituali jucunditate quiescere: de hoc enim dicit Apostolus; *relinquitur ergo sabbatismus populo Dei*. S. PETER. *Domini*, l. IV, *ep. XVI.*

Sanctorum solemnitates celebrandas Patres censuerunt, ut vel eorum in animis nostris excitarent imitationem, vel ut eorumdem meritis sociati beatorum mentionem precibus juvaremur: nam, ut ait Augustinus: solemnitates Martyrum exhortationes Martyrum sunt, ut eos imitari non pigeat, quod celebrare delectat. *Concil. Narbon.* 1609, lx.

Martyrum festa non ex dierum circuitu solum, sed etiam ex eorum animo, qui ea celebrant, æstimantur. Exempli causa: imitatus es Martyrem? virtutem ejus emulatus es? etiam cum festum non esset Martyris, celebrasti festivitatem Martyris. Honor Martyris imitatio est Martyris. S. CHRYS. s. 1, *fo. lxx.*

Festa non multitudo convenientium facere solet, sed virtus: non sumptuosus vestitus, sed pietatis ornatus; non mensæ dapsilitas, sed cura anime, maximum enim festum est conscientia bona. *Idem ho. III, de S. ANNA.*

Quomodum divinus ait Psaltes: Tempus faciendi, Domine, sanctam, videlicet, purissimamque celebritatem; usitatum est plerumque festos dies agentibus, vestibus egregie nitidis cultos, atque ornatos conspici, omnique labe sordium purgata indumenta gestare; ea namque temporis convenire aliqui dixerit. Verumtamen haudquaquam, ut externis tantummodo effulgeamus ornamentis, dandam a nobis operam esse arbi-

tror, sed ut anima sordes eluamus, omni a nobis studio laborandum puto. S. CRILLUS ALEX. *ho. XXIX, de Pasch.*

Ece Paschalia solemniter agimus, sed ita vivendum est nobis, ut pervenire ad æterna festa mereamur. Transcunt cuncta, quæ temporaliter festiva celebrantur: curate, qui his solemnitatibus interestis, ne ab æterna solemnitate separemini. Quid prodest, interesse festis hominum, si deesse contingat festis Angelorum? umbra venturae solemnitatis est, solemnitas præsens; ideoque hæc annue agimus, ut ad illam, quæ non est annua, sed continua, perducamur. Frequentatione gaudii temporalis ad æterna gaudia mens incalcescat et ferveat, ut ex veritate lætitiæ perfruat in patria, quod de umbra gaudet mediator in via. S. GREG. *ep. Mansi disc. XIII, n. 9.*

Quid prodest qualescumque festivitates celebrare de foris, nisi festivitas contemplationis in mente fuerit? proinde celebra, Juda, festivitates tuas et redde vota tua. Psalmistam interroga, et ipse tibi dicit, quomodo facere debeas. *Quoniam*, inquit, *cogitatio hominis conficitur tibi, et reliquæ cogitationis diem festum agent tibi; vocet, et reddite Domino Deo vestro omnes, qui circum affertis munera*. Istæ sunt tuæ festivitates, ut cogitatio tua confiteatur, et si non omnis cogitatio festiva esse potest, et splendida, saltem reliquæ cogitationis diem festum agent, id est, saltem post infestationes malorum cogitationum, locum mentis obtineant cogitationes bonæ, juxta illud: Peccasti quiesce. *Rup. Abb. l. II, in Nabum II.*

An non absurdum, tantam habere curam rerum corporaliū, ut appropinquante festo, multis ante diebus vestem e scrinio depromptam diligenter appares, emas calcamenta, mensæ largior, splendidiorque paratur, denique variam undique rerum copiam excoqites, omnibusque modis temetipsam ornas, anime vero neglecte, squalide, fame contabescens nullum habeas respectum? S. CHRYS. s. de S. Phil.

Habet Deus dies festos suos; est enim ei magna festivitas humana salus. Ego puto, quod per singulos quosque credentium, per singulos, qui convertuntur ad Deum, qui proficiunt in fide, festivitas Domini oritur. Quomodo putas, lætificat eum, cum is, qui fuerat impudens, fit castus; qui fuerat injustus, justitiam colit, et qui fuerat impius, efficitur pius? Istæ omnes singularum quo-

rumque conversiones festivitatis generant Deo. Nec dubium quin, et Dominus noster Jesus Christus, qui pro salute nostra etiam sanguinem suum fudit, agat festivitatem maximam, cum opere pretium videt esse, quod se humiliavit, factus obediens usque ad mortem. Agit festa pariter, et Spiritus Sanctus, ubi plura sibi videt in iis, qui convertuntur ad Deum, templa preparata. De Angelis vero quid dicam, ad quorum festivitatem tantummodo dicuntur accedere omnes, qui convertuntur ad Dominum? Aut non est illis magna festivitas, cum *letantur in celo super uno peccatore penitentem agente, magis, quam super noviginta novem iustis, qui non indigent penitentia?* agunt ergo etiam Angeli diem festum, letantes super his, qui refrigerantes consortia demonum, per exercitia virtutum angelicis se festinant sociari consortiis. Mirum fortasse sit, quod dicere volo. Causas (ut videtur) festivitatis, et letitiae nos Deo, et Angelis damus, nos occasione letitiae, et exultationis, in terris positi, celo prebamus, dum super terram ambulantes, conversationem habemus in caelis, et per hoc sine dubio diem festum celestibus virtutibus generamus. *Omne, ho. xxv, in Num.*

Cui festivitas est celebranda sublimior, ipse quoque in ea reperitur ornator. Si enim rationalis, et quodammodo religiosum videtur, et per diem festum in vestitu nitidior prode, et habitu corporis hilaritatem mentis ostendere; si ipsam quoque orationis domum propensiore tunc cura, et ampliore culta, quantum possumus, adornamus: nonne dignum est, ut anima Christiana, quae verum, vivumque Dei templum est, speciem suam prudenter exornet, et omni circumspicione praeaveat, ne ulla cum macula iniquitatis obfuscat? quid prodest honestatis formam praefrens cultus exterior, si interiora hominis aliorum contemnantur contaminatione vitiorum? omnia igitur, quae animi puritatem, et speculum mentis obnubilant, abstergenda sedulo. *S. LEO, s. m, de quad.*

Ineptum, si sanctis, qui res orbis universas contempserunt, his esse opus commendationibus petamus; igitur nostri tantum causa profectus, si fuerit illorum celebrare memoriam; non enim indigent laudibus nostris ornari, sed nos ipsorum vitae historia, et commemoratione imitationis gratia indigemus; quemadmodum enim ex igne natu-

raliter emicat splendor, ex unguento quoque praestanti diffunditur odor, sic et sanctorum commemoratione festorum ad omnes provenit utilitas. *S. BASIL. ho. ix, in Gord. M.*

In Sanctis suis laudari Deus desiderat, et honorari in terris, ut accidit, quod ait Psalmographus: *Laudate Dominum in sanctis ejus, non quod honorum nostrorum aut laudum praeconis egere noscantur, sed ut per merita gloriosa Sanctorum, quos veneramus in terris, eorum intercessionibus adjuti proficiationem mereamur obtinere in caelis.* Dixerit quoque Chrysostomus aliam quamdam adfert rationem, dicens: *Atque ex septem his diebus unum ad communis omnium Domini cultum, servitiumque collocandum merito arbitramur, nonne ridiculum est, ut famulos nostros in nostris semper negotiis occupatos velimus, nos vero nullum Deo exhibere servitium praesertim cum nostra omnis servitas nihil ei quicquam conferat? Deus enim nulla re indiget, sed ad nostram penitus redundat utilitatem.* *Decretal. Eccl. Gal. l. IV, xv.*

Populus Christianus memoriam Martyrum religiosa solemnitate concolerat, ad excitandam imitationem, ut meritis eorum consocietur, atque orationibus adjuvetur. *S. AUG. c. xxi, contra Faust.*

Quotiescumque Martyrum memoriam celebramus, praetermissis omnibus saeculi actibus, sine aliqua dilatione concurrere debemus ad Dominium Dei, reddere illis honorificentiam, qui nobis salutem effusione sui sanguinis peperunt, qui tam sacramentum hostiam pro nostra propitiatione Domino se obtulerunt, praesertim cum dicat ad Sanctos suos Omnipotens Deus: *Qui vos honorat, me honorat; et qui vos spernit, me spernit.* *Idem s. xxvi, de Sanct.*

Tunc pro nobis Sanctus, quidquid petierimus, poterit obtinere, si nos festivitatem suam sobrios, castos, absque ullo turpiloquio, cognoverit celebrare. *Idem s. de S. Jo. Bapt.*

Necessitas. — Qui Sanctos Domini tetigerit, sic est, quasi vexare cupiat pupillam oculi ejus, et illum nitatur clara luce privare, de qua loquitur Matthaei quinto: *Vos estis lux mundi.* *S. HIERON. in illud Zachar. ii, qui tetigerit.*

Summopere nobis desideranda sunt suffragia Sanctorum, ut, quod possibilitas nostra non obtinet, eorum intercessione donetur. *S. BERN. in serm.*

UTILITAS. — Magnus illic nos eorum numerus expectat, parentum, fratrum, filiorum, frequens nos, et copiosa illic turba desiderat, jam de sua immortalitate secunda, et adhuc de nostra salute sollicita. Quis autem ambigat cum ratione de amplissima eorum potestate, gratiaque apud Deum, a quo, ut canit Vates regius constituti sunt Principes super omnem terram. *S. CYR. l. de mortalit.*

Cum his nobis familiaritas est, semper nobiscum sunt, nobiscum morantur, hoc est, et in corpore nos viventes custodiunt, et de corpore recedentes excipiunt. *S. MAXIMUS de mart. Mauricis.*

In manibus absiecta capita gestantes, et in medium afferentes, quaeque voluerint, apud Regem colorum impetrare possunt. Profunde magna fide, promptitudineque huc venimus. *S. CHRYS. s. in SS. Maxim. et Juventinum.*

Habent vim pro nobis, et quidem maximam, orationes supplicationesque Sanctorum; sed tunc profecto, cum nos quoque ipsam per penitentiam postulamus, et ad studia meliora confugimus. *Idem ho. v, in Matth.*

Paralum hic est Christianis auxilium, Ecclesia videlicet Martyrum, exercitus triumphantium, chorus laudantium Deum. Saepe laborastis, saepe operam dedistis, ut unum pro vobis orantem inveniretis, quadraginta sunt hi, unam orationis emittentes vocem. Ubi enim sunt duo, vel tres congregati in nomine Domini, ibi Deus est. Ubi vero quadraginta fuerint, quis dubitet, Deum esse praesentem? *S. BASILIUS, ho. xx, in quadr. Mart.*

JUCUNDITAS. — Non enim portus sunt tam idonei ad refocillandos nautas, quam recreantur fideles Sanctorum memoriam. *S. CHRYS. de Mart.*

EX LIBELLO DE IMITATIONE CHRISTI.

QUALITAS. — Noli inquirere, nec disputare, de meritis Sanctorum, quis alio sanctior sit, aut quis major fuerit in regno colorum. Talia velle scire et investigare, nullum fructum afferunt, sed magis Sanctis displicent. *L. III, LVIII, § II.*

Quidam zelo dilectionis trahuntur ad hos, vel ad illos, ampliori affectu, sed humano potius, quam Divino. Ego laudandus sum in omnibus Sanctis meis; ego super omnia benedicendus sum, et honorandus in singulis,

quos sic gloriose magnificavi, et praedestinavi, sine illis praecedentibus propriis meritis, *ib. v, 4.*

Circa principalia festa renovanda sunt bona exercitia, et Sanctorum suffragia ferventius imploranda. *L. I, LIX, § VI.*

NECESSITAS. — Qui unum de minimis meis (Sanctis) contempserit, nec magnum honorat, quia pusillum et magnum ego feci. Et qui derogat alicui Sanctorum, derogat et mihi, et caeteris omnibus in regno colorum. Omnes unum sunt per charitatis vinculum: idem sentiant, idem volunt, et omnes in unum se diligunt. *L. III, LVIII, § IV.*

UTILITAS. — Melius est Sanctos devotis precibus, et lacrymis exorare, et eorum gloriosa suffragia humiliter mente implorare, quam eorum secreta vana inquisitione perscrutari. *Ibid. v, 7.*

EXEMPLA CATHOLICA EXTERNA.

CULTUS. — Constantinopoli cum orta inter quosdam disputatio esset, num S. Gregorius Theologus, an vero S. Basilus, aut S. Chrysostomus gloria alterum superaret, tres illi Doctores Joanni Bachalarum Antistiti se ostenderunt, jasserantque, eundem diem tribus festum simul celebrare, trigesimo videlicet Januarii. Quod ad nos, nichil aliud, tres sumus, in Christo tamen unum sumus: inter nos nulla contentio est, nemo inter nos primus, nemo secundus, qui unum e nobis appellat, caeteros quoque comprehendit. *PACIUS, Barus in fad. Hug. 1.*

S. Gregorius Nazianzenus, S. Basilium pro stimulo carnis avertendo sic orabat: Tu, Basile, sacrum ac divinum caput, ex alto nos respice, et carnis stimulum, instructionem nostram nobis a Deo datam aut tuis siste precibus, aut fortior nos ferre persuade, *Apud Bevil. in festo omn. SS. them. c. VII.*

S. Hieron. Paulam post mortem in caelos assumptam credens, sic allocutus est: Vale, o Paula, et tui cultoris ultimam sanctitatem orationibus java: fides et opera Christo te sociant praesens, quod postulas, facilius impetrabis. *Ibid.*

Origines de seipso ait: incipiam me genibus prosternere, et deprecari universos Sanctos. O Sancti Dei, vos lacrymis et fletibus pleno dolore deprecor, ut prociatis misericordis ejus pro me misero. Heu Pater Abra-

ham, deprecare pro me. O beate Job vivens in perpetuum apud Deum, et victor permanens in conspectu Regis Domini, ora pro nobis. *Onic. l. II. in Job.*

Quidam sodalis mortui vicinus postulavit omnium Sanctorum menstruorum schedas e collo sibi instar monilis suspendi, ut identiori animo posset mortem excipere. *Annal. jod. 1392.*

Episcopus quidam religiosam vitam agens, beatum Andream inter ceteros, et supra Sanctos ceteros in veneratione habebat, ita quod in cunctis suis operibus hunc semper titulum proponebat: *Ad honorem Dei, et beati Andree.* Invidens igitur viro sancto hostis antiquus, ad eum decipiendum tota calliditate se contulit, sequē in formam pulcherrime mulieris transformavit. Venit igitur ad palatium Episcopi, asserens, se velle confiteri eidem. Mandat Episcopus, ut suo Penitentiaro confiteatur, cui plenitudinem tradiderat potestatis. Renunciat illa, quod nulli hominum, nisi sibi secreta suae conscientiae revelabit; sique vicinus Episcopus eam ad se venire precepit. Cui illa: Obsecro, Domine, miserere mei. Ego enim in annis puellaribus, (ut cernitis) constituta, et a puertitia delicata emissa, nec non et regia stirpe progenita, huc in peregrino habitu sola veni. Nam pater meus Rex, utique valde potens, cuidam magno Principi me volebat in conjugium sociare, cui respondi, quod omnem thorum abominarer maritalem, quia virginitatem meam Christo dedicavi in perpetuum, et ideo nunquam possem in carnalem copulam consentire. Denique sic arclata, quod oportebat me aut ejus voluntati durissime obedire, aut certe diversa subire supplicia, latenter fugam inii, magis eligens exulare, quam sponso meo fidem infringere. Audiens vero vestra sanctitatis praeconium, sub alas vestrae protectionis confugi, sperans, me apud vos reperire locum quietis, ubi possim contemplationis capere secreta silentia, presentisque vite vitare naufragia, et perturbatos mundi perstreptantes fugere. Admirans in ea Episcopus nobilitatem generis, pulchritudinem corporis, tam immensum fervorem, et tante eloquentiae venustatem, placide et benigna voce respondit: Esto secura, o filia, nec formides: quia ille, ob ejus amorem te, et tuos, et tua, tam viriliter contempsisti, tibi ob hoc, et in presenti cumulum gratiae, et in futuro plenitudinem gloriae largietur. Sed et ego

servus me, et mea tibi offero, eligasque tibi, ut placerit, mansionem; volo autem, ut mecum hodie prandere debeas. Cui illa: Noli, inquit, Pater, noli de hac re me rogare, ne forte ex hoc aliquam suspicionis causam proveniat et nitor fama vestrae denigrationem aliquam paliatum. Ad quem Episcopus dixit: Plures erimus, et non soli, et ideo nullas malas suspicionis scrupulus in aliquo poterit generari. Venientes itaque ad mensam, Episcopus et illa ex opposito consederunt, ceteris residentibus hinc et inde: intendit in eam Episcopus crebro, ejusque faciem intueri non desinit, et pulchritudinem admirari, sique dum oculus figitur, animus suaviatur; et dum ejus faciem non desinat intueri, antiquus hostis eor ejus gravi jaceo vulneravit; perpendit ipse diabolus hoc, et pulchritudinem suam coepit magis ac magis augere. Jamque Episcopus proximus erat consensui, ut eam de illicito opere attentaret, quando possibilitas se offerret. Tunc subito quidam peregrinus venit ad ostium, crebris ielibus, et magnis clamoribus sibi postulans aperiri. Cumque sibi aperire nollant, et ille clamoribus et ielibus suis eis fieret importunus, interrogat Episcopus mulierem, si ingressum illius hominis in similitudinem mulieris. Audiens hoc nuntius vehementer expavit, et ea, quae audiverat, coram omnibus recitavit. Mirantibus itaque omnibus, et stupentibus, antiquus hostis de medio eorum evanuit. Episcopus autem rediens ad se, amare redarguit semetipsum, et de perpetrata culpa veniam lamentabiliter precabatur. Misitque unum, ut introduceretur, peregrinus, sed nequaquam amplius invenitur. Episcopus vero tunc populum convocavit, et ei evidenter exposuit ordinem gestae rei, precepitque, ut omnes jejunis et orationibus insisterent, si forte Dominus alieni revelare dignaretur, quoniam ille peregrinus fuerit, qui eum a tanto periculo liberavit. Revelatum est illa nocte Episcopo, quod beatus Andreas fuerit, qui pro liberatione Episcopi apparuerit in habitu peregrini. Coepit igitur Episcopus in devotione beati Andree magis crescere, et eum exinde in reverentia plus habere. *Jacob. de Voragine in Vit. S. Andree.*

Fuit quidam frater magnae devotionis ad Deum, et sanctos ejus: hic tam devotus erat ad festa Christi, ut quodlibet ejus festum habebat sigillatum in charta depictum, et

terra sit altior omni celo? percontatus de hoc peregrinus, respondit: in celo empyreo, ubi residet Corpus Christi. Corpus enim Christi, quod est altius omni celo, est de nostra carne formatum, porro caro nostra quaedam terrea substantia est: cum igitur Corpus Christi super omnes colos, sit, et de nostra carne originem duxerit, caro autem nostra de terra sit condita, constat, quod, ubi corpus Christi residet, ibi procul dubio terra altior celo manet. Refert nuntius, quid responderit peregrinus; ecce omnes responsione ejus mirabiliter approbant, et magnifice ejus sapientiam laudant. Tunc iterum illa dixit: fiat ei tertia questio gravissima, et occulta, et ad solvendum difficilis, et obscura, ut sic ejus sapientia tertio comprobretur, et dignus sit, quod ad mensam Episcopi merito admittatur. Quaratur igitur sic ab eo, quantum spatii sit a terra usque ad caelum. Requisitus de hoc peregrinus, nuntio dixit: Valet ad eum, qui te misit ad me, et de hoc eum diligentius percontare, ipse enim melius me novit hoc, et ideo tibi de hoc melius respondebit, nam ipse illud spatium mensuravit, quando de celo in abyssum cecidit, ego autem nunquam de celo cecidi, et ideo nunquam illud spatium mensuravi. Non est enim mulier, sed diabolus, qui se posuit in similitudinem mulieris. Audiens hoc nuntius vehementer expavit, et ea, quae audiverat, coram omnibus recitavit. Mirantibus itaque omnibus, et stupentibus, antiquus hostis de medio eorum evanuit. Episcopus autem rediens ad se, amare redarguit semetipsum, et de perpetrata culpa veniam lamentabiliter precabatur. Misitque unum, ut introduceretur, peregrinus, sed nequaquam amplius invenitur. Episcopus vero tunc populum convocavit, et ei evidenter exposuit ordinem gestae rei, precepitque, ut omnes jejunis et orationibus insisterent, si forte Dominus alieni revelare dignaretur, quoniam ille peregrinus fuerit, qui eum a tanto periculo liberavit. Revelatum est illa nocte Episcopo, quod beatus Andreas fuerit, qui pro liberatione Episcopi apparuerit in habitu peregrini. Coepit igitur Episcopus in devotione beati Andree magis crescere, et eum exinde in reverentia plus habere. *Jacob. de Voragine in Vit. S. Andree.*

Fuit quidam frater magnae devotionis ad Deum, et sanctos ejus: hic tam devotus erat ad festa Christi, ut quodlibet ejus festum habebat sigillatum in charta depictum, et

quoad quodlibet festum durabat, tamdiu chartam illius festi depictam (quam in inchoatione festi in pariete cellae suae pependerit) pendere fecit, ante illam sedendo, et devote inspiciendo orabat, gemebat, et plorabat. Tam devotus etiam erat ad festa B. Virginis, quod quodlibet ejus festum aliquibus diebus ante suscipiendo dicebat mille Ave Maria. Tam devotus praecipue ad festum omnium Sanctorum, quod antea per unam septimanam jejunis, et castigationibus se ad suscipiendum festum ipsum praeparabat, et per octo dies ad honorem omnium SS. festum devotione sedula peragebat. Tam devotus insuper exiit in suis Missis, quod multum gravabatur, si minister vel alia persona staret, ubi faciem ejus videre poterat, quia de oculis ejus fluebant lacrymae, quae genas suas ubertim irrigabant, quod hominibus celatum esse cupiebat. Iste vero tam devotus in Sanctos, in die omnium Sanctorum migravit ad Dominum. Qui post aliquos septimanas apparuit eidem devoto fratri in somnis pulchre et jucundis, se dicant, se Sanctorum collegis feliciter sociatum. *Ex vitis FF. Ere. S. Aug.*

Clanserat pretiosissimis ex divite metallo affabre facto thecis, Philippus II. Philippus III, pater, undequaque quaesitas, et Pontificum bona venia ad Escorialae collatas Sanctorum reliquias, ingentem, et pio Rege dignum thesaurum. Illas ergo thecas, atque conditoria, si quid pulveris adhesisset, penicello a Philippo jam Principe tergi, atque in splendorem dari jubebat Princeps, ne paternae concederet pietati, lubentissime, atque ut aliquid adderet de suo, praestabat de genu. O vere nimis honoratos Dei amicos, ut Davidis verborum, quorum honoribus famulantes sunt Regum manus. Jo. Rino, l. II, c. v, n. 2.

Incredibile prope videtur, quod de Caesaris Baronii in Principes Apostolorum observantia narratur: nulla enim illi dies abijt, qua Vaticanam Basilicam, animo supra temperatum varietatem constanti, venerandus non inviseret: neque unius anni ea fuit exercitatio: sex enim integra lustra occupavit: nec illi facilis, aut prompta via, quum et transeundum Aelius pons, aestivis caloribus infamis, et hyberno caelo bona urbis pars lutosus usque vias esset lustranda. Tenuit tamen inceptum vir vere magnus: nam quae domi nullo labore nascuntur, ea avum non ferunt. *Ibid., n. 4.*

premissum invocaret. Quare diabolus famam sanctitatis invidens, ejus formam assumens, feminam nobilem in lecto dormientem ad scelus invitavit; illa vero renuente et clamante, sub lecto se abscondit, ubi, cum ab accurrentibus deprehensus, horrenda etiam verba efflaret, tandem cum violenta et rancore ex domo exturbatus, sparsa facinoris fama, S. Silvanum in summum apud omnes homines odium, hypoerisique torpissimae infamiam conjecit. Quae tamen omnia ille summa cum patientia et letitia tulit. Ut tamen subditorum scandalum paululum mitigaret, post annum deserta civitate Nazareth ad sepulchrum S. Hieronymi confugit, ubi eum aliquandiu orasset, nefarius quidam in eum gladio irruens occidere parabat, sed quia ille more solito S. patronum suum Hieronymum invocarat, sceleratus ille gladio erga se verso se ipsum intremuit. Quod cum secundo etiam, ac tertio contigisset, quartus ad fores cursus Ecclesiae, homines clamore evocavit, et S. Silvanum trium illorum hominum occisorem proclamavit. Cum ergo ob hanc causam graviter verberatus, jam etiam ad supplicium raperetur, adfuit tandem S. Hieronymus multa luce coruscus, et iis quidem, qui eum tenebant, ut illum dimitterent, imperavit, diabolum vero in emergentia, quae tunc ad templum adducta fuerat, existentem coegit, ut publice commissum a se diffamationis admisse, et injurie S. Viro illate, scelus profferretur, quod et fecit non sine magno populi sensu. Cum vero S. Hieronymus Sanctum interrogasset, quid ulterius a se peteret, illeque, ut eum secum ducere, orasset, S. Hieronymus quidem voti compotem fore dixit, et disparuit, Silvanus vero post horam expirans eum secutus est. S. CRILLUS, *ep. ad S. Aug. ex eo spec. Ex V. Diffamare.*

Temporibus sextae Synodi universalis quae Constantinopoli ab Agathone celebrata est, orta est gravissima pestis mensibus Julio, Augusto, Septembri, tantaque fuit multitudo morientium, ut etiam parentes cum filiis atque fratres cum sororibus hinc per feretra positi apud urbem Romam ad Sepulchra ducerentur. Pari etiam modo haec pestilentia Circinam depopulata est, ita ut cunctis civibus per juga montium, et per deserta loca fugientibus, in foro et plateis civitatis, herbae, et fructus nascerentur. Tuncque visibiliter multis apparuit quod malus et bonus angelus, qui videbatur venabulum in manu ferre;

quoties venabulo ostium cujuscumque domus percussisset, tot ea de domo, die sequenti homines interirent. Tunc cuidam per revelationem dictum est, quod pestis ista prius non quiesceret, quam in Basilica S. Petri quae ad vincula dicitur. S. Basiliani martyris altare poneretur. Factumque est ut delatis ad urbem Romam S. Martyris Basiliani reliquiis, mox ut etiam in dicta Ecclesia Altare constitutum est, pestis ipsa quieverit.

PAENA INHONORANTICUM. — Donatus Afer, presbyter Ecclesiae Mediolanensis, quia in convivio constitutus S. Ambrosio jam Superiori adscripto graviter detraheret, subito gravi vulnere percussus, aliorum manibus sublevatus et in lecto positus misere occubuit. BARON., t. V, an. 397.

Cum Bithurgius thesaurum Ecclesiae ejusdam auctoris, famulos S. Remigii flagellis eiecisset, iisque S. Remigium invocantibus dixisset: Modo patebit, qualiter vos S. Remigius adjuvabit: videte, quomodo in vestrum adiutorium veniat; subito vociferari, stupendum in modum intumescere cepit, et tandem omnino medius crepuit. *Idem*, t. X, an. Dni. 243.

Frater quidam Ordinis S. Francisci, cum S. Barbara devotus, a multis per eam periculis defensus fuisset; tandem solita negligens obsequia, audivit ab illa in somno apparente; Tu me consuetis obsequiis dereliquisti, et ego solitiis adiutorii destitutum te. Et ita evenit; nam Frater primum Apostata factus, tum Norimbergam profectus, brevi ad extrema ibi deductus est, et licet a P. Conrado ordinis socio ad respicientiam invitatus, vestem religiosam demum oblatam abiecit, sicque misere in desperatione periit.

FESTORUM OBSERVATIO. — S. Ambrosius invenerat in Archiepiscopalis suae curae initio, in dioecesi sua diuturno usu receptum fuisse, quod dies festi hujusmodi mereatibus, tripudiis, hastulidiis, crapulis, ludis, aliisque similibus insolentis, indifferenter contaminarentur: quibus proinde sensim et paulatim eliminandis abusibus toto pectore incubuit, suosque dioecanos ad tantam demum observantiam reduxit, ut non solum Mediolani, sed et in universa illa vastissima dioecesi sua populus diebus festis nulli alteri rei, quam missis, praedicationibus, exhortationibus spiritualibus, aliisque devotionis exercitiis deditus esse cerneretur. Inter alia vero quae

parochis praescripsit, ut animabus sibi subjectis omni cum solitudine inculcarent, unum fuit, dierum sanctorum sanctificatio; voluit namque ut quilibet parochus eidemque subjecti fideles, suum agnoscerent debitum, sacrum illud tempus in exercitiis sanctis, Christianaque pietatis operibus fructuose impendendi, quantumque id ad vitam Christiano homine dignam, animarumque salutem conferat: in casu vero contraventionis, se contra hujusmodi transgressores per poenas comminatus, imo et per excommunicationem processurum esse minabatur. MASSI, *da*, III, 4.

In Germania miles quidam messorum ad prata demetenda sub pacto stipendio conduxerat; quia vero in sequentem diem festum aliquid Sancti ejusdam incidebat ex praecipito in foro festum, ideo Vesperarum tempore unus e messoribus a caeteris laboris consortibus paravit discessum, dicendo: Jam sequentis diei festum suum sumit exordium; quem hi deridentes, minime vero imitantes, ceptum suum prosequerentur laborem: ille vero post diei festi ad laborem suum compendium reversus, quia multa adhuc illi demetenda restabant ex iis, quae alii pro parte sua decusserant, a caeteris tanto magis derisus fuit. Qui patienter ferens risus omnium et cachinnos, ubi falceum ad manum posuit, ante se pendentem in sarculo graminis drachmam mirae et invisae magnitudinis auream mox invenit, curvatus ergo genibus cum lacrymis Dominum benedixit. Ad quam messoris fortunam miles prati dominus aliique collaboratores, accurrentes vident divinum miraculum, scripturamque miles literatus in nummo voce patria legens, haec ut interpretari potuimus, continebat: *Manus Dei me compegit, et in domum me rediit pauperis, qui non infregit diem sancto celebrem.* TU. CANTIP., lib. II, apud. c. IV, § 2.

Christophoro Columbo tantam fuisse sacrorum dierum religionem, ut festa luce nunquam anchoras tolleret, nunquam vela faceret, fortasse non omnes norunt. Nimirum inter assultantis oceanii fremitus, stridorem rudentium nautarumque clamores, modica haec interpellantis religionis quies minus animadvertitur. Semel creberrimis ac periculosissimis in navigationibus necessitati paruit, veritus, ne cum suprema jam fames alimentis consumptis immineret, religio temeritatis vicina in superstitionem migraret. JO. RAO., l. III, c. vi, n. 1.

Invitaverat Dominicum Ansalonium puerulum novennem Antonius Pater, ut quoniam pro festis diebus scholarum molestissimis occupationibus impeditur, quominus auram liberorem ad maris oram, ipso in portu Messanensi obambulans aperet; festo die consensu secum curru, liberiore coelo frui vellet, cui Dominicus etatem pietate praevertens: Ego vero, Domine, inquit, festis diebus longe majoribus occupationibus detineor: hi enim divitum cultui, ac magis Matris venerationi debentur: ob hanc rem bona tua venia ego templum adibo. O puerum jam coelo dignum, ubi aeternum festum agat felicitatis! *Ibid.*, n. 2.

S. Carolus Borromeus, ut lapsos in haec etiam parte Christianos mores ad veterem revocaret disciplinam, leges sanctissimas tulit. Annuatim publice vendi, quoad matutina sacra solemnem caeremoniam fuit, aut vespertinae preces decantantur, interdixit. Circulatores per idem diei tempus circulos in foro cogere, personatum quemquam etiam in ipsis Bacchanalibus incedere, militares ludos sive hastis in annulum inserendis, sive in pectus ex adverso concurrentium adgendis, frangendisque exereri, nulla virorum principum ostentatione deterritis, constantissime vetuit. Contra vero, ne iners otium populi causari quisquam posset, exercitationes pietatis plurimas, quas solerter excogitavit, feliciter in mores induxit, quibus hodie quoque Mediolani plebs dies festos magna ex parte sanctissime transigit. *Ibid.*, n. 4.

Stanislaus Hostius Cardinalis, ut Festorum devotioni tranquilliori animo serviret, quod contaminatis haeretica peste in pagis urbisve minus commode fieri poterat, longissima itinera diu nocturne sine cibo ac somno continuare non dubitabat, ne sacras illas dies in terra tenebrarum agitare cogereur. *Ibid.*, n. 2.

Sanctorum dierum religionem studio literarum minime violari, sapientium omnium suffragiis constare, non dubitabat, opinor, Petrus Pitaeus, vir longe doctissimus: nec, si quid ex illo lucri capitur, ejus quasi sordibus infici eorundem sanctitatem. Verumtamen ne, qualis ea cumque demum esset, ex salariis sportulive, aut mirabilibus crearetur injuria, et ne vel levissimus querelae daretur occasio, quaecumque saceris diebus suo ex munere (erat autem patronus celebris, qui causas ageret magnas, et

de jure consentibus respondet) lucra faceret, ea in mendicabulorum stipem sponte seposita, illis inde summa fide distribuebat, ratus, pauperum bono atque commodis sacrali temporis otium honestissimas per artes optime transigi, ac minime sordido, sed illustri ac maxime decoro negotio implicari. Itaque ut religioni satisfaceret, misericordiam intendebat. *Ibid.* n. 1.

PENA VIOLANTUM FESTA. — Bollandus de S. Anegario refert, quod postquam in Frisia predicando sanctificationem diei Dominice debitam inculcasset, his, qui in eodem per opera servilia pravaricabantur, gravia supplicia comminando, nonnulli auditorum suorum parum timorati, quia eorum serenum affulgebat, vix ab insultato viri Dei sermone, templo egressi, arrepta fales ad prala se receperint, ut foras demerent, de messumque fenum in annulos adegerint; sed quoniam inde subsequens est eventus? Advesperante die omnes illi acervi, qui eadem die facti fuerant divinitus igne consumpti sunt, illis illis permanentibus, qui in anterioribus diebus in medio preparati constabant; quo facto populi in circuitu manentes, fumum a longe cernentes, hostes adesse putantes, timerunt valde. *BOLLAND.* in *vit.* c. xvi, n. 63.

In vita patris S. Rabani Mauri scribitur, quod, quia occurrente SS. Martyrum Januarii et Magni festo, omnibus, qui jurisdictioni Monasterii Fuldensis subiecti erant, tam viris, quam mulieribus opera servilia exercere prohibitum erat, quidam ex his Christianis, qui in illo quodam servitutis jogo adstricti erant, cultum et venerationem predictis Sanctis debitam contemnens in campum ad metendum egressus fuerat, jamque multos segetum manipulos collegerat, crimen hoc gravi poena luere debebat. Nam aer densissimus crevit in nubes, et tempestas saeva exorta est, fulgura, ventique vehementes undique ferebantur, coruscationes quoque valde terribiles, et fulgura discurrantia horrorem nimium mortalibus ingerebant; factumque est grande miraculum, Domino discernente inter venerantes, et festa sanctorum ejus contemnentes; omnes enim acervi frugum, quos miser ille ea die messos congererat, celesti igne consumpti sunt, ceteris, quos vel ipse, vel concives ejus pridie messuerant, illis permanentibus. *Idem in vita S. Rabani, c. vii, n. 43.*

In vita Caspili de Lellis, magni servi Dei

et Religionis, ministrantium infirmis institutoris, cum in observantia sanctificationis dierum festivorum adeo exactum et punctuale fuisse scribunt, ut ne quidem Ecclesiam scopis emundari, aut altaria in illis diebus accommodari permiserit, sed ejusmodi opera pridiano die fieri preceperit, quia vero in Bachianico, Patrio videlicet solo, nonnullos pauperes a divitiis in diebus festis ad laborandum cogi adverit, sed dem imminentem Dei vindictam praedixit, predicando, quod nisi ab ejusmodi sacrilega temeritate abstinere, agri eorum penitus devastandi essent; id quod postea reipsa, prout praedixerat, evenit; nam paulo post regio illa per tredecim dies continuos tantam nivium copia oppressa fuit, ut multae inde arbores olivatum, aliorumque fructuum feraces, ruptae, irreparabilia incolis damna attulerint. *Vita l. II, c. xvi.*

S. Greg. Turonensis de quodam refert, quod cum festum diem S. Mariani, exemplo aliorum concivium concelebrare et sanctificare abnuisset, ignis quidam caelitus super domum ejus delapsus fuerit, qui omnem ejus suppellectilem; omnesque illius greges et armenta, sine ulla vicinorum vel minima lesione absumpsit. *S. GREG. de glor. conf. c. lxxxi.*

Beatus Petrus Damianus in sermone quodam de S. Rufino nonnullorum refert lamenta, qui festis in honorem hujus S. Martyris instituta, ab operibus servilibus abstinendo celebrare abquebant. Tumultuabantur enim, onerosum esse dicentes, populum geminatis unius Sancti solemnitatibus ferari; unde contumaciter coeperunt cum suis mulieribus non modo texitris operibus audacter insistere, verum etiam ruralibus exercitiis liberius insudare. Sed protinus in eos sententia Divina animadversionis ulciscitur, casas eorum repente flamma corripuit, et non solum domestica quoque, sed quae in agris erant, omnia globis inextinguibilibus conflagravit. Cumque ad extinguendum humo ignem omnes ad vicinum flumen currerent, in illudque multa, quae jam ab igne correpta ardebant, iniecerunt, elementum illud ignis sibi activitatem vindicavit, ut perspicere probaretur, hoc non casum, sed divini furoris esse indicium; quicquid mergebatur, extingui non poterat. Mirum igitur modo elementum illud vires ipsius quoque ignis tenebat, et ex parte prodierat, nam, et liquida erat aqua, ut immersa quae-

que flocto debescere reciperet, et quodammodo humida non erat, ut ardentia extinguere posset. Sed quid minimis immoror, cum et ipsa hominum membra flamma profliscens occupaverit, extinctionis remedium invenire, quocumque se verterent, non valeret? Tandem ustulati, fumigati, et in modum thuris combusti, ad altare B. Rufini cum magnis ululatum stridoribus confugiant, indulgentiam petunt, et commissi piaculi emendationem de cetero per penitentiam pollicentur, et incolumes ad propria sunt reversi. *S. PETR. DAM. S. de S. Rufino.*

Daobus calcamenta facientibus, et juxta se laborantibus, unus quidem habebat filios multos, et uxorem, et patrem, et matrem; vacabat vero Ecclesiae sine intermissione, et omnes propter Deum alebat de arte sua. Alter autem, quamvis doctior illo esset, eo quod non permaneret in Ecclesia, sed etiam Dominicis diebus laboraret, seipsum tantum nutrire valebat. Inydebat ergo isto vicino suo, et una vice non suffereus invidiam, dicit ei cum ira: Ude tu sic dives factus es; ego vero vacans, plus quam tu, arti meae, in paupertatem deveni? Dicit ergo ei volens facere eum vacare Ecclesiae: Inveni pretium in terra, et inde paulatim dives factus sum, sed si vis, semper voco te, veni mecum, et quicquid invenerimus, accipies dimidium. Cum ergo ille acquiesceret et sequeretur eum euntem ad Ecclesiam, sine intermissione benedixit ei Deus, et divitem fecit; propter hoc ergo sanctus Patriarcha fecit illum bonum consiliarium presbyterum, tanquam dignum; erat enim Lector. *Ex vita S. Jean. Eleem. § 48. Spec. ex. vii. Eccles. ep. v.*

Legitur in vita S. Hugonis Lincoliensis, quomodo pistor quidam semper die Dominica farinae conspersit, atque fermentaverit, de qua nocte sequenti panes decoqueret, ut eos die sequenti venderet recentes: quos dum semel mane secunde feriae extraheret de elibano, unus panis calidus fraggitur, unde mox rivus sanguinis, qui panem circumquaque infererat, effluxit. Expavit ille et patrem istum eruentatum frustatum comminuit, et per singulas fracturas eruentum stillare vidit. Alios etiam omnes panes similiter eruentatos invenit, quos panes per octo dies apud se occultavit, sed mercenarii hoc ad publicam notitiam perduxerunt Episcopi, et ad ejus praesentiam

unus panis fuit allatus, qui sic esse conspexit. Erant etiam alii panes in elibano positi, qui post crepusculum diei Dominicae erant fermentati et impositi, qui cum extraherentur et frangerentur, nil prodigiosum habentes in sua naturali qualitate ad usum hominum vendebantur. Primi autem per monasteria, et Ecclesias in monumentum facinoris de transgressione Sabbati ad terrorem hominum diligenter conservabantur. *Ibid. v. Festum ex vii.*

Cum quidam devotus pastor in partibus Westphaliae nonnullos laniones videret spe vendendarum carnum, temporalibus mercaturis sub summa Missa occupatos, nonnullos etiam otiositatis causa confabulationibus, et levitatibus ante lanionum domos tempus expendentes, et diem Sabbati violantes, zelo Domini tactus in fervore spiritus, ut verus pastor, errantes oves ad viam veritatis reducere praedicationibus, et admonitionibus laboravit, minuitans vindictam Dei ipsis affuturam, nisi a tam enormi maudatorum ipsius transgressione respicerent. Et quoniam populum dura cervicis subito a tam prava consuetudine omnino revocare non potuit, laboravit ad hoc, quatenus, etsi omni Sabbatho deberent merito, maxime tamen in quatuor principalioribus festis anni, circa visitationes Ecclesiarum occupati, ab hac pessima consuetudine animum revocarent. Aderat ergo non longa post tempora festum Pentecostes, et quidam Sacerdotis sui preceptis, atque imprecatione conteriti, timore vindictae ipsius mandatis, imo non ipsius, sed Domini, obediabant. Unus vero filius Belial animo pertinaci maellum ipsius carnes suas venditurus ingreditur, quosdam de sua sorte contra sacerdotis imperium animando: et ecce virga Domini super eum. Nam secunda aut tertia die Pentecostes tantam aeris inclementiam Dominus excitavit, coruscationes atque tonitrua, ut porta civitatis ipsius ietu fulmineo scinderetur, descendensque fulmen, et vaccae suas, inter quamplures alias vaccae sub eadem porta quiescentes inveniens, extinxit continuo, ut scilicet palam daretur intelligi, quoniam haec vindicta esset inobedientiae contemptoris illius. Domus quoque istius lanionis eodem fulgure ita quassata est, ut scutellis, ollis, atque cacabis tintinnum dantibus, ipsa casum subitum minaretur. Factus est post hoc vir ille infamis in tota illa civitate, omnibus clamantibus contra eum, quoniam

digna eum plaga propter Sabbati irreverentiam Dominus tetigisset. *Ibid.* ex VIII.

EXEMPLA DOMESTICA.

Sanctus Ignatius peculiari semper affectu et honore S. Petrum Apostolorum Principem prosequabatur; hinc ab eodem apparente, morbi depulsi, simulque, conversionis religiose beneficium accepit. Sed et alios Sanctos studiose venerari, et invocare consueverat; hinc non semel illi eidem apparuerunt, maxime dam Constitutiones scribebat, quo tempore eis eos asperit, ut ipse modum, quo eos viderat, explicare se posse negaret. *Gloria S. Ign.* c. IV.

S. Franciscus Xaverius peculiari devotione in S. Hieronymum ferebatur; hinc ab eodem visibiliter in gravi morbo liberatus est. *Hist. Soc.* p. 4, l. II, n. 22.

S. Franciscus Borgia Divorum cultum ut excitaret, augetque, Romæ in æs graphice incisais, et affabre sculptais imagines, in omnes provincias misit. Quis, et archetypa donavit Sociis, et distribuit. Ipse vero Sanctorum reliquias et imagines religiose venerabat, splendideque adornari curabat, nusquam affirmans gemmas, aurum, argentumque dignis impendi, vertique, quam in Auctoris Dei, Divorumque cultum. Cum manibus eas tractaret, summa animi voluptate in has voces erumpere: salvete pignora nobis in hoc exilio, lacrymarumque vallo degenibus a Deo relicta, atque deposita: salvete salutis nostras spes, atque solatium. Erit, erit dies illa, cum decorem induti cineres, hospites nunc beati, æterna illa luce perfruemini, et animas sole candidiores, thronosque vester supra firmamentum claroscat. Ex hoc ipso fonte manavit pia sollempnisque Societatis consuetudo, ut singulis mensibus Sanctorum nomina forte et situla educantur, distribuaturque singularium: quo die votis conceptis, religiose persolvitur opem sui quique Divi implorant. Ipse multa hoc die Sociis indulgere, et precationi etiam plus temporis impendere solitus erat. *Vita* l. IV, c. IV, n. 19.

B. Aloysius Gonzaga, ut suum erga Cœlites affectum copiosius posset demonstrare, dum triclinii curam gerebat, singulas mensas peculiaribus Sanctis assignare consueverat: nec minori devotione, ac diligentia apparabat, quam si ipsi Cœlites in eadem præsuri essent. *Vita.*

S. Stanislaus Kostka, ne sine sacro vitio ex hac vita decederet, et constantem erga SS. Eucharistiam devotionem, atque amorem retineret, peculiari honore cultuque S. Barbaram venerabatur, unde factum, ut, cum in gravi morbo constitutus ab hominibus sacrum illud epulum accipiendi occasionem non haberet, ipsa ei apparet per SS. Angelos eam comitantes id præberi jussit. *Vita compend.*

P. Petrus Faber inter alios Sanctos præcipue colebat SS. Petrum et Paulum, et Joannem Baptistam, quorum in festis semel ingentem divinitus flamam, et juvenilitatem senserat. S. item Apollonium, cuius invocatione puer adhuc a dentium dolore liberatus in veneratione habuit. Item reliquos Apostolos, iisque similes, qui Evangelium in diversas mundi partes intulissent, eo quod Societas nostra illos imitetur. Quos vero Sanctos semel colendo susceperat, nunquam amplius dimisit. Hinc in Breviario longum habebat catalogum eorum Sanctorum, quos tanquam locorum tutelares inter peregrinandum, sibi ascriveat. *Vita*, l. II, c. I. Idem tanti faciebat Sanctorum invocationem, ut diceret, unus Sancti consilium, et patrocinium plus habere efficacitatis ad corrigendos hominum mores, quam cunctorum edicta Regum, industriæ conatus. Aiebat item, pietatis Christianæ esse, certos sibi præ cæteris Sanctos diligere, et ad certos fines: Divina enim providentia factum, ut non omnes Sancti visum rebus gestis, virtutum sanctitate florent. Hinc ab unoquoque Sancto auxilium petebat contra eos spiritus, quos quisque adversarios præcipue habuisset. Divino instinctu didicit memoriam ejusque Sancti cum pietate coli, si quis 1. gratias ageret Deo, quod eum ab æternæ prædestinasset, et vorasset ad gloriam, et per suas gratias perduxisset. 2. Si eisdem gratias B. Virgini, S. Angelo custodi, aliisque Coelitibus persolveret, quod ad ejus salutem, et gloriam fuissent cooperati. 3. Si ad Deum, et Sanctum illum prois sive vivis, sive mortuis, qui præcipue eum colerent, aut coluissent honore, preces sterneret. 4. Si Deum studiose rogaret, ut ejus litterarum monumenta, si que forent, rerumque ab eo gestarum memoriam custoditam, et conservatam vellet. Denique si pares ejus ossibus, ubi essent, tribueret venerationis honores, et ex iis aliquid, unde se muniret et tueretur, exquireret. *Valde*

præterea pium censebat, optare ac precari, ut, quæ Sancti, dum mortalem vitam agerent, habuissent de honore Dei, et proximorum salute vota, ea omnia completerentur, ut posset hac quoque ratione de singulis dici: Desiderium animæ ejus tribuisti ei; gratias etiam agendas Deo de donis universis, quæ ullo unquam tempore per Sanctos aliquo modo Ecclesie tribuisset. Super hæc animadvertit, ad Sanctorum auxilia emenda commodissimum esse, Angelos venerari et allegare, qui eorum in terris custodie præfuisset. Ac proinde quotquot in cœlum e terris evecti sunt Sancti Viri, et famine, eorum ipse custodes Angelos appellabat, perque hos ab illis, et a Deo alia, atque alia, ut conveniens erat, munera precabatur. Optabat, ut quod sibi deforet, præsertim in honorandis eorum sacris reliquis, ei conferrent, experientque, quibus daretur adesse presentibus. L. II, c. VI.

P. Marcellus Mastrillus præcipuo affectu Sanctum Franciscum Xaverium colebat, ad quem proinde cum in ultimo jam prope mortis articulo constitutus confugisset, memorabili prodigio ac favore sanitati restitutus est. *Vita* c. VII.

P. Cosmus Alammanius supplicato Sanctorum numero, quotquot unquam invenire potuit, ne quem insulatum relinqueret, semel minimum unicuique orationem Dominicam, et salutationem Angelicam recitabat. *Bibl. Ser. Soc. Jesu.*

Quidam e Societate nostra singulorum Divorum, quos per menstruum sortitionem acceperat, honorem ac laudes versibus celebravit, ut quot Sanctos acciperet, tot eos distichis ornaret. PAULUS BARUS, in *feder. Soc.* c. II.

Joannes Berchman præter alios singulari studio S. Josephum colebat, fatebaturque se nunquam ab eo in re ulla repulsam fuisse passum. *Vit.* p. 463.

Bernardi Colnagi nomen, cum virtutum multis admirabilitatibus, tum singulari in Antonium Patavinum, et Franciscum Paulinum pietate, in Italia tota celebratum est, quod familiariter cum illis quasi presentibus ageret, quod fidens ab illis, quæ vellet cum peteret, atque auferret; quantis celebraret laudibus, vix possit explicari. De illorum laudibus miro animi sensu dicere, festos dies celeberrimos agere, hymnis, et plurimo carmine, quod illi facili, ac nitidissima vena fluebat, in eorum gratiam lude-

re; demum quum ipse humi cubaret, illorum sigilla in lectulo mollissime collocare, ut, quantum illis tribuerit, vel sic palam faceret, voluntarie homo simplicitatis, quum alioquin divina, humanaque Philosophia, quam plures per annos explicaverat, longe esset illustrissimus. Sed ludente cum hominibus in hoc terrarum orbe Dei sapientia, quid adeo mirum sit, viros sapientia ac pietate insignes, cum superis ludenti quasi licentiam usurpare? cœli dignatio terræ audacia reprehensionem admittit, fiducie laudem relinquit. *Ruo.* n. 4, ex *nostris.*

Quos Joannes Ledesma delegisset sibi patronos, eos quæsitissimis modis colebat, atque reliquos omnes ante, Josephum Dei parentis sponsum, mortalium omnium hæc sua sorte felicissimum. Composuerat ipse honorarias preces ad sacerdotalem imitationem, quibus patronos suos anniversariis ipsorum coleret celebritatibus. Eos porro dies ita transigebat, ut aut de Sanctorum felicitate, et quibus illam actibus invasissent, meditando cogitaret; aut in illis virtutibus, quarum ope ad tantam evaserant amplitudinem, se studiosissime exerceret, quod et amor similitudinem, et hæc amorem pariat. *Ibid.* n. 6.

Francisco Hortulano Coadjutore ex eadem Societate debet Sardinia tot Sanctorum pignora, quæ alte olim defossa, ne barbaris insulam invadentibus ludibrio essent, per oblivionem neglecta jacebant pariter, atque ignorabantur. Itaque laud dubio Divinitatis instinctu ad ea refodienda, atque in lucem, honoremque eruenda Episcopos, ac Magistratus adhortari Hortulanus, ac loca monstrare, avia sæpe, et nulla suspitione notabilia, ut mirarentur, qui scire potuissent. *Ibid.* n. 40.

Quam liberaliter Sancti etiam minima obsequia compensent, patet ex sequenti exemplo. Volebat quidam frater ex societate Jesu post omnia superiorum dissuadentium consilia, Christi castra deserere; unus aliquis e patribus hominis miserum rogavit, ut vel unum *Pater et Ave* paucis diebus in honorem S. P. Ignatii recitaret; importunis precibus victus, promisit se facturum: et fecit, sed tam negligenter et tepide, ut puniendus potius ob socordiam et contemptum, quam juvandus, videretur: et hujus tamen tam projectæ orationis fructum aliquem sensit: cepit enim angere animo, ut nullam quietis partem caperet; hinc noctu consurgens, et

levandi animi gratia hortum suspiciosus inambulans, continuo splendido lumine circum omnia prope se coruscare videt, atque in medio lumine adesse S. Ignatium, cuius aspectu percussus, animoque totus immutat, ad pedes ejus proci dens: S. Pater, inquit, tantumne mihi confers gratiæ pro uno *Pater, et Ave?* Fili mi, respondit S. Pater, panis ego contentus sum; oculoque benignissimo illum intuitus disparuit: ille tum humi prostratus, ac præ gaudio lacrimis madens et inconstantiæ penitens, reliquum noctis prostratus exegit: ubi diluxit, Superiori convenit, veniam petit et impetrat; et sancte deinde vitam ad usque mortem in Religione, severus in se ipsam, et ubi aspectu et verborum S. Ignatii salubri recordatio, ubertim plorans, cum aliorum edificatione transigit. Ecce hoc unum *Pater et Ave*, amorem sanctum non modo imminutam, sed plane deperditum, misero homini invocatus S. Ignatius restituit, quid non impetrabunt in hoc genere, diæ nataliis alicujus Sancti consecrato, ferventes preces, et obsequia cum ardore prestita? PENNER. p. 3. *Isag.* c. XXI.

SIMILITUDINES.

QUALITAS. — Sicut Pharaon Rex Aegypti fecit Josephum ascendere super curram suam secundum, clamante præcone, ut omnes eorram eo flecterent; ita Deus quoque non modo ipse Sanctos suos honorat, sed etiam, ut ab aliis honorentur præcipit. GEN. XLII.

Sicut Rex Assuerus Mardocheum vestibus regis indui, regio diademate coronari, super equum regium imponi, per plateam duci, et a primo de regis ministris proclamari jubebat: Sic honorabitur, quemcumque voluerit Rex honorare; ita Deus quoque Sanctos stola suæ gloriæ vestiri, ab Angelis per plateam cælestem duci, imo et ab hominibus universis honorari cupit. ESTH. VI.

Sicut injuriam Principi non facit, qui per familiarem ipsius quidquam ab eo postulat, ut tanto facilius ejus commendatione fretos accipiat; ita nec Christo injuriam facit, qui per Sanctum aliquem varia a Deo dona impetrare desiderat, et conatur. BESEL. th. XI. *In festo com. SS.*

Sicut qui alterum honorat, aut amat, etiam amicos ejus, et famulos, et imagines in pretio habet, et amat; ita qui Deum sin-

cere diligit, etiam Sanctos velut intimos ipsius amicos, fidelissimos servos, atque imagines perfectissimas, magni aestimat, et veneratur. *Anonym.*

Sicut ii, qui principis alicujus favorem et beneficiis opus habent, ante omnia eorum, quos illi intima familiaritate conjunctos esse norunt, gratiam et intercessionem aucupantur; ita cum quis homo Divina gratia et favore summe indigeat, ipse autem ob suam vilitatem iis indignus sit, Sanctorum patrocinii ea obtinere conatur. *Idem.*

ÆQUITAS. — Sicut Josephum adorant fratres, quia eum Principem in Aegypto constitutum, et in manu ejus omnia tradita esse advertent; ita multo æquius veneramus Sanctos, qui amici Dei sunt, et principatum in regno ejus obtinuerunt. FAB. conc. v, in festo SS. com.

Sicut modica aque gutta multo vino infusa saporem et colorem vini induit, ideoque plurimum amatur ac appetitur; ita cum Sancti Deo per charitatem intime sint uniti, merito etiam propter Deum singulariter honorantur, et amantur. S. CYPRIA. de *Sig. Cleric.*

UTILITAS. — Sicut viri fortes, cum murus hostium tormentis et machinis dejectus est, ibi se maxime hosti sistunt, et opponunt; ita Sancti, cum sciant humanum genus in terris existens quotidie magis debilitari, iramque Dei promereri, huic maxime parti subvenire conantur (GRAN. in loc. com. i. LXIII), unde S. David dicebat: Dixit, ut disperderet eos, si non Moyses electus ejus stitisset in contrafractioe in conspectu ejus. *Psal.* cix, 23.

Sicut luce adveniente tæritudines alleviantur, homines a somno excitantur, aves canunt, et bestie ad latibula fugiunt; ita Apostolis, aliisque Sanctis, de quibus Christus dixit: Vos estis lux mundi, advenientibus, fuit edificatus in credendis, focundatus in bonis operibus, alleviatus a peccatis, excitatus a negligentis, animatus ad contemplationem cælestium, ereptus a potestate demonum, et quotidie hoc iterum a Cælitibus experitur. *Ibid.*

Sicut pauperes, cum thesauros regios aspiciunt, suam paupertatem amplius agnoscunt; ita et anima magnificas Sanctorum virtutes contemplans, mentem suam amplius humiliat. S. CLEM. gr. I. XI.

Sicut milites vehementer animantur, cum vident aliquos ex commilitonibus jam mu-

ros consensisse, et vexilla manibus tenere; ita cum victorias Sanctorum festive celebramus non parum excitamur ad eas pro viribus amulandas. FAB. conc. s. festo Mar. n. 4.

Sicut milites vulnera in præliis inflata Regi monstrantes, fidenter loquuntur; ita et Sancti absæta capita gestantes, et in medium afferentes, quæcumque voluerunt, apud Regem cælorum impetrare possunt. S. CHRYS. S. de SS. Inv. et Max.

Sicut ex igne naturaliter emicat splendor, et ex unguento odor diffunditur; sic ex Sanctorum memoria ad omnes provenit utilitas. Hinc S. Chrysostomus: Si virtutis cultores sæpius tecum recenseas, in humilitatem et compunctionem, in virtutum studia facile leipsum perducas. *Hom.* LXV, in *Matth.*

Sicut Noe et filii in arca salvi, periculum vitæ ex diluvio amittende evaserunt; ita homines diluvium æternæ damnationis declinant, si mature ad arcam spiritualem, id est, Sanctorum (quos arca illa significatos putat Sanctus Ambrosius) intercessionem confugiant. S. AMB. I. de arc. Noe, VII.

Sicut cervi nullo veneno serpentis lædi possunt, ipsi autem oris halitu serpentes ad se trahunt; ita Sancti virtutis odore omne venenum peccati consumunt, ac peccatores verbo prædicationis ad se trahunt. BEVELINCK them. III, in festo *Visit.*

DIGNITAS. — Sicut pilos Regis, quando mento illius adherent, nemo audeat contingere, ut ubi a tonsore resecti sunt, in sterquilinum mittuntur, et pedibus conculantur; ita qui Sancti per gratiam Christo uniti sunt, ab omnibus honorantur; peccatores vero qui ab eodem separati sunt, merito contempuntur, et in sumentum inferni projiciuntur. GRAN. in l. com. Sanct.

Sicut stellæ cæli, quia in firmamento posite fulgore suo mundum illustrant ac recreant, omnium ad se oculos trahunt, et suscipiuntur; ita beati, quia exemplorum suorum radios in nos vibrant, jure merentur, ut a nobis suscipiantur, invocentur, et honorantur. *Anonym.*

MOTIVA

Quia sic honor Dei exigit: nam honoramus reliquias Martyrum, ait S. Hieronymus, ut eum, cujus sunt Martyres, adoremus; ita honoramus servos, ut honor servorum re-

dundet in Dominum, qui ait: Qui vos suscipit, me suscipit. *Epist.* XXXV.

Quia ipse Deus exemplo invitat: dum nimis honorificat servos suos, teste David, (*Psa.* CXXXVIII, 17.) quis ergo non ut Deo se conformet, et placeat, totis viribus Sanctos colat, sibi que illud Assueri dictum applicet: Hoc honore condignus est, quemcumque flex voluerit honorare. ESTH VI, 11.

Quia sic ipsorum Sanctorum dignitas, dotæque merentur: sic enim, teste S. Bernardo, virtus mater gloriæ est, et illa sola est, cui gloria jure debetur, et secure impenditur; quidni Sanctos, qui ob virtutem suam a Deo tantopere sunt exaltati et beatificati, omni honore dignissimos judicemus? *In serm.*

Quia ipsa gratitudo duplici titulo ad omnem honorem et amorem Sanctis impendendum obligat. 1. Ob amorem, et laudem, quo beati indesinenter, et ardentissime Deum prosequuntur, quem proinde pluris facere debemus, quam si nos ipsos similis amore prosequerentur. 2. Ob beneficia nobis exhibita, et deinceps quoque exhibenda, cum illi omnes felicitatem summe desiderent, et vehementer cupiant, quidquid ad salutem nostram potest conferre, si ergo nobis incumbit, ne unius quidem vilissimi hominis erga nos beneficii memoriam ponere, quanto magis tantos, et nostræ salutis tantopere studiosos Cælestes aestimare, atque in memoria, et peccatore habere conveniet? BARRY in *Ford. Sanct. præfat.*

Quia necessitas nostra ad similem cultum nos compellit: cum enim nihil a Deo, nisi per preces, obtinere possimus, nostræ autem preces imperfecte admodum et inefficaces sint, merito potentiores nobis advocatos querimus, quorum intercessionibus id, quod possibilitas nostra non obtinet, impetremus.

Quia utilitas nostra eundem cultum suadet: tum quia per familiarem cum ipsis conversationem eorum mores imbibimus, et sanctitatem participamus; tum quia, quo majorem hie familiaritatem cum illis contraxerimus, tanto digniores nos eorum patrocinio, favoribusque efficiemus.

Quia ad gaudium nostrum in hac et altera vita augendum non modice conducit hic cultus: si enim unius fidi amici recordatio amantem exhilarat; si sola hominis bene de nobis meriti, aut magnatis bene nobis affecti memoria, omnia fastidia expellit, animumque serenat; quid memoria, affectus, et col-

loquia cum tot millenis fidelissimorum, qui unquam fuerunt, amicorum, cum his aulis celestis proceribus efficiunt? quantum gaudium olim percipiet ejusmodi cultor in caelo, si subito in sua gloria aspexerit eos, quos tantopere in hac vita diligebat et obsequiis suis demeri tam sollicitè studuerat? BAAR, l. II.

Quia proximi etiam amar ad talem cultum nos excitat: cum enim tantum interit in quiete recte P. Petrus Faber pietatis publicae summorum principum ad eam propensio habere animos, rectissime sane concluditur, celestium omnium tanti esse suffragia, ut vel unius praesidium plus efficacitatis habeat ad corrigendos hominum mores, quam cunctorum edicta Regum, industriae conatus, ut supra etiam, et § 6, n. 6, insinuatum est. L. II, Vlt. VI.

MEDIA.

Frequenter Sanctorum modo beatitudine fruuntur sanctitatem, sapientiam, et dignitatem ponderare; inde enim crescit non modice aestimatio, cupiditasque, tantos Dei amicos, eodique Principes omni studio demerendi.

Pariter eorum erga nos homines charitatem, et sollicitudinem ponderare; nam, ut recte observavit S. Bernardus, latitudo oculi dilatata corda, non aretat; exhilarat mentem, non alienat: affectiones non contrahit, sed extendit. In lumine Dei discitur, quod nescitur: non desceditur, quod scitur. In lumine Dei serenatur memoria, non obscuratur. Ser. II, de S. Victor.

Beneficia et favores haecenus ab eis acceptos memorari frequenter animoque obiscere; hi enim totidem sunt carbones, quibus noster erga sanctos Coelites amor, et devotio inflammatur.

Frequenter cum iisdem per preces et suspiria conversari; neque enim quidquam aliud tam efficax est ad hunc amorem augendum et firmandum, quam ejusmodi crebra conversatio, ut ipsa experientia docet.

Eorum egregias virtutes, et factiora praeclara animo frequenter volvere; sic enim ad emulationem laudabilem, et piam venerationem excitabimur.

Singularem ad eos in omnibus necessitatibus fiduciam constanter tenere; sic enim fructuum ex eorum familiaritate haustorum suavissimi-

mus gustus ad eandem omni studio conservandam et augendam incitabit.

Sanctitati et uniomi cum Deo insigniter studere; sic enim quo aetius conjuncti uniterio fuerimus, tanto etiam inter nos conjunctiores, familiarioresque evademus.

ASCETICA.

Tria sunt, quae de hac virtute noscenda, aliisque inculcanda sunt ab Asceta. Primum est, ut bene cognoscat fundamenta, quibus totus hic Sanctorum cultus et amor innititur, quae quidem alia non sunt, quam motiva ad dictam cultum impellentia, et supra quidem fusius sunt explicata, brevius tamen ad tria genera reduci possunt, nempe 1. ad motiva ex parte Dei; nempe ad voluntatem, voluptatem, et gloriam, quam ipse percipit ex eo, quod sui intimi amici, et ipse in eis tantopere honoretur. 2. Ex parte ipsorum Sanctorum; nempe ad sapientiam, pulchritudinem, potentiam et sanctitatem, praecipue vero ardentissimam charitatem, qua Deum et nos prosequuntur. 3. Ex parte nostra; quia scilicet tot spectatores nobilissimos nostrorum operum: tot facundissimos advocatos in necessitatibus; tot potentissimos protectores in periculis habebimus, quot Sanctos nobis nostris obsequiis demereri studuerimus.

Alterum est, ut sciat, quos praecipue Sanctos, et quo ordine, venerari debeat. Qua quidem in re optimus videtur ordo, quem ipsa S. Mater Ecclesia observat, dum Sanctos in varias classes distinguit, et aliquos quidem in prima, alios in secunda, alios sub duplici, alios sub semiduplici, vel simplici ritu coli praecipit, non quod non omnes magnificat, aut coli desideret, sed ut majora minus praeter altero erga fideles esse merita ostendat, atque adeo ad majora etiam grati animi signa demonstranda excitet. Unde licet particulariibus Sanctis sua certa festa assignet, aut eorum sub sacrificio, aut officio Divino suffragia imploret, non tamen omittit, supra etiam omnibus Sanctis festum attribuere, aut eorum suffragia conjunctim implorare. Simili ergo modo suadeat Asceta, ut et privatae personae patronos suos in certas classes distribuant, et in prima quidem B. Virginem, in secunda S. Joseph, S. Angelum Custodem, Sanctum, cujus nomen in Baptismo acceperunt, et si Religiosi sunt, fundatorem sui Ordinis, aut alios, si quibus, vel specialiter obstrictos, vel alio quovis titulo magis

addictos se profitentur: in tertia patronos minus principales, quos propter varios fines sibi colendos elegerunt, in quarta Sanctos Menstruos, et Sanctos illius diei; in quinta omnes reliquos Sanctos collocet, itaque secum decernant, ut cogitationes, verba, et opera sua omnia primario quidem ad Deum, Christi, B. Virginis aliorumque Sanctorum honorem ordinet, postea vero etiam ad omnium Sanctorum honorem et gloriam eodere velit; sic enim eos omnes tum pro spectatoribus suorum operum, tum pro advocatis et patronis habere merebitur. Nec timeat, ne dum omnes colere statuit, singulorum honorem minuat; nam cum omnes summa interesse, et cum Deo charitate conjuncti sint, gaudebit potius optabuntque, ut alii omnes et etiam secum honorentur et Deus in singulis amplius magnificentiusque glorificetur.

Tertium est, ut solitum sciat modum eodem honorandi, qui quidem in talibus potissimum capitibus consistere videtur. 1. Ut certis quibusdam obsequiis annuis, hebdomariis, aut quotidianis suum erga illos affectum, et amorem contestetur, qualia v. g. sunt, eorum festa praemissa jejunio, aut abstinencia, flagellatione, aut cilicio, confessione item, et communione, et si fieri potest, etiam elemosyna pauperi collata, celebrare; quotidie litanias, vel omnium Sanctorum, vel specialiter hunc in finem compositas recitare; eorum reliquias, et imagines pio, et religioso cultu venerari etc. 2. Ut in omnibus necessitatibus ad eosdem cum tenero fiduciae sensu confugiat. 3. Ut eos in omnibus quidem virtutibus, praecipue tamen in optimis et perfectae vitae studio, imitari studeat, certoque sibi persuadeat, hunc cultum fore gratissimum Sanctis, tum quia purissimus est, tum quia amplissimus, ut pote universa vitae totius opera complectens, tum quia constantissimus, utpote ad finem usque vitae perseverans, nec per ipsam etiam noctem aut quietem interruptus. Unde merito quis horum Sanctorum devotus cliens verissimam illam S. Augustini sententiam in mente, et memoria habere debet: Vis semper laudare Deum? quidquid agis, bene facito, et laudasti Deum: aut notum illud distichon:

Sanctorum est cultus gratissimus optima vita.
Hunc si reddideris, qui petia, accipies.

In Psal. cx.

F. Pennequin paulo aliter de hac materia, et quidem sic discurrit: Sancti tripliciter

considerari possunt 1. Prout simul constituent cathon, et Ecclesiam triumphantem in caelis, ac simul omnes caeli, et honorari possunt. 2. Prout quisque eorum natali et festo die ab Ecclesia militante celebratur in terris. 3. In quantum aliquot eorum in patronos elegimus aut forte accepimus, ad mensum, vel etiam omnem vitam decursum. Quantum ad primum attinet, non est dubium, quin amor sanctus in sanctorum animis magnam imprimat celestis illius Jerusalem astitimone, in qua caelestes cives laureati triumphant, et amici palamentis gloriae, in supremi Numinis laudibus, et amore sine satietae permanent. Collige animo, quidquid unquam splendidum, et magnificentum oculis spectantium admirationi sui tenuit deflexo, et lutum reputabis, si cum unico gradu gratiae, multoque magis gloriae, conferatur: quid jam erit, si cum illa sanctorum multitudine luminibus gloriae undique coruscante conferatur? Jam vero, si ut quidam voluit, charitas patriae specie a charitate viae differt, atque ubi id contingit, inferioris speciei eminentissima perfectio ad minimum superioris speciei gradum pertingere, ut dicunt, non potest; adeoque minima patriae charitas, quidquid unquam in mortalium pectoribus flammaram arsit in via, purissimo sui ignis splendore antececlit; quam optabile est alii amoris et fidei ad illam caelestem curiam evehi, atque ibi non transcursum, sed aliquo tempore inter ista charitatis immensa incendia Sanctos contemplari, et eorum flammis incallescere. Ita agebat Paulus, et ut alii imitarentur, optabat, cum diceret: Nostra conversatio in caelis est. Quam dulces est, Jesum Christum inter millia millium, auro gemmisque celestibus fulgentium, eumque unice amantium, et immensis laudibus extolentium, splendidissimo super caeteros gloriae amictu radiantem intueri! quis ex tali conspectu totus flammis sanctissimam amoris non incendat? Quis Christo de tanta gloria, tot spoliis, quis Sanctis de Christi consortio, de tanta in illorum munificentia, de amicis gloriose aternitate, non congratuletur? Apparuit aliquando Sancti. Pater noster Ignatius cum nomine Jesu in corde litteris aureis descripto, ut, quanto ejus amore arserit in terris, et nunc in caelis ardescat, ostenderet: non dubito, quin beatorum quisque hoc sanctissimum Nomen stylo amoris pectoris habeat insculptum. O gloriosa amantium spectacula, et ad inflammandos mortaliu frigidos

grapho in finem insinuatam est, optima vita purissimum, amplissimum, et perpetuum cultum exhibendo. Vide Fabrum conc. VI, in festo omnium Sanctorum.

Ex occasione thematis. *Sic honorabitur, quemcumque voluerit Rex honorare* (Esth. vi, 9.) ostendatur, quomodo Deus Sanctos suos honorarit, scilicet ad morem, quo olim Rex Assuerus Mardocheum honoravit. Nam 1. et ipse eos induit vestibus regis, seu stola glorie immortalis, que plus eos exornat, quam ullum hominem vestes quantumcumque pretiosas. 2. Super eorum Regis positi sunt, quatenus per gratiam Dei (de qua dixit Thomas Kempensis: *Suaviter equitat, quem gratia Dei portat* (L. II, ix, § 1.) ita roborati supl., ut ab omni peccato et perturbatione liberi, suavissime in Deo requiescant. 3. Coronavit eos diademate, iuxta illud Davidis testimonium: Gloria, et honore coronasti eum, Domine, et constituisti eum super opera manuum tuarum. (Ps. vii, 6.) Et iterum: Prævenisti eum in benedictionibus dulcedinis: posuisti in capite ejus coronam de lapide pretioso. (Ps. xx, 4.) Per ministros quoque suos primarios in celum deduci jussit, scilicet per Angelos, sicut olim Lazarus eodem est deportatus. Die ergo, nihil aliud superesse, quam ut nos quoque eos honoremus, et genua flectamus, id est, varia submissionis, fidei, reverentia, et laudis obsequia exhibeamus.

Ex occasione thematis: *Omnes honorate*: (1. Pet. ii) explicentur cause, cur Sancti omnes a nobis specialiter honorandi sint, scilicet 1. propter Deum, qui honorem illum ut suum reputat, et perinde ut Assuerus Mardocheum, ita ipse Sanctos a nobis honorari cupit. 2. Propter ipsos, quia sunt intimi Dei amici, et Principes cæli, et summa sapientia, ac sanctitate præditi, qui tituli soli vere honorem merentur. 3. Propter nos, quia in iis spectatores dignissimos et sapientissimos, advocatos fidelissimos et facundissimos et protectores potentissimos habemus, quod merito magno nobis solatio esse, atque ad favorem tantorum patronorum omni studio demerendum non levis stimulus addere debet. Vide Fabrum conc. 3 in festo Omnium Sanctorum.

Ex occasione thematis: *Alia claritas suis, alia claritas tuis, et alia claritas stellarum; stella enim differt a stella in claritate, sic, et resurrectio mortuorum*. (I. Cor. xv, 41.) potest ostendi diversitas glorie Sanctorum, et

salutares inde doctrinæ hauriri. In priori ergo parte ostendatur ipsa diversitas, nempe quod Christus merito solis splendorem obtineat ut qui sit splendor, et figura substantiæ Patris sui. B. Virgo vero, cum inter Sanctos velut inter ignes luna minores respiciat, merito luna præconium obtineat; reliqui vero Sancti stellis merito comparentur, quos proinde in claritate diversos esse, patet ex triplici capite, nempe ex *diversitate temporis*, quia aliqui serius, alii citius, Deo servire, meritaque congregare ceperunt; alii autem, post alii rationis usum ex hoc mundo translati sunt: ex *diversitate statuum*, et *officiorum*: ut enim etiam in aulis, quo dignus quis habet officium, tanto majus etiam habet salarium, si eo munere bene fungatur; ita in cælesti quoque aula majus utique præmium erit illius, qui Deo in salute animarum cooperatus, officio omnium officiorum divinissimo, ut S. Dionysius vocavit, functus est, quam qui sua tantum saluti invigilavit, et ex *diversitate ferocis*, quam ob causam Christus in parabola de operariis vineæ dixit, etiam eos, qui ultima hora in vineam vocati sunt, par præmium accipere, quia scilicet defectum temporis fervore actionis compensarunt. In secunda parte ex hæc doctrina tria corollaria eruantur. 1. Quod nemo de Sanctorum meritis et præcellentia multum alterari debeat, quia, ut Thomas Kempensis loquitur, talia velle scire (cum Deo soli nota sint) nullum fractum afferant, sed magis Sanctis displicent. Sed neque de hominibus in terra adhuc existentibus hujusmodi judicium ferenda sunt, quia, ut idem auctor ait, merita non sunt ex hoc æstimanda, si quis in altiori ponatur gradu, sed si vera fuerit humilitate fundatus, si Dei honorem integre semper querat etc. 3. Quod nemo alteri invidere debeat talenta et fortunam suam, cum et ipsi Sancti sua sorte contentissimi sint, nec alteri majorem felicitatem invident, sed omnes in justissima Dei voluntate, et distributione aquiescant. 3. Quod nemo tristari debeat, vel ob humilitatem status, vel ob tenuitatem talentorum, vel virium impotentiam, cum non ille, qui plus accepit, sed qui melius impendit, in gloria major sit futurus; hinc Christus etiam illi, qui non nisi duo talenta acceperat, dixit: Quia super paucos fuisti fidelis, supra multa te constituiam. Vide Henr. Engelgr. in Dom. 4, quad. § 2. l. III, c. LVIII, § 2. l. III, c. VII.

Ex occasione thematis: *species cæli gloria stellarum, mundam illuminans in excelsis*. (Ec. xiii, 10.) potest dici per hæc stellæ recte Sanctos intelligi, ut pole qui sunt pulcherrima cæli empire species, et decor; præcipue tamen ob tres causas stellis recte comparentur. *Ob multitudinem*: de his enim recte dicitur, quod Deus Abrahamo dixit: Suscipe cælum, et numera stellas, si potes. Certe non desunt, qui dicant, in solo Martyrum ordine tot Sanctos in cælis reperiri, ut si in singulis anni diebus distribuere, quovis die ultra triginta millia proponi posset. 2. *Ob perfectionem*: quam indicat rotunditas stellarum, quæ tanta est, ut minima stella decies octies mundum superare magnitudine dicatur, licet nobis vix pila major esse videatur; sed major longe est Sanctorum perfectio, utpote qui in Deum perfecte absorpti, nihil nisi de Deo cogitare, loqui, et agere possunt, et nunc vere implent, quod Christus olim discipulis dixit: Estote perfecti, sicut Pater vester in cælis perfectus est (Matt. x, 48). 3. *Ob effectus*: illuminant enim, recreant, et ad vitam animæ pariter ac corporis conservandam conducunt, ut facile per varia exempla ostendi potest.

Ex occasione thematis: *Et Palmæ in manibus eorum*: (Apoc. vii, 9.) dici potest, non immerito Christum, quando Jerusalem olim ingressus est, a turba palmas in manibus ferente exceptum (MATT. XXI, 12); voluisse enim per hoc indicare, quod, cum regnum colorum vim patiat et violenti rapiant illud, nemo in cælestem Jerusalem sine palma, id est, sine victoria sui admittendus sit. Ostendatur ergo. 1. in quo consistat victoria sui, nempe in subjiciendo voluntatem nostram Divinæ; nam ut recte quidam ex antiquis Patribus quesitus, quæ arcta esset via ad cælum? respondit: arcta via est, ut quis cogitationibus suis violentiam faciat, et abscondat propter Deum voluntates suas, hoc enim est scriptum de Apostolis: Ecce nos reliquimus omnia, et secuti sumus te (Vit. PP. I, v, lib. XII). 2. Quam nobilis sit hæc victoria, tum propter hostis magnitudinem (quis enim habet fortius certamen, quam qui nititur vincere seipsum? ut recte Thomas Kempensis dixit) tum propter prælii difficultatem (non enim una tantum, aut altera hora, vel die, sed per totam vitam durat hæc lucta) tum propter prælii difficultatem; non enim procul, aut sub muro, sed cominus cum hoste pugnandum est. (L. I,

II, § 3.) 3. Quantopere ad hanc victoriam conducat Sancti, tum aspectu suo, quatenus agnoscere nostrum spectant, et animos presentia addunt sua? tum exemplo, quatenus victoria consequenda spem excitant: tum adiutorio, ob quod juro animæ nostræ illud Elisei dicere possumus: Noli timere, plures enim nobiscum sunt, quam cum illis. IV. Reg. vi, 46.

Ex occasione thematis: *Gaudemus omnes in Domino diem festum celebrantes sub honore SS. omnium*: (Ec. in introit. Miss.) doceri potest, quomodo pie et fructuose sanctorum festivitates celebrare debeamus, eumque in finem usui esse potest sequens Sancti Bernardi sententia: Tria sunt, que in Sanctorum festivitatibus vigilanter considerare debemus, auxilium Sancti, exemplum ejus, et confusionem nostram; que tria usum explicata vide supra § 3, num. 1. Possunt etiam pro singulis punctis servare sequentes historiæ. Et pro primo quidem historia Abbatis Moysis discipulo suo, qui consilium pro tentationibus, quas gravissimas pati se querebatur, vineendi petebat, nunc ad occidentem, ubi ingens interammalium hostium exercitus crechatur: nunc ad orientem, ubi major celestium spirituum numerus apparebat, atque ad spem in ipsis ponendum excitavit, respicere jussus est. Pro secundo puncto servare potest historia, quæ de Sancto Augustino narratur, quod scilicet, cum continentiam servare se posse desperaret, castitas multis pueris et puellis comitata eidem apparuerit, et subridens dixerit: Numquid tu non poteris, quod isti et ista poterunt? Pro tertio servare poterit historia Monachi, qui cæle sue inscripsit: altissima paupertas, angelica castitas, perfectissima obedientia, summa humilitas, ut quoties insurgeret superbia tentatio, virtutum harum lectione tandem reprimetur. *Serm. in Vig. Apo. Petri, et Pauli*.

Ex occasione thematis: *Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei*: (Act. xiv, 12) excitare potest auditores ad viam erudicam post Sanctos alacriter, fortiterque currendam, eo quod omnes conditiones ad viam optabilem requisitas contineat. Est enim 1. via *certissima*: nam juxta pium Asectam, non est salus animæ, nec spes eterne vite, nisi in cruce. (L. II, XII, § 2.) 2. Est via *rectissima, seu brevissima*: quia non sinit homines in viis aberrantibus et flexuosis variarum delectationum morari. 3. Est via *tri-*

tissima: quia omnes Sancti eam calcant Christi vestigia secuti. 4. Est via *juvatissima*: quia secundum multitudinem dolorum, consolationes Divinas laetificant ambulantes in ea, teste Sancto David (*Ps. xxxix, 19*); hinc S. Paulus de seipso fassus est: Repletus sum consolatione, superabundo gaudio in omni tribulatione nostra (*II. Cor. II, 4*). 5. Est *securissima*: quia hostes ab eo longissime fugiunt, ut Ecclesia in officio canit: Ecce signum Crucis, fugite partes adversas, vicit Leo de tribu Juda. Hinc eadem alibi psallit: Omnes Sancti, quanta passi sunt tormenta, ut scelerum pervenirent ad palmam martyrii. Quid ergo times loquere crucem, per quam itur ad regnum? Certe si melior fasset via ad caelum, Christus verbo et exemplo docuisset.

Ex occasione ejusdem thematis, possunt explicari causae cur Deus voluerit, ut omnes per multas tribulationes introirent in regnum Dei, nimirum 1. Ne patriam in hoc exilio quaeramus; si enim nunc praesens vita, cum amaritudinibus abundat, tantopere amatur, quid feret, si delictis scateret, ut recte S. Gregorius argumentatur. (*In moral.*) 2. Ut cogito digni flammis; nam dulcia non meruit, qui non gustavit amara. 3. Ut dulcior nobis evadat gloria tot laboribus et sudoribus parata, plerumque enim magis amamus et vestimur, quod caro concupiscit. Vide haec omnia fusiis apud Fabrum in auctario the. 4. in Dom. 6. post Epiph.

Ex occasione supra citati thematis: *Gaudemus omnes in Domino, diem festum celebrantes in honore Sanctorum omnium*; explicari possunt rationes, cur hoc festum propria laetitia ac devotione celebrandum sit. 1. Quia est festum totius Ecclesiae triumphantis; si ergo particularium Sanctorum festa cum tanta saepe festivitate celebrantur, quid in tot Sanctorum solemnibus die facere par erit? 2. Quia hoc festum est dies natalis nostrorum parentum, avorum, fratrum, aliorumque cognatorum, benefactorum, et amicorum: si ergo natalem similitum personarum in hac vita tam festive celebramus, licet natalis tristitiae potius fuerit, quam laetitia qua laetitia oportebit celebrare cum Natalem, quo ad aeternam felicitatem sunt nati? 3. Quod hoc festum singulis annis crescit innumerorum Sanctorum, quos hoc die colere oportet, acceptione, cum dubitari non debeat, quin quotidie non pauci moriantur, et ad caelum perveniant, si ergo objectum cul-

tus et laetitia crescit, eoque, ob quas celebritas haec instituta est, augentur, cur non et in nobis devotio et laetitia crescat? Gaudemus ergo in primis de ipsa Sanctorum gloria, eisque suam felicitatem ex animo congratulemur. Gaudemus et nos de tanto advocatorum, et protectorum, imo et sociorum aliquando futurorum numero; et, ut cum iisdem aeternum gaudere, sociique gloriae esse possimus, prius passionum et tribulationum socii esse studeamus.

Ex occasione thematis: *Benedicite Sancti et homines corde Domino*: (*DAN. III, 87.*) potest explicari potissima, sed subtilior causa cur omnes Sanctos summo amore cultaque prosequi debeamus, quia videlicet ipsi Deum summe amant, laudant, et colunt; unde sequens discursus formari potest. Deum, si veri Christiani sumus, plus quam nos ipsos diligere debemus, ergo, et officia, quaecumque ipsi ab aliis exhibentur, pluris aestimare et commendare debemus, quam si nobis ipsi haec omnia exhibita forent; atqui si nos tantopere diligere debemus, laudent, et colant, prout nunc Deum amant, et laudant, iniquissimum censeremus, si non omnem ipsis vicissim amorem cultumque ostenderemus, ergo multo magis nunc equissime id a nobis fieri censebimus, atque adeo omnem debemus operam, ut vel hoc solo titulo, utpote honestissimo, et efficacissimo, Sanctos totis viribus amemus, laudemus, et colamus, id quod in particulari magis demonstrandum est.

Ex occasione thematis: *Omnes Sancti, et sanctae Dei intercedite pro nobis*: (*Ex Litae. com. SS.*) resolvi utiliter possunt tres fundamentales quaestiones, sine quarum resolutione stare non potest invocatio Sanctorum. 1. ergo quaeratur, an sciam Sancti nostras preces, et miserias? et resolvatur affirmative, juxta verissimam S. Gregorii sententiam, quae dixit: quid illi non vident, qui omnia videntem vident? 2. an possint nos juvare? iterumque respondeatur affirmando; si enim, cum vivebant, hoc potuerant, cur jam non possint? (*I. mor. III.*) 3. an velint succurrere? et resolvatur, dubitari non posse; non enim, ut recte S. Bernardus, cum putredine carnis simul se exuunt visceribus pietatis: nec sibi sic induerunt stolam gloriae, ut nostrae pariter miseriae, suaeque misericordiae obligationem induerent. Non est terra oblivionis, quam animae Sanctorum inhabitant: non terra laboris, ut occupentur in ea: non de-

nique terra, sed caelum est. Numquid celestis habitatio animas quas admittit, indurat, aut memoria privat, aut spoliat pietate? Si Apostoli, et Martyres, inquit Sanctus Hieronymus, in terris constituti possunt orare pro ceteris, quando pro se adhuc debent esse solliciti, quanto magis post coronas, victorias, et triumphos? *Adversus Vigilant.*

ALII CONCEPTUS.

CIRCA FESTORUM OBSERVATIONEM. — Sanctus Bernardus ingeniose observat, quod Deus decem Decalogi praecepta condens, nulli alteri mysticum hoc verbum, *memento*, promissit, nisi huic tertio, in quo Sabbati sanctificationem hominibus sollicite praecipit. Consideremus, inquit, recordationem, quia ait, *memento*. In nullo aliorum praeceptorum Dominus hoc verbum *memento* usurpans, praeviderat humanae fragilitatis conditionem, et quantum in aliis diebus totius hebdomadae mandatorum sollicitudines memorias hominum occuparent, intelligentias excederent, et voluntates delectabiliter insisterent; ideo et animarum provideret ruinae, insulas redderet ante casum, *memento*, ait, ut diem Sabbati sanctifices: dicit enim in fronte hujus praecepti, *memento*. S. Bern. T. II. s. x, n. 1.

Adrichomius in descriptione Terrae Sanctae circa vocem Engaddi refert, in Aegypto quendam scaturire fontem, in quo Sanctissima Virgo, Herodis fugiens persecutionem, divinum suum lavit infantem, qui proinde Jesu fons communis nomine appellatur; eas aquas hortas quidam balsami, eidem fonti contiguas, irrigatur; quia vero aqua hinc horto illi irrigando non sufficit, ex vicino, quodam puteo, media rota a 4. bobus gyrata, hauritur aqua, quanta pro horto sufficit; idem vero auctor ad intentum nostrum subdit; Mirum dictu, verumtamen, a meridie Sabbati usque ad auroram diei Lunae, boves nullo verbera impelli possunt, ut in protrahenda aqua laborent; quod est fidei nostrae testimonium celebre. *Adricho. Voc. Eng.*

S. Bernardus verba illa, quae Christus paulo ante Apostolis suis dixerat, scilicet: *Vos ascendite, ego enim non ascendam ad diem festum istum*, considerans quaerit: Quid est, quod Salvator noster dicit; non ascendam, cum tamen paulo post ipse ascenderit? mox ex ore ipsiusmet Salvatoris respondet:

Ego non ascendam ad diem festum istum, scilicet ad ista festa mundana, vana, et temporalia. Alia sunt spiritualia festa, et ad illa ivit Christus in oculo; festa spiritualia sunt displicentia peccati, dolendo de peccato facto; similiter, gaudere de bono et Deo. S. Bern. to. IV, s. xxx.

Olim Manna in deserto quotidie Hebraeorum populo depluebat, solo die Sabbati excepto, et quidem, ut hoc die perfectius fieri possent, voluit Deus, ut praecedenti die duplicem sibi colligerent annonam. Die sexto collegerunt cibos duplices, quos si alius diebus congregassent, subito in se vermes scaturissent, hujus autem Divinae providentiae ratio haec unica fuit, *quia requies Domini sanctificata est Dominus*: pari quoque modo, si nos festa debite sanctificaverimus, justumque Dei cultum in iis exhiberemus Dominus, Manna gaudiorum et consolationum spiritualium nobis utique defuturum non esset: quia vero illa transgredimur, vermes, id est, inaeque conscientiae remores experimur, corda nostra corrodescentes. *Mansi, disc. IV, n. 8.*

Sanctus Paulus in 1. Ep. ad Corinth. his verbis exhortatus fuerat: *Pascha nostrum immolatus est Christus; itaque epulemur non in fermento veteri, neque in fermento malitiae et nequitiae, sed in azymis sinceritatis et veritatis.* (*Ibid. n. 9.*) Ex quo textu D. Chrysostomus deducit, quamvis animam fidelem quovis tempore suum posse celebrare Pascha; nam, ut idem Doctor observat, quando Apostolus haec scripsit, nec Pentecostes, nec Pascha erat, ac proinde indicat, non tempus, sed conscientiam mundam festum efficere, nihil enim aliud gignit, quam honorum operum conscientiam.

Salomon, ut Deus olim Diviti Patri ejus praedixerat, sumptuosissimum Jerosolymis templum erexit, ut ad illud ex omni parte concurrerent, quotquot veri Dei fidem et notitiam habebant, ibidemque per oblationes, sacrificia, et alios sacros ritus debitum Deo cultum in solemnitatibus, in ejus honorem instituit, exhiberent: et vero Jeroboam mox, ut decem tribuum Rex creatus fuit, in Samaria, nimirum in Dan et Bethel duo idola erexit, suosque subditos ad ea adoranda constringendo, populum a templo sancto Jerosolymitano diverfit. Omnia in figura contingebant; hoc enim est ipsomet sathanae artificium, quod, ut Christianos in diebus festorum sanctificatione ab obsequio

Deo debito sedeat, fisdem varia lascivorum objectorum, luctuorum secularium, spectaculorum profanorum, aliarumque vanitatum idola proponere soleat, ne Ecclesias adeant, neve ex statioibus, indulgentiis aliisque lucris spiritualibus, quae per horum dierum sanctificationem consequi possent, in animabus proficiant. *Ibid.* disc. vii, n. 3.

Deus olim per Malachiam Prophetam comminabatur, dicens: *Dispergam super cultum vestrum stercus solemnitatum vestrarum*: sed quo fine Spiritus Sanctus vili adeo loquendi phrasi hic utitur, ut festa non observata, sed profanata, turpis stercoris nomine appellet? scitisne causam? ideo nempe ita fecit, quia sicut ex omnibus sordibus, quae ex quibusvis domus alienigenis locis, vel ex plateis vicinis colliguntur, quaedam fit sterquilinum camelus, ita et daemon in magnum nostram perniciem, et probrum ex omnibus vitiis, lascivie, avaritie, vanitatum, luxuriam, inimicitiarum, aliorumque vitiorum immunditibus turpe quoddam congregat sterquilinum, quo festorum observantiam deficiat et coinquinat; vix enim ullus est vitii excessus, qui in sabetis illis diebus a demone colligi non possit *Ibid.* n. 6.

At dicit aliquis: domne Deus idem ipse erat, qui in Exodo, Levitico, et alibi, sacrificia, holocausta, victimas, oblationes, incensa, thymiama, festa, cunctasque alias solemnitates et ritus sacros, in honorem sui exhiberi preceperat? cum igitur Deus de seipso dicat: *Ego Dominus, et non motor*; qua ratione nunc rejicit, repellit, et abhorret, quodquid in divini cultus sui honorem antea preceperat? quo pacto dicere potuit: *Calendarum vestras, solemnitates vestras odit anima mea*, quando huc festa ejus erant, quae in suum obsequium celebrari jusserat? sed facilis est ad haec responsio; etenim verum quidem est, quod haec omnia festa ab eo ordinata fuerint, quodque populus ejus illa adimpleverit; at vero in honorem ejus idipsum non fecit; unde S. Hieronymus notat, quod non suas nominet festivitates; sed eorum, qui male his abstantur: ideoque Deus in illis solemnitatibus nihil suum cernebat; illa quidem solum quoad externam apparentiam ad se ordinata esse videbat; caeterum vero eadem ob fines et lucra sua temporalia celebrari non ignorabat. *Ibid.* disc. viii, n. 4.

CIRCA CULTUM SANCTORUM.— Jobi c. xxxiii,

20, describit Eliu hominem ad extrema redactum, cui nec panis sapiat, nec quidquam desiderabile hujus vitae. *Abominabilis est fit in vita sua panis, et anima illius cibus ante desiderabilis: tabesceat caro ejus, et ossa, quae tecta fuerant, nudabuntur.* Si ad extrema redigantur omnia, jamque desperent medici, adhuc est spes quaedam v. 23. *Si fuerit pro eo Angelus loquens.* Per hominem, cui abominabilis fit panis et cibus desiderabilis, intelligitur Catholicus, cui non amplius sapit panis animae, verbum Dei; non vult amplius audire conciones, nisi tales, ubi sit humanum illicium, doctae fabulae, copia verborum, acumen conceptuum; non autem, ubi veritates aeternae proponuntur simpliciter et apostolice; item si desipiat lectio librorum spiritualium, oratio, templi frequentatio, imo et cibus desiderabilis; Eucharistia. Cum ejusmodi homine sine dubio periculosum est; nulla medicina per os, per aures, per oculos, per cor potest introritari. Nihilominus si fuerit Angelus loquens una de millibus (sunt tot millia Angelorum ut pene superent omnes arenas, et guttas maris, et atomos aeris) *Miserabitur ejus* (Angelorum, et misericordiarum Pater) *et dicet* (ad advocatum) *libera eum, ut non decedat in corruptionem.* Quasi dicat: dono tibi talem miserabilem creaturam, erue ex manibus mortis, ex faucibus orei. Si unus Angelus tantum potest, quid facient novem, quid duodecim legiones? quid millia millium? omnes invocantur his diebus: Omnes Angeli, et Archangeli! omnes Sancti beatorum Spirituum Ordines! intelliguntur quoque nomine Angelorum, omnes animae Sanctorum, quia iis dicitur: *Erant sicut Angeli Dei*, Matth. xxii. 30. Praesertim viri apostolici: *He Angeli et veloces*, Iso. xlviii, 2. *Sacerdotes omnes* Malach. iii, 4. Si unus de millibus exorari se sinat, o quam bene tibi erit, ne peras. PHIL. HARTON. *Con. civ. Do. v. post Pav.*

S. Gennadium Episcopum a Sixto II. Pontifice in Gallias missum, pro infans moribundis protectione, cum aliis oculibus disputantem audiamus; ita scilicet Sancti miserorum patrocinia affectant. Jacet quidam adolescens prout moribundus in villa, Monasterio S. Salvatoris, in quo S. Gennadius coluntur reliquiae, propinqua: ac propterea a dieti Monasterii Religioso omnibus Sacramentis ad mortem munitus fuerat; cum ecce audiuntur eum demonibus pugnantium voces, dicentiumque: quid, maligni spiritus,

hic expectatis? noster hic est per Dei clementiam: nam de nostris regionibus huc peregrinus adventi, dignumque est, ut, quorum servus fuit corpore, ab ipsis sublevetur in aeterna requie: demonibus vero contradicentibus, homines, qui aderant, voces quidem audiebant, cum ecce adfuit continuo ad caput infirmi S. Gennadius, fugatisque demonibus, conversusque ad tres Episcopos, qui aderant, et inter quos cum demonibus fuerat altercatio, dixit: *Quid hic, Domini, expectatis?* responderunt, se esse dominos ipsius infirmi, Episcoposque Britanniae, venissequant, ut eum in aeternam requiam perducant. Tum Gennadius: *Bene fecistis, inquit, quod vestrorum curam habetis: hunc vero a meis Monachis Sacramentis munitum, mihi commisit meae tutela relinquite; dignum enim est, ut quem lactenus custodivi, ego ipse Domino Jesu offeram; atque his auditis recesserunt tres illi Praesules; moxque infirmus apertis oculis, quorum fuerant, quas audierunt voces, et Episcoporum nomina astantibus manifestavit, moxque iterum iis clausis expiravit. Erant autem Episcopi, Paulus Praesul Lernoensis, de quo 12 Martii, Machulus Alethensis, de quo 13 Novembr. et Sampson Dolensis: 28 Julii. Beata anima, quae patronos suos ita obtinuit obsequii, ut pro illa in articulo mortis juvanda fuerit inter patronos amica concertatio. *Ibid.**

Perisset Lot cum Sodomitis, nisi pro eo interessisset Abraham; cum enim Dei decretum percepisset, his se verbis interposuit: *Abiit a te, ut rem hanc facias, et occidas justum cum impio.* Quasi dicat: Domine, decet hoc misericordiam tuam, ut filius fratris mei, pro quo intercedo, pari calamitate involvatur? et fuit tam efficax oratio, ut dicat Scriptura Gen. xix, 29. *Cum subvertisset Dominus civitates regionis illius, recordatus Abraham, liberavit Lot de subvertione urbis.* Perisset Aaron propter vitulum fabricatum, nisi intervenisset Moyses. Perisset populus Israel a superbo Nicanore oppressus, qui urbem cinxerat, templo ruinam minatus fuerat, sacerdotibus necem, populoque vastationem intulerat, nisi Sancti intervenissent. Cum enim fortissimus Judas Machabeus sollicitus morore collaberetur, vidit in spiritu Oniam Sacerdotem, qui ante paucos dies vita excesserat, sibi aliquin amicissimum, supplices Deo manus tendentem pro populo. Post hunc vidit virum setate et gloria mirabilem, et

magni decoris habitudine: quem cum nosse cuperet, audiit: *Hic est frater amator, et populi Israel, hic est, qui multum orat pro populo, et universa sancta civitate, Hieremias Propheta Dei.* *Ib.*, § 3.

Sant Sancti stellis similes, majores et minores, uti S. Paulus I. Cor. xv, disputat. Sicut stellae influunt in corpora, ita Sancti, et in corpora, et in animam. Planetae certis membris communicant speciales operationes, quod ex Calendariis novimus; certi Sancti etiam praesunt certis affectionibus: capiti B. Virgo Lauretana, vel S. Cassiopea, oculis S. Lucia, dentibus Sanct. Apollonia; gutturi S. Blasius; manibus S. Gerebrenus, pectori S. Martyr Ignatius, pedibus S. Julianus, intestinis S. Erasmus. Non vult Deus operari in mundo, nisi mediis stellis; ita et gratias suas non vult concedere, nisi media Sanctorum intercessione. Meliori jure dicere possumus de Sanctis, quod Absalon dixit ad amicos evincendos Israelis: *Si non est aliquis constitutus a Rege in palatio, quem interponas, nullum bonum recipiendum a rege speres.* II. Reg. xv, 3, addo, nullum malum avertendum. *Ibid.*

Isaias cap. ii. Deum describens: *Erant iustitia cincturam lumborum ejus, et fides cingulum renam ejus.* Septuaginta, quorum versionem sequerebantur Apostoli, legunt: *Erant iusti cincturam lumborum ejus, fides cingulum renam ejus.* Quasi dicat: Cingent renes et lumbos Dei. Et quae ista loquendi forma? an lumbos Deus habet, et cingi se patitur? Mysterium! Iusti Deum cingunt et continent, ne contra nos justo in furore procedat. Ligavit illum Moyses adhuc in terra constitutus, cinctorio precum, ita ut Deus ligatum se agnosceret: *Dimitte me, ut irascatur furor meus contra eos, et deleam eos.* Exodi xxxii, 40. Dissolve me ligas, quibus me ligas, et non permittis, ut vindicem. Non dicit Deus: *Dimitte me, ut arripiam fulmina, ut extraham gladium, ut jaculer sagittas; sed, ut irascatur furor meus; quia oratio iusti non tantum Deo ligat manus, sed voluntatem, ut ne quidem exurgat ira, nisi Dei amicus non intercedat.* Sunt lumbi, locus voluptatum, juxta Philosophum: voluptas iustitiae est, ulcisci, hanc oratio iusti ligat. *Cont. iv, 3.* Sponsus caelestis labia sponsae comparat vitte coccoineae: *Sicut vitte coccoinea labia tua.* Ad quid coccoinea vitte? ut liget Deum, et ligatum ducat, quo vult. Labia iusti Dei manus ligant, ut non punire

queat, quod vidimus in Moysē. *Ibid.*, § 4.

Exodi xxv, 30. Præcepit Deus : *Pones super mensam panes propositionis in conspectu meo semper.* Duodecim panes illi, juxta Originem *Iomil.* xiii, in Levit, adumbrant duodecim Patriarchas, quorum memoriam Deus semper vult in sacris esse adytis, ut Deum propitium reddant. Multum enim valet eorum recordatio, qui jam e vivis excessere, et sunt quodammodo panis Dei. Et cur sub papæ representantur? communis hominis nutrimentum panis est, sine quo vivere non possumus. Nutriunt quidem alia, sed sine illis vivere possumus. Collige, quoniam non utilis modo, sed necessaria sit Sanctorum intercessio, quorum sola memoria representata est instar precum ad Deum fusarum. *Ibid.*, § 6.

MATH. II. Laudans Dominus S. Joannem Baptistam, inquit : *Athletus autem Joannis Baptiste regnum colorum vim patitur, et violenti regnum illud.* Quis celo vim inferre auit; an fabula hæc est, an parabola? veritatis ipsius est oraculum, et apertissima veritas. S. Joannes Chrysostomus *homil.* xxxviii, in Matth. quem refert S. Thom. Aquin. in Cætena, vim istam precibus Joannis Baptiste attribuit, postquam is carcere mortalitatis excessit. Preces enim Sanctorum, dum vivunt, Deum moleant, moventque: at vero, dum animam egerunt, trahunt, impellunt, et vim faciunt, vel invito; ergo a diebus Joannis regnum colorum vim patitur, et rapiunt illud violenti, si videlicet, qui precibus utuntur S. Joannis Baptiste, vel ejuscumque alterius, et per illius ossa ac cineres Deum obtestantur; non juxta phrasin Doctoris mellifini, per Sanctorum cineres et ossa orare, est, celum violente pulsare. Et hæc causa est ossium sanctorum relictorum, deo pro nobis aliquid melius providente, ut S. Paulus *Ihebr.* ii, 29. Distulit corporibus beatitudinem, ut Beati studio majori in nostrum bonum intenderent, cum adhuc cives nosri sint, et dimidiam sui partem hæc habeant. *Ib.*, § 7.

Distinguit Paulus inter Sanctos, et differentiam ait esse eandem, quæ inter stellas est; has scimus in quatuor magnitudines distinctas, stella differt a stella in claritate, sic et resurrectio mortuorum. At vero Christus Dominus indiscriminatim omnes beatos futuros asserit instar solis. Tunc *justi fulgebunt sicut sol in regno Patris eorum.* Matth. xiii, 43. Si omnes, ut sol, ergo stellæ non

erunt. Origenes *hom.* in cap. xiii. Matth. ait, Paulum locutum de Sanctis, dum adhuc in terris sunt, in ordine ad efficaciam precum, ita ut unus magis prosit, quam alter; at vero in regno Patris, etsi pari gloria præditi non sint, quilibet tamen eorum solem refert, quia unusquisque omnia hominibus bona procurare sufficit. *Ibid.*

Dicebat Dominus ad Abimelech de Abrahamo : *Orabit pro te, et vives.* Gen. xx. *Audit hæc Rex, et tulit oves, et boves, et serenos, et ancillas, et dedit Abraham.* *Ibid.*, v. 14, qui ex rebus valde locupletatus fuit. Sed quomobrem illa dedit? Respondet Abulensis: ut inclinaret Abraham ad rogandum pro se, dedit et munera. Cogitavit Numirum, quantum preces justorum apud Deum valeant, et quam facile iram illius mitigare queant. Pulchre, et apte in rem istam dixit Philo Judæus in lib. de migratione Abrahæ: revera fulcrum generis humani justus est, suas lotes communicans, et in publicum usum conferens. Idem quidquid apud seipsum non invenit, a Deo solo ditissimo postulat, ad ille, aperto coeli promptuario, nivis imbrisque in mare bona depulit assatim, et inde omnes terrarum lacumæ restagnant. Quid amplius dixit, vel expectari potuit? Profecto quisquis justus est, idem basis est, et columna mundi, et Atlas, qui, subjectis sanarum virtutum ac sanctitatis humeris, orbem terrarum exoptit, ac sustentat, suorumque meritum opulentia homines reliquos locupletat. Quod si ei desint, quæ in alios dispertiat, mox ad Deum confugit, atque ex illius copiosissimo aërio suis precibus tantum exobsecrat, quantum mundo beneficiis opprimendo sat esse possit. O potentiam justorum! O gratiam amicum Dei. *Didacus Nyssen.*, l. IX, de Abrahæ, c. vii.

Judicum c. iii, post commemoratas verbis bene paucis virtutes Othonielis, Judæi Hebræorum, sic finit narrationem Scriptor Sacer : *Quævit terra quadraginta annis, et mortuus est Othoniel filius Cenez.* Jud. iii. 11. Origenes *homil.* iii, in lib. Jud. ait : Vides, quam larga est divina clementia. Gelo anctis servierant filii Israel pro multorum delictis, quadraginta annis per unius justitiam in pace perdurant. Immensitatem bonitatis Dei indicari nemo potest, qui vel hoc secum reputet, quod pro unius Justo merito, quadraginta annorum tranquillitate felicitavit Israelitas, quos pro magnis plurimorum scelibus octenni tantum servitute plexerat.

Revertamur ad id, quod superior historia narrat: neque enim Origenes nos omnino dimisit. Mortuus est Othoniel, inquit Scriptura, ille, qui Salvatorem sui populi audire meruerat. De quo *ibid.* vers. 9, ista : *Clamaverunt ad Dominum, qui suscitavit eis Salvatorem, et liberavit eos, Othoniel videlicet filium Cenez.* Cum in ea legendo indicisset Origenes, aiebat : Itane vir sanctus, et Judex rectus, a visis decessit? itane fax illa tam flagrans et splendida extincta fuit? rem video periculosam, ingens populo discrimen imminet, incidetque rursus in manum suorum hostium, et ritque relapsio deterior, quam omnis anterior casus fuit. Defunctus est Othoniel, quia jam indignus erat populus, qui haberet talem judicem, inquit magnus Adamantius. Volebat Deus cadere populum, sed preces, et patrocinia Sancti Othonielis obstricta illi tenebant manus. Ut ergo libere castigare male meritos Israelitas posset, sustulit e medio Othonielem, facemque illam exsufflavit, et hoc primo supplicio ingratitude illius populi est ultus. Et satis experti sunt periculum, quod illis Origenes timuit, et quam gravis fuerit relapsus. Nam qui antea Chæsan Regi Mesopotamie servierant octo annis : *Servierunt post hæc Eglon Regi Moab decem, et octo annis* *ibid.* v. 14. Nunc arbitrari potestis, quam merito dixerit Philo : Revera fulcrum generis humani justus est, Atlas mundi est, eumque suis orationibus sustentat. *Ibid.*

Petrus Berchorius ex sententia Rabanij et astrologorum, affirmat tantam esse velocitatem motus, quo celum rotatur, ut nisi ei moras contrarius planetarum motus adferret, jam pridem mundi machinam totam solvisset. Celum movetur velocissime, inquit ille lib. V. Reductorii moral. cap. ii, v. 7, et ideo ne motus ejus velocitas mundi machinam dissiparet, voluit eum saturo motu planetarum retardare. Quid tam velox, tam rapidum, tam incitatum, quam ira et furor Dei? *Deus noster ignis consumens est.* *Ihebr.* xii, 29, ignis celerrimus, fulmen, quo nihil magis volvere, quod momento ferire simul, et conficere, in quæcumque incidit, potest? quis iræ illius impetum retardabit? Quis furoris celeritatem morabitur? Quis motum tam rapidi coeli moderabitur? Planetæ, viri sancti, amici Dei suis lacrymis, orationibus, patrocinis. Nisi ii sese irato Deo humiles, ac supplices, et lacrymis tantum, precibusque armati objecissent, dudum

forte mundus universus eversus dissipatusque fuisset. *Ibid.*

Res est omnibus cognita, quam sapiens fuerit inter Abderitas celeberrimus ille Philosophus Democritus. Vixit ille, quo tempore princeps medicina Hippocrates. Ex morbo ad insaniam quamdam, et vitæ extrema adductus Democritus, magnam attulit popularibus suis moerorem, qui pro oraculo, tantumque non pro deo quodam etiam illum habebant, ideo ad Hippocratem de medicinæ experientia notissimum currebant, obsecrabantque, ut tantum ejus municipem artis suæ industria sospicaret, servaretque. Ut vero ille se exorari pateretur, his verbis conveniendum putarunt : Adis, optime vir, curaturus virum insignem, non medicus, sed conditor; sacrationem tota Ionia nobis murum circumdabis. Sic in epist. Abderitarum ad Hippocratem in ejus operibus. Ubi verba horum postrema premitte, qui propugnaculo fortissimo se obmunitos putabant, dum unum Democritum modo sospitem concivem penes se haberent. Et satis experti sunt periculum, quod illis Origenes timuit, et quam gravis fuerit relapsus. Nam qui antea Chæsan Regi Mesopotamie servierant octo annis : *Servierunt post hæc Eglon Regi Moab decem, et octo annis* *ibid.* v. 14. Nunc arbitrari potestis, quam merito dixerit Philo : Revera fulcrum generis humani justus est, Atlas mundi est, eumque suis orationibus sustentat. *Ibid.*

A Divo Chrysostomo homines sancti dicuntur leones, qui talem metum afferant democibus, ut illorum presentiam tolerare non possint. Assuesce, ait, proinde, ut pavimenta domus a sanctis calcantur pedibus, et non calcabit daemon illic; nam ubi sanctum est unguentum, ibi suffocatur daemon. Reverentur diaboli Sanctorum vestigia, sicut leonum vulpes. Introducamus hos leones in domum, et omnes abigerunt bestias, non clamantibus, sed simpliciter loquentibus illis; si enim solum loquantur, devolant, Felix, qui horum leonum opera uti novit; Felix, qui illos sub tectum suum admittit, tutos scilicet ab hostium pessimorum insidiis futurus, donec talibus comitatur. *Ibid.* S. Chrys. ho. lxxxiii, in act.

Cum hostes nominis Dei miserentur Ezechie, velle se unam toti regno ipsius adferre vastitatem, et omnia diripere, quæcumque ad illum pertinerent, misit is Eliacim, et Sobnam scribam, et seniores de sacerdotibus apertos sacris ad Isaiam Prophetam etc. *Isai.* xxxvii, 2. Quo consilio hos sic indutos ablegavit ad Isaiam? Respondet eruditissimus Forerius : Deum propitium orabat, et eum, quem mediatorem, atque intercesso-

rem inter Deum et populum noverat, ad misericordiam movere volebat. Hoc amicorum Dei munus est proprium, ut Deum ad rependum in vagina gladium adducant, ut flagellum illi e manibus eximant, ut irati, et in vindictam parati impetum sistant. Al nonne sufficiebat Deus, inquit porro Fore-rinus? Dicere idem magnis vocibus Lutheri, et Calvinii, malorum ovorum mali pulli, si quem hodie sacco indutum ad aliquem sanctorum converti viderent, et adolomaniam, et insinuum Dei injuriam, sed injuria clamarent. Sufficiebat utique Deus, sed vult nobis innotescere, quantum gratia apud illum, quos habet amicos, valeant; propterea dispo-sit, facileque, et primo illos ademus, submittamusque sequestres, qui vultum ejus nihilum serent, et mitigent iram. *Idem*, § 2. *Dom. n. post. Pent.*

Peracuta est Cajetani observatio, quod Scriptura simul narrat, et Samuelis mortem, et Philistheorum congregationem adversus Sanlem; cum quibus cum infeliciter signa contulisset, miseram et profusam mortem cum ipse oppellit, tum filiis suis adduxit. *Samuel autem mortuus est, planxitque eum omnis Israel*, inquit Sacer Scriptor i. *Reg. XXVII, 3.* et *mox v. 4.* *congregati sunt Philistiini*: ubi Cajetani Commentarius sic habet: Commemoratur prius scripta mors Samuelis, ad manifestandum, tempore, quo Saul desertus fuit a Deo, fuisse etiam destitutum ope Samuelis, utpote mortui. Fuit ea commemoratione significatum, quantum possint justi: cum enim illi obsecrant Deum, et suas apud illum preces pro aliis interponunt, detinent iram Dei, ut ne effundatur in peccatores, qui, cum tali presidio nudantur, tunc reliquatur Deo locus, ut justitiam suam adversus eos exerat. De quo hæc Hieronymus Oculaster in e. *XXI. Exodi*: Ligatum habent Sancti Deum, ut non puniat, nisi permiserint ipsi. Expectat Dominus in celo Petri ligamina, et solutionem, neque eum in collis ligat, aut solvit, nisi quem Petrus in terra solverit, vel ligaverit. O insignem et grandem Sanctorum potestatem! O quantum valent justi, qui Deum pedes, manus-que velut obligatum habentes, videtur Deus nec persequi posse peccatorem, nec gladium adversus eum educere, pro quo se illi sanctorum quispiam objectat. *Ibid.*

Hujus rei quidpiam asseenti sunt etiam veteres Ethnici, qui laurum appingebant ei, quem diis charum significare volebant, cujus

rationem Richardus Brixianus talem tradit: quia loci, ubi lauri consite sunt, vel affluunt, incolmitatem præbere crediti sunt, vel quod, ubi lauri sunt, fulmina non jaculentur. Quod extra ietum fulminis sunt loca, que laurus inumbrat, experientia testis est, cum in eam arborem recipere se aves solent, quoties celum fulmina, aut tempestates minatur, quas pertimescunt. Prudenter ergo ab antiquis per lauros designati sunt divo-rum gratiosi, viri justi, apud quos paratum invenire possis semper patrocinii subsidium. Quæ enim tales lauri contra furoris Dei ful-gura, quales Sancti. *Ibid. Richardus Brixianus, comment. symb., l. I, V. Laurus.*

Simonie vitio pariter se obstrinxerunt Giezi, et Simon, a quo vitium hoc turpem suam nomenclaturam traxit, et ille quidem pro scelere sui merito egressus est leprosus, quasi mix 4. *Reg. v. 27.* eademque penam omnes illius posterij luerunt; hic vero nullas penas dedit. Certe Simonis erat in nova Lege deterius, quam Giezi in veteri, peccatum. Quid factum ergo, ut impunis evaderet, qui gra-vius deliquerat? Resp. Abulensis *Illud 4. Reg. ix. 47.* Non fuit aliquis, qui careret pro Giezi, ideo punivit illum, tamquam non habentem auxiliatorem. Simon autem Magnus oravit Apostolos, ut deprecarentur pro eo, *Act. viii. 24.* et sic ad eorum preces remis-sum est, et deluit de peccato suo. Ita bonum est, habere bonos, qui causas nostras apud tribunal Dei boni Patroni agant. *Ibid.*

SORTITIO, ET CULTUS MENSTRUUS SANCTORUM. — Neapoli septuagenarius senex postremas vite annos Sodalitio consecraverat, atque hos tantum se vixisse dicitabat, amissis reliquis nullo fracta. Hic moriens mandavit suis, ut Schedulas menstruas filo collectas, colloque suspensas, sepulture secum inferrent, testimonium pietatis. *Sodalit. Parthe-nos, l. I, c. vi, n. 5.*

Alter Alethi easdem in speciem monili contextas, sibi jussit collo circumdari, ut eos, seu ornatu, seu patrocinio:

Mortem contra audientior irel. Ibid.

In ea Brasilorum Sodalitate, quæ a Patri-bus Collegii Fluminis Januarii regitur, So-dalis quidam a vicinis hostibus occupatus, contracto vulneribus capite, et corpore can-cisso, pro mortuo fuerat relictus. Is, cum primum corpus sentiendi vires recepit, erexit frontem munens, S. Barnabe Apostoli, menstrui Patroni opem imploravit. Tum

vasto flumine se commisit, sensitque auxilium, quod postularat. Nam, et vitam polliceri, et animum addere, et quasi præsentem manu tantem adjuvare visus est Sanctus: ita incolumis evasit, et præter omnium expectationem, sanitatem quoque recuperavit. *Ib., n. 5.*

Quidam, quamvis omni vitiorum genere immersis, ad Patres tamen Societatis accessit, atque ab iis patronum aliquem in tali Scheda scriptum sibi dari petiit: datus est S. Hieronymus sorte eductus: sequenti nocte, cum se quieti dedisset, vidit sanctum senem illum truci vultu, ardentibus oculis, accensam digito sibi fornacem monstrare, atque horribili voce dicere: in hos, quam primum conjiciaris ignes, nisi aliam vivendi rationem instituas. Alius accepta Scheda, somno se dedit, sed a damone excitari se sensit, et per vim e lecto extrahi, et cum contra tam fœdum hostem nulla aptiora arma infelicis juveni suppeterent, quam maxima poterat vocis contentione, tutelarem sanctum appellabat; ecce ibi illico niveis indicta vestibus mulier, et demonem continens: An necis, quibus juvenis hic hodie præsidis sese firmaverit? non tulit longiore orationem fœdissimum mancipium, et in suas se tenebras coniecit: mulier ex oculis abiit. Vita emendate postea instituta est. *Ibid., n. 6.*

MICELLANEA.

QUALITAS. — Duplicis generis stelle sunt: alie enim datæ sunt, ut præsesent diei, et alie nocti. Sic ergo, et Sanctorum alii præ-sunt suis suffragiis, et auxiliis diei, id est, justis; alii nocti, id est, penitentibus, quibus penitentium exemplum, et firmamentum præ-bent. *Granat. in loc. com. tit. Sanctus.*

Orta olim seditione populi Israelitici, dixit Deus ad Moysen, et Aaron: Recedite de medio hujus multitudinis, etiam nunc delebo eos: quasi hoc facere prius non posset, quando illi duo viri Justi in medio rebellis Populi erant. *Idem. Nu. xvi. 45.*

Alexander Magnus, cum Darii uxor captiva salutasset honore exhibito Hephæstio-nem, et cognito errore pudiferet: Non er-rasti, inquit, et ipse Alexander est. *Plat. in Alex.*

Prudentius Romanum Antiochenum allo-quens sic canit:

Romane, Christi fortis assertor Dei,
Etingui oris organum fautor novo:
Largio comptum carmen infantissimo:
Fæe ut tearum mira laudum concinam:
Nam scia et ipse poves multos eloqui.

Et post medium:

Puerum poposcit carnifex, mater dedit,
Nec immorata est flentibus; tantum osculum
Impressit unum: Vale, ait, dulcissime,
Et cum beatus regna Christi intraveris,
Memento matris jam patronæ ex filio.

In libro Persephano.

SS. Cosmas et Damianus medici, cum gra-tis omnes curarent, aliquando S. Damianus coactus, et per Deum adjuratus a quodam quem curaverat, paululum aliquid accepit quod alias nunquam solebat; S. Cosmas, ubi id rescivit, tristis præcepit, ne corpus ejus una cum suo post amborum morem sepeli-retur. Eadem vero nocte apparuit Cosme Dominus, et Damianum purgavit: eum scilicet non mercedis gratia, sed per Dei nomen ad-juratum, munusculum suscepisse; post glo-riosam vero utriusque mortem, fideles gnari, quid in vivis Cosmas præcepisset, sed ignari celestis revelationis, dubitabant, quo loco eos sepelirent; cum esset camelus humana voce loentus ait: *Homines Dei, quam multa signa, et mirabilia per Sanctos Martyres Dei percipitis, non solum vos, sed et nos jumenta vestra! idcirco cum omnibus, et ego gratias agens adveni munitare vobis, ut non sepellantur corpora Sanctorum, sed in uno loco recondan-tur.* Tunc voci cameli obsecanti, ambos eodem tumulo sepelierunt. *Jo. Bapt. Signus de SS. Reliq., c. VIII.*

Corpus S. Thomæ ex India in civitatem Syriæ dictam Bissam, translatum est, in qua urbe ab ejus festo die per dies triginta nun-dine sunt: Ubi (sunt verba S. Martini) scanda-lum surgit in plebe, non musca apparet, non aqua sitienti deest: nam cum aliis die-bus plus quam centum pedum altitudine aqua ex puteis hauriatur, tunc paululum fo-dienti aqua erumpit. Post illos triginta dies iteram telonium datur, muscæ adsunt, aqua recedit; dehinc emissa divinitus pluvia ita omne atrium templi a sordibus mundat, ut putei eum locum nec fuisse calcatum. (S. Greg., *de glor. Mart., l. I, c. XXXII.*) Plures Scriptores referunt tempore Calixti II, anno 1120. Patriarcham Indiarum, Joannem no-mine, devotionis ergo Romam venisse, et in pleno Consistorio coram Pontifice, et Cardi-

nalibus aliis que Prælati asseruisse, S. Apostolum Thomam visibiliter annis singulis apparere, et manu propria populum communicare, presentando SS. Hostiam dignis, indignis præterendo. MARCHAND. *Horl. Past. se. IV. lect. VIII. prop. II.*

Miram est, quod et per vetustas Hispanie, et Germanie codicibus manu exaratis Ludovico de Angelis l. VI. de vita S. Augustini c. v. de Corde S. Augustini ad Sigebertum Lugdunensem Episcopum ab Angelo quondam delato, ac oculis eadem summis precibus supplicanti donato, in hunc modum exscriptis. Cum, jubente præximo Præsule Clerici pro gratiarum actione, *Te Deum laudamus*, inciperent, mira res! cum versiculum: *Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus Sabaoth* canerent, cor in crystallo se movere cepit, et quasi os ad laudem Dei aperuit; tamquam diceret: O SS. Trinitas, te dictando, predicando, scribendo, canendo laudarem, si in corpore meo viverem. Quo viso Clerus et populus Dei laudem clamaverunt, et B. Augustinum dignis precibus extulerunt, dicentes: *S. Augustine, laudes Ecclesie, ora pro nobis*. Singulis quoque annis in festo SS. Trinitatis cum Missa canitur, et cor supra altare ponitur, mox omnibus intentibus, se cor movere incipit, quasi piscis in aqua, et sic inolevit ex institutis Romanorum Pontificum, quod semper in festo ejus canitur Pro-fatio de SS. Trinitate. Idem confirmat Jordanus de Saxonia vir sanctitate, et doctrina insignis *scr. cccxix*. Secundum probatissimum virorum, ait, auctoritatem, in tota Ecclesia fide digna famatum est, quod cor istius Doctoris incluy in uno crystallo inclusum, quoties SS. Trinitas eorum eo nominabatur, vel liber de SS. Trinitate expandebatur, cor ipsius quasi vitaliter, et intellectualiter exillabat, ejus simile de nullo alio Sancto dicitur. Romensis ad id rem prorsus singularem. Notandum, inquit, ex historiis illustrioribus, ac veris, nunquam in Ecclesiam, ubi cor S. P. N. Augustini erat, ingressum fuisse hominem hæreticum, vel enim intus moriebatur, vel in limine cadebat; hæc de causa fingi solet Augustini cor in vase pulchro super altare, ante quod multi jaceant hæretici consternati, et emortui. Jo. Fen., d. vii. *Reliq.* l. II, p. 4, c. II, n. 1.

Idem Sanctus celesti voce Petri instar rogatus, cum amaret Deum, in hunc modum: *Augustine amas me?* respondit: *Domine, tu*

nostri, quia amo te: Age igitur, dic, quanto pere me ames. Subiecit Augustinus: *Siquidem, Domine, omnia corporis mei ossa ferrent lampades aureæ, et sanguis omnis meus in balsamum verteretur, utraque profunderem, ut que in tui solius honorum vitæ habecustum integre siverem conflagraret.*

S. Hieronymi corpus, cum Cyrillus Jerosolymitanus effoderet, repertum est illud in medio foveæ, tamquam in aere, pendulum, a nulla parte terram tangens, integrum, et incorruptum. JOAN. BAPT. *signus de SS. Rel. c. XII.*

P. Felix Reineccius inter alias prerogativas S. Francisci recenset: Primo, quod ad eam vite sanctitatem pervenerit, ut secundum multorum Doctorum opinionem, ad statum pervenerit, a quo ceciderat primus Patens Adam, et imperium obtinuerit omnium creaturarum. Secundo, quod vidit humanitatem Christi gloriosam, atque divinam essentiam. Tertio, quod possideat in celo primam, ac supremam Luciferi sedem, a qua ille cecidit, et eiecit est; ac per consequens gloriam illam, ac prerogativas, quas habiturus esset apostata ille Angelus, si stetit in gratia. Quarto, quod quotannis statuto die sui natalis, ad purgatorium descendens, animas Fratrum suorum Ordinum, videlicet trium, Minorum, Monialium, et Tertiariorum, et secundum aliquos etiam sanctorum devotorum illic reperitas secum ad gloriam beatorum deducit. Quinto, quod ejus sacrum corpus stet in sepulchro jam a quadragesimo annis, ac pluribus, erectum absque ullo sustentaculo, vividis oculis, et in celos elevatis, ejusque vulnera sanguinem vivum et recentem perenniter stillent. Sexto, quod signum crucis, quod erit in celo, quando Dominus ad judicandum venerit, adducet, et portabit vexillifer Christi S. Franciscus. Septimo, quod nunquam deficiet fratribus congrua sustentatio corporalis, ita ut si solum duo panes essent in mundo, unus esset Fratrum Minorum. *Bib. Papp. lib. II. de gratia.*

UTILITAS. — Festo S. Andreae die, ut habet Gregorius Tur. manna in modum farinae, vel oleum cum odore nectareo, e tumulo ejus exundat; per id tempus, que sit fertilitas anni futura, conjiciunt; si exiguum profluxerit, exiguum fructum proventuram sperant; si copiosum, fertilem ominantur. Perunt aliquot annis ita e tumulo oleum exundare, ut usque ad medium Basilicæ ri-

vus olei profluerit. S. GREG. *de glor. Mart. l. I. c. 24.*

Ingens terræ motus, et insectarum ædificiorum inde frequentes ruinae, mortesque plurimum Antiochiam universam, locaque circumjacentia metu compleverant. Vivebat tunc ad instar Angelæ carne vestiti Simeon Stylites: ad illum, ut miseriarum lumen unicum omnis conditionis homines tam ex Ecclesiasticis, quam ex laicis coarolant et columam corona cingunt, eumque, ut Numen iratum precibus suis placare dignetur, supplices rogant. Ille primo illos accensat, et calamitatis auctores, quam peccatis suis in caput suum accersierant: monet deinde, ut unanimi conspiratione ad precandum se prosternerent, aspersique lacrymis simul inclament: *Kyrie eleison*. Ipsemet in preces se dat, et aliquo spatio temporis elapso, vox e celo ad illum delabitur: de tot millibus hominum unus dumtaxat rusticani hominis, et ipse Simeonis preactionem flexisse Numinis iram, et exaudiri meruisse; jubet ergo queri rusticum illum, eumque in conspectu adductum in proprio nomine compellens, coram omnibus vite institutum et rationem aperiret, serio mandat, ille primo pudore cooperatus, cepit se excusare, ignorantiam suam obtendere, sese peccatis inquinatissimum profiteri: sed a S. Stylita compulsus, coactusque eloqui, dixit, se dies totos terram colere, et inde collectum lucellum in tres partes dividere, unam pauperibus erogare, alteram solvendis vestigialibus impendere, tertiam in victu quotidiano consumere; nulli unquam malum se imprecatum, sed singulis tantum boni desiderasse, quantum sibi. Excepta sunt hæc magno populi clamore et plausu, omnibus illum proprius intueri cupientibus, et aliis mediatorum suum appellantis, aliis cum lacrymis in ejus amplexum ruentibus, aliis denique illum tamquam celesti calcato Sanctis annumeratum venerantibus: solus ipse pudore perustus expedire se ex illo gratulantium coetu, et tenebras querere, ubi in abscondito cum Deo ageret, et amoris celestis sanguis affectionibus habebat laxaret impensus, et securus. *Pædagog. Christian. p. I. c. VI. n. 10.*

Civitas Segorha Sodomæ incendio propter orationem Lothi liberata est, quod in eam ad perfugium elagerit: Ecce enim, ait Angelus, in hoc suscepti preces tuas. *Gen. XIX. 24.*

Sed et Sodomis, deprecante pro ea Abra-

hamo, condonaturum se Dominus spondidit, si decem in ea justi invenirentur. *Gen. XVIII. 31.*

Filii Israel armati ascenderunt de Ægypto, et ossa Joseph secum portarunt, ut intelligeremus eos, qui ad promissam Patriam regni celestis pergunt, armari contra mundum, et demones debere; sed et ossa Joseph, id est, Sanctorum memoriam, et exempla secum portare, ut eorum virtute ad constantiam et patientiam duri itineris animentur. *Exod. XIII. 19.*

De Ecclesia dictum est a Salomone: Mille clypei pendent ex ea, et omnis armatura fortium. (*Cant. IV. 4.*) Quid autem isti clypei sunt aliud, quam exempla et virtutes Sanctorum, quibus nos in adversis movimus? recte enim dictum est ab antiquis: Facta precedentium pensemus, et gravia non sunt, que toleramus.

S. Gertrudis quondam a Christo intellexit, quod ii, qui se aliorum orationibus humiliter commendant, quasi quibusdam manibus ducentium subiecti, ac ex utraque parte vallati, sine omni errore ad Dominum recto tramite properant, alii interdum deviant. *Insign. Divin. l. IV. c. 1.*

Eadem divinitus cognovit, quod, dum aliquis lineam vite suæ eujusvis Sanctorum specialibus orationibus commendat, statim orationes illæ deferuntur ante tribunal Judicis, et ille Sanctus, cui committuntur, constituitur a Deo advocatus super eas, ut ex ipsis bona provideat sibi devotis temporibus opportuno. *Ibid. c. LXIII.*

S. Antonius cum quadam vice Paulum Eremitam visitasset, ejusque admirandam sanctitatem contemplatus esset, ad Monasterium rediens dixit: *Vae mihi peccatori, quia falsi Monachi nomen fero*. Vidi Eliam, vidi Joannem in deserto, et vero vidi Paulum in Paradiso. Idem magis dicere possumus, si Sanctorum vitam contemplerur: vidi Sanctos, sed ego non sum sanctus; ut olim S. Macarius Monachorum quorundam vita inspecta, dicebat: *Vidi Monachos et ego non sum Monachus*. S. HIERON. *in vit. Paul.*

Quod Jacobus Socero suo Laban dixit, hoc merito cuiusvis Clienti Sancti dicere queunt: Modicum habuisti ante, quam venire ad te, et nunc dives effectus es, henedixitque tibi Deus ad introitum meum. *Gen. XXX. 30.*

Dubitant nonnulli, meliorne sit modus

Deum per seipsum, an vero per Sanctos orandi; et resolvitur bene hæc questio a Jo. Andrea Coppensteinio dicente, optimum quidem esse, si uterque jungatur; si tamen quis seorsum spectetur, priorem quidem secundum se præstantiorem esse, cum sit Latrinæ actus, posteriorem tamen ob plures rationes saepe utiliozem esse posse. 1. Quia in eo major Dei veneratio reperitur, quo enim plures se coram Deo prosternunt, tanto major illi honor exurgit. 2. Etiam major in illo demissio exerceatur, dum homo orans indignum se agnoscit, qui sine mediatore Deum interpellat. 3. Major intervenit charitatis, tum erga Deum (quatenus plures ad ejus obsequium sollicitantur) tum erga proximum (dum causa ea datur bene agendi, et charitatem exercendi) significatio. 4. Articulæ de communionem Sanctorum, quam in Apostolico Symbolo profiteremur, repetita professio exerceatur, quæ utilitas hoc maxime tempore, quo hæreticæ dietam communionem tantopere impugnant, merito non parvi faciendæ est. *In appen. de cultu SS. p. 8.*

Cum ductus est in Ægyptum Joseph, benedixit Deus domui Ægyptii propter Joseph, et multiplicavit tam in ædibus, quam in agris; cunctam ejus substantiam. *GEN. XIX, 5.*

AUCTORES.

Hieremias Drexelius in Trismegisto L. H. Ludovici Granatensis in Sylva locorum communium. Verb. Sanctus.

Theophylus Bernardinus de præsidis religiosæ perseverantia l. VII.

Laurentius Beyerlink in Promptuario morali them. xi, in Festo omnium Sanctorum.

Petrus Sanchez in regno Dei part. VI, c. III.

Mathias Faber part. I, con. IV, v, vi, in Festo omnium Sanctorum. Et con. v, in Festo S. Martini. Item Fr. Rogat. con. v. Nicolaus Lancizius opusc. XI, c. XXVII.

Antonius Dauroultius in Catechismo historiali c. III, tit. XIV.

SCANDALUM

QUOAD ESSENTIAM.

DEFINITIO. — *Scandalum* (de quo hic sermo est) est dictum, vel factum minus rectum, quod ex se occasionem ruinæ præbet alteri. Unde Tertullianus ait: Scandalum non bonæ rei, sed malæ exemplum est, ædificandi ad delictum; nam bonæ res neminem scandalizant, nisi malam mentem, ex se enim, quod rectum est, potius instruit, et ducit proximum ad tutum viæ progrestum. S. Hieron. *apud Beyerlink. V. eodem.*

DIVISIO. — Dividitur 1. In *Scandalum datum et acceptum, seu actiorem et passivum. Illud est dictum, æd factum occasione ruinæ alteri præbens, ut supra dictum. Et hoc, juxta Theologos, semper est peccatum in eo, qui scandalizat, cum ipsum opus sit peccatum, vel speciem habens peccati; unde vitandum est, ne proximus ad idem pedem impingat, et labatur. Istud, seu passivum est, quod provenit ex bono alterius opere, aut saltem ex dicto, factore speciem boni habente, et hoc proprie in eo, qui scandalizatur, locum habet, estque pariter peccatum, si quis sine rationabili causa occasionem suam ruinæ accipiat. BEYERLINK. *Ibidem.**

Dividitur 2. In *scandalum per se, et per accidens. Illud committitur, quando directe intenditur ruina alterius, ut si adulter alienam sollicitet ad adulterium. Istud est, quando non quidem directe intenditur talis ruina, prævidetur tamen probabiliter sequutura, ut si eorum pusillus, quis peccet, vel die vitæ carnes comedat, dicendo, quod habeat veniam.*

S. SCRIPTURÆ.

QUALITAS. — Custodi me a laqueo, quem statuerunt mihi, et a scandalis operantium iniquitatem. *PS. CXL.*

Funes extenderant in laqueum; juxta iter scandalum posuerunt mihi. *PS. CXXX.*

FOGA. — Via iustorum absque offendiculo. *PRON. XV.*

Vade post me Satana; scandalum est mihi, quia non sapis ea, quæ Dei sunt, sed quæ hominum. *MATTH. C. XXVI.*

Studeo sine offendiculo conscientiam habere ad Deum, et homines semper. *ACTUARI, Ap. c. XXIV.*

DAMNUM. — Homo de Israel, quicumque

scandalum iniquitatis statuerit, contra faciem suam, ponam faciem meam super hominem illum, et faciam eum in exemplum, et proverbium, et disperdam eum de medio populi mei. *EXECH. C. XIV.*

Mittet Filius hominis Angelos suos, et colligent de Regno ejus omnia scandala, et eos, qui faciunt iniquitatem, et mittent eos in caminum ignis. *MATTH. XIII, 41.*

Qui autem scandalizaverit unum de pusillis istis, qui in me credunt, expedit ei, ut suspendatur mola asinaria in collo ejus, et demergatur in profundum maris. *MATTH. XIII, 6.*

Impossibile est, ut non veniant scandala; ve autem illi, per quem veniant scandala. *LUC. XVII.*

Scandalizastis plurimos, propter quod, et ego dedi vos contemptibiles omnibus populis. *MALACH. II, 8.*

Peccantes in fratres, et percutientes conscientiam eorum infirmam, in Christum peccatis. *I. Cor. VIII, 12.*

EX SS. PATRIBUS, ET DOCTORIBUS.

QUALITAS. — Calumniatores dicere possunt omnes iniquos, non solum, qui exteriora bona rapiunt, sed etiam qui malis suis moribus, et vitæ reprobiæ exemplo interna nostra dissipare contendunt; illi namque ea, quæ nobis extra sunt, invadere ambiunt; isti vero nos prædare querunt. Et tandem paulo post subjungit, inquit: Quantum morum vitæ a rerum distat substantia, tanto gravior calumniator est, qui male vivendo vim inferi nostris moribus, quam qui violenter opprimendo damna ingerit rebus; nihil iste de nostra sustentatione subtrahit, sed exempla nobis perditionis apponit. S. GREG. L. XXVI, *mor. c. X.*

Non omnium scandala æqua sunt lance pensanda, aliter namque accipienda sunt scandala pusillorum, et aliter Phariseorum, illorum quippe scandalum de ignorantia, istorum de malitia descendit; illi scandalizantur, quia veritatem nesciunt, isti quia oderunt. *BERNARD. de præcept. et disput.*

In quantum possumus sine peccato, vitare de proximorum scandalum debemus. Si autem de veritate scandalum oritur, utilius scandalum nasci permittitur, quam veritas relinquatur. *GREG. in Ezech.*

Constat, ubi veritas necessaria in causa non est, nec licite scandalum quodlibet posse

committi; nec juste præcipi, nec innoxie consentiri. *BERNARD. in Epist.*

NECESSITAS. — Sunt homines, qui putant, sibi in bene vivendo sufficere conscientiam, et non valde curant, quid de illis aliter existimetur, ignorant, quia cum homo viderit hominem bonæ conscientie negligentius viventem, ædificatur non ad ea, quæ perscrutatur, sed ad ea, quæ suspicatur: neque enim potest intrare in conscientiam tuam, quam videt Deus. Conscientia tua coram Deo est; conversatio tua coram fratre tuo, si de te ille aliquid mali suspicans, perturbatus ædificatur ad aliquid faciendum, quod te putat facere, dum sic vivis; quid prosit, quia venter conscientie tuæ hausit aquam puram, et ille de tua negligentia conversationem bibit turbatam? S. AUG. l. IX, c. IX.

Si etiam per se ipsas graves sunt delictorum nostrorum poenæ, ubi et istæ accedunt, scilicet exemplorum malorum, quando salvabimur? non enim putemus, nos excusationem habituros, si quando delictorum socios invenierimus; nam istud supplicium magis angebit. S. CHRYS. *hom. XXV, ad Rom.*

DAMNUM. — Peccata majorum, id est, Principum sæcularium, et Prælatorum Ecclesie, præcipue faciunt nomen Dei blasphemari, unde minores excusant se a peccatis suis propter peccata majorum. *BELLOV. apud Mansi tr. XXVII, dis. X, n. 9.*

Scire Prælati debent, quod, si perversa umquam perpetrat, tot mortibus digni sunt, quot ad subditos suos perditionis exempla mittunt. S. GREG. p. III, *post. cap. 1, ad mon. IX.*

Qui alios scandalizant, et impie conversantur, Deum, quantum in ipsis est, vilificare, et maculare feruntur; propter quod Deus per Ezechielem ait Judæis: *Cohmæculastis Nomen sanctum meum. Et iterum: Poluistis Nomen meum in gentibus. DIO. CAR. in c. 1, Petr. II.*

Si Dominus pretium sanguinis dedit in pretium redemptionis animarum, non tibi videtur graviorem sustinere ab eo persecutionem, qui suggestionem mala, exemplo pernicioso, scandali occasione avertit ab eo animas, quas redemit, quam ab illo, qui sanguinem suum fudit. S. BERN. *apud Mansi dis. XIII, n. 3.*

Si eripere pallium vel tunicam alicujus, malum est, uxorem vero pejus, et vitam deterius; quanto omnium horum pessimum est, ejus animam interficere, eam æternis

Deum per seipsum, an vero per Sanctos orandi; et resolvitur bene hæc questio a Jo. Andrea Coppensteinio dicente, optimum quidem esse, si uterque jungatur; si tamen quis seorsum spectetur, priorem quidem secundum se præstantiorem esse, cum sit Latrinæ actus, posteriorem tamen ob plures rationes saepe utiliozem esse posse. 1. Quia in eo major Dei veneratio reperitur, quo enim plures se coram Deo prosternunt, tanto major illi honor exurgit. 2. Etiam major in illo demissio exerceatur, dum homo orans indignum se agnoscit, qui sine mediatore Deum interpellat. 3. Major intervenit charitatis, tum erga Deum (quatenus plures ad ejus obsequium sollicitantur) tum erga proximum (dum causa ea datur bene agendi, et charitatem exercendi) significatio. 4. Articulæ de communionem Sanctorum, quam in Apostolico Symbolo profiteremur, repetita professio exerceatur, quæ utilitas hoc maxime tempore, quo hæreticæ dietam communionem tantopere impugnant, merito non parvi faciendæ est. In *appen. de cultu SS.* p. 8.

Cum ductus est in Ægyptum Joseph, benedixit Deus domui Ægyptii propter Joseph, et multiplicavit tam in ædibus, quam in agris; cunctam ejus substantiam. *GEN. XIX, 5.*

AUCTORES.

Hieremias Drexelius in Trismegisto L. H. Ludovici Granatensis in Sylva locorum communium. Verb. Sanctus.

Theophylus Bernardinus de præsidis religiosæ perseverantia l. VII.

Laurentius Beyerlink in Promptuario morali them. xi, in Festo omnium Sanctorum.

Petrus Sanchez in regno Dei part. VI, c. III.

Mathias Faber part. I, con. iv, v, vi, in Festo omnium Sanctorum. Et con. v, in Festo S. Martini. Item Fr. Rogat. con. v. Nicolaus Lancizius opusc. xi, c. XXVII.

Antonius Danroultius in Catechismo historiali c. III, tit. XIV.

SCANDALUM

QUOAD ESSENTIAM.

DEFINITIO. — *Scandalum* (de quo hic sermo est) est dictum, vel factum minus rectum, quod ex se occasionem ruinæ præbet alteri. Unde Tertullianus ait: Scandalum non bonæ rei, sed malæ exemplum est, ædificandi ad delictum; nam bonæ res neminem scandalizant, nisi malam mentem, ex se enim, quod rectum est, potius instruit, et ducit proximum ad tutum viæ progrestum. S. Hieron. *apud Beyerlink. V. eodem.*

DIVISIO. — Dividitur 1. In *Scandalum datum et acceptum, seu activum et passivum. Illud est dictum, vel factum occasione ruinæ alteri præbens, ut supra dictum. Et hoc, juxta Theologos, semper est peccatum in eo, qui scandalizat, cum ipsum opus sit peccatum, vel speciem habens peccati; unde vitandum est, ne proximus ad idem pedem impingat, et labatur. Istud, seu passivum est, quod provenit ex bono alterius opere, aut saltem ex dicto, factore speciem boni habente, et hoc proprie in eo, qui scandalizatur, locum habet, estque pariter peccatum, si quis sine rationabili causa occasionem suam ruinæ accipiat. BEYERLINK. *Ibidem.**

Dividitur 2. In *scandalum per se, et per accidens. Illud committitur, quando directe intenditur ruina alterius, ut si adulter alienam sollicitet ad adulterium. Istud est, quando non quidem directe intenditur talis ruina, prævidetur tamen probabiliter sequutura, ut si coram pusillis, quis peccet, vel die vitæ carnes comedat, dicendo, quod habeat veniam.*

S. SCRIPTURÆ.

QUALITAS. — Custodi me a laqueo, quem statuerunt mihi, et a scandalis operantium iniquitatem. *PS. CXL.*

Funes extenderant in laqueum; juxta iter scandalum posuerunt mihi. *PS. CXXX.*

FOGA. — Via iustorum absque offendiculo. *PRON. XV.*

Vade post me Satana; scandalum es mihi, quia non sapis ea, quæ Dei sunt, sed quæ hominum. *MATTH. C. XXVI.*

Studeo sine offendiculo conscientiam habere ad Deum, et homines semper. *ACTUANI, Ap. c. XXIV.*

DAMNUM. — Homo de Israel, quicumque

scandalum iniquitatis statuerit, contra faciem suam, ponam faciem meam super hominem illum, et faciam eum in exemplum, et proverbium, et disperdam eum de medio populi mei. *EXECH. C. XIV.*

Mittet Filius hominis Angelos suos, et colligent de Regno ejus omnia scandala, et eos, qui faciunt iniquitatem, et mittent eos in caminum ignis. *MATTH. XIII, 41.*

Qui autem scandalizaverit unum de pusillis istis, qui in me credunt, expedit ei, ut suspendatur mola asinaria in collo ejus, et demergatur in profundum maris. *MATTH. XIII, 6.*

Impossibile est, ut non veniant scandala; ve autem illi, per quem veniant scandala. *LUC. XVII.*

Scandalizastis plurimos, propter quod, et ego dedi vos contemptibiles omnibus populis. *MALACH. II, 8.*

Peccantes in fratres, et percutientes conscientiam eorum infirmam, in Christum peccatis. *I. Cor. VIII, 12.*

EX SS. PATRIBUS, ET DOCTORIBUS.

QUALITAS. — Calumniatores dicere possumus omnes iniquos, non solum, qui exteriora bona rapiunt, sed etiam qui malis suis moribus, et vitæ reprobiæ exemplo interna nostra dissipare contendunt; illi namque ea, quæ nobis extra sunt, invadere ambiunt; isti vero nos prædare querunt. Et tandem paulo post subjungit, inquit: Quantum morum vitæ a rerum distat substantia, tanto gravior calumniator est, qui male vivendo vim inferi nostris moribus, quam qui violenter opprimendo damna ingerit rebus; nihil iste de nostra sustentatione subtrahit, sed exempla nobis perditionis apponit. S. GREG. L. XXVI, *mor. c. X.*

Non omnium scandala æqua sunt lance pensanda, aliter namque accipienda sunt scandala pusillorum, et aliter Phariseorum, illorum quippe scandalum de ignorantia, istorum de malitia descendit; illi scandalizantur, quia veritatem nesciunt, isti quia oderunt. *BERNARD. de præcept. et disput.*

In quantum possumus sine peccato, vitare de proximorum scandalum debemus. Si autem de veritate scandalum oritur, utilius scandalum nasci permittitur, quam veritas relinquatur. *GREG. in Ezech.*

Constat, ubi veritas necessaria in causa non est, nec licite scandalum quodlibet posse

committi; nec juste præcipi, nec innoxie consentiri. *BERNARD. in Epist.*

NECESSITAS. — Sunt homines, qui putant, sibi in bene vivendo sufficere conscientiam, et non valde curant, quid de illis aliter existimetur, ignorant, quia cum homo viderit hominem bonæ conscientie negligentius viventem, ædificatur non ad ea, quæ perscrutatur, sed ad ea, quæ suspicatur: neque enim potest intrare in conscientiam tuam, quam videt Deus. Conscientia tua coram Deo est; conversatio tua coram fratre tuo, si de te ille aliquid mali suspicans, perturbatus ædificatur ad aliquid faciendum, quod te putat facere, dum sic vivis; quid prosit, quia venter conscientie tuæ hausit aquam puram, et ille de tua negligentia conversationem bibit turbatam? S. AUG. l. IX, c. IX.

Si etiam per se ipsas graves sunt delictorum nostrorum poenæ, ubi et istæ accedunt, scilicet exemplorum malorum, quando salvabimur? non enim putemus, nos excusationem habituros, si quando delictorum socios invenerimus; nam istud supplicium magis angebit. S. CHRYS. *hom. XXV, ad Rom.*

DAMNUM. — Peccata majorum, id est, Principum sæcularium, et Prælatorum Ecclesie, præcipue faciunt nomen Dei blasphemari, unde minores excusant se a peccatis suis propter peccata majorum. *BELLOY. apud Mansi tr. XXVII, dis. X, n. 9.*

Scire Prælati debent, quod, si perversa umquam perpetrat, tot mortibus digni sunt, quot ad subditos suos perditionis exempla mittunt. S. GREG. p. III, *post. cap. 1, ad mon. IX.*

Qui alios scandalizant, et impie conversantur, Deum, quantum in ipsis est, vilificare, et maculare feruntur; propter quod Deus per Ezechielem ait Judæis: *Cohibetis Nomen sanctum meum. Et iterum: Poluistis Nomen meum in gentibus. DIO. CAR. in c. 1, Petr. II.*

Si Dominus pretium sanguinis dedit in pretium redemptionis animarum, non tibi videtur graviorem sustinere ab eo persecutionem, qui suggestionem mala, exemplo pernicioso, scandali occasione avertit ab eo animas, quas redemit, quam ab illo, qui sanguinem suum fudit. S. BERN. *apud Mansi dis. XIII, n. 3.*

Si eripere pallium vel tunicam alicujus, malum est, uxorem vero pejus, et vitam deterius; quanto omnium horum pessimum est, ejus animam interficere, eam æternis

ignibus perpetuo torrendam adigere? *Vae qui decorat plebem Domini, sicut escam panis.* S. THOM. *Villa. ser. de S. Mic.*

Igitur, et tu quoque, si reliquis perditionis causa fueris, graviora patieris, quam qui per te subversi fuerint, neque enim peccare tantum in se perditionis habet quantum quod reliqui ad peccandum inducuntur. S. CHRYS. *hom. xxi. ad Rom.*

Nemini blanditur veritas, neminem patiat, nullum seducit, aperte denunciat; quoniam vae homini illi, per quem scandalum venit. BERN. *sup. cont. term. ix.*

EXEMPLA SACRA. LAMMAN

QUARTAS. — Origo primaria, seu primus scandalum inventor Lucifer fuit; qui pessimum hoc lolum primo in Paradiso celestis seminavit, et postea in terrestri, primum in natura Angelica, et postea in humana, qui terram stellarum partem seduxit, precipitavit, et ex firmamento aeterno extraxit, easque in lethales fecit degenerare cometas; quibus transactis ad Evam se contulit, eamque seduxit, etiamque mediante Adamum. Atque hanc ob causam Verbum incarnatum, quando Petrum redarguit, ab humanae Redemptionis calice bibendam eam retrahere volentem, Satanam nuncupavit dicens, *Vade post me Satana;* cujus hanc immediate subiunxit rationem; *Scandalum es mihi;* volens per hoc demonstrare, eos demones potius, quam homines appellandos esse, qui alisi praebent scandalum. MAXS. *disc. vii. n. 2.*

FECA. — Christus Matrem suam S. Josepho desponsari voluit, ne lapidaretur a Judaeis, ut adultera; sive ut omne arceret scandalum, quod alias Judaei ex ipsius nativitate concipere potissent. Idem quoque Redemptor noster ab omni erat tributi debito immunitus, utpote in cujus memoria scriptum erat: *Res Regum, et Dominus Dominantium,* et tamen S. Petrum sollicite ad mare dimisit, ut ex ore piscis monetam eraceret, qua pro se, et Petro tributum exolvere posset, idque, ut sapiens Magister noster ait: *Ut non scandalizemus eos;* ob eandem quoque rationem circumcidi, et infami filiorum Aëa signo notari voluit. S. HIER. *in cap. ii. Matth.*

S. Theodorus Studita videns, quod per pessimum Constantini VI. Imperatoris obscenitatis exemplum, quod legitimam conjugem suam a se repellendo edebat, multi quoque etiam in remotis provinciis similes

excessus committerent, repudiando a se uxores suas, aliasque juxta libidinem superadducendo, ne hoc venenum serperet ulterius, postquam illum acriter reprehendisset, contra ipsum in ejus presentia, et in conspectu omnium, excommunicationis fulminavit sententiam. BARO. *anno 795, n. 57.*

S. Bernardus de semetipso ait: Mori timeo, quoniam non sum paratus; malo tamen mori, et misericordiae Dei me committere, quia benignus et misericors est. At vero quamobrem Doctor hic mellifluus mori cupiebat magis quam vivere? num forte Ecclesiae aliqua haeresum, schismatis, vel persectionis imminet gravis tempestas? aut vero mortem desiderabat, ob habitus, et penose cujusdam infirmitatis, qua tenebatur, violentiam? aut vero, quam fieri poterat, effissime Deo uniri anhelabat? nihil horum. Sed audite verum hujus desiderii motivum, ipsismet mellifluis Doctoris ore expressum: *Malo mori, inquit, quam de mala mea conversatione alicui scandalum dare; et tamen non jam dico, anima ejus, sed corpus ipsius, vehementer extenuatum, utpote verum Spiritus Sancti sacramentum, ad integrum quendam mundum edificandum sufficiebat.* S. BERN. *c. xxxv. de int. dom.*

Eleazarus senex, ab amicis multisque aliis suasus, ut ad dandam Antiocho satisfactionem saltem simularet se vetitas in lege carnes manducare, intrepide respondit: *pre-nati se velle in infernum.* Cujus hanc subiunxit rationem: *Non enim aetati nostrae dignum est fingere, ut multi adolescentium arbitantes, Eleazarum nonaginta annorum transisse ad vitam alienigenarum, et ipsi propter meam simulationem, et propter medicum corruptibilibus vite tempus decipiantur.* Radice eorum fractiferorum horum gominum dignoscere cupitis? a puero optima conversationis actus, per nonaginta solidos annos vitam duxerat exemplarem, virtutemque solam colere diligerat; hic unius impulsus erat, qui eum ab omni etiam scandalum umbra avelebat, et absterrebat. (L. II. *Mac. c. vi.*) Cujus constantiam S. Cyprianus etiam veneratur discursu sequenti: *Non juvenibus tantum, sed et senibus congruit, fratrum imbecillitati consulere, ne senectus perire provocet juvenutem, ex qua debent omnia salutaria documenta procedere.* Maluit vitam suam tormentis obicere, quam cuiquam causa perditionis existere; et nos ubi nulla tormenta sunt, fluxibus solis nolimus salvan-

dos fratres antepone, nec contenti sumus sine illis cruciatibus tam nobis prodesse, quam ceteris, cum ille noluit vivere morturus. S. CYR. *in Gloss.*

Surius de S. Procopio Martyre refert, quod in persecutione Diocletiani manibus illius a Judice igniti carbones impositi fuerint, ut ab eorum ardore victus eodem super aram proiceret, atque hoc signo circumstantibus, se Deo sacrificare, declararet; at vero invictus Martyr manus potius sibi comburi permisit, quam ut tale circumstantibus praebere scandalum. (SURIUS, 8 *Jul.*) Similiter de S. Barlaam, qui utpote rusticus, vilibus quidem erat natalibus oriundus, sed per Martyrium valde illustris factus, referunt Annales Ecclesiastici, quod Pagani, posito super altare igne, manum dexteram incensis repletam violenter coegerint in altare excutere; ille vero manum in mediis carbonibus tenuit immobilem illamque potius conflagrari permisit, quam ut scandalum daret. Unde S. Basilus illum merito Deo dicere potuisse ait: *Tenuisti manum dexteram meam, et in voluntate tua deduxisti, et cum gloria suscepisti me.* BAR. *anno 304, n. 63.*

DANSCHE. — Supplicium, quo divina Justitia in Regem Achab animadvertit, severum quidem, et rigidum fuit, multo tamen atrocius fuit illud, quod de Jezabel conjuge ejus sumpsit; ille enim in bello infeliciter mortuus est, et modicum sanguinis sui partem canes lixerunt: septuaginta quoque capita totidem filiorum suorum, a Jehu, qui ei in Regno successit, praecisa post mortem ejus in aliquot copiosis missa fuerunt; Jezabel autem e fenestra precipitata, et totaliter, excepto cranio, pedibusque ac summis manibus, a canibus devorata fuit. (L. III. *Regum. c. xxii. et iv. Reg. c. ix. et xx.*) Abulensis causam examinans, cur haec majori cum rigore poenita fuerit, inquit: *Quanto peccata sunt majora, tanto gravior eis poena correspondet, et tamen caeteri de progenie Achab occidendi erant, et Jezabel peccaverat plus, quam omnes illi, ergo illi debebatur poena major, quam mors, et istud erat, quod proculcaretur ab equis, et laereretur a canibus. In alia vero questione difficultatem totaliter solvit, dicens: Ipsa incitabat Achab ad omne malum; erat enim calix aureus Babyloniae, qui illum inebriavit; qui nihil fere istorum fecisset, nisi Jezabel movisset eum.* ABUL. *q. xxxiv. in 4. Reg.*

De Heli, et filiis ejus praedixit Deus: *Facio*

verbum, quo loquacumque audierit, tinnit ante aures ejus. At vero cur, obsequo, divina Justitia indignata tot in hanc domum ire suae fulmina vibravit? Sacer Textus ait: *Erat ergo peccatum peccatum grande nimis coram Domino.* At vero in quoniam illud peccatum consistebat? num forte in eo, quod carnes sacrificatas sibi rapuerint? si ita est, peccatum hoc adeo grave esse non videtur, cum Deus per os Psalmistae dicat: *Nunquid manducabo carnes taurorum, aut sanguinem hircorum potabo?* Respondeo igitur: malitia peccati ipsorum non consistebat in eo, sed execratus excessus, quem Deus in illis execrabatur, scandalum publicum erat, quia retrahabant homines a Sacrificio Dei. Et ideo S. Gregorius ait: *Grande nimis peccatum esse cognoscitur, quod poenitentiae lacrymis non deletur.* Et paulo post ait: *Grande nimis peccatum erat coram Domino, quia ad peccandum alios pertrahabat.* S. GREG. *in lib. 1. Reg. c. ii.*

Simeon inter fratres suos solus a Josepho in carcere fuit retentus; quia, ut Dionysius Carthusianus ait, magis peccavit in Josepho sua crudelitate, et alios incitavit contra eundem. Dignum autem erat, ut plus castigaretur, qui reliquos animaret fratres ad tribulationes contra Josephum, quando eum occidere meditantur; et tandem, morte in servitute commutata, ipsum ut mancipium venderunt. DIOX. CARTU. *in c. xlii. Gen.*

Quisquis libros Regum strolcet, inveniet, nullum inter omnes Reges Israel atrocius fuisse a Deo castigatum, quam Jeroboam; saepe autem, dum fulminum, a divina Justitia in ipsum emissorum fit mentio, ratio illorum his verbis insinuat: *Quia peccare fecit Israel,* duos enim vitulos aureos a subditis suis adorandos erexit, unum in Bethel, in Dan vero alterum: duo autem vituli, ut Beliovacensis ait, duo exemplorum malorum genera significant, in Principibus, Magistratibus saecularibus etc. alterum in Prelatis, et personis Ecclesiasticis; hic est vitulus, quem posuit in Bethel, id est, in domo Dei, ad ruinam populi: vitulus in Dan, qui iudicium inter Prelatos, significat exemplum malum terrenorum Principum. BELIO. *p. 3. spec. mor. l. III. disc. xvii.*

Regina Vesthi, quia invitata a Rege ad convivium venire recusavit, hanc transgressionem tam gravem Concilium Regale iudicavit, ut decernere non dubitavit: *Non so-*

lum Regem lussit, sed et omnes populos et principes, qui sunt in cunctis provinciis Assueri; egreditur enim sermo Regine ad omnes mulieres, ut contemnunt viros suos, et dicant: Rex Assuerus iussit, ut Regina Vasthi intraret ad eum, et illa noluit; atque hoc exemplo omnes Principum conjuges Persarum, atque Medorum parvi pendunt imperia maritorum: unde Regis iusta est indignatio. Cujus historiae textus nostro in primis favel proposita, siquidem docet, quod vel unica anima, quantumvis Regis gloria sit sponsa, multisque cumulata meritis, si tamen forte malum aliquod præbuerit exemplum, principaliter autem, quando aliis tanquam exemplar prælocare debuisset, meretur ut repudietur, et aeterno exuatur Regno. ESTHER, 1, 17.

Bellovacensis narrat, quod Episcopi quidam itineri se accinxerint, ut Hereticis Albigensibus prædicando, eosdem ab erroribus et hæresibus suis dimoverent: adibant vero illos in fastu et pompa eorum, comitatum, aliarumque similitum vanitatum, unde heretici scandalizati dicebant: Ecce quomodo isti prædicant nobis Christum Dominum suum, equites peditem, divites pauperem, pomposi humilem. Et sic sine fructu de terra confusi recedere debuerunt. Supervenit igitur S. Dominicus, qui omnia ab Episcopis et Abbatibus data scandala restauravit, dum ad illos dislocatos venit, et nudis pedibus spinas calcavit, pauper, humilis, et cilicio vestitus, quo habitu illos compoexit, convicit, omnesque Deo lucratus fuit. BELLOVACAN. l. c.

Florentinus Presbyter, dum felicia instituti S. Benedicti auspiciis, cujus tunc prima jacebantur semina, tolerare non posset, furis stimulatus infernalibus, septem induxit mulieres, que nude in horto saltarent, monachorum illorum incolatui vicino; quare et Sanctus dictum subito deseruit locum, cui veluti triumphans illatus impius, solariorum domus sue ex improvisis oppressus fuit, atque ita in verticem ipsius iniquitatis ejus descendit. S. GREG. lib. 11, 2. Dial. c. VIII.

SIMILITUDINES.

QUALITAS. — Sicut majorem universaliter admirationem stuporemque causant eclipses lune et solis, quam aliorum inferiorum planetarum defectus; ita quoque si quis privata mala vita sua proximos suos scandalizet,

minus damnum causat, quam alius in dignitate constitutus. SALMOS, apud Masai, d. XII, n. 7.

Sicut in exercitu omni, ut experientia docet, oculus et cura in desolationem, et contritionem intenditur principaliter; ita quoque inimicus communis in bello isto, de quo scriptum est: *Militia est vita hominis super terram.* Ipse enim inimicus infernalis ad hoc præcipue conatur, ut illos vel maxime prævaricari faciat, qui auctoritate et sanctitate sunt eminentiores. *Ibid.* n. 8.

Sicut magna crudelitas est, affligere ingratos; sic magna perversitas, seducere simplices; nam de pusillis dicitur: Ne coram cæco ponas offendiculum. S. BONAV. *ibid.* disc. XXV, n. 8.

DAMNUM. — Sicut in navigatione exilis putatur error quem quis admisit e communi viatorum turba; gravissimum autem, et periculosissimum, qui perpetrat a nauclero; ita quoque in Reipublicæ gubernio, quando aliqua persona privata peccat, sibi ipsi præjudicat: qui autem gubernium tenet, habetque dirigit imperii, nocet omnibus delicto suo, siquidem ad omnes transfundit; et quandoque omnes malum ejus imprimuntur exemplum. *MAST.* d. XII, n. 7.

Sicut sol, quantumvis splendeat, non tamen consideratur singulariter; bene tamen, quando patitur; et iterum, sicut horologium, non quando fluens horas indicat, sed quando sistit, transeuntium in se oculos rapit; ita quoque, si quis superior malum dederit exemplum, omnes ipsum observant, murmurant, quodque pejus est, major subditorum pars idem sibi licitum esse, et imitari posse, arbitratur. *Ibid.*

Sicut si quod ædificium ætæritur, se ipso plerumque torquere facit mores vicinos, divellit, rumpitque pavimenta, æs, domosque contiguas; ita quoque scandalosus unicus non solus cadit et ruit, sed etiam alios cadere facit amicos, cognatos, socios, omnesque alios, ad quos malum ejus transmittitur exemplum: ideoque S. Thomas de Villanova nos adhortatur, dicens: Caveamus scandalum præbere pusillis, et dare illis occasionem ruinæ: sufficiant nobis peccata nostra, non simus apud Deum etiam alienorum peccatorum rei. S. THOM. *Villa ser. de S. Mic.*

Sicut Pharaon in extremam ruinam et desolationem populum Dei præcipitare decreverat, ideoque voluit, ut se occuparent in

operibus luti, et lateris; ast laboribus illis homines auctoritate pollentes præesse jussit; præposuit eis magistros operum; ita quoque Pharaon infernalis populum electum luxurie luto immergere volens, ordinat et disponit, ut malum sibi obtingat superiorum exemplum, et ducite Origene; Ideo præfecit eis Magistros operum, qui eos cogant disceere opera carnis. *MAST.* d. X, n. 7.

Sicut is, qui integram civitatem toxico molitur inficere, venenum suum fontibus injicit, qui postea aquam intoxicatam in omnes civitates partes derivent; scit enim, quod hoc pacto cum facilitate ad unumquemque insensibiliter dilatandum sit venenum. Eadem quoque astutia dæmon utitur, quando integrum quemdam populum, provinciam, vel regnum inficere intendit, tunc enim fontem principalem venenato toxico imbut, id est, efficit, ut Princeps, vel Rex publicum scandalum continuo præbeat, quo foreantur impii: similiter volens familiæ alicujus ruinam, caput domus invadit, illudque pessimis moribus vivere facit. Denique integræ alicujus Diocesis perditionem meditans, Episcopum depravat: *Pervertit pastorem, et dispergentur oves gregis.* *Ibid.* n. 1.

Sicut, dum in celo festinus aliquis cometa, vel alia infausta aeris impressio exoritur, universa terra exinde patitur; ita enim errantia sidera famem, strages, pestilentias, seditiones, terræ motus, et quævis alia ærumnarum genera committuntur; eodem modo, quando, qui imperio præsent, subditis scandalum præbent, Reipublicæ varia supplicia, et flagella, et damna imminet. *Ibid.* disc. IX, n. 6.

Sicut infœcunda arbor, si fuerit in vinea, dum fundit mortiferam subjectis vitibus umbram, inimica non sibi soli, sed etiam palmitibus fit fecundis; ita homo deses, ignavus, si presit populis, non sibi soli fit noxius, sed multis, dum sequentes se suo vitiat et perdit exemplo. S. CHRYS. *serm.* CXXIX.

SCANDALUM PASSIVUM VITANDUM. — Sicut fontes in hyeme calidiores propter circumstantes frigus redduntur, idem vero in estate propter circumstantem æstum frigus suum intendunt; ita nos virtutem et devotionem intendemus, quoties in medio malorum nos deprehenderimus. *PHILIP. Hartuck in Dom.* VI, post *Pos.* in *Conc. Civ.* § 15.

Sicut rose prope allium olent suavius, et lilia inter spinas speciosius albicant; ita nos

medias inter tentationes et scandala, amoenius florebitis, et germinabimus. *Ibid.*

Sicut nives in monte Ætna non absumentur a flammis, sed integræ perdurant; ita nos in maligno hujus mundi igne positi nives servare puritatem, illibatamque procurare innocentiam salagemus. *Ibid.*

Sicut ex boum cadaveribus apes enascuntur; ita ex visis aliorum sceleribus celestes enascuntur cogitationes, et melleæ ad Deum aspirationes evolvant. *Ibid.*

Sicut amara ex thymo dulcissimos legant favos apicula; ita et nos ex aliorum impietate suavissimum devotionis mel sugamus. *Ibid.*

MOTIVA.

Gravitas; quam bene ostendit Abulensis observans in Palestina molendina non per vim aque, ut usitatum est nobis, sed ab asino quodam, circumagitari consuevisse. Et ideo S. Mattheus, et S. Marcus saxum istud molam asinariam appellant; vel etiam ad devotandum saxi magnitudinem, quia nonnullæ mole parvæ sunt, que manibus circumaguntur; quas trahuntur ab asinis, inquit Abulensis, mole magnæ sunt, et hanc magnitudinem exprimere voluerunt; quia vero dicitur, *quod suspendatur mola in collo, et demergatur in mare,* voluit Christus tangere magnitudinem penne; in terra enim Chanaan sive Palestina, in qua Christus erat, consuetudo vigeat, pro maximis criminibus reos sic demergi; ideo per hoc significavit, quod poena, que datur scandalizantibus proximos, major est, quam maxima poenarum, que dantur hic pro criminibus, et ita eos terret. *Abulens. q.* XXXIV, in XVIII, *Matth.*

Fœditas; ob quam etiam Angeli detestantur hoc vitium, uti Salvator noster indicavit, dum, ubi comminatus est scandalum præbentibus commercium supplicium, immediate post Angelorum fecit mentionem, quod utique sine mysterio factum non est; quia quando malum exemplum proximis nostris præbemus, sumusque causa ruinæ animarum illorum, eodem tempore pariter Angelos offendimus, qui illarum custodia invigilant, qui proinde zelo extimulati, Divinæ Justitiæ gladium contra nos apprehendunt; ac proinde Christus ait: *Videte, ne contemnatu unum ex his pusillis meis; dico enim vobis, quia Angeli illorum in celis semper vident fa-*

ciem Patris mei, qui in caelis est; venit enim Filius hominis salvare, quod perierat: quibus verbis rationem assignat, cur nulli hominum præbendum sit scandalum, quia ipse nimirum de caelo descendit ad salvandas animas, quas scandalosus malo suo exemplo perdere studeat, ac proinde vult dicere: Angeli zelantes honorem meum, et sibi commissorum salutem, suo tempore rigorosum de illis supplicium sumere non intermitterent. Nam, ut S. Bernardus in quodam sermone ait, nil æque offensus, et ad indignationem provocat eos, quomodo scandala, si forte inventiantur in nobis.

ALERE FLAMMAM Insuperabilis; nam quando in Scriptura de aliis peccatis sermo est, ex modo, quo de illis loquitur, satis colligitur, quod eorum speret emendationem; unde et pro illis pietas coelestis imploratur. At vero de scandalosis loquitur tanquam de hominibus a Deo separatis, vel tanquam de membris a corpore præcis, unde hæc nulla spes vitæ reliqua esse poterit. S. BERN. ser. i. de S. Mich. Mansi di. viii. n. 4.

Prohibitis; nam, ut S. Hieronymus ait, prohibitis est malorum imitatio, et quarum virtutes assequi nequeas, certe imitatis vitia. Id quod etiam in naturalibus patet, si quidem mala herba, et locum naturaliter erescit; bonum vero eum industria, et cultura producere necessum est. Quæ proinde veritas nec ipsos etiam gentiles latere potuit, reliquos inter ita discurrere Seneca: Unum exemplum, aut luxuriæ, aut avaritiæ, multum mali facit; convictor delicatus paulatim enervat et emolfit; vicinus dives cupiditatem irritat; malignus comes quamvis candido et simplici rubiginem suam affricat. Ita qui-cunque se a cursu, qui facilius, et naturaliter præcipit, deorsumque trahit, in quo vitium denotatur, se abripi sinit. S. HIERON. ep. vii. ad Lasan.

Difficulus in reparando danno; non enim sic erit in nostra potestate corrigere, quos læsimus; qui enim scandalo obediunt, forte non obtemperabit consilio, et videbis fratrem in tuo exemplo labentem, nec succurrere poteris percontari. Unde in hoc quodammodo ab aliens peccatis magis formidandum est, quam a propriis, quia minus nostræ potestati subest eorum remedium et modus. S. THOM. Villan. in Fest. S. Mich.

MEDIA.

Christi Amor, uti S. Ambrosius suavit dicens: quantum valeat salus fratris, ex morte Christi cognoscitur. Itaque qui scit, quantum constet, confirmare illum debet, non scandalizare. Qui enim scandalizant proximum, in Christum peccant, quia Christi fabricam, pulo proximorum probitatem et salutem, quam Christus suo sanguine construxit, malo suo exemplo destruant et evertunt. S. AMB. opud Mansi di. xiii. 3.

Sua propria peccata considerare, uti Joan. Major sequenti exemplo docet: Factus est aliquando conventus in Scythiis, et loquebantur Patres de quodam fratre culpabili, Abbas autem Prior Iacobus. Postea vero surgens aggressus est, et tollens sæcenum implevit eum arena, et portabat eum in humeris suis, et mittens in sportella modica de eadem arena, portabat etiam ipsam ante se. Interrogatus autem a Patribus, quid hoc esset? Ille respondit: Sæcenus iste, qui multum habet arenae, mea peccata sunt, quoniam multa sunt, posui ea super dorsum meum, non doleam pro ipsis, et ploreum. Ista autem arena modica peccata sunt istius fratris, et sunt ante faciem meam, et in ipsis exerceo iudicans fratrem: quod non oportet ita fieri, sed mea magis peccata ante me debent esse, ut de ipsis cogitare, et rogare Deum, ut ignoret mihi. Audientes autem Patres dixerunt: Vere hæc est via salutis. *Conax. a Lapid. in Vit. PP. de verbis Se. libell. ix. n. 9.*

Multitiam hujus vitii ponderare; quam S. Augustinus sequentibus verbis depingit: Videte genus homicidii, fratres: homicida dicitur diabolus, non gladio armatus, non ferro acineticus ad hominem venit, verbum seminavit, et occidit. Noli ergo putare, te non esse homicidam, quando fratri tuo mala persuades; si fratri tuo mala persuades, occidis: quis enim nescit magis persuasiya esse exempla, quam verba? si quidem infallibilis est S. Leonis sententia dicentis: Validiora sunt exempla, quam verba. Quisquis scandalizat, mortem infert animæ proximi, sanguini injuriatur Redemptoris, quo anima illa tincta, et ablata erat. S. AUG. tr. xlii. in Jo.

ASCETICA.

In primis nosse debet Asceta, quomodo intelligenda sint verba illa Christi: *Si oculus tuus scandalizaverit te, erue eum, et projice abs te:* id quod S. Thomas Villan. explicat dicens: Non ad litteram suffodiendum oculum, aut præscindendam manum, vel pedem, intelligas; sed spirituales oculum, aut manum, aut pedem, id est, amicum, qui tibi pro oculo est in consilio, aut pro manu in auxilio, aut pro pede in lucro, etsi dexter sit, et ad bonum te inducit, si alias te in peccatum trahit, projice abs te, declina ab eo, fuge illius societatem. S. THOM. Villan. ser. de S. Mic.

Nosse debet, quod scandali malitia tanto gravior sit, quanto major est viri, qui scandalizat, auctoritas; si enim tam gravis est pena illius, qui pusillum unum scandalizaverit, quid erit de illis, quos Deus tanquam mundi læcem posuit super candelabra, ut omnibus læcerent? qui jam Episcopatus, dignitates et principatus obtinent, non ut populum ædificent exemplo et verbo, sed in scandalum sunt multorum, et in ruinam populi totius, videntis eorum potentiam, delicias, avaritiam, superbiam, qui ovibus sunt in scandalum. *(Ibid. Stella in xiii. Luc.)* Quod confirmans S. Isidorus: Roges, inquit, vitam subditorum facile exemplis suis vel ædificent, vel subvertunt, ideoque Principem non oportet delinquere, ne formam peccandi faciat peccati ejus impunite licentia; nam Rex, qui ruit in vitia, cito viam ostendit erroris, sicut legitur de Jeroboam: *Qui peccavit, et peccare fecit Israel;* illi namque adscribitur, quicquid exemplo ejus a subditis perpetratur. (S. ISIDOR. l. III. sent. 1.) Hinc etiam Innocentius III, in epistola quadam ait: Quanto Antiochena Ecclesia majori, Domino disponente, præminet dignitate, tanto vobis est sollicitus providendum, ne fieri contingat aliquid in eadem, quod alienus prævitalis exemplo mentes possit corrumpere subditorum; quia ea, que vident fieri a majoribus, facile solent trahere in exemplum. (ISIDOR. III. l. III. Regis XI, ep. XX.) Et merito, nam nemo, teste S. Gregorio, in Ecclesia magis nocet, quam qui perverse agens, nomen vel ordinem sanctitatis habet; delinquentem enim hunc redarguere nullus præsumit, et in exemplum culpa vehementer extenditur; quando

reverentia Ordinis peccator honoratur. S. GREG. past. part. III, c. 1.

Nosse debet fraudem dæmonis quoad hæc materiam; quam quidem optime detexit idem S. Gregorius dicens: Callidus serpens cum a bonorum cordibus repellere conspicit, per eos, qui ab illis valde diliguntur, et per eorumdem verba blandius loquitur, qui plus cæteris amantur, ut, dum vis amoris cor perforat, facile persuasionis ejus gladius ad intime rectitudinis munimina irumpat. *Ibidem, l. III, mor. VII.*

Nosse debet quomodo passivum scandalum vitare debeat; id quod Philippus Hartungo hunc in modum explicat: Babylonii, teste Andrea Tiraquello tom. iv. de Nobilitate c. xxxi, nullo tenebantur in urbe medico, sed infirmos in foro deponebant, ut de origine malorum pro cautela sua sani consulerent; neque fas erat cuiquam infirmum præterire silentio, quin diligenter exploraret, quo quisque laboraret ex morbo: itaque consulebat sanus ægroto, quamvis effugisset similem morbum aliquando ipse gessisset, aut alium effugisse sciret. Ecce præclarum medendi methodum, non a medicis, sed infirmis exquisitam! Morbi anime vitia sunt: qui superbia laborat, Luciferum consulat; qui iracundia foris, Cainum quærat; qui luxuria labescit, filium adeat prodigum; qui avaritia corripitur, Judam interroget. Ex præcipiti Luciferi casu, ex mortifero Caini terrore, ex prodigi sordibus, ex suspensi crepantisque Judæ spectaculo plus proficiet, quam ab humilis Lazaris, patientissimi Abelis, mundissimi Josephi, etc. exemplis. *Philipp. Hartung. in Dom. VI, post pasch. conc. civ. § 11.*

MISCELLANEA, ET CONCEPTUS PRÆDICABILES.

DANNUM. — S. Bruno Cartusianorum Patriarcha textum illum Apostoli, in quo Corinthiis persuadet, ut scandalosum illum incestuosum e medio societatis suæ auferant, et amoveant: *Et tollatur e medio vestrum, qui hoc opus fecit;* hunc, inquam, textum exponens, subjungit: Hunc, et omne malum tollite de medio vestrum; quasi dicere vellet, scandalum centrum esse, et omnis malitiae nidum. S. BRUNO, in 1. Cor. n. 9. v. 4.

Apostolus in c. v, epist. 1, ad Corinth. de scandalum tractans, ipsum fermentum assimilat

dicens: *Nescitis, quia modicum fermentum totam massam corrumpit?* et paulo post, eidem allusioni insistens, quod venenum annexum habeat, subnectit inquiriens: *fermentum malitiae, et nequitiae*. Quam pariter ob causam olim Deum zeveryissima inhiuisse arbitror, ne Israelitae quidquam fermenti in aedibus suis asservarent: *Non erit fermentum in domibus vestris, quicumque comederit fermentatum, peribit anima illa de Israel*. Sed quorsum, obsecro, cum tanto rigore mortis poena illi intuebatur, qui massam hanc domi suae asservaret? scilicet ut in eo disceremus, quod vel unius duritaxat scandalum, in fermento figuratum, sufficiens pestis sit, quae inficiat, mortisque mulcet omnes in tali familia degentes. Unde S. Thomas inquit: Sicut per modicum fermentum tota massa corrumpitur, ita per unam peccatorem tota societas inquinatur: in cuius confirmationem illum adducit Ecclesiastici textum: *Ab una scintilla augetur ignis, et ab uno doloso augetur sanguis*; et hoc quidem contingit, dum per peccatum unius alii provocantur, aequaliter ad peccandum. Quem pariter textum Dionysius Cartusianus exponens, sub titulo fermenti ad homines alludit scandalosus, dum ait: Sic unum peccatum, seu unus pestilens et perversus, totam massam, id est, vestram congregationem contaminat, inficit, et seducit, nisi auferatur. S. Thom. et Dion. *Con. in cit. loc.*

Consideratione dignus est motus, quo incarnata, et increata Sapientia in praedicta zizaniorum parabola loquitur, dicit enim, quod supremus Iudex Angelos suos in fine saeculorum velut totidem messores in Ecclesiam suam militantem missurus sit, ut in caeleste granariam frumentum congregent, zizaniam autem in ignem infernalem conjiciant: querendum enim hic venit, cur, ex quo per hanc malam herbam vel zizaniam, quaevis culpa, omnisque perversitas intelligitur, nulla fiat specialis peccati mentio, praeterquam scandalum? Dicit enim sacer Textus: *Sicut ergo colliguntur zizania, et igni comburantur, sic erit in consummatione saeculi; mittet filius hominis Angelos suos, et colligent de regno eius omnia scandala*; cur nullam facit mentionem de sacrilegiis, de apostasiis de haeresibus, de atheismo, de paganismis, de incestibus, de blasphemis, de simoniis, de homicidiis, de usuris etc. Cur sola scandala memorat? scilicet, quodam hujus sit mysterium? hoc nimirum, quia, cum ibi de igne infernali

agatur, nullum est peccatum, quod majorem enim illo igne relationem habeat, quam scandalum; hoc enim unica causa existit, cui Deus abyssis illius voragine aperuerit, etenim a principio quidem Creator totum universum produxit: *In principio creavit Deus caelum et terram*, sed sine inferno. Quando igitur justitia vindicativa ignem illum centro terrae in visceravit, ibidemque tenebriosum illum dilatavit carcerem? tunc videlicet, ut diximus, quando Draco infernalis tertiam naturae Angelicae partem scandalum suo in abyssum protraxit: *Michael et Angeli ejus praebantur cum Dracone, et Draco pugnat; et Angeli ejus, et non valuerunt, neque locus coram amplius inventus est in celo, et projectus est Draco ille magnus serpens antiquus, qui vocatur diabolus, et satanas*. Causa igitur, cur ipsi, et sequacibus eius barathrum apertum fuerit inferni, est haec, quis seduxit universum orbem, postquam seduxisset magnam ecclesiae curiae partem. *Mansi di. vii. n. 7.*

Queri non immerito potest, cur Adam, et Eva a Deo interrogati fuerint, serpens vero non item, et tamen hic instrumentum, et auctor omnis mali fuerat; quod dubium Procopius his verbis resolvit: *Mirabile videri iudicium! deceptos interrogat, deceptorem de se reddendam, sicuti primi parentes, sed ex abrupto maledictus, et condemnatus fuit, quia fecisti, hoc, maledictus eris*. Non enim opus est examine, aut processu ad condemnandum illos, qui scandalum praebent, nimis potens, et detestabile est scelus illorum, et quia in flagranti crimine deprehenduntur, tamquam atrocium delictorum rei, inauditi condemnantur. *Ibid. n. 8.*

D. Chrysologus de malitia scandalum scribens, alia hujus comminatae poenae mysteria in medium adducit; quare, inquit, non lapis, sed lapis molaris? quia lapis molaris dum trifidum terit, dum farinam fundit, a polline furfurum dum secerit, panem pie laborantibus subministrat. Bene ergo illi, qui eligit

minister scandalum magis esse, quam pacis, ad collum lapis alligatur molaris, ut hoc illum ad mortem trahat, quod illum trahere debisset ad vitam, quia sensus ad vitam datos, mortis convertit in scandalum, suadendo aliud videre, aliud audire, aliud sentire, aliud sapere, quam in Christo erat, quam erat in scientia salutari. Hinc angularem lapidem, hinc adjutorii lapidem, hinc lapidem sine manibus abscissum, quod est Christus, sic pusillorum circum, et traxit ad scandalum, ut non panem vitae, sed panem lacrymarum conficeret et doloris, sicut Propheta testatur dicens: *Qui manducatis panem doloris*. S. CHRYS. ser. XXVII.

Considerandum est, quod reus, qui saxo ad collum alligato in mari submergitur, non vitiosus ab oculis nostris subducatur, non vero item qui in publico foro iustitiae supplicio afficiuntur, hi enim, quia omnibus expositi sunt, in spectatoribus excitant compassionem, atque ad porrigendum pro anima illorum precum subsidium populum commovent, e contra vero qui in mare demergitur et profundatur, exosus declaratur omnibus, et indignus qui videatur, nedum adjuvetur. Hanc autem detestationem et abominatorem scandalosi poenae loco sustinebunt, quia exosi sunt Deo, hominibus, et multo magis Angelis. *Mansi di. iii. n. 4.*

Per experientiam videmus, quod si pes v. g. in offendiculum aliquod impingens, graviter laedatur, non ob id subito praescinditur, aut separatur a corpore, imo ad pedem curandum manus confestim accurrunt, oculus similiter ad qualitatem mali discernendam quoque verum vertitur; denique stomachus haud invitatus est ad sustinendam pro cura dietam; uno verbo invicem sollicita sunt membra; qui igitur tam Christus, quam Sanct. Paulus ad Galatas, nociva membra praescindi suadent, et a corpore praecipi, quod idem est, ac si dicerent, totaliter separetur scandalosus a communione, et consortio nostro, tamquam excommunicatus, et praesens? cur non potius ad correctionem admittitur, et per exhortationes ad sui emendationem promovetur et inducitur? Resp. prosequendo eandem similitudinem membri putridi corporis nostri, quamdiu enim spes est, ut sanari possit pars aliqua corporis infirma, toleratur in corpore, et ad illud curandum omnis generis remedia adhibentur; at vero quando evidens est periculum, ne ex eo totum corpus inficiatur, tunc

a corpore praescinditur, et in terra sepelitur: eodem modo de aliis peccatoribus, et vitiosis dici potest, quod ad faciendam poenitentiam magis sint dispositi, magisque emendationis capaces, et ideo sine perversitatis periculo cum illis, utpote spei salutis suae promittentibus, tute, et secure agere, et conversari possumus; at vero scandalosi sunt veluti membra putrida, quae sana corporis membra inficiunt et destruant, nec aliud superest pro illorum salute remedium, quam sectio; ac proinde bene S. Paulus ait: *Utinam abscindatur; et Salvator: Abscide, et projice*. *Ibid. n. 3.*

Manassi gravissimum coelitus inflictum supplicium Scripturae sacrae commemorant, qui ut l. II. Paralip. asserit, vitam suam in praedam dederat, abominatibus horrendis, ita ut non modo carnis desideria frana laxasset, sed insuper veri Dei cultum conculcasset, dicente Scriptura sacra: *Fecit malum coram Domino, juxta abominationes gentium*. Et paulo post idem sacer Textus astruit, quod populum seduxerit, ut eorundem gentium sectaretur abominationes; igitur Manasses seduxit populum. Et nihilominus si totam perecurrit Scripturam sacram, nusquam invenietis eum actu aliquo posito Israelcem ad idololatram instigasse; qualiter igitur eum seduxit? sufficisset equidem Spiritus S. dixisse, quod Rex idololatra erat; hoc enim sufficiebat ad inferendam hanc aliam consequentiam, scilicet quod populum seduxisset; quia, ut Sanct. Bernardus ait: Principis error multos involvit, et tantis obest, quantis praest; damnum quidem exile est, quando is, qui scandalum praebet, homo privatus est quia si quis de populo deviat, solus perit; Princeps iter faciens, numerosum post se comitatum trahit, et ideo, si extra vitae limites egrediator, per ejus sequelam omnes a recta semita deviant, et in praecipitia labuntur. Unde verissima est illa Magni Gregorii omnibus manifesta propositio dicentis: Cum pastor per abrupta graditur, consequens est, ut grex in praecipitium feratur. *Ibid. di. ii. n. 3.*

In Exodo incredibilis illa strages refertur, in qua Moyses ex instinctu divino aliquot Hebraei populi millia, quae sua ante vitulum aureum genua flexerant, peremit: cecideruntque in die illa quasi viginti tria millia hominum; et tamen numerus idololatrarum ad ejusdem tituli adorationem concurrentium utique longe major erat, qui salvus reman-

erat. Unde merito querendum venit, cur injuria divino cultui facta in minori injuriantium numero vindictam suam luat? Sed facilis est ad hoc responsio : quia Deus precipue illos punire voluit, qui idololatriam promoverant, illiusque auctores et capita fuerant, quia hi non solum propriarum culparum rei existunt, sed etiam omnium illorum exemplum ad alios transfunditur. Et ideo S. Isidorus Pelusiota ait : Cum omnes pene in deserto vitulum effecissent, quidam poenas dederunt, (hoc est fortasse, qui scelus auspicati erant) : quidam autem veniam consecuti sunt in nempe, qui per fraudem et imposturam illorum vestigiis institerant. Et enim illi aliqua ex parte excusabiles censeri debent, qui malo Principum et Prelatorum exemplo provocati erant, quia hoc illos inebant, illorumque scelus certo quodam modo canonizat. S. Isidor. *Pelus.* l. III, ep. c. lii.

Questio est, quae fuerit origo idololatriae, quae insatiabile inferi barathrum, daemones pro diis adorati faciendo, per tot saecula implevit? mirum antiquus serpens, considerans, homines ad delicias, voluptates, gulam, avaritiam, vindictas, et similia scelera vehementer esse propensos, deos advenit; hinc illorum appetitibus valde proportionatis, ut peccata praedicta per exemplum delictatis, quam venerabatur, non solum impunitate gauderent, verum juxta falsam illorum fidem, per imitationem meritum conciliarent; sic enim pro impudicis advenit impudicam deam Venerem; pro avaris Mercurium? pro vindicativis Martem, denique Bacchum pro epulonibus. *Mansi disc.* x, 1.

Considerabilis est quaedam S. Hieronymi super Daniælem scribentis ponderatio; ut enim statua illa antea adoralitios cultum reciperet, sequens emanavit edictum, ut scilicet Satrapae et Principes primi essent, qui coram illa genua sua flecterent; ait enim Sacer Textus : *Tunc congregati sunt Satrapae, Magistratus, et Judices, Duces, et Tyranni, ac Optimates, qui erant in potestatibus constituti, et universi Principes gentium, ut convenirent ad adorationem statuae; tametsi enim per quotidianam experientiam videamus, quod infima plebs, et fex hominum prima esse solet, quae matutino tempore surgens, ad satisfaciendum devotioni propriae Ecclesiam adeat; e contra vero Nobiles, et Principes ultimi esse consueverint; nihilominus Rex ille sapienti consilio statuit, ut Princi-*

pes primi essent, qui statuum illum adorarent; ejus rationem Sanctus Hieronymus indicat, dum ait : Principes congregantur ad adorandum, ut per Principes educantur et gentes. *Ibid.* n. 3.

Apud Jeremiam Deus introducit, in haec verba loquens : *Ecce ad te, mons pestifer, ait Dominus, qui corrupisti universam terram, et extendam manum meam super te, et dabo te in mortem combustionis.* Enim vero nullus est morbus, qui communiter in universum populum magis dilatetur, quam pestis, nulli saem parci sexui, conditioni, aut professioni personarum; at vero quando ipsos quoque Principes inficit, signum est, quod stragem quamdam faciet irremediabilem; utique oraculum Propheticum non sine misterio hanc adducit similitudinem, quia quando in Superioribus, et Magnatibus scandalum reperitur, subito omnes inde inficiuntur. (JEREM. 51.) Montes pestiferi, inquit Bellovacensis, sunt Majores, quorum corruptio derivatur in inferiores. Unde Principis alicujus scandalosis regimen, per Cathedram, e qua docetur, et leges promulgantur, denotatum, cathedram pestilentiae appellatur, de qua Psalmista ait : *Beatus vir, qui non abiit in consilio impiorum, et in via peccatorum non stetit, et in cathedra pestilentiae non sedit.* (Psal. 1.) Tunc autem, Hugo de S. Victore ait; recte cathedra pestilentiae fit, quando pravum opus in exemplum veniens plures corrumpit. *Beil.* p. 3, spec. l. III, dist. vii, p. 1.

SOCIETAS.

QUOD ESSENTIAM.

DEFINITIO. — Est duorum, pluriumque conjunctio, contracta ob commodiorem usum, et questum uberiorem. Sive est adunatio hominum ad aliquid perficiendum, ut S. Thomas definit. (S. Tho. in *opua. cum Reli. impugn.* v.) Unde Aristoteles ait : Sunt Societates omnes quaedam relut partes civilis societatis. Conveniunt enim homines emolumentum alicujus causa, et ut suppedient aliquod, quod ad vitam usum, cultumque pertinet. Putant aliqui Sociam a Sodali in hoc differre, quod socius proprie dicatur, qui in re seria, ac laboriosa juvat alterum; sodalis autem, qui in rebus levioribus, alteri societatem praestat. *Arist.* l. VIII, Eth. c. ix.

DIVISIO. — Dividitur in *bonam* et *malam*; illa est, quae inter bonos et virtuti deditos reperitur; ista, quae a malis et scleratis hominibus mala intentione contrahitur.

EX S. SCRIPTURA.

QUALITAS. — Omne animal diligit simile sibi : sic et omnis homo proximum sibi, omnis caro ad similem sibi conjungetur, et omnis homo simili sui sociabitur. *Ecc.* xviii, 19.

SOCIETATIS UTILITAS. — Melius est, duos esse simul, quam unum; habent enim emolumentum societatis suae : si unus ceciderit, ab altero fulcietur. Vae soli, quia cum ceciderit, non habet sublevantem se. Et si dormierint duo, lovebunt se mutuo, unus quomodo calcifiet? et si quispiam prevaluerit contra unum, duo resistunt. Funiculus triplex difficile rumpitur. *Ec.* iv, 9.

SOCIETAS BONA. — Elegi abjectus esse in domo Dei mei magis, quam habitare in tabernaculis peccatorum. *Ps.* lxxxiii. Quae participatio justitiae cum iniquitate? *II. Cor.* vi.

Fidelis Deus, per quem vocati estis in societatem Filii ejus Christi Domini nostri. *I. Cor.* i.

Cum sancto sanctus eris, et cum viro innocente innocens eris, et cum electo electus eris. *Ps.* xviii, 26.

Qui cum sapientibus graditur, sapiens erit : amicus stultorum similis efficitur. *Prov.* xiii, 20.

Cum viro sancto assiduus esto, quemcumque cognoveris observantem timorem Dei. *Ec.* xxxvii, 13.

Ego cum bonum, et quam jucundum, habitare fratres in unum. *Ps.* cxxxii, 1.

Ubi duo vel tres fuerint congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum. *MATTH.* xviii, 20.

Si videris sensatum, evigila ad eum, et gradus ostiorum illius exterae pes tuus. *Ec.* vi, xxvii.

Oculi mei ad fideles terrae, et sedeant mecum : ambulans in via immaculata mihi ministrabat. *Ps.* c, 6.

Ferrom ferro aculur, et homo exacuit faciem amici sui. *Prov.* xxvii, 17.

SOCIETAS MALA, EJUS FUGA ETC. — Qui tegerit piecem, inquinabitur ab ea : et qui communicaverit superbo, induet superbiam. *Ec.* xiii, 1.

Fili mi, si te lactaverint peccatores, ne acquiescas eis, ne ambules cum eis : prohibe pedem tuum a semitis eorum; pedes enim illorum ad malum currant. *Prov.* i, 18, et 15.

Discede ab iniquo, et deficient mala abs te. *Ec.* vii, 2.

Exit de illa populus meus, ut ne participes sitis delictorum ejus, et de plagis ejus non accipias. *Apoc.* xviii, 4.

Recedite, recedite, exite inde, pollutum nolite tangere, exite de medio ejus. *ISAIAE.* lvi, 11.

Recedite a tabernaculis hominum impiorum, et nolite tangere quae ad eos pertinent, ne involvami in peccatis eorum. *Nu.* xvi, 26.

Cum fatalis consilium non habeas; non enim poterit diligere, nisi quae eis placent. *Ec.* viii, 20.

Cave, ne unquam cum habitatoribus terrae ilius jungas amicitias, quae sint tibi in ruinam. *Exo.* xxxiv, 18.

Quis miscbitur incantatori a serpente percosso, et omnibus, qui appropiant bestiis? et sic qui comitatur cum viro iniquo, et obvolutus est in peccatis. *Ecc.* xii, 13.

Beatus vir, qui non abiit in consilio impiorum, et in via peccatorum non stetit, et in cathedra pestilentiae non sedit. *Psal.* i.

Denunciamus autem vobis, Fratres, in nomine Domini nostri Jesu Christi, ut substrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate. *II. Thes.* iii.

Non habitaveris cum viro furioso, ne forte discas semitas ejus, et sumas haqueos animae tuae. *Prov.* xii, 12.

SOCIETATIS MALE DAMNUM. — Commixti sunt inter gentes, et didicerunt opera eorum, et servierunt sculptilibus eorum, et factum est illis in scandalum. *Ps.* cv.

Fili abominacionum sunt filii peccatorum, et qui conversantur secus domos impiorum. *Ec.* xli, 8.

EX SS. PATRIBUS, ET DOCTORIBUS.

QUALITAS. — Inter bonos bonum esse, salutem habet, inter malos vero, etiam laudem : illud tanta felicitatis est, quanta etiam securitatis; hoc tanta virtutis, quantum difficultatis. Quale nempe est illud, tangere piecem, et non inquinari ab illa, in igne sine lesione versari. S. Bern. in *epist.*

Hoc unicuique proprium est, ut, qualis

erat. Unde merito querendum venit, cur injuria divino cultui facta in minori injuriantium numero vindictam suam luat? Sed facilis est ad hoc responsio : quia Deus precipue illos punire voluit, qui idololatriam promoverant, illiusque auctores et capita fuerant, quia hi non solum propriarum culparum rei existunt, sed etiam omnium illorum exemplum ad alios transfunditur. Et ideo S. Isidorus Pelusiota ait : Cum omnes pene in deserto vitulum effecissent, quidam poenas dederunt, (hoc est fortasse, qui scelus auspicati erant) : quidam autem veniam consecuti sunt in nempe, qui per fraudem et imposturam illorum vestigiis institerant. Et enim illi aliqua ex parte excusabiles censeri debent, qui malo Principum et Prelatorum exemplo provocati erant, quia hoc illos incantat, illorumque scelus certo quodam modo canonizat. S. Isidor. *Pelus.* l. III, ep. c. lii.

Questio est, quae fuerit origo idololatriae, quae insatiabile inferi barathrum, daemones pro diis adorari faciendo, per tot saecula implevit? mirum antiquis serpentes, considerans, homines ad delicias, voluptates, gulam, avaritiam, vindictas, et similia scelera vehementer esse propensos, deos adinventi; hisce illorum appetitibus valde proportionatis, ut peccata praedicta per exemplum delictatis, quam venerabatur, non solum impunitate gauderent, verum juxta falsam illorum fidem, per imitationem meritum conciliarent; sic enim pro impudicis advenit impudicam deam Venerem; pro avaris Mercurium? pro vindicativis Martem, denique Bacchum pro epulonibus. *Mansi disc.* x, 1.

Considerabilis est quaedam S. Hieronymi super Daniælem scribentis ponderatio; ut enim statua illa antea adoralitios cultum reciperet, sequens emanavit edictum, ut scilicet Satrapae et Principes primi essent, qui coram illa genua sua flecterent; ait enim Sacer Textus : *Tunc congregati sunt Satrapae, Magistratus, et Judices, Duces, et Tyranni, ac Optimates, qui erant in potestatibus constituti, et universi Principes gentium, ut convenirent ad adorationem statuæ; tametsi enim per quotidianam experientiam videamus, quod infima plebs, et fex hominum prima esse soleat, quæ matutino tempore surgens, ad satisfaciendum devotioni propriae Ecclesiam adeat; e contra vero Nobiles, et Principes ultimi esse consueverint : nihilominus Rex ille sapienti consilio statuit, ut Princi-*

pes primi essent, qui statuum illum adorarent; ejus rationem Sanctus Hieronymus indicat, dum ait : Principes congregantur ad adorandum, ut per Principes educantur et gentes. *Ibid.* n. 3.

Apud Jeremiam Deus introducit, in hæc verba loquens : *Ecce ad te, mons pestifer, ait Dominus, qui corrupisti universam terram, et extendam manum meam super te, et dabo te in mortem combustionis.* Enim vero nullus est morbus, qui communiter in universum populum magis dilatetur, quam pestis, nulli satim parci sexui, conditioni, aut professioni personarum; at vero quando ipsos quoque Principes inficit, signum est, quod stragem quamdam faciet irremediabilem; utique orientium Propheticum non sine misterio hanc adducit similitudinem, quia quando in Superioribus, et Magnatibus scandalum reperitur, subito omnes inde inficiuntur. (*JEREM.* 51.) Montes pestiferi, inquit Bellovacensis, sunt Majores, quorum corruptio derivatur in inferiores. Unde Principis alicujus scandalosum regimen, per Cathedralam, e qua docetur, et leges promulgantur, denotatum, cathedralam pestilentiae appellatur, de qua Psalmista ait : *Beatus vir, qui non abiit in consilio impiorum, et in via peccatorum non stetit, et in cathedra pestilentiae non sedit.* (*Psal.* 1.) Tunc autem, Hugo de S. Victore ait; recte cathedra pestilentiae fit, quando pravum opus in exemplum veniens plures corrumpit. *Beil.* p. 3, spec. l. III, dist. vii, P. 1.

SOCIETAS.

QUOD ESSENTIAM.

DEFINITIO. — Est duorum, pluriumque conjunctio, contracta ob commodiorem usum, et questum uberiorem. Sive est adunatio hominum ad aliquid perficiendum, ut S. Thomas definit. (*S. Tho. in opus. cum Reli. impugn. v.*) Unde Aristoteles ait : Sunt Societates omnes quaedam relut partes civilis societatis. Conveniunt enim homines emolumentum alicujus causa, et ut suppedient aliquod, quod ad vitam usum, cultumque pertinet. Putant aliqui Sociam a Sodali in hoc differre, quod socius proprie dicatur, qui in re seria, ac laboriosa juvat alterum; sodalis autem, qui in rebus levioribus, alteri societatem praestat. *Arist.* l. VIII, Eth. c. ix.

DIVISIO. — Dividitur in bonam et malam; illa est, quae inter bonos et virtuti deditos reperitur; ista, quae a malis et sceleratis hominibus mala intentione contrahitur.

EX S. SCRIPTURA.

QUALITAS. — Omne animal diligit simile sibi : sic et omnis homo proximum sibi, omnis caro ad similem sibi conjungetur, et omnis homo simili sui sociabitur. *Ecc.* xviii, 19.

SOCIETATIS UTILITAS. — Melius est, duos esse simul, quam unum; habent enim emolumentum societatis suae : si unus ceciderit, ab altero fulcietur. Vae soli, quia cum ceciderit, non habet sublevantem se. Et si dormierint duo, lovebunt se mutuo, unus quomodo calcifiet? et si quispiam prevaluerit contra unum, duo resistunt. Funiculus triplex difficile rumpitur. *Ec.* iv, 9.

SOCIETAS BONA. — Elegi abjectus esse in domo Dei mei magis, quam habitare in tabernaculis peccatorum. *Ps.* lxxxiii. Quae participatio justitiae cum iniquitate? *II. Cor.* vi.

Fidelis Deus, per quem vocati estis in societatem Filii ejus Christi Domini nostri. *I. Cor.* 1.

Cum sancto sanctus eris, et cum viro innocente innocens eris, et cum electo electus eris. *Ps.* xviii, 26.

Qui cum sapientibus graditur, sapiens erit : amicus stultorum similis efficitur. *Prov.* xiii, 20.

Cum viro sancto assiduus esto, quemcumque cognoveris observantem timorem Dei. *Ec.* xxxvii, 13.

Ego cum bonum, et quam jucundum, habitare fratres in unum. *Ps.* cxxxii, 1.

Ubi duo vel tres fuerint congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum. *MATTH.* xviii, 20.

Si videris sensatum, evigila ad eum, et gradus ostiorum illius exterae pes tuus. *Ec.* vi, xxvii.

Oculi mei ad fideles terrae, et sedeant mecum : ambulans in via immaculata mihi ministrabat. *Ps.* c, 6.

Ferrom ferro aculitur, et homo exacuit faciem amici sui. *Prov.* xxvii, 17.

SOCIETAS MALA, EJUS FUGA ETC. — Qui tegerit piecem, inquinabitur ab ea : et qui communicaverit superbo, induet superbiam. *Ec.* xiii, 1.

Fili mi, si te lactaverint peccatores, ne acquiescas eis, ne ambules cum eis : prohibe pedem tuum a semitis eorum; pedes enim illorum ad malum currant. *Prov.* i, 18, et 15.

Discede ab iniquo, et deficient mala abs te. *Ec.* vii, 2.

Exit de illa populus meus, ut ne participes sitis delictorum ejus, et de plagis ejus non accipiat. *Apoc.* xviii, 4.

Recedite, recedite, exite inde, pollutum nolite tangere, exite de medio ejus. *ISAIAE.* lvi, 11.

Recedite a tabernaculis hominum impiorum, et nolite tangere quae ad eos pertinent, ne involvami in peccatis eorum. *Nu.* xvi, 26.

Cum fatalis consilium non habeas; non enim poterit diligere, nisi quae eis placent. *Ec.* viii, 20.

Cave, ne unquam cum habitatoribus terrae ilius jungas amicitias, quae sint tibi in ruinam. *Exo.* xxxiv, 18.

Quis miscbitur incantatori a serpente percosso, et omnibus, qui appropiant bestiis? et sic qui comitatur cum viro iniquo, et obvolutus est in peccatis. *Ecc.* xii, 13.

Beatus vir, qui non abiit in consilio impiorum, et in via peccatorum non stetit, et in cathedra pestilentiae non sedit. *Psal.* 1.

Denunciamus autem vobis, Fratres, in nomine Domini nostri Jesu Christi, ut substrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate. *II. Thes.* iii.

Non habitaveris cum viro furioso, ne forte discas semitas ejus, et sumas haqueos animae tuae. *Prov.* xii.

SOCIETATIS MALE DAMNUM. — Commixti sunt inter gentes, et didicerunt opera eorum, et servierunt sculptilibus eorum, et factum est illis in scandalum. *Ps.* cv.

Filii abominacionum fiunt filii peccatorum, et qui conversantur secus domos impiorum. *Ec.* xli, 8.

EX SS. PATRIBUS, ET DOCTORIBUS.

QUALITAS. — Inter bonos bonum esse, salutem habet, inter malos vero, etiam laudem : illud tanta felicitatis est, quanta etiam securitatis; hoc tanta virtutis, quantum difficultatis. Quale nempe est illud, tangere piecem, et non inquinari ab illa, in igne sine lesione versari. S. Bern. *in epist.*

Hoc unicuique proprium est, ut, qualis

ipse fuerit, tales sibi conjungi et alios velit, ut diversitatem vite refugiet, atque hoc imitandum imprimat, quod amat. Nihilominus ab hac regula lubricam sanctus Bernardus excipit juventutem, severa disciplina, et magna indignam custodia: proindeque ait: sequatur conversationis electo, ut adjungatur probatissimis quibusque senioribus. In iis, qui cum juvenibus conversaturi sunt, eandem minime requirit aetatem et professionem, quin potius annos plures, auctoritatem, et prudentiam eminentiorem, cujus hanc assignat rationem: nam ut aequalium usus dulcior, ita senum tutor est, qui magisterio quodam edocti vite colorant mores adolescentium, et velut murice prohibitis inficiunt. Non nego equidem, juvenibus gravem, quandoque esse maturiorum conversationem; at oculus in id, non quod oblectat, sed quod utilitatem animarum affert, beneque mores promovet, conuertendus est. S. BERNARDUS. l. IV, Phares. xxii.

Inter profanos sanctus, inter obscenos mundus, pius inter impios, bonus inter malos, tanquam smaragdus in luto, tanquam margarita in arena est. Orig. in xxx. lib. Qui cum peioribus conversari appetit, satis se depravatum ostendit. HUGO. VITAE DE INSAE. noni. v.

Conversari sic debet Christi minister, ut ex moribus exterioribus compositiones interiores existuntur. PERRUS BLESSENSIS. opusc. IX.

Paucæ est societas, in qua non sint pravi homines inter bonos. BEAN. t. I, Jud.

NECESSITAS. — Qui prius fueras Canonicus Regularis, factus es Canonicus Insularis. Solitudinem Congregationi prelati, et Insulam Claustro, fecisti te anathema fratribus tuis, terram promissionis in Ægypto, pro Babylone Jerusalem, et celum deserti pro inferno. Quid tibi, et solitudini? Multos in discrimen animi solitudo dejecit. Erraverunt in solitudine quidam, et a serpentibus perierunt. GREG. in Regist.

Quam vera sit hæc sententia (væ soli etc.) ego novi, qui triginta annis, et eo amplius vices Episcopi in diversis provinciis, et diocesis habui. Qui in hoc articulo, quo Religiosi vel soli vadunt in viis, vel soli manent in curiis, horrenda mala, horrenda scandala, horrendaque pericula frequenter audi, que nunquam sustinuissem adjecto socio, vel fœcissent. THOMAS Cantip. l. II, apud l. § 2.

Voleam perperam agere, et desertam abundantiam habet, et nemo umbram, et silentium solitudo. Malum quippe, quod in me videt, nemo arguit. Ubi autem non timeatur reprehensor, securus accedit teutator, licentius perpetratur iniquitas. In conventu vero bona, si que facis, nemo prohibet; mala autem si facere vis, non licet, mox enim a pluribus comperitur, arguitur, emendatur. S. BEAN. apud Nissen. Phœnic. l. IV, 1.

Dicam, quod sentio, etsi invite ab improbis audiatur. Credo, solis, et sine socio foris ambulantis, mille infortunia, et plura, quam credi potest, sæpius occurrunt, in quibus nec opere, nec saltem animo offensus, si justas fratris socius affuisset. Con. tip. l. cit.

EQUITAS. — Tu autem, si in civitate aliquis sis habitaturus, de aere curiose inquis, an sit salubris, num temperatus, num siccus? de anima autem rationem initurus, non es sollicitus de eorum consuetudine, qui cum ea sunt congressuri, sed temere, et inconsiderate eam omnibus permittis? Die tu mihi, quomodo veniam assequeris, si eam sic negligis? CHRYS. in Ps. IV.

UTILITAS. — Ubi multi unus, et unus non solus, sed in pluribus, huc vite instituto quid est, quod jure æquiparari possit? quid beatius dici? Quid hac conjunctione, et unitate aptius excogitari? Quid elegantius fingi multa inter se morum animorumque contemperantione? Hic infirmo parata medicina, hic tristis sua habet solatia, hic rerum necessariorum ignarus magistros, hic debilis confortationem, hic tepidus calorem; et si quis cadat, plurimos, qui manum offerant, et erigant; et si stet, innumeros, qui confirmet vel sustentent, ne ruat. Hæc sunt Conobitice utilitates; solitaria autem conversatio incommoda illa, que toto hoc capite carptim perstrinximus. Hinc accipimus, quantum Patri Basilio Magno debeamus propterea, quod Monachos solitarios ad communem in sanctis Conventibus vitam adduxit, quos proinde a procellis periculis ten pestibus ereptos, in tranquillo tutissimoque portu constituit. S. BASIL. in Consti. XIX.

Udenam existimas eos, qui deserta incoluerunt, admirabiles et claros evadere? nonne quod strepitus, et fora fugiant? nonne quod longe a fumo negotiorum, que sunt in medio, se collocarint? eos ipse quoque

imitare, in media civitate solitudine persæquens. Quomodo hoc autem erit; si fugias improbos, si bonos sequaris; ita enim major percipies securitatem, quam qui in deserto habitat, non solum in iis, qui prostant. Si enim malos quidem fugias, bonos autem sequaris, utrinque et virtus augetur, et decrescet vitium. S. GREYS in Psal. IV.

Duplex affert lucrum, inquit S. Bernardus, societas bonorum: primum est, cognitio malorum ad evitandum; nam ubi plures virtuos simul congregati sunt, habentes plures spirituales oculos, plura vident, perspicacioresque sunt, atque amplius oculati ad evitandum mala; nam quod unus non cognoscit, alius intellexit, et cautius unus per alium incedere noscit. Virtuosa utens societate, diversa sibi potest promittere subsidia. Juvatur, inquit idem Sanctus, a sociis contra insurgentes tentationes, consilii, et exhortationibus sancti. S. BEAN. Sen. apud Massi di. XIV, n. 8.

Ubique inter admiranda opera, et reverenda secreta, Sancto Moysi individuum adheret Jesus; unde factum est, ut, qui fuerat socius conversationis, fieret successor potestatis. S. AMB. l. II, offic. c. xx.

Qui sancto viro adhaeret, ex ejus assiduitate visionis, usu locutionis, exemplo operis, accipit, ut accendatur in amorem veritatis, peccatorum suorum tenebras fuget, in desiderio lucis exardescat. S. GREG. ho. v. in hom.

SOCIETAS BONA. — Ad instructionem jungi bonis plurimum proficit, et ad probitatis testimonium. Ostendunt enim adolescentes, se imitatores esse, quibus adhæserint, et ea convalescit opinio, quod ab his vivendi acciperent similitudinem, cum quibus conversandi lauserint cupiditatem. S. AMB. l. I, offic. c. XLV.

Bonus sic malo connectitur, ut aut pares reddantur, aut cito ab invicem separentur; amicis enim pares aut querant, aut faciunt. S. CHRYS. sup. Mat.

Amabilis socius est omnibus officiosus, et nulli onerosus, quia devotus ad Deum, benignus ad proximum, sobrius ad mundum, Dominus servus, proximi socius, mundi dominus, superiora habet ad gaudium, æqualia ad consortium, inferiora ad servitium.

Melior est societas simplicis inter sapientes nutriti, quam prudentis cum peccatoribus educati. Dulcior est vita sapientis aspera in-

ter sapientes, quam dulcis inter insipientes. S. PETRUS CHRYSOL.

Sancta conversatio confundit inimicum, ædificat proximum, glorificat Deum. ISID. II, sol.

Conversatio bonæ viri cœlestia amat, terrona despiciat. S. GREG. in I. Reg.

SOCIETAS MALA. — Rerum natura est, ut, quoties bonus malo conjungitur, non ex bono malus melioratur, sed ex malo bonus contaminetur; diversitas enim rerum nunquam potest habere concordiam, et multos sollicitat felicitas nefanda. S. CHRYS. sup. Mat. Ante ignem consistens, etsi ferreus sis, aliquando dissolveris: proximo periculo diu tutus non eris. Per assiduitatem cito peccat homo. Sæpe familiaritas implicavit, sæpe occasionem peccandi dedit, sæpe, quod voluntas non potuit, assiduitas superavit. ISID. l. II, soliloq.

Melius est habere malorum odium, quam consortium. Sicut bona multa habet communis vita Sanctorum; sic plurima mala affert societas malorum. Ibid.

Agnosce, dilectissimi, et expavesce consortia eorum, qui salutem impediunt animarum. Horrendum peccatis sacrilegium, quod et ipsorum videtur excedere facinus, qui Domino majestatis manus sacrilegas injecerunt. S. BEAN. s. 1.

Gratulandum est, cum mali de Ecclesia separantur, ne columbas, ne oves Christi sava sua et venenata contagione prædentur. Coherere, et conjungi non potest amaritudo cum lumine, pluvia cum serenitate, pugna cum pace, cum fecunditate sterilitas, cum fontibus siccitas, cum tranquillitate tempestas. S. CYR. de simpl. Prælat.

Deplorandus ille status est, ubi jam non vitis excussio, sed auctoritas datur: nullum enim malum difficilius extinguitur, quam quod multitudinis consensu asseritur, et excussatione blanditur. S. CYR. in Ps. XLVIII.

Nec mirum est, si fragilis perversi socius perversus efficitur, cum in terra, et in cœlo perversa societas perversi satanae perversam fecerit tertiam partem stellarum, id est, Angelorum cœli, et misit eas in terram. Prima pars fuit, que divinae voluntati adhæsit; secunda, que vacillavit, sed laudem Deo conjuncta est; tertia vero, que ex seductione Luciferi perversi socii a Deo perversa fuit, et misit eas in terram. S. BEAN. Sen. v, in Domin. 3, Pent. n. 2.

Mala societas corruptionem seminat, ruinas ædificat, perditionem gaudet, interitum fovet, confusionem mercatur, criminationes exaggerat, et per infinita dedecora, simplices mentes involvit in perditionem. S. Cyr. de singul. Cler.

Mira res! tanta est malitia, quam docente diabolo quidam perversi discunt, ut nullas nequitias per eos in mundo demones operentur, quas operari quodammodo nequiverent per se ipsos, majoremque potestatem habent sancti viri super demones, quam super hos perversos homines. In hujus mysterium Dominus, convocatis duodecim discipulis suis, dedit eis potestatem spirituum immundorum, et ejecerit eos; et non dedit eis potestatem super homines malos. S. Beas. Sen. l. c.

Versari inter spinas, et minime lædi, divinæ potentia est, non virtutis tuae. S. Beas. s. 48. in Cant.

Vitæ usum cum improbis hominibus plane suillum agnoscentis sapientissimus per Moysen pedagogus, seniori populo porris vesci prohibuit, significans non oportere eos, qui Deum invocant, cum impuris versari hominibus. S. Cleem. Alex. l. III, c. xi, ped.

Societas mala res contagiosa August. l. II, Conf.

Corrumpunt bonos mores confabulationes pessimæ. Hier. ad Nep.

Societas malorum incorrigibilium fugienda est. Greg. in Ezech.

EXEMPLA CATHOLICA EXTERNA.

FUGA SOCIETATIS MALE. — Noe, cæteris omnibus dissolutam vitam agentibus, solus ipse arcam parabat, et in diluvio intrabat. Gen. vii.

Tobias Senior, cum irent omnes ad vitulos aureos, quos fecerat Jeroboam Rex Israel, solus ipse fugiebat consortia omnium, sed pergebat in Jerusalem ad templum Domini, et ibi adorabat Dominum Deum Israel. Tob. l.

Malthias ab Antiocho ad gentilissimum compulsus, dicebat: Etsi omnes Gentes Regi Antiocho obediunt, ut discedat unusquisque a servitute legis patrum suorum, et consentiat mandatis ejus, ego, et filii mei, et fratres mei obediemus legi patrum nostrorum. l. Mac. ii, 59.

Joseph Patriarcha tantopere exosus est malam societatem, ut ne mortuus quidem

inter Aegyptios morari voluerit, sed reliquias suas asportari jussit. Gen. l, 24.

De Job scribit Origenes, quod fuerit tamquam columba inter raptrices aquilas, tamquam agnus in medio luporum diripientium, tamquam stella in medio nubium teteriarum. Item justus inter injustos, inter profanos sanctus, inter obcenos mundus, pius inter impios, bonus inter malos, tamquam smaragdus in luto, tamquam margarita in arena. Cum ergo inter tales esset, non fuit talis, quales illi: cum inter impios esset, non declinavit ad impietatem: cum esset inter injustos, non est commistus eorum injustitiis, sed permansit in medio impiorum tamquam adamas immobilis, tamquam lucerna inextinguibilis, tamquam lumen, quod immutatur, tamquam radius, qui non occidit. Sic etiam nos oportet esse, o amici, ut fulgescamus tamquam luminaria cæli in mundo, verbum vite continentes in diem Christi. Origen. in lib. Job.

De S. Joanne Baptista canit Ecclesia:

Antra deserti teneris sub annis,
Civium turmas fugiens, petisti.
Ne lævi posses maculare vitam
Crimine lingua.

In offic. diei.

Arsenius interrogatus, cur tantopere hominum consortium fugeret, non posse se cum Deo simul, et hominibus vivere, respondit, Vita PP.

De Christo Isaias Abbas dixit: Nec Dominus Jesus prius ascendit in Græcum, quam Judam expulisset e medio discipulorum.

De Christo Isaias Abbas dixit: Nec Dominus Jesus prius ascendit in Græcum, quam Judam expulisset e medio discipulorum. In Collegio Apostolico Christus suam fundaverat Ecclesiam sponsam, quam acquisivit Sanguine suo, volebat itaque Redemptor Judam post mortem suam reliquos inter memorati discipulos, providens, illos ex hujusmodi commercio, contaminationis incursum periculum, siquidem modicum fermentum totam massam corrumpit. (Isai, Ab. cr. XIII.) Hinc et S. Leo, postquam, inquit, Judas persuasus a diabolo, discessit a Christo, seque a corpore Apostolicæ unitatis abscedit, nullo Dominus pavore turbatus, sed de sola redimendorum salute sollicitus, omne temporis spatium quod a persequentium vacabat ingressu, mysticis sermonibus, sacratæque doctrine, sicut Joannis Evangelio declaratur, impendit, elevans ad cælum oculos, et pro universa Ecclesia supplicans Patri. Notat autem Sanctus, Christum non ante pro

sua Patrem exorasse Ecclesia, nisi separato prius traditore. Quia nimirum, sicuti (juxta tritum proverbium) unicus peccator pessundat navigium, ita prævidebat Christus, uti cõscelerato et traditore Juda inter Apostolos reliquos permanente, mysticam suam posse periclitari navim. Noverat perfectissime Verbum incarnatum, quantum Ecclesiæ triumphanti damnus solus intulerat Lucifer, tertiam ex firmamento secum in abyssum trahens stellarum partem, quo exterminato, inquit S. Joannes, *audivi vocem magnam de cælo dicentem, nunc facta est salus, et virtus, et regnum Dei nostri, et potestas Christi ejus, quia projectus est accusator fratrum nostrorum.* Paulo ante præmiserat, *dicens: Angeli ejus, præliabantur cum dracone, et draco pugnavat, et Angeli ejus, et non prævaluerunt, neque locus inventus est eorum amplius, et projectus est draco ille magnus, serpens antiquus, qui vocatur diabolus, et satanas.* S. Leo s. vii, de Pass.

S. Joannes Apostolus, teste D. Irenæo domum quamdam ingressus, ubi ex improviso Cerinthum reperit hæreticum, sine mora inde prosiliit, clamans, et vociferans: *Recedite, profugite, timeo namque loci hujus exterminium, vel ob unius impij istius presentiam.* S. Iren. l. III, adv. Hær. c. viii.

S. David de seipso fatetur: *Quoniam misericordia tua ante oculos meos est, et complacui in veritate tua: ideo non sedi cum concilio convitiis, et cum iniqua gerentibus non introibo: odivi Ecclesiam malignantium, et cum impijs non sedabo.* Psal. xxv.

B. Egilius interrogatus, an quis in sæculo Dei gratiam, et salutem assequi posset, respondit: *Potest utique, ego tamen malo vel unicum gratiæ gradum in Religione, quam decem in mundo; illa namque gratia facilius crescit et conservatur, siquidem Religio a malis divinis gratiæ oppositis conversationibus et exemplis sequestrat, plurimamque in spiritualibus subministrat opem, sæculum autem bene operantibus mille inferi præjudicia.* Maxs. d. xii, n. 7.

Polycarpus discipulus Joannis Apostoli Martioni hæretico forte occurrens, cum ab eo, an se agnosceret, interrogaretur, respondisse dicitur: *Agnosco, agnosco diaboli primogenitum.* Itaque docet haud molliter cum hujusmodi hominibus loquendum esse, si quando loqui, necesse fuerit. Car enim dissimulemus eosdem nos habere inimicos,

quos Dei esse noverimus, tanto majore odio dignos, quanto dolosius catholicæ insidiantur veritati. MARULL. l. III.

Antonium Abbatem Alexandrinum dicere solitum ferunt, non expedire Christi servis, eorum qui sæculo serviant domos frequentare, aut consuetudine uti; sicuti enim pisces de aqua eductos continuo languescere et emori solere, sic Monachum extra cœnobii septa vagantem, si quicquam confabulationi vacaverit alienorum, ad cordis tepiditatem redigi, et circa spiritualia excrecenda efflicti tardiorum. Idem ib.

DAMNA MALE SOCIETATIS. — Refert Petrus Alphonsus, quod duo Clerici euntes per quamdam civitatem, in quadam taberna audierunt dulcissimos cantus, et accedentes invitati per residentes, ita dixit unus alteri: *Dixit sapiens, quod non est transcendendum per sedes gentis iniquæ, sed fugienda sunt, et ideo nullo modo intrabo.* Alter vero lætus ex dulcedine cantus et avilitate potus, intravit ad eos, altero recedente. Dum ergo ibi frequenter lætitia, subito venit Rector civitatis, et cepit eos omnes eo quod alibi fecissent homicidium. Et cum omnes fuissent adjudicati suspendio, et Clericus una cum eis, dum esset in morte, cepit dicere intra se: *Nunc cognosco, et experimento percipio, quod malum est cum malis se associare; vestem suam, quando potest, non lavare; panum pretiosissimum in manibus mali sartoris ponere; vos balsamo plenum in latrinam projicere; sed quia tarde dolui, justum est, ut sim damnatus.* Sæc. Ex. S. V. Soc. ex. iii.

D. Petrus, quando gloriosissimam emisit Divinitatis Christi confessionem, quando ferventissimi amoris adactus incendiis, ad mortem, et quæcumque alia pro Magistro toleranda sese obtulit supplicia, in Christi, et Apostolorum degebat societate: *Cum sancto sanctus eris, et cum viro innocente innocens eris.* At perjurus inter reprobos et sacrilegos Caiaphæ ministros, *sedebat cum matris.* Ecce vobis infallibilem regulam: *Cum perverso pervertetur.* Fac, alice, repete quæcumque volueris proposita bona; in virtutibus profeveris, nequaquam sufficit; si namque temerarius malorum te consortiis ingesseris, curtus esto, quod cum perverso pervertetur. Maxs. d. iii, n. 6.

Missus ad Jeroboam Propheta, qui impenitentia ei supplicia denuntiaret, ad probandum missionis suæ veritatem, altare divi-

sit, brachium Regis exsiccat, quod et postea rogatus pristino restituit vigori, et tandem omnia Regis Jeroboam, quantumvis pretiosa, repudiavit munera: *Si dederit mihi mediam partem domus tuæ, non veniam tecum, nec comedam panem, nec bibam aquam in loco isto: sic enim mandatum est mihi in sermone Domini præcipientis.* Eundem nihilominus thauimsturgum tantæque sanctitatis virum, ipso eodem in die reperimus miserabiliter interemptum. Invenit eum leo in via, et occidit, et erat cadaver ejus projectum in itinere, in poenam scilicet transgressionis legis divinæ, dum contra Dei præceptum falso se adjuvaxit Propheta: qui multo cum artificio et stratagemate miserum pervertit, inopiens: *Et ego Propheta sum similia tui, et Angelus locutus est mihi in sermone Domini, dicens: redde eam totam in domum tuam, ut comedat panem, et bibat aquam: se felicit eam, et reduxit eam.* III. Reg. c. XIII.

Alipius Roma, cum ab amicis ad amphitheatrum invitus fuisset perducitur, repente in sono ludorum gladiatoriorum amore fuit correptus: spectavit, clamavit, exarsit. S. Arc. l. VI, Conf. c. VIII.

Zwollis, oppido insigni Trajectensis Diocesis, quidam scholares sua concessione uti volentes, eo pacto lusingi campos intraverunt, ut hi, qui ludentes amitterent, bibendam illo vespero cerevisiam soli solverent, suosque victores ab expositione tutarent. Cumque hujusmodi lusibus diem duxissent in vesperum, ac sufficiente simbolo facto remeandum viderent, unus ex illis, qui eorum signifer atque dux ad insolentiam videbatur, quoniam, inquit, sufficiens symbolum lusum iudicio factum est, abundante pecunia hoc vespere in potibus consumenda, nunc quia urgentibus tenebris est oppidum repetendum, vel semel adhuc ea lege ludamus, ut, quisquis nostrum victor extiterit, quodcumque libuerit, eo pacto aliis imperet, ut, qui imperantis jussa implere contempserit, unus et solus futuræ cæne solvat impendia, atque sic lucrata hæcenus pecunia in aliud tempus reservetur. Placet omnibus concepto propositoque invento, et reparato ludo, quisque, ut sic præcipere cæteris liceat, arte atque industria, qua potest, elaborat. Verum quia frequenter feliciora fata pravis ardent, soleatque improbos comitari fortuna secundior, is, qui omnibus nequior erat, juvante victoria, præceptor effectus est,

unde solemnè celebrique cæna completa, cunctis imperat, se sequantur. Quo imperato surgit nequam a cæna, exit, præcedit: cæteri ignari et nescii quo, iterum sceleris ducem subsequantur. Heu res nefanda! ingreditur lupanar infastus lupus, et postquam completa libidine exiisset, ut similiter vicissim omnes facerent, sub pœnalis passi evasione turpis bellua imperavit. Parent omnes nefanda præcepto ibenti animo; nam libidine aestabant; quod agere jussi sunt, adimplent. Unus tamen ex eis, quem non solum forma corporea, quæ in eo elegantissima erat, decorum effecit, verum etiam probitas, et honestas, necnon et virgineus quidam rubor pulchris reddiderat pulchriorem, ad exitiale præceptum exhorrens, palentibus genis intremuit, petiit sodales, ut liber sibi præberetur egressus, maxime quia hæcenus servasset inviolata cæstra pudoris, firmassetque animo, se vitam potius, quam virginitatem, perditurum. His adolescentis verbis non compuncti, sed provocati sodales, vi abstractum e collo palliolam tenent, nec se illud reddituros affirmant, nisi expectantis se femine amplexibus jungere. Nam tu, inquam, servata castissima unus et solus nostram omnium luxuriam irrides his? Tuam juvenis, ut obstinatam sodaliam multatiam vidit, non ignarus consilii, letos atque festivos reinduit vultus, et lacrum doloribus animum serena fronte dissimulans si omnino, inquit, libet, me vestris complexibus habere consortem, valeat nunc felix virginitas, et cum illi tempus exegerit, memorem se faciat, quod hæcenus cum summa veneratione in meis sit laribus hospitata. Et cum hæc dixisset, rapido cursu se ad cubile meretricis, quasi concubitus, ingressit. In cujus limine cum introitus consisteret, versa in fergum fronte, ut minus notaretur, sodalibus inclamavit: Num solis Virginibus coeli patebunt? et non etiam post adulteria David, et plures alii regna merere mansura? Ad hæc sodales in risum concitati, plausum fecerunt. Ipse tamen anxie satis in intimis cordis sui pœnalibus Dominum nostram Jesum Christum precabatur, ne caveam scorti, naufragum videbat pelagum virginæ pudoris ingressus, castitatis dispendia pateretur. Atque sic introitus, firmatis sollicitus forium seris, ne, quid cum femina loqueretur, expectantes præ januis sodales rescirent, et gestientem in suos amplexus feminam paululum decil-

nans, hujusmodi verbis affatur: Quoniam non ignoro, infelix soror, quod te in hanc miseram, infamemque vitam non tam pudicitiam odium, quam capiente pecunia amor transmissit, ausus sum introire ad te, et nunc amotis arbitris colloqui tibi, cum tam longe sit anima mea, ut tecum (in pudicitiam vastum periculum) velim quoquam perverse agere, vel virginitatem meam, quam gratia Dei usque ad mortem inviolatam tuebor, tuis, aliarumve feminarum amplexibus constuprare; quia igitur me ad te non tam lascivia inveniit, quam compulsi temerata malis prava societas, redimere malo, quam violare pudorem. Interim apertis maribus non contemnendi valoris argenteum nummum protulit, quem femina tribuens, ait: Summe hunc nummum, et secretum habere, nullique pandas, quod salvis virginittis sigillis, ab te hac hora secesserim; alioquin si sodalibus res hæc innotesceret, se in mea damna armarent. Accepit nummum prostituta femina, et videns pudicitiam juvenis, verecundamque effigiem, admirata est vehementer adolescentem tenerum auro, tanta morum honestate, et verborum gravitate stare conspicuum, ut nec in eam, nec in quamlibet pollutæ cubilis partem pudicum lumen deiecerit. Unde adiortata est eum, ne a propositi sui puritate decideret, se rem secretam retenturam sponndit, et in pace abire præcepit. At juvenis cum ad socios expectantes rediisset, et post insolentes discursus, et varios platearum circuitus, tempus profunda noctis quiescendum præciperet, ab eis divisus, ad propria commovit. Verum quia indecens fuerat tantæ prohibiti, tam improbis sodalibus sui præbere consortium, non est passus piissimus Deus, qui semper, quos diligit, arguit, et castigat, hæc offensam impune prætergredi, sed tamquam benignissimus Pastor balantis oviculis suæ hoc modo emendavit errorem: gradiebatur solus per viam, ut irat domum, hant parum in semetipso admirans quod potuisset illum metuenda læna caveam illius, intusque evadere. Cumque talia memorans, gyrate in obliquum gradu, in alium vicum divertisset, qui recto itinere ad suum hospitium dirigebat, subito vidit ante se perborrendæ noctis caliginem personam quamdam, cujus virilis facies (nam vir videbatur) micantium astrarum lumen revincens invisa plateam læce perdidit. Qui appropinquans, dextera manu tanto iclus impetu in maxil-

lam juvenis palmam fixit, ut vi verberis in terram elisus palpicaret, dicens: Vel hoc verberè doctus prava sodalittatis virolenta contagia vereare. At juvenis cum post brevissimam moram casus sui resurgeret, visurus, quisnam ipsum tam violenta alapa conternasset, nullam præter se circa se vidit. Qua ex re Angelum suum fuisse, qui divino imperio ipsum de errore commisso corrigeret, non ambigua æstimatione ariatratu, ad hospitium alacer repeditavit non minus de prodigiosa et profutura sibi correctione gavisus, quam de verberis acerbitate sollicitus. Cæterum ne phantasticum aliquid circa se contigisse juvenis crederet, et somnio se magis deceptum, quam re gesta instructum esse putaret, divina dispensatione factum est, quod per plures dies cæca maxilla in tantum distensa pelle tumuerit, ut ad aliquot dies in publicum procedere, tanta genarum disparilitate, vereretur. O felix justis rigoris, et o celsissimis oculis missa censura, quæ, dum unius errorem digno verberè cecidisti, evidens dedisti documentum posteris, quantum Deo Angelicus displicat, insontem adolescentem ætatem insolentibus sodalibus commiseri. S. FRE. EX. ANGEL. EX. XX.

Josaphat ob societatem cum Achabo initam, prope interemptus esset, sed et a Jehu audire debuit: Impio præbes auxiliium, et his, qui oderunt Dominum, amicitia jungere, et ideo quidem iram Domini merebaris, sed bona opera inventa sunt in te. II. PARAL. XIX, 2.

Petrus, licet animosissimus, ubi in domo Caiphae impiis militibus se miscuit, Dominum negavit. MATT. XXVI, 70.

Adolescens, quem S. Joannes Evangelista Episcopus eundem commendat tamquam depositum suum, consuetudine malorum sodalium non latro modo, sed princeps latronum factus est. ESEB. I. III, c. XXXIII.

Gordiana S. Gregor. Magni amita, licet sanctissimo sororum suarum Tharsillæ, et Emiliane exemplo frueretur, tamen, quia plus æquo consuetudine lætarum puellarum gaudebat, post mortem sororum misere seducta est. S. GREG. I. IV, Dial. c. XVI.

S. Augustin. de seipso scribit: Præcepit ibam tanta cæcitate, ut inter constantes meos me puderet minoris de decoris, quam audiebam eos jactantes flagitia sua, et tanto gloriantes magis, quanto magis turpes essent: liebat malum facere non solum libidine

facti, verum etiam laudis. Quid dignum est vituperatione, nisi vitium? ego, ne vituperarer, vitiosior me fingebam fecisse, quod non feceram, ne viderer abjectior, quo innocenter eram; et ne vilior haberer, quo eram castior. Ecce cum quibus comitibus iter agebam platearum Babyloniarum, et volutabar in ceno tanquam in cinnamomo, et unguentis pretiosis. S. AUG. l. II. *con. c. 13.*

SOCIETATIS BONÆ FRUCTUS ET UTILITAS. — De Jacobo Patriarcha ait Scriptura, quod ad Laban socerum dixit: Modicum habuisti, antequam venire ad te, et nunc dives effectus es; benedixit tibi Deus ad introitum meum. GEN. XII, 30.

Sed et Puthaphris domui benedixit Dominus propter Joseph, tam in silibus, quam in agris, cunctam ejus substantiam. GEN. XLIX, 5.

Sodoma servata fuisset ab incendio precipibus Abraham Patriarchæ, si vel decem justi reperti in ea fuissent. GEN. XVIII, 32.

Cum aliquando sancto cuidam Eremita revelatum fuisset, eum brevi moriturum, Monasterium ille accessit, et suscipi petiit; mirantibus vero Monachis, quod in senectute primum recipere peteret, respondit, sibi mortis horam, et transitum suum revelatum esse, qui cum periculosus sit, malle se inter fratres, quam solitariam peragere. Itaque receptus, et paulo post mortuus est. *Disc. ser. LVI. lit.*

Tossorus S. Paulus filius, quæ sanctitatem ex S. Hieronymi imbibit conversatione, conjugem duxit Lætiam, filiam pagani, et antiquæ superstitionis Pontificis Albini, qui idololatra et implacabilis Christiani nominis hostis, in ultimis vitæ suæ annis, hujus generis sui societatem frequentans, tota obstinente Roma, in devotum mutatus est catholicum. *Beas. quæ. 482, n. 40.*

Sicuti sæcularium et potentum consortium, ita, qui sæculo renuntiarunt, fugiendum est, ita omnibus sanctorum querenda familiaritas, quos vel vidisse incitamentum virtutis est. Hilarion visendi Antonii cupiditate ardens, eremum adit, ad statum ad illum vidit, habitum mutavit, religionis propositum suscepit, duobus fere mensibus juxta eum mansit contemplan ordinem vitæ ejus, morumque gravitatem, quam creber in oratione, quam humilis in suscipiendis fratribus, severus in corripiendis, alacer in exhortandis et ut continentiam cunctique ejus asperitatem nulla unquam infirmitas frau-

geret. His imbutus exemplis in solitudinem recessit, tantaque præstitit sanctitate, ut ubique lalebras queritas nusquam latere potuerit, miraculis eum semper prodentibus. Usque adeo quidem adliæ aliquando Antonium, et cum Antonio fuisse juxta. Hoc ita nonnumquam usa venire et Propheta disertissime testatur dicens: Cum sancto sanctus erit, et cum electo electus eris, et cum perverso perverteris. *Ibid.*

EXEMPLA DOMESTICA.

Tempore S. Ignatii Loyolæ, prout in vita ejus traditur, Romam venit juvenis quidam Lutheranus, præclarissima ex æquo præfulgens origine, ingenio atque indole, qui sum infrenis per urbem disseminare hæresis venenum, ecclesiasticis extreme calumniari, aliisque similia impietatis adoriri molimina ausus est, nihil suppliciorum minis, nihil theologicis (quantumvis convincentibus) obstantibus disputationibus; præhabito itaque maturo consilio, expediens judicavit omnes, ut S. Ignatio consignaretur, cujus ad aliquod tempus usus consortio, hæreticæ sua delestatus est dogmata, omnimodam suam mutationem et conversionem, sanctorum illorem Religiosorum exemplarissima conversationi ascribens. *Mansi, l. II, c. XIII.*

P. Ludovicus Gonsalvus Minister S. Ignatii scriptis ad Joannem III Regem Lusitaniam litteris (a quo jussus erat, omnia dicta, factaque S. Ignatii accurate observare), sancte affirmavit, se nullo tempore lectioni, vel orationi ad pietatem tantopere commoveri, et ad amorem Dei accendi, quam eo tempore, quo ut minimum semel de die juxta regulam Ministri, sanctum Patrem visitaret, ejusque conspectu et consuetudine fruerelet. *Lancet. opusc. II, s. 178.*

Haud facile fuerit inexpertis credere, quanta sit mutue conversationis vis, et quam admirabiles cieat animorum motus; quamquam enim tacendo, persuadet amoris eloquentia. Exorientis Romæ Societatis homines, non gentis, non morum, non ætatum similitudo, sed mutua ita invicem colligaverat charitas, et ut domi lætissima pax, et foris ingens hominum admiratio consequeretur. Itaque homo Germanus, cui rectam rerum æstimationem, quamvis magno suo malo hausta hæresis nondum excusserat, admiratus, quam a suis sæcularum magistris exultantem frustra reposebat concordiam,

suavissimamque in tam dissimilibus ingenii charitatem, errores ultro abdicavit, illorumque se fidei permisit, quam discipulorum Christi esse, Evangelica amoris tessera comprobavit. *Ra. l. I, c. III, n. 12, e nostris.*

EXEMPLA PROFANA.

Claudius Imperator Neronem in suum adoptans filium, eum disciplinæ, atque instructioni commisit Senecæ Moralæ, in cujus virtuosissimi Philosophi directione per duos annos dimorans, tantos in mansuetudine fecit progressus, ut non modo nullum persecueretur Christianum, sed nec ulli, quantumvis justæ, præsumeret subscribere mortis sententiam; ast vix cum vitiosis conversari cepit, ut primum adulatores se ejus potuerunt insinuare amicitia, novimus omnes, in quam execrabile sese præcipitarit omnium iniquitatum barathrum. *Mansi c. XI, n. 2.*

Symmachus de quodam eximie virtutis, scientiæque Philosopho, cui nomen Horus, refert, eum dicere solitum principalioribus fortune bonis annumerandos esse socios bonos. Inter prima numerat bona fortune, si optimis quibusque jungatur. *Simmac. l. II, ep. XXXIX.*

Diogenes adolescenti formoso ad convivium cantu dixit: Noli ire, deterior redibis; reversus vero e convivio adolescens cum dixisset Diogeni: Ivi nec deterior redii; respondit Diogenes: Deterior igitur; significans fieri non posse, ut adolescens ex convivio impiorum non fiat deterior. *Laertius. l. VI.*

Hippocrates, cum ei aliquando adolescens obvius fuisset, quem amator sequeretur, erubescenti adolescenti dixit: Cum his oportet ambulare, cum quibus conspectus colorem non mutes. *Plutarch. in Locem.*

SIMILITUDINES.

QUALITAS. — Sicut natura tendit ad hoc, sicut vult Philosophus, ut separet nobilis ab ignobili; similiter, et gratia ad hoc tendit, ut pretiosum a vili segregetur, et hoc ostendit Dominus in principio scripture: *Vidit, inquit, Deus lucem quod esset bona, et separavit lucem a tenebris*; per lucem boni intelliguntur, juxta illud Apostoli assertam: *Ut filii lucis ambulate*; illa a tenebris, id est, a malis sequestranda est, quia ut S. Bernar-

dinus ex Seneca probat: Convictor delicatus paulatim enervat et emollit; necesse est, aut imiteris, aut oderis; utrumque autem devitandum est; ne autem similibus malus fias, cum his conversare, qui meliorem te facturi sint; illos admittit, quos tu potes facere meliores. *B. ALB. M. in Ps. cv.*

Sicut aqua elementum est fluidum et insipidum, ita pariter multi delinquant, non quia ad id a proprio incitantur genio, aut gustu, sed ut torrentem sequantur suorum sodalium. Hinc Job de quodam improbo disserens inquit: *Abominabilis et inutilis homo, bibit quasi aquam iniquitatem.* *Jou. c. XIII.*

Sicut sol sine pollutione effundit radios suos super loca et corpora non tantum immunda, ac fetentia, ac sordibus plena, ex quorum contactu, et homines, et plura alia inficiuntur, et tamen radii solis, ea contingentes, remanent impolluti; sic profecto solaris homo, et justus, juxta gratiam a Domino sibi datam, impartitur peccatoribus sine pollutione sui, radios salutes, vel salutares, ad gloriam summi Dei. *S. Bern. Sen., in Dom. III, Pent. art. 2, c. I.*

Sicut facilis est morbo alieno infici, quam sanitatem largiri; ita facilis est vitium contrahere, quam virtutem impertiri. *S. Greg. Naz. in or. de S. Bas.*

Sicut terra a semetipsa, et sine ulla agricolæ industria, lolia, vepres, urticas, aliasque inutiles, ac noxias herbas, non vero triticum, vel alia utilis frumenti genera, que aratrum, ligonem, hominumque laborem industriamque exposcent, progerminat; ita quoque natura nostra ad vitium proclivis, malum facillime addiscit et operatur, etiam deficientibus malis aliorum exemplis; bonum vero minime, utpote quod magistrorum regulam, et disciplinam requirit. Unde sic arguere possumus; quod si a nobismetipsis absque ullo impulsu alieno ad malum adeo proclives sumus, quanto ad id faciliores erimus, si aliorum imitatio, si stimulus, si exhortationes, si mala contubernalia nostrorum exempla accedant, quibus pervertamur, inque communem perversorum rapiamur torrentem? *Mansi, d. v, n. 9.*

Sicut aer hic ejus, quod forte attraxit, vel fragrantiam, vel fetorem acquirit; sic nos etiam quam celerissime tales evadimus, quales sunt proximi nostri. *S. Greg. Naz. de Epist.*

Sicut proprium est ovis imitari id, quod ab aliis fieri vident, una saltante, omnes saltant, errante una, deviant omnes; ita et potissima pars animarum fidelium dicitis et malis aliorum seducitur exemplis. MAXS. J. II. B. 7.

SOCIETAS MALA, LUS FUGA, ETC. — Sicut multa bona habet communis vita sanctorum; sic plurima mala societas affert malorum; proinde sequendum est consilium Casiodori, qui exponens illud Psalmi, *declinate a me maligni*, ait: Remedium enim est, quem converti velle non videris, vitare, si possis. S. BERN. SEMENS. in *Domina. III. post Pent.* art. 2. c. 1.

Sicut mellis plurimo parum absinthii injectum vapore amaritudinem inducit, mellis vero etiam si duplum absinthio iniicitur, non poterit ejus obtineri dulcedo; ita facilis est, ut boni a malis pervertantur, quam ut hi per bona iustorum exempla et communicationem, ad bonam frugem proficiant. S. ARO. *lib. contra Donat.*

Sicut nigredo picis haret cum contractantibus; ita superbia ei, qui communicaverit superbo. MAXS. d. IX. n. 2.

Sicut qui contagiosa inficiuntur peste, non eam contrahunt voluntarie, sed ex commercio, et praxi cum personis infectis; ita plurimi, dum malorum frequentantur consortia, eorum imbibentur calpes, et vitia; longe licet inviolissimi, eorumdem incurrunt pariter penas, et dispendia. *Ibid.* d. IX. n. 4.

Sicut is, qui est scabie refectus, is etiam, qui sani sunt, eam impertit; ita etiam saepe contingit in consuetudine improborum hominum; et ideo etiam suavitatis Christus, non solum eos, qui sunt tales, fugere, sed etiam excindere, sic dicens: *Si oculus tuus dexter te scandalizat, erue eum. Ibid.*

Sicut vel unicum situm infectum potest transfundere pestem; ita vel unicum verbum, gestus, vel malum exemplum unicum, quocumque res mala, quantumvis minima, sufficiens est, ut nos contaminet. *Ibid.* n. 5.

Sicut speculum quantumvis clarum et mundum, vel unico obducitur flatu; ita et anima quantumcumque pura et immaculata, per blandam amicorum colloquia et conversationes conspurcatur: Cum viro innocente innocens eris; ecce vobis speculum limpidum; Cum perverso perverseris; ecce vobis idem, vel unus perversi communicatione et consortio obtectum. *Ibid.* n. 9.

Sicut venenum artificialiter factum conficitur ex commixtione plurium frigidorum, et dum res frigida frigidis copulatur, frigiditas augetur, et sic naturali calori fortius adversatur; proinde contingit saepe, quod id, quod non est per se nocivum, fit venenum ex nocivorum commixtione: sic contingit plerisque non perversis, qui cum impiis copulantur perversissimi fiunt. S. BERN. SEN. I. c. v.

Sicut muscae morientes perdunt suavitatem rugenti; sic malus homo mixtus bonis plurimos contaminat? S. HIERON. in c. X. *Ecc.*

Sicut accipiter ponit columbam, quae confectos oculos habet in decipula sua, ad quam aliae accedentes non intelligunt eam capiam, et quod mirum est, cum illa, quae non videt, capiuntur aliis, quae oculos habent; sic diabolus per unum excecatum capit alios oculos. S. BERN. SEN. I. c. ar. 1.

Sicut perfecti viri perversos proximos non debent fugere, quia illos saepe ad rectitudinem trahunt, et ipsi ad perversitatem nunquam trahuntur; ita infirmi quoque societatem debent declinare pravorum, ne mala, quae frequenter aspiciunt, et corrigere non valent, etiam delectet imitari. RABENS. I. III. in c. VIII. *Ecc.*

Sicut, qui farinam vitare cupit, et vestium pullarum candidos naevos, molam vitet, necesse est; et qui atrocem metuit cyclopium et fabrorum ferrariorum officinas ac fornaces declinare debet: ita qui a malis sociis denigrari non vult, eorum societatem declinare omni studio debet. DAREX. in *Nicot.* c. IX. l. I. § 1.

Sicut piscis de aqua eductus continuo languescit et emoritur: ita, qui a bona societate ad malam transit, brevi languescere, et spiritualiter mori incipit. ARUAN. in *vit. S. Anton.*

Sicut vinum dilutum colorem perdit, etsi non omnem vini virtutem perdit; ita boni nominis, ac fame colorem amittit, qui socios tam dilute probitatis admittit. DAREX. I. c.

Sicut tersum speculum, vel halitu solo inficitur; ita probus homo sola improbi vicinia inquinatur. *Ibid.* in *Nemo* c. II. § 2.

Sicut qui piecem tangit, inquinatur ab ea; ita qui communicaverit superbo (aut alteri malo socio) induet superbiam (aut alios mores malos). ISALE. III. 11.

Sicut animalcula quaedam parva sic mor-

dent, ut morsus quidem non sentiat, sed tamen graviter noceat, partemque lesam intumescere faciat; sic pravi socii occulto blandoque laedunt vulnere, et quod de Basilisco scribitur, solo aspectu, vel halitu pravi exempli inficiunt. DAREX. I. c.

Sicut modicum fermentum totam massam corrumpit; ita unicus malus socius totam communitatem corrumpere potest. I. Cor. v. 6.

Sicut malus aer assidue flatu tractus inficit corpus; ita perversa locatio assidue infirmantium inficit animum, ut tasecat delectatione pravi operis, assiduitate pravi sermonis. S. GREG. *sup. Ezech.*

Sicut in suavissima multarum vocum consonantia, si vel una vox dissonans accedat, totam harmoniam dissolvit: ita vel unus improbus in conventu et societate bonorum moribus inter se similibus, totam plane societatis concordiam turbare solet. GRANAT. in *can. loc. s. CXXII.*

Sicut potentior est exigua aceti portio ad vini pretiosum deijum corruptendum, quam totum illud dolium ad exiguam aceti portionem in vinum permutandam: ita unicus malus socius potentior est ad plures perversos, quam multi boni ad unum malum emendandum. *Ibid.*

Sicut annulus annulo magnetis vim, ita socius socio vim auferat. ENGEL. in *cal. fest. Epiph.* § 3.

Sicut imperitus natator jamjam submergens socium adnatantem secum in profundum trahit; ita malus socius bonum, ipsum emendare volentem, secum in exitium saepe rapit. *Ibid.*

UTILITAS, BONAE SOCIETATIS. — Sicut suavia aromatum odoramenta proprium quiddam per aerem continentem spirant, quibus praesentes recreantur; ita vir bonus toti sibi commemorantium contubernio salutaris, et jucundus est. S. BASIL. *ho. in Cor. Matth.*

Sicut currentes equi cursu invicem certant; ita, et optima quoque societas se invicem excitat. S. CIRC. in *comp.*

Sicut carbo frigidus accenditur ex conjunctione cum ferventibus; ita et tepidi ex adjunctione ferventium calefiunt. *Discipl. ser. VII. tit. A.*

Sicut lux aive ignis non melius accenditur, quam aliam lucem, vel ignem applicando; ita servi Dei non facilius inflammantur, quam simul habitando. *Ibid.*

Sicut in civitate unus murus, aut turris

corroboratur ex alio; sic in corpore Congregationis unus per alium in bono solidatur. *Ibid.*

MOTIVA.

NECESSITAS. — Quia se unus solitarie vivens ceciderit, non habet sublevantem, aut consolantem se. Id quod fusiis etiam S. Bernardinus sequentibus verbis ostendit: Hoc docet Deus, scilicet sociabiles esse per naturam, quam ipse creavit; nam omnes quinque corporis sensus, videlicet oculos, aures, nares, et quasi omnia ejus membra, et vena, et ossa, et nervos multiplicavit; ut, quod unum non posset, aliud suppleret, ac per hoc virtus singulorum fortior in omnibus redderetur; dum unum alteri junctum esset. Nullum profecto in humano corpore membrum est, quod non egeat altero: patet de corde, quod cum nobilissimum membrum sit, minime vivere posset, nisi pulmo de aere subveniret; nec etiam ipse pulmo aerem contrahere posset, nisi ei cor vitam et motum administraret; et sic de ceteris membris considerandum est; nullum sibi satis est, nisi altero adjuvetur; hanc omnino ob causam reciproca inter homines exigitur communicatio: sic profecto in hominibus manifeste contingit, quia unus alteri necessarius est, ne deviet a via virtutum. S. BERN. *sent. in Do. Pent.* ar. 1. c. 1.

UTILITAS. — Nam, teste Seneca, non magis utilis est ager cum reditibus amplis, quam vicinus aequalis cum moribus bonis. Quia per societatem, si bona sit, magis quis accenditur, roboratur in bono, protegitur ab hostibus, et facilius a Deo exauditur, eique pareitur; cum Christus ipse dixerit: Si duo consenserint super terram, de omni re, quaecumque petierint, fiet illis a Patre meo. Et Deus Sodomae propter decem justos parcere voluit. SENECA. *ep. XI.*

JUCUNDITAS. — Cum, teste Davide, bonum, jucundum sit habitare fratres in unum; tum propter jucunditatem pacis, et eocorioris; tum propter praesentiam Christi, quam promissit illis, qui in nomine suo congregati fuerint. (MATTH. XVIII. 19.) Quod ipsum etiam confirmans S. Bonav. ait: Cum in itinere comes jungitur, via quidem non detrahitur, sed tamen de Societate comitis labor itineris levatur. (S. BOS. I. IV. *phar. c. XXII.*) Sed, et S. Ambr. Amicus fidelis, ait, solatium vitae hujus est, ut habeas cui pec-

tas aperias tuam, qui tibi in tristibus compatiatur, in persecutionibus adhortetur: Facilis vox est, et communis: Tuus sum lotus, sed paucioris est effectus. S. AMBR. l. III. de ossib. c. XVI.

ÆQUITAS. — Cum, ut idem Seneca ait, Fecus quoque videas convictu nostro mansuescere, si hominis contubernio diu pasta est. SENECA, l. III. de ira.

MEDIA

Consideratio infirmitatis alienæ: sic enim cum sciamus, S. Scriptura teste, sensum hominis in malum primum esse ab adolescentia sua, ultra incitabimur ad malam societatem studiosè vitandam, ne per exemplum malum sociorum vehementius ad lapsum impellamur. GEN. VIII, 23.

Consideratio infirmitatis propriæ: sic enim, ut per alios fulciamur et adjuvemur, bonorum nobis sociorum consortium providebimus, memores sententiæ a Salomone prolatae: Frater qui adjuratur a fratre, quasi civitas firma. PROV. XVIII, 19.

Consideratio conditionis humanæ: cum enim homo ex natura sua sit animal sociabile, atque adeo difficulter sine socio vivere possit, ratio dicabit, honorum potius, quam malorum societatem esse querendam, cum, teste Siraicidæ, omne animal diligat simile sibi et omnis homo simili sui sociari desideret.

Consideratio corporis mysticæ: id est, Ecclesie; sic enim, ut nullam in corpore nostro putridam, et noxium membrum patimur, sed mox abscindimus; ita socios quoque malos, velut putrida et noxia membra ultra delestabimur, et a nobis, aliisque abscindemus. EEC. XIII, 19.

ASCETICA.

In primis nosse debet Asceta, cur hominum juvenudo aequidat societas: nimirum quoniam, quod secundum naturam est, jucundum est, ut homo homini, equus equo: hinc, et proverbialia celebrata sunt, quod equalis equalem delectat, quodque semper a simili simile amatur. ANST. l. I. *Eth.* c. XI.

Nosse debet commoda, et fructus, qui ex societate hauriuntur: eumque in finem sententiam S. Gregorij ob oculos habeat dicentis: Pensate, quæso, ubi erit patientia, si deest

quod toleretur? Ego Abel esse non suspicor, qui Cain non habuerit. Boni enim si sine malis fuerint, perfecti esse boni non possunt, quin minime purgantur. Ipsa autem malorum societas purgatio bonorum est. S. GREG. l. IX. ep. XXXIX.

Nosse debet, quomodo societas bona ab adulatione distinguatur: id quod Plutarchus indicat, dicens: Principium amicitiae, ac stabilitas in similitudine studiorum, ac morum maxime consistit, earumdemque rerum omnino appetitio, aut aversio, ob affectuum animi similitudinem, primo homines conjungit, ac continet; adulatio autem in vitio potius, et proprio commodo fundatur. PLUTARCH. ad Mansi, d. I, n. 4.

Nosse debet, quomodo socii mali a bonis discernendi: quod sapienter Plutarchus assignat, dum ait: Una cavendi insidias occulte malorum ratio est, quod in promptu semper habenda sit memoria: Cum animi nostri pars una veritati et honestati dedita, rationi recte obtemperet, altera bruta sit, falsi appetens, incertisque obnoxia motibus, amicum semper meliori parti se accommodare, consiliarium, ac monitorem, instar medici sanitatem augeantis, et conservantis; adulatorem (is est perniciosus sodalis) bruta, et cupiditatibus addicta parti se applicare, eamque pravis voluptatibus submittere scilicet, ac titillare, et a rectæ rationis obsequio avertere. PLUTARCH. de discip. adul. et amici.

Nosse debet, cum quibus præcipue societas vitanda sit; nimirum ut jungatur quis probatissimis quibusque senioribus. Hinc Seneca monuit, ante circumspiciendum, cum quibus edas, et bibas, quid edas, et bibas. (SENECA, ep. XI.) Melius vero id ipsum S. Ambrosius sequentibus verbis ostendit: Sequatur conversationis electio, ut adiungamur probatissimis quibusque senioribus: namque ut æqualium usus dulcior, ita senum tutior est, qui magisterio quodam, et ductu vitæ colorat, mores adolescentium, et velut maris probitatis inficit. Namque si hi, qui sunt ignari locorum, cum solertibus virum iter adorari gestiunt, quanto magis adolescententes cum senibus debent eorum sibi iter vitæ aggredi, qui minus errare possunt, et a vero tramite virtutis deflectere? nihil enim pulchrius, quam eosdem, et magistros vitæ, et testes habere. S. AMBR. tom. I, offic. c. XLV.

Nosse debet, cur facilius malorum, quam bo-

norum exempla sequantur homines: nimirum quia licet firma et stabilia nobis facimus proposita cavendi, ne a malorum torrente, in illorum rapiamur sequelam, vel mala ipsorum imitemur exempla, attamen, quia natura nostra ad vitium prona est, magna cum facilitate ab eodem attrahitur, et imbuatur. Idipsum Diodorus Siculus confirmat dicens: Delevit ad pejora callis est, descensum habens perquam facilem, quo factum, ut multi non exigua morum integritate præditi, occultis voluptatum blanditiis inescati, in deterrima sepe flagitia lapsi sint. Hinc Theodoræ meretrix eorum præclarissimo Philosopho Socrate, quondam jactitasse legitur, se omnibus eum facili negotio destitutum discipulis, perversuram cunctos, inque suum attracturam consortium, sine ulla spe, a suis eos nunquam avellendi amoribus; qui sapienter Philosophus: Bene quidem dicis, quia tu ad declivem tramitem omnes rapis; ego vero ad virtutem cogo, ad quam arduus, et plerisque insolitus est ascensus. DION. sic. lib. XII. Biblioth. cap. XII.) Ut adeo recte dixerit S. Bernardus: Rerum natura sic est, ut quoties bonus malo conjungitur, non ex bono malo melioretur, sed ex malo bonus contaminetur. S. BERN. Ser. l. I, c. 1.

Nosse debet modum, quo mali bonos pervertant; quem S. Gregorius his verbis indicavit: Unde bene per Salomonem dicitur: *Fili mi, si te lactaverint peccatores, ne acquiescas eis;* peccatores enim lactant, dum vel perpetranda mala blandimentis inserunt, vel perpetrata favoribus extollunt; an non lactatur peccator in desiderijs animæ suæ, et qui inique a gerit, benedicitur? difficile enim emendatur peccatum, quod linguis pravorum putritur. (S. GREG. l. IV. mor. c. XXI.) Hinc alibi monet: Vigilanter debemus respicere, quod antiquus adversarius non solum per semetipsum, sed per eos etiam, qui nobis adherent, statum satagit nostræ mentis inclinare; ut enim cor nostrum sua persuasionem non subruat, ad hoc nimirum per linguas adherentium rapit. Dubbus autem modis antiquus hostis tentare consuevit, ut videlicet corda stantium aut tribulationibus frangat, aut persuasionibus molliat. Idem l. III. mor. I, c. VI.

Nosse debet, cur fugienda sint oculorum consortia; nempe quia, ut S. Bernardus sapienter advertit, per assiduitatem cito peccatur: sepe familiaritas implicavit; sepe occasione peccandi dedit: sepe quos vo-

luntas non potuit assiditas superavit. (S. BERN. sent. in Dom. III. Pent. ar. 2, n. 2.) Et licet malorum sermo non statim offuscet, semina tamen in animo relinquit, sequiturque nos etiam, cum discesserimus ab illis, resurrecturam postea malum, ut recte Seneca dixit.

Nosse debet, cur spiritualibus præcipue viris consortia humana vitanda sint: id quod Mansi his verbis indicavit: Non sine mysterio Levitis distincta a reliquis tribus non obigit habitatio: Nec acceperunt Levitæ aliam in terra partem, nisi urbes ad habitandum, et suburbana earum ad alenda jumenta, et pecora sua. (MANSI, d. XIII, n. 40.) Car tribus hæc locum non eligit sibi beneplicium? cur ad novum specialem restricta fuit? sequentem pro intero nostro quidam interpres rationem assignat, inquires: Expeditissima responsio est: sic enim vite commoditatem facile secuti, se omnes in amonissimas regiones contulissent: ad hæc, nisi seorsum habitassent, qui peculiariter divino cultui dicati erant, verendum fuisset, ne vulgi vitis assuescerent; eorum enim moribus facie informamur, quorum assiduo nitimur contubernio, atque convictu. JOS. XIV.

Nosse debet præcipua mala, quæ ex mala societate sequuntur; et S. Bernardus sequentibus verbis enumerat: Propterea septem a nobis vitandi sunt mali; 1. Ne comprimamur ab eis. 2. Ne ab eis impediatur. 3. Ne deimus eis malignandi occasionem. 4. Ne irritemus eos. 5. Ne involvamur cum eis. 6. Ne bonorum auctoritas minuantur. 7. Ut confundantur de malis. Sed, proli dolor! his plurimisque aliis efficacissimis non obstantibus rationibus, innumerabiles multitudine se ab improbis desipi suum amicum. Unde Dionysius Carthusianus ait: Idcirco Deus frequenter, ac districte prohibuit filiis Israel consortia Chanaanorum, quæ quia non vitaverant, in idololatriam inciderunt, sic nunc innumerabiles ad diversa peccata mortalia ex pravorum societate labuntur. (S. BERN. Ser. l. VI.) Id ipsum Drexellius sic confirmat. Nemo vitiosus non aliquid nobis vitium commendet, aut imprimit, aut nescientibus allinit: sunt vitia, quæ commendantur exemplo: alia imprimuntur sermone, plurima aliuntur conversatione. Tutissimum est, omnes suspectæ vitæ amicos sodales cavere, et discussionem ab iis mature facere. Et iterum paulo post: Viva vox et convictus ad docenda vitia, et

suavis et potens est persuasio; habet enim vim præcepti frequenter aspici, audiri frequenter. Socium ergo improbum aut imiteris necesse est, aut infecteris; utrumque vitandum est, ne aut malis similis, aut multis inimicus fias. Malorum enim ubique plurimos invenies. Drex. in Nic., l. I, c. ix.

CONCEPTUS PREDICABILES.

Ex occasione thematis: *Homo quidam descendebat ab Jerusalem in Jericho, et incidit in latrones.* (Luc. x, 30.) Possunt mali socii latronibus comparari, uti olim S. Bernardus eos vocavit, cum adhuc juvenis a malis sociis ad scelus incitatus exclamavit: Latrones, Latrones. Et merito; 1. quia, sicut latrones plerumque in silvis et desertis locis se detinent, ita et mali socii habitant in his locis, quæ Deus, Angeli, et Sancti sua custodia et auxilio deserunt, et in quibus non nisi bestiales homines habitant, nullus autem fructus bonorum operum reperitur; 2. Quia, sicut latrones clamoribus fallacibus, vel fistulis decipiunt homines, et in manus suas perducunt, ita mali socii fallacibus, et blandis sermonibus illaqueant, et in insidias suas præcipitant; 3. Quia, sicut latrones spoliant vestibus et divitiis; ita mali socii auferunt gratiam, una cum virtutibus et meritis; 4. Quia, sicut latrones sæpe vulnerant et omnino occidunt, ita et mali socii peramque exitum et interitum animæ afferunt. Que omnia facile fusiis explicari possunt.

Ex occasione thematis: *Prohibe pedem tuum a semitis eorum; pedes enim illorum ad malum currunt.* (Prov. i, 15.) potest ostendi, quomodo mali socii devitari possint, si seilicet mediis, quibus latrones effugere solemus; nempe 1. vitando loci, in quibus habitant, id est, consortium eorum declinando, ne aliqui amando periculum in illo omnino pereamus. 2. Adseiscendo socios, ut, dum frater adjuvat a fratre, sit quasi civitas firma, atque adeo accessus latronibus non valeat. 3. Contemptus rerum terrenarum: cum cantet vacuus coram latrone viator, et omnes lites ac tentationes etiam a malis sociis provenientes ex concupiscentiis, que militent in membris vestris, oriantur. 4. Præsidium militare procurando id est, Colitum opem implorando. Quæ omnia qua ratione in praxi usurpanda sint, fusiis erit ostendendum.

Ex occasione thematis: *Surge, et fuge in Ægyptum.* (Matth. ii.) potest ostendi, quod

mali socii sint Herodianis militibus crudeliores. 1. Quia illi tantum vitam corporalem ademerunt; hi autem spirituale eripiunt. 2. Quia illi vi aperta, hi vero fraudulenti insidiosi circumveniunt. 3. Quia illi ad imperium Herodis, isti ad imperium demonia mundi, carnis, interimunt innocentes. 4. Quia illi semel tantum hi toties occidunt, quoties ad actus turpes, et vitiosos invitant. Unde merito tanto magis sunt vitandi, quanto graviora damna inferunt.

Ex occasione thematis: *Fili mi, si te lactaverim peccatores, ne acquiescas eis: nec ambulales cum eis.* (Prov. i, 10.) ostendi potest quomodo mali socii dignoscantur, videlicet ex diversis oculis. Et 1. quidem ex nigra: per quam intelliguntur, qui ad nocturnas grassationes invitant, ideoque oderunt lucem, ut non arguantur opera eorum. 2. Ex ruffa per quam indicantur ii, qui per turpia colloquia, aut facta alios seducere conantur, quos ad exemplum S. Thomæ Aquinatis, et Josephi Patriarchæ, fugere oportet. 3. Ex viridi, cum straminea corona: per quam significantur potatores ad hospitiorum frequentationem, et immoderatum hantium invitantes, qui proin solite etiam vitandi; quia ex uno quæ vitio innumera vitiorum agmina ad conflictum animæ producantur, lesse S. Gregorio. 4. Ex variegata: per quam innuuntur, qui stultis et falsis axiomatibus seducunt: qualia sunt, venialia peccata non magni facienda: oportere se tempori, et hominibus accommodare: interponenda interdum curis gaudia: mendacis et negationibus honorem et famam defendendam: vulpiandum cum vulpibus; devotionem Monachis et Monialibus relinquendam. Que proin, quam falsa sint, breviter ostendendum erit.

ALII CONCEPTUS.

QUALITAS. — Zizaniorum mentionem ingerenti, zelosi si illi occurrunt operarii, qui multa cum instantia Patrem familias indicere attentarunt, ut consentiret in zizaniorum eradicationem: *Vis, inus, et colligimus ea?* Quibus ille: *nequaquam: Ne forte colligentes zizania, eradicetis cum eis simul et triticum.* Sed quomodo? servis fortasse defecerant oculi, aut certe inter bonam malamque herbam discernere nesciebant? ita sane, si quidem granum bonum, semenque malum, dum crescere et pullulare incipiunt, adeo

sibi invicem assimilantur, ut perquam difficile sit ea discernere; ast mysterium contemplatori per zizania malos intelligamus sodales, qui externam multe virtutis bonitatisque speciem præferentes, difficulter dignoscuntur, difficilius devitantur, id quod tamen facilius nobis factu fuerit, si S. Cyrillio paruerimus, dicenti: Profecto implator animam suam decipit, qui non cavendo contraria noxiis rebus semetipsum commiserit; ille autem tutius sibi consolat, qui circa malos semper infidus, species quascumque noxias extimescit. S. Cyr. de sto. Cl.

UTILITAS. — Merito observandum est, quandoam cœcus Evangelicus Christo propter illuminationis beneficium gratias egerit, quando suam recognoverit benefactorem, quando in terram esse prosterneus, Salvatorem patriæ cultu honoravit? Postquam e Synagoga ex terminatus fuit: *Ejecerunt eum foras, et cum invenisset eum, dixit ei: Tu credis in Filium Dei? cui indilate illuminatus cœcus; Credo Domine, et prociens adoravit eum.* (Joan. ix.) Ecce vobis expressum S. Cyrilli Alexandrini conceptum, inquietis: Pharisei quidem illum prius cœcum ejiciebant, sed Christus eum suscipiebat. Tunc magis meruit cognoscere Christum, cum ejectus est de consortio inimicorum Christi. CYRILL. ALEX., l. in e. x. Jo.

DAMNEM SOCIETATIS MALÆ. — Seriam meretur ponderationem quoddam S. Cyrilli Alexandrini assertum inquietis: Modus peccandi nondum apparuerat, cum homo unus tantummodo esset. Quando solus debebat Adam, nesciebatur in terris, quid esset peccatum; sed ut primum socii, et consortis sue, seu conjugis mentionem fecit, in eodem pariter tempore sese divina transgressionis confessus est reum et culpabilem: Dixitque Adam: *Mulier, quam delisti mihi sociam, dedit mihi de ligno, et comedi.* Adeoque peccatum, quod innumerabilibus aliis, usque ad sæculorum finem committendis, herathrum patefecit, a malæ societatis culpa originem traxit: *Mulier, quam delisti mihi sociam.* S. CYRILL., l. I, in Gen.

Cornelius a Lapide (ex Joannis Mauburni Abbatis Livriacensis Roseto I, c. iii.) refert, cur variae Religiones, a primævo, vel antiquo Fundatorum suorum spiritu degenerarint; id namque in Cluniacensibus per otium; in Cisterciensibus per negotia, seu (ut melius dicam) in nimia agrorum colendorum

occupatione; in Premonstratensibus ob nimia Missarum et Chori onera; in Mendicantibus ex nimia cum sæcularibus familiaritate et conversatione accidisse asserit; juxta illud Psalmistæ: *Commixti sunt inter gentes, et didicerunt opera eorum.* (Ps. cv, 35.) Carthusiani præ cæteris in antiqua sua semper et constanter perseverant observantia ob solitudinem, adeoque rigidam et austeram a sæcularibus sequestrationem. CORNEL. A LAP. in e. ii. Osen. f. LXXXI.

Patriarcha Jacob ad Joseph dicebat: *Dormiam cum patribus meis;* instanter urgens, ut ossa sua postmodum in terram Chanaan in Hebron transportarentur, ubi quiescebant Abraham et Isaac. Ex quibus Olearster hanc ad intentum nostrum infert doctrinam: Non solum in vita, sed etiam in morte, fugienda sunt malorum consortia. Poteritne efficacius quid in malæ societatis detestationem adduci. Porro idem auctor ad simile Josephi præceptum (*asportate ossa mea vobiscum*) sese reflectens, postea subdit: Audis hic, quam male sit conjunctio malorum; non solum vivi, sed etiam defuncti justi cum eis commorari nolint. Neque his contentus idemmet auctor, ad Exodum digressus, dum translationem ossium Joseph a Moyse factam (*tulit quoque Moyses ossa Joseph secum*) considerat, sequens exiit elicit documentum, inquietis: Non æquo animo forebant Sancti, inter impios requiescere: neque cadavera sua permittebant inter impios haberi. Olearst. in c. XLVII. Gen.

Ex variis S. Scripturæ locis colligimus, judicia olim ad urbium portas solita fuisse celebrari, ejus ceremonie diversas interpretes sacri adduxere rationes. S. Greg. ait: *Ut urbem, in qua concorditer oporteret vivere, discordes minime intrarent.* (S. Gass., l. II, mors 1.) S. Hieronymus non dissimiliter his verbis causam adducit: In porta fuisse legitur judicia, ne agricola ad causam veniens, frequentia civitatis, et novitate terrestris aspectu: quasi dicebat, inconveniens erat, ut rustici in simplicitate gradientes, civium plerumque multoties videntium turmis se inimicantes, sinceritatis, et naturalis ingenuitatis sue incurrerent discrimen.

Genesis c. i, dicitur Creator in quinto die volatilibus et piscibus benedictionem suam impertisse: *Benedixit dicens: crescite, et multiplicamini.* Cur, obsecro, animalia terrestria, die sexto producta, benedictione ca-

ruere? Doctus quidam respondet interpres: An ideo forte animalibus sextæ diei non be-dixit Deus, quia inter omnia erat et serpens, cui post paululum erat ipso maledicturus? vere itaque *medicuum fermentum totam massam corrumpit*. Innumerabiles animalium erant productæ species et individua, et nihilominus unicus paulo post maledicendus, qui cum reliquis animalibus dogebat, serpens, omni benedictione destituitur Creatoris. Terrena privata sunt benedictione, inquit Anastasius Synaita, quoniam in eis erat serpens Evæ hostis, et contrarius, et futurus erat obnoxius execrationi. Voluit namque Dominus, vel ab ipso mundi principio docere, quantum præjudicium et damnum in integræ honorum communitati afferat unicus impius et perversus. MANSI, d. x, n. 10.

Varia a viris assignantur rationes, cur Salvator transfigurationi suæ in monte Thabor tres tantum volberit adesse discipulorum sororum: cum enim per gloriosum hoc spectaculum eos in divinitatis fidelique constantia inter cruciatus, et tormenta confirmare volberit, æquum omnino videri possit, omnes inibi deubuisse esse presentes. S. Joannes Damascenus ad nostrum peraccommode respondet intentum, inquit: Omnes Christi amore præditi, sed unus pecunia studio flagrans Judæus, unus hic dumtaxat indignus erat, qui Divinitatem spectaret. Ne autem Christus hanc Judæi publicaret improbitatem, ne eum coram omnibus diffamaret, expediens judicavit tres tantummodo eligere ex omnibus, licet eum præjudicio aliquo cætorum octo. S. Jo. Damasc. de Transf.

S. Petrus, cum Christus de Passione sua loqueretur dixit: *Abstine a te, Domine, non erit tibi hoc*. At omnipotens demones subito franges technasque delegens, magna cum indignatione consultorem pessimum a se repulit: *Qui conversus, dixit Petro: Vade post me, satana: scandalum es mihi, quia non sapiens es, quæ Dei sunt*. Ast qualiter eum proboso satanae afficit titulo, qui non modo a demone obsessus non erat, sed et super infernum potestatem acceperat? Resp. Christum optime cognovisse inimici astutias, Petrum (quantumvis nihil hujusmodi advertentem), veluti suum adhibentem instrumentum, ea spe pleni fore, ut per familiarissimum Christi discipulum, tamquam per omnipotens medium, Christus ab imminente retraheretur morte. Eandem versipellis adhibuit machinam in ipsa nocte mortis Christi, antiquæ artis insi-

dias repetens, qui ut Christi mortem præpediret, Pilatum a ferenda mortis sententia dimovere conatus est per uxorem: *Multa passa sum per visum hodie etc.* At differentiam notate in verbis Christi: demoni namque ipsi se ad idololatriam provocanti in monte respondit: *Vade Satana*: ad Petrum autem ait: *Vade post me Satana*: moxque subdit: *Scandalum es mihi, non sapiens es, quæ Dei sunt*: incomparabiliter enim quocumque demone pejor est, vel unicus socius malus. Nulla pestis est perniciosior ad nocendum, inquit Boetius, quam familiaris inimicus. MANSI, d. x, n. 9.

Suppliciorum Passionis Christi gravissimum fuit, quod intulerunt spinæ, utpote caput, partem corporis præ reliquis magis sensitivam lædentes; cum itaque juxta infallibilem veritatem nostra Christus transfugerint peccata (siquidem propter scelus *peccati mei percussit eum*) concludere possumus, gravissima omnium scelera esse, maximumque Salvatori inferre tormentum, illa, que in pravis societatis ad perversorum sodalium impulsus admittuntur; quia, teste Nahum, *sicut spinæ se invicem complectuntur, sic concupiscentiarum eorum pariter potentiam*. *Ibid.* d. XII, n. 8.

Jacobus Patriarcha Mesopotamiam petens, quadam vice nocturnis præventus tenebris, in nuda terra quietem cepit. Querunt interpretes sacri, cur non intraret Luzam, proximæ ad eum locum sitam civitatem, ubi indubie commodum reperisset hospitium, maxime cum opulenti patris esset filius, et verisimile videatur, ipsum quoque sufficientes secum pro itinere contulisse expensas? Respondit Josue Hebræus apud Lyrannum: *Nocte hospitabatur in campis, suspectos habens habitatores civitatum propter eorum multitudine*. Ne igitur admitemini, quod cælum ipse fuerit contemplatus apertum, quod scalam cælestem, perque eam gradientes conspexerit Angelos, quod cælestes habuerit apparitiones et revelationes; qui enim a consorcio creato alieni degunt, maxime inter omnes divinorum participes facti sunt favorum. *Ibid.*, n. 6.

Surdo, simulque muto sanitatem imperituras Salvator, *apprehens eum de turba vocans, misit digitos suos in auriculos ejus*. Digiti illa denotabant, quæ Christus misero infundebat Spiritus S. dona: *Dexterae Dei tuæ digitus*. Notate Mysterium: quando Deus suus ab aliqua anima vult exaudiri inspirationes,

linguamque in divinas resolvi laudes, antequam ipsam a turba, a conversatione, a malorum separat sodalium commerciis. Væ surditati illi, inquit S. Augustinus, quando non audiebam te. S. Azo., c. III, *vult*.

Petrus Berchorius inter cætera ait: Vox unius si sit dissona, multorum bene canentium turbat harmoniam. Audias musicorum chorum tam suave canentem, ut cum oeci cælestis symphoniam referat, tum eorum, qui coram adsunt in terris, totos animos abripit, et suspendat; fit, ut unus quidam a tono cadat, et a justa mensura deerret, illius absurdo cantu tota musices symphonia solvitur, tota suavitas vitiat! vox unius dissona multorum bene canentium turbat harmoniam. Sic in choro communitatis unus malus pacem plurimorum solvit, facitque non solum domorum privata, sed et regnorum publica dissidia, atque ut non Conventuum modo, verum etiam Ordinum amplissimorum disciplina religiosa corrumpat. BEACHAMUS, l. II, c. XX, n. 8.

Exodi cap. xxx, 40, dicitur: *Et deprecabitur Aaron super cornua altaris semel per annum, in sanguine quod oblatum est pro peccato, et placabit super eo in generationibus vestris*. Pagninus prima verba sic reddit ex Hebræo: *Et expiabit Aaron super cornua ejus, hoc est, altaris*. Ubi sacro ritu latera aræ mundare summus Sacerdos jussus fuit. Oleastro novus accidit hic ritus, quarit adeo, cur mandari debuerint cornua, sive extrema latera altaris Deo consecrati, dicens: Quid, quæso, allare peccavisti, ut sanguinis expiatione indigeat? Respondet: Contagiosa valde sunt peccata nostra, ut non solum nos contaminent, sed etiam sancta Dei; nam quicumque peccator tangit, etiamsi sacerdos sit, immunda reddidit. Illa ergo vetus aræ, quoniam tangebatur a sacerdote, qui, quod homo esset, non semper absque omni peccato erat sanguine expiari, et mundari debuit. Tam virulentum est malæ vicinitatis contagium, ut in ipsas Dei sacras aras se diffundat corruptorum morum pestis. *Oleastro, apud Nys. § 2, in D. III, Pent.*

SOCIETAS ROMA. — Fertur paucis abhinc annis inter viros vere religiosos, spiritu ferventes, hæc controversia ventilata, qua via, medio, modo, aut methodo quis citissime et certissime ad apicem perfectionis, et sanctitatis pervenire possit? varii in varias abiere sententias. Primus nihil efficacius ad perfectionem conducere affirmavit, quam jugi ora-

tionis inharere; hanc esse elevationem mentis in Deum, qua homo velut cæli civis cum Deo consuescat, et familiarissime sermocinetur; atque huic ferventer, et constanter insistendo plurimos ad sublimem sanctitatis gradum conscendisse: nam, ut aureo ore S. Chrysostomus dixit; is novit recte orare, qui novit recte orare. Alter brevissimam, ac certissimam, viam crucis assignavit, mortificationem Christi in corpore nostro circumferendo; atque hæc nos docere sanguinolenta Christi vestigia. Tertius his longe sublimis et sanctius duxit, in conversionem animarum incumbere, quia, juxta S. Dionysium, divinarum omnium divinissimum est, cooperari Deo in salutem animarum, pro iis se totum, vitam, et sanguinem profunderet; hinc divino fretus oraculo adjunxit: *Majorem charitatem nemo habet, quam ut animam suam ponat*. Quartus se rem acu tetigisse arbitratus, omnem perfectionem in contemptu rerum terrenarum, et voluntaria paupertate collocatam esse dicebat, juxta illud Salvatoris consilium adolescenti Evangelico datum: *Si vis perfectus esse, vade, vende omnia, quæ habes etc.* Post hæc tam varia, tam dissita, tam diversa Patrum suffragia, senior quidam spiritu Dei plenus assurrexit, qui, ubi predictas omnes aliorum sententias solide refutasset, hanc suam edixit: nullum medium potentius ad perfectionem, nullum remedium præsentius ad omnes defectus et imperfectiones extirpandas, ad omnem sanctitatem quam citissime et certissime consequendam, quam viris perfectionis consuescere, cum iis commemorari, colloqui, conversari, secundum illud Regii Vatis: *Cum sancto sanctus eris, et cum viro innocente innocens eris, et cum electo electus eris*. ENGELIN. in festo B. Visiti.

MISCELLANEA.

SOCIETAS ROMA. — Omnium societatum nulla præstantior, nulla firmiter est, quam viri boni, moribus similes sunt familiaritate conjuncti. *Se. epist. II.*

Nulla res magis animos inhonestos, et in pravum inclinabiles revocat ad rectum, quam bonorum virorum conversatio. Paulatim enim descendit in pectora, et vim præceptorum obtinet, frequenter aspici, frequenter audiri. *Ibid.*

Apollonius Tyanæus hoc unum a diis

petisse fertur: Nosse bonos, malos vitare. *ALEX. ab Alex.*, l. IV, c. VII.

Aristippus interrogatus, quid in vita maxime admirandum esset respondit? Vir bonus inter improbos. *STON. s. XXXV.*

Themistocles Dux Atheniensis pradium venale propensum jussit a pracone addi: Et vicinum habet bonum. *PLUTAR. in polit.*

Dentices pisces societatis tam amantes sunt, ut non ferant a gregalibus suis se separari, atque hac mutua societate se contra piscatores trantur: nam ubi hi cibum demiserint, congregati, et in orbem consistentes circumspiciunt, et quasi signo dato admonent, ne propius accedant. Accedit autem, ut interdum solvagus quispiam haurum devoret, ac proin solitudinis suae poenam morte luat. *FAB. CONC. VIII, in Doct. t. post. Pas. h. lit. C.*

SOCIETAS MALA. — Sturnus cum didicisset haec verba: Cave tibi a mala; eaque frequenter comississet, tandem aliis sturnis se adiungens in aucupis retia incidit; ubi advertit, se monitum suum suo damno non servasse. *MAIOL. coll. t. Can.*

Versat nos, inquit Seneca, et praecipitat, traditus per manus error, alienisque perimus exemplis. Nemo sibi tantum errat, sed aliis erroris causa, et auctor est. *SENECA apud Drex. in Nicet.*, l. I, c. IX.

Unicus socius plures interdum corrumpere potest;

Sicut Græx totus in agris;
Unius scabie cadit, et porrigine porci.
Uvaeque conspecta livorem dicit ab una.
JUV. SAT. II.

Sumuntur a conversantibus mores, ut Seneca, et ut quidam in contactos vitia transibant, ita animus mala sua proximis tradit. *SENECA*, l. III, de ira c. VIII.

Ergo vitæ cum quidam pater stemmate nobilis et senex, duos filios in lacu se natando exercentes aspiceret, subito eorum alter in voraginem incidit, cumque frater ei succurere vellet, etiam ipsum secum in profundum traxit. Idem saepe malis sociis evenit. *ENGELGR. in ead. sect. Epiph.*, § 3.

NECESSITAS. — Nullius rei sine socio iucunda possessio est. *SENECA*, ep. II.

Si quis est, qui congressus, et societates hominum ferre non potest, aut nullo egeat, quod seipso contentus sit, is profecto in parte civitatis non est habendus. Ita vel bel-

lina, vel Deus putandus est. *ARIST.*, l. I, de reipub.

Fac nos singulos, inquit Seneca, quid sumus? praedo animalium, et victima, ac vilissimus, et facillimus sanguis. Quoniam cæteris animalibus in tutelam sui satis virum datum est. Quaecumque vaga nascantur, et actura vitam se gregem, armata sunt; hominem imbecillitas cingit, non unguem vis, non dentium terribilem cæteris fecit. Nudum, et inthrumum societas inuit. *SENECA*, l. IV, de benef., c. XVIII.

AXIOMATA.

Qui tangit piecem, inquinabitur ab illa. *ECCL. XIII, 1.*

Homo homini lupus. Homo homini demon. *GRAMAT. s. CXXLIII, loco com.*

Comes faciendus pro vehiculo est in via. *SE. in prov.*

Scabiosa ovis totum inficit gregem. *SE. ep. II.*

Nulla sine socio iucunda possessio.

Frater, qui adjuvatur a fratre, quasi civitas firma. *PROV. XVIII, 49.*

AUCTORES.

Hieremias Drexelius in Niceta, l. I, c. XII.

Henricus Engelgrave in celo Empyreo in festo Epiph.

Joannes Buseus in Panario V. Societas mala.

Discipulus concion. LVI.

Matthias Faber, p. 3, operis tripartiti variis in concion.

Ludovicus Granatensis in locis com. l. 243.

Laurentius Beyarlink in theatro vite hum. V. eodem.

Josephus Langius in Polyanth. V. eodem.

SOLATIA SPIRITUALIA.

PROEMIUM.

Quantopere hujus etiam Tituli tractatio sit necessaria, ex eo facile colligitur, quod, cum, teste S. Scriptura, omnes homines oporteat per multas tribulationes introire in regnum Dei, merito solatia roboreque indigere credantur, ad ejusmodi tribulationis æquo patientique animo sufferendas. Etsi vero spiritualibus ejusmodi solatiis passim scateant libri utilissimi Asceta-

rum, quia tamen idem, vel ad manus non habentur, vel ob fusiores tractationem legere non cuique vacat, visum est opera pretium me facturum, si in compendium similia solatia redigantur, quod cum ab antiquo aliquo Auctore impresso quidem, sed sine nomine, percommodè præstitum repererim, ea ipsa solatia, eisdem pene verbis, licet mutato ordine, Lectori communicanda censui. Fataor quidem, ea satis succincte fuisse proposita, sed quia hæc non cuivis, sed sapienti Lectori suggero, facile is eorum sensum et emergiam capiet, aliisque simplicioribus fusiis explicare et suggerere poterit. Dividitur autem hic Titulus in tria capita, quorum primum solatia Religionis præcipue convenientia; alterum secularibus potissimum accommodata; tertium utrisque reverentia continebit.

CAPUT I.

SOLATIA PRO RELIGIOSIS.

Circa difficultatem in virtutibus acquirendis.

Quia virtus secundum naturam vitia vero inimica et infesta, teste Seneca, quid autem facilius relinquere, quam inimicum?

Quia vitia faciunt contemptibilem; quis non ultro deserit deprementem se?

Quia ut anima justi est eorum, teste Bernardo, ita anima peccatoris infernus ob vitia; velut diabolus, ob tenebras ignorantiae, ob ignem prave concupiscentiae; quis infernum non ultro fugit, et libenter, ac facile?

Quia angusta est via, quæ ducit ad vitam, eo quod angusto initio incipit, sed processu temporis ineffabili delectationis dulcedine dilatatur. Hinc Salomon: Ducam te per semitas æquitatis, quas cum ingressus fueris non arelabuntur gressus tui, et currrens non habebis offendiculum.

Quia quemadmodum minuta lumina claritas solis obscurat, sic dolores, molestias, injurias, virtus magnitudine sua elidit, et primit.

Circa carentiam prælatiis Ecclesiasticis.

Quia, teste Gregorio, si perversa perpetrant, tot mortibus digni sunt, quot ad subditos suos, perditionis exempla transmittuntur.

Quia, si sanguinem Christi in vase fœteli commendatum haberes, an non in discrimine tanto sollicitus esses, si sæpe illud vas

tecum portare deberes? quanto magis, quando anima pretioso sanguine emptæ commendata sunt.

Quia Benedictus XII. Papa dixisse fertur: Creditur Papatus aliquid magni esse, cum sit nihil; nam postquam fuimus in isto stato, numquam habuimus noam horam jucundam, nec habere intendimus usque ad mortem nostram; quid erit ergo minor dignitas?

Circa paupertatem voluntariam.

Quia, sicut arbor tempore hyemis denudata vestitur floribus in vere: ita anima in hoc mundo, et hac vite hyeme spoliata rebus terrenis, induetur in altera vita veste glorie.

Quia Regnum cœli promissum est pauperibus, cur ergo tristis es, tanto promisso cum sis dives?

Quia, si miraris divitias illius, qui castra emit et aros, cur non magis paupertatem, quæ majora operatur? Hinc S. Augustinus: Non displicet paupertas tua, nihil ea potes ditius invenire; vis noscere, quam locupletis sit? eorum emit. Et alibi: In charitate pauper est dives; sine charitate omnis dives est pauper. Charitas est divitis pauperum in temporalibus ditissima. Et S. Leo: Semper inquit, dives est Christiana paupertas, nec pavet in isto mundo indigentia laborare, cui donatum est, in omnium rerum Domino omnia possidere.

Quia si gauderes, quod pro uno obolo centum aureos reciperes, cur non magis, quod pro rebus temporalibus centuplum sit promissum?

Quia, sicut calix aureus, si ab omni corpore, quod sub celo est, evacuetur, etiam ab aere naturaliter sursum ascendet; ita multo magis anima, si a creaturis sit libera.

Quia, si gauderes, te ad subsellia Imperatoris Senatus evectam esse, cur non magis gaudebis, te per paupertatem cum Apostolis iudicem mundi constitutum?

Quia paupertas sola proprie quietem animo præstat, hinc Seneca: Quietissime viveant homines si hæc duo tollerentur, meum ac tuum. Redigo te ad paucæ, ex quibus carere non possis; inest paupertati, sine qua nihil est jucundum, securitas. Et S. Gregorius: Magna, inquit, est securitas cordis, nihil concupiscentia habere secularis; qui

petisse fertur: Nosse bonos, malos vitare. *ALEX. ab Alex.*, l. IV, c. VII.

Aristippus interrogatus, quid in vita maxime admirandum esset respondit? Vir bonus inter improbos. *STON. s. XXXV.*

Themistocles Dux Atheniensis pradium venale propensum jussit a pracone addi: Et vicinum habet bonum. *PLUTAR. in polit.*

Dentices pisces societatis tam amantes sunt, ut non ferant a gregibus suis se separari, atque hac mutua societate se contra piscatores trantur: nam ubi hi cibum demiserint, congregati, et in orbem consistentes circumspiciunt, et quasi signo dato admonent, ne propius accedant. Accedit autem, ut interdum solvagus quispiam haurum devoret, ac proin solitudinis suae poenam morte luat. *FAB. CONC. VIII, in Doct. t. post. Pas. h. lit. C.*

SOCIETAS MALA. — Sturnus cum didicisset haec verba: Cave tibi a mala; eaque frequenter comississet, tandem aliis sturnis se adiungens in aucupis retia incidit; ubi advertit, se monitum suum suo damno non servasse. *MAIOL. coll. t. Can.*

Versat nos, inquit Seneca, et praecipitat, traditus per manus error, alienisque perimus exemplis. Nemo sibi tantum errat, sed aliis erroris causa, et auctor est. *SENECA apud Drex. in Nicet.*, l. I, c. IX.

Unicus socius plures interdum corrumpere potest;

Sicut Græx totus in agris;
Unius scabie cadit, et porrigine porci.
Uvaeque conspecta livorem dicit ab una.
JUV. SAT. II.

Sumuntur a conversantibus mores, ut Seneca, et ut quidam in contactos vitia transibant, ita animus mala sua proximis tradit. *SENECA*, l. III, de ira c. VIII.

Ergo vitæ cum quidam pater stemmate nobilis et senex, duos filios in lacu se natando exercentes aspiceret, subito eorum alter in voraginem incidit, cumque frater ei succurere vellet, etiam ipsum secum in profundum traxit. Idem saepe malis sociis evenit. *ENGELGR. in ead. sct. Epiph.*, § 3.

NECESSITAS. — Nullius rei sine socio iuncta possessio est. *SENECA*, ep. II.

Si quis est, qui congressus, et societates hominum ferre non potest, aut nullo egeat, quod seipso contentus sit, is profecto in parte civitatis non est habendus. Ita vel bel-

lina, vel Deus putandus est. *ARIST.*, l. I, de reipub.

Fac nos singulos, inquit Seneca, quid sumus? praedo animalium, et victima, ac vilissimus, et facillimus sanguis. Quoniam cæteris animalibus in tutelam sui satis virum datum est. Quaecumque vaga nascantur, et actura vitam se gregem, armata sunt; hominem imbecillitas cingit, non unguem vis, non dentium terribilem cæteris fecit. Nudum, et inthrummum societas inuit. *SENECA*, l. IV, de benef., c. XVIII.

AXIOMATA.

Qui tangit piecem, inquinabitur ab illa. *ECCL. XIII, 1.*

Homo homini lupus. Homo homini demon. *GRAMAT. s. CXXLIII, loco com.*

Comes faciendus pro vehiculo est in via. *SE. in prov.*

Scabiosa ovis totum inficit gregem. *SE. ep. II.*

Nulla sine socio jucunda possessio.

Frater, qui adjuvatur a fratre, quasi civitas firma. *PROV. XVIII, 49.*

AUCTORES.

Hieremias Drexelius in Niceta, l. I, c. XII.

Henricus Engelgrave in celo Empyreo in festo Epiph.

Joannes Buseus in Panario V. Societas mala.

Discipulus concion. LVI.

Matthias Faber, p. 3, operis tripartiti variis in concion.

Ludovicus Granatensis in locis com. l. 243.

Laurentius Beyarlink in theatro vite hum. V. eodem.

Josephus Langius in Polyanth. V. eodem.

SOLATIA SPIRITUALIA.

PROEMIUM.

Quantopere hujus etiam Tituli tractatio sit necessaria, ex eo facile colligitur, quod, cum, teste S. Scriptura, omnes homines oporteat per multas tribulationes introire in regnum Dei, merito solatia roboreque indigere credantur, ad ejusmodi tribulationis æquo patientique animo sufferendas. Etsi vero spiritualibus ejusmodi solatiis passim scateant libri utilissimi Asceta-

rum, quia tamen idem, vel ad manus non habentur, vel ob fusiores tractationem legere non cuique vacat, visum est opera pretium me facturum, si in compendium similia solatia redigantur, quod cum ab antiquo aliquo Auctore impresso quidem, sed sine nomine, percommodè præstitum repererim, ea ipsa solatia, eisdem pene verbis, licet mutato ordine, Lectori communicanda censui. Fataor quidem, ea satis succincte fuisse proposita, sed quia hæc non cuivis, sed sapienti Lectori suggero, facile is eorum sensum et emergiam capiet, aliisque simplicioribus fusiis explicare et suggerere poterit. Dividatur autem hic Titulus in tria capita, quorum primum solatia Religionis præcipue convenientia; alterum secularibus potissimum accommodata; tertium utrisque reverentia continebit.

CAPUT I.

SOLATIA PRO RELIGIOSIS.

Circa difficultatem in virtutibus acquirendis.

Quia virtus secundum naturam vitia vero inimica et infesta, teste Seneca, quid autem facilius relinquere, quam inimicum?

Quia vitia faciunt contemptibilem; quis non ultro deserit deprementem se?

Quia ut anima justi est eorum, teste Bernardo, ita anima peccatoris infernus ob vitia; velut diabolus, ob tenebras ignorantia, ob ignem prave concupiscentia; quis infernum non ultro fugit, et libenter, ac facile?

Quia angusta est via, quæ ducit ad vitam, eo quod angusto initio incipit, sed processu temporis ineffabili delectationis dulcedine dilatatur. Hinc Salomon: Ducam te per semitas æquitatis, quas cum ingressus fueris non arelabuntur gressus tui, et currrens non habebis offendiculum.

Quia quemadmodum minuta lumina claritas solis obscurat, sic dolores, molestias, injurias, virtus magnitudine sua elidit, et primit.

Circa carentiam prælatiis Ecclesiasticis.

Quia, teste Gregorio, si perversa perpetrant, tot mortibus digni sunt, quot ad subditos suos, perditionis exempla transmittuntur.

Quia, si sanguinem Christi in vase fœteli commendatum haberes, an non in discrimine tanto sollicitus esses, si sæpe illud vas

tecum portare deberes? quanto magis, quando anima pretioso sanguine emptæ commendata sunt.

Quia Benedictus XII. Papa dixisse fertur: Creditur Papatus aliquid magni esse, cum sit nihil; nam postquam fuimus in isto stato, numquam habuimus noam horam jucundam, nec habere intendimus usque ad mortem nostram; quid erit ergo minor dignitas?

Circa paupertatem voluntariam.

Quia, sicut arbor tempore hyemis denudata vestitur floribus in vere: ita anima in hoc mundo, et hac vite hyeme spoliata rebus terrenis, induetur in altera vita veste gloriæ.

Quia Regnum cœli promissum est pauperibus, cur ergo tristis es, tanto promisso cum sis dives?

Quia, si miraris divitias illius, qui castra emit et aros, cur non magis paupertatem, quæ majora operatur? Hinc S. Augustinus: Non displicet paupertas tua, nihil ea potes ditius invenire; vis noscere, quam locupletis sit? eorum emit. Et alibi: In charitate pauper est dives; sine charitate omnis dives est pauper. Charitas est divitis pauperum in temporalibus ditissima. Et S. Leo: Semper inquit, dives est Christiana paupertas, nec pavet in isto mundo indigentia laborare, cui donatum est, in omnium rerum Domino omnia possidere.

Quia si gauderes, quod pro uno obolo centum aureos reciperes, cur non magis, quod pro rebus temporalibus centuplum sit promissum?

Quia, sicut calix aureus, si ab omni corpore, quod sub cœlo est, evacuetur, etiam ab aere naturaliter sursum ascendet; ita multo magis anima, si a creaturis sit libera.

Quia, si gauderes, te ad subsellia Imperatoris Senatus evectum esse, cur non magis gaudebis, te per paupertatem cum Apostolis iudicem mundi constitutum?

Quia paupertas sola proprie quietem animo præstat, hinc Seneca: Quietissime viveant homines si hæc duo tollerentur, meum ac tuum. Redigo te ad paucæ, ex quibus carere non possis; inest paupertati, sine qua nihil est jucundum, securitas. Et S. Gregorius: Magna, inquit, est securitas cordis, nihil concupiscentia habere secularis; qui

nihil habet in mundo, quod diligat, nihil est in mundo, quod pertimescat.

Circa difficultatem jugi Domini.

Quia, si caput habens scabiosum, et faciem admodum deformem, libenter cum sano et pulchro capite mutares; cur non et voluntatem propriam scabiosam et vilis deformem, cum voluntate divina, quam omnem animæ decorem conciliat?

Quia, si id, quod præcipit Deus, facimus, id quod petimus, sine dubio impetramus, teste S. Isidoro.

Quia, teste S. Aug. nullo modo osero sunt labores amantium, sicut piscantium, venantium, aucupantium, in eo enim, quod amatur, aut non laboratur, aut labor amatur. Hinc Psal. dicit: Pingis laborem in præcepto. Quemadmodum scilicet imago sub columna lapidea sculpta, vel depicta, que stat incurviata, ac si portet grave aliquid, cum vel nihil potest, aut minime sibi grave; unde merito S. Bernardus: An non labor fictus jugum suave, crux inuncta?

Quia, si in tenebrosi et periculoso itinere constitutus, nihil magis optas, quam lumen, etiamsi non sine labore et impensis illud custodire possis; cur non, et in itinere periculoso ad cœlum versans amas præcepta Domini, de quibus David ait: Præceptum Domini lucidum illuminans oculos. Et: Lucerna pedibus est.

Quia, si jurandum tibi est, citharam tractare, ut lædium leves laborum; cur non magis adhibes citharam mandatorum Dei, de qua iterum David dixit: In decachordo, et psalterio psallam tibi? Hinc S. Aug. Decachordum et psalterium signat decem præcepta legis.

Quia, si amantes optarent arcuissimis vinculis sibi mutuo connecti, cur tu refugias per vincula præceptorum arcuissimis Deo alligari? an necesse, quod in Threnis dicit: In funibus Adam traham eos, in vinculis charitatis?

Quia, si gauderes ad mensam principis admitti, et eodem cum ipso cibo vesci, an non potius gratulari tibi debes, quod ad mensam Christi admissus, eodem cum ipso cibo fruaris, juxta illud: Cibus meus est, ut faciam voluntatem ejus qui misit me.

Circa superiores malos.

Quia, teste S. Augustino, si bonus fuerit, qui tibi præest, nutritor tuus est; malus si fuerit, tentator tuus est. Et nutrimenta libenter accipe, et in tentatione probare.

Quia, qui custodierit præceptum (non attendens, a quo ponatur) non experiatur malum, teste Ecclesiastico. Hinc et Petrus: Quis vobis nocet, si boni æmulatores fueritis? scilicet superiores mali sunt pugiles et argumenta dantes, occasionem artis et scientiæ ostendende prebentes.

Quia obediens talis loquitur victorias. 1. Contra elementa, ut ostenditur in aqua ascendente ad os putei, quando Monachus dixit: O pute, Albas meus precepit, ut hauriam aquam. 2. Contra vegetantia, ut apparet in arbore sterili Joannis est obedientia quotidie eam rigantis fructus profert. 3. Contra sensitiva, ut apparet in leone capto, et crocodillis ab alio obediens mansuetis. 4. Contra rationalia, ut testatur quotidiana experientia, et Dominus in Levit. Si in præceptis meis ambulaveritis, persequemini inimicos vestros, et corruent coram vobis. 5. Contra Deum, ut testatur sol ad Jesue vocem consistens.

Quia, sicut si arbori abscondantur proprii rami, et inferantur ramusculi nobilioris arboris, illa hujus fructus producere incipit; ita, si propria voluntas homini adimatur, et divina inferatur, istius etiam fructus producit.

Quia Dominus in domo Bethanias, (que significat domum obedientiæ) et Simonis (qui significat obedientem) sæpius divertere voluit.

Quia obedientia est navis celerrime ad portum salutis vehens; quid ergo curas, si navaheus sit homo malus, modo te bene ad portum dirigat?

Quia obediens velut equus tendit ad patriam, cum non propriis pedibus judicii et voluntatis, sed alienis, scilicet superioris, feratur.

Quia obedientia est scala a Jacob visa. 1. Quia per illam in altum ascenditur, dicente Domino per Isaiam: Dum non facis vias tuas, et non invenitur voluntas tua, tunc delectaberis super Domino, et sustollam te super altitudinem terre, et cibabo te hereditate Jacob patris tui. 2. Quia, sicut scala habet septem gradus, scilicet obedire libenter, sim-

placiter, hilariter, velociter, utiliter, humiliter, constanter. 3. Quia, sicut scala duo habet latera, ita, et obedientia abrenunciationem duplicem, judicii, et voluntatis. 4. Quia, sicut scala Jacob erecta stabat, ita et obedientia per suam intentionem non nisi sursum tendit, et per culmen suum attingit Deum, dum non nisi ejus beneplacitum quaerit. 5. Quia sicut scala Jacob indixus est Deus, ita et obedientiæ. Hinc S. David: Tenuisti manum dexteram meam, et in voluntate tua deduxisti me, et cum gloria suscepisti me.

Circa votorum difficultatem.

Quia dicit S. Augustinus: Non te vovisse peniteat, imo gaude jam non tibi licere, quod cum detrimere tuo licuisset. Felix necessitas, que te ad meliora compellit.

Quia, si liber esses, magis forte constrictus esses, juxta illud Salomons: Iniquitates suas capiunt imperium, et funibus peccatorum suorum quisque constringitur. Hinc, et S. Augustinus: Suspira ham ligatus non ferro alieno, sed mea ferrea voluntate; velle meum tenet ab inimicis, et inde mihi catena fecerat, et constrinxerat me; quippe ex voluntate perversa facta est libido, et dum servitur libidini, facta est consuetudo, et dum consuetudini non resistitur, facta est necessitas. Et alibi: Vinena hujus mundi habent asperitatem veram, jucunditatem falsam, certum dolorem, timidam quietem, rem plenam miseris, spem beatitudinis inanem.

Circa Religiosorum molestias.

Quia mundus clamat: Ego deficiam; caro clamat: ego inficiam; diabolus clamat: ego decipiam; Christus dicit: ego reficiam. Quem modo sequendum putas?

Quia, teste S. Bernardo, mundus plenus est spinis; in terra sunt; in tua carne sunt; versari in his, et minime lædi, divinæ potentia est, non virtutis nostræ.

Quia, teste S. Hieronymo, quod Angeli faciunt in cœlis, hoc Monachi faciunt in terris. Cur ergo tristaris de commisso Angelorum officio?

Quis in Paradiso habitare non desideret? Atqui Petrus Ravennas ait: Si Paradisus in hac vita est, vel in claustris, vel in scholis est. Quod enim extra hæc duo est, plenum

est anxietate, inquietudine, amaritudine, formidine, sollicitudine, et dolore. Et S. Bernardus: Claustris Paradisus ad suavem spirantis austri elementiam, quasi tot floribus austri verna, quot virtutibus abundat.

Circa abdicationem propriæ voluntatis.

Quia, teste S. Bernardo, grande malum propriæ voluntatis; cur ergo hoc malo liberatum te doles?

Quia propria voluntas infernum aperit, juxta id S. Bernardi: Cesset voluntas propria, et infernus non erit, cur ergo clavem ad infernum non libenter abijcis?

Quia, si Deus tibi omnipotentiam suam communicare vellet, an non odio haberes illum, qui ab hoc munere te impediret? Atqui hoc facit voluntas propria, dum te a voluntate divina impedit, per quam omnipotens efficeris, juxta illud S. Hieronymi: Voluntas perfecta facienti pro opere reputatur facti. Et S. Augustinus: Quidquid vis, et non potes, factum Deus reputat. Et iterum S. Hieronymus: In lege opera requiruntur, in Evangelio voluntas quaeritur, que etiam si effectum non haberit, tamen præmium non amittit. Et S. Gregorius: Non est manus vacua a munere, si arca cordis plena fuerit bona voluntate.

Quia, teste S. Leone, nihil arduum humilibus, vel asperum mitibus, et facile omnia præcepta veniunt in effectum, quando, et gratia præterit auxilium, et obedientia mollit imperium; nec dura ibi necessitate servitur, ubi diligitur quod jubetur.

Circa distractiones pro salute proximi.

Quia, teste S. Bernardo, in puritatis interioris gloria non fraudatur, qui diere potest cum Propheta: Oblivioni datus sum, tanquam mortuus a corde: bona oblivio, si te ipsum nescias, ut proximo prosis. Bene autem mortuus es a corde, si jam tibi vivere non studeas, sed ei, qui pro te mortuus est; sane in tanta oblivione sui necesse est cor bene esse conscium sibi, quo se in lucra securius foris extendat, cum securam intus reliquerit conscientiam.

Quia S. Bernardus ait: Noli, noli nimis insistere oculis contemplationis, quia meliora sunt ubera prædicationis. Nam etsi Rachel formosior, Lia tamen fecundior est.

Quia communis utilitas speciali, et ideo etiam doctrina silentio, sollicitudo contemplationi, et labor quieti, preferenda sunt; ad quod designandum unigenitus Dei Filius non de Rachel secundum carnem, sed de Lia progenitrice, natus est. Nec legitur, enim in domum suam Maria, sed Martha, excipisse.

Quia, si mille pondera auri darentur, libenter contemplationem ommitteres, ut pauperibus subvenires, cur eam omittere non vis, ut animas lucreris.

Circa defectum virtutis.

Quia hæc ipsa opinio defectus est via ad virtutem, nam, teste Seneca: Nulli præclusa est virtus, omnibus patet, omnes admittit, omnes invitat, non eligit Dominum, non censum, nudo homine contenta est.

Quia hoc ipso quod doles de virtutum carentia, ostendis te amare virtutes, ergo vel proprias amas (et sic utique habes eas) vel alienas, et hoc iterum signum est eas te habere; quia Seneca ait: Scias eum multis virtutibus abundare, qui alienas amat. Nimirum quia jam olim etiam Augustinus asseruit. Ille habet virginitatem, ama illam, et tua est etc.

CAPUT II.

SOLATIA PRO SECLARIBUS.

Circa carentiam mundanæ prosperitatis.

Quia sic Christo, et Sanctis assimilaris.

Quia prospera seducunt, adversa perducunt ad patientiam.

Quia prosperitas animam suspectam facit, adversitas probat.

Quia ut segetem nimia sternit ubertas, et rami onere franguntur, ita animus prosperitate corrumpitur.

Quia adversitas est signum medici divini nondum de salute nostra desperantis. Vitulos maciandos liber ad pascua admittitur.

Quia vexatio dat intellectum; quicumque stultus est in culpa, sapiens erit in poena, teste Gregorio.

Quia tribulationes sunt via aspera ducentes ad caelum, prosperitas via jucunda ducentes ad infernum.

Circa carentiam fortunæ.

Quia fortuna est rota, in qua post elevationem semper depressio timenda est.

Quia fortuna nihil aliud est, quam insidia.

Quia fortuna est mari similis, ubi repente tempestas exurgit navigia absorbens.

Quia dolor de infortunio convincit te non esse hominem, nam bona omnia cooperantur in bonum, et sapiens omnia sua secum portat.

Quia ille bonus est artifex, qui de omni materia potest optimum facere. Hinc Seneca: Sapiens si licebit, virtutem in divitiis explicabit, non minus in paupertate quantumque fortunam accepit, aliquod memoriale ex illo efficiet.

Quia, qui usus est alienis, gratias potius agere debet, eum auferuntur.

Quia caelum modo lucidos, modo tenebrosos dies profert, annus nunc floribus et fructibus, nunc nivibus et frigoribus terram replet; mare jam tranquillitate blanditur, jam procellis minatur; cur a sola fortuna constantiam exigamus favoris?

Quia famulus a ludente Domino colaphum accipiens non egre fert; atque ludit in humanis divina potentia rebus.

Quia nemo solum stercorem, aut famem habere cupit; quid autem aliud sunt omnia terrena, nisi stercorea?

Circa carentiam ornatus corporis.

Quia injuriam facit Artifici, qui ornatum adjicit imagini ab ipso factæ. Hinc Boetius: alia quidem suis contenta sunt; vos autem Deo mente consimiles a rebus infimis, excellentis nature ornamenta captatis; nec intelligitis, quantum Conditori vestro faciatis injuriam. Ille genus humanum terrenis opibus præstare voluit, vos dignitatem vestram infra infima quæque detraditis.

Quia impossibile est ab extrinsecis laudari, nam teste eodem Boetio, si quid ex appositis laeal, ipsa quidem, quæ apposita sunt laudantur; illud vero his lectum atque velatum, in sua nihilominus feditate perdurat.

Quia, teste S. Ambrosio, neglecta decore cura plus placet; et hoc ipsum, quod nos non ornamus, ornatus est. E contra vero eo ornatum perdit, quo se corporaliter ornare querit.

Quia corpus ancilla est animæ; non deest

autem magis ornari ancillam, quam dominam.

Quia, teste S. Gregorio, pro sola inani gloria vestimentum pretiosius quaritur, res ipsa testatur, quia nemo vult tibi pretiosis vestibus indui, ubi ab aliis non possit videri. Et, teste S. Bernardo, vanum cor vanitatis notitiam ingerit corpori, et exterior superfluitas interioris vanitatis indicium est, mollia indumenta animi molliem indicant. Quis autem nolit indicium criminis carere coram iudice apparens?

Quia, teste S. Hieronymo, si vir, vel mulier se ornaverit, et vultus hominum ad se provocaverit, etiamsi nullum inde sequatur damnum, iudicium tamen patietur æternum, quia venenum attulit, si fuisset, qui biberet. Quis autem venenatum ornatum non horreat?

Quia, teste S. Augustino, verus ornatus Christianorum boni mores sunt. Hinc David: Omnis gloria filie Regis ab intus.

Circa defectum habitationis.

Quia in loco peregrinationis nemo curam de habitatione pretiosa stabili sibi providere.

Quia nemo gloriatur de luteis ædificiis; quid autem aliud sunt domus nostræ.

Circa carentiam temporalis potestatis.

Quia plus ab hostibus appetuntur duces, quam milites; et vehementius a ventis vexantur culmina altiora, quam infima.

Quam vana est potentia, quæ nec in mensa solatii tempore est secunda, sed sic ipsos, quibus nititur, habet anxia formidare.

Quia, teste S. Augustino, optandum est, ut bonis contra vitia detur potestas, propter quæ vincenda potentes nolunt esse homines, et volunt propter vincendos homines; at quid hoc, nisi, ut vere victi falso vincant; nec sint veritate, sed opinione victores.

Quia, si inter mures videres unum aliquem sibi jus, ac potestatem vindicantem, quanto movereris cachinnis? Idem est, si potestatem inter homines arroganter tibi vindices.

Quia, si quid naturalis boni inesset potentia nunquam pessimis obveniret; respuit enim natura, ut contraria jugantur. Hinc S. Augustinus: Apud viros bonos indigna sit ipsa dignitas, quam multi indigni possi-

dent. Et Boetius: Talia sunt prædicata, qualla præmiserint subjecta. Carte si quis multiplici consulatu fanctus ad barbaros veniret, non cum venerandum barbaris potentia faceret.

Quia quanto quis altius erigitur, tanto curis gravioribus oneratur, etisque ipsis populis mente, et cogitatione supponitur, quibus præponitur dignitate, ut ait S. Gregorius.

Quia, eodem teste, saepe misericors Dens, qui suos tenere diligit, eos sollicitè ab exterioribus actionibus custodit. Nam, et plerumque paternitas ab eum laborum servos dirigit, a quo subtiles filios suspendit.

Quia majoritatis status inducit majoritatem periculi, peccati, et poenæ; nam ut in corporibus, ita et in imperio gravissimus est morbus, qui a capite diffunditur, teste Seneca, et S. Gregorio: quanto quisque honore splendoris celsior est, tanto, si delinquat, peccator major est.

Quia, teste S. Gregorio, saepe suscepta cura regiminis cor per diversa verberat: et impar quisque invenitur ad singula, dum confusa mente dividitur ad multa.

Quia, qui dispensans rebus terrenis præsidet, oculi hostis juvenis latius patet, eodem teste.

Quia filius Principis non tristatur, si caret officio vili alicujus mechanici artificis: cur ergo Filius Dei doleat, si careat officio vili temporaneæ potestatis.

Quia, teste Hugone, solus is regnat, qui deposito cordis imperio, lege rationis, ordinat totam familiam motuum interiorum et exteriorum.

Quia sicut hominibus Reges, ita et Regibus dominandi desideria domitantur: hoc est regnum, nolle regnare, cum possis. Vis ergo regnum? do tibi magnum, rege te ipsum.

Circa carentiam liberorum.

Quia vix fieri potest, ut non multis curis, ac tristitia affligaris inde; cur ergo materiam tanti mali ultro optas?

Quia, si nomen inum conservari petas, quid stultius, cum plures forte albi temere sic vocentur? si senectutis presidium, quid infirmius, cum saepe citius moriatur: si hæredes, cur non magis eos optas, qui plus tibi honoris et solatii, tum in hac, tum in altera vita causabunt?

Circa defectum natalium

Quia, ut in Lib. Decretalium dicitur, Orosius Papa filius fuit Stephani Subdiaconi; Bonifacius filius Iuveni Presbyteri; Felix Papa filius Felicis Presbyteri; Agapitus Papa filius Gordiani Presbyteri; Theodorinus Papa filius Theodori Presbyteri de civitate Ierosolyma; Silverius Papa filius Siludei Episcopi. Deus dedit Papam filium Iuveni Presbyteri, Gelasium Papam ex Patre Valerio Episcopo; cur ego tu erubescis ob natalium defectum?

Quia, teste S. Augustino, undecumque homines nascantur, si parentum vitia non sectentur, honesti, et salvi erunt; semen enim hominis ex qualicumque homine Dei creatura est et eo male utentibus male erit, non ipsum aliquando malum est. Et S. Chrysostomus: Ex meretricis utero, aut adultera, si virtute propria decoretur, parentum suorum non dedecoratur opprobriis.

Quia, teste S. Hieronymo, nasci de adulterio non est culpa illius, qui nascitur, sed qui generat: quomodo in seminibus non peccat terra, quae confert; non semen, quod in sulcis jacitur, non humor, vel calor, quibus temperata frumenta in germen pululant; sed v. gr. fur, vel latro, qui fraude, vel vi eripit semina.

Quia semper inter illas sacri ventris angustias sacra Dei manus operatur, idemque est creator corporis, et animae; noli ergo despiciere bonitatem figuli, qui te plasmavit, et fecit: ipse est virtus Dei, et sapientia.

Quia Dominus ipse non solum voluit de alienigenis, sed etiam adulterinis commixtionibus nasci.

Circa carentiam nobilitatis.

Quia, ut liber Decretalium dicit; nos, qui possumus, non ex locorum, vel generis dignitate, sed morum nobilitate, innoscere debemus.

Quia, teste S. Hieron. sola apud Deum libertas est, non servire peccatis, summa apud Deum nobilitas, clarum esse virtutibus. Et S. Chrysostomo: Ille tunc integram suam nobilitatem patet, si dedignetur servire vitii, et ab eis superari.

Quia, teste S. Hieron. ille apud Deum praest potior, non quem nobilitas generis, nec dignitas saeculi, sed quem devotio fidei, et sancta vita commendat.

Quia, eodem teste, nescit Religio nostra personas accipere, nec conditiones hominum, sed animas inspicit.

Quia, ut idem iterum ait, plerumque nobilitas carnis ignobilitatem parit mentis.

Quia, teste S. Chrysost., patrem omnes habemus Abraham, quid ergo prodest ei, quem sordidant mores, clara generatio? aut quid nocet illi generatio vilis, quem mores adornant? Quid nocuit Abraham, quod habuit patrem Pharam Iudeorum Deorum cultorem? Nonne separatus a genere suo positus est in caput fidelium, ut non jam dice-retur filius peccatorum, sed pater Sancto-rum? non poterunt ejus gloriam sordidare patrum errores. Stannum de argento egreditur, sed non est argentum; itaque colatum argentum servatur, sed stannum foras expellitur. Melius est de contemptibili genere clarum fieri, quam de claro genere contemptibilem nasci; qui enim de claro clarus nascitur, gloria claritudinis ejus non est ejus solius, sed communis videtur; qui autem de contemptibili genere clarus egreditur, tota gloria claritudinis ejus solius est. Similiter qui de contemptibili genere contemptibilis nascitur, omnis turpido solius ipsius est; ideo melius est, ut in te gloriantur parentes, quam tu in parentibus.

Quia nobilitas extrinseca aliena est; unde, teste Boetio, illi solum sunt clari, qui ob virtutem suam praedicantur; quare si tuam non habes, splendidum te aliena claritudo non efficit.

Quia, qualiumcumque parentum sit filius, sola opinione ignobilis erit.

Quia omne hominum genus in terris simili surgit ab ortu; ergo, si pater est Adam, cunctorum mater est Eva. Omnes nonne sumus nobilitate pares?

Quia, sicut Rex Franciae, cum quidam Dux Austriae illi scribens longissimum titulum apposuisset, repeli eum jussit, et quoties v. gr. lectum est: Leopoldus Dux Austriae etc. semper subiecit, et ego Rex Franciae; et sic ad singulos titulos, indicans, plus esse Regem Franciae, quam omnes titulos illos habere; ita et anima Christo desponsata dicere potest ad omnes mundi titulos: Et ego sum sponsa Christi, et regina caeli: ego sum rex caeli.

Circa carentiam divitiarum.

Quia possessore onerant, amate inqui-

nant, amisse cruciant, teste Sancto Bernardo.

Quia terrena substantia, aeterna felicitati comparata, pondus est, non subsidium, teste S. Gregor.; hinc S. Bernardus, postquam audierat, sexcentas marchas per quemdam Abbatem sibi transmissas esse amissas, dixisse fertur: Benedictus Deus, qui nobis pepercit ex hoc onere.

Quia pacem turbant, et animi quietem: hinc, cum Diogeni a capite fur de nocte sacculum cum nummis subtrahere conaretur: Tolle, inquit, infelix, ut facias utrosque dormire. Idem expertus fiber ferrarius semper cantans, et post crumenam a divite receptam, quam elanceo hic in officinam projecerat, merore affectus.

Quia, teste S. Augustino: Aurum est materia laborum, periculum possidentium, enervatio virtutum, malus dominus, proditor servus.

Quia, teste S. Chrysostomo: Divitiarum sequela est luxuria, ira intemperans, furor injustus, arrogantia, superbia, omnisque irrationabilis motus.

Quia fidei homini, teste Bernardo, totus mundus divitiis sunt, totus plane, quia tam adversa, quam prospera ipsius, aequae omnia servantur ei, aequae cooperantur in bonum: ergo avarus terrena esurit, ut mendicando mendicat, iste contemnendo servat.

Quia spinae divitiis sunt, teste Salvatore: cur ergo spinam ex pede ejicis, et cor tuum noxiis spinis replere ultro satagis?

Quia divitia, teste S. Augustino, ingerunt curas semetipso privantes: hinc venditis, inquit, rebus vestris, nullum majus earum accepimus pretium, quam nos ipsos, impicari enim talibus nostris non eramus.

Quia, ut Seneca docuit, ratio arbitra est honorum et malorum, aliena et externa pro-vilibus habet, omne illi bonum in animo est. Et alibi: Hae cogitationes tuae tendant, hae cura, hae opera, omnia alia Deo vota missurus; ut contentus sis temetipso, et ex te nascentibus bonis. Et iterum: Contentus est sapiens ad bene vivendum, et non ad vivendum; ad hoc enim rebus multis illis opus; ad illud tantum animo sano et erecto, despiciente fortunam.

Quia si ad naturam vives, numquam eris pauper, teste Seneca; si ad opinionem, numquam eris dives.

Quia summa dementia est haerediti sui res procurare et sibi omnia negare, magna enim haereditas ex amico inimicum facit, plus enim gaudebit morte tua, quo plus accepit.

Quia vera divitia non opes sunt, teste S. Bernardo, sed virtutes, quas secum conscientia portat, ut in aeternum dives fiat.

Quia, teste S. Bernardo: divitiarum amor insatiabilis longe amplius torquet desiderio animam, quam refrigeret usu suo, ut pote quorum acquisitio laboris, possessio timoris, amissio plena doloris est. Hinc et Seneca: quid refert, quantum illi in arca, quantum in horreis jaceat, si etiam alieno inhiat, si non quaesita, si quaerenda computat; non enim pauper est, qui minus habet, sed qui plus cupit; nec qui plus habet, sed qui minus cupit, dives est.

Quia negotiatores merito cum Divo Paulo dicere possunt, se esse in periculis fluminum, periculis latronum, periculis in civitate, periculis in solitudine, periculis in mari, periculis in falsis fratribus; in labore et aerumna, in vigiliis multis, in fame et siti, in jejuniis multis, in frigore et nuditate. Sed et pericula inferni inveniant eos.

Circa amissionem rerum temporalium.

Quia meminisse debes, te non semper ea habuisse; nam, teste S. Gregorio, magna consolatio est, in rerum amissione, illa tempora ad mentem revocare, quibus aliquando non habuit, quod amisit.

Quia non sunt bona hominis, teste S. Ambrosio, quae secum ferre non potest: ergo de illarum amissione cur conquereris?

Quia nimis avarus est, cui Deus non sufficit.

Quia ignis caelestis non invadit inferiora: cur ergo anima ad caelum mente translata ad terrestria inclinat?

Quia omnia perdidisse debueras; cur de parte tantum amissa dolos? nihil perdidit, qui seipsum possidet. Cogitas quod perdidisti, sed non quod evaseris.

Quia eris nunc in via expeditior, domi tuior. Exoneravit te fortuna, si intelligis, et tuiore possit loco; damnatum putas? remedium est. Desles miserum te? clamitas quod opibus exarsus es? tuo vitio ista iactura tibi tam tristis est; non tam moleste ferres, si tamquam perditurus habuisses; ita Seneca.

Quia ut nullum datur purum bonum creatum, ita nec malum purum, nec damnium purum; cur ego malum in damno consideras, et non potius bonum?

Quia arenam si ex vesica amisisti, gaudes; cur non potius, si aurum ex animo, et manibus ereptum advertis, quæ majus tibi tormentum et damnium causant?

Quia palmes, si saepelet, gauderet abscondi partes superfluas; cur non et tu res temporales, quæ impediunt, ne vinum gratiæ, et spiritualis lætitiæ cor tuum progrediatur?

Quia, teste S. Augustino, qui celestis vitæ dulcedinem, in quantum possibilitas admisit, perfecte cognoverit, ea quæ in terris amaverat, libenter cuncta derelinquit.

Quia, teste Seneca nemo est Deo dignior, quam qui opes contemnit.

Quia, si bene vivas, et Dominus regat te, nihil deerit tibi, Hinc S. Aug. Tu Christiano, tu Dei servo, tu bonis operibus debito, tu Domino suo caro aliquid existimas futurum? an putas, quod qui Christum pascit, a Christo ipse non pascatur? an putas, terrenam deerit, quibus celestia et divina tribuntur? Unde hæc incredula cogitatio? unde impia et sacrilega meditatio?

Quia, teste S. Scriptura: Magna gloria est sequi Dominum; quid ergo erit tibi consequendum? cur ergo non gaudes te exoneratum rebus temporalibus, ut facilius Christum sequaris, et consequaris? de quo S. Hier. Christus est omnia, ut, qui propter Christum omnia dimiserit, unum inveniat pro omnibus, et libere possit clamare: Pars mea Dominus.

Circa pauperum voluntariam.

Quia, teste S. Hieronymo, ob hoc unum est amanda paupertas, quod, a quo amaris, ostendit; quippe non habet adulationem commitem sibi parentem, fortunam hominis, et non personam amantem.

Quia, Seneca teste, tria præcipue extollunt Philosophiam, contemptus mobilis affluentia, appetitus futurae felicitatis, et mentis illustratio, quorum primo nihil est honestius, secundo nihil felicius, tertio nihil ad amborum compendiosam adeptionem efficacius.

Quia iterum, testante Seneca, aut pauper sis, necesse est, aut pauperi similes, si

vacare animo vis. Hinc et S. Augustinus inquit, Philosophiam (tu dic perfectionis) magistra inopia est.

Quia paupertas est sanitatis magistra, curarum remotio, absque solitudine semita, sapientia reparatrix, negotium sine damno, intractabilis substantia, passio sine calumnia; sine incerta fortuna, sine solitudine felicitas.

Quia, si gauderes, te Vice-Regem in aliquo loco creatum, vel te missum ab Imperatore, ut loco ipsius debitum servitium, aut honorem alicubi reciperes, cur non magis gaudeas, ut loco Dei, quidquid in elemosynam tibi datur, aut alias charitatis exhibeatur, recipias, ut quasi thesaurarium ipsius agas?

Quia tot in Scriptura sententiæ de pauperibus sunt prolatae, ut palpare possit pauper felicitatem suam; nam 1. Christus beatus dixit. 2. His preparat cenam: Parasti in dulcedine tua pauperi Deus. 3. Adjurat: Adjavit pauperem de inopia. 4. Eligit, teste Isaia: Elegi te in camino pauperatis. Et S. Jacob: Nonne Deus elegit pauperes in hoc mundo? 5. Desiderium pauperum exaudivit Dominus. 6. Memor est illorum: Nonne in finem oblitio erit pauperis? 7. Est sollicitus pro illis: Ego autem mendicium sum, et pauper, Dominus sollicitus est mei. 8. Factus est Dominus refugium pauperi etc. 9. Et teste Isaia, factus est fortitudo pauperi. 10. Salvat; nam parcat pauperi, et inopi, et animas pauperum salvat facit. Et II. Reg. II. Populum pauperem salvum facies. 11. Assumit: Tibi derelictus est pauper etc. Pater meus, et Mater mea dereliquerunt me, Dominus autem assumpsit me. 12. Est spes eorum. Hinc Isaia: in ipso sperabunt pauperes. 13. Providet de quibus, ut Lazaro mendico, etc.

Quia quos morum infirmitas vulnerat, paupertatis medicina curat, teste Gregorio.

Circa carentiam amicis.

Quia si malus erat, multum gaudere debebas; si bonus, non perdidisti, quia teste S. Bernardo, quando nos moriendo deserunt quos amamus, novimus eos non in æternum relinquere nos mansuros, sed aliquantulum præcedere secuturos.

Quia S. Sebastiani ad amicos Marei et Marcelliani adhortatio solari debet; Nolite

timere, non separabuntur a vobis, sed vident vobis præparare sidereas mansiones, in quibus una nobiscum, et cum filiis vestris in perpetuo gaudio erunt manebunt. Nolite, o amici, revocare quos diligitis, a vita ad mortem, a gaudio ad luctum, a lumine ad tenebras.

Quia talis amor plerumque amaritiei multum continet. Hinc Cicero: Amari jucundum est, si curetur, ne quid insit amari.

Circa carentiam familiaritatis cum mulieribus.

Quia, si venenata animalia fugis, cur non magis mulierem, quæ venenum concupiscentia animæ tuæ instillat?

Quia, si Sirenum cantum Ulysses, et socii detestati sunt; cur tu colloquia mulierum amas, quarum cantu tolerabilius est audire basiliscum sibilantem; teste S. Augustino.

Quia, si terram spinis consistam non facile caleas, cur ultro te in mulierum familiaritatem insinuare cupis, ubi nihil, nisi spinæ eæ vulnerantes reperitur?

Quia Adam, Sampsonem, Regem David, et Salomonem femina decepit: quis modo tutus erit?

Quia uti, juxta vulgare proverbium, nimia familiaritas contemptum parit, ita cum mulieribus sæpe conceptum parit.

Quia, si avem stultam credis, cum virgæ insidet visco illitæ, cur tu prudens esse cupis, et tamen viscosæ mulierum conversationi adhaeres.

Circa carentiam conjugii.

Quia, teste S. Ambrosio, copula nuptialis non est quasi culpa vitanda, sed quasi necessitatis sarcina declinanda.

Quia uxor non permittit virum suum esse, uti indicavit, teste Valerio Maximo, Metellus, cui cum a Mario filia dote dives, forma amabilis, genere clara, fama felix offerretur, respondit: Malo meus esse, quam suus. Cum vero Marius subjiceret: Imo ipsa erit tua; Resp. iterum Metellus: Virum oportet esse uxoris; logieum enim est adagium, talia fore prædicanda, qualia subjecta esse præmiserint.

Quia, teste Diogene, nulla uxor est tam bona, in qua non aliquid invenias, quod conqueraris. Hinc eodem Valerio teste, cum Pachimus Rex Ario vicino suo diceret: Amice, arborem habeo in horto infelicem,

in qua se prima uxor mea suspendit, et postmodum secunda, et tertia. Resp. Arius: Miror te in tantis successibus lacrymas invenisse, cum arbor illa iterum, ac tertio tibi dispendia suspendit. Amice, da mihi de arbore illa surculos, quos seram.

Quia, ut idem Diogenes dixit, mulier speciosa est templum super cloacam edificatum.

Quia, teste S. Hieron., Adam, Sampsonem, Regem David, et Salomonem femina decepit, quis modo tutus erit? S. Ambr. Sampson, inquit, validus, et fortis leonem suffocavit, sed amorem suum suffocare non potuit; vincula solvit hostium, sed suarum non solvit nexus cupiditatum; mores incendit alienas, sed unius mulieris accensus igniculo, messem suæ virtutis amisit. Sed et Valerius: Sol hominum Salomon, thesaurus deliciarum, sapientiæ Domini singulare domicilium, crasso tenebrarum offuscatus atramento, lucem animæ suæ, gloriam domus suæ, feminarum facinore amisit.

Quia uxor cum amatur, amaro pungit sollicitudinis aculeo. Hinc Hugo: Quæta est vita, quam non uxoris suspicio, non sollicitat ancillarum sumptus, nec conturbat filiorum perversitas, quæ manditiæ gignit florem, pietatis parit fructum, bonæ conscientie profert odorem.

Quia nihil magis insidiatur, quam mulier. Hinc Seneca: duo genera lacrymarum habentur in oculis feminarum, unum veri doloris, alterum insidiarum. Et Valerius: Amice, det tibi Dominus omnipotens omnipotentis feminae fallacia non falli, quia audax est ad omnia quæcumque vel amat, vel odit femina, et artificiosa est nocere, cum vult. Læge Aureolum Theophrasti, et Medeam Jasonis, et vix pauca invenies impossibilia mulieri. Sed et Cato Ulicensis: Si absque femina esset mundus, conversatio nostra non esset absque diis. Verbo nemo feminarum excreatur ludibria, nisi lusus, ut bene notavit Valerius.

Quia, Cicero teste, Viros ad unumquodque maleficium singule cupiditates impellunt; mulieres ad omnia maleficia una ducit cupiditas.

Quia, eodem teste, mulier est amicitiam inimica, ineffabilis poena, necessarium malum, naturalis lentatio, desiderabilis calamitas, domesticum periculum, delectabile detrimentum, mali natura boni colore de-

pieta, ergo si dimittere illam peccatum est, tenere autem vere tormentum; necesse est, ut aut dimittere adulteria faciamus, aut quotidianas pinguas tenentes habeamus.

Quia, teste S. Hieron. uxorem pauperem alere difficile est, divitem ferre tormentum. Pulchra cito adamatur, fœda concupiscit. Difficile custoditur, quod plures amant; molestum possidere, quod nemo habere dignatur, minore tamen miseria deformis habetur, quam formosa servatur; nihil tutum, in quo totius populi vota suspirant: altus forma, alius ingenio, alius facelia, alius liberalitate sollicitat; niq̄o modo expugnat, quod undique incessitur.

Circa amissionem conjugii.

Quia omnia bona tecum portas, cur ergo tristaris de amissione illius, quod bonum verum non est?

Quia, teste Seneca, conjux est adventitium bonum: nec est inter illa, quæ semel alicui contingunt.

Quia se facilius in medio virtutis consistes. Hinc Dens Ezechiel: Fili hominis, ecce ego tollo a te desiderabile oculorum tuorum, et non planges, neque mortuorum lætam facies. Locutus sum ego, inquit Propheta ad populum mane, et mortua est uxor mea vespere.

Circa amissionem liberorum.

Quia, stultus est, teste Seneca, qui flet mortem mortalium: perire perituri, habeat eos ille, cujus magis erant, quam tui, educandos tibi illos mandaverat; recepit illos, non abstulit.

Quia, si boni fuerant, in eorum recepti magis tibi proderunt ad solatium et adiutorium; si vero mali, de gravi es onere liberatus, imo, et confusione, cum, teste Syrach, confusio patris sit filius indisciplinatus.

Quia rapti sunt, ne molitia mataret intellectum, quia placida erat Deo animus illorum etc. an tristareris, si Princeps ad se in aula propter talenta transtulisset?

Quia, si infans fuit, major est in celo, quam Joannes Baptista fuerit in terris; si ergo B. Elisabeth de suo filio sibi gratulantur, et per eum multa dona a Deo impetrare confidebat, an non tu magis de filio tuo? etc.

Quia non sunt amissi, sed præmissi. Hinc dicere possunt, quod B. Ambr. de fratre: Quid te, mi frater amantissime, leam? non enim perdidisti usum tuum, sed commutavi. Ante in corpore inseparabilis, nunc individuis affectu; manes enim mecum, ac semper manebis; numquam te patria mihi eripuit, nec mihi patriam prætulisti, et nunc alteram præstitisti. Copi enim jam non esse tibi, pergimus; ubi melior mei portio est, numquam siquidem in me totus fui, sed in altero nostri pars major amborum. Utrique autem eramus in Christo, in quo, et summa universitas, et portio singulorum est.

Quia, liberi tui thesaurus fuerant (juxta illud Aug: o omnia in te habentes, non debebamus dimittere te) in fortissima caeli arce tibi totius præservatur.

Quia, si flosculum ex horto decerpit non doles, si Deo in altari consecratur, cur doles, recentes tuos flosculos liberorum in celeste templum translatos?

Quia, qui propter Deum reliquerit filios, centuplum recipiet etc.

Quia, si e periculo vite corporalis, v. gr. incendio, ereptum videns gauderes, multo magis lætari debes, si liberatum a periculo inferni videas.

Quia, si gauderes e bello reducem in patriam feliciter appulisse, cur non gaudes vite, quæ est militia super terram, finem imposuisse, ut æterna pace fruatur?

Quia voluntas Dei, teste S. Hieronymo, sola debet sufficere ad solatium, cui nullam præponere jubemur affectum. Hinc idem sibi: Placeat homini, quicquid Deo placet, ob hoc ipsam, quia Deo placet.

Quia liberis quietem non negas cur ergo summum mortis non potius gratuleris, quam felix alicui resurrectio sequatur?

Quia illi gaudent se evasisse ex carcere corporis; cur ergo tu doles, quod liberati sint, et retrahere cupis? non est legenda mors, quam vita immortalis sequitur. Hinc Apostolus: Nolimus ignorare vos fratres de dormientibus, ut non contristemini, sicut ceteri, qui spem non habent. Sed et S. Ambrosius: Mortem probamus non esse legendam, quia admodum somnus a labore mundi requiescere facit in spe resurrectionis.

Quia sentire debes de liberis, ut S. August. de amico, dum sic loquitur: Beatus qui amat te, et amicum in te, et inimicum propter te; nullum enim charum ille solus

amittit, cui omnes in illo chari sunt, qui non amittitur; te autem, Domine, nemo amittit, nisi qui dimittit.

Quia filii quasi dicunt id, quod Christus Apostolus: Expedi vobis, ut ego vadam; si enim non abiero, Paracletus non veniet ad vos etc. quia scilicet in me solo solatium ponitur.

Circa carentiam solatorum mundi.

Quia melius est gaudio carere, quam de eo habilo graviter postea dolere; atqui, teste Scriptura, extrema gaudii luctus occupat. Et S. Greg. jure testat, ut, quot prius in mundo incolumes habuimus gaudia, tot de ipsis postea cogamur sentire tormenta. Hinc, et in Apocalypsi: Quantum glorificavit se, et in deliciis fuit, tantum dato ei tormentum et luctum.

Quia stulle illis gaudiis reficere conaris animum, quæ sitim desiderii magis irritant, jaxa id: quo plus sunt potæ, plus sitiuntur aquæ.

Quia teste S. Bernardo, illud revera verum gaudium est, quod non de creatura, sed de Creatore, percipitur: quod cum possederis, nemo tollet a te, cui comparata omnis suavitas dolor est, omne aliud, quod delectare est, omnisque aliunde jucunditas moror, omne dulce amarum, omne quodcumque molestum.

Quia vas cordis nostri, cum sit ad capiendum Deum factum, non potest ab ullo creato gaudio satiari.

Quia, teste Seneca, sola virtus præstat gaudium perpetuum et securum; etsi vero bubium materia interveniat, hæc tamen infra fertur, nec unquam diem vincit.

Quia mundana gaudia similia sunt ebriatati, quæ unius horæ hilaritatem insaniam longi temporis lætudo pensat.

Contra servitutis jugum.

Quia, licet corporea obnoxia sint dominis, mens tamen sui juris est, ut ait Seneca. Hinc, et S. Bernardus: Voluntati, nec leges imperant, nec Principes dominantur, libera est, maxime si spiritu ducitur, quia, ubi spiritus, ibi libertas.

Quia, teste S. Ambr. ille solum servit, qui vel metu frangitur, vel delectatione irretitur, vel cupiditatibus ducitur, vel indignatione exasperatur, vel merore dejicitur, ser-

vilis enim omnis est passio. Hinc Tullius: Liber est æstimandus, qui nulli turpitudini servit. Et S. Aug. Bonus etiam, si servit, liber est; malus autem, etiam si regnat, servus est tot dominorum, quot vitiorum quorum damnationem, inquit Ambrosius, nec noctu potest fugere, quia contra se habet dominos, intra se servitium patitur intolerabile etc.

CAPUT III.

SOLATIA PRO UTRISQUE, REGULARIBUS SCILICET ET SECULARIBUS.

Circa tribulationes.

Quia roborant, ut olla per ignem, et arboris in mari robustiores sunt.

Quia cor dilatant, ut malleus aurum, et fiat amplior, et capax divinorum donorum; in tribulatione dilatasti mihi.

Quia tribulatio, ut aqua, 1. temperat vinum lætitiæ, ne rationem auferat, aut morbos generet. 2. Extinguit ignem libidinis, ut expertus est Monachus, jussu Abbatis vexatus ab aliis; si ergo gaudes aquam offerri, cum domus succensa est, quidni, et quando anima ardet? 3. Quia submergit hostes: operuit aqua tribulantes eos, unus ex eis non remansit. 4. Nutrit pisces fideles, ne pereant, aut compurescant. 5. Provehit fideles in patriam. 6. Extinguit sitim cupiditatum. 7. Est apta ad baptismum spirituale.

Quia ut ignis, 1. emollit, ut ex imagine diaboli fiat imago Christi, facitque, ut recipimus colores pulcherrimos florum, seu virtutum; facile terminemur termino divine voluntatis. 2. Dissolvit vincula, ut tribus pueris in fornace: et illi Christiano, quem cum Saraçeni exponerent ante sua castra, sperantes, quod Christiani sic lapides in eam partem non jacerent, ille adhoratus est, ut non desidererent propter se, et sic lapis coniectus dissolvit, illumque liberavit. 3. Quia ut ignis probat aurum, et vasa in honorem efformat. 4. Quia ut ignis rarefacit, id est, ampliorem locum virtutis occupare facit; et præterea etiam disgregat heterogenea (ceteruras) et congregat homogenea, scilicet imaginem cum suo exemplari.

Quia purgat. 1. separat pleas a tritico; 2. scoriam ab auro, et ferro; 3. faeces a vino; 4. malum sanguinem a bono, ut in Phlebotomia; 5. noxios humores a stomacho, ut medicina.

pieta, ergo si dimittere illam peccatum est, tenere autem vere tormentum; necesse est, ut aut dimittere adulteria faciamus, aut quotidianas pinguas tenentes habeamus.

Quia, teste S. Hieron. uxorem pauperem alere difficile est, divitem ferre tormentum. Pulchra cito adamatur, fœda concupiscit. Difficile custoditur, quod plures amant; molestum possidere, quod nemo habere dignatur, minore tamen miseria deformis habetur, quam formosa servatur; nihil tutum, in quo totius populi vota suspirant: altus forma, alius ingenio, alius facelia, alius liberalitate sollicitat; niq̄o modo expugnat, quod undique incessitur.

Circa amissionem conjugii.

Quia omnia bona tecum portas, cur ergo tristaris de amissione illius, quod bonum verum non est?

Quia, teste Seneca, conjux est adventitium bonum: nec est inter illa, que semel alicui contingunt.

Quia se facilius in medio virtutis consistes. Hinc Dens Ezechiel: Fili hominis, ecce ego tollo a te desiderabile oculorum tuorum, et non planges, neque mortuorum lætam facies. Locutus sum ego, inquit Propheta ad populum mane, et mortua est uxor mea vespere.

Circa amissionem liberorum.

Quia, stultus est, teste Seneca, qui flet mortem mortalium: perire perituri, habeat eos ille, cujus magis erant, quam tui, educandos tibi illos mandaverat; recepit illos, non abstulit.

Quia, si boni fuerant, in eorum recepti magis tibi proderunt ad solatium et adiutorium; si vero mali, de gravi es onere liberatus, imo, et confusione, cum, teste Syrach, confusio patris sit filius indisciplinatus.

Quia rapti sunt, ne molitia mataret intellectum, quia placida erat Deo animus illorum etc. an tristareris, si Princeps ad se in aula propter talenta transtulisset?

Quia, si infans fuit, major est in celo, quam Joannes Baptista fuerit in terris; si ergo B. Elisabeth de suo filio sibi gratulantur, et per eum multa dona a Deo impetrare confidebat, an non tu magis de filio tuo? etc.

Quia non sunt amissi, sed præmissi. Hinc dicere possunt, quod B. Ambr. de fratre: Quid te, mi frater amantissime, leam? non enim perdidisti usum tuum, sed commutavi. Ante in corpore inseparabilis, nunc individuis affectu; manes enim mecum, ac semper manebis; numquam te patria mihi eripuit, nec mihi patriam prætulisti, et nunc alteram præstitisti. Copi enim jam non esse tibi, pergimus; ubi melior mei portio est, numquam siquidem in me totus fui, sed in altero nostri pars major amborum. Utrique autem eramus in Christo, in quo, et summa universitas, et portio singulorum est.

Quia, liberi tui thesaurus fuerant (juxta illud Aug: o omnia in te habentes, non debebamus dimittere te) in fortissima caeli arce tibi totius conservatur.

Quia, si flosculum ex horto decerpit non doles, si Deo in altari consecratur, cur doles, recentes tuos flosculos liberorum in celeste templum translatos?

Quia, qui propter Deum reliquerit filios, centuplum recipiet etc.

Quia, si e periculo vite corporalis, v. gr. incendio, ereptum videns gauderes, multo magis lætari debes, si liberatum a periculo inferni videas.

Quia, si gauderes e bello reducem in patriam feliciter appulisse, cur non gaudes vite, que est militia super terram, finem imposuisse, ut æterna pace fruatur?

Quia voluntas Dei, teste S. Hieronymo, sola debet sufficere ad solatium, cui nullam præponere jubemur affectum. Hinc idem sibi: Placeat homini, quicquid Deo placet, ob hoc ipsam, quia Deo placet.

Quia liberis quietem non negas cur ergo summum mortis non potius gratuleris, quam felix alicui resurrectio sequatur?

Quia illi gaudent se evasisse ex carcere corporis; cur ergo tu doles, quod liberati sint, et retrahere cupis? non est legenda mors, quam vita immortalis sequitur. Hinc Apostolus: Nolimus ignorare vos fratres de dormientibus, ut non contristemini, sicut ceteri, qui spem non habent. Sed et S. Ambrosius: Mortem probamus non esse legendam, quia admodum somnus a labore mundi requiescere facit in spe resurrectionis.

Quia sentire debes de liberis, ut S. August. de amico, dum sic loquitur: Beatus qui amat te, et amicum in te, et inimicum propter te; nullum enim charum ille solus

amittit, cui omnes in illo chari sunt, qui non amittitur; te autem, Domine, nemo amittit, nisi qui dimittit.

Quia filii quasi dicunt id, quod Christus Apostolus: Expedi vobis, ut ego vadam; si enim non abiero, Paracletus non veniet ad vos etc. quia scilicet in me solo solatium ponitur.

Circa carentiam solatorum mundi.

Quia melius est gaudio carere, quam de eo habilo graviter postea dolere; atqui, teste Scriptura, extrema gaudii luctus occupat. Et S. Greg. jure testat, ut, quot prius in mundo incolumes habuimus gaudia, tot de ipsis postea cogamur sentire tormenta. Hinc, et in Apocalypsi: Quantum glorificavit se, et in deliciis fuit, tantum dato ei tormentum et luctum.

Quia stulle illis gaudiis reficere conaris animum, que sitim desiderii magis irritant, jaxa id: quo plus sunt potæ, plus sitiuntur aque.

Quia teste S. Bernardo, illud revera verum gaudium est, quod non de creatura, sed de Creatore, percipitur: quod cum possederis, nemo tollet a te, cui comparata omnis suavitas dolor est, omne aliud, quod delectare est, omnisque aliunde jucunditas moror, omne dulce amarum, omne quodcumque molestum.

Quia vas cordis nostri, cum sit ad capiendum Deum factum, non potest ab ullo creato gaudio satiari.

Quia, teste Seneca, sola virtus præstat gaudium perpetuum et securum; etsi vero bubium materia interveniat, hæc tamen infra fertur, nec unquam diem vincit.

Quia mundana gaudia similia sunt ebriatibus, que unius horæ hilaritatem insaniam longi temporis læditi pensat.

Contra servitutis jugum.

Quia, licet corporea obnoxia sint dominis, mens tamen sui juris est, ut ait Seneca. Hinc, et S. Bernardus: Voluntati, nec leges imperant, nec Principes dominantur, libera est, maxime si spiritu ducitur, quia, ubi spiritus, ibi libertas.

Quia, teste S. Ambr. ille solum servit, qui vel metu frangitur, vel delectatione irretitur, vel cupiditatibus ducitur, vel indignatione exasperatur, vel merore dejicitur, ser-

vilis enim omnis est passio. Hinc Tullius: Liber est æstimandus, qui nulli turpitudini servit. Et S. Aug. Bonus etiam, si servit, liber est; malus autem, etiam si regnat, servus est tot dominorum, quot vitiorum quorum damnationem, inquit Ambrosius, nec noctu potest fugere, quia contra se habet dominos, intra se servitium patitur intolerabile etc.

CAPUT III.

SOLATIA PRO UTRISQUE, REGULARIBUS SCILICET ET SECULARIBUS.

Circa tribulationes.

Quia roborant, ut olla per ignem, et arboris in mari robustiores sunt.

Quia cor dilatant, ut malleus aurum, et fiat amplior, et capax divinorum donorum; in tribulatione dilatasti mihi.

Quia tribulatio, ut aqua, 1. temperat vinum lætitiæ, ne rationem auferat, aut morbos generet. 2. Extinguit ignem libidinis, ut expertus est Monachus, jussu Abbatis vexatus ab aliis; si ergo gaudes aquam offerri, cum domus succensa est, quidni, et quando anima ardet? 3. Quia submergit hostes: operuit aqua tribulantes eos, unus ex eis non romanus. 4. Nutrit pisces fideles, ne pereant, aut compurescant. 5. Provehit fideles in patriam. 6. Extinguit sitim cupiditatum. 7. Est apta ad baptismum spirituale.

Quia ut ignis, 1. emollit, ut ex imagine diaboli fiat imago Christi, facitque, ut recipimus colores pulcherrimos florum, seu virtutum; facile terminemur termino divine voluntatis. 2. Dissolvit vincula, ut tribus pueris in fornace: et illi Christiano, quem cum Saraçeni exponerent ante sua castra, sperantes, quod Christiani sic lapides in eam partem non jacerent, ille adhoratus est, ut non desidererent propter se, et sic lapis coniectus dissolvit, illumque liberavit. 3. Quia ut ignis probat aurum, et vasa in honorem efformat. 4. Quia ut ignis rarefacit, id est, ampliorem locum virtutis occupare facit; et præterea etiam disgregat heterogenea (ceteruras) et congregat homogenea, scilicet imaginem cum suo exemplari.

Quia purgat. 1. separat pleas a tritico; 2. scoriam ab auro, et ferro; 3. faeces a vino; 4. malum sanguinem a bono, ut in Phlebotomia; 5. noxios humores a stomacho, ut medicina.

Quia est velut pilula saccharo consolationis involuta, juxta illud David: Secundum multitudinem dolorum etc. est cauterium; si ergo, teste S. Scriptura, non est census super censum salutis corporis, quid facies pro salute animæ?

Quia tollit curvitatē, faciens hominem sursum respicere; cum ignoramus quid faciamus, hoc unum habemus residuum, ut fugiamus ad te. Item tollit evanescitatem mentis juxta id: Vexatio dabit intellectum. Et fel piscis Tobie oculos aperiens præfiguravit.

Quia illuminat hominem ad videnda mala præterita, uti fratres Joseph: Merito hinc patimur etc. ad speranda bona futura, quia (tribulatio patientiam, patientia spem operatur) ad videndum Deum (sic columna reversa est ad arcum) ad cognoscendum se ipsam (nemo enim, teste S. Gregorio, vires suas in pace cognoscit) si bella desunt, virtutum experimenta non proderunt.

Quia excitat a somno pigritiæ, ne perdas tempus meriti.

Quia est veluti absinthium, quo hi, qui sunt spiritualiter parvuli, a lacte temporalis consolationis separantur. Hinc quidam Pater: Ipse, inquit, mundus, dum tot amaritudinibus erascit, quid aliud, nisi ut non ametur, clamat?

Quia facit hominem recurrere ad quærenda solatia divina, sicut princeps, qui vult a se emi vinum vel frumentum, prohibet, ne alii vendant.

Quia facit recurrere ad Deum, exemplo Jonæ. Et, teste Psalmista: Multiplicatæ sunt infirmitates eorum, postea acceleraverunt. Nam fatigatus querit quietem, æger sanitatem, naufragus suspirat ad portum, famelicus ad cibum, tribulatus ad remedium, quod nusquam melius reperit, quam apud Deum.

Quia tribulatio est loco purgatorii; quis debitor mille talentorum pro tanto debito unum crucigerum non libenter porrigat, juxta id Ecclesiast. Est, qui multa redimat parvo pretio?

Quia est signum prædestinationis; non enim consurgit duplex tribulatio, teste Naum, vel, ut Septuaginta vertunt, non judicabit Dominus his in idipsum.

Quia sicut in tribulis pulchræ aves cardeles insident, ita Angeli in tribulato corde.

Quia aqua tribulationum per sacrum hu-

manitatis Christi fuit collata, de quo dictum: sicut cinnamomum etc. unde Christus quondam revelavit: Cum homo gravatur, si in proprio merito mihi illud propinaret, ego, cum inde biberem, ex ore meo tantum dulcedinis ei tribuerem, unde sic nobilitaretur, ut nunquam de cætero perire posset. Sed cum homo inde prior biberit, inficit illud, et quo prius bibit, eo magis amaricatur, et crescit, ut inde non deceat bibere, nisi penitentia, et confessione purgetur.

Quia solatium est socios habere: unde S. Bernardus: Quomodoque saviat tribulatio, non putes te derelictum, sed memineris scriptum esse: Cum ipso sum in tribulatione. Et alibi: Da mihi tribulationes, ut semper possis mecum esse. Hinc, et Dominus: Cum transieris per aquas, tecum ero. Et Nabuchodonosor vidit in fornace cum pueris quartum similem Filio Dei.

Quia virtutem manifestat, et perficit; nam, ut aromata, teste Gregorio, non nisi cum incendantur, fragrantiam expandunt, ita sancti viri, omne quod virtutibus redolet, in tribulatione innotescere faciunt. Et S. Bernardus: Species odorem integre quidem reddunt, sed non tantum, quantum contrafactæ; sic et virtutes in pace fortiter redolet, sed fortius in tribulatione, quia virtus in pace acquiritur, in perseveratione probatur, in victoria approbatur.

Quia per tribulationes custoditur cor, sicut ignis sub cinere, semen sub nive, tabernaculum sub sagis cilicinis. Hinc, teste Gregorio: Ideo sapientia cor Salomonis deseruit, quia illam nulla disciplina tribulationis custodivit.

Quia tribulatio est materia spiritualis gaudii; nam, teste Seneca: Nullum ita magnum solatium est, sicut, illud quod extrahitur de adversitate. Hoc ex aqua in vinum mutata præfiguratum est: nam aqua tribulationem, vinum letificans cor eorum, postea gaudium, significat. Hinc Apostolus: Superabundo gaudio in omni tribulatione nostra. Et Psalmista: Lætati sumus pro diebus, quibus nos humiliasti; nimirum sicut æger ob curationem, operarius ob mercedem, mercator ob rem pretiosam villi pretio emptum etc. lætatur. Sed et mater afflictionum filiorum magis fovet.

Quia educit hominem e carcere, sicut Angelus Petrum, percusso latere; nam latus in scriptura vocatur omnes affinitatis, vel alio vinculo conjuncti.

Quia sunt malleus coronam fabricans, de qua Ecclesia: Corona aurea super caput ejus: nimirum nobile vincendi genus est patientia: vincit, qui palitur: si vis vincere, disce pati.

Circa numerum tribulationum.

Quia hæc certa est via ad eorum, juxta illud: Per multas tribulationes oportet introire in regnum Dei.

Quia sunt nuntii celeriter hominem vocantes ad Deum, vel, ut Pater quidam noster dicebat, equicursores juxta id: Multiplicate sunt infirmitates eorum, postea acceleraverunt. Hinc Ægyptii (id est tribulationes) cogebant filios Israel exire de Ægypto; nimirum amor de facili a loco subtrahitur, in quo non nisi supplicium invenitur.

Quia tribulationes multe sunt multa ora ad Deum clamantia (juxta id: Ad Dominum, cum tribulerer, clamavi etc.) Unde oratio facillius exauditur, quia, teste Hieronymo, impossibile est, multorum preces non exaudiri. Hinc et Ecclesia petit, multiplicatis intercessoribus sibi largiri, quod petit. Et quidam doctor de Lazaro ait, quod tot habuit ora clamantia, quot vulnera.

Quia aquæ multe amare, quales sunt maris, nutriunt et produunt pisces grandes, id est, homines magnæ virtutis; et elevat arcum, id est, justum, in altum perfectionis. Hinc Job: Cor eorum longe est a disciplina, propterea non exaltabuntur.

Quia aquæ multe, maxime lixivii, purgant, et dealbant; hinc in Apocalypsi: Ili sunt, qui venerunt ex magna tribulatione, et laverunt stolas suas, et dealbaverunt eas in sanguine Agni. Quia multe tribulationes, ut vulnera multa vestem ornant.

Quia multi ictus tribulationum, ut scarnificatio, emittunt sanguinem peccati, et concupiscentiæ, a quo petit liberari S. David Psal. I. Libera me de sanguinibus etc. maxime si prins caro igne, vel calore per ventosam inflammata est. Unde et Spiritus Sanctus prius apostolorum corda inflammavit, antequam per tribulationes sanguinem emitterent.

Quia tribulationes sunt gemmæ vestem charitatis ornantes? Unde sicut vesis non abijcitur propter gravitatem; ita nec charitas propter tribulationes.

Quia tribulationes sunt malleus, pretium

operibus nostris, et animæ imprimens imaginem Christi.

Quia, sicut varietas gemmarum ornatur coronam, ita et animam varietas tribulationum.

Circa persecuciones.

Quia Ecclesia et ejus filii, teste Gregorio, sunt sicut Arcturus, qui semper versatur supra horizontem, sed nunquam mergitur; hinc Hilarius: Hoc Ecclesie proprium est, ut tunc vincat, cum læditur; tunc intelligat, cum arguitur: tunc obtineat, cum deseritur. Et alibi: Hoc habet proprium Ecclesia, dum persecuta est, floret; dum opprimitur, crascat: dum contemnitur, proficit; dum læditur, vincit; dum arguitur, intelligit: et tunc stat, cum superari videtur.

Circa flagella.

Quia ubera matris habes, ergo et verbera patris habes; sic enim deceat per amaritudines filios ablacari.

Quia sunt signa amoris; qui enim diligit filium assiduatur ei flagella, teste Syrae. Virga tua, et baculus tuus ipsa me consolata sunt, inquit David. Sunt virga aurea, quam Deus, sicut olim Assuerus, in signum gratiæ ostendit.

Quia, et granum gauderet se flagellari, si saperet, ut sic converti possit in hominem, quanto magis tu, ut convertaris in Deum. Certe sic Christus ut parum granum flagellari prius voluit.

Quia, teste S. Bernardo, ejusmodi flagella sunt thesaurus infinitus, quo qui usi sunt, participes facti sunt amicitie Dei.

Quia servi principum non testamur colaphos a Domino joco datos, sed potius gaudent, et spem promotionis inde concipiunt: atque ludit in humanis divina potentia rebus.

Quia si exceptus es a passione flagellorum, exceptus es et a numero filiorum.

Circa penitentis laborem.

Quia penitentia omnia solvit debita; omnia adversa mitigat consideratione culpæ; omnia contrita sanat, scilicet corda per peccatum vulnerata; omnia desperata animat, scilicet animas ad spem veniæ erigendo.

Quia ut amaritudinem radicis dulcedo pomi compensat, pericula maris spes laeti delectat, dolorem medicinae spes salutis militat; ita poenitentiam spes veniae, et misericordiae. Qui nucleum cupit, frangit nucem; ergo et poenitentiam agat, qui aeterno cupit adherere bono: S. Hieronymus.

Quia sicut pennae avium dum portantur ab his in terra, periant eas ad caelum; ita et poenitentia hominum; unde grossescit materia, inde sarcina levigatur; et quantum crescit in massa, tantum decrevit in pondere, teste Bernardo.

Circa carentiam laudis.

Quia, teste S. Augustino, bonum laudare, non laudato, sed laudanti prodest. S. Ambrosius: illo tempore potissimum merita sanctitatis extollo, quando nec laudantem adulatio, nec laudatum tenet elatio; lauda ergo post periculum, predica securum, scilicet post mortem.

Quia laus sua justos cruciat (unde quidam concionator dicenti sibi: Benedictus sermo oris tui, respondit: sed maledictus sermo oris tui) et iniquos exultat, quos dum laudat, reprobos monstrat.

Quia tenebrae misceantur luci, venenum cibo suavi, si cum bono opere laus humana conjungitur. Hinc S. Gregorius: Charitatis et pietatis miracula amate, quae tanto seciora sunt, quanto et occulta, de quibus apud Deum eo major fit retributio, quo apud homines minor est gloria.

Quia est similis Echo currenti per concauitates aurium humanarum. Est fumus ex accensis amore tui cordibus ascendens; in quibus, dum tui ignem amoris divini accendis, fomentum laudis ad te sursum emittunt.

Quia stultus est, qui in theatro positus homines pauperes magis pro laudatoribus habere cupit, quam Deum ipsum, qui dives est in omnes.

Circa humanam gloriae carentiam.

Quia totus mundus punctum est respectu coeli, et hoc plures gentes incolunt adeo diverse et dissitae, ut vel difficultate itinerum, vel loquendi diversitate, vel commercii insolentia, ne urbes quidem omnes agnoscentur. Certe etate Tullii romana fama, licet jam adulta, ne Caucasum quidem transierat;

an ubi romani nominis transire fama nequit, romani honoris gloria progredietur?

Quia gloriam, vel appetis in vita, vel post mortem? si primum, tibi iugula est plerumque, cum nemo facile in faciem glorificet, et praeterea non tua sit, sed dicere debeas: Non nobis Domine, non nobis, sed nominis tui da gloriam. Si secundum, vel eris in purgatorio, vel in inferno, et sic non cognosces; vel eris in coelo, et sic non curabis, juxta illud Boetii: Si bene sibi mens conscia terreno post carcere resoluta caelum libera petit, noane omne terrenum negotium spernit, quae se, coelo fruens, terrenis gaudet exemptam.

Circa carentiam honoris.

Quia casum appetit, teste Gregorio, qui ad summi loci fastigia, postpositis gradibus, per abrupta quatit ascensus. Et quia, ut idem ait, qui nititur ad altiora ascendere, quid aliud agit, nisi ut crescendo decreseat, et ascendendo altius exterius, interius in profundum desendant.

Quia, ut edificati parietes, si prius pondera recipiant, quam novitatis suae humor siccentur, ruinam afferunt; ita si honoris pondus animo nondum a sui aestimatione vacuo, et in virtute fundato imponatur, nihil nisi ruina timenda est.

Quia ad honores vera via per solam virtutem patet, ut olim Romani gemino templo ita extracto, ut non nisi per virtutis templum ad honores eodem intrare liceret, docuerunt.

Circa carentiam famae.

Quia, qui te infamant, non ex judicio, sed ex morbo hoc dicunt.

Quia testis conscientiae est: hinc S. Augustinus: Senti de Angustino, quod lubet; sola me in oculis Dei conscientia non accuset. Et S. Gregorius: Inter verba laudantium, sive vituperantium, ad mentem semper recurrendum est: si in ea non invenitur malum, quod de nobis loquuntur homines, in magnam debemus laetitiam prostrare. Quid enim si non omnes laudant, et conscientia liberos nos esse demonstrat. Habemus Parvum dicelem: Gloria nostra haec est, testimonium conscientiae. S. Job: Ecce in coelo testis meus. Si ergo est nobis testis in coelo,

testis in corde, dimittamus stultos loqui foris, quod voluit.

Quia caeci sunt, qui infamant; quis curavit caecos de sua physiognomia iudicantes.

Circa simplicitatis infamiam.

Quia simplicitas est optima directrix vitae nostrae; nam, teste David, simplicitas justorum dirigit eos.

Quia cum simplicibus sermocinatio ejus, quid autem eloquio Dei dulcius? Quam dulcia etc. vivus est sermo etc. teste Paulo, et Salomone. Omnis sermo Dei ignitus. Hinc David: Ignitum eloquium tuum vehementer; et Discipuli in Emmaus: Nonne cor nostrum ardens erat, quando loquebatur nobis etc. Et sponsa: Anima mea liquefacta est, ut dilectus locutus est.

Quia, teste S. Gregorio: Nihil simpliciter felicius; nam qui innocentiam erga alios exhibet, nihil est, quod pati ab aliis formidet. Habet enim quasi artem quamdam simplicitatem suam, nec metuit pati, quod se fecisse non meminit. At contra mens prava semper in laboribus est, quia aut molitur mala, quae inferat, aut metuit, ne sibi haec ab aliis inferantur.

Circa derisum.

Quia Tobias ab uxore et cognatis derisus est. Sed et Job: Numquid derident me juniores? Discipuli repleti Spiritu S. derisi sunt, et musto pleni dicti. Jeremias de se: Factus sum in derisum omni populo. David: Omnes videntes me deridebant me. Sed et Christum deridebant in domo Jethi, et in croce.

Quia sunt derisores derisis deteriores, quia, teste Salomone, parata sunt derisorius judicia, et illusores ipse deludet.

Quia, teste Seneca, nondum felix es, si te turba nondum deriserit.

Quia, teste Job, qui deridetur ab amico suo, sicut ego, invocabit Deum, et exaudiet eum. Hinc olim dicant impii: Hi sunt quos habuimus in derisum.

Circa contemptum.

Quia quilibet, qui te aestimat et amat, partem cordis tui rapit. Hinc S. Gregorius:

Tanto usqueque a superbo amore disjungitur, quanto inferius delectatur.

Quia magistro Seneca, si beatus vis esse, hoc primum cogita, contemnere, et ab aliis contemni.

Quia qualis quisque apud se lateat, illata contumelia probat, teste S. Gregorio.

Quia S. David elegit abjectus esse in domo Dei, magis, quam habitare in tabernaculis peccatorum.

Circa humiliationem.

Quia, teste S. Bernardo, bona est humilitas, quae et in praesenti ab hujusmodi mordacibus caris mentem facit esse quietam, et a minacibus penis in futuro securam reddit conscientiam.

Quia Deus humilia respicit, et alta a longe cognoscit. Item: Ad quem respiciam, nisi ad pauperulum etc. Quis autem non gauderet, si se praeter alio videret ad imperatore gratiosum respectum?

Quia teste Hugone, sicut mel concordat in confectionibus medicinae cum omnibus diversitatis specierum; sic et humilitatis dulcedine conduitur omnia genera virtutum.

Quia sic pro ceteris Deum recreamus odore humilitatis, juxta id: Dum esset rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suavitatis.

Circa pudorem propriae accusationis.

Quia aeger ad vitandam mortem temporalem assumit amarum medicinam, quidni nos magis, ut effugiamus mortem aeternam? Melior est, inquit S. Augustinus, modica amaritudo in faucibus, quam aeternum tormentum in visceribus.

Quia S. Bernardus ait: Ama confessionem, si affectas decorem; ubi confessio, ibi pulchritudo et decor.

Quia tempus confessionis est tempus verbum simul (ob flores propositorum) et autumnale (ob fractus poenitentiae.)

Quia confessionale est torcular, in quo exprimitur vinum laetitiae tum pro Angelis juxta id: Majus est gaudium coram Angelis tum pro nobis (juxta id: Si est gaudium in hoc mundo, hoc utique possidet puri cordis homo) Hinc sponsa: Jam hyems (negligentia in divino servitio) transit, imber (lacrymarum) abiit, et recessit; flores (proposito

rum) apparuerunt in terra nostra; vinee florescentes desiderant odorem suum.

Circa accusationem in publico.

Quia, sicut venenum nonnumquam cum aliis herbis mixtum conficit saluberrimam medicinam, ita accusatio aliena (etiam ex malo fine profecta) cum nostra humilitate conjuncta, plurimum proficit ad meritum ob virtutes obtinendum.

Quia per publicam accusationem peccator, velut vas luteum et contumeliose transit in vas honoris et gloriae.

Circa detractiones.

Quia, teste Seneca, malis displicere, laudari est.

Quia qui propria decoratur virtute, parentum suorum vitii, aut horum verbis non dedecoratur, ut dicitur in Decretis.

Quia detractores sunt muscae mortuae, teste S. Gregorio, cur ergo has times, si tu vero charitatis igne circumdatus sis?

Quia S. Bernardus dixit: Ego plagi conscientiae meae nullum iudicio accomodatus medicamentum opprobrii et contumelias.

Quia, teste S. Gregorio, justus miranda agit, opprobria recipit, ut, qui exire foras per laudes potuit, repulsus contumelias ad semetipsum redeat, et eo se solidius intus in Deo solidet, quo foris non invenit, ubi requiescat.

Circa confusionem.

Quia incitat ad quaerendum Deum juxta illud psalmi: Imple facies eorum ignominia, et quaerent Nomen tuum Domine.

Circa malam societatem.

Quia, teste S. Gregorio, tolerandi ubique sunt proximi. Quia Abel fieri non valet, quem Cain malitia non exereat.

Quia honori ducis, si quis Theses te propugnante oppugnet; cur ergo socium, dum virtutem tuam impugnat, adversaris?

Quia ut solis radii in cloaca non foedantur, ita nec virtus hominis boni in societate malorum corrumpitur.

Quia rosae et lilia, non nisi inter spinas nascuntur.

Quia ut herinaceum spinae contra anima-

lia, ita justum contra vitia sociorum malorum tribulatio defendit.

Circa carentiam humani favoris.

Quia repugnans si divitias tuas rapere quis conaretur; cur ergo appetis favorem hominum, per quem tibi cor eripiat.

Quia, teste S. Ambrosio, de divina miseratione tunc sperandum amplius est, quando praesidia humana deficiunt.

Quia maledictus, qui confidit in homine; cur ergo maledictionis materiam ultro ambis?

Quia mauna consolationum divinarum, non nisi in deserto datur.

Quia si dimittas homines propter Deum, centuplum accipies.

Quia ut aurum in vacuo ascendit sursum, ita et animus a favoribus humanis evacuat.

Circa odium et inimicitiam.

Quia inimicus est meritorum occasio, maxime implendi praecipii: Diligite inimicos vestros.

Quia inimicus sibi magis nocet, quam tibi, ut phreneticus.

Circa carentiam voluptatum gustus.

Quia, sicut homo per pomum ejectus est ex paradiso voluptatis, ita et anima gula dedita separatur a Christo, cum quo esse, dulcis est paradisi, teste Thoma Kempensis.

Quia si corpori cibus naturalis tam sollicito quaeritur, quanto magis quaerendum est anima convivium, de quo Salomon: secum mens quasi jugo convivium.

Quia, teste S. Hieronymo, impossibile est, ut quis praesentibus et futuris fruatur bonis; ut et hic ventrem et ibi mentem impleat; ut de deliciis ad delicias transeat, et in utroque saeculo sit beatus.

Quia vinum et cibus blande ingreditur, sed in fine mordent ut coluber.

Quia, teste Seneca, venter praecipua non audit, possit, et appellat; non est tamen molestus creditor, parvo contentus est, da illi quod debes, non quod potes.

Quia, teste Boetio: Felix nimium prior aetas. Somnos dabit herba salubres, umbrae altissima pinus, potum quoque lubricus am-

nis, non bacchica munera norat liquido confundere melle, utinam modo nostra redirent in prisca saecula mores.

Circa difficultatem jejunii.

Quia si maculam in facie haberes, gauderes, quod illam per jejunium posses removere; cur non magis gaudes, quod maculas animae per jejunium pellere possis? an nescis, quod Ecclesia canit: Qui corporali jejunio vitia comprimis.

Quia, si voragini proximus optares aliquem, qui te, ne caederes, teneret; cur non jejunium amas, quod mentem elevat, ne in gulam, et aliorum vitiorum voragineam eadus?

Quia, teste S. Bernardo, semper virtuti cibus jejunium fuit; et de abstinence procedunt castae cogitationes, rationabiles voluptates, salubria consilia, et per voluntarias afflictiones caro concupiscentis moritur, et virtutibus spiritus innovatur.

Quia, si condimenta varia quaeris, ut cibus magis sapiat, cur jejunium negligis, quod velut praestantissimum condimentum omnes tunc cibos, quam potus, sapidissimos facit?

Circa tristitiam.

Quia semper habes remedium tristitiae a S. Augustino assignatum, dum dixit: Vis nunquam esse tristis? bene vive, bona vita semper gaudium habet. Hinc Apostolus: Gaudete in Domino semper.

Quia, ut somnium triste sequitur summum gaudium, ita tristitiam mentis, quae transit ut somnium, maxima laetitia sequitur.

Quia tristes eventus sunt velut vinculum aureum, quo Deus trahit hominem tribulatione ad se; cur ergo non sponte sequeris?

Quia Deus cum fœnore compensat tristitiam, juxta id: Gaudete etc. quia merces vestra copiosa est in caelis. Item: secundum multitudinem dolorum consolationes tuae laetificaverunt animam servi tui. Cur ergo usuras hic solum concessas non adhibes?

Quia, si scires lapides tuos in aurum vertendos, majores et plures habere optares; cur non et tristitias, quas scis in solatia vertendas?

Contra tentationem de fortuna malorum.

Quia non sunt in manu impii bona sua, teste Job. Hinc Seneca: Quid stultius, quam in homine aliena laudare? quid eo demeritius, qui circa se miratur, quae ad alium protinus transferri possunt; non faciunt meliorem equum aurei freni.

Quia venient novissima, teste S. Augustino, quando nulli bono erit male, nulli malo erit bene. Hinc S. David: Labor est ante me, donec intrem in sanctuarium, et intelligam in novissimis eorum.

Quia, teste S. Augustino, etiam nunc malis male est: nam multum interest, inquit, inter malum esse, et malum pati. Tu, quod patieris, non es. Ille autem malum non patitur, et malus est. Vile ergo non potest fieri, ut tibi male sit, quia patieris malum, et illi bene sit, qui est malus; cum enim est malus, putas, quia non patitur malum, cum patitur se ipsum? tibi male est, quia patieris alienum malum in corpore tuo; et illi bene, qui malum seipsum patitur in corde suo? tibi male est, quia malum habes villam, et bene est illi, qui malum habet animam?

Quia, teste S. Augustino, omnis animus inordinatus sibi ipsi est poena; cur ergo putas pacificum, qui, cum exteriori pace gaudet, interiora plena domesticis hostibus habet, juxta id Christi: Inimici hominis domestici ejus.

Circa dolorem, et fletum.

Quia ut hostes, quanto sunt propinquiores, tanto magis cogunt ad arma recurrere; ita dolores ad Deum celerius cogunt configere, Hinc S. Gregorius: Mala, quae nos hic premunt, ad Deum ire compellant.

Quia, ut frigus circumstans calorem auget et continet, ita tribulationes et dolores calorem amoris divini etc.

Quia, ut amici Job videntes ejus dolorem, non loquebantur ei verbum; et ita tentator cessat tentare, quem viderit doloribus occupatum.

Quia qui seminant in lacrymis, in exultatione metent; cur ergo parce semen lacrymarum seminas?

Quia Deus, teste David, cibabit nos pane lacrymarum, et potum dabit nobis in lacrymis in mensura, id est, non ultra vires. Hinc Apostolus: Fidelis Deus, qui non

permittet vos tentari supra id, quod potestis.

Quia, si gauderes aquam a te oblatam a Christo fuisse in vinum conversam, cur non magis gaudeas, si aquam lacrymarum tam copiose olim in vinum lætitiæ convertendam memineras?

Quia lacrymæ sunt fons ille, qui ascendebat de terra irrigans universam superficiem terræ.

Quia lacrymæ extinguunt flammam concupiscentiæ, spiritualem infirmitatem; hinc Ezechiel dictum: Vidi lacrymam tuam et sanavi te; lavant a culpis, oculos aperiant, juxta id S. Gregorii: Sæpe quod torpentes latuit, sensibus innotescit. Hinc et Apoc. collyria tuo inunge oculos tuos, ut videas; serenitatem mentis inducant, quia, sicut post vehementes imbres purus aer efficitur, ita post lacrymarum pluvias mentis serenitas sequitur, teste Chrysostomo; mentem elevat, juxta id: Ascensiones in corde suo disposuit, in valle lacrymarum. Et: Multiplicitas sunt aquæ, et elevaverunt arcem in sublime; holocaustum impingunt juxta illud S. Gregorii: Holocaustum aridum est bonum opus, quod orationis lacrymæ non perfundunt; holocaustum pingue est bonum opus, quod cum agitur, etiam lacrymis impinguntur.

Quia regnum cælorum Deus rapi vult nostris fletibus, quod nostris meritis debetur, teste S. Gregorio, hinc, et Hieronymus: O humilis lacryma, tua est potentia, tuum regnum. Tribunal Judicis non vereris, delictorum tuorum accusatoribus silentium imponis, non est, qui te accedere vetet. Si sola intras, vacua non resibus, magis crucias diabolum, quam pona infernalis. Quid plura? vincis invicibilem, ligas omnipotentem, Filium Virginis inclinas.

Quia teste S. Bernardo, lacrymæ sunt delicia, et vinum Angelorum, in illis odor vitæ, sapor gratiæ, gustus indulgentiæ, reconciliatio jucunditas, et serenitas conscientiæ suavitas reperitur.

Circa desiderium communionis.

Quia obediendo obtines, quod per communionem obtinisses. Unde obedientia similis est hostiæ. 4. Propter rotunditatem, unde Christi manus tornatiles dicuntur. Et Ezechiel vidit rotas moveri, quocumque spiritus ferebatur. Sed et Cassianus narrat antiquos

Monachos ad pulsum campanæ, vel littera imperfecta relicta, accelerasso. 2. Propter latitudinem, quia ad modum hostiæ late jacet, ubi ponitur. 3. Propter lenitatem, quia ut hostia, ita et obediens, patitur se facile frangi. 4. Propter colorem, quia candidas est obediens per innocentiam, ut hostia. Hinc Psalmista: Beati immaculati in via, qui ambulat in lege Domini. Accedit serenitas, de qua S. Bernardus: Serenitas in vultu, et dulcedo in sermonibus multum colorat obediendam. 5. Propter saporem, quia sapit odorem cibi, de quo Christus: Cibus meus est, ut faciam voluntatem ejus, qui misit me. 6. Propter imaginem, quia ut hostia continet Christi plerumque imaginem, ita obediens Christum per imitationem. 7. Propter nomen, quia, ut Eucharistia significat oblationem, ita obediens holocaustum.

Quia, vel ipso Christo teste, non semper tantum beatus venit, qui ipsum portavit, sed etiam qui audiunt verbum Dei per obedientiam, et custodiant illud.

Contra ariditates.

Quia Christus dicit: Nisi ego abiero, Patris non veniet ad vos.

Quia, teste S. Ambrosio, quo diutius abest, quod desideratur, tanto expectantis desideria majori quadam vi amoris ignescunt. Hinc Osea dicit de Christo: Veniet quasi imber subtemperaneus, et serotinus terræ. Et Job: Visitas eum diluculo, et subito probas illum.

Circa studii difficultatem.

Quia, teste S. Hieronymo, si quidquam est, quod in hac vita virum sapientem tenet, et inter pressuras ac turbines mundi æquo animo persuadeat manere, id esse primum reor meditationem et scientiam scripturarum. Et alibi: sicut stellæ cœli non extinguitur, sic mentes fidelium inhaerentes firmamento S. Scripturæ non obscurat mundana iniquitas. Hugo vero ait: Nihil in hac vita dulcius sentitur, nihil avidius sumitur, nihil ita mentem ab amore mundi separat, nihil sic animam contra tentationes roborat, nihil hominem ita excitat, et adjuvat ad omne opus et ad omnem laborem, sicut studium sacræ Scripturæ.

Quia, teste Christo, omnis scribæ doctus in regno cælorum similis est homini patrifami-

lias, qui profert de thesauro suo nova, et vetera; quis ergo pro hoc thesauro consequendo non libenter laboret? maxime cum Salomon dicit: Divitias nihil duxi in comparatione illius.

Quia studium est simile venationi; hinc S. Bernardus quibusdam interrogantibus, unde haberet sententiam, respondit: Vos queritis eam in Ephrata (id est, pulverulenta via) nos autem invenimus eam in campis sylvæ (id est, foliis fagi vel quercus nos docentibus) experto crede, aliquid amplius invenies in sylvis, quam in angulis; ligna et lapides te doceant, quod a magistris audire non possis.

Quia labor manducandi non molestus, sed suavis est; atqui non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo, quod exit de ore Dei. Hinc et S. David: Quam dulcia faucibus meis eloquia tua etc. Hinc et Sanct. Hieronymus: Pinguissimus sermo divinus est; omnes habet in se delicias, quidquid volueris, ex sermone divino nascitur, sicut manna secundum voluntatem ejuscumque sapiebat in ore.

Quia, teste Sanct. Gregorio, sacræ Scripturæ intus oculis quasi speculum quoddam, ut ibi interna facies nostra videatur, ibi fœda, ibi pulchra dispicimus, ibi sentimus quantum proficimus, et quantum a profectu distamus. Hinc, et S. Hieronymus: Utere sacræ Scripturæ vice speculi, fœda corrigendo, pulchra conservando, et pulchriora faciendo.

Quia sicut Jacobo omnis labor propter amorem Rachelis levis; ita et tibi pro consequenda sapientia esse deberet. Hæc enim est, de qua Salomon ait: Super salutem et speciem dilexi eam. Hanc amavi, et exquisivi a juventute mea, et amator factus sum forme illius, et quasi mihi eam in sponsam assumere.

Circa morbos.

Quia si gaudes, te a principe visitari, cur a Deo visitari molestè fers? cur non sequeris senem dolentem, quod anno quodam per morbum non visitatus fuerit?

Quia signum est salutis; nam ægrum corpus sanas cogitationes parit. Hinc Zacharias dixit: Ad dandam scientiam salutis plebi tue in remissionem peccatorum, per viscera misericordiæ visitavit nos oriens ex alto.

Quia virtus in infirmitate pericitur; sicut discipulus per occasionem disputationis. Item est campus, in quo homo pro fortitudine corporali relicta, recipit internam animæ fortitudinem.

Quia debitum olim in purgatorio mille tormentis modo persolvitur levis doloris patientia.

Quia si equum ad præcipitia te ducentem gauderes ab alio vulnerari, cur non et corpus in peccatum trahens optas infirmari?

Quia si duellum tibi esset cum altero, gauderes utique hostem ab amico tuo debilitari; atqui perpetuum animæ cum corpore duellum est, cur ergo non gaudes corpus per morbos infirmari?

Quia si cauterium unius membri pateris, ut plura salves, cur non et corpus per infirmitatem adori pateris, ut animus sanetur? Hinc S. Gregorius: Durum non vestimes, ob quod pateris, dum exterioribus cruciatibus ab interna passione liberaris.

Quia infirmitas addit alas, quibus anima ad Deum volet, juxta id: Multiplicatae sunt infirmitates eorum, postea acceleraverunt.

Quia morbus est res necessaria, et summe utilis. Hinc quidam senex roganti, ut eum a tertiana liberaret, respondit: Rem tibi necessarium cupis abicere; ut enim corpora nitro, ita animæ languoribus purificantur. Alius vero dixit, cum Deus dicit infirmitatem, donum adeo magnum esse, ut neque si 100, annis pro ea serviret, gratum satis se exhibuisset.

Quia si possessio animæ est summe optanda, cur non et patientia, per quam, teste Salvatore, animas nostras possideremus.

Circa brevitate vite.

Quia longa vita, est longa peregrinatio, hanc ergo quis amet? Hinc quidam Pater: Quid est vita mortalis, nisi via? et qualis sit, fratres mei, perpendite, in via lassari, et viam nolle finire.

Quia cum corpus sit quasi carcer animæ, quis cupiat diutius in carcere hoc detineri? Hinc Osea pro beneficio datum est, ut citius moreretur.

Quia sapiens, teste Seneca, cogitat, qualis non quanta sit vita. Non enim vivere bonum est, sed bene vivere.

Quia, teste Ambrosio, tantis malis hæc vita repleta est, ut comparatione ejus mors

remedium esse potest, non pœna; nam ideo brevem illam fecit Deus, ut molestia ejus, quia prosperitate vicini non potuerunt, temporis exiguitate finirentur.

Quia, teste Vincentio, si quis sciat, quis sit bonorum finis, quæ vera felicitas, numquam videbitur sibi præmatura morte potiturus.

Circa mortem imminentem.

Quia, teste S. Ambrosio, mors corporis justis videtur bona, in ipsis namque quietis est portus. Hinc Cyprianus: Mortalitas ista Christi hostibus pestis est, ejus autem servis salutaris excessus.

Quia mors, teste S. Augustino, est relicto corporis, depositio sarcinæ gravis, nam corpus aggravat animum.

Quia, teste S. Bernardo, mors justis bona est propter requiem; melior propter novitatem; optima propter securitatem. Item quia finis est laborum; victoriæ consummatio, vitæ janua, et perfectæ securitatis ingressus.

Quia mors est debiti naturalis persolutio; cur ergo non gaudes tandem te importunitate hujus creditoris liberatum.

Quia stultum est timere, quod vitare non possis.

Quia vita nostra exilium est, et militiæ; quis ergo non gaudeat his per mortem imponi finem?

Circa defectum ingenii.

Quia, teste S. Gregorio, idcirco desidiosum ingenium sæpe accipit, ut de negligentia justis puniatur, quia quod sine labore assequi potuit, scire contemnit. Et ideo nonnumquam studiosus tarditate negligentie premitur, ut eo majora præmia retributionis inveniat, quo magis in studio inventionis elaborat. Nihil ergo est in terra sine causa, quando et studioso tarditas ad premium proficit, et desidioso velocitas ad supplicium crescit.

Quia sicut aqua, quæ figuram per impressionem cito accipit, cito etiam perdit; ferum autem tardius quidem figurat capit, sed diutius retinet, ita et res cum bono, et duro ingenio se habet.

Quia plus proficitur mediocri ingenio cum virtute conjuncto, quam optimo ingenio, cui virtus conjuncta non est. Hinc Hugo: Non

confidat prædicator vel auditor verbi divini de acumine ingenii, nec de subtilitate scrupulorum, nec de sedulitate studii, sed magis confidat de bonitate Dei, de pietate oraculi, de humilitate cordis intimi.

Circa defectum memoria.

Quia si arcam haberes, optare magis restrictam deberes, paucorum, sed utilium capacem; quis enim sana mentis scrinium aureum lato, aliisque rebus vilissimis reconduendis applicare velit?

Quia, si non plus sapere monet Apostolus, quam oportet, sed sapere ad sobrietatem, an non illud Christi accini nobis poterit: Martha, sollicita es, et turbaris erga plurima, porro unam est necessarium, scilicet, ut cum Tobia, memor sis Domini tui in toto corde tuo. Certe S. David dicit: Memor fui Dei, et delectatus sum: Dic ergo, quod Anna de Tobia: Omnia in te habentes, non debemus dimittere te.

Contra defectum scientiæ.

Quia, si gaudes, materiam tumoris aut hydropicis tibi subtractam, cur non et materiam superbiæ? an nescis quia scientia inflat, teste Apostolo?

Quia cui plus creditur, plus etiam ab eo exigitur; cur ergo doles, quod minus apud Deum debita, quam alius contraxeris.

Circa passionem iræ.

Quia, teste S. Ambrosio, præclarum est, motum temperare consilio; nec minoris est virtutis, indignationem compescere, quam omnino non trahi, cum pieramque id levius, istud fortius, æstimetur.

Quia, teste S. Chrysostomo, si ira fuerit, nec doctrina proficit, nec judicia stant, nec crimina compescuntur.

Contra timorem mali imminenti.

Quia recte monet Seneca: Non sis miser ante tempus; cum illa, quæ velut imminetia expavisti, fortasse nunquam eventura sint, aut si futura sunt, quid juvat dolori suo occurrere; satis cito dolebis, cum venerit, interim tibi meliora promitte. Aliquando gladius ab ipsa cervice revocatus est, et aliquis suo carnifici superstes fuit.

Quia, teste S. Paulo, fidelis est Deus, per quem vocati sumus in societate Filii ejus; quidni ergo socios liberet a malo, aut adjuvet? an non dicit Job: Libera me Domine, et pone me juxta te, et cujusvis manus pugnet contra me. An non Isaias: Juxta est, qui justificat me, quis contradicit mihi?

Quia, teste S. Augustino, timor præsens securitatem generat sempiternam. Time eum, qui super omnes est, et hominem non formidabis. Et alibi: Quid times hominem, homo in sinu Dei positus. Tu de sinu illius noli recedere, et quidquid passus ibi fueris, ad salutem valebit, non ad perniciem.

Circa desperationem ob peccata.

Quia teste, S. Bernardo, ubi superabundavit delictum, superabundare consuevit et gratia.

Quia, teste S. Gregorio, nonnumquam foris culpa occasio virtutis fit.

Quia, teste S. Chrysostomo, non est ad virtutem ulla talis exhortatio, qualis est peccatorum recordatio.

Quia, teste S. Ambrosio, non queritur, quis fuerit, sed quis sit. Et S. Augustinus: Non nocent mala præterita, si non placent.

Quia Deus dat humilibus gratiam quidni et humilitatis, si patienter fecerint humilitatem?

Quia, uti lapsus equum stimulat ad fortius currendum, ita peccatum excitat hominem ad amplius proficiendum.

Quia, ut ex herbis vilissimis præstantissima nonnumquam aqua elicitor, ita ex peccatis aqua lacrymarum.

Quia, teste S. Ambrosio, novit Deus mutare sententiam, si tu noveris mutare delictum.

SPES, ET FIDUCIA IN DEUM.

QUOD ESSENTIAM.

DEFINITIO. — Spes una ex virtutibus theologis est, quia Deum pro objecto habet, sperans beatitudinem, que in ipsis Dei visione, ac possessione consistit, eidemque Deo, et divino ipsius auxilio ad illam consequendam innitens. Atque ita sperat infinitum bonum, quod Deus est, et ad illud aspirandum infinitæ virtuti innititur, quæ est potentia ejusdem Dei. Et sequitur fidem spes eo ordine, quem virtutes se habent, cum ge-

nerantur in anima, easque Deus illi infundit: siquidem virtute fidei, quæ in intellectu est, cognoscimus et apprehendimus bonum infinitum, quod est Deus, idque cognoscimus ut bonum nostrum, in quo nostra consistit beatitudo, et ut bonum, quod arduum ac difficile ad consequendum, tamen ejusdem Dei ope possibile est. Ex hac cogitatione oritur in voluntate desiderium possidendi Deum eoque fruendi, ac post desiderium spes, quæ desiderio addit certum quemdam motum, ejusdemque voluntatis elevationem, qua anima Deo magis appropinquat, ipsamque Deum adipisci conatur; et ad eum in æterna vita possidendum, videndum, ac fruendum accedere, itaque per media a Deo ad hunc finem consequendum ordinata quærit. FRAXC. AAR. to. II, thos. tr. III, c. 1.

Hinc colligi potest, quid sit spes, videlicet donum, sive habitus supernaturalis animæ a Deo infusus, quo se movet voluntas, elatque supra omnes naturales vires ad sperandum cum auxilio, et gratia divina, nec non bonorum operum ab eadem Dei gratia, auxilioque procedentium meritis, æternam beatitudinem. Breviter: Est certa expectatio futuræ beatitudinis, proveniens ex gratia Dei, et meritis præcedentibus. Certa, inquam, debet hæc spes esse, ita ut a Deo beatitudinem, et ad eam consequendam auxilium certo speremus. Quam certitudinem accipit, et participat spes a virtute fidei, quæ certissime credimus Deum esse omnipotentem, et infinitam bonitatem, et qui paratus sit, suam beatitudinem omnibus, qui eam merentur, omniaque ad eam consequendam ac promerendam necessaria auxilia, et favores dare, reque ipsa omnibus det, qui ex hæc vita in ipsius gratia, et cum æternæ vitæ merito, discedunt. Ex hæc fidei certitudine, quæ est in intellectu potentia (in qua proprie certitudo sita est) proficiscitur alia quedam certitudo spei in voluntate, quæ certitudo dicitur, quia cum intellectus certitudine habet similitudinem, deque ea participat. Et consistit hæc certitudo in eo, quod motus, conatusque voluntatis ad beatitudinis finem aspirantis, certus est, neque fallitur eum que certo consequitur, neque in illos consecutione deficit. *Ibid.*

Dependet autem hæc certitudo ex multis causis. Prima, primariaque est Dei bonitas, et liberalitas, qui hominem ad beatitudinem ordinavit, eique omnia ad illius consecutionem necessaria media tribuit. Altera

remedium esse putetur, non pœna; nam ideo brevem illam fecit Deus, ut molestia ejus, quia prosperitate vicini non potuerunt, temporis exiguitate finirentur.

Quia, teste Vincentio, si quis sciat, quis sit bonorum finis, quæ vera felicitas, numquam videbitur sibi præmatura morte potiturus.

Circa mortem imminentem.

Quia, teste S. Ambrosio, mors corporis justis videtur bona, in ipsis namque quietis est portus. Hinc Cyprianus: Mortalitas ista Christi hostibus pestis est, ejus autem servis salutaris excessus.

Quia mors, teste S. Augustino, est relicto corporis, depositio sarcinæ gravis, nam corpus aggravat animum.

Quia, teste S. Bernardo, mors justis bona est propter requiem; melior propter novitatem; optima propter securitatem. Item quia finis est laborum, victoriæ consummatio, vitæ janua, et perfectæ securitatis ingressus.

Quia mors est debiti naturalis persolutio; cur ergo non gaudes tandem te importunitate hujus creditoris liberatum.

Quia stultum est timere, quod vitare non possis.

Quia vita nostra exilium est, et militiæ; quis ergo non gaudeat his per mortem imponi finem?

Circa defectum ingenii.

Quia, teste S. Gregorio, idcirco desidiosum ingenium sæpe accipit, ut de negligentia justis puniatur, quia quod sine labore assequi potuit, scire contemnit. Et ideo nonnumquam studiosus tarditate negligentie premitur, ut eo majora præmia retributionis inveniat, quo magis in studio inventionis elaborat. Nihil ergo est in terra sine causa, quando et studioso tarditas ad premium proficit, et desidioso velocitas ad supplicium crescit.

Quia sicut aqua, quæ figuram per impressionem cito accipit, cito etiam perdit; ferum autem tardius quidem figurat capit, sed diutius retinet, ita et res cum bono, et duro ingenio se habet.

Quia plus proficitur mediocri ingenio cum virtute conjuncto, quam optimo ingenio, cui virtus conjuncta non est. Hinc Hugo: Non

confidat prædicator vel auditor verbi divini de acumine ingenii, nec de subtilitate scrupulorum, nec de sedulitate studii, sed magis confidat de bonitate Dei, de pietate oraculi, de humilitate cordis intimi.

Circa defectum memoria.

Quia si arcam haberes, optare magis restrictam deberes, paucorum, sed utilium capacem; quis enim sana mentis scrinium aureum lato, aliisque rebus vilissimis reconduendis applicare velit?

Quia, si non plus sapere monet Apostolus, quam oportet, sed sapere ad sobrietatem, an non illud Christi accini nobis poterit: Martha, sollicita es, et turbaris erga plurima, porro unam est necessarium, scilicet, ut cum Tobia, memor sis Domini tui in toto corde tuo. Certe S. David dicit: Memor fui Dei, et delectatus sum: Dic ergo, quod Anna de Tobia: Omnia in te habentes, non debemus dimittere te.

Contra defectum scientiæ.

Quia, si gaudes, materiam tumoris aut hydropicis tibi subtractam, cur non et materiam superbiæ? an nescis quia scientia inflat, teste Apostolo?

Quia cui plus creditur, plus etiam ab eo exigitur; cur ergo doles, quod minus apud Deum debita, quam alius contraxeris.

Circa passionem iræ.

Quia, teste S. Ambrosio, præclarum est motum temperare consilio; nec minoris est virtutis, indignationem compescere, quam omnino non trahi, cum pieramque id levius, istud fortius, æstimetur.

Quia, teste S. Chrysostomo, si ira fuerit, nec doctrina proficit, nec judicia stant, nec crimina compescuntur.

Contra timorem mali imminenti.

Quia recte monet Seneca: Non sis miser ante tempus; cum illa, quæ velut imminebat expavisti, fortasse nunquam evenitura sint, aut si futura sunt, quid juvat dolori suo occurrere; satis cito dolebis, cum venerit, interim tibi meliora promitte. Aliquando gladius ab ipsa cervice revocatus est, et aliquis suo carnifici superstes fuit.

Quia, teste S. Paulo, fidelis est Deus, per quem vocati sumus in societate Filii ejus; quidni ergo socios liberet a malo, aut adjuret? an non dicit Job: Libera me Domine, et pone me juxta te, et cujusvis manus pugnet contra me. An non Isaias: Juxta est, qui justificat me, quis contradicit mihi?

Quia, teste S. Augustino, timor præsens securitatem generat sempiternam. Time eum, qui super omnes est, et hominem non formidabis. Et alibi: Quid times hominem, homo in sinu Dei positus. Tu de sinu illius noli recedere, et quidquid passus ibi fueris, ad salutem valebit, non ad perniciem.

Circa desperationem ob peccata.

Quia teste, S. Bernardo, ubi superabundavit delictum, superabundare consuevit et gratia.

Quia, teste S. Gregorio, nonnumquam foris culpa occasio virtutis fit.

Quia, teste S. Chrysostomo, non est ad virtutem ulla talis exhortatio, qualis est peccatorum recordatio.

Quia, teste S. Ambrosio, non queritur, quis fuerit, sed quis sit. Et S. Augustinus: Non nocent mala præterita, si non placent.

Quia Deus dat humilibus gratiam quidni et humilitatis, si patienter fecerint humilitatem?

Quia, uti lapsus equum stimulat ad fortius currendum, ita peccatum excitat hominem ad amplius proficiendum.

Quia, ut ex herbis vilissimis præstantissima nonnumquam aqua elicitor, ita ex peccatis aqua lacrymarum.

Quia, teste S. Ambrosio, novit Deus mutare sententiam, si tu noveris mutare delictum.

SPES, ET FIDUCIA IN DEUM.

QUOD ESSENTIAM.

DEFINITIO. — Spes una ex virtutibus theologis est, quia Deum pro objecto habet, sperans beatitudinem, quæ in ipsis Dei visione, ac possessione consistit, eidemque Deo, et divino ipsius auxilio ad illam consequendam innitens. Atque ita sperat infinitum bonum, quod Deus est, et ad illud aspirandum infinitæ virtuti innititur, quæ est potentia ejusdem Dei. Et sequitur fidem spes eo ordine, quem virtutes se habent, cum ge-

nerantur in anima, easque Deus illi infundit: siquidem virtute fidei, quæ in intellectu est, cognoscimus et apprehendimus bonum infinitum, quod est Deus, idque cognoscimus ut bonum nostrum, in quo nostra consistit beatitudo, et ut bonum, quod arduum ac difficile ad consequendum, tamen ejusdem Dei ope possibile est. Ex hac cogitatione oritur in voluntate desiderium possidendi Deum eoque fruendi, ac post desiderium spes, quæ desiderio addit certum quemdam motum, ejusdemque voluntatis elevationem, quæ anima Deo magis appropinquat, ipsamque Deum adipisci conatur; et ad eum in æterna vita possidendum, videndum, ac fruendum accedere, idque per media a Deo ad hunc finem consequendum ordinata querit. FRAXC. AAR. to. II, thes. tr. III, c. 1.

Hinc colligi potest, quid sit spes, videlicet donum, sive habitus supernaturalis animæ a Deo infusus, quo se movet voluntas, elatque supra omnes naturales vires ad sperandum cum auxilio, et gratia divina, nec non bonorum operum ab eadem Dei gratia, auxilioque procedentium meritis, æternam beatitudinem. Breviter: Est certa expectatio futuræ beatitudinis, proveniens ex gratia Dei, et meritis præcedentibus. Certa, inquam, debet hæc spes esse, ita ut a Deo beatitudinem, et ad eam consequendam auxilium certo speremus. Quam certitudinem accipit, et participat spes a virtute fidei, quæ certissime credimus Deum esse omnipotentem, et infinitam bonitatem, et qui paratus sit, suam beatitudinem omnibus, qui eam merentur, omniaque ad eam consequendam ac promerendam necessaria auxilia, et favores dare, reque ipsa omnibus det, qui ex hæc vita in ipsius gratia, et cum æternæ vitæ merito, discedunt. Ex hæc fidei certitudine, quæ est in intellectu potentia (in qua proprie certitudo sita est) proficiscitur alia quedam certitudo spei in voluntate, quæ certitudo dicitur, quia cum intellectus certitudine habet similitudinem, deque ea participat. Et consistit hæc certitudo in eo, quod motus, conatusque voluntatis ad beatitudinis finem aspirantis, certus est, neque fallitur eumque certo consequitur, neque in illos consecutione deficit. *Ibid.*

Dependet autem hæc certitudo ex multis causis. Prima, primariaque est Dei bonitas, et liberalitas, qui hominem ad beatitudinem ordinavit, eique omnia ad illius consecutionem necessaria media tribuit. Altera

erat enim cor ejus fiduciam habens in Domino. DAN. XIII, 33.

Gratias agere, quod dignos nos judicat, ut certe si nocentes sumus, patientia innocentiam repremus. DREX. l. c. § 3.

Divinae voluntati se conformare, eademque voluntati sua velut arctissimo brachio adherere, juxta Davidis exemplum: Mihi autem adherere Deo bonum est, ponere in Domino Deo spem meam. Ps. LXXII, 28.

Sanctorum auxilia implorare, ut, quod meritis nostris non valeamus, eorum patrocinio assequamur. JAC. ALV. de virt. a dept. c. IV.

Ubi omnia media tentata, et adhibita sunt, nec tamen, quod petebamus, impetravimus, tranquillitatem mentis retinere, et hanc ipsam esse suavissimam Dei providentiam ac ordinationem credere, sibi que illud Baruch Prophetae occinere: Beati sumus Israel, quia que Deo placeat, manifesta sunt nobis. BABUCH, c. IV, 4, Cap. II, Par.

Propriis meritis divinam gratiam, et auxilium promereri studere; nam, ut recte B. Albertus Magnus advertit, spes sine meritis non est spes, sed præsumptio dicenda; licet, cum nesciamus an merita nostra Deo placeant, et omnes justitiae nostrae velut panis menstruatae reputentur, nemo in suis meritis, sed solum in superabundantia bonitatis divinae confidere debeat.

GRADUS. — Primus est, firmum concipere propositum sperandi omnia, quae sub spem cadere possunt, qualia sunt tum ipsa beatitudo aeterna, tum Dei gratia, supernaturalia auxilia, et merita. ROSSIGNOL. I. III, c. v, de disc. Christ. perf.

Secundus est, usque adeo firmiter inhaerere huic spei, ut quemadmodum D. Bernardus loquitur, nulla me penuria meritum, nulla consideratio propria vililitatis, nulla aestimatio caelestis beatitudinis, ad altitudinem spei dejicere posset in ea firmiter radicatum. Serm. III de VII panibus.

Tertius est, cum alicritate ac hilaritate sperare: quem quidem gradum S. Paulus indicavit, dum dixit: Deus autem spei repleat vos omni gaudio in credendo, ut abundetis in spe, et virtute Spiritus sancti. Rom. XIII, 13.

EX S. SCRIPTURA.

QUALITAS. — Habe fiduciam in Domino ex

toto corde tuo, et ne imitaris prudentiae tuae. Prov. III, 5.

Sperate in eo omnis congregatio populorum, effundite coram illo corda vestra. Ps. LXXI, 9.

Dominus illuminatio mea, et salus mea, quem timebo? Dominus protector vitae meae, a quo tropidabo? Ps. XXVI, 4.

Revela Domino viam tuam, et spera in eo, et ipse faciet. Ps. XXVI, 5.

Spes, quae videtur non est spes; nam quod videt quis, quid sperat? Rom. VIII, 24.

Propter nos scriptum fuit: quoniam debet in spe, qui arat, arare: et qui triturat, in spe fructus percipiendi. I. Cor. IX, 10.

Etsi coram hominibus tormenta passi sunt, spes illorum immortalitate plena est. Sap. III, 4.

NECESSITAS. — Nolite confidere in principibus, in filiis hominum, in quibus non est salus. Ps. CXLV, 3.

Maledictus homo, qui confidit in homine, et ponit carnem brachium suum, et a Domino recedit cor ejus. Erit enim quasi myricae in deserto, et non videbit, cum venerit bonum, sed habitabit in siccitate, in deserto, in terra saluginis, et inhabitabili. Isa. XVII, 5.

AQUITAS. — Confidite, quia vici mundum. Jo. XVI, 33.

Fiduciam autem talem habemus per Christum ad Deum, non quod simus sufficientes cogitare aliquid de nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est, qui idoneos nos fecit ministros novi Testamenti. II. Cor. III, 4.

Respice, filii, nationes hominum, et scitote, quia nullus speravit in Domino, et confusus est; quis invocavit eum, et despexit illum? Eccl. II, 14.

Considerate corvos, quia non seminant, neque metunt, quibus non est stallarium, neque horreum, et Deus pascit illos. Quanto magis vos pluris estis illis? Luc. XII, 24.

Considerate hila quomodo creseunt: non laborant, neque pent; dico autem vobis, nec Salomon, in omni gloria sua, vestiebatur, sicut unum ex istis. Si autem fenum, quod hodie est in agro, et cras in clibanum mittitur, Deus sie vestit, quanto magis vos pusillae fidei? Ibid.

Bonus est Dominus sperantibus in illum, anime querenti illum. THEX. III, 25.

Fortissimum solatium habemus, qui confugimus ad tenendam propositam spem, quam sicut anchoram habemus animae tu-

tam ac firmam, et incedentem usque ad interiora velaminis, ubi precursor pro nobis introivit Jesus, secundum ordinem Melchisedech, Pontifex factus in aeternum. Hebr. VI, 18.

Sperantem in Domino misericordia circumdabit. Ps. XXXI, 10.

Mihi adherere Deo bonum est, et ponere in Domino spem meam. Ps. LXXII, 28.

In silentio, et spe erit fortitudo vestram. Beati omnes, qui expectant Dominum. Isa. XXX, 15.

Nolite amittere confidentiam vestra, quae magnam habet remunerationem. Hebr. X, 35.

Bonus Dominus, et confortans in die tribulationis, et scieus sperantes in se. NANUM, I, 7.

Qui confidunt in Domino, sicut mons Sion, non commovebitur in aeternum, qui habitat in Jerusalem. Ps. CXXIV, 1.

Oculi Domini contemplantur universam terram, et praebent fortitudinem his, qui corde perfecto credunt in eum. II. Paral. XVI, 9.

Et haec est fiducia, quam habemus ad Deum, quia quocumque petierimus secundum voluntatem ejus, audit nos. I. Jo. V, 14.

JUCUNDITAS. — Qui timetis Dominum, sperate in illum, et in oblationem veniet vobis misericordia. Eccl. II, 9.

Lateant omnes, qui sperant in te: in aeternum exultabunt, et habitabis in eis. Ps. V, 12.

DIGNITAS. — Beneplacitum est Domino super timentes eum, et in eis, qui sperant super misericordia ejus. Ps. CXLVI, 14.

Gemma gratissima, expectatio prestolantis: quocumque se veritit, prudenter intelligit. Prov. XVII, 8.

Benedictus vir, qui confidit in Domino, et erit Dominus fiducia ejus. Jer. XVII, 8.

EX SS. PATRIBUS, ET DOCTORIBUS.

QUALITAS. — De spe incassum praesumit, qui timere Deum in suis operibus renuit. S. GREG. lib. mor.

Tu es, Domine, spes mea. Quidquid agendum, quidquid declinandum, quidquid tolerandum, quidquid optandum, tu es, Domine, spes mea. Haec unica mihi promissionum crux, haec tota ratio meae expectationis.

Præterdant alter meritum, sustinere se jactet pondus diei et æstus, jejunare his in Sabbato se dicat, postremo non esse sicut cæteros hominum, gloriatur; mihi autem adherere Deo bonum est, et ponere in Domino Deo spem meam. S. BERNARD. s. ix, in *Ps. qui habitat*.

Nemo desperet. Judam traditorem non tam scelus, quod commisit, quam indulgentiæ desperatio, fecit penitus interire. S. AUG. in *lib. de util. pan.*

Tanto spes in Deo solidior surgit, quanto pro illo graviora quisque perulerit; quia nequaquam retributionis gaudium de eternitate colligitur, quod non hic pia tribulatione seminatur. S. GREG. in *mor.*

In promissis Veritatis nemo dubitet. Sit homo, qui esse debet, et mox ei addentur omnia, propter quem facta sunt omnia. S. HIERON.

O fidelis, noli corrumpere spem, noli amittere charitatem. Quid expavesces, quia pererunt regna terrena? Ideo tibi celestis promissum est, ne cum terrenis perires. Veniet ille, de quo dictum est: Et regni ejus non erit finis. S. AUG. s. xxix, de *verb. Domini*.

Laborans messor, quod in semine non videt, videbit in messe: et quod in sulco deflet, gaudebit in fructu. Hodie promissionis tempus est; audi, crede, expecta. Crede creditori tuo, qui tibi credidit debitori suo; expecta parumper, ut veniat, qui sustinuit, ut venires: da illi fiducia de promisso, qui tibi, quidquid erat debiti, jam donavit. Quare tu fatigaris spe Dei, cum genus omne hominum subsistat spe, fide vivat? S. CHRYS. s. xl.

Dubitas, quod dabit tibi bona sua, qui non indignatus est suscipere mala tua? S. AUG. de *verb. Domini*.

Spes nostra tam certa est, quasi res jam perfecta sit. Neque enim timemus promittente veritate. Veritas enim nec falli potest, nec fallere. *Idem in Ps. cxxxiii.*

Nemo diffidat, nec veterum conscius peccatorum desperet præmia divina. Novit Deus mutare sententiam, si tu noveris mutare delictum. S. AMBR. in *Luc.*

Si impius es, cogita publicanum: si immundus es, attende meretricem: si homicida es, prospice latronem: si iniquus es, cogita blasphemum, considera Paulum prius persecutorem, postea annunciatorem. S. CHRYS. *ho. ii, in Ps. l.*

Gaudium nostrum nondum est in re, sed in spe. Cum credimus, spes est in isto sæculo: cum videbimus, res erit in futuro sæculo. Capitis processio, spes membrorum est. S. AUG. in *Ps. xxiii.*

Mihi magis videtur fidei filius, qui novit a quo speret, quam qui sibi tribuit, quod habet. S. AUG. de *Spir. et lit.*

Sibi ipsi fidere, non fidei, sed perfidiæ est: nec confidentiæ, sed diffidentiæ magis, in semetipso habere fiduciam. Is vere fidelis est, qui nec sibi credit, nec in se sperat, factus sibi tamquam vas perditum, sed sic perdens animam suam, ut in vitam æternam inveniat eam. S. BEAT. s. v, in *vigil. Nat. Christi*.

De divina misericordia amplius sperandum est, cum humana præsidia deficient. AMB. *institam.*

Bene sperant solum, qui bonam conscientiam habent. AUG. super *Ps. lxxxii.*

Frustra sperat, qui Deum non timet. GREG. xvii, *in mor.*

Tu es patientia mea, si tribulatio inferatur per te sperabo; tu es spes mea, si præmia promittantur, per te obtinebo; si insurgat hostis, non nisi in te sperabo. BEAT. serm. x, in *Ps. xli.*

NECESSITAS. — Tolle spem, torpet humanitas tota. Tolle spem, artes, virtutesque universæ cessabunt. Tolle spem, et interempta sunt omnia. Quid facit apud litteratorum puer si litterarum non sperat fructus? quid ratem profundo gurgiti nauta committit, si ei nunquam lucrium, nunquam portus desideratus occurrat? Quid miles, non dicam horridæ hyemis, aut torridæ æstatis injurias, sed seipsum contemnit, si gloriæ spem futuræ non gerit? quid agricola semina spargit, si sudoris sui præmium non colligit messium? quid Christianus credit in Christum, si promissum sibi ab eo perpetuæ felicitatis tempus non sperat esse venturum. B. ZENO s. de *fid. spe. et car.*

Viator, quando laborat ambulando, ideo laborem tolerat, quia sperat. Tolle illi spem perveniendi, continuo frangitur vires ambulandi. S. AUG. s. xvii de *vero Apost.*

ÆQUITAS. — Quod si parva animalia absque Deo auctore non decedunt, et in omnibus est Providentiæ; et, quæ in his peritura sunt, sine voluntate Dei non pereunt, nos, qui æterni estis, non debetis timere, quod absque Dei vivatis providentiæ. S. HIERON. apud S. Thom. in *Cat. in e. x. Matth.*

Tua malitia mensuram habet, Dei vero pietas et clementia mensuram non habet. Tua malitia, qualiscumque fuerit, humana est, Dei clementia, et pietas est incircumscripta: ipsa igitur tuam malitiam superat. Cogita scintillam, si mare ceciderit, num polebit stare, aut apparere? Quantum instar habet scintilla ad mare, tantum ad Dei clementiam, pietatemque malitia hominis, imo vero non tantum; nam et pelagus, tametsi magnum sit, mensuram recipit, Dei vero clementiam, et pietas mensuram non habet. S. CHRYS. *ord. iii, de pan. x, 5.*

Tria considero, in quibus tota spes mea consistit, charitatem adoptionis, veritatem promissionis, potestatem redditionis. S. BEAT. § iii, in *Ps. qui habitat*.

O homo, securum habes accessum ad Deum, uti mater ante filium, filius ante patrem. Mater ostendit filio pectus, et ubera: filius ostendit patri latus, et vulnera. Ibi non potest esse ulla repulsa, ubi tot sunt charitatis insignia. S. BEAT. S. ARNOB. *Caroli. tr. de laud. Virg.*

Si quid illi impossibile, vel difficile, quære alium in quo speres: sed verbo omnia potest, quid facilius dicta? an vero de facilitate jam non dubitas, sed tibi suspecta est voluntas, quando in se speranti desit illa Majestas, quæ tam studiose movet in se sperantem? plane non derelinquit sperantes in se. Adjuvabit eos, et eruet eos peccatoribus. Quære? Quibus meritis? quia speraverunt in eo. Dulcis causa, attamen efficacis, et irrefragabilis. Quis speravit in eo, et confusus est? S. BEAT. s. ix, in *Ps. qui habitat*.

Tu Christiano, tu Dei servo, tu bonis operibus dedito, tu Domino suo caro aliquid existimas defaturum? an putas, qui Christum pascit, a Christo ipso non pascitur? an putas terrena deerunt, quibus celestia, et divina tribuantur? unde hæc incredula cogitatio? quid faciat in domo Dei perditum pectus?

Ante oculos omnium ponit solutionem debitorum suorum. Quendam reddidit sub majoribus nostris, quæ nos non vidimus; quædam reddit temporibus nostris, quæ illi non viderunt: per omnes generationes reddidit, quæ scripta sunt. Numquid propter pauca, quæ restant, infidelis est factus? absit; quia fidelis est Deus in omnibus verbis suis, et sanctus in omnibus operibus suis. S. AUG. in *Ps. cxv.*

UTILITAS. — Omne opus leve fieri solet,

cum ejus pretium cogitatur; et spes præmii solatium sit laboris. S. HIERON. in *Epist.*

Dicit fides, qualiscumque fuerit, humana est, Dei clementia, et pietas est incircumscripta bona a Deo fidelibus suis. Inexcogitabilia bona a Deo fidelibus suis. Dixit spes, mihi illa servatur: nam tertia quidem charitas, curro ego, ait, ad illa. S. BEAT. § ix, in *Ps. qui habitat*.

Omnis locus, quem calcaverit pes vester, vester erit. Super quem locum S. Cyprianus ait: Pes vester utique spes vestra est, et quantumcumque illa processerit, obtinebit. DEAT. xi, 24.

Tantum per nos operabitur Deus, quantum se nostra in eum fiducia extenderit. S. BEAT. *l. cit.*

Spes ad æternitatem animam erigit; et ideo nulla mala, quæ exterior tolerat, sentit. S. GREG. *l. vi, mor.*

Quantum nos addiderimus ad studium, tantum ille opponet ad adjutorium; quantum nos opposuerimus ad diligentiam, tantum ille addet ad gloriam. CAESAR. t. III, ad *Monach.*

Nostrum tantum sinit pectus; et pateat: quantum fidei capacis afferimus, tantum gratiæ inundantis haurimus. D. GREG. *epist. ii.*

Ibi plus est auxilium, ubi plus est periculum; quia Deus est adjutor in opportunitatibus, in tribulatione. S. AMBR. *l. de Joseph, c. v.*

Æterna promittit æternus; si credidero, ex mortali fiam æternus. S. AUG. s. xxix, c. vi, de *verb. Domini*.

Tanto animus a laboribus afflictione subtrahitur, quanto per spem ad summa sustollitur. S. GREG. in *mor.*

Ille bene novit in exterioribus miseris subsistere, qui scit de spe interna semper gaudere. *Idem super Ezech.*

JUCUNDITAS. — Modo nos ipsi labores jucundant, et lotos faciunt de spe. Si ergo labor noster potuit manducari, et jucundare, manducatus fructus ipsius laboris qualis erit. S. AUG. s. cxvii.

EX LIBELLO DE IMITATIONE CHRISTI.

QUALITAS. — Non stes super te ipsum, sed in Deo spem tuam constitue. Fac quod in te est, et Deus aderit bonæ voluntati tuæ. L. I. c. vii, § 1.

Pone totam fiduciam tuam in Deo, et sit ipse timor tuus, et amor tuus. L. II, c. i, § 3.

Domine, quæ est fiducia mea, quam in hac vita habeo? aut quod majus solatium ex omnibus apparentibus sub celo? Nonne tu, Domine Deus meus, cujus misericordie non est numerus? ubi mihi bene fuit sine te? aut quando male esse potuit, presente te? L. III, c. XXXIX, § 1.

NECESSITAS. — In te ergo, Domine Deus, pono totam spem meam, et refugium: in te omnem tribulationem et angustiam meam constituo, quia totum infirmum et instabile invenio, quicquid extra te conspicio. Non enim proderunt multi amici, neque fortes auxiliarii adjuvare poterunt, nec prudentes consiliiarii responsum utile dare, neque libri doctorum consolari, nec aliqua pretiosa substantia liberare, nec locus aliquis secretus, et amicus contutari, si tu ipse non assistas, juves, confortes, consolaberis, instruas, et custodias. L. IV, c. XXXIX, § 3.

Fili, ego Dominus confortans in die tribulationis. Venias ad me, cum tibi non fuerit bene. Hoc est, quod maxime impedit consolationem celestem, quia tardius te convertis ad orationem; ideoque fit, ut parum omnia prosint, donec advertas quia ego sum, qui eruo sperantes in me: nec extra me valeas auxilium, nec utile consilium, sed neque durabile remedium. L. III, c. XXX, § 4.

Da mihi auxilium, Domine, de tribulatione, quia vana salus hominis. Quam sæpe ibi non inveni fidem, ubi habere putavi? Quoties etiam ibi reperi, ubi minus presumpsit? Vana ergo spes in hominibus salus autem justorum in te Deus. L. III, c. XLV, § 4.

UTILITAS. — Qui in te confidit, ac simpliciter ex corde querit, non tam facile latitur. Et si incidit in aliquam tribulationem, quocumque modo fuerit etiam implicatus, utique per te eruetur, aut a te consolabitur, quia tu non deseres sperantes in te usque in finem. Barus fidus amicus, in cunctis amici perserverans pressuris. Tu Domine, tu solus es fidelissimus in omnibus, et præter te non est alter talis. *Ibid.* § 2.

Promissio mea neminem fallit, nec confidentem in me dimittit inanem. Quod promisi, dabo: quod dixi, implebo, si tamen usque in finem fidelis in delectatione mea quis permanserit. L. III, c. III, § 3.

Qui in me confidit, nec proprio iudicio stare appetit, absque humano terrore erit. L. III, c. XLVI, § 3.

JUCUNDITAS. — Finis omnium bonorum, et altitudo vitæ, et profunditas eloquiorum tu es, et in te super omnia sperare, fortissimum solatium servorum tuorum. L. III, c. LXV, § 3.

EXEMPLA CATHOLICA EXTERNA.

QUALITAS. — B. Virgo spem suam in tribus precipuis casibus, præclare ostendit. 1. Quando S. Joseph eam dimittere volebat, ipsa vero mysterium neutiquam aperiens, spem suam in Deo collocavit. 2. Quando ministris in nuptiis Cana Galilæe dixit: Quocumque dixerit vobis, servate, et facite: licet paulo ante audierit: Quid mihi, et tibi mulier? 3. Quando post mortem Christi non perterrita ut mulieres aliæ ad sepulcrum accurrunt, sed certo sperans Christum resurrecturum, totum illud triduum in oratione, et expectatione Christi apparentis consumpsit. *MARTH. I.*

Abraham contra spem in spem credidit, qui in reprobatione Dei non lassavit diffidentia, sed confortatus est fide, dans gloriam Deo, plenissime sciens, quia, quæcumque promisit, potens est facere. *Rom. IV. 18.*

Jonathas aggressurus Phillistæos, dixit armigero suo: Non est Domino difficile salvare, vel in multis, vel in paucis. *I. Reg. 6.*

David cum Goliath pugnaturus dixit: Tu venis ad me cum gladio, hasta, et clypeo, ego autem venio ad te in nomine Domini exercituum, Dei agminum Israel, quibus exprobrasti hodie; et dabit te Dominus in manu mea, et percutiam te, et auferam caput tuum a te. *I. Reg. XVII, 37.*

Josaphat Rex stans in domo Domini, in medio cœtu Judæ et Jerusalem, inter alia sic suam in Deum fiduciam contestatus est: In nobis quidem non est tanta fortitudo, ut possimus multitudini huic resistere, que irruit super nos. Sed cum ignoramus, quid agere debeamus, hoc solum habemus residuum, ut oculos nostros dirigamus ad te. Postea ad suos conversas dixit: Audite me viri Judæ, et omnes habitatores Jerusalem: credite in Domino Deo vestro, et securi eritis: credite prophetis ejus, et cuncta evenient prospera. *I. Paral. II, 12.*

S. Job afflictus corpore, orbatu liberis, derisus ab amicis, spoliatus omnibus opibus,

SPES, ET FIDUCIA IN DEUM.

dicebat tamen. Etiamsi occiderit me, in ipso sperabo. *Job. XIII, 15.*

Tobias cognatis et uxore eum irridentibus, et dicentibus: Ubi est spes tua, pro qua elemosynas, et sepulturas faciebas, increpans eos dicebat: Nolite ita loqui, quoniam filii Sanctorum sumus, et vitam illam expectamus, quam Deus daturus est his, qui fidem suam nunquam mutant ab eo. *Tob. II, 16.*

Juditha ante lectum Holofernis consistens, cum lærymis dixit: Confirma me, Domine Deus, ut hoc, quod credens per te fieri posse cogitavi, perficiam. Deinde Bethulie portas recepta, in primas has voces erupit: Laudate Dominum Deum nostrum, qui non deseruit sperantes in se. *Judith. XVII, 7.*

Tertius filius matris Machabæorum linguam postulatus, cito protulit, et manus constanter extendit, et cum fiducia dixit: E celo ista possideo, sed propter Dei leges nunc hæc ipsa despicio, quoniam ab ipso me ea recepturum spero. *H. Mach. VII, 10.*

S. Paulus, quantum de divino auxilio fiduciam conceperit, clare Corinthiis explicavit, dum scripsit: Non enim volumus ignorare vos, fratres, de tribulatione nostra, que facta est in Asia, quoniam supra modum gravati sumus, supra virtutem, ita ut tæderet nos etiam vivere. Sed ipsi in nobis metipsis responsum mortis habuimus, ut non simus fidentes in nobis, sed in Deo, qui suscipit mortuos, qui de tantis periculis nos eripuit, in quem speramus, quoniam et adhuc eripuit, adjuvantibus et vobis in oratione pro nobis. *(II. Cor. I, VIII.)* Sed et alibi scripsit: Scio, cui credidi, et certus sum, quia potens est depositum meum servare in illum diem. *(I. Tim. I, 12.)*

S. Bernardus cum gravi morbo afflictus jam pene extremum spiritum traheret, visus sibi est ante tribunal Dei stare. Ubi cum gravibus, et improbis accusationibus a demone accusatus fuisset, respondit: Fateor, nec mihi, nec meis actionibus deberi colorem: tanto præmio indignissimus sum. At vero dupliciter in te Dominus meus id obtinuit, et Patris hereditate, et crucis perpassione, altero ipse contentus, alterum mihi donat. Ab hoc dono, me quoque illius hæredem fore confido. *SCARUS XX, Aug. in Vita.*

S. Franciscus suis in vaticum dare consuevit illum Psalmistæ versiculum: Jacta super Dominum curam tuam, et ipse te enutriet. Romano autem Pontifici de alimentis

seiscitanti dixit: Matrem quidem habemus pauperem, sed Patrem ditissimum. *Ps. LIV, 23. Vita.*

Thomas Morus ad filie Margaritæ objectiones respondens, inter alia sic locutus est: De Dei bonitate diffidere nolo, utcumque me fragilem sentiam. Imo si ex terrore me jam lahi, aut omnino cum Petro lapsum, Christumque negasse viderem, spero nihilominus fore, ut oculo misericordie me respiciat et erigat, ut de novo veritatem confiteor. *STABLETON, de tribus Tomis f. 297.*

Cum Fridericus II. dux Saxonie bellum cum Friderico antistite Madeburgico gesturus, exploratores misisset, qui de apparatu bellico, et confusa adversæ partis cognoscerent, istique retulissent nil opportunum bello parari, antistitemque dixisse, se causam suam Deo commissurum, qui pro servo suo arma sumeret, alius, inquit insanat, et bellum inferat ei, qui confidit causa superioriorem se futurum, Deo defensore. *HELLORA. I. V, c. IV. § 4.*

S. Martinus anime suæ puritate, et, quod ei Deus infuderat divinæ sapientiæ lumine, pietatem, clementiamque Christi erga peccatores adeo bene cognoscebat, tantamque ac tam certam spem habebat, cum omnibus quantumvis peccatoribus, quos ex corde penitenter, veniam daturum, ipsosque in suam gratiam recepturum, ut hæc Christi pietatem imitatus, et hac spe nixus, quosvis peccatores ad se pro remedio confugientes, etiam si in errores fidei, et in sacrilegia contra religionem lapsi essent, ad sacramenta, et unionem Ecclesiæ admitteret, si premisso diligenti examine, veros esse penitentes judicasset; quin etiam horum quosdam, quos in virtute profecisse cernebat, in Monasterium suum pro Religiosis susceperet. Quod cum diabolus segrime ferelbat, apparsit ei in forma visibili, cepit ipsum reprehendere, deque tanta pietate oburgare. Respondit illi Sanctus, per penitentiam purgari omnia peccata, hocque misericordiam Dei postulare, ut quocumque penitentes venient, absolverentur. Ad quod excepit demon; illis, qui contra fidem, et contra baptismum peccassent, remedium omnino non esse. Hic Sanctus cum ingenti fervore, inque divinam misericordiam fiducia exclamans: Si te miserum, inquit ex corde tuorum peccatorum penitenter, tanta Christi misericordia est, ut ego ex parte ejus veniam illorum tibi promitterem: significans per hæc exaggeratio-

nem, quam ineffabilis, quamque certa sit Dei erga omnes peccatores penitentes misericordia, et quam ipse de ea sit securus. Neque hanc sententiam Sanctus sine bono fundamento dixit. Tametsi enim diabolus nequeat penitentiam agere, neque hoc pro eo sit, utpote obstinato, tamen si eum penitet, quia talem penitentiam sine altissimo ac supernaturali Dei favore habere non possit, signum clarum foret, eum qui illi talem favorem ad penitendum penitentiamque agenda daret, etiam peccatorum suorum veniam daturum. Et hæc erat fiducia, quam Sancti habebant in Dei misericordia circa penitentium peccatorum veniam, ac salutem. *Sicutus in Vita.*

S. Nicolaus vehementer onus sui episcopatus timuit, et quoad potuit, fugit, persuasum habens, se tanto muneri prorsus esse imparum; at ubi id suis humeris a Deo impositum vidit, magnopere, certissimoque in bonitate illius ac misericordia confidit, ipsum sibi tantum favoris imperituum, et abunde illi omnibus, ad que ex officio, et ex lege charitatis teneretur, satis posset facere; et quod a Deo speravit, liberaliter obtinuit ad exequendum non modo, quod debebat, sed multo etiam plus, quam debebat. *Leox. Justit. in ejus Vita.*

S. Hugo Episcopus in omnibus rebus, quæ illi in hæc vita, quantumvis graves, et asperæ accidebant, aut acciderent, securissimus, cum ingenti, quam in Deum habebat, spe, id sibi in omnibus eventurum, quod magis e re animæ suæ foret, dum ipse in Dei obsequio perseverasset. Idque sic esse reipsa comperit, ut quanto ipse diligentius res divinas, et que ad Dei cultum spectabant, procurabat, tanto ipsi facilius idem Deus de omnibus rebus necessariis provideret. Et cum hac magna in Deum fiducia, quando se teneri, ut magis e re divini honoris esse, censebat, non dubitabat, regem, ac magnates peccatorum, quæ committebant, arguere, quamvis ipsi militarentur, adeoque strictos gladios capiti ejus intenterent, quia de divina bonitate certus erat, se, quoad sua spiritali salutem expediret, ab omni periculo liberatum iri. Quantumvis etiam gravia, periculosa, perplexaque negotia sese illi offerrent, cum hac ingenti in Deum fiducia nihil turbabatur, nec de sua pace et quiete quicquam perdebat, nec de necessario ad vitam conservandam sommo remittebat; faciens enim, quantum in se erat, Deum in omni re ma-

niam suam admoturum, bonumque in omnibus exitum daturum, et quod magis in bonum animæ suæ, divinamque gloriam cedere eventurum. *Sicutus in Non.*

B. Fr. Egidius e B. Dominiæ familia, postquam de suis magnis peccatis penitentiam egisset, multaque cum patientia tentationes, et hominum demonumque persecutiones gravissimas pertulisset, his probationibus in virtute spei de salute sua usque eo crevit, illamque tantam, et tam certam assensus est, ut adhuc mortalium magnam cum securitate pacem, et quem sperabat, æternam vitam gustum sentiret. Vixitque cum ingenti lætitia, et extraordinaria consolatione, certæ hujus spei filia, donec in cælum abiit. *Castro in hist. S. Domini. p. 4. l. II. c. XXVI.*

S. Catharina Bononiensis, cum prius ingentibus tentationibus exercita, probatam fuisset, ad tantam humilitatem pervenit, ut, quamvis clarissimum sanctitatis speculum inter sui Monasterii religiosas feminas esset, semet pro maxima peccatrice, omniumque vilissimæ, et que inter ipsas versaretur indignissima duceret. Et cum hac humilitate spem salutis tam certam habebat, ut omni caret tristitia, jamque sibi ob eam, quam habebat, certitudinem, cælestis aula civis esse videretur, neque hoc de se quicquam presumendo, sed totum a bonitate, et auxilio Dei, in quem suam spem collocebat, sperando. *Ibid.*

Admirabile fuit constantissima Cesaris Ferdinandi II. spes, qui rebellantium populorum, ac totius pene Septentrionis conjunctione petitis, regnis, aut raptis, aut lacertis, vultu nihilominus clades illas audiret, illud patria lingua identidem murmurans: Deus ex hæc aqua me eruet. Nec illam spes confundit, quippe firmissima veluti anchora solido divinæ bonitatis fundo comprehenso, victor hostium, frementes nequicquam fluctus cum maxime humano iudicio desperata salus esset, ponere vidit, immanesque conjuratorem regum conatus ad nihilum redidisse, ac ne regnorum horum minutis spes magna tantum occuparetur, supremæ admodum necessitatis, professus, se quamquam peccatis obnoxium, nihil tamen eorum, quæ meliora putasset, omisisse, æretissimo ad beatitudinem animo se comparavit. Ille deum justissime sperat, qui nihil unquam pro Deo timuit. *Jo. Rho. l. II. c. III. exempl. 1.*

Joannes Avila paupertatem professus, ut expeditior Evangelio prædicando esset, sibi nihil persuaserat defuturum; quumque plurimos annos eodem vitæ instituto transeisset, aiebat, sibi optimum semper fundum fuisse illam Christi Domini pollicitationem: *Quærite primum regnum Dei, et hæc omnia adjicientur vobis;* neque mensam hanc unquam fefellisse. Quæ porro spe ad suprema illa bona beatamque vitam grassaretur, vel ipso mortis confinio præclare docuit, dum astantem sibi sacerdotem eodem ritu facere jusset, quo de resurrectione fieri consuevit; tanta enim erat an imi, ac spei sublimitate, ut semimortuus resurrectionis felicitatem cogitatione præcipere. Quid enim temporis quamquam longissimi moras æstimet, qui vela pandit æterni ætatis? *Ibid. ex. 2.*

S. Gertrudis, quæcumque a Deo receperat bona soli confidentiæ tribuit, astimans illa eo magis gratuita, quanto vero gratis, atque citra ullum meritum hoc nobile confidentiæ donum a Deo gratiarum omnium largitore recepisset. Hac confidentiæ adeo confortabatur, ut mori sæpenumero desideraret, divinus tamen semper unita voluntati, cui se adeo conformabat, ut tam vivere, quam mori perinde illi esset. Per mortem namque sperabat æternam obtinere beatitudinem, vivendo vero divinæ laudis incrementum. Contigit aliquando per viam ambulanti, ut in ascensum collium ad decliviora iterum eaderet, propter quod multo hilarior facta in spiritu Domino loquebatur. Amabilissime Jesu, quam bene mihi contigisset, si casus ille mihi ad te celerius perveniendi dedisset occasionem! Hæc verba dum inter nos admiraremur, percontantes, formidabile sacramentis non munia moreretur? respondit: Toto corde sacramentis salutiferis opto ante muniri, quam mori; his tamen confidenter præfero providentiam, et Domini Dei voluntatem. Hanc saluberrimam non ambigo esse ad mortem preparationem: propterea moete aut subita, aut divina, utrum illi placeat, ad eum optatus est mihi venire. Spero enim, quæcumque morte hæc luce defuncta fuero, Dei misericordiam nunquam mihi defuturam, sine qua equè mihi certa inebat damnatio, tam in ea morte, quæ improvisa irruit, quam in illa, quæ longe ante prævisa est. Hoc modo in omnibus, quæ sibi evenerunt, exultabat, quia securam semper ad Deum habuit confidentiam, alacremque et fortem animum,

qui nunquam deficiens perpetuo florebat.

Hierichuntinus ille cæcus cum spe recuperandi visus impleret Christi auxilium, et circumstantes eum ob rem illam velut importunum increparent, ipse, inquit Sanctus Lucas, multo magis clamabat: Fili David, miserere mei. Et quod speravit, impetravit. *Lrc. viii.*

Cum quidam anxius inter metum, et spem frequenter fluctuaret, et quadam vice dolore confectus, in Ecclesia, ante quoddam altare se in oratione prostravisset, hæc inter se revolvit dicens: o si scirem, quod adhuc perseveraturus essem, statimque audivit intus divinum responsum: Quod, si hoc scires, quid facere velles? Fac nunc quod tunc facere velles, et bene securus eris; moxque consolatus, et confortatus divina se commisit voluntati, et cessavit anxia fluctatio, noluitque curiose investigare, ut sciret, quæ sibi essent futura; sed magis studuit inquirere quæ esset voluntas Dei bene placens, et perfecta, ad omne opus bonum inchoandum, et perficiendum. *TAOM. A Kemp. l. I. de imitat. Christiane. xxi.*

Theostericus in funebri de B. Niceta oratione de Athanasio quodam insigni conobita beati Nicetae necessario narrabat: Is extrema obitus sui hora rogatus a fratribus, ut pro eis post obitum ante Deum intercederet, respondit: Quam fidem apud Deum invenero me defuncto, vos ipsi noveritis. Sepultus igitur et terra obrutus est, ac ne ejus sancti viri monumentum deinceps obscuro esset, sed manifestum omnibus fieret, omnium rerum Dominus Deus fecit, ut supra monumentum, ex honorato sancti viri pectore arbor epressus nasceretur in sanctitatis testimonium. Quam ob rem multi fide ipsa impulsu illic euntes arborem illam amplectantur, et frondes ex ea decerpentes ad sanitatem asservendam adhibere solent. *Apud Methaphr. 3. April. et Limp. te. 3.*

UTILITAS. — De primis Christianis testatur S. Paulus, quod rapinam bonorum suorum cum gaudio susceperint, cognoscentes se habere meliorem, et manentem substantiam. *Hebr. x. 34.*

Mater Machabeorum supra modum mirabilis, pereuntes septem filios sub unius diei tempore conspiciens, bono animo ferebat propter spem, quam in Deo habebat. Sed et ad filium natu minimum inclinata dixit: Peto, nate, ut aspicias ad cælum, ita fiet, ut

non timeas carnificem istum, sed dignus fratribus tuis effectus particeps suscipe mortem, ut in illa miseratione te cum fratribus recipiam. H. MACR. VII, 20.

Wenceslaus Bohemiae Rex cum toto exercitu prostrato, et viribus fractis captivus teneretur, rogatus, quo animo esset? numquam meliori, respondit, cum enim omnibus humanis praesidiis vallatus essem, vix de Deo cogitandi spatium dabatur; nunc illis omnibus exutus, Deum solum cogito, et in illo omnem spem meam colloco; qui, scio, non me deseret, sed invocantem exaudiet. *ÆNEAS SILVICI in hist. Bohemica.*

Quidam juvenis Monachus quaerebat ex Seniore, an non liceret sibi partem pecunie in futuro usus reservare? cui senior respondit: Hoc si feceris, scito, Deum nullam tui curam habiturum, ut qui tibi ipsi providere studueris. Quo audito, Monachus statim pecuniam a se projectit, ut spem suam firmius in Deo collocare posset. *In vitis P. F.*

Moyseus Abbas antea latro erat multorum spoliis caedibusque infamis, sed compunctus ad mentem rediit, misericordiam Domini orando, et petendo quæsivit, et sperando assecutus est; et qui aliquando de latronum numero fuerat, in Sanctorum censum redigi meruit. *PALLAD. in Laus striber. c. XXV.*

EXEMPLA DOMESTICA.

QUALITAS. — S. Ignatius, licet viribus fractus, multam indigeret aliorum Patrum opera in administranda Societate, ubi tamen o divina gloria censebat, omnes fere hujusmodi Patres a se dimittebat, solusque omnem molam sustinebat. (Rit. l. I. c. II.) Paulo quarto Pontifice factio, metuebatur, eam parum Societati futurum. Verum S. Ignatius, cum in Sacellum se recepisset, totamque rem Deo commendasset, mox placido vultu, et animo per quam sedato egressus, sperare se dixit fore, ut qui metuebatur infensus, eum Societas experiretur propitium, nec divina desiderare praesidia, sed destineretur humanis. Spem eventus confirmavit. (Histr. Soc. l. XV, n. 4.) Cum quemdam principem ipse videret subinfensum esse, quod alios, se praeterito, ad defensionem adhiberemus, conversus ad Ribadeneiram Ignatius: Dicam, inquit, illi, et aperte dicam, me ante triginta annos didicisse, ut in his efficiendis, quae Dei sunt, omnia auxilia conquiram, sed ita, ut non in externis adjumentis spem

meam, sed in ipso Deo honorum omnium effectore, constitutam putem. Quod si inter haec subsidia, et efficiendi instrumenta se unum vult esse, libenter eo utemur, sed ita demum, ut intelligat, nos ab uno Deo pendere, et non hominibus niti. (Rit. l. c.) Solemnis S. Patris vox erat, Societatis hominibus entendum esse, ut se ipsi vincerent, timoresque omnes abjicerent, qui Dei fiduciam minuerent, impedirentque, quomodo spem omnem in uno Deo reponerent. Histr. Soc. c. I. l. IX, n. 172.

S. Franciscus Xaverius ingentem spem erga Deum ostendit in itinere ad Mauricenses; nam et amicorum preces, et lacrymas pericula demonstrantium sola spe in Deum repulsi; et, cum nave negarent, respondit, se Deo iocubantem transportaturum ad Mauricenses; cum vero remedia contra venena offerrent, rejecti dicens: Ne se tanta erga Deum diffidentia onerarent. (*Vita* l. III, c. II.) Idem de periculo naufragii scribens, ita loquitur: Noluit Deus nos perdere, sed periculum erudire, ut usu docti intelligeremus, quam infirmas sint opes nostrae, quoties aut nostris viribus, aut praesidiis ultimae humanis; nam ubi senseris, quam fallaces sint spes tuae, et humanis opibus omnino diffusus, in solo Deo, qui unus pericula ipsis causa suscepta facile propulsare potest, spem omnem posueris, tum vero placide experieris, Dei imperio ac nutu omnia gubernari, et quantumvis vite discrimen praecaelestibus gaudiis, quae in tali re ac tempore divinitus imperitari solent, esse contemendam. (*Leo. ap. II.*) Ubicumque divinus honor agebatur, nulli debebat difficultati, periculo, ita nihil moliebatur, quod non efficeret; nihil inchoabat, quod non absolveret. *Vita* l. IV, c. IX.

P. Ludovicus de Ponte visus est non aliter in Deo confidere, quam soleat filius aliquis tenere dilectus a patre. Quare de nullo bono successu unquam timuit, neque malum timuit. Saepe etiam auditus est dicere, se, iis rebus, quibus alii ad animum abiciendum impellantur, ejusmodi sunt humana fragilitas, imbecillitas, atque peccata, animari ad confidentiam, si pariter oculos reflectat in bonitatem et misericordiam divinam Dei, cui se et sua committat: crebro etiam expectum, nunquam sic agentem spe sua deludi: et quanto magis diffidat sibi quisque, tanto majori potiri fiducia Dei. Quoties autem incidebat in hoc argumentum, tanta verborum

copia, tanta vi sententiarum suadebat hanc fiduciam, ut omnes mirifice ad eam excitarentur: *Vita* l. II. s. VII, § 7.

P. Balthassar Alvarez, cum esset egeni ejusdam collegii rector, habebat ministrum valde sollicitum, qui anxius ad ipsum cur-rebat, significans, quae deessent, et necesse esset ad statum prospicere. Cui vir sanctus respondebat: Quam anxius venis P. Minister! communicastine id cum Domino Deo nostro? respondebat ille: Adhuc non tempus habeo orandi. Et tunc eum magna tranquillitate dimisit, dicens: Hoc debuit esse primum. Eas ad cubiculum, et ores, et offerens tuam orationem, et postea revertaris huc. Cogitas gregem hunc non habere Dominum? Dominum autem talem habet, cui non tam parvi constitit, ut perire permittat. Eas in pace, et cogita, hoc non a tua industria pendere. Discerebat P. Minister, ut faceret, quod Pater praescribebat, et saepe, quando revertebatur, inveniebat prospectum jam esse necessitati per media iudicio suo prodigiis, id promerente fidelitate et fiducia Rectoris in Deum. *Vita* c. XXIII, § 1.

P. Joannes de la Haie summam habebat in Deum fiduciam, qua fretus nihil non ardui suscepit alacriter, feliciterque perfecit. Cur autem rebus maxime dubiis tantopere in divina ope confideret, efficiebat, 1. quod domesticos valde obedientes habebat. 2. Egregia vite innocens. 3. Ardentissimum divinae gloriae augendae studium. 4. Jugis cum Numine per assiduas preces velut consuetudo. Unde tam certam prosperorum eventum fidem ejus animo afflare solere, sit quam probabilissimum. Mirati sunt frequenter Provinciae Praesides, in eo liberum prorsus ab omni sollicitudine animum, quamdiu administravit numerosissimam familiam duceantem, nullis propemodum certis nitentem vectigalibus, ut angustiarum familiaris rei mentionem nunquam sit auditus intulisse; qua de re et silentio suo interrogatus respondit: Non solere Numinis beneficentiam ipsius ope confidentibus alumnis unquam deesse, qua una cogitatione dicebat, mentem suam plane acquiescere. Is *Proy. Belg. Coll. Dualens. 1630.*

UTILITAS. — S. Ignatius solebat frequenter dicere: Jactemus cogitatum nostrum in Dominum, et ille nos nutriet. Speremus in Domino, et faciamus bonitatem, et pascemur in divitiis ejus. Mirantibus, quomodo tam difficili tempore nullis certis redditibus tot e

nostris aleret, respondit: An nescitis, quantas vires spes in Deum habeat? vel ignoratis, parum illi esse loci, ubi omnia abunde suppetunt? quae explorata si essent, et manu tenerentur, ubi esset nostra spes? Spes enim quae videtur, non est spes. In magna licet domus paupertate, nullum ad Societatem idoneum exclusit, sed decem suscepit, sperans in Domino, quae nec frustra; nam quaternis vicibus miraculose pecuniam accepit. *Itu. l. V, c. v.*

Primis Patribus 1537, in summa rerum inopia Romam petentibus, Tolentinumque caecis tenebris ingressis, speque de manu querendi cibum sublata, Simoni Roderico gradienti per eorum sit obviam quidam obvoluto capite, qui prehensam ejus explicat manum, impositisque silentio nummis, iterum complicat, et abscedit. Simon aperta manu reperit, quantum ad pauperem eorum esset argenti, et una cum sociis laudat divinam providentiam. *Ibid. p. 1, l. II, n. 7.*

Salamantiae cum 4533, nihil cibi domi esset, jubet P. Rector mane omnes rem Deo commendare; finita oratione pulsantur, fores, avertitur pecunia, qua omnes et corpus cibo, et animum fiducia in Deum paverunt. *Ibid. l. XII, n. 49.*

Hispanis 1554, cum nec panis, nec alius cibus in domo esset, et S. Franciscus Borgia, nihilominus signum ad prandendum dari jussisset, subito puer ad januam pulsavit ab Isabella Galindia cum copioso comenatu missus. Quo audito, S. Borgia ad Patres conversus: Haec, inquit, sunt scholae quaedam, et documenta divini Magisterii, quibus nos ad ejus spem erudit, ac fiduciam. Intelligamus itaque, nihil illis, qui divinae ejus gloriae student, vel ad animi, vel ad corporis commodum defuturum. *Ibid. l. XIV, n. 84.*

Pater Andreas Oviedus Rector Gandiensis admirans laudansque erga Societatem Dei elementiam, in rebus quae ad eam pertinebant, profestebatur, se singularem opem summae ejus Majestatis sentire, quam non ita experiretur in aliis. *Jos. l. VI, n. 71.*

Joannes Berchmannus aiebat: Christus, etsi corpus nimis suum debile sciret, tamen crucem humeris suis excepit, dicens: Tu, anima mea, obedientiae mandata ob pusillanimitatem tuam non suscipies? Christus Simon juvat, juvabit te Christus ipse. *Vita* p. IV, pag. 297.

Josephum Scammacam supremo jam se

nio, absoluteque disciplinae hominem placide, ac quasi per ludum a nobis ad pauciores abreantem; eaque sapius usurpantem: *Letatus sum in his, quae dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus; et, fultite me malis, stipe me floribus; rogavit adstantium quispiam, aeternae hereditatis capessendae esset ne illi certa spes? tum ille paululum commotus: Numquid ego Mahometo servivi per tantum aevi, ut nunc de Domini mei bonitate dubitem? utrumque spes aliam explicavi quarum altera si desit, affligitur humi spes. *Ibid. ex IV, ex nostris.**

Utriusque laudis, quae spei contingere solet, haudquaquam egens Bernardinus Realinus, ita de Dei bonitate aequiescebat, ut quam Lupiense collegium regeret, monente non semel Ministro, nihil esse domi, quod sociis confutari opponeretur, subridens ille, hominis trepidationem blande castigans, consueta nihilominus hora, dato signo, evocari jubebat in cenationem; nunquam falsus; nam in ipso rei articulo, quod satis esset ad religiosam refectonem, ex insperato submittebatur. Sed beatitudinis tam certa illi fiducia, ut se amicus inde ad futuram, liberalitate polliceretur. Verum dilata in annum quartum supra octogesimum abitione sua, ipsam senectutem sibi solatio esse dicebat, Apostolicum illud ad levandam dilate missionis afflictionem crebrius usurpans: Quod senescit, prope interitum est. Ita demum excessit, ut ibi iam esse sibi aliisque videretur. *In Rho. l. II, c. III, ex XVI, ex nostris.*

EXEMPLA PROFANA.

Alexander Magnus mane ante omnia diis sacra faciebat, utpote sine quibus nihil se posse credebat. *RAVISUS TEXT. in offic. l. V, c. I.*

Pericles suggestum consensurus semper prius diis vota faciebat, ne verbum aliquod imprudenter, et inconsulte evomeret. *Ibid.*

Sylla tempore belli semper Apollinis ianiculum ferebat in sinu, eamque imminente discrimine osculabatur, et velut adiutricem invocabat. *PLUTARCH.*

SIMILITUDINES.

QUALITAS. — Sicut hedera naturaliter quarrit vallum seu stipitem, cui nitatur, aut murum aliquem, a quo fulciatur, et per quem

in altum serpat: ita et ipsa natura humana, tanquam inops et miliarum rerum indiga, quaerit umbram et refugium Dei. *LUD. GA. in Duce Pecc. l. I, p. 2, c. XVIII.*

Sicut navi periclitante, duo homines terrore vicini periculi ita se complectantur, ut alter alterum brachiis implicet, nec dimittat; ita homo in periculo constitutus simili modo Deum amplecti per fiduciam debet. *DREXEL. in Heliot. l. V, c. I, § 3.*

Sicut tunc vel maxima locum habet fides, cum nulla subest ratio humana ad credendum; ita tunc maxime commendatur spes, cum nulla subest in creaturis causa sperandi, sed omnia exitium pestemque minantur; quando videlicet in spem contra spem credimus, uti Suzanna fecit cuius cor erat fiduciam habens in Domino, cum tamen ad mortem damnata duceretur. *GAAR. in loc. com. s. 297.*

Sicut qui torrentem transit, non ad aquas, sed ad caelum oculos convertere debet, ne vertiginem patiatur; ita qui desperationis vertiginem ex peccatorum consideratione oriri solitam declinare cupit, non ad peccata, sed ad bonitatem et misericordiam divinam, quae omnes homines salvos fieri cupit, convertere oportet. *PETRUS SANCHEZ, in Regno Dei, p. IV, c. V.*

Sicut pater cum filio parvulo iter faciens, ubi via plana est, eum suis pedibus ambulare permittit; ubi autem ad flumen, vel altum difficilem locum venitur, humeris suis imponit; ita Deus in facilioribus negotiis nos nobis ipsis relinquit, in arduis vero speciali suo auxilio juvat. *GAAR. c. I, in die Pasch.*

Sicut Naucleri oculos semper in astrum aliquod convertunt, et per hoc rectam in pelago viam tenent; sic in omni necessitate mens ad Deum clevanda est, ne a recto voluntatis divinae tramite aberrare. *S. BASIL. in princ. Prov.*

ÆQUITAS. — Sicut qui aperto sibi regio thesauro dubitaret, num debitum paucorum numerorum solvere posset, meritis insipientis videretur; ita et is, qui ambigit, an peccata sua per infinitum meritorum Christi thesaurum deleri possint. *NIEREMB. de ador. l. I, c. V.*

Sicut, si videremus hominem de cupro servando sollicitum, recte argueremus, eum multo majorem curam argenti et auri habiturum; ita merito credimus, Deum singularem curam hominis habiturum, cum tam so-

lilitum esse pro plantis et brutis videamus. *Vita P. Balthas. Alear.*

Sicut apis natura sua mel fundit, aculeum vero non exerit, nisi injuriis laessita; sic Christus magis ad benignitatem, suaque dona communicanda, quam supplicia decessenda (quod non nisi per finalem impoenitentiam coactus fuerit), inclinatur. *Deut. em in Pedag. Ch. p. II, c. XXIII, § 6.*

Sicut parvuli, ubi primum aut letum aliquid, aut triste illis occurrit, statim in genitricis suae sinu absconduntur; sic justi in universis eventibus ad Deum confugiunt: in prosperis, ut gratias agant; in adversis, ut auxilium et consolationem petant. *STAPLER. tom. II, in Domin. IV, quadr.*

UTILITAS. — Sicut sagitta Jonathas nunquam rediit retrorsum; sic fiducia Dei cor penetrat jaculis suis nunquam aberrantibus. *DREXEL. in Heliot. p. 5, n. 2, § 4.*

Sicut canis leporem per dimeta et tribulis insequitur, speque praedae allectus, nec spinas, nec vulnera, nec laborem cursus sentit; ita qui semel firmam spem aeternae beatitudinis concepit, omnes difficultates in ejus consecutione occurrentes facile contemnit. *GAAR. in loc. com. p. 296.*

Sicut anchora humi delixa navim retinet, ne a fluctibus aut ventis jactetur, et naufragium patitur; ita spes animam in Deo, et aeterna beatitudine fixam tenet, ne adversis casibus frangatur. *ARIAS. in thes. p. 2, tr. III, c. II.*

Sicut iter per aspera loca facientibus tedium laboris mitigat spes commodioris hospitii; ita laboriosum hujus iter agentibus omnem difficultatem lenit spes aeternae mansionis securitatis. *S. BASIL. in Ps. I.*

Sicut galea principale membrum corum, quae in corpore nostro sunt, conservat, dum caput circumdat, et undique tegit; ita et spes cogitationem nostram concideri non sinit, sed capitis instar erigit, nihil extraneum in illam incideret permittens. *S. CHRYS. hom. IX, in II, Thess.*

MOTIVA.

Quia altissimum Dei preceptum est, ut in eum speremus, nostramque in ipsum spem collocemus; idque non uno divinae Scripturae loco reperitur. *Spera in Domino, inquit David, et hac spe fac bonitatem, et quidquid ex Dei lege justum, bonumque esse scis, diligenter exequere, et inhabitabis terram cum magna*

pace, et pascere hic debitis, bonisque spiritibus atque aeternis. Cui sapiens in proverbiiis succinit: *Habe fiduciam in Domino ex toto corde tuo.* *FRANC. ARIAS, l. II.*

Necessitas ad salutem. Si enim adeo graviter tulit Deus, quod Israelitae post Aegypti tot plagas et miracula nequom confisi sunt; quid faciet, si post tot filii plagas, vulnera, aliaque evidentissima signa illi minus fidamus? Certe profecto, nisi homo speret, se a Deo ad servandam ipsius legem adjutum iri, ac nisi ab eodem propter bona opera beatitudinem speret, neque animam, ad laborandum, neque vires ad faciendum, neque omnino voluntatem ad quoquam boni desiderandum habebit. Quare ut in vita bona elaborare, et siquidem peccator est, poenitentiam agere; sin autem justus, perseverare, mala sufferre, difficultatesque vincere possit, necesse est, ipsam a Deo auxilium ad bonum, nec non honorum operum premium ac mercedem sperare. *Debet enim, Apostolo teste, in spe, qui arat, arare, et qui trahit, in spe fructus percipendi, idest, quemadmodum, qui agriculturam exerceat, a terra, quam colit, bona sperare debet, quae nisi speret, neque propterea laborabit; sic qui in Dei obsequio elaborat, ab eodem favores, auxiliaque ad laborandum, et sanorum laborum praemia speret, necesse est, quae spe si careat, nec laborabit, nec omnino salvabitur. Hinc divina Scriptura passim tradit, spem nos salvos facere, spe nos salvos fieri. *Deus, inquit Daniel, salvat sperantes in se. Et Apostolus: Spe salvi facti sumus. Salvat spes, quia homo sperans in Deum, facit quicquid debet, ut cum idem Deus ab omni malo liberet, et quia spes viva principium ac pignus est aeternae salutis, ac gloriae. Vido, ut nemo vineam aut agrum colit, qui spem messis aut vindemiae non habet; nec anima sua vineam aut agrum excolere studebit, qui aeternae beatitudinis spem non habet. *ARIAS ibid. Graec. in loc. com. 4, 298.***

UTILITAS: Quae triplex praecipue in spe reperitur; nam 1. communicatur sperantibus ingens lumen ad veritates divinas intelligendas, juxta illud Sapientis: Qui confidunt in Domino, intelligent veritatem. 2. Speciale robur conferitur, quo omnes difficultates facile, fortiterque superentur, juxta testimonium Davidis: Qui confidunt in Domino, sicut mons Sion. (*Sap. v, 1.*) In quem locum Sanctus Chrysostomus sic loquitur: Montem dixit spem in Deum firmam et constantem,

invincibilem et inexpugnabilem. Quemadmodum enim, si quis innumerabiles adhibeat machinas, montem nec convellere, nec labefactare poterit; ita etiam qui eum aggreditur, qui spem in Deum collocavit, revertetur domum vacuis manibus. Sed cur non dixit absolute, sicut mons, sed, sicut mons Sion? Docens, nos non debere animam dejicere in calamitatibus, nec ab eis pessumdari, sed a spe in Deum pendentes omnia ferre fortiter, et bella, et pugnas, et tumultus. Quemadmodum enim hic mons, qui fuerat quandoque desertus, et nudatus habitatoribus, ad priorem redierat prosperitatem, veteri statu recepto, ut cum incolae redissent, miracula rursus ostenderentur; ita etiam vir fortis et generosus, sicut ab innumerabilibus in vadit calamitatibus, minime evectitur. (In Ps. cxxxv.) 3. Nilil fere sic capacem facit hominem ad ecclesiastica dona percipiendam; ita S. Bernardus testatur dicens: Dulcissima liberalitas in se sperantibus non deest. Hoc enim totum est hominis meritum, si spem ponat in eo, qui totum hominem salvum fecit. (S. Bern. in Ps. qui habit. s. xv.) Hinc merito SS. Patres spem vasi comparant, quod quo capacius attulerit homo, tanto plura a Deo dona accipiet; siquidem misericordiae Dei, ejusque liberalitatis dona omnibus ex corde in ipsum sperantibus uberrime communicantur. *Sperantem in Domino*, ait David, *ejusdem misericordiam circumdabit*, ex omni enim parte protegens, defendens, liberansque ab omnibus malis, et implens eum cumulatim veris tam hujus, quam alterius vitae bonis. Santque hae misericordiae, quas Deus sperantibus in se facit, adeo certe, et magna, et mensurae spei misericordiarum iisdem communicandarum abundantia responsura sit, eodem Propheta teste: *Fiat misericordia tua, Domine, super nos, quemadmodum speravimus in te*, immensas ejus opes, secundum spei nostrae modum, nobis impertire. *ARIAS, ibid.; Ps. cxxxii, 22.*

Jucunditas: nam pariet etiam spes in hominis justis corde securitatem, pacem, et quietem in mediis turbis summisque periculis, siquidem is omnipotentem Deum protectorem suum, cui innititur, habet. (*Ibid.*) Quod expertus David dixit: *In Deo speravi, non timebo, quid faciat mihi homo. Dominus mihi adjutor, non timebo.* (Ps. cxxxix, 3.) Quomobrem Apostolus aeternae salutis spem galeam vocat, et anchoram; illud, quia sicut galea defendit corpus, sic spes ab omni

malo superiorem animae partem, quia unitur cum Deo per charitatem, hoc, quia quemadmodum anchora humi defixa navem retinet, ne frangatur in mari aut a ventis, et fluctibus, damnum capiat, ita spes animam in Deo, caelique commoratione fixam et firmam facit, ut solida quietaque consistat, neque ab ullo inimicorum suorum detrimentum patiatur. Atque haec spei nobis imposita necessitas est; haec, quam nobis offert, utilitas; hi mirabiles illius effectus. In primis jucunditas tanta inest spei, ut S. David beatum dicere ausus sit eum, cujus est nomen Domini spes ejus, et non respexit in vanitates, et insanias falsas. Cujus ratio est, quia spes nostra tam certa est, quasi res jam perfecta sit. Hinc merito S. Paulus ait: *Fortissimum solatium habemus, qui confugimus ad tenendam propositam spem.* *HRA. vi, 9.*

Aequitas: nam homini pauperi ac debili, naturalis ratio dicitur, ut se homini diviti, a quo sustentetur, et potenti, a quo foveatur, adjungat. Tenemur bonam vitam ducere, et beatitudinis consequenda incumbit nobis necessitas. Pauperes sumus, neque boni quicquam ex nobis ipsis habemus, neque facultates ullas ex parte nostra ad bene vivendum; debiles sumus, omni virtute viribusque dominatis ad consequendam beatitudinem destituti? Scimus Deum esse omnipotentem, qui nobis omnem ad sancte vivendum, beatitudinemque acquirendam necessarium favorem, auxilia, et gratias dare vult, ut accedamus ad eum, omnemque favorem, et quicquid boni nobis opus est ab ipso petamus, atque speremus. *Quis ex vobis* inquit *laetans, timens Dominum, audiens vocem Salvatoris, filii ejus, quamvis ambulaverint in virtutum tenebris, et non sit gratia luminis ei?* quod ad omnem favorem, et quicquid boni desiderat, obtinendum facere debet homo, speret in nomine, virtute, auxilioque Domini, et innitatur super Deum suum, in eumque spem suam colloct. O quam securam spem nostram reddit, ejusque certitudinem confirmat, quod nos Deus ipse in se sperare jubet! Cum enim Deus infinita potentia, et infinita bonitatis, neque ulla in eo duplicitas, aut fictio sit; eumque nos ipse jubeat ad se accedere, sequi niti, et nostram in se spem ponere; clarum est, eum, cum accesserimus, ipsique innixi fuerimus, non subtracturum sese, neque manum, ut cadere nos, perireque sinat, sed ipsummet, accessurum ad nos, suisque potentibus brachiis,

ac benedictis manibus nos excepturum, et ne eadem susientaturum, quicquid ab ipso boni speramus, nobis daturum, nosque constantes facturum, ut perseveremus et in nobis impleatur, quod ipse per Prophetam suum dixit: *Qui confidunt in Domino, erunt firmi, inque bono constantes, sicut mons Sion, qui fixus est, neque loco suo movetur.* (*ARIAS, loc. cit.*) Porro ad hanc spem, juxta S. Anselmum, septem cause nos impellunt. Prima, quia justum illud desiderium; tu das (inquit ad Deum loquens) et ad quid dares, nisi etiam velles exaudire? Secunda, quia non ad nostram utilitatem, sed ad tuam gloriam, volumus exaudiri. Tertia, quia majora, quae pro nobis fecisti, animam nos, ut etiam de minoribus confidamus; omnia enim, quae petere possumus, longe minoria sunt quam quod dignanter pro nobis incarnatus, et passus es. Quarta, quia tam facile est apud te in maximis, quam in minimis exaudire. Quinta, quia nos ad hoc provocat tua consideratio bonitatis. Sexta, quia intercessorem te, Jesu Christo, habemus, et omnes Sanctos. Septima, quia infinitam ad nos habes bonitatem. Si enim modica dilectio, quam ad te habemus, ad hoc nos cogit, ut in omnibus tua voluntati libenter parere velimus, cur idem de inestimabili dilectione tua non praeumeremus? alioqui fideiiores vellemus apparere quam tu, si tales nos tibi exhiberemus qualem te nobis e converso non crederemus. *Lit. de mensur. Cruc. in lat.*

Christi amor, et merita: quo motivo S. Augustinus se ad spem excitavit dicens: Tu, Domine, es vita mea, qua vivo; spes, cui inhereo; gloria, quam adipisci desidero. In te Deo meo, et Domino nostro Jesu Christo, dulcissimo et benignissimo, uniuersusque nostrum, et portio, et sanguis, et caro es, quia vere naturam humanam assumpsisti, et divine tuae personae unitam habes. Ubi ergo portio mea regnat, ibi regnare me credo. Ubi caro mea glorificatur, ibi gloriosum me esse cognosco. Quamvis peccator sim, de haec tamen communionem gratiae non diffido. Et si peccata mea prohibent, substantia mea requirit. Et si delicta propria me excludunt, naturae communio non repellit. Non enim tam immitis est Dominus, ut non diligeret carnem suam, membra sua, et viscera sua. Desperare utique potuissem propter nimia peccata mea, et vitia, culpas, et infinitas negligentias meas, quas egi, et quotidie indesinenter ago, corde, ore, et opere, et

omnibus modis, quibus humana fragilitas peccare potest, nisi Verbum tuum, Deus meus, caro fieret, et habitaret in nobis. Sed sperare jam audeo, quoniam subditus ille tibi usque ad mortem, mortem autem crucis, tulit chirographum peccatorum nostrorum, et affigens illud cruci, peccatum crucifixit, solvendo pro eo, et mortem destruxit, merendo nobis vitam. In ipso confido, me per virtutem ac merita ejus salvum fore, mediante poenitentia, ejusque mandatorum observantia, ad fruemdam tuam beatitudinem me perventurum spero. Tibi laus, tibi gloria, tibi gratiarum actio, per omnia saecula. Amen. S. Ave., in manual., c. xii et xiii.

MEDIA.

Bonorum operum constans exercitium: cum enim spes praeter principale fundamentum, quod est auxilium divinum, fundetur etiam in meritis hominis justis, ideo postquam divina virtute generata est, crescit in nobis per exercitium bonorum operum, vitaeque puritatem. Haec enim bona opera, quia ex gratia Dei procedunt, merentur augmentum virtutis infusae spei. Unde quo plura bona homo justus facit, quoque majore cum puritate ac devotione ea facit, hoc illa amplius crescit. Et quia haec bona opera sunt secundum spei fundamentum ac fulcrum, eadem virtus spei cum ipsis fortificatur, fitque in dies robustior ac perfectior. Quomobrem Spiritus Sanctus, qui in divinis Scripturis nos docet, jubetque sperare in Deum, jubet nos simul bene operari, ut spes sit viva, hortaturque nos ad operandum fortiter ac ferventer, ut spes perfecta sit. *Expecta Dominum*, inquit David, et dum expectas, noli esse negligens et otiosus, sed viriliter age, operaque Domini operare. *Antas. Theol. I, II, tr. III, c. xxv.*

Patientia fortis, et constans: crescit quippe etiam spes tolerando in hac vita humiliter, et patienter, et propter Deum, res adversas, et quae hominem affligunt, ac cruciant. Talis enim magnorum malorum tolerantia majoris virtutis meriti que exercitium est, quam bona opera facere; idque propterea, quia in malis poenae tolerantis sentit natura majorem repugnantiam ac difficultatem: homo magis seipsum abnegat, magis ostendit, quanti Deum, propter quem patitur, aestimet, sumque Dei amorem, qui ipsum ad patiendum movet, testatorem facit, et ad

facienda bona opera majus in natura (quippe quae ipsum ad benefaciendum inclinât) praesidium invenit, majoremque facilitatem, ac gustum sentit, unde tanta ad bene faciendum virtute, Deique amore, quanta ad malum eo, quod deest, modo ferendum non eget. Hinc sit, ut, quemadmodum spes crescit cum merito honorum operum, sic etiam crescat, multoque magis perficiatur per sanctam malorum poenitentiam. Quare homines justi pro magno Dei beneficio misericordiae depulsi, quod ipsis in hac vita poenas, aerumnasque immittat; neque tantum eas patienter (ad quod obligantur) sufferant, sed plus quam teneantur, faciunt, hoc est, amant eas, sibi que spiritualiter gratulantur. Rursum crescit, quia per illas homo justus magis assimilatur Christo, qui propter nos passus est, et sic plus participat de ejus meritis, donis, gratiis, et favoribus, quibus, virtus, et bona vita meritum, et spes aeternae gloriae amplius crescit. (*Th.*, § 3.) Ita S. Leo Papa: Certa, inquit, atque secure est expectatio promissae beatitudinis, ubi est participatio Dominicae Passionis; (S. Leo, s. ix, quad.) sicut Apostolus ait: *Si vita hujus afflictiones tribulationesque tolerant, Christo compatiantur, et congruenterque gaudent.* Et alibi: *Patientia probationem, probatio vero spem operatur.* Rom. v. 3.

Oratio fervens, et frequens: cum enim praecipuum spei nostrae fulcrum fundamentumque sit auxilium divinum, crescente hoc per continuam, qua petitur, orationem, crescit etiam valde spes ipsa, quae in illo fundatur. Quod S. Augustinus monet his verbis: Spem tuam semper in Deo pone, et in quacumque re, quam tibi occurrit, sive bona, sive mala, tam ut facias, quod bonum fuerit, quam ut feras, quod malum, die semper Deo ex toto corde tuo, et pura sincerique cum intentione: *Dominus in adiutorium meum intende: ad adiuvandum me festina.* (Ps. lxxix, 2.) Si vis salvari, stude hunc versiculum semper in corde tuo dicere, ne nunquam tibi inde excidat, cum hoc dormi; et cum hoc vigila; quasi diceret, cum hoc dormitum concede, et cum hoc expergisere. S. Act., s. i, fej. quad.

Promissionem praemiorum ob oculos ponere; nam ex hac consideratione, inquit Magnus Basilius, nascebatur, quod sancti Martyres tam genere desponderent equuleum, tam fortiter asperrantur catastas, tum magnanime despicerent laminas, ipsam adeo mor-

tem pro nihilo putarent, ut qui non presentem poenam, sed futuram gloriam praesebant. Vide, quam eleganter hoc a magno Religiosum Patriarcha expressum: Pericula non respicit Martyr, coronas respicit, plagas non horret, sed praemia numerat, non videt lictores inferne flagellantes, sed Angelos superne laetis omnibus acclamantes imaginatur; non speetat ad temporalia pericula, sed ad praemiorum aeternitatem. S. Basilius, *homil. de Bart.*

Crédere quod Deus, qui dedit velle, daturus sit perficere, uti praecclare Didacus Nyssenus sequenti discursu ostendit: Digressus a sermone suo Labano Jacob Patriarcha, postquam mutuum cum illo amicitiam instauraverat, et religioso juramento constanter, prosequatur iter suum; cumque vix aliquantulum processisset, occurrent illi numerose copiae caelestium spirituum, quales generosi et strenui milites; quos ut vidit, incredibili perhuc gaudio, aiebat: *Castra Dei sunt haec.* Genes. xxxii, 2, exercitus eorum suum, inde hic submissi, ut me teneant, et firmo suo praesidio defendant, ut difficultates timentis submoverent, et per viam illum protererent, ac propugnarent. Priusquam enim ad patrem suum perveniret, multa illum expectabant pericula, quae superaret, multa impedimenta, quae vinceret. Animalvertendum hic, quod, iter illud Dei jussa suscepit, qui ei dixerat: *Revertere in terram patrum tuorum, et ad generationem tuam.* Genes. xxxi, 3, velut pluribus dixisset: Tempus est, ut parentes tuos consoleris, quare mando tibi, ut patriam repetas. Et quamquam aliquae se offerant difficultates, quamquam impedimenta occurrant, et obstacula se objiciant, nil propterea metue, quia ego ero tecum, ego comitabor, custodiamque, ne quod a tergo te malum invadat, omnipotens dextera mea tuum scutum erit, mea jussio tuus salvis conductus, quo te ab omnibus tutabitur adversis, et periculis. Ubi enim ex mea auctoritate descendit praecipuum, tibi ex mea potestate venit auxilium; et tibi mea voluntas jubet, tibi mea manus obsequendi vel adimit, vel minuit difficultatem. Nam si illi navare vela vento dare limentis, eo quod sevi maris furentes fluctus supremam exitum misarentur, Caesar, quem volebat, dixit, ut est apud Lucium Florum, l. IV, cap. ii. *Quid times? Casarem vehis.* Quid trepidas, quid vereris conjicere navem in Oceanum, qui Casarem proxime ad manum habes, cujus unicus nu-

tas iratum placare mare, et omnem sedare tempestatem potest? Si hoc dixit homo (qui hoc titulo tantopere gloriabatur, quod Caesar esset) ut nauclerum meliculosum erigeret, cur formidat homo, qui immensum Deum vitam comitem habet, et tutorem? Ero tecum. Age ergo, mi Jacob, et viam securus, intrepidusque capesse, nam cum ad meum imperium iter suscipias, ego te liberum, inoffensum perducam, quo tendis, quantavis in te incurrarint pericula. *Quid times? Deum vehis.* Infinitam imperantis Dei potestatem sociam viae habes, proinde tutissimus vadis. Meo hortatu et mandato iter ingredieris prosperum, itaque futurum est, et felicem habiturum clausulam. Quando enim Dominus omnis aliquid imponit, aut imperat opus, simul auxilium praebet et vires, quibus confici et absolvi possit, ministrat.

Frequens meditatio providentiae divinae: vera enim, ut S. Hieronymus testatur, omnia providentia Dei gubernantur, et saepe, quae putatur poena, medicina est. Hinc recte S. Nilus: Non ora, ut fiant, quae fieri velis, sed potius ora, sicut orare didicisti, ut fiat voluntas Dei in te. Quavis ergo merito cum S. Gregorio Nazianzeno dicat: Ego quidem exploratum habeo, apud summam rationem nihil rerum nostrarum expertis rationis esse. *Ap. Drex. Helic.* l. V, c. viii, § 8, cap. xlix, de citat.

Beatae Virginis invocatio: haec enim est Mater pulchra dilectionis, et sanctae spei: (*Eccl.* xxv, 24.) Hinc ab Ecclesia quoque Mater misericordiae, et spes nostra salutatur. *In Antip. Sab. Reg.*

Puritatis conscientiae studium: Si enim cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum, inquit S. Joannes: (I. Job. iii, 21.) hinc S. David monet: Spera in Domino, et fac bonitatem, et inhabitata terram, et pascaris in divitiis ejus. Ps. xxxi, 3.

Frequens memoria beneficiorum divinarum, praecipue Incarnationis, et Passionis: nam, ut recte S. Augustinus dixit: Ad erigendam spem nostram nihil convenientius fuit, quam ut demonstraret nobis Deus quantum nos diligeret; (L. XIII, de Trin. x) atqui, ut sapienter Salvianus advertit, evidens est, quod super affectum filiorum nos Deus diligit, qui propter nos filio proprio non pepererit, et quid plus addo? et hoc Filio justo, et hoc Filio unigenito, et hoc Filio Dei; et quid dici amplius potest? et hoc pro nobis, id est,

pro malis, pro impiissimis, pro iniquis. Quis hunc Dei erga nos amorem aestimare queat, nisi quod justitia Dei tanta est ut in eum aliquid injustum cadere non possit. L. IV, de provid.

Exemplorum veterum consideratio? scilicet quomodo jam olim populum suum ex Aegypto eduxerit: Josephum de cisterna, et carcere: Noe a diluvio: tres Pueros ex camino ignis ardentis: Daniele et lacu leonum: Susannam a morte liberavit; non enim multavit Deus ingenium suum, sed novit nunc, sicut, et antea, pios eripere a tentationibus suis; ut S. Petrus loquitur. Hinc, et David teste: Deus legem posuit in Israel, quanta mandavit patribus nostris, nota facere ea filiis suis, ut cognoscat generatio altera. Filii, qui nascuntur, et exurgunt, et narrabant filiis suis, ut ponant in Deo spem suam, et non obliviscantur operum Dei. Ps. lxxvii, 5.

ASCETICA.

Quatuor sunt praecipue, quae de hac virtute Asceta bene apprehendere, aliisque inculcare debet: *Primum est, ut bene cognoscat naturam spei, et specialiter qualis sit ea certitudo, quae plerumque ei attribuitur;* pro quo sciendum, duplicem esse certitudinem, de qua hic questio moveri potest. Prior divina vocatur, et est illa, quae in divina revelatione fundatur; neque in hac vita sine specialissima Dei gratia haberi potest, uti Concilia, SS. Patres, et Theologi docent. Posterior est moralis, quae omnem dubitationem, et melum prudentem excludit, qualem v. g. habemus nos catholici, quod a parentibus catholicis geniti sumus: quod existat India, Italia etc. etiam nihil horum viderimus, et haec certitudo in sanctis hominibus reperiri solet, et hauritur ex sequentibus signis. (*Arias t. II, Thea. tr. iii, ver. xxv.*) 1. Ex virtutis, et humilitatis praecipue studio, uti S. Gregorius testatur est, dicens: Mens, quae divino Spiritu impletur, habet evidentissima signa sua, virtutes scilicet, et humilitatem, quae si utraque perfecte in una mente conveniant, liquet, quod de praesentia Sancti Spiritus testimonium ferat. (L. I, Dial. 1.) 2. Ex odio peccati; nam, teste S. Basilio, certo persuasus esse aliquis potest, Deum sibi peccata remississe, si affectionem animi in se esse animadvertit similem illius, qui dixit: Iniquitatem odio habui, et abominatus sum.

3. Ex charitate, et misericordia erga proximos: sic enim S. Augustinus pronuntiavit, dicens: Redeat unusquisque ad cor suum: si ibi invenerit charitatem fraternam, securus sit, quia transit a morte ad vitam. (S. BASIL. in qq. br. qu. 12, q. 296, tr. v. in Epist. Jo.) 4. Ex inimicorum dilectione, juxta S. Anselmum dicentem: Per hoc, quod Spiritus sanctus charitatem nobis infundit, quae nos facit imitatores esse divinae charitatis, ut diligamus inimicos nostros, evidenti testimonio declarat menti nostrae, nos esse filios Dei. (S. ANS. ad Rom. l.) 5. Ex eo, quod anima habeat lumen in parte rationali, laetitia in parte concupiscibili, et pacem in parte irascibili: haec enim certa esse indicia gratiae infusae, Alexander Alensis docet. (ALENSI. p. 1, q. 71, n. 3, art. 2.)

Alterum est, ut bene percipiat potissimum fundamentum, cui spes nostra inniti debet, quod est bonitas divina, uti Salomon monuit, dicens: Sentite de Domino in bonitate, et in simplicitate cordis quaerite illum. (Sap. 1, 1.) Certe ipse Christus S. Mechthildi quondam revelavit, et dixit: Perplacet mihi videre homines confidentes de mea bonitate: talis enim quicumque est, et in hoc perseverat, singulariter enim in hac vita remunerabor, et in altera uberrimam ei mercedem conferam. Et quanto plus de me confidet, tanto plus etiam a me consequetur; impossibile enim est, ut, quod quis sancte de me credidit, et consequi speravit, non obtineat cum hoc ipsum ego promiserim. (Blos. 1. Mensis spir.) Mihi igitur fidat, qui grandia a me expectat. Alias vero S. Gertrudi dixit: Fiducia illa, quam homo in me solo collocat, credendo, posse, scire, et velle ipsum fiducialiter juvare in omnibus, cor mihi transgigit, tantumque pietati meae violentiam facit, ut non possim non ei gratificari, et manus porrigere ob gustum, quem ex eo quod totus a me pendeat, capio. Et merito, si enim artifex, qui opus aliquod praecipuum ad artem suam, et ingenium in eo ostendendum fecit, pupilli illi suam perfectionem dare, cavetque sedulo, ne quis dicto vel facto male id tractet et si forte detrimentum passum est, omni modo restitutum studet; quanto minus Deus patietur, ut homo, in quo omnem suum amorem, et sapientiam ostendit, non pereat, sed omnem perfectionem acquirat? *Ibid.*

Tertium est, ut solidam sciat praxim spei exercenda, quae quidem in eo consistit, ut

semper filialis cum illa timore conjungatur; ut nam, S. Bernardus ait, cum timore spes magnum habet meritum: eum hoc metu fructuose speratur. (Serm. xv, in Ps. qui habitat.) Etsi autem is ipse timor firmissima quaedam, et efficax materia spei; cum etiam, Salomone teste, in timore sit fiducia fortitudinis. (Prov. xiv, 26.) Hinc S. Aug. Fratres in Eremito adhortatur: Eia, Fratres, inquit, hanc amate, hanc tenete, non tamen sine timore, quia qui sperat, et non timet, negligens est; qui autem timet, et non sperat, depressus est, et descendit in profundum quasi lapis. (Serm. xlii, ad Frat. in Eremito.) Merito ergo, ut S. David ait: Beneplacitum est Domino super timentes eum, et in eis, qui sperant super misericordia ejus. (Ps. cxlvi, 11.)

Quartum est, ut bene discat explicare, et resolvere dubium, an justis eo usque spes crescere possit in hac vita, ut eos certos de salute efficiat? ad quod dubium malo alienis Francisci Arias, quam propriis meis verbis, respondere. Sic ergo ille propositam quaestionem resolvit: Quamquam verum sit, ut sacrae litterae, communisque Sanctorum doctrina habeat, et sacra Concilia deliniant, hujus gratiae ac misericordiae Dei sine speciali et evidenti revelatione, non posse hominem habere tantam certitudinem, quanta est ea, quam fides divina in anima gignit fundatam in divina revelatione, toti Ecclesiae aut aliquibus hominibus justis in particulari facto; nec quantam evidentia rationis, humanum intellectum convincens, efficit; tamen, sicut fides Sancti, et experientia testatur, ipsaque divina docet Scriptura, potest homo justus tantam hujus gratiae, ac doni Dei certitudinem habere, ut omnem ei dubitationem, metumque eximat; quemalmodum videmus in multis casibus humana testimonia facere, quae tantam generant certitudinem, ut omnem dubitationem tollant. Cujusmodi certitudo est, quam homines habent, quod sit Italia, et Graecia, et India; licet has providicias propriis oculis non viderint, sed solum ita persuasum habeant ex communi omnium, qui eas viderunt sermone. Similemque certitudinem, quae eos dubitare non sinit, habent, quod sint catholicorum parentum filii, quodque in tali civitate nati; nam licet ipsi, utpote cum nascerentur infantes ex se, iudicium de hac referre non possint, ex communi tamen multorum, qui eos nasci viderunt, fama, cre-

dunt citra ullam dubitationem, tali se matre, et in tali civitate natos esse. Quomodo igitur humana testimonia sufficiunt ad faciendam hujusmodi certitudinem, sic etiam testimonia divina ad eandem certitudinem gignendam efficaciam sunt. Et quamquam certitudinis istius causa divina est, nempe viva spes, ceteraque testimonia, quae Spiritus Sanctus in cordibus operatur, quam ob rem aliqua ratione divina certitudo dici potest, tamen quia dependet etiam a conjecturis, signisque humanis, quae sunt hinc operationes interiores, et exteriores liberi arbitrii, quae cum Dei dona sint, hominis etiam sunt opera, et propter similitudinem, quam cum humana certitudine habent, dicitur certitudo moralis. Divina testimonia, parata, acquisitaque bonorum operum exercitio, patientia in adversis, et oratione quae hanc certitudinem efficiunt, sunt ista: ingens peccatorum odium et horror, quem homo in suo corde sentit, firmissimum propositum non offendendi Deum ob ullam rem hujus mundi, a longo tempore nihil deliberate contra Dei voluntatem peccasse, licet enim multa venialia peccata per hebdomadam, adeoque per diem ex fragilitate et incuria commiserit, nullum tamen commisit advertenter, et deliberate; sentire in corde suo magnum erga proximos, etiam inimicos, a quibus injurias accepit, amorem; haec magna sunt testimonia gratiae in anima, et bona signa, ipsum in bono coepto perseveraturum. Alia specialiora testimonia sunt: amor experimentalis Dei, ingens ac continuum desiderium placendi ipsi, deque hoc exilio, ad videndum eum, perfecteque amandum, exendi; facilitas, et suavitas in domandis passionibus, et divinis praeceptis servandis; contemptus sui ipsius, omniumque rerum temporalium; donum contemplationis; pax, et quies spiritualis, si velle magna sit, et abundans, quam Isaias flumini comparat, et S. Paulus ait, tam magnum, et supernaturale donum Dei esse, ut illud intelligere, ac ponderare, omnem creatum intellectum hominum et Angelorum exsuperet; ac denique laetitia spiritualis admiranda, quam Deus justorum animabus communicat, de qua Sapiens dicit, esse quasi joco convivium spirituale, quod suaviter recreat, et delicate pascit animas, quas Deus per illam visitat, et quam S. Petrus vocat inenarrabilem, et gloriosam, id est, habentem

aliquam similitudinem cum gaudio et gloria beatorum. Haec sunt divina testimonia, quae dat Spiritus Sanctus justorum cordibus, quae notitiam, ac spem certam pariunt, quod homo in gratia sit, et salvandus. (Ariat. Theol. t. II, tr. III, xxv.) Hanc ipsam doctrinam etiam SS. Patres passim confirmant, et in primis S. Greg. : Mens, inquit, quae divino Spiritu impletur, habet evidentissima signa sua, virtutes scilicet, et humilitatem; quae si utraque perfecta in una mente conveniant, liquet, quod de presentia Sancti Spiritus testimonium ferat. (S. GREG. I. l. Dial. 1.) S. Basilius certo, ait, persuasus esse aliquis potest, Deum sibi peccata remississe, si affectionem animi in se esse animadvertit similem illius, qui dixit: Iniquitatem odio habui, et abominatus sum: (S. BAS. in qq. brev. qu. 12, p. 296.) S. Cyrillus: Qui omni virtute, ait, mentem suam purgant, Spiritus Sancti illuminatione recepta, oculis animi habitantem in ipsis Deum vident. (S. CYRILL. I. X, in Joan. III.) S. Aug. : Redeat, inquit, unusquisque ad cor suum; si ibi invenerit charitatem fraternam, securus sit, quia transit a culpa morte ad gratiae vitam. (S. AUG. tr. v. in epist. Jo.) S. Anselmus: Per hoc, inquit, quod Spiritus Sanctus charitatem nobis infudit, quae nos facit imitatores esse divinae bonitatis, ut diligamus inimicos nostros, evidenti testimonio declarat menti nostrae, nos esse filios Dei. (S. ANSEL. ad Rom. v.) S. Bern. ait: Si sensero mihi aperiri sensum, ut intelligam Scripturas, aut infuso lumine desuper relevari mysteria, non ambigo Sponsum in anima mea adesse. Quod si se pariter infaderit humilis quaedam, sed plinguis intimae adspersionis devotio, quae odium vanitatis mundi in me generet, ac contemptum, tunc aeternum Patrem in anima mea adesse non dubito. Intelligit Sanctus de certitudine morali, quae animam quietam, serenamque facit, et dubiis ipsam turbulentibus, affligentibusque liberat. (S. BERN. serm. lxxix, in Cant.) Doctor Alexander Alensis quoque docet, certum experimentum esse, quod animam habeat gratiam a Deo infusam, quando habet lumen in parte rationali, laetitiam in parte concupiscibili, et pacem in parte irascibili. Intelligens, ut se ipse explicat, de morali certitudine, quae in anima justae experientiam parit, quod in se signa, effectusque gratiae habeat, praesertim laetitiam, et pa-

cem spirituales, quæ sunt divini amoris excellentissimi effectus. *Alens* p. 3, qu. 71, membr. III, art. II.

CONCEPTUS PRÆDICABILES.

Ex occasione thematis: *Confugimus ad tenendam propositam spem, quam sicut anchoram habemus quæm tutam, ac firmam*: (HEB. VI, 19.) potest natura, et utilitas spei explicari. Et in priori quidem parte natura ejus per comparationem cum anchora explicari. Nam sicut anchora debet esse ex ferro, ita spes quoque firma, ac solida esse debet, ut pote bonitati, et fidelitati Dei iuncta. Deinde sicut anchora habet duas laterales cuspides; ita spes quoque duabus virtutibus sociata esse debet, nimirum timore Dei, et longanimi patientia. Denique, sicut anchora a fune dependere debet, sicque in insum mare demitti; ita spes quoque funiculo charitatis divinæ iuncta esse debet, sicque immenso mari bonitatis divinæ iuncta. In posteriori parte ostendatur finis, et fructus hujus anchoræ, scilicet ut navem cordis nostri a fluctibus variarum tentationum, et tribulationum illarum servet, id quod variis auctoritatibus, et exemplis supra citatis facile demonstrari potest.

Ex occasione thematis: *Spera in Domino, et fac bonitatem, et pascere in divitiis ejus*: (Ps. XXXV, 3.) ostendi possunt tria præcipua capita, in quibus tota spei exercendæ ratio, et praxis consistunt. Næpæ 1. *Causa sperandi*: quas tacite indicare voluit S. David, dum sperare nos in Domino jubet, non quocumque, sed tali, qui ob summam sapientiam sciat, et ob infinitam omnipotentiam possit, et ob bonitatem infinitam veli suos servos juvare. 2. *Motus sperandi*, scilicet ut ita speretur, ut tamen se quis per observationem mandatorum dignum efficiat, qui exaudiat. Hinc S. David dixit: *Spera in Domino, et fac bonitatem*. 3. *Fructus, et effectus spei*, qui indicantur illis verbis: *Et pascere in divitiis ejus*: nam per verbum *pascere*, indicatur abundantia liberalitatisque divinæ beneficentiæ: per divitias autem significatur varietas, ac præstantia donorum, quæ per spem obtinentur; ut enim per divitias omnia acquirere, aut emere possumus, ita per spem omnia, quæ animus desiderat, ipsam videlicet beatitudinem, obtinere possumus.

Ex occasione thematis: *Fiat misericordia tua super nos, quemadmodum speravimus in te*: (Ps. XXXII, 22.) explicetur præcipuus fructus spei, efficacia scilicet ad dona celestia a Deo impetranda. Eum in finem ostendatur 1. quod merito illa a SS. Patribus quasi comparatur, quod quo capacius ad Deum attulerimus, tanto plura ab eo beneficia accipiemus, idque triplici exemplo, e. S. Scriptura petito, probetur, quarum primum princeps Synagogæ offert, qui, quia credidit quidem, filiam suam a Christo suscitari posse, sed manuum dumtaxat impositione, non aliter etiam filie resurrectionem impetravit. (MATTH. IX, 18.) Alterum a muliere menstrui duodecennem fluxum passa petitur, quæ, sicut crederet, solo fimbrie vestimenti tactu sanari posse, ita hoc etiam, et non alio medio, sanitatem obtinuit. (Ibid. 20.) Tertium vero Centurio præbuit, qui uti solo verbo puerum suum sanari posse credidit, ita adivit quoque, a Christo: *Vade, et sicut credidisti, fiat tibi*. (Jo. VIII, 6.) 2. Ostendatur, quam æquum sit, ut amplissimum quoque fiduciam erga Deum conceipiat; si enim princeps quidam thesauro aperto cuiusque potestatem faceret tantum inde divitiarum afferendi, quantum vas, aut saccus ab ipso ablatu caperet, an non capacissimum quisque saccum afferre studeret? quanto magis ergo ad divitias celestes participandas via fiducia amplissimum Deo offerendum erit, cavendumque sedulo, ne pertusum fiat, ut foret, si spes nostra charitatis iuncta non foret, tunc enim vere impleteretur illud Aggæi: *Qui mercedes congregavit, misit eas in sæculum pertusum*. Cap. I, 6.

Ex occasione thematis: *Querite primum regnum Dei, et justitiam ejus, et hæc omnia adjicientur vobis*: (MATTH. VI, 33.) comparari potest hæc sententia litteris censuæbus petentibus, et earum præstantia ex triplici capite, ex quo litteras censuales perquam estimare solemus, demonstrari. 1. Ex quantitate in his promissa (hæc omnia adjicientur vobis, nulla re excepta), et levitate munitæ obligationis, nempe, ut queratur justitia, id est, observatio mandatorum, quæ, teste S. Joanne, gravia non sunt, sed vere jugum suave, et onus leve. (III. Jo. v, 3.) 2. Ex parte dantis, qui et potest dare, quod promisit ob omnipotentiam, et vult propter fidelitatem id, quod exemplis ex utroque testamento petitis facile probari potest, ut adeo merito Eccle-

siasticus dixerit: *Respicite, filii, nationes hominum, et scitote, quia nullus speravit in Domino, et confusus est, quis invocavit illum, et desepxit illum?* (Ecc. II, 41.) 3. Ex septem sigillis appensis, id est septem titulis, propter quos merito sperare quis justus potest, Deum illi omnia necessaria provisorum, quorum primus est, quod sit homo creatura ex omnibus in terra existentibus nobilissima, propter quam ipsum mundum creavit; si ergo Deus illa sic vestit, et aves, aliasque creaturas sic nutrit, quæ sunt mancipia hominis, quanto magis ipsum hominem velut eorum dominum non derelinquet? Secundus, quod sit omni pretio sanguinis Christi empta, et postquam perditam fuerat, tam sollicitè quesita, et empta. Si ergo pastores ovibus etiam non suis pasca cum tanta cura querant, quis summam et optimum Pastorem suum, et tanto pretio constantibus ovibus non similem charitatem exhibitorum erodit? Tertius est, quod sit christianus; si enim Israelitis, et turbis se sequentibus tam liberaliter manna, et panem olim obtulit, an non de Christianis, qui veri Israelite sunt, et gressu mentis potius quam corporis eum sequuntur, idem beneficium magis sperabimus? Ideo nempe dixit in Evangelio: *Nolite solliciti esse etc.* hæc enim omnia Gentiles, qui Deum, et promissiones ejus ignorant, aut non credunt, inquirere solent. (MATTH. XXV, 23.) Quartus, est quod sit servus Dei; si ergo jam olim promisit, se servum suum super omnia bona constituturum: (Jo. XVII, 23.) quanto minus temporalia, velut minimam eorum partem negabit? an, non dixit: *volu, ut ubi ego sum, sint et illi mecum*. (Jo. xv, 23.) Quintus, quod sit amicus ejus: si ergo Apostolis dixit: *Vos amici mei estis; si feceritis, quæ ego præcipio vobis*. (LUC. XXII, 39.) Et alibi: *Vos estis, qui permansistis mecum in tentationibus meis. Et ego dispono vobis regnum, sicut disposuit michi Pater meus, ut edatis, et bibatis super mensam meam in regno meo*. (Ibid. 35.) Et iterum: *Quando misi vos sine sacculo, et pera, numquid aliquid defuit vobis? car non aliis suis amicis idem præstet? Sextus, quod sit filius: si ergo vos, cum sitis mali, nostis bona dare filiis vestris, quanto magis Pater vester, qui in oculis est, dabit spiritum bonum aliasque bona petentibus se. (MATTH. II, 41.) Septimus quod sit sponsa: quis autem sponsam dilectam regis etiam terreni unquam ab eo desertam audivit?*

anon Assuerus Estheri dixit: *Etsi dimidium regni petieris, dabitur tibi? quanto magis, si victum tantum petisses, negaturus non fuisset? An autem credi poterit, Deum pasurum, ut liberalitate a rege terreno vincatur? an sponsæ negabit, quod inimicis tam liberaliter concedit? Ex his inferantur sequentia corollaria: 1. Quam male agant, et imprudenter ii, qui litteras hæc vel non procurant, vel procuratas abieciunt, vel abjectas non statim recuperare satagunt. 2. Quam male agant divites, in divitiis suis sperando, pauperes vero, litteras hæc negligendo, quas sunt efficacias, facilius, et securius mediam necessariam impetrant. 3. Quam stulte agant parentes, laborando, ut filiis suis copiosa patrimonia relinquunt, et non potius procurando hæc litteras, ut dicere illis cum Tobia possent: *Fili mi, pauperem quidem vitam gerimus, sed multa bona habebimus si timuerimus Deum, et recesserimus ab omni peccato, et fecerimus bene*. TuoB. IV, 23.*

Ex occasione thematis: *Habe fiduciam in Domino ex toto corde tuo*: (Prov. II, 5.) possunt explicari motiva ad spem nostram in Deum excitandam. Et 1. quidem, si supra nos convertamur ad Deum, offert se titulus Dei summe boni, Patris amantissimi, Benefactoris maximi. Item Patrocinia B. V. et Sanctorum. 2. *Infra nos* desperationis barathrum, locus omnium miseriarum, et quidem perpetuarum. 3. *Extra nos* tot exempla eorum, qui Dei fidelitatem, et liberalitatem sunt experti. 4. *Infra nos*: propriam impotentiam, et necessitatem, quæ merito nos recurrere cogit ad eum, a quo omne datum optimum, et omne donum perfectum descendit. Quæ omnia motiva fatis explicata videri possunt apud Fabr. code. 0. in Dom. 48, post Paul.

Ex occasione thematis: *Mihi adhaerere Deo bonum est, et parere in Domino spem meam*: (Ps. XXXI, 7.) explicari possunt tria præcipua incitamenta spei, quæ S. Bernardus sequentia indicavit: Tria considero, in quibus spes mea tota consistit, charitatem adoptionis, veritatem promissionis, potestatem redemptionis. (Ser. III, de VII pan.) Primum ergo explicetur per media, quibus adoptionem illam procuravit; præstantiam, nempe per Incarnationem, Passionem, sacramentorum institutionem, Alterum declarat tum per sententiam S. Pauli dicentis: *In quo abundantius volens Deus ostendere pollicitationis hæreditibus immobilitatem consilii sui, inter-*

ponit iurandum, ut per duas res immobiles, quibus impossibile est mentiri Deum, fortissimum solatium habeamus, qui confugi- mus ad tenendam propositam spem: tum ab ipsa experientia, qua habetur, nullum, qui in Deo speravit, confusum esse, merito- que S. David dixerit: Junior fui, etenim se- nui, et non vidi justum derelictum. (Ps. xxxviii, 25.) Et iterum: Timeo Dominum omnes Sancti ejus, quoniam non est inopia timentibus eum. (Ps. xxxiii, 5.) Tertium probetur tum ex ipso Dei testimonio, dice- tis: Numquid mihi difficile erit omne ver- bum: (Jua. xxi, 27.) tum Angeli pronun- ciantis: Numquid Deo quiddam est diffi- cile: (GENES. xviii, 14.) tum ipsa experien- tia, qua habemus, ipsum totum mundum so- lo verbo creasse, et etiamnum omnia viven- tia pascere.

Ex occasione thematis: *Nolite amittere confidentiam, qua magnam habet remunerationem*: (Heb. x, 25.) potest explicari remane- ratio spei, cumque in finem usurpari illa S. Bernardi sententia: Dicit Fides: Parata sunt magna, inexcogitabilia bona a Deo fidelibus suis. (Sa. ix, super Psal. Qui habitat.) ubi bre- viter explicatur beatitudinis natura, et præ- stantia dicit spes: mihi illa servantur, ubi explicatur tituli, ob quos sperare quis me- rito possit, se beatitudinem consequentur, quales in Zodiaco P. Hieremii Drexelii, et aliis reperiantur, nam tertia quidem chari- tas, curro ego, ait, ad illa; per hanc enim anima appropinquat, et unitur Deo, atque adeo speratam beatitudinem acquirit; quæ singula proin fusius erant explicanda.

Ex occasione ejusdem thematis solvi, et refutari possunt objectiones, quæ plerumque homine a spe retrahere solent, quales præ reliquis sunt. 1. Indignitas nostra; cui tamen opponatur dignitas meritum Christi, et necessitas nostra, unde dicere possumus, quod rusticus de sacro epulo usurpare conse- verunt; 2. Experientia, tot pauperes et miseros oculis nostris obiciens; cui occurrat, ostendendo rationes, cur Deus tot pau- peres in mundo relinquat, scilicet ad humani generis conservationem, ad Dei gloriam, ad remedium divitum, ad nostram instructio- nem, ad bonum ipsorum; quas fasius apud Fabrum c. iv, in Dom. ii. Adventus explica- tas vide. 3. Repulsa tot precum a variis fac- tarum; cui refutandæ ostendantur rationes, quare Deus sepe non exaudiat, nempe ob diffidentiam nostram, probationem, et me-

lioris cujusdam utiliorisque doni largitio- nem. De quibus vide Fabrum conc. iv, in Per. Rog.

Ex occasione thematis: *Jerusalem, Jerusa- lem, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas*: (MATTH. xxiii, 37.) potest bonitas Dei ad spem incitantis, per gallinæ similitudi- nem explicari, et 1. quidem ostendi, quo- modo ut gallina ex amore, et cura erga nos debilitatus, et infirmatus fuerit, assumendo humane nature infirmitates, et actiones, 2. Quomodo ad escam invitet, tum SS. Cor- poris sui, et Verbi Divini; tum corporalem cibum, quem magna cum charitate, et soli- citudine providet: 3. Quomodo ut gallina sub alas suas colligat, et ab accipitris infer- nalis unguibus defendat. Inferatur dein quanto opere oporteat nos pullorum affectum induere, et sub alas bonitatis; et misericor- diae divine per veram fiduciam confugere, Qua de re videri potest Franciscus Arias in thesaur. t. II. tr. iii, c. vii.

ALIUM CONCEPTUM.

Sanctus Gregorius Nyssenus querit, cur sacer Propheta tam multis Psalmis hæc paucula præscripserit *in finem*; quibus nos exhortatur, ut intentis semper oculis finem spectemus. Textus Græcus habet: *in victo- riam*; tamquam admonens, ut victoriam ha- beamus ob oculos. Dicit nunc Nyssenus; Quorsum tantopere nobis commendatur con- sideratio finis, et victoria? Forte an malum esset cogitare initium, ac bellum, quando etiam *militia est*, nec aliud quiddam, *vita hominis super terram*? Job. vii, vers. 1. Quare ergo tamquam negligentes principii, semper respiciamus finem, aut velut incurri pugna, spectemus victoriam? Respondet Nyssenus Tract. ii, in Psal. Cum omnis certaminis vic- toria sit finis, ad quam, qui certamen ingre- diuntur, omnia referant, et quæ freti pugnare incipiunt, mihi plane persuadeo, finis nomi- ne, velut brevi quadam commotione exci- tari omnes, qui in hujus vite stadio per virtutis exercitationem devertant, ut finem respicientes, spe coronæ obtinendæ, certa- minum laborem levant, et minuant. Variis in hoc mundo urgemur undique præliis, monstra sæpe multarum, et magnarum mi- seriarum subigenda; ut vero quisque arden- ter pugnet, et fortiter dimicet, præliatoribus omnibus exclamat contenta voce David: *in*

finem, in victoriam; tamquam diceret: Certa viriliter, fortis athleta Christi, committe in- trepide, animose congregare, fidenter dimi- ca, quando vides, quod ad remunerandum tuos labores, ad præmiandum tuos sudores, ad compensandum tuas fatigationes, coelum coronas tibi æternas adornat, et lauros per- petuas paratas servat. Et quis non seipsum ad pugnandum excitet, qui certa constituta operi suo præmia, et quæ tam præclara certo novit. Dm. Nyss., sen., § 1, in Sabb. post Dom. i, quadr.

Hæc allusit Salomon cum ait: *Exaltatio oculorum est dilatatio cordis*; Prov. xxi, 4. Qui tametsi difficilis sit leons, ob variam in- terpretum expositionem, rei tamen præsentis servit eju sdam moderni (Salasar) commen- tarius, qui isle dictum vult a Salomone, ut si quis angustiis pectoris inter hujus vite adversitates, quæ tolerantur, laborans dila- tari animo, et ex æ rumnarum arcto in aper- tum evadere velit, non figat obtutum in calamitates præsentis, sed erigat magis, et sursum aspiciens videat, paratam esse his afflictionibus gloriam, constitutam his æranis remunerationem, atque hinc futurum ut mitigentur dolores, extenuentur angores, respiretque inter angustias, et dilatetur animus. Nec enim aliud est quo latius explicat, quam quod certo sciat, constitutam esse suam cuique laboris, et adversitatum tole- rantia, remunerationem. Et hoc est, quod ait Salomon: *Exaltatio oculorum est dilatatio cordis*; scilicet magnum illis robur venit ab oculis, qui sursum sedulo spectant, et quæ merces fortiter adversa ferentibus prepara- ta sit, diligenter considerant. Hinc illud Marc. Senecæ epitom. contro. l. v, contro. 1. Tolle spem hominibus, nemo victus tentabit arma, nemo infeliciter expertus negotiatio- nem, alios appetet questus; nemo naufragus vivet. Spes est ultimum adversarum rerum solatium. *Ibidem.*

Populus Dei, quem misera confusa Baby- lonis servitus oppressum tenebat, de se ipso quiddam pronuntiat, quod obscurum habet sensum: *Super flumina Babylonis illic sedi- mus, et flevimus, dum recordaremur tui, Sion: aiebat Ps. cxxxvii.* Est hæc figura eorum, quæ christianis in hac mundi Babylone capti- vitas accidit, donec sursum in supernam æternum Sionem emergant. Sed animadver- tendum studiose, diligenterque, quod aie- bat: *Super flumina Babylonis illic sedimus*: quod quis sive tristi, sive hilari animo in

viridi, et opaca ripa pellucidarum aquarum præterlabentium sedeat, id quotidie videas; sed ut quispiam inconstantibus, et fluxis in aquis, tamquam in solido, ac firmo pavimen- to sedeat, aut hæreat, nec subsidat, qui ferri possit? At si ita est, quid est, quod captivi isti ajunt, se tam fuisse agiles, tam leves, ut super aquas sederent, nec abrepti ab eis, aut mersi fuerint? *Super flumina sedimus.* Unde illis tanta tum agilitas, tum stabilitas, ut nec sorbere eos aquæ, nec deorsum abstrahere secum poterint? Non vides, quid ipsi illi dicant: *Super flumina sedimus, dum recorda- remur tui, Sion.* Gloriam Sionis animo vol- vebant, quietem æternum eterna præmia cogitabant, hæc illis inter medias aquas tan- tarum adversitatum addebant alas, et stabili- tatem, ut nec per tristitiam eos sorbere, nec per desperationem abriperere possent. Ab- batis Tulliensis hæc tam sapiens est cogita- tio, quam talibus verbis reddidit: illorum erat hoc dicere, qui recordabantur Sion, Ta- les nimirum non sub aquis fluminis absorpti erant, sed supersedebant, similes alicuius, quas aquæ imperio Dei produxerunt paratas ad volandum. *Ibid.*

De sublevis scribit Theophylactus: Porco- rum pastores cum non possunt compescere porcum clamantem, respicientes illum effi- cient, ut minus clamet. Debet hoc agere pastores, et prædicatores cum rationali gre- ge, quem illis Deus commendavit. Si quem viderint, qui ærumnarum impatiens demur- muret, qui calamitates animo iniquiore ferat, respicientes illum efficiant, ut minus cla- met, cum obmurmurat, et impatientia ho- minum ex eo nascantur, quod quis terram spectat, et solas adversitates præsentis con- siderat, fac, ut subducant oculos, et in glo- riam quietemque, quæ illos posthæc expectat, figant, ita efficiat, ut minus clamet, lery- masque illis abstergat, et cor dilatabit. Sic enim habet Tertullianus l, ad Martyr, c. iii. Nihil eris sentit in nervo, cum animus est in celo. Ornantur compediibus, non onerantur pedes eorum, qui animo celorum ampli- tudinem, gaudia, voluptates penetrant. Ecce enim sunt quæstus, aut lucri vires, ut om- nem ærumnarum velut consopiant acerbitatem, et amaritudinem. THEOPHYLACTUS, in c. xv. Luc.

S. Aug. in tit. Ps. xlviii, usitata sua sub- tilitate sic in ea verba inquiri: Si ergo non- dum habes petitiones cordis tui, unde delecta- ris in Domino? Gaudemus rebus presentibus;

futuram autem expectamus, quaecumque petimus a Deo felicitatem, quid ergo jubet David delectari in Domino ob ea, quae ab illo petimus, neque hactenus habemus, sed deinceps speramus, et praestolamur? Nonne magis consequens fuisset, si jussisset tunc gaudere cum eorum, quae rogabamus, copia nobis facta esset, ex quibus letitia oriri poterat? quid mihi praecipis, delectari in praesenti, cui ut ais, dabit tibi in futuro? Respondet Augustinus: Magno mysterio factam, quod jussus jam nunc in praesenti delectari, quamquam ea, quae nunc petis, post haec primum accepturus; quia certam tenes promissionem ejus, qui se efficit promittendo debitorem. Suadet, in praesenti gaudere de bonis, quae rogatus Deus futuris diebus dabit, quia illius verba tam sunt certa, et promissa tam firma, atque inefabilia, ut de eo quod ab illo speras, tamquam si habeas, gaudere possis, et de eo quod desideras, tamquam si possideas, letari. Ea propter dicit Augustinus, se praevellere sperare ea, quae Dominus promisit, quam possidere quaecumque haec vita dare potest. Omnes deliciae tuae in hac vita non sunt in re, sed ipsa spes tam certa est, ut omnibus hujus saeculi divitiis proponenda sit; causam dieti subiungit, dicens: vita enim haec qualibet redundans felicitate multos fallit, Deus neminem, quia promissorum videri, et haberi tenacem summam gloria ducit. S. AUG. in Ps. XLVII.

Tertius liber Regum memorat, ita bene congelasse Davidem, ut eum operiretur vestibus, non calederet. Deliberarunt ejus famuli, quo remedio afferre calorem regi suo possent, opportunissimumque visum est, accersere puellam, quae illi accumbens frigida membra calefaceret: *Queramus domino nostro regi virginem adolescentulam, aiebant, et foveat eum, dormiatque in sinu suo, et calefaciat dominum nostrum regem.* Reg. I, 22. Dicitum factum, conquisitaque Virgo algidos frigidi senecionis artus calefecit. S. Antiochus hom. II, querit, quid illo facto significatum? Respondet, in Davide, frigidum inertemque peccatorem adumbatam, eum, qui ad virtutem incallescere nolit, neque excitare sese ad strenue inendum pietatis curriculum. Quo vero is remedio curari quest, et inflammari? Queramus adolescentulam virginem, prodeat spes praemii, dormiatque cum deside, quae haec illum calefaciat, eucantemque ac sequam adeo confirmabit, et ex testudine in aquilam vertat. Haec enim est

efficacitas laeri, et vis gloriae, quae certo expectatur. (S. ANTOCHUS, A. II.) Propterea etiam spes (ut est apud S. Eligium hom. II,) est dieta, quod sit pes, et progrediendi facultas, quod claudo pedes, manco laerios ad brachia, omnibus denique vires ministrat, ut vim sibi in via virtutis inferat.

Quartus liber Regum narrat, descendisse inde curram igneam, flammeosque equos, qui scintillas emittebant, ut Elias e terris in caelum subveherent: *Eccc currus igneus, et equi ignei, et ascendit Elias per turbinem in caelum.* IV. Regum I, versiculi. I. Vix curram Propheta sanctus vidit, quando subintravit. Quis non admiretur factam Prophetam, quodque nihil veritus ignem, nihil extimescens flammam, quas ejaculabantur equi, curram intrepidus conspenderit? praesertim cum nihil sit, quod homini majorem metum afferrat, quam ignis: ut propterea in limine ostii paradisi excubitor positus sit Cherubim cum gladio flammeo, qui aditu prohiberet intrare volentes, de quo S. Bernardus serm. V, de verbis Isaiae sic ait: Nec incongrue forsitan Cherubim flammens traditur gladius, ut a ligno vite incisio pariter et incensio, quibus nihil carni terribilius, manum prohibeat corporalem. At si tam formidabilis est ignis, quomodo non absterrent Eliam flammam, nec morantur scintillas quin plenus animi, nihilque veritus ineat curram igneam, tamquam is ex argento vel auro conflatus fuisset? Discussit sapientissime hanc deluditionem Sanctus Basilius Magnus hom. de Baptismo his tam politis verbis: Elias currus, equosque igneos minime expavit, verum itineris superni desiderio incensus, contra formidolosam est ausus, ac hilaris gaudensque flammanas ascendit currus, cum adhuc esset in carne. Haec ille. Sciebat sacer vates non esse alium curram, quo iretur ad astra, sciebat illi peti, ac penetrari paradisi; itaque spernebat scintillas; cum enim gloriam ob oculos haberet, ad quam ille currus subvehebat, nihil extimuit, spes namque praemii, et desiderium gloriae ridet pericula, et hoc facit omnes difficultates. Nam, ut est apud S. Chrysostomum hom. XXVII, in Gen. Talis neque gradium timet, neque praecipitium, neque ferarum dentes, neque tormenta, neque lictorum manus, neque aliquid triste in hac vita, sed etsi carbonem videat substratos, quasi praela et paradisos videns transit. S. CHRYS. h. XXVII, in Gen.

Isaac in confinio mortis positus, et supre-

nam benedictionem primogenito suo impertire cupidus, dicebat ad Esau: *Tolle arma tua, pharetram, et arcum, et egredere foras, cumque venatu aliquid apprehenderit, fac mihi inde pulmentum, sicut velle me nosti, et offer, ut comedam, et benedical tibi anima mea, antequam moriar.* (Genes. XXVII, I. 34.) Nicolaus Lyranus querit, quamobrem Isaac percipere a filio cibos voluit, priusquam illi extremam benedictionem relinqueret. Respondet, quia filius recipiens benedictionem, debebat patri facere obsequium, et servire in mensas. Propositum erat patri, extremum bene precari filio, utque hic illum obsequio eo impelleret, et parenti quamdam beneficiandi obligationem filius adferret, voluit Isaac decessurus e vita accipere ab Esau esculenta, ut pro his illi relinqueret benedictionem. Qui officium, idem vires multas reddendi necessitatem admittit; sperare autem ab illo beneficia, cui nulla praestiterit officia, stulta praesidentia est, et insignis amentia. NICOL. LYRAN. in XXVII, Gen.

David propter ferocientiam Saulis immanitatem exul, in terram regis Achis transit; eamque videret non sine molestia regis fieri, quod in aula ejus versaretur, alterius loci gratiam petiit, ubi citra illius incommodum degere posset, dicens: *Si inveni gratiam in oculis tuis, detur mihi locus in una urbium regionis hujus, ut habitem ibi.* (I. REG. XXVII, 5.) Dedit ei itaque Achis in die illa Siceleg. (Ibid. v. 6.) Querit Abulensis, dominium ne civitatis, an usum solum petierit David? Respond. q. 20. Dicendum, quod noluit urbem petere in titulum; sed quid cause laeserit sanctus David, ut solum domicilium petierit, dominium autem simul rogare ausus non fuerit? occurrit iterum: Quia verecundum sibi erat, quod ipse peteret unam urbem in titulum a rege Achis, cui nihil unquam servierat. Nulla extabant Davidis in reges Achis officia, qua fronte ergo ab illo civitatis dominium expectaret? Vana est sine meritis spes omnis mercedis. Verecundum erat Davidi petere ab eo, cui nunquam servierat. ABULENSIS in e. XXVII, l. I, Reg.

Discedebat ab opulenta et laeta Sponsa sui domo Sponsa, jamque aliquantum abierat, quando ille dulcem conjugem suam his verbis identidem revocabat, dicens: *Revertere, Sponsa mea, revertere, revertere, ut intueamur te.* e. VI, 12. Quae hoc loco potest, cur tot voces dederit sponsus, ut sponsa rediret, et videndi sui copiam faceret, cum vox una

facile sat fuerit illi revocanda, cujus solius res hic agebatur, et sponsus nihil utilitatis ex reditu illius expectare poterit; cur ergo toties, ac tantopere illam inclamarit? Resp. egregie S. Justus Orgelitanus: Idcirco tam crebro ei, revertere, dicitur, ut si jam conversa deliquerit, in desperationem non decidat, sed a peccandi consuetudine spe indulgentiae respiciat. Qui crebris vocibus abeuntem quempiam revocat, quantum illius reditum expetat, satis indicat, cujus unaqueque vox desiderium, quo erga illum fertur, velut proclamat. Propterea Sponsus abeuntem a domo sua Sponsam tot vocibus revocat, ut ei animum fidenter revertendi faciat, ne timeat, quantumvis offensisse sciat; nec desperet, gravissime licet, atque enormissime irritasse noverit; qui enim tot clamores edit, ut eam revocat, admittit illam in gratiam pristinam vehementer desiderat. Idcirco tam crebro ei dicitur, revertere, ut etiamsi conversa deliquerit, non decidat in desperationem, sed a peccandi consuetudine spe indulgentiae respiciat. S. JUSTUS. ORGELIT. in c. VI, Cant.

Gregorius Nyssenus verba haec: *Quoniam mille anni ante oculos tuos tanquam dies hesterni, quae praeterit*: sic explicat: Licet vita infinitis scelerum maculis notata sit, ut collectio illa peccatorum mille annorum esse videatur, pro nihilo tamen illam congeriem reputatum iri, dummodo pedem referat; nam divinus oculus praesentia semper intuetur, praeteritum vero non aestimat, sed instat unius diei, vel noctis, quae jam praeterit, a Deo habetur. Haec ille tr. I. in Psalm. c. VII. Sensus ergo Davidis ex commentatione Nysseni est, benignitate Dei, et peccatorum suorum remissione distulere nequidem debere, si modo peccasse serio doleat, quamvis pauculo tempore, tam multis flagitiis se contaminaverit, quanta alius per milenos, et hic plures annos vix perpetrare poterit, idque eam ob causam, quod plurimum amet vera poenitentiae studiosos, et praesenti tempore, quo poenitentiae strenuam dant operam, sic oblectatur, ut praeteritos annos quos peccando exegerunt, non aestimet, sed instar unius diei, vel noctis, quae jam dudum elapsae, habeat. S. GREG. NYSS. tr. I, in Ps. c. VII.

Propheta regius ait: *Credo videre bona Domini in terra viventium*: Psalm. XXVI, 13 hoc est: Firmissima spe teneor, quod oculis aliquando usurpabo ea Domini bona, quibus

viventium terra fruitur. S. Gregorius Nyssenus ait, quosdam velle, Prophetam regium Davidem de illa terra materiali hic loqui, in qua boni et mali, sancti et peccatores cohabitantes vivimus. Verum huic ille se opponit opinioni, atque, Davidem, cum ista ex suo omniumque servorum Dei nomine dixit, non fuisse tam corrupto palato, vel iudicio, ut premio tam exili, tenui, paupere contentus esset, suisque labores digne remuneratos putaret hujus periturae, caducisque terra expectatione, ab eo maxime, cujus tanta est munificentia, tamque generosa proclivitas, ut exigua officia, et parvas remuneras magno pro se toleratis ingenti mercede soleat compensare. Videamus enimsim, ob quam non cum aliis consentit Nyssenus, qui in Orat. 2. de Beatitud. sic habet: Quid igitur opus est iis inferna terra, quorum vita spe suspensa est? Omnes justi, et sancti fide a Deo infusa noverunt, premium extremum, quod pro suis laboribus expectant, non in hac passionibus obnoxia, sed in illa gloriosa terra conferendum. Quomodo hic mortales vivunt, semper anhelant, perpetuoque suspirant vitam aeternam, exclamantque identidem cum Psalmographo: *Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est!* Ps. cxix. 5. Heu quantum tardat tam longis vois exposita patria! Dicit nunc Nyssenus: Spes protracta, et diuturnum desiderium ejus, quod appetitur, tam acerbe cruciat, tam acriter affliciat, ut justus luto vilis putaret totius terrae dominium, si illi offerretur, sed cum onere longae expectationis, nullus ei honor offerri videretur: plus enim torquet spes, quae differtur, quam imperium, quod longe lateque diffunditur. *Idem in cr. 2. de beat.*

Cornelius a Lapide verba illa Salomonis: *Spes, quae differtur, affligit animam*, (Prov. xii.) sic explicat: Sicut corpus cruciatur, dum extenditur ultra naturalem modum, et situm in equale, sic pariter cruciatur animus, dum extenditur distensione spei, et longa expectatione rei desideratae. Quod ergo est corpus equale, hoc est animae dilatio rei speratae. Ut enim corpus funibus immodice contentis luxatur, sic anima dilatio diuturna pessimaliter convellitur, et distrahitur. *CORNEL. in c. xii. Pr.*

Duo poli, quibus omnia bona, et prudens gubernatio nititur, et geminae columnae, quae sustentant virtutem, constabunt aequitatem, coeque, recteque informant mores, sunt pietas et justitia, suavitas et asperitas,

timor et spes, supplicium et premium, laurus et gladius. Haec sunt fundamenta, ex quibus omnis bone actionis felix successus pendet. His duobus sociis comitatus homo per viam suam animosus, securus, ac tutus pergit. Si autem ab alterutro horum destituitur, aut deficiet animo, aut suae confidentiae manibus conficitur, ac perit. Inter spem et metum, tamquam duas molas versari debemus, inquit Pontifex Maximus Innocentius III, ser. i. Dom. 3. Advent. ut videlicet timor temperet spem, ne presumamus, spes vero timorem, ne desperemus. Palam est, quod recte molli triticum, commodaque pani coquendo farina confici nequeat, nisi saxum saxo immineat, ejusque rapido, et valido rotata tritum frumentum pro rubicandis, aut fulvis granis candidos pulveres reddat. Concurrere ad eum effectum saxa necessum est. Nam id, quod in orbem semper agitur, parum efficit absque socio, et illud, quod immotum perpetuo jacet, non satis est solum, si non juvetur ab eo, quod nunquam quiescit: ambo saxa, quod impendat, quodque succumbit, conjuncta aptant commoiori alimonie triticum. Jam ut frumentum inter duos lapides molares versari debet, quo apta pani, et victui farina inde fiat, inquit Innocentius, sic etiam vita spiritualis, et omnis bona reipuls. procreatio inter spem, et timorem, rigorem, et lenitatem, gaudium, et dolorem, poenam, et remunerationem, pietatem, et justitiam versari debet, ut asperitatem unius leniat suavitas alterius, et rigorem timoris mitiget dulcedo spei; haec enim nos roborat, quando ille angit, et in officio timor continet eos, qui a spe intumescunt superbia. Huc procul dubio alludit secundum sensum spirituales Dominus in lege veteri, quando, et hanc praeter mulas, tali, qua severissime cavet, ne quis pignoris loco ab Hebraeo lapidem qualevis molarem auferret, quo ille ad molendum seu triticum, seu aliud quodcumque necessarium familiae esui, et usui frumentum uteretur: *Non accipies loco pignoris inferiorem, et superiorem molam, aiebat ille xxiv. 6. Quid mystici sensus subest huic jussioni, quod nobis inducatum vocatione Legislator. Dno. Nys. p. 2. Pol. 26.*

Subnotavit S. Laurentius Justinianus mysticas circumstantias, quae concurrerunt in conversione Vicarii Christi, quasque divinus Magister conjungit, ut infidum ad respicientiam, et lacrymas proveheret discipulum, de quo Lucas ibid. v. 62. *Et egressus foras Pe-*

trus flevit amare, commigransque a Babylone palatii transiit contritionis Jerosolymam. Concurrunt autem cantus galli, et visus Magistri ad conversionem sacri Apostoli. Quid vero sibi vult ista rerum talium conjunctio, cum nulla sit in Scriptura, et Domini nostri gestis circumstantia, qua plurimis gravida mysteriis non sit? Resp. magnus Venetorum Patriarcha de Agone Christi c. ix. In galli cantu iudicis terror, in aspectu Christi gratiae celestis infusio. Praecedat iudicii pavor, subsequitur autem benevolentia charitatis. Ambo tamen immutat propositum, adducunt fletum, dilectionem ingerunt, amoris emittunt flammam, et convertunt ad Christum. Gallus regiae majestatis est symbolum. Corona, quam capite praefert, hoc loquitur. Vox illius ferocissimum quemvis leonem terrefacit, ut aiunt Pierius Berchorius, Ricciardus, Bartholomaeus, Angelicus, et Vincentius Belvacensis, et alii non pauci. Est praeterea contentiosum, et purgativissimum animal, cujus fervidiorem indolem produunt, et erectum collum, et rigida cervix, et flagrantes oculi, et ipsa incessus immodica gravitas. Oculi Domini ut plurimum sunt pietatis illius, et amoris signa. Conspersus sunt divinae litterae crebris testimoniis, quae hanc veritatem comprobent. Quod ergo ad conversionem Petri, et ad extrahenda ab intimo illius corde per oculorum fenestras pignora doloris, et lacrymas, inquam, proficiendas concurrerunt terror severitatis adumbrate in galli, et dulcedo pietatis natae ex benevolenti intuitu Domini, id factum, ut iudicio, et documento esset, quod ad conversionem peccatoris, et gratia divinae stabilitatem fovendam conservandamque, nulla sunt aptiora, et commodiora remedia, quam terror iudicii, qui est pater timoris, et suavitas divinae clementiae, quae est spei mater. Ex his parentibus nascitur penitentia, et conservatio status divinae gratiae. S. LAUR. JUSTIN. IX, de Agon. Chr.

Provida natura duo ubera constituit, tamquam duos fontes, qui suam infaetibus dulci scaturigine alimoniam lacteam fundat. Sunt autem gemini fontes, ut, cum unus fatigari coepit, alter illum suo onere tantisper levaret pietatisque ministerium levius illis accedat, dum per vias obeunt. Sic etiam ut charitas nutriatur, et crescat, utroque timoris et spei ubere alienda est, inquit S. Laurentius Justinianus, ambo amoris emittunt flammam. Quod si te alterum uberum sua

horribili specie terreat, arripe alterum, ejus elegantior, amabiliorque forma; spes enim praemii vehementer allecitat, et roborat. Si autem spes nimis praesidentem faciat, papillam timoris invade, ut is immodicam temperet praesumptionem. Una enim mammilla absque altera perfecta, ut videtur, nutricia, et conservare amantem in statu gratiae non potest. *DIAC. Niss. p. 2. polit. I. II. a. 7.*

Deceverat Dominus nominare summum Sacerdotem fratrem Moysis, ad placandos animos, praecoripandamque, et avertendam omnem tanti honoris ambitionem. Praecipit ergo, ut quisque duodecim tribuum princeps virgam adferret, cujus summitati nomen uniuscujusque inscriptum esset. De Aaron hoc seorsim mandavit: *Nomen autem Aaron erit in tribu Levi. Tum jussit, ut virgas in tabernaculo collocarent, et ab ea, quae sola ex omnibus germinaret, discerneret, quis summi pontificatus sedem occupare deberet. Obtemperatum est divino hortatu, et die sequenti admirabile visum portentum, quod sacer Scriptor his verbis exponit: *Invenit Moyses geminasse virgam Aaron, et turgentibus geminis eruperant flores, qui foliis dilatatis in amygdalas deformati sunt.* Ibid. v. 7. Dubitari potest, quo consilio Dominus, cum tam admirabili modo Pontificem, et summum populi Sacerdotem declarare vellet, ad hanc rem, uti voluerit arida, et exsueca virga, quae repente viruit, fronduit, floruit, germinavit, cum alia media prodigiosa infinita illi non deessent, quibus indicare posset illo munere dignissimum, quemque ille praee omnibus aliis Pontificem cuperet. Cur alta illius providentia eligit virgam primum siccam, deinde viridem, et florentem, quae designaret eum, qui ex universo populo aptissimus esset tam sublimi ministerio? Multi multas acutas, et congruentes hujus facti rationes excogitarunt; docti vero alienus de hac re cogitatus causa praesenti commodus venit, et sic habet: Virga, qua Aaronis electio designata est, floruit, cum esset arida, ut significaret, etiamsi virgam nobis in superiorem eligamus excisam truncis, nihil humoris ab arbore aut terra trahentem, et aridam, facturum Deum, ut florescat et fructus nobis pariat. Sic Tuffus in c. vnt. Eccl. v. 7. Hinc accipiemus, quod Dominus, cum alicui officium curandum imponat, aut committit; quamquam is truncus sit, vel stipes vel lignum aridum, faciet, ut vivescat, frondescat, fragret. Quod Dei jussionis, et ordina-*

Alphons. Rodr. p. 3, tr. 4, c. xv, et seq.

Bernardinus Rosignolus de disciplina Christianæ perfectionis l. III, c. v.

Thomas Stapletonus them. v, in Dom. xiv, post Pent. them. iii, in Dom. xviii, et them. iv, in Dom. xxiii. Item tom. iv, in Dom. Pasch. text. i, in Dom. i, post Pasch. t. IV, in Dom. iv, post Epiph.

Matthias Faber conc. vi, in Dom. xviii, post Pentec.

Petrus Sanchez in regno Dei p. 4, c. v.

Jacobus Marchantius in Horto Pastorum l. II, tr. I.

Josephus Mansi Biblioth. mor. lxxxv.

SPIRITUS SANCTUS

QUOD ESSENTIAM.

DEFINITIO. — Est tertia persona in divinis a Patre Filioque procedens. Vocatur Spiritus a vento, teste S. Cypriano, quem trahimus et affluamus, ut respiratio, aspiratio, suspiratio, inspiratio, expiratio, e Spiritu S. et causam habeat, et materiam, et proventum. Sanctus autem vocatur quia ipsius, velut amoris divini proprium est ad sanctitatem perducere. Licet autem etiam Pater et Filius vere Spiritus S. sint, dicitur possint, hoc tamen nomen personæ tertiæ per appropriationem eidem attributum est, tum quia nomen aliud proprium non habebat, ut Pater et Filius; (S. Cypri. *s. de Pent.*) tum quia, ut S. Aug. discurret, conveniebat, ut, ex nomine, quod utrique convenit, utriusque communio significaretur; (S. Aug. l. V, de Tr. c. xi.) tum quia, ut S. Th. ait: Proprium est amoris, per quem Spiritus S. procedit, quod moveat, et impellat voluntatem amanti in amatum. S. Th. I, p. qu. 3, c. I.

DONA SPIRITUS SANCTI. — Sunt septem, per Isaiam indicata: Et requiescet super eum Spiritus Domini, Spiritus Sapientie, et Intellectus, Spiritus Consilii, et Fortitudinis, Spiritus Scientiæ et Pietatis et replebit eum Spiritus Timoris Domini. ISAIÆ XI, 2.

Donum *Sapientie* est interius quidam, ac suavissimus gustus et sapor, quo etiamnum in terris existentes celestia gaudia prælibamus, et angelicam vitam vivimus, juxta illud Davidis: Gustate, et videte, quoniam suavis est Dominus. Ps. xxxiii, 22.

Donum *Scientiæ* est, quo nostræ natura

fragilitas, et divini voluntatis regula, ac salutis via cognoscitur, fraudesque ac astutia mundi, carnis, ac dæmonis delegantur. LUD. DE POST, p. 5, mod. vii.

Donum *Intellectus* est, quo dubia, perplexitates, nebula, diffidentia, et torpores in operando, credendo, et sperando pelluntur, et pax gaudiumque in articulis fidei credendis communicatur.

Donum *Consilii* est, quo in occasionibus peccandi media nobis salutaria ad vitandam peccatum et interitum suggeruntur.

Donum *Fortitudinis* est, quo cor nostrum imbecille ac timidum roboratur, ad temporalia detrimenta spernenda, ut æterna evadamus.

Donum *Pietatis* est, quo cor nostrum emolitur ab beneficiendum proximo, misericordiamque in occasionibus præcipue vindictæ exhibendam.

Donum *Timoris* est, quo spiritus superbia reprimitur animusque ad secreta, et tremenda judicia Dei expavenda compungitur. Unde patet, per prima tria hominem in operibus vite contemplative perfici; per ultima tria vero in operibus vite active dirigi, et erga seipsum, proximum, et Deum ordinari. Donum Consilii autem in medio velut solem esse, et lumen circa agenda utriusque vite præferre.

Hæc ipsa dona aliqui volunt per septem lucernas, quas Dominus voluit in tabernaculo lucere, designata fuisse: (Num. vii, 2.) Alii per septem species, quas Pharaon in culmo uno pulcherrimas pullulare vidit: (GEN. xxxi, 27.) alii per septem oculos, qui apud Zachariam erant in lapide uno (ZACH. iii, 9.): alii per cornua septem a S. Joanne conspecta: (Apoc. i, 9.) alii per septem apparitiones a Christo post resurrectionem factas: alii per septem gradus, quibus a loco vulgi ad atrium mundorum in tabernaculo ascendebatur. EZECH. xl.

FRUCTUS SPIRITUS SANCTI. — Fructus Spiritus est, charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas. GAL. v, 22.

EX S. SCRIPTURA.

VERITAS. — Vidi Spiritum descendentem de caelo, quasi columbam, et mansit super eum. JOAN. i, 31.

Super quem videris Spiritum descenden-

tem, et manentem super eum, hic est, qui baptizat in Spiritu Sancto. *ib.* v, 33.

Hoc cum dixisset, insufflavit, et dixit eis: Accipite Spiritum Sanctum. JOAN. xx, 22.

Nescitis, quia templum Dei estis vos, et Spiritus Dei habitat in vobis. I. Cor. iii, 16.

Bonum depositum custodi per Spiritum Sanctum, qui habitat in nobis. II. Tim. i, 14.

In hoc scimus, quoniam manet in nobis, de Spiritu, quem dedit nobis. I. JOAN., iii, 24.

Tres sunt, qui testimonium dant in caelo, Pater, Verbum, et Spiritus Sanctus, et hi tres unum sunt. I. JOAN. v, 7.

Ego rogabo Patrem, et alium Paraclitum dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternum, Spiritum veritatis, quem mundus non potest accipere. JOAN. xiv, 16.

Divisiones gratiarum sunt, idem autem Spiritus. I. Cor. xii.

QUALITAS. — O quam suavis est, Domine, Spiritus tuus.

Spiritus omnia scrutatur, etiam profunda Dei. Sap. xii, 4.

Signati estis Spiritu promissionis Sancto, qui est pignus hereditatis nostræ. I. Cor. ii, 10.

NECESSITAS. — Nemo potest dicere, Dominus Jesus, nisi in Spiritu Sancto. I. Cor. xii, 3.

UTILITAS. — Spiritus Sanctus docebit vos in illa hora, quid oporteat vos dicere. Luc. xii, 12.

Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum S., qui datus est nobis. Rom. v, 5.

Ubi Spiritus Domini, ibi libertas. II. Cor. iii, 13.

Emittes Spiritum tuum, et creabuntur, et renovabis faciem terræ. Ps. ciii, 30.

Ipsè Spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quod sumus filii Dei. Rom. viii, 16.

Dabo eis cor novum, et spiritum novum tribuam in visceribus eorum; et auferam cor lapideum de carne eorum, et dabo eis cor carneum, ut in præceptis meis ambulent, et præcepta mea custodiant, faciantque ea, ut sint mihi in populum, et ego sim eis in Deum. EZECH. xi, 19.

Quod si Spiritus ejus, qui suscitavit Jesum a mortuis, habitat in vobis, vivificabit et mortalia corpora vestra, propter inhabitant-

tem Spiritum ejus in vobis. Rom. viii, 11.

Similiter autem, et Spiritus adjuvat infirmum nostram; nam, quid oremus, sicut oportet, nescimus, sed ipse Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. *ib.* v, 26.

EX SS. PATRIBUS.

QUALITAS. — Habitare in corpore animam, probant vitales sensus corporis: habitare in animam Spiritum, probat vita spiritualis; illud ex visu, et auditu cognoscitur; istud ex charitate, et humilitate, cæterisque virtutibus. S. GREG. in mor.

Nescit tarda molimina Spiritus Sancti gratia. S. AMB. in cap. I. Luc.

Spiritus Sanctus in quibusdam virtutibus electis suis adest, aliquando se subtrahit. MARTIAL, S. GREG. sup. cant.

Dona Spiritus Sancti usque adeo nectuntur, ut separari nequeant. *Idem in mor.*

Spiritus Sanctus regia substantia est. S. CHERYS. sup. Ep. ad eorum.

Spiritus Sancti opus est regeneratio.

NECESSITAS. — Recedente Spiritu Sancto a tabernaculo mentis, evacuat homo dulcedine, et impletur omni amaritudine; nullusque ei locus in caelo est, quia alienum se fecit a bonitate. S. AMB. de Sac. Episc. in Epist. ad Burdigal.

Mens quæ Spiritus Sancti ignorat abscessum, patet seductioni, et quæ reditum non observat, erit ingrata visitationi. S. BERN. sup. Cant. ser. xviii.

Spiritus Sancti gratia indigemus, ut custodiat corda et intelligentias, ne forte eum non aderit, adesse putemus. *Idem ib.*

UTILITAS. — Porro ad faciendum bonum quid in nobis bonus Spiritus operatur? profecto monet, et movet, et docet: monet memoriam, movet voluntatem, et docet rationem, nec minimam paleam intra cordis, quod possidet habitaculum patitur residere, sed statim igne subtilissimæ circumspectionis et compunctionis exurit Spiritus dulcis, et suavis. S. GREG. in moral.

Idcirco Spiritus Sanctus igne, et columba nobis monstratus est, quia videlicet omnes, quos implet, et columbæ simplicitate mansuetos, et igne zeli ardentes exhibet. Nequaquam ergo Spiritu Sancto plenus est, qui aut tranquillitate mansuetudinis fervorem æmulationis deserit, aut rursus in æmulatione

Alphons. Rodr. p. 3, tr. 4, c. xv, et seq.

Bernardinus Rosignolus de disciplina Christianæ perfectionis l. III, c. v.

Thomas Stapletonus them. v, in Dom. xiv, post Pent. them. iii, in Dom. xviii, et them. iv, in Dom. xxiii. Item tom. iv, in Dom. Pasch. text. i, in Dom. i, post Pasch. t. IV, in Dom. iv, post Epiph.

Matthias Faber conc. vi, in Dom. xviii, post Pentec.

Petrus Sanchez in regno Dei p. 4, c. v.

Jacobus Marchantius in Horto Pastorum l. II, tr. I.

Josephus Mansi Biblioth. mor. lxxxv.

SPIRITUS SANCTUS

QUOD ESSENTIAM.

DEFINITIO. — Est tertia persona in divinis a Patre Filioque procedens. Vocatur Spiritus a vento, teste S. Cypriano, quem trahimus et afflamus, ut respiratio, aspiratio, suspiratio, inspiratio, expiratio, e Spiritu S. et causam habeat, et materiam, et proventum. Sanctus autem vocatur quia ipsius, velut amoris divini proprium est ad sanctitatem perducere. Licet autem etiam Pater et Filius vere Spiritus S. sint, dicitur possint, hoc tamen nomen personæ tertiæ per appropriationem eidem attributum est, tum quia nomen aliud proprium non habebat, ut Pater et Filius; (S. Cypri. *s. de Pent.*) tum quia, ut S. Aug. discurret, conveniebat, ut, ex nomine, quod utrique convenit, utriusque communio significaretur; (S. Aug. l. V, de Tr. c. xi.) tum quia, ut S. Th. ait: Proprium est amoris, per quem Spiritus S. procedit, quod moveat, et impellat voluntatem amanti in amatum. S. Th. I, p. qu. 3, c. I.

DONA SPIRITUS SANCTI. — Sunt septem, per Isaiam indicata: Et requiescet super eum Spiritus Domini, Spiritus Sapientie, et Intellectus, Spiritus Consilii, et Fortitudinis, Spiritus Scientiæ et Pietatis et replebit eum Spiritus Timoris Domini. ISAI. XL, 2.

Donum *Sapientie* est interius quidam, ac suavissimus gustus et sapor, quo etiamnum in terris existentes celestia gaudia prælibamus, et angelicam vitam vivimus, juxta illud Davidis: Gustate, et videte, quoniam suavis est Dominus. Ps. XXXIII, 22.

Donum *Scientiæ* est, quo nostræ natura

fragilitas, et divini voluntatis regula, ac salutis via cognoscitur, fraudesque ac astutia mundi, carnis, ac dæmonis delegantur. LUD. DE POST. p. 5, mod. VII.

Donum *Intellectus* est, quo dubia, perplexitates, nebula, diffidentia, et torpores in operando, credendo, et sperando pelluntur, et pax gaudiumque in articulis fidei credendis communicatur.

Donum *Consilii* est, quo in occasionibus peccandi media nobis salutaria ad vitandam peccatum et interitum suggeruntur.

Donum *Fortitudinis* est, quo cor nostrum imbecille ac timidum roboratur, ad temporalia detrimenta spernenda, ut æterna evadamus.

Donum *Pietatis* est, quo cor nostrum emolitur ab beneficiendum proximo, misericordiamque in occasionibus præcipue vindictæ exhibendam.

Donum *Timoris* est, quo spiritus superbia reprimatur animusque ad secreta, et tremenda judicia Dei expavenda compungitur. Unde patet, per prima tria hominem in operibus vite contemplative perfici; per ultima tria vero in operibus vite active dirigi, et erga seipsum, proximum, et Deum ordinari. Donum Consilii autem in medio velut solem esse, et lumen circa agenda utriusque vite præferre.

Hæc ipsa dona aliqui volunt per septem lucernas, quas Dominus voluit in tabernaculo lucere, designata fuisse: (Num. viii, 2.) Alii per septem species, quas Pharaon in culmo uno pulcherrimas pullulare vidit: (GEN. XXXI, 27.) alii per septem oculos, qui apud Zachariam erant in lapide uno (ZACH. III, 9.): alii per cornua septem a S. Joanne conspecta: (Apoc. i, 9.) alii per septem apparitiones a Christo post resurrectionem factas: alii per septem gradus, quibus a loco vulgi ad atrium mundorum in tabernaculo ascendebatur. EZEC. XL.

FRUCTUS SPIRITUS SANCTI. — Fructus Spiritus est, charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas. GAL. V, 22.

EX S. SCRIPTURA.

VERITAS. — Vidi Spiritum descendentem de celo, quasi columbam, et mansit super eum. JOAN. I, 31.

Super quem videris Spiritum descenden-

tem, et manentem super eum, hic est, qui baptizat in Spiritu Sancto. *ib.* v. 33.

Hoc cum dixisset, insufflavit, et dixit eis: Accipite Spiritum Sanctum. JOAN. XX, 22.

Nescitis, quia templum Dei estis vos, et Spiritus Dei habitat in vobis. I. Cor. III, 16.

Bonum depositum custodi per Spiritum Sanctum, qui habitat in nobis. II. Tim. I, 14.

In hoc scimus, quoniam manet in nobis, de Spiritu, quem dedit nobis. I. JOAN., III, 24.

Tres sunt, qui testimonium dant in celo, Pater, Verbum, et Spiritus Sanctus, et hi tres unum sunt. I. JOAN. V, 7.

Ego rogabo Patrem, et alium Paraclitum dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternum, Spiritum veritatis, quem mundus non potest accipere. JOAN. XIV, 16.

Divisiones gratiarum sunt, idem autem Spiritus. I. Cor. XII.

QUALITAS. — O quam suavis est, Domine, Spiritus tuus.

Spiritus omnia scrutatur, etiam profunda Dei. Sap. XII, 1.

Signati estis Spiritu promissionis Sancto, qui est pignus hereditatis nostræ. I. Cor. II, 10.

NECESSITAS. — Nemo potest dicere, Dominus Jesus, nisi in Spiritu Sancto. I. Cor. XII, 3.

UTILITAS. — Spiritus Sanctus docebit vos in illa hora, quid oporteat vos dicere. Luc. XII, 12.

Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum S., qui datus est nobis. Rom. v, 5.

Ubi Spiritus Domini, ibi libertas. II. Cor. III, 13.

Emittes Spiritum tuum, et creabuntur, et renovabis faciem terræ. Ps. CIII, 30.

Ipsè Spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quod sumus filii Dei. Rom. VIII, 16.

Dabo eis cor novum, et spiritum novum tribuam in visceribus eorum; et auferam cor lapideum de carne eorum, et dabo eis cor carneum, ut in præceptis meis ambulent, et præcepta mea custodiant, faciantque ea, ut sint mihi in populum, et ego sim eis in Deum. EZEC. XI, 19.

Quod si Spiritus ejus, qui suscitavit Jesum a mortuis, habitat in vobis, vivificabit et mortalia corpora vestra, propter inhabitant-

tem Spiritum ejus in vobis. Rom. VIII, 11.

Similiter autem, et Spiritus adjuvat infirmilater nostram; nam, quid oremus, sicut oportet, nescimus, sed ipse Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. *ib.* v. 26.

EX SS. PATRIBUS.

QUALITAS. — Habitare in corpore animam, probant vitales sensus corporis: habitare in animam Spiritum, probat vita spiritualis; illud ex visu, et auditu cognoscitur; istud ex charitate, et humilitate, cæterisque virtutibus. S. GREG. in mor.

Nescit tarda molimina Spiritus Sancti gratia. S. AMB. in cap. I. Luc.

Spiritus Sanctus in quibusdam virtutibus electis suis adest, aliquando se subtrahit. MARTIAL, S. GREG. sup. cant.

Dona Spiritus Sancti usque adeo nectuntur, ut separari nequeant. *Idem in mor.*

Spiritus Sanctus regia substantia est. S. CHERYS. sup. Ep. ad eorum.

Spiritus Sancti opus est regeneratio.

NECESSITAS. — Recedente Spiritu Sancto a tabernaculo mentis, evacuat homo dulcedine, et impletur omni amaritudine; nullusque ei locus in celo est, quia alienum se fecit a bonitate. S. AMB. de Sac. Episc. in Epist. ad Burdigal.

Mens quæ Spiritus Sancti ignorat abscessum, patet seductioni, et quæ reditum non observat, erit ingrata visitationi. S. BERN. sup. Cant. ser. XVIII.

Spiritus Sancti gratia indigemus, ut custodiat corda et intelligentias, ne forte eum non aderit, adesse putemus. *Idem ib.*

UTILITAS. — Porro ad faciendum bonum quid in nobis bonus Spiritus operatur? profecto monet, et movet, et docet: monet memoriam, movet voluntatem, et docet rationem, nec minimam paleam intra cordis, quod possidet habitaculum patitur residere, sed statim igne subtilissimæ circumspectionis et compunctionis exurit Spiritus dulcis, et suavis. S. GREG. in moral.

Idcirco Spiritus Sanctus igne, et columba nobis monstratus est, quia videlicet omnes, quos implet, et columbæ simplicitate mansuetos, et igne zeli ardentes exhibet. Nequaquam ergo Spiritu Sancto plenus est, qui aut tranquillitate mansuetudinis fervorem æmulationis deserit, aut rursus in æmulatione

nis ardore virtute mansuetudinis amittit.
Idem.

In terra datur Spiritus, ut diligatur proximus; e celo datur Spiritus, ut diligatur Deus; sicut ergo una est caritas, et duo precepta; ita unus Spiritus, et duo dona. *Id. ho. XXVI.*

Spiritus Paracletus dat pignus salutis, robur vite, scientiæ lumen, pignus salutis, ut ipse reddat testimonium Spiritui tuo, quod filius Dei sis; robur vite; ut, quod per naturam tibi impossibile est, per gratiam ejus non solum possibile, sed etiam facile fiat: lumen scientiæ, ut eum omnia benefeceris; te servum inutilem putes, et quicquid boni in te inveneris, illi tribuas, à quo omne bonum est. In istis tribus, Spiritus Sanctus docuit te omnia, quæ pertinent ad salutem. *S. BERN. in ser. II. Pent.*

Nulla id discendo mora est, ubi Spiritus Sanctus doctor adest. *Vex. BERN. hom. IX. in Luc.*

Spiritus Sanctus in columba, et igne apparuit, quia omne cor, quod ejus gratia tangitur, et mansuetudinis lenitate tranquillum, et zelo justitiæ sit accensum. *Id. in ho.*

In linguis igneis apparuit Spiritus, quia omnes, quos repleverit, ardentes pariter, et loquentes facit. Linguis igneas doctores habent, quia dum Deum amandum prædicant, corda audientium inflamment. Nam et otiosus sermo doctoris est, si præbere non valeat incendium amoris. *S. GREG. ho. XXX. in Ev.*

Quis qualis est artifex, iste Spiritus, nulla ad discendum mora agitur in omne, quod voluerit; mox enim ut tetigerit mentem, docet, solumque titigisse, docuisse est. *Ibid.*

Quod est anima corpori hominis, hoc est Spiritus Sanctus corpori Christi, quod est Ecclesia: hoc agit spiritus in tota Ecclesia, quod agit anima in omnibus membris unius corporis. *S. AUG. s. II. Fer. II. Pent.*

Spiritus Domini ferebatur super aquas, seu, ut in Hebræo habetur, incubabat, sive confovebat, in similitudinem volucris ova calore animantis. Ex quo intelligimus, non de Spiritu mundi dici, ut nonnulli arbitrantur; sed de Spiritu Sancto, qui et ipse vivificator omnium a principio dicitur. *S. HIERON. in tradit. in Genes.*

EXEMPLA CHRISTIANA.

VERITAS. — Baptizante Christum S. Joanne descendit Spiritus S. de celo quasi columba, et mansit super eum. *Luc. I.*

Dum complerentur dies Pentecostes, erant pariter omnes in eodem loco, et factus est repente de celo sonus tamquam adventantis spiritus vehementis, et replevit totam domum, ubi erant sedentes. Et apparuerunt illis dispartite lingue tamquam ignis. *Act. II.*

Anno Domini 1275, quedam mulier devota a sensibus abstracta vidit, quod, cum Patres Franciscani Comitia generalia celebrarent, Spiritus Sanctus super illos in Ecclesia congregatos in specie ignis descendit. *Auto. p. 3, hist. tit. c. XX, c. I.*

Anno Domini 1084, cum Gregor. VII. Papa Cassinum venisset, et ibi Missarum solemniam celebraret, vir quidam Joanne nomine juxta altaris crepidinem immobilis perstitit. Cumque ad altare deflexisset ablutus, subito in extasim raptus, niveo candore columbam, cujus erat aureum guttur super eandem aram stare conspexit. Quæ inde leviter advolans ac super dextrum Pontificis humerum recubans, alis protinus expansis, utrumque protexit, ac tandem sic perstitit, quousque commistio Domini corporis, et Sanguinis in calice fieret; iterumque se in dextrum humerum colligens, inde ad altare descendit, caput blande super hostiam flectens, viro illo, quid sibi vellent, non intelligente, cum voluit præcepti pleno rostro remeavit ad oculum. Post hæc homo ille in se rediens, nulla penitus hujus rei vestigia memoria tenuit. Nocte vero subsequente cum se sopori dedisset, vir quidam illustrior Sole, minac vultu in medio sue domus hospitio eidem apparuit. Quo ille viso, de strato exiliens terrore correptus fugam tentat arripere. Vir autem ille prorecta manu continuit brachium ejus suaviter tenens. Cum autem ejus manum nequireret effugere, ac sic vincetus stetit iuvitus, ad ejus mox auxilium quidam nivea canitie aspersus, indutasque stola candida adfuit, ejusque mororem consolans, de manu se tenentis eripuit, cum ille, quisnam hic esset tantæ claritatis vir, quasiivit intrepidus. Ille, inquit, est justitia Sol; et ille, nomen quoque, ait, tuum similiter pande: Nequequam ait ille, scire te oporteret nomen meum; sed

michi ad interrogata responde: Recolis quid heri dum in Ecclesia astares, vidisti. Ille cujus animum occuparat oblitio, cepit intra se volvere quidnam esset, quod ab eo senior quæreret, subitoque remiscens, cuncta utque videret, ex ordine retulit. Et ille, Vade, inquit, celeriter, et hoc ipsum auribus Papæ intimato, ut constanter vigore Sancti Spiritus quod cepit, exequatur. His dictis ab oculis ejus elabitur. Hæc visio columbæ in Pontifice significabat, cum Spiritus S. instinctu regi, et gubernari. *Leo Ostie. I, IV, Hist. Cassin. LIII.*

Sanctus Servatius Episcopus Trajectensis ea Spiritus S. gratia dotatus fuit, ut prædicantem audientes alienigenæ diverseque nationes, una quoque sua lingua locutum putarent, nihil non intelligentes, quod ab illo esset prolatum. *MARALL. I. III.*

Utriusque. — Juvenis quidam, cum post juventutem inter scelera gravissima exactam, periculosa infirmitate correptus prima nocte a Patre celesti sibi apparente, et sequenti nocte etiam a Christo, sanguinem et vulneribus haustum in illius vultum projicientem, sententiam damnationis æternæ accepisset, et jamjam desperare cepisset, junioris tandem fratris precibus, et consiliis erectus, postquam Spiritus S. benignitatem implorasset, et peccata sua maximo cum dolore fuisse confessus, eundem Sanctissimum Spiritum aspectabilem tertio nocte habuit, ab eoque nuntium remissionum peccatorum accipiens, ad celestia regna post triduum ingredienda invitatus est, siquo elapso constituto tempore, cum summo suo aliorumque solatio, et gaudio migravit, uti fusius loco citato narratur. *Spect. Ex. V. Confessio ex. XXIX.*

Infirmitas quidam, qui cibos delicatiores pro infirmis preparatos gulose absumere consuevisset, et quondam Abbatii suo ad Missam se preparandi confiteri volens hoc delictum, repulsam petitionis (non adeo, ut Abbas rebatur, necessaria) passus fuisset, eo tandem desperationis redactus est, ut in loco abstrusum secedens, caltrum gutturi seipsum interrempturus immergeret. Sed ab ipsis Dæmoniis, permittente Deo, in præruptum campanilis murum, ne a Patribus inventus ad penitentiam incitaretur, asportatus est. Verum cum die Pentecostes illucrescente, Abbas cum Patribus devotissime Spiritui S. supplicasset, ne miserum fratrem perire sineret, eundem desperato in

campanili semianimum inventum, cum maximo gaudio in infirmorum cubiculum deportaverunt, ibique qua spiritualibus, qua corporalibus medicinis tandem fovenerunt, donec restituta plene sanitate, sospitatori suo tanto ferventius deinceps servivit, gratiasque egit, quanto majori beneficio, et charitate se ab æterno interitu præservatum cognoverat. *Ibid. ex. IV.*

Frater quidam, cum in Ægyptum veniens filiam Sacerdotis Pagani formosam admodum conspexisset, ejusdem amore captus, ipsam sibi a Patre in uxorem dari petiit. Verum Sacerdos, se eam dare non posse, respondens, nisi idolo suo interrogato; abiit in templum, et an filiam suam committere ei deberet, quæsit. Cui diæmon dixit; si negat Deum sum, et baptismum, et propositum Monachi, trade eam illi. Cum itaque frater hoc intelligens omnia præstitisset, vidit columbam de ore suo exire, atque ad celum volare. Sacerdos tamen nequum filiam tradere volens, sed iterum idoli sui consilium requirens; audivit ab illo: Non des illi filiam, quia Deus illius non recessit ab eo, sed adjuvabit illum. Quod cum totidem verbis Sacerdos fratri retulisset, hic in se reversus dixit: Si tanta bonitas Dei mei erga me, ut etiam, postquam illum tam turpiter et scelerate adjuvavi, a me non recederet, cur ergo ab eo recedam? Itaque secedens, et ad sanctum quendam senem se conferens, omnia, quæ fecerat, viderat, et audiverat, narravit; qui blande cum consolatus, sedere secum in cella, et tres hebdomades jejunare jussit, ipse vero interea Deum assidue pro eo deprecatus est, effectique ut lapsa prima hebdomada, Frater columbam de celo advolantem, sed longius adhuc distantem, secunda juxta caput volitantem, et completa tertia septimanam omnino per se intrantem cerere mereretur. Quo auditio senex Deo gratias agens, dixit ad Fratrem: Ecce suscepit Deus penitentiam tuam, de cætero attende tibi metipsum, et sollicitus esto. Et respondens Frater dixit: Ecce amodo tecum ero, donec moriar, quod, et fecit. *Ibid. Verba Misericord. Dei ex X.*

S. Vincentius Ferrerius tam copiose Spiritu S. repletus erat, ut licet Valentina tantum, velat propria sibi lingua loqueretur, a diversissimis tamen nationibus in concione præsentibus intelligeretur, amplissimosque ex concionibus suis fructus reportaret. *S. Vincentius, s. April.*

EXEMPLA DOMESTICA.

S. Franciscus Xaverius Apostolico plane Spiritu divinitus accensus, inter alias Spiritus S. gratias etiam hanc acceperat, ut duodenis interdiu, aut pluribus personis diversissima quærentibus eodem tempore responderet. Sed et singulis horis canonicis Hymnum. *Veni Sancte Spiritus*, pro attentionis gratia impetranda præmittere solebat. *Epist. Indic. 1555.*

P. Petrus Faber in singulis horis canonicis, præter alias pias industrias, ad mentem ab evagationibus cohibendam adhibitas, etiam hanc magno animi sui sensu, ac devotione adhibebat, ut Spiritum sibi bonum, et sanctum ad preces, ab eo Ecclesie, et Psalmiste dictatas, cum debita reverentia persolvere largiri dignaretur. *Hist. Soc. I. III, n. 33.*

P. Balthassar Alvarez cum, S. Theresie nimio affectu, et privata amicitia quibusdam personis adhaerere adverteret, et per hoc eam non mediocriter ab interiori, et arctiori cum Deo familiaritate impediiri seiret, ad hoc impedimentum removendum suavitè illi, ut per aliquot dies hoc negotium serio Deo commendaret, dicens enim in finem Hymnum: *Veni Creator Spiritus*: ut lucem impetraret, qua posset discernere, quod melius est. Id quod hæc ratione feliciter ab ea effectum est. *Vita P. Balthasar. Alvarez, c. XI.*

SIMILITUDINES.

QUALITAS. — Sicut ars in eo, qui ipsam naetus est, semper quidem præsens est, sed non semper operatur; ita gratia quoque Spiritus Sancti in eis, qui ipsam receperant, præsens est, sed juxta divinæ suæ providentiæ ordinem diversimode operatur. S. BASIL. *de S. Spi.*

Sicut radii Solis ita a quovis homine participantur, ut, licet quisvis plene is fruatur, non minus tamen, et reliqui participant, ita Spiritus Sanctus sic singulorum corda sua gratia replet et vivificat, ut perinde etiam aliis abunde sufficiat. *Idem.*

Sicut ignis accensus hanc habet naturam, ut, quanti ad lumen purpurei splendoris aspexerint, tantis usum suæ lucis impertiat, tantis ministerium sui muneris tribuat et tamen integritate sua permanet; ita Sancti

Spiritus virtus; quantumlibet effluat, quantumlibet in plurimos gratiæ divinæ largitate exuperet, sicut probatur recipere mensuram, ita nullam sentit expensam. S. PASC. *de Spi. I.*

Sicut cor per os producit flatum: ita Pater per Filium producit Spiritum; vel potius sicut anima ex intellectione rei amabilis spirat, et producit ejusdem amorem: ita Pater per Verbum spirat, et producit Spiritum S. *Fab. cons. III, in Dom. Pal.*

Sicut ab igne manat lux, et calor: ita a Patre, et Filio Spiritus S. S. DAM. *I. de fide c. IX.*

Sicut Dens homini in corpore duo dedit, præcipua, caput et cor, ut respondeant potentis præcipuis animæ, intellectui scilicet, et voluntati: ita Ecclesie suæ dedit Christum velut caput, et Spiritum S. velut cor, ut per hunc amaremur, per illum intelligeremur. S. GREG. *I. de homine.*

Sicut Mater filio, quem tenere amat, parit utrumque aber, ne forte quidquam ei desit: sic Pater aternus, Filio dato, Spiritum S. adjecit, ut eum erga homines amorem abundantius demonstraret. *Beirlock. Fer. II, Pent. III.*

NECESSITAS. — Sicut litteræ, quæ succo mali citri scribantur, legi non possunt, nisi ad ignem applicentur, ita quæcumque celestis Magister in corde hominum scriperet, intelligere ipsi non poterant, donec ignis de caelo, id est Spiritus S., descenderet, et intelligendi facultatem tribueret. *Ibid.*

Sicut, si lucem pellas de mundo, vel de nocte lucernam e domo, superest, ut nihil videant oculi, nihil operentur viventes, nec agnoscat rerum dignitas, sed per ignorantiam aurum perinde conculectur ac si ferrum esset; ita in intelligibili gubernatione, impossibile est illam insititiam manere vitam absque spiritu. S. BASIL. *de S. Spi.*

Sicut non est possibile, ut ex sola pluvia fructificet terra, nisi super eam flaverit ventus: sic non est possibile, ut sola doctrina corrigat hominem, nisi cooperatus fuerit Spiritus S. in corde ipsius. S. CHRYS. *hom. XX, op. imp.*

Sicut navis, quantumcumque rebus aliis sit instructa, moveri non potest, nisi per venti operationem; ita, licet adsit sermo ampla supellex, profunda eloquentia, ac intelligentia, nisi tamen etiam Spiritus Sanctus

cooperetur, et virtutem movendi suppeditet, otiosa erunt omnia. *Id. de S. Spir. do.*

Sicut non habet corpus, unde vivat, nisi de spiritu, sic affectus hominis, qui Amor dicitur, non vivit, hoc est, non amat Deum, nisi de Spiritu Sancto. S. BERN. *tr. de vita solit.*

Sicut terra, sine aqua nec consistentiam habet, nec vestitur herbis, nec ornatur floribus, nec producit fructus, sed est inanis, et vacua; sic anima sine gratia Spiritus, nec tentationibus resistit; sed sicut pulvis jactatur a facie venti, nec vestem habet justitiae, nec ornatum sapientiæ, nec fructum bonorum operum. MARCH. *in hort. fast. tr. IV, prop. 2.*

UTILITAS. — Sicut Mater infantem descrens, nutricem ei relinquit: Pater filium a se ablegans, paedagogum ei assignat; ita Christus ab Ecclesia recedens non reliquit eam orphanam, sed Paracletum ei dedit. *Fab. conc. II, in Dom. IV, post Pasch.*

Sicut Paradisum totum fons unus irrigavit, et una pluvia in universum descendit mundum, quæ alba quidem sit in spinis, rubra in rosis, purpurea in Hyacinthis, ac in diversis speciebus diversa, et in omnibus sit omnia, cum nihilominus eadem sit, ejusdemque speciei: sic et Spiritus Sanctus, cum sit unus et idem, et non divisibilis, uniuersum dividit gratiam, prout vult. S. CYRILL. *catech.*

Sicut navis, quæ prospero flatu fertur in pelago, non potest impediri, neque demergi: sic anima adjuncta a Spiritu Sancto, omnibus rebus superior existit, et omnibus fluctationibus vite eminebit. S. CHRYS. *in ep. ad Heb.*

Sicut corpora illustrata, pellucidaque, contacta radio solis sunt et ipsa supra modum splendida, et alium fulgorem ex sese profundunt: sic et animæ Spiritu afflatae, ac Spiritu illustratae sunt et ipsæ spirituales, et in alios gratiam emittunt. S. BASIL. *de Spi. S.*

Sicut, si naviges, et in navi positus videas terras et promontoria, et montes transeuntes, non quod illa continuo moveantur, sed quia tu vento prospero flante transis illa, se subducere videntur, ac fieri; ita et in hoc saeculo, si Sancto Spiritu mentem tuam perflante et spirante, secundo ac prospero navigas cursu, petransibis sensu tuo omnia hæc quæ videntur, quia temporalia sunt, et

intueris illa, quæ æterna sunt; sine dubio dicas, quia hæc omnia quæ videntur, jam non sunt, comparatione illorum quæ futura sunt. *Orig. in Psal. xxxvi, hom. v.*

Sicut disciplina et virtutis assumptor signaculum et figuram (ut ita dicam) in suum sensum recipit ejus scientiæ quam assumpsit: sic et is, qui Spiritus Sancti particips efficitur, per communionem ejus sit spiritualis pariter, et sanctus. *Didym. Aler. I, I, de Spi. S.*

Sicut is, qui aliqua disciplina plenus est, qui perfectæ eam habet, erudite et subtiliter de ea potest proferre sermonem: sic qui Spiritum Sanctum consummate acceperunt, ita ut impleantur eo, cum fideiæ verbum Dei loquuntur, quia præsens Spiritus Sanctus dignam Deo vocem ministrat. S. PONS. *Marth.*

Sicut ventus præsertim vehemens, uti turbo, turres dejicit, arbores everit, rupes scindit; ita Spiritus Sanctus per Apostolorum prædicationem mundum idolatricam everit; potentiam, sapientiam, et eloquentiam, Tyrannorum, et Philosophorum stravit. *Fab. Cor. I, in Fer. II, Pent.*

Sicut Paterfamilias distribuit Familie suæ necessaria ad vitam pro cuiusque exigentia; sic Spiritus Sanctus in Ecclesia paritur dona sua fidelibus pro eorum capacitate suoque beneplacito. *Ibid.*

Sicut aqua pluvialis e nube effusa, dum per aeris regionem decedit, in minutissimas guttas dividitur, ut in minimas etiam herbas, plantasque placide se insinuet, omnibusque viventibus suam portionem distribuat: ita Spiritus Sanctus neminem adeo negligit, ut non sufficientem ei gratiam impertiat ad hoc, ut converti, vivere Deo ac crescere in virtutibus possit. *Ibid.*

Sicut dactor viæ gnarus, et peritissimus navarchus maximo sunt solatio et presidio iis, qui iter terra, marique faciunt: ita etiam Spiritus Sanctus, cum sit dux et navarchus Ecclesie, omnibus fidelibus summam afferre confidentiam debet. *Idem Fer. III, Pent. conc. I.*

MOTIVA.

AD SPIRITUM S. AMANDUM, ET INVOCANDUM. — *Necessitas*: quia, teste S. Aug., quod est anima corpori hominis, hoc est Spiritus Sanctus Corpori Christi, quod est Ecclesia, atque etiam cuius particiari membro

Ecclesie : merito ipsum perinde ut animam nostram diligere, custodire ac conservare debemus : quid enim prodest homini, si mandum universam lucretur, anime vero suae (hujus maxime, scilicet Spiritus Sancti) detrimentum faciat? *MATT. XVI, 26.*

Utilitas : Si enim pietas, teste S. Paulo, ad omnia utilis est, promissionem habens vite quae nunc est, et in futuro : quanto magis ipse pietatis auctor S. Spiritus hanc utilitatem in supremo gradu continebit? *1. Tm. 1, 5.*

Dignitas : Si enim tanto majori aestimatione ac honore res quaelibet digna censetur, quanto praestantior est forma, ex qua componitur, quis negat summo honore dignum esse eum, qui Spiritum Sanctum velut alteram animam sibi unitum habet?

Jucunditas : Si enim tam jucundum, ac gratum est, cor amore creato occupatum habere, quanta erit voluptas amore increato peccata animamque impletam experiri?

MEDIA

AD SPIRITUM S. RECIPIENDUM.

Peccati fuga : Sicut enim vultum imagines non in qualibet materia reducuntur, sed is dumtaxat, quae levorem, et pellucen-
tiam quandam habent, ita non in quibuslibet mentibus operatio Spiritus, sed in iis, quae nihil habent obliquum, nihil obortum. *S. CHRYS. in Isaiam.*

Carnalium delectationum odium : Nam sicut araneorum stamina flatum venti non suscipiunt, ita nec anima sealaris, nec homo animalis gratiam poterit Spiritus Sancti suscipere, ut recte advertit S. Chrysostomus : poteritque huc non immerito illud Genesis dictum applicari : Non permanebit Spiritus meus in homine, quia caro est. *S. CHRYS. hom. XXIV, in epist. ad Hebr. Gen. vi, 3.*

Penitentia susceptio : sic enim S. Petrus Judaeis dicens : Quid faciemus, Viri Fratres? respondit : Penitentiam agite, et baptizetur unusquisque vestrum in nomine Jesu Christi in remissionem peccatorum vestrorum, et accipietis donum Spiritus Sancti. *Act. II, 37.*

Orationis frequentatio : sic enim Christus ipse indicavit, dum dixit : Si ergo vos, cum sitis mali, nostis bona dare Filiis vestris, quanto magis Pater vester de caelo da-

bit Spiritum bonum petentibus se? (*Luc. XXXIII, 23.*) Hinc et Apostoli accepturi Spiritum Sanctum, erant perseverantes in oratione unanimiter. *Act. II, 44.*

Pacis, et concordiae studium : quia, ut recte advertit S. Aug. sicut spiritus humanus numquam vivificabit membra, nisi fuerit unita : sic Spiritus Sanctus numquam nos vivificabit, nisi pace uniti fuerimus. (*S. Act. s. II, ad FF. in Erem.*) Hinc, et per Stracidem dixit Deus : In tribus placitum est Spiritui meo, quae sunt probata coram Deo, et hominibus : Concordia fratrum, et amor proximorum, et vir, et mulier bene sibi consentientes. *Ecl. XXV, 1.*

Quies amor, ita enim ipse iterum Deus indicavit, dum Apostolos Spiritum Sanctum accepturos sedere voluit, et cum quiete orationi vacare, sicut enim apes fugiunt in inquietis, et mella nos colligunt, nisi locis pacatis, et turbis semotis, ita Spiritus Sanctus quietem in cordibus, in quibus operatur, requirit. *Act. II.*

Honorum operum, et virtutum exercitium : sicut enim lucernae lumen oleo fovetur, eo-
que consumpto illud quoque evanescit, ita Spiritus Sanctus quoque, velut anime lumen et ignis nonnisi bonis operibus custoditur. *Beqrinas. Fer. II, Pent. t. III.*

ASCETICA.

Quinque fere sunt, quae Asceta praecipue de hoc divinissimo Spiritu scire, alioque docere debet. Primum est, ut bene cognoscat, naturam, et processionem ejusdem, quod scilicet sit vere idem cum Patre, et Filio Deus, ab utroque tamen procedens; nam dum Pater seipsum, et suam essentiam comprehendens, producit vivum conceptum, et perfectam imaginem sui, quasi in speculo suae essentiae se contemplantis, hanc imaginem Filius est, ejusdemque cum Patre substantiae, diciturque Verbum Dei; quem Filium dum Pater amat amore infinito, quia bonitas infinita eadem, et infinite perfectio in ipso; sunt et ob eandem causam etiam a Filio vicissim amore infinito amatur, procedit ab utroque tanquam ab uno principio amor infinitus, qui est ipse Spiritus S. Unde recte Theologi triplicem amorem in Deo assignant, *essentialem*, et absolutum qui est omnibus personis communis : *notionalem producentem*, quo Pater et Filius producent Spiritum Sanctum : et *notionalem productum*,

quo modo Spiritui Sancto appropriatur. Unde merito colligitur, Spiritum Sanctum esse tertiam; et distinctam personam, quod difficile probari posset, si non etiam a Filio procederet. Hinc de Spiritu Sancti adventu dicitur : *Factus est repente sonus* : (*Act. II.*) ut indicetur, quemadmodum sonus ex collisione duorum corporum exoritur; ita Spiritum Sanctum ex conjuncta Patris, et Filii spiratione, mutuoque amore procedere.

Alterum est; ut bene cognoscat causas, ob quas Spiritus Sanctus missus est, quarum tres assignat Ludovicus de Ponte, scilicet, *1. charitatem Dei*, et bonitatem infinitam, quae, uti movit ipsum ad Unigenitum Filium dandum, ita etiam ad Spiritum Sanctum mittendum permovit; ut quemadmodum Amicus suum amorem abundantius ostendere volens, postquam omnia sua dedit, etiam cor dare optat; ita et ipse post Filium suum datum, etiam cor suum, id est Spiritum Sanctum daret. *2. Merita Christi* : qui morte, et passione sua hanc gratiam promeruit, sedensque ad dexteram Patris velut Advocatus noster, hunc Paraclerum petivit, et obtinuit, ut impletur, quod promiserat dicens : Ego rogabo Patrem, et alium Paraclerum dabit vobis. (*JOAN. XIV, 16.*) *3. Nostram necessitatem, et miseriam* : quae exigebat, ut Consolator de caelo mitteretur, si-
que impletur illud Davidis : Misericordia, et Veritas obviaverunt sibi, justitia, et pax osculatae sunt. (*Lud. de Pente p. 4, med. 21.*)

Tertium est, ut fines missionis hujus etiam cognoscere studeat, quorum quatuor assignat idem Ludovicus de Ponte, videlicet, *1. Ut Christo succederet in officio Protectoris, Advocati, et Consolatoris* : hinc ipse Christus dicit : Ego rogabo Patrem, et alium Paraclerum dabit vobis, ut maneat vobiscum in aeternum. *2. Ut idem in officio Magisterii succederet* : hinc iterum dixit Christus : Cum venerit Paraclerus Spiritus Sanctus, quem mittet Pater vos docebit omnia, et suggeret vobis omnia. *3. Ut interpe illis testimonium daret de Christo, quis esset.* *4. Ut hujus mundi vitia reprehendat, corrigat, eumque de illis convineat*; ut iterum Christus dixit his verbis : Cum venerit ille Paraclerus, arguet mundum de peccato, et de justitia, et de judicio. *JO. XVI, 8. JOAN. XIV, 16.*

Quartum est, ut dignum de hac saceratissima Persona aestimationem concipiat, quam

quidem facile hauriet, si bene ponderet, hoc esse donum illud, quod Christus in eum ascensurus mundo missurum se promisit; ex hoc enim merito colligitur, illud omnium donorum praestantissimum, Ecclesiaeque, ac membris ejus utilissimum esse debere, cum sit utique amoris Christi infinito, quo humanum genus semper amplexus est, proportio-
natum.

Quantum est, ut solum sciat modum disponendi se ad recipiendum hanc divinissimum hospitem, qualis quidem optimus est, si cor ab omni amore creato evacuetur; nam, ut recte advertit S. Bernardus, errat omnino, si quis ecclesiam illam dulcedinem huic cineri, divinum illud balsamum lucis veneno, charismata illa Spiritus miseri posse mundi hujus illecebris, arbitratur. Quis enim sectans lenocinia carnis suae illam sperare audeat gratiam Spiritus vehementis, quam ne cum ipsa quidem carne Verbi obtinere Apostoli poterunt? Hinc idem S. Doctor alibi ait : (*S. BERNARD, serm. VI, de asc.*) Quomodo agnoscere potero Spiritus hujus praesentiam : non oculis quia colore caret : non auditu, quia sonus non est : non olfactu, quia sine odore est. Cognoscam ergo illum mutatione cordis mei, cum e terreno illud caeleste factum video, e carneo spirituale. *Idem in Cant.*

CONCEPTUS PREDICABILES.

Ex occasione tematis : *Quid prodest homini, si universam mundum lucretur, animam vero suam detrimentum patiat?* (*MATT. XVI, 26.*) Potest Spiritus Sanctus anima comparari, et *1.* quidem ostendi, quomodo exerceat officium quadruplex animae, sique illud, quo vivimus, id est, vegetamus, et alimentum triplex, Verbi Dei, mandatorum divinarum, et SS. Eucharistiae atrahimus : sit id, quo sentimus : id est, videmus nos ipsos, creaturas, Deum; *audimus* loquentes nobis utrumque Deum, et homines : *adoramus* exempla Christi, et hominum sanctorum : *gustamus* ecclesiam, et nauseamus vanitates mundi : *tangimus* pericula, sentientes frigus animae, ignem concupiscentiae, fugereque conamur : sit id, quo *noemur*, deserentes creaturas velut terminum a quo, et per Christi velut vite nostrae imitationem tendentes ad Deum, velut terminum ad quem : sit id, quo *intelligimus*, apprehendentes, et aestimantes caelestia, *judicamus* sincere de Deo, et proximo, aliisque

rebus: appetimus, et elicimus virtutes, aversamus vitia: meminimus Dei, et delectamur in eo: peccatorum nostrorum, et detestamur illa. 2. Ostendit potest, quomodo hanc animam, et spiritum tueri, et conservare debeamus, cavendo sedulo omnia ea, quae unionem cum ea tollere possunt, scilicet ne per ignem concupiscentiae comburamur: per aquam delectationum terrenarum suffocemur: per latrones, id est, malos socios jugulemur: per vulnera peccati percussam defectu cibi spiritualis, seu impietionis mandatorum divinarum, verbi Dei, Eucharistiae, fame spiritali contumescamus: aut ob respirationem, seu orationis studium impeditum strangulemur: ne ex alto praecipitatio Spiritum elidamus, et, sed potius semper ob oculos habeamus illud Salomonis monitum: Omni custodia serva cor tuum, quoniam ex ipso procedit. (Prov. iv, 47.) Vide Eng. in Festo Pent. § 2.

Ex occasione sententia: *Ignem ventu mittere in terram, et quid volo, nisi ut accendatur?* (Luc. xii, 49.) Potest ostendi, cur in specie ignis apparuerit Spiritus Sanctus. Nemp. 1. quia ignis apte significat ejus Divinitatem (semper enim pro symbolo Divinitatis habitus est ignis, unde et Imperatores, teste Alexandro ab Alexandris, sacrum ignem, velut imaginem imperii, sibi praeferrere solebant, eoque praecipuo insigni, et singulari ornatu utebantur) et Personalitatem (nam ut ignis in sphaera sua nihil producit, extra se vero plurima, ita Spiritus Sanctus intra se nihil, extra se vero omnia, cum Patre, et Filio producit.) 2. Quia per ignem significatur optissime primarius ejus effectus, qui est calefacere, et accendere, et omnia in se convertere, calore, et fervore charitatis Dei, et proximi, id quod facile exemplo SS. Apostolorum, et primorum Christianorum probari potest. 3. Quia per ignem pulcherrime etiam significatur septem dona, velut nobiliores operationes S. Spiritus; nam sicut ignis conterit petras, et montes subvertit, ita Spiritus Sanctus superba corda per donum timoris compescit: sicut ignis liquefacit congelata, et indurata objeta; ita Spiritus Sanctus frigiditas, et congelatas mentes liquefacere in lacrymas cogit, juxta illud Davidis: Flabit Spiritus ejus, et fluxit aqua: sicut ignis consolidat humida, et viscosa; ita Spiritus S. per donum fortitudinis vasa electionis consolidat, et ad omnes tribulationes fortiter ferendas indurat:

sicut ignis lucem, ardorem, calorem producit, et omnia penetrat, semperque sursum tendit; ita Spiritus Sanctus sursum tendere facit per donum sapientiae, illuminat per donum scientiae, penetrare omnia facit per donum intellectus, et tandem torporem excutit per donum consilii. (Alex. ad Alexand. l. I, geneal.) Unde merito quisvis cum S. Aug. exclamet: O ignis sancte! quam suaviter ardes, quam secreta lucas, quam desideranter aduris? Vis iis, qui ex te non ardent, qui per te non lucent; tempore enim suo nauseam et vomitum Deo provocant, et caligine circumdati, ad ignem tenebrarum pergunt. (Ap. Marchant. tr. iv, lect. 1, in fa. sol. 209.) Quod ne fiat, oremus cum Ecclesia: Veni Sancte Spiritus, reple tuorum corda Fidelium, et tui in nobis amoris ignem accende. Et iterum: illo nos igne, quassimus Domino, Spiritus Sanctus inflammet, quem Dominus poster Jesus Christus misit in terram et voluit vehementer accendi. Qui tecum vivit etc. Vide Marchant. l. VI.

Ex occasione thematis: *Factus est repente de caelo visus, tanquam Spiritus rebenens:* Potest Spiritus Sanctus vento comparari. 1. Quia sicut venti originem nemo scire potuit, ita nec Spiritus Sancti; hinc Christus apud S. Joannem ait: Spiritus, ubi vult, spirat, et vocem ejus audis, et nescis, unde veniat, aut quo valet. (Jo. iii, 8.) 2. Quis easdem habet proprietates cum vento vehemente; ut enim hic est velocissimus omniaque sibi subijcit, dejiciendo turres, sciendos rupes, arbores exellendo; ita Spiritus Sanctus nescit tarda molimina, et omnia quae ipsi adversantur, potenter vincit, uti in primo adventu suo super Apostolos sufficienter ostendit, per quos totam Gentilitatem, ipsumque adeo infernum etiam fortissime expugnavit, sibiique subiecit. 3. Quia eosdem etiam effectus, et commoda habet cum vento; ut enim hic ser purgat, ac serenam efficit, calorem aestus temperat, agros fertiles reddit, naves propellit, molas versat; ita Sanctus Spiritus purgat animam a peccatis, serenam facit conscientiam, mitigat nimium calorem concupiscentiae, fructuosas efficit mentes hominum, propellit in via perfectionis, et molas frumentum spirituale verbi Dei conterentes, id est praedicatores, animat, atque ad idem verbum Dei digne tractandum instruit: quae omnia facile per exempla, ab Apostolis, et primis Christianis de-

sumptis, confirmari possunt. Vide Fabrum conc. i, in Fer. iii, Pentec. aut Bessaeum; in Dom. Pent.

Ex occasione thematis: *Apparuerunt illis dispersitae linguae tanquam ignis, sed itaque supra singulos eorum* (Act. ii, 3): potest ostendi, cur Spiritus Sanctus in linguis igneis apparuerit, nimirum. 1. Ut ostenderet, ob quem potissimum finem missus sit, scilicet propter geminam flammam charitatis Dei, et proximi accendendam, id quod mox in exemplo Apostolorum, et aliorum primorum Christianorum patuit; utpote qui, et sum erga Deum amorem, tum abstinendo, tum sustinendo, ipsaque morte tam gloriose obita; et similiter erga proximum charitatem, dum eorum erat cor unum et anima una, tam egregie probarunt. 2. Ut ostenderet, quo medio potissimum hanc duplicem flammam in cordibus hominum esset accensusurus, scilicet per ferventes, et zelosos praedicatores, qui non verbo magis, quam exemplo, duplicis hujus charitatis duplicem legem essent promulgaturi, id quod dispersitae linguae significabant, et etiam Ecclesia indicat, dum in hymno quodam canit: Ignis vibrante lumine, linguae figuram detulit, verbis at essent proflui, et charitate fervidi. Et confirmat S. Gregorius, dum ait: In linguis igneis apparuit Spiritus, quia omnes, quos repleverit, ardentem pariter, et loquentes facit. (S. Greg. lo. xxx, sup. Evang.) Linguae igneas doctores habent, quia, dum Deum amandum praedicant, corda audientium inflammant. Vide Fabr. conc. ii, in Fer. ii, Pentec.

Ex occasione thematis: *Repleti sunt Spiritu Sancto, et ceperant loqui variis linguis* (Act. ii, 4): potest dici, advenisse novum Magistrum linguarum, scilicet Spiritum Sanctum; et ostendi quates linguae potissimum doceat, scilicet hebraeam quae est divina lingua, et docet nos recte cum Deo in orationibus loqui, id quod per donum sapientiae efficit Spiritus Sanctus latinam, seu romanam, quae docet nos loqui conformiter Ecclesiae Catholicae, et verae fidei, quod per donum intellectus obtinetur: grecam, id est accentus praeter alios linguis studiose observantem, atque adeo circumstantiarum, quae id loquendo servari debent, observationem commode designantem, ad quem finem donum consilii a S. Spiritu datur: hispanicam, id est, graecam; ita ut, quemadmodum S. Bernardus monet, vox ipsa non sit remissa, non

fracta, nihil foemineum sonans, sed formam quandam, et regulam, et gravitatem virilem servans; ad quod obtinendum Spiritus Sanctus confert donum timoris, quo reverenter, et caste velat Deo praesente, et audiente loquamur: italicam, quae ornata, et urbanam linguam, ut scilicet, utpote amodum S. Iguatius in regula modestiae monet, in omnibus verbis, et gestibus modestia, et humilitas cum religiosa maturitate appareat, ut enim mollium, aut infractum vociis sonum, aut gestum corporis non probet, inquit S. Bernardus, ita nec agrestem, et rusticum: pro hac fine donum scientiae datur decorum ab indecore discernere docens: gallicam, id est, suavem, et humanam, qua in adhortationibus reprehensionibus et laesionibus praecipue utendum, utpote in quibus casibus semper Spiritus amoris potius, quam timoris, regere linguam debet, quod per donum pietatis non difficulter obtinetur: germanicam, id est veracem, et sinceram, ad quam loquendam, quia saepe respectus humanus, et timor incommolorum superandus est; merito donum fortitudinis a Sancto Spiritu confertur. 3. Afferantur motiva, cur pro his linguis addiscendis libenter hunc Magistrum adire, et audire debeamus, videlicet tum ob ipsius excellentiam, ac peritiam, quam in exemplo Apostolorum satis ostendit, (primus autem discendi ardor est nobilitas Magistri), tum ob linguarum istarum necessitatem, utilitatem, ac facilitatem, quae omnia facile uberius demonstrari possunt.

Ex occasione thematis supra allati: *Et apparuerunt illis dispersitae linguae* (Act. ii, 8): potest dici, ideo etiam Spiritum Sanctum in linguis apparuisse, ut ostenderet, se ad artem loquendi utpote omnium difficillimam, quam, qui novit, perfectus est vir, teste S. Jacobo, floendam alveuisse, unde hac arte per tres Ferias Pentecostes tres utiles conciones institui possent, et in prima quidem afferri quinquae regulae, quae ab ista arte praecurrant, scilicet ut pie (id est, ab omni noxa abstinentes) catholicos, considerate, charitative, seu benigne, et veraciter, seu sincere loquamur. In secunda explicari possent quinquae motiva impellentia ad hanc artem addiscendam, scilicet necessitas, utilitas, dignitas, jucunditas, et facilitas hujus artis. In tertia suppeditari possent quinquae media ad eandem addiscendam, videlicet, oratio, silentii amor, tarditas in loquendo ad conside-

rationem verborum serviens, nulla pro transgressionibus imposita, et radice, ex qua defectus in loquendo oriuntur, extirpatio, quae radix a Thoma Kempensi indicata est, dum dixit: Multum libenter de his, quae multum diligimus, vel cupimus, vel quae contraria sentimus, liber loqui, et cogitare. Pro quibus omnibus fuisus deducendis poterunt non modice scribere, quae Rodriguez p. II, l. II, habet.

Ex occasione thematis supra citati: *Ignem veni mittere in terram, et quid volo, nisi ut accendatur* (Luc. xx, 49): posset per easdem tres Perias Pentecostes ostendi, quomodo Spiritus S. ignem triplicis charitatis in cordibus accendat. Et primo quidem die ostendi posset, quomodo ignem charitatis erga Deum accendat, id quod per tres praecipuos actus charitatis divinae facile probari possit, scilicet per intentionis puritatem, qua semper sursum tendit ut ignis: per actionis intensionem, qua omnia cum fervore agit; quae Deo placere novit; per aduersitatum tolerantiam, qua amor maxime probatur. Altero die ostendi posset, quomodo ignem amoris proximi accendat, impellendo ad observandas binas regulas huius charitatis, scilicet ut, quae fieri nobis volumus, alteri non faciamus; et quod nobis fieri optamus, proximo quoque praestemus. Tertio die ostendi posset, quomodo ignem charitatis ordinata erga nos ipsos accendat, adiuvando, ut regulas tres ab hac charitate prescriptas sedulo observemus, videlicet ut finem propter quem conditi sumus ob oculos semper habeamus: media ad eundem necessaria sedulo adhibeamus, qualia sunt virtutes, et opera bona: impedimenta ab eo abducentia, qualia sunt passiones inordinate, et peccata inde prodeuntia fortiter removeamus. Quem in finem servire possunt Fabri conciones; VI in Per. II, Pent. e. II, in Dom. XII et XVII, post Pentec.

Ex occasione thematis. *Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam* (Ps. cxlii, 10): possunt potiores Spiritus Sancti proprietates, et operationes explicari, et 4. quidem ostendi, quam vere dicatur Spiritus bonus, tum propter intrinsicam bonitatem, tum propter extrinsecam hominibus communicatam. 2. Ostendi potest, quomodo deducat, scilicet ut olim Israelitas, per columnam nubis (id est, beneficia, ac promissiones suas) in die prosperitatis, et per columnam ignis, seu ardentem charitatem, in nocte adversitatis. 3. Ostendi potest, quomodo deducat in

terram rectam, id est, terram promissionis, melle et lacte abundantem, id est, coelestem Patriam. Quae fuisus diducata videri possunt apud Marchant. tr. IV, lect. I, in Horto Pastorum.

Ex occasione thematis: *Ascendens in altum, captivam duxit captivitatem, dedit dona hominibus* (Ep. II, 8): potest dici, Spiritus S. esse hoc donum, utpote qui pluribus ex capitibus summe sit aestimandus, ideoque merito multis donis equiparandus. 1. Quia est donum praestantissimum, si in se spectetur, cum si infinite bonitatis, et dignitatis. 2. Quia etiam is qui donat, est altissimus Dei Filius, omnes homines dignitate infinitis superans. 3. Quia affectus dantis est pariter infinitus, cum ab infinite donantis accipiat dignitatem suam. 4. Quia etiam respectu nostri est donum maximum, utpote infinitam utilitatem continens, cum pietas, quae est particula duntaxat huius bonitatis, sit ad omnia utilis, teste S. Paulo. Merito ergo hoc donum summe aestimandum, desiderandum, petendum, excipiendum, conservandum. Quae omnia fuisus apud Fabrum conc. I, in Peria II, Pentecost. videri queunt.

Ex occasione thematis: *Nunquid est cor tuum rectum cum corde meo, sicut cor meum cum corde tuo* (II. Reg. x, 15): potest Spiritus Sanctus cor Ecclesiae dici, utpote cuius velut corporis mystici caput sit Christus, eorum Deipara, oculi Antistites, lingua Doctores, dentes Religiosi, aures Confessarii, manus, et pedes caeteri fideles. Cor autem ipse Spiritus S. idque ob tres causas. 1. Quia sicut cor est sedes amoris, ita et Spiritus Sanctus est sedes amoris illius, quo Pater, et Filius se mutuo amplectuntur. 2. Quia sicut cor est fons caloris, et spirituum vitalium, quos toti corpori subministrat, ita Spiritus Sanctus est origo gratiae, omniumque virtutum. 3. Quia sicut cor, teste Iudoro, a cura dictum est, quia perpetuo vigilat, et in motu est; ita et Spiritus Sanctus perpetuo vigilat, pro Ecclesia, eamque in membris suis animat, consolatur, instruit, arguit, puniit, ut merito dicere possit Ecclesia: Ego dormio, et cor meum vigilat? (Cant. v, 4). Cum ergo cor suum dederit Deus Christus, et cor istud sit rectissimum, quia amat rectissime, id est, propter optimum finem: sincerissime, id est, non nudis verbis, sed etiam opere, et veritate, constantissime, quia usque in finem; merito haec eadem in nostro quoque corde vicissim requirit Deus, quod

proinde, quomodo in praxi fieri debeat, paulo explicatius est ostendendum. S. Isi. I, XI, Elym.

Ex occasione thematis: *Ego rogabo Patrem, et alium Paracletum dabit vobis* (Jo. xv, 16): potest ostendi, quam perfecte Spiritus Sanctus Consolatoris munere fungatur, nempe quod 1. sciat, possit, et velit consolari, ex quorum trium defectu plerumque vana, aut nulla est hominum consolatio. 2. Quod solide, et copiose consoletur, cum sit fons, et origo verae, et solidae bonitatis. 3. Quod constantiter consoletur, utpote qui nullis temporum, aut locorum circumstantiis circumscrubatur, et coereatur. Excitentur proinde auditores, ut, quoniam ex una parte dulcius ex ipso fonte peluntur aquae; ex altera vero consolationes, et delectationes carnales cum spiritualibus subsistere non possunt, illas generoso animo contemnant, ut his tanto copiosius frui mercantur.

MISCELLANEA.

QUALITAS. — Ad ignem ab initio succedendum altum stramine, stupa, et simili tenni materia; at jam successo grandiora iniicienda ligna, sic Spiritus Sanctus primo in Apostolis velut vilibus festuicis accensus erat, postea Reges, Principes, totumque orbem pro alimento habuit. Bessæus, in Do. Pent.

Ethnici in medio ara perpetuo ignem fovebant, quasi mediatorem inter Deos, et Homines, quidni magis ignis divinus, scilicet Spiritus Sanctus ob hanc causam in pectore Christiano foveatur? *Ibid.*

Legatis olim pro insigni legatione lingua dabatur: sed et diis pro felici legati successu linguae offerebantur. Simile quid SS. Apostolis factum. *Ibid.*

Reliquiae Agni Paschalis igne absumi debebant; quidni ergo et Apostoli, velut reliquiae ex Agne in cruce immolata relictæ. *Ezod. xiv.*

Ventos Dorsæ inter Deos numerabant, quod his vitam hominum acceptam ferrent, et errabant, nam Spiritus Sanctus est ventus, in quo vivimus, movemur, et sumus. Bess. l. c.

Cor Caligulae Caesaris, cum eadaver in rogo fuisset exustum, ab igne intactum mansit; consulti Augures responderunt; veneno plenum esse, unde theriaca periculum, facile exustum est. Idem contingit hominibus, cor

peccati veneno infectum habentibus; nam et hi ignem Sancti Spiritus recipere non possunt, donec theriaca penitentiae perlicentur. *Ibid.*

Nilus septem ostiis in mare devolvitur; Spiritus Sanctus per septem dona in animas hominum. *Idem, Pet. III Pent.*

NECESSITAS. — Duæ terrestres Personae interitum humanam genti intulerunt; duæ ergo etiam personae salutem afferre debent; Filius, ut peccata lucret velut salvator: Spiritus Sanctus, eluceret velut sanctificator: Ille, ut hostes eiceret; hic, ut presidium gratiarum imponeret. *Ibid.*

Ecclesiae navim instruxerat Christus, gubernatores Apostolos dederat, fideles in milites, sacramenta pro armis, virtutes pro telis, crucem pro signis; solus ergo ventus deerat, qui deduceret in terram rectam; hic datus est. *Ibid.*

UTILITAS. — Cum Salomonis templum dedicandum esset, ignis de caelo lapsus id dedicabat; similiter Spiritus Sanctus templa spiritualia, Apostolis aliosque fideles, dedicavit. II. *Par. vii.*

Cum domus peste infecta est, igne purgatur; unde Hippocrates, ad Graeciam hac loca infectam purgandam, totam silvam incendit, et sic feliciter patriam liberavit. Graviori peste infectum mundum Deus per Spiritus Sancti ignem liberavit. Bessæus, in Do. Pent.

Tria semper expiationum genera fuerunt, ventus, aqua, ignis; eadem pro mundo adhibita per Spiritum Sanctum. *Ibid.*

Figulus vasa et molli luto efficta igne durat; ita et Spiritus Sanctus mollia corda fidelium suae charitatis igne consolidat. *Ibid. Bes.*

Tormenta nondum onerata pulvere, et igne a nemine timeantur, secus, si utroque instructa sint; idem contingit Apostolis nondum Spiritu Sancto repletis. *Ibid.*

Gedeon lampades ar dentes tradens militibus Madianitas debellavit; Sic Spiritus Sanctus Apostolis suis lampades charitatis, et sapientia lucentes tradens, mundum devicit. *Jud. vii.*

Cum campana fundenda sunt, magno igne opus est, quidni ergo ad Apostolos velint campanas totum orbem ad cultum Dei convocaturas, caelestis, et maximus ignis recte adhiberetur? Bess. l. c.

Euripum, septies in die reciprocari solitum, cum capere non posset Aristoteles, in

eum se præcipitem dedit, dixitque: Quis te non capio, tu me cape. Quanto magis hoc respectu S. Spiritus, per septem dona toties in mentes hominum recipiari soliti, dicendum est? *Idem fer. III, Pent.*

Olim dum totus mundus diluvio aquarum mersus erat, sola columba illius tempestatis ostendit finem, dum emissa extra arcam rami olivæ virentibus foliis ore detulit, pacem mundo restitutam annuntians. Idem postea fecit Sanctus Spiritus in columbæ specie super Christo apparens. *BEATRICK, in Fer. II, Pent.*

Si campi, vineæ, horti, diutina hominum socordia exereverint in silvas, nihil igne ad illos à spinis purgandis est aptius; cum ergo et orbis terrarum spinis errorum fuisset obstitit, merito hic ignis cælestis missus est, qui eum ante quam ab Apostolis excoleretur, purgaret. *Ibid.*

DIGNITAS. — Cum olim in capite L. Martii flammula apparuisset, Angures regnum ei offerendum portendit augurabantur; rectius hoc de Spiritu Sancto super capita Apostolorum in specie ignis apparente dicitur. *Bess. in Do. Pent.*

AUCTORES.

Jacobus Marcellianus in Horto Pastorum tract. IV.

Laurentius Beyrlick in theatro vite humanæ. V. eodem. Item in promptuario mor. Fer. II, Pentec. text. III.

Petrus Bessæus in Dom. et fer. III, Pent.

Mathias Faber in Dom. Pentec. conc. I, II, III, IV, v. Item Fer. II, Pentec. conc. I, II, III, IV. Item Fer. III, Pent. conc. I. Item in Actuario, Dom. Pent. them. II. Item Fer. II, Pent. them. I, II. Item Fer. III, them. I, II, III.

Ludovicus Granatensis in locis comm. fol. XL.

Petrus Canisius p. I, in explic. IX, articuli Symboli Apostolorum.

Joannes Major in speculo Magno excipiorum V. eodem, et V. Confessio.

Antonius Dauroultius in Cathecismo historiali c. I, Tit. L.

Henricus Engelgræve in solemnitate Pent.

SUPERBIA.**QUOAD ESSENTIAM.**

DEFINITIO. — Definitur a S. Thoma, et aliis: inordinatus appetitus propriæ excellentiæ; a S. Augustino: perversa celsitudinis appetitus. Perversa enim celsitudo est, deserto eo, cui debet animus inhærere, principio, sibi quodammodo fieri, atque esse principium. Hoc sit, cum sibi nimis placeat. Sibi vero ita placet, cum ab illo bono immutabili desicit, quod ei magis placere debuit, quam ipse sibi. *S. AUGUST. I, IV, de civ. Dei, c. XV.*

Superbia nominatur ex hoc, quod aliis per voluntatem tendit supra id, quod est; unde dicit Isidorus in lib. Etymolog. Superbia dicitur est, quia super vult videri, quam est. Qui enim vult supergredi, quod est, superbus est; habet enim hoc ratio recta, ut voluntas uniuscujusque feratur in id, quod est proportionatum sibi. Et ideo manifestum est, quod superbia importat aliquid, quod adversatur rationi rectæ. (*S. TH. II, II, q. CLXXII, art. I.*) Unde Abulensis clarius sic eam definit: *Superbia est appetitus inmoderatus honoris, quæ homo contra Deum extollitur volendo ex subiecti, vel volendo confiteri, quod ab eo aliquid recepit; aut contra proximum extollitur, injuste nocere volendo.* *Abulens. q. LIII, in cap. XV, Matth.*

DIVISIO. — Dividitur I. juxta S. Gregorium in quatuor species, dum ait: quatuor sunt species, quibus omnis tumor arrogantium demonstratur. (*S. GREG., I, XXIII, mor. I.*) Cum bonum a se ipsis habere existimant; de qua specie Apostolus locutus est, dicens: Quis habes, quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non accepisti? (*I, Cor. IV, 7.*) 2. Cum à Deo quidem aliquid bonum datum credunt, sed pro suis meritis accepisse putant: contra quos dixit Apostolus: Gratia salvati estis per fidem, et hoc non ex vobis, sed Dei donum est, non ex operibus, ut ne quis gloriatur. (*Ep. II, 3.*) 3. Cum jactant, se habere quod non habent: Quo modo Deus carpebat superbiam Episcopi cujusdam dicens: Dicit, quod dives sum; et locuplectatus, et nullius egego; et nescis, quia tu es miserabilis, et pauper, et cæcus, et nudus. (*Apoc., v. 37.*) 4. Cum despectu cæteris, singulariter videri appetant habere bonum, quod habent: uti Pharisæus fecit,

dum dixit: Deus, gratias tibi ago, quod non sum sicut cæteri hominum. *Luc. XVIII, 11.*

Has differentias S. Bonaventura sic fere affatur: *Prima* est, quando homo attribuit sibi bonum, quod habet: *Secunda* est, quando, etsi non sibi, tamen suis meritis. *Tertia* est, quando jactat se habere, et non habet; *Quarta*, quando se existimat aliis prævalere. *S. BONAV. in centil. p. I, f. 27.*

S. Anselmus alias quatuor assignat: *Quædam est Exaltatio in opinione*, quædam in voluntate, quædam in sermone, quædam in opere; *Exaltatio in opinione* est, cum quis reputat se dignum Episcopatu, vel aliqua dignitate, tamen nollet eam habere. *Exaltatio in voluntate* est, cum quis vellet habere Episcopatum, tamen non reputat se dignum, vel etiam opinatur. *Exaltatio in sermone* est, quando nec se dignum reputat, nec vellet habere, tamen loquitur ampulose de aliqua scientia, ut magis appareat: *Exaltatio in opere* est, quando aliquis nec se dignum reputat, nec vellet habere; nec loquitur magna, tamen exaltatur in opere, ut quando vocatur ad consilia, et hujusmodi. *Ibid.*

Adhuc aliam, prioribus non prorsus ab similem, divisionem suppeditat S. Bernardus, dicens: Est *superbia cordis*, quando homo in oculis suis magnus est, juxta illud Isaiæ: *Va, qui sapientes estis in oculis vestris. Superbia oris*, quæ et jactantia dicitur, quando homo non solum magna de se sentit, sed etiam loquitur, de qua idem Psalmista dixit: *Disperdat Dominus universa labia dolosa, et linguam magniloquam.* (*Ps. I, 4. Ps. C, 7.*) *Superbia operis*; quando homo exteriori quædam superbia, ut magnus appareat, agit; de qua idem Psalmista ait: *Non habitabit in medio domus meæ, qui facit superbiam. Superbia habitus*; quando quis pretiosis vestibus se ornat, ut gloriosus appareat; contra quos Dominus: *Qui mollibus vestiuntur, in domibus Regum sunt, ubi superbia abundant.* *MATTH. XI, 8. S. BERN., s. III, ex parte I, v. 21.*

ACTUS. — Primus est, *huncapras laudes inordinate appetere*; *visque vane delectari*: contra quam Christus monuit dicens: *Attendite, ne justitiam vestram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis.* *MATTH. VI, 1.*

Secundus, *seipsum, et opera sua vane laudare*: contra Salomonis monitum: *Laudate alienum, et non os tuum; extraneus, et non labia tua.* *Prov. XVII, 2.*

Tertius, *honores, et dignitates inordinate appetere*: non obstante Christi effatio: *Quicumque voluerit inter vos major fieri, sit vester minister; et qui voluerit inter vos primus esse, sit vester servus.* *MATTH. XX, 26.*

Quartus, *Sanctitatem, et Justitiam fama aucupande gratia simulare*: contra quam hypocrysin toties Christus in Evangelio detenuit. *MATTH. XXIII, 13, et seq.*

Quintus, *Insolenter sibi tribuere, quæ non conveniunt*: Quomodo Rex Assuræ peccavit dicens: *In fortitudine manus meæ ego feci, et in sapientia mea intellexi, et abstuli terminos populorum, et Principes populorum depredati sum, et detraxi quasi potens in sublimi residentes.* *ISAIE X, 13.*

Sextus, *Mente inaniter et superbe intumescere*: de quo actu S. Augustinus dixit: *Est superbia non magnitudo, sed tumor; quod autem tumet, videtur magnum, sed non est sanum.* Hinc superbi Bafoni Ætopico comparantur, qui videns bovem in eodem secum prato pascentem, invidere cepit magnitudinem illius, eique assimilari cupiens, tanto conatu se inflavit, ut denique ruptus omnino interierit. *S. AUGUST.*

Septimus, *Elato corde aliquid supra vires temere attentare*: Id quod Apostolus dissuasit dicens: *Tu autem fide stas; noli altum sapere, sed time.* *Rom. XI, 20.*

Octavus, *Alios arroganter contemnere*: Ut Pharisæus fecerat, dum dixit: *Deus, gratias tibi ago, quod non sum, sicut cæteri hominum.* *Luc. XVIII, 9.*

Nonus, *Sua judicio, et consilio plus æque, et pertinaciter inhærere*: cum tamen moneat Salomon: *Ne innitaris prudentiæ tuæ.* *Prov. III, 5. Et S. Paulus: Non plus sapere, quam oportet, sed sapere ad sobrietatem.* *Rom. XIII, 3.*

Decimus, *Discordias, cum aliis gerere, et fovere*: Quod Salomon jam pridem prædixit dicens: *Inter superbos semper sunt jurgia; nam sicut vapores terræ, in altum ascendentes, tonitrua, fulmina, aliasque impressiones tumultuantes generant; sic superbia vapores, de corde in caput ascendentes, discordias, et dissensiones excitant.* *Prov. XVIII, 6.*

Undecimus, *Nolle se aliis subicere, et obedire*: Hinc Hugo ait: *Inobedientiæ morbus ex superbia tumore proœdit, ac sicut sanies ex ulcere, sic ex superbia contemptus, manat.* *Hugo de XII, abusi. seculi.*

eum se præcipitem dedit, dixitque: Quis te non capio, tu me cape. Quanto magis hoc respectu S. Spiritus, per septem dona toties in mentes hominum recipiari soliti, dicendum est? *Idem fer. III, Pent.*

Olim dum totus mundus diluvio aquarum mersus erat, sola columba illius tempestatis ostendit finem, dum emissa extra arcam rami olivæ virentibus foliis ore detulit, pacem mundo restitutam annuntians. Idem postea fecit Sanctus Spiritus in columbæ specie super Christo apparens. *BEATRICK, in Fer. II, Pent.*

Si campi, vineæ, horti, diutina hominum socordia exereverint in silvas, nihil igne ad illos à spinis purgandis est aptius; cum ergo et orbis terrarum spinis errorum fuisset obstitit, merito hic ignis cælestis missus est, qui eum ante quam ab Apostolis excoleretur, purgaret. *Ibid.*

DIGNITAS. — Cum olim in capite L. Martii flammula apparuisset, Angures regnum ei offerendum portendit augurabantur; rectius hoc de Spiritu Sancto super capita Apostolorum in specie ignis apparente dicitur. *Bess. in Do. Pent.*

AUCTORES.

Jacobus Marcellianus in Horto Pastorum tract. IV.

Laurentius Beyrlick in theatro vite humanæ. V. eodem. Item in promptuario mor. Fer. II, Pentec. text. III.

Petrus Bessæus in Dom. et fer. III. Pent.

Mathias Faber in Dom. Pentec. conc. I, II, III, IV, v. Item Fer. II, Pentec. conc. I, II, III, IV. Item Fer. III, Pent. conc. I. Item in Actuario, Dom. Pent. them. II. Item Fer. II. Pent. them. I, II. Item Fer. III, them. I, II, III.

Ludovicus Granatensis in locis comm. fol. XL.

Petrus Canisius p. I, in explic. IX, articuli Symboli Apostolorum.

Joannes Major in speculo Magno excipiorum V. eodem, et V. Confessio.

Antonius Dauroultius in Cathecismo historiali c. I, Tit. L.

Henricus Engelgræve in solemnitate Pent.

SUPERBIA.

QUOAD ESSENTIAM.

DEFINITIO. — Definitur a S. Thoma, et aliis: inordinatus appetitus propriæ excellentiæ; a S. Augustino: perversa celsitudinis appetitus. Perversa enim celsitudo est, deserto eo, cui debet animus inhærere, principio, sibi quodammodo fieri, atque esse principium. Hoc sit, cum sibi nimis placeat. Sibi vero ita placet, cum ab illo bono immutabili deficit, quod ei magis placere debuit, quam ipse sibi. S. AUGUST. I. IV, de civ. Dei, c. XV.

Superbia nominatur ex hoc, quod aliis per voluntatem tendit supra id, quod est; unde dicit Isidorus in lib. Etymolog: Superbia dicta est, quia super vult videri, quam est. Qui enim vult supergredi, quod est, superbus est; habet enim hoc ratio recta, ut voluntas uniuscujusque feratur in id, quod est proportionatum sibi. Et ideo manifestum est, quod superbia importat aliquid, quod adversatur rationi rectæ. (S. TH. II, II, q. CLXII, art. I.) Unde Abulensis clarius sic eam definit: *Superbia est appetitus inordinatus honoris, quæ homo contra Deum extollitur volendo ex subiecti, vel volendo confiteri, quod ab eo aliquid recepit; aut contra proximum extollitur, injuste nocere volendo.* *Abulens. q. LIII, in cap. XV, Matth.*

DIVISIO. — Dividitur I. juxta S. Gregorium in quatuor species, dum ait: quatuor sunt species, quibus omnis tumor arrogantium demonstratur. (S. GREG., I. XXIII, mor.) I. *Cum bonum a se ipsis habere existimant;* de qua specie Apostolus locutus est, dicens: Quis habes, quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non accepisti? (II. Cor. IV, 7.) 2. *Cum à Deo quidem aliquid bonum datum credunt, sed pro suis meritis accepisse putant:* contra quos dixit Apostolus: Gratia salvati estis per fidem, et hoc non ex vobis, sed Dei donum est, non ex operibus, ut ne quis gloriatur. (Ep. II, 3.) 3. *Cum jactant, se habere quod non habent:* Quo modo Deus carpebat superbiam Episcopi cujusdam dicens: Dicit, quod dives sum, et locuplectatus, et nullius egego; et nescis, quia tu es miserabilis, et pauper, et cæcus, et nudus. (Apoc. V, 37.) 4. *Cum despectu cæteris, singulariter videri appetant habere bonum, quod habent:* uti Pharisæus fecit,

dum dixit: Deus, gratias tibi ago, quod non sum sicut cæteri hominum. *Luc. XVIII, 11.*

Has differentias S. Bonaventura sic fere affatur: *Prima* est, quando homo attribuit sibi bonum, quod habet: *Secunda* est, quando, etsi non sibi, tamen suis meritis. *Tertia* est, quando jactat se habere, et non habet; *Quarta*, quando se existimat aliis prævalere. S. BONAV. in centil. p. I, f. 27.

S. Anselmus alias quatuor assignat: *Quædam est Exaltatio in opinione*, quædam in voluntate, quædam in sermone, quædam in opere; *Exaltatio in opinione* est, cum quis reputat se dignum Episcopatu, vel aliqua dignitate, tamen nollet eam habere. *Exaltatio in voluntate* est, cum quis vellet habere Episcopatum, tamen non reputat se dignum, vel etiam opinatur. *Exaltatio in sermone* est, quando nec se dignum reputat, nec vellet habere, tamen loquitur ampulose de aliqua scientia, ut magis appareat: *Exaltatio in opere* est, quando aliquis nec se dignum reputat, nec vellet habere, nec loquitur magna, tamen exaltatur in opere, ut quando vocatur ad consilia, et hujusmodi. *Ibid.*

Adhuc aliam, prioribus non prorsus ab similem, divisionem suppeditat S. Bernardus, dicens: Est *superbia cordis*, quando homo in oculis suis magnus est, juxta illud Isaiæ: *Va, qui sapientes estis in oculis vestris.* *Superbia oris*, quæ et jactantia dicitur, quando homo non solum magna de se sentit, sed etiam loquitur, de qua idem Psalmista dixit: *Disperdat Dominus universa labia dolosa, et linguam magniloquam.* (Ps. I, 4. Ps. C, 7.) *Superbia operis*, quando homo exteriori quædam superbia, ut magnus appareat, agit; de qua idem Psalmista ait: *Non habitabit in medio domus meæ, qui facit superbiam.* *Superbia habitus*, quando quis pretiosis vestibus se ornat, ut gloriosus appareat; contra quos Dominus: *Qui mollibus vestiuntur, in domibus Regum sunt, ubi superbia abundant.* *MATTH. XI, 8. S. BERN., s. III, ex parte I, v. 21.*

ACTUS. — Primus est, *huncapud laudes inordinate appetere; visque vane delectari:* contra quam Christus monuit dicens: *Attendite, ne justitiam vestram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis.* *MATTH. VI, 1.*

Secundus, *seipsum, et opera sua vane laudare:* contra Salomonis monitum: *Laudate alienum, et non os tuum; extraneus, et non labia tua.* *Prov. XVII, 2.*

Tertius, *honores, et dignitates inordinate appetere:* non obstante Christi effatio: *Quicumque voluerit inter vos major fieri, sit vester minister; et qui voluerit inter vos primus esse, sit vester servus.* *MATTH. XX, 26.*

Quartus, *Sanctitatem, et Justitiam fama aucupande gratia simulare:* contra quam hypocrysin toties Christus in Evangelio detenuit. *MATTH. XXIII, 13, et seq.*

Quintus, *Insolenter sibi tribuere, quæ non conveniunt:* Quomodo Rex Assuræ peccavit dicens: *In fortitudine manus meæ ego feci, et in sapientia mea intellexi, et abstulisti terminos populorum, et Principes populorum depredati sum, et detraxi quasi potens in sublimi residentes.* *ISAIE X, 13.*

Sextus, *Mente inaniter et superbe intumescere:* de quo actu S. Augustinus dixit: *Est superbia non magnitudo, sed tumor; quod autem tumet, videtur magnum, sed non est sanum.* Hinc superbi Bafoni Ætopico comparantur, qui videns bovem in eodem secum prato pascentem, invidere cepit magnitudinem illius, eique assimilari cupiens, tanto conatu se inflavit, ut denique ruptus omnino interierit. S. AUGUST.

Septimus, *Elato corde aliquid supra vires temere attentare:* Id quod Apostolus dissuasit dicens: *Tu autem fide stas; noli altum sapere, sed time.* *Rom. XI, 20.*

Octavus, *Alios arroganter contemneret:* Uti Pharisæus fecerat, dum dixit: *Deus, gratias tibi ago, quod non sum, sicut cæteri hominum.* *Luc. XVIII, 9.*

Nonus, *Sua judicio, et consilio plus æque, et pertinaciter inhærere:* cum tamen moneat Salomon: *Ne innitaris prudentiæ tuæ.* *Prov. III, 5. Et S. Paulus: Non plus sapere, quam oportet, sed sapere ad sobrietatem.* *Rom. XIII, 3.*

Decimus, *Discordias, cum aliis gerere, et fovere:* Quod Salomon jam pridem prædixit dicens: *Inter superbos semper sunt jurgia; nam sicut vapores terræ, in altum ascendentes, tonitrua, fulmina, aliasque impressiones tumultuantes generant; sic superbia vapores, de corde in caput ascendentes, discordias, et dissensiones excitant.* *Prov. XVIII, 6.*

Undecimus, *Nolle se aliis subicere, et obedire:* Hinc Hugo ait: *Inobedientiæ morbus ex superbia tumore proœdit, ac sicut sanies ex ulcere, sic ex superbia contemptus, manat.* *Hugo de XII, abusi. seculi.*

duodecim, acceptum beneficium elato animo extenuare, contemnere, oblitisci: Sicut Apostolus indicavit, dum ad Timotheum dixit: Erunt novissimis temporibus homines seipos amantes, cupidi, superbi, blasphemii, parentibus non obediens, ingrati. II. Tim. III. 2.

Brevius, secundum Bonaventuram, carnalis superbia his indicia, et actibus, demonstratur: Est clamor, cum tasei, amara, et indignabunda, et indissoluta luctu, risus irrationabilis, et sine causa, in tristitia sua est severa, dura, reprehendit eum rancore, non ex compassione: verba profert passim sine aliqua cordis gravitate, vel ponderatione; experta patientia, et charitatis, aliena audacter injuriat, sed possillanmter injuriam patitur; difficulter aliis obedit, exhortationem recipere spernit, in propria voluntate permanens, non vult consilium ab aliquo recipere, magis sibi credens, quam sapientibus. S. BOS. I. de pugna, c. VII.

Superba ex sua voluntas in magna sepe cordis inopia tumentem efficit animum; unde procedunt vana gloria, fiducia sui, negligentia Dei, jactantia, inobedientia, contemptus, presumptio, et cetera animae pestes: quae proficere solent ex tumore, et usu superbiae. S. BERN. de vit. solit.

EX S. SCRIPTURA.

QUALITAS. — Superbum sequitur humilitas, et humilem spiritu suscipiet gloria. Prov. XXIX. 23.

Melius est humiliari cum militibus, quam spolia dividere cum superbis. Prov. XVI. 19. Antequam conteratur cor hominis, exaltatur, et antequam glorificetur, humiliatur. Prov. VII. 12.

Si quis se existimat aliquid esse, cum nihil sit, ipse se seducit. Gal. VI. 3.

Quid nobis profuit superbia; aut divitiarum jactantia quid contulit nobis? Transierunt omnia illa tanquam umbra. Sap. V. 8.

Sex sunt, quae odit Dominus, et septimum detestatur anima ejus. Oculos sublimes, linguam mendacem. Prov. VI. 16.

Telendit adversus Deum manum suam, et contra Omnipotentem roboratus est; incurrit adversus eum erecto collo, et pinguis cervicis armatus est. Job. XV. 16.

Quomodo cecidisti de coelo Lucifer, qui mane oriebaris? Corruisti in terram, qui

viuerabas gentes? qui dicebas in corde tuo? In caelum conscendam, super astra, Dei exaltabo solium meum, sedebam in monte testamenti, in lateribus aquilonis, ascendam super altitudinem nubium, ero similis Altissimo. Isa. XIV. 13.

Si mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero; et emundabor a delicto maximo; id est, superbia, ut SS. Patres interpretantur. Psal. XVIII. 24.

Superbia eorum, qui te oderunt, ascendit semper. Psal. LXXXIII. 23.

FUGA. — Superbiam numquam in tuo sensu, aut in tuo verbo dominari permittas; in ipsa enim initium sumpsi omni perditio. Tob. IV. 4.

Non gloriatur sapiens in sapientia sua; et non gloriatur fortis in fortitudine sua, et non gloriatur dives in divitiis suis, sed in hoc gloriatur, qui gloriatur, scire, et nosse me. Jer. IX. 33.

In die honoris tui ne extollaris, quoniam mirabilia opera altissimi solius, et gloriosa, et absconsa, et invisiva opera illius. Ecol. XI. 4.

Quid superbit terra, et cinis? Ecol. I. 43. DAMNUM. — Ubi fuerit superbia, ibi erit et contumelia; ubi autem est humilitas, ubi et sapientia. Prov. XI. 2.

Omnes autem invicem humilitatem insinuate, quia Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. I. Petr. V. 5.

Dies Domini super omnem superbum, et excelsam, et arrogantem, et humiliabitur. ISAL. II. 11.

Omnis, qui se exultat, humiliabitur: et qui se humiliat, exaltabitur. MATTH. XXIII. 12.

Radices gentium superbarum arefeci Dominus, et plantavit humiles ex ipsis gentibus. Ecol. X. 18.

Abominatio Domini est omnis arrogans, etiamsi manus ad manum non fuerit inexcens. Prov. XVI. 5.

Infinum omnis peccati est superbia. Ecol. XVI. 7.

Visitabo super omnem, qui arroganter ingreditur. SOF. I. 9.

Anima, quae per superbiam aliquid commiserit, sive civis ille sit, sive peregrinus, quoniam adversus Dominum rebellis fuit, peribit de populo suo. Num. XV. 30.

Juravit Dominus in superbia Jacob, si oblitus fuero usque ad finem omnia opera eorum. AMOS VIII. 7.

Juravit Dominus Deus in anima sua, dicit Dominus Deus exercituum: Detestor ego superbiam Jacob, et domos ejus odi, et tradam civitatem eum habitatoribus suis. AMOS VI. 8.

Ecce enim dies venit succensa, quasi caminus, et erunt omnes superbi, et omnes facientes impietatem stipua, et inflammabit eos dies veniens, dicit Dominus exercituum, quae non derelinquet eis radicem, et germen. MALACE. IV. 1.

Initium superbiae hominis apostatare a Deo, quoniam ab illo, qui fecit illum, recessit cor ejus. Ecol. X. 24.

Disperge superbos in furore tuo, et respiciens omnem arrogantem humiliat. Respice cunctos superbos, et confunde eos, et conturbare impios in loco suo. Absconde eos in pulvere simul, et facies eorum demerge in foveam. JOE. XI. 6.

Fecit potentiam in brachio suo, dispersit superbos mente cordis sui. LUC. I. 51.

Oculi sublimes hominis humilitati sunt, et incurvabitur altitudo virorum, exaltabitur autem Dominus solus in die illa. ISAL. XLII. 11.

Domum superborum demolietur Dominus. Prov. XV. 25.

Retribuet abundanter facientibus superbiis. Psal. XXX. 24.

Si ascenderit usque ad caelum superbia ejus, et caput ejus nubes tetigerit, quasi sterquilinum in fine perdetur, et qui eum viderant, dicent: ubi est: Job XX. 6.

Non veniat mihi pes superbiae, et manus peccatoris non moveat me: ibi ceciderunt, qui operantur iniquitatem, expulsi sunt, nec poterunt stare. Psal. XXXV. 12.

Non habitabit in medio domus meae, qui facit superbiam. Psal. C. 2.

Quid nobis profuit superbia? aut divitiarum jactantia quid contulerit nobis? in malignitate nostra consumpti sumus. Sap. V. 8.

Odiabilis coram Deo est, et hominibus superbia. Ecol. X. 7.

Haec fuit iniquitas Sodomae, Superbia, sarturitas panis, et abundantia, et otium ipsius. EZECH. XVI. 49.

Ubi fuerit superbia, erit et contumelia. Prov. I. 2.

Inter superbos semper jurgia sunt. Ibid., XIII. 10.

EX SS. PATRIBUS ET DOCTORIBUS.

Alia quaecumque iniquitas in malis operibus exercetur, ut fiant: Superbia vero in bonis operibus insidiatur, ut pereat. S. AUG. in Reg.

Superbia natione celestis, sublimium appetit mentes, et quasi ad proprios revolans ortus, appetit gloriam, et potestatem hominum irrumperet, quae de gloria, et puritate Angelorum eruptit, ut, quos invenit participes naturae, faciat consortes ruinae. S. HIERON.

Omni vitio deterior est superbia, seu quia a summis personis assumitur, seu quia de opere justitiae et virtutis exoritur, minusque culpa ejus sentitur. Luxuria vero carnis ideo omnibus notabilis est, quoniam statim per se turpis est, et tamen pensante Deo superbia minor est. Ist., I. III. de sum. bon.

Quatuor sunt, quae trahunt elationis curram, amor dominandi, amor proprio laudis, contemptus, et inobedientia. Rotae vero sunt jactantiae mentis, et arrogantiae, verborum, et levitatis: Auriga in hoc curtu est spiritus superbiae. Amatores mundi sunt, qui feruntur in hoc curru, infrenes sunt equi, volubiles rotae, auriga perversus, et qui portatur infirmus. Idem de claustr. anim., I. 1.

Omnis fere vitiosus diligit sibi similem, solus superbus odit elatos, unde inter superbos semper sunt jurgia. Innoc. de util. cond. hum.

Vir humilis Deo est similis, superbus autem cum sit Deo odibilis, Diabolo similis est. Humilis licet in habitu videatur vilissimus, gloriosus est in virtutibus. Superbus autem etsi decorus videatur aspectu, tamen inutilis eum manifestant opera ipsius, et per incessum, et motum dignoscitur ejus superbia, et ex verbis publicatur ejus levitas. Caput semper laudari ab hominibus, et a virtutibus, a quibus est alienus, predicari gestit. Ambulat semper tumens, ut uter vacuus, et ut navis gubernatore destituta a fluctibus huc illic jactatur. S. BAS. ad Fil. Spir.

Nihil tam periculosum est, quam gloriam cupiditas, et jactantia, et animus confidentia virtutum tumens. S. HIERON., ad Fabr.

Cunctis superbia apud se cogitatione tumens inest clamor in locutione, amaritudo in silentio, dissolutio in hilaritate, furor in tristitia, inhonestas in actione, honestas in imaginatione, erectio in incessu,

rancor in responsione. Horum mens semper est ad arrogandas contumelias valida, ad tolerandas infirma, ad obediendum pigra, ad lacessendos vero alios importuna. S. GR. in *mor.*, l. IV, xx.

Superbus Monachus Dæmone opus non habet, ipse enim jam sibi, et Dæmoni, et inimicis, et hostis est. Alienissima a luce sunt tenebræ, ita et superbus a virtute omni alienus est. S. CLIMAC., *grad.* xxii.

Maximum peccatum in homine superbia est, quando quidem inde manavit nostri origo delicti. Hoc telo nos primum Diabolus vulneravit; nam nisi homo, serpentis persuasione deceptus, sicut Deus esse voluisset, nunquam feralis culpa ad nos transisset hereditas. Quid igitur hoc peccato potest esse deterius, quod a Dei ceptis injuria. S. AMBR. *Ser.* VII, in *Ps.* cxviii.

Lata fovea hæc, quæ nolo vos lateat, de qua is ipse superbia spiritus tanto periculosus, quanto occultus (sicut habetur in Psalmo) insidiatur, quasi leo in spelunca sua. Nam si impedire non prævalet actionem, tentat intentionem, suggerens, et suadens quatenus affectum gratiæ arroges tibi, quod quidem superbia genus longe illo priore intolerabilius esse non ambigas. S. BERNAR. *Ser.* LIV, in *Cant.*

Vitia cætera in peccatis, superbia vero etiam in recte factis timenda est; ne illa, quæ laudabiliter facta sunt, ipsius laudis cupiditate amittantur. S. AUGUST. *ep.* lvi.

Exosi sunt superbi, non solum propter verba, sed et per ipsam corporis figuram ridiculi; quid enim (dic queso) cervicem in altum extendis? quid summis pedum articulis incedis? quid supercilia extollis? quid pectus inflas? capillum capitis tui non potes vel album, vel nigrum facere, et non aliter, quam si Dominus esses omnium, elatus quasi in vere incedis. Forsitan optares tibi, et penas innasci, ne super terram incederes? forsitan prodigium esse desideras? Imo vero nunc prodigium, ac monstrum ex te ipso fecisti, qui, cum homo sis, volare conaris, imo et ab intus volas. S. CHRYS., *ho.* xx, ad *Rom.*

Superbis tumor in cognitione, clamor in locutione, amaritudo in silentio, dissolutio in lætitia, furor in tristitia, inonestas in actione, erectio in incessu, rancor in responsione. BELLEVAC. *spec. mor.*, l. III, p. 3.

Ut gravissimam tyrannidis ejus potentiam agnoscamus, Angelum illum, qui præ-

nimitate splendoris, ac decoris sui Lucifer nuncupatus est, nullo alio, quam hoc vitio dejectum cœlitum invenimus; et ex illa bestia sublimique Angelorum statione telo superbiæ vulneratum ad inferna fuisse collapsum. CASSIANUS, l. XII, c. iv.

Cito mens se in superbiam erigit, quæ se ad virtutis culmen exerevisse perspexit, sed quanto quis altius super se per superbiam erigitur, tanto inferius sub se, deserente Deo, per culpam dejicitur, sicut scriptum est: *Ascendant usque ad Cælos, et descendunt usque ad abyssos.* RICHARDUS DE S. VICT. in *Cant.* HABACCC. *Ps.* cvi, 26.

Et si quis innumera bona fecerit, virtutemque omnem absolverit; si tamen magnum quid de se sentit, maxime omnium miserabilis est, et miser. S. CHRYS., *ho.* xxxi, in *Gen.*

Nullum est vitium aliud, quod ita omnes virtutes exhauriat, cunctaque justitia, et sanctitate hominum spoliât, ac denudet, ut superbiæ malum, tanquam generalis quidam, ne pestifer morbus; non enim unam membrum, partemque ejus debilitare contentus, sed totum corpus lethali corrumpit exitio, et in victatum jam fastigio collocatos gravissima ruina dejicere, ac trucidare cœnat. CASSIANUS, l. XII, c. iii.

Qui superbiam habet, sine causa habet alias virtutes, imo eas non habet, sed videtur habere, qui enim hoc habet, quod Deo contrarium est, quomodo potest habere, quod Deo amicum est? S. AUG. *S. de cle. et humil.*

Alia vitia eas solummodo virtutes impediunt, quibus ipsa destruuntur, ut videlicet ira patientiam, gastrimargia abstinentiam, libido continentiam expagnet. Superbia autem, quam vitiorum radicem diximus, nequaquam unius virtutis extinctione contenta, contra cuncta animæ membra se erigit, et quasi generalis, ac pestifer morbus corpus omne corrumpit, ut quidquid illa invadente agitur, etiamsi virtus esse ostenditur, non per hoc Deo, sed soli vane gloriæ serviat; quasi enim tyrannus quidam obsessam civitatem intercipit, cum mentem superbia irrumpit, et quo ditorem quemque cepit, eo in dominio durior exurgit. S. GREG., l. XXXIV, *mor.* c. xviii.

Nihil ita oculos ejus (Dei) offendit, sicut superbia, quæ Angelum de cælo, et hominem expulsi de paradiso. Merito hæc oculos Christi offendit, quæ pulcherrimum opus

ejus in cælo, et in paradiso fœdavit; quæ fecit de Angelo diabolum, et de homine nuper creato, justo, perfidum; quæ, sicut et peccatorum primum, et maximum, sic et omnium regina, et mater vitiorum est. S. BERNAR. *S. in festo Purif.*

Superbia est negatio Dei, inventum diaboli, despectus hominum, parens temerarii judicii seu condemnationis alienæ, mala progenies laudum, sterilitatis argumentum, auxilii divini obstaculum, lapsuum procuratrix, fons furoris, simulationis seu hypocrisis janua, propugnaculum dæmonum, custos peccatorum, immanitatis seu immiseriæ Dei causa, commiserationis ignorantia, hostis Dei, blasphemæ radix, divini auxilii negatio. S. CLIMAC., *grad.* xv.

Justo judicio superborum facies Dominus in foveam mergit, quia intentionem cordis eorum se ultra homines erigentem inferius dejicit; ima enim respicit, cujus facies fovea attendit. Et bene de superbia dicitur, quod eorum facies in foveam demerguntur, quia ima petunt, dum superbiendo altiora appetunt, et quo magis se extollendo erigunt, eo magis ruendo inferius tendunt. Terrenam namque gloriam quærunt, et infima sunt quæ prospiciunt, dum superbiendo alta sequuntur. S. GREG. *or.*, c. xxxii, *mor.*, l. VII.

Quid hoc peccato potest esse deterius, quod a Dei ceptis injuria? ideoque Scriptura dicit: *Dominus superbis resistit.* Tanquam suæ contumeliæ propulsator, veluti quoddam suscepit adversus superbiam speciale certamen, tanquam dicat: Meus iste adversarius est, qui me læcessit, mihi debetur ista congressio. S. AMBR. *S. in Ps.* cxviii.

Quid superbis terra, et cinis? Si superbiens Angelus Deus non pepercit, quanto magis tibi, patredo et vermibus? Nihil ille fecit, nihil operatus est, tantum cogitavit superbiæ, et in momento, in letu oculi irremediabiliter præcipitatus est, quia in veritate non stetit. S. BERNAR. in *flor.*, c. ciiii.

Nulli unquam pepercit superbiens, sive in cælo, sive in terra; quod Propheta considerans, Dominum deprecans dicit: *Non veniat mihi pes superbiæ, et manus peccatoris non moveat me.* Ibi prorsus ceciderunt qui operantur iniquitatem, expulsi sunt, nec poterunt stare, Quamobrem diligenter consideret peccator homo, si Angelis superbiens non pepercit Deus, sed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit, in judi-

cium cruciandos reservari: quid perpersurus est ipse, si adversus conditorem cordis sui cervicem levaverit. S. LAUR. JUST. *de conjunct.*

Humilitas homines sanctis Angelis similis facit, et superbia ex Angelis dæmones facit: et ut evidenter ostendunt, ipsa est omnium peccatorum initium, et finis, et causa, quia non solum peccatum est ipsa superbia, sed etiam nullum peccatum potuit, aut potest, aut poterit esse sine superbia. S. AUG. ad *cum. qu.*

Trabs in oculo grandis, et grossa in mente est superbia, quæ quasi corpulentia sui vana non sanat, tumida non solidat, oculum mentis obscurat, et veritatem obumbrat. S. BERN.

Superbia turrim evertit, linguam confudit, prostravit Goliath, suspendit Amam, interfecit Nicaorem, peremit Antiochum; Pharaonem submersit, et Sennacherib interemit. Sedes Ducum superborum destruxit Deus et radices gentium superbarum arefecit Deus. INNOCENT. DE VILLIT. *condit. hum.*

Sub hoste, quem prostravit, moritur, qui de culpa, quam superat, elevatur.

Ad imperium cœlorum non pervenit superbia, divitiis, præfectura, sed humilitate, pauperie, lenitate; arcta enim, et angusta via est, quæ ducit ad regnum. Quisquis ergo honoribus inflatus fuerit, et auri thesauris dilatatus tanquam onustum, et impeditum animal per angustum regni iter transire non poterit. Simul etiam ut se existimat pervenisse, sarcinam ejus exigua porta non capiens, repercutio limine retrorsum redire cogit. S. GREG., l. XX, *mor.*

Cum inflatum videris hominem, qui meliorem, se cæteris arbitretur, contemptum opinetur, si cæteris hominibus confotatur, nullum jam aliud signum recordiæ hominis requiras. Tanto quippe ridiculosior his est, qui natura insanunt, quanto ipse sponte hunc sibi morbum iniecit: nec hæc re solum miser, verum etiam quia in miseris fundum se detrusit, ut nihil sentiat. Quando enim is peccata sua, ut oportet, cognoscet? Quando nimium se delinquere sentiet? Certe quasi vile mancipium, et miserum, et captivum diabolus adducit, agitatque verberibus, et mille contumeliis, quocumque velit. S. CHRYS. *hom.* lxx.

Nullum malum par elationi, hominem redidit dæmonem, blasphemum, contumeliosum, perjurum, cupidum cœdium, et homicidio-

rum. Elatus semper in doloribus vivit, semper indignatur, semper meret, nihil est, quod ejus possit explere libidinem; sicut enim avari, quanto plura acceperunt, tanto pluribus egent: Sic superbi, quanto majori funguntur honore, tanto plus concupiscunt. S. CHRYS. *hom. XLIII, ad pop.*

Cum hominem Deus timere conspicit, se sibi illum ostendendo, derelinquit, et ejus mens derelicta, quid sit, inveniat, quae male in se secuta gaudet. S. CHRYS. *I. X, mor. c. XIII.*

Superbia sicut est origo omnium criminum, ita ruina cunctarum virtutum; ipsa enim in peccato est prima, in conflictu postrema. S. ISIDOR. *de sum. bono.*

Omnis superbia tanto in imo jacet, quanto in alto se erigit, tantoque profundius labitur, quanto excellentius elevatur. Deus enim exaltat humiles, et deponit superbos de sede. *Idem ord. de humil.*

Alia erecta est in Africa, alia est in Oriente, alia in Aegypto, alia in Mesopotamia. Diversis locis diversa sunt, sed una mater superbia omnes genuit.

Superbus censetur, qui vult bonum facere sine timore Domini. ANSEL. *in Epist. ad Corinth.*

Omnis vitiosus diligit sui similem, solus superbus odit elatum, unde inter superbos semper sunt jurgia. ISIDOR. *cond. humil.*

Superbi cum se despicit suspicantur ad contumelias prosiliunt. GREG. XIII. *Moral.*

Magna superbia est, in iudicis divini rationem querere. *Idem ix. Moral.*

Superbia humana est mala in Dominum referre, bona autem nobis tribuere. AUGUST. *Epist. cccxlv.*

FRUGA. — Caetera vitia in malefactis valent, sola superbia etiam in recte factis est cavenda. S. AUGUST. *I. de nat. et grat.*

Beatus, qui ubique te Duce[m] habet, Domine Jesu, non illum retugam Spiritum, qui statim ascendere voluit, et tota divinitatis dextera percussus est. Nos autem populus tuus, et oves Pascae tuae, sequamur te, per te, ad te, quia tu es via, veritas, et vita; via in exemplo, veritas in promisso, vita in praemio. S. BERN. *serm. II, de Ascens. Dom.*

Superbia virtutum maxime fugienda. AUG. *in lib. Quaes.*

Superbia ubi nasci intelligitur, statim eradicanda est. GREG. XXII. *mor.*

EX LIBELLO DE IMITATIONE CHRISTI.

Melior est humilis rusticus, qui Deo servit, quam superbus Philosophus, qui se neglecto cursu coeli considerat. Lib. I, c. II, § 1.

Jugis pax cum humilis, in corde vero superbi zelus, et indignatio frequens. Lib. I, c. VIII, § 3.

Superbus, et avarus nunquam quiescent; pauper et humilis in multitudine pacis conversantur. Lib. I, c. VI, § 1.

Multum praecave a vana complacentia, et superbia; propter hoc multi in errorem ducuntur, et in caecitatem pene incurabilem. Lib. III, c. VI, § 5.

Qui aliquid boni sibi attribuit, gratiam Dei in se venire impedit, quia gratia Spiritus Sancti cor humile semper querit. Lib. III, c. XIII, § 2.

Quid est homo, inde melior, quia reputatur ab homine major? Fallax fallacem, vanus vanum, caecus caecum, infirmus infirmum decipit, dum exultat, et veraciter magis confudit, dum inopiter laudat. Nam quantum minusquisque est in oculis tuis, tantum est, et non amplius, sit humilis S. Franciscus. Lib. III, c. III, § 8.

EXEMPLA CATHOLICA EXTERNA.

QUALITAS. — Peccavit primus homo per superbiam, inordinate appetendo divinam similitudinem, non modo quantum ad scientiam boni et mali, quam principaliter appetit, sed etiam quantum ad propriam operandi potestatem, appetendo propriis viribus consequi divinam felicitatem: nullo autem modo naturae divinae similitudinem appetit. Duplex est similitudo: una omnimodo aequiparantia, et hanc similitudinem primi parentes non appetierunt, quia talis similitudo ad Deum non edit in apprehensione, praecipue sapientis. Alia autem est similitudo imitationis, qualis possibilis est creaturae ad Deum, in quantum videlicet participat aliquid de similitudine ipsius, secundum suam modum. Eadem enim similia sunt Deo, et dissimilia; illud quidem secundum contingentem imitationem, hoc autem secundum quod causata minus habent a causa. Quodlibet autem bonum in creatura existens, est quaedam participata similitudo primi boni. Et ideo ex hoc ipso, quod homo appetit ali-

quod spirituale bonum supra suam mensuram, consequens est, quod appetierit divinam similitudinem inordinate. S. THOM. II, II, *qu. CLXIII, ar. 2.*

David praesumptione virtutis elatus dixerat: *Non movebor in aeternum*: statim insolentiae hujus penam subisse memoravit dicens: *Avertisti faciem tuam a me, et factus sum conturbatus*. Si ipse Domini generis auctor insolentiae excepit offensam, quanto magis nos peccatores, quibus nulla suffragatur praerogativa meritorum, insolentiae scopulum timere debemus, in quo naufragium sit honorum. S. AMBR. *de Jostia, c. 1.*

In Annalibus Ecclesiasticis mentio fit Heresiarcae Valentini, qui primo professione fuerat Philosophus Platonius; hinc postquam tum in Aegypto, tum Romae promulgasset Evangelium, et fidem Catholicam, ac propterea non esset promotus, ut praetendebat ad Episcopatum (alius enim propter praerogativam, quam habebat, martyrii, ei praelatus fuit) tanta exarsit ira, ut fidem illam, quam antea praedicaverat, acerrime impugnavit, et dilacerare coepit. BARONIUS, ann. 145, n. 3.

Annales idem de Origene hoc referunt testimonium, quod fuerit vir summae honestatis, patientis, filius Martyris, propter amorem Christi omnibus se spoliaverit bonis, et divitiis, aliquoties propter fidei confessionem martyrio affectus, summo dotatus ingenio, Magister innumerabilium doctorum Sacerdotum, Confessorum, et Martyrum; ast quis fuit ille scopolus, ad quem allisit, et naufragium passa fuit navis tam opulentiis onusta mercibus? Donis Dei, et gratis sibi communicatis bonis ille vir abusus fuit, quia nimium proprio fidit iudicio, sibi quoque nimium credidit, plus reliquis omnibus praesumpsit scire, et sapere, majorum doctrinam, ac traditiones Ecclesiasticas sprevit, et contempsit. *Idem. an. 156, n. 42.*

De Eunomio Haeretico Galata legimus, eum in tantam elatum fuisse superbiam, ut quomodocumque scribit Theodoretus, asseruerit, nihil esse in divinis, quod ipsum lateret, eo quod divinam comprehenderet substantiam, eandemque cum Deo, qua cognoscit se ipsum, haberet cognitionem; unde haeretici hujus aeternae dicere solebant, ita se cognoscere Deum, sicut Deus cognoscit seipsum. *Idem. an. 360, n. 35.*

Hilarius Ecclesiae Romanae Diaconus non

se separavit dumtaxat ab Ecclesia Catholica, verum etiam eadem haeresi infecti, asserens, Baptismum Haeticorum non esse admittendum. Missus erat hic Hilarius a Liberio Papa ad Constantium una cum Lucifero Legato, et post verbera, et carceres perpassos, tandem et cum Lucifero relegatus fuit in exilium; at infelix homo actus in superbiam, propter gloriam nobilis sua confessionis, despiciendo caeteros, non schismaticus solum, sed etiam haeticus factus est. Pelagium insuper legimus jactitantem se, et gloriantem, quod foeminarum cinctus caetera ne minimum infestaretur aut molestaretur a concupiscentia, multo minus ei subjectus esset: etenim de me dictum est, (sic jactanter de se ipso loquebatur) *lapides sancti elevabuntur super terram*. (ZACH. IX, 46.) ac propterea similes haud sentio molestias, utpote qui virtute liberi arbitrii circumfero trophaeum Christi. *Idem. 362, n. 224.*

Obsessum quendam amici sui ad quoddam coenonium Ordinis nostri, spe liberationis, traxerunt. Ad quem egressus Prior, assumpto secum monacho, magne opinionis adolescente, quem noverat Virginem corpore, ait daemoni: si praecerperit tibi monachus iste, ut exeat, quomodo andes manere? Respondit daemon: non eum timeo, superbus est enim. CAESARIUS, l. IV, c. v.

Eva propter appetitum excellentiam, cum audisset a serpente: *Eritis sicut dii, de ligno vetito comedite*. Gen. III.

Superbia Babyloniorum volentium aedificare turrim, cujus culmem ad caelum pertingat, et per hoc cupientium sibi immortalitatem famam comparare, confusione linguarum damnata est. Gen. II.

Agar ancilla Sarai concepit se videns, desepit dominam suam, sed paulo post partu suo ejecta domo audiit ab Angelo: *Revertere ad dominam tuam, et humiliare sub manu illius*. Gen. xvi, 9.

Monachus quidam, cui Deus propter virtutem quotidie panem mirae suavitatis, et candidioris in mensa posuerat, hoc meritis suis ascribens, et superbiens, ab initio quidem panem quotidie sordidiorum, demum vero aridissimum, et quasi a muribus corrosum accepit; unde ex eremo in saeculum reverti statuens, dum aliis in Monasterio quopiam verbum salutis dividit, et ad constantiam hortatur, sibi applicans, penitentiam agit, et revertitur. *Spec. Ez. d. II, ar. 3.*

Edgarus Britannicus Rex superbia magni-

tudine notus, Scotie atque Hiberniæ Reges, remigare cogebat in ea cymba, qua ipse voluptatis gratia vehabatur. B. Fulzoes, lib. IX.

Rem procul dubio superbam atque insolentem egit, Bernabo Vicecomes, qui Mediolani rerum potiebatur, cum Massiliensem Abbatem ab Innocentio VI. Pontifice ad eum missum, quod ingrata quædam nuntiabat, ac postremo Apostolicas censuras minitabatur, Pontificis litteras quas attulerat, devorare coegit, nulla ejus habita ratione; a quo Abbas legalis erat, cui Christiani omnes veluli communi parenti ac Dei Vicario supremum deberent honorem. *Idem. l. 6.*

Superbe nimis nuntiari jussit Ezechie Prophete Assyriorum Rex, quod neque Deus, neque homo posset eum liberare de manu sua. IV. Reg. XIX.

Dorotheus Abbas Fratribus loquens dixit, se vidisse aliquando hominem qui in magna superbiam incidisset, ita ut initio quidem si quis e Fratribus loquens quidpiam esset in alterius commendationem et laudem, statim illum spernebat et quasi conspuebat, dicens: Quis est ille? non est alius præter Zosimum et qui cum illo sunt. Post cepit et illos contemnere ac dicere: neminem aliquid esse pretii præter Macarium, et paulo post, Quis ait: Macarius? nullus est præter Basilium et Gregorium; Atque etiam non nullo post, hos quoque cepit pariter spernere et nullum ullius pretii æstimare nisi Petrum et Paulum. Cui Dorotheus Abbas prædixit, quod eventit, fore ut hos quoque suo tempore contemneret. Quod sane factum est. Nam hos sprevit, et nihil esse habendum in pretio præter Trinitatem asserere cepit; statimque in Deum quoque factus est insolentior et intumuit. *Donoro. Ann. Doctr. in I. II. que est de Humil.*

Fuga. — Superbia tentatus Liffardus, qui prius in sæculo nobilis, postea in Monasterio subules factus fuerat, cum jam deserere sequenti die Canobium cogitaret, ostensis ab Angelo mortuorum fœtidis sepulchris a tentatione liberatus, et invocatione conservatus est. *Ibid. dist. ex. xxvii.*

Abbas Isidorus, quoties cogitatio illi dicebat: Quia magnus es: respondit: Numquid talis sum, qualis Antonius, aut certe Abbas Pambo, vel reliqui Patres, qui Deo placeverunt? Et quoties hoc cogitabat, requiescebat. *Vita PP.*

S. Hieronymus de seipso factus est: Nihil

ita a pueritia vitare conatus sum, sicut tumentem animum, et erectam cervicem Dei contra se odia provocantem. Novi enim, Magistrum, et Dominum meum in carnis humilitate, dixisse: Discite a me, quia mitis sum, et humilis corde. S. Hier. in epist.

Dammum. — David, quia ex superbia quædam populum numerari jussit, gravissima pestilentie regnum suum devastantis poena punitus est. II. Reg. XXIV.

Nabuchodenesor propter superbiam suam de regno depositus, et bestiis assimilatus est. *Dax. v.*

Antiochus, quia præ superbia existimabat, se terram ad navigandum, pelagus ad iter agendum deducturum, a vermibus consumptus interit. H. Mac. III.

Blasphemus Clericus sententiam illam: Omnis, qui se exaltat, humiliabitur: falsam dicens, fulminis ense in acie transfigitur. *Sræc. Ex. d. I. ex. xxi.*

De Lucifero dicit Isaias: Quomodo cecidisti de caelo Lucifer, qui mane oriebaris? corruisti in terram, qui vulnerabas gentes. Qui dicebas in corde tuo: In caelum conscendam, super astra Dei exaltabo solium meum, sedeo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis, ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo. Veruntamen ad infernum detraheris in profundum lacu. *Isaia XIV. 43.*

Simon de Tornaco, quia de humilitate Christi disputans, elato et proceci animo dixerat, tres fuisse in orbe seductores primarios: Moysen Judæorum, Christum Christianorum, Mahumetem Turcærum, mox eversis oculis, pro humana voce mugire cepit, et epilepsia in terram elisus, omnique scientia spoliatus, tertio post die mortuus est. *Sræc. Ex. dist. v. ex. xliii.*

Circa annum Domini 1370. Vespere post Completorium, visi Neapolim quodam Conobio longo ordine accumbentes, quos cum Prior domus in virtute V. Sacramenti, quod manibus prætendebat, jussisset dicere, qui essent, respondit unus, qui cæteris præesse videbatur, se omnes fuisse istius ordinis Religiosos, Doctores, Baccalaureos Priores, Superiores, Lectores, jamque ob superbiam, et ambitionem damnatos esse. Quo dicto, ductis tunicis, ardere visi sunt, et evanuerunt. *Pæn. Cna. p. I. c. vii.*

Quædam persona ad Pargatorium damnata S. Birgittæ dicebat, quod, licet gravissima sentiret in aliis membris tormenta, nul-

lum tamen adeo cruciaret, ut rumpere viderentur; hanc vero penam propter superbiam fuisse irrogatam. *Revel. I. VI. c. II.*

In Perusini regno fuit magni nominis Theologus, qui familiaritate ejusdam mulieris extases patientis usque adeo deceptus est, ut crederet, se Regem, et Pontificem futurum, sibi quoque sanctitatem supra omnes Angelos, et Sanctos concessam; quin et unionem hypostaticam oblatam, quam tamen noluerit acceptare. Denique datum esse mundi Redemptorem quoad efficaciam, cum Christus quoad sufficientiam duntaxat fuerit. Omnem statum Ecclesiasticum, et calibatam Clericorum tollendum, multitudinemque uxorum concedendam. Quare Inquisitione traditus, cum ad sanam mentem adduci non potuisset flammis absumptus est. *March. in tuba Sac. tr. I, lect. IV, in fine.*

Refort Frater Wilhelmus, Lugdunensis Episcopus, quoniam fuit quidam frater in monasterio quodam multum verbosus, et semel accidit, quod loquebatur de non sibi commissis: tunc Abbas dixit illi seriose: Vade, et tace. Qui recedens ab Abbate, et cordi suo imprimens illa verba Abbatis, amplius in monasterio silentium tenuit. Et cum sic tacuit, tunc ab intra in spiritu in tantam profert, quod Deus sibi multa secreta revelavit, ita quod alii fratres mirabantur de taciturnitate sua. Accidit autem, quod quidam Eremita in sylva non longe a monasterio infirmabatur, qui misit ad Abbatem, ut ad eum veniret, et sibi ecclesiastica Sacramenta porrigeret; tunc Abbas duxit illum taciturnum secum, et ivit cum Sacramentis ad communicandum illum Eremitam. Tunc in via quidam latro audiens campanam parvam secutus est eos usque ad cellam Eremitæ, et mansit foris, reputans se indignum, quod deberet intrare cellam tam sancti viri, sed postquam Eremita confessus est, et communicavit, tunc latro stans prope januam cum humilitate cordis sui dixit: O si essem talis, qualis es tu! Et Eremita in elatione mentis, et complacentia sui ipsius dixit: Hoc libenter deberes velle, quod esses talis, qualis ego sum. Tunc frater ille taciturnus cepit flere amare; et postquam Abbas, et frater ille recesserunt, tunc latro ille occurrit a remotis post eos, et invocavit Deum, ut daret sibi contritionem veram, et vite emendationem, quia jam proposuit illi Abbati confite-

ri, et amplius nunquam peccare velle, sed penitentiam pro peccatis assumere; et sic in veloci cursu ille cecidit, et mortuus est immediate. Quod videns frater iste, cepit latenter ridere; sed postquam Abbas cum isto fratre ad Conventum rediit, conversit ab isto fratre, quare sic taceret? et respondit: Pater, semel dixisti ad me, vade, et tace, et ab illo die semper tacei, nisi interrogatus fuisssem. Tunc Abbas dixit: Quare tu flevisi, cum illum sanctum Eremitam communicavi, et tu risisti, cum ille malus latro post nos occurrit, volens nos spoliare, vel occidere, et sic peccando in peccatis suis obit? Tunc frater respondit: Pater, causa fletus mei fuit ista, quia cum communicasti illum Eremitam infirmum, tunc latro stetit foris ad januam ex humilitate cordis, dicens: O si essem talis, qualis tu es? et Eremita respondit in elatione mentis: Hoc posses libenter velle; et sic mortuus est, et damnatus, ideo flevisi; sed latro, qui post nos occurrit, habuit firmum propositum confitendi, et non spoliandi, nec occidendi, et sic currens cecidit, et obiit, et Angeli ejus animam rapuerunt, et ad caelum cum gaudio deduxerunt, quia sua contritio fuit tanta, quod delevit penam, et culpam, ideo risi *Sræc. Ex. v. eod. n. 5.*

Virgo quædam a juventute servivit Deo, quamdam tamen spirituales superbiam in se habuit, in complacentia sui ipsius. Quæ venit ad extrema, et Episcopus illius loci personaliter eam visitabat, et cum Sacramentis eam procurabat, et propter sanctitatem vite ipsius Virginis dixit circumstantibus: Merito dies ista est celebranda, in qua ista Virgo devota, et sancta est mortuura. Illa verba ista audivit, et sibi ipsi complacuit, et sic obiit: et infra spatium xxx. dierum apparuit ipsi Episcopo dicens: se esse damnatam propter sui ipsius complacentiam, et spiritualem superbiam, quam in se habuit in extremis suis, quando illa verba audivit. *Discip. in Prompt. lit. T. ex. xxi.*

Alia quædam Virgo devota tam aretam vitium duxit jejunando, vigiliando, orando, et castigando se, quod ab hominibus sancta reputabatur. Contigit autem eam infirmari usque ad mortem, cujus Confessionem quidam devotus Sacerdos audivit, et suam spirituales superbiam ignoravit. Cui post obitum ipsa apparuit nigra valde, et horribilis. Et Sacerdos expavescens, quasi videret, quidnam esset. Et ipsa fatebatur, se esse illam Virgi-

nem, que ab hominibus quasi sancta reputabatur, et subiunxit dicens: Ego infelix tradita sum infernalibus incendiis cum inferioribus demonis, et cum inferis damnatis æternaliter crucianda, propter vanitatem, et meam propriam complacentiam, et spiritualem superbiam, quam habui, quod nullum æqualem mihi reputavi, sed super omnes me extuli, et alios homines iudicavi, et sprevi; propterea ad profundum inferni descendi de quo nunquam liberabor. Nam si secretia essent aque maris, et fundus repletus papaveræ, et una avicula omni anno unum granum educeret, et tunc possem salvari, omnes penas inferni eligerem usque ad illud tempus sustinere, si finito illo tempore cœlum possem intrare; sed non ita fiet, quia in inferno nulla redemptio. Unde Pater sancte, nec tu, nec aliquis alius oret pro me, quia nunquam liberabor. *Idea ser. CXXXVII. l. X.*

In quantum superbiam ascendit Antiochus, quia ex abundantia cordis in loquitur, ex verbis ejus id intelligimus: qui sibi videbatur etiam fluctibus maris imperare, supra humanum modum superbiam repletus, et montium altitudines in statera appendere. (II. MACC. IX. 8.) Paulo ante sacer textus, qualis prius erat, jam indicaverat, nempe, superbia repletus, ignem spirans; at subito, quando jam in supremo elationis, et superbia gradu constitutus erat, obruit eum, ac tetigit ira divina: humilitas ad terram in gestatoria portabatur, manifestum Dei virtutem in semetipso contestans, ita ut de corpore impij vermes scaturirent, ac vicentis in doleribus carnes ejus effluerent, odore etiam illius, et fetore exercitus gravaretur, et qui paulo ante sidera cœli contingere se arbitrabatur, eum nemo poterat propter intolerantiam factoris portare. Hinc igitur cepit, ex gravi superbia deductus, ad aquilonem sui venire, divina admonitus plaga. *Ibid. v. 7.*

Episcopus Bellovacensis profert exemplum Sennacherib, Regi Antiocho non absimilis. Contra Deum superbia, ut legitur IV. Reg. c. XVIII, quem ut magis confunderet, noluit eum occidere cum suo exercitu, una siquidem nocte Angelus de cœlo veniens magnam in exercitu fecit stragem, occidendo centum octoginta quinque millia hominum; ipsum vero Sennacherib reservavit vivum, ut solus rediret confusus, et reversus trucidaretur a filiis: nam terram suam cum confusione reversus coram Deo suo in templo

ejus, ubi adorabat, ad majorem sui confusionem a filiis suis occisus est. BELLOVAC. I. III. spec. p. 3. dist. 1.

F. Justinus, qui, opulento Baronatu, et Regis Hungariæ favoribus spreto, Institutum Minorum suscepit, contemplationi deditus, initio sæpe extases patiebatur, et raptus. Sui Institutoris vestigia, et SS. Limina veneraturos, venit in Italiam, ac demum in urbe substitit. In Conventu Aræ cœli, qui nuper ad Observantes translatus fuerat, dum quadam die pro more inter prandendum pia Sanctorum gesta legeretur, extra se raptus, diu immobilis, et velut exanimis mansit, in altum corpore elatus e regione ejusdem imaginis B. Virginis super Fratrum capita depictæ, ubi retractis cruribus in modum genuflexi in sære pependit. Aderat tunc B. Joannes Capistranus Orallnis Vicarius, qui dimissis Fratribus in templum, ut gratias ageret secundam consuetudinem, solum cum socio clauso ostio remansit, finem exploraturus. Post longam moram vidit, omnia se bene habere, et ex signis placidæ mentis, sereni vultus, humilitate animi, aliisque notis, alienum hoc esse a vanitate, et præstigijs. His auditis Eugenius Pontifex hominem accersit, ac pedes osculari volentem ininis excipit, et osculo, jussitque prope sedere: Longo deinceps tempore protracto sermone, munitusculæ addidit, et indoigentias. Inde factus altior Justinus, domum regressus alter ab illo, qui erat egressus, occurrit Capistrano, eoque corporis habitu, et vanitate cepit jactare Pontificis in se benevolentiam, ut, quod ante per revelationem acceperat, ejus easum nunc coram experiretur. Igitur ingemiscens ait: Heu fratrem! ita te honores mutarunt? Angelus abiisti, diabolus rediisti; respicere etc. At ille insolentior quotidie factus, omnes alios habuit contemptui. Jesus est ergo iterum in Hungariam rediit, non longe aberat ab urbe, quando ad fontem sedens, et manducans cum sociis, prius petulanti verbo, dein cultro unum sancavit. Retractus ad Capistranum, conjectus est in carcerem; deinde post aliquod tempus expleta poenitentia aufugit in Regnum Neapolitanum, ubi ea perpetravit, ob quæ iterum delegatus est in Urbem, et in vinculis misere decessit. S. Box. in *Bibl. parv. lib. ar. Ambitio.*

Bubuleus filium susceperat, quem ut e sacro fonte susciperet, Consullem loci illius rogavit; is negat, et per jocum inasper ad

EXEMPLA DOMESTICA.

S. Ignatius adeo omnem de seipso existimationem deposuerat, ut fateretur, nihil minus se, quam superbiam timere, addiditque se intra viginti annos ne minimam quidem hæc in materia tentationem passum fuisse. *Vita l. V. c. II.*

S. Franciscus Xaverius plerasque suas exhortationes fere ponebat in arrogantia, et proprie virtutis opinione radiis ex animis evellenda. *Vita l. IV. c. XI.*

P. Jacobus Laynes, dum ultima Societati monita dabat, inter alia addebat; Ambitionem in primis fugiendam censeo, ut et discordiam; conjunctionis enim civilis pestes eæ maxime sunt, eruntque semper. *Vita.*

P. Jacobus Equia (qui communiter Sanctus audiebat) solebat frequenter dicere, illum, qui putat, aliquid se scire, parum scire. Qui vero putat nullum se scire, nihil omnino scire. *Hist. Soc. l. XVI. n. 91.*

P. Gaspar Barceus dicebat: Qui habet aures audiendi, audiat, et corde intelligat, ut nemo se suo spiritu decipiat, sed semper se probeat, de se non presumat; spiritus quippe Societatis non potest esse superbus. *Vita l. III. c. XIX.*

B. Aloysius tanta se demissione tractabat, ac si ex mendicantis sordibus sublatus esset. *Vita.*

S. Franciscus Borgia sub seculari adline habitu has theses composuerat: Ex nihilo factus sum. Ad nihilum redactus sum. Quid sim, ignoro. Si aliquid scio, hoc tantum scio, infernum domum meam esse. Problema: ex meipso facio nihil. *Hist. Soc. p. I. l. IX. n. 88.*

P. Thomas Sanchez, ut Novitium primi anni per totum vitam se gessit, et ita haberi ab omnibus voluit. *Ex Hist. Epist. et Bonveg.*

P. Franciscus Suarez, cum ad summam litterarum, famaque fastigium pervenisset, candidè tamen fitebatur, se animi elatione neutiquam moveri, quod secret etiam rusticum quemvis, si iisdem, quibus ipse, a Deo juvaretur auxiliis, doctorem evadere potuisset. *Vita lo. congrat. præfata.*

Augustinus de Petra sancta Coadjutor tanta animi contentione superbiæ fibras excidere studuit, ut ne diem quidem elabi permiserit, quo cum elatione, et arrogantia manus non consereret; quare singulis nocti-

principem ablegat futurum haud dubie Patrimum: paret simplex Bubuleus, et sane Princeps re intellecta, obsequitur voluntati pauperis, finitque baptismis, jubet apud hospitem laute hominem haberi; Interim Consullem vocat, ejusque superbia exprobrata, mandat, et impensos convivio sumptus, et quinquaginta taleros inopi Bubuleo persolvere: Sic fuit miser Consul jocum, etiam officio suo dejectus. *MAJOL. s. CLXXXIV.*

Sacerdos quidam Nicolaus Romæ spe cupiti honoris excidens, indignatus, in Orientem abiit, ubi plurimis Saracenis a se in fraudem adductis, a veri Dei cultu ipse jam alienus, sasit quidem, ut idola desererent; se sequerentur non aliam doctrinam, quam ipse eis esset traditurus. Ibi in Mahometem incidens eum crudelit, promisitque, Regem eum Saracenorum se facturum; id astu egit. Columbam enim e nido sumpsit, eamque assuefecit, e Mahometis auribus cibum capere. Ita columba sensim assueta suis auribus, ubi primum Mahometem vidit, ad humerum ejus advolans, rostrum auribus applicabat. Ibi ergo omnes sui sequaces Saracenos Nicolaus collegit, dicebatque, expedire, ut eum Regem sibi deligerent, quem Spiritus Sanctus in forma columbæ delapsus monstraret. Assentientibus illis, mox dato cooculis fraudis signo, columba emissa, pro veteri consuetudine in humerum Mahometis insidens, auri rostrum admovet. Eo miraculo, ut credebant, moti Saraceni, Mahometem Regem pronuntiarunt. Alii hæc circa Mahometem fraudem Sergio sectæ Nestorianæ tribuunt. Idem mentiebatur, se jumento, Elborac dicto, vectum, spatio unius horæ quinquaginta millium annorum iter confecisse. Unum cœlum ab alio distare quingentorum annorum itinere. In septimo cœlo vississe se innumeros Angelos, quorum quilibet millies fuerit major toto mundo: quemvis horum habuisse septuaginta capita; in quovis capite millies millena ora fuisse; in quovis ore septuaginta millia linguarum, quibus Deum laudabant, septuagintis millibus millium linguarum, seu idiomatum. Idem fingit Deum in fine mundi omnem creaturam occisurum, et neminem fore vivum, nisi Deum, et mortem, quæ est Angelus quidam, Adriel dictus; eum dein Deus jubebit se ipsum occidere. Ait etiam, in cœlo Angelos fore tam pulchros, et adeo magnos, ut oculus unus ab altero totius diei itinere distet. *PICTA. MESSU. p. 4. c. 1.*

bus cubiculum P. Rectoris adit, eique non sine ubere lacrymarum profusione omnes animi affectus suavissimos motus, quos ea die expertus fuerat, patefecit. SYLLABUS *Provinc. Pervan.*

EXEMPLA PROFANA.

Pharao tam arrogans, et superbus fuit, ut dicere ausus sit: Quis est Dominus, ut audiam vocem ejus, et dimittam Israël? Nec scio Dominum, et Israël non dimittam. EXOD. v. 2.

Nabuodonosor statum auream fieri præcepit, ut in ea tanquam Deus adoraretur, hinc S. Gregorio teste, quia elocutione cogitationis suæ se supra homines extulit, ipsam quem communiem cum hominibus habebat, sensum amisit. S. GREG. *hom. v. mor. c. vi.*

Diocletianus post triumphum de Persis humanam sortem oblationi tradens, ut Deus adorari veluit, et frater Solis et Lunæ haberi. Unde coram eo se homines prosternebant, et pedes osculum flegebant. Sed superbiam istam mox ultio divina subsecuta est; nam toto corpore intumuit, lingua blasphemæ veritatis facidissimos protulit, postremo autem canis instar foetidam animam exhalavit. MARC. *in tuba Sac. lect. III.*

Caligula, ut pro Deo coleretur, hac ratione persuadere id conatus est: Ovis pastor non est ovis, nec boum bos, nec caprarum capra; ergo nec hominum homo. Quid ergo? Deus. Unde insignia Deorum, nempe Mercurii caduceum, et talaria; Apollinis radiatum coronam, arcum, et sagittas; Martis thoracem, gladium, et clypeum assumebat. PAUL. *I. de Legat. ad Cajum.*

Alexander Magnus Jovis Filium se appellari passus est, donec tandem sagitta percussus, sanguinemque aspiciens, dixit: Omnes me Filium Jovis, omnes Deum, et immortalem alicui; sed hoc vulnus, et hic crux me hominem morti obnoxium evidenter demonstrant. PLUTARCH. ET CUR. *I. IV. de reb. Alex.*

Machiavellus cum ex una parte cogitaret, Aristotelem, Platonem, Alexandrum Magnum esse damnatos; ex altera vero parte eos, qui inter Beatos censeantur, homines, ut plurimum seculo despectos consideraret, in hanc insanam erupit vocem. Malo cum illustribus viris in infernum descendere,

quam cum his infimis in celo degere. MARC. *I. supra cit. lect. IV.*

Domitianus edici jussit, ut ne scripto quidem, aut sermone aliter, quam Dei nomine appellaretur. Statuas sibi in Capitolio non nisi aureas, et argenteas poni permisit. Hinc illud Adulatoris, carmen:

Edictum Domini, Delique nostri.
Quo subacta certiora finit.
LASCUS *in Poligh. f. 1199.*

Menecrates nullam ob iis, quibus medebatur, mercedem solebat accipere, sed hoc tantum petebat, ut liberati, se servos illius faterentur, eumque Jovem dicerent. *Ibid.*

Tigranes Rex Armeniæ e tenui, et contempta exorsus spe, multas gentes in dittonem suam redegit. Unde spiritus concepit tam arrogantes; ut, quidquid mortales optant non tantum in arbitrio suo, sed propter se esse natum arbitraretur. Reges mali ei serviebant; quatuor Reges habebat in Comitatu suo apparitorum, vel satellitum loco. Ille, si equo veheretur, pedes juxta in tunica currebant. In solio sedentis, et responsa gentibus danti, adstant complicatis manibus, quæ erant confessio servitutis, quasi vendita libertate offerentium corpus ad patiendum, quam agendum, promptius. Laculo militanti Appium ad se Claudium Legatum, indignatus est, quod in epistola Regem se tantum, non autem Regem Regum, salutasset. PLUT. *in Lucullo.*

Annibal Cannensis pugnae successu elatus, nec amisit quemquam civium suorum in castris, nec responsum ulli nisi per interpretem dedit. Maharbaelem etiam ante tabernaculum suum clara voce affirmantem, prospexisse se, quoniam modo patris diebus Romam in capitolio cenaret: aspernatus est. MAX. *I. IX.*

Egypti Rex Sesostrius superbus nimis atque insolens fuit, quo Principes ac Rectores Provinciæ ad se quot annis cum munere ad se cogebat venire, atque ex eorum numero a quatuor veluti equis curru junctis ad templum trahi volebat. B. PETSUS *I. IX.*

SIMILITUDINES.

QUALITAS. — Sicut specula quadam fallacia sunt, et, quod longius, vel minus est, ut propinquas, vel majus representant; ita superbia, que in se parva sunt, ut magna

superbis ostendit, et per hoc altos spiritus excitat. MARC. *tuba Sac. tr. 1. ect. 8.*

Sicut ignis omnia extenuat, et annihilat; ita superbus nullius alterius societatem tolerat. LANG. *in Polygani.*

Sicut fumus, quo altius tollitur, hoc magis evanescit; ita superbi, quo magis elevantur, tanto magis in sensu, et cogitationibus vani efficiuntur. S. BONAV. *in diæta salutis tit. I. c. III.*

Sicut avari, quanto plura ceperint, tanto plura concupiscunt; sic superbi, quanto majori funguntur honore, tanto magis novos honores appetunt. S. CURYS. *h. XIII. ad pag.*

Sicut ridiculi nobis videntur pueri, qui de pileo, aut tonica tam sibi vehementer placent, ut aliis ideo se preferant; ita non minus Deo, et Angelis ridiculi, imo et exosi sunt, qui de donis a Deo acceptis superbiendi occasione sumunt. STAP. *tez. I. in Do. X. post. Pent.*

Sicut ii, qui ex modico vino, aut cerevisia inebriantur, per hoc ostendunt, se caput infirmum habere; ita qui ex modicis donis, et talentis extolluntur, debilis se virtutis esse ostendunt. *Ibid.*

Sicut ignis sulphureus aqua injecta roboratur, ipsa aqua materiam ei, et alimentum præbente, quæ tamen cæteros ignes solet extinguere; sic superbia crescente virtute, et rebus præclare gestis magis inflammatur, et illis quasi materia utitur, cum tamen alioqui ea cætera vitia perimere solet. *Ibid.*

Sicut umbra corpus semper, et ubique consequitur, nisi cum in Zenith, seu summo apice cœli Sol consistit; sic superbia virtutum semper comitatur, donec aliquis ad eam perfectionis apicem veniat, ubi nulli amplius vitio locus est. *Ibid.*

Sicut mare, ut seipsum purget, solet vicina littora foedare, sordes suas in illa ejiciens; ita superbi, ut se mundent, aliis maledicunt, maculamque aspergunt. *ib. text. II.*

Sicut exerciti, ac dextri prædones, et fures, per foramen puerum prius in domum intromittunt, qui domus aperiat ostium, per quod ipsi postea intrent domum spoliaturi; eodem utitur artificio sagax serpens infernalis, tentavit primo protoparentes nostros veritate, presumptione, et arrogantia, et postea in illos intravit cum tota peccati malitia, spolians illos innocentia, et justitia originali. MANSI *d. II. n. 9.*

tati, deficientes; quemadmodum fumus deficient. Fumus a loco ignis erumpens in altum extollitur, et ipsa elatione in globum erumpens intumescit, sed quanto fuerit ille globus grandior, tanto fit vanior; ut videas ipsam ei obfuisse magnitudinem. Ipsa experientia hoc id ipsum verum esse comprobatur, quod fumus tanto citius evanescit, quanto altius exaltatur; idem accidit superbis, qui quando sunt in apice suae arrogantiae, cum sunt exosi, non Deo dumtaxat, sed et ipsi hominibus, casui tuac sunt viciniore.

Tolluntur in altum,
Ut lapsi graviores ruant:

Fumus insuper nuncupatur superbus, quia dum ascendit in altum, et in camino ventum obvium habet sibi obstantem, qui eum repellat, et redire cogat, totam adimplet sua caligine domum, ut omnes non solum cœciant, et offendantur oculi, sed domo cogantur exire. Idem plane est cum arrogantibus, et superbis, cum erumpunt in actus iracundiae, indignationis, improprii, clamoris, et insolentiae, ac propterea, quia redduntur intolerabiles, necesse est, illos declinamus, et fugiamus, nisi velimus incurere periculum rixandi cum illis, et frangendi pacem, et charitatem. Neque solum fumus Superbiae fugat homines, sed etiam ipsum Deum a nobis recedere facit. Unde D. Chrysostomus. Ne extollaris in specie tua, ne forte, propter superbiam tuam avertatur Deus. Fumus præterea est effectus, et certissimum signum ignis; superbia pariter magnam habet connexionem cum igne infernali; quamvis enim peccatum accenderit infernum, superbia tamen principalis exitus causa, quæ incendit, et aperuit fornacem illum inextinguibilem: Superbia quoque fumus appellatur specialiter, hic enim caligine sua privat nos lumine, et splendore, oculorumque obtenebrat lucem; idem pariter effectus est, quem operatur Superbia in anima nostra, lumen, quod quis primo a Deo obtinuerat, disperdit, divinæque gratiæ, quæ est lux vera, quæ illuminat nos, privat: Ut tenebræ alienæ sunt a luce (inquit Climacus) ita Superbia ab omni virtute est alienus. *Id. S. Aug. in Ps. xxxvi.*

Sicut contagiosus morbus in totum corpus, sic ipsa quoque Superbia in totam animam serpit. *S. Nilus l. cit.*

Sicut navis absque gubernatore a ventis hinc inde agitur, ita et superbus levis cir-

cumfertur et instabilis per actus suos. *S. Ave. x. 4. de Ora. xii.*

Sicut fulmen quamdam brevem claritatem habet, sed tamen teneris creaturis valde nocuum; ita etiam est de Superbis, quia lucere volunt in hoc sæculo per elatam Superbiam, per quam tamen pauperes incenduntur; dicitur enim in Psalmo ix. *Dum superbit impius, incenditur pauper. B. Alber. 1. in dom. iii. Advent.*

Sicut elementum ignis innatam sibi habet proprietatem, ut semper ascendat, ita Superbia, ut supra jam dictum est, ascendit semper. Ignis numquam satiatur quancumque materia combustibili; Superbus etiam unquam sua sorte contentus est, insatiabili corde. Ignis vult esse superior, et eminere supra alia elementa; talis pariter Superborum natura est, ambiunt semper præseose aliis. Ignis luces, resplendet, et generat fumum, qui obsecat, aut ad minus offuscatur lumen oculi; Superbia quoque in honoribus, obsequiis, in imperio, et regimine suo timetur, respicitur, honoratur; at eodem tempore amittit lumen divinum, intellectus, et iudicii sui, lux manet offuscata. Ignis subjectum fomentum, quo conservatur, et altitur, consumit; Superbus pariter bona opera, merita vite æternæ disperdit, et destruit superbendo. *Mansi disc. xi. n. 3.*

Sicut basiliscus sese respiciendo seipsum interimit, reflexione quorundam radiorum ab ipsiusmet oculis procedentium; ita superbi se ipsos, et sua dona considerando, splendore eorum sibi ipsis mortem acutæ accedunt. *Richeom. in acad. honor.*

Sicut ventus lumen extinguit, rorem exsiccat, pulverem excitat; sic superbia lumen sapientiæ offuscatur, exsiccat rorem gratiæ, et pulverem suscitatur. *S. Bosav. in dict. Sal. tit. 1. c. iii.*

Sicut aranea, ut muscam capiat, seipsam texendo eviscerat; ita superbi, ut muscam vane estimationis, et famæ acquirant, seipsos consumunt, et bona sua prodigunt. *Pedagog. Chri. p. 4. vii. § 1.*

Sicut gallina clamore suo ova prodit, et perdit, sic superbus bona sua per jactantiam amittit. *Ibid.*

Sicut is, qui oculis captus est, ab omnibus facile offenditur; ita superbus oculo mentis destitutus ab omnibus facile capitur. *S. Chrys. ho. de Oz.*

Sicut Aquila ad prædam nacta festas, testudines, nuces, et similia altissime evahit,

ut in petram dejecta elidat; sic arrogantia superbos evahit, ut confringat juxta illud Psalmista. Dejecisti eos, dum allevarentur. Et illud Poeta, Tolluntur in altum, ut casu graviore ruant. *Bussæus in Dom. x. post Pent.*

Sicut modicum fellis optimum quancumque succum destruit, ita superbia omnem virtutem. *Lancizi. in Poluanth. fol. 1169.*

Fuca. — Sicut is, qui cellam quidem amplam habet, sed vino vacuam, stulte ob illam gloriatur; ita nec ob ingenium, aut naturam ad scientias, et virtutes aptam, quis prudenter extollitur, nisi actu illa possideat. *Richeom. in acad. honor.*

Sicut is, qui pictori imaginem artificiosissimam et perfectissimam piogenti, alias lineas, et colores superinducere vellet, merito injuriæ faceret; ita qui homini, velint imaginem perfectæ Dei, colores splendori, et vanitatis extrinsecæ addere studet, non leviter eidem Deo displicebit? *MARCA. sub. sac. tr. 1. lect. viii.*

MOTIVA.

Quia contra naturam humanam est Superbia, ut S. Gregorius insinuat dicens: ex cap. ix. Gen. Et terror vester, ac tremor sit super cuncta animalia terre; Non enim ait: sit super homines, qui futuri sunt, sed sit super cuncta animalia terre; homo quippe animalibus irrationalibus, non autem cæteris hominibus, natura prælatus est, et idcirco ei dicitur, ut ab animalibus, et non ab homine timeatur, quia contra naturam superbare est, ab æquali velle timeri. *(S. Gazar. xxi. mor. xi.)* Cui consentiens S. Laurentius Justinianus: A propria, inquit, cognitione, et laudabili virtutum studio, communique deviat lege naturæ, quancumque Superbiæ inflatus spiritu, renuit humiliare se Deo, ipsiusque præcepta servare, cui profecto cuncta, quæ facta sunt, sive super cœlestes spiritus, throni scilicet, Dominationes, principatus, Potestates, atque virtutes, sive cœlestia corpora sol, luna, et stellas, sive quæ vegetantur in terra, aut gradiuntur super terram, vel moventur in aquis, obtemperant, quibus omnibus, perhibente Propheta, præceptum posuit, et non præteribunt, hinc hominum contumacia, hinc merito inobediendum redarguitur superbiæ vitium, dum creaturis cæteris proprio Auctori famulantibus, ipsi se extollentes eidem negligunt

esse subjecti. *S. Laur. Just. s. de inst. et re. Præf.*

Quia Deo directe contraria, ut S. Bonaventura ostendit dicens: In hoc autem contrariatur Deo, quia cum omnia subjecta sint ei, ipsa vult esse sui juris, et spoliat eum debito honore suo, id est, universali dominio, quantum est in se. *(S. Bon. l. i. de prof. rel. ix.)* Et S. Bernardus: Ille primus superbus, qui secundum Scripturam rex est super omnes filios superbiæ, dixisse non legitur, altior ero, sed ero, inquit, vinctis Altissimo. *(S. Bern. s. v. in Vigil. Natæ.)* Attamen non mentitur Apostolus, quoniam ille extollitur supra omne quod dicitur Deus. *(II. Thess. ii. 4.)* aut quod colitur. Horret humanus auditus verbum, sed utinam horreat similiter animus cogitatum malignum priter, et affectum. Dico enim vobis, quod non tantum dæmon, et omnis superbus extollitur supra Deum. Vult enim Deus fieri voluntatem suam, et superbus vult fieri voluntatem suam, jam videtur æqualitas, sed attende male congruam proportionem; Deus quidem in his tantum, quo ratio approbat, suam vult fieri voluntatem; superbus vero et eum ratione, et contra rationem.

Quia diabolo assimilatur: ipse enim est Rex super omnes filios superbiæ. Unde sicut Dominus ait de charitate: In hoc cognoscent omnes, quia discipuli mei estis, et dilectionem habueritis ad invicem: *(Joan. xiii. 31.)* ita potest diabolus dicere de superbia. Ubinam Lucifer posuit, ac plantavit metropolim suæ Tyrannidis? qui ita ignarus, ut hoc nesciat in Babylonia, que fuit superbiæ symbolum, et constructa fuit a gigantibus, qui ex turris illius altitudinæ cum Deo contendere, et dimicare contendebant. Notatu dignum est discrimen illud quod assignat D. Augustinus inter civitatem Dei, et diaboli: Quapropter, ait, quod nunc in civitate Dei, et civi Dei in hoc sæculo peregrinanti maxime commendatur humilitas, et in ejus Domino, qui est Christus, maxime prædicatur; contrariumque huic virtuti elationis vitium in ejus adversario qui est diabolus, maxime dominari sacris litteris edocetur; profecto ista est magna differentia, qua civitas, unde loquimur, utraque discernitur; una scilicet societas piorum hominum, altera impiorum; singula quæque cum Angelis ad se pertinentibus, in quibus præcessit hæc amor Dei, hæc amor sui. Digna quoque notata est ponderatio, sive expositio illa, quam S. Anto-

nus de Padua adhibet huic textui Eccles. *Non ventiles te in omnem ventum, et non eas in omnem viam; (Eccles. v. 11.)* quæ est (ita declarat Sanctus) Superbia, a qua omnes viæ diaboli procedunt. Ipse est. *Rex super universos filios superbia.* Job. xli, 25. S. Bon. l. III. comp. Theol. l. III, xv.

Quia dicitur gratis privat; hinc comparatur vento propter tria, quia ventus extinguit lucem, et exsiccat rorem, et exsufflat pulverem; Sic superbia extinguit lumen sapientia, exsiccat rorem gratia, exsufflat pulverem vanitatis mundanae. Unde de ea Propheta locutus videtur, dicens, *montes, Gelboe, nec vos, nec pluvia veniat super vos.* (II. Reg. i, vii, 21.) Per hos montes, qui erant altissimi, denotabantur superbi, in quos Deus non influit, nec infundit rorem gratiarum suarum: Supra hos montes merito fuit exlatus Saul; siquidem cum in primo regni sui ingressu valde humilis esset, (absconderat nanque se, ne inveniretur), adeo superbus evasit postmodum, ut Deo rebellis, et propter superbiam, cum sui maxima confusione (veluti ei per Prophetam Samuelem Deus significari jussit) regno exitus fuerit. (*Idem ei dicit. tit. i, 1.*) Id quod Cæsarius per aptam similitudinem declarat dicens: Optime nos, pluvia, si montem nimis erectum invenerit, cito in vallem decurrit, et ideo, qui se ad accipiendam benedictionem humiliter inclinat, quasi valles faciunt, ipsi pluviam divinæ benedictionis accipiunt, et impletur in eis illud, quod scriptum est: *Omnis vallis implebitur, et omnis mons, et collis humiliabitur.* (Cæsarius Arel. ho. xxxix.) Quid est: *Omnis vallis implebitur, nisi, omnis, qui se humiliat, exaltabitur?* Inde S. Bernardus exponens verba illa: *Errat in solitudine in loco iniquo*, sic ait: Nec mirum, quod solitudine huic iniquo additur, ut dicatur in solitudine, iniquo; Sicut enim in solitudinibus aquæ deesse solent, et loca deserta sterilia quoque, et arida esse consueverunt, sic superbiam impenitentia comitatur, elatum enim eorum, et expertus est pietatis, ignarum compunctionis, sicum ab omnino gratia spiritualis quia *Superbis Deus resistit, humilibus autem dat gratiam.* Luc. xxxv.

Quia ipsum Deum aufert; uti Hugo Victorinus insinavit dicens. Superbia aufert mihi Deum, invidia proximum, ita me ipsum. Superbia Deo est odibilis, et quidem præ ceteris hoc peccatum Deo exosum est, non

quia Deus a nobis recedit, sed quia Deum superbia nostra spernimus, et conculcamos. Audite modum loquendi superborum, qui dixerunt Deo: *Recede a nobis, scientiam tuarum tuarum nolumus. Quis est omnipotens, ut serviamus ei?* Hugo Vic. apud Mansi disc. vi, n. 1.

Quia causa est passionis Christi, uti S. Augustinus indicavit dicens: propter hoc vitium, propter hoc magnum superbia peccatum, Deus humilis venit. Hæc causa, hoc peccatum magnum iste ingens morbus animarum omnipotentem Medicum de celo deduxit, usque ad formam servi humiliavit, contumelias egit, ligno suspendit, ut per salutem tante medicinae curetur hic tumor, Jam tandem erubescat homo esse superbus, propter quem factus est humilis Deus. (S. Acé. Ps. xviii.) Et consentiens Cassianus: Ideo, inquit, universitatis Creator, et medicus Deus, causam principiumque morborum cognoscens esse superbiam, contrariis sanare contraria procuravit, ut ea scilicet, quæ per superbiam corruerant, per humilitatem resurgerent. Ille namque dicit: *In calum consecrandam;* hic dicit: *Humilitati autem in terra vivina mea.* Ille dicit: *Ero similis Altissimo;* hic, *non esset in forma Dei, excarnavit semetipsum, formam servi accipiens, humiliavitque se, factus obediens usque ad mortem.* Ille dicit: *super astra eorum exaltabo solum meum;* iste dicit: *Discite a me, quia mitis sum, et humilis corde.* Ille dicit: *Nescio Dominum, et Israel non dimittam;* Iste dicit: *Si dixerit, quia non novi eum, ero similis vobis mendax, sed novi eum, et mandata ejus servo.* (Cassian. l. II, viii.)

Quia pariter est causa perditionis humanæ, uti recte advertit S. Ambrosius dicens: Maximum peccatum in homine superbia est, quandoquidem inde inanavit nostri origo delicti, hoc telo nos primum diabolus vulneravit, ac percussit. Nam nisi homo serpentis persuasionem deceptus esset, Deus esse noluisse. S. Ambr. s. vii, in Ps. cxviii.

Quia est signum reprobationis; uti ipse Deus per Psalmistam indicavit dicens: *Non habitabit in medio domus mee, qui facit superbiam.* Et ratio triplex est. Prima, quia in regno Dei est omnimoda subjectio quoad Deum: superbus autem non vult subijci Deo, nec potest, quia subjectus est diabolo, qui est *Rex super omnes filios superbia.* Secunda ratio, quia in regno Dei est omnimoda pax, et concordia quoad proximum, juxta Psalmis-

tam: Pax multa diligentibus legem tuam, etc. Superbus autem non potest esse in pace, sed discordat cum aliis: Proverb. 13. *Inter superbos semper jurgia.* Tertia ratio, in regno Dei est omnimoda quies quoad se ipsum, quilibet enim contentus est, eo quod habet; superbus vero non, sed semper extendit se super terminos per appetitum voluntatis. Unde dicit Anselmus in lib. de similitud. quod superbia dicitur, quia super ea, quam debet, graditur. (S. Dev. s. t. III, S. reg. cæl. v.) Hinc et S. Ephr. dixit: Initium desertionis hominis est recessus ob humilitate. Qui autem a Deo deseritur, ab improbo spiritu præforabitur, sicut Saul. S. Epiphanius de recta viv. rat.

Quia summa stultitia est indicium; nam, teste S. Chrysostomo, natura stultum esse, nihil habet criminis; magnifice vero de se sentiendo stultum fieri, venia caret, et majus adfert supplicium. Tales sunt, qui in sapientia superbiunt, inque extremam incidunt arrogantiam; nil enim adeo stultum facit, quemadmodum arrogantia; unde et Propheta barbarum ita vocavit dicens: *Stultus autem stulta loquetur.* Ut autem, et ab ipsius verbis stultitiam ipsius discas, audi, quid dicat: *Supra astra cæli ponam, inquit, thronum meum, eroque similis Altissimo. Apprehendam manu meo orbem, sicut avicula pultan, et sicut ova relicta tollam illum.* His itaque verbis quidnam poterit fieri stultus? Si singula arrogantium verba in medium adduxero, cognosci non poterit, verba sint arrogantis, an stulti, ita unum est atque idem in utroque vitium. Nam et alius item barbarus dicit: *Ego sum Deus, et non homo.* Rursum et alius: *Non poterit Deus saluare vos, aut eripere ex manibus meis.* Et *Ægyptus ille, Dominum,* inquit, *non novi,* et stultus ille apud Prophetam talis est, dicens in corde suo non est Deus. S. Cyrillus. ho. x, ad Rom.

Quia excusationem non habet; ut S. Augustinus recte advertit dicens: Simpliciter dico vobis, omnia peccata odio habet Deus, mendacium, perjurium, furtum, et cætera, in quibus si quis deprehensus fuerit, non potest oculos levare, sed sic eum habemus quasi execrabilem. Si quis superbus est, multo pejus facit, quam adulterum; et si tamen loquimur cum eo, qui fornicator est, potest aliquid dicere: *Vicit me caro mea, superavit me adolescentia mea.* Non dico, quod si hi hoc facere liceat, aut quod se excusare

debeat, siquidem et hoc odio habet Deus, sed in comparatione mali dico: Quicumque aliud peccatum fecerit, v. g. si furtum, se excusare potest, quid enim dicit? propterea furtum feci, quia albam, quia fame morierbar, quia ægrotabam. Superbus quid dicere potest? Ideo superbia majus malum est, quia excusationem non habet. S. Aug. t. IX, de Obed. ii.

Quia vitiorum omnium Regina, et Mater est, teste S. Gregorio dicente: Vitorum Regina superbia, cum devictum cor plene cœperit, mox illud principalibus vitiis quasi quibusdam suis ductibus devastandum tradit, quos videlicet duces exercitus sequitur, quia ex eis procul dubio importuna vitorum multitudines oriuntur. (S. Greg. l. XXXI, mor. xvii.) Cui etiam consentit S. Prosper dicens: Initium, inquit, Scriptura, omnis peccati superbia, non alicuius, ut eviderent ostenderet, quod ipsa sit peccatorum omnium causa; quoniam non solum peccatum est ipsa, sed etiam nullum peccatum fieri potuit, potest, aut poterit sine ipsa: Si quidem nihil aliud omne peccatum, nisi Dei contemptus est, quo ejus præcepta calcantur. S. Prosper. l. III, de viciis temp. ii.

Quia brutis ipsa deteriorum efficit; uti sapienter S. Chrysostomus advertit dicens: Unde igitur, o homo, dignus est brutis imperare? ex oratione. Sed non inest superbo, cum enim ea, non ut debeat, ulatur, etiam illis pejor est. S. Cyrillus. ho. xxxix, ad popul.

MEDIA.

Considerare præceptum, et exemplum Christi; quis enim Famulorum auderet aurea veste superbus incedere, si Regem, et Dominum suum villi lacera indutum cerneret? Quomodo ergo servus Christi non erubescet, se super alios efferre, si Dominum suum, et tantum, tantopere humiliatum, et infra omnes homines depresem, videt. Hinc recte S. Thomas Villanov. exclamat: O miserandum stultorum hominum insaniam, et phrenesim nimis dolendam; O mentis cæcitate nunquam per merito deploratam! Qui Christiano nomine censentur, qui fidem Christi, ejusque doctrinam Evangelicam profitentur, qui discipulantur, imo, qui de populi Christiani ducatu, magisterioque gloriantur, hi superbiae factibus magis ardent, hi honoribus, et dignitatibus insatiati-

bilibus inhiant; horum omnis cura, et sollicitudo est, qualiter inter homines magni, et honorati videantur. Quil delirios, quid insanos, quam sub humilitatis vexillo ambitioni militare? et in magistri humilis schola superbiam profiteri? Quomodo hi audierunt celestis verba magistri: *Dicite a me, quia mitis sum, et humilis corda?* S. THOM. Vill. 1. de Ascens.

Considerare B. Virginis humilitatem: ut enim, qui pharmacopolium ingreditur, invitus etiam odorem secum auferit; sic qui prædicat humilitatem considerat, non poterit non ad eandem sectandam excitari.

Considerare, unde, et a quo, et cur accepta sint dona; uti S. Paulus suscit: *Quod habes, quod non acceperis; si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?* (S. PAUL. I. Cor. iv. 7.) in quem sensum etiam Epictetus monet: *Nulla debes aliena præstantia gloriaris.* Equus quidem elatus, si de seipso jactabundus diceret: *Quam sum egregius! foret tolerabile.* At si tu dicas: *Ne ego egregium equum possideo; nihil aliud, quam de alieno bono superbis; totum autem quid est? nempe solius opinionis usus, si quem secundum naturam habueris, tum gloriari; ita demum enim de propria excellentia gloriaris.* (Epict. in Enchir.) Hinc Cassianus monuit dicens: *Itaque hinc nequissimi spiritus laqueum taliter poterimus evadere, si in singulis, quibus senserimus nos virtutibus profecisse, illud Apostolicum dixerimus: Non ego, sed gratia Dei mecum, et gratia Dei sum, id quod sum.* Cassian. l. XXII. ix.

Considerare vanitatem rerum, de quibus oritur superbia: Uti S. Chrysostomus suscit dicens: *Fortis es, et altum sapis, nonne propterea magis humiliari debes; Quare sapis altum in re vilissima? nam et leo te est audacior, et aper fortior. Al pulcher es, et speciosus: Cornicum ostentatio; non es pavone pulchrior, neque propter florem, neque propter alas.* S. CHRYS. s. XXXIX. ad ep.

Considerare conditionem vilitatis sue, uti Bellovacensis indicavit dicens: *Ab hujusmodi appetitu debent nos retrahere vilitas humane conditionis, fragilitas nostre corruptionis.* (Bell. l. III. Spec. p. 3. disc. 1.) Unde S. Chrysostomus: *Quid te vocabo, inquit? Quomodo arrogantiam dejiciam? si cinerem te dixerit, et pulverem, et humum, et cænum, vilitatem quidem dicerem, nondum*

tamen satis exacte similitudinem eam, quam volebam, consecutus fuero. (S. CHRYS. ho. xx. ad Rom.) Hinc Rex Mogoris mire prudens, si quos homines ignobilis licet, et externos, deprehendebat officio apud se gerendo idoneos, eos in suam familiam adsciebat, ac munere aliquo imposito honorabat. Verum ne inde superbirent, volebat ut signum prioris sui status palam ante se gestari curarent, instrumentum artis, quam professi sunt. *Ex annis 1394.*

Considerare odium Dei erga superbiam, ita S. Basilius monuit, dum interrogatus, quomodo sanari possit superbus? respondit si fidem habet sententia illius, qui dixit: *Domine superbis resistit.* S. BASI. in reg. brev. q. 33.

Considerare Dei excellentiam penitus; nam, teste S. Dorotheo, Sancti viri, quanto propius, et vicinius ad Deum accedunt, tanto viliores se aspiciunt, et peccatis magis onantur; sic Abraham, cum videre Dominum meruisset, terram se vocavit, et cinerem Job. XLII. *Nunc oculus meus videt te, idcirco me reprehendo.* S. DONOT. tr. II. de re nunc.

Considerare Humilitatis præstantiam; et amare; uti S. Ephrem suscit dicens: *humilitatem diligit, et nunquam laqueis diaboli capiatur.* Velocissimis enim humilitatis alis semper sublevatus sublimior eris, quam ut inimici retibus capi possis. (S. ERMA. de recta vie. rat. xci.) Idipsum etiam S. Bernardus confirmavit dicens: *Diabolus per superbiam, et cupiditatem dixit: in celum ascendam; Christus cum humilitate dixit: humiliata est in pulvere anima mea; Diabolus per superbiam, et cupiditatem dixit: Ero similis Altissimo; Christus per humilitatem factus est obediens Patri usque ad mortem. Ad ultimum diabolus per superbiam præcipitatur in infernum; Christus vero per humilitatem ad celos elevatur. Unde recte concludit alibi: ideo nist omnia opera nostra humiliter præcesserit, comitata, et consecrata fuerit, proposita, quam intineamur, appesita, cui adhaecamus, interposita, qua reprimamur, totam de manu extorquet superbia; quantalibet sit justitia operis, apud internum Judicem nulla est, si hanc elevet tumor mentis.* S. BENN. s. XXXVII. de modo bene vivere.

Considerare peccata sua, et eadem ob oculos habere; sic enim more pavonis pennas demittit; hinc S. Bernardus dixit: *cum ho-*

mo considerat, quod propter superbiam primi hominis inter factus est in hac misera vita, alque tot et tantas miseras hic in se, et a se sentit, magnam habet materiam, et occasionem, imo necessitatem se ipsum humiliandi: Unde Eccl. x. *quid superbis terra, et cinis?* S. BERNAARD. Sen. de multi. luctu. s. IV. a. 1. II.

Et alibi quidam ait:

Unde superbit homo, cujus conceptio culpa,
Nasci preta, labor vita, necesse mori?
Post hominem veritas, post verum festo, et horrore?
Sic in non hominem vertitur omnis homo.

ASCETICA.

Nosse debet, quid, et quale vitium Superbia sit. Nam ut S. Gregorius sapienter advertit, difficile in se quisque inveteratam superbiam deprehendit; quia nimirum hoc vitium, quanto magis palimur, tanto minus videmus. S. GREG. in mor. l. XXIV. XXVIII.

Nosse debet, quando superbia peccatum mortale sit; id quod ex S. Thoma discere poterit dicente: *Superbia est ex genere suum peccatum mortale, quo quis Deo rebellis fit.* Rationem assignat: *Superbia humilitati opponitur; humilitas autem proprie respicit subjectionem hominis ad Deum. Unde e contrario superbia proprie respicit defectum hujus subjectionis, secundum scilicet, quod aliquis se extollit supra id, quod est sibi præfixum, secundum divinam regulam, vel mensuram: contra id quod Apostolus dicit. II. Cor. x. Nos autem non in immensum gloriabimur, sed secundum mensuram, quam mensus est nobis Deus.* Et ideo dicitur *apostatare a Deo, quia scilicet in hoc radix superbia consideratur, quod homo aliquoties non subijci Deo, et regulæ ipsius. Manifestum est autem, quod hoc ipsum, quod est non subijci Deo, habet rationem peccati mortalis. Hoc enim est averti a Deo. Sed hæc omnia sunt intelligenda de completa superbia, quia quædam homo vult manere subiectus, adhuc aliquid habet humilitatis, ac proin superbia illius est imperfecta, et veniale duntaxat peccatum.* S. THOM. II. II q. cxxii. art. 5.

Nosse debet, cur superbia initium omnis peccati dicatur; nimirum triplici ratione juxta S. Bonaventuram. Primo propter causam, quæ invenitur in omni peccato, quia in

omni peccato invenitur contemptus Dei, qui est quedam causa peccati; iste autem contemptus est aversio a Creatore, quæ in omni peccato est, ubi præponitur bonum commutabile bono incommutabili; quia sicut sine charitate alia virtutes nihil sunt, ita sine superbia alia vitia nihil. Secunda ratio, quam adducit, est, quia primum peccatum fuit, hoc enim genere peccavit diabolus in celo, et homo in paradiso. Tertia ratio, quia ex ea nascuntur alia vitia, secundum prius, et posterius. S. BONAV. l. III. comp. c. xv.

Nosse debet, cur peccatum maximum dicatur; nimirum, ut Hugo Card. explicat, origines, genere, numerositate, temporis antiquitate. Origine dico, quia, ut dicitur Eccles. x. *Initium omnis peccati superbia;* genere, quia, ut dicitur in glossa. *Superbia natione celestis, sublimium mentes inhabitat.* (HUGO CARD. in Paul. cxxviii.) Paulo aliter S. Thomas hanc questionem decidit dicens. *Superbia dicitur gravissimum peccatorum ex eo, quod per se competit principio, ex quo attenditur gravitas in peccato. Et ideo superbia causat gravitatem aliorum peccatorum. Inter graviora peccata primum est superbia, sicut causa, per quam alia peccata aggravantur. Et id, quod est primum in causando peccata, est etiam ultimum in recedendo; ideo super illud Psal. *Emundabor a delicto maximo,* dicit glossa, hoc est, a delicto superbie, quod est ultimum redemptibus ad Deum, et primum recedentibus. Unde recte notat Beirlinek diel gravissimum peccatum, non quod in se sit gravissimum inter omnes species peccatorum (cum odium Dei sit gravius) sed respective tantum, respectu eorum, in quibus aversio interpretative tantum, et non directe volta censetur, ut sunt, quæ ex ignorantia, infirmitate, vel alicujus boni temporalis amore perpetrantur.* S. THOM. l. c. cit. ad. 14.

Nosse debet, cur inter vitia capitalia communiter numeretur superbia, cum tamen S. Thomas neget eam esse capitale peccatum: ad quod dubium ipse respondit hoc modo: *Superbia dupliciter considerari potest, uno modo secundum se: prout scilicet est quoddam speciale peccatum; alio modo secundum quod habet quædam influentiam in omnia peccata. Capitalia autem vitia ponuntur quædam specialia peccata, ex quibus multa genera peccatorum oriuntur. Et ideo quidam considerantes superbiam, secundum quod est quoddam speciale peccatum, connume-*

raverunt eam aliis vitis capitalibus; Gregorius vero considerans universalem ejus influentiam, quam habet in omnia vitia, non connumeravit eam aliis capitalibus vitis, sed posuit eam reginam vitiorum, et matrem. S. THOM. II, II. q. CLXII, ar. 8.

Nosse debet, cur hoc vitium ab omnibus quidem, sed specialiter ab Asceta, vitandum sit, quia, teste S. Chrysostomo: Nihil longius ab amore Dei abducit, nihil tam facile in gehennam intrudit, quam superbia insana (S. CHRYS. hom. in Joan.); et quia juxta Cassianum morbus superbia, licet ultimus sit in conflictu vitiorum, origine tamen, et tempore primus est, Sevisissima, et superioribus cunctis immanior bestia, perfectos maxime tentans. CASSIAN. lib. XII, vit. c. I.

Nosse debet causam, ob quam Deo tantopere exosa sit superbia: Eam Cassianus his verbis assignavit: Quantum est malum Superbia, ut non Angelum, non alias virtutes sibi contrarias, sed ipsum Deum adversarium habere mereatur! (CASSIAN. l. XII, c. vii.) Notandum siquidem est, quod nequaquam dixerit super his, qui ceteris sunt vitis involuti, quod habeant sibi Deum resistantem, id est, Deus gastrimargis, fornicariis, iracundis, seu philargyris adversator, sed solis superbis resistit. Illa namque vitia vel in unumquemque delinquentium tantummodo retorquentur, vel in suos participes, id est in alios homines, videntur admitti: hæc vero proprie pertingit ad Deum, et ideo eum specialiter digna est habere contrarium.

Nosse debet radicem hujus vitii, quo facilius, et efficacius ad ejus extirpationem queat cooperari. Sic enim S. Gregorius monuit dicens: Vitium superbiae ab ipsa radice secandum est, ut, cum latenter oritur, tunc vigilanter abscindatur, ne profectus vigeat, nec usu roboretur. Porro radix hujus vitii potissima est, quod bona, ob quæ quis effertur, ut propria aspicat, et plus æquo aestimet; unde duo potissimum media ad hanc radicem extirpandam adhibenda erunt, Primum est, ut certo sibi quisque persuadeat, omnia bona, quæ habemus, Dei dona esse, ac proin non modo ob ea extolli non debere, sed graviter potius timere, ne, quo plura sunt collata, eo gravior, severiorque a nobis ratio exigatur. (S. GREG. I. XXIV, mor. cap. XXVIII.) Alterum est, ut pariter bene sibi persuadeat, alia longe esse Dei, quam lumen, judicium, ut adeo merito SS. Augustinus,

et Gregorius dixerint: Væ laudabili vitæ hominum, si remota pietate judicetur; quia unde ante oculos Judicis se placere suspicatur, obruitur. Id ipsum confirmavit S. Bernardus per hæc verba: Quomadammodum ex notitia tui venit in te timor Dei, atque ex Dei notitia, Dei iidem amor: sic e contrario de ignorantia tui superbia, ac de Dei ignorantia venit desperatio. Sic autem superbiæ parit tibi ignorantia tui, cum meliorem quam sis, decepta et deceptrix tua cogitatio te esse mentitur. S. BERN. serm. XVII, in Cant.

CONCEPTUS PREDICABILES.

Ex occasione thematis: *Non gloriatur sapiens in sapientia sua etc.* (JER. IX, 11.) Potest ostendi, cur non sit superbiendum 1. ex dignitatibus, quia nemo propterea vere major est. 2. Ex divitiis; quia sunt laqueus diaboli potius, quam ornamenta hominis. 3. Ex pulchritudine, quia vana, et fallax est. 4. Ex scientiis, quia sunt lumen a Deo mutuatum. 5. Ex bonis operibus; quia sunt pannus mensuralis. Vide Fabrum. conc. IV, in festo S. Mariæ Magd.

Ex occasione thematis: *Abominatio Domino est omnis arrogans (Prov. VI, 5):* potest natura superbiae ex comparatione cum aliis vitis demonstrari. 1. Quia cætera vitia interdum cessant hominem impugnare defectu loci, temporis, materiae opportuna; superbia autem ubique, et semper impugnat. 2. Quia alia vitia consortio gaudent, superbia autem solitudinem amat, nullamque vult habere pacem. 3. Quia alia vitia nominis a vitis, et materia vitiosa generantur, et foventur; superbia autem ex ipsis virtutibus, et sanctissimis operibus nascitur. 4. Quia reliqua vitia singulas perdunt virtutes; superbia autem omnes destruit, et omnia bona radicibus tollit. 5. Quia cætera vitia cum ætate languescunt; superbia sola tante est pertinacia, ut reliquis vitis devictis, sola audeat in campo manere. Vide fustus in Sipleto sol. CCXXXIII, lex. I, in Dom. X, post Pent. explicata.

Ex occasione thematis. *Omnis, qui se exaltat, humiliabitur (LEC. XXVIII, 14):* Potest 1. Superbia Goliatho comparari, tum propter magnitudinem, tum propter jactantiam, tum propter confidentiam in armis suis gladio scilicet potestatis: hasta dignitatis, et eminentiæ, clypeo divitiarum, etc. 2. Potest

ostendi, quomodo hic Goliath exemplo Davidis superari, et humiliari debeat tribus etiam armis, scilicet funda, lapidibus, et nomine Domini, id est, consideratione magnitudinis Divinæ, infirmitatis propriæ, et vanitatis honorum, de quibus superbiunt homines; hæc enim tria media suggestit S. Chrysostomus dicens: Quomodo possumus superbiæ extinguere? Si Deum agnoscamus; nam si ex ignorantia Dei nascitur, cum ipsum cognoscimus, expellitur omnis insolentia. Cogita ipsam naturam humanam, quod nihil sit homo. Presentium rerum vilitatem cogita, et quod ab umbra somnionum differant. Hæc poterunt nos a tali proposito abstrahere? (S. CHRYS. ho. XLIII, ad pop.) Quæ omnia fose, et copiose apud Fabrum in Auctario them. IV, in Dom. X, post Pent. explicata videri possunt.

Ex occasione thematis. *In ipsa initium sumpsit omnis perditio (TOB. IV, 14):* ostendi potest per inductionem, quomodo omnis perditio ex superbia originem sumat. Et 1. quidem perditio in bonis temporalibus: Quia radices gentium superbarum arefecit Dominus, uti Siracides testatur. (ECL. X, 18.) 2. In fama. Quia ubi fuerit superbia, ibi erit, et contumelia, juxta Salomonis effatum. (Prov. X, 2.) 3. In corpore: Quia cum inter superbos semper sint jurgia, facile præsumi potest, inter illos, nec vulnera, nec mortes defuturas. 4. In anima: Quia anima, quæ per superbiæm aliquid commiserit, quoniam adversus Deum rebellis fuit, peribit de populo suo, uti jam olim Deus prædixit, et imbutus est. (NUM. XV, 30.) 5. In Gratia: Quia juravit Dominus in superbia Jacob, si oblitus fuero usque ad finem omnia opera eorum. (AMOS, VIII, 7.) 6. In gloria: Juxta illud Malachia: Ecce dies venit succensa quasi caminus, et erunt omnes superbi, et omnes facientes impietatem stipula, et inflammabit illos dies veniens. MALACH. IV, 1.

Ex occasione thematis: *Superbum sequitur humilitas, et humilem spiritus suscipiet gloria (Prov. XXIX, 23):* potest pulchra illa lictoria ex Acroamatis Bidermanni rescenseri de Rege, qui, cum nollet credere, veram esse sententiam illam: *Deposuit potentes de sede: aut in se impleri posse, misso Angelo, qui persona illius assumpta regnum administravit, in summam egestatem, et miseriam incidit, sed tandem suasu ejusdem Eremitæ se humilians iterum regno restitutum*

est; simulque per partes explicari, quomodo idem suo modo superbis evanuit. Et 1. Sicut huic Regi, dum in aquis caloris temperandi gratia vestes ablatae sunt, ita et superbis vestis gratia, et charitatis eripitur. 2. Sicut ille regno suo exclusus, et a suis Avicis desertus est; ita superbi jure a regno cælesti privantur, gratiaque Dei, et hominum excedant. 3. Sicut ille in summam miseriam incidit, ita idem superbis accidit, dum radices, ex quibus eorum temporalis, et æterna felicitas oriri debebat, arefactæ sunt. 4. Sicut ille per humilitatem, omnia priora bona, et dignitatem recuperavit; ita idem superbi sperare possunt, si simili modo se humiliter, ad quod proin faciendum serio sunt adhortandi.

Ex occasione thematis: *Ejicient te ab hominibus, et cum bestiis, ferisque erit habitatio tua (DANIEL. IX, 22),* potest ostendi, quomodo superbis idem contingant, quod olim Nabuchodonosori evenit. (Ibid. II, seqq.) Ergo, 1. dicitur, quod sint arbori illi magnæ a dicto Rege visæ similes. 2. Demonstratur, quomodo in illis impleatur sententia et pona Dei in illam decreta: Quomodo scilicet circumcidantur, per amissionem gratiæ, et amicitia divini, rami ejus, id est, virtutes præcipientium fructus, id est, opera bona, et merita, dispergantur: *Fugiant bestie, quæ subter ea sunt, id est, appetus inferioris passionis eis rebelles sicut: volucres cæli, id est, Angeli, et Sancti ab iis recedant: Germen radicem ejus, id est, vita corporalis, reliquatur: alligentur vinculo ferreo, et arreo, id est, diversis peccatis inter se conatenatis, et ex superbia orti solitis: rare cali, id est, aquis variarum tribulationum, quæ comparatione æternarum ponarum modicæ, et leves sunt, adeoque rori merito comparantur, tingatur: et cum feris, id est, peccatoribus, et demonibus, sit pars illius. 3. Similiter ostendatur, quomodo cum eodem Nabuchodonosore ex misero isto statu liberari debeant, scilicet levando oculos ad cælum per orationem, sensum lumen recipiendo per obedientiam mandatorum, et sinceram penitentiam, benedicendo Altissimo per agnitionem, et prædicationem magnitudinis ejus, et debitam subjectionem.*

ALII CONCEPTUS.

Sanctus Antonius Paduanus declarando hunc textum Evangelii. *Qui sequitur me, non*

ambulat in tenebris, ingeniosam, nostroque proposito conformem habet observationem, dicens. *Qui sequitur me, non ambulat in tenebris*. Magna gloria est, sequi Deum, dicit Sapiens, et singulariter dicit, *sequitur*; quia superbus vult Deum præcedere, ut presump-tuosus, et arrogans, cui dicitur: *Vade retro, Satana*, id est, adversarie, *quia non sapi-s, quæ Dei sunt*; tales enim, quia hanc lucem non sequi, sed præcedere volunt, in manus incident inimici. S. AXROS. *Pab. ser. in Sabb. hebdom. IV. Quadr.*

Insignis quidam Artifex, imperante Tiberio Casare, vitrum confecerat, cuius materiam talibus secretis naturæ qualitatibus sibi notis temperaverat; ut in terram, seu corraens, seu projectum, non frangeretur. Timeus ergo Imperator, ne propterea aurum vilesceret, vitri hujus auctori exiguam retribu- tum mercedem; cumque illum morte mul- tari jussisset, prohibuit simul hujus secreti notitiam, et praxin. Aetulus serpens (*serpens erat callidior etc.*) advenit superbiam, quæ vitri instar lapidi splendorem solum, et ful- gorem habet exteriorem, at quæ damnum confert animabus fidelibus? Viles efficies, ac nullius valoris gemmas, quibus coronæ æter- næ gloriæ concitantur, id est, virtutes, ac merita honorum operum disperdit. Multo- rum temporum labores, et orationes, et eleemo- synam, et jejunia, et vigiliæ, si cum su- perbia faciem habuerint, pro nihilo apud Deum computantur, ait S. Augustinus. loc. cit. B. Petrus Damianus, cujus hactenus exhibuimus eruditionem mordalem, refert causam finalem, ob quam Tiberius vitri il- lius auctorem vita privaverit: reputans, quod si hujus artis exquisita subtilitas in com- muni hominum notitiam deveniret, aurum conspiceretur ut lotum, omniumque vilesceret species metallorum. Hinc historiam applicat deinde morali materie, et nostro quo- que proposito adaptari potest. Sicut vitrum fragilis natura deprestat, et soliditatis robur cetera metalla commendat; ita per iracundiam (nos dicere possumus per superbiam) tota virtutum structura collabatur. Conveni- enter insuper vitro, ejusque fulgori, qui apparentia sua oculos decipit, adaptari, et comparari potest superbia, quæ nidum summ habet in homine apparenter solum, non re ipsa bono. MAXI, d. IV, n. 5.

S. Climacus fabulam de cornice narrat, quæ ab omnibus, et singulis avibus aliis unam mutuo coeperat pennam, ac propte-

rea pulchra, ac speciosa quadam vice coram omnibus comparabat, et de sua formositate non parum glorians, et superbiens, credebatur se cæteris formosiorum. At singulis avibus propriam ex ea recipientibus pennam remansit corinæ cum pristina sua deformitate, delusa, et risui exposita. Tarpe est, alicui plumis superbiere, sed extreme dementiæ, ob cælestia dona extolli, eaque sibi arro- gare. *Deus noster superbis resistit*; Si super- bus extollitur propter dona a Deo illi con- cessa, subito Deus illa tollit a superbo, qui tum ritui, et prædæ exponitur demonis. S. CLIMACUS, *gr. XXIII.*

In mare intrant innumerabilia, et naviga- bilia flumina (*omnia flumina intrant in mare*): illud tamen minime intumescere faciunt, ne- que sunt in causa, quod mare tempestuosas excitet extollatque undas ad stellas usque et profunda abyso absorbeat naves merci- bus onustas, et prædivites; si quidem mare non redundat. At quis causat tempestates? quis tumidum efficit oceanum? quis navibus inferi naufragia? Ventus. Neque aquæ tribulationum in causa sunt, ut in mari hujus vite animæ submergantur, et deglantantur a profundo inferni abyso. Bene quidem to- tum hoc malum causa ventus superbiæ. *Omnia flumina intrant in mare*. Continget, quod domus, aut familia aliqua plurimis opulenti gaudeat redditibus, et tamen mare non re- dundat, nimirum, non propterea dives ille superbiat; quia mens illius non agitur vento vanæ gloriæ, et arrogantis; et unde hoc procedit? non superbit terra, et cinis; fragilitatem, et utilitatem naturæ suæ dili- genter, et attente considerat, ad ipsum nul- lum habet aditum ventus superbiæ ex divitiis conceptus, sed cogitat, *sicut ventus est vita mea*. MAXI, d. XIV, 2.

Zeno Stoicus animadvertens Juvenem quemdam ex discipulis inflatum, ac super- bientem, percutiens dixit: Non si magnus fueris, bonus eris, sed si bonus, eris magnus. BASSOS, l. I, *de reg. Persar.*

Sacerdos quidam Nicolaus nomine, Romæ spe cupiti honoris excedens, indignatus in Orientem abiit, ubi plurimis Saracenis, a se in fraudem inducti, a veri Dei cultu ipse jam alienus, suavit quidem, ut idola desererent, sed non aliam doctrinam sequerentur, quam ipse eis esset traditurus. Ibi in Mahometem incidens, eum erudit, promisitque, Regem eum Saracenorum se facturum, idque actu sic egit. Columbam enim e nido sumpsit,

eamque assuefecit e Mahometis auribus ci- bum capere. Ita columba sensim assueta ejus auribus, ubi primum Mahometem vidit, ad humerum ejus advolans, rostrum auribus applicat. Ubi ergo omnes sequentes Sara- cenos Nicolaus collegit, dicebat expedire, ut eum sibi Regem deligerent, quem Spiritus Sanctus in forma columbæ delapsus mon- straret. Assentientibus illis, mox dato cons- ciliis fraudis signo, columba emissa pro ve- teri consuetudine in humerum Mahometis insidens, auri rostrum admovet. Eo mira- culo moti Saraceni Mahometem Regem prope- ciarunt. Alii hanc circa Mahometem fraudem Sergio sectæ Nestorianæ tribuunt. PIETRO MESSIA, *sil. var. Lect. p. IV, c. 1.*

MISCELLANEA.

QUALITAS. — Cum Philippus Rex episto- lam, et amarulentiam, et insolentiam ad de- victum a se Archidamum Lacedæmonum Re- gem scripsisset, rescripsit iste: Si metiaris umbram tuam, haud reperies illam majo- rem, quam ante victoriam. PLUTARCH. *in Laced.*

Totalli in Flandria puer septennis, Aechus dictus, cum matrem suam in quadam so- lemmitate videret superbe vestitam ad tem- plum ire, eam secutus, ubi eum aliis conse- disset, digito in pectus Christi imaginem infenso: *Vide, inquit, Mater, Jesum sanguine rubricatum, ubi tu in ejus contumeliam te vestibus coccineis adornasti? Cave, ne pro rubore vestium penas æterni ignis sustineas*. Mota inde mater domi eas vestes mox posuit, nec amplius in vita resumpsit. LVAECUS *de invi. Christi* l. III, c. v.

DANSUM. — Equus phaleris sellaque or- natu ingenti hincitiam viam currebat, cui cum asinus pondera onustus occurrisset, fre- mebundus ad illum dixit: Quid, ignave, obstitisti equo? cede, aut pedibus te conculco. Cedente ergo asino, dum cursum ille inten- dit, raptu inguine, spoliatus est orname- tis, et curru vectori venditus; quem postea assellus sacco onustum videns. Heus, bone, inquit, quid sibi vult istud ornamentum? Ubi aurata sella? frænum nullum? Sic amice, evenire necesse fuit superbienti. FAB. *con. IV, in festo S. Magd.*

Nux arbor proceræ, et elegans, dum vic- nis vepribus sterilitatem, humilitatem, et odium tangentium exprobat, subito diversi homines advenientes, et nuces maturas esse

advertentes, fustibus eam undique impeters, graviterque etiam lapidibus vexare cepe- runt: quo viso vepres sibi de sua humilitate, et securitate gratulatae sunt.

Arbores duæ erant in silva, proceræ al- tera, et recta, elegansque, altera curva, hu- milis, aspera, nodosa, quæ dum ab altera illuditur, adveniens Architectus securim arripit, altamque excidit, humili relicta. Item superbis sæpe a morte contingit. *Ibid.*

Cum duo Galli acriter inter se certassent, et alter victus fuisset, et abscondisset se, alter vero consensu tecto triumphum cane- ret, casu prætervolans Aquila illum con- spectum invadit, et exossat, altero sibi gratulante, et gregi suo præesse pergente. *Ibid.*

Ferunt altos fulmina montes, recte dixit Poeta, periculum superbis capitibus immi- nens demonstraturus. SENECA.

Æsopus quondam interrogatus, quid face- ret Jupiter? excelsa deprimit, et humiliâ extollit, respondebat.

Ephierates cuidam ignobilitatem generis exprobranti recte respondit: Meum genus in me incipit, tum in te desinit. LANGIUS *in Poeta V. superb.*

Contingit superbis plerumque id, quod Icaro Dedali Filio evenit, qui afflictis a Pa- tre pennis, monitus, ne altius volaret, dum mandatum negligit, in aquas, liquefactis a Sole pennis, cecidit. (PLUTARCH. *in Apoph.*) Hinc illud Potæ:

Dum petit infirmis nimium sublimia pennis
Icarus, Icarus nomine fecit aquas.
Ortens n. trist.

Sod, et Phaeton, dum majora viribus præ- sumit, et habet fabulam, de celo præcipitatus cum equis Solis mandum incendit. *Idem l. II, Metem.*

AUCTORES.

Joannes Buzanus in Panorio.
Jacobus Marcantius in Tuba Sacerdotali tract. 1, toto.
Philippus D'Outreman in Pædagogio Chris- tiano, p. 1, c. VII, § 1.
Petrus Canisius lo. IV, de vit. capit.
Bernardus Rosignolus l. II, de discipl. Christ. c. XXIII.
Joannes Cassianus I, XII de inst.

Jacobus Alvarez de extinct. vitiorum l. I, p. 2, c. XVII.

Ludovicus Granatensis in Loc. com. fol. 588, et in Duce peccatorum, l. II, c. IV.

Laurentius Beyrlinck V, eodem.

Thomas Stapletonius in Dom. x, post Pent. text. I, II, III et VII.

Josephus Langins in Polyant. V, eodem.

Josephus Mansi in Bibl. moral. tract. xc.

SUPERSTITIO

QUOAD ESSENTIAM.

DEFINITIO. — Est cultus vitiosus veri, vel falsi Numinis. (BUSEM. III, c. 1.) Atque ideo, ut S. Thomas dixit, est vitium religioni oppositum secundum excessum, non quod Deus numinum coli possit, sed quod eum indebitis circumstantiis colatur, exhibendo cultum, vel quem quis non debet; vel eo modo, quo non debet; vel illi cui non debet.

DIVISIO. — Dividitur in superstitionem *Cultus incongrui quoad modum colendi*, qui contingit, quando cultus falsus, periculosus, superfluous, seu contra, vel præter consuetudinem Ecclesie Deo exhibetur. Et incongruum *Quoad rem cultam*, cum scilicet cultus Deo soli debitus falso Deo, vel creaturæ defertur: Et hæc in alias quinque species dividitur. Videlicet *Divinationem*, per quam tacite, vel expresse dæmonis auxilium invocatur, ad res naturaliter incognoscibiles cognoscendas. *Idolatriam*, per quam creatura quasi Deus colitur. *Vanam observantiam*, per quam effectus aliquis medio impropionato procuratur. *Magiam*, que ad effectus miros, ope dæmonis procurandos arripitur. *Maleficium*, per quod ex pacto cum dæmone inito nocetur alteri.

ACTUS. — Primus est, *Deum per ceremonias abilitas colere.*

Secundus, *Officium, aut munus publici Ministri Ecclesiastici sibi arrogare*, v. gr. Si confessiones laicis excipiat, aut Sacrificium offerat.

Tertius, *propria auctoritate aliquid velut ab Ecclesia ad Dei cultum ordinatum proponere*; ut si quis varias ceremonias in Sacramento- rum administratione adhiberet.

Quartus, *falsas reliquias, miracula, revelationes confingere, et proponere.*

Quintus, *dæmonem, aut Magos de rebus occultis consolare.*

Sextus, *Solem, aut aliam creaturam pro Deo habere*; ut frequenter faciunt Magi, diabolico cultu patriæ adorantes.

Septimus, *Varia amuleta, aut ligaturas portare contra vulnera, vel subitam mortem, aut alios similes effectus improporionatos.*

Octavus est, *rebus sacris majorem vim, quam conveniat attribuire*; ut si quis aquam benedictam crederet habere virtutem infallibilem ad dæmones, et homines malos ar- cendos.

Nonus, *Varia animalia ex tempore creare, aut ex alio loco longe dissito in momento adducere.*

Decimus, *Variis incantationibus pecora, aut agras alterius inutilis efficere.*

EX S. SCRIPTURA.

QUALITAS. — Quomodo convertimini ad infirma, et egena elementa, quibus deovo servire vultis? Dies observatis, et menses, et tempora, et annos. Gal. IV, 9.

Divinatio erroris, et auguria, mendacia, et somnia maleficentium vanitas est. Et sicut parturientis cor tuum phantasias patitur, nisi ab Altissimo fuerit emissa visitatio: ne dederis in illis cor tuum; multos enim errare fecerunt somnia, et exciderunt sperantes in illis. Eccl. XXXIV, 5.

FUGA. — Non declinetis ad Magos, nec ab Ariolis aliquid sciscitemini; ut polluamini per eos, ego Dominus Deus vester. Levit. XIX, 31.

Non inveniat in te, qui Ariolos sciscitetur, et observet somnia, atque auguria, nec sit maleficus, neque incantator, nec qui Pythones consulat, nec divinos, aut querat a mortuis veritatem. Omnia enim hæc abominatur Dominus. Deut. XVIII, 10.

Hæc dicit Dominus: juxta vias Gentium nolite discere, et a signis eorum nolite metuari, quæ timent Gentes, quæ leges populorum vane sunt. Jer. X, 2.

Nolo vos socios fieri dæmoniorum. Non potestis mensæ Domini participes esse, et mensæ dæmoniorum. I. Cor. X, 20.

Si surrexerit in medio tui Prophetes, aut qui somnium vidisse se dicat, et prædixerit signum, atque portentum, et venerit quod locutus est, et dixerit tibi: Eamus, et sequamur Deos alienos, quos ignoras, et serviamus eis, non audies verba Prophetæ illius, aut

somnioris, quia tentat vos Dominus Deus vester, ut palam fiat, utrum diligatis eum, an non, in toto corde, et in tota anima vestra. Deut. XIII, 2.

DAMNUM. — Maleficos non patieris vivere.

Exod. XXII, 18.

Anima que declinaverit ad Magos et Ariolos, et fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, et interficiam eam de medio populi sui. Lev. XX, 6.

Vir, sive mulier, in quibus Pythoneus, vel divinationis fuerit Spiritus, morte morietur; lapidibus obruent eos, sanguis eorum erit super illos. Ib. c. 27.

Veneficis, et idololatriis, et omnibus mendaciis, pars illorum erit in stagno ardente igne, et sulphure, quod est mors secunda. Apoc. XXI, 8.

Proiecti populum tuum, domum Jacob, quia repleti sunt, ut olim, et augures habuerunt, ut Philisthim. ISAIA, II, 6.

EX SS. PATRIBUS.

QUALITAS. — Superstitiosa illa, que ægro- tis applicata, etiamsi mille modis philosophentur, qui quantum ex ipsis faciunt, dicentes: Deum invocamus, et præterea nihil fecimus, et quidquid ejusmodi præterdunt, et Christiana est hæc anus, et fidelis, idololatriam tamen sapient. Fidelis es? Crucis signaculo uture. Die, hoc dumtaxat habeo scutum; hoc solum pharmacum, aliud ignoro. Dic mihi, si medicus ad ægrotum accedens, relictiis medicinæ pharmacis incantatione uteretur, an hunc medicum diceret? Nequaquam; non enim videremus medicinæ pharmaca, ita neque hic que sunt Christianismi. S. CHRYS. hom. VII.

FUGA. — Nihil tibi amuletis, nihil incantamentis opus est, cum quibus hostis ille in leviorum hominum animos simul irrepit, venerationem Deo debitam furtim ad se transferens. Trinitatem ipsi da, magnum, inquam, illud, et pulchrum amuletum. S. GREGORIUS. Naz. ora. XI, in Baptisma.

Nec sufficit, ut a mortifero dæmonum cibo vitam suam custodiat Christianus, sed ut omnia abominamenta Gentilium, et omnes idololatriæ tramites, sicut quedam serpentes diaboli venena diffugiat. Partes enim idololatriæ sunt veneficia, præcantationes, subligatura, vanitates, auguria, sortes, observatio omnium, parentalia. B. GAUD. tr. IV, in Exod.

Post imaginem Dei, que in cordis ratione monstratur, et confessionem Fidei, que ore profertur, consurgunt serpentes, et artes maleficæ ad bella nos provocant. Sed nos, qui habemus pretiosissimum thesaurum in vasis fictilibus, quo frangi possunt, ita ut quedam vix testa remanserint, in qua hauriri possit aquæ pusillum, omni custodia circumdemus cor nostrum. S. IHER. ad Fabricio. de XLII, Mansion.

DAMNUM. — Videsne, quantum mali importet auguratio? qui huic incumbit, studiumque adhibet, Dei providentia, ac sollicitudine destituitur. Plerique autem Christianorum, susque, deque habent talibus commentis aures accommodare, et illinc aucupari famam, nec pudet isti ominose suspitioni, ac signis attentos esse. S. BASIL. in c. II, Isaia.

Si levi morbo aliquo tentatus illic resiliens a Domino ad dæmones accurras, quam tandem veniam consequeris? quo pacto valebis illum deuvo tibi propitium reddere? quin potius, nec alius quisquam pro te deprecari poterit, etiamsi tantum valeat auctoritate apud Deum, quantum Moyses. Non est, inquam, quisquam, qui hoc facere poterit. Non audis quid Deus loquatur ad Jeremiam de Judæis? Ne depreceris pro populo isto, quoniam, si surrexerit Samuel, et Moyses, non exaudiam illos. Adeo sunt peccata omnem remissionem superantia, quæque nullam recipiunt exsensationem.

EXEMPLA.

QUALITAS. — Subiens quidam in baculo suo pastorali schedam S. Blasii nomine inscriptam habebat, ejus baculi virtute porcos suos ab omni luporum rabie tutos credebat, etiam se absente. Quodam vero tempore, cum ipse abesset, alius quispiam, casu ibi transiens, dæmonem porcos custodiendum vidit, quem cum interrogasset, cur id faceret? oh stultam, respondit, pastoris confidentiam; nam schedam quendam baculo inhaesit, cui propter S. Blasii nomen divinum tribuit virtutem; unde quia Blasius invocatus sæpe non venit, ego me subsistui, ut hæc ratione ipsum sua vana confidentia retinerem. MARJUS to. II, cas. de Sagis.

Cum aliquando vetula quedam a studio quoquam verba quedam incantatoria contra ophthalmiam scribi petisset, ille hæc dumtaxat verba: diabolus sibi oculos eruat,

Jacobus Alvarez de extinct. vitiorum l. I, p. 2, c. XVII.

Ludovicus Granatensis in Loc. com. fol. 588, et in Duce peccatorum, l. II, c. IV.

Laurentius Beyrlinck V, eodem.

Thomas Stapletonius in Dom. x, post Pent. text. I, II, III et VII.

Josephus Langins in Polyant. V, eodem.

Josephus Mansi in Bibl. moral. tract. xc.

SUPERSTITIO

QUOAD ESSENTIAM.

DEFINITIO. — Est cultus vitiosus veri, vel falsi Numinis. (BUSEM. III, c. 1.) Atque ideo, ut S. Thomas dixit, est vitium religioni oppositum secundum excessum, non quod Deus numinum coli possit, sed quod eum indebitis circumstantiis colatur, exhibendo cultum, vel quem quis non debet; vel eo modo, quo non debet; vel illi cui non debet.

DIVISIO. — Dividitur in superstitionem *Cultus incongrui quoad modum colendi*, qui contingit, quando cultus falsus, periculosus, superfluous, seu contra, vel præter consuetudinem Ecclesie Deo exhibetur. Et incongruum *Quoad rem cultam*, cum scilicet cultus Deo soli debitus falso Deo, vel creaturæ defertur: Et hæc in alias quinque species dividitur. Videlicet *Divinationem*, per quam tacite, vel expresse dæmonis auxilium invocatur, ad res naturaliter incognoscibiles cognoscendas. *Idolatriam*, per quam creatura quasi Deus colitur. *Vanam observantiam*, per quam effectus aliquis medio impropionato procuratur. *Magiam*, que ad effectus miros, ope dæmonis procurandos arripitur. *Maleficium*, per quod ex pacto cum dæmone inito nocetur alteri.

ACTUS. — Primus est, *Deum per ceremonias abilitas colere.*

Secundus, *Officium, aut munus publici Ministri Ecclesiastici sibi arrogare*, v. gr. Si confessiones laicus excipiat, aut Sacrificium offerat.

Tertius, *propria auctoritate aliquid velut ab Ecclesia ad Dei cultum ordinatum proponere*; ut si quis varias ceremonias in Sacramento- rum administratione adhiberet.

Quartus, *falsas reliquias, miracula, revelationes confingere, et proponere.*

Quintus, *dæmonem, aut Magos de rebus occultis consolare.*

Sextus, *Solem, aut aliam creaturam pro Deo habere*; uti frequenter faciunt Magi, diabolico cultu patriæ adorantes.

Septimus, *Varia amuleta, aut ligaturas portare contra vulnera, vel subitam mortem, aut alios similes effectus improporionatos.*

Octavus est, *rebus sacris majorem vim, quam conveniat attribuire*; ut si quis aquam benedictam crederet habere virtutem infallibilem ad dæmones, et homines malos ar- cendos.

Nonus, *Varia animalia ex tempore creare, aut ex alio loco longe dissito in momento adducere.*

Decimus, *Variis incantationibus pecora, aut agras alterius inutilis efficere.*

EX S. SCRIPTURA.

QUALITAS. — Quomodo convertimini ad infirma, et egena elementa, quibus deovo servire vultis? Dies observatis, et menses, et tempora, et annos. Gal. IV, 9.

Divinatio erroris, et auguria, mendacia, et somnia maleficentium vanitas est. Et sicut parturientis cor tuum phantasias patitur, nisi ab Altissimo fuerit emissa visitatio: ne dederis in illis cor tuum; multos enim errare fecerunt somnia, et exciderunt sperantes in illis. Eccl. XXXIV, 5.

FUGA. — Non declinetis ad Magos, nec ab Ariolis aliquid sciscitmini; ut polluamini per eos, ego Dominus Deus vester. Levit. XIX, 31.

Non inveniat in te, qui Ariolos sciscitetur, et observet somnia, atque auguria, nec sit maleficus, neque incantator, nec qui Pythones consulat, nec divinos, aut querat a mortuis veritatem. Omnia enim hæc abominatur Dominus. Deut. XVIII, 10.

Hæc dicit Dominus: juxta vias Gentium nolite discere, et a signis eorum nolite metare, quæ timent Gentes, quæ leges populorum vane sunt. Jer. X, 2.

Nolo vos socios fieri dæmoniorum. Non potestis mensse Domini particeps esse, et mensse dæmoniorum. I. Cor. X, 20.

Si surrexerit in medio tui Prophetes, aut qui somnium vidisse se dicat, et prædixerit signum, atque portentum, et venerit quod locutus est, et dixerit tibi: Eamus, et sequamur Deos alienos, quos ignoras, et serviamus eis, non audies verba Prophetæ illius, aut

somnioris, quia tentat vos Dominus Deus vester, ut palam fiat, utrum diligatis eum, an non, in toto corde, et in tota anima vestra. Deut. XIII, 2.

DAMNUM. — Maleficos non patieris vivere. Exod. XXII, 18.

Anima que declinaverit ad Magos et Ariolos, et fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, et interficiam eam de medio populi sui. Lev. XX, 6.

Vir, sive mulier, in quibus Pythoneus, vel divinationis fuerit Spiritus, morte morietur; lapidibus obruent eos, sanguis eorum erit super illos. Ib. c. 27.

Veneficis, et idololatriis, et omnibus mendaciis, pars illorum erit in stagno ardente igne, et sulphure, quod est mors secunda. APOC. XXI, 8.

Proiecti populum tuum, domum Jacob, quia repleti sunt, ut olim, et augures habuerunt, ut Philistim. ISAIA, II, 6.

EX SS. PATRIBUS.

QUALITAS. — Superstitiosa illa, que ægro- tis applicata, etiamsi mille modis philosophentur, qui quantum ex ipsis faciunt, dicentes: Deum invocamus, et præterea nihil fecimus, et quidquid ejusmodi prætendunt, et Christiana est hæc anus, et fidelis, idololatriam tamen sapient. Fidelis es? Crucis signaculo utere. Die, hoc dumtaxat habeo scutum; hoc solum pharmacum, aliud ignoro. Dic mihi, si medicus ad ægrotum accedens, relictiis medicinæ pharmacis incantatione uteretur, an hunc medicum diceret? Nequaquam; non enim videremus medicinæ pharmaca, ita neque hic que sunt Christianismi. S. CHRYS. hom. VII.

FUGA. — Nihil tibi amuletis, nihil incantamentis opus est, cum quibus hostis ille in leviorum hominum animos simul irrepit, venerationem Deo debitam furtim ad se transferens. Trinitatem ipsi da, magnum, inquam, illud, et pulchrum amuletum. S. GREGORIUS. Naz. ORA. XI, in Baptisma.

Nec sufficit, ut a mortifero dæmonum cibo vitam suam custodiat Christianus, sed ut omnia abominamenta Gentilium, et omnes idololatriæ tramites, sicut quedam serpentes diaboli venena diffugiat. Partes enim idololatriæ sunt veneficia, præcantationes, subligatura, vanitates, auguria, sortes, observatio omnium, parentalia. B. GAUD. tr. IV, in Exod.

Post imaginem Dei, que in cordis ratione monstratur, et confessionem Fidei, que ore profertur, consurgunt serpentes, et artes maleficæ ad bella nos provocant. Sed nos, qui habemus pretiosissimum thesaurum in vasis fictilibus, quo frangi possunt, ita ut quedam vix testa remanserint, in qua hauriri possit aquæ pusillum, omni custodia circumdemus cor nostrum. S. HIER. ad Fabricio. de XLII, Mansion.

DAMNUM. — Videsne, quantum mali importet auguratio? qui huic incumbit, studiumque adhibet, Dei providentia, ac sollicitudine destituitur. Plerique autem Christianorum, susque, deque habent talibus commentis aures accomodate, et illinc aucupari famam, nec pudet isti ominose suspitioni, ac signis attentos esse. S. BASIL. in c. II, Isaia.

Si levi morbo aliquo tentatus illic resiliens a Domino ad dæmones accurras, quam tandem veniam consequeris? quo pacto valebis illum deuvo tibi propitium reddere? quin potius, nec alius quisquam pro te deprecari poterit, etiamsi tantum valeat auctoritate apud Deum, quantum Moyses. Non est, inquam, quisquam, qui hoc facere poterit. Non audis quid Deus loquatur ad Jeremiam de Judæis? Ne depreceris pro populo isto, quoniam, si surrexerit Samuel, et Moyses, non exaudiam illos. Adeo sunt peccata omnem remissionem superantia, quæque nullam recipiunt exensationem.

EXEMPLA.

QUALITAS. — Subiens quidam in baculo suo pastorali schedam S. Blasii nomine inscriptam habebat, ejus baculi virtute porcos suos ab omni luporum rabie tutos credebant, etiam se absente. Quodam vero tempore, cum ipse abesset, alius quispiam, casu ibi transiens, dæmonem porcos custodiendum vidit, quem cum interrogasset, cur id faceret? oh stultam, respondit, pastoris confidentiam; nam schedam quendam baculo inclussit, cui propter S. Blasii nomen divinam tribuit virtutem; unde quia Blasius invocatus sæpe non venit, ego me subsistui, ut hæc ratione ipsum sua vana confidentia retinerem. MARJUS to. II, cas de Sagis.

Cum aliquando vetula quedam a studio quoquam verba quedam incantatoria contra ophthalmiam scribi petisset, ille hæc dumtaxat verba: diabolus sibi oculos eruat,

et foramina fimo repleat, inscripsit; quae tamen ipsa cum collo illa suspendisset, paulo post sanata est. FAB. *co. v. in Epiph.*

FUGA. — S. David, teste S. Chrysostomo, diligebat filium aegrotum, et in sacco quidem, et cinere jacebat; verum neque divinos, neque incantatores adduxit, quamquam tunc tales essent, id quod in historia Saulis liquet, sed Deo supplicavit. S. Chrys. *ho. x. in Epist. ad Colos.*

Lazarus mendicus, licet morbo sic debilitatum corpus haberet, ut nec canes ulcera lingentes abigere posset, haud tamen querebat incantationem, non veneficos ad se vocavit, nec aliud quidpiam vanarum artium tentavit, sed prius habuit illis immortali malis, quam ulla parte deserere pietatem. *Idem in orat. v. adversus Iulianos.*

S. Bernardus, cum adhuc puerulus gravi capitis dolore vexatus in lectum decidisset, et mulier quaedam dolorem carminibus mitigatura ad eum accessisset, acri indignatione commotus incantatricem flammis a se repulit, abegitque, et impetu quodam spiritus e lecto exiliens, mox divinitus ab omni dolore se liberatum agnovit. Scetus, *xx. Aug.*

S. Paulo olim praedicante, multi ex eis, qui fuerant curiose sectati, contulerunt libros, et combusserunt coram omnibus. *Act. 19. x.*

Philippus Rex Francorum audiens eceam quamdam imaginem ita suo nomine incantatam, ut ea destructa ipsi moriendum sit, assumpsit imaginem, et in ignem abiecit dicens: Videbitis, an potentior sit daemon ad perdendum me, quam Deus ad salvandum me. FAB. *c. III. in Epiph.*

DARNUM. — Ochozias, quia de infirmitate sua Beelzebub Deum Acaeron consulti jussit, audit ab Elia: Numquid non est Deus in Israel, ut etis ad consulendum Beelzebub, quamobrem haec dicit Dominus: De lectulo, super quem ascendisti, non descendes, sed morte morieris. *IV. Reg. 1. v.*

Elymas Magus, quia magicis artibus multos deceperat, audit a S. Paulo: O plene omni dolo, et omni fallacia, fili diaboli, inimice justitiae, non desinis subvertere vias Domini rectas? et nunc ecce manus Domini super te, et eris caecus, non videns solem usque ad tempus. *Act. 13. 10.*

Episcopus quidam, cum per Necromantiam episcopatum adeptus esset, acquisitis

postea nullis adversariis, ex daemone quasi-vit, an fugere deberet? cui ipse respondit: non sta secure. Venient enim inimici tui suaviter, et domui tuae subjicientur. Quod cum Episcopus sic interpretatus esset: non, sta secure etc. venerunt inimici, et castrum succenderunt. Cumque Episcopus diabolo deceptionem exprobrasset negavit ille, se decepisse, sed vere dixisse: Non sta secure, venient enim inimici suaviter, et domui tuae subjicientur, id est, ignes. *MAJOL. to. II, c. f. lxx.*

Cum in aula anglicana duo magi convenissent, et alter alteri per fenestram prospicienti subito cornua cervina afflaxisset, et caput retrahere nequirit; hic in pariete hamanam effigiem carbone pinxit, et alterum subire coegit, qui pariete cedente ingressus nunquam amplius comparuit. *FAB. co. iv. in Epiph.*

Alios, cum in Hospitio Hospitis socium decollasset, eique caput reimponere vellet, in hoc autem ab alio Mago assistente impeditur, in primis cum, ne hoc faceret, semel iterumque est hortatus; postea vero videns se nihil efficere; liliom in mensa exrescere fecit, quod ubi decollavit, etiam alter Magus decapitatus concedit. *Ibid.*

EXEMPLA PROFANA.

FUGA. — Tiberius Imperator Romanus Christo in terris degente, et annum decimum octavum agente, decretum contra Magos, et Astrologos judicarios fecit, et exteros quidem necavit, cives vero his artibus adhaerentes patria exire jussit. *Diot. lvi.*

Cato, cum esset consultus a quodam, qui sibi a soricibus caligas erosas diceret, respondit, illud non esse monstrum, sed vere monstruosum futurum fuisse, si sorices a caligis fuissent corrosi: sique superstitionem alterius elusit. *S. ACO., l. II, doct. Chr. c. x.*

Caesar, ne ante brumam in Africam navigaret, auguris, et auspicii renitentibus sprevit, et eo facilius navigavit, et vict. *S. Cyra. de Idol.*

Regulus auspicia servavit, et captus est Mancianis religionem tenuit, et sub jugum missus est. Pullos edaces Paulus habuit, et apud Cannas tamen caesus est. *Idem*

Amilicari Carthaginensium duci contra Agathoclem Syracusas obsidenti Aruspex praedixit, postridie Syracusas conaturum;

unde dum ille, hoc vaticinio audacior factus, acriter urbem aggreditur, oppugnat; facta eruptione captus ab hostibus, et in urbem introductus, ibidem coenavit. *Diodor., l. XX.*

Neroni vix triginta annos supergresso respondit Delphicum oraculum, cavendum illi annum septuagesimum tertium esse, unde omnia ausus, et subito a suis derelictus, et ab inimicis ad necem quaesitus seipsum necavit, succedente Galba, qui annum septuagesimum tertium agebat. *Perracha ex Suetonio.*

SIMILITUDINES.

QUALITAS. — Sicut Judas cum Judaeis pactum inivit de Christo per osculum tradendo, etsi osculum illud servandum se non fuerit signum offensionis, et apprehensionis, sed potius benevolentiae, et amoris indicium; ita qui magicis utuntur figuris, praecipuis, et similibus rebus, licet haec per se non sint mala, nec vi sua effectus, quos illi cupiunt, producere possint, tamen per illos signum dant demonibus, ut ex pacto tales effectus producant. *FAB. con. c. in Epip.*

Sicut latro unus in silva viatoris lateri se adiungit, et Latroni socio in insidiis latenti fistula dat signum, ut peregrinum, vel globo trajiciat, vel ad se veniat, ut eum junctis viribus occidere possint; ita incantatores per sua signa magica daemones evocant, ut ea, quae ipsi cupiunt, faciant aut certe cooperentur in faciendis. *Ibid., n. 3.*

Sicut daemon, licet sub forma aliqua hominis, vel bestiae appareat, Deo tamen disponente, semper cum aliquo defectu, ex quo agnosci possit, se visibilem praebet, ut Delrio ex S. Chrysost. notat; ita incantationes, licet multa bona verba, aut alia signa contineant, semper tamen aliquid superstitiosum, et diabolicum, per quod cognoscantur, includunt. *Ibid.*

Sicut Christus luto illuminavit oculos, cum tamen lutum potius contrariam virtutem ad excipiendum haberet, et per hoc divinitatem suam ostendit; ita diabolus medicorum ad effectus producendos improprietatum usum persuadet, ut hac ratione homines, illis divinum quid inesse, credant. *Ibid., n. 5.*

DARNUM. — Sicut Judaeis Scriptura sacra, quae salutem afferre debuerat, perperam intellecta perditionem attulit, dum scilicet ea contra Christum, et ad tuenda vitia abusi

sunt; ita res sacrae, quae Christiani ad animae salutem praescripserunt, et concessae sunt, ab illis suavis daemonis ad interitum adhibeantur. *Ibid., n. 6.*

Sicut serpentium domitores pueris eorum serpentis comedendum offerunt, ut nullum amplius serpentem timeant, sed innoxii contrectare, et capere audeant; ita daemon saepe ossa mortuorum, catenas suspensorum, aut annulos ex his factos, aliasque similia abominanda indicia adhibere jubet, ut hac ratione homines pudorem, et horrorem exuant, et ad quaevis inhumana, et abominanda scelera perpetranda disponantur. *Ibid., n. 7.*

MOTIVA.

Quia hoc vitium est singulariter in odium Dei a daemone inventum, ut per illud cultum Deo debitum in se transferant, atque adeo non potest non graviter Deo displicere: hinc recte S. Augustinus monet: Non sit nobis religio cultus daemoneum, quia omnis superstitio, cum sit magna poena hominum, et periculosissima turpitudine, honos est, ac triumphus illorum. *S. ACO., serm. I. de vera rel. c. lv.*

Quia valde dedecet Christianum, ut, qui per baptismum abrenuntiavit daemone, nunc iterum eum eo amicitiam inquit, et omnia pulchre explicat S. Epiphem, dum ait: Abrenunciatio, quam in baptismo facimus, nominata quidem apparet parva, sed intellecta, admodum magna, quam qui servare voluerit, beatissimus erit: Paucis namque verbis cuncta, quae nominantur, mala, quaeque odit Deus valere jubemus, et abrenuntiamus, ejusmodi sunt non unum dantaxat, non duo, nec decem, sed quodcumque appellatur malum, puta, Abrenuntio Satanae, et cunctis operibus ejus. Quibus, inquam, operibus? audit, fornicationi, adulterio, immunditiae, furto, invidiae, veneficio, divinationi, incantationibus, augurationibus, Spirituum immundorum interrogationibus, quae cuncta novimus opera ac doctrinas esse diabolorum. *S. Epiph. de abren.*

Quia turpe admodum est, propter modicam correptionem aut tribulationem a Deo ad diabolum inimicum ejus confugere. Id quod sequentibus verbis egregie S. Chrysostomus ostendit. Si tu famulum tuum flagris caederis, et ille triginta, aut quinquaginta plagis acceptis illico provocet ad libertatem, aut te deferat Dominum inquit, et ad alios quos-

piam se conferat, qui te oderint, eosque in te concitet; dic mihi, num is abs te veniam impetraturus sit? an quispiam pro illo poterit esse patronus? nequaquam. Cur ita tandem? quoniam officium heri est punire talem fauulum; simili ergo modo nec a Deo ad demonem confugiendum ob modicam afflictionem, cum is per has officium Patris, ac Domini exerceat. S. CHRYS., *l. contra Jud. or. v.*

Quia *auxilium desideratum* melius fugiendo ejusmodi superstitiones, quam adhibendo, *obtinetur*; uti clare S. Chrys. iterum affirmavit dicens: Neque tantum consequuntur laudes recta factorum, verum etiam celebrissima morbi levatio, quam ipsa tua preclara voluntate conciliante tibi Deum ad majorem benevolentiam, tum Sanctis omnibus gratulantibus tue promptitudini, atque ex iustimo corde preces pro te fundentibus. S. CHRYS. l. c.

Quia omnia, quae per has magicas artes adhibentur, media, *plena sunt fraudibus, et mendaciis*. Certe Joannes Pious asseverat, se, cum longo tempore mutationem temporum observasset, et ante oculos semper haberet astrologicas observationes, intra centum triginta dies continuo non deprehendisse septem, in quibus non fuerint lallucinati. Quod idem de aliis vanis observationibus, et superstitionibus sentiendam. Quis ergo tam fallaci Magisterio se subdat, et addicat? JOAN. PIOUS in *lib. contra Astrolog.*

MEDIA.

Magnam de Dei potentia, sapientia, et bonitate estimationem concipere: inde enim non modice animus incitabitur ad auxilium ab ipso petendum, uti S. Chrysostomus verbo, et exemplo docuit dicens: Hoc est mihi corona, hoc diadema, propter te trophaeam eligere, propter te salutem adipisci. Hoc autem dico propter eos, qui in morbis utuntur incantationibus, et alias exquirunt imposturas, et praestigia ad suam levandam aegritudinem. S. CHRYS. in *Ps. ix.*

Oratione se manare contra demonum insidias; ita iterum S. Chrysostomus suasit his verbis: Sicut nemo sine calcamentis, vel vestimentis in forum descendere eligeret; ita sine verbo hoc nunquam in forum prodeas, sed cum es januae vestibula transgressurus, hoc prius loquere verbum: Abrenuntio tibi Satana, et conjungor tibi Christe,

Nec nunquam absque hac voce exeat, haec erit tibi haecula, haec armatura, haec turris inexpugnabilis. Cum hoc verbo, et crucem in fronte imprime; sic enim non tantum homo occurrens, verum nec ipse diabolus te quicumque laedere poterit, cum his te cerens armis apparentem. S. CHRYS. *hom. xxi. ad popul.*

Considerare, quanto *magis praestet*, vitam, et bona temporalia amittere, quam ejusmodi mediis servare, animamque, et corpus necare. Qua de re iterum S. Chrysostomus; Moriaturne puer? inquit. Si hoc pacto vivet, tum mortuus est. Si vero sine istis mortuus fuerit, tunc revixit. Jam si videris filium scortis deditum, mox velles defossam, ac sepultum, ac dicitis, quid enim profuerit illum vivere? Cum videas autem salutis illum subire periculum, vis ita viventem videre? *Id. ho. v. in Ep. ad Colos.*

Considerare, quam *gloriosum, et honorificum*, ab ejusmodi superstitionibus abstinere, easque contemnere. Quomodo enim SS. Martyribus valde gloriosum fuit praepotere cedi flagris, torquerique, quam falsos deos honorare, ab iisque auxilium petere, vel sperare; ita non minus honorificum erit, malle torqueri a morbis, aut aliis afflictionibus, quam ad ejusmodi superstitiones artes confugere, et per illas operam a demone emendicare. (*Ibid.*) Quae omnia fusius prosequens S. Chrysostomus, cum ejeceris, ait, incantationes multa cum contumelia ex aedibus tuis, omnes hoc audito collaudabant, mirabantur, et inter se dicebant: Ille aegrotans pluribus hortantibus, incantantibus, consulentibus, ut magis quibusdam incantamentis uteretur, non assentit, sed respondit: satius est, hoc pacto mori, quam desere pietatem. Ad haec consequenter multi pliusus ab his, qui audierint, eunctis stupentibus. Denique glorificantibus. Hoc quot status tibi erit honorabilis? quot imaginibus magnificentis? omnes laudabunt, omnes tuam felicitatem praedicabunt, omnes te corona dignum judicabunt. Praeterea ipsi quoque meliores fient, ac vicissim tuam exemplum amulabuntur, imitabunturque fortitudinem, et si quis alius tale quidpiam fecerit, tu mercedem feres, qui exempli fueris auctor. *Idem or. v. contra Jud.*

Considerare, quanto *majorem consolationem* ex contemptis superstitionibus, quam admissis, habituris sis: nam, ut sapienter advertit S. Chrysost. etiamsi milies exurat

febris, anima tua quovis liquore, quavis irratione meliorem, utilioreque mitigationem adducet. Quomodo enim, postquam acceperis mutationem, sanusque factus fueris (per magicas artes) miserior factus es is, qui febre laborant, dum tecum reputas peccati magnitudinem; sic nunc quoque, etiamsi fabriceris, innumeraque patiaris mala, repulsis impiis illis, quovis anno melius eris affectus animo, gestiente praegaudio consentia, ac laudante te, probanteque, ac dicente: Euge, euge, heus homo, Christi servus, vir fidelis, Athleta pietatis, qui malueris molestias immori, quam deserere tuam pietatem, proximo secundum Martyres loco stabis illa die. *Ibid.*

ASCETICA.

Tria sunt, quae praecipue circa hoc vitium ab Aesceta observanda sunt. Primum est, ut bene cognoscat fallaciam harum artium magicarum, ideoque illud S. Augustini semper ob oculos habeat: Fatendum, quando ab illis (Astrologis) vera dicuntur, instinctu quodam occultissimo dici, quem desicentes humanae mentes paliantur. Quod cum ad decipiendos homines sit, Spiritum seductorum operatio est: quibus quaedam verba de temporibus rebus nosse permittitur, partim quia subtilioris sensus acumine, partim quia corporibus subtilioribus vigent, partim experientia callidior propter magnoam longitudoem vitae, partim a S. Angelis, quod ipsi ab omnipotente Deo discunt, etiam jussu ejus sibi revelantibus, qui occultissima justitia severitate distribuit. Aliquando autem iidem nefandi Spiritus, etiam, quae ipsi faciunt, velut divinando praedant. S. AUG. *de vera relig. c. xvii.*

Secundam est, ut bene cognoscat radicem, ac causam, ex qua ejusmodi superstitiones oriuntur, quam quidem idem S. Augustinus verbis assignavit: Homines negligentes, et faciles, languida desideria, et fidem desidem habentes, etiamsi incipiant, non diu perseverant, in operibus Dei; sed ubi se ante dictis sacreligiis abstinuerint, vel unam diaboli nequitiam pertulerint, se ad Dominum conversos esse, et machinamenta diaboli reliquisse, iterum revertuntur ad observationes auguriorum velut canis ad vomitum suum. Unde suadet, ab initio semel, iterumque fortiter repellendos, qui ad ejusmodi artes impellunt: si enim semel, inquit,

aut secundo nequities, quas diabolus immiserit, cum animo, et tota fide contempseris, ita ipsum diabolum postea a vestra infestatione Deus dignabitur repellere, ut nunquam possit vos sua calliditate decipere. S. AUG. s. cxxli. de temp.

Tertium est, ut bene sibi, aliisque persuadeat, quod diabolus nemini plus nocere possit, quam Deus permittat, uti iterum S. August. praclare his verbis docuit: Illud ante omnia scitote, Fratres, quod nec vos ipsos, nec eos, qui ad vos pertinent, vel in parvis rebus diabolus potest laedere, nisi quantum a Deo potestatem accipit. Quomodo nec S. Job facultatem ausus fuit subvertere, nisi Domino permittente. Et sicut in Evangelio legitur, quando ab hominibus expulsi sunt daemones, rogaverunt, ut vel in porcos ire permitterent; si in porcos non sunt ausi intrare daemones, nisi a Deo permissionem acciperent, quis ita erit infidelis, ut eos bonos Christianos credat posse laedere, nisi Deus propria dispensatione permittet. Permittit autem hoc Deus ex causis duabus, ut nos probet, si boni simus, aut corrigat, si peccatores. *Ibid.*

CONCEPTUS PREDICABILES.

Ex occasione thematis. *Non declinetis ad Magos, neque ab Arietis aliquid scaccetimini, ut polluantur per eos*: (LUC. XIX. 13.) ostendi potest, quam facile, multipliciterque polluantur, qui magicas artes exercent, aut ab aliis exerceri petunt. 1. Quoad corpus: dum ad turpissimos quosque corporis abusus incitantur per daemones, maxime in nocturnis conventiculis, uti ex varis historiis patet. 2. Quoad animam: dum ab uno peccato gravissimo in aliud precipitantur. 3. Quoad famam: cum velut turpissima demonum mancipia, Deo, hominibusque sunt exosi: Vide Fabrum conc. IV. in Epiph. n. 3.

Ex occasione thematis: *Non potestis esse Domini participes esse, et mensae demoniorum*: (Eph. IV. 17.) demonstrari potest, cur magis ad Deum pro auxilio; et solatio confugere debeamus, quam ad daemones, nimium 1. Quia Deus potest universaliter juvare: diaboli vero non, nisi quantum illis a Deo conceditur. 2. Quia Deus vere, et absque fallacia juvat. Daemones autem plerumque decipiunt, aut destitunt invocantes se, ut ex multis historiis liquet. 3. Quia Deus sincere, id est, optima intentione juvat: Daemones

autem nequissimo animo, ac voluntate succurrunt, scilicet ut per ejusmodi auxilium in laqueos suos trahant incautos, misereque perdant. 4. Quia Deus *constanter* juvat, cum motivum juvandi, scilicet bonitas ipsius, semper idem sit; Daemones vero non nisi tamdiu juvant, quamdiu voto suo necdum sunt potiti; ubi autem semel in pedicas suas, et desperationem perduxerint, sponte deserunt.

Ex occasione thematis: *Nolite locum dare diabolo*: possunt fraudes daemones explicari, quas erga ejusmodi superstitiosos homines exercet. 1. Quia promittit saepe, quae dare non potest, sicut Christo dixit. Haec omnia tibi dabo; cum tamen ad eum non pertinerent. 2. Quia falsas divitias, et voluptates pro vero offert; hinc saepe constat stercus pro auro, mures pro avibus, cadavera pro vivis pulchrisque corporibus, ab eo fuisse oblata. 3. Quia in praedictionibus plerumque mendacia miscet, aut certe amphibologiis utitur, ut facilius decipiat, quae omnia fusius videri possunt explicata apud Fabrum conc. iv, in Festo Epiph. n. 2.

Ex occasione thematis: *Auferam maleficia de manu tua, et divinationes non erunt in te*: (MICHAHA V, 11.) potest concionator dicere, se quoque omnes superstitiones, quantum in ipso erit, de cordibus auditorum ablatum, ideoque varias observantias quae plerumque in figuris, verbis, diebus, omnibus, somniis, rebus sacris, etc. committi solent, relaturum, earumque vanitatem ostensurum, prout fuisse fecit Faber per totam conc. v., in Epiph.

Ex occasione thematis: *Non inveniatur in te, qui oribus excicletur*: (Deut. xvii, 10.) possunt in primis varia divinationum genera ex astris, elementis physionomia, somniis, circulis, explicari. Deinde vero ostendi, quam sit impium, stultum, et periculosum ejusmodi divinationes usurpare, aut expetere. De qua materia Fab. per totam conc. iv et vi, in Epiph. agit.

Ex occasione thematis: *In manibus tuis sortes meae*: (Ps. lvi, 46.) possunt in primis varia genera sortis, scilicet divisorie, consultorie, et divinatorie, explicari, et quousque licite sint, ostendi. 1. Vero demonstrari, quam fallaces, noxae, et vanae sint sortes, quae a fortuna, aut daemionibus petuntur: atque adeo multo melius, et sapientius faciunt, qui cum S. Davide dicunt: In te, Domine speravi: Dixi, Deus meus es tu; in manibus

tuis sortes meae. Per hanc enim sortem semper obtinetur optimum, quod desiderare possumus, scilicet id, quod divina de nobis voluntas disposuit, quodque non potest non esse optimum. Vide Fabrum conc. vi, in Epiph., n. 6.

Ex occasione thematis: *Maleficos non patieris vivere*: potest institui iudicium super maleficos, et i, quidem gravitas peccati ab eis commissi ostendi per hoc, quod ejusmodi peccatum sit contra omnes primarias virtutes tam theologicas, scilicet fidem, spem, et charitatem, quam morales, prudentiam, justitiam, temperantiam, fortitudinem. Ne inauditi damnentur, possunt eorum excusationes audiri, et refutari, quod scilicet etiam Christus, et Apostoli satanae imperaverint; ut aliquid faceret: quod talia media reipsa comprobentur, effectum suum habuisse: quod mera res sacrae adhibeantur etc., quae omnia fusius apud Fabrum conc. iv, v, 3, refutata videri possunt.

MISCELLANEA.

QUALITAS. — Apud Lygureos Thraciae populos, Antistites Oracula reddidit, multo prius vino se ingurgitabant. Contra vero apud Claros futura praedicta aquam prius large hauriebant. *Texto in offic.*, c. xxxiii.

Olim idolorum sacerdotes antequam responsa ab oraculis peterent, alius proclamabant: Procul hinc sit lotus, et metus, christianus scilicet aqua baptismali lotus, et oleo chrisimalis in confirmatione unctus. Hinc sacrificanti quondam Juliano omnia irrita cedebant, quia christianus, qui gentilis, credebatur, intererat. *Fab. conc. iv, in Epiph.*

FUGA. — Cassandra Priami filia, cum Apollini copiam sui corporis promississet, ab eodem vates facta est: cum autem non stetit promissis, iratus Deus fecit, ut ejus vaticinii fides non haberetur. An non autem hoc magis daemioni convenit. *Textor.*, c. xxxiii.

Phavorinus apud Gellium, eadem divinationis non esse adhibendam, hoc discursu suadere conatus est: Aut adversa eventura dicuntur, aut prospera? Si adversa, et mentiantur, miser frustra fies timendo: si non mentiantur, jam inde ex animo fies miser, antequam e fato fias. Si prospera, et fallunt, miser fies frustra expectando: si non fallunt, expectatio rei suspensum fatigabit, et fu-

turum gaudii fructum spes ante desloravit. *Idem.*, c. xxii.

DAMNA. — Damna per artes magicas creari solita, recte antiqui per figmentum Medae explicare conati sunt. Ut enim illa Brasconem custodem velleris aurei sopivit, ita magia conscientiam gratiae custodem. Ut illa pallam veneno infectam Creusa misit, eamque interemit, ita magia suis muneribus animam necat. Et tandem, ut Medea filios ex Jasone susceptos interemit; ita magia fructus omnes honorum operum perimit. *Orid.*, l. II, et *Senec. in Media*.

AUCTORES.

Joannes Duseus in Panario. V. eodem.
Josephus Langius in Polyanth. V. eodem.

Matthias Faber conc. iv, v et vi, in Festo Epiphaniae.

Jacobus Marchantius in horto Pastorum tr. ii, lect. II.

Christophorus Lehmann in Florilegio part. iv. V. eodem.

TACITURNITAS.

QUOD ESSENTIAM.

DEFINITIO. — Est virtus immodicum loquendi appetitum refragens; ita ut, quemadmodum B. Albertus Magnus loquitur, non tantum ab illicitis, sed licitis, etiam verbis abstinemus, juxta illud S. Davidis: Oblivui, et humiliatus sum, et silius a bonis. *Ps. xxxviii, 3. In Parad.*, c. xxxi.

DIVISIO. — Dividitur a nonnullis in Taciturnitatem proprie dictam, seu *oris*; et minus proprie dictam, seu *operis*; per priorem a verbis proprie dictis, per posteriorem ab aequivalentibus verbis, seu actionibus quietem turbantibus abstinemus. Hinc etiam haec vetant in suis regulis Camaldulenses Monachi, dum aiunt: Quotum vero silentium non solum loquendo frangitur, sed etiam, et magis, aliquo sonitu, fragore, vel strepitu, ideo inviolabili observatione caveatur, ne unquam horis silentio deputatis, aliquid in cella, vel extra cellam monachi, vel conversi in officinis operentur, quod sonitum aliquid, aut strepitum possit causare. *Nichonus, in Reg. xxvi, n. 43.*

ACTUS. — Praescripta silentii tempora di-

ligenter observare: ita ut, quemadmodum Societas Jesu suis praescribit, extra tempora recreationis assignata, nemo loquatur, nisi obiter, et perpaucis, aut de rebus necessariis. *Reg. con. xxvi.*

Etiam temporibus colloquutioni concessis ad audiendum magis, quam loquendum inclinare, juxta illud S. Jacobi monitum: Sit autem omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum. *Item 1, 19.*

Non respondere, prius quam alter sermonem abolverit, et perfecte quis audiverit: ita Ecclesiasticus monet dicens: Priusquam audias, ne respondeas verbum; qui enim prius respondet, quam audiat, stultum se esse demonstrat, et confusione dignum. *Ecl. ii.*

Inter ipsa colloquia brevem potius quam longum sermonem amare, sibi quae de suo sermone dictum credere, quod S. Thomas Aquinas de concionibus dixit: Sermones breves valde accepti sunt, quia si sunt boni, avidius audiuntur, si mali, parum gravant. *In illud D. Pauli, Perpaucis scripsi vobis.*

Non contendere, aut rixari cum altero, cum quis ad iracundiam, vel rixas incitatur: exemplo S. Davidis de seipso dicentis: Posui ori meo custodiam, cum consisteret peccator adversum me. (*Ps. xxxvi, 5.*) Hinc antiquum illud monitum natum. L. III, de *imit.*, c. xli, § 1.

Contra verbosum non contendere verbis.

Etiam injuria accepta silere, ac nemini, nisi Deo, et Sanctis queri de offensa, nam juxta verum effatum:

Loqui, et silere, Summa est fortitudinis.

Revela ergo Domino viam tuam, et ipse faciet. (*Psal. xxxvi, 5.*) Sic pius Asoeta in Christi persona monet dicens: Erige eorum ad me in caelum, et non contristabit te contemptus hominum in terris. L. III, de *imit.*, c. xli, § 1.

GRADUS. — Primus est, ab illicitis, et otiosis verbis abstinere, memoremque esse sententiae Christo prolatae: Deo autem vobis, quoniam omne verbum otiosum, quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die judicii. *MATTH. xii, 36.*

Secundus est, a licitis etiam, et bonis verbis abstinere: nam, teste Smaragdo, qui ta-

autem nequissimo animo, ac voluntate succurrunt, scilicet ut per ejusmodi auxilium in laqueos suos trahant incautos, misereque perdant. 4. Quia Deus *constanter* juvat, cum motivum juvandi, scilicet bonitas ipsius, semper idem sit; Daemones vero non nisi tamdiu juvant, quamdiu voto suo necdum sunt potiti; ubi autem semel in pedicas suas, et desperationem perduxerint, sponte deserunt.

Ex occasione thematis: *Noide locum dare diabolo*: possunt fraudes daemones explicari, quas erga ejusmodi superstitiosos homines exercet. 1. Quia promittit saepe, quae dare non potest, sicut Christo dixit. Haec omnia tibi dabo; cum tamen ad eum non pertinerent. 2. Quia falsas divitias, et voluptates pro vero offert; hinc saepe constat stercus pro auro, mures pro avibus, cadavera pro vivis pulchrisque corporibus, ab eo fuisse oblata. 3. Quia in praedictionibus plerumque mendacia miscet, aut certe amphibologiis utitur, ut facilius decipiat, quae omnia fusius videri possunt explicata apud Fabrum conc. iv, in Festo Epiph. n. 2.

Ex occasione thematis: *Auferam maleficia de manu tua, et divinationes non erunt in te*: (MICHAHA V, 11.) potest concionator dicere, se quoque omnes superstitiones, quantum in ipso erit, de cordibus auditorum ablatum, ideoque varias observantias quae plerumque in figuris, verbis, diebus, omnibus, somniis, rebus sacris, etc. committi solent, relaturum, earumque vanitatem ostensurum, prout fuisse fecit Faber per totam conc. v., in Epiph.

Ex occasione thematis: *Non inveniatur in te, qui oribus exciscitur*: (Deut. xvii, 10.) possunt in primis varia divinationum genera ex astris, elementis physionomia, somniis, circulis, explicari. Deinde vero ostendi, quam sit impium, stultum, et periculosum ejusmodi divinationes usurpare, aut expetere. De qua materia Fab. per totam conc. iv et vi, in Epiph. agit.

Ex occasione thematis: *In manibus tuis sortes meae*: (Ps. lvi, 46.) possunt in primis varia genera sortis, scilicet divisorie, consultoriae, et divinatoriae, explicari, et quousque licite sint, ostendi. 1. Vero demonstrari, quam fallaces, noxae, et vanae sint sortes, quae a fortuna, aut daemionibus petuntur: atque adeo multo melius, et sapientius faciunt, qui cum S. Davide dicunt: In te, Domine speravi: Dixi, Deus meus es tu; in manibus

tuis sortes meae. Per hanc enim sortem semper obtinetur optimum, quod desiderare possumus, scilicet id, quod divina de nobis voluntas disposuit, quodque non potest non esse optimum. Vide Fabrum conc. vi, in Epiph., n. 6.

Ex occasione thematis: *Maleficos non patieris vivere*: potest institui iudicium super maleficos, et i, quidem gravitas peccati ab eis commissi ostendi per hoc, quod ejusmodi peccatum sit contra omnes primarias virtutes tam theologicas, scilicet fidem, spem, et charitatem, quam morales, prudentiam, justitiam, temperantiam, fortitudinem. Ne inauditum damnetur, possunt eorum excusationes audiri, et refutari, quod scilicet etiam Christus, et Apostoli satanae imperaverint; ut aliquid faceret: quod talia media reipsa comprobentur, effectum suum habuisse: quod mera res sacrae adhibeantur etc., quae omnia fusius apud Fabrum conc. iv, v, 3, refutata videri possunt.

MISCELLANEA.

QUALITAS. — Apud Lygureos Thraciae populos, Antistites Oracula reddidit, multo prius vino se ingurgitabant. Contra vero apud Claros futura praedicta aquam prius large hauriebant. *Texto in offic.*, c. xxxiii.

Olim idolorum sacerdotes antequam responsa ab oraculis peterent, alius proclamabant: Procul hinc sit lotus, et metus, christianus scilicet aqua baptismali lotus, et oleo chrisimalis in confirmatione unctus. Hinc sacrificanti quondam Juliano omnia irrita cedebant, quia christianus, qui gentilis, credebatur, intererat. *Fab. conc. iv, in Epiph.*

FUGA. — Cassandra Priami filia, cum Apollini copiam sui corporis promississet, ab eodem vates facta est: cum autem non stultisset promissis, iratus Deus fecit, ut ejus vaticinii fides non haberetur. An non autem hoc magis daemioni convenit. *Textor.*, c. xxxiii.

Phavorinus apud Gellium, eadem divinationis non esse adhibendam, hoc discursu suadere conatus est: Aut adversa eventura dicuntur, aut prospera? Si adversa, et mentiantur, miser frustra fies timendo: si non mentiantur, jam inde ex animo fies miser, antequam e fato fias. Si prospera, et fallunt, miser fies frustra expectando: si non fallunt, expectatio rei suspensum fatigabit, et fu-

turum gaudii fructum spes ante desloravit. *Idem.*, c. xxii.

DAMNA. — Damna per artes magicas creati solita, recte antiqui per figmentum Medae explicare conati sunt. Ut enim illa Brasconem custodem velleris aurei sopivit, ita magia conscientiam gratiae custodem. Ut illa pallam veneno infectam Creusa misit, eamque interemit, ita magia suis muneribus animam necat. Et tandem, ut Medea filios ex Jasone susceptos interemit; ita magia fructus omnes honorum operum perimit. *Orid.*, l. II, et *Senec. in Media*.

AUCTORES.

Joannes Duseus in Panario. V. eodem.
Josephus Langius in Polyanth. V. eodem.

Matthias Faber conc. iv, v et vi, in Festo Epiphaniae.

Jacobus Marchantius in horto Pastorum tr. ii, lect. II.

Christophorus Lehmann in Florilegio part. iv. V. eodem.

TACITURNITAS.

QUOD ESSENTIAM.

DEFINITIO. — Est virtus immodicum loquendi appetitum refragens; ita ut, quemadmodum B. Albertus Magnus loquitur, non tantum ab illicitis, sed licitis, etiam verbis abstinemus, juxta illud S. Davidis: Obmutui, et humiliatus sum, et siliui a bonis. *Ps. xxxviii, 3. In Parad.*, c. xxxi.

DIVISIO. — Dividitur a nonnullis in Taciturnitatem proprie dictam, seu *oris*; et minus proprie dictam, seu *operis*; per priorem a verbis proprie dictis, per posteriorem ab aequivalentibus verbis, seu actionibus quietem turbantibus abstinemus. Hinc etiam haec vetant in suis regulis Camaldulenses Monachi, dum aiunt: Quotum vero silentium non solum loquendo frangitur, sed etiam, et magis, aliquo sonitu, fragore, vel strepitu, ideo inviolabili observatione caveatur, ne unquam horis silentio deputatis, aliquid in cella, vel extra cellam monachi, vel conversi in officinis operentur, quod sonitum aliquid, aut strepitum possit causare. *Nichonus, in Reg. xxvi, n. 43.*

ACTUS. — Praescripta silentii tempora di-

ligenter observare: ita ut, quemadmodum Societas Jesu suis praescribit, extra tempora recreationis assignata, nemo loquatur, nisi obiter, et perpaucis, aut de rebus necessariis. *Reg. con. xxvi.*

Etiam temporibus colloquutioni concessis ad audiendum magis, quam loquendum inclinare, juxta illud S. Jacobi monitum: Sit autem omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum. *Item 1, 19.*

Non respondere, prius quam alter sermonem abolverit, et perfecte quis audivit: ita Ecclesiasticus monet dicens: Priusquam audias, ne respondeas verbum; qui enim prius respondet, quam audiat, stultum se esse demonstrat, et confusione dignum. *Ecl. ii.*

Inter ipsa colloquia brevem potius quam longum sermonem amare, sibi quae de suo sermone dictum credere, quod S. Thomas Aquinas de concionibus dixit: Sermones breves valde accepti sunt, quia si sunt boni, avidius audiuntur, si mali, parum gravant. *In illud D. Pauli, Perpaucis scripsi vobis.*

Non contendere, aut rixari cum altero, cum quis ad iracundiam, vel rixas incitatur: exemplo S. Davidis de seipso dicentis: Posui ori meo custodiam, cum consisteret peccator adversum me. (*Ps. xxxvi, 5.*) Hinc antiquum illud monitum natum. L. III, de *imit.*, c. xli, § 1.

Contra verbosus non contendere verbis.

Etiam injuria accepta silere, ac nemini, nisi Deo, et Sanctis queri de offensa, nam juxta verum effatum:

Loqui, et silere, Summa est fortitudinis.

Revela ergo Domino viam tuam, et ipse faciet. (*Psal. xxxvi, 5.*) Sic pius Asoeta in Christi persona monet dicens: Erige eorum ad me in caelum, et non contristabit te contemptus hominum in terris. L. III, de *imit.*, c. xli, § 1.

GRADUS. — Primus est, ab illicitis, et otiosis verbis abstinere, memoremque esse sententiae Christo prolatae: Deo autem vobis, quoniam omne verbum otiosum, quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die iudicii. *MATTH. xii, 36.*

Secundus est, a licitis etiam, et bonis verbis abstinere: nam, teste Smaragdo, qui ta-

citurnitatis virtutem veraciter amat, necesse est, ut ad tempus etiam a bonis locutionibus taceat, ut virtutes ceteras ad tempus tacendo nutriat, quas nutritas iterum tempore congruo, sapienter proferat. *SARAG. in reg. S. Bened.*

Tertius est, a necessariis quoque verbis, quietis et virtutis amore, abstinere: maxime si ad propriam defensionem pertineat; uti exemplo suo Christus docuit, dum coram Pilato gravissime accusatus tacuit, ita ut ipse praeses vehementer miraretur. *MAG. XV. 5.*

Ex SACRA SCRIPTURA.

QUALITAS. — Et erit opus iustitiae pax, et cultus iustitiae silentium. *ISAIA, XXXII. 17.*

Aurum tuum, et argentum tuum confusa, et verbis tuis factio stateram, et frenos oris tuo rectos, et attende, ne forte labaris in lingua tua. *ECC. XXI. 29.*

Sit sermo vester, est, est, non, non: quod autem his abundantius est, a malo est. *MATTH. V. 37.*

Homo sapiens tacebit usque ad tempus: lascivus autem, et imprudens non servabit tempus. *ECC. VII. 7.*

NECESSITAS. — Ubi verba sunt plurima, ibi frequenter egestas. *PROV. XIV. 23.*

Si quis autem putat se religiosum esse, non refringens linguam suam, huius vana est religio. *LUC. I. 26.*

Numquid qui multa loquitur, non, et audiet? aut, vir verbosus iustificabitur? *JOB. XI. 2.*

In multiloquio non deerit peccatum: qui autem moderatur labia sua, prudentissimus est. *PROV. XVII. 49.*

Qui multis utitur verbis, ledet animam suam. *ECC. XX. 8.*

In multis sermonibus invenietur stultitia. *ECC. III. 2.*

Vas, quod non habuerit operculum, nec ligaturam desuper, immundum erit. *NUM. XIV. 45.*

Vidisti hominem velocem ad loquendum? stultitia magis speranda est, quam illius correctio. *PROV. XXIX. 20.*

UTILITAS. — Sedebit solitarius, et tacebit, quia levavit super se. *THOM. III. 28.*

Bonum est praestolari cum silentio salutare Dei. *Ibid. 26.*

Qui custodit os suum, custodit animam

suam: qui autem inconsideratus est ad loquendum, sentiet mala. *PROV. XIII. 3.*

Qui vult vitam diligere, et dies videre bonos, coercet linguam suam a malo. *I. PETR. III. 10.*

Qui diligit cordis munditiam, propter gratiam laborum suorum, habebit amicum Regem. *PROV. XXI. 10.*

Mala aurea in lectis argenteis, qui loquitur verbum in tempore suo. *PROV. XXV. 11.*

Hec dicit Dominus Deus, Sanctus Israel, si revertamini, et quiescatis; salvi eritis, *ISAIA XXX. 15.*

DIGNITAS. — Est tacens, qui invenitur sapiens: et est odibilis, qui procaax est ad loquendum. *ECC. XX. 6.*

Si quis in verbo non offendit, hic perfectus est vir, potens etiam frango circumdare totum corpus. *JAC. III. 2.*

Qui moderatur sermones, doctus et prudens est: et pretiosi spiritus vir eruditus. *PROV. XVII. 27.*

Honor, et gloria in sermone sensati: lingua autem imprudentis subversio illius. *ECC. V. 45.*

Tacitus, et sensatus honorabitur. *ECC. XXXI. 31.*

JUCUNDITAS. — Tibia, et psalterium suavem faciunt melodiam et super utraque lingua suavis. *ECC. I. 41.*

Laetatur homo in sententia oris sui, et sermo opportunus est optimus. *PROV. XV. 23.*

Beatus vir, qui non est lapsus in ore suo. *ECC. XV. 1.*

Et laetati sunt, quia siluerunt, et deduxit eos in portum. *PS. CVI. 30.*

EX SS. PATRIBUS, ET DOCTORIBUS.

QUALITAS. — Alliga sermonem tuum, ne luxuriet, ne lasciviat, et multiloquio peccata sibi colligat. Si restrictior, et raris coercetur, cito lutum colligit amnis, et undas. Jagem sit verbis tuis, et statera, atque mensura, ut sit gravitas in sensu, in sermone pondus, atque in verbis modus. *S. AMBR. I. I. de offic.*

Ingreditur mors per ostium tuum, si falsa loquaris, si turpiter, si procaaxiter; postremo si ubi non oportet loquaris. *S. AMBR. I. II. de Virg.*

Tempus tacendi, et tempus loquendi. Discreta vicissitudine pensanda sunt tempora: ne aut, cum restringi lingua debet, per ver-

ba se inutiliter solvat; aut, cum loqui utiliter potest, semetipsam plene restringat. *S. GREG. I. VII. mor.*

Discreta quippe vicissitudine pensanda sunt tempora, ne aut, cum restringi lingua debet, per verba inutiliter defluat; aut, cum loqui utiliter potest, semetipsam pigre restringat; ait *S. Gregorius*: Idque illustrat aliqua similitudine allegata ex Psalmista, desumpta a janua, seu ostio, quod non semper tenetur clausum, sed tempore convenienti aperitur, et clauditur: quod bene Psalmista considerans dicit: *Pone, Domine, custodiam ori meo, et ostium circumstantiae labiis meis?* non enim poni ori suo parietem, sed ostium petit, quod videlicet aperitur, et clauditur, unde et nobis caute providendum est; quatenus et os discreto et congruente tempore vox aperiat, et rursus congruo taciturnitas claudat. Teligit quoque hoc punctum *S. Ambrosius*, cum ait: Quid igitur? Mutos nos esse oportet? Minime: est enim tempus tacendi, et tempus loquendi: deinde si pro otioso verbo reddemus rationem, videamus ne reddamus, et pro otioso silentio. Jam cap. antecedenti asseruerat Sapientia Dei dicens: *Domini dedit mihi linguam eruditionis, ut sciam, quando oporteat sermonem dicere*: merito ergo sapiens, quia a Domino accepit, quo tempore sibi loquendum sit; unde bene ait Scriptura: *Homo sapiens tacebit usque ad tempus*. *S. GREG. I. III. Pastor. admon. XV.*

Qui taciturnitatis virtutem veraciter amat, necesse est, ut ad tempus etiam a bonis locutionibus taceat, ut virtutes ceteras ad tempus tacendo nutriat: quas nutritas iterum tempore congruo sapienter proferat. *SARAG. in reg. S. Ben. c. XI.*

Diu considera quid loquendum sit, et adhuc tacens provide ne quid dixisse poeniteat. *HIERON. in Epist.*

Silendi patientia, opportunitas loquendi, et contemptus divitiarum, sunt maxima virtutum fundamenta. *AMBR. in Offic.*

NECESSITAS. — Cito insidiator pudoris verbum excipit, quod revocare desiderat. Si Eva clausa fuisset janua, nec Adam deceptus fuisset, nec respondisset, hoc est, per Eva ostium. *S. AMBR. I. III. de Virg.*

In nullo statu, et ordine stabit pax, et disciplina, si non adest censura silentii, quietis amica, quae est devotionis nutrimentum, et contentionis obturatio. *THOM. KEMP. s. IV. ad Nov.*

Quae murum silentii non habet, patet inimici jaculis civitas mentis, et cum se per verba extra semetipsam eijcit, apertam se adversario ostendit, quam tanto ille sine labore superat, quanto et ipsa, quae vincitur contra semetipsam per multiloquium pugnat. *S. GREG. I. c.*

Mens, quae non habet murum silentii, de facili penetratur jaculis inimici, et ideo dicit Augustinus, murum debet esse os hominis, nisi ad tria, scilicet ad laudem Dei, et accusationem sui, et utilitatem proximi. *S. BONAV. in reg. nov. c. XXX.*

Quid pro ceteris debemus discere, quam tacere, ut possimus loqui, ne prius me vox condemnet mea, quam absolvat aliena? scriptum est enim: *Ecce verbis tuis condemnaberis*. Quid opus est igitur, ut properes periculum suscipere condemnationis loquendo, cum tacendo possis esse tutior. *S. AMBR. I. I. de offic. c. II.*

Vere in magno periculo sunt homines sine silentio, ut equitantes equum rabidum sine freno: in domo succensa sunt sine obstaculo; in via in qua est fovea; abyssalis sine operculo, sunt et castrum sine clausura: sunt ut urbs sine porta, ut navis sine anchora, ut vinea sine sepe. *BELLOYAC. spec. I. III. epist. IV. p. 1.*

Levis quidem sermo, quia leviter volat, sed graviter vulnerat: leviter transit, sed graviter urit: leviter penetrat animum, sed non leviter exit: leviter profertur, sed non revocatur; facile volat, ideo charitatem facile violat. *S. BERN. in serm.*

Non frustra lingua in udo est, qua facile labitur. *S. AUG. in Ps. XVIII.*

Necessarium est silentium perpetuum, quousque per illud a vitio petulantiae in dicendo faveatur, et in otio discere possint; quid, quomodo, quando loqui oporteat. *S. BASIL. in Reg. brev. CVIII.*

Multus sermo, mentem immoderate distrahens non solum otiosam in spirituali exercitatione efficit, sed etiam demoni accedens eam prodiit, qui eandem rursus immoderate relaxans, ac dissolvens, demonibus iracundiae, ac doloris praesidiis tradit. *S. DIALLECTUS, c. XCVI.*

Quid autem pro ceteris debemus discere, quam silere, ut possimus loqui, ne prius me condemnet vox mea, quam absolvat aliena? *S. AMBR. I. de offic. c. II.*

Religa linguam tuam, si vis esse Religiosus, quia sine linguae religatione vana est.

S. BEAT. ad *Nier. doct. ascet.* VIII, t. II, c. 1.

Ubi non est taciturnitas, ibi homo de facili ab adversario superatur; sicut enim urbs paleas, et absque murorum ambitu, ita vir, qui non potest in loquendo colubere spiritum suum. B. ALBERT. MAGN. *l. de virt.* c. XXXI.

UTILITAS. — Quia nomen seiebat (David) castum os servare posse (ait Sanctus Ambrosius) ab immunditia sermonis, ipse sibi silentio legem imposuit innocentiam, ut tacendo culpam declinaret, quam vix effugere posset, loquendo. S. AMBROS. *l. c.*

Silentium, docente Isaiâ, *caelus justitiae, et bonum est expectare*; ut docet Jeremias, *salvare Dei cum silentio*; ad hunc ergo justitiae cultum, ad hanc omnium virtutum matrem, nutricem, custodem, et te, et alios, quicumque tui similes proficere cupiunt invirtutibus, invito, et provoco. S. BEAT. EPIS. XXXI.

Est magnum, et negotiosum silentium, ut erat Susanna, quae plus egit tacendo, quam si esset locuta; tacendo enim apud homines, locuta est Deo; nec ullum majus indicium suae castitatis invenit, quam silentium. In eodem capite prosequendo silentii laudem, ait: *Et cui nisi unicuique nostram scriptum est: Sepi possessionem tuam spiritus, et aurum, et argentum tuum alligat, et ori tuo fac ostium, et venter, et verba tuis jugum, et stateram. Possessio tua mens tua est, aurum tuum et argentum tuum, eloquium tuum est; eloquia Domini argentum igne examinatum; bona etiam possessio mens bona. Denique possessio pretiosa homo mundus. Sepi ergo hunc possessionem, et circumvallato.* S. AMBROS. *l. III, de off. c. III.*

Præclara res est silentium, et nihil aliud, quam mater sapientissimorum cogitatum. S. DIADOCUS, *ap. l. c.*

Per silentium conscientia serenatur, pœna vitatur, pax conservatur, et mens per contemplationem expeditus elevatur. UMBERT. EPIS. III, *rot. I.*

Silentium bene servando, obedientiam etiam servas, humilitatem retines, verecundiam adornas; senibus reverentiam exhibes, juvenibus exemplum præbes, levibus, et dissolutis timorem incutis, extranei honam famam, intrinseci pacem, et concordiam generas. THOM. KEMP. *de silent.*

Obstructo inultum verborum mœnto, inclusus amoris ignis cogitationes modifical, componit animum, fugat vitia, lacryma-

rum educit fontes; custodit ostia, sectatur pacem, sursum eor erigit Deoque conjungit. Tunc composita proferuntur eloquia, sale condita, et considerate circumspœcia. S. LAUR. *Just. in se ano. XXI.*

Discamus, et nos prius non loqui, ut postea ad loquendum ora reseremus. Sileamus certo tempore, ad præceptorum eloquia pendamus, nihil nobis videatur rectum esse, nisi, quod discimus, ut post multum silentium de discipulis efficiamur magistri. S. HIER. *Ecl. III.*

Dum strépitus humani cessant alloqui, construitur in se per silentium templum Spiritus Sancti: Hinc est, quod de Isralitico templi constructione sacra testatur historia, quia malleus, et securis, et omne feramentum non sunt audita in domo Domini, cum edificaretur. Templum quippe Dei per silentium crescit, quia, cum mens humana per exteriora verba se non diffundit, in sublime fastigium spiritualis ædificii structura consurgit, tantoque succrescit in altiora sustollitur, quanto per custodiam silentii externi sese fundere prohibetur. Custos enim justitiae silentium. S. PETER. *Domin. ep. CXXX.*

Est multum pro honore vestro, et famæ ordinis, si pro reverentia hospitium in presentia eorum verecundiam et taciturnam appareatis; plus enim ædificas bonis moribus, quam curiositate sermonis. *Rem. f. 4, ad Novitios.*

Silentium, cum tanto splendeat decore, mater jure merito censetur virtutum Monachorum. B. ASTROCIUS *ho. CIII.*

DIGNITAS. — Majus est, linguam refrænare, quam capere civitatem; quia illud insultat exterius; sed istud interius. S. AUG. *apud Man. tr. LXXXVIII, di. c. VIII, n. 4.*

FACILITAS. — Numquid non laboriosius est linguam per tot proluxa loquacitatis verba discurrere, quam in suo quietam silentio permanere? unde non immerito de quibusdam per Jeremiam dicitur: *Docuerunt linguam suam loqui mendacium; et inique agerent, laboraverunt: laborasse namque dicantur, ut nequiter agerent, qui tacendo sine peccato utique melius quierissent.* S. PETERUS *Dam. s. XXXIV.*

Malum hominem tacendo potius quam respondendo superabis. S. CEBES.

Recte scit dicere, qui ordinate scit tacere. GREG. III. *Mar.*

Si vindicare vis, sile et fanestam ei dedisti plagam. S. CURYS.

EX LIBELLO DE IMITATIONE CHRISTI.

QUALITAS. — Maximi Sanctorum humana consortia, ubi poterant, vitabant, et Deo in secreto vivere eligebant. L. I, XVIII, § 1.

Facilius est omnino tacere, quam verbo non excedere. *Ibid.* § 2.

Tellem, me pluries tacuisse, et inter homines non fuisse. L. II, x, § 4.

NECESSITAS. — Dixit quidam: Quoties inter homines fui, minor homo redii. Hoc sæpius experimur, quando diu fabulamur. L. V, XX, § 2.

Nemo secure loquitur, nisi qui libenter tacet. *Ibid.*

Qui intendit ad interiora, et spiritualia pervenire, oportet eum Jesu a turba declinare. *Ibid.*

UTILITAS. — In silentio, et quiete proficit anima devota, et discit abscondita scripturam. L. I, x, § 6.

Si te subtraxeris a superfluis locutionibus, et otiosis circumlocutionibus, nec non a novitatibus et rumoribus audiendis, invenies tempus sufficienti, et aptum pro meditationibus insistendis. *Ibid.* § 1.

EXEMPLA CATHOLICA EXTERNA.

QUALITAS. — De Christi silentio testatur S. Bernardus; dum tractans illa verba: *Ipsum audite: sic loquitur: Ecce Domine Jesus, vel jam nunc loquere. Quousque siles? quousque dissimulas? diu tacuisti, et valde diu. Vel jam nunc habes loquendi licentiam a Patre.* (Ser. I, *de Epiph.*) Et Isaias: *Non aperuit os suum, sicut ovis ad occisionem ducetur, et quasi agnus coram tondente se obtulisset, et non aperit os suum.* ISA. LIII, 7.

B. Virgo, teste S. Bernardo, in omni textu Evangeliorum non nisi quatuor loquens audit. Primo quidem ad Angelum, sed cum jam semel, atque iterum allocutus eam fuisset. Secundo ad Elisabeth, quando rox salutationis ejus Joannem exultare fecit in utero, et ea magnificante Mariam, ipsa magis Dominum magnificare curavit. Tertio ad Filium, cum jam esset annorum duodecim, quod ipsa, et Pater ejus dolentes quaesisset. Quarto in Nuptiis ad Filium, et ministros. (S. BEAT. s. in *signum magnum.*) Sed et Nicæphorus, Erat, inquit, Marja in rebus omnibus honesta, et gravis, pauca admodum,

etque necessaria loquens; ad audiendum facilis; et perquam affabilis, honorem, et venerationem omnibus exhibens. S. Bernardus quoque idem confirmans sapientissima Virgo, ait, ornata erat discretissima taciturnitate; nil enim locuta, quod non præmeditata. Numquam tamen silentii amorem magis declaravit, quam cum S. Josepho dimittere eam volente, tacuit, suamque causam, et defensionem Deo commisit. L. II, *hist.* c. XXIII.

Susanna, teste S. Ambrosio, tacebat in periculis, et gravius verecundia, quam vitæ damnus esse putabat; nec arbitrabatur periculo pudori tuendam salutem. Deo soli loquebatur, qui poterat casta verecundia eloqui. II. *Offe. 18.*

S. Franciscus, ut S. Bonaventura de eo scribit, evangelicum a fratribus observari volebat silentium, ut videlicet ab omni verbo otioso omni tempore absternerent sollicitudinem, tanquam reddituri in die iudicii de hujusmodi rationem: Sed et si quem invenisset fratrem verbis assuetum inanibus, graviter arguebat. *Vit. v.*

Palladius refert, sub abbate Ammona fuisse tria millia monachorum, tantumque exerceisse silentium, ut viderentur esse in solitudine, unoquoque occulte peragentem suum vite institutum, solum autem specie quadam in mensa sedisse, conantes se invicem latere. *Hist. Lun. xlviii.*

S. Hieronymus testatur, se invenisse aliquot eremi Patres tam observantes silentii, ut justo septennio, ne unicum quidem verbulum sibi passi sint excidere. *In reg. Mona. 1.*

B. Maria Magdalena de Pazzi, si qua novitia violasset regulam silentii, præter severam penitentiam, quam ei injungebat ipsa, quoque tempora, quo licebat colloqui, servabat silentium pro novitia, dicens: *Volo, ut Religio habeat plene, quod suum est.*

S. Thomas Aquinas, tam studiosè observavit silentium, ut ea de causa bos mutus a communitatis diceretur. *Statut. in vit. vii, Mar.*

S. Romualdus jam Senex per septennium inclusus in Scythia inviolabiliter tenuit silentium. S. DOX. *in vita.*

S. Andronicus cum S. Athanasia uxore sub virili habitu pariter monastico, nec illi cognita de facie, tum ii longissima peregrinatione Jerosolymitana, tum in eadem

cella duodecim annos Athanasia rogatu penitus silentium observavit. S. Hier. in *reg. Monac.* xxii.

Agatha toto triennio lapidem in ore gestavit, ut silentium facilius observaret. *Vit. Patr.*

Severus Sulpitius in senectute a Pelagianis deceptus, et agnosens loquacitatis culpam, silentium usque ad mortem tenuit, ut peccatum, quod loquendo contraxerat, et tacendo penitus emendaret. *Gennad. in Catal. vir. illust.*

B. Godefridus Ambiani Præsul, quotiescumque iter faciebat, comites semper præcedere jussit. Causam hujus moris rogatus respondit: ne otiosis sermonibus occasio datur. *Drex. in Phœt. xli. § 4.*

S. Theresia in celo jam gloriosa volebat, ut sua filia silentio essent addictæ; unde si quando aliqua tempore silentii loquebantur, andiebant tres ietas super portam cubiculi, atque si Theresia illos admoneret silentii religiose, integreque servandi *Ribera in vit. l. V. iv.*

Cum quidam sub charitatis colore infirmum visitare, et eo tempore, quo tacendum erat, colloquio recreare vellet, diserte vox e Crucifixi Christo audita dixit: Non placeat mihi ista charitas. *Eberbit in medi. c. xxiv.*

Pambo Abbas, cum illum psalmi trigesimali octavi versum: Dixi, custodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea: dividisset, Satis est, inquiebat, reliqua audiam, cum hoc opere implevero. Multo deinde tempore post reversus, cum interrogaretur, cur ad magistrum redire tamdiu distulisset? nondum se illud, quod diceret perfecisse dixit, scriptum autem esse ab Apostolo: Estote factores verbi, et non auditores tantum.

De hoc Abbate nonagenario tria commemorat Heraclides, quod scilicet nunquam mentitus sit, nunquam alicui maledixerit, nunquam citra necessitatem locutus sit. *Hist. Laus. l. X. iiv.*

S. Lucas Evangelista evangelio suo penicillo Mariam Magdalenam in domo Simonis Pharisæi depinxerat in initio peccatricem. *Et ecce mulier, quæ erat in civitate peccatrix: Surrexit illa nihilominus a pedibus Salvatoris munda, et sancta, et quidem sanctitate eminentis perfectionis. Dilexit multam, scientie causam? charitas patiens est; sed in qua re aluxit hæc charitas patientiæ? quan-*

do audivit impropria, et opprobria Pharisæi, non aperuit os suum, nec minimum defendit se, imo causam suam, ad pedes Salvatoris peroravit silentio. In alia pariter occasione, quando in Bethania Martha soror ejus ipsam reprehendit, quod non se occuparet quoque in parando convivio, sed tacita ad pedes sui celestis Magistri sederet, ipsa nec verbulum respondit, ac propterea Christum habuit sui defensorem, ipsam hæc laudantem verbis: *Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea*: Alia quadam vice, quando pretiosissimum illud profudit unguentum supra Caput Christi, de quo strenue contra ipsam murmurabat Judas, nullum prorsus legitimus prolatum ab ipsa verbum; et totum hoc singularis suæ virtutis, ac perfectionis erat indicium. *Massi, dis. ii. n. 4.*

S. Gregorius Nazianz. per integram Quadragesimam penitus tacuit, cujus rei rationem ipse reddidit his verbis: Tum denique piorum virorum præscriptis obtemperans, labia mea quasi pessulo quodam obdidi: cujus facti mei si causam queris: idcirco a sermone prorsus abstinui, ut sermonibus meis modicari discam. Postea: Nam qui res parvas assequitur, non satis certus est, an magna quoque, etiam si impense cupiat, assecutus sit. At qui in majoribus rebus superior existit, perspicuum est sane, cum minores quoque, si ita libeat, egregie confecturum. Atque hæc mihi causa fuit, cur sermonis vim omnino constringerem; sic enim fore speravi, ut non jam ex ore meo sermo immolius exundet. S. Greg. *tr. in sie. Quadrag. jejuni.*

Quodam die in conventu fratrum quipiam prolocutus S. Arnulphus non potuit more Francorum exacte verbum exprimere: Dixit ergo ei Abbas, ut ad horam sileret, ne utilitas causæ differretur. Quod silendi mandatum ille corde simpliciter, et verè obedientie zelo per menses aliquot observavit, donec a fratribus nunciatum est Abbati. Qui cognovit ex eo, causam diuturni silentii fuisse, quod ipse eum tacere jussisset: et admirans in eo renovatam Pauli simplicitatem, præcepit, ut ædificationis causa fratribus interdum mutue colloquutionis officium exhiberet. *LAUR. SUR. in vit. c. vi. xv. Aug.*

Paulus monachus cognomento simplex, cum quæsisset, essetne Christus prior Prophetis, insulam interrogatumcum si-

lento diluere jussus per triennium nemini quoquam præloqui est ausus. *Marcell. l. II.*

Beon Abbas in Thebaidis deserto habitans in summo silentio vixit, ita ut perquam raro loqueretur, nec nisi quantum a auditoribus exigere videbatur necessitas, taciturnitatem eadem opera servans, et simul officio fungens charitatis. *Id. ibid.*

Theon quidam in cellula sua clausus annos triginta silentii habuit continentiam, et quantum ea re profecit, miraculis postea ostendit, neminem non sanum dimittendo, qui æger ad eum curationis gratia accessisset. *Ibidem.*

In illo Tabernensi Monasterio quod in eremo Seythiotea positum erat, Ammos Abbas mille quingentis Monachis præfuisse dicitur; et cum tot essent horæ, quibus silentium indictum erat, sæpe numero, advenæ locum adcentes, neminem ibi adesse putaverunt, donec interius ingressi, illos unum quemque sensim in suis cellulis orantem, aut aliquid aliud facientem conspicerent, ad non strepitus aliquis, non susurrus, non saltem secretus audiebatur, denique multitudo solitudinem taciturnitate aequalit.

NECESSITAS. — S. Jordanes, qui Dominico proxime in gubernatione ordinis successit, dicere solitus erat suis, studioso perfectionis non modo verba otiosa, et quæ ad rem non pertinent, esse vitanda; sed etiam, quæ res serias continent, et ædificant, si multa sint, et diutius pertrahantur. Nam homini loquendi avido proclive est ex bonis sanctisque colloquiis, si longiora fuerint, in otiosa prolabi, et inde in noxia decidere. Quemadmodum in conceptu musicorum accidit, in quo cantorum voces ex arte symphoniam inchoantes paulatim a regula, mensuraque dellectunt, vel mentis inconsideratione, vel defatigatione gutturis, unde necesse est a chori magistro ad leges musicas, et harmoniam symphoniacas ab errore lapsuque revocari. Quod si non ob aliud, certe ob longitudinem, peccatur: quia, ut ait verus auctor epistolæ ad Demetriadem, quod laudabile est in genere suo, sit de nimietate sua culpabile. *Ferd. Cast. p. 2, hist. Præl. l. II, c. 1.*

Abbas Pastor quæsit ab Abbate Vestorio, unde tantam acquisiverit virtutem, ut, quando Abbas aliquid injungeret in monasterio, ipse non loqueretur. Ait adjura-

tus: Quando intravi in monasterium, dixi: tu et asinus unum estote, et sicut asinus verberatur, et non loquitur, injuriam patitur, et non respondet, sic et tu; sicut in Psalmo legitur: *ut jumentum factus eum apud te. Bellov. spec. p. 4, l. III, dist. iv.*

Homo quidam magnæ experientiæ et spiritalis dicere solebat, quod ad reformandam Religionem aliquam sufficeret, eandem reformare in silentio; quia, dum quilibet sibi attendit, cessant lamentationes, et murmurationes, cessant circuli, conversationes, ac tempus utiliter impenditur orationibus et studiis. *MASSI, dis. iv. n. 2.*

Vidimus alium non proci a civitate in solitudine, nomine Theona, virum sanctum, in domuncula seorsum inclusum, qui tempore viginti annorum silentium exercuerat: is cum plurimas virtutes perageret, habebatur pro Propheta. Exhibent enim ad ipsum multitudinem ægrotantium, quibus manus imponens per fenestram, dimittebat eos abire salvos. Liebat videre ipsum habentem vultum Angelis, lætis oculis, et totum plenum maxima gratia. *Vit. PP. l. VIII, c. 1.*

S. Cerdudis de seipsa testata est, nunquam sibi vel ad lectum oculi subtractam per novem annos Christi præsentiam, nisi per undecim dies, ob mundiciam quamdam, ut ipsa loquitur, sermocinationem. *L. II, Infn. III, et XXII.*

Alia vice intellexit divinitus, quod, cum homini liberit videre, vel loqui verbum, in quo parvus, vel nullus est fructus, si hoc statim perficit, et pro nihilo reputat, sicut, ex vase perforato effluit dilectio Dei; si vero propter Deum continere proponit, tantum ea crescit in corde, quod vix superare valet. *Ibid. l. III, xv.*

Durantis Episcopus vanis, et ridiculis verbis assuetus, quia ad monitionem Abbatis Hugonis respicere noluit, post mortem apparentem, gravissime se in Purgatorio levitatem illam luere confessus est. Nec liberatus prius est quam Monachi septem per integram septimanam silentium pro illo tenuerunt. *VIXART. Bellov. in spec. l. XX, c. v.*

Ezechiel Propheta ad loquendum missus a Deo, septem diebus sedens morrensque tacebat; hæc S. Gregorius ab eo argumentatus: Si, inquit, qui ad loquendum missus est, tamdiu tacuit, pensandum nobis est, quanta culpa sit ei non tacere, quem nulla

necessitas cogit loqui. *Hom. xi, sup. Eze.*

UTILITAS. — S. Arsenio quærenti, qua ratione proficeret ad salutem, vox coelo delapsa dicit: Fuge, tace, quiesce, hæc sunt principia salutis. *S. ERAS. tr. xii, in apophth.*

Radolphus monachus postquam sexdecim annorum spatium, nec syllabam quidem pronuntiavit, excitato incendio dicens: sta ignis hac hora: flamma penitus conquievit: statim ignem extinxit, quæ virtus silentii ejus attributa est. *Ta. CANTUAR. l. II, apud. xiv, § 4.*

Cum duo monachi Cluniacenses capti a militibus barbaris, noctu silentii tempore loqui nollent, duæ militum equo ferociter in illos irruit, sed equus phaleratas in lateres resiliens sessorum humo affixit, quem secuta febris lethalis omnino extinxit. Misse subinde sortes; ut unus eorum pro diece nearetur nunquam in viros Dei ceciderunt, unde obstupescit miles liberis eos dimiserunt. *Spec. Exemp. distinctæ, p. 17.*

Cum B. Maria Æguinacensis aliquando a festo S. Crucis usque ad Pascha Domini, ne unum quidem verbum locuta esset, tam gratum id Deo fuit, ut ex Spiritu S. revelatione didicerit, eo vel maxime se impetrasse, ut sine pena Purgatorii migraret ad cælum. *Sun. xxiii, Jan.*

JUCUNDITAS. — S. Gertrudis de seipsa sic loquitur: Dediti mihi intelligere, quod tu, o unice cordis mei a diversis hominibus convitia, et persecutiones passus, expeteres a me domicilium cordis; ad requiescendum in eo. Hinc per tres illos dies (Bacchanaliorum) quoties ad cor meum redis, videbaris mihi ad similitudinem languentis supra pectus meum decumbere. Per totos illos tres dies nihil investigavi, quo tibi gratiore refectioem posseim monstrare, quam ut orationibus, silentio, et cæteris afflictionibus pro emendatione hominum insudarem. *L. I, insi. xiv.*

DIGNITAS. — De Monasterio Claravallensi sub S. Bernardo scribit media hujus S. auctor, quod media die media noctis silentium a superveniens inveniebatur, præter laborum sonitus, et si Fratres in laudibus Dei occuparentur. Porro ipsius silentii ordo, et fama tantam apud sæculares homines superveniens sui faciebat reverentiam, ut, et ipsi non dicam prava, vel otiosa, sed aliquid etiam, quod ad rem non attineret, ibi loqui vererentur. *Vit. l. I, vii.*

EXEMPLA DOMESTICA.

S. Ignatius, teste Cornelio a Lapide, tria dabat signa ex quibus quis perspicere an in monasterio aliquo vel collegio bona esset disciplina claustralis, scilicet si bene servaretur, clausura; si omnia loca essent nitida, et composita; si bene servaretur silentium, non essent fabulæ strepitus, clamores. Hinc si strepitum, aut sermonem tempore silentii ipse audiret, mox delinquentem ad se vocabat, et monebat. *In xxx, Isaia.*

B. Aloysius observantissimus erat legis silentii, idque duplici ex causa. 1. Quia apud Deum offendere verebatur; hinc illud crebro usurpabat: Qui non offendit in verbo, hic perfectus est vir. 2. Quia celestes mentis delicie, quibus assiduo fruebatur omnem lætitiæ cupiditatem, quæ ex mutuis colloquiis hauritur, penitus extinguebant. Hinc longe jucundius illi erat tacere, quam loqui. *Vit. l. II, i.*

Jonnes Berchmannus interrogatus, quomodo silentii lex perfecte servari possit? respondit: Ego, si quis obvius mihi venit, submisso saluto: si quid interrogat, verbo unico respondeo, et vel alterum supervacuum adicere caveo. (*Vit. p. 1 f. 36.*) Unde nunquam veteranus cum separato locutus est, nunquam legem silentii fregit. (*F. 66.*) Aliquando vero, cum pater quidam peregre adventans, longius sermonem protaheret, negavit, se habere facultatem diutius loquendi, ideoque eam petiturus superiorem adivit. (*P. 2, f. 37.*) Inter tria, de quibus superiori singulis hebdomadis rationem reddebat, erat, an silentium servasset? (*F. 433.*)

Joannes Antonius Apulus Novitius, ut silentii legem servaret, sæpe in ore calculam gestabat. *Hist. Sec. p. 1, l. II, 18.*

P. Hieronymus Ocellus ut silentium accuratius custodiret, si qua re indigebat, schedula eam inscribat, eique a quo accipere posset, dedit. *P. GREG. ROSEFF., s. III, in M. S.*

Mortuus erat prope Neapolim Theologus quidam ex nostris, qui post mortem apparuit cuidam intimo suo socio, dixitque, se in Purgatorio graviter vexatum esse quod olim in Sacro aliquantulum confabulati essent, nec confessi; ipse proinde adhuc confiteretur. *Ann. Col. Nea. pal. 1605.*

EXEMPLA PROFANA.

Diogenes ad quemdam, qui se contentiosè Philosophum profidebatur: Vah miser, inquit, cum id, quod optimum est in vita Philosophi, corrumpas, verbis tamen audes te Philosophum jactare: est autem Philosophi etiam minus tacere, cum res responsione digna non est. *STOBÆUS, in ser. de tacit.*

Æschines Socraticus reprehensus de silentio, cum Socratem præceptorem habuisset: Non loqui solum, dixit, a Socrate, sed etiam silere, didici. In eodem sermone recenset, quod occurrit Soloni, homini pariter sapienti: Solon inter pocula tacitus, interroganti Perandro, an propter inopiam verborum, aut ob stultitiam taceret, respondit: Atqui nullus stultorum in convivio silentium præstare potest. Ex hisce veterum Philosophorum, aliisque similibus, quæ referre possem, responsis, aperte colligitur, ipsos etiam majorem partem perfectionis collocasse in custodia lingue. *Ibid.*

Aristoteles Callisthenem auditorem suum ad Alexandrum mittens monuit, ut cum eo quam rarissime, aut quam jucundissime loqueretur, quo scilicet apud regis aures vel silentio intus, vel sermone esset acceptior. *PLUTAR. in vit. Alex.*

Tradit Seneca, Gentiles in egressu templorum suorum hanc adhibuisse diligentiam, publice nimirum curabant proclamari, et divulgari silentium, acclamando: *Favete linguis, silentium observate.* *SENECA, de vit. beat.*

Refert Jovius in vita Solimani Turcorum Imperatoris, quod ipso ingrediente Rodhos urbem principalem Licia cum exercitu triginta millium militum, nec minus ex illis loqui ausus fuerit, ob prohibitionem ab Imperatore factam; unde hostiliter quidem curabant per urbem, ac sicut monachi silentium tenentes. *MANSI, disc. vii, n. 8.*

Cum quidam ad Cleanthem dixisset: Tu quid taces? atqui jucundum est cum amicis confabulari. Jucundum quidem, respondit Cleanthes, sed quod jucundum est, eo magis in hoc amicis oportet concedere. *STOB. S. XXXIII.*

Refert Plutarchus, Catonem, cum ei diceretur: Improbant istam tuam taciturnitatem; sapienter conformiterque proposito nostro respondisset: Dummodo vitam non improbant: Ego vero, tum demum tacitur-

nitatem meam abruptam, cum talia dicere valebo, quæ non sunt digna taciturnitate. *Porr. apud Man. disc. x, n. 3.*

Xenocrates apud Stobæum, singulis negotiis diæ partes assignans, silentio quoque suam partem dabat. Harporatem Philosophum, qui rebus omnibus silentium anteponebat, tamquam Deum Græci coluerunt, eumque digito labra comprimentem fingebant. Quantum cordi esset Pythagoræ, legistis. Corroborat hanc rationem naturalem Salomonis locus de tempore duplici tacendi, et loquendi, nunquam satis laudatus. Ad hoc incitamentum referre placet quam paucissimis, decem rationes colendi silentii, quas fusius explicat Turrecremata. Prima, quia vitantur peccata, quæ a loquacitate oriuntur. 2. Vitantur scandala dissensionum, et pericula, in quæ loquaces incurrunt. 3. Quia convenit statim discipulorum, silere, quales sunt religiosi, qui exerceret assidue in schola virtutum. 4. Juvat homines ad perfectionem, in qua Philosophi ipsi requirebant silentium. 5. Operatur ad veritatem Religionis, quæ sine silentii ratione aliqua vana reputatur. 6. Roborat hominem, cum periam obstruit hostibus. 7. Adjuvat pacem societatis, quæ in claustris maxime necessaria est. 8. Preparat ad contemplationem, et colloquationem cum Deo. 9. Conservat fervorem devotionis. 10. Signum est sapientis, et argumentum prudentis viri. Ex his rationibus aliquot exemplificatæ sunt a me; nonnullæ in fructibus continentur, reliquæ sunt assidua meditatione dignissimæ. *STOB. Ser. cxxvi, Lud. Vices in l. III, c. v, de Civ. Dei.*

Pythagoras legem dedit suis Discipulis, ut per quinque annos tacerent, eique loqui adiscerent, et tu, inquit S. Bernardus, non vis tacere, cui virtus silentii propria est. *S. BEAS, de ord. vita.*

Plinius de palatio Trajani Imperatoris loquens sic ait: Magna ante te, magna post te, juxta tamen maxima quies. Tantum tibi quietis silentium, tam altus pudor, ut ad parvos Penates, et Larem angustum, ex domo Principis, modestie, et tranquillitatis exempla referantur. *In panegyri Trajani.*

Apollonius Thyaneus, quod tacere nesciret, quinquennale Pythagoræ silentium sibi indixit, servavitque tam exacte, ut Imperatori interroganti, non voce, sed scripto, responderet. *NIGONUS, in reg. xxxvii, com.*

Zeno, cum Legatos Antigonis Regis missos

Athenas cum nonnullis Philosophis ad cenam invitasset, ac caeteri omnes verborum multitudine doctrinam suam ostentarent, solus ipse tacuit. Silentii causam percontantibus Legatis respondit, longe difficilius esse tenere, quam proferre sermonem. *TEXT. in offic. l. v. c. xxxvii.*

Grues Taurum montem transiturae, ne Aquilarum illic degentium insidias incurrant, et clamore se prodant, lapillo sibi os obturant. *PLUTARCH. de Solert. animal.*

Hirundines in Oppido Alvianno, cum S. Franciscum concionantem, sua garrulitate impediissent, illo silentium imperante, mox coniecerunt. *Vita c. xxi.*

Alibi, cum plurima ranarum turba religiosae plebis auribus obstreperet, Sacerdos Dei praecipit ut conciterent, et reverentiam sacra orationi deferrent, ad quod imperium mox omnes accuratissimum servarunt silentium. *S. AMBR. l. iii. de Virg.*

SIMILITUDINES.

QUALITAS. — Sicut Auceps non dimittit Falconem, donec Ardeam videat: Nec venator canem, usque dum feram conspiciat; ita nec oris laxandum est frenum, verbaque emittenda, donec utilitas appareat. *DREX. in Phaeth. c. xli. § 4.*

Sicut artifex peritus jaculandi statim scopum petit; ita qui artem loquendi, et silentii didicit, non multis verbis utitur, sed pauca ad rem pertinentia loquitur. *PLUTARCH. in mor.*

Sicut oculos argento plenos, non nisi, cum manifesta necessitas, utilitas, aut charitas id exigat, reseramus; ita nec os, ubi unus ex praedictis titulis non apparet aperire debemus. *S. DOROTH.*

Sicut sine clave aperiri nequit janua ocellus; ita oris nostri ostium nunquam aperire poterimus sine clave rationis; si illud servaverimus ocellum, munus hac clave nunquam errabimus. *S. CHRYS. in Ps. cx.*

Sicut navigamus, aliquando velis naves explicantes, aliquando anchoris frenantes retinemus; eadem gubernatio ob linguam adhibenda est, ut aliquando silentio reprimamus. *PLATO APUD MANSI, disc. X. n. 6.*

NECESSITAS. — Sicut qui thesaurum custodire cupit, ostium claudit; sic qui cupit animam suam custodire, os suum claudere debet. Hinc Sanct. Chrysostomus dixit: Os

nostrum perpetuo custodiamus, ei rationem quasi clavem adhibeamus. *S. BERNARDUS, VIII, 5, in die Cin. S. Chris. in Ps. cxi.*

Sicut avis solo pedis ungue illaqueata, licet totum reliquum corpus liberum habeat, nihil ei libertas talis prodest, cum totum adhuc corpus retineatur; ita quamvis Religiosus reliquos omnes astuti serpentis fugiat laqueos, nisi tamen omni diligentia simul custodierit linguam, seducit cor suum; nisi refrenaverit linguam suam, huius vana est religio. *S. EPHREM. de malig. ling.*

Sicut forax, cujus os semper apertum est, non potest in se retinere fervorem; sic nec cor devotionis in se poterit gratiam conservare, cujus os non fuerit gratia silentii reclusum. Eandem hanc similitudinem in alio quodam auctore expressam reperio hisce verbis: Sicut clibani ore obstructo calor intrinsecus conforetur, ita servato silentio gratia Spiritus Sancti in animo conservatur. *S. BEN. S. de Orb. vii.*

Sicut qui vult aliquem audire, a tumultu, et strepitu remotum esse oportet; ita qui Dei inspirationes, et illapsus divinos percipere cupit, colloquia, et conversationem cum hominibus fugere debet. *RODAR. q. p. 2, tr. ii, c. v.*

Sicut urbs patens, et absque murorum ambitu; ita vir, qui non potest in loquendo cohibere spiritum suum. *PROV. xxv, 27.*

Sicut qui equum regere cupit, frenum ei circumdare debet; ita qui linguam suam moderari, et a damnis inferendis cohibere desiderat, frenum silentii adhibeat, oportet. *Anonym.*

Sicut qui calorem hypocausti conservare vult, raro, nec sine necessitate, januam aperit; ita internus animi fervor, non sine oris accurata custodia, silentioque conservatur. *S. BEN. de pass. Dom. c. xxi.*

UTILITAS. — Sicut ignis, quando magis in unum colligitur, tanto amplius nutritur, et sursum flammam magis projicit; ita et mens que diutius intra se commorata fuerit, ardentius per amorem incendium in se uritur, et per desiderium elevatur in Deum; sed si tunc verba quaedam protulerit, tota ignita, sapientiae, nequiter condita, veritatis splendore irridiata, et divinorum laudum suavitate plena erunt. *S. LAUR. Justin. de discipul. monast. c. xv.*

Sicut Matris officium est, non solum fetum concipere, sed etiam alvo retinere, amare, et nutrire, ut in lucem suo tempore

perfecte profect; ita prudentiae quoque officium est, non solum imperare sermonem, sed prius eandem per silentium excoquere. Hinc Salomon ait: Os justi parturiet sapientiam. *NIREMUS. in doctr. ascet. VIII, l. II, c. l.*

Sicut is, qui diversas inter se cogitationes agitat, facile decipitur; altentus vero ad unum, difficillime; ita praefractor silentii haemorrhagium illusionibus obnoxius est, non item taciturnitatis amator, et sedulus custos. *ROSA. p. 2, de petr. tr. ii, c. vi.*

Sicut ille, qui comes latrantes, aut alvearia cum silentio transeunt, illesi manent; secus vero, qui cum hisdem alterantur; ita nullum ad se contra mordentium aculeos defendendum efficacius remedium est silentio. Hinc S. David dixit: Posui ori meo custodiam, cum consisteret peccator adversum me. Oblatus, et humiliatus sum. *DREX. in Phaeth. c. liii, § 6.*

Sicut, si ager aliquis, hortus, vel pomarium sepe aut muro circumdatum est, adest spes, colligendi fructus non, ita, quando cujusvis transeuntis rapinae expositum est; hoc idem accidit in custodia linguae; si refrenetur, si reprimatur discreto decentique silentio, copiosae inde sperari possunt virtutum, ac meritum fructus. *MANSI disc. i, n. 5.*

AEQUITAS. — Sicut pater familias habens canem, qui dimissus, alios, imo et ipsum dominum, graviter laederet, haud dubie firma catena alligaret, aut cavea concluderet; ita cum sciamus, quanta damna cujusque lingua possessori suo intulerit, et etiam nunc inferat, merito eam intra duas januas oris, et dentium conclusam tenere debemus. *Anonym.*

Sicut Rhoda Principis, aut Regis diligentem custodit, caveturque sculo, ne aut lulo aut alia simili re inficiatur; ita qui firmiter credit, linguam suam esse vehiculum, per quod SS. Christi corpus in ventrem devehitur, merito operam dabit, ne per immoderatam, aut minus honestas lectiones deturpetur. *Anonym.*

MOTIVA.

Necessitas: Ob periculum peccandi (in multiloquio enim non deerit peccatum, teste Salomone) (*PROV. x, 19.*) aliqua damna incurrendi, qualia sunt devotionis, quietis, temporis, et saepe etiam fame jactura; ut

enim, si dolium clarum, et multum sonum edat, cum pereat, arguitur vino carere; ita plerumque vacui virtutibus creduntur, qui garrulitati sunt obnoxii. Hinc S. Bernardus dicit: nemo sibi de Religiosis habitu blandiatur, qui adhuc linguam suam non didicit religare; religa tuam linguam, si vis esse Religiosus, quia siue linguae religatione Religio vana est: Unde Patres sanctissimi Religiosum Institutores, et eorum sequaces sapientissime (sicut a spiritu sapientiae docti fuerant) districte insisterunt observationem silentii, non ignorantes, quia sicut urbs patens, et absque murorum ambitu, ita vir, qui non potest in loquendo spiritum suum cohibere. Hinc omnes boni tanto magis student silentium servare, quanto virtutum cultura vicinior existit; unde de fratre quodam, qui disere volebat, et quasi in usum reducere linguae correctionem, legitur, quod per triennium quendam lapidem portabat in ore; de alio vero, quod triginta annos non fuerat locutus quicquam. *S. BEA. de pass. c. xxvii.*

Utilitas multiplex I. ad perfectionem assequendam, de qua sic loquitur Cassianus: Observare igitur in primis, et maxime tu Joannes, cui magis ad custodiendam haec, quae dicturus sum, etas adhuc adolescentior suffragatur: ne studium lectionis, ac desiderii tui labor vana elatione casset, ut indicas summum ori tuo silentium. Hic enim primus disciplinae actualis ingressus, omnis quippe labor hominis in ore ipsius; et ut omnium seniorum instituta, atque sententias intento corde, et quasi muto ore, suscipias, ac diligenter in pectore tuo condens, ad perficienda ea potius, quam ad docenda, festines. (*CASS. col. 14, c. ix.*)

2. Ad Religionem conservandam, uti sapienter advertit Gerson dicens: Religiosum fundatores considerantes multiplex in lingua vitio pendere animae periculum, sanxerunt providentissime pro summo remedio iuge pro loco, et tempore suis sequelibus silentium, certas poenas, in robur sanctionum suarum, contra transgressores adicientes. Et clarum est experientia docente, quod ubi censura hanc silentii servatur arctius, ibi religio viget laudabilis, et perfectior. 3. Adorationem fructuosius instituendam, quam utilitatem S. Basilii sic proponit: Levavit se super se: se elevat supra se, quia Deum astringens anima a terrenis se rerum obtutibus erigit, et in divina contemplatio-

nis arce suspendit. Huic conformis est doctrina S. Bernardi: Est fructuosum, inquit, et negotiosum silentium; tacendo enim apud homines melius loquimur Deo; multae enim contemplationes sunt, quibus anima Deo, tacendo mirabiliter paseitur. 4. *Ad daemonis insidias, et insultus superandos*: Nam, ut Sanct. Climacus advertit, silentium cum prudentia, seu scientia conjunctum, non solum animam ab hostibus defendit, sed hostes nec accedere quidem propriis permittit. 3. *Ad artes loquendi addiscendam*; id quod Salomon Eccles. c. III. indicavit; dum non ait: tempus loquendi, et tempus tacendi: sed *tempus tacendi, et tempus loquendi*, quia prius in silentio forma loquendi sumitur, quae postmodum tempore loquendi in voce tenetur. Hinc et Ezechiel Propheta, antequam praedicationis officium sumeret, revelationum mysteria vidit, et Dominum audivit ad se loquentem verba haec: *Fili hominis, omnes sermones meos, quos loquor ad te, assume in corde tuo, et auribus tuis audi, et vade, ingredere ad transmigrationem ad filios Israel, et loqueris ad eos, etc.* Propterea quicumque sapientia verba utiliter sari desiderat, in silentio prius discat intus, quod postmodum viva voce foris loquatur; Res quippe vera nullus scit fructuose loqui, qui ignorat prudenter tacere; taciturnitas namque bene loquendi principium est. Hugo de S. Vict. c. XVI. in *lib. Monast.*

Brevius haec utilitas sic proponi potest, quod faciat tum ad devotionem conservandam, et augendam (nam ut S. Laurentius Justinus ait, libenter se infundit Verbum expectanti, et tacenti) tum ad virtutis studium, ac profectum promovendum (nam silentium, et preces maxima virtutum arma sunt, teste Thalassio) tum ad artem loquendi addiscendam (nam, secundum S. Laurentium Justinianum,) regula prima bene loquendi est, ut prius discat quisque tacere, quam loqui, tum ad disciplinam domesticam conservandam; (*In ligno vite or. de orat. c. v. hom. II. de Annunt. cent. 1, 67.*) ad quam P. Hieronymus Natalis Societ. Jesu Sacerdos introducendam primum putabat esse instrumentum, (*apud Rodr. p. 2. tr. II. c. vi*) tum ad scientias, et sapientiam addiscendam, nam juxta S. Diadochum, silentium est Mater sapientissimorum cogitatum.

Invidiam: quia, ut impossibile est, teste B. Magdalena de Pazzis, ut anima religiosa, quae non delectatur silentio, gustet res Dei,

(*Vita cap. XIV.*) ita nemo aptior est ad divinas consolationes percipiendas, quam silentii entos, juxta illud Jeremie: Sedebit solitarius, et tacebit, et levabit supra se. (*TANA. III. 18.*) Id quod aliqui similitudine linguae bovine probare conantur; ut enim haec, quamdiu vivat in ore bovis, hispida, et gustui insuavis est, ubi excocta, et dulci jusculo condita fuerit, non modicum gustui voluptatem creat; ita et humana lingua quamdiu mortificata non fuerit, mentem potius ingrata amaritudine, quam suavitate replet, socas vero si per silentium mortificata, et dulci charitatis divinae brodio fuerit dulcorata.

Equalitas: Ut enim quo plures in aliqua civitate thesauri, aut incolae praestantes reperuntur, tanto accuratius portae custodiuntur; ita quanto quisque majoribus virtutibus, meritisque est praeditus, tanto majorem linguae custodiam, silentiique studium adhibere debet.

Dignitas: Quia ut lubricitas, et garrulitas linguae hominem virtutibus inane arguit; ita virum perfectum et qui etiam reliquas potentias velut freno circumducere queat, lingua continens probat, teste Sanct. Jacobo; (*JAC. III. 2.*) Nam, teste S. Hieronymo, tanto hujusmodi libido mentes hominum invasit, ut etiam, qui procul ab aliis vitiis recesserunt, in istud tamen, quasi in extremum laqueum diaboli incidant. (*S. Hieron. ad Celsan.*) Unde Aristoteles interrogatus a quodam, quis arcanum sermonem retinere posset? respondit, qui carbouem quoque ignitum lingua retinere potest. Sed et Chion rogatus (sic legitur in Laertio) quid esset difficile? Arcanum, inquit, reticere; tanta est linguae maxime volubilis incontinentia, cum aliqui videatur facillius, quam silere. Quanto ergo difficilius est haec virtus, tanto etiam praestantior merito censetur.

MEDIA.

Familiaritas cum Deo; nam qui gaudet alioquin unius Principis, et eum eodem discurrit de negotiis alicujus momenti, vel etiam familiariter eum eo conversatur, ut aliis loqui, aut Principis alioquin declinare non audet; summa enim ea esset inurbantia. Idem dici potest in casu nostro; qui Dei lumine praeditus est, intelligitque quod orare est tractare eum supra illa Majestate, quam adorant Dominationes, tremunt Potestates, is ad aliorum se non convertet colloquia. *Mansi. disc. IV. n. 2.*

Christi exemplum ob oculos habere; quod medium Guericus Abbas, postquam dixerat: Verbum aeternum sub silentio se premit; converso ad Religiosos suos sermone, sic proponit: vobis tamen, fratres, istud silentium Verbi loquitur, vobis clamat, vobis atque disciplinam silentii commendat, *In silentio enim; et spe erit fortitudo vestra*, sicut Isais promittit, qui cultum justitiae silentium definit: sicut namque puer ille conceptus in utero, ad maturitatem partus sub alto, et diuturno profecit silentio, sic spiritum hominis disciplina silentii nutrit, format, et roborat, et quanto occultus, tanto tatus, et salubrius incrementum praestat. Nescit homo animalis qui non percipit, quae sunt spiritus Dei, quae sit via spiritus, et quomodo compingatur ossa in ventre praegnantis; sed non est occultatum os meum a te, ait Sanctus Deo, quod fecisti mihi in occulto mentis sub secreto silentii. Sed nec a vobis occultatum est hoc mysterium, fratres mei, quorum experientia, et confessio testis mihi est, quomodo quietus, et modestus spiritus sub silentio roboretur, pinguescat, et floreat; quomodo e contrario per verba, velut quamdam paralytin, dissolvatur, et deluatur, quomodo marescat, et aridus decidat. Denique si in silentio fortitudo non esset, Salomon nequaquam dixisset: *Sicut urbs patens, et absque murorum ambitu, ita vir, qui non potest cohibere spiritum suum.* *Guercus. t. III. de Annunt.*

Affectuum moderatio; nam; ut recte Stoebus advertit, continentia linguae non exigua virtutis pars, rationi subijci, et morigera fieri non potest, nisi quis multo studio, cura, et industria pessimos effectus, qualis ira est, devoverit. *Stoebus ser. XXXIII.*

Amicitias particulares devitare, ut quae sunt magnum obstaculum taciturnitatis; nam haec, ut recte S. Laurentius Justin. advertit, secum gerant lethale venenum, et simplicium animas valido perditionis mucrone confodiunt. Semper hujusmodi discurrunt, semper similitum consortia querunt, in angulis, et latibulis silentii tempore, ut plurimum confabulari appetunt. Et post: Hic amor cum in corde imprudentis exortus radices mittere, ac pullulare coeperit, corporalem quaerit dilecti praesentiam, cum eodem cohabitaret eum eodem loqui desiderat: sicut autem ex ipsis gaudet aspectu, ita absentia

contristatur. Solus vult eum eo, quem sensualiter diligit, loqui etc. *S. Laur. Just. I. de discip. et pers. non. c. XXII.*

Orationis studium: Nam, ut bene advertit Rodr. (p. 2. tr. II. c. VI.) sicut silentium est causa sanctorum contemplationis, ita et haec vicissim est causa silentii, quemadmodum Moyses suo exemplo testatus est, dum dixit: Ex quo locutus es ad servum tuum, impediorior, et tardioris linguae sum (*Exon. IV. 10*) Nec enim, ut S. Laurentius Justinianus ait, potest paucem saeculi cupere, qui suavi gustu reficitur Salvatoris.

Examen particulare accuratum: Sic Prater Juniperus integrum sex mensium silentium a se impetravit, dum primo die proposuit non loqui ad honorem aeterni Patris, et sic reliquis diebus ad honorem aliarum Personarum, et Sanctorum. (*In ligno vit. tr. de orat. c. v. Rodr. p. I. tr. VII. c. VII.*)

Considerare, quod os sit consecratum Deo ad laudes ei dicendas. (*Rocu. p. 2. tr. II. c. XII.*) Quod remedium suggestit S. Bernardus dicens: Inter saeculares pugae sunt: in ore Sacerdotis blasphemiae. Consecrasti os tuum Evangelio, talibus jam aperire illicitum: assuetuere sacrificium est.

Ponderare frequenter commoda silentii: Nam studiosus silentii appropriat Deo, ipsique jugiter in abditio cordis assistens, illustratur ab eo, ut S. Climacus loquitur. (*Grad. XI.*) Et, ut Joannes de Indagine pronuntiavit, per silentium prohibetur animus exire foras, et intus ire compellitur, seipsum bene intueri, considerare, et spiritualibus exercitiis proficere. *L. I. de pers. ord. Carthus. c. XXIV.*

Curiositatem audiendi tollere: Sic Joannes Abbas ex Cytico docuit dicens: Qui continere vult linguam, obstruat aures, ne multa audiat. *Joh. Evras. in prat. c. CLXXVII.*

Radicem garrulitatis evellere: Quam recte indicavit Thomas de Kempis, dum ait: Idcirco tam libenter loquimur, quia per multas locutiones ab invicem consolari querimus et cor diversis cogitationibus fatigatum optatum relevarer. Et multum libenter de his, quae multum diligimus, vel cupimus, vel quae nobis contraria sentimus, libet loqui, et cogitare. *L. I. c. x.*

ASCETICA.

In primis natura hujus virtutis bene cognoscenda est, quae non in eo consistit, ut nihil

quis loquatur, sed potius ut sciat, quando loquendum sit, et tacendum; uti recte S. Laurentius Justinianus advertit dicens: Silentii virtus hæc est, non semper tacere, sed illa sola, quæ loqui non licet. Hanc namque discretionis regulam multi ignorantes graviter delinquant. Quidam enim istorum extremo se restringunt silentio, et solum taciturnitatem virtutem esse putant. Tacent ut illa proferant iis, quibus prodesse valerent, et interdum necessaria proximis interrogantibus respondere negligunt. Regium silentii iter patefacit sanctus Propheta, cum dicit in Psalmo *Dixit, custodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea; non ut facerem*, inquit, sed ut non delinquam, nulla suspiria, etiam astantes impeditura, promittunt: nulla vox præter vocem Sacerdotis precem concludentis auditur. CASS. L. II, c. x.

2. *In Sacristia*: uti Synodus Trevisensis indicavit dicens: Dum Sacerdos Missam celebraturus se preparat, et in sacrorum vestibus sacris induitur, summum ibi silentium omnes observent: ne quovis modo, vel causa celebrantis devotio interturbetur, et tremendum illud mysterium somma, quæ fieri potest, devotione conficiatur. SYNODUS TRIV.

3. *In Refectorio*, uti S. Isidorus monuit dicens: Tempore convalescentium fratrum omnes discipline gerant silentium, Apostolo obtemperantes, qui dicit: *Cum silentio operantes suum panem manducant*. (S. ISIDOR. REG. c. IX. Certe de Essenis Josephus scribit: Velut in sanctum quoddam templum in coenaculum veniunt, quibus ibi cum silentio residentibus, pistior quidem panes ordine, unum autem vasculum ex uno palmento singulis coquus apponit. JOSEPH. de Bello jud. lib. II, c. VII.)

4. *Ante focum, vel fornacem tempore hyemis*; nam, ut S. Bonaventura bene advertit, usitatum est hosti, homines ad prunas seducere: Dominum sprevit Rex Joachim, negavit Petrus. S. BONAV. p. I, spec. p. 4, c. VI.

5. *Inter labores, aut ordinarias occupationes*, de quibus sic loquitur S. Laurentius Justinianus. In sanctis cogitationibus occupanda mens est, cum corporale sit opus, ut pariter cordis, et corporis gratum Altissimo offeratur hoicautum. Quod si hoc fieri nequit, pronuntietur verbum edificationis, vel vocalis saltem non deseratur oratio, ut Domi-

nus dupliciter laudetur. Possunt etiam interdum, quamvis raro, cum communia sunt exercitia, quædam humana, et jocosa proferri verba, pro propria, aut pro fratris sollevanda fragilitate, et deprimenda tristitia. Paucorum enim est rigorem ubique servare silentii. S. LAUR. JUST. c. XXI, de discip.

Scire debet, quod silentium non modo voce, sed etiam strepitu, ledatur, uti recte Camaldulenses notarunt dicens: Quoniam vero silentium non solum loquendo frangitur, sed etiam, et magis aliquo sonitu, rumore, vel strepitu: ideo inviolabili observatione caveatur, ne unquam horis silentio deputatis aliquid in cella, vel extra cellam monachi, vel conversi in officinis quidquam operentur, quod sonitum aliquem, aut strepitum possit causare. Indè orium aliqui putant silentiorum officium, non infimum in palatiis Imperatorum, quorum ministrorum munus erat curare, ne quies Principis, sive dormientis, sive comedentis, sive alia negotia tractantis, ulla ratione turbaretur. CARALD. consil. c. XLII.

Bene apprehendere debet necessitatem, et utilitatem hujus virtutis. Et necessitas quidem ex eo oritur, quod cum homo ex una parte sit animal sociale, ideoque vel ipsius naturæ instinctu incitetur ad mutuam confabulationem; ex altera vero parte ob vitiatam naturam non modice inclinetur ad vanam recreationem ex superfluis, aut vanis colloquiis capiendam, merito admodum cautus esse debeat, ne in ejusmodi vitium a lingua præcipitetur. Ob quam causam Salomon dixit: *Omne aurum, et argentum conflandum, frenosque ori rectos faciendos per silentii custodiam*; ut enim nullus equus etiam modestissimus, dum sessorem recipit, sine freno dimittitur; ita, quantumcumque quis sibi prudens, et cautus videatur, semper silentii freno opus habet. (NIC. in reg. xxvi, com. n. 2.) Utilitatem vero cognoscat ex eo maxime, quod silentium merito ab Ascetis reputatur inter præcipua instrumenta tum perfectionis assequenda, tum disciplinæ publicæ conservanda, uti patet tum ex exemplo antiquorum Eremitarum, et testimonio Thomæ Kempensii dicentis: *Maximi Sanctorum humana consortia, ubi poterant, vitabant, et Deo in secreto vivere eligebant*: tum ex Religiosorum Familiarum constitutionibus, quæ omnes præcipua cura præcipiunt, et urgent silentii observationem. L. I, c. II, § 1.

Pariter cognoscere debet causas potissimas, cur silentium tam strictum semper fuerit requisitum ab omnibus tam sapientie, tum perfectionis magistris. Quam quidem geminam assignat S. Basilus. Prior est, ut hæc ratione loqui recta discamus, quæ ars ob tot circumstantias ad eam requisitas merito difficillima judicatur. Unde non perinde ut aliæ artes exercitando, sed abstinendo, discitur; quia, cum homo non sit assuetus tot circumstantiis, quæ ad istam artem requiruntur, sed temere effutire solet, quæ in mentem, et linguam veniunt, silentium, ut bene observat citatus S. Basilus, duo ad hunc finem commoda præstat, nempe, ut et oblivionem ex desuetudine pariat, et ad ea, quæ recta sunt, discenda otium suppediet. (S. BASIL. in Reg. funor.) Hinc recte S. Greg. dixit: *Ille loqui verserit novit, qui prius bene tacere didicerit*. Posterior causa est, ut hæc ratione solitudinis mentis assuescat, et ad majorem cum Deo, et Sanctis familiaritatem disponatur. (Hom. II, in Ezech.) Hinc recte patet Asceta: *Si te subtraxeris, inquit, a superfluis locutionibus, et otiosis circuitionibus audiendis, invenies tempus sufficientes, et aptum pro bonis meditationibus insistendis*. Lib. I, de imit. Christi c. xx, § 1.

Scire debet facilem, et efficacem praxim hoc virtute obtinenda: quæ quidem praxis in duobus præcipue capitulis consistit. 1. Ut post accuratam meditationem, quæ commoda silentii observati, et damna violati, bene ponderentur, premissam, firmissimum fiat decretum non loquendi, nisi cum necessitas, utilitas, et charitas requirit. 2. Ut studeat quisque quotidie in rerum spiritualium usu, et gustu proficere; per hoc quippe medium radix vitiosæ ad confabulandum inclinationis tollitur, et fit (ut S. Laurentius Justinianus prudenter advertit) ut, dum ille (scilicet Verbi Divini consortio) pascitur, terrenum pabulum non requirat.

CONCEPTUS PRÆDICABILES. ®

Ex occasione thematis: *Et cum fecisset quasi flagellum de funiculis, omnes ejecit de templo*. (Joan. II, 15.) potest garullitatis vitium, in templo maxime committi solitum, exagilari. 1. Itaque dicat concionator, sibi videri nunc denovo contingere, quod tempore Christi contigit, ut magis in templo vendentes, et ementes (vanos scilicet rumores, et fabulas) quam orantes inveniantur; proinde, cum concionatori præcipue incumbat, ho-

norem Dei, templique reverentiam vindicare; facturum se faniculum, ex tribus offensis, quibus ejusmodi blateratores Deum, proximum, et seipso offendunt, demonstrantis confecturum, eosdemque e templo ejectionum. 2. Ergo incipiat singulas offensas demonstrare, et in primis quidem ab offensa Dei faciat initium, ostendendo, quod gravem committant blasphemiam (uti S. Bernardus testatus est, dicens: *Nugæ inter saculares nugæ sunt, in ore Sacerdotis blasphemie: quidni etiam in ore garrulorum in templo; dum si non verbo, opere certe, quod plus est, Deum reverentia indignum ostendit sacrilegium* juxta eandem S. Bernardum, dicentem: *Consecrasti os tuum Evangelio; talibus aperire illicitum, assuetuere, sacrilegium. Vere enim, et tales tempora ad sacra exercitia deputato abutuntur ad profanas confabulationes idololatricas, dum abominabiles pessimas, ut Deus apud Ezechielem queritur, faciunt, et loco Dei vanitates, quibus delectantur, et de quibus loquuntur, adorant.* (c. VIII, v. 7.) Deinde ostendatur, quantopere proximus offendatur, Angeli scilicet presentes, et summam ex tali irreverentia displicentiam concipientes: Homines pii, quibus summam impedimentum orandi, et dolor ob talem irreverentiam creatur: Parvuli scandalizati, et similia facere discentes, juxta antiquum proverbium: *Wit die Athen sungen, sophisten die Jungen.* Denique etiam demonstrat, quantopere seipsum offendat, dum palitur jacturam favoris, et gratiæ divini, ut non dignetur Deus sacrificium nostrum aspicere: meriti, et benedictionis, quam Dominus orantibus largiri solet: Fama, dum ostendit nihil boni sibi inesse, ut S. Chrysostomus egregie probavit, dum ait: *Si videro aliquem non audentem orandi studium, nec hujus rei fervida, vehementique cura teneri, continuo mihi palam fit, eum nihil egregie dotis in animo possidere.*

Ex occasione thematis: *homo sapiens tacebit usque ad tempus: (Ecc. xx, 7.)* explicari potest natura, et praxis silentii, eumque in finem dici, sicut histriones interdum seras ori dexteritate sua, agilitateque affigunt; ita etiam quivis suo ori seram appendere debeat, et quidem talem, quæ ex rotulis varias literas continens constans, non nisi cum certa verba per conjunctionem litterarum prodeunt, reseratur; verba autem hæc non alia esse debere, quam quæ monachus qui-

dam janua suæ adscripsit, necessitas, utilitas, charitas, ut ex eorum lectione meminere, nunquam ex cella sua egredi; nisi cum una ex his causis ipsum impulerit. Ostendatur ergo 1. quomodo necessitas locutionem exigat, nempe quando Deus benedicens, peccata condonanda, nostræ necessitates explicanda etc. 2. Quando utilitas locutionem suadeat, nempe quando augmentum gloriæ divini, aut nostræ, vel aliæ salutis promotio notabilis speratur, aut officii nostri ratio, vel etiam rei familiaris incrementum, commercium cum aliis requirit. 3. Quando charitas ad silentium non observandum nos impellat, nempe quando instruere, corrigere, solari, adhortari, aut corrigere proximum ex charitatis fraternæ officio debemus, quæ omnia facile particularibus casibus, aut exemplis fusius probari possunt.

Ex occasione thematis: *Bonum est prestolari cum silentio salutare Dei: (Thom. III, 26.)* possunt ostendi, et explicari compoda silentii per aptitudinem ad finem triplicem via purgativa, illuminativa, et unitive, facile, perfecteque obtinendum. Et 1. quidem ostendatur: quam multa peccata vitentur per silentium, cum pleraque peccata a nobis in conversatione cum hominibus committi soleant: Quantum deinde etiam frænum injiciatur inordinatis passionibus per silentium, ut quæ non modico per mutua colloquia irritantur, id quod per passionem amoris, odii, gaudii, tristitiæ, iræ etc. demonstrari potest. 2. Quantopere conducatur ad viam illuminativam, dum juxta SS. Patres inter præcipua instrumenta ad virtutes comparandas numeretur, id quod per virtutes humilitatis, modestiæ, castitatis, et similes confirmetur. 3. Quam specialiter conducatur ad unionem cum Deo, et familiaritatem per exercitia spiritualia procurandam, cum silentium sit mater orationis, et optimum medium ad hoc, ut homo se super se elevet, sicut supra ex S. Scriptura et SS. Patribus ostensum est.

Ex occasione thematis: *Ubi verba sunt plurima, ibi frequenter est egestas: (Prov. XIV, 21.)* ostendatur damna silentii violati per varias egestates, quas garruli incurruunt. Nam 1. pati coguntur egestatem famæ; quia vix unquam homines judicant, eum egregias dotes possidere, quem garrulitati vident obnoxios; sciunt quippe, vasa, quo magis inania sunt, tanto sonantia magis

esse. 2. Egestatem etiam virtutum patiuntur: quia verum est Salomonis effatum: *Vidisti hominem velocem ad loquendum? Stultitia magis speranda est, quam illius correptio, et profectus in virtutibus.* 3. Egestatem pariter celestium consolationum incurruunt: quia Spiritus Sanctus auctor earum consolationum cor quietum, et humile, ac tremens sermones Dei querit. Hinc, et Christus orbem suo adventu consolaturus, sub noctis silentium contineret omnia, et nox in suo cursu medium iter haberet, omnipotens sermo tuus exiliens de celo a regalibus sedibus, durus debellator, in medium exterminii terram prosilivit. SAP. XVIII, 14.

Ex occasione thematis: *In multiloquio non deerit peccatum:* demonstratur, quam multis malis, et peccatis obnoxii sint silentii violatores. Nam 1. committunt plerumque peccatum Vaniloquii, de quo Christus dixit: *Dico autem vobis, quoniam omne verbum ofiosum, quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die judicii. (MATTH. XII, 36.)* 2. Peccatum Murmurationis contra Deum et homines: cum, teste Thoma Kempensii, de iis plerumque libenter loquamur, quæ nobis adversaria sentimus, et per mutuas locutiones ab invicem consolari querimus. (L. I, c. x, § 4.) 3. Peccatum Detractionis: cum experientia probet, nullos magis huic vitio obnoxios esse, quam garrulos: nec nullam colloquii materiam aptiorem plerumque videri, quam alienos defectus, et vitia. 4. Peccatum Levitatis: eum ejusmodi homines communiter leves sint in moribus, atque adeo ex abundantia cordis eo loquuntur. 5. Peccatum Jactantiæ, quo nihil est ositatis in colloquiis, maxime apud eos, qui in humilitate non sunt fundati. Ab his autem omnibus et pluribus peccatis aliis, cum præclare silentium defendat, juxta Salomonem dicentem: *Qui custodit os suum, custodit animam suam: qui autem inconsideratus est ad loquendum, sentiat mala, id est, peccata; an non hoc solo titulo silentium singulari cura observandum erit? (Prov. XII, 3.)*

Ex occasione thematis: *Tempus tacendi, tempus loquendi: (Ecc. III, 7.)* ostendi potest, quibus potissimum temporibus tacendum sit. Nimirum 1. in templo: hic quippe memorem esse oportet templi Salomonici, cum summo silentio edificati, ita ut malcus, securis, et omne ferramentum non sint

audita. (III. Reg. vi, 7.) Item Christi vendentes, et ementes templo ejicientis: et tandem saluberrimæ adhortationis a S. Bernardo factæ: *Parce Dei gloriæ, et parce aliæ conscientiæ, parce salutis propriæ etc.* 2. Tempore, quo peccator consistit adversus nos, juxta exemplum Davidis: *Posui ori meo custodiam, cum consisteret peccator adversum me. (Ps. XVIII, 2.)* sic enim ventus contradictionis altera janua, id est, ore, clausa, facilius quiescet. Consistit autem peccator adversum nos, quando in consortio impudica loquentium, detractorum, aut convitiantium, litantiumve versamur. 3. Quando Deus adversitatem immittit: Tunc enim iterum exemplum S. Davidis ob oculos habendum est, de seipso dicentis: *Obmutui, et non aperui os meum, quoniam tu fecisti. (II. 10.)* Si enim dum principes, dum medici aliquid circa nos statuunt, mox acquiescimus, et silentium, quanto magis, si sapientissimus, et nostri amantissimus Deus aliquid de nobis disponat, cum silentio acquiescendum erit? Certe Mariam Diazam quoniam de frigore querentem his solis verbis compeccit Christus: *Ego hoc frigus feci, et tu quereris?*

Ex occasione thematis: *Qui custodit os suum, custodit animam suam: (Prov. XIII, 3.)* comparari potest silentium janitori, diligentem custodiam oris velut janua habenti: sicut ergo honoratior domus plerumque januas domus clausas habent, aut certe janitorem apponunt ostio: ita et viri perfectionis studiosi silentium velut sedulum janitorem ori suo adjungunt, præcipue tamen ob tres causas. 1. Ne exeat devotionis fervor, et tepor in orationis studio succedat; constat, quippe nulla re magis, quam frequentibus colloquiis devotionis spiritum imminui. 2. Ne exeat virtus, et vitia subintrent; in multiloquio enim non deerit peccatum, et qui nullis utitur verbis, lædit animam suam. Hinc nonnemo recte dixit: *Quoties inter homines fui, minor homo redii. (L. I, VII, § 2.)* 3. Ne exeat fama, et infamia subintret, nam, ut recte Thomas de Kempis advertit; sæpe accidit, ut persona ignota ex bona fama luceat, ejus tamen præsentia, et colloquio oculos intentionum, et colloquium, audientiumque obfuscat.

ALII CONCEPTUS.

QUALITAS. — Observantia in Cantica labia sponsae assimilari vitæ: Sicut vitæ coccinea labia tua. Richardus de S. Victore exponit Mysterium: Labia sponsae, inquit, vitæ comparantur: quia sicut vitæ constringit crines, ne dissolute diffluant: ita devota anima labia sua ligat, et cohibet, ne mala, vel inutilia loquantur. Verum advertendum, sponsum non dixisse dumtaxat: sicut vitæ, sed adjunxisse, coccinea, alludendo ad charitatem, quæ exprimitur colore rubeo, quo voluit nobis simul indicare, quod silentium alienius animæ perfecta virtute quæ prædit procedere debeat, ex motivo charitatis, non ex quadam causa politica: debeat habere pro objecto amorem Dei, et proximi, ad hoc ut sit actus virtutis, et meriti: ac propterea addit idem Richardus: Quæ vitæ coccinea dicitur, quia per coccinum charitas intelligitur, quo labia hæc ligantur. (RICHARDUS DE S. VICTORE, *lib. cxiy. Cant.*)

Hinc nostro proposito inservit quoque textus ille Apostoli ad Thessalonicenses: *His autem qui ejusmodi sunt, denunciamus, et obsecramus in Domino Jesu Christo, ut cum silentio operantes suam panem manducant.* In Greco textu, loco dictionis hujus, *silentio*, legitur: *Cum quiete operantes, suam ipsorum panem edant.* Ex quo colligitur relatio, quæ est inter silentium, et pacem, et quietem.

Stobæi verba sunt: Aut dic aliquid silentio melius, aut sile. (STOBÆUS, *l. xxxiv.*) Pythagoras dicere solebat: Aut oportet silere, aut afferre meliora silentio. Aut silentium tempestivum, aut orationem utilem habeat.

Dion Philosophus dicere solebat, naturam probe egisse, quæ geminas aures, et linguam unicam nobis fabricavit: ut ad audiendum essemus, quam ad loquendum, promptiores. MASSI, *d. ix. n. 51.*

NECESSITAS. — Dixit quidam expertus: Quidquid boni tacendo colligo, hoc fere totum loquendo cum hominibus dispergo. Docet experientia, quod in domibus Religiosorum, in quibus regularis viget observantia, silentium excitet spiritum devotionis, virtutis, perfectionis, et edificationis: adeo ut quia nullus ibi strepitus, sed magna quies, et mentis reollectio advertitur, de iisdem verificari possit: *Vere Dominus est in loco isto, non est hic aliud nisi domus Dei et porta cæli.* *Id., n. 6.*

Consilium, quod D. Chrysostomus hac in

materia valde utilis, et necessaria posteritati consecravit, fuit illud: Magis quam pupillam oculi, linguam tuam custodias. Equis ignorat, oculi pupillam obfusari, et obtenebrari quocumque etiam minuto pulveris atomo? Ad eundem modum, inquit, et infert S. Doctor: Puritas animæ, et conscientia nostrâ unico solo verbo multoties, aut multoties prolato, maculari potest. Ad hæc notatur dictio illa: *Magis*, etenim si obscuretur oculi pupilla, deperditur lux corporalis: at si obtenebratur lux animæ, nempe gratia, amittitur æterna salus: Ecce quantus ignis quam magnam sylvam incendit. Lingua constituitur in membris nostris, quæ maculat totum corpus, et inflammat rotam civitatis nostræ, inflammata a gehenna, ait S. Jacobus. S. CHRYS., *h. li in Math.*

Portatis, fratres mei, vobiscum, portatis clavem cæli, portate, et clavem linguæ: Opponitis pessulum ostio, adhibete remanacula salubriter ori vestro. S. PETERUS DAM., *ser. lxxiv.*

EFFUSAS. — Anima nostra superni Regis est sponsa, cui, accepto pignore Sancti Spiritus, signaculo fidei est desponsata. Maneat ergo in suis penetralibus virgo, non indecenter in publicam prodeat, non per oris limen egressa in supervacua se verba, ac secularia effundat, ne, si deviare eam sponsa a modesta suæ pudicitie gravitate coeperit, quandoque objurgans dicat: *Si ignoras te, O pulchra inter mulieres, egredere, et abi post vestigia gregum.* In cubiculo igitur suo, virginali more, resideat, oris osium clausum teneat, et numquam, nisi quæ ad expectandum pertinent Sponsi celestis adventum, locutura procedat, sub umbra silentii se reprimat. *Idem.*

UTILITAS. — Quando Zacharias ab Angelo felix illud, faustumque recepit Evangelium, de nativitate Joannis Baptistæ, silentium simul eidem intimatum fuit: *Et ecce eris tacens, et non poteris loqui.* Et cur in summo gaudiorum apice bonus, et sanctus hic senex affligitur, privatur usu loquæ, ac mutus efficitur? omnia in figura contingebant illis: Partus in incem edendus qualis erat? *Vocabis nomen ejus Joannem*, quod interpretatur Gratia, id est ad hanc assequendam optima dispositio silentium est. De quo S. Antoninus discurrit in hunc modum: Gratiam positive gignit, in ejus figuram Zacharias tacens, Joannem, qui interpretatur Gratia, genuit. MASSI, *d. i. n. 1.*

Multa jurgia cessare facit, qui tacet. Cui conformiter proposito Drexelius facellam refert historiam: Mulier quædam confessario suo dolenter exponebat multa jurgia, et rixas, quas cum marito suo frequenter habebat, eo quod hie domum rediret semper ebrius, et quotiescumque ab ipsa reprehenderetur, loties ille majori accensus ira pessime ipsam tractaret. Confessarius tales excipiens querelas, pro remedio suggestit mulieri, ut aquam vilesicet ex certo quodam fonte haustam tandiu in ore teneret, donec maritus, ebrius domum rediturus, obdormivisset. Obedivit illa: cumque aliquot vicibus eo remedio usa fuisset, bonum cessantis litis effectum, quem inde experiebatur, acceptum referbat virtuti talis aquæ, non reflectens se ad silentium, a quo procedebat. Quam opportune, et apposite ei dici poterat: *Qui dimittit aquam caput est jurgiorum.* *Id., d. ii. n. 6.*

Notanda sunt vera illa Jer. Proph. c. viii. *Ingrediamur civitatem montam, et silicium ibi:* quæ comparatio inter silentium, et civitatem montam? si dixisset: dormiamus sine periculo, sine timore vivamus, transire posset; at silicium, cum quo hoc concordat? In sensu mystico si intelligamus verba Prophetæ, alludit ad animam, quæ bene custodiat linguam; quamdiu hæc taciturna est, non est quod vereatur insidias, aut assultus antiqui adversarii, secuta vivit, ac si munitam inhabitaret arcem. Celebre est illud Agathonis Abbatis exemplum in vitis Patrum. Tribus annis ille gestavit in ore lapillum, ut silentii, et custodia linguæ acquireret habitum; quæro, cur in hunc effectum elegerit sibi lapidem potius, quam lignum, vitrum aut ferrum aliquod, vel plumbum, aut aliud quid simile? omnino mihi imaginor, et credo, eum alludere voluisse ad mysterium mari reprimentis hostis assultus, puta ad taciturnitatem, et silentium: quis ignorat, murum edificari ex lapidibus? ergo si murus est, vilesicet silentium, edificamus, in se ipso sanctus ille senex dicere poterat. *Id., d. vii. n. 4.*

DIGNITAS. — Nihil tam cognatum sapientie, quam locis, et temporibus aptare sermones, personarum, quæ aderunt, æstimatione in medium vocata. MACROBIUS in Saturno.

JUCUNDITAS. — Quidam frater interrogavit senem, usquequo servandam est taciturnitas? Resp. senex: Usquequo interrogaris; in

imni enim loco, si taciturnus fueris, requiem possidebis. *Vita PP. in l. VII, xxxii.*

MISCELLANEA.

QUALITAS. — Seneca salubriter monet: Summa ergo summarum hæc est, tardiloquum te esse jubeo. *Epist. xl.*
Aut dic aliquid melius silentio, aut sile.

Expertus periculi est premium silentii.

Dicebat olim Vetus Iambus.
Xenocrates, cum maledico sermone interesset, quaesitus cur aliis loquentibus ipse taceret? Resp. Quia dixisse me potuit aliquando, tacuisse nunquam. VAL. MAX., l. VII.

Cleantes rogatus, an non jucundum esset confabulari cum amicis? cur ergo ipse assiduo taceret? Resp. Jucundum quidem, sed quo jucundus est, eo magis oportet in hoc amicis concedere. STOBÆUS, *s. de tacit.*

Socrates admonet discipulos suos, ut tria præcipue semper observent, in animo prudentiam, in vultu verecundiam, in lingua silentium. MAX., *s. xli.*

Aut silentium tempestivum, aut orationem utilem habeas. Verba silentio, silentium tempestivitate claudas. STOBÆUS, *s.*

Cato adhuc puer, cum silentii causa carperetur: carpat, respondit, taciturnitatem, modo vitam probent. Et addidit: Tum demum abruptam hoc meum silentium, cum ea loqui poterò, quæ sunt in ligna silentio. PLUTARCHUS, *op. Lang. in Poita.*

Epicletus in omni negotio nihil adeo prospiciendum dicebat, quam ut tutum, securumque sit, quod agitur. Est autem tutius, inquietat, tacere, quam loqui. *In Ench.*

Cum Cæreo loquendus ab Isocrate oratore instrui cuperet: factam, is inquit, sed duplicem a te mercedem postulo, unam, ut loqui; alteram, ut tacere, te doceam. STOBÆUS.

Dæmon, qui omnes carnes Jobi consumpsit, integra tamen labia reliquit, ut pronam peccandi occasionem relinquere. Hinc ipse Job dixit: Pellis mea, consumpsit carnibus, adhesit os meum, et derelicta sunt tantummodo labia circa dentes. Cap. xix, 20.

Pythagoricam olim ænigma erat: hircundinem in domum non suscipiendam, id est, garrulos, et verbosos sub eodem tecto non habendos, ut S. Hieronymus interpretatur. *In apol. ad v. Rus.*

Quod ostreis cancer facit, dum incante se aperientibus lapillum injicit, ut elandere se non possint; hoc diabolus loquacibus facit, dum scilicet per violationem silentii garrulitati assuescere eos facit, sique efficit, ne deinceps os claudere amplius possint. **PLACI.**

Nihil aequè proderit, quam quiescere, et cum aliis minimum loqui, plurimum secum. **SENECA. Ep. ciii.**

Enea turris omnibus silentium est:

Silentium rebus gerendis omnia est:
Utilior haud est ulla res silentio.

David tam multa arcana in secreta mansionis cognovisse dicitur, quia amicum Chusi, qui idem, ac silentium significat, habuerat.

Secundum Thalassium, silentium, et preces maxima virtutum arma sunt, mentem enim simul purificant, ac perspicacitorem reddunt. (*Hom. II. de Anax. hom. cii.*) Juxta S. Gregorium Nazianzenum continentia, et castitatis est mater silentium.

Recte cecinit nonnemo Poeta:

Nobile lingua hominum, si fari in tempore novit:
Nobile lingua malum, si fari in tempore nescit.
BALBOCUS.

Augustus Imperator ita filiam, et neptes instituit, ut nihil agerent, nihilque loquerentur, quod non in diurnos commentarios referri posset. **SUCTONIUS, ap. Drex. in Phaeontis, c. xli, § 4.**

Omnis institutionis ratio, inquit Simplicius, eo refertur, ut et a rebus externis, et a brutis suis affectionibus, et a corpore ad seipsum animus avocetur, ut suo modo, eodemque perpetuo tenore vivat. Quam ad rem silentium plurimum confert. Ut enim sensus animi ipsos auscultantem ad exteriora effundit, cuius effusionis remedium est silentium. **Enchir. Epict.**

Tyrannus quidam Tryzus, ut occasiones eorum precationum praevideret, vetuit lege, ne incolarum quisquam alteri, vel publicae, vel privatae loqueretur. Igitur in ecclesie pulvis, et vultu animi sensa mutuo insinuabant. Sed, et illud Rex ubi intellexit, cavet alia lege. Tum quidam, tyrannide nimia offensus acris in forum progressus est; ibi stans fervide lacrymatus est: quem multitudo

confluens secuta, in fletum publicum erapit. Quo intellecto, Tyrannus festinatorus, ut etiam id prohiberet, cum suis stipularibus armatis advolare ad sedandas lacrymas; civis a longe illo viso, eripientes arma militibus, Tyrannum interfecerunt. **ALIANUS, l. XIV, xxii.**

UTILITAS. — Papyrius praetextatus, patris in Senatum comes, a matre ad prodenda consilia sollicitatus, dixit: consultum in senatu esse, utrum videretur utilius reipublicae, unusne vir duas uxores, an una duos viros habeat. Quo audito mater cum aliis matronis Romanis eum ad curiam lacrymabunda venisset, fides Papyrii illa enituit, ut ei soli liceret curiam intrare. **GELLIUS, l. I, c. xxiii.**

DIGNITAS. — Magna sapientia est temperativum silentium, et omni certe sermone longe praestantius. **PLAC. in opus.**

Recte dixit Salomon: Stultus quoque si tacuerit sapiens reputabitur, et cum compresserit labia sua intelligens. (*Prov. xvii, 28.*) Hinc Alcibiades quoque sic cecinit.

Cum tacet, haud quidquam differt sapientibus
Stultitia est index, linguaque, voxque sua.

Ego praemet labia, digitoque silentia signet.
Et sese Pharium vertat in Harpocratem.

Quidam a Pythagora quaerens, quomodo inter sapientes discipulos computari posset? hoc ab eo responsum audivit: Serva silentium, donec necessarium tibi sit loqui. Si nihil dixeris, nisi quod bene scieris; si gesseris optima, et locutus fueris pauca. **PYTHAG. in suis praec.**

NECESSITAS. — Vetus antiquorum effatum erat: Non ulli tacuisse nocet, nocet esse locutum. **CATO, l. II, deat, xii.**

Hypocaeustum calidum sine ostio, vas viuarium sine operculo, lingua sine silentio: nec illud calorem, nec istud odorem, neque haec animi fervorem conservabit. **DREX., in Ros., p. I, c. III, § 6.**

Abbas Sisoy dicebat: Crede, quia ecce triginta annos habeo, quod non deprecor Deum propter peccatum, sed orans hoc dico: Domine, protege me a lingua mea. Et usque nunc per singulos dies coram peo ipsam, et delinquo. **Vita PP., l. V, libelli IV, n. 59.**

Dicente quodam Fratre: Desidero custodire cor meum: respondit Abbas Sisoy: Et quomodo possumus custodire cor nostrum,

si lingua nostra januam apertam habeat? **Ibid., l. XI, n. 27.**

SECUNDITAS. — Angeronom silentii Deam ore obsignato repraesentantur prisci, et in templo Vulpiae, quae delectationis, et gaudii Dea fuerat, collocaunt, ut tacite, significarent, eam, qui silere nosset, ingenti delectatione, ac voluptate profusum iri. **MACROB., l. I. Satur.**

AXIOMATA.

Vetus Germanorum proverbium est: Duorum sapientior tacebit prius. **DREX. in Phnet., c. LXII, § 6.**

Laedi, et silere, summa fortitudinis est. **Idem in Rosis, p. 4.**

Alium silere cum voles, prius sile. **SENECA in Hypolit.**

AUCTORES.

Alphonsus Rodrigu. de perfectione, p. 4, tr. 2, c. 4 et 5.

Nicolaus Lancizus opusc. 5, num. 46, et opusc. 9, c. 6, n. 435.

Julius Nigronius in reg. 26, communium Soc. Jesu.

Jeromias Drexelius in Rosis, p. I, c. III.

B. Alb. Magnus in Paradiso animae, c. XXXI.

Eusebius Nierenberg, in doctrina Asoetica 8, c. I et II.

Jacobus Alvarez, t. II, l. III, c. IX, § 13.

Josephus Mansi Bibl. mor. tr. 88.

TEMPLUM.

DEFINITIO. — Est locus sanctus operibus destinatus, scilicet orationum frequentationi, lectionum recitationi, divinae laudis dedicationi: et veri sacrificii oblationi. (**S. BOXAV. ser. I, de ded. Eccl.**) Quod confirmans S. Bernardus: quis, inquit, Ecclesiae parietes sanctos dicere veretur, quos manus sacrae Pontificum tantis sanctificare mysteriis? Ex tunc quoque, et deinceps inibi lectionum resultare frequentia, sanctorum orationum devota murmurare susurrata, sanctorum reliquiarum honorari beata praesentia, sanctorum spirituum indefessa noscitur custodia vigilare. **S. BERN. ap. Mansi, tr. xx, d. II, n. 1.**

S. Carolus Borromaeus finem Templorum fusius declarans sic loquitur: Quod si homi-

nes in actionibus, et negotiis mundanis non casualiter, aut modo fortuito agunt, sed per iudicium, et prudentiam se gubernantes, optime id, quod faciunt, considerant: sicut et floem, ob quem ita faciunt, ut eam operi faciendo adhibeant diligentiam, et industriam, quam operis qualitas, et momentum requirit; quanto est rationalibus, quod, quando ad Ecclesias et stationes, et indulgentias (tantae nimirum considerationis negotia) contenditis, bene consideretis, quid facturi sitis, aut quo fine illud facere debeatis? Ecclesiae eo praecipue sine visitantur, frequentanturque Domini nostri, et sanctorum solemnitates, ut mysteria illarum solemnitatum colantur, et venerentur reliquia, ad participandum earum virtutem, et efficaciam, ut per illas ad sanctorum exitium exempla, ut dies illi sanctificentur, et Sanctis illis medianibus peccatorum veniam, aliasque a Deo gratias, obtineamus. Item Ecclesiae eo sine frequentantur, et venerando, et tremendo altaris sacrificio praesentes adimus; ut fructum mortis, et passionis Christi participemus; ut psalmodiam, et hymnos ad divinae Majestatis laudem, et gloriam decantatis auscultemus; Ad Ecclesiam ideo acceditis, ut orationes vestras simul cum precibus totius Ecclesiae Catholicae a sacerdotibus oblati conjunctas divino conspectui praesentetis; Ideo eo contenditis, ut sanctorum intercessionibus pro vobis procuratis; ut pro peccatis vestris misericordiam, et tribulationibus, et aerumnis mundi hujus liberationem, in necessitatibus vestris divini auxilii subsidium, contra tentationes victoriam, et pro virtutibus acquirendis gratiam postuletis. Qua igitur ratione possibile erit, quod ad fines hosce praedictos Ecclesiam aduntes, nullam prorsus detis operam, ut in ea reverenter, devote, silenter, in vobis metipsis recollecti, et ad omnia, quae in illis sunt, aut dicuntur, prompti, et parati, divinis officiis assistatis, et sequamini praecipuum Sapientis, qui dicit: Custodi pedem tuum ingrediens domum Dei; reframando videlicet omnes tuos affectus, cavendoque, ne quidquam loquaris, aut committas, quod loci illius sanctitati repugnet. **CAROLUS in act. med., p. 2, f. 10.**

EX S. SCRIPTURA.

QUALITAS. — Unam petii a Domino, habere requiram, ut inhabitem in domo Domini.

Quod ostreis cancer facit, dum incante se aperientibus lapillum injicit, ut elandere se non possint; hoc diabolus loquacibus facit, dum scilicet per violationem silentii garrulitati assuescere eos facit, sique efficit, ne deinceps os claudere amplius possint. **PLUTARCH.**

Nihil aequè proderit, quam quiescere, et cum aliis minimum loqui, plurimum secum. **SENECA. Ep. ciii.**

Enea turris omnibus silentium est:

Silentium rebus gerendis omnia est:
Utilior haud est ulla res silentio.

David tam multa arcana in secreta mansionis cognovisse dicitur, quia amicum Chusi, qui idem, ac silentium significat, habuerat.

Secundum Thalassium, silentium, et preces maxima virtutum arma sunt, mentem enim simul purificant, ac perspicacitorem reddunt. (*Hom. II. de Anax. hom. cii.*) Juxta S. Gregorium Nazianzenum continentia, et castitatis est mater silentium.

Recte cecinit nonnemo Poeta:

Nobile lingua hominum, si fari in tempore novit:
Nobile lingua malum, si fari in tempore nescit.
BALBOCUS.

Augustus Imperator ita filiam, et neptes instituit, ut nihil agerent, nihilque loquerentur, quod non in diurnos commentarios referri posset. **SUCTONIUS, ap. Drex. in Phaeonit., c. xli, § 4.**

Omnis institutionis ratio, inquit Simplicius, eo refertur, ut et a rebus externis, et a brutis suis affectionibus, et a corpore ad seipsum animus avocetur, ut suo modo, eodemque perpetuo tenore vivat. Quam ad rem silentium plurimum confert. Ut enim sensus animi ipsos auscultantem ad exteriora effundit, cuius effusionis remedium est silentium. **Enchir. Epict.**

Tyrannus quidam Tryzus, ut occasiones eorum preciorum praevideret, vetuit lege, ne incolarum quisquam alteri, vel publicae, vel privatae loqueretur. Igitur incoele mulibus, et vultu animi sensa mutuo insinabant. Sed, et illud Rex ubi intellexit, cavet alia lege. Tum quidam, tyrannide nimia offensus acris in forum progressus est; ibi stans fervide lacrymatus est: quem multitudo

confluens secuta, in fletum publicum erapit. Quo intellecto, Tyrannus festinatorus, ut etiam id prohiberet, cum suis stipularibus armatis advolare ad sedandas lacrymas; civis a longe illo viso, eripientes arma militibus, Tyrannum interfecerunt. **ALIANUS, l. XIV, xxii.**

UTILITAS. — Papyrius praetextatus, patris in Senatum comes, a matre ad prodenda consilia sollicitatus, dixit: consultum in senatu esse, utrum videretur utilius reipublicae, unusne vir duas uxores, an una duos viros habeat. Quo audito mater cum aliis matronis Romanis eum ad curiam lacrymabunda venisset, fides Papyrii illa enituit, ut ei soli liceret curiam intrare. **GELLIUS, l. I, c. xxiii.**

DIGNITAS. — Magna sapientia est temperativum silentium, et omni certe sermone longe praestantius. **PLUT. in opus.**

Recte dixit Salomon: Stultus quoque si tacuerit sapiens reputabitur, et cum compresserit labia sua intelligens. (*Prov. xvii, 28.*) Hinc Alcibiades quoque sic cecinit.

Cum tacet, haud quidquam differt sapientibus
Stultitia est index, linguaque, voxque sua.

Ego praemet labia, digitoque silentia signet.
Et sese Pharium vertat in Harpocratem.

Quidam a Pythagora quaerens, quomodo inter sapientes discipulos computari posset? hoc ab eo responsum audivit: Serva silentium, donec necessarium tibi sit loqui. Si nihil dixeris, nisi quod bene scieris; si gesseris optima, et locutus fueris pauca. **PYTHAG. in suis praec.**

NECESSITAS. — Vetus antiquorum effatum erat: Non ulli tacuisse nocet, nocet esse locutum. **CATO, l. II, deat. xii.**

Hypocaeustum calidum sine ostio, vas viarium sine operculo, lingua sine silentio: nec illud calorem, nec istud odorem, neque haec animi fervorem conservabit. **DREX., in Ros., p. I, c. III, § 6.**

Abbas Sisoy dicebat: Crede, quia ecce triginta annos habeo, quod non deprecor Deum propter peccatum, sed orans hoc dico: Domine, protege me a lingua mea. Et usque nunc per singulos dies coram peo ipsam, et delinquo. **Vita PP., l. V, libelli IV, n. 59.**

Dicente quodam Fratre: Desidero custodire cor meum: respondit Abbas Sisoy: Et quomodo possumus custodire cor nostrum,

si lingua nostra januam apertam habeat? **Ibid., l. XI, n. 27.**

SECUNDITAS. — Angeronom silentii Deam ore obsignato repraesentantur prisci, et in templo Vulpiae, quae delectationis, et gaudii Dea fuerat, collocaunt, ut tacite, significarent, eam, qui silere nosset, ingenti delectatione, ac voluptate profusum iri. **MACROB., l. I. Satur.**

AXIOMATA.

Vetus Germanorum proverbium est: Duorum sapientior tacebit prius. **DREX. in Phnet., c. LXII, § 6.**

Laedi, et silere, summa fortitudinis est. **Idem in Rosis, p. 4.**

Alium silere cum voles, prius sile. **SENECA in Hypolit.**

AUCTORES.

Alphonsus Rodrigu. de perfectione, p. 4, tr. 2, c. 4 et 5.

Nicolaus Lancizus opusc. 5, num. 46, et opusc. 9, c. 6, n. 435.

Julius Nigronus in reg. 26, communium Soc. Jesu.

Jeromias Drexelius in Rosis, p. I, c. III.

B. Alb. Magnus in Paradiso animae, c. XXXI.

Eusebius Nierenberg, in doctrina Asoetica 8, c. I et II.

Jacobus Alvarez, t. II, l. III, c. IX, § 13.

Josephus Mansi Bibl. mor. tr. 88.

TEMPLUM.

DEFINITIO. — Est locus sanctus operibus destinatus, scilicet orationum frequentationi, lectionum recitationi, divinae laudis dedicationi: et veri sacrificii oblationi. (**S. BOXAV. ser. I, de ded. Eccl.**) Quod confirmans S. Bernardus: quis, inquit, Ecclesiae parietes sanctos dicere veretur, quos manus sacrae Pontificum tantis sanctificare mysteriis? Ex tunc quoque, et deinceps inibi lectionum resultare frequentia, sanctorum orationum devota murmurare susurria, sanctorum reliquiarum honorari beata praesentia, sanctorum spirituum indefessa noscitur custodia vigilare. **S. BERN. ap. Mansi, tr. xx, d. II, n. I.**

S. Carolus Borromaeus finem Templorum fusius declarans sic loquitur: Quod si homi-

nes in actionibus, et negotiis mundanis non casualiter, aut modo fortuito agunt, sed per iudicium, et prudentiam se gubernantes, optime id, quod faciunt, considerant: sicut et floem, ob quem ita faciunt, ut eam operi faciendo adhibeant diligentiam, et industriam, quam operis qualitas, et momentum requirit; quanto est rationalibus, quod, quando ad Ecclesias et stationes, et indulgentias (tantae nimirum considerationis negotia) contenditis, bene consideretis, quid facturi sitis, aut quo fine illud facere debeatis? Ecclesiae eo praecipue sine visitantur, frequentanturque Domini nostri, et sanctorum solemnitates, ut mysteria illarum solemnitatum colantur, et venerentur reliquia, ad participandam earum virtutem, et efficaciam, ut per illas ad sanctorum exitium exempla, ut dies illi sanctificentur, et Sanctis illis medianibus peccatorum veniam, aliasque a Deo gratias, obtineamus. Item Ecclesiae eo sine frequentantur, et venerando, et tremendo altaris sacrificio praesentes adimus; ut fructum mortis, et passionis Christi participemus; ut psalmodiam, et hymnos ad divinae Majestatis laudem, et gloriam decantatis auscultemus; Ad Ecclesiam ideo acceditis, ut orationes vestras simul cum precibus totius Ecclesiae Catholicae a sacerdotibus oblati conjunctas divino conspectui praesentetis; Ideo eo contenditis, ut sanctorum intercessionibus pro vobis procuratis; ut pro peccatis vestris misericordiam, et tribulationibus, et aerumnis mundi hujus liberationem, in necessitatibus vestris divini auxilii subsidium, contra tentationes victoriam, et pro virtutibus acquirendis gratiam postuletis. Quia igitur ratione possibile erit, quod ad fines hosce praedictos Ecclesiam aduntes, nullam prorsus detis operam, ut in ea reverenter, devote, silenter, in vobis metipsis recolletis, et ad omnia, quae in illis fiunt, aut dicuntur, prompti, et parati, divinis officiis assistatis, et sequamini praecipuum Sapientis, qui dicit: Custodi pedem tuum ingrediens domum Dei; refrutando videlicet omnes tuos affectus, cavendoque, ne quidquam loquaris, aut committas, quod loci illius sanctitati repugnet. **CAROLUS in act. med., p. 2, f. 10.**

EX S. SCRIPTURA.

QUALITAS. — Unam petii a Domino, habere requiram, ut inhabitem in domo Domini.

omnibus diebus vite mee, ut videam voluptatem Domini, et visitem templum ejus. *Ps. LXVI.*

Domum tuam decet sanctitudo in longitudinem dierum. *Ps. XCIII.*

Domus mea, domus orationis vocabitur. *MATT. XXI.*

Ego autem in multitudine misericordie tue introibo in domum tuam. *Ps. v.*

Domine, dilexi decorem domus tue, et locum habitationis glorie tue; ubi habitans glorificaris, inquit interlinearis, ut non sibi, sed tibi detur gloria, et ideo non simpliciter habitationis, sed tibi habitat gloria, dicitur.

Ps. xxv.

Dominus in templo sancto suo; sileat a facie ejus omnis terra. *HABACUC. I. II.*

Introibo in domum tuam, adorabo ad templum sanctum tuum in timore tuo. *Ps. v.*

Introibo domum tuam, in holocaustis reledam tibi vota mea, que distinxerunt labia mea. *Ps. vi.*

Introibimus in tabernaculum ejus, adorabimus in loco, ubi steterunt pedes ejus. *Ps. CXXXI.*

Verè Dominus est in loco isto, et ego nesciebam, pavensque, quam terribilis est, inquit, locus iste! Non est hic aliud, nisi domus Dei, et porta cœli. *Gen., c. XXIV.*

Ne appropinquas huc, solve calcamentum de pedibus tuis; locus enim, in quo stas, terra sancta est. *Exod., c. v.*

UTILITAS. — Replebimur in bonis domus tue, sanctum est templum tuum. *Ps. xiv.*

Si deprecati te fuerint in loco isto, dimitte peccata servis tuis, et doce eos viam bonam, per quam ingrediantur. *II. Par. vi.*

Sacrificium laudis honorificabit me, et illic iter, quo ostendam illi salutare Dei. *Ps. XLIX.*

Quam dilecta tabernacula tua, Domine virtutum: concupiscit, et deficit anima mea in atria Domini: Cor meum, et caro mea exultaverunt in Deum vivum: Etenim passer invenit sibi domum, et turtur nidum sibi, ubi ponat pullos suos. Altaria tua, Domine virtutum, Rex meus, et Deus meus: Beati qui habitant in domo tua, Domine, in sæcula sæculorum laudabunt te. *Ps. LXXXIII.*

JUCUNDITAS. — Adducam eos in montem sanctum meum, et ketificabo eos in domo orationis mee, holocausta eorum, et victimæ, eorum placebunt mihi super altari meo, quia domus mea domus orationis vocabitur cunctis populis. *ISAÏA, c. LVI.*

Quæ est ista domus, quam ædificabitis

mihi? et quis est locus quietis mee? *Is., c. LXVI.*

Introibo ad altare Dei, ad Deum qui lætificat juventutem meam. *Ps. XLII.*

REVERENTIA. — Quid est, quod dilectus meus in domo mea fecit scelera multa? *JEREM. c. II.*

Filiationem vestram, charissimi, commoneamus, ut convenientes ad sacratissimum Dei templum, id diligenter pertractare studentis, ad quod venistis; si enim veraciter creditis, templum Dei esse illud, ad quod convenitis, id proculdubio inibi operari debetis, quod ei placeat, cujus templum est, ad quod convenitis. Cum enim ubique Deus sit, in suo tamen templo specialiter debet requiri, et quantum ipse inspirare dignatus fuerit, inibi quod ei placet, debet expeti.

Concil. quoddam ap. Mansi, tr. XX, d. IV, n. 9.

EX SS. PATR., ET DOCT.

QUALITAS. — Hinc, et illud quoque accidit, ut omnium pene mentibus insitum sit, naturaliterque persuasum, que Deo semel dedicata sunt, ea neque prophanari, neque ulla hominum insolentia, divina obnitente, posse attingi; quo enim pacto fieri queat, ut ea pelluantur, que sapientia natura semper sunt munda, ceteraque emundant omnia? *Conc. Eph., I. V, c. XXI.*

Maxima reverentia exhiberi debebat in loco, ubi talis manifestatio Dei in signo habebat, et sic nos, cum in omnibus locis deputatis ad cultum Dei, cum colamus, nullus tamen est locus, in quo magis eum in reverentia magna habere debeamus, quam ubi est sacratissimum Corpus Redemptoris, cum nihil sit, in quo manifestior Dei presentia appareat. *ABULENS. in c. XXXIV, ex.*

Quippe si orationis domus est, id tibi oportet agere quod vocatur, id est, orare, psallere, peccata confiteri, amaris oculorum lacrymis, et mentis gemitibus peccata abibere, et fiducialiter veniam de commissis culpis implorare; est quippe ibi specialiter respectus divinus. Assistent ibi Angelici ordines pro populo deprecantes, qui preces nostras ad aures proferunt Domini Sabaoth. *Mansi, d. III, c. III.*

Omnes ad orandum in eundem locum convenite, sit una communis precatio, una spes in charitate, et fides inculpata in Christum Jesum, quo nihil præstantius est, omnes velut unusquisque ad templum Dei convenire, velut ad unum altare, ad unum Jesum Christum Sacerdotem. *S. IER. M. in ep. ad Magn.*

Non autem in hoc solum divini timoris

officium est ad domum Dei corporaliter convenire, et visibiliter genuflectere: sed animam supplicationis affectu, impetrationis fructu dignam facere, et ad exorandum fide, et operibus preparare. *S. EUGEN. ho. oportet semper orare.*

Filiationem vestram, charissimi, commoneamus, ut convenientes ad sacratissimum Dei templum, id diligenter pertractare studentis, ad quod venistis; si enim veraciter creditis, templum Dei esse illud, ad quod convenitis, id proculdubio inibi operari debetis, quod ei placeat, cujus templum est, ad quod convenitis. Cum enim ubique Deus sit, in suo tamen templo specialiter debet requiri, et quantum ipse inspirare dignatus fuerit, inibi quod ei placet, debet expeti. *Concil. quoddam ap. Mansi, tr. XX, d. IV, n. 9.*

Nolens aliquid in domo sua terrenæ negotiationis, ne ejus quidem, que honesta putaretur, exhiberi, dispulit neotiores; Quid ergo, fratres mei putamus, faceret Dominus, si rixis dissidentes, si fabulis vacantes, si risu dissolutos, vel alio quolibet scelere reperiret irreditos, qui hostias, que sibi immolarentur, ementes in templo vidit, et eliminare festinavit? *V. BANA, in cap. II, Joan.*

Quid facis homo? mulieris speciem curiosus in Ecclesia persurularis, nec horrescis, tanta templum Dei officiens contumelia? Postribulumne tibi videtur Ecclesia, et foro ignobilior? Nam in foro erubescis, etiam times, ne quis te videat mulierem sectari; in Ecclesia vero Dei, cum ipse Deus te alloquatur, et ab istis deterreat, eo ipso tempore maxime fornicationi, et adulterio vacas, quo tibi magna voce insonatur, ut ab his fugias, nec horrescis, nec stupeas. *S. CASSIUS. hom. LXXIV, in Matth.*

Adombrat locus iste (jacet et labrum cœnæ) examem, quod quisque facere tenetur, cum ingreditur domum Dei, ut non nili lotus ingreditur: sed timeendum valde est, ut Augustinus notavit, ne maculas a corpora extergas, et lavas, non autem a mente. Mirum valde est, quod non audens illotis manibus, aut ore Ecclesiam intrare, audeas vero illota mente, et plenus perjurii, et adulterii, et id genus aliis peccatis, Ecclesiam introire. Si macula in corpore, aut in veste apparet, non audes intrare; si vero sordida mens, et conscientia, nihil times. Specula mandat Dominus poni juxta fontem aque: specula vero tua, mandata sunt Dei;

Tunc, ait Justus, non confundar, cum peccero in omnibus mandatis tuis. *OLEASTER, c. XXX, ex.*

Restituit Dominus fidelibus suis tam pie, tam hilariter, tam devote ista operantibus, ut eos quoque ipso in sua fabricæ constructione componat; quo currunt lapides vivi, fide formati, spe solidati, charitate compacti; ubi sapiens ille Architectus Apostolus fundamentum posuit Christum Jesum; fundamenta ergo in cordibus vestris Apostolica, et Prophetica monita jacite; humilitatem sicut pavimentum sine offensione prosternite; salutarem in corde vestro doctrinam orationibus, ac sermonibus tanquam firmis parietibus communitate; divinis eos testimoniis tanquam luminariis illustrate; infirmos sicut columnas sufferte; inopes sicut testo protegit, ut vos Dominus in æternum perfectos, dedicatosque possideat. *S. AUG. d. de dedic. Eccl.*

Terribilis plane locus, et dignus omni reverentia, quem fideles viri inhabitant, quem Angeli sancti frequentant, quem sua quoque presentia Dominus ipse dignatur. *S. BERN. ap. Eng. Dom. IX, post Pent.*

Est locus Angelorum, locus Archangelorum, regia cœli, cœlum ipsum: Quemadmodum igitur sit cœlum quispiam in angustum redactum illic inducat: etiamsi patrem, etiamsi fratrem videas, tamen præ stupore non alloquaris: sic neque hic aliud quidquam quam sancta sonare debent. *(Ibid.)* Idem S. Nilus inculcat, ut templum aditus, se cœlum ingredi cogitet: Ecclesiam, inquit, non secus, ac cœlum frequenta, nihilque in ea aut loquere, aut ago, quod terram sapiat.

Templum Dei fidelis quisque est. *GRÆG. super Ezech. Hom. XI.*

Templum Dei est conscientia. *Ibid. super Ev. ho. XVII.*

Templi decor est pia habitantium religiositas. *BERN.*

Templum Dei facit is, cujus non est deprecatio, voluntas perversa, inquinata memoria. *Idem in Ded. Eccl. s. II.*

UTILITAS. — Inter sevientes, turbidosque aerærum potestatum, ac spiritualium nequitarum insultus, inter crebra periclitantis mundi discrimina, summus Architector Jesus domum struxit, æternis basibus stabilitam, que cœlitibus in ipsam esset in domum refugii, in asylum protectionis intussum. *GRÆGON. Dom. X, post Pent.*

Crux, et Crucifixus nonne loquuntur, ut poenitentiam agamus? cum talem ipsum Christum ante oculos stant, quo nullus unquam acerbius deluit, non pro suorum, sed pro nostrorum satisfactione peccatorum. Sanctorum rursus, sanctorumque imagines idem suadent, ingentes memorie nostrae quod per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei. Denique tumbarum sculpturae magnis nos vocibus, et lamentis in poenitentiam provocare non cessant, ingentes quid illas sunt, quid fuerunt, quid nobis meruerunt, quid exigunt ut suum, quorum corpora incinerata legit tellus. *Item de vit. cleric.*

Habes Ecclesiam, sacrificium, quod proficitur, habes Patrum orationes, habes Spiritus Sancti domum, Martyrum memorias, et Sanctorum congregationem, multaque alia, quae sunt huiusmodi, quaeque possunt te a peccatis ad iustitiam revocare. S. CHRYS. t. I, hom. LXXI.

Vita diligentiam, et puritatem nihil sic efficit, et corrigi, ut continua in templis conversatio, et alacris ad audiendum verbum Dei stadium. *Ibid. ho. LIX.*

EXEMPLA SACRA.

QUALITAS. — David Rex supra omnes veteris testamenti sanctos hoc encomio insignitus, et nobilitatus fuit, ut ab illo vocaretur vir secundum cor Dei: *Ipsius virum secundum cor meum*; sed quoniam merito hoc sibi privilegium praeter omnibus aliis comparavit? Certe non alio, quam quia praeter ceteris honorem, et decorem domus Dei zelavit; quis enim alius per tot saeculorum curricula de erigenda Dei domo, Ecclesia, vel templo aliquo adeo sumptuoso cogitavit, aut sollicitus fuit, quam ipse, qui pro hoc edificio ad honorem Dei erigendo tot auri, et argenti milliones congregavit, cui operari adeo intentus erat, ut pro vehementia sollicitudinis oculi eius somnum vix capere possunt: *Sicut juravit Domino, tantum vocit Deo Jacob, si introiero in tabernaculum domus meae; si ascendo in lectum strati mei; si dederis somnum oculis meis, et palpebris meis dormitionem, et requiem temporibus meis, donec inveniam locum Domui, tabernaculum Deo Jacob.* (MANST. d. 1, n. 2.) Destinavit autem pro sumptu templi, et reliquit centum, et octo millia talenta auri, argenti vero decies centena, et septemdecim millia. Haec omnia

auri, et argenti talenta penes ter milles decies centena millia nummorum nostrorum aureorum coequant, hoc est ter mille milliones. Cornelius a Lapide ait: Salomoni pro Templo reliquit Pater bis mille, et quadringentos milliones auri. Ratione moeuae Italiae facit auri, et argenti Ducatos 3282 milliones: insuper centum triginta quatuor millia, et viginti quatuor. Ad calculum Hispanicum facit ea summa 2812 milliones, octo millia, trecentos septuaginta quinque Ducatos Hispanicos. Ad Gallicum calculum 2743 milliones; unum, et quinquaginta millia, sexcentos et sexaginta sex aureos nummos Gallicos. (DREX. p. III, c. 1, *Aurisod.*) Haec auri summam, ut tota ex auro sit, non ferrent decem millia currum nongenta, et octoginta, quamvis singuli currus caperent ducenta, et quinquaginta millia aureorum, ut ait Salianus de amore Dei lib. VIII, c. vii, in fine. In hoc Templo edificando laborarunt hominum supra centum sexaginta quinque millia. Praefectorum tria millia trecenti: proselytorum in monte onera portantium septuaginta millia: Latomorum, et saxa Templo parantium octoginta millia. Ita Cronicon Regum.

De Matre S. Gregorii scribit Nyssen, quod in conventibus, locisque sacris nunquam illius vox audita sit, necessarias tantum illas, et mysticas excipio, ut nullam ab illius ore verbum in Ecclesia prodierit, nisi quod cum lacrymis Deo funderet. Plus ille dicit de religiosissima matre sanctissimus Filius: veneranda mense nunquam terga vertit, nec divinum solum conspuendo inquinavit. Tam urbana erat erga sacram aram, ex qua panis, qui de caelo descendit, dispensabatur, ut religioni duceret, dorsum illi obvertere, ipsum autem pavimento templi sic deventratur, ut labem fœdam sacro loco afferre putaret, si vel exuperet, rusticam etiam profanationem, aut profanam rusticitatem arbitrarerit, nisi multo silentio, et toto ad reverentissimam observantiam composito corpore locum ecclesiam, solum permagnificum, imperiale thronum augustissimae omnipotentiae Dei quam urbanissime coleret. O divina mulier! si insolentias, vanitates, impietates, quae in templis Dei a nobis hoc tempore exercentur, videres, vivere dolor non sinebat. Dn. NISS. p. II, § 5, *Dom. ult. post Pent.*

S. Hieron. de seipso scribit: Quando intratus fuero, et aliquid mali meo animo cogi-

tavero, et me nocturnum phantasma deluserit, Basilicas Martyrum intrare non audeo, ita totus, et corpore, et animo contremisco. S. HIERON. contra Vigilam. l. III, 4.

S. Nilus in epistola quadam ad Anastas. de D. Chrysostomo Missam celebrante ita scribit: Cum coepisset sacrificium, plurimum statim ex illis Virtutibus, et caelo descendentes, stolis indutae splendidissimis, nudis pedibus, intentis oculis, praeter altari, magno cum silentio, et reverentia, quoad venerandum illud mysterium expletum fuerit, circumsteterunt. S. NILUS, in ep. ad Anaet.

Amphilochius de S. Basilio M. refert, quod vix unquam celebraverit, quin semper caelesti aliqua visione fruere: semel tantum culpa Diaconi eujusdam, qui ei assistebat, illa privatus remansit, eo quod Diaconus ille lascivum in mulierem oculum deflisset, tunc enim subito Angelici Spiritus disparuerunt, quem tamen mox ut a se removit, pristinos vicissim favores experiri cepit. AMPHILOCH. in vit. S. Basil.

De Abulensi Leonio in Prato spirituali refertur, quod Angelum dextero altaris cornu assistentem conspexerit, sibi dicentem: Ex quo sanctificatum est altare istud, ego jugiter illi adstare jussus sum. MANST. d. III, n. 3.

Drexelius scribit, Philippum II, dum rei sacrae regio stipatus comitatu interesset, duos de suis magnatibus sibi vicinos familiariter inter se fabulantes observasse, redeuntem vero in conclavi, illos ipso atroci vultu notasse, ac dixisse: Vos a conspectu meo posthac abite; quo velut fulmine icti, ita perturbati sunt, ut alter more sensim contaberit, alter emota mente, attonito similis, in omnem vitam manserit; quid erit ab aspectu Dei, in quem desiderant Angeli propiessere, et in quo omne bonum contemplantur, in aeternum arceri? quod Isaias praedixit olim populo sacrilego: *In terra sanctorum iniqua gessit, non videbit gloriam Domini.* DREX. l. II, *Tribun. c. ix, § 4.*

S. Franciscus Xaverius memor Apostolici dicit, levabat ubique manus suas in oratione, sed nihilominus, quum in templi adorandi, exorandique Dei copia dabatur, in ea se libentissime abdebat, et noctes insomnes ante aram traducebat: certe templum illi Goe pro conclavi fuit, in quo quietem in precibus caperet, nihilque illis demeret, nisi quantum sibi ineluctabili somnus raperet necessitate. Jo. BSO. l. III, c. VII, n. 2.

Carolus Serbanus a Societate Jesu, vir rebus agendis, et litterarum studiis, scribendisque libris occupatissimus, pro festis tamen diebus aras, et potius templi ornatum ipse per se componere consueverat. Haud satis erat homini religiosissimo auctoritate, quae plurimum valebat, apud viros principes, ac ditissimos mercatores satagere, ut magnifice templa omni sacra suppellectili instruerentur, nisi suam quoque operam adungeret, ac laborem; quod tanto est laudabilius, quanto in huiusmodi occupatis, ac litteratis hominibus rarius videtur. *Ibid. n. 4.*

Jacobus Granados ex eadem Societate, sacras Deo artes, luteas scilicet habet nostras caelestium templorum imagines, quam praeter transiret, aperto capite, ubi primum fuerat conspicuus, incedebat; in peregrinationibus vero, quum oppidorum procul lures, et tecta summa cooperant apparere, tum prima Granada curam templi oculis pervestigandi, quod mox detecto ad reverentiam capite, sacris hymnis, ac precibus consularet. Quorum vero templorum curatio Societati obvenerat, ea quam magnificentissime splendere cupiebat, et quidem quam raro ad ipsum spectaret, ne quidem ad ornatum, elegantiamque desiderari posset, nulla sumptuum habita ratione procurabat. Enim vero ei Domini est aurum, illi jure optimo redditur. *Ibid. n. 6.*

Superiori saeculo, in solo Regno Mexicano, vix tum ad Christi fidem traducto, fuere extructa octoginta Religiosorum domicilia: Deinceps autem, hoc est, ab ejusdem saeculi anno septuagesimo numerata sunt septuaginta, et eo amplius templorum millia, a Castellae Regibus ibidem condita; in quibus sunt quadraginta amplissimi et ditissimi Episcopatus. SCABIAS. in polit. profut.

Jacobus Rex 2000, templa B. V. edificavit. BEANA in Parad. n. 3, c. vi, de vot. VIII. Reges Hispanie in solo occidente supra septuaginta templorum millia ditissima pietate exerunt. JAC. HEXA. in Missa.

Templum S. Sophiae Constantinopoli ea fuit majestate, ut cum dedicatio ejus celebraretur primo, exclamasse feratur Justinianus Imperator: *victus est Sadochus* Superavite, Salomon. Unde et in ejusdem templi pariete quasi victus, et morsitia perfusus, pius erat Salomon, seu victum sese a Justiniano doleat, si viveret, ac videret Sophiae templum. S. CHRYS. n. 18.

Ferdinandus Magnus Castellæ Rex cum mortem propinquam sentiret, Sacrum fieri jussit in æde S. Isidori Hispalensis, in eoque sacra se communionem refecit. Die sequenti, vocatis Episcopis, Abbatibus, et viris religiosis ad Ecclesiam diademate coronatum, et regali cultu fulgentem deportari se jussit, cumque ad S. Isidori tumulum venisset, coram eo adstans, clamavit ad Dominum alta voce: *Tu es provincia, tuum est regnum, Domine, tu es super omnes Reges, tuo imperio omnia subjecta, quod te donante accipi, restitue tibi regnum, tantam animam in æterna jubeas luce collocari. His diebus exutus regalibus ornamentis pro venia exorabat: Et recepta ab Episcopis penitentia, et extrema unctione, indutus citius, et cinere conspersus, duobus diebus in penitentia supervixit.* THOM. BLANCK. in *Psal.* II, n. 92.

Franciscani cum initio in tugurio derelicto extra urbem Assisium habitarent, et libris ad psallendum carentes, rogarent Patrem unum eruditum, quid de cruce Christi jugiter eis habebat sermonem, ut ipsos doceret orare, dixit: cum orabitis, dicite, *Pater noster*, et Adoramus te Christe, ad omnes Ecclesias tuas, quæ sunt in toto mundo, et benedicimus tibi, quia per crucem tuam sanctam redemisti mundum. Doctri præterea Deum laudare in omnibus, et ex omnibus creaturis præcipue honorare Sacerdotes. Servabant illi hæc diligenter, et ad omnes Ecclesias, et cruces, quas e longinquo videre poterant, se humiliter prosternebant. In *hist. Seraph. Relig.* I. I, c. IV.

S. Bruno ex Ragspurgensium familia post P. M. Leo IX, dictus, Norimbergam iturus a duobus nobilibus viris a Schwarzenburg invitatus, ut sacellum, quod in transitu esset situm, consecraret, ducta manu in modum crucis, sit equo, insedit, nulla alia ad mota caeremonia nobiles dimisit; illi haud dum rati sacellum consecratum una manus inflexione, rogaverunt, ut dignaretur in ipso templo consecrare templum. At ille, si non omnes consecrationis notas reversi in sacello videritis, revocate me, inquit. Nobiles reversi, omnia pro more indicia consecrati templi reperere. Templum scilicet, oleo delibatum, cruces, litteras in pulvere etc., cultum utique ministerio. BAVAR., *Saect. vol. I.*

B. Bertha Henrici Hilpsteinii, et Berthæ filia, concubium, quod Biburgi exstruxit,

ipsa adjuvit manuum labore lapides, et eam nudis pedibus apportando. Idem legitur de Matre Eberhardi Biburgensis Abbat. post etiam Archiepiscopi Salsburgensis, quod exemplum plurimæ fœmine tunc secuta, utrique se socias addidit. *Ibid.*

Narrat Sigonius fluvium Athesis anno 589, in Urbe Veronensi adeo inundasse, ut ad Ecclesiam S. Zenonis usque pertigerit, ubi tametsi portæ paterent, ipseque fluvius ad fenestras usque Templi intamisset, ipsum tamen templum minime ingredi præsumpsit. Sic quoque S. Greg. Thaumaturgus montem quemdam, qui Ecclesie ejusdem, quam dictus Sanctus molebatur erigere, fabricam impediabat, retro cedere, sufficientemque nutis Ecclesie fabricandis situm, et spatium indulgere jussit. CAR. STO. in *ann. 589, in Italia.*

Est in oppido Mitivo templum S. Petro sacrum, quod dicitur Boemice Silvice, quod latine sonat in Silva: iverunt plures: quia illud templum magno miraculo nunquam ita potest hominibus repleri, quin plures capiatur. Ejus stupendi miraculi modum deprehensuri; nonnulli Nobiles conspirarunt, et subditos suos ad multa millia ad certum diem adduxerunt. Templum ipsum ferrea catena circumdederunt, visuri, nam forte parietes discederent, ut tanto populo locus superesset. Sed immota catena, immotisque parietibus, ingresso populo illo universo, superfluit locus pluribus ingressuris. In eo templo status est S. Petri lapidea olim e terra eruta, quæ interdum dicitur fieri tam gravis, ut a nemine loco moveri possit: alias templo illo egressa, viatoribus in viis publicis occurbat. PATER ALBERTUS KANOSS. c. IX, *Notat.*

S. Clemens tertius Pontifex summus lib. I. Recognit, circa finem, testatur, se cum S. Petro visitasse sepulchra civitatis Jerusalem, quorum in uno duo Fratres Martyres erant sepulti: quod per singulos annos ipso die natalis eorum mirabiliter sponte sua desibatur. In *Bapt. Signis de SS. Relig.* c. XXV.

Cum Petrus Apostolus multos a variis languoribus Antiochie contra Simonem Magum curasset, tantam Spiritus Sanctus in illa die gratiam suæ virtutis ostendit, ut omnes a minimo usque ad maximum una voce confiterentur Dominum, et ne nullis immeret intra septem dies, plus quam decem millia hominum credentes Deo, bapti-

zati sunt, et Sanctificatione consecrati; ita ut omni aviditatis desiderio Theophilus, qui erat cunctis potentibus in civitate sublimior, et domus suæ ingentem Basilicam Ecclesie nomine consecraret in qua Petro Apostolo constituta est ab omni populo cathedra, et omnis multitudo quotidie ad audiendum verbum conveniens, credebatur sanæ doctrinæ quam sanitatum efficacitas affirmabat. CLEMENS. ROM. I. X, *Recogn. sui sin.*

In quodam loco raris angustis, cum resposceret templum construi, rupes quedam vicini montis ex parte orientis abjecta, ex alia vero præterfluens fluvius spatium quantum Ecclesie sufficeret, denegabat. Et cum alius omnino non esset locus, omnesque montium gereret, quod solum ad construendum templum non haberent, Gregorius Neocesariensis Episcopus fide plenus pernoctasse in oratione dicitur. Et Dominum Jesum promissionis suæ admonuisse fideliter, qua dixit. Si habueritis fidem, sicut granum sinapis, dicetis monti hinc: Tolle te, et mitte te in mare, et fiet utique. Cùmque hæc plena fide atque devotione deprecaret, ad lucem cœcinitibus populis, inventa est rupes importuna recessisse tantum, quantum spatii ad condendam querebatur Ecclesiam. EUSEB. I. V, *Hist. Eccl.* c. XXVI.

Thomas Boxius Eugubius congregationis oratorij presbyter scribit B. Mariam Magdalenam, et B. Martham ejus sororem, Massiliam profectas, duo templa, quæ dicuntur adhuc ibi extare, alterum Christo, B. Mariæ Virgini alterum erexisse. BOX. *de Sign. Eccl.* I. IX, c. VI.

Constantinus Magnus Imperator, cum cognovisset, eos olim, qui idolorum errore languam furoris intemperis veeti fuerant, saluberrimum monumentum defodisse, aggerem multo molem altissimam excitasse, Calvarie, et resurrectionis vicinum circum circa locum occupasse, et lapidibus ingentibus solum ejus contrivisse, et oblivioni monumenta memorie sempiternæ mandare, et templum præterea impudice deæ Veneris statuamque ejusdem ibi collocasse, virgineo partu illudentes: ut qui eo loco debitum Christo honorem sibi præstandum statuissent, simulacro ei exhibere viderentur, processuque temporis oblivio veram premeret atque occultaret causam, quod nemini libere eo commemare, aut aliis rem indicare fas futurum esset: funditus templum ipsum erueret, aggeremque egestum quam longis-

sime a civitate projicere, ut qui sceleratis Sacrificiis contaminatus esset, jussit templum illud pulchritudine præcipue amplissimum magnificientissimumque extruere precepit. Cajus ædificationis institutionem Macario ejus templi Antistiti per litteras commisit. NICETI. CALIST. I. I, *Hist. Eccl.* c. XXVIII.

UTILITAS. — S. Maria Aegyptiaca vitam duxerat lubricissimam et libidinosisissimam, et tamen quando Hierosolymis templum, S. Crucis ingressa fuit, non tam ut adoraret, quam ut ab amasis suis adoraretur, Deus ibi cor ejus tetigit, mox ut pedem suum sacro templi illius limini intulit. Unde licet Psalmista dicat: *suscipimus misericordiam tuam in medio templi tui*, atamen peccatrix illa, ut ipsamet Zosimo sanctissimo Monacho retulit, dum in pressura ingentis ejusdem multitudinis hominum, urgendo templum ingredi conaretur, et juxta templi portam posita nulla ratione penetrare posset, quin potius se invisibili quadam virtute bis, terve ab Ecclesia foribus retrahi, et dimoveri experiretur, tandem in limine Ecclesie divinam erga se experta est pietatem, siquidem ad semetipsam conversa, suamque indignitatem considerans, atque ab invisibili quodam divina misericordie radio tacta, suscepit misericordiam suam, non in medio, sed in ingressu templi sui, docuit eam viam bonam, per quam ingrederetur, nam intrinsecus in corde suo compuncta vitam suam pro viribus emendare decrevit, pectusque suam percutiens et peccata sua amare deplorens ingressa est, talemque in se mutationem experta fuit, ut ex tunc vitam penitentem rigidam, et immaculatam, ut omnibus constat exorsa fuerit. MANSI, d. VI, n. 3.

IRREVERENTIA CASTIGATA. — S. Athanasius circa annum trecentisimum quinquagesimum sextum refert, quod Constantio Imperatore Ariano Imperii habenas gubernante, multi dissoluti juvenes Alexandrinam ingressi fuerint Ecclesiam, quorum unus ingenti cum petulantia in throno Episcopali se ad sedendum collocavit, ac deam eundem contemptibiliter a loco suo dimovere conatus fuit: omnes autem fornicarios ronchos, nulla majestatis loci sacri ratione habita dacebant e naribus: sed non diu adfuit ultrix Dei manus. Nam ut Azotii olim nisi Arcam tangere interibunt, sedium tormentis prius extruciati, ita quoque miser

iste ausus sedem convellere fragmento ligni inde in ventrem ipsius resiliente, et quasi ab ipsa ulsione impacto, sua intestina perforavit, et eadem vi, qua solum disrompere conabatur, rupta alvo suo intestina effudit. S. ATRAN. *ep. ad solitarios.*

S. Greg. Turonensis alteri cuidam e prophatoribus, irrogato supplicio testimonium per sequentem perhibet a se conscriptam historiam: Cum Chalperici milites in homines passim deservirent, multi ad eorumdem declinandum barbariem, in Basilicam S. Vincentii confugientes, in eadem seuros se futuros esse credebant. Milites autem in eadem Basilicam, nosquam inventientes aditum, primo quidem Basilicæ foribus ligneis ignem admovent, nihil eis commodi præstaret, illas securi confregissent: direptisque quæ in Basilicam intulerant, cunctis eorum bonis, gladio tandem omnes in Basilica repertos trucidarunt; sed non diu hæc remanserunt inulta, alii a dæmone correpti, nonnulli in flumine Garumæ necantur, multi etiam a frigore occupati, diversis in partibus diversorum morborum genere vexabantur. S. GREG. *For. c. 11. de gl. Mart.*

Aretas Archiepiscopus circa annum 912, de Alexandro Imperatore scribit, quod ingentem die quorundam ex naribus, et secretioribus corporis sui partibus sanguinis copiam egresserit, indeque mortuus sit, eo quod arroganter, et ex mero contemptu, contacto capite, Ecclesiam fuerat ingressus; Et quia alias sacram mensam, in templo spoliaverat, in mentis incidit delirium, a quo vix unquam postea sibi plene restitutus fuit. MASSI *loc. cit. n. 13.*

Narrat P. Thomas Blanch, cum iter per varias Provincias faceret, et deberet plurimum, in templis, jam nullam esse Christianorum modestiam, sibi ab insigni Societatis nostræ viro, qui P. Thomæ super ea re dolorem non ignorabat, sequens factum fuisse narratum: Cum Pater ille ante annos aliquot Tuli cõditiones haberet, rogatum se a Præfectis classis martimæ, ut Turcam induceret ad fidem Catholicam amplectendam; erat is captivus, et ob egregiam indolem, ac fidelitatem omnibus curus. Pater, qui multos hæreticos ad fidem reduxerat, aggreditur Turcam, quanta potest humanitate, num velit se de rebus Christianis edocentem audire: libertatem pollicitus, si Christo se adjungeret; At is actis modeste gratis de sua

cura, atque studio, libere ei respondet, se jam prope statuisse fieri Catholicum; sed postquam in templis Christianorum tantam vidit licentiam in multis, quas obibat, uribus, certum sibi nunc esse, eam religionem non sectari; ubi Deus cæli, et terræ villsaret, etiam in locis cultui suo dedicatis. Si (addebat) in nostris Moschæis, in quibus tamen non profitemur modo tam singulari, uti apud vos, Deum coli, levissime in modestiam, et reverentiam loci peccaremus, nemo nostrum graves admodum penas effugeret. Quæ reverentia, quam in religione nostra Divinitati tribuimus, me convincit: ibi plus esse lucis cœlestis, ubi plus, et modestia, ac venerationis. TAOM. Blanch. *de Christ. modest. in temp.*

EXEMPLA PROFANA.

Obolata S. Francisco ovis ad B. V. de Portiennula, fuit ei percaræ, eam monuit, ut laudibus divinis intenderet, et ab omni Fratrum offensa caveret. Ovis autem jussa miraculose executus est. Nam audies Choro cani, adfuit, et sponte genua curvavit, balans ante Aram B. Virginis, velut eam salutaret; sub elevatione item genua fleebat, lique nemine docente. *Vita Franc. l. 1. v. 11.*

S. Ambrosius scribit, Alexandro sacrificante Macedonum Rege, puerulum barbarum, qui ei lumen accenderat, excepisse ignem brachio, atque adusto corpore mansisse immobilem, nec dolorem prodidisse gemitu, nec tacito penam indicasse fletu, tanta in puero barbaro fuit disciplina reverentia, ut naturam vinceret; atque ille non deos qui nulli erant, sed Regem timebat. Quid enim timeret, eos qui, si idem ignis eos contigisset, arissent? S. AMB. *l. III. Virg. prop. iiii.*

Seneca læsiatur, ipsa quoque collapsorum temporum rudera, lapides, et camenta, a cæcis gentilibus in summa habita vasa veneratione: Non magis, inquit, contemnitur sapiens, cum jacuit, quam sacrarum ædium ruine calcantur, quas religiose, æque, ac stantes adorant. *Seneca ad Alb. xxxi.*

S. Hieronymus Philosophos, Platonicos, et Stoicos, ut majorem in virtutibus moralibus faceret progressum, in domibus, quæ sacris locis vicinæ erant, commorari solitas fuisse, his verbis scribit: Platonici et Stoici in templorum locis, et porticibus versabantur, ut admoniti angustioris habitaculi sanc-

tate nihil aliud, quam de virtutibus cogitant. S. HIER. *l. II. cont. Jovin.*

De Turcis refertur, quod coenaculum montis Sion, in quo sanctissimum altaris Sacramentum institutum fuit, ingressuri, præ reverentia, qua locum illum venerantur, sese discalebant, nudisque illud pedibus ingredienti, interdictum sibi esse persuadeant, ne oris sui salivam in illud expuant; habetque hæc veneratio suam ab antiqua quadam traditione originem, quæ inter Turcas circumfertur, quod nimirum Christus eodem in loco olim solemnem quandam instituerit Cærimoniam. *Novaria. ap. Mansi d. n. 7.*

Cyrus Rex Templum Jerosolymitanum denuo in honorem Dei fabricari, et restaurari præcepit, eumque in finem plurima subsidia ministravit: Protulit vasa templi Domini, quæ tulerat Nabuchodonosor de Jerusalem, et posuerat ea in templo Dei sui, omnia vasa aurea, et argentea, quinque milia quadringenta, l. *Esdra. v.*

Darius pariter Cyri exemplum imitatus, licet, et ipse idolatra esset, idem Dei templum honoravit, illud suis sumptibus perlici curando. *MASSI, l. c. n. 8.*

De Alarico Gothorum Rege in Annalibus Ecclesiasticis refertur, quod, tametsi in cunctis aliis actionibus barbarus esset, tamen, postquam post diuturnam obsidionem urbem Romanam potestati suæ tandem subjecisset, vetuit per oblectum publicum, ne ullis inferret molestiam, qui securitatis causam ad loca sacra, et præcipue in SS. Petri, et Pauli confugissent Basilicam. Accidit autem, ut, dum potens quidam Gothus per urbem oberrans in certa quadam domo Virginem sacram protracta elatis invenisset, omne aurum, et argentum ab ea sibi extrahi postulari. Cui Virgo constanti fide, animoque, magnum auri argenteique sibi quidem copiam esse, respondit, eundemque ei videntem ob oculos posuit (erant enim vasa sacra penes ipsam majoris securitatis causa in custodiam deposita, quæ hanc sine divina inspiratione barbaris revelanda esse censuit) cumque barbarus hic Gothus ingentem hunc thesaurum summo stupore vidisset, Virgo Christi: En, inquit, hæc sunt vasa sacra S. Petri Apostoli, rape illa, si audeas, et videbis, quæ inde tibi eventus sit secutus; ego interea, quæ ad hunc thesaurum a raptoribus tuendum minime sufficio, illa quoque mihi reservare non præsumo. Bar-

barus autem hæc omnia ad Alaricum retulit, qui omnia prædicta vasa sacra ad Basilicam Principis Apostolorum sine mora deportari, præfatam quoque virginem, et omnes Christianos, qui prædicta vasa sacra ad Basilicam usque S. Petri comitariantur, cum omni securitate ab omnibus injuriis immunem tutari mandavit. Magna igitur cum pompa omnia illa vasa aurea, et argentea a diversis super caput imposita profixo itinere (cum domus præfata ab Ecclesia S. Petri procul posita esset) deportata fuerunt, stipantibus utrumque portatorum latus plurimis militibus, districtum in manu sua gladium tenentibus, decantatisque publice tam a Romanis, quam a Barbaris, in honore Dei hymnis, et canticis. *BARON. ann. 410. c. 21.*

Idem de quodam Manrorum belli Duce, viro sagaci, et experto, cui nomen Gabaoon erat, refertur, eum suorum nonnullis præcepisse, ut, si Wandali exercitum moventes, aliquas orthodoxorum Ecclesias profanarent, ipsi easdem ab hostibus delonestate repararent, et ad cultum Deo in eis debitum exsolvendum disponerent; dicebat enim, Deum Christianorum, qui ab orthodoxis colebatur, utique castigatorem iniquos, qui illum offendunt, et auxiliatorem iis, qui ipsi fideliter servant: Cum igitur Wandali, Ariana hæbe respersi Ecclesias Catholicorum contaminassent, Gabaooni militantes exercitus iis recedentibus, easdem Ecclesias sic profanatas mundabant, et expoliabant, gratisque, et odoratis suffitibus adimplebant, ipsos quoque Catholicos Sacerdotes suis denno honoribus, et Ecclesiis restitutos, in pristinum dignitatis, et auctoritatis gradum reponabant; qua executione per suos facta, Gabaoon adversus inimicos suos exercitum movit, magnamque in illis stragem edidit, adeo ut pauci ex iis ad domum propriam reverti possent. *Ap. Mansi, xi. n. 18.*

Orsius, et ex ipso S. Bernardinus de Pompeo Magno scribunt, quod, postquam viginti duos in Oriente Reges debellasset, multosque de omnibus inimicis suis, contra quos dimicaverat, retulisset gloriosos triumphos, tandem quoque Hierosolymam arcta obsidione diu cinctam invaserit, omnesque qui ad templum confugerant, occidit illudque in stabulum eorum convertens, suos in eo equos collocavit: unde divino iudicio factum est, inquit S. Bernardinus, ut qui ante in omnibus victor erat, post hoc infeliciter victus fuerit. *Oros. et S. Bern.*

In quadam urbe Regni Rego vidit Rever. P. Mendozius Idolum, quod dictum est Deus, somni, quia sub capite habebat 48, pulvinaria e saxo, fuit idolum longum 90, pedes, et jacens uno brachio faciem tegebatur. Rogati incole, cur Deos tam magnos effingerent, responderunt, quia Deus ipse esset magnus, decere eum magnis rebus representari. In eo Regno templum est cuius Idolum dicitur ab incolis esse Deus cantum, et decem milium Daorum Dominum, dicuntque esse inibi totidem Daorum simulacra, qua tamen numerare Patrem, qui inibi fuit, plangebat. *Ex litt. Malacca datis an. 1554.*

Templum Diante Ephesina 220. annis a tota Asia edificatum est, in quo aliud quoddam miraculum erat columnæ 127, a singulis Regibus factæ, 60, pedum altitudinis. *Majestas in civit. col. xxv. f. 371.*

Templum Upsilon tante erat venustatis, ut pavementum, muri, columnæ auro tectæ, ipsum quoque lectam ex auro confectum fuerit, et catena insuper aurea totum templum ambiverit. *Ibid.*

Vespasianus Imperator in restitutione combusti Capitolii ruderibus purgandis manus primas admovit, ac suo collo quadam extulit. *Suetonius in vit. viii.*

In suo diplomate, quo Sinarum, ac Tartarorum Rex Xunchi anno 1600, templum a P. Adamo Sabali Pecchini extractum honoravit, et legem Christi approbare se dixit, laudare, tandem subiungit: Ideoque ad perpetuum hujus rei memoriam hunc illius Ecclesie Titulum præfigo: Tun hiven hia Kim, id est, excellens penetrando colo locus. *Kivercus in China illustri p. 2. c. viii.*

Adstabat Christianorum sacrificio Rex Christianus adhuc mansuetudinis ignarus, et quamquam sub ramalibus a sacerote ferret, majestas nihilominus et latens mysterii Divinitas attonitum habebat, animoque suspensum. Inter hæc nobiles Ephesos ante mappalis ostium perstreperes audit: ratusque violatam, ut non inerte interpretabatur, presentis Numinis majestatem non nisi adolescentium eade posse expiari, rapi illico ad supplicium jubet. Luissent sanguine irreverentiam adolentes, nisi Lucitanus docuisset, Deo, utquam maxime cordi sit reverentia, magis tamen adhuc mansuetudine illum delectari eo præsertim sacrificio, quod inærauentum esse sancivit. *Jo. Rho. l. III, c. 1, n. 7.*

SIMILITUDINES.

Sicut cælum Empyreum est locus contemplationis; ita Ecclesia materialis est locus orationis, non quod oratio, et contemplatio de necessitate determinent, vel exigant locum, sed quia sic decet, ut in loco altissimo habitent, qui Deo fruuntur, et in locum consecratum conveniant, qui Dominum deprecantur. *Dion. Carth. in lvi, Isa.*

Sicut is, qui eodem tempore, quo Henrico III. memoriale presentabat, cultum quoque in eum stringens, ipsum contrucidavit, parricida erat; ita quoque, si is, ad Ecclesiam orandi causa accedit, eodem tempore per irreverentiam, dissolutionem, et scandala sua, domum orationis profanat, Deum utique mortaliter offendit. *Massi d. iv, n. 9.*

Sicut in Paradiso terrestri Deus vite arborem plantavit, qua mediante, homo in longissimum usque tempus producturus fuisset vitam quandam inalterabilem, et felicem; ita quoque divina, et infallibilis Providentia in Paradiso Ecclesie sue, ad spirituales, et immortales animarum nostrarum vitam promovendam, et confirmandam, arborem vere vite plantavit: *Ego sum Panis vivus qui de celo descendi: si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum.* De qua arbore multi servi Dei participantes ad nostram utilitatem quotidie multa operantur miracula. *Idem disc. vi, n. 5.*

Sicut arca Domini, et Dagonis idolum, esse mutuo in uno eodemque templo non compatiebatur; ita quoque quando sublata a locis sacris debita reverentia, diabolo potius, quam Deo, in iisdem servimus, a Deo prolihus deferuntur, quia domum Dei decet sanctitudo. *Quæ enim participatio justitia cum iniquitate? aut quæ societas lucis ad tenebras? quæ conventio Christi ad Belial? Idem disc. xiii, n. 4.*

MOTIVA.

Angolorum exemplum; de quo sic S. Bonaventura locutus est; Debet enim reverentia ipsis adstantibus exhiberi, et gloriosi angelici spiritus nobis adesse credendi sunt, cum divinis mancipamur obsequiis, vel officiis. In eodem sermone subiungit dicens: Non dubitare licet, ubi Dominici Corporis, et Sanguinis mysteria geruntur, supernorum civium adesse conventus, qui monumentum,

in quo venerabile Corpus positum fuerat, et jam resurgendo abscesserat, tam sedulis excubiis servaverunt; debet igitur eis assistentibus reverentia exhiberi. *S. BONAV., c. 1, de del.*

Paganorum exemplum; nam, ut Concilium Ephesium ait, si falsa veterum paganorum religio, qua, quidvis obtinuit pro Deo colebat, adeo superstitionis suæ servans fuit, ut altaria non quibusvis, sed sacerdotibus dumtaxat ad hoc instituta, committeret, neque fana sua rursum ubilibet, sed in arcebus, aliisque munitionibus locis tantum erigeret, ibique idola sua magna cum veneratione adoraret; quanto magis par est, nos religionem nostram, ut omni cum observatione, pietate, ac diligentia observare, tuerique nitamur, ad quos Deus ipse cum vero religionis cultu, celo interim non deserto, descendit. *Conc. Eph. h. v, c. xxi.*

Demorum exemplum; nam, teste Chrysostomo, domum, ubi repositum fuerit thus, limet diabolus, nec audeat accedere; multo magis ubi reponitur Corpus Christi, et celebrantur divina mysteria: Idem quoque sanctus Doctor, Demones Ecclesiam ingredi minime præsumere, dicit: Extra Ecclesiam, inquit, stat diabolus quippe sacrum istud in ovile non audeat intrare; ubi enim Christi grex est, lupus non comparet, sed foris stat. *S. CHRYS., h. v, c. xxi.*

Brutorum exemplum; quod S. Ambrosius sequentibus verbis ob oculos ponit: Frequens sermo est, cum plurima ranarum murmuratio religiose auribus plebis obstrepent, sacerdotem Dei præcepisse, ut conticerent, et reverentiam sacra deferrent orationi, tunc subito circumfusos strepitus quiescisse. Silent igitur paludes; homines non silebunt? Et irrationabile animal per reverentiam recognoscit, quod per naturam ignorat, hominum tantam esse immodestiam, ut plerique deferre nequeant mentium religioni, quod deferret aurium voluptati. *S. AMBR., l. III, de Vir.*

Utilitas; quam paucis explicavit S. Carolus Borromeus his verbis; Hæc sacra loca elegit Deus, ut in iis fidelium orationes exaudiat; ut mediis Sacramentis suam nobis largiatur gratiam; ut mediante sacrosancto verbo suo prædicato donis nos spiritualibus locupletaret. In sacris hisce locis per sacerdotes, aliosque ministros ecclesiasticos celestis beatorum Angelorum, et Sanctorum hierarchia representatur; eo fideles concurrunt, ut in

una fide, in uno spiritu, et quasi uno eodemque ore, tamquam unius ejusdemque Ecclesie membra orationes suas unanimiter persolvant. Hæc et alia multa bona in Ecclesiis copiose recipimus. *(S. CAR., p. 7, act. Med., fol. 1040.)* Cui consentiens S. Chrysostomus: Qui hæc, inquit, cum fide, ac studio ventitat, innumeris thesauris ditatus succedit, et si tantum os aperuerit, omni suavitate continuo, ac spiritualibus opibus complebit illos, qui congressu ejus fruuntur, et si sexcentæ ingruerint calamitates, omnes æquo animo ferat, utpote qui ex scripturis divinis patientiæ, philosophiæque sufficientem occasionem hinc acceperit. Et iterum: Neque vero tantum ex admonitione, sed etiam ex precibus, ex paterna benedictione, ex communi conventu. Fratrumque charitate, atque aliis sexcentis ex rebus, multa utilitate, atque omni oblatione percepta, solet discedere, atque innumera bona domum reportare. *S. CHRYS., t. I, h. lxx.*

ASCETICA.

In primis nosse debet Asceta causas, ob quas præcise templa intramus, quas S. Bonaventura his verbis indicat: Quatuor de causis intramus Ecclesiam; ut laudemus Deum, unde hoc: *Laudate servi Dominum;* quandoque, ut oramus: *Domus mea domus orationis;* quandoque, ut instruamur: *Venite ad me, et ego docebo vos;* quandoque ut reficiamur susceptione Sacramenti, quod in Ecclesia presentatur. *S. BONAV., in Ps. cxvii.*

Nosse debet, cur Ecclesia domus orationis vocetur; nimirum ob octo causas ab eodem Sancto indicatas; *Prima* est, quia ibi peccator recte orans obtinet peccatorum remissionem. *Secunda*, quia tentatus, ibi recte orans, obtinet liberationem. *Tertia*, quia contra sterilitatem obtinet ejusdem fecunditatem. *Quarta*, quod infirmus impetrat salubritatem. *Quinta*, tristis consequitur jucunditatem. *Sexta*, alienigena impetrat prosperitatem. *Septima*, conversus ad Deum habet victoriam. *Octava*, quod captivus adipiscitur incolumitatem, et quidem, ut idem Doctor Seraphicus notat, omnes hæc utilitates, quas in domo Dei consequimur, a Salomone III. *Reg., c. viii, et II. Par., c. vii,* specialim expressæ fuere. Et pro his octo beneficiis, inquit idem Seraphicus, que conferuntur in domo orationis, celebravit Judas Machabeus per octo dies solemniter dedicationis,

sicut dicitur. I. *Machab.* iv. *Idem* s. iv. *de dedic.*

Nosse debet, cur Ecclesia sit aptior ad preces Deo offerendas; id quod Hugo Card. sequentibus verbis indicavit: Notandum, quod locus sacratu Deo, et benedictus, aptior, et utilior est ad orandum. Primo, quia ibi magis excitatur devotio, et ferventior fit oratio. Item benedictio Episcopalis, et oratio ejus majorem efficaciam confert orationi ad impetrandum, quia associatur orationibus Ecclesie generalis: item quia Dominus domum sibi dicatam, et habitantes, et psalentes in ea, quamdam speciali gratia custodit, et visitat. (HUG. CAR. in c. iv. Jo.) Cui consentiens Gerson: Sanctius inquit, et Deo placentius, et fructuosius est regulariter orare Deum in templis, et locis sibi dicatis, quam in aliis; hujusque asserti sui rationem his verbis assignat. Valor quippe orationum ibi factarum cumulat ex oratione generali, et loci majestate, ex qua fit devotionis major incitatio, propterea non absque grandi ratione sedula religio Patrum nostrorum particularia oratoria vetabat. GERS., t. II, de vit. CL.

Nosse debet, Christum, dum jussit, ut in cubiculum pro oratione intremus, non prajudicasse Templorum frequentationi; nam et S. Bernardinus bene advertit, ille cubiculum suum intrat, qui omnes humanos sensus ad interiora revocat: ille quoque ostium suum claudit, qui cordis cogitationes, ne extra vagentur, frenat; Unde hinc verbis Christus uniuscujusque privatam (quoad faciendam orationem) nequaquam domui Dei preferre voluit. S. BERN., t. II, s. x, art. 3, c. 1.

Nosse debet, cur templa auro, et aliis rebus pretiosis ornanda sint, id quod Rupertus Abbas his verbis indicat. Auro, et argento, lapidibus pretiosis, pro posse fidelium, singulis in locis splendet festiva devotio; qua, cum in saecularibus ambitionis insignia sint, in Ecclesiasticis, et divinis rebus pietatis officia sunt; non quia Deum, quia spiritus est, plus auro, quam lutea, plus gemmata, quam nuda, delectent corpora; sed quod homines, quod diligunt, cum Deo libenter offerunt, dilectione Dei, qua illud a se separant, quidquid illud sit, Deo pretiosum efficiunt. RUPERTUS ABB., l. I, de div. of. ho., c. XXIII.

Nosse debet, quod magis decor, et ornatus interioris templi, seu anime, procurandus sit, uti recte S. Augustinus monuit dicens: Decorem domus Dei, et locum Tabernaculi claritatis ejus diligimus, et nos ipsi sumus;

quid enim decor est Domus Dei, et locus Tabernaculi claritatis ejus, nisi templum ejus, de quo Apostolus dicit: *Templum enim Dei Sanctum est, quod estis vos;* sicut ergo in fabricis, cum eleganter, et magnifice construuntur corporalis noster mulctatur aspectus; ita eum lapides vivi corda fidelium, charitatis vinculo contineantur, decor est Domus Dei, et locus Tabernaculi claritatis ejus (S. AUG. S. CCLVII, de temp.) Et alibi, Quamvis sancta sint templa, quae videmus de lignis, et lapidibus fabricari, tamen plus apud Deum pretiosa sunt templa cordis, et corporis nostri, quia illa fiunt ab homine carnali, ista ab artifice mundi. (*Idem* S. CCLV, de temp.) Hinc, et Rupertus Tuitiensis Abbas circa populum Hebraeam e Babylonia redeuntem observat, quod reversus de Babylonia populus altare tantum fecerat fortuitis (ut ait Hieronymus) et impolitum lapidibus, absque templo, et putabant minorem esse cultum religionis, quia templo ornatus deerat; nec intelligebant, omnipotentem Deum non aurum, gemmasque, et hostiarum multitudinem quaerere, sed offerentium voluntatem. RUPERT., l. I, de div. offic., c. XXIII.

MISCELLANEA, ET CONCEPTUS PRÆDICABILES.

QUALITAS. — Querunt nonnulli, cur potius Seraphini, qui supremam hierarchiam, et celissimi chori eminentissimi Angeli sunt, tam ab Evangelista, quam a Propheta Evangelico, visi fuerint; et non potius alii spiritus inferiores, maxime quando de obsequio, et reverentia Deo, in throno majestatis confidenti exhibenda agitur? Sed facilis est responsio, si consideremus, quod quanto magis lumen est quod habent Angeli, tanto pariter magis in ipsis proportionaliter crescat, et augeatur eorum erga Deum reverentia. Et ideo observandum, quod de Angelis, qui Dominationibus comparati, minorem Dei habent cognitionem, dicatur, quod laudent Deum (*quem laudant Angeli*) Dominationes vero, quae minus illuminatae sunt, quam Potestates, adorare Deum dicantur: (*adorant Dominationes*) ad vero Potestates, quae in cognitione Angelis, et Dominationibus superiores sunt, tremere dicantur: (*tremunt Potestates*) ac proinde Seraphini, qui cunctis spiritibus Angelis in lumine, seu cognitione infinite illius Majestatis precellunt, merito Isaiae adeo venerabundi, et obsequiosi ante

thronum Dei in templo residentis, exhibitum fuerunt, ut nimirum ab ipsorum Angelico exemplo discamus, quam sit immensa, et inexcusabilis irreverentia nostrae enormitas, et gravitas, qui non solum Angelis, quibus loca divino cultui consecrata plena sunt, nullum respectum deferimus; verum etiam ne ipsam quidem Deum, quem adorant Dominationes, tremunt Potestates, prout par est, reveremur et colimus, et tamen Christiani sumus magnoque fidei lumine illuminamur, ac proinde mirum non est, si suo quoque tempore rigidius puniamur; unde culibet illorum Christianorum dici poterit: *Sicut lumen ejus, ita et tenebrae ejus.* MANSI, disc. III, n. 10.

Alia questio est, cur Seraphini, quos vidit Isaias, faciem velarint; hi vero quos Joannes viderat, id minime faciebant, et tamen utroque in loco Seraphini clamabant: *Sanctus etc.* et respondetur diversitatis rationem esse, quia Joannes Seraphinos illos ante thronum Dei in caelo Empyreo circumstantes conspexit: Isaias vero illos vidit in templo Hierosolymitano; illi autem, qui in Paradiso erant, nullum habebant faciem suam velandam, eo quod nihil ibi videretur, quod offedere possit: *Nihil coinguinatum intrat in Regnum caelorum.* In templum autem plurima ejusmodi offendenda conspiciuntur, et ideo purissimi illi Spiritus suam obtegabant faciem: ne populi illius in Ecclesia irreverentiam, scandala, dissolutiones videre cogerentur, de quo populo idem Isaias ait: *Ve genti peccatrici, populo gravi iniquitate!* In medio populi polluta labia habentis ego habito. *Ibid.*

B. Albertus Magnus quatuor templi Hierosolymitani atria fuisse observat, videlicet atrium interius, in quo altare holocaustorum positum erat, in quo solis Sacerdotibus, et Levitis ingredi solebat. Secundum erat, in quo saeculares illi, qui mundi erant, solum ingrediebantur, ut ad praedicti atrii fores suas Deo oblationes immolarent. Tertium atrium illud erat, in quo etiam mulieribus, quae munda erant, ad faciendas orationes suas, aditus liber patebat: Quartum atrium immundorum, in quo etiam Gentiles aliquando intrabant, et in illo animalia vendebantur jussu Sacerdotum; adeoque hic vendentium, et ementium mercatus, ex Sacerdotum, non tam permissione, quam jussu, non fiebat in sanctuario, nec in atrio interiori, sed in ultimo, et infimo instituta-

tur. Et tamen idem Albertus ait: Non erat licitum, quia Domino fuit dedicatum; nuda facile arguere licet, quantum divina punitione justus corripuitur fideles Christiani, qui Deum in ipsomet Sanctuario, in illo scilicet loco, in quo jam non Arca, sed sanctissimum Corpus Christi a caelestium Spirituum hierarchiis cum meta, et tremore adoratur, asperrantur, vilipendunt, variisque irreverentiae, et scandalii generibus contumeliantur. B. ALBER. M. in Joa.

In Levitico poena quadam describitur, quam divina Justitia Nadab, et Abiu summi sacerdotis Aaronis filiis, immissit: Dum enim hi in ministerio suo se exercebant, ut Deum pro suis, aliorumque peccatis placarent, ad incensum Deo offerendum (quod ad sacerdotum munus proprie pertinebat) sese accingerent, accidit, ut ab igne coelitus descendente vivi combusti, et consumpti fuerint: *Egressusque ignis a Domino devoravit eos.* Sed quodnam, obsecro, delictum eorum fuit, ob quod tanta cum severitate a Deo castigati fuerunt? Nimirum pro adolendo incenso igne prophanis, et communi, non vero sacro usi fuerant: Et hoc proprie est delictum, quod hodie singulis diebus multi Christiani parum timorati committunt, tametsi enim in Ecclesiis frequenter esse, inibi longam moram trahere videantur, attamen solminum indignationis, et ire divina rei sunt. Et causa est, quia qui cordium suorum thuribus ignem sacrum, id est, desideria, et affectus pietatis, religionis et devotionis immittunt, eoque sine Ecclesiis ingredi debeant, ut divinae majestati cultum, et obsequium debitum exhiberent, atque ex bonis, quae ibi dispensantur, eximie proficerent, corda sua e contra lascivo, et impuro amore succendant, nec quocumque alind cogitant, quam ut carnales appetitus suos nutrire, et fovere possint. Deum interea, ejusque Sacramenta parum, aut nihil curantes, qui proinde ab ira Dei valde sibi cavere debent. MANSI, disc. XVI, n. 11.

Difficiliter quidem credi potest, quod de antiquo Salomonis templo narratur, verumtamen, quidquid Sacra Scriptura perhibente asseritur, in dubium vocari penitus nequit, in illa namque fabrica ter milleni, et trecenti opificum Magistri, et octoginta tria millia artificum, quos Rex Tyri miserat, et totidem ab Aegypti Regi missi laborabant et tamen in hac innumerabili murariorum, lapidatarum, et fabricum ferrariorum multitudine,

in tam varia tot instrumentorum ex ferro, et chalybe conectorum, limarum, martellorum, serrarum, trullarumque congerie, unicus duntaxat, Regis nutus sufficiebat, ut ne vel minimus uspiam audiretur laborantium strepitus: *Malleus et securis, et omne ferramentum non sunt audita in domo, cum edificaretur.* At vero dicite fideles, numquid verum est, quod *ecce plusquam Salomon hic?* Et tamen Redemptor noster per tot decreta, tot Canones Synodos, Concilia, Leges Ecclesiasticas a fidelibus suis hactenus obtinere non potuit, ut in Domo sua linguas suas refrœnerent, caverent garrulitatem strepitus, et venerabundi tibi, et reverenter honorarentur. Qua in re Pagani nos utique confundunt, de quibus Seneca scribit, quod eo tempore, quo divina Diis suis obsequia persolvebant, præconis officium fuerit, ut omnes divinis assistentes, famam circumuendo, modestia, et silentii his verbis commonefacerent: *Facete linguas, silentium observate.* *Id., disc. xvii. n. 1.*

Rupertus Abbas prolixo quodam discursu detonat adversus templum Ierosolymitanum, nupte quod cum omni sui magnificentia, divitiarum amplitudine, et inculta, quam penes universum mundum habebat, veneratione, postquam tanto cum dispendio, ingeniumque thesaurorum plusquam regio sumptu fabricatum fuisset, impedire nequivit, quin illud per manum exercitus Babylonici accenderetur, et penitus conflagraret. Erudiendus namque erat mundus, inquit venerabilis hic Abbas, cœtus juvenis, et luxuriosus, ne putaret, quod habitator œclorum Deus auro templi manufacti, vel civitatum opibus delectetur, et non potius hominum fide, et bonis operibus, quibus intus in anima templum illi preparatur, quo solo delectetur, ubi adoretur, in quo videri, præsens agnosci dignetur, sine quo frustra foris lampadibus, vel auro templi manufacti requiratur. *RUFERT., l. I, in c. II. Jerem.*

Observant aliqui, quod S. Petrus aliquanto spatio a Salvatore super mare ambulante remotos, postquam magna cum fiducia dixisset: *Jube me ad te venire super aquas;* liquidum illud elementum generosa fide calcare ceperit, eumque ad Christum propinquius accessisset, impetuosum quemdam, validumque ventum sentiens, metu gravi percussus fuerit: propter quod Christus illum increpavit dicens: *Modice fidei quare dubitasti?* ubi D. Chrysostomus ait: *Magna cum fidu-*

cia in aquas descendit, ad ventorum autem impetum, animi magnitudinem retinere non potuit, præsertim cum jam prope Christum esset: maxime autem proposito nostro deservivint sequentia ejusdem sancti Doctoris verba: *Nihil certe prodest, loco juxta Christum esse, si fide non sis; quid enim prodest, si domum Dei frequenter visites, ubi Sacramenta administrantur, ubi œclorum thesauri dispensantur, ubi signatura est gratia, ubi Deus ipse corporaliter præsens assistit, si qui eo accedere debeas, ut bonis hæc locupletaveris, eo te cum intentione Deum perscandala, et dissolutionem injuriis afflictiendi, Domumque ejus sanctam prophandandi, conferras?* S. CHRYS. *hom. II in Evan.*

TEMPUS.

QUOD ESSENTIAM.

DEFINITIO. — Est juxta Aristotelem, numerus motus secundum prius, et posterius; seu, ut alii explicant, est quantitas continua certo partium numero circumscripta, per se apta mensurare motum. (ARIST., l. IV. *Physic.*) Unde veteres pinxerunt tempus super globum stans, quia semper rotatur: alas in plantis gerens, quia semper avolat: novaculam in manu gerens, quia omnia conficit: fronte capillatam, et retro calvum, quia instans solum capi potest, elapsam autem se vocari nequit. *Fab. conc. vi, in festo S. Cath.*

DIVISIO. — Dividitur in *Præteritum, Præsens, et Futurum*, de quibus Apostolus locutus est dicens: quæ quidem retro sunt, obliviscens, ad ea vero quæ sunt priora, attendens meipsum, ad destinatum persequor, ad brevium supernæ vocationis. *PAPILL. III, 13.*

EX S. SCRIPTURA.

QUALITAS. — Ecce nunc tempus acceptabile: ecce nunc dies salutis. *II. Cor. vi, 2.* Tempus breve est: reliquum est, ut qui utuntur hoc mundo, sint, tanquam non utantur: præterit enim figura hujus mundi. *I. Cor. vii, 29.*

Senectus autem venerabilis est non diuturna, neque annorum numero computata: cani autem sunt sensus hominis, et etas senectutis vita immaculata. *Sep. iv, 8.*

Omnia tempus habent, et suis spatiis transeunt universa sub celo. *Ecc. i, c. III.*

Omni negotio tempus est, et opportunitas, et multa hominis afflictio. *Ibid., c. VIII.*

Non est vestrum, nosse tempora, vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate. *Act. I.*

Est tacens non habens sensum loquens; et est tacens, sciens tempus aptum. *Ecc. i, c. XX, 6.*

Vocavit adversum me tempus. *Thren., c. I.*

In timore incolatus vestri tempore conversumini. *I. Petr., c. I.*

UTILITAS. — Momentaneum hoc, et leve tribulationis nostræ, æternam gloriæ pondus operatur in nobis. *II. Cor., c. IX.*

TEMPORIS usus. — Videte, Fratres, quomodo caute ambuletis, non quasi insipientes, sed quasi sapientes, redimentes tempus, quoniam dies mali sunt [id est miseri, et ærumnosi]. *Ephes. v, 15.*

Non defrauderis a die bono, et particula boni doni non te prætereat. *Ecc. xiv, 14.*

Filii conserva tempus, et devota a malo. *II. IV, 15.*

Dum tempus habemus, operemur hominibus ad omnes, maxime ad domesticos fidei. *Gal. VI, 10.*

Ambulate, dum lucem habetis, ut non vos tenebræ comprehendant. *II. XII, 35.*

EX SS. PATRIBUS ET DOCTORIBUS.

QUALITAS. — Quid familiaris, et notius commemoramus, quam tempus! et intelligimus utique, cum id loquimur: intelligimus etiam, cum alio loquente id audimus. Quid ergo est tempus? si nemo ex me querat, scio; si explicare velim querenti, nescio. *S. AUG., l. I, conf., c. I.*

Nihil pretiosius tempore, et heu nihil hodie vilius reputatur. Transeunt dies salutis, et nemo recogitat. Nemo sibi perire diem, et nunquam rediturum causavit: sed, sicut capillus de capite, sic pec momentum peribit de tempore. *S. BERN., s. ad Scholar.*

Quid est redimere tempus; nisi, cum opus est, etiam detrimento temporalium commodorum, ad æterna querenda, et capessenda, spatia temporis comparare? *S. AUG. ho. I, in tr. I.*

Ne dicas, priora tempora meliora fuisse, quam nunc sunt: virtutes faciunt dies bonos, vitia malos. *S. HIER., in c. XIV. Ecc.*

O vita præsens, quam multos decipis, quæ dum cognosceris, nihil es; dum videris, amara es; qui te querunt, non te cognoscunt; et qui te cognoscunt, non te querunt; qui te fugiunt, ipsi te intelligunt. Vera non est via, quam tu ostendis, fugitiva est velut somnium. Aliis ostendis te longam, ut perdas in fuem; aliis largam, ut faciant, quæcumque volunt; aliis angustam, ut non faciant bonum; aliis tristem, ut non consoletur de bono. Hæc sunt duodecim pericula, quibus Psalmista in persona hujusmodi peccatoris dicit, *pericula inferni invenerunt me.* *S. BERN., t. I, s. XIII, art. 3.*

Unaquæque res eo magis diligenda est, quo plures esse cognoscitur; præstat quippe æstimationem rei ipsius agnita virtus, que tunc apparet amabilis, cum prima innotuit veritati, et quæ suo loquenteles suos esse facit in celo. Hinc indulti temporis pretiositas commendatur. *S. LAUR. Just. de vit. salut., c. X.*

Dissipat substantiam suam, scilicet tempus, quod est majoris pretii omnibus aliis rebus mundi, quia tempus tantum valet, quantum Deus; quia si Diabolus haberet unum modicum tempus, in quo posset ponere, sicut nos, ipse salvaretur, et acquireret Deum, et per consequens tantum valet tempus, quantum Deus. *S. BERN., t. IV, serm. XVIII, p. I.*

Tam pretiosum est tempus, quod damnum darent omnes thesauros mundi, si haberent in potestate sua, pro habendo momentum temporis, in quo possent penitere, et evadere tantas poenas. *S. ANTONIN., p. 2, l. IX, c. XIV, § 1.*

Heu! quam mortalium est ista plangenda conditio, detestanda cogitatio, infelicitas fugienda. Abutuntur perversi homines naturalibus bonis; venit tempus otiose conversando consumunt. O si agnoscerent, quanti æstimandum sit, quod sine consideratione amittunt. Cæterum quid pretiosius tempore? quid, quæso illo fructuosius? quid carius? quid excellentius? quidve amabilius? sed, proh dolor! penè ab omnibus nihil habetur vilius, nil tractatur inutilius, nil indignius possidetur. *S. LAUR. JUST. l. c.*

Vita nostra quasi mercatus est, cuius tempus cum abierit, tempus amplius non erit emendi, quæ velis. Non debemus perdere occasionem redimendi tempus, quando nobis offertur, secus incurremus periculum perendi lucrum, quod facere possumus,

in tam varia tot instrumentorum ex ferro, et chalybe conectorum, limarum, martellorum, serrarum, trullarumque congerie, unicus duntaxat, Regis nutus sufficiebat, ut ne vel minimus usquam audiretur laborantium strepitus: *Malleus et securis, et omne ferramentum non sunt audita in domo, cum edificaretur.* At vero dicite fideles, numquid verum est, quod *ecce plusquam Salomon hic?* Et tamen Redemptor noster per tot decreta, tot Canones Synodos, Concilia, Leges Ecclesiasticas a fidelibus suis hactenus obtinere non potuit, ut in Domo sua linguas suas refrœnerent, caverent garrulitatem strepitus, et venerabundi tibi, et reverenter honorarentur. Qua in re Pagani nos utique confundunt, de quibus Seneca scribit, quod eo tempore, quo divina Diis suis obsequia persolvebant, præconis officium fuerit, ut omnes divinis assistentes, famam circummeando, modestia, et silentii his verbis commonefacerent: *Facete linguas, silentium observate.* *Id., disc. xvii. n. 1.*

Rupertus Abbas prolixo quodam discursu detonat adversus templum Ierosolymitanum, nupte quod cum omni sui magnificentia, divitiarum amplitudine, et inculta, quam penes universum mundum habebat, veneratione, postquam tanto cum dispendio, ingeniumque thesaurorum plusquam regio sumptu fabricatum fuisset, impedire nequivit, quin illud per manum exercitus Babylonici accenderetur, et penitus conflagraret. Erudiendus namque erat mundus, inquit venerabilis hic Abbas, cœtenuis juvenis, et luxuriosus, ne putaret, quod habitator œclorum Deus auro templi manufacti, vel civitatum opibus delectetur, et non potius hominum fide, et bonis operibus, quibus intus in anima templum illi preparatur, quo solo delectetur, ubi adoretur, in quo videri, præsens agnosci dignetur, sine quo frustra foris lampadibus, vel auro templi manufacti requiratur. *Rupert., l. I, in c. II. Jerem.*

Observant aliqui, quod S. Petrus aliquanto spatio a Salvatore super mare ambulante remotos, postquam magna cum fiducia dixisset: *Jube me ad te venire super aquas;* liquidum illud elementum generosa fide calcare cœperit, eumque ad Christum propinquius accessisset, impetuosum quemdam, validumque ventum sentiens, metu gravi percussus fuerit: propter quod Christus illum increpavit dicens: *Modice fidei quare dubitasti?* ubi D. Chrysostomus ait: *Magna cum fidu-*

cia in aquas descendit, ad ventorum autem impetum, animi magnitudinem retinere non potuit, præsertim cum jam prope Christum esset: maxime autem proposito nostro deservivint sequentia ejusdem sancti Doctoris verba: *Nihil certe prodest, loco juxta Christum esse, si fide non sis; quid enim prodest, si domum Dei frequenter visites, ubi Sacramenta administrantur, ubi œclorum thesauri dispensantur, ubi signatura est gratia, ubi Deus ipse corporaliter præsens assistit, si qui eo accedere debeas, ut bonis hisce locupletaveris, eo te cum intentione Deum perscandala, et dissolutionem injuriis afflictiendi, Domumque ejus sanctam prophandandi, conferras?* *S. CHRYS. hom. II in Evan.*

TEMPUS.

QUOD ESSENTIAM.

DEFINITIO. — Est juxta Aristotelem, numerus motus secundum prius, et posterius; seu, ut alii explicant, est quantitas continua certo partium numero circumscripta, per se apta mensurare motum. (*ARIST., l. IV. Physic.*) Unde veteres pinxerunt tempus super globum stans, quia semper rotatur: alas in plantis gerens, quia semper avolat: novaculam in manu gerens, quia omnia conficit: fronte capillatum, et retro calvum, quia instans solum capi potest, elapsam autem se vocari nequit. *Fab. conc. vi, in festo S. Cath.*

DIVISIO. — Dividitur in *Præteritum, Præsens, et Futurum*, de quibus Apostolus locutus est dicens: quæ quidem retro sunt, obliviscens, ad ea vero quæ sunt priora, attendens seipsum, ad destinatum persequor, ad brevium supernæ vocationis. *PAPILL. III, 13.*

EX S. SCRIPTURA.

QUALITAS. — Ecce nunc tempus acceptabile: ecce nunc dies salutis. *II. Cor. vi, 2.* Tempus breve est: reliquum est, ut qui utuntur hoc mundo, sint, tanquam non utantur: præterit enim figura hujus mundi. *I. Cor. vii, 29.*

Senectus autem venerabilis est non diuturna, neque annorum numero computata: cani autem sunt sensus hominis, et etas senectutis vita immaculata. *Sep. iv, 8.*

Omnia tempus habent, et suis spatiis transeunt universa sub celo. *Ecc. c. III.*

Omni negotio tempus est, et opportunitas, et multa hominis afflictio. *Ibid., c. VIII.*

Non est vestrum, nosse tempora, vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate. *Act. I.*

Est tacens non habens sensum loquens; et est tacens, sciens tempus aptum. *Ecc. c. XX, 6.*

Vocavit adversum me tempus. *Thren., c. I.*

In timore incolatus vestri tempore conversumini. *I. Petr., c. I.*

UTILITAS. — Momentaneum hoc, et leve tribulationis nostræ, æternum gloriæ pondus operatur in nobis. *II. Cor., c. IX.*

TEMPORIS usus. — Videte, Fratres, quomodo caute ambuletis, non quasi insipientes, sed quasi sapientes, redimentes tempus, quoniam dies mali sunt [id est miseri, et ærumnosi]. *Ephes. v, 15.*

Non defrauderis a die bono, et particula boni doni non te prætereat. *Ecc. xiv, 14.*

Filii conserva tempus, et devota a malo. *II. IV, 15.*

Dum tempus habemus, operemur hominibus ad omnes, maxime ad domesticos fidei. *Gal. VI, 10.*

Ambulate, dum lucem habetis, ut non vos tenebræ comprehendant. *II. XII, 35.*

EX SS. PATRIBUS ET DOCTORIBUS.

QUALITAS. — Quid familiaris, et notius commemoramus, quam tempus! et intelligimus utique, cum id loquimur: intelligimus etiam, cum alio loquente id audimus. Quid ergo est tempus? si nemo ex me querat, scio; si explicare velim querenti, nescio. *S. AUG., l. I, conf., c. I.*

Nihil pretiosius tempore, et heu nihil hodie vilius reputatur. Transeunt dies salutis, et nemo recogitat. Nemo sibi perire diem, et nunquam rediturum causavit: sed, sicut capillus de capite, sic pec momentum peribit de tempore. *S. BERN., s. ad Scholar.*

Quid est redimere tempus; nisi, cum opus est, etiam detrimento temporalium commodorum, ad æterna querenda, et capessenda, spatia temporis comparare? *S. AUG. ho. I, in tr. I.*

Ne dicas, priora tempora meliora fuisse, quam nunc sunt: virtutes faciunt dies bonos, vitia malos. *S. HIER., in c. XIV. Ecc.*

O vita præsens, quam multos decipis, quæ dum cognosceris, nihil es; dum videris, amara es; qui te querunt, non te cognoscunt; et qui te cognoscunt, non te querunt; qui te fugiunt, ipsi te intelligunt. Vera non est via, quam tu ostendis, fugitiva est velut somnium. Aliis ostendis te longam, ut perdas in fuem; aliis largam, ut faciant, quæcumque volunt; aliis angustam, ut non faciant bonum; aliis tristem, ut non consoletur de bono. Hæc sunt duodecim pericula, quibus Psalmista in persona hujusmodi peccatoris dicit, *pericula inferni invenerunt me.* *S. BERN., t. I, s. XIII, art. 3.*

Unaquæque res eo magis diligenda est, quo plures esse cognoscitur; præstat quippe æstimationem rei ipsius agnita virtus, que tunc apparet amabilis, cum prima innotuit veritati, et quæ suo loquenteles suos esse facit in celo. Hinc indulti temporis pretiositas commendatur. *S. LAUR. Just. de vit. salut., c. X.*

Dissipat substantiam suam, scilicet tempus, quod est majoris pretii omnibus aliis rebus mundi, quia tempus tantum valet, quantum Deus; quia si Diabolus haberet unum modicum tempus, in quo posset ponere, sicut nos, ipse salvaretur, et acquireret Deum, et per consequens tantum valet tempus, quantum Deus. *S. BERN., t. IV, serm. XVIII, p. I.*

Tam pretiosum est tempus, quod damnum darent omnes thesauros mundi, si haberent in potestate sua, pro habendo momentum temporis, in quo possent penitere, et evadere tantas poenas. *S. ANTONIN., p. 2, l. IX, c. XIV, § 1.*

Heu! quam mortalium est ista plangenda conditio, detestanda cogitatio, infelicitas fugienda. Abutuntur perversi homines naturalibus bonis; veniunt tempus otiose conversando consumunt. O si agnoscerent, quanti æstimandum sit, quod sine consideratione amittunt. Cæterum quid pretiosius tempore? quid, quæso illo fructuosius? quid carius? quid excellentius? quidve amabilius? sed, proh dolor! penè ab omnibus nihil habetur vilius, nil tractatur inutilius, nil indignius possidetur. *S. LAUR. JUST. l. c.*

Vita nostra quasi mercatus est, cuius tempus cum abierit, tempus amplius non erit emendi, quæ velis. Non debemus perdere occasionem redimendi tempus, quando nobis offertur, secus incurremus periculum perendi lucrum, quod facere possumus,

quod est omnium maximum, ac propterea dum tempus habemus, operemur bonum. S. GREG. NAZIAN. apud. Mansi dia. XIV. n. 7.

Ineffabilis Dei pietas humano providebat generi, breviter laborare, et aeternaliter coronari; ideo pretiosa nobis debent esse tempora, ne perdamus per negligentiam, quod per bono vite exercitium habere poterimus aeternum. AUGUST. ep. 1.

Cætera, quæ habemus in mundo, a nobis aliena sunt, tempus autem proprium nostrum est, si tamen illo utimur ad salutem. Illud siquidem divina nobis elementa contulit, ad plangendum errata, ad penitentiam faciendam, ad promerendam indulgentiam, ad virtutes acquirendas, ad multiplicandam meritum, ad vindicandam gratiam, ad inferni supplicia evadenda, ad aeternam gloriam consequendam. S. LAUR. JUST. l. c.

Ille prudentissimus est, qui sic scit transire in usum vertere, ut tamen non noceat in eorum defectu mentem a sua stabilitate inclinare, omnia enim suo tempore bene utenti sunt bona. HUGO DE S. VICTOR. lib. xiii. in Recl.

Frustra est tristitia temporum labentium perditorum (ita discurrit Simon de Cassia), reprehendi solum possunt, aut in tabula damnata depingi tempora vacua, quæ præteritum in suo jure suscepit; corrigi autem nunquam, nec in charta satisfactoria adscribi. Potius, male actum, per penitentiam sequentem diluitur, quam recuperari possit bonum, quod excidit ex incuria, aut negligentia, vel quomodolibet prætermisum. Non ergo prætereamus horam nostram, quia nescimus horam divinam. Hora nostra est actionis, dijudicationis est hora divina; qui enim ipse Salvator: Vigilate itaque, quia nescitis diem, neque horam. SIMON DE CASSIA l. XIII.

Si tibi vinum minuat in utre, tristicis diem perdis, et gaudes. S. AUGUST. ser. xvii. de verb. Do.

Illud diem vixisse te computa, quem non malitia, non invidia, non superbia commaculavit, qui peccato non cessit, qui Diabolo repugnavit. EUCHEBIUS AD MONACHOS.

Tempus amissum difficulter recuperatur. CHRYSOST.

Sæpe Tempus remedium affert rebus immedicabilibus. BERNARD. ad Jol.

Tempora non fortuito, sed Dei providentia alabuntur. AUGUST. in Epist. xxix.

Homini crescenti non adduntur, sed subtrahuntur anni. Idem sup. Ps. lxxv.

Nil longum quod finem habet; aternitati comparatum omne tempus breve est. HIERONYMUS in Jerem. II.

Discernendum est quid præcedat aternitate, quid tempore, quid electione, quid origine, aternitate sicut Deus omnia, tempore sicut flos fructum, electione sicut fructus florem; origine sicut sonus cantum. AUGUST. in quod sermone.

UTILITAS. — Quis mente assequatur, ut pretiosum est tempus? aut quis lingua charitatem ejus explicet? norunt, qui amiserunt, hi enim grato animo erogant opes; honores, delicias, et quidquid est voluptatis pro una hora; nam exiguo illo tempore possent iram, ac furorem divine justitiæ sedare, Angelos exhilarare, flammis aternis se eripere, et cæleste regnum adipisci. S. LAUR. JUST. de vit. solit. c. x.

Nemo vestrum parvi æstimet tempus, quod in verbis consumitur otiosis. Volat verbum irrevocabile, volat tempus irremediabile, nec advertit insipiens, quid amittat. Libet fabulari, aunt, donec hora prætereat. O, donec hora prætereat! quam tibi ad agenda, quam penitentiam, ad obtinendam veniam, ad acquirendam gratiam, ad promerendam gloriam miseratio Conditoris indulsit. O, donec transeat tempus! quo divinam propitiare debueras pietatem, preparare ad Angelicam societatem, suspirare ad amissam hereditatem, excitare remissam voluntatem, flere commissam iniquitatem. S. BERN. s. ad Scholares.

Vide, peccator, temporis pretiositatem, quia modico tempore potest homo lucrari veniam, gratiam, et gloriam. S. BERNARDUS. FER. IV. post. Dom. 1. Quad. d. iv.

Tempus tantum valet, quantum Deus: quippe in tempore bene consumpto comparatur Deus. Idem 1. Quad. c. iv.

DAMNUM. — Si non vigilaveris, veniam ad te tanquam fur; fur etiam ad hoc venit, ut thesaurum indiligenter custoditum tollet. Thesaurus utique indiligenter custoditus est pretiosissimum tempus, quod merito Domini peccatori tollit, quia illud male vivendo in lucro non ponit. (S. BERN. t. I. ser. xiii. art. 3. c. ix.) Unde Matth. XIII, inquit benedictus Jesus: Qui enim habet, dabitur ei, et abundabit; ei autem qui non habet, et quod videtur habere, auferetur ab eo. (MATTH. XIII, XII ET XXV, 29.) Habet utique justus tempus,

quod bene expendit; huic tempus habenti, tempus in fine datur, et spatium cogitandi, et etiam purgandi conscientiam suam; et abundabit, scilicet plenitudine vera, venia magna, gratia larga, et gloria infinita. Ille vero non habet, qui male vivendo amisit pretiosissimum tempus; et divino judicio, et diabolico opere fit, ut, sicut peccator stulte tempus, cum viveret, amisit; sic stultissime in incerto tempore mortis speret. Ita, quod, dum tempus penitendi in fine se sperat habere, digno judicio Dei per inexpectatam, vel subitanam mortem spatium penitendi non valeat obtinere.

USUS. — Cur tibi adhuc proferenda tam longa temporum promittis spatia imo etiam si vel unam horam in hac vita facias? An forte mente excidit, quod Salvator in Evangelico dicit, Vigilate, quia nescitis diem, neque horam? Quapropter discute corporis incertitiam, semperque memento, quia regnum celorum non tepidi non molles, non desidiosi; sed violenti, atque ferventes diripiunt. S. ISIDOR. l. de confict. vitior. et virt.

EXEMPLA CATHOLICA.

QUALITAS, ET ESTIMATIO. — Sanctus Augustinus, quanti faceret tempus, ipsemet testatus est, dum dixit: Caro mihi valent stillic temporum. (S. AUG. l. I. conf. c. xxi. Alii hæc verba scripsit: Sed mi Prater, et tu, credo, quod noveris, quanta sint in manibus meis, quibus ob diversas curas, quas nostræ servitutis necessitas habet, vix mihi paucissimæ guttæ temporis stillantur, quas aliis rebus si impendero, contra officium meum mihi facere videor. Idem ep. cxxxvi.

S. Bernardus, ut redimeret præteritum tempus, sic alloquitur Deum: De mea misera vita sume obscuro residuum annorum meorum; pro his vero, quos vivendo perdidisti, quia perdidisti vixi, cor contritum, et humiliatum ne despicias. CANT.

S. Barlaam senex, cum rogatus a Joseph Principe, quot annorum esset? respondit, annos, ni fallor, quinque, et quadraginta natus sum. Rursus vero miranti Principi responsum tale, dixit: Si annos meos ab ipso vite ortu nosse quæris, recte sane eos plus, quam septuaginta, esse conjecisti, et mihi quidem nullum omnino modo inter vite annos censetur, qui in mundi hujus vanitate consumpti sunt. S. DAV. in vit.

Clemens VIII. variis de jactura rerum suarum conquerentibus respondisse fertur, eam jacturam rei gravissimam esse, quæ semel amissa recuperari non potest, eamque temporis esse. ENGELTA. in Cælo Emp. § 2, in Festa Novi anni.

Quidam miles, cum Antuerpiæ in Nosocomio lecto affixus contabesceret; cum nec Rosarium nosset recitare, doctus est ita id recitare, ut singulis, quibus vixit diebus (erat autem sexagenarius) unum Rosarium responderet; incepit ergo triginta diebus singulis Rosaria recitare, et eo numero post biennium completo et vivis excessit. Ibid.

Mulier quædam Japonensis nomen Amidæ sui singulis diebus 14000. pronuntiavit, et ad hoc a Demone bene mane excitari solita, postea ad fidem Catholicam conversa, toties SS. Jesu, et Mariæ nomina recitavit, atque ad hoc facilius præstandum ab Angelo bono excitata est. Ibid.

Cum vir quidam Religiosus audivisset horribilem ejulationem, quærens, quis, et quæ de causa sic lamentaretur? audivit, se unam ex animabus damnatis esse, nihilque se, et alios damnatos ingere magis, quam temporis jacturam. Ibid. ex Humberto de VII. donis.

S. Franciscus Salesius de se ipso scripsit: Ah! quando considero, quibus lætænis impenderim tempus Dei, magnis premor angustis, timeo, ne me velit excludere ab aeterna gloria; hanc enim non nisi tempus bene impendentibus communicare intendit. Ex quibus hoc jam conficio argumentum: quanto majorem illi habebunt occasionem timendi Deum, qui tempus inutiliter profundunt in ludos, recreationes, convivia, ac similes dissolutiones, suntuque hostes laboris? S. FRANC. Salesius l. VII. ep. xi.

Domina de Cantal fuit primogenita spiritalis filia S. Francisci de Sales, nec non prima petra fundamentalis, cujus opera ille instituit Ordinem Visitationis; de ista in vita sua legitur l. I. pag. 28. quod toto tempore vidualitatis suæ nunquam vixit, aut inventa fuerit otiosa, in ipsismet conversationibus non abhorrebat laborem. Cuidam illam roganti, ut spiritum nonnulli relaxaret, et arcum nimia occupatione tensum tantisper remitteret, gratiosè replicans dicebat: Si unicum momentum temporis perderem, furti me ream existimarem, illud enim Ecclesiæ, et pauperibus totaliter dedicavi. VITA l. I. f. xxviii.

Servus Dei Juvenalis Ancinae, dignus filius S. Philippi Neri, de cuius Bealificatione jam agitur in congregatione Rituum, erat inimicus otii; Unde in ejus vita legitur, quod, cum frater ejus illi scripsisset, ut inter domesticos computus inquireret, et videret, quanta esset summa pecunie, quam quidam deberet, ut illam exigere posset, respondit: Sufficit; ego non habeo tempus inquirendi hujusmodi quisquilias; malo fraudem pati, quam tempus pretiosissimum conterere. *Vita l. III. c. xv.*

Beati Cœlites inter cœtera S. Mechthildis dixerunt: Si homines prelium temporis, et quot uno die, bono ejus usu, meritorum cumulos exaggerare possent, bene apprehenderent, continuo, ubi mane evigilant, in labores pro Deo incumbunt, nec momentam infractose præterlabi sinerent. *Perr. Pennequin p. 3. Isagogæ c. iv.*

Cum Episcopum quemdam virum probum in extremis agentem solisset Cardinalis doctus simul, et sanctus, rogassetque, qui animo valeret, respondissetque ille, Bene, nullius enim, inquit, peccati, quod sanguine Christi ablueri non sim conatus, me remordet conscientia. Bene habet, inquit Cardinalis, et verum te loqui arbitror; si de peccatis omissionis examen Deus instituat, quid respondebis? Heu me, intulit ille cum alto suspirio, et lacrimis; si omissiones meas appendere voluerit Deus, quo ibo? *Ibidem.*

P. Paulus Barry narrat, Dæmonem fasum, si Deus illi post diem iudicii indulgeret unicum punctulum temporis ad promerendum cœlum, facturum se plus pro Deo, quam fecerint omnes Sancti. Alius jussus dicere, quod tormentum sit summum apud inferos? dixit: jactura temporis. *BARRY in solit. cclvi.*

Vir quidam admodum religiosus, qui toto triennio acutissimos podagræ dolores pertulit usque ad obitum, mortuus cuidam viro spectabilem se dedit, dixitque. Si tantillum sibi adhuc temporis superesset eternitati vite novæ exercitiis curanda, et in hac vita merendi, quod sufficeret ad recitandum unum Ave, se libentissime altero iterum triennio acutissimum quodvis podagræ genus ultra toleraturum; modo tantillum temporis tantis doloribus emere posset. *LYRACUS de Chryst. patient. l. I. c. viii.*

Cum quidam dives Clericus vigilaret Parisiis ad fenestram studens, et quidam can-

taret in vico quamdam cantilenam, quæ dicebat Gallice: *Tempus vadit, et ego nihil facio; tempus venit, et ego nihil operor*: incepit recogitare circa dulcedinem cantus, et post circa verbi sententiam cogitans, quod sibi competeret, quasi sermonem a Deo sibi missum illum recipiens, in manu omnia relinquens, Ordinem Fratrum Prædicatorum intravit. *BELLOV. spec. p. 6, l. III, diac. vi.*

Magnus quidam vir toties suspirabat, quoties audivit signa sonantis horologii; interrogatus, cur suspiraret toties, sapienter respondit, non parum se inde affligi; quod sciret, se Deo redditurum rationem, quo videlicet modo tempus impendisset, nec non de omnibus defectibus ab eo tempore commissis, quo rationis usum habere cepisset. *MANSI d. v, n. 9.*

EXEMPLA PROFANA.

Similius, cum plures annos in Præfectura invitus, septem vero dumtaxat ultimos in suburbano prædio cum quiete, transgressisset, sepulchro suo inscribi jussit: Similius hic jacet, cujus ætas multorum quidem annorum fuit, septem tamen dumtaxat annis vixit. *Dio Cassius in vita Adriani.*

Simonides rogatus, quot annis vixisset, respondit; Tempus quidem exiguum, annos vero multos. *STOBÆUS s. xcvi.*

Titus Vespasiani Filius, cum quadam nocte recordaretur, se eo die amicis nullum beneficium contulisse, cum gemitu dixit: Hodie diem perdidit. *S. HIERON. in ep. ad Gal. vi, 10.*

Alexander Magnus cum quidam diceret, se granum cicercis per foramen acus, quoties vellet trajicere posse, graviter ei succensuit, quod re tam vana discedenda tantum temporis perdidisset. *ÆLIAN. l. I, c. xiv.*

Cato Uticensis nunquam sine libro Curiam adire solebat, ut illud temporis, quo Senatus optat, fabulis non consumeret, otiosus non permaneret. *VAL. L. VIII, t. VI.*

Platonis ea constantia fuit in legendo, ut moriens Sophronem Poetam Syracensium capiti suppositum haberet. *Idem c. ii.*

SIMILITUDINES.

QUALITAS. — Sicut unda undam perpetuo propellit; ita dies diem trudit, *ROTEROD. in simit.*

Sicut a corrente flumine tantum habes, quantum hauris; ita ex annis semper euntibus nihil accipis, nisi quod in res duraturas collocaris. *Idem.*

Sicut ciconias nemo advenire sentit, sed advenisse, nemo discedere, sed discessisse eo quod elanculum faciant utrumque; ita tempus juventutis non sentimus advenire, sed advenisse, tempus senectutis non sentimus discedere, sed discessisse. *Idem.*

USUS TEMPORIS. — Sicut Sartor, quando parum habet panni ad conficiendam vestem, tunc antequam eam scindat, sedulo metitur per ulnas, et nihil temere abjicit, sed, quibus potest, modis extendit; ita, quoniam semus, pauculos esse dies nostros, sedulo eos metiri, nihilque perdere, sed omnes horas utiliter collocare debemus. *FABER conc. vi in Festo S. Cath. n. 1.*

Sicut das nummos, et panem emis, aut vinum, aut aliud quidpiam; sic perde nummos, ut emas tibi quietem, id est, tempus Deo, et tibi vacandi. *S. AUG. s. xxiv, de verb. Apot.*

Sicut nemo balsamum, vel aliud pretiosum unguentum abjicit in cloacam, vel calcæis inungendis impendit; sic neque tempus abjicere, aut rebus inutilibus impendere oportet. *BETHELINX in theat. v. eod.*

Sicut merito graviter culpandus censoretur cellarius, qui epistomium dolio non diligenter applicaret, et pretiosissimum vinum in terram effluere sineret; ita non minus reprehensione dignus censeri debet, qui tempus, quo nihil est pretiosius, sine fructu elabi sinat. *ANOSYM.*

Sicut Telonarii nullum viatorem transire sinunt, a quo telonium non exigant; ita neque homo ullum deberet tempus transire sinere, a quo non telonium boni operis petat. *Idem.*

Sicut si pauperi thesaurus regius aperiretur cum facultate eo die, quidquid posset, exportandi, nec momentum is sine exportatione abire sineret; ita cum jam merendi tempus habeat homo, nullum negligere deberet. *Idem.*

Sicut Mercatores Nundinarum tempus accuratissime observant; ita non minus tempus hujus vitæ, quod nundinis comparant SS. Patres, diligenter observari oportet; momente Ecclesiaste: Quodcumque facere potest manus tua, instanter operare. *c. ix, v. 10.*

MOTIVA.

AD TEMPUS UTILITER COLLOCANDUM. — *Brevitas temporis*: hinc Seneca dicere solebat: Eo magis indignor, aliquos ex hoc tempore (quod sufficere nec ad necessaria quidem potest, etiamsi custoditum diligentissime fuerit) in supervacua majorem partem erogare. *(SENECA ep. xlix.)* Ejus brevitatem etiam S. Jacobus insinuat dicens: *Quæ est vita nostra? vapor est ad modicum parens, deinceps exterminabitur.* *(S. JACOBUS, iv.)* Et confirmans id ipsum S. Augustinus, Recole, ait, annos ab Adam usque in hodiernum diem: percurrere Scripturas. Hæc pene Adam ille de Paradiso delapsus est, tot sæcula emensa voluta sunt. Ubi sunt præterita tempora? Sic pauca, quæ restant, utique pertransibunt. Si toto illo tempore viveres, ex quo Adam de Paradiso dimissus est, usque in hodiernum diem, certe videres, vitam tuam non fuisse diuturnam, quæ sic avolasset. Unius autem ejusque hominis vita quanta est? Adde quantoslibet annos, duc longissimum senectutem, quid est? Nonne aura est matutina. *S. AUG. in Ps. xxxvi.*

Nobilitas temporis: de qua recte concionator quidam hortatur: Cogita de tempore, quod perdis, quod illi qui in inferno sunt, darent totum mundum, si haberent, pro eo. *ENGELAN. in Festo Navi anni.*

Irrevoabilitas: nam, ut recte Seneca dixit, Nemo annos, nemo tot dies optimos restituet, nemo iterum tibi reddet. *(SENECA de brev. vit. c. ix.)* Hinc illa ejusdam lamentatio.

Damna flet rerum, sed plus flet damna dierum.
Rex poterit rebus succurrere; nemo diebus.

Quia tempus nuptæ simile est versatili, cui si materiam utilem proterendam, et frumentum, hordeum, aliudve hujusmodi subjectione abire sineret; ita cum jam merendi tempus habeat homo, nullum negligere deberet. *Idem.*

Quia exempla agriculturarum, vinitorum, insitorum, pauperum, tempus seminis, putationis, nundinarum, elemosynarum accipiende, tam studiosè observantium excitare deberent. *S. BERN. de tripl. cust.*

MEDIA.

AD EUMDEM FINEM. — *Intentio bona*: hinc anim est, quæ tempus redimit, ne sine fructu transeat. Hinc S. Hieronymus ait: Quando tempus in bono consumimus, emimus illud, et proprium facimus, quod malitia hominum vedidit fuerat; sicque dies malos in bonos vertimus, et facimus illos non presentis sæculi, sed futuri. S. Hier. in 6. y. ep. ad Eph.

Ordinis diurni exacta observatio: sic enim fiet ut a passionibus non abiciamur ad mala otiosa, et inutilia opera perpetranda, cum animus semper certo operi affixus sit.

Gratia, et gloria divinæ dignæ estimatio: hæc quippe faciet, ut non minus ayide harum lucrum quæsitorius simus, quam mercatores lucro temporalium divitiarum inhære soleant.

ASCETICA.

In primis nosse debet Asceta, cur tantopere æstimandum sit tempus; id quod S. Bonaventura his verbis indicavit: Ecce tempus, quod nihil pretiosius; quapropter magno opere pensandum, qualiter dispensandum, ne fortassis indecenter in defectibus expendatur. Et nota quod tempus plangendi, tempus acquirendi, et tempus custodiendi; quorum primo nihil pretiosius potestati, secundo nihil pretiosius perficiendi, tertio nihil pretiosius perveniendi. S. Bon. in Ps. cxviii.

Nosse debet; quinam sint dies mali, de quibus Apostolus Eph. c. v. dixit: Redimentes tempus, quoniam dies mali sunt: Nimirum, ut Dionysus Carthusianus interpretatur, dies mali sunt, non quod dies in se mali sint, sed quia mala inveniunt hominibus in diebus sæculi hujus viventibus; Scriptura enim tempora ea ascribit, quæ fiunt in tempore; quemadmodum I. Machab. inducitur: *Videns Jonathan, quia tempus eum juvat*. Hinc enim Salvator, *Sufficit, inquit, dies malitiae suæ*; et in Genesi Jacob asseruit: *Dies peregrinationis meæ mali, et parvi*. Dionys. Carth. in cit. loc.

Nosse debet: quod nullum tempus æstimandum sit, nisi quod in bonis operibus consumptum est. Hinc Saul duobus dumtaxat annis deberemus dicitur, quia, licet multis annis regnaverit, illis tamen solis regnasse dicitur, in quibus innocens, et humilis fuisse

perhibetur, ut ait S. Gregor., qui et addit: Illo ergo solum tempore nos vixisse gaudeamus, quo innocenter, et humiliter viximus; nam illa tempora, quæ in sæculi vanitate, et fluxu carnis vita consumpsimus, quasi perditâ minime memorantur. (S. Greg. in 1. Reg. c. xiii.) Unde, et Rich. Victorinus: *Melior est, inquit, senectus morum, quam annorum; meritum, quam temporum*. (Richard. Vict. tr. de diff. sacr.) Perfecta estetas, ubi perfecta virtus est. (S. August. ep. xvi. ad Paulin.) Nec male Poeta.

Vive gregor, sed vive Deo: nam vivere mundo Mortis opus; una est vivere vita Deo.

Nosse debet, quemodo præteritum tempus redimere queat: id quod præclare S. Th. ostendit, dicens: *Contingit quandoque, quod aliquis per magnam tempus vite vivit in peccato, et hoc est tempus perditum: sed quemodo redimet, cum homo non sufficiat ad debita persolvenda? respondeo: dicendum est, quod tanto magis debet vacare operibus bonis, quanto prius institit malis*. (S. Th. in epist. ad Eph. v. c.) Nam, ut S. Hieron. ait, *subitus calor longum tempore vincit*. Hinc cum quondam S. Gertrudis peteret a Deo, et Sponsio suo Christo, ut peccatorum sanctorum, et defectuum non recordaretur amplius, rapta est a Christo in caelum, et cum veste laciniis, et centonibus consuta coram Patre celesti apparuit; ubi quamprimum Christus pro ea peroravit, et pretium vite, ac sanguinis oblituit, de repente vestis illa, in qua omnes illius defectus distincte representabantur, lamina aurea, instar chrystalli locida, cooperta fuit. (S. Hier. in epist. ad Paulin. Inno. I. iv. c. 28.) Hinc S. Bernardus ait: *Tempora, quæ infructuose expenditis, reparantur per fructuosissimam occupationem temporis presentis, atque restant, quatenus priores negligentias, et impietates recompensatis per ardentissimam conversationem temporis nondum elapsi, quo estis victuri, ne inter impios numeremini, de quibus canit Psalmista: Viri sanguinum etc.* (S. Bern. ad tripl. Cust.) Quod confirmans S. Anselmus: *Tempus, inquit, redimimus, quando anteaactam vitam, quam lascivendo perdidimus, flendo reparamus; dum enim male agimus, tempus, in quo bene operari deberemus, amittimus; sed dampnum temporis redimimus, si ita vitam commendamus, ut ea bona, quæ olim facere negleximus, et*

ea, quæ nunc facere debemus, faciamus. S. Ans. ep. Mansi d. xiv. n. 4.

Nosse debet, non male impendi tempus, cum retractioni honeste impenditur: Nimirum omnium rerum vicissitudo jucunda est, teste Aristotele; quia, quod semper est idem, in exuberantiam transit, et presentem habitum corrumpit. Hinc, et Seneca, *Inter se, inquit, ista scilicet, quies, et actio miscenda sunt, et quiescenti agendum, et agenti quiescendum; cum rerum natura delibera, illa dicit tibi, se diem fecisse, et noctem*. (Aristot. I. II. Rhetic. c. cxxxviii. Seneca Ep. ii.) Unde Religiosum ex Ordine Cisterciensis Robertum nomine, quem nimia animi applicatio rationis usu deiecerat, apud S. Birgittam pro ejus valetudine deprecantem condemnat Deus, hæc in medium allata similitudine: *Unus aliquis ad excolendam vineam conductus fuit, quæ, cum plurimum diurno labore exigeret, ille luctu captus cupiditate, totam culturam uno die voluit absolute, ac nimia laboris contentione in morbum incidens, et vineam majori ex parte incultam reliquit, et mercede fraudatus est; hoc scilicet dampnum intulit indiscreta cupiditas; ego tamen tuis precibus inclinatus hominem pristina sanitati restituiam*. (S. Bernard. Recte ergo S. Bernardus Sponsæ exemplum adducens: *Ut potita, inquit, votis anima, aliquatenus tanto ardentius redet in idipsum, quanto infructuosius intermisisse meminert: et iterum sumpto contemplationis gustu, valentius ad conquirenda lucra solita alacritate recurrat*. S. Bern. ser. lvii. in Cant.

Nosse debet, quemodo ejusmodi tempus utiliter usurpari queat; scilicet ut, quemadmodum Plato monuit, medicina loco adhibeatur, Medicina sumitur in remedium restituende sanitatis per labores debilitatis, ut nimirum pristinis recuperatis viribus rursus operari possimus; ita fiat in honestis recreationibus, omnesque, qui virtutem amant, semperque se fatigare conantur, cogitent necesse est; etenim *Spiritus quidem promptus est: caro autem infirma*; ut igitur in cursu perfectionis perseverare, tentationibusque resistere, ac majori conatu in servitio proficere valeant, refocillatione opus est. Verum illud quoque observandum, quod, quemadmodum medicina noxia esset, nisi potio emenda sit limitata, et moderata juxta morbum, et complexionem sumentis; ad eundem modum recreationes, quibus ti-

morati vacare cogitant, intra convenientes subsistant limites, oportet. Attendendum (ait S. Thomas) sicut in omnibus humanis actibus, ut congruat personæ, loco, tempori, et secundum alias circumstantias debite ordinetur, ut scilicet sit tempore, et homine dignum. PLATO, I. VIII. de republ. c. iv.

Nosse debet fontes, ex quibus malus usus temporis oritur, quos Petrus Pennequin indicavit, dum citans S. Bernardum dicentem. Esse aliquis semper, quod non habent, cupientes, et quod habent, fastidientes, et propterea in neutro proficientes: Ait, hoc ex tribus inconstantibus fontibus oriri, vel ex impatientia laboris, quem supra vires assumimus; vel ex levitate nature (ut enim recte notat idem Sanctus; Pusillanimitas facit propositum relinquere, levitas mutare); vel denique ex natura nostre ad vicissitudinem propensione. Hæc animi nostri ad mutationem inclinatione, ad labefectandam in rebus bene constitutis constantiam, utitur Dæmon, ac meliorum specio presentia corrumpit; ordineque perturbato, pacem etiam animi, et res agendas perturbat, et evertit; frenandi omnes impetus, et nature mutabilitatis coercenda, imilandisque inquis, et a S. Ephrem laudatus eremi Athleta Abrahamus, qui eundem temporis ordinem, actionumque canonem totis quinquaginta annis, quibus in eremo vixit, constanter tenuit. PENNEQ. p. III. Isay. c. iv. n. 6.

Nosse debet, et firmiter statuere, reliquam vita tempus bene impendere, eumque in finem meminert, vitam nostram, teste S. Gregorio Nazianz., quasi mercatum esse, cujus dies cum abierit, tempus non erit emendi. (S. GREG. NAZIANZ., de sentent.) Dicit proinde cum S. Chrysologo: *Vivamus Deo paululum; qui sæculo viximus totum: dedimus corpori annum, demus animæ paucos dies, tempus est, ut aliquando domui tue provideas*. S. CHRYSOL. s. xxxi.

Nosse debet modum legitimum tempus suum dispensandi, quem quidem jam pridem Gregorius Philas. docuit, dum dixit: Ita metiendum est tempus, quasi diu, et parum victurissimus.

CONCEPTUS PREDICABILES.

Ex occasione thematis: *Fili, conserva tempus, et devota a malo* (Ecc. ix. 23) potest ostendi, quod vita nostra sit telonio similis, cum semper transeat tempus, a quo telo-

nium boni operis petere jubemur; de quo quatuor partes nobis relinquunt, scilicet fructum meritorium, satisfactorium, impetratorium et consolatorium, seu gaudii, quod ex bono opere patratu sequitur; solam quintam, ut olim Joseph Patriarcha fecerat, sibi reservat, scilicet fructum laudis, et gloriae, quam alteri non dabit. Unde duo potissimum collaria deducuntur. 1. Quanta bona ex tempore bene impense sperare quis possit, ut pote de quo tot partes ipsi a Deo relinquuntur. 2. Quam gravis culpa, et negligentia censenda sit eorum, qui tempus inutiliter consumunt; si enim Telonarium illum merito culpabilem diceremus, qui nullam telonii, quantumvis levis, rationem haberet, quanto magis culpandus censetur, qui tam pretiosum telonii curam non habet?

Ex occasione thematis: *Videte, Fratres, quomodo caute ambuletis, non quasi insipientes, sed quasi sapientes, redimentes tempus* (Ephes. v. 13): potest ostendi, vitam nostram mercatu similem esse; atque ideo 1. inferri, quanta cura habenda sit temporis, utpote in quo opera nostra tam caro vendere, et tam pretiosas merces comparare possimus. 2. Quas potissimum merces emere, aut vendere, debeamus, scilicet optimas quasque; id quod faciemus, si multum pro Deo patiamur, et agamus; opera nostra cum magno fervore peragamus; purissimam eisdem intentionem praefigere studeamus.

Ex occasione ejusdem thematis potest ostendi, quomodo tempus redimere possimus: plerique enim clamare coguntur cum Poeta:

O multa praeteritos referat si Jupiter annos!

Id autem obtinere possumus. 1. Si tantam iacturam patienter feramus; sic enim forte ut Job Deus duplicia restituet. 2. Si vitam proteritam amare desicemus, nam, ut S. Anselmus ait, tempus redimimus, quando antea vitam, quam lascivendo perdidimus, flectendo reparamus. 3. Si ex occasione proteritae negligentiae causam majoris fervoris in servitio Dei arripiamus, eorum viatorum more, qui, ubi in via se tardius, progressos advertunt, gressum fortius celerant. (S. Ans. in ep. ad Eph.) Sic, teste S. Chrysost. : Hemorrhoida, licet ultima venerit, curata recessit, quia etsi aegritudine tardabatur, fidei tamen voluntate volabat. Et

multi, ut S. Gregor. loquitur, dum se errasse conspiciunt, damna praeterita lucris sequentibus compensant; dum consummatim brevi expleant tempora multa. Sic S. Paulus, juxta S. Thomam, novissimus in ordine, primus in meritis est: quia extremus licet, plus omnibus laboravit. Et hoc modo, dicit S. Doctor, fieri potest, ut ex fervore recuperetur res prius amissa. S. Thom. in c. xi, *Matth.*

ALII CONCEPTUS.

De tempore dixit Aretius: Qui illud vendit, furatur; qui illud emit, decipitur; qui desuper facit contractum, est usurarius; qui tempus promittit, mendax est; qui illud donat, est stolidus, et stupidus; qui illud acceptat, delapidatur; totum hoc ideo, quia tempus non habet pretium, neque est vendibile, neque ullius contractus potest esse materia: Et tamen illud est, quod ceteris omnibus rebus confert, et auferit pretium. Aretius, ad *Mansi*, d. iii, n. 4.

Non male de tempore abutentibus discurret Seneca: Omnia licet, quae unquam ingenia fulserunt, in hoc unum consentiant, nunquam satis hanc humanam mentium caliginem mirabuntur. Praedia sua occupari a nullo patiuntur, et, si exigua contentio est de modo finium, ad lapides, et arma discurrunt; in vitam suam incedere alios sinunt, imo vero ipsi etiam possessores ejus futuros inducunt. Nemo invenitur, qui pecuniam suam dividere velit; vitam unusquisque quam multis distribuit? Adstricti sunt in continuo patrimonio; si autem ad temporis iacturam ventum est, profectissimi in eo, cujus unius honesta avaritia est. Seneca, de brev. vit. c. iii.

Aversamur, et detestamur Domitianum Imperatorem, quod plurimos dies vitae suae consumpsit muscas pugione insequendo, et transigendo; Ast quot, et quanti haece reperuntur temporibus majori correpti dementia? Domitianus namque homo indelicatus, et gentilis, nec aeternam gloriam, nec tempus datum esse ad illam promerendam credebat; At quot sunt, qui Christiani professione censentur, et nonnisi muscas capiendo tempus insumunt? telas araneae tuerunt. Eviscerat se aranea, ut telam conficiat ad capiendas muscas; hoc idem multis contingit, qui cum magno sudore annos vitae suae transigunt; at fini temporali, et

suis phantasiis intenti, ut capiant muscas. De Artabo Rege Hircaniae legitur, quod talpas capiebat; et de Biante Rege Lidiae, quod filo inerebat ranas; et quis hujusmodi fatuitatem, et stultitiam in talibus hominibus, qui regnorum administrationi invigilare debebant, non abominaretur? sed quid? An non quoque detestanda est multorum Christianorum stultitia, qui a Deo creati sunt, et redempti propter Regnum caeleste, et tempus ad hoc concessum expendunt in capturam ranarum? an non sunt talpis caeciores? Quot et quanti sunt, qui totum tempus matutinum in poliendo sese, comedendo, et fumentando consumunt? Quot sunt, qui dies suos in jocos, ludos, venationes, et similes occupationes expendunt. (Mansi, d. ii, n. 7.) Hinc S. Bernardus: Considerate, ait, quam multi modo moriuntur; quibus si haec hora ad agendum poenitentiam concederetur, quae illi concessa est, quomodo ad altaria, et quam festinanter currerent, et ibi flexis genibus, vel certe toto corpore in terram prostrato tam diu suspirarent, plorerent, orarent, donec plenissimum peccatorum veniam a Domino consequi mereantur? Tu vero comedendo, bibendo, jocando, et ridendo tempus otiose vivendo perdis, quod tibi indulserat Deus ad acquirendam gratiam, et promerendam gloriam. S. Bern. c. lxiii, de dono intern.

Nonnumquam continget, quod mercator toto die, vel etiam septimana stabit in sua officina, et nullas prorsus dividendas merces; at talis postea poterit accidere etiam occasio, quod suffragante fortuna, ac propria industria, transcendente lucro antecedens resurciat damnus. Multi forsassis sunt, qui vixere otiosi, dissoluti, pigri in via Dei, et profecti animae suae; Ast cum postea se converterent, tanto cum fervore spiritus cooperantur divinae gratiae, tantaque cum virtute praeterita negligentiam excutiunt somnum, ut brevi temporis spatio, plurimum proficiant in spiritu, et perfectione, et proficiendo superent multos, qui diuturno tempore in divino servitio se fatigant. Mansi, d. xiv, n. 7.

Si fructum percipere de novo anno (idem est de alio tempore) vis, hoc facito, ubi annum expletum videris, gratias age Domino, qui te ad hanc aeternam circulationem perduxit; vite tuae tempus tecum reputa, tecum ad hunc modum verba facito: Dies praeterunt, anni finiuntur, magnam vite nos-

tra partem confecimus; quid boni a nobis factum est? Judicium Dei praefortibus est, et reliquum vite tempus ad senectutem vergit. S. Cassian. in *Cal. Jan.*

S. Anselmus: Negligentes tempus imitantur, ait, pauperes insipientes: Siquidem pauper insipiens, cum obolum acquirit, aut aliud quid parvi munusculi, dicit: Ad quid illud tantillum servare? non propter hoc dives ero; expendam itaque hoc in pomis, aut nucibus, aut qualibet alia re mihi delectabili: Non enim illud custodiendo sollicitus haberi volo. Sic stolidus, dum parvipendit minora, numquam proficit ad majora: Sapiens autem pauper parva, quae nascitur, custodit, et quo minus se habere considerat, eo magis retinere desiderat, quatenus ex parvulorum congerie ad majora queat quandoque pertingere. S. Anselm. in *simil. c. cxxxv.*

Ducem Albanum in conflictu Caroli Quinti cum Principibus Germanis Lutheranis, in quo dux Saxoniae, et Landgravius Hesseiae victi, captique fuere, cum a Rege Franciae interrogaretur, an vero deo soles tum in caelo paruisset, respondisse ferunt, ita se tum occupatum in proelio, cujus primos ordines ducebat in terris, ut ad ea, quae in caelo parebant, non attenderit; quam veretur, ne plerique eorum, quos res pulchrae ita captivos tenent, futuri aliquando, et Christo rerum gestarum rationes reposituri idem, sed sero, respondere cogantur, nempe se pro accessorio principale, pro mundi applausu animi culturam, pro terra caelum neglexisse. Penser. in *l. c. n. 19.*

Genesis c. i. parentarunt Jacobo Aegyptii pene per quintam aevi unius partem, diebus videlicet septuaginta: *Fleuit cum Aegyptio septuaginta diebus, v. 3.*, et contra Filii non nisi hebdomadam dedere luctui, teste Moyses c. eod. v. 10. *Fratres vero impleverunt septem dies.* Quid hoc? magisne amarunt advenam Aegyptii, quam filii patrem? absit, luctus non a tempore, sed a vehementia doloris aestimetur, ait Nyssenus: ad quem alludens vehementiam sacer Historicus: *Celebrantes exequias planctu magno, atque vehemanti, impleverunt;* quasi dicat: Septuagies major fuit dolor filiorum, quam externorum: ideoque amplius isti praestiterunt diebus septem, quam illi diebus septuaginta. Sepelimus et nos hunc annum, et delitemus damna dierum; fiet autem si planetus magis sit ut ultimis quatuor quadrantibus

horæ impleamus quatuor anni quadrantes. (*Ibid.* *Harrank conc. rust. in Dom. infra Nativ. § 7.*) Magnis solum opus est desiderijs; sicut enim, juxta S. Thomam, annus ab altioris sanctitatis gradu incipit, quam sit summum alterius, ad quod per totam vitam suam alter pervenit, ita et fieri potest, ut in fine anni tantum Deo quis placeat, quantum alter priori tempore toto. (quod idem etiam ad alia tempora applicari potest. S. Thom. *opusc.* xvii. c. ii.)

S. Bernardus expendens illud Enochii elegium, Sap. iv. *Consummatus in brevi explevit tempore multo, non longevitate, ait, sed longanimitate explevit, quanta sane tempora non dierum numero, sed mentis devotione, et inextinguibili proficiendi desiderio percurrere potuit, tanta sibi in meritis non immerito vindicavit; Retinet quidem virtute, quod amisit in tempore.* *Ibid.* § 6.

Quidam ingeniosum emblemata excogitarunt, quo Sionis fluvius super flammam Babylonis sedebat; et flebant explorantium vero lacrymis, clypeusque ad horum dimensionem fiebat cum lemmate: *Nos stendo reducamus horas.* *Ibid.*

MISCELLANEA.

QUALITAS. — Infinita est velocitas temporis, inquit Seneca, qua magis appareat recipientibus, nam ad presentia intentos fallit. SENECA, *op.* XLIX.
Nec male Poeta.

Fugit irreparabile tempus.

Omnis quippe dies miseris mortalibus aevi Præmia fugit.

Et Ovidius.

Tempora labuntur, lacibusque senescimus annis,
Et fingunt fræno non remorante dies.

Quæ. l. iii. *Fest.*
Nec que præterit, rursus revocabitur unquam;
Nec que præterit, hora redire potest.

Ibid. l. vi. *Fest.*
Tabula comisit ferrum, lapidesque vetustas,
Nullaque res majus tempore robur habet.

Ibid. l. iv. *Pont.*
Hoc etiam sævas paulatim mitigat iras,
Hoc minuit lætas, hæcque corda levat.
Caucta potest igitur tacito pede lapsa vetustas,
L. iv. *crisid. eleg. vi.*

UTILITAS. — Thales rogatus, quod esset

in rerum natura sapientissimum? tempus, respondit; docet enim, eruit, et invenit omnia. (*Byral. in theat. V. eod.*) Hinc dicere solemus: tempus docet. Et Psalmista ait: Dies dici cretat verbum, et nox nocti indicat scientiam. *Ps.* xviii, 3.

Usus. — Falcones Norvegiæ, quia brevissimi ibi dies sunt, magna cum velocitate prædantur, ne a nocte præveniantur, quanto magis homo brevitate temporis concessi uti debet? *Fan. conc. vi. in Feste S. Cath.*

Ita fac, mi Lucelli, inquit Seneca, vindicæ te tibi, et tempus, quod adhuc aut auferrebat, aut surripiebatur, aut excidebat, collige, et serva. Persuade tibi, hoc sic esse, ut scribo; quædam tempora surripiantur nobis, quædam subducuntur, quædam effluunt; terripissima tamen est factura, que per negligentiam fit. Et si volueris attendere, maxima pars vite elabitur male agentibus, tota vita aliis agentibus. Quem mihi dabis, qui aliquid pretium tempori ponat? qui diem æstionet? *Senec. l. v. Epist.*

Cum Poeta quidam solem in theatrum induxisset, sublimi quadriga splendente, a duodecim Nymphis alatis (quæ veloces horas referebant) tractum, quæsitus, cur alias minores, alias majores induxisset? respondit, parvas designare horas orationis, mediocres negotiorum, longissimas somni, prandiorum, ludorum, computationum etc. *Enochian. Domini. ix. post Pent. § 1.*

Nihil turpius est, quam grandis natu senex qui nullum aliud habet argumentum, quo se probet diu vixisse, præter etatem. *Senec. l. iii. de tranq.*

Longa est vita, si plena est. Quid illum sexaginta anni juvant per inertiam acti? non vixit ille, sed in via mortuus est: nec sero mortuus est, sed diu. At ille obiit viridis, sed officia boni civis, boni amicit, boni filii executus est, in nulla parte cessavit, licet ætas ejus imperfecta sit, vita perfecta est. *Id. ep. xxxi.*

Non ætas rejicitur florentior, tibi morum est senecta. Theclam non senecta, sed virtus probavit. *S. Anna. ap. Eng. in festo S. Luc.*

Recte in eumdem finem Martialis.

Ampiat ætatis spatium tibi viri bonus, hoc est
Vivere hic, vita posse priore frui.
MARTIAL. l. x. *epig.* xxv.

AXIOMATA.

Omnia alia aliena sunt, solum tempus nostrum est. *Senec. ep. ix.*

Sape, que ratione sanari non poterant, sanata sunt tempora. *Idem. l. de morib.*

Omnia tempus habent (*Eccles. ii, 1*); seu, ut alius ait,

Tempora gaudendi, sunt tempora certa dolendi.
Florentia polit.

Omnia fert tempus. *V. eod.*
Ipsa dies, quandoque Parens, quandoque Noverca est. *Ibid.*
Occasio calva est.
Miserum, venire post Festum.

AUCTORES.

Henricus Engelgrave in Cælo Emyreoo Festo S. Lucae. Et p. 1, Luc. Evang. cml. xxxvii. Dom. ix. post Pent.

Mathias Faber conc. vi. in Festo S. Catharinae.

Jeremias Drexelius in Aurifondina c. ult. Josephus Largius Polyant. V. eod.
Laurentius Beyrlinck in Theatro vite humanæ. V. eodem.

TENTATIO.

QUOD ESSENTIAM.

DEFINITIO. — Est dictum, vel factum ad capiendum de aliquo experimentum, juxta Laurentium Beyrlinck. (*BEYRLINCK. in theatro Vi. Hum. V. eod.*) Secundum Petrum Chrysiologum vero, est species fallens, que prospera in adversis, adversa occultat in prosperis, humanamque ignorantiam dolosos educit in lapsus. *PETRUM. CHRYS. s. lxxi.*

DIVISIO. — Dividi potest 1. in Divinam, diaboliæ, et humanam. *Divina* est, qua Deus hominem tentat, ut probet; qua ratione Salomon ait: Quoniam Deus tentavit eos, et invenit illos dignos se. (*Sap. iii, 3.*) Et Moyses ad populum dixit: Tentat vos Deus vester? (*DEUT. xiii, 3.*) Nec hinc contrarium est, quod S. Jacob dicit, Deum neminem tentare (*S. JAC. ep. i. 13*); hoc enim duntaxat de tentatione ad seductionem intelli-

gendum est. Tribus modis autem, ut ait S. Gregorius: Nos Conditor noster interrogare consuevit, cum aut flagellii distractione nos percussit, et, quanta nobis insit, vel desit patientia, ostendit: aut quædam, que nolimus, præcipit, et nostram nobis obedientiam patetfacit: aut aliqua nobis occulta aperit, et aliqua abscondit, et nobis mensuram humilitatis nostræ innoscit. Tentare quippe Dei est, nos magnis jussionibus interrogare. Scire quoque ejus est nosse nostram obedientiam nos facere. (*S. GREG. l. xxviii. mor. c. v.*) *Diabolica* est, qua demon nos tentat, quod teste P. Cornelio Viscchavico Soc. Jesu Sacerdote, tribus etiam modis facit, *hæc*, cum quasi eminens verum exterarum specie objecta sollicitat: *gladio*, cum per corpus nostrum nos cominus aggreditur: *serpente*, cum phantasmam ipsam invadit, eamque vario movet, et hoc certamen tertium est gravissimum, quo maxime viros deditos pietati oppugnat, hæcque non ultima causa est, cur viros bonos e sæculo Deus ad Religionem vocet, ut Magistri, quorum hæc in pugna institutio, directioque est necessaria, suppetant, quorum ductu a præstigijs tuti, expeditum in virtutis stadio tentant cursum. (*Uist. Sac. l. iii, p. 38.*) Porro circa hæc, et priorem tentationis speciem recte notat S. Ambrosius, quod aliter Deus, aliter diabolus tentet. Nam diabolus tentat, ut subruat: Deus, ut probet, et coronet. (*S. AMB. de Abrah.*) Unde David rogat: Proba me Deus, et tenta me. (*Ps. cxxxviii, 23.*) *Humana* est, qua ab homine tentatur, et apud Magistros spirituales frequens est. Paulo aliter humanam explicat S. Gregorius, dum ait: Mentem nequaquam cogitatio immunda inquinat, cum pulsat, sed cum hæc sibi per dejectionem subjugat, illuc etiam Predicator egregius dicit: Tentatio vos non apprehendat nisi humana: humana quippe tentatio est, qua plerumque in cogitatione tangimur etiam nolentes, quia ut nonnumquam, et illicita ad animum veniant, hoc utique in nobismetipsis ex humanitatis corruptibilis pondere habemus. Jam vero demoniaca est, et non humana tentatio, cum ad hoc, quod carnis corruptibilitas suggerit, per consensum se animus constringit. *S. GREG. l. xxi. mor. c. iiii.*

Aliam divisionem S. Basilius assignat his verbis: Duplex est tentationum genus: nam vel corda hominum, tanquam aurum in fornace, per patientiam in rebus adversis proban-

horæ impleamus quatuor anni quadrantes. (*Ibid.* *Harrank conc. rust. in Dom. infra Nativ. § 7.*) Magnis solum opus est desiderijs; sicut enim, juxta S. Thomam, annus ab altioris sanctitatis gradu incipit, quam sit summum alterius, ad quod per totam vitam suam alter pervenit, ita et fieri potest, ut in fine anni tantum Deo quis placeat, quantum alter priori tempore toto. (quod idem etiam ad alia tempora applicari potest. S. Thom. *opusc.* xvii. c. ii.)

S. Bernardus expendens illud Enochii elegium, Sap. iv. *Consummatus in brevi explevit tempore multo, non longevitate, ait, sed longanimitate explevit, quanta sane tempora non dierum numero, sed mentis devotione, et inextinguibili proficiendi desiderio percurrere potuit, tanta sibi in meritis non immerito vindicavit; Retinet quidem virtute, quod amisit in tempore.* *Ibid.* § 6.

Quidam ingeniosum emblemata excogitarunt, quo Sionis fluvius super flammam Babylonis sedebat; et flebant explorantium vero lacrymis, clypeo ad horum dimensionem fiebant cum lemmate: *Nos stendo reducamus horas.* *Ibid.*

MISCELLANEA.

QUALITAS. — Infinita est velocitas temporis, inquit Seneca, qua magis appareat recipientibus, nam ad presentia intentos fallit. SENECA, *op.* XLIX. Nec male Poeta.

Fugit irreparabile tempus.

Omnis quippe dies miseris mortalibus aevi Præmo fugit.

Et Ovidius.

Tempora labuntur, lacibusque senescimus annis, Et fingunt fræno non remorante dies.

Quæ. l. iii. *Fest.*
Nec que præterit, rursus revocabitur unquam;
Nec que præterit, hora redire potest.

Ibid. l. vi. *Fest.*
Tabula comisit ferrum, lapidesque vetustas,
Nullaque res majus tempore robur habet,

Ibid. l. iv. *Pont.*
Hoc etiam sævas paulatim mitigat iras,
Hoc minuit lætas, hæcque corda levat.

Cæcæ potest igitur tacito pede lapsa vetustas,
L. iv. *crisid. eleg. vi.*

UTILITAS. — Thales rogatus, quod esset

in rerum natura sapientissimum? tempus, respondit; docet enim, eruit, et invenit omnia. (*Byral. in theat. V. eod.*) Hinc dicere solemus: tempus docet. Et Psalmista ait: Dies dici cretat verbum, et nox nocti indicat scientiam. Ps. xviii, 3.

Usus. — Falcones Norvegiæ, quia brevissimi ibi dies sunt, magna cum velocitate prædantur, ne a nocte præveniantur, quanto magis homo brevitate temporis concessi uti debet? *Fan. conc. vi. in Feste S. Cath.*

Ita fac, mi Lucili, inquit Seneca, vindicæ te tibi, et tempus, quod adhuc aut auferrebat, aut surripiebatur, aut excidebat, collige, et serva. Persuade tibi, hoc sic esse, ut scribo; quædam tempora surripiantur nobis, quædam subducuntur, quædam effluunt; terripissima tamen est factura, que per negligentiam fit. Et si volueris attendere, maxima pars vite elabitur male agentibus, tota vita aliis agentibus. Quem mihi dabis, qui aliquid pretium tempori ponat? qui diem æstionet? *Senec. l. v. Epist.*

Cum Poeta quidam solem in theatrum induxisset, sublimi quadriga splendente, a duodecim Nymphis alatis (quæ veloces horas referebant) tractum, quæsitus, cur alias minores, alias majores induxisset? respondit, parvas designare horas orationis, mediocres negotiorum, longissimas somni, prandiorum, ludorum, computationum etc. *Enochian. Domini. ix. post Pent. § 1.*

Nihil turpius est, quam grandis natu senex qui nullum aliud habet argumentum, quo se probet diu vixisse, præter etatem. *Senec. l. iii. de tranq.*

Longa est vita, si plena est. Quid illum sexaginta anni juvant per inertiam acti? non vixit ille, sed in via mortuus est: nec sero mortuus est, sed diu. At ille obiit viridis, sed officia boni civis, boni amice, boni filii executus est, in nulla parte cessavit, licet ætas ejus imperfecta sit, vita perfecta est. *Id. ep. xxxi.*

Non ætas rejicitur florentior, tibi morum est senecta. Theclam non senecta, sed virtus probavit. S. Anna, *ap. Eng. in festo S. Luc.*

Recte in eumdem finem Martialis.

Ampliat ætatis spatium tibi viri bonos, hoc est

Vivere hic, vita posse priore frui.

MARTIAL. l. x. *epig.* xxv.

AXIOMATA.

Omnia alia aliena sunt, solum tempus nostrum est. *Senec. ep. ix.*

Sæpe, que ratione sanari non poterant, sanata sunt tempora. *Idem. l. de morib.*

Omnia tempus habent (*Eccles. ii, 1*); seu, ut alius ait,

Tempora gaudendi, sunt tempora certa dolendi.
Florentia polit.

Omnia fert tempus. *V. eod.*
Ipsa dies, quandoque Parens, quandoque Noverca est. *Ibid.*

Occasio calva est.
Miserum, venire post Festum.

AUCTORES.

Henricus Engelgrave in Cælo Emyreco Festo S. Lucae. Et p. 1, Luc. Evang. cml. xxxvii. Dom. ix. post Pent.

Mathias Faber conc. vi. in Festo S. Catharinae.

Jeremias Drexelius in Aurifondina c. ult. Josephus Largius Polyant. V. eod.

Laurentius Beyrlinck in Theatro vite humanæ. V. eodem.

TENTATIO.

QUOD ESSENTIAM.

DEFINITIO. — Est dictum, vel factum ad capiendum de aliquo experimentum, juxta Laurentium Beyrlinck. (*BEYRLINCK. in theatro Vi. Hum. V. eod.*) Secundum Petrum Chrysiologum vero, est species fallens, que prospera in adversis, adversa occultat in prosperis, humanamque ignorantiam dolosos educit in lapsus. *PETRUM. CHRYS. s. lxxi.*

DIVISIO. — Dividi potest 1. in Divinam, diaboliæ, et humanam. *Divina* est, qua Deus hominem tentat, ut probet; qua ratione Salomon ait: Quoniam Deus tentavit eos, et invenit illos dignos se. (*Sap. iii, 3.*) Et Moyses ad populum dixit: Tentat vos Deus vester? (*DEUT. xiii, 3.*) Nec hinc contrarium est, quod S. Jacob dicit, Deum neminem tentare (*S. JAC. ep. i. 13*); hoc enim duntaxat de tentatione ad seductionem intelli-

gendum est. Tribus modis autem, ut ait S. Gregorius: Nos Conditor noster interrogare consuevit, cum aut flagellii distractione nos percussit, et, quanta nobis insit, vel desit patientia, ostendit: aut quædam, que nolimus, præcipit, et nostram nobis obedientiam patefacit: aut aliqua nobis occulta aperit, et aliqua abscondit, et nobis mensuram humilitatis nostræ innoscit. Tentare quippe Dei est, nos magnis jussionibus interrogare. Scire quoque ejus est nosse nostram obedientiam nos facere. (*S. GREG. l. XXVIII, mor. c. v.*) *Diabolica* est, qua demon nos tentat, quod teste P. Cornelio Vischavico Soc. Jesu Sacerdote, tribus etiam modis facit, *hæc*, cum quasi eminens verum exterarum specie objecta sollicitat: *gladio*, cum per corpus nostrum nos cominus aggreditur: *serpente*, cum phantasmam ipsam invadit, eamque vario movet, et hoc certamen tertium est gravissimum, quo maxime viros deditos pietati oppugnat, hæcque non ultima causa est, cur viros bonos e sæculo Deus ad Religionem vocet, ut Magistri, quorum hæc in pugna institutio, directioque est necessaria, suppetant, quorum ductu a præstigijs tuti, expeditum in virtutis stadio tentant cursum. (*Uist. Sac. l. III, p. 38.*) Porro circa hæc, et priorem tentationis speciem recte notat S. Ambrosius, quod aliter Deus, aliter diabolus tentat. Nam diabolus tentat, ut subruat: Deus, ut probet, et coronet. (*S. AMB. de Abrah.*) Unde David rogat: Proba me Deus, et tenta me. (*Ps. cxxxviii, 23.*) *Humana* est, qua ab homine tentatur, et apud Magistros spirituales frequens est. Paulo aliter humanam explicat S. Gregorius, dum ait: Mentem nequaquam cogitatio immunda inquinat, cum pulsat, sed cum hæc sibi per dejectionem subjugat, illico etiam in Predicator egregius dicit: Tentatio vos non apprehendat nisi humana: humana quippe tentatio est, qua plerumque in cogitatione tangimur etiam nolentes, quia ut nonnumquam, et illicita ad animum veniant, hoc utique in nobismetipsis ex humanitatis corruptibilis pondere habemus. Jam vero demoniaca est, et non humana tentatio, cum ad hoc, quod carnis corruptibilitas suggerit, per consensum se animus constringit. *S. GREG. l. XXI, mor. c. iiii.*

Aliam divisionem S. Basilius assignat his verbis: Duplex est tentationum genus: nam vel corda hominum, tanquam aurum in fornace, per patientiam in rebus adversis proban-

tur, quæ ipsorum declarant probitatem; aut certe ipsa vitæ prosperitas tentationis loco est; æque enim duram videtur, in rerum difficultate minime deijci, ac in felicitate non extolli ad irrogandam contumeliam. S. Bas. h. vi, in Luc.

S. Bernardus quoque aliam assignat, dum ait: Quoties importune (ut assolet), carnalis cogitatio mentem pulsat, certum nobis sit, esse spiritum carnis, qui loquitur, et tamquam adversarium repellamus eum, dicentes: Vade retrò Satana, quoniam non sapiens es, quæ Dei sunt, sed magis sapientia tua inimica est Deo. Cum autem non de illecebris carnis, sed de ambitione sæculi, de iactantia, et arrogantia, cælestisque similibus, cogitatio vana versatur in cordibus nostris, spiritus mundi est, qui loquitur, longe perniciosior hostis, et majori sollicitudine repellendus. Interdum vero satellitibus istis terga vertentibus, Princeps ipse habens iram magnam, tamquam leo rugiens insurgit adversum nos, cum videlicet non ad voluptatem carnis, aut sæculi vanitatem, sed ad iram, impatientiam, invidiam, amaritudinem animi provocamur, importune ingereudo, si quid minus amicebiliter, minus diserte factum videtur, aut dictum; si qua denique, aut in signo, aut in opere quolibet data videtur indignationis occasio, est materia suspitionis. Huic ergo cogitationi non aliter, ac ipsi dæmoni resistendum est; nec aliter ab ea, quam ab ipsa perditione, cavendum. S. Bern. s. vii, de sept. Spiritu.

Adhuc aliam divisionem idem Sanctus indicat, dum ait: Quotquot degimus in regione umbræ mortis, in infirmitate corporis, in loco tentationis, si diligenter advertimus, triplici hoc incommodo miserabiliter laboramus; nam et faciles sumus ad solvendum, et debiles ad operandum, et fragiles ad resistendum. Itaque si discernere volumus inter bonum, et malum, decipimur: si tentamus facere bonum, deficimus: si conamur resistere malo, deijcimur; et superamur. Nec mirum, quia ut dicitur a Job: Non est potestas super terram, quæ possit ei comparari. *Idem, s. de consid.*

GRADUS. — Primus est suggestio: a quo vix ullus hominum ratione præditorum liber est. Hinc quidam Sanctorum, teste Sophronio, dixit: Cum oramus ad Dominum, ne nos inducas in tentationem; non, ut non tentemur, oramus, hoc enim possibile non

est, sed, ne a tentatione absorbeamur; si aliquid agimus, quod displicet Christo, hoc enim est, ac intraremus in tentationem. Sancti enim martyres tentati per supplicia, nec superati, non intrarunt in tentationem, sicut neque qui pugnat cum bestia, quousque devoratur ab ea. SOPHROX. cap. cc, *Prat. spir.*

Secundus est delectatio, aut displicentia: quem, uti, et reliquos gradus, pulchra similitudine S. Franciscus Salesius declarat, dum ait: Cogitatione tibi finge juvenulam aliquam Principem sponso suo, et marito Principi percharam; et simul imagine scelestum aliquem, qui eam ad secum aditerandum invilet, infamem aliquem amorem intercipiat; qui foedam illius intentionem novæ nuptiæ communicet, mittere. Primò itaque Nuntius hic Domini sui amorem Principis aperit; deinde hæc in illa petitione, propositioneque sibi complacet, aut displicet; tandem consensum ei præbet, aut prosum dissentit. Consimili modo diabolus, mundus, caro animam Deo desponsatam avertere volentes, primo ei peccatum proponunt, in quo illam delectationem, vel complacentiam ostendit; et demum etiam consensum, vel dissensum præbet. S. FRANC. Sales. in *introdus. p. 4, l. III.*

Tertius est ipse consensus vel dissensus, de quo dixit S. Bernardus: Non nocet consensus, tibi non est consensus; imo quod resistentem fatigat, vincentem coronat. (S. Bern. *de dono inter. x.*) Et S. Jacobus: Unusquisque tentatur a concupiscentia sua abstractus, et illectus: Deinde concupiscentiam cum conceperit (per delectationem) parit peccatum: peccatum vero cum consummatum fuerit (per consensum in opus) generat mortem. JAC. 1, 14.

EX. S. SCRIPTURA.

QUALITAS. — Unusquisque tentatur a concupiscentia sua abstractus, et illectus. *Ibid.*

Creaturæ Dei in odium factæ sunt, et in tentationem animabus hominum, et in mûscupulam pedibus insipientium. Sap. xiv, 11.

Tentatio vos non apprehendat nisi humana; fidelis autem est Deus, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione proventum, ut possitis sustinere. I. Cor. x, 13.

Non est nobis collectatio adversus carnem, et sanguinem, sed adversus principes, et potestates, adversus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitiæ in cœlestibus. Eph. vi, 12.

Sohrii estote, et vigilate; quia adversarius vester diabolus, tamquam leo rugiens circum, querens quem devoret, cui resistite fortes in fide. I. Petr. v, 8.

State ergo succincli lumbos vestros in veritate, et induti loriceam justitiæ, et calcatei pedes in preparationem Evangelii pacis: in omnibus sumentes scutum fidei, in quo positus omnia tela nequissimi ignea exlinguere, et galeam salutis assumite, et gladium spiritus, quod est verbum Dei. Eph. vi, 14.

Simon, ecce Satanas expetivit vos, ut eribraret vos sicut triticum; ego autem rogavi pro te, ut non deficeret fides tua: et tu aliquando conversus confirma fratres tuos. Luc. xxii, 31.

Ece mensurabiles posuisti dies meos; (ubi alii cum S. Ambrosio legunt: Ece palastras posuisti dies meos.) Ps. xxxviii, 6.

NECESSITAS. — Qui non tentatus, quid scit? vix in multis expertus cogitabit multa. Eccl. xxxiv, 9.

Fili, accedens ad servitum Dei, sta in timore, et prepara animam tuam ad tentationem. Eccl. ii, 4.

Quia acceptus eras Deo, necesse fuit, ut tentatio probaret te. Ton. xu, 13.

Militia (vel ut alii vertunt, tentatio) est vita hominis super terram. Joa. xii, 1.

Nolite arbitrari, quia pacem venerim mittere in terram, non veni pacem mittere, sed gladium. MATTH. x, 34.

Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ. Rom. vii, 23.

UTILITAS. — Omne gaudium æstimate, fratres, cum in varias tentationes incidieritis, scientes, quod probatio fidei vestra patientiam operatur, patientia autem opus perfectum habet. JAC. 1, 2.

Si possides amicum, in tentatione posside eum, et ne facile credas ei. Est enim amicus secundum tempus suum, et non permanebit in die tribulationis. Eccl. vi, 7.

Beatus vir, qui suffert tentationem: quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vite, quam reprobis Deus diligentibus se. JAC. 1, 12.

Ne magnitudo revelationum extollat me,

datus est mihi stimulus carnis meæ, Angelus Satanae, ut me colaphizet. II. Cor. xi, 7.

Vincenti dabo cetera de ligno vite, quod est in Paradiso Dei mei. Apoc. ii, 7.

DIGNITAS. — Quoniam Deus tentavit eos, et invenit eos dignos se. Sap. iii, 5.

Vincenti dabo manna absconditum, et dabo illi calculum candidum, et in calculo nomen novum scriptum, quod nemo scit, nisi qui accipit. Apoc. ii, 17.

Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei, et foras non egredietur amplius: et scribam super eum nomen Dei mei. *Ibid.* iii, 12.

DIGNITAS. — Qui vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo, sicut et ego vici, et sedi cum Patre meo in throno ejus. *Ibid.* 21.

JUCUNDITAS. — Omne gaudium existimate, fratres, cum in varias tentationes incidieritis. JAC. 1, 2.

Vincenti dabo manna absconditum. Apoc. ii, 17.

EX SS. PATRIBUS

QUALITAS. — Duplicem aciem prodeci mundas contra milites Christi: blanditur enim, ut decipiat; terret, ut frangat. Non nos teneat voluptas propria, non nos terreat crudelitas aliena, et victus est mundus. Ad utrosque aditus occurrit Christus, et non vincitur Christianus. S. AUG. in s. de S. Vincent.

Hostis noster, quanto magis nos sibi rebellare conspiciat, tanto amplius expugnare contendit; eos enim pulsare negligit, quos quieto jure se possidere sentit. S. GREG. hom.

Humanaum est, in corde tentationem perpeti: dæmoniacum vero est, in tentationis certamine, et in operatione superari. *Idem in Pastor.*

Quis sit Spiritus, qui loquitur, ipsa suggestio declarat, semper enim Spiritus carnis mollis, Spiritus mundi vana, Spiritus malitiæ semper amara loquitur. *Ibid.*

Antiquus hostis ex proprio certamine, dum se succumbere considerat, ad alia tentationum bella restaurat. Intuetur humani generis uniuscujusque mores, cui vitio sint propinquæ, et illa opponit ante faciem, ad quæ facilis novit inclinare mentem. *Ibid.*

Potest inimicus excitare carnis motum,

sed in te est, si vulneris dare, vel negare consensum. S. BERN. s. XXXIX.

Bellum grave, quia occultum: quia cum fortiore, quia hostis insidias non videntur: quia adversarius, nec labore deficit, nec victus aliquando discedit, sed tanto atrocior redditur, quanto cum per divinam gratiam debellari posse contigerit. *Cassiod. sup. Ps. xi.*

Noli ergo timere, permissum facere aliquid tentatorem: habes enim misericordiosissimum Salvatorem. Tantum permittitur ille tentare, quantum tibi prodest, ut exercearis, ut proberis, ut, qui te nesciebas, a teipso inveniaris. S. AGR. in *Ps. LXX.*

Tentationes non sentire, est angelicum: tentationes sentire, et vincere, est christianum: tentationibus consentire, et ex malitia delinquere, diabolicum est. S. ANSEL. ap. *Drex. in Past. p. II, v. § 3.*

Recte Myrmicoleon, id est, leo, et formica dicitur: formicis enim leo est, volatilibus formica: quia nimirum antiquus hostis, sicut contra consentientes fortis est, ita contra resistentes debilis. Si enim ejus suggestionibus assensus praeberit, quasi leo tollerari nequaquam potest: si autem resistitur, quasi formica atteritur. S. GREG. I. V. *mor. XVII.*

Ecce permissionem verberis comitatur custodia protectionis, et electum suum divina dispensatio custodiendo deserit, deserendo custodit, alia illius prodit alia protegit. Si enim Job totum desereret in manu tanti adversarii, homo quid esset? in ipsa ergo justitia permissionis miscetur quaedam libra pietatis, quatenus in uno eodemque certamine, et servus humilis ex oppressione proficiat, et hostis superbiens ex permissione succumbat. Idem ergo in manu Dei, idem in manu diaboli est, quia tenet, quem concessit, et dando non dedit: quem adversarii sui iaculis efficiens abscondit. S. GREG. I. III. *mor. III.*

In omni tentatione Christianus non cadit, etsi impellitur: nam quadratum lapidem quocumque verteris, stat: sic ergo conquadrantini, ad omnes tentationes parati: quidquid impulerit, non vos evertat: stantem te inveniat omnis casus. S. AGR. ap. *Lanc. opusc. x, n. 108.*

Inducitur tibi bellum non solum adversus suggestiones diaboli, sed adversus teipsum: in teipso est flagellum tuum: sic rixa tua tecum: sic vindicatur in rebellem adversus

Deum, qui pacem noluit habere cum Deo. *Idem ib. n. 102.*

Sed dicit aliquis: Si alligatus est (diabolus) quare adhuc tantum praevalet? Verum est, Fratres carissimi, quia multum praevalet, sed tepidis, et negligentibus, et Deum in veritate non timentibus. Alligatus est enim tanquam innexus canis catenis: et neminem potest mordere, nisi cum, qui se illi mortifera securitate conjunxerit. Jam videte, Fratres, quam stultus est homo ille, quem canis in catena positus mordet. Tu te illi per voluptates, et cupiditates saeculi noli conjungere: et ille ad te non praesumit accedere: latrare potest, sollicitare potest, mordere omnino non potest, nisi volentem: non enim cogendo, sed suadendo nocet, nec extorquet a nobis consensum: sed petit. *Idem s. cxc. de temp.*

Tentatio ad probationem non ad desolationem est. BERN. *sup. sp.*

Hostis nostri malitia tanta arte se palliat, ut plerumque ante decepte mentis oculos culpas virtutes fugat, ut inde quisque quasi expectet praemia, unde aeterna dignum est invenire tormenta. S. GREG. in *mor.*

Tentationibus nemo se crebro obicit, sed oremus potius, ne intremus in tentationem. S. BAS. in *sum. mor.*

In tentationibus armatura, deprecatio est. S. CHRYS. *sup. Act. Ap. ho. xxx.*

UTILITAS. — Sancti viri, cum multa se proficere virtutum prosperitate considerant, quodam supernae dispensationis moderamine exerceri etiam tentationibus exultant: quia tanto robustius acceptam virtutum gloriam custodiunt, quanto tentationis impulsu concussi, infirmitatem suam humiliter agnoscunt. S. GREG. in *mor.*

Ad magnam utilitatem Fidei materia est reservata certaminum: ut non superbiat sanctitas, dum pulsatur infirmitas. S. PROSP. *de vocat. gent.*

Molestia est lucta, sed fructuosa, quia si habet penam habebit et coronam: non nocet sensus, ubi non est consensus, immo quod resistentem fatigat, vincentem coronat. S. BERN. *de dono tel. x.*

Præmonitos vos esse volo, neminem super terram absque tentatione victurum, ut cui forte tollitur aliqua, alteram securus expectet. Qua in re consideranda nobis est tam benigna divinae pietatis dispensatio, ut quibusdam nos tentationibus patiatur diutius occupari, ne forte periculosiores occurrant

ab aliquibus vero citius liberet, ut possimus in aliis, quas utiliores nobis praevitid fore, exerceri. *Id. s. xv, in Ps. LXXX.*

Deus te haetenus ut Mater brachis gestavit: nunc vero in aquas abiecit, ut tuo disceres natam cortice; haec probandam fidem, ad exercendam virtutem, ad augendum meritum fuit. S. CHRYS. I. I, *de pr. Dei.*

Ne existimemus esse sippum, quod nos dereliquerit, et despiciat Dominus, si tentationes nobis inferantur: sed hoc maximum sit nobis indicium, quod Deus nostri curam gerat: nam et si habeamus peccatorum sarcinas, quae nos premant, poterimus magnam patientiam, et gratitudinem declarando leviores eas facere: et si non multa habemus peccata, iterum majore fruemur gratia, si grato animo tulerimus. *Idem in Gen. ho. XXXII.*

Tentationes signum sunt, quod Deus nostri curam habeat. S. CHRYS., *sup. Gen. ho. XXXII.*

Tentationibus resistendo victoria acquiritur. S. BERN., *de quadr. serm. v.*

NECESSITAS. — Vita nostra in hac peregrinatione non potest esse sine peccato, sine tentatione, quia profectus noster sit per tentationem, nec sibi quisquam innolescit, nisi tentatus: nec potest coronari, nisi vicerit: nec vincere, nisi certaverit: nec potest certare, nisi inimicum, et tentationes habuerit. S. AUG., *sup. Ps. LX.*

Vinci, vel vincere nonnumquam in nostra est potestate, ceterum tentari in potestate tentantis est: si enim Salvator tentatus est, quis potest esse securus, intentatum se hujus vice maria transire? S. HIER., in *e. VI, ep. ad Galat.*

Donec in carne est anima, inter spinas profecto versatur, et necesse est, ut patiatur inquietudines tentationum, tribulationumque aculeos. Quod si illium est, juxta Sponsi verbum, videat, quam vigilem, sollicitamque esse oportet super custodis sui, septa, undique spinis hinc inde aculeos intendentibus: nec enim, vel levissimam spinam punctioem vultures sustinet floribus teneritudo, sed mox, ut modice premitur, perforatur. O tener, et delicate flos, o candidus lilius, increduli, et subversores sunt tecum, vide, quomodo caute ambules inter spinas. Plenus est mundus spinis: in terra sunt, in aere sunt, in carne tua sunt. Versari in his, et minime laedi, divinae potentiae est, non virtutis tuae. Elsi igitur undique tibi prospicias tribulationum

tamquam tribulorum aculeos intendi, non turbetur cor tuum, neque formidet, sciens, quia tribulatio patientiam operatur, patientia probationem, probatio spem, spes autem non confundit. Considera lilia agri, quomodo inter spinas vigent, et nitent. S. BERN., s. XLVIII, in *Cant.*

DIGNITAS. — Nullum certius argumentum est, quod daemones victi sint a nobis, quam si nos accurrere impugnant. S. CLEM., ap. *Rod., p. 2, tr. IV, c. III.*

Hoc generose, ac Deum amantis animae officium est, afflictiones, et adversitates ferre. Ceterum generose tolerare tentationem, atque insuper ei gratias agere, qui se tentari permittit, id demum summa fortitudinis merito videri potest, animaeque vigilantis, et quae omnibus humanis affectibus sit superior. S. CHRYS. in *dictum Apot. Habentes autem eundem spiritum.*

JUCUNDITAS. — Quia Deus noster liberalis est, et nostrae salutis curam gerit, ea de causa quasi luctam, et exercitum materiam nobis proponit, ut si, quod nostrum est declaremur, largiore dignetur nos cura. Quod cum scimus, ne tristemur in tentationibus, seu gaudeamus cum B. Paulo dicente: Nunc enim gaudeo in afflictionibus, si autem in afflictionibus gaudebat, quomodo unquam potuit in tristitia esse? S. CHRYS., *ho. XXXII, in Gen.*

EX LIBELLO DE IMITATIONE CHRISTI.

QUALITAS. — Initium omnium malarum tentationum, inconstantia animi, et parva ad Deum confidentia. L. I, c. XIII, § 5.

Per solam fugam non possumus vincere: sed per patientiam, et veram humilitatem, omnibus hostibus effugimur fortiores. *Ibid.*, § 3.

Vigilandum est praecipue circa initium tentationis, quia tunc facilius hostis vincitur, quando ostium mentis nullatenus intrare sinitur. *Ibid.*

Primo occurrit menti simplex cogitatio: deinde fortis imaginatio: postea delectatio, et motus pravus, et assensus, sique paulatim ingreditur hostis malignus ex toto, dum ei non resistitur in principio. *Ibid.*, § 5.

Non debemus desperare, cum tentamur, sed eo ferventius Deum exorare, quatenus nos in omni tribulatione dignetur adjuvare,

qui utique, secundum dictum Pauli, faciet cum tentatione proventum. *Ibid.*, § 2.

Quidam a magnis tentationibus custodiuntur, et in parvis quotidianis saepe vincuntur, ut humilitati nunquam seipsos in magnis confidunt, qui in tam modicis infirmantur. *Ibid.*, § 2.

Scito, quod antiquus inimicus omnino nititur impedire desiderium tuum in bono, et ab omni devoto exercitio evacuaré, a Sanctorum scilicet cultu, a pia passionis meae memoria, a peccatorum utili recordatione, a proprii cordis custodia, et a firma proposito proficiendi in virtutibus. Multas matas cogitationes ingerit, ut fastidium tibi faciat, et horrorem, ut ab oratione revocec, et sacra lectione. Displicet illi humilis confessio, et si possit, etiam a Communione cessare faceret. L. III. c. vi. § 4.

Certa tanquam miles bonus, et si interdum ex fragilitate corrui, resume vires fortiores prioribus, confidens de ampliori gratia mea.

NECESSITAS. — Fili nunquam securus es in hac vita, sed quoad vixeris, semper arma spiritualia tibi sunt necessaria. Inter hostes venaris, et a dextris, et a sinistris impugnavis. Si ergo non unquam uleris scuto patientie, non eris diu sine vulnere. Insuper si non ponis cor tuum fixe in me, cum mera voluntate cuncta patiendi propter me, non poteris ardorem istum sustinere, nec ad palmarum perlingere Beatorem. L. III. c. xxxv, § 1.

Quamdiu in mundo sumus, sine tribulatione, et tentatione esse non possumus. Unde in Job scriptum est: Tentatio est vita hominis super terram. L. I. c. xiii, § 1.

Non est homo securus a tentationibus, quamdiu vixerit: quia in nobis est, unde tentamur, ex quo in concupiscentia nati sumus. *Ibid.*, § 3.

Nullus Sanctus fuit tam alle raptus, et illuminatus, qui prius vel postea non fuerit tentatus; non enim dignus est alfa Dei contemplatione, qui pro Deo non est exercitatus aliqua tribulatione. L. II. c. ix, § 7.

Quidam in principio conversionis suae graviores tentationes patiuntur, quidem autem in fine, quidam vero quasi per totam vitam suam male habent. Nonnulli satis leniter tentantur secundum divina ordinationis sapientiam, et equitatem, quae statum, et merita hominum pensat, et cuncta ad elec-

torum suorum salutem praedinat. L. III. c. xiii, § 6.

UTILITAS. — Sunt tentationes homini saepe valde utiles, licet molestae sint, et graves, quia in illis homo humiliatur, purgatur, et eruditur. *Ibid.*, § 2.

Ignis probat ferrum, et tentatio hominem justum. Nescimus saepe quid possumus, sed tentatio aperit, quid sumus. *Ibid.*, § 5.

In tentationibus, et tribulationibus probatur homo quantum profecit, et ibi majus meritum existit, et virtus melius patescit. *Ibid.*, § 8.

JOCUNDITAS. — Solet sequentis consolationis praecedens tentatio esse signum; nam tentationibus probatis coelestis promittitur consolatio, Qui vicerit, inquit, dabo ei edere de ligno vitae. L. II. c. ix, § 7.

EXEMPLA CHRISTIANA.

QUALITAS. — Jesus ductus est in desertum a Spiritu, ut tentaretur a diabolo. Et cum jejunasset quadraginta diebus, et quadraginta noctibus, postea esurivit. Et accedens tentator dixit ei: Si Filius Dei es, dic, ut lapides isti panes fiant. MATTH. xiv, 3.

Tentavit Deus Abraham, et dixit: Tolle filium tuum unigenitum, quem diligis, Isaac, et vade in terram visionis, atque ibi offers eum in holocaustum super unum montium quem monstraveri tibi. GEN. xxii, 1.

Tobie seniori ideo suam tentationem, quae per caecitatem obtulerat, permisit fieri Deus, ut posteris daretur exemplum patientia illius. TOM. ii, 12.

Job variis modis tentatus a diabolo, qui plenam in eum potestatem, excepta anima, acceperat; generose tamen omnes tentationes sustinuit, et in omnibus non peccavit labiis suis, nec stulte quidquam contra Deum locutus est. JOB. i.

Dixit Dominus ad Philippum: Unde ememus panes, ut hi manducent? hoc vero dicebat tentans eum. JOB. vi.

S. Macarius vidit aliquando daemones fratres tentaturum, veste linea indutum, et pluribus ampullis, in quibus variis tentationum materias habere se dicebat, instructum. SPEC. EX. DISC. II, EX. 185.

Quidam Frater tentatus, ut exiret e Monasterio, semper vesperi dicebat: Cras abibo. Mane autem facto, dicebat: Extorquebo, ut etiam hodie maneam propter Dominum. Et

sic novem annis faciens, tandem liberatus est a tentatione. VII. PP., l. IX.

Anachoreta quidam ab Angelo circumductus, cum supra monasterium innumera diabolorum agmina, super portam civitatis vero unicum daemone otiosum vidisset, quaerens ex Angelo causam visionis, intellexit, ideo unum toti civitati sufficere, quod plerique jam alioqui ipsi devoti, et obediens essent; Religiosos autem, cum jurati daemone hostes sint, integris agminibus expugnari debere, et tamen vix posse. SPEC. EX.

Euphrasia Virgo, cum in sacro Parthenone humilibus officiis se totam impenderet, diabolus odio illius accensus fecit, ut, dum haurire aquam, in puteum decideret, sed casu innoxio; nam quia funem situlae apprehendens opem sororum inelamaverat, ab iis incolumis extracta est. Illa vero jam extra puteum subridens dixit: Vivit Christus, quia non vinceo me, diabole, nec cedo tibi. Hac tenus unam tantum hydrium culinae detuli, verum ex isto die labore multiplicabo, et post hac duas afferam. Quod dixit, fecit. VII. PP., c. II.

B. Macarius, cum carnis rebellionem sentiret, sex mensibus in palude vestibibus rejectis sedit, et vesperum morsibus se exposuit; quae adeo cum vulnerarunt, ut aliis leprosus videretur, et sola voce agnitus. PALAD., c. XX.

S. Catharina Senensis, cum die quadam molestissimam turpissimorum phantasmatum, cogitationumque luctam superasset, et Christus praesentia sua omnes virgineae mentis nebulas disjecisset: Heu me! inquebat ad Sponsum suum, ubi eras, mi Domine, cum tam nefandae animarum meum imagines sollicitabant? Cui Christus: In corde tuo spectator aderam, mea Catharina. Cumque illa ulterius diceret: Et qui fieri potuit, ut esses in corde tam sordidis cogitationibus infesto? Subdidit Christus: Placebantne cogitationes istae? respondente vero illa: Absit, o Domine, absit; nihil gravius, aut molestius mihi accidere potuisset; dixit ille: Atque hoc ipsum est, quod mea praesentia effecit, sine qua facile consensus spurcitiis illis prebuisses. SUR. XX. APRIL.

Abbatissa Sara tredecim annis a forticationis Spiritu impugnata, nunquam oravit, ut recederet ab ea hujusmodi pugna, sed hoc solum dicebat: Da mihi fortitudinem Deus. Cum vero aliquando infestior esset illi ini-

micus, illa ascendit orare super lectum suum; ubi apparuit ei corporaliter spiritus fornicationis, et dixit ei: Tu me viciisti, Sara. Cui illa respondit: Non ego te vici, sed Dominus meus Jesus Christus. VII. PP., l. VI.

S. Antonius, cum diaboli, varias formas bestiarum induti, ipsum cingerent, et velut jamjam laceraturi terrent, impavidus ad eos dixit: Si quid virium haberetis adversus me, unicus sufficeret; quid ergo opus apparatu tanto? En adsunt, lacerate me, si permissum est vobis: sin minus, frustra est rabies vestra. SURTIS in VITA XVII. JAN.

Smaragdus Abbas narrat, aliquando vidisse Religiosum quempiam duos daemones inter se fabulantes, quorum alter: Heus, ait, ut tibi succedit cum tuo Monacho? Ex sententia, respondit alter: Nam, quicquid ipsi suggero, arripit, et cogitando fovet, et dum postea relegit, et ortum, occasionem, progressum, moram inquiri, misero cerebrum perturbo, et ad insaniam prope redigo. At ego, inquit alter: Cum meo Monacho admodum mihi promoveo, quia, quamprimum ipsi cogitationem pravam injicio, mox ad Deum, aut aliam cogitationem recurrit, unde nullus mihi ad eum accessus patet. ROM. p. 2, tr. iv, c. ix.

Cum B. Abramius barbarorum atrocitatem, et furorē diu, multumque sustinisset, nec ob id, alios convertere, et instituti sui gratiam servare deterreret, videns satanas, quod in tantis afflictionibus, quas adversus eum excitaverat, non valisset virum Dei ledere, neque in segnitium eum trahere, neque in aliquo mentem ejus a bono proposito abducere, ac sicut aurum in fornace, ita ipse inter pressuras magis resplenderet, ampliusque ad multorum salutem in patientia, et in Christum charitate atque alacritate proficeret: vehementer honestatis inimicus adversus B. Abramium exacerbat, venit ad eum magno cum phantasmate, ut saltem sic terrorem ipsi incutiens, facilius deciperet eum posset. Cum igitur media nocte sanctus staret ac psalleret, repente lux magna in cella ejus refulsit, et vox quasi multitudinis ejusdem audita est dicens: Beatus es, Domine Abrami, vere, inquam, beatus es: quoniam nullus in cunctis reele factis inventus est, sicut tu: Subito autem vir beatus dolium maligni cognoscens, exaltavit vocem suam, et dixit: Tenebrae tuae tecum sint in perditionem, o plene dolo atque fallacia homo; enim peccator sum ego; quia tamen

charitatem Dei mei habeo, et spem in ipsum atque auxilium, in nullo ego te tuasque insidias pertimesco, neque plurima tua phantasmata ac spectra terrorem mihi inveniunt. Pro muro siquidem munissimo atque tubissimo est mihi nomen Domini mei, et salvatoris Jesu Christi, quem dilexi, ac diligo: in quo te nomine increpo, immundissima canis ac miserabilissima. Quam cum ipse diceret, illico instar fumi a conspectu ejus evanuit: Beatus autem Dei famulus multa cum alacritate tranquillo animo benedicebat Deo, tamquam qui nullum prorsus phantasma compossisset. *S. Fern. Syrus in vita ejus.*

Dum idem Abramias aliquando noctu oraret tenens securim, satanas cepit cellam ejus evertere, cumque jam eam videretur perforasse, magna exclamavit voce: Festinate celeriter o amici! Festinate introentes, cito eum suffocate. B. autem vir Dei, contra illum: Omnes, inquit, gentes circumdederunt me, et in nomine Domini ultus sum eos. Ille vero protinus, hac voce audita, evanuit.

Circa annum Domini 1200, tempore Innocentii Papae III, vixit magna sanctitatis vir nomine Joannes Bonus, civitate Mantua oriundus. Eum in eremo viventem luxurie inquinamento impugnare cepit adversarius; mulieris formam ei obijciendo, quam aliquando conspexerat. Cum autem se vehementius incenderetur, doloris incendio carnis extinxit incendium; nam accipiens arundinem, et in multas partes acutissimas dividens, eas sub unguibus posuit, elevansque manum super lapidem ila percussit, ut ad extremam digitorum partem penetrarent; unde praenimo dolore, in terram lapsus, tribus diebus, ac noctibus semivivus permansit. Non deservit sersum summi pius Dominus, pro quo ne tanto cruciatu offenderetur se dedit, videndum: in somnis enim apparens, dixit: Quia bene cepisti bene perseverabis, et optimam tuam consummabis vitam. Quia vero ita viriliter contra tentationes dimicasti de cetero non tentaberis. Qui statim excitatus sanum se conspiciens gratias retulit. *Salvatori. D. Ant. e. p. Hist., tit. IV, c. XIII.*

UTILITAS. — Cum Senex quidam stimulatus a tentationibus desperaret, et ad seculum redire stateret, vocem audivit: Tentationes, quas novem annis sustinisti, corone tuae erunt; revertere ergo in locum tuum, et sublevalo te a cogitationibus tuis. *Vita PP., l. IX.*

Canon Alexandrinus castimonie amantissimus Sacerdos, licet de culo animatus vocem audivisset dicentem: Tolerans, et perseverans: adeo tamen a tentationibus carnis impetebatur, ut locum mutandum decerneret, fecissetque, nisi S. Joannes Baptista tutelaris ejus Divus se cum his vocibus objecisset: Si aversaris pugnam, perdidisti coronam. Resumpsit ergo animos, et fortius pugnavit, felicisque vicit. *MARCA.*

Discipulus quidam Religiosi senis in Thebaide, cum semel circa seram vesperem a Magistro suo pro more instructus, eo obdormiscente, et ipse pariter ad somnum capiendum septies tentatus, toties constanter, fortiterque restitisset, eadem adhuc nocte Senex evigilans, et meditationi insistens ad caelum raptus est, ornatissimumque solium, et in eo septem coronas vidit. Discipuloque suo paratas intellexit. Quare interrogato postea Discipulo, quid egisset? ubi, quo res erat, audivit, facile septemque certamine eadem coronas in premium preparatas advertit. *Roswan in Vita PP., fol. 500.*

S. Thomas Aquinas, postquam procaecam feminam titione fugavit, Angeli per quietem haltheo tenes in signum concessit celitus perpetuae continentiae strinxerunt. *Serius in vita vii. Mart.*

S. Benedictus, quia vehementissime tentatus carne, in senes se abjecerat, nunquam amplius deinceps tentatus est. *S. GREGORIUS in Vit.*

Discipulus quidam graviter a spiritu fornicationis impugnatus, cum a seculo suo interrogatus fuisset, an laetiam hanc a Deo per preces amoveri optaret? Respondit: Equidem laboro, Pater, ut vides, conflictique haud modice, sentio tamen hoc lucti mihi accedere, quod saepius ad Deum per orationem mortificationemque recurro. Quare Deum potius ora, ut mihi patientiam, et constantiam largiatur, ut inercitiam ex hac tentatione victoriam reportem. Recreatus hoc responso senex: Nunc demum cognosco, inquit, Eili mi, quantas in via virtutis progressionem facias; nam dum quis infesto cupiam vitio strenue it obviam, manet humilis, sollicitus, anxius, his angustiis, laboribusque sensim ad consummatam animi puritatem pertingit. *S. NOROT., doct. XIII.*

S. Ephrem in summa animi malacia, ac tranquillitate Deo supplicavit, ut sibi pugnas tentationum pridem pugnatas, instauraret, neque materiam meriti, ac triumphus denegaret. *S. CLIX., c. XXIX.*

Cum quidam Abbatem Pastorem conveniens dixisset: Pater, ecce jam tandem pugnas mihi Deus abstulit, optatissimaque pace commutavit. Cui Abbas: Ocyus, inquit, ad Dominum redi, pugnasque tibi ut restituat, ne socors fias, ora. Abiit Frater ad Dominum, qui et imperium senis approbavit, et fratrem pristinis tentationibus subiecit. *ROBA., p. 2, tr. IV, c. VIII.*

Cum miles quidam, et dominus castri cuiusdam sancto cuidam Patri confessus, variis penitentibus velut impossibilibus reensatis, tandem hanc unam accepisset, ut in Ecclesia per unam noctem in oratione perseveraret, ad istam se conferens, quater a demonibus, nunc speciem Sororis valde ipsi gratie, nunc Uxoris dilectae, nunc Sacristani ignem templo subjectum mentientis, nunc Sacerdotis matutinum discere volentis, ideoque ipsam velut excommunicatum abire jubentis, ad exitum tentatus, semper immobilis restitit. Unde revelatum postea fuit sanctis Patribus, quatuor ipsum insignes coronas per quadruplicem victoriam retulisse. *Spec. Exeupl. V. Penitentia ex. IX.*

EXEMPLA DOMESTICA.

QUALITAS. — S. Ignatius aiebat, valde a demone observari nocturnum tempus, cum quis excitatur a somno, ut feda statim obijciat, primum a Deo sanctis occupationibus occupetur. Tentationis vero tempore valde juvari aliquem, si semper habeat, a quo consilio sustentetur. Proprium etiam esse divinae bonitatis, eo vehementius defendere, quo acrius a diabolo impugnatur, et resistendi molestias sequenti consolatione compensare. *REBA., Vig., l. V, c. x.*

P. Petrus Faber nulla animi agitudine tentatus fuit, quin simul divinitus doctus fuerit modam curandi illam afflictionem. In judicandis autem vel suis, vel aliorum tentationibus, motibus, artibus Satanae, et spiritibus dignoseendis, nunquam meminit se deceptum. *Vita, l. II, c. XX.*

P. Leo, Rector Collegii Comimbrensis, vidit aliquando diabolum inter Fratres sub specie Ethiopis, singulorum pulsam explorantem, qui, cum ejusdem fratris pulsam teligisset, vehementer exultavit; constituerat autem frater ea nocte ex societate auferere. *Ex M. S. I. Ingolst., c. XIII, § 33.*

P. Thomas Sanchez si tentabatur, tantum haec verba proferre solebat: Jesus Crucifixus,

SS. Sacramentum, Virgo Maria; et statim a tentatione liberatus est. *Ex Epist. Hup., etc. ann. Granat. 1610.*

Michael Surtre Coadjutor ruris habitans, cum saepe gravissime contra castitatem tentaretur, statim in genua prostratus vota sua renovavit, et statim a tentatione liberatus est. *Ann. Lug. Col. Ave. 1598.*

Laureti magister quidam, cum humanioribus litteris insudaret, demon eidem in specie S. Pauli apparuit, hortatusque est, ut relicto vano illo litterarum studio suas potius Epistolas pervolveret. Ratus magister hanc vocem S. Pauli esse, protinus Tullium abiecit, S. Pauli Epistolas arripit, easque cum diu legeret, superioribus omnino inscisiis, eo tandem progressus est, ut Societate exiret, infelici prorsus eventu. *Hat. Sol., l. XV, n. 14.*

Panormi novitius contra vocationem mire tentatus, Rectorem adit, eique tentationem aperuit, a quo cum S. Ignatii imaginem oblatam osculari jussus fuisset, statim ab omni tentatione liber novitius evasit; quo remedio plures Rector ille curavit. *Ann. Sic. 1594.*

Coadjutor quidam ita perturbatus erat, ut omnino constitueret e Societate egredi. Invenit tandem unum ex Patribus, ad S. Ign. esse confugiendum. Persuasit igitur fratri, ut vel unicum Pater, et Ave ante imaginem S. Ignatii oraret; orat ille, magis importunis precibus, quam spe ulla remedii adductus. Finita oratione, ad cubiculum rediit; sed cum eo pristina tentatio tam fortiter, ut aliis noctu dormientibus, ipse cubiculo expulsum in hortum proruperit, crebros ad Deum cum lacrimis clamores effundens. Ille, sese S. Ignatius paulo sublimior obtulit, clarissima circumfusus luce, blandique alloquens, perseverantiam in Societate sic persuasit, ut illico omni perturbatione evanescente, nihil illo tranquillius esset. *Ann. Boen. Coll. Pa-norm. 1601.*

Joannes Verdolajus, qui tanta doctrina, et auctoritate apud omnes erat, ut cum S. Pater Ignatius ipse datis litteris ad Societatem invitaret. At ille, vivente S. Ignatio, rem distulit: Eo mortuo ingressus est, tanquam columna subducta, auctoritate sua Societatem sustinens. Sane haec vox populi crebro audita erat, esse debere aliquid in Societate, cur tam sanctus vir senex quasi ingredi illam voluerit. Perstitit aliquamdiu hic cum magno gaudio, dein scrupulis agilitus est, et

oborto super evangelizandi labore tædio, simulque a regendo abhorrens, nec de summo homo contemplando sat temporis nactus, ad Carthusianos transit. Rogatus deo, quo abundaret tempore ad contemplandum, ingemiscens respondit, se octonis horis quotidie cantando fatigari, reliquum tempus non ad contemplationem, sed quietem, requirere. Idem dein viro nobili Religionem meditantem, consentientique, quid suaderet, his verbis Societatem persuasit, ut nostri pudoris sit referre. *Hist. Soc.*, p. 2, lib. VIII, n. 134.

Biturgia, in Societate nostra adolescens quispiam suaviter errati ejusdam a Præside admonitus, deinde reciderat. Arripuit hominis tentandi ansam demon, sistit se illi P. Ministri specie, ait, eum ad Societatem ineptum esse paucis proinde diebus adhuc retentum iri. Mirari hic noster tum subitam denunciationem, eam tamen adhuc velut experiendi sui causa factam putabat. Rediit demon, jam litteras, inquit, dimissorias a P. Provinciali allatas, quibus dimitteretur, pravertere ergo ultro dedecus, et prius dimissorias chartas a Præside pateret, officio interim suo abstineret. Cum vero noster per oblivionem idem officium repeteret, denuo se illi Caecodæmon eadem forma sistere, et jam clare apparens dicere, eum ad Societatem ineptum esse. Permotus his post rem Patri spirituali aperit, ille P. Rectori, Rector P. Ministro, qui, cum negaret, verbulum de hac re se fecisse, dæmonis astus apparuit, qui magno jam vulnere affectus, nostro vehementer exprobravit, quod rem tam levem vulgasset. Jussit P. Rector venienti dæmoni os conspuere, qui tamen, ubi hæc improperans rediit, adolescens, velut obriguisset, nihil contra movere potuit. Ultimam ergo machinam demon adhibiturus, die quo nostri vota renovaturi erant, juvenem accendens, P. Rector, ait: Vult te unum abesse a Conventu Soriorum; cogita igitur placere Deo, reliquorum pro te, et in tuam quasi vicem facta vota. Hic noster animosior factus arreptum aque lustralis urceolum in veteratoris faciem impingit. Quo facta evanuit ille, ac nunquam deinceps rediit. *Am. Fr. Coll. Biturig.* 1613.

JUCUNDITAS. — Pater Joannes Hieronymus stupenda sanctitatis et eruditionis vir, cum quondam ad Inquisitionem citaretur, ea ipsa hora in oratione erat, super hac re cum Deo agens, cumque post longas preces, tandem se Deo ad hanc publicam infamiam

(erat enim publicus Principissa concionator) integre resignasset, magno peritus gaudio, tum demum citatur ad Inquisitionem, sed mox honorificentissime absolvitur; nam cum summo mane se ad iter pararet, nuntius affertur, Pontificem decessisse. Sic ergo mansit. *Do. Prof. Hisp. An. Bot.* 1605.

Novitio cuiusdam Landsperge, cum nescio quo mærore affligeretur, noctu dormienti Christus apparuit; duasque coronas e sentibus, quarum altera perquam horrida erat, manibus gestans, alteram elegere eum jussit; qui cum horridiorem elegisset, ab eo tempore mira semper animi suavitate repletus est. *AN. GEN. sup.* 4588.

SIMILITUDINES.

QUALITAS. — Sicut Uva, et Oliva, quamdiu pendunt in vite, et arbore non premuntur, sed nec vinum, aut oleum præbent; ita homines in sæculo sine pressura tribulationum libertati suæ relicti, modicum, aut nullum fructum ferunt. *S. AUG. in Ps. lxxxviii.*

Sicut tot annos, tantum superne dejectorum imbrium, tanta medicamentorum vis fontium non mutant saporem maris, nec remittunt quidem; ita tentationum impetus viri fortis non mutant animum. Manet in statu, et quicquid evenit, in sum colorem trahit; est enim omnibus externis potentior. *Sextæ. l. de prov. c. 1 et 11.*

Sicut pharmacopola inaurant catapota, seu pilulas, ut avidius glutiantur; ita diabolus inaurat ea, qua doctis persuadere cupit. *Dæx, in palæst.* p. 3, c. vi, § 2.

Sicut fures faliqui holoserici vestibus induti incedunt, ut omnem forti suspicionem amoveant, facilioremque ad homines accessum habeant; ita diabolus omnem mentitur humanitatem, ut facilius admittatur ad hominem, et decipiat. *ib.* § 3.

Sicut in naviculam evangelicam mox, ut a portu solvit, venti procellosi quasi signato irruerunt, ac tantum non obruerunt; ita cum anima nostra in corpore velut nave male materialata naviget, perpetuis tentationum procellosis est obnoxia. *ROSA. p. 2. fr. iv, c. 1.*

Sicut venatores non cicuribus armentis boum, et ovium, sed cervis, et pernicibus damis insidiantur; ita demon iis, quorum Deus perfecit pedes tamquam cervorum, et quos super excelsa virtutum statuit, immittere solet. *ibid.*

Sicut stimulus citra noxam, et vulnus prope-llit pecus; ita tentatio non nocet, sed alacritas tantum in via virtutis progredi facit. *ibid. vi.*

Sicut femina cum viro vixans, si hanc conspexerit erecto, et constanti vultu sibi obistere, abijcit illico animum ac terga vertit; sin vero timidum, fugacemque esse animadverlit, in extremam surgit audaciam, et illum ferociter invadit; sic et dæmon animo, et robore plane destituitur, quoties spirituales athletam imperterrilo corde, ac fronte ardua, tentationibus videt reluctari; sin autem trepidum ad primos motus sustinendos, et quasi animum despondeat, nulla est bestia super terram inimico illo effertior, acrior, et pertinacior in hominem, ut cum pernicie nostra, malignæ, obstinatæque mentis suæ desiderium adimpleat. *S. IGNAT. in reg. xxii, per. mor. anim. discern.*

Sicut ancupum princeps cura est, ut, que aves quibus escis delectentur, probe calleant, quo eas facilius illaqueent; ita dæmon præcipue studeat cognoscere, quibus potissimum rebus quisque afficiatur, et per has in laqueos suos præcipitare cogatur. *S. GREG. apud Rod. p. 2, fr. iv, c. xvii.*

Sicut incens aliqua, licet quidem semper verberetur, non tamen dat tergum, neque convalescit formam in se recipit, sed eandem semper manet; sic et qui verum se vult gerere Christianum, inter diversas intentiones, atque tribulationes, sive extrinsecus ab homine illatas contumelias, persecutiones, damna, atque alia hujusmodi, sive intrinsecus a spiritibus malignis inductas angustias, unus, et idem maneat oportet, fortiter quæcumque obvenientia perferens. *S. ERNA. de fide.*

Sicut aurum etsi aquis immoretur, propriam præstat speciem; sive in conflatorem ceciderit, splendidior rursum apparet; lutum autem, et fenum, sive aquis immiseri accidal, hoc quidem marcescit; illud vero dissolvitur, sive in ignem ceciderit, hoc quidem induratur, illud autem comburitur; sic certe Justus, et Peccator; ille quidem, sive remissione fratur, manet splendidus, sicut aurum aquæ immersum: sive in tentationem ceciderit, splendidior fit, sicut aurum in igne; Peccator vero, sive remissione contristatur, dissolvitur, marcescit, sicut lutum, et fenum aquæ innatans; sive tentationem sustineat, comburitur, perditur, sicut lutum, et fenum ab igne. *S. CHRYS. hom. iv, pen.*

NECESSITAS. — Sicut caro, si sale non aspergatur, quamvis sit magna, et præcipua, corrumpitur; ita et anima, nisi tentationibus assiduus salietur, continuo resolvitur, et relaxatur. *OMIGENES super lib. Num.*

Sicut cista plena vestibus si dimissa fuerit longo tempore, putrescunt vestes in ea; ita et cogitationes in corde nostro, si non exercentur, tempore longo exterminabuntur, et putrescent. *Viti PP. l. XI.*

Sicut homo quandoque necesse habet de liquoribus spissis, qui, licet non multum proficiant ad corporis sustentationem, prosum tamen ad corporis, et cerebri purgationem, et sanationem; sic etiam cogitationes male sunt, quia, quamvis non impingunt, et saliant animam, ut oleum bonarum cogitationum, tamen proficiunt ad animæ purgationem sicut sinapi ad purgationem cerebri; nisi enim quandoque intervenient cogitationes male, tunc homo esset Angelus, et non homo et putaret homo omnia habere a seipso. Ita Christus S. Birgitte. *Bina. rev. l. i, c. xxvii.*

UTILITAS. — Sicut triticum, quo frequentius per cribrum agitur, hoc purius efficitur; ita anima tanto magis paleis vitiorum purgatur, quanto crebrius cribro tentationum agitur. *ASONYA.*

Sicut si fragma tegule crude in fundamento mittatur, ubi juxta sit fluvius, non sustinet unum diem; cocta autem permanet velut lapis; ita est homo, qui carnalem sapientiam habet, et non est tentationum igne excocatus. *Viti PP. l. XVI.*

Sicut lapis in frontispicio collocandus, ipsumque adeo vestibulum ornaturus, debet creberrima tunsiõne elaborari; ita Christus nova reserandi cœli porta futurus, infidelibus se exposuit, eademque sors electos manet; nam hic mundus est locus, in quo lapides pro templo cœlesti expoliuntur. *ROSA. p. 2, fr. iv, c. iv.*

Sicut mare procellosis flatibus impulsum, sordes universas ejetat; sic animus ventis tentationum perflantibus, omni force, quam malicia collegerat, liberatur. *GENS. industr. vi, de myst. consid.*

Sicut plantas entruntur venti; ita tentatio confirmat animæ fortitudinem. *NILOS Ab. ap. Rod. l. c. c. vi.*

Sicut hirudo, infirmo applicata, totam, si posset, sanguinem exsugeret, medico interim nonnisi humorem noxium extrahi permittente, ut sanitas obtineatur; ita dæmon

omnibus nos bonis spoliare nititur, Deus autem non plus eripi permittit, quam prodesse nobis conspexerit. S. GREG. *ap. eundem* c. vii.

Sicut nutrix aut mater filiolam pedes promovere addocens, aliquantulo subinde spatio a se removet, sed mox ad se retrahit, nec curat, licet subinde pusillus cadat, satius hoc esse iudicans, quam si omnino ambulare non addiscat; sic Deus (quasi nutritus) Ephraim, ad lapsus electorum suorum ex infirmitate contingentes convivet, ut securius, meliusque in via perfectionis progredi discant. *Ibid.*

Sicut foens positus super terram comburit radices herbarum, ut in loco illo non amplius nascentur herbe; sic et tentationis ignis positus super carnem comburit radices concupiscentiarum in ea, ut non facile concupiscat. S. CHRYS. c. iii, *Math.*

Sicut cibi quidam sunt concocti difficiles, sed semel concocti solidissimum praestant alimentum; ita et tentationes nostrae suas difficultates, et morositates a principio exhibent, sed semel evicta animum nostrum maxime firmiter. LANCETUS in *Polyon. th. V. Tentatio.*

DURITAS. — Sicut arboris firmitatem ventorum, tempestatumque impetus, et robur militis arena ostendunt; ita Dei servus non devotionis, tranquillitatisque, sed tentationis tempore virum se probat. ROMA. p. 2, tr. iv, c. vi.

Sicut gubernator ille melior est, qui in tempestate navim gubernat, qui adversus ventos insurgit, renititur adversus fluctus, non timet, vel cum undis elevatur navigium, vel cum ad ima profundi deprimitur; ita et ille laudandus est gubernator sui, virtute superat, secundus non extollitur, adversis non frangitur. S. AMBR. s. viii, *sup. Ps. cxviii.*

Utilitas: nam. 1. purgat animam a vitis, et splendidiorem efficit, sicut ignis aurum excoquit, et falgentius reddit. 2. Rursum animam abstrahit a mundo; nam, ut S. Gregorius recte advertit: pio Dei consilio agitur, ut hujus peregrinationis tempore electorum vita turbetur; via quippe est vita praesens, qua ad paradisum tendimus, et ideo oculo iudicio frequentiter perturbatione conteritur, ne viam pro patria diligamus. (S. GREG. I. XXIII, *mor. c. xv.*) 3. Cognitionem sui procurat, et sic humilitatem generat; nam, ut idem S. Doctor advertit: mira

nis immarecensibilis est, et man et fidelis. S. CHRYS. in *cap. i, Math.*

Sicut, qui ludicrum instituit agonem, si cui athletarum jungitur vinculo amicitiae, nunquam eum, nisi descenderit in certamen, coronabit, qui propriam videlicet laborem illius desiderat; et quo magis diligit, eo magis victorem esse cupit; sic et Christus, quo magis quemque diligit, eo magis illum non solum suo auxilio, sed a seipso vult probari. *Idem ho. lvi, in Math.*

Sicut fragilis paries facile ruit, et quacumque machina everitur, sed fortissimus murus fortiter resistit, et opus est hostibus machinas bellicas adhibere, et membra illa validissimis tormentis fortiter concutere; sic diabolus homines fragiles, parumque in virtute constantes, quacumque tentatione evertit; sed ad superandos viros justitia, et charitate munitos variis utiliter artibus, et fortissimis tentationibus. HECTOR PINTUS in *c. iv, Matt.*

AD TENTATIONES PATIENTER FERENDAS. — **Necessitas:** quia teste S. Hieronymo, impossibile est, animam humanam non tentari; unde, et in oratione Dominica dicimus: ne nos inducas in tentationem; non tentationem penitus refutantes, sed vires sustinendi in tentationibus deprecantes. (S. HIER. I. IV, c. xx.) Certe ipse Christus tentationum expertus esse voluit, et ut S. Chrysostomus affirmat: Nullus unquam ex his, qui Deo maxime cari, ac acceptabiles fuerunt, sine praesuris vixit, etiamsi non ita nobis videatur; nam si B. Paulus tantum negotii sustinuit (nullus vero Paulo major est, aut etiam aequalis) quae tandem ratione alii creduntur hujusmodi auxilio non indiguisset? S. CHRYS. I. I, *de provid. Dei.*

Utilitas: nam. 1. purgat animam a vitis, et splendidiorem efficit, sicut ignis aurum excoquit, et falgentius reddit. 2. Rursum animam abstrahit a mundo; nam, ut S. Gregorius recte advertit: pio Dei consilio agitur, ut hujus peregrinationis tempore electorum vita turbetur; via quippe est vita praesens, qua ad paradisum tendimus, et ideo oculo iudicio frequentiter perturbatione conteritur, ne viam pro patria diligamus. (S. GREG. I. XXIII, *mor. c. xv.*) 3. Cognitionem sui procurat, et sic humilitatem generat; nam, ut idem S. Doctor advertit: mira

nis immarecensibilis est, et man et fidelis. S. CHRYS. in *cap. i, Math.*

Sicut, qui ludicrum instituit agonem, si cui athletarum jungitur vinculo amicitiae, nunquam eum, nisi descenderit in certamen, coronabit, qui propriam videlicet laborem illius desiderat; et quo magis diligit, eo magis victorem esse cupit; sic et Christus, quo magis quemque diligit, eo magis illum non solum suo auxilio, sed a seipso vult probari. *Idem ho. lvi, in Math.*

Sicut fragilis paries facile ruit, et quacumque machina everitur, sed fortissimus murus fortiter resistit, et opus est hostibus machinas bellicas adhibere, et membra illa validissimis tormentis fortiter concutere; sic diabolus homines fragiles, parumque in virtute constantes, quacumque tentatione evertit; sed ad superandos viros justitia, et charitate munitos variis utiliter artibus, et fortissimis tentationibus. HECTOR PINTUS in *c. iv, Matt.*

MOTIVA.

AD TENTATIONES SUPERANDAS. — **Vides, seu Fides:** quod medium S. Petrus sensit, dicens: Adversarius vester tanquam leo ragniens circum quaerens, quem devoret, cui resistite fortes in fide; (I. PETR. v. 8,) nam ideo, teste S. Gregorio, Sanctos tentari permittit, ut dum pulsata mens trepidat, in solo Dei adiutorio, spei pedem robustius figat. S. GREG. I. IX, *mor. c. xxxvi.*

Oratio: sic Christus ipse movit, dicens: Vigilate, et orate, ut non intretis in tentationem. (MATT. xxvi, 5.) Hinc Joannes Avila dicere solebat: Tentatio ad te, tu vero ad Deum. Quemadmodum pueruli perterrefacti, statim confugiunt ad sinum matris; sic nos cum aliqua tentatione pulsamur, per preces confugiamus ad Deum, inquit S. Chrysostomus. (S. CHRYS. lib. III, *de provid.*) Quem in finem Joannes Abbas verum: *Deus in adiutorium* singulariter commendat; habet enim, inquit, adversus universa discrimina invocationem Dei humilitatem pia confessionis, habet sollicitudinis, ac timoris perpetui vigilantiam, habet considerationem fragilitatis suae, exauditionis fiduciam, confidentiam praesentis, semperque adstantis praesidii. Hinc versiculus omnibus infestatione daemonum laborantibus inexpugnabilis murus est, et impenetrabilis lorica, ac munitissimus clypeus. Nimirum quisvis potest cum optime Rege Jonathan dicere: In nobis quidem non est tanta fortitudo, ut possimus huic multitudini resistere, quae irruit super nos. (II. PAR. xx, 12.) Sed cum igno-

AD TENTATIONES SUPERANDAS. — **Vides, seu Fides:** quod medium S. Petrus sensit, dicens: Adversarius vester tanquam leo ragniens circum quaerens, quem devoret, cui resistite fortes in fide; (I. PETR. v. 8,) nam ideo, teste S. Gregorio, Sanctos tentari permittit, ut dum pulsata mens trepidat, in solo Dei adiutorio, spei pedem robustius figat. S. GREG. I. IX, *mor. c. xxxvi.*

Oratio: sic Christus ipse movit, dicens: Vigilate, et orate, ut non intretis in tentationem. (MATT. xxvi, 5.) Hinc Joannes Avila dicere solebat: Tentatio ad te, tu vero ad Deum. Quemadmodum pueruli perterrefacti, statim confugiunt ad sinum matris; sic nos cum aliqua tentatione pulsamur, per preces confugiamus ad Deum, inquit S. Chrysostomus. (S. CHRYS. lib. III, *de provid.*) Quem in finem Joannes Abbas verum: *Deus in adiutorium* singulariter commendat; habet enim, inquit, adversus universa discrimina invocationem Dei humilitatem pia confessionis, habet sollicitudinis, ac timoris perpetui vigilantiam, habet considerationem fragilitatis suae, exauditionis fiduciam, confidentiam praesentis, semperque adstantis praesidii. Hinc versiculus omnibus infestatione daemonum laborantibus inexpugnabilis murus est, et impenetrabilis lorica, ac munitissimus clypeus. Nimirum quisvis potest cum optime Rege Jonathan dicere: In nobis quidem non est tanta fortitudo, ut possimus huic multitudini resistere, quae irruit super nos. (II. PAR. xx, 12.) Sed cum igno-

hoc nobiscum dispensatione agitur, ut mens nostra culpe nonnumquam pulsatione feriatur. Nam esse se magnarum virum homo crederet, si nullum unquam earumdem virium defectum intra mentis arena sentiret. Sed cum tentatione irruente quatitur, et quasi ultra, quam sufficit, fatigatur, ei contra hostis sui insidias munimen humilitatis ostenditur; et unde pertimescit enerviter cadere, inde accipit fortiter stare. (*Idem c. xxxvii.*) 3. Amplissimum a Deo praemium, ac coronam obtinet; cuius enim tentato applicari potest illud Saulis promissum: Virum, qui percusserit eum (Diabolum, mundum, aut carnem) ditabit rex (caelestis) divitiis magnis, et Filiam suam (visionem beatificam) dabit ei uxorem. (I. REG. xvii, 15.) Quod ipsum confirmans Cassianus: Majora nobis, inquit, per collectionem tentationum laudis contulit praemia, benigna erga nos gratia Salvatoris, quam si omnem a nobis necessitatem certaminis abstulisset. Etenim sublimioris, praestantiorisque victus est, passionibus, aramisque vallatum manere semper immobilem, et acquirere quodammodo de infirmitate virtutem, quia virtus in infirmitate perficitur. CASS. coll. 24, xxv.

Equitas: quam S. Hieronymus indicans, Legimus inquit, in volumine Job, tentatio, sive (ut melius habetur in Hebraico) militia est vita hominis super terram: ad hoc enim laboramus, et in saeculi hujus periclitamur militia, ut in futuro saeculo coronemur. Nec mirum hoc de hominibus credere, cum Dominus ipse tentatus sit. Et de Abraham Scriptura testatur, quod Deus tentaverit eum. S. HIERON. *ad Demetr. ep. viii.*

Jucunditas: quid enim jucundius generoso militi accidere potest, quam si frequenter cum hoste congressi magnamque sibi nomen obtenta victoria comparare queat? Hinc Deus in Apocalypsi dixit: Vincenti dabo manna absconditum, et dabo illi calculum candidum, et in calculo nomen novum scriptum, quod nemo scit, nisi qui accipit. *Apoc. ii, 17.*

Dignitas: si enim hostes corporeos, et non admodum fortes vincere in hoc mundo tam gloriosum videtur; quantum gloria, dignitasque obtinebitur per victoriam de hostibus invisibilibus, et quidem tantis obtentam? An non quisque dicat meliori jure cum Azaria, et Josepho: Faciamus et ipsi nobis nomen, et eamus pugnare adversus gentes, quae in circuitu nostro sunt. I. MAC. v, 57.

Facilitas: etsi enim, teste Cassiodoro, bellum sit grave, quia occultum, quia cum fortiore, quia hostis insidiae non videntur, adversarius nec labore deficit, nec victus quando discedit; paratum tamen a Deo copiosum auxilium est, (CASSIOD. *super Ps. li.*) fidelis enim Deus est, qui non patietur vos tentari supra id, quod potestis, inquit S. Paulus: (I. COR. x, 13.) sed faciet etiam cum tentatione proventum, id est, gratiam copiosam dabit, ut possitis sustinere. Hinc olim Moses Abbas Isidoro fugam meditantem, immensam quidem ab initio multitudinem daemonum ex latere Occidentis ostendit; mox vero etiam ad Orientem respicere jussit, ibidemque majorem longe SS. Angelorum ad auxiliandum ipsi paratorum copiam monstravit. ROSWEIN fol. 638.

MEDIA.

AD TENTATIONES SUPERANDAS. — **Vides, seu Fides:** quod medium S. Petrus sensit, dicens: Adversarius vester tanquam leo ragniens circum quaerens, quem devoret, cui resistite fortes in fide; (I. PETR. v. 8,) nam ideo, teste S. Gregorio, Sanctos tentari permittit, ut dum pulsata mens trepidat, in solo Dei adiutorio, spei pedem robustius figat. S. GREG. I. IX, *mor. c. xxxvi.*

Oratio: sic Christus ipse movit, dicens: Vigilate, et orate, ut non intretis in tentationem. (MATT. xxvi, 5.) Hinc Joannes Avila dicere solebat: Tentatio ad te, tu vero ad Deum. Quemadmodum pueruli perterrefacti, statim confugiunt ad sinum matris; sic nos cum aliqua tentatione pulsamur, per preces confugiamus ad Deum, inquit S. Chrysostomus. (S. CHRYS. lib. III, *de provid.*) Quem in finem Joannes Abbas verum: *Deus in adiutorium* singulariter commendat; habet enim, inquit, adversus universa discrimina invocationem Dei humilitatem pia confessionis, habet sollicitudinis, ac timoris perpetui vigilantiam, habet considerationem fragilitatis suae, exauditionis fiduciam, confidentiam praesentis, semperque adstantis praesidii. Hinc versiculus omnibus infestatione daemonum laborantibus inexpugnabilis murus est, et impenetrabilis lorica, ac munitissimus clypeus. Nimirum quisvis potest cum optime Rege Jonathan dicere: In nobis quidem non est tanta fortitudo, ut possimus huic multitudini resistere, quae irruit super nos. (II. PAR. xx, 12.) Sed cum igno-

remus, quid agere debeamus, hoc solum habemus residui, ut oculos nostros dirigamus ad te. Cass. coll. l. 10.

Gladius verbi Dei: sic S. Paulus suavit dicens: Et galeam salutis assume, et gladium Spiritus, quod est verbum Dei. (Ephes. vi, 17.) Hoc gladio Christus tentatorem superavit. Hoc B. Paula, teste S. Hieronymo; quin S. Gregor. adeo necessarium putavit hoc medium, ut dicere ausus sit: Resistere tentationibus omnino non sufficit, qui hunc verbi Dei gladium, male vivendo, postponit. S. Gregor. l. IX, mor. ult.

Humilitas: sic enim S. Antonius, dum mandatum totum laqueis circumdatum videns quaesivit, quis evasurus sit? Humilis, responsum est. Hinc et S. Laurentius Justinianus dixit: Quisquis trophaeum certaminis de malignis spiritibus reportare concupiscit, necesse est, ut duplici armorum genere munitus sit; a sinistrae quidem humilitate, a dextris vero oratione se protegat. Nimirum sicut Athanasius ab Hercule superari nunquam potuit, quando in terram se prostravit: sic nec humilis a demone, quando se humiliat. S. Lav. de cast. conub. c. 1.

Detectio: ita jam olim S. Petrus Apostolus suavit, dicens: Unusquisque, quod eum movet, et partem, quam dolet in animo, fateatur, ut possit consequi medicinam; quae enim silentio conteguntur, velut multi temporis vitia difficile curantur; et ideo, quoniam tacentibus non potest facile medicina opportuni, et necessari sermonis adhiberi, proferre debet quisque, in quo animus per ignorantiam languet; tacenti vero dare remedium, solus est Deus. (S. Petrus l. III, recol. Cl.) Idipsum confirmans S. Cyprianus: facilis, inquit, est cura, ubi plaga perspicua est, et cito ad sanitatem medela subveniente perducitur vulnus, quod videtur. (S. Crisp. de Zel. et liv.) Ut exemplo proprio dilicerent Serapion Abbas, qui furtum, et gula peccatum Abbati coram aliis aperiens, demonem in specie lampadis accenso sinu egredientem videre meruit, et deinceps liber a tentatione mansit. (Cassio. col. 44.) Item Actio M. qui turpem cogitationem Magistro suo Epicteto revelans, vidit puerum nigrum cum facula de sinu egredientem, et haec dicentem audivit: Confessio tua, Actio, manus meas contrivit, et a oratio vestra me in omnibus inermem ac desolatum fecit. (Rosweim, fol. 215.) Sed et alius quidam senex, cum fratrem quemdam a cogitationibus turpibus, quas ei apernerat, liberasset, eidem dixit: Non concedas diabolo, nec relaxes animum tuum, sed magis, quoties molestus est daemon, veni ad me et increpatus abeudet; nihil enim sic extolliat demonem fornicationis, quomodo si revelentur stimulationes ejus. (Vita PP. l. III, n. 13.) Et nihil eum sic lassificat, quomodo si abscondantur cogitationes; similis nimirum in hoc, quemadmodum S. Ignatius dicebat impuro amatori, qui puellam seducere volens, nihil magis studet, quam ut puella conatus ejus Patrono non indicet. S. Ignat. in reg. de discret. Spir. § 13.

Principis obstare: nam, teste S. Petro Chrysost. diabolus semper primordia boni pulsat, tentat rudimenta virtutum, sancta in ipso ortu festinat extinguere, sciens, quod ea subvertere fundata non possit. (S. Crisp. serm. 1.) Hinc S. Hieronymus monet, ut dum parvus est hostis, intericiatur, ut nequitia elidatur in semine. (S. Hieron.) Et sponsus hortatur, ut capiantur vulpes parvulae, quae demoluntur vineas. (Isa. II, 45.) Beatus enim, teste Davide, qui tenebit, et allidet parvulos Babylonis ad petram. (Ps. cxxxvi, 9.) Quod pulchre confirmans S. Augustinus: a Deo, inquit, quid dictum est serpenti? ipsa tuum caput observabit, et tu ejus observabis calcaneum. Diabolus calcaneum tuum observat, quando laboris, ut deiciat te. Ille observat calcaneum tuum, tu observa caput illius. Quod est caput illius? Initium malae suggestionis illius. Quando incipit mala suggerere, tunc repelle, antequam surgat delectatio, et sequatur consensus, et tunc vitabis caput illius, et non apprehendet ille calcaneum tuum. (S. Aug. in Ps. xlviii.) Talis res est malitia, inquit S. Chrysost. si cum primum initium duxerit, non cohibeatur, tamquam ignis arida ligna corripit, sic in immensam assurgit altitudinem. Imo, ut, scintilla, si forte immensam materiam corripuerit, non ante subsistit, quam totam depascat; sic et peccati natura, ubi animi cogitationem aliquam adorta est, nec quisquam est, qui malum restinguat, procedens ulterius magis indomita elicitur; qua utique ratione complures videas in omne genus peccatorum imprudentes prolapsos, quod flammam initio exorientem non extinxerint. S. Crisp. con. gen.

Fortiter resistere: nam, teste S. Climaco, inimici nostri intuentur animarum nostrarum vultus, et si illos viderint formidare, contrahi, vel immutari, contra nos acerbis

ASCETICA.

amantur. Intelligunt enim versutissime timorem nostrum. Magno igitur animo adversus illos arma capiamus; contra eum enim, qui alacriter pugnat, nullus oppugando praevalet. (S. Clim. gr. III.) Quod confirmans S. Bernardus: Videat, ait, quam debilis est hostis noster, qui non vincit, nisi volentem. Potest inimicus excitare tentationis motum; sed in te est, an velis dare, vel negare consensum; in tua facultate est, si volueris inimicum tuum facere servum tuum, ut omnia tibi cooperentur in bonum. (S. Bern. s. v, in qua.) Hinc Religiosus quidam, cum accerimas suas tentationes Patri spirituali exposisset, et remedium petisset, hoc unum accepit, ut semper diabolo Nolo responderet, quod, postquam fecit, brevi omnis tentatio evanuit. (Drex. palest. p. 1, c. iv, § 2.) E contrario vero alius quidam frater juvari non potuit, quia in tentatione positus non resistebat, nec ad orationem surgebat; ut fusius Rodriguez l. c. refert. (Roma. p. 2, tr. iv, c. xxx.) Merito ergo S. Jacobus dixit: Resiste diabolo, et fugiet a vobis. Jac. iv, 7.

Occasionum fuga: nam, ut recte S. Hieronymus dixit, si quis palat, posse se versari in deliciis, et deliciarum vitis non teneri, seipsum deipit. Quid ergo tibi necesse habes? quotidie aut perire aut vincere; quis unquam juxta viperam securus sonitus caput? securus est, perire non posse; quam juxta periculum non peris. S. Hieron. epist. xlvii.

Virtutis contraria exercitium: ita Sanctus Ignatius suis suavit, dum dixit: Antevertere oportet tentationes, adhibitis earum contrariis, ut, cum quis ad superbiam animadvertitur esse propensus, exerceri is debet in rebus abjectioribus, quae ad humiliaantum ipsum utiles futurae videantur; et sic de aliis pravis animae propensionibus. (S. Ign. p. 3, const. c. II, § 48.) Nam diabolus, uti Christus S. Brigitte dixit, est quasi canis venaticus, currens ad te eum tentationibus, et suggestionibus suis; sed si opposeris ei aliquid durum, quo dentes sui doleant, et obstupescant, statim resiliet a te, nec nocet tibi. Quid vero est durum opponendum diabolo, nisi charitas divina, et obedientia mandatorum Dei, qua eum viderit diabolus perfecte in te, statim dentes ejus, id est, conatus ejus, et voluntas frustrabitur, quia considerat, te omnia contraria magis velle pati, quam mandatis Dei contraire. L. IV, re. vel. c. XIV.

Si ulla alia materia scitu necessaria est Ascetae, haec profecto censei debet, ut ad quem proprie pertinet, non modo quoad se fraudes; et laqueus demonis studioso devitare, sed alios etiam ab eorum incursu sagaciter tueri. Unde sicut plurimae sunt fraudes, et astus daemonis, quibus decipere conatur; ita non pauciores sunt doctrinae, quae ad eandem evitandas observari debent; sed omnes fore ad tria capita reduci possunt, nimirum ut bene sciatur, quid ante, quid in, et quid post tentationem observandum sit.

Ante tentationem itaque tria observanda sunt. 1. Ut certo sibi persuadeat, postquam accessit ad servitium Dei, animum ad tentationem parandum esse; imo quo plus in sanctitate profecerit, tanto vehementius opugnatum iri, cum, teste S. Gregorio, hostis noster in hac vita positus, quanto magis nos sibi rebellare concipiat, tanto amplius expugnare contendat. (S. Greg. l. XXIX, mor. c. xii.) Ut firmiter quoque credat, Deum, uti S. Paulus (1. Cor. x, 13) monet, fidelem esse, atque adeo non passurum, ut supra vires tentetur; si enim, ut recte discit S. Ephrem, homines, cum tam parum scient, sciunt tamen discernere, quantum oneris singula jumenta ferre valeant, tantumque imponunt, quantum eorum vires tolerant; si etiam figulus vasa efformans novit, quanto ea tempore in igne relinqui oporteat, ne, si diutius relinquant, adurantur, si minus, dissolvantur; quanto magis, Deus, cujus est infinita potentia, et sapientia, novit, quibus tentationibus, aut probationibus indigeant animae ipsi placere volentes, neque majores permittit, quam ipsarum utilitati conducant? Ut pariter firmissime credat, non nocere sensum in tentationibus, si ab sit consensus; ut enim ignis non cinere laet, etiamsi cineribus totus videatur sepultus; ita et charitas in corde esse potest, licet ob tentationum gravitatem videatur penitus extincta. S. Bern. s. de pat.

In ipsa tentatione quinque doctrinae observandae sunt. 1. Ut non concedat animo, si tentationum procellae exoriantur; ut enim, si nauta semel a timore occupatus est, ad navim regendam prorsus ineptus evadit, ita animus tentati, si timori cesserit, manifeste victoriae amittendae periculo se exponit.

Unde sapienter monet S. Greg. In tentatione deprehensus tenebras mororis incide, ne, qui in tanta animi tranquillitate alta de te senseras, in perturbatione quoque deterris cogitationum caligine te confundas. (S. GREG. I. V. *mor.* c. XII.) Ut Christi consilium sequatur dicentis: Vigilate, et orate, ne intratis in tentationem. (MATTH. XXVI, 41.) Et vigilantiam quidem etiam S. Paulus commendans: Vigilate, ait, state in fide, viriliter agite, et confortamini: orationi instate, vigilantes in ea? (I. *Cor.* XVI, 3.) Qua ratione autem suscipi debeat hæc vigilantia, pulchre docuit S. Aug. dum sic Evangelium *Vigilate* clausit: Si ergo dormitori sumus, quando vigilabimus? corde vigila, fide vigila, spe vigila, charitate vigila, operibus vigila. Hodie laboramus, et lampades nostras inter ventos sæculi hujus, tentationesque fluctuant, sed ardeat in robore flamma nostra, ut ventus tentationis augeat: potius, quam extinguat. (S. AUG. s. XXII, *de verbis Dom.* c. X.) Oratio vero quomodo practicanda sit, pulchra similitudine declarat Abbas Joannes dicens: Similis debet esse Monachus homini sedenti sub arbore grandi, qui respiciens feras diversas, et serpentes venientes ad se, cum non possit eis resistere, subit in arborem, et salvatur. Ita, et Monachus sedens in cella, et videns pravas cogitationes, confugiat ad Deum per orationem, et salvabitur. Item similis debet esse homini habenti a sinistra ignem, et a dextra aquam, ut, quoties fuerit incensus ignis, tollet de aqua (puta oratione) et extinguat illum. (Vita PP. lib. III, *de pat. et homil.*) 3. Ut initis tentationum fortiter invigilet, et resistat: quia, ut bene monuit plus Auctor libelli de Christi imitatione, facilis hostis vincitur, si ostium mentis nullatenus introire sinitur, sed extra limen statim, ut pulsaverit, illi obviatur. (L. V. c. XV, 5.) E contrario vero, si tentationi in carne nascenti festine non resistitur, eadem, qua nutritur, hora roboratur, et existens foris in operibus vix pravelet, quia ipsam intus membrorum dominam mentem captivam tenet, ut sapienter notavit S. Gregorius. (S. GREG. *in pastor.*) 4. Ut non obiter, et perfunctorie resistatur tentationi, et hosti, sed penitus, quantum fieri potest, deleatur: quod fiet, si ipsa etiam tentationum radix, et occasio tollatur. Est autem hæc radix non alia, quam concupiscentia, uti clare S. Jacobus indicavit, dicens: Unde lites, et bella in vobis? nonne hinc, ex concupiscentiis, quæ militant in membris vestris. (JAC. IV, 4.) Hæc autem radix tunc tollitur, si a creaturis ad Deum transferetur, juxta doctrinam S. Davidis dicentis: Delectare in Domino, et ipse tibi dabit petitiones cordis tui. (PSAL. XXXVI, 4.) Et Salomonis: Quorum si specie delectati, Deos putaverunt, sciant, quanto his dominator eorum speciosior est, speciei enim generator hæc omnia constituit. (Sap. XIII, 3.) 5. Ut ad pugnam se variis motivis, præsertim Dei, et totius curiæ ecclesiæ agone spectantis, et animos adudentia presentia cogitata excitet; quemadmodum S. Steph. exemplo suo docuit, cœlos apertos, et Jesum stantem a dextris contemplatus, dum lapidibus impetere-tur.

Post tentationem tria specialiter sunt observanda. 1. Ut debite Deo pro obtenta victoria gratias ferventer persolvantur, dicendo cum S. Davide: Benedictus Dominus Deus meus, qui docet manus meas ad prælium, et digitos meos ad bellum. (PSAL. CXLII, 4.) Aut: non nobis, Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam. (PSAL. CXXII, 9.) 2. Ut non putetur debellatum esse, si semel victoria obtenta est; nam, ut sapienter advertit venerabilis Beda, sæpe antiquus hostis, postquam menti nostræ tentationum certamen inflixerit, ab ipso suo certamine ad tempus recedit, non ut illate malitia finem præbeat, sed ut corda, quæ per quietem secura reddidit, repente rediens, facilis inopinate irrumpat. (Vox. Ben. *sup. Luc.*) Hinc etiam pertinet, ut non abiciat animum, aut tristetur, si devictis gravius hostibus advertat, se adhuc a minoribus infestari; nam, ut sapienter discurrit S. Greg. hoc divina dispensatione agitur, ne ex omni parte virtutibus splendens in elatione sublevetur: ut, dum in se parvum quid reprehensibile videt, et tamen hoc subjungere non valet, nequaquam sibi, sed Auctori victoriam tribuat in his, quæ subigere fortiter valet. Quod ad hoc agitur, ut ad virtutem mens proficiens iustitia sua, melius infirmitate roboretur; et inde verius in bonis luceat, unde etiam nolentem parva reprehensibilia humiliter obscurant. Unde et bene cum Israeli-tico populo percepto promissionis terra divideretur, Ephraim Tribui Chanaanæ gentilis populus non occidens, sed factus est tributarius. Recte autem tributarius effici dicitur, quia hæc ipsum visum, quod subigere non possumus, ad usum nostræ utilita-

tis humiliter retorquemus, ut eo de se mens in summis villa sentiat, quo suis viribus etiam parva, quæ appetit, non expugnat. Unde et bene rursus scriptum est: Hæc sunt gentes quas Dominus dereliquit, ut erudiret in eis Israelæm. Ad hoc namque quædam minima vitia nostra retinentur, ut sese nostra intentio sollicitam in certamine semper exerceat, et eo de victoria non superbia, quo vivere in se hostes conspiciat, a quibus adhuc vinci formidat. (S. GREG. I. V. *mor.*) 3. Ut, si quis in tentatione cecidit, ac succubuisse se advertat, animis non concidat, sed potius salubrem Thomæ Kempensis doctrinam, ac consilium sequatur: Certa tamquam miles bonus; et si interdum ex fragilitate corruis, resume vires fortiores prioribus, confidens de ampliori gratia. Nam, ut recte advertit S. Greg. sicut dux in prælio plus eum militem diligit, qui post fugam reversus, hostem fortiter petit, quam illum, qui nunquam terga præbuit; sic Deus sæpe illos plus amat, qui post peccatum ferventius illi servierunt, quam qui peccato mortali non commisso, tepidos se in ejus servitio exhibuerunt. S. GREG. *ho. XXXIV, in Evang.*

CONCEPTUS PRÆDICABILES.

Ex occasione thematis: *Quid dabitur viro, qui percusserit Philistæam hanc?* (I. Reg. III, 15.) possunt motiva ad tentationes fortiter superandas impellentia proponi, nimirum. 1. *Quod cum dabit Deus divitis multus:* puta virtutibus, et meritis; quæ solæ sunt vere, et præstantissima divitiæ. 2. *Quod domum ejus faciet absque tributo* (Prov. XII, 21): id est, liberabit a miseris, et tristitiis animi, quibus omnes homines subjacere consueverunt; nam justum, qualis est utique qui tentationes omnes ad peccatum fortiter superat, non contristabit, quicquid ei acciderit, Salomone teste. 3. *Quod filiam suam dabit ei:* id est, gratiam, ac gloriam, quæ sunt principales Dei creature, et animam, cui uniantur, ad summam amicitiam cum Deo, atque adeo etiam dignitatem maximam, evēhnt. Quæ omnia facile fusius duci possunt. Animantur proinde Auditores, ut cum Davide animos sumant, fundam generosæ resolutionis, aut charitatis divinæ cum lapide contemptus illius boni sensibilis, quo allicit, et tentat adversarius, arripiant, et sic in nomine Domini, id est, cum gratia

divina audacter aggrediantur hostem, feliciterque sternant.

Ex occasione thematis: *Militia est vita hominis super terram* (JOS. VII, 4): potest explicari patra, et periculum tentationis idque ex triplici capite ostendi. 1. Ex qualitatibus adversarii, utpole qui est invincibilis, et calliditate nique valet plurimum, quippe qui cum tot, tantisque viris pugnavit, nec raro victor evaserit: præterea sic pollet viribus, ut, teste Job, quasi paleas ferrum, et quasi lignum patridum os, vestimet. (JOS. XII, 18.) Sed et tanta est vigilantia præditus, ut dies noctesque impugnet: tanta pertinacia nos obsidet atque oppugnat, ut vero uno tantum, vel altero mense, aut anno, sed per vitam universam, hoc prælium continet. Odio denique insuperabili ad eos possitimum devorandos fertur, qui acerrimissis se cum Deo vinculis devinxerunt, ut verè cibus ejus electas, ab Abacne dicatur. (ABAC. I, 16.) 2. *Ex modo pugnandi:* neque enim sub manibus, aut destinato ad pugnam certo tempore, pugnandum est, sed semper in armis, et prælio standum, semper aperto campo, et cominus cum hoste pugnandum, ut merito magna semper vigilantia, præparatione, et fortitudine sit opus. 3. *Ex momento pugnæ:* non enim hic agitur de pace, aut bonis temporalibus conservandis, sed de salute animæ, et de felicitate, aut infelicitate æterna; si ergo illi, qui vident pro anima rem agi, totis viribus decertare consueverunt; quanto magis quis Christianus pro anima sua tam pretiosa fortiter se adversariis suis opponere debeat? Ostendatur proinde, quomodo certare debeant, eumque in finem exemplum Christi, triplicem, de hoste victoriam obtinentis, nec aliis armis, quam gladio verbi Dei, utentis, afferatur.

Ex occasione thematis: *Bonus certamen certavi, cursum consummavi? fidem servavi: de reliquo reposita est mihi corona justitiæ* (II. Tim. IV, 7): potest ostendi, quomodo quis Christianus pugnare debeat, ut victoriam obtineat. Videlicet 1. contra unum dumtaxat, quia juxta commune proverbium, nec Hercules contra duos. Quomodo in finem servet tum factum Sciluri Scytharum Regis octoginta filiis fasciculum totidem sagittarum offerentis, et frangere jubentis; eumque id nequissimè, soluto fasciculo singulas cunque sagittas porrigentis, iterumque frangere præcipientis, quod facili labore præstite-

runt: tum Horatii militis Romani contra tres Curiatios milites Albanos pugnantis, et quia fugam simulans tum post alterum aggressus est, feliciter superantis. 2. Contra *maximum*: uti olim Rex Syriae suis præceperat dicens: Non pugnabis contra majorem, aut minorem quempiam, nisi contra Regem Israel solum. Et David exemplo suo docuerat, dum contra solum maximum Philistinum pugnando totam exercitum fugavit. Et Judith Holofarnæ interempto, omnes ejus assecelas in fugam præcipitavit. (II. Reg. xvii, 31.) 3. *Magno animo aggrediendo*: quia diabolus est leo, si cedas: si stas, ut musca redit. Quem in finem serviet exemplum de adolescente, qui ab Angelo suo cum magno terribile gigante et objecto pugnare jussus, cum formidaret congressum, iterum ab eodem Angelo admonitus est, ut aggrediretur, dumtaxat illum, mox enim se auxilio venturum.

Ex occasione thematis: *Certa bonum certamen: vel esto fortis in bello, et pugnate cum antiquo serpente*: (I. Tim. vi, 12.) potest pulchre ostendi, quomodo juxta exemplum S. Gregorii possit quisque cum dracone infernali, id est, diabolo, pugnare. (*Eccles. in officio*.) Et in prima quidem parte potest ostendi, quam recte demon draconi comparatur, nempe quia, et foedissimus aspectu est, et crudelissimus, non corporali tantum, sed etiam spirituali vite insidians, atque indeo corpus simul, et animam tollens. In secunda parte demonstrari potest, quomodo sit superandus, scilicet *insidendo æquo albo*, de quo pius Auctor dixit: suaviter equitat, quem gratia Dei portat. De hoc enim vere illud Christi verificatur: sine me nihil potestis facere. Deinde lanceam generose resolutionis, et cooperationis assumendo, et versus draconem detorquendo. Et tandem lorica firmi propositi non peccandi se armando; his enim armis haud difficulte expugnabitur hic draco. In tertia parte ostendi potest quomodo se quis excitare debeat ad hoc certamen alacriter subeundum, scilicet proponendo sibi S. Margaritam Virginem speciosam, quam demon nititur, ut per hoc certamen eripiat, animam scilicet propriam, cujus dignitas ac pulchritudo breviter explicari potest.

MISCELLANEA.

QUALITAS. — Cum quidam Senex dixisset ad alium: Ego jam mortuus sum mundo; respondit alter: ne confidas in teipsum, donec egrediaris de corpore hoc; nam etsi tu dicas, quoniam mortuus sum, diabolus tamen nequum est mortuus, cujus innumerabilia sunt satis mala. *Vit. PP. l. III.*

Cum quidam frater interrogaret senem, dicens: Si fuero in aliquo loco, et orta mihi fuerit tentatio, nec habuero, cui me committam, et indicem passionem animi mei, quid faciam? respondit senex: Crede in Deo, quia ipse mittet Angelum suum, et gratiam suam, et ipse tibi est consolatio; si in charitate rogaveris eum. Et addidit dicens: audi, quia in Scythia erat quidam, qui sustinebat tentationes, et non habens fiduciam in aliquo, cui confiteretur, parabat vespere melotam suam, ut discederet; et ecce mox apparuit ei gratia Dei in specie virginis, et rogabat eum, dicens: Nusquam vides, sed sede hic mecum, nihil enim ex his male fit, quae audisti; qui credens verbis ejus sedit, et statim sanatus est cor ejus. *Ibid. l. III.*

Cum Pastorem Abbatem aliquando Abbas Ammon de immundis cogitationibus interrogaret, quae in corde hominis generantur, et vanis desideriis, respondit illi: numquid gloriantur securis sine eo, qui incidit illa? et tu ergo non porrigas ei manus, et otiosae erunt. *Ibid.*

Cum quidam Frater ad senem diceret: quid faciam, quia multae cogitationes sollicitant me, et nescio, quomodo repugnem eis? respondit senex: non repugnes contra omnes, sed contra unam; omnes enim cogitationes monachorum unum habent caput; necessarium ergo est considerare, quae, et qualis sit, et adversus illam reniti; ita enim, et residuae cogitationes humilantur. *Ibid.*

S. Leo S. Gertrudem instruebat, ut, quandoque accedere debet ad aliquem locum, in quo suspiciatur occasionem tentationis, semper dicat versum: Fiat, Domine, cor meum, et corpus meum immaculatum. Et post perfectum opus collaudet Dominum pro his, a quibus eam custodivit. *L. IV, t. XLIV, in fin.*

B. Virgo dedit S. Birgittae tria remedia contra tentationes. Cum tentatione sordida

tentaris, dicit: Jesu Fili Dei, omnium Conditor, adjuva me, ut in cogitationibus vanis non delecter. Cum vero delectat te loqui, dicit: Jesu, Fili Dei, qui coram Iudice taceisti, tene linguam meam, donec cogitem, quid, et qualiter loquar. Cum vero delectat operari, vel quiescere, dicit: Jesu, Fili Dei, qui ligatus fuisti, rege manus, et omnia membra mea, ut opera mea tendant ad bonum finem. Et addidit: Quaecumque tentatione tentaris, in oratione nihilominus ora, et conare ad orandum, quia desiderium, et conatus bonus reputabitur pro effectu orationis. Et si sordida adventitia menti tuae egicere non poteris, tunc ille conatus tibi reputabitur pro corona, modo non consentias, et sint contra voluntatem tuam. *Drex. in palest. p. 4, ix, § 3.*

Ferdinandus Antellus Doriani praesidii Praefectus, ut Ambianum Urbem in suam redigeret potestatem, quadraginta milites vestibus rusticis indutus, sub quibus arma gerebant, et saccis, qui noces, aliasque rusticanas merces continebant, onustus ad urbem illam misit, ipse interea cum aliis militibus tertio ab urbe lapide sub ruderibus latuit. Postquam ergo milites illi ad portam appuisti saccum nucibus plenum veluti casu solum effuderunt, quam dum Portae custodes petulantius colligunt, a personatis militibus confodiuntur, datoque sociis signo Ambianum sine sanguine expugnat. Simili modo diabolus corda hominum nucibus terrenarum rerum objectis, in suam potestatem religere conatur. *Sexte. lib. de prov. c. 1.*

Numquid vides, inquit Seneca, quanto aliter patres, aliter matres indulgeant? illi excitari jubent liberos ad studia mature obeunda, feriatis quoque diebus non patiuntur esse otiosos, et sudorem illis, et interdum lacrymas excutunt; at matres fovere in sinu, continere in umbra volunt, numquam tristari, numquam laborare. Patrium habet Deus adversus bonos viros animum, et illos forfiter amat; et operibus, inquit, et doloribus exagitantur, ut verum colligant robur.

Sicut Didascalii pueros docent in alphabeto unam litteram post aliam, ita et diabolus suos discipulos, ut primo admittant cogitationes malas, dein blandiantur, mox consentiant, dicant, seu ore proferant, exemplis doceant, opere faciant. *Dax. l. c. p. 3, c. ii, § 1.*

S. Franciscus Seraphicus dicere solitus erat, diabolus a nobis filium duxerat petere, et ex eo funem nauticum temerare.

Cum S. Pachomius demoni apparenti exprobaret, quod homines, a quibus lesus non sit die nocteque improbissime infestet, respondit ille: nos ad fores pulsamus, dare aditum, aut negare, penes vos est: si aperitis, mox intro ruimus, et imaginationem occupamus, unde facillimum nobis est, eam voluntatem, totumque hominem expugnare. Quod si resistitis, et mox initio prohibetis ingressum, nos victi sumus, et veluti fumus evanescimus. *Dax. in palest. p. III, c. ii, § 2.*

Abbatem Pimenem cum interrogasset quispiam, quid facere deberet, cum cogitationes iracundae, et impudicae invaderent, respondit ille: quid faciebat David, quando ursus, aut leo arietem de medio tollebat? percutiebat, suffocabat, interficiebat illos? ita et tu leonem tuum iracundiam percutie submissione, suffoca mansuetudine, ursum; seu carnem tuam in libidinem proam in laboribus, et jejuniis exarna. *Ibid. c. ix, § 1.*

S. Antonius suis extremum vale dicturus dicebat: Vos, o viscera mea, admoene, ne tanti temporis laborem repente perdati; varias daemonum nostis insidias; vidistis eorum, et impetus feroces, et vires effeminatas. Jesum suspirate, et credulitatem nominis ejus vestris figite mentibus et a certa fide universi daemones fugabuntur. Si alacres in Domino fuerimus, et futurorum bonorum cupido nos succenderit; si semper omnia manibus Dei committamus, nullus daemonum ad pugnandum valebit accedere. Una est ratio vincendi inimicum, laetitia spiritualis, et animae semper cogitantis Dominum jurgis recordatio. *S. ATHAN. in vit. c. xx et c. xviii.*

De Jonatha dicit S. Scriptura, quod cum audivisset, quoniam regressi sunt principes Demetrii cum exercitu multo, et occurrerit eis in Amathite regione; non enim dederat eis spatium, ut ingrederentur regionem ejus. *II. MACC. xii.*

Draeo a S. Joanne olim visus, cum videret, se nec Matrem, nec Filium devorare potuisse, iratus abiit facere praelium cum reliquis de semine ejus qui custodiunt mandata Dei. Simili modo demon, quia nec Christum velut caput Ecclesiae, nec totum corpus, quod per mulierem significatur, per-

dero potuit ad singulos Ecclesie filios, eosque meliores tentandos, et affligendos se convertit; sicut enim is, qui cum altero digladiatur, animadvertens, se cum altero capite ferire non posse, in corpus ejus reliquum ictus infligit; sic diabolus, quia contra Christum non prevaluit, membra illius, singulos Fideles aggreditur. APOC. XII.

S. Theresia dicebat: Non habet demon potentiam ad generosos, et resolutas animas tentandas; ab illis enim sibi in primis metuit: experientia quippe jam novit, magnum sibi ab illis damnari accidere, et quidquid producit, ac dirigit ad nocendum illis, hoc totum tam in ipsarum, quam aliarum commodum cedere, et se damnari referre.

S. THEA. in *int. perf.* c. XIII.

S. David tentationes demonis ad gravia scelera sagittas volantes vocat, quia, cum victoriam tam sine deformi vultu, curat demon, ut ille volens, subitoque ictu, eum leves sagittas eruant, ac sancient, qui enim Christianus patentes eorum aspectus arbitratus, inflecti ad eorum concupiscentiam amoremque possit. NYSSEUS. *Per. vi. post Dom. III. quadr.* § 6.

Achilles Abbas requisitus, quomodo adversum nos possint demones? per voluntates nostras respondit, et adjecit: Ligna Libani dixerunt: Quam grandia sumus, et alta, et parvissimo ferramento incidimur, nihil ergo ei demus ex nobis, et non poterit incidere. Venerunt ergo homines, et fecerunt in securi manubrium, ex ipsis lignis, et incidierunt. Ligna ergo sunt animae, securis diabolus, manubrium voluntas nostra. Per malas ergo voluntates nostras incidimur. *Vit. PP. l. VII. c. XXV. n. 4.*

Abbas Pimenius rogans Abbatem Abraham, quemadmodum Demones nos impugnant, audivit ex eo: Demones nobiscum non pugnant, quia voluntates eorum facimus; sed nostrae nobis voluntates demones factae sunt, et tribulant nos. Demones pugnauerunt cum Abbate Moysse, nos autem voluntates nostrae impugnant. *Ibid. n. 3.*

Sicut ad ollam successam musca non appropinquat; si vero tepida fuerit, insident in ea, et faciunt vermes, ita, et Monachum successum igne divini amoris fugiant demones, tepidum vero illudant, et sequuntur. RUFFINUS, l. III. n. 204.

Quidam senex interrogatus, cur a demonibus tam graviter impugnetur? respondit, quia arma nostra projecimus a nobis, id est,

patientiam, humilitatem, mansuetudinem, atque obedientiam. *Ibid. n. 173.*

NECESSITAS. — B. Synedica dixit: Oportet nos adversus demones undique armatos existere, quoniam et exterius ingrediuntur, et de intro movent. Sicut enim navis, quae aliquando exterius mole fluctuum optimitur, aliquando interius crescente sentina demergitur, sic et nos aliquando operum exterius commissorum iniquitate damnamur; aliquando vero interius nequitia cogitationum addicimur: unde oportet, non solum exterius Spirituum immundorum nos impetus observare, verum etiam interiorum cogitationum immunditatis exaurire. *Vit. PP.*

S. August. supra illud Christi: quod si sal evanuerit, in quo salietur, ad nihilum valet ultra, nisi ut mittatur foras, et conculetur ab hominibus, ait: quid est conculetur ab hominibus, nisi superari a tentatione? non itaque calcatur, qui persecutionem patitur, sed qui persecutionem timendo infatuatur. NYSSEUS. *Dom. XII. post Pent.* § 3.

UTILITAS. — Regina Chonegundis Henrico conjugii suo virginitatem suam probavit, dum per prunas ardentis illesa transivit; simili ergo modo, si anima per prunas tentationum illaesa transeat, manifeste declarabit, se nulli alteri creaturae, praeterquam sponso suo Christo, per amorem adhaerere. *Anonym.*

Cum S. Gertrudis propter minuiorem defectum sese multum arguens, ac reprehendens desideraret, et peteret a Domino, ut illum penitus in ipsa emendaret, atque ab ipsa auferret, Dominus blande illi respondit: Et quare velles, ut ego magno honore privarer, et tu ingenti premio careres? nam grande nimis praemium lucraris, quotiescumque illum, vel similem defectum recognoscens, proponis de cetero cum vitare; et quodcumque homo studet pro amore meo defectus devincere, tantum mihi honoris, ac fidelitatis exhibet, quantum miles strenuus duci suo exhiberet, si strenue seipsum in bello inimicis opponeret, eosque viriliter expugnaret atque prosterneret. BLOSS. c. IV. *mon. spir.*

Anthistenes dicebat: in actione vas emptum curiose illud inspicis, pulsas, huc, illuc versas, tinnitu exploras, antequam emas; simili modo Deus probare solet eos, quos in amicitiam recipere cupit. LACTANTIUS, l. XXI. c. VIII.

THEOLOGIA.

Placuit, et hunc Titulum libro huic inserere, ut occasio habeatur, quaestiones aliquas a Theologis, vel omnino praeiteritis, vel certe vix ab uno, alterone resolutas explicandas, quarum quidem plures P. Theophilus Raynaudus in eruditissimis suis Heteroclytia spiritalibus proponit, et resolvit, ex quibus tamen non nisi eas, quae in praxi frequentius occurrunt, aut seculi digniores videntur, seligam.

DEFINITIO THEOLOGIAE.

Sicut duplex communiter Theologia, speculativa, et moralis, traditur, ita duplex quoque illius definitio, divisioue assignatur, et Theologia quidem speculativa definitur *Habitus de Deo ex principio revelato discurrens*. Quae definitio propterea sic formata est, ut abstraheretur a diversitate sententiarum, quae circa genus, et differentiam Theologiae Scholasticae a variis sunt excogitatae. Hinc dicitur 1. *Habitus*, et non scientia, et sapientia, quia, licet negari non possit hinc praedicata etiam Theologiae convenire, si latius pro cognitione certa et infallibili, prout abstrahit ab evidentia, vel obscuritate, sumatur; si tamen cum Aristotele pro cognitione certa, et evidente accipiatur, certum est, Theologiam, victorum saltem, sub scientia, et sapientia non comprehendi. Dicitur 2. *De Deo*: ut indicaretur, quodnam esset objectum attributionis respectu Theologiae, videlicet ipse Deus; ad hujus enim meliorem cognitionem omnia objecta attributa tam complexa (qualia sunt omnes conclusiones ex principio revelato deductae) quam incomplexa (qualia sunt res omnes, de quibus eadem Theologia aliquando per principium revelatum probat) tum ex sua natura, tum ex intentione eorum, qui primi hanc Theologiam instituerunt, inferuntur. Ex qua eadem partem ulterius etiam patet, quodnam sit objectum formale, seu ratio formalis *qua*, ut aliqui vocant, in hac Theologia, scilicet ipsa Deitas, utpote quae saltem secundum nostrum modum concipiendi est radix omnium attributorum, et relationem divinarum. Dicitur 3. *Ex principio revelato*: et non ex principis revelatis in plurali, ut abstraheretur ab illa controversia, qua quaritur, an ad conclusionem Theologicam sufficiat una praemissa revelata, et altera naturaliter, aut moraliter evidens, ut non pauci

Numertes interrogatus, qua ratione amici fidam probitatem exploraret? per fortunam adversam, respondit. DREX. in *palast.* p. I. c. IV. § 4.

Cleomenes Rex Spartanus quaesitus, cur Argivos victos non delevisset? Ne desint, inquiebat, qui juvenes nostros exerceant. PRUTAEC. p. I. in *laconicis*, s. CXCIII.

DICTITAS. — Cum lignum in officina statuari dolandum quereretur, quod tam male a magistro tractaretur, respondit illa injustam esse hanc querelam, eo quod desolatio ista summo honori sit futura, dum ut sic in ara collocandum, et vario cultu afficiendum esset, quem honorem in silva consistens nunquam expectare potuisset. DREX. l. c. III. *prol.*

AXIOMATA.

Tentatio est vita hominis super terram. JOH. VII. 1.

Ignis probat aurum, tentatio virum. ECL. I. 5.

Vinum aperit corda, tentatio oculos. ANONYM.

Major est adjutor, quam tentator. S. AUG. p. 160. t. IV.

Principis obsta, sero medicina paratur, Cum mala per longas invalere moras. OVID. l. I. de amor.

AUCTORES.

Hieremias Drexelius in Palaestra Christiana.

Alphonso Rodriguez, p. II, tr. IV, t. I.

Bernardinus Rosignolius l. I, a c. XVII, usque ad XXII, et l. II, c. XXXVI, et XXXVII, et l. V, c. XXVII.

Humberto l. III, de crud. p. 1, 2, 3, 4.

Nicolaus Lancizius opus. X, cap. v, et opus. I, c. XVI et XVII.

Josephus Langius in Polyant. V, eod.

Laurentius Boyrlinck in theatro vitae humanae V, eod.

Thomas Kempensis l. I, de imit. Christi, c. XII.

S. Franciscus Salesius in introductione ad vitam devotam, p. 4, a c. I, usque ad X.

dero potuit ad singulos Ecclesie filios, eosque meliores tentandos, et affligendos se convertit; sicut enim is, qui cum altero digladiatur, animadvertens, se cum altero capite ferire non posse, in corpus ejus reliquum ictus infligit; sic diabolus, quia contra Christum non prevaluit, membra illius, singulos Fideles aggreditur. APOC. XII.

S. Theresia dicebat: Non habet demon potentiam ad generosos, et resolutas animas tentandas; ab illis enim sibi in primis metuit: experientia quippe jam novit, magnum sibi ab illis damnari accidere, et quidquid producit, ac dirigit ad nocendum illis, hoc totum tam in ipsarum, quam aliarum commodum cedere, et se damnari referre.

S. THEA. in *int. perf.* c. XIII.

S. David tentationes demonis ad gravia scelera sagittas volantes vocat, quia, cum victoriam tam sine deformi vultu, curat demon, ut ille volens, subitoque ictu, eum leves sagittas eruant, ac sancient, qui enim Christianus patentes eorum aspectus arbitratus, inflecti ad eorum concupiscentiam amoremque possit. NYSSEUS. *Per. vi. post Dom. III. quadr.* § 6.

Achilles Abbas requisitus, quomodo adversum nos possint demones? per voluntates nostras respondit, et adjecit: Ligna Libani dixerunt: Quam grandia sumus, et alta, et parvissimo ferramento incidimur, nihil ergo ei demus ex nobis, et non poterit incidere. Venerunt ergo homines, et fecerunt in securi manubrium, ex ipsis lignis, et incidierunt. Ligna ergo sunt animae, securis diabolus, manubrium voluntas nostra. Per malas ergo voluntates nostras incidimur. *Vit. PP. l. VII. c. XXV. n. 4.*

Abbas Pimenius rogans Abbatem Abraham, quemadmodum Demones nos impugnant, audivit ex eo: Demones nobiscum non pugnant, quia voluntates eorum facimus; sed nostrae nobis voluntates demones factae sunt, et tribulant nos. Demones pugnauerunt cum Abbate Moysse, nos autem voluntates nostrae impugnant. *Ibid. n. 3.*

Sicut ad ollam successam musca non appropinquat; si vero tepida fuerit, insident in ea, et faciunt vermes, ita, et Monachum successum igne divini amoris fugiant demones, tepidum vero illudant, et sequuntur. RUFFINUS, l. III. n. 204.

Quidam senex interrogatus, cur a demonibus tam graviter impugnetur? respondit, quia arma nostra projecimus a nobis, id est,

patientiam, humilitatem, mansuetudinem, atque obedientiam. *Ibid. n. 173.*

NECESSITAS. — B. Synedica dixit: Oportet nos adversus demones undique armatos existere, quoniam et exterius ingrediuntur, et de intro movent. Sicut enim navis, quae aliquando exterius mole fluctuum optumitur, aliquando interius crescente sentina demergitur, sic et nos aliquando operum exterius commissorum iniquitate damnamur; aliquando vero interius nequitia cogitationum addicimur: unde oportet, non solum exterius Spirituum immundorum nos impetus observare, verum etiam interiorum cogitationum immunditatis exhaurire. *Vit. PP.*

S. August. supra illud Christi: quod si sal evanuerit, in quo salietur, ad nihilum valet ultra, nisi ut mittatur foras, et conculetur ab hominibus, ait: quid est conculetur ab hominibus, nisi superari a tentatione? non itaque calcatur, qui persecutionem patitur, sed qui persecutionem timendo infatuatur. NYSSEUS. *Dom. XII. post Pent.* § 3.

UTILITAS. — Regina Chonegundis Henrico conjugii suo virginitatem suam probavit, dum per prunas arduas illesa transiit; simili ergo modo, si anima per prunas tentationum illaesa transeat, manifeste declarabit, se nulli alteri creaturae, praeterquam sponso suo Christo, per amorem adhaerere. *Anonym.*

Cum S. Gertrudis propter minorem defectum sese multum arguens, ac reprehendens desideraret, et peteret a Domino, ut illum penitus in ipsa emendaret, atque ab ipsa auferret, Dominus blande illi respondit: Et quare velles, ut ego magno honore privarer, et tu ingenti premio careres? nam grande nimis praemium lucraris, quotiescumque illum, vel similem defectum recognoscens, proponis de cetero cum vitare; et quodcumque homo studet pro amore meo defectus devincere, tantum mihi honoris, ac fidelitatis exhibet, quantum miles strenuus duci suo exhiberet, si strenue seipsum in bello inimicis opponeret, eosque viriliter expugnaret atque prosterneret. BLOSS. c. IV. *mon. spir.*

Anthistenes dicebat: in actione vas emptum curiose illud inspicis, pulsas, huc, illuc versas, tinnitu exploras, antequam emas; simili modo Deus probare solet eos, quos in amicitiam recipere cupit. LACTANTIUS. l. XXI. c. VIII.

THEOLOGIA.

Placuit, et hunc Titulum libro huic inserere, ut occasio habeatur, quaestiones aliquas a Theologis, vel omnino praeiteritis, vel certe vix ab uno, alterone resolutas explicandas, quarum quidem plures P. Theophilus Raynaudus in eruditissimis suis Heteroclytia spiritalibus proponit, et resolvit, ex quibus tamen non nisi eas, quae in praxi frequentius occurrunt, aut seculi digniores videntur, seligam.

DEFINITIO THEOLOGIAE.

Sicut duplex communiter Theologia, speculativa, et moralis, traditur, ita duplex quoque illius definitio, divisioue assignatur, et Theologia quidem speculativa definitur *Habitus de Deo ex principio revelato discurrens*. Quae definitio propterea sic formata est, ut abstraheretur a diversitate sententiarum, quae circa genus, et differentiam Theologiae Scholasticae a variis sunt excogitatae. Hinc dicitur *Habitus*, et non *scientia*, et sapientia, quia, licet negari non possit hinc praedicata etiam Theologiae convenire, si latius pro cognitione certa et infallibili, prout abstrahit ab evidentia, vel obscuritate, sumatur; si tamen cum Aristotele pro cognitione certa, et evidente accipiatur, certum est, Theologiam, victorum saltem, sub scientia, et sapientia non comprehendi. Dicitur *2. De Deo*: ut indicaretur, quodnam esset objectum attributionis respectu Theologiae, videlicet ipse Deus; ad hujus enim meliorem cognitionem omnia objecta attributa tam complexa (qualia sunt omnes conclusiones ex principio revelato deductae) quam incomplexa (qualia sunt res omnes, de quibus eadem Theologia aliquando per principium revelatum probat) tum ex sua natura, tum ex intentione eorum, qui primi hanc Theologiam instituerunt, inferuntur. Ex qua eadem partem ulterius etiam patet, quodnam sit objectum formale, seu ratio formalis *quaerit*, ut aliqui vocant, in hac Theologia, scilicet ipsa Deitas, utpote quae saltem secundum nostrum modum concipiendi est radix omnium attributorum, et relationem divinarum. Dicitur *3. Ex principio revelato*: et non ex principis revelatis in plurali, ut abstraheretur ab illa controversia, qua quaeritur, an ad conclusionem Theologicam sufficiat una praemissa revelata, et altera naturaliter, aut moraliter evidens, ut non pauci

Numertes interrogatus, qua ratione amici fidam probitatem exploraret? per fortunam adversam, respondit. DREX. in *palast.* p. I. c. IV. § 4.

Cleomeneas Rex Spartanus quaesitus, cur Argivos victos non delevisset? Ne desint, inquiebat, qui juvenes nostros exerceant. PRUTARCH. p. I. in *laconicis*, s. CXCIII.

DICTITAS. — Cum lignum in officina statuari dolandum quereretur, quod tam male a magistro tractaretur, respondit illa injustam esse hanc querelam, eo quod desolatio ista summo honori sit futura, dum ut sic in ara collocandum, et vario cultu afficiendum esset, quem honorem in silva consistens nunquam expectare potuisset. DREX. l. c. III. *prol.*

AXIOMATA.

Tentatio est vita hominis super terram. JOH. VII. 1.

Ignis probat aurum, tentatio virum. ECCLES. I. 5.

Vinum aperit corda, tentatio oculos. ANONYM.

Major est adjutor, quam tentator. S. AUG. p. 160. t. IV.

Principis obsta, sero medicina paratur, Cum mala per longas invalere moras. OVID. l. I. de amor.

AUCTORES.

Hieremias Drexelius in Palaestra Christiana.

Alphonso Rodriguez, p. II, tr. IV, t. I.

Bernardinus Rosignolius l. I, a c. XVII, usque ad XXII, et l. II, c. XXXVI, et XXXVII, et l. V, c. XXVII.

Humbertus l. III, de crud. p. 1, 2, 3, 4.

Nicolaus Lancizius opus. X, cap. v, et opus. I, c. XVI et XVII.

Josephus Langius in Polyant. V, eod. Laurentius Boyrlinck in theatro vitae humanae V, eod.

Thomas Kempensis l. I, de imit. Christi, c. XII.

S. Franciscus Salesius in introductione ad vitam devotam, p. 4, a c. I, usque ad X.

contendunt; an vero utraque revelata esse debeat; uti alii requirunt. Dicitur 4. *discurrens*, per quam particulam indicatur Theologiam non immediate assentiri objecto suo complexo, ut habitus fieri facit, sed mediante dumtaxat, mediante scilicet principio revelato fide divina credito, quod proinde juxta communiorem sententiam pro objecto formali quo, seu propter quam ipsius Theologie assignatur.

Theologia moralis 1. definitur: *Habitus supernaturalis ad actus morales supernaturales in genere dirigendos ordinatus: per hoc enim Theologia moralis a reliquis scientiis distinguitur, quod hæc vel non ad actus morales immediate dirigendos sint instituta, ut Theologia speculativa, Polemica, et Controversa; vel certe ad eodem non sub ratione supernaturalitatis ordinentur, ut Ethica; aut saltem circa eodem in particulari dirigendos inclinent, ut Prudentia; Unde merito Doctores dicunt, Theologiam moralem, et Ethicam medium quasi locum tenere inter Synderesim, et Prudentiam, eo quod omnino circa universalissima principia actuum moralium versentur, ut Synderesis; nec tamen etiam circa singularia occupantur, ut Prudentia. Ex hæc definitione facile nunc colligitur, quodnam sit objectum materiale Theologie moralis; nempe ipsi actus voluntatis, prout sunt indifferentes ad rectitudinem, vel irrectitudinem moralem, seu quod idem est, bonitatem, vel malitiam; unde hæc moralitas, seu bonitas supernaturalis erit objectum formale incomplexum metaphysicum, cum ipsa sit formalitas seu ratio, quam præcipue Theologia moralis in actus voluntatis introducere intendit, a qua proinde etiam nomenclaturam, et denominationem Theologie moralis accepit. 3. Ceterum licet, si hoc modo consideretur, non versetur immediate circa Deum, atque adeo sub hac ratione Theologia vocari non mereatur: quia tamen est pars aliqua Theologie strictius acceptæ, ideo adhuc nomen Theologie ob conjunctionem, et subordinationem cum illa retinet; nisi dicere malis, eam pro subjecto habere Deum per actus morales supernaturales eo modo, quo fieri potest, possidendum, cum vere ad hoc sit instituta hæc Theologia moralis, ut actus supernaturales elicere, et per hos ad possessionem Dei velat ultimi finis pervenire tandem possimus.*

DIVISIO THEOLOGIE.

Dividitur communiter Theologia speculativa, in Theologiam ex principio revelato obscure, et clare cognito discurrerem; ob quam causam Theologiam Beatorum evidentiam in attestante habentium specie, distingui a Theologia viatorum obscure dumtaxat principia revelata cognoscentium, docent Molina, Arrubal, Fasolus, Valentia, et alii. Quod si vero etiam Theologia non sit simplex habitus, sed ex pluribus partialibus compositus, tum utramque hanc Theologiam iterum subdividi in eam, quæ ex utraque præmissa revelata, et eam, quæ ex una dumtaxat revelata, et altera evidente discurrat, atque utramque iterum specie distinctam esse, Molina, Arrubal et Granadus docent. Atque hæc divisio ad Theologiam secundum totum suum objectum complexum spectatum præcipue pertinet; si enim secundum objectum materiale incomplexum consideretur, tum communiter eam Theologi post S. Thomam in tres partes dividunt; in quarum prima de Deo tum in se (id est, secundum naturam, personas, et attributa) tum in suis operibus, præcipue Angelis, et hominibus considerato agunt. In secunda Deum prout per visionem beatificam fruihilis est, considerant; hinc tum ipsius visionis beatificæ naturam explicant; tum, quibus mediis ea obtineri possit, ostendunt. Quia autem ad hoc, ut ea obtinetur, justitia Christiana requiritur in fugiendo malo, seu peccato, et bono faciendo, seu virtutibus exercendis, consistens: horum autem tractatio longa nimis futura videbatur, ideo S. Thomas hanc secundam partem in alias duas partes subdivisit, et in priori quidem (quam primæ secundæ vocavit) de beatitudine, virtusque, et virtutibus in genere; in posteriori vero, quam secundam secundam appellavit, de iisdem virtutibus, et virtutibus in specie, variisque hominum statibus tractavit; quam subdivisionem etiam modernæ Theologi in S. Doctoris reverentiam plerumque observant. In tertia tandem parte de Christo, qui viam nobis ad beatitudinem ostendit, tractant; atque adeo primo incarnationem illius, deinde Sacramenta ab eo instituta, et tandem finem immortalis vite, ad quam per Passionem ipsius, et Resurrectionem, aditus reseratus est, explicant.

Theologia vero moralis non eodem modo

dividitur ab auctoribus, nam aliqui cum P. Hermanno Busenbaum, interna scilicet, duplici actuum humanorum mox a regula seu conscientia, et externa seu inchoante, postea ad præcepta virtutum Theologicarum velut præambula Decalogi, postea præcepta Decalogi, et Ecclesie, et tandem præcepta singulorum statuum, ac quæ his opponuntur peccata, explicant, coronidis loco Tractatum de Sacramentis, et censuris adjicientes. Alii cum Laymanno post explicatam conscientiam, et Actus humanos, bonos, et malos in genere, legemque velut regulam directivam illarum, ac penas pro transgressione legum Ecclesiasticarum decretas, de virtutibus in specie agere incipiunt, et tandem tractatum de Sacramentis subjungunt. Alii cum Toletio a Sacerdotum officio inchoantes per varias illius potestates occasionem sumunt, varias quoque doctrinas ad Theologiam moralem pertinentes explicandi. Alii aliam divisionem, quam sibi, et lectoribus accomodatissimam existimant, eligunt. Mihi aptissima, et ipsi rei, ac nature congruentissima semper visa est divisio, quam S. Thomas in secunda parte sua Theologie, quæ totam fere Theologiam moralem complectitur, observavit; ut scilicet ab initio natura actuum moralium in genere tam bonorum, et malorum explicetur; postea ad actus bonos, seu virtutes in specie fiat progressus, et eodem opere vitia cuique virtuti opposita explicentur, quæque virtutes cuius hominum statui convenient, indicetur. Et tandem de Sacramentis velut præcipuo ad gratiam pro actibus moralibus rite dirigendis necessariam obtinendam medio tractetur.

ATTRIBUTA THEOLOGIE.

Theologie speculativæ Attributa (satis sumendo hoc nomen pro quocumque prædicato accidentaliter, prout ea Tannerus q. 4, proemiali, et alii hunc titulum proponentes sumunt) sequentia communiter assignantur. 1. Quod sit habitus *supernaturalis*, uti Suarez, et Tannerus contra alios, qui vel omnino eum Vasquez naturalem quoad substantiam; vel certe cum Gillio, et Fonseca quoad modum naturalem esse contendunt, docent, eo quod ad conclusionem Theologicam etiam Habitum Fidei partialiter concurrere existimant. 2. Quod sit *simplex*, et unicus indivisibilis habitus, uti Vasquez, Valentia, et alii apud, et cum Tannero dub. 2. num. 4. con-

tra Suarez, Molinam, et alios, volentes, eam ex pluribus partialibus, et specie distinctis habitibus componi, existimant. 3. Quod sit *speculativus* habitus, uti Sanct. Thomas, et Thomista apud, et cum Tannero qu. 3, dub. 3, num. 3, docent, eo quod primum ipsius objectum scilicet ipse Deus, non sit objectum operabile; licet non neget hæc sententia, etiam particulares aliquas conclusiones v. gr. de actibus humanis, vitiis, et virtutibus, ac Sacramentis practicas habere, ob quam causam aliqui cum Nominalibus eam esse habitum, partim speculativum, partim practicum contendunt. 4. Quod sit *certior* aliis scientiis naturalibus juxta S. Thomam, et communiorem Doctorum sententiam, eo quod aliæ scientiæ, ut loquitur Sanct. Doctor, certitudinem suam habeant ex lumine naturali rationis humanæ; quæ decipi potest; Theologia vero certitudinem suam ex lumine scientiæ divinæ, quæ decipi non potest, accipiat; licet non negent hi auctores, ut videre est apud Tann. num. 6, quod, si de certitudine adhesionis sit sermo, Theologie assensus cedat naturalibus scientiis; eo quod harum veritatibus ob evidentiam intellectus nullo modo dissentire queat, quum tamen propter obscuritatem veritatibus Theologicis (saltem imprudenter) negare potest, assensum. Non desunt tamen, qui vel cum Vasquezio omnes conclusiones Theologicas, vel saltem cum Vega, et Zúmel eas, quæ ex principio revelato, et altero naturaliter evidenti procedunt, certiores esse negant aliis conclusionibus scientificis. 5. Quod sit *dignior* aliis scientiis; uti cum S. Thoma unanimiter docent Theologi, eo quod tam dignitate objecti quæ omnes; tum etiam certitudine assensus juxta plures, tum demum ratione finis, ad quem ordinatur, scilicet æternæ beatitudinis excellentia longe superet omnes scientias naturales. 6. Quod etiam *utilior* sit aliis scientiis, vel ex ipsa experientia colligitur, per quam compertum est, quantum detrimentum ex illius studio neglecto passa sit Religio Catholica, et quantum eo restituito Hæresum progressus sint inhibiti. 7. Quod non quidem *simpliciter* sit necessaria ad Ecclesie conservationem, cum mille post Christum natum annis, et amplius, nullum vignerit hujus Theologie studium, et tamen Ecclesia multo latius, quam nunc, fuerit propagata, atque in sua incolumitate conservata; secundum quid tam recte necessaria ad hunc finem dicatur;

eum constet, nullo magis, quam hujus scientiæ Doctores pro Ecclesiæ Catholicæ conservatione laborare, ut merito hi Doctores sexaginta fortissimis, qui circumstant lætulum Salomonis, comparari mereantur, ut pole qui, et ipsi omnes tenent gladium ancepitum locorum Theologicorum ex Verbo Dei scripto et non scripto (ad quæ Bellarminus, omnia argumenta proprie Theologica revocari posse existimat) aut certe ex Verbo Dei (ad quod Scriptura sacra, Traditione, Summorum Pontificum, et Conciliorum decisiones, SS. Patrum, Doctorum, et Fidelium in doctrina ad Religionem pertinente unanimis consensus revocantur) et veritate naturali evidenti fidei articulo conjuncta conlectum.

Theologia vero moralis primum attributum est quod sit *supernaturalis* habitus; hoc enim prædicatum omnino ei concedendum esse, ut Ethica distinguatur, quæ ad eosdem actus morales dirigendos ordinatur, jam prædicatum est.

Secundum attributum est, quod sit vera scientia, cum vere conclusiones plurimas certas, et evidentes habeat. Quales sunt v. g. conscientiam erroneam non esse sequendam, licere secundum probabilem opinionem operari, etc. Licet autem de facto multas opiniones probabiles dumtaxat, atque ad eam falsitatis obnoxias tradere soleat, hoc tamen illi non per se, sed per accidens dumtaxat ob imperfectum modum, quo plerasque scientias in hac vita possidemus, et res ipsas cognoscimus, convenit, atque adeo ipsi Theologie secundum se, et summa perfectionem connaturaliter consideratæ obesse non debet, quo minus veræ scientiæ prædicatum obtineat.

Tertium attributum est, quod sit *simpliciter practica*, per hoc enim à Theologia Scholastica potissimum distinguitur, quod illi speculativas quæstiones discutendas relinquit, ipsa vero practicas doctrinas tradendas assumat; unde licet interdum etiam definitiones certorum objectorum tradat, hæc tamen potius ab ipsa theologia accuratius examinatas mutatur, quam ut ipsa ex instituto easdem conficiat.

Quartum attributum, quod sit *simpliciter necessaria* ad Ecclesiæ administrationem, et conservationem; cum enim administratio hæc Pastoribus præcipue conveniat, hi autem sine morali theologia munere suo convenienter fungi non queant, merito concludi-

tur, Ecclesiam absque auxilio hujus theologiæ legitime administrari non posse; hinc de facto multis, quidem, qui theologiæ scholasticæ non audiverunt, nulli autem, qui theologiæ morali non studeerit, cura animarum committitur.

Quintum attributum est, quod sit *utilior* non aliis dumtaxat profanis scientiis, sed ipsa etiam theologia Scholastica, eo scilicet modo, quo plerumque dicimus, medicum, qui in medicinis practice adhibendis excellit, utiliorem esse eo, qui sola speculatione magnam scientiæ famam est assecutus. Certe experientia quotidiana constat, illos animarum curatores, qui theologiæ morali sufficientem notitiam cum insigni zelo conjunctam habent, plus in salute animarum procuranda proficere, quam eos, qui speculationibus solum scholasticis assueti, in doctrinis theologiæ morali memoriam imprimendis minus studiose se exercuerunt.

QUESTIONES THEOLOGICÆ SELECTIORES VARIE.

QUESTIO.

An unæ Personæ Trinitatis magis obstricti sint, quam alteri, ob speciale beneficium collatum?

Cum Theophilo Raynando in Heteroclytis par. 1. f. 11, nos nulli divinarum Personarum obligari specialiter ob aliquod beneficium, nec ullum in nos collatum externum bonum, cujus collatione dici possimus obligari, pendere revera ab illa persona, prout persona est formaliter, sine ratione ejus, quod habet essentia superadditum saltem per conceptum explicitum. Id enim aliud non est, quam relatio, quæ non est aliquid operativum, sed pure respectivum. Totum autem, et unicum operandi, et bona in nos conferendi, atque adeo nos obligandi, principium est, potentia divina per voluntatem liberam applicata, quæ in omnibus personis est plane unica. Neque ulla persona quicquam operatur ad extra absque alia, ut latissime tradit Fervid; et optime Fulgentius fragment. 1. ex opere in Fabianum, Itaque personis divinis, sive omnibus, sive singulis nihil debemus, si spectentur formaliter, quoad id, quod habent supra essentiam, saltem conceptu distinctam, quia sub ea consideratione nihil sunt, nisi relationes, per quas præcisè spectatas nihil in nos conferunt, sed quidquid in nos dimanat, ratione

cujus dici possumus Deo obstricti, præstatur per intellectum, voluntatem, atque potentiam ad essentialia pertinentes. Nulli ergo Personæ specialiter obstringimur, neque ab ulla Persona pendet operatio externa, ratione cujus contrahimus obligationem erga Deum.

Objicies 1. Historia, quæ a Collectore Speenii Exempl. V. Confessio, exemp. xxix, refertur de juvene discolo, cui graviter decumbenti objecta primum est species antiquæ diem, post longam beneficiorum impensorum enumerationem, et expansarum ingratitudinum exprobrationem, denuntiatis Juveni, quod esset filius mortis perpetuæ. Deinde objecta est eidem species juvenis, caput sentibus horrens præferentis, longa trabe humeros gravati; qui per corpus vulneribus lacerum manabat ubertim sanguine. Is agrum percontatus, quem se esse putaret, denique Christum se esse professus est, secundam divinæ Triadis Personam, cujus misericordissima pietate redemptus esset. Sed quoniam tantam charitatem ingrattissime repulisset, nihil ei superesse, nisi æternum interitum; ac collecto in manu cava sanguine, qui e perfosso latere manabat, projecti in faciem decumbentis, et videri desit. Tandem ab agræ germano admodum pio ad fratris casum accito, et visione illa edocto, audita Spiritus Sancti benignitate, etiam a Patre primum Eterno, mox a Filio gehennæ filium se renunciatum diceret, tamen spem sibi a Spiritu Sancto superesse intelligens, animatus ad concipiendum de Dei bonitate, ac ineffabili misericordia primum sensum, nec non fratris allocutione ad confessionem, et Spiritus Sancti humillimam advocacionem flexus, sequenti nocte recreatus est objecto viso tertie Personæ, cujus humero dextro nivea columba insidebat, et se Spiritum Sanctum professæ, peccatorum detersionem plenam, et post triduum certam gloriæ additionem per felicem obitum spontèdit: quam sponsorshipem mors post triduum (uti pronuntiatum erat) consenta firmavit. Obstrictissimum se Spiritui Sancto, patri pauperum, solatori moerentium, penditorum dulci refugio, ager oratione ad Spiritum Sanctum versa quam demississime professus est; quippe qui se a Patre, et a filio repudiatum, a solo Spiritu Sancto susceptum agnosceret. Resp. Hanc historiam prudenter esse accipiendam: Sanctificatio enim peccatorum, cum sit opus ad extra,

non minus peragitur a Patre, et filio, quam a Spiritu Sancto, neque contrarium tulit imaginaria illa apparitio, quæ significatum dumtaxat est, agrum illum justæ omnipotentis Dei indignatione contentum ob ingratitudinem de beneficiis creationis, ac redemptionis Patri, et Filio appropriatis, sola Dei bonitate, et amore cujus via procedit Spiritus Sanctus, et ideo ei appropriatur, penitentia secunda tabula donandum esse, et æterna clade eximendum. Si plus voluit, qui visum illud descripsit, non est audiendus; quia, ut premisi, estque certa theologorum omnium doctrina, omne beneficium a Deo nobis collatum ad omnes æque divinas personas est referendum; nec pro eo ulli plus personæ, quam alteri, possumus nos obstrictos agnoscere.

Objicies 2. Redemptionem nostram plus pendisse a personalitate Verbi, imo certa quadam ratione plene, ac integre ad eam esse referendam; quatenus sola Verbi Persona terminavit humanitatem, quæ per eam suppositionem digna facta est, ut per ejus actiones, et satisfactiones redimeremur. Actiones enim pari hominis non fuissent commensæ, ut assumerentur in librum nostrum, juxta illud Paulus ad id aptatum a S. Basilio: Frater non redimit, relinquit homo: non dabit Deo placationem suam, et pretium redemptionis animæ suæ, et laborabit in æternum et vivet adhuc in finem. Et hæc ex causa Eunomius apud S. Gregorium Nyssenam Orat. IX (versus xii), in Eunom. Plus a nobis deberi Verbo, quam reliquæ Trinitati, contendebat.

Resp. Negando, nos propterea plus debere Personalitati Filii, ut sic spectate; neque ab ea præ aliis Personalitatibus nos obstringente, prodit illi nostra redemptionis. Quod enim Verbum terminaverit humanitatem absque cõterminante alia Persona, fuit aliquid mere extrinsecum Verbo; neque ideo Verbum aliquid erga nos prestitit operando, ratione cujus dici possumus ei obligari, vel debere. Nam debere, sive obligari, supponit libertatem benevolam ejus, qui alium demeruit, et sibi debitorem ac obstrictum fecit. Quis enim obligatur, aut debet aliquid alteri, nisi supponatur libere operatus, aut libere præstitisse, quod præstitit, eum posset non præstare? et hæc causa, cur nihil debeamus Deo, quia non fecit nos bestias, contra stultam imaginacionem gratias Deo agentium de eo (ut putant) beneficio.

Nihil item delemus Deo Patri, quia ab aeterno produxit Filium sibi consubstantialem; hæc siquidem non fuere libera Deo, atque adeo per ea non obstruxit nos sibi, neque demeruit. Similiter ergo etiam Filius Personalitas terminavit humanitatem, et ejus operationes ad immensam dignitatem provexit, nullam tamen obligationem contraximus erga benignitatem Verbi, ut sic; sed obligatio consecuta est terminationem humanitatis, prout libere factam interventi divino voluntatis, et potentis, ad nullam personam specialiter spectantis, sed inclusæ in essentia Personis omnibus identificata, et aequæ communi.

QUESTIO II.

An opera nostra ex Christi operibus dignificentur.

Ut sensus hujus questionis melius intelligatur, sciendum est, esse non paucos, qui multum se honorare arbitrentur, sibi que non exiguum fructum excreare; siquæ pias actiones exerceant, eas in unione similis cuspis operis meritorii olim a Christo exerciti alieere se dicant v. g. si jejuniantes intendant eam carnis suæ macerationem assumere in unione jejunii, quod Christus pro nobis per quadragenam obivit; aut si orant, et orando intendant orationem fundere in unione orationis, qua Christus Patrem in horto est precatus: qua veluti perfusione operis nostri, per Christi opus, cum quo in unam quasi massam formatur, ingens decus, et uberrimum meritum operi accedere, persuasum habent, ut qui eam operandi in unione operum Christi rationem commendant. Hoc supposito.

Resolutio.

Resp. cum Raynaudo l. I, s. 1, p. 5. et Vasquez, ac prepos. ib. c. Nihil nunc a Christo quantumcumque operemur, ut ejus membra, rependi nobis supra conditionem operis adæquate spectati, attentis omnibus ejus principis, et circumstantiis; quia eo pacto justificemur, et bearemur ex parte, citra dispositionem nostram. Aliud ergo non occurrit, quod dici possit solide, et fructuose intendere, qui operantur in unione operum Christi, et sic operandi praxim commendant, quam si dicantur rogare Deum, ut per meritum Christi similem operationem quandoque operari, dignetur acceptam habere ope-

rationem nostram, sicut acceptam habere dignatus est similem illam pueri, et Christi sui actionem: et navos eidem actioni per nostram incuriam obventuros prevenire dignetur, ac condeonare jam contractos. Itaque operari actiones suas in unione operum Christi, nihil aliud esse posse videtur, quam orare ad modum prædictum, tametsi qui hæc praxi commendanda delectantur, videntur latibulum modi illius loquendi, in unione operum Christi captare voluisse, ut praxis, pro qua satagebant, esset vendibilior, plurisque fieret, cum non statim apparet, esse simplicem precationem, qualem expressimus.

QUESTIO III.

Cur Spiritus Sanctus Christi Pater non dicatur, cum tamen de eodem conceptus fuerit.

Antequam ad hanc questionem respondeatur, aliqua vel ex fide, vel certe communi SS. Patrum et DD. sensu præsupponenda sunt.

Et I. quidem supponendum est certum ex fide, in Christi productione nullum virile semen intervenisse, innumeris, et Scripturæ, et Patrum testimoniis, adversus omnis generis adversarios, id confirmat Cassianus l. II. Marc. a cap. iv, ad ix. Ex Scriptura vulgatissima locus est Genes. III, ubi Christus serpentem contriturus, vocatur semen mulieris, quia ex sola muliere absque viro eral proditurus. Decuit autem Christum ea formatio, quod ab illius peccati originalis, et concupiscentiæ parentum fœdis motibus esset eo pacto removenda, juxta præclaram S. Augustini doctrinam l. I, de nup. et concupis. c. xii. Quotquot enim ex viri, et femine societate procreantur, cum ea parentum confusione, et pudoris prohibitione generantur: ac etiam speciali prerogativa, possent jam ex utero matris, ac etiam ex puncto animationis mandari: tamen debitum saltem peccati contrahunt, quia ex Adami stirpe vitiosa propagantur: Unde ratione virtutis active, per quam procreati in Adamo peccatore præextiterunt: quia quam gignendi virtutem habuit Adamus, eam immediate filio, et per eum reliquis posteris communicavit, atque ita qui naturaliter ex maris et femine societate procreantur, virtute seminis virilis, eo modo præextiterunt in radice corrupta (hoc est, in Adamo) tanquam

effectus præexistunt in causa; indeque hauserunt virulentiam peccati originalis, qua carerent, si ex sola femina nascerentur, quia femina non fuit caput humani generis, ut egregie ratiocinatur S. Anselmus lib. II. Cur Deus homo cap. xvi et lib. de concept. Virg. c. xiii.

Secundo supponendum est, exclusa patris humani opera a Christi generatione, et quod Daniel prænuñciat, lapidis de monte sine manibus abscissione, hoc est, Virginis utero, non adventitio, sed indigena puerperio fœcundato, ut scite dixit S. Augustinus Epist. III, addendum est; Spiritum Sanctum virilem efficientiam per se ipsum supplevisse: indeque Christum de Spiritu Sancto conceptum dici. Nam præpositio illa, de, supplementum illud operæ paternæ designat, sicut particula, ex, maternam subministratiōnem materię, ut Tertullianus patenter dixerit: Eandem Spiritus Sanctus efficientiam in Christi conceptione expressit Gabriel; Lucæ I. Verbis illis ad Virginem; Spiritus Sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi: Que virtus est Spiritus Sancti, ita ut hoc, quod de Altissimi virtute dicitur, sit repetitio ejus, quod præmissum fuerat de supervente Spiritus Sancti in Deiparam, ad obumbrandum illi. Quo verbo juxta aliquos, ut Eusebius demonstr. cap. ultimo notat, significatur abscondito conceptus Virgine, ut lateret demones. Juxta alios significatur protectio ab æstu libidinis inter concipiendum, juxta illud: *Scapulis tuis obumbrabit tibi*; id est, proteget te; quæ est Bedæ interpretatio. Luc. I. nec non Auctoris libri de oper. Christi Card. Serm. de nativ. Christi, cum ait: Spiritu Sancto obumbrante incensum originale in Virginis conceptu activo extinctum esse.

Resolutio.

His notatis, negandum est, Spiritum Sanctum esse Christi Patrem, solamque Spiritus Sancti personam aliquid circa Christi formationem præstivisse, quod æque aliæ duæ Personæ non præstiterint. Spiritus enim Sanctus non potest dici Pater Christi, quia, ut recte philosophatur S. August. cap. xxxviii et xxxix. Enchir. non contulit aliquid de sua substantia, per quod factus constitueretur, ut confert is, qui in humanis pater dicitur. Id enim fecisse Spiritum Sanctum, ne sustinere quidem valent aures Catholica, ait D. August. cap. illo xxxviii. Nihil vero præsti-

tisse Spiritum Sanctum circa Christi formationem, quod non æque præstiterint aliæ Personæ augustissimæ Trinitatis inde certissimum efficitur, quod opera Trinitatis ad extra sunt indivisa. Cum enim ratio agendi non sit personalitas, quæ mere terminat, sed natura; hæc autem sit omnibus personis aequæ communis, merito agnosceimus, omnes æque personas ad Christi formationem efficiendam intervenisse. Et ita tradi Concil. Lateran. sub Innoc. III. in confessione fidei, ac pulchre Hugo Victorinus l. II, de Sacramentis p. 1, c. III, et Cassianus lib. VII, de incarnat. c. xxvii, cujus argumentatio est in hanc rem luculenta: Quod ais (inquit. Nestorium compellens) quia humanitatem ejus Spiritus S. creavit, possemus id nos simpliciter intelligere, si agnosceremus, te id non infideliter protulisse; Neque enim nos conceptam ex Spiritu Sancto Domini carnem negamus: sed ita tamen conceptum corpus cooperante Spiritu dicimus, ut creatum tamen sibi a Filio Dei, hominem sum esse dicamus, dicente ipso in Scripturis sacris Spiritu Sancto, atque testante: Sapientia edificavit sibi domum. Vides ergo, quod id, quod conceptum est a Spiritu Sancto, edificatum a Filio Dei, atque perfectum est: Non quia aliud opus Filii Dei, aliud Spiritus Sancti; sed quia per unitatem Divinitatis, ac Majestatis, et operatio Spiritus edificatio Filii Dei sit, et edificatio Filii Dei cooperatio Spiritus Sancti. Et ideo non solum Spiritus Sanctus in Virginem supervenisse: sed etiam virtus Altissimi obumbrasse Virginem, dicitur, ut, quia Sapientia ipsa plenitudo Divinitatis est, Sapientia sibi domum edificandi omnem Divinitatis plenitudinem nemo ambigeret affuisse.

QUESTIO IV.

An de fide sit B. Virginem esse sine macula conceptam.

Ita quidem Clichtovæus, Joannes pius Carthusianus, Pellbartus, Gabriel, Michael de Palatio apud Raynaudum. l. I, nu. 31, sensere, moti triplici argumento, I. Decreto Concilii Basilienis Sess. xxxvi, quod definit sententiam de immunitate Virginis a peccato originali esse piam, et consonam cultui ecclesiastico, fidei catholice, recte rationi, et Sacre Scripture; ideoque ab omnibus Catholicis amplectendam, et approbandam, nullique de cætero heitum esse, con-

trarium predicare, et docere. 2. Auctoritate Julii II, qui dum regulam Monialium sub Titulo immaculate Conceptionis approbavit, hoc ipso etiam sententiam de immaculata Conceptione approbasse videtur. 3. Decreto concilii primi Apostolici, quod dicitur Granate Anno 1596. reperitur in libro plumbeo, ut refert Moral. lib. III, in Matth. tract. II, in fine. Verba decreti ista sunt: Illa Virgo, illa Maria, illa sancta preservata fuit a peccato originali in primo instanti sue Conceptionis; et libera ab omni culpa, et qui ita non senserit, non consequetur salutem eternam. Alii excommunicationis fulmen in decreti contemptores vibratum addunt, ut videtur est apud Pelinum L. de Conceptione. distinct. 7, c. 1, nu. 1.

Resolutio.

Sed rectius Raynaudus lib. IV, num. 44, censet, non modo sententiam nostram de immaculata Conceptione non esse certam secundum fidem, defectu definitionis ecclesiastica, sed neque definitum esse ab Ecclesia, eam esse magis piam, ac futam. Quod enim Pontifices festum Conceptionis immaculate religiosi cultu transigendum proponunt; et id pie, ac securè faciendum docent, satis subsisteret, posita nostra sententia probabilitate, quia cultus ex eo probabilis, atque adeo practice certo iudicio prestat, pius est, ac securus, et errore pratico vacans: ita ut, etiamsi ad eam præsupponeretur error speculative, eo quod Conceptio ipsa fuisset maculata: tamen iudicium prudentiale concludens ratiocinationem, cui error ille speculative intexeretur, non destitueretur veritate pratica, et morali, sufficiente ad fundandam religiosam honestam actionem per eam regulatam. Itaque quod Pontifices in re definiverint, illud dumtaxat est: sententiam de Conceptione immaculata ita esse piam, et tutam, ut tamen non sit de fide, neque contraria sit formaliter hæretica, aut vice versa, eo quod neutra sit contra Verbum Dei per Ecclesiam propositum, et neutra quoque tamquam à Deo revelata sit fidelibus proposita per Ecclesiam. Et quamvis certum existimem, alteram eorum esse à Deo revelatam re ipsa, saltem virtualiter, et implicite, quantum necesse est, ut possit ab Ecclesia defini; ideoque concedam, Ecclesiam posse alteram e duobus illis sententiis pugnantibus definire ex fide credendam: tamen quamdiu Ecclesia neutrum

definit, neutra est de fide, vel contra fidem.

Neque obstant argumenta in contrarium allata. Nam ad 1. respondet Raynaudus, præterquam quod Concilium Basilense, quoad omnia decreta post depositionem Eugenii: inter quæ est illud, reprobatum est in Concilio Lateranensi sub Leone X. Sess. XI, ideoque non potest facere certam fidem, nihil video in iis, quæ ex ejus Decreto retuli, quod ferat definitionem de fide. Posset enim opinio pia, cui subscripsimus, omnibus illis titulis decorari, tametsi non definiretur. Et revera hoc tempore per constitutiones Pauli V, et Gregorii XV, quibus interdicitur promulgatio cujuscumque sententia stantentis, Conceptionem Deiparæ esse maculatam, et Decreta Sixti IV, et Concilii Trident. rata habentur; videtur Ecclesia omnia illa tradere de pia sententia, quæ tradidit de ea Concil. Basiliense: et tamen Ecclesia in Decretis Pauli, et Gregorii, discrete contestatur, se eam non definire tamquam de fide. Itaque neque inipitendum est ei Decreto Basiliensi, quasi faceret rem de fide, neque in illud concludendum est.

Ad secundum respondet idem Raynaudus n. 42. quamvis communiter recte statuat, Pontificem non posse errare in approbatione status religiosi, ac regulæ cujuspiam: tamen hoc intelligitur quoad substantiali status spectantia ad mores Christianos, et perfectionem, v. g. quod licitum sit vivere talem abstinentiam, aut profiteri talem observationem. Nihil autem necesse, omnia quomodolibet in regulis approbatis memorata censere definita ex fide; Quod etiam ut regula, observationem aliquam indicens, approbatur specialiter, satis est, quod ea observatio ex prudenti iudicio usupetur, sitque pia, et bona, quod optime potest reperiri in observatione nixa notis speculative falsis, nec nisi practice veris. Itaque, etiamsi approbata directe esset regula inducens cultum Conceptionis immaculate, non sequeretur, talem regulam vacare errore speculative. Multo magis idem dicendum est de regula indicente alium aliquem actum, ob extrinsecum finem honorandi immaculatam Deiparæ Conceptionem. Quare ex approbatione regulæ sub honore immaculate Conceptionis, non sequitur, eam esse ex fide credendam.

Ad Tertium respondet idem, Decretum illud Apostolicum, aut authenticum non esse;

alioqui impossibile foret exponere, quomodo ejus doctrine auctoritas non collidatur cum responsis Pontificum; quæ ferunt, nihil hæc ab Ecclesia definitum esse hæc in parte, quod discrete habet Pius V, in Extrav. de hac materia, et Sixtus IV, in Extrav. Grave nimis, et passim Pontifices posteriores, aliis de hac re decretis. Cur autem Ecclesia catholica hæc non definirit, hæc sententiam esse de fide; rationem ipsa B. Virgo aperuit, dum B. Birgitta apprensens, dixit, se esse sine macula conceptam, et hoc non defini ab Ecclesia, ut fideles magis habeant occasionem suam erga ipsam affectum ostendendi, ut Bernardinus de Buis S. VII, p. 1 circa finem refert.

QUÆSTIO V

An immaculata Conceptio B. Virginis sit materia sufficiens ad votum, vel juramentum pro ejus defensione faciendum.

Ratio dubitandi est, quia, ut res aliqua sit materia voti, aut juramenti, debet esse vera, et certa, et non probabilis tantum; sed immaculata Conceptio Beate Virginis non est vera, et certa, sed probabilis tantum; ergo. Min. prob. quia concessione Summorum Pontificum potest quis actu interno pro suo libitu utramque partem sentire.

Hoc tamen non obstante rectius affirmativa tenetur sententia, et ex ipsis conditionibus ad votum requisitis probatur; quia ad hoc, ut opus aliquod possit esse materia voti etiam jurati, tres conditiones secundum doctores communiter debet habere. Prima, ut sit in libera nostra potestate. Secunda, ut sit opus bonum. Tertia, ut sit melius, quam oppositum; atque immaculata Conceptio B. V. habet has tres conditiones; ergo. m. p. de tertia; de primis enim duabus res clara est, quia id est melius, quam ejus oppositum, cui favent Pontifices suprema auctoritate utentes, cujus oppositum prohibent predicare, laudare, et defendere; in ejus honorem indulgentiæ, et confraternitates conceduntur, quod denique dignitatem, et excellentiam redemptionis Christi, et Deiparæ magis exaltat: sed Immaculate Conceptio hæc omnia habet, ut patet ex Bullis Pontificum; ergo.

Ad argumentum vero adversariorum resp. cum Azorio tom. I, l. XI, c. 1, § 5. sufficere ad jurandum (et consequenter etiam ad votum) ut, quod asseritur, ipsum verum sit,

et qui jurat, illa esse arbitretur, non levi conjectura ductus, sed certa (qualis saltem moraliter est sententia de immaculata Conceptione) aut verisimili, aut probabili.

QUÆSTIO VI.

Ex quo predicato mensuranda sit B. Virginis dignitas.

Resolutio.

Respondetur breviter cum Theophylo Raynando in Diphlyca Mariana cautione III, num. 1. Ratum est apud omnes, perfectiones B. Virginis ad Maternitatem Dei esse admetiendas. Hæc enim est radix prima supernaturalium donorum: quia, cum quisque prudenter operatur, muneribus, quæ committit, adaptare perfectiones, et dotes illis muneribus convenientes, habitare non licet; quin Deus, qui summam sapientiam ubique prodit, tam sublime munus, et tam proxime ipsum contingens, munus, inquam, et dignitatem Maternitatis divinæ Virgini Beatissimæ decernens, consentaneis quoque tanto muneri prærogativis eam voluerit exornatam. Et ita servatum videmus in minoribus muneribus, et Præcursoris, et Apostolorum. Quia enim Jo. Baptista assumptus est ad munus Præcursoris præcursus ante faciem Domini, parare vias ejus, conveniens fuit, eum sortiri dona ecclesiæ et muneri proportionata, et ita plane est factum. Apostoli quoque primitias Spiritus acceperunt, et supernaturalibus opibus dilati eximie sunt, quia delecti erant ad munus arietum gregis Christi. Similiter ergo quia Deiparæ delecta erat ad munus sublimissimum Maternitatis, conveniens, ac necessarium fuit, idem multo magis circa eam servari; ea, inquam, decora illi a Deo conferrî, quæ haberent eum fundamencario illo munere proportionem, et tantam matrem decerent. Hæc perspicientes Patres, quoties de aliqua Dei erga B. Virginem largitate incidit sermo, ad maternitatem Dei, tamquam ad radicem divinam erga illam beneficentiam, rem totam referant, ut videre est apud Augustinum I, de natura, et gratia, c. XXXVI, cum de excludendo a B. Virgine quocumque peccato disserit, consentintque S. Idephon. lib. de perpet. B. Mar. Virg. cap. 1, S. Ansel. de Concept. Virg. cap. XVIII, et passim alii.

Ex eodem principio ratum præterea apud omnes est, B. Virginis perfectiones esse perfectionum penitentiam, id est, esse in se,

ac absolute longe maximas, et comparative majores perfectionibus aliorum Sanctorum, ac nulla ex parte deficientes; haec omnia ex jacto fundamento perspicue sequuntur. Nam cum nullum sit divinum munus purae creaturae concessum, quod Maternitatem aequet; quippe quae fines Divinitatis attingit ut loquitur D. Thomas 2. 2. q. 103. art. 4. ad 2. dubitare non licet, quin maneri sublimissimo perfectiones longe maxime sint adjunctae, spectando eas absolute; et hoc supponunt Patres, quoties de B. Virginis perfectionibus agunt. Sic Sophronius serm. de Assumpt. descripta eximia Dei in B. Virginem largitate. Talibus, inquit, decebat Virginem oppignorari numeribus; ut esse gratia plena, quae dedit caelis gloriam, terris Deum. Perfectiones enim longe maximas complexus est per illam gratia plenitudinem, quam Gabriel Virgini gratulatur. Hinc gratularum Mater vocatur, in quam rem Petrus Chrysologus Ser. XLVI. accomodat illud: congregaciones aquarum appellavit Maria. Denique idem liquet de perfecta extensive decorem Virginis ubertate, quam item ratam esse apud omnes concessimus; alioqui enim deceberet aliquid de illa gratiae plenitudine, quam in B. Virgine celebrant Patres, quod per partes datum est aliis, totam simul venit in Mariam gratiae plenitudo. Unde merito S. Fulbertus serm. de Assumpt. ait: Loquamur aliquid de laudibus sanctissimae Virginis. Sed quid non tantillum, quid non pusillum, quod in ejus laudibus diceremus; cum etsi omnium nostrum membra vertentur in linguas, eam laudare sufficeret nullam? Altior caelo est, de qua loquimur: abisso profundior, cui laudes dicere conamur. Et infra. Sed quid dicam pauper ingenio, cum de ea quidquid dixerō, minor laus est, quam dignitas sua meretur? Si caelum te vocem, altior es; si matrem gentium dicam, praecedis; si formam Dei appellem, divina existis; si Dominam Angelorum vocitem, per omnia esse probaris. Quid ergo de te digne dicam, quid referam, cum non sufficiat lingua carnis tuas exercere virtutes?

QUAESTIO VII.

An gratia B. Virginis in prima sanctificatione concessa excesserit gratiam consummatam omnium hominum, et Angelorum collectivae sumptorum.

Ita probabiliter senserunt P. Francis, sect. xxvii, num. 75. Guerra to. II, tr. III, disc. I, frag. 4. Carthagensis. Suarez, et alii a Guerra cit. probantque tum auctoritate S. Gregorii I. l. 1, c. 1, ubi in illa verba Isaiae etc. Et erit preparatus mons Domini in vertice montium, ait: potest ejus montis nomine B. Virgo designari; in vertice autem montium fuisse, intelligi potest, quia gratia, quae in aliis fuit finis, et terminus, illi initium, et fundamentum fuit. Tum ex eo, quod B. Virgo in instanti suae creationis plus amabatur a Verbo, quam ullus Angelus, aut homo beatus, quia tunc amabatur a futura Mater Dei: sed gratia correspondet amori, et est quasi objectum ejus, quia, ut advertit S. Thomas de Villa Nova homil. de S. Joanne Evang. Deus, quos diligit, diligendo optimos, et illustres facit, quia divina voluntas formaliter, et summe bona est honorificans, ut ita dicam, omne, quod amat; ergo B. Virgo plus gratiae accepit in prima sanctificatione, quam ullus Angelus, aut homo beatus in patria habet.

Confirmant vero eandem sententiam I. ex illo S. Hieronymi Serm. de Deipara: In Mariam vero totius gratiae, quae in Christo est, plenitudo venit, quamquam aliter, quia in Christum ex jure, et sine alterius merito, in B. Virginem ex privilegio, et ex merito Christi; sed in Christum ex jure tanta venit plenitudo gratiae in instanti Conceptionis; ergo etiam in B. Virgine tanta plenitudo gratiae venit ex privilegio, et merito Christi: ut eadem omnes Sanctos simul superaret: Ex quo tamen non inferendum, in B. Virginem sic venisse gratiam consummatam, sicut in Christum, quia gratia consummata videtur repugnare B. Virgini, tamquam purae viatrici. Unde bene dixit S. Bernardus Serm. de Nativit. B. Virg. Christum fuisse plenum gratia ut fontem, Mariam ut aqueductum, alios ut rivulos. Et Dion. Cart. lib. I, de Praeconoio Virg. c. VIII, Palam est, Christum sine mensura omnis gratiae plenitudinem sortitum, huic plenitudini gratiae Maria vehementer appropinquat. Confirmat. 2. Quia B. Virgo in illo instanti jam erat de

creta Mater Dei, et consequenter in supremo ordine purae creaturae constituta: sed dona, et gratiae superioris Ordinis incomparabiliter in perfectione superant dona, et gratias inferioris Ordinis; ergo Beata Virgo in primo instanti perfectionem gratiam accepit, quam omnes Angeli, et Beati simul, et collectivae habeant.

Resolutio.

Negat tamen non minus probabiliter hanc doctrinam Raynaudus Dyptyc., p. 2, qu. 5, n. 8, eo quod nullo solido fundamento probetur; neque comparatio aliqua inter Christum, et B. Virginem sit facienda, cum Christo talis excessus gratiae supra omnes Sanctos collectivae acceptos conveniat ratione unionis hypostaticae, ob quam quilibet illius actus quantumvis minutus exornabatur vi meritoria infinita, cui quantumcumque adensati actus purarum creaturarum erant improporcionabiliter, et inaequaliter impares. At B. Virgo erat pura creatura, nec refundebat in actus quoscumque suos, nisi finitum, et limitatum favorem.

Neque obstant contraria fundamenta, quia ad summum probant, nullam gratiam alicui Sancto fuisse concessam, quae non et ipsi fuerit concessa, quodque ratione Maternitatis constituta sit in superiori ordine a nulla creatura pura aequabili, quod tamen nihil facit ad praesentem controversum. Sicut nec illud, quod ex amore, quo Christus Matrem prosequitur, deductum est argumentum; nam ut Raynaud, part. II. Dipt. num. 45, docet: Imprimis non est certum, quod Christus Matrem seorsim plus diligat, quam totum reliquum corpus Ecclesiae, cum Abulensis prolog. I. in Matth. q. 19, id negat. Et licet demus, id admittendum esse, Christo ut homine prosequente Matrem in amore naturali, quem filius ei debet, a qua accepit esse; inde tamen nihil concluditur circa gratiae Virginis comparationem cum gratia Sanctorum omnium; quia Christus vi tituli praedicti non debet plus Matri, quam omnibus, nisi in eis, quae spectant ad esse naturale, ejusmodi non est sanctitas, et gratia. Itaque pro excessu gratiae comparative cum omnibus omnino Sanctis collectivae sumptis nihil proferri video, quod eum inter solida Virginis decora recensendum evincat.

QUAESTIO VIII.

An B. Virgo per singulos actus duplicatam meruit gratiam, et praemium.

In hanc Virginis Deiparae aestimationem, et honorem augendum, non parum concernente controversia, non possum non verba ipsa P. Gaspari Tausch de Matre dolorosa lib. I, c. IV, § 2 et 3, sic discurrantis referre. Qua in re pia, et singularis est sententia P. Suarez eximii cultoris, atque amatoris B. Virginis, ejus ope ac beneficio, eam, quam in illo miramur, doctrinae copiam, et praestantiam est consecutus. Is, ut probet, Deiparam plus acquisivisse gratiae, ac gloriae, quam sit, aut futura sit omnium Sanctorum, non tantum seorsim sumptorum, sed etiam si simul omnium in unum coeservaretur hominum Sanctorum, et Angelorum (quam ille assertionem in scholas inveniit, eamque deinceps, multi praesertim ex Societate nostra secuti sunt) ut, inquam, hanc assertionem firmet, pro fundamento ponit, Virginem tantos progressus, atque incrementa in actibus amoris erga Deum continue fecisse, ut si actus, qui primum sequeretur, duplo esset intensior illo, et isto tertius quadruplo, et hoc quartus octuplo, et sic deinceps (qua secundum probabilem, et hodie passim receptam sententiam fuit septuaginta duorum annorum) singulos actus ita processisse; ut posterior actus meritorius, aut charitatis, anteriorem in dupla proportione superaret. Ratio ipsius est, quia semper operata fuit secundum omnem intentionem charitatis, et gratiae, ita ut verissime dicere posset: Gratia Dei in me vacua non fuit. Ergo si in primo instanti habuit v. g. gratiam, et charitatem ut 100, eliceret tunc actum charitatis ut 1000, per quem meruit gratiae, et charitatis argumentum, itidem ut 1000, atque ita in eo instanti jam hoc adepta fuit, ut haberet charitatis bis mille gradus. Sequenti igitur actu charitatis, cum itidem secundum totam intentionem charitatis operaretur, acquisivit charitatem, ut quatuor millia, et ita consequenter, ut paulo ante dictum est.

Quae suppositio, et discursus immensam, et a nobis prorsus incomprehensibilem, non tantum divinae gratiae copiam adstruit, sed etiam divini amoris intensioem. Sane Mathematicus quidam hunc inivit computum: Si verum est, inquit, quod nonnulli asserunt, angustissima Deiparae gratiam (idem est de meri-

toris, aut amoris Dei actibus) proportionalia, et dupla per singulos actus habuisse incrementa; post 64, actus creverat ea proportione, quam habent, 43446744073708551615, ad unum. Quam ingens hic numerus! Quid igitur si nos ab uno actu unius gradus intensiōnis ad 64, numerum per proportionalia dupla incrementa procedamus; imo ne a mille quidem dimittat gradibus, sed incipiamus a mille millionibus, et vel per unum diem, non dico ad 64, numerum, sed ad milliones numerando progrediamur? Non enim est dubium, quin Beata Virgo intra unum diem aliquot actuum Sanctorum milliones eliceret, presertim cum etiam dormiens operaretur ope scientiæ, et cognitionis infusæ, quæ non dependet a phantasmatis; quam cognitionem illis quis negat, cum contemplativis quibusdam tribuatur? et præterea nullum illi momentum sine pio actu præteriret, et denique nullas prorsus actus illius fuerit indeliberatus, cum haberet omnium sanctorum actuum perfectum dominium, et peccati fomite careret? Quod si unus dies tantum intensiōnis, sive divine gratiæ, sive actuum amoris augmentum in B. Virgine ponit, ut ad incipiendum mens humana fatiscat, quid si augmentum illud ad integram hebdomadam per dupla proportionalia, continua additamenta extendamus? quid si ad mensem? quid si ad annum? quid vero si ad 49, annum (cum enim agebat, cum Christus pateretur) a primo Conceptionis instanti, a quo et deinceps ratione uti, et sancte operari cepit, et perrexit; continuemus et porro ad 72, annum, quo vitam hanc mortalem cum immortalī commutavit, gradatim per singulorum actuum dupla incrementa ascendamus? Qui potest hanc quasi infinitatem quamdam capere, capiat. Sed verior, ne possit.

Ex hac doctrina deducit ulterius Suarez (ut hoc etiam ad laudem, et decus Virginis ab illo Patre et attributum addam) B. Virgine circa finem vite, unico actu amoris Dei per unum momentum plus meruisse, quam meruerint omnes Sancti, et Beati homines, et Angeli, qui sunt, erunt, fuerunt, omnibus simul sumptis meritoris actibus, omni, quo meriti sunt, et merebuntur, tempore; eo quod actus ille fuerit intensio, et perfectione major, quam omnes simul sumpti omnium Sanctorum simul sumptorum. Quod illi proclive est dicere, cum probabile etiam existimet, quod etiam non eliciisset B. Vir-

go toto vite sue tempore perfectiores, et intensiores actus Deo placentes, quam fuerit is, quem primo Conceptionis sua instanti elicit (qui ut ex recepta theologorum sententia supra dixi, fuit perfectior ex se, et magis meritorius, quam cuiuscumque etiam sublimissimi, sanctissimi Angeli) adhuc tamen circa finem vite amplioris, et copiosioris gratiæ cumulum, ac thesaurum congregatum per omnes vite dies haberet, quam alii Sancti omnes, eo quod plene innumerabilis sit in tot annis, quibus B. Virgo vixit, actuum multitudinem, quos sine intermissione continenter, et semper eliciebat, et quolibet tali actu quolibet Sanctum merito excedebat. Hoc illud est: Multæ illic congregaverunt divitias, tu supergressa es universas. Quod eo libentius ex Suariorum commemo; Nam si hoc ille sentit de actibus continuatis, tametsi in eadem intensio, et perfectione permanentibus, et ad ulteriorem non progredientibus, facile ab illo aut impetrabo, aut evincam, ut consequenter dicat, postea quod Augustissima Mater creverit indesinenter in intensioe actuum; ita ut posteriores semper duplo essent intensiores, quam priores, illam tempore passionis incomparabiliter multo fuisse sanctiorem, sive majorem habuisse gratiæ cumulum, quam in fine vite habuisset, si in eodem tantum ejusdem intensiōnis actu perseverasset, cumque sine cessatione repetivisset, longe enim, imo longissime longius in illo statu per 48, aut 49, annos quam in hoc per 72, majorem necesse est conurgere gratiæ cumulum, ut consideranti, et computanti est evidentissimum: et consequenter, si tempore passionis elicit actus meritorios habitus gratiæ quoad intensiōnem proportionatos (hoc enim cum semper fecisse, vult Suarez, et in hoc totum suum discursum, ac sententiam fundat) eam jam tum etiam eliciisse actus amoris divini tam intensos, ut omnium Sanctorum hominum et Angelorum simul sumptorum, simul sumptos actus intensiōne excederent.

Resolutio.

Sed hæc doctrina, licet pia admodum sit, et singularem Suarezii erga Deiparam amorem luculente testetur, merito non satis fundata creditur, uti tum ex eis, quæ in priori resolutione ex Raynando sunt dicta, tum ex refutatione principii generalis, cui hæc doctrina nititur, quod scilicet omnia, quæ ad sanctitatem, et dignitatem spectant, et sine

inconvenientia attribui possunt Dei Matri, ei concedenda sint, cum illa sit idea divine liberalitatis, et beneficentiæ, et communicationis ad extra, quam Deus pure creaturæ contulit. Hoc, inquam, principium cum supra jam ex sensu Raynaudi refutatum sit, ostentumque mensuram gratiæ Christo et B. Virgine concessæ, non tam ex eorum dignitate, quam ex Deo, omnia ad regulas æternæ suæ sapientiæ disponenti voluntate accipiendam esse, hoc ipso quod subratum fuerit primum hoc contrariæ sententiæ fundamentum, etiam ipsam corruiere necesse est.

Neque obstat 1. quod Angelis simile augmentum in statu vite concedatur, ut qui secundum totam latitudinem sui habitus sint operati; Nam R. cum Angelorum via unico tantum instanti durarit, facile capi, quomodo hoc eis augmentum concedi possit, et debeat. B. Virginis autem via, cum 72 annis continuata sit, imperceptibile merito videtur, quod secundum totam intensiōnem habitus sui operata sit.

Neque obstat 2. quod ut Bourghensius in Societate Deiparæ sacra testatur, B. Virgo per Martinum Gutierrez gratias agi jussit Suarezio, quod pro honore suo augendo hanc sententiam excogitavit, et defendit; Nam R. per hoc plus non probari, quam quod effectus, et bona voluntas Suarezii B. Virginii placuerit: non autem, quod vera, certaque sit sententia, sicut, et illi, qui immaculatam ejus Conceptionem defenderunt, multos favores, et beneficia contulit, nec tamen propterea certa hæc sententia esse creditur.

QUESTIO IX.

Quamquam in specie privilegia B. Virginii ratione suæ maternitatis fuerint concessa.

Pro resolutione supponendum est de duabus præcipue potentiis, scilicet intellectu, et voluntate Virginis, questionem hanc procedere, et eandem ulterius dupliciter formari posse, nimirum qui defectus fuerint ab ea remoti, et quæ positivæ perfectiones eidem fuerint ratione maternitatis concessæ, quo supposito.

Resolutio.

Resp. 1. quoad intellectum, in primis nullum errorem in B. Virginis intellectu locum habuisse, ut Raynaudus p. 2, q. 9, n. 2, cum

aliis a se cit. docet. Est enim in eo defectu magna indecentia, nec minor spiritualis imperilitas, et beneficentiæ, et communicationis non libera, quæ tamen a Virgine abesse debuit. Accidit, quod error, ut tradit S. August. l. 3, de lib. arbitrio c. xviii, est postea per peccatum inducta. Unde a Beatis prorsus exultabit ex D. Thoma opuscul. lxxi, initio, et l. II. q. v, art. 4, et contra Malonium ea in parte singulariter. Suarez lib. II de Angel. cap. xxxiii, n. 25. Quod vero ad ignorantiam attinet, distinguendum est; ignorantia negativa, quæ est mera carentia scientiæ, absque debilo, vel decentia sciendi; alia privativa, quæ est rerum, quas deceret, vel oporteret sciri. Illam ignorantiam, cuius depellendæ nulla est necessitas, vel decentia, cogimur plane B. Virginii adscribere. Neque enim si Christo Domino omnimoda scientiæ plenitudo debelatur, quippe homini Deo; idem de B. Virgine pronuntiandum est; cuius status, et dignitas longe minus postulat, quam dignitas, et status Christi; varias congruentias ad hanc ignorantiam B. Virginii concedendam conglobat. Toletus Luc. II, annotat. 93. Ea tamen ignorantia, quam dixi vocari privativam, in B. Virgine non cecidit. Nihil enim unquam ignoravit eorum, quæ decebat ipsam scire. Quod videtur notum ex terminis. Quomodo namque Deus Verbum in tollenda tali indecentia Mater amantissima defuisset? Hinc 1. conceditur, eam in primo suæ creationis instanti perfectum habuisse usum rationis, et liberi arbitrii, uti clare S. Bernardus Sen. indicat tom. II, serm. lv, II, II, cap. II, ubi ait; Ex dictis sequitur, quod B. Virgo etiam dum erat in utero matris, habuit usum liberi arbitrii, atque lumen perfectum in intellectu, et ratione: proinde secundum quosdam fuit tunc in sublimiori contemplationis statu, quam unquam fuerat aliqua creatura humana perfecta ætate. 2. Eidem conceditur scientia infusa per accidens omnium earum rerum naturalium, quæ ad perfectam Sacræ Scripturæ intelligentiam, ad doctrinæ theologice perfectionem, ad penetrationem, explicandam, et suadendam fidei mysteria fuit necessaria, et expediens. Ita S. Antonin. B. Albertus, M. Pitigianus, Suarez, et alii ab his citati. Ratio est: quia nulli confertur finis, nisi per media necessaria, et expedita ad illum obtinendum: sed B. Virgini fuit collata perfecta S. Scripturæ intelligentia, perfectissima sapientia theologica, et in heroica

gradu donum sapientie; ergo etiam scientia per accidens infusa omnium earum rerum naturalium, quæ ad illarum perfectionem fuit necessaria, et expediens. Minor, de dono sapientie patet ex dictis, quia R. V. habuit gratias gratis datas in gradu heroico sibi infusus. De sapientia theologica ex immediate dicendis. De perfecta aulem S. Scripturæ intelligentia, probatur. Quia in primis præcipua materia S. Scripturæ sunt mysteria fidei nostræ, vel in se ipsis ad erodendum nobis proposita: set hæc mysteria B. Virgo perfectissimè cognovit, tam per fidem divinam, quam per infusam scientiam; ergo etiam perfectissimè S. Scripturam intellexit. Deinde instructio sine scientia fieri nequit: sed B. Virgo in sacris litteris, et mysteriis fidei post Christum instruxit Apostolos; ergo ipsamet perfectissimè ea scire, et intelligere debuit, teste Richardo à S. Laurentio lib. I. part. II, ubi ait: Maria Apostolorum Magistra facta est, et ascendente Domino Apostolos novum docuit testamentum. Quod vero etiam habuerit scientias omnes naturales infusus probabilis negat Raynaudus part. II, question. VIII, numer. 4, eo quod non occurrat solidum fundamentum eas concedendi. 3. Eidem conceditur scientia acquisita, et experimentalis: quia continuo se exercebat in variis actibus, et hi speciei sui relinquerebant; hæc tamen scientia non ab intro statim tota fuit infusa, sed successive juxta profectum ætatis crevit, uti etiam de Christo conceditur.

Respond. 2. Quod voluntatem, et appetitum sensitivum committere ei extinctionem fomitis, seu inordinatorum appetituum carentiam concedi, eo quod fomes iste sit unus ex primariis peccati originalis effectibus ad peccandum inclinans, atque adeo non devertit Matrem Dei; unde appetitus illius sensitivus teste S. Bernardino Senensis serm. IV, de Concept. art. 4, capit. IV, in tanta domini plenitudine seu voluntatis imperio subdebatur vi originalis justitiæ, ut ferri non posse in objectum aliquod contra imperium voluntatis, et rationis, nec alio modo, quam voluntas, et ratio imperabat; ergo nullum motum involuntarium sensit, nec primo primam, nec secundo primam: hæc autem patiebatur per justitiam originalem, prout illa dona alibi enumerata includit, ad quod multum deserviebat sublimissima contemplatio, et amor in Deum: Item summa ejus prudentia, providentia, cautio circum-

pectionis, et solertia in motibus illis præcavendis. Quibus adde extrinsecam Dei protectionem, quæ Deus cavebat, ne sensibilia contra rationem S. Virginem moverent. 2. Etiam impeccabilitatem, seu carentiam potentia: tam physicæ, quam moralis ad peccandum committere ab Auctoribus concedit, id, quod S. Bernardinus Sen. serm. II, art. 3, c. II, ex variis inconvenientibus probat, dicens: S. B. Virgo potuisset peccare (intellige potentia morali) plura inconvenientia sequerentur. 1. Redundaret in contumeliam prolis, quia ejus Mater esset peccatrix. 2. Esset in detrimentum Matris, quia sic damnari potuisset. 3. In damnum generis humani. 4. In contemptum totius divini intenti, quia totum Incarnationis opus suspensus non immerito reddi potuisset. Neque tamen per hoc libertas B. Virginis fuit subblata, ut in Christo, et Beatis, quia in his ista impeccabilitas ex visione beatificæ stahili, aut decreto absoluto de non præbendo comersu ad peccandum oritur; quorum neutrum in B. Virgine reperiebatur: sed confirmatio ipsius in gratia consistit in ubertate congruorum, quibus voluntas efficaciter allicitur ad bonum, tametsi elacubaliter, atque adeo cum potestate peccandi. Ea enim ubertas auxiliorum congruorum juncta divinis protectioni externæ sufficientissima est, ut intelligamus, hominem in gratia sanctificante firmari, id est, ita in ea stabiliri, ut certo ea non excidat, quamvis possit excidere, si luberet, uti Raynaudus p. II, q. IX, n. 35, docet.

QUÆSTIO X.

An B. Virgo laureolam Martyrii promerita sit, et fuerit vera Martyr.

Affirmativam partem apud Raynaudum I. cit. n. 19, tenent non pauci SS. Patres fusi citati; sed et Spinellus, Cartesianus, Pelbartus, Catharinus, et alii quibus novissime etiam Auctor libri de perpetuo Deiparæ gladio a momento Conceptionis ad suam usque mortem, accedit, ubi frequentes affert rationes pro sua sententiâ. 1. Martyres ceteri, quo plus in Deum flagrabant, eo minus sensere divina consolatione leniente dolore; e contrario B. V. quo plus amabat (et intensissime amabat) eo acerbius cruciatur: quia sicut amor incensus erga aliquem leve reddit, quod pro eo quis patitur; ita durus est, quem tenerrime diligas, con-

placari gravi cruciatu subjacentem. 2. Alii Martyres in sola carne sua inimica spiritui, et digna mulctari, plectebantur: at Deipara corpore Filii innocuo, et digno quocumque amore, cruciatur. 3. B. Virgo pluris estimavit Christi vitam, quam quilibet Martyrum estimaret suam: Atque adeo plus doluit Deipara, quam omnes Martyres alii pro Deo patiebantur; Deipara sicut Christus pro impiis, et peccatoribus tolerabat. 5. Martyrium Deiparæ ex S. Bernardo serm. de verb. Apocal. signum magnum, fuit martyrium cordis, in quo pro angoris incremento augetur cruciatus, qui in carne patientibus obditur, et hebescit pro tormenti atrocitate. 6. Martyrium Deiparæ protractum est a primo Incarnationis momento ad mortem usque ipsius Virginis ultra annos 60, vel etiam 70, juxta sententiarum varietatem. Ceterorum aulem Martyrum perpressiones, quam celerrime sunt consummate. 7. A posteriori licet colligere præcellentiam martyrii Deiparæ ex præcellentiore ejus aureola; de qua Suarez to. II, V part. disput. XXIV, sect. IV, et Spinellus in Throno Dei capit. XI, num. 2. Unde Ecclesia, quæ ceterorum Martyrum cruciatu quotannis recolit, Deiparæ martyrium quot hebdomadis peculiari festo in Sabbato celebrat. Hæc auctor prædictus, astruens martyrium Deiparæ longe præcellentiorem, aliorum quorumcumque purorum hominum martyrio, atque adeo etiam longe nobiliorum, et illustriorem aureolam.

Resolutio.

Negativa tamen sententia est Raynaudi in t. de Martyrio per pestem num. 4, et p. II, q. x, num. 22, ubi Sanchez, Salas, Abulensæ, et alios citat, duo ad verum martyrium requirentes, scilicet ut mors, vel re ipsa obita, vel in persecutione, et causa naturaliter sufficiente ad mortem inferendam, et in odium fidei illata sit: atqui neutrum habuit B. Virgo; ergo nec martyrium proprie perpressa, et illius laureolam obtinisse dicitur. Potest quidem eminenter Martyr dici; quatenus plura pro Christo subit, quam multi Martyres; et gladio doloris animæ ejus transfixa est patiente Christo: non tamen ideoque dicenda est fuisse proprie, et formaliter Martyr, atque adeo neque donata est aureola illa peculiari, quæ formaliter Martyribus rependitur ex divina lege. Rationes vero, quibus Deiparæ martyrium longe præcellentiorem astruebatur, adeo leves

sunt, ut peculiari confutatione non egeant, suppositis iis, quæ juxta communem sensum hominum ad martyrium verum requiri diximus.

QUÆSTIO XI.

An cultus B. Virginis sit infallibile signum prædestinationis.

Affirmant multi SS. Patres, et Doctores a Raynando citati, inter quos S. Anselmus dixit: Sicut a te aversus, necesse est ut pereat; ita ad te conversus; impossibile est, ut pereat. Sic et Blosius ib. cit. ait: Fieri non potest, ut pereat, qui Mariæ servus et humilis cultor exierit.

Resolutio.

Sed rectius contrarium tenet Raynaudus ipse, sic n. 38, discurrens: Est spes magna omnibus fervidis Deiparæ cultoribus, re posita, quod non peribunt in æternum. Infallibilem tamen respicientiam a peccato, vel perseverantiam in gratia, nemini quantumvis erga B. Virginem religioso spondere possumus absque errore; cum perseverantia non cadat sub meritum; neque ullum suppetat celeste diploma quo pils Deiparæ cultoribus auxilia congrua certo, et infallibiliter sint promissa; unde noluit subvertari nullo modo affectum erga cultum Sanctissimæ Virginis, quem tot exempla testatissimum faciunt fructuosissimum esse, quamvis citra infallibilitatem æternæ salutis. Eum animum induerunt erga Deiparam electi omnes, sed cum timore, et tremore salutem suam operantes: de protectione quidem, et patrocinio tantæ Matris plurimum concipientes spii bonæ, citra omnem infallibilitatem, de certitudine.

Neque obstant dicta SS. Patrum in contrarium citata; nam longe alius illorum sensus est; tantum enim monstrare volunt, quantum sit momenti in B. Virginis clientela, ita ut spes magna sit, neminem, qui B. Virgini pie, ac perseveranter famuletur, male perituro. Haudquaquam enim vana spes injicitur, quod, sicut de B. Barbara ad bonum mortem interpellata, pie creditur suis apud Deum precibus Mater optima, vel impetrabit auxilia, quibus in finem convertatur ad cor, ita ut justificetur, si in peccato erat, vel exorabit beneficium assequendi sacramenta, per quæ Deo concilio

tur, quod aliquando factum est supra naturam.

QUÆSTIO XII.

An præter propriam Angelum custodem, adhuc alios habeat homo pluribus hominibus custodiendis deputatos?

Ratio dubitandi est, quia, cum quis Angelus custos clienti deputatus abunde sufficiat ad eundem custodiendum, non apparet ulla necessitas ad alios eidem assignandos.

Resolutio.

Sed rectius affirmat Paulus Barry in Pedagogia celesti c. x, ubi sic loquitur: Certum est, Deum Regnis, et Provinciis custodes Angelos constituisse, ita ut quodvis Regnum, ac Provincia peculiari sit commissa. De Regnorum tutelaribus ambigendi locus non est, quando quidem hoc e Daniele Propheta discimus xi, 14. Angelum Regni Persarum Angelo populi Israelitici, qui tunc in Babylonia captivus detinebatur, resitisse. Simile argumentum de Provinciis habemus, quando Angeli, quos Jacob e Mesopotamia reversus vidit Gen. xxxii. Custodes earum Provinciarum erant, qua ille transibat. Hæc omnia cum S. Basilii sententia congruunt, qui ait l. III, cont. Eunom. Moyses hanc veritatem satis nos suo Cantico docuisse, cum dixit: Deum filios Adæ distribuisse, itaque pro numero filiorum suorum fines, ac terminos Regionum assignasse: ubi septuaginta vertunt, juxta numerum Angelorum: Quando separabat filios Adam, constituit terminos populorum, juxta numerum angelorum. Deut. xxxii. 8. Idem S. Clementis sensus est, qui ait: Est unicusque gentis Angelus, cui credita est gentis ipsius dispensatio, Clem. Rom. l. II, recognit. Aliqui longius progrediuntur, asseruntque, Principatus Regnis, Archangelos Provincias esse præfecerit, ut eorum curam suscipiant. Molina in 1. p. q. cviii, sed et familias suam peculiarem tutelam habere, idem Barry c. xi, affirmat. In cuius rei fidem Deus per Isaiam Prophetam c. lxxii, ait, se pro tutore urbis Jerusolymæ Angelos præfecisse: Super muros tuos, Jerusalem, constitui custodes tota die, ac nocte. Quem locum docti eo sensu intelligunt, quem adduxi, comprehensis his etiam Angelis familiarum servatoribus, qui ad tute-

lares urbium Angelos junguntur. Et pro custode familiarum etiam testatur ad S. Thom. affert dicentem: Angelum, qui Agar ancillam, et Abrahamum adduxit fuga elapsam fuisse familiæ, ac domus S. Patriarchæ custodem. Imo etiam Tempia, et Sacella, Aras, Sodales, et similes Cætus suos habere peculiare custodes, idem Auctor c. xii et xiii, tum auctoritate S. Thomæ tum ratione, tum exemplis probat; additque c. xiv, etiam Angelos tutelares consanguineorum, amicorum, et aliorum, quibuscum agimus: Hi, inquit, sunt amici tui, tuorum commodorum, ac salutis unice studiosi: Neque enim minori charitate te amplectuntur, quam si, quorum filius, client, aut amicus es, quosque illi arcanis instinctibus ad tui amorem, ac constantem benevolentiam, quam in te concepere, invitant. Isti quodammodo semper sunt tecum, et quoties cum proximis tibi agis, Angelum tuum custodem conveniunt, ibique inferre versantur, dum tu cum cognatis tuis loqueris, tractas, incedis, et commoraris. Angelica, et Palagia pie moniales e tertio S. Francisci de Paula ordine, cum Christianæ charitatis ergo, cui se fere semper impendebant, in egenis excedente urbem obirent, persepe visi sunt cum ipsis duo juvenes, rara et exquisita forma incedere, omnibus ad comitatum illum obstupescensibus: cum hinc moniali utriusque perspectiva prohibitas ac virtus esset, inde assequi non possent, quinam juvenes illi essent, nulli et vultu cogniti, cum interim in illorum elegantia quidpiam appareret humana majus. Sed tandem patuit, ejuſ conditionis, ac generis illi essent. Quodam enim die omnium pulcherrimi, ac splendidissimi apparuerunt, admirabili claritate circumfusi. Unde deprehensum est, eas virgines religiosæ publicæ charitati intentas, Angelos suos secum in comitatu habere, quibus gratum fuit, quoties sancto cupiam ejusmodi operi vacarent, socios se adjungere. Ad rationem dubitandi vero, respondetur cum S. Th. quæ cxii, ad 1, quod alicui homini adhibetur custodia dupliciter. Uno modo, in quantum est homo singularis: et sic illi debetur quoque singularis custos. Alio modo, in quantum est pars alicujus communitatis: et sic toti communitati aliquis Angelus præponitur, ad quem pertinet providere ea, quæ pertinent ad unum hominem in ordine ad totam communitatem.

QUÆSTIO XIII.

An post Jesum, Mariam, Josephum nemini plus amaris, quam Angelo custodi nostro, debeamus?

Negativam partem suadere videtur communis praxis, et sensus hominum, quorum pauci sane reperiuntur, qui tale in se debent agnoscat: hinc tot templa, et altaria anathematis in aliorum Sanctorum honorem suspensis repleta conspiciuntur: vix ulla autem in S. Angeli custodis honorem templa extructa, aut anathemata affixa.

Resolutio.

Affirmativam tamen partem fuse, et effluenter pugnat Paulus Barry c. iv. Pedagog. celest. per sequentes rationes. 1. Quia illi nos multo longiori tempore, quam cæteri omnes amant; cum ab eo die, quo anima nostra fuit creata, nos amare coeperint, consensit, ut quidam Doctores affirmant, nos die nativitatis nostre sue custodiae commissum iri: et hic amor nunquam fuit interruptus. Non est quidem negandum, nos a Sanctis, quorum nomen gerimus ab ipso Baptismo amari, ac in singularem tutelam recipi. Sed hic amor non tam mature initium capit; neque tam peculiaris illis nostri cura est, qualis ab Angelis nostris habetur, qui in hac infirma ætate maxime, majorem nostri circa sanitatem, et milena corporis pericula, sollicitudinem, quam tota vita reliqua nostra exercent, ut tutelares nostri Angeli sollicita charitate rationis judicique, quo tunc caremus, defectum compensent, quibus si essemus instructi, aliquantulum nobis ipsis cavere possemus. 2. Quod de illorum amore in nos multo certiores, quam de aliorum, sumus; illorum circa nos beneficia tam sunt perspicua, ut dubitationis locus non sit. 3. Quia singulari studio illa quoque negotia nostra procurant, que tantopere ad salutem nostram promovendam pertinent. Ita Angelus S. Petrum de carcere eduxit. Act. c. xii. Ita S. Opportunam Virginem Angelus palam ad Monasterium, ubi vitam agere religiosam cogitabat, deduxit. Ita S. Martinum Turonensem, qui in scalæ descensu lapsus pedem afflixerat, Angelus adfuit pretioso unguento, quod secum attulerat, curavit, etsi Medici patarint, nullam illi medicinam profuturam. 4. Quia etiam nobis omnino immerentibus amorem suum

non negant, etsi centies, iterumque centies ingratias animis, criminibusque nostris occasionem illis præbeamus nos deserendi, omnemque nobiscum amicitiam abrumpendi: nec sic tamen desinunt nobis bene velle, et facere. 5. Quia non solum quavis hora suis beneficiis nos obruant, sed, et quecumque possunt bona nobis procurant, alii etiam in operis sui societatem vocant. Præterea semper Deum precantur, ut nobis benedical, bonasque mentes admonent, ut clientum suorum malis aliquid solatium suis precibus afferant, quando in flammis, et tormentis purgatorii definentur. Nullum est bonum, nulla felicitas, quam non conentur nobis comparare, alii etiam ad hoc adhibitis, si ita fieri sit necesse. 6. Quia amicorum nostrorum fidissimos intertantulos agunt, illi enim amores tractant, Deoque significant, et vicissim Dei amorem in nos nobis exponunt, illi nostra vota, et desideria explicant: illi ad nos celestia dona, consolationes, certamque fiduciam adierunt, bene nobiscum actum iri, omnesque nostros conatus, optatus, successus esse consueculares. Ipsorum gratum minus, ac provincia est, ad Deum, qui animarum nostrarum amor, ad delictum est, avolare, et inde ad animam Deo dilectam reverti. Nunc ad dilectum meum, ait Bernardus, ut eum anima sibi credito edoceant: paulo post ad dilecta redeunt, ut responsa ad illam referant, ut eam consolentur, ut, que sunt ei agenda, suggerant. Tuac iterum ad Deum evolvuntur, paria negotia peracturi: Inde rursus ad animum se demittunt, ut ejus suspiriis satisfaciant: Nunc ad dilectum, nunc ad dilectam. Ita quidem, ut si res ferat, et amor sit ardens, Angeli hoc fere unum agant, ut eant, ac redeant, mandata, et responsa illico retroque nunc a nobis ad Deum, modo inde ad nos ferant idque nostro bono, ac promovendis animæ progressus, ad nostræ salutis, summiq; momenti negotium conficiendum. Ex quibus facile patet contrariam praxim fidelium potius ingratitude, et sociordiam, quam Angelorum custodem demeritum arguere.

QUÆSTIO XIV.

An præter Patronos speciosos etiam omnes Sanctos collectivos acceptos in Patronas eligere, et colere conveniat?

Negativam opinionem videtur communia

hominum Christianorum sensus, et praxis approbare, quorum plerique paucos dumtaxat Patronos sibi eligunt; tum quia talis electio in Patronorum specialium præjudicium cedere censetur, quorum honor, et cultus tanto magis minuitur, quanto ad plures extenditur; tum quia obsequia, que in eorum honorem præstantur, erga tantam multitudinem vix quidquam æstimabilia videntur, de quibus proin merito dei quæst: Et hæc quid inter tantos?

Resolutio.

Affirmativa tamen sententia, que in libello etc., vocato p. I, tit. VII, proponitur, et suadet, merito præferenda censetur, ob sequentes rationes: 1. Quia ipsius Ecclesie praxis eam confirmat, ut que non solum festum peculiare omnium sanctorum honore quotannis instituit, sed passim etiam in orationibus suis præter merita, et intercessionem privatorum Sanctorum, etiam omnium Sanctorum merita, precesque allegat. 2. Quia æquissimus est hic cultus: si enim is, qui amicum haberet totis diebus in amando, laudando, et honorando ipso occupatum, æquissimum iudicaret, ut vicissim illum ardentissime coleret, et amaret; quidni, et nos æquissimum censeamus, ut Sanctos, qui in Dei laude, et amore ardentissimo jugiter occupantur, propterea omni studio, et honore prosequamur; cum honorem, et laudem Deo exhibitum pro majori beneficio reputare debeamus, quam si nobis exhibitus fuisset. Certe hæc sola ratio bene perpensa, sola sufficiens videri potest ad dictum cultum persuadendum. 3. Quia utilissimus quoque est hic cultus; nam qui, ut suppono, omnia sua opera post Dei gloriam etiam ad omnium Sanctorum honorem dirigit, omnes illos Spectatores in operibus, Advocatos in necessitatibus, et Protectores in periculis habebit; quanta vero hinc utilitas sperari queat, quia non videt? 4. Quia juvenidissimus quoque hic cultus est, si enim tam gratum, atque juvenidum nobis est familiariter cum personis potentibus, sapientibus, et maxime pulchris agere, et conversari, quantum solitum ex familiaritate contracta cum cœlitibus, qui omnes homines potentia, sapientia, et pulchritudine, ac amabilitate longissime superant, sperari poterit? Neque obstant argumenta in contrarium allata; tum quia honor in estimatione æternis operibus declarata consistit, que non minuitur,

si plures simul æstimentur (quidquid imprudentes, et ambitiosi aliter sentiant); tum quia cœlites summe se invicem amant, atque adeo honorem aliis exhibitum, suum quoque æstimant, et omnes secum honorari gaudent potius quam ægre ferant. Sed neque obsequia in eorum honorem præstita, modica respectu tantæ multitudinis censi debent, cum affectum potius, quam opus attendant, scientque tenuitatem, ac infirmitatem nostram, atque adeo facile, et benigne admittant, et agnoscant obsequia nostra; alioquin certe nec Ecclesia ad omnes Sanctos die eorum festo, et aliis ad eos colendos incitare nos deberet.

QUÆSTIO XV.

An fas sit, personas adhuc viventes, opinione vulgi sanctas, uti Sanctos privatim colere?

Negare videtur S. Hieronymus in epist. ad Philom. dicens: si quis hominem, qui sanctus non est, sanctum esse crediderit, et Dei eum junxerit societati, Christum violat, cujus corporis omnes membra sumus, qui dicit (inquit) justum injustum, et injustum justum, abominabilis apud Deum uterque est. Similiter qui sanctum dicit esse non sanctum, et rursus non sanctum asserit sanctum, abominabilis apud Deum est. Omnes credentes (secundum Apostolum) Christi corpus efficiuntur. Qui in Christi corpore errat, et labitur, asserens membrum ejus, vel sanctum esse, cum non sit; vel non sanctum esse, cum sanctum sit, vide, quali crimine obnoxius fiat. Atqui homines viventes hoc ipso, quod viatores sint, non sunt certi de perseverantia (hinc Sanctus Franciscus et Seraphicus dicere solebat: Nolite me colere, ut sanctum, qui adhuc filios, et filias generare possum ergo neque ut sancti cœli possunt.

Resolutio.

Contrariam tamen sententiam tenet Raynaudus l. I, Heter. sect. iii, p. 4. Et ibidem tradit Bellarminus lib. I, de Sanctis c. x, docetque factum S. Leonidis, pusionem suum Originem in lecto jacentem, post initiationem per Baptismum venerantis affixo peccatori osculo, ut narrat Eusebius vi, hist. c. ii, multo magis fas esset privatim colere Sanctum eum, cujus sanctitati divina revelatio privata attestaretur. Quin etiam S. Antonius Patavinus hominem nequam singularibus

signis venerationis legitur esse persecutus, quia certo divinitus compererat, illum aliquando Sanctum Dei, et Martyrem futurum. Defunctum item, qui haberi possit cœlo illatus, fas esse privatim colere, recte pronunciat Navarrus c. x, de orat. concl. vi, n. 69, post Innocentium, et communem. Sic igitur res habet quoad cultum privatim deolatum. At cultus publici alia est ratio; is enim solis mortalitatem transgressis exhibetur publico iudicio; de quo cultu S. Hieronymus in contrarium citatus intelligi debet. Certe passim viros sanctitate, et miraculis celebres in magna veneratione fuisse habitos, manumque ac pedum osculo a summis etiam Principibus honoratos, quotidiana testatur experientia; hinc idem Raynaudus etiam Salomonem, Constantinum magnum, Ludovicum primum, et similes, quos probabile est, cœlitibus annumeratos esse, privato cultu coli posse concedit.

QUÆSTIO XVI.

An de fide sit, sanctos canonizatos a Pontifice esse vere sanctos?

Affirmant apud Raynaudum Sect. iii, cil. fol. 249, col. 2. Catharinos, Valent. Bzovius, Covarruvias et plures alii, quia tota Ecclesia non potest errare, quod tamen contingeret, si Pontifice declarante aliquem esse sanctum, et cœlo illatum, res secus haberet.

Resolutio.

Negant tamen probabilibus Raynaudus loc. cit. fol. 250, et apud hunc Suarez, Turrianus, Malderus, Bellarminus, Vasquez, et plures alii, nec dissident plerique ex his, qui dicunt, sanctitatem, et beatitatem hominis Canonismo decorati habendam esse certam, et Ecclesiam in eo negotio errare non posse. Id enim intelligunt non de certitudine fidei divine, sed de alia inferioris notæ certitudine, de qua ambigere foret horribilissimum, ut dixit S. Bonaventura agens contra Guilielmum de S. Amore: Non est tamen tanta, ut qui nollet assentiri, reus esset violatæ divine fidei, cujus certitudo non potest cadere, nisi in propositionem, aut in verbo traditio contentam, vel certe in deductam per certam, et evidentem consecutionem, cujusmodi non est propositio, de qua agimus, verbi gratia, quod Sanctus Gregorius cœlo illatus sit, et Sanctis annumerandus. Neque enim

habetur in Scriptura vel in traditione, S. Gregorium esse Sanctum et cœlo illatum, neque potest deduci ex his, que in Scriptura vel traditione habentur, nisi adhibito syllogismo, cujus major propositio ad fidem pertinebit; non autem minor, quæ ex solis humanis, fallibilibusque testimoniis confirmabitur in hunc modum: Qui pie vixit et pie mortuus est, Sanctus est, et post deteriorum ex vita præsentis maculis contractum reatum, est beatus, ac cœlo inferitur. Hæc major est certa ex fide; Alqui S. Gregorius pie vixit, et pie mortuus est: hæc minor pendet ab humanis testimoniis fallibilibus, ac proinde non est certa ex fide. Igitur conclusio que semper sequitur præmissam deteriorem, non est certa ex fide: Quamvis post interpositum Ecclesie declarationem nemo Catholicus revocaturus sit in dubium conclusionis illius veritatem, persuasus, Deum Ecclesie suæ assistere in re tam gravi, atque adeo Ecclesiam non posse in tali negotio errare.

Sunt qui ad contrarium astruendum allegant miracula, que semper Canonismo præcurrunt. Alii addeunt cultum festivum: sed neutra ratio est idonea. Nam miracula etiam vera non subministrant necessarium argumentum ad probandam veritatem doctrinæ, ut ex multis Patribus confirmant Maldon. Matth. vii, ad illud: virtutes multas fecimus, et Tolotus Joan. ix, Annot. ix, Quam multa vero miracula edita referuntur in gratia Conceptionis immaculate B. Virginis? Et tamen liquet, eam veritatem non esse fide divina certam. Ad quod exemplum illuditur quoque altera probatio dicta ex cultu publico. Annuente enim, imo instante Ecclesia, Conceptio pura et immaculata colitur, ex prudenti iudicio, quod nulli errori practico est obnoxius, ut deliquit Sixtus IV. Neque tamen inde habetur, eam veritatem esse certam certitudine divine fidei. Simile exemplum duci potest ex hac hostia consecrata, que absque vacillatione publice colitur, et sæpe ad eam eduntur miracula in gratiam pie credentium, eam esse consecratam, cum tamen de nulla singulari hostia fas sit asserere, tamquam ex fide certum, quod sit consecrata; quid si enim creditus Sacervus non fuit baptizatus, vel caruit consecrandi intentione? Igitur neque cultus Sancti receptus, neque miracula (que suppono non fuisse edita, ut constaret de vera Sancti beatitudine, sic constante Thaumaturgo, sic enim si falsum esset talem esse beatum, impedirentur

a Deo) evincunt ad fidem divinam pertinere id, de quo agimus, etiamsi verisimile astruant, coelitem vindictam esse revera celo illatum, et Sanctum. Et vero de his qui nondum sunt plane comperte sanctitatis (et idcirco non nisi Beati nuncupantur), instituto humano vocem illam ad talem sensum accommodante fit Sacrum, et narrantur pleuraque illorum miracula: Et tamen eorum sanctitas, et beatitas non dicitur pertinere ad fidem divinam, sed ex prudenti, tantum iudicio colantur. Idem ergo statuendum est de Sanctis vindicatis, quarum sanctitas, et beatitas in verbo Dei scripto, aut tradito non est expressa.

ALBRECHT FLAMMANN
S. S. THEOLOGUS
QUESTIO XVII.

AN recte faciat, qui omnem satisfactionem sive in vita et seipso obvenientem sive post mortem ab alia transcriptione animabus purgantibus transcribit?

Negant, fusque refutant anomaliam hanc, uti ipsi loquuntur, pietatem, Theoph. Raynaud. p. II, Heter. sect. n. q. 2, et sect. 1, n. 18, et Arriaga. Moventur 1. et prociipue, quod laici faciunt contra preceptum charitatis ordinatam erga se ipsam; hæc etiam requirit, ut quis se ipsum præ alio liberat a gravissimo malo, et participem faciat suam boni: atqui tale malum est peccus purgatorii, et tale bonum est participatio beatitudinis; ergo ab illam vitandam, et hanc procurandam sibi ipsi præ omnibus aliis inclinabit ordinata charitas. 2. Quod faciat saltem contra perfectionem dicte charitatis, uti fusc conatur ostendere Arriaga. t. V, dist. xl, § 2, tota, pro qua doctrina probando supponit sequentia fundamenta. 1. Indubitatum esse, quod Beatorum amor in coelis erga Deum sit gratissimus Deo, et in maximam ipsius gloriam redundet, etiamsi omni libertate careat, atque hoc iudicium nullo magis ferendum esse de aliis actibus virtutum, quos libere iidem beati, eliciunt. 2. Eodem actus multo magis generosus esse, quam nostros, et eo quod in illo statu fiant sine spe ulla premii. 3. Omnem continuationem liberam actus non minus esse gratam Deo, quam si plures actus distincti elicerentur. Hinc deducit citatus Auctor. n. 24. Beatum aliquem, qui citius, quam ego, duobus diebus intrat celum, et iis diebus laudat et honorat Deum, perinde esse magis placentem Deo, et de ipso magis merentem, quam si in hac vita

me superasset omnibus illis actibus, seu (ut clarius res exprimitur) perinde, ac si ille fecisset hic centum opera meritoria, et egolantum duo ex illis. 4. Tandem supponit, ut materia spirituali semper quilibet debere se ipsum aliis præferre, ita ut malit ipse Deo frui, quam ut quilibet alius eo fruatur. His suppositis, concludit idem Auctor, perfectioris longe charitatis esse, sibi ipsi opera sua satisfactoria, quam animabus purgantibus, applicare, additque n. 23, eos, qui contrarium sentiunt, valde indistincte in hoc puncto procedere, multaque dicere, quæ pia magis sunt, quam in scholastico rigore vera. Unde ipse suam sententiam sic tandem stabilire conatur: Optare, ut alter citius, quam ego, ingrediatur celum, nihil aliud est, quam optare, ut ille magis laudet Deum, magis Deo placeat, magis se reddat dignum amore divino, quam ego ratione scilicet omnium eorum honorum operum plurium, quæ faciet ex toto tempore, antequam ego illic veniam, in quo excessu semper ab illo superabor per totam æternitatem, etiamsi a quo tempore ego ingressurus sum celum, eliciam ego deinceps semper equalia opera cum illo, semper enim superabit me in iis, quæ antea fecit, et per ea speciale Dei radamationem, et complacitationem promerebitur; atqui non est e perfectione charitatis, optare, ut alter me superet in laudando Deo, multo minus autem erit ex eadem perfectione optare, ut, si unus e duobus, ego scilicet, vel ille, id facturus sit, malim, ut ille laudet Deum, quam ego; ergo illa communicatio satisfactionum non erit a perfectione charitatis. 3. Quia etiam contra perfectionem charitatis erga Deum agunt, hæc enim vel maxime amantem inclinât ad fruitionem amati, quam celerime potest, procurandam. Hinc si dux esset sponsæ, et earum altera, cum posset ipsamet sponsi presentia, et amore frui, alteri sponsæ captivæ potius hanc conditionem, et occasionem cederet, talis sponsa diceretur quidam insigniter suum amorem erga alteram sponsam, non vero perinde amorem erga sponsum declarasse; atqui simili modo se res in nostro casu habet, cum is, qui eam transcriptionem facit, paratus esse deberet ad tempus etiam longissimum in purgatorio transigendum, ut alius interea anime aspectu, et amore Dei fruatur; ergo. 4. Quia etiam contra justitiæ perfectionem agunt; hæc enim prius inclinât ad de-

bita propria, quam aliena persolvenda: hinc nemo diceret, bene fecisse eum, qui, cum vix haberet sufficientem pecuniam ad propria sua debita solvenda, eam tamen ipsam pecuniam expenderet ad aliena debita extinguenda.

Resolutio.

Varior tamen est contraria sententia, quam acriter tnetur Jacobus Hantinus in Patrocinatio defunctorum l. II, c. III, § 4, seq. citans etiam Lugonem Suarium, S. Th. S. Bonav. et Magistrum sententiarum, assertorque § 3, dissertationem integram P. Francisci Vecheni e Soc. Jesu Theologi Pontifici qui fusc propugnat hanc sententiam, improbatque, quod Arriaga sententia ex eo etiam capite multum probabilitatis amittat, quod ob tam leve, imo nullum fere fundamentum a communi sensu, ac pietate discedat. Eandem tenet etiam Eusebius Nierembergus in lib. de purgat. et præ cæteris efficaciter proponit, et defendit Jacobus Munfordus l. de auxil. anim. præstando, cujus argumentis præcipue fulcitur sententia. Possunt autem omnia revocari ad hunc syllogismum: Ille non male agit, qui opera sua disponit, et ordinat ad beatitudinem divinam visionis certius, citius, et abundantius obtinendam: atqui hoc facit, qui opera sua dicto modo animabus transcribit; ergo etc. Major per se patet. Minoris veritas ostendetur in sequentibus questionibus, ubi probabitur, quod per talem sublevationem non modo plus mereamur, impetremus, et satisficiamus, sed etiam in certam spem veniamus purgatorii evitandi.

Neque obstant argumenta in contrarium proposita; nam ad 1. resp. transeat totus primus syllogismus; nego tamen subsumptum, quod tacite supponitur, quod scilicet quis per hanc charitatem non magis sibi supremam felicitatem, et liberationem a purgatorio procurarit, quam si pro se ipso omnia sua opera obtulisset. Quod ut appareat, ponamus duos homines, quorum uterque eadem opera cum eadem intentione peragat, sed cum hoc discrimine, ut alter omnem fructum satisfactorium, et impetatorium sibi applicet: alter vero animabus purgantibus lotum applicet. Hoc posito, examinemus, quis in tali casu plus sibi de suprema felicitate procuret, et meritum supernaturalium acquirat; nam prior habet quidem occasionem exercendi ordinatam charitatem erga

seipsum imo et actum charitatis divinæ, quatenus desiderat cito videre Deum post hanc vitam, eumque perfectissimo modo in coelis laudare; sed hi ipsi actus, quia nullam prope difficultatem continent, non sunt adeo magni meriti, et præterea etiam periculum magnum est, ne ex inordinato et nimio sui amore orientur; contra vero alter exercet in primis actum perfectissimæ charitatis erga Deum, quatenus suis impensis procurat, ut plures animæ veniant in celum, eumque perfectissime laudent; exercet prætantissimum actum charitatis, et misericordie, erga proximum, dum a gravissimo malo liberat, et accelerationem beatitudinis per multos annos procurat, cujus, tamen beatitudinis unicuique momentum pluris faciendum est, quam omnia huius mundi gaudia etiam possibilia. Exercet insuper egregium actum victorie sui ipsius, dum vincit in re tanti momenti se ipsum, et amorem sui, qui ipsum ad illa merita sibi applicanda inclinât; vincit item horrorem, quem merito concepere posset in peccis purgatorii subeundis; qui omnes actus tum propter sui difficultatem, et præstantiam, tum propter sinceritatem purioris motivi, merito incomparabiliter majores censentur.

Ad secundum Resp. 1. Arriaga doctrinam falsis fundamentis nititur; nam 1. falso supponit, quod charitas ordinata erga se ipsum semper hominem inclinât, ut plura sibi bona quis procuret, quam alteri; hoc enim falsum esse, constat ex eo, quod possim alteri suadere, ut subeat martyrium gravissimum ex perfectissimo amore Dei, aut vitam sanctissimam, et perfectissimam instituat, quod si is exequatur, sine dubio me multis partibus in gloria superabit, perfectiusque in omnem æternitatem laudabit Deum; nec tamen propterea quisquam facile dicit, me contra ordinatam charitatem fecisse, hoc si consilium suggerendo. 2. Supponit falso, hunc patrem animas a purgatorio liberando tantum fecisse, ut illa perfectius ament, et laudent Deum, et nequaquam majorem gloriam esse meritum, quam si reservasset, cum tamen satisfactionem suam sibi reservasset, cum tamen contrarium concedendum esse infra clarissime sit ostendendum. Resp. 2. Eadem fundamenta Arriaga nimium, atque adeo nihil, probare; nam in primis probatur, etiam æque contra ordinatam sui charitatem fore, si quis ipsi Christo, si in purgatorio existeret, suam satisfactionem applicaret eumque,

e purgatorio liberare conaretur. Deinde probaret, male ab Ecclesia, aut superioribus Relig. precipi, ut opera nostra pro animabus purgatoribus offeramus, cum sic agendo faciamus, ut anime illæ liberate per omnem æternitatem nos superent in illis virtutibus, et benevolentia Dei, quam in cellis sibi procurarunt. Resp. ergo 3. distinguendo minorem: Non est de perfectione charitatis, ut magis optem, animi laudare Deum, meque superare in perfectione, si tale votum non serviat ad hoc ipsum, ut ego magis laudem Deum, transeat: secus, nego minorem, et consequentiam, nam paulo post ostendetur, me per hoc, quod procurem, ut anime e purgatorio liberate magis ament, et laudent Deum, etiam officere, ut ego suo tempore habeam majus lumen gloriæ, atque adeo perfectius amen, laudemque Deum, et illi placeam, quam laudassem, amassem, placuissem, si eadem illi opera pro me solo obtulissem.

Ad 3. Resp. Patet ex allato syllogismo principali pro nostra sententia, maxime si is in sequentibus questionibus fasus probatur.

Ad 4. Resp. Neque iustitia repugnare hunc actum; nam licet ista incinet prius ad debita propria solvenda; hoc tamen non aliter exigit, quam quando, et quatenus creditor exigit; cum ergo Deus non exigit determinate, ut in hac vita satisfaciamus, sed potius vel maxime ratum habeat, si propter eum satisfactiones nostras ad aliena debita persolvenda applicemus, merito nihil contra iustitiam facere, censemur, si interea pro nostris debitis satisfacere omittamus; quamvis neque hanc quidem satisfactionem omnino amittamus, cum hoc ipso, quod Deus ut sibi factum reputet, quidquid alteri propter ipsum prestamus, jam quodammodo satisfacere dici possimus, dum alteri satisfactionem applicamus.

QUESTIO XIX.

An per transcriptionem operum nostrorum plus mereamur, quam sine illa?

Negat Raynaudus, et Arriaga II. ec. ut qui putant, transcriptionem talem, hoc ipso, quod venialiter saltem peccaminosa sit, ut pote ex inordinata sui charitate profecta, omnis meriti incapax esse, cum Deus nequeat actionem malam probare, multo minus vero premiare.

Resolutio.

Sed rectius affirmat præter Hautinum, et alios Jacobus Monfordus in tr. de mis. anim. post cap. VIII, illudque efficaciter probat sequentibus argumentis. Primo, quis iuxta S. Tho. I. III, contra Gentes c. CLXIII, afflictio charitatis in eo, qui in amico patitur, facit magis satisfactionem Deo acceptam, quam si pro se pateretur. Hoc enim est prompte charitatis, illud autem est necessitatis. Ex quibus verbis sic licet argumentari: Ille, qui offert bonum opus pro alio in summa necessitatis constituto, non solum facit opus illud bonum, sed facit illud pro alio e magno charitatis affectu. Unde necesse est, ut sit hoc opus Deo magis acceptum, longaque gratius, quam si ex hoc charitatis affectu non processisset, ac proinde majus apud Deum præmium hoc solo nomine promeretur. Clarum enim est ex variis Scripture locis, charitatis affectum rebus etiam minimis magnum valorem, pretiumque imponere.

Secundo, quia idem actus potest ex variis motivis elici, nimirum 1. ex purissima, eximiaque in Deum charitate elici potest. Deinde 2. potest ex insigni gratitudine proficisci. 3. Emanare potest ex ardentissimo desiderio peccata nostra per obsequia Deo gratissima compensandi. 4. Tandem profluere potest, et quidem suavissime, ex tenerrimo sincerissimi amoris affectu in Christum Dominum, qui, quod minimorum suorum Fratrum animabus sit, sibi factum ducit; adeoque singularum harum virtutum meritum, et præmium continet.

Tertio, quia hic ipse actus verissime dici potest comprehendere singula, et transcendere universa illa misericordie opera, que adeo Christo Domino grata sunt, ut propter illa nominatim æternam regni celestis possessionem se in die iudicii daturum professus sit. Nam, ut habetur Matth. XXV. Tunc dicit his, qui a dextris ejus erant: Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi: esurivi enim, et dedistis mihi manducare: Sitivi, et dedistis mihi bibere: hospes eram, et collegistis me: nudus, et cooperuistis me: infirmus, et visitastis me: in carcere eram, et venistis ad me; hic, inquam, actus unicus a se ipso complectitur hæc singula misericordie opera, eaque excellit universa. Qui enim animam in purgatorio miserrime cruciatam

ad celestem beatitudinem promovet, non quidem paucis frustulum elargitur esurienti, sed panem Angelorum, celestesque epulas donat anime usque adeo esurienti, ut nulla cum hæc fame tormenta couferri possint. Nec aque frigide calicem propinat sitienti, sed ad ipsum fontem aque salientis in vitam æternam admovet animam, tanta hujus aque laborantem siti, ut si ficta illa Tantalea sitis verissima esset, cum hæc tamen siti collata, adhuc non nisi fletitia esse videretur. Non hospitem unius noctis excipit, sed in ipsas mansiones celestes per omnia æternitatis sæcula recipiendam transfert animam, a creationis sue exordio sua domo pulsam, externasque semper per oras profugam, semper vagabundam, semper in peregrinis, et infestis regionibus exulantem. Non ille pannosa veste nudum cooperit, sed stola immortalitatis misellam animulam induit, que dies noctesque tota nuda, non quidem frigidioris aere injuriis exposita, sed atrocissimis, calidissimisque purgatorii ignibus imposita remansit. Non ille, fateor, infirmum visitat, non sua presentia, et alloquio conflictantem cum æstuantis febriculae ardoribus recreat; at animam Christi fratris in ipsis purgatorii flammis jam modo æstuantem, ad beatificam Dei presentiam non pro brevis horule spatium, sed ad eam totam æternitate perfectissime possidendam, perducit. Non denique ad vinculum in carcere solatio aliquo afficiendum benignus visitator accedit; at ex igneo ergastulo captivam educit animam, et in gloriosam filiorum Dei libertatem transcribit.

Quarto, quia hæc sublevationem Christum peribdo acceptat, præmiatque ac si ipse quoad animam e purgatorio fuisset ereptus iuxta opinionem ipsius assertionem Matth. XXV, cap. *Quantum fecistis ex fratribus his minimis, mihi fecistis*. Quis autem non iustissimam spem summi meriti conciperet, si Christum e purgatorio liberasset.

Quinto, quia non solum anime ipse in celum assumptæ erant gratissimæ, sed etiam earundem custodes Angeli, et Patrōni omnes, omnes amici, et familiares, propinqui, affines, et cognati, imo et quotquot in celestis curia versantur beati Spiritus, quia tam arcto inter se charitatis mutuo vinculo omnes in celo Sancti copulantur, ut eorum non minus de beneficiis proximo suo præstitis, quam de bonis suis propriis gaudeant, et lætentur.

Neque obstat argumentum contrarium, nam ut ex hic dictis tum deinceps adhuc dicendis, facile patebit, non modo contra charitatem sui ordinatam non peccari; sed potius illi fieri, si talis modus subveniendi omitatur.

QUESTIO XX.

An per emendam transcriptionem plus satisfaciamus pro peccatis, quam sine ea?

Negant et hoc Arriaga, et Raynaudus, et præter sæpius citatum fundamentum, aiunt manifestum videri, nos nullum satisfactionis fructum per opera nostra satisfactoria nobis ipsis acquirere, quando hæc eadem opera prout satisfactoria sunt, pro animabus in purgatorio offerimus; sicut enim eadem pecunia, qua amicorum meorum debita dissolvo, mea debita dissolvere non possum, ita per eadem opera satisfactoria, per qua satisfactio pro animarum peccatis, pro meis non potero satisfacere, ac proinde maneo ipse gravissimarum peccatorum reus, dum alienas penas tam sollicitè exsolvere satago, et alloquio conflictantem cum æstuantis febriculae ardoribus recreat, et quidem contra ipsum bene ordinate charitatis virtutem, que sibi primum, deinde proximo, beneficiandum suadet.

Resolutio.

Contrariam tamen sententiam iterum fortiter propugnat Monfordus, probatque argumentis. Primo hic actus non solum est quomodocumque meritorius, sed est meritorius eminenti admodum gradu; ergo hic idem actus non solum est satisfactorius quomodocumque, sed satisfactorius gradu non minus eminenti, quam est, et meritorius. Ratio desumitur ex illa doctrina, quam optime tradit celeberrimus Theologus, Gabriel Vasquez, tom. IV, in III, part. quest. 94, art. 1, dub. 3, num. 4. Quia si in operibus meritoris concedimus condignitatem ad vitam æternam, et ad augmentum gloriæ, cur non etiam ad penam remissionem, cum remissio penarum temporis ordinetur ad consecutionem gloriæ? Qui ergo suis operibus condigne meretur consequi gloriam (et quidem in gradu eminenti) non tantum plus gloriæ mereatur, sed magis appropinquat consecutioni gloriæ. Ergo magis se expedit a debito penarum temporis, satisfacti ergo pro illa. Hæc ibi, et statim n. 7. Qui bene operatur, non tantum est dignus laude vite æternæ, sed

etiam dignus est, ut liberetur ab impedimento consequendi illam, et quo magis, et melius operatur, magis ab illa liberetur. Nam si dignus est vita eterna, potiori ratione dignus est, ut tollatur ab eo impedimentum consequendi illam, quale impedimentum est pena interim solvenda. Hæc omnia Vasquez. Quisquis ergo præstat opus aliquod, quo gloriam in eminenti gradu promeretur, idem uno eodemque tempore, juxta hanc solidissimam doctrinam, præstat etiam opus, quod in gradu non minus eminenti efficax est ad tollendas penas illas, quarum percipio valde retardat a consecutione illius gloria, quam consequi per hoc opus est promeritus.

Probat 2. quia potest hic actus ex talibus motivis procedere, ut fiat actus summi amoris, et charitatis in Deum, cujus majorem gloriam, et laudem ex sincerissimo in ejus infinitam bonitatem affectu prorogare cupientes, id precibus nostri effecimus, ut plures in dies animæ ex purgatorio ereptæ, Deum non minus, quam reliqui beati ardentissimo amore prosequantur in æternum, laudibusque celebrent sempiternis. Jam vero non pauci Doctores, sed ut ait Coninch, Theologi omnes communiter concedunt, per actum amoris, etiam summa cum delectatione elicium, posse aliquem satisfacere pro peccatis sibi debitis. Hæc ille verbatim. Quæ doctrina videtur Scripturis ipsis valde conformis. Hinc Lucas ix, ait Dominus: Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Et adhuc plenus Prov. cap. x. Universa delicta operit charitas. Sed nota hunc tam perfectum exitum charitatis actum, communiter loquendo, non nisi cum difficultate aliqua, et labore elici solere, eoque nomine magis satisfactorium merito habendum esse.

Probat 3. quia idem actus est quoque præclarissimum amoris actus in proximum nostrum. Primo quia liberat eum a summis illis malis, quæ sustinet in purgatorio; 2. quia accelerat ei possessionem æternam immensorum bonorum, quæ sunt in celo. Jam vero si Sanct. Petrus hortatur nos, dicens: Ante omnia mutam in vobismetipsis charitatem habentes, quia charitas operit multitudinem peccatorum. Ego certe longe efficacius ex hoc eodem motivo vos omnes ad hanc charitatis actum hortari possum, quia si illa in proximum charitas operit multitudinem peccatorum, id de hac præstantissima

charitate, qua tantum proximo auferat malum, tantum proximo confertur bonum, sine dubio dicendum est.

Probat 4. quia inter actus ad satisfaciendum pro peccatis idoneos, præcipue actus misericordie numerantur; nam de elemosyna, quæ non nisi corporalis misericordie actus est, sic in sacra Scriptura ipsa habetur: Quoniam elemosyna a morte liberat, et ipsa est, quæ purgat peccata, et facit invenire misericordiam, et vitam æternam, Tob. xii. Et iterum: Quoniam elemosyna ab omni peccato, et a morte liberat. Tobia 4. Et iterum: Ignem ardentem extinguit aqua, et elemosyna resistit peccatis. Eocl. 3. Et iterum: Quod superest, date elemosynam, et ecce omnia munda sunt vobis. Luc. xxi. An non vides, quam incredibilem satisfaciendi vim habeat elemosyna etiam corporalis? Quam igitur satisfaciendi efficaciam putabimus inesse huic nostre spiritali elemosynæ, per quam, ut dixi, malum ingens auferatur, et bonum immensum confertur? donatur ipsa cæli gaudia citius perfruenda, condonantur ipsa purgatorii tormenta, longe fortasse aliqui tempore perferenda? Reducitur anima fratris nostri ex statu maxime miserabilis, et ad ipsius Divinitatis possessionem, felicissimam deducitur. O quibus verbis hoc tam ineffabilis misericordie opus deprædicabo? Sanct. Thomas in ii, quest. 32, ante art. 1. generaliter disserens de præstantia operum spiritalis misericordie respectu operum misericordie corporalis, disertè affirmat, spiritalis misericordie opera esse aliis tanto præstabiliora, quanto anima est corpore nobilior. Age nunc, revoca in memoriam, quæ jam modo ex Scripturis ipsis attulimus, quibus stupenda, et pœna incredibilis ad peccata expianda vis, et efficacia tantum ex misericordie corporalis operibus, soli, nimirum elemosynæ attribuitur. Jam sic subsuete ex S. Thoma: Atqui hæc elemosyna spiritalis illa elemosyna corporalis est tanto præstabilior, quanto anima est corpore nobilior; ergo ejus vis, et efficacia ad peccata nostra expianda, longe adhuc magis stupenda, et incredibilis erit.

Ad argumentum oppositum respondet Monfordus n. 4. Gratis concedo tibi, nos, quando actiones nostras pro animabus in purgatorio offerimus, nihil omnino pro peccatis nostris satisfacere (quod falsum omnino esse, inferius demonstrabitur; dico tamen, hoc incommodum per alia longe majora

commoda compensari. Primo enim hic charitatis, et misericordie actus tam ingentes meritorum thesauros in celo cumulat per totam æternitatem possidendos, ut temporale damnum, quod incuro, nihil penitus, faciendum sit, respectu lucri tam ingentis, semperque duraturi. Damnum, quod fortasse sustinebo, quasi momentaneum est; lucrum, quod certo comparare poteram, æternum est. Stultus merito haberetur mercator, qui nollet census vitalitium sibi perire, si ex illius jactura certo sciret perpetuum sibi census, et quidem maxima parte auctiorem post tempus admodum breve proventurum. Namquid et ego imprudens mercator ero, qui si hæc opera pro animabus offerre voluero, eminentiorem in gloria cælesti gradum, ex tam meritorio charitatis, et misericordie actu mihi ipsi comparare potero: nolo tamen hæc opera pro animabus offerre, ne scilicet damnum fortasse temporale in purgatorio sustineam. Hoc damnum evitare, bonum quidem est, sed temporale, et quasi momentaneum. At privati minimo illius semperitæ glorie momento, damnum est irreparabile, non qualicumque boni, sed illius, quod mille purgatoris, millena licet secula duraturis, prudentissime emeretur. Unde malum, quod in unico sustinendo purgatorio continetur, quodque jam quidem ex parte vitabo, vix potest dici malum respectu tam ingentis boni, quod illo malo sustinendo acquirere potuissem; sicut minima accionie punctuacula malum appellari non posset, si quis eam tolerando totius mundi obtineret imperium. Adde, quod hæc, qualescumque sint, quæ me fortasse manebunt in purgatorio posse, per pium indulgentiarum usum evitari possint, et quidem non admodum difficultè. Unde licet fatear, verum esse, me eadem pecunia, qua amicorum meorum debita dissolvo, mea quoque debita dissolvere non posse; fieri tamen potest, ut is, cui debitor maneo, ea prædicit sit liberalitate, ut mihi dimittit non sit, interposita aliorum, de eo optime meritorum, gratiosa intercessione, id efficere, ut debita mihi omnia non minus perfecte remittat, quam si ea ad ultimum usque quadrantem hæc eadem numerata pecunia dissolvissem.

QUÆSTIO XXI.

An per eandem transcriptionem merito spes ingeretur purgatorii vel omnino, vel magna ex parte, evitandi?

Negabunt iterum supra cit. auctores, ut qui hoc ipso, quod omnia nostra opera pro animabus offerri posse negent, precipuum medium ad purgatorium evitandum, vel minuendum auferunt.

Resolutio.

Nihilominus etiam hic affirmativam sententiam merito præfert Monfordus, probatque sequentibus argumentis. Primo ex S. Scriptura, quæ sapiens ait per charitatem operari multitudinem peccatorum, uti Petri. iv, et Proverb. x, universa delicta operit charitas; cum ergo ex dictis constet, actum misericordie animabus illis præstantissimæ esse præstantissimum actum charitatis, merito spes concipi poterit, eum omnia ipsum exercentis opera sine oporturum, ad nihil purgatorii flammis expiandum superari.

Secundo probat id ipsum ex aliis Scripturæ locis de elemosyna prolatis, ut dum dicitur: Elemosyna ab omni peccato, et a morte liberat, et non patietur animam ire in tenebras, Tob. iv. Date elemosynam, et omnia munda sunt vobis, Luc. xviii, et alia hujusmodi. Jam vero si tam ampla privilegia concedantur elemosynæ, quando nimiam copiose datur (nam, ut scite Chrysostomus: Non dare, sed copiose dare, elemosyna est) si, inquam, tam ampla privilegia concedantur elemosynæ, quæ non nisi corporalis misericordie opus est, quid dicemus de hac spiritali elemosyna, quæ, ut ex S. Thoma nuper vidimus: Tanto præstabilior est corporali elemosynæ, quanto animus est corpore nobilior. Qualis enim. Deus bone? est hæc elemosyna, qua non aliqua corporis sublevatur miseria, sed ipsa anima ex acerrimis tormentis intimisque purgatorii flammis ad cælum usque elevatur? Qualis elemosyna, qua non mundi thesauri, sed cælestes, sed immense, sed æternæ divitiæ conferuntur? Qualis elemosyna, qua non omnium rerum creaturarum, vel creabilium cæta possessio, sed ipse Deus in æternum possidendus donatur anime, quæ, nisi hujus elemosynæ facta fuisset particeps, hoc ipso tempore, quæ tam læta, et felix agit in celo, maxissimæ, et afflictissima arisset in purgatorio. Num-

quid igitur potiori jure de hac tali, ac tanta elemosyna dicemus etiam, quod ab omni peccato liberet, et quod non patietur animam in tenebris ire, nec ut cadat in obscurum, sed significet Sancti Michael repræsentabit eam in lucem sanctam? quod si forte timealis, ne vita immundioris obstet reatus, quo minus in civitatem illam, in qua nihil inquinatum intrabit, tam expeditum inveniat ingressum, hanc excellentiam, date elemosynam, et ecce omnia munda sunt vobis. Non sunt hæc mea, sed Christi verba? Quare verissime dicit S. David: Beatus, qui intelligit super egenum, et pauperem, in die mala liberabit eum Dominus.

Tertio probat ex Christi promissione, qua dicit: Qua mensura mensi fueritis, eadem remebietur vobis. Cum ergo Christus omne, quod uni ex minimis ejus præsitum est, sibi factum reputet, quis non merito sperare potest, eum, qui Christum loties in animabus redemit, simili quoque modo a purgatorio liberatum iri, id sane jam olim S. Gertrudis experta est, quæ inter alia pietatis exercitia hoc quoque eximium habuit (quemadmodum alicubi refert Dionysius Cartusianus) ut omnia sua opera satisfactoria pro animabus in purgatorio sublevandis offerret. Hinc factum, ut morti vicina, cum ex una parte peccatorum suorum multitudinem eo, quo Sancti solent, animi sensu perpenderet, et consideraret attentius; ex altera vero parte recordaretur, omnia opera sua satisfactoria non pro suis sed alienis, expiandis peccatis fuisse impensa, angustiam cepit animo, et vehementius extimescere, ne quid acerbius de anima sua, sic undique destituta, a severo Judice statueretur. Dum hæc sollicita volveret, revolveretque; Christus sparsissimis his verbis ancillam suam recessisse memoratur: Ut intelligas, quam grata tibi fuerit charitas tua, qua erga animas usa es: remitto jam nunc omnes penas, que tibi essent subeundæ. Et qui pro uno spondit centuplum, liberalitatem meam modo ostendam, tuamque gloriam cumulabo.

Quarto, quia ex variis historiis habetur, animas hujusmodi liberatas fideliter, vel monuisse de periculo instantis mortis, vel ad ipsum fatalem lectulum descendisse, et ad mortem pie obeundam animasse, uti Martinius Roa in lib. de animarum auxilio, et Gregorius Raw. in Legalo animi, pluribus exemplis confirmant.

Quinto probatur, quia, cum in prioribus questionibus ostensum sit, hunc actum misericordie, quo opera nostra pro animabus offerimus, esse tam eminenti gradu meritorium, et præterea usque adeo ad quivis impetrandum efficacem, et denique tam nobile genus satisfactionis continere; videmus hinc non leve habere fundamentum affirmandi hunc actum partim, qua meritorium est, a Deo, quasi de congruo promereri; partim, qua impetratorius est, ab eodem efficaciter obtinere, posse, ut liberalissimus ille, et eminentissimus Dominus hac satisfactione, non admodum improporionata, ex parte placatus, mitius nobiscum agat, quam peccata nostra, alias mererentur. Imo forte harum animarum precibus, meritisque permotus, vel nobis contritionem adeo intensam, et perfectam immittet; ut una cum culpa universis universa remittatur, et poena, vel ita res disponet, ut indulgentiam plenariam in morte consequi possimus, vel certe malis inspirabit, ut nos suis precibus potentius longe juvent, quam si nostris solum satisfactionibus fuisset adiuti. Plus enim multorum operibus, quam nostris tantum, sublevariur. Unde idem Monfordus, postquam hæc omnia motiva fuse proposuit, tandem sic loquitur: Concludo igitur, et, ut arbitror, evidenter, quod offerre actiones meas pro animabus in purgatorio, nihil sit contra charitatem, mihi ipsi debitam; esse vero contra charitatem, id omittere, cum ex omissione hac manifeste sequatur, me citius purgatorii penas toleraturum ad Deum videndum, vel non omnino, vel certo perventurum tardius, Deumque per totam æternitatem minus perfecte possessurum. Unde et illud etiam consequetur sanctissimum Dei nomen a me minus perfecte in æternum glorificandum. Nihil dico de ingenitibus malis, in quibus proximum purgatorii ardentem flammis immisericorditer describis; nihil de immensis bonis, quibus tot anime præ sociordia, vel duritie nostra, destituuntur; nihil de gaudio, quo harum animarum tutelares Angeli, Patroni, affines, familiares, beatique spiritus universi cum Rege suo Christo Domino nostro colendissimo, nostra etiam negligentia privantur; nihil denique dico de summo glorie incremento, quod Deo ipsi quodammodo invidemus, dum tot animas ad sacratissimum ejus nomen in cælo gloriosius celebrandum perducere non curamus. Quare nec ille Deum, nec proxi-

imum, nec tandem se ipsum perfecta charitate prosequitur, qui fidelium defunctorum animas suis suffragiis prosequi, post tot proposita incitamenta, adhuc immota ad pietatem mente recusaverit.

QUESTIO XXII

An animæ purgantes orare possint pro viventibus?

Negant, teste Raynando p. 2. Heteroc. Spir. l. III. q. 4. pu. 4. n. 24. fere antiqui Theologi, ut Alens. iv. p. q. 26. memb. iii. art. 4. § 5. S. Tho. II, n. q. 83, art. 11. ad 3. Navar. in præludis de or. n. 26 et 19, et c. xx, n. 11. et ut videtur, Azor. to. I, lib. IX, c. xxx. qu. 4. ob rationes infra in solutione objectorum proponendas.

Resolutio.

Probabilior tamen videtur contraria sententia, quæ probatur I. auctoritate S. Scripturæ, quæ variis in locis testatur, Patres in limbo, commorantes pro gente sua Judaica Deum orasse, ut ex I. II. Machab. c. ult. potest videri; cur non ergo etiam animabus purgatorii, quæ æque sunt singulariter dilectæ a Deo, et in gratia constitutæ, ista gratia concedatur?

Probatur 2. auctoritate Doctorum. Nam hæc sententiam tenent Gabriel, Medina, Bellarminus, Suarez, Lessius apud Layman. lib. IV, tract. 1. cap. 1, num. 5. Jacobus Hantius lib. II. Patrocin. defunct. art. 2 num. 742. Elias a S. Theresia l. III. Legat. Eccles. triumph. c. XLV, ubi etiam Alphonsus de Mendoza, et Stephanus Binetus num. 6. cit. Theophilus Raynaudus in Heter. Spir. tom. XV, § 3. pu. 1. quæst. 4, n. 24, ubi præter alios jam ante hic citatos, etiam Valentiam, Thyrenum, Bartholomæum a S. Fausto, Ferdinandum de Castro, Palao, Julianum Toletanum refert. Jodocus Andrier in tract. de anim. purgat. Jacobus Monfordus in tract. de misericord. anim. præstanda c. IX n. 13. Martinus de Roa tr. de auxil. anim. c. XXI et XXII. Laurentius Kepler in subsid. anim. l. III, mor. 5, § 1. Lucas Pinnellus l. I, de altera vita cap. XXV. Gregorius Raiv. cap. XIX.

Probatur 3. ex variis historiis, ex quibus constat, animas ferventissimo pro viventibus orasse, quales quam plurimas refert Joannes Major in magno speculo Exemplo- rum V. defuncti. Martinus de Roa, in sub-

sid. anim. c. XXI et XXII. et plures alii, ex quibus historiis præ cæteris memorabilis est, quæ l. IV. revel. S. Birgittæ refertur, quod scilicet sancta illa quondam audiverit multas voces animarum clamantium: Domine, da charitatem illis, qui habent potestatem spiritualem, ut magis participent fiamus orationum: Da omnibus, qui nobis succurrunt, centuplum in hac vita.

Probatur 4. ratione, quia ex una parte, animæ hoc ipso, quod ab omni peccato sint liberæ, sunt gratissime, et dilectissime Deo; ex altera vero parte propria experientia: dum adhuc viverent edoctæ clarissime cognoscunt, quantis miseris, et periculis viventibus eorum amici, aut benefactores sint expositi; cum ergo dubitandum non sit, quod et attentius illos diligant, quam in hac vita dieixerint, et præterea ob clarissimam beneficiorum cognitionem, maximamque æstimationem gratissime sint futuræ, nefas quoque erit dubitare, quod assidue, efficaciterque pro illis orent.

Neque obstat 1. quod animæ istæ necdum Deum videant, sed in exilio potius constitutæ, et ad penas exsolvendas damnatæ, ipsu- met potius auxilio indigeant, quam aliis præbeant; nam resp. etiam Oniam, et Jeremiam. 2. Mac. c. ult. non vidisse Deum, et tamen multum orasse pro populo, sed et damnatos ad mortem in hoc mundo sæpe pro inimicis, et aliis orasse Judices, et cælestes; quidni ergo et animæ possint?

Neque obstat 2. quod gravissimis tormentis sint subjectæ, que ipsas orare non sinunt, sicut etiam in hac vita experimur, eos, qui gravissimo dentium, capitis, aut cholico dolore vexantur, ab oratione penitus impediri. Nam resp. cum organis corporalibus animæ careant, et penas suas patientissime ferant, nec judicium illarum corrumpti, nec affectum bonæ voluntatis tolli, atque adeo perinde ut Martyres gravissima supplicia facile pro aliis orare posse; Certe si ipsi damnati demones, non obstantibus suppliciis suis, tentare nos possunt, aliæque commercia habere, non apparet, cur animæ propter tormenta sua orare non possint; cum de facto divitem epionem in mediis inferni flammis constitutum pro fratribus suis orasse, S. Lucas cap. XVI, testetur.

Neque obstat 3. quod nobis inferiores sint, ut S. Thomas argumentatur. Resp. enim, præterquam quod propter impeccabilitatem, et confirmationem in gratia nolis sint multo

superiores, hanc ipsam inferioritatem non obstat, quo minus orare pro nobis possint, cum passim fideles pro summo pontifice, alisque Superioribus orant; imo et pro beatis, ut ipsorum gloria accidentaliter augetur, licet hi multo nobis sint superiores, et digniores.

QUESTIO XXIII

An animas purgantes invocare liceat?

Negat major pars doctorum, teste Raynando n. 26, nominatim vero Navarra de Orat. c. i. n. 2 et 27, et c. xx, n. 3. Castro Palaus tract. vii, disp. 1. par. 4, in fine, Victoria de magna n. 17. Azor. tom. II, l. IX, cap. x, quest. 12, etc. 30, qu. 4. Reginal. in praxi l. IV, p. 76, et multi apud Aragonium 2. 2. ad quest. 83. art. 4.

Resolutio.

Contraria tamen sententia, ut magis pia, referenda videtur, et probatur. 1. auctoritate: nam ita sentiunt Theophilus Raynaudus, rigidus aliqui censeri minus solidam devotionum, citans insuper Martinum, Corrilium, Bassolum, Bernardum a Luca, Bonac. Bartholomaeum a S. Fausto, Serarium, Mendozam, Medinam. His consentiunt Elias a S. Theresia l. III. Legat. cap. xxxi, nom. 3. Jacobus Hautinus in Patroc. defunct. l. II, cap. v, art. 2, num. 746. Suarez l. I, de orat. cap. x, Lucas Pinellus l. I, de alt. vita cap. xxvi, in fine. Ubi asserit, id non prohibitum esse, et unumque pro devotione sua facere id posse, et de facto non paucos reperiri, qui id faciunt. Martinus de Roal in subsid. anim. c. ix.

Probatur 2. ex pluribus historiis, in quibus compertum est, animas purgatorii invocatas vel apparuisse, et auxilium contra hostes praebuisse, vel facem in tenebris praetulisse, vel alia obsequia praestitisse, quales historias plures apud Martinum de Roal c. et apud Georgium Ray. in Herold. videre est. Certe D. Catharina Bononien. fassa est, se plurima beneficia defunctorum auxilio, quos imploraverat, celitus accepisse, nec raro accidisse, ut ea per illos obtineret, quae per coelites nequiverat obtinere, quod ipsum etiam ultro confessam fuisse Annam a S. Bartholomaeo Carmelitanam sanctissimam feminam, Jacobus Hautinus l. c. lxxviii, testatur.

Probatur 3. ratione, quia verisimile est,

animas purgatorii cognoscere preces, quibus earum auxilium imploratur; ergo merito invocantur. Consequentia patet, quia cum sint gratissima benefactoribus, et orare pro aliis possint, ut in priori resolutione probatum est, dubitari non potest, quin etiam orandae sint. Antecedens traditur ab Auctoribus pro nostra sententia citatis, qui et triplicem modum assignant, quo cognoscere possint preces nostras, scilicet, vel per revelationem immediatam Dei, vel per Angelorum manifestationem, vel per relationem illorum, qui in purgatorium veniunt. Probatur autem antecedens ex eo, quod, ut Theophilus Raynaudus lib. III, num. 23, ait, haec notitia pertinere videtur ad fomentum, et amplificationem charitatis inter mortuos ac viros intercedentis, atque adeo ab Angelis in hunc finem praestari convenit. Sicut etiam ad non exiguum cruciatum animarum facere videtur, quod illis aperiat, quanta socordia liberi, et haeredes obliviscantur earum; ac opes relictas male dissipent; hic enim sanctus stimulus, indicante Deo, et Angelis eas animas purgare citius potest. Addit Hautinus l. c. num. 746, quod ejusmodi notitiam exigere videtur grati animi virtus, cum feratur, ad gratiam ei, qui contulit, referendam, atque adeo ad ejus notitiam, quoad fieri potest, exquirendam, et quod hoc quoque sit votum patronorum, ab eis cognosci, quos juvant, maxime si sanguine, aut amicitia sint conjuncti; et quod denique ex visionibus pateat, pios manes nominatim de nonnullis quosvis fuisse, quod ab illis fuerint derelicti.

Confirmatur haec doctrina 1. ex eo, quod animae tales ex purgatorio liberatae, et in coelum assumptae, haud dubie sint cogniturae, quorum beneficio talis felicitas illis obtigerit, ut gratas se exhibere, ac pro illis orare possint; ergo cum non minus conveniat, ut etiam in purgatorio se pro beneficiis sibi collatis, gratas, orando pro benefactoribus, exhibeant, aeque convenit, ut talium benefactorum notitia illis communicetur.

Confirmatur 2. quia juxta communem Aeternarum doctrinam, etsi Angeli custodes nostri nostras cogitationes secretas per se non cognoscant, si tamen nos velimus, ut eas cognoscant: illoque precemur, ut Deus ipsis illas manifestet, hoc ipso cognoscunt, quoniam talis notitia ad meliorem nostri directionem, et protectionem conducit; ergo

cum pariter notitia precum, aliorumque bonorum operum animabus oblatoz non parum conducit ad nostrum, vel illarum solatium, et commodum, dubitari vix potest, Deum, si rogemus, ut tales preces, et opera illas manifestet, tam justis precibus delatorum.

Confirmatur 3. quia dubitari vix potest, animas, quoties per bona opera viventium levamen aliquod impetrant, id vel ex imminutione poenarum cognoscere, ut aliqui volunt, vel certe si nunquam quoad intensiorem, sed solum quoad durationem, poenam illarum mitigentur, ut aliqui putant, talem imminutionem ex Angelis cognoscere; ergo cum haud dubie agnoscant tale beneficium grato animo, et Deum, ut tale beneficium illis multipliciter compensare dignetur, rogent, ut supra in exemplo ostensum est, poterit se quis talibus earum precibus perinde ac orationibus viventium commendare.

Confirmatur 4. quia ipsa auxilia, quae ipsis modo exhibentur ea conditione; ut, ubi liberata fuerint, benefactorum suorum sint memores, et similes a Deo liberationem, aliasque gratias impetrent, est tacita quaedam invocatio. Sicut si quis filium regis in carcere, vel captivitate constitutum ea intentione liberaret, ut postea apud Regem patrem hoc, vel illud beneficium impetraret, merito talis filius intercessionem petiisse diceretur.

Nec obstat 1. quod Ecclesia nunquam in sacrificio Missae, aut officio defunctorum, has animas invocare solet; nam cum Ecclesia velit sollicita mater per ejusmodi sacrificia, et officia unice animarum auxilium, et non proprias necessitates, et commodum spectet, hoc ipso, etiam pro illis potius redimendis laborare, quam ipsarum preces exposcere debebat, maxime, cum sciat, eas per se, ubi ad aeternam requiem pervenerint, beneficium redemptionis grato animo agnitas, atque adeo pro Ecclesiae militantis conservatione, et augmento sollicitas futuras esse.

Neque obstat 2. quod animae tales sint in puro statu patienti, atque adeo omni consolatione carere debeant, qualis tamen non modica foret, si illis subsidia a viventibus oblata innotescerent; nam responderetur, eas tantum eas dici esse in puro statu patienti, quatenus per perpersionem, ac tolerantiam suarum poenarum nihil mereri sed,

tantum satisfacere possunt, non autem, quod omni solatio carere debeant, cum, ut ex variis historiis habetur, de facto eas Angeli earum custodes frequentiter visitare, et solari soleant; et praeterea non leve solatium percipiant ex eo, quod voluntatem Dei per has poenas in se impleri videant, certaque sint, easdem poenas non perpetuo duraturas, sed aeterna beatitudine se certo fruturas.

Nec obstat 3. quod, si animas purgatorii, perinde ut coelites, invocare in necessitatibus possumus, tum etiam honorare eas, atque adeo Missas quoque legere ad honorem illarum liceret, perinde, ut ad honorem coelitarum solemus; atqui hoc est contra communem praxim usque adeo, ut non modice reprehendendus videatur, quia tales Missas dicere praesumeret. Nam resp. 4. cum animae purgantes sint ab omni culpa liberatae, atque adeo vere sanctae, ac dilectae Deo existant, non apparet, cur non etiam honorari a nobis possint; cum de facto honor, qui per pomposas, et solemnes funerum deductiones, et sepulturas exhibetur, ad ipsas potissimum spectare videatur. Resp. 2. cum animae purgatorii subsidio potius egeant, quam honore; sancti coelites vero nullo subsidio tibi indigeant; ideo ab Ecclesia Missas ad coelitem dumtaxat honorem celebrari, Missas vero de defunctis ad ipsorum subsidium potius ordiari, ne, dum amici, et propinqui ex naturali ipsorum amore, et ob proprium solatium capiendum, plurimum honorare eas satagunt, hisdem efficacia subsidia praestare negligant. Hinc sancti Patres passim suadent, ut amici inutiles sumptus in pompam funebrem adhiberi solitos, in Missas, et preces procurandas convertant, eo quod, ut recte S. Augustinus serm. xxxii, de Verb. Apost. ait: Pompa funebri, agmina execratarum, sumptuosa diligentia sepulture, monumentorum opulenta constructio, vivorum qualiacumque solatia sunt, non adjutoria mortuorum. Adde, quod multa sint, quae ab Ecclesia publice fieri non permittuntur, privatim tamen tolerantur, ut in officiis, litanis, et orationibus variis videre est.

Nec obstat 4. Quod, si animae distincto suos Benefactores cognoscerent, sequeretur, eos, qui pro omnibus defunctis in genere orarent, ab omnibus cognosci debere, quod tamen merito incredibile videtur. Nam responderetur 1. si quando aliquis omnes sanctos invocet, omnes illum agnoscent, non vi-

deri debere incredibile, quod idem etiam fiat, si omnes defuncti invocentur, cum unum æque, ac alterum sit æque facile Deo efficere. R. 2. in tali casu, sicut confose tantum invocantur, ita confusam quoque notitiam sufficere posse ad hoc, ut animæ pro benefactoribus in confuso orent, atque adeo, ut sic illis commendare se quis possit, maxime cum sperare queat, illas olim in celo ipsum cognituras, et a Deo copiosam remunerationem ipsis impetraturas. Recte ergo concludit Suarez tom. IV. par. 3. qu. 47. se. 1. 2. n. 9. modum hunc invocandi animas per se loquendo non esse quidem omnino necessarium, præctice tamen non esse dubium, quin sanctæ illæ animæ possint a nobis orari, et quod possimus etiam fructum talium orationum, media earum oratione sperare. Addit Raynaudus l. cit. Eliam contingeret, has animas non percipere orationem nostram, tamen sic pio, et ex probabili iudicio elicita orationem non fore inutilem apud Deum.

QUESTIO XXV.

An suffragia animabus infallibiliter prosint?

Negant apud Raynaudum sect. III. quæst. 3. num. 46. Cajetanus, Sotus, Canus, Angles, et alii.

Resolutio.

Affirmat tamen probabilis ipse Raynaudus nu. 47. asserens generatim animas purgatorii per nos certo jvari, cum eis rite adhibemus suffragia, et certo quoque hanc aut illam singularem accipere a nobis sublevationem, cum ad eam sigillatim dirigitur intentio applicandi suffragium. Ratio est, quia exat promissio divina de acceptandis suffragiis nostris, sive generatim pro animabus Purgatorii, si indeterminate et generatim offerantur, sive sigillatim, et in individuo; si ad eum modum fiat suffragiorum oratio. Atque ita passim Theologi indiscriminatim loquentes de suffragationibus nostris, sive pro alientis superstitibus, sive pro defunctis, supponere videntur, utramque æque esse infallibilem, ac certam; et discrete quod mortuos Lud. a Cruce in Bull. defunctorum dub. 4. Argent. in 4. disput. 43. quæst. unica art. 3. versic. Præterea dabo. Suarez 4. 4. 3. part. disp. 48. sect. 6. num. 5. et nulli, quos profert, et sequitur Scor-

tia l. II. de Miss. c. II. num. 44. et Fagundes l. IX. in 2. præcep. Elles. p. II. n. 20.

Confirmatur hæc doctrina ex eo, quod, cum animas fidelium defunctorum in Purgatorio hærentes sint nobis charitate conjunctæ, et quamvis non ultra spectantes ad forum ecclesiasticum, ejusque jurisdictioni jam subductæ, tamen pertinent adhuc ad ecclesiasticam communionem ratione charitatis, ut D. August. optime docet 20. civ. cap. IX. cum item nullo plus sublevatione creant, quam superstitis, qui sibi ipsimet subvenire suis actibus possunt; verisimillimum apparere, Deum, cujus misericordia non est numerus, ab amplificationem charitatis, quæ ab ipsa ne quidem morte arumpi potest, instituisse, ut possemus piis illas animas charitatis vinculo nobis conjunctas suffragiis nostris jvare, exhibendo pro eis solutionem condignam, appensis in eorum bonum precibus nostris.

Nec obstat 1. quod subsidia nostra defunctis per modum suffragii prodesse dicantur, atque adeo non ex certa promissione acceptationis divina: Nam resp. per hunc modum loquendi tantum significari, nostra subsidia non prodesse animabus purgatorii per modum absolutiois judicariæ: tum qui nulli super terram potestati, et multo minus privati fidelibus, subsunt; tum quia hic non contingit, ut in Sacramento penitentia, in qua pars aliqua pœne temporalis, ex rigore luende a peccatore, remittitur ei ex opere operato Sacramenti. Non negatur autem eo loquendi modo, quia suffragia nostra sicut pro vivis, ita et pro defunctis, per modum pœne subventionis, et condigne solutionis acceptantur infallibiliter a Deo ex justitia, ratione pacti nobiscum initi.

Nec obstat 2. quod ex revelationibus quibusdam habeatur, animas Purgatorii certa proposuisse suffragia, affirmantes, si illa adhibeantur, sperare se a divina benignitate liberationem a cruciatibus: qui modus loquendi non sonat liberationem certam ex justitia, sive divina speciali promissione; nam resp. eas animas merito timere potuisse, ne per culpam suffragatorum subsidia illa ad nihil valerent. Deinde timere etiam potuerunt, ne speciali aliquo Dei iudicio in ultionem peccatorum suorum, præter communem legem, oblata pro ipsis suffragia repudiarentur; tametsi enim sit promissio universalis de his suffragiis, cum offeren-

tur, acceptandis: tamen interdum potest esse aliqua exceptio, ob speciale demeritum, quo anima se hic in vita reddiderit indigna tali sublevatione per hoc suffragium. Est in hanc rem luculentum in vita Rabani, quo Frater, qui in vita crudelis fuerat erga animas purgatorii, eisque subdixerat indictas a Babano elemosynas, post mortem contestatus est, se in penam fuisse privatum sublevatione per elemosynas pro eo factas, earumque fructum collatum aliis animabus.

QUESTIO XXV.

An Confessarius penitentem possit imponere penitentiam defunctis applicandam?

Affirmat Amicus tom. VIII. dist. 46. § 3. dub. 3. num. 63. Lugo de peniten. dist. 23. num. 94. Pellizarius in Man. cap. x. § 3. num. 241. Ferdin. de Castro Palao tom. II. de Sacram. quæst. 14. dub. 6. num. 95. ubi ait: eam ante 40. annos fuisse receptissimam, et contrariam a doctis viris non sine risu exceptam, quibus addi possunt. Tamb. l. IV. c. 1. § 4. n. 1. Dian. p. 1. tr. 4. res. 54. et in addit. res. 44. p. 9. tr. 7. res. 57. et maxime p. 17. tract. 8. res. 26. Turrianns in tr. de penit. dist. 37. Dub. 4. Petrus Marchantius in Tribunali Sacro to. I. tract. 6. tit. III. qu. 3. testaturque C. Lugo l. c. hanc sententiam esse sensui fidelium, et praxi confessariorum multo conformiorem. Quibus etiam Raynaudus qu. 2. n. 3. adheret.

Probat I. hanc sententiam ex Catechismo Romano, in doctrina de satisfactione docet, imponendam esse orationem pro defunctis in qua includitur elemosyna acceptissima, et ipsi sic liberati orabunt pro penitente.

Probat II. quia pro penitentia Sacramentali potest confessarius injungere elemosynam, ut passim omnes concedunt; ergo etiam poterit injungere opera animabus purgatorii applicanda, cum et hæc sint elemosynæ, et quidem præstantissimæ, genus.

Probat III. quia, si quid obstaret, esset hoc, quod satisfactionis fructus ex institutione Christi deberet ipsi penitenti applicari; atqui hoc non obstat. Major est Advers. Minor probatur quia licet satisfactio ex opere operato proveniens non possit alteri applicari, potest tamen adhuc alteri applicari satisfactio, quæ ex opere operantis oritur,

quod Lugo n. 63. tribus argumentis ostendit. 1. Quia penitens non tenetur illud opus exequi in statu gratiæ; ergo neque requiritur, ut fructus satisfactorius operi operantis respondens penitentis applicetur. 2. Quia ad consecrationem indulgentiæ potest Pontifex exigere opus aliquod factum pro defunctis, et concedere indulgentiam ei, qui jejunit, vel orat pro defunctis; quo casu illud opus, quo ad satisfactionem ex opere operantis applicatur defuncto, retinet tamen satisfactionem ex opere operato pro ipso operante; cur ergo confessarius non poterit hoc ipsum facere? 3. Martyr potest applicare satisfactionem illius passionis ex opere operantis pro aliquo defuncto, et tamen passio illa habebit apud Martyrem quasi ex opere operato expiationem totius pœne propter martyrii privilegium; ergo similiter poterit opus a confessario impositum afferre penitentis effectum remissionis pœne ex opere operato, licet satisfactio, ex opere operantis applicetur defuncto. Quod ipsum adhuc confirmari potest alia circumstantia, quam Marchantius apud Dianam p. 44. tr. 7. res. 57. affert, quod scilicet is, qui tenebatur ad officium defunctorum pro defuncto legere, et non legit, si postea confessarius ne pro penitentia illud legendum imponat, et pro aliam penitentiam adjungat, vere per talem penitentiam, et priori obligationi satisfaciatur, et sacramentalem penitentiam adimpleat: atqui hoc fieri non potest, si fructus satisfactorium ex tali officio provenientem non posset alteri applicare; ergo etc.

Probat IV. Raynaudus. Quia ad satisfactionem sacramentalem sufficit, ut penitens oneretur et mulctetur, subeatque nonnullam pro peccatis vindictam; abunde factum erit Sacramento, et ejus institutioni servitium erit quantum satis. Alqui eo ipso, quod imponitur penitentis obligatio hanc penitentiam subeundi, ejusque fructum applicandi alteri, oblinetur finis predictus gravandi penitentiam, et justa ultione vindicandi peccatum ab eo admissum; præsertim si peccatum illud fuerit sceordium in hoc genere, quale incurrunt desides executores testamentorum piorum. Igitur talis impositio penitentia non est contra finem Sacramenti. Nemo sane contendat, penitentem, qui a se abdicavit fructum satisfactorium penitentia ipsi injunctæ, eumque ad alium transferet, facisse contra illius Sacramenti institutionem.

Resolutio.

Contraria tamen sententia, spectata natura Sacramentalis satisfactionis probabilior videtur, eamque docent Joannes Sanchez in select. disp. 16, n. 1. Bordonus in consil. regul. tom. II, resol. 20, qu. 4, num. 16. Philippus a Cruce in Thesuro Eed. tract. 2, § 6, n. 11. Vega in Summa to. II. c. LXV, cas. 4. Andreas Mendo in append. ad Bullam cruciata d. 4, cap. VIII, n. 62, cit. apud Dianam I. supra indicati, ubi etiam testatur, hanc questionem magnos rumores excitasse inter aliquos Patres Romae existentes. Probatur autem hæc sententia potissimum unico, sed sufficienti, et satis efficaci, argumento, quod tali modo formari potest: Satisfactio Sacramentalis præcise instituta fuit ad delendam poenam temporalem peccatis ipsius poenitentis debitam; ergo non potest ea satisfactio ad poenam alterius delendam applicari. Consequens patet. Antecedens probatur I, ex paritate cum attritione. Nam sicut Christus ad remittendam culpam voluit imperfectam aliquam poenitentiam a peccatore adhiberi, et per Sacramentum supplere id, quod deest ad perfectam poenitentiam, licet potuisset, ut multi volunt, sine ulla actu poenitentis remittere omnia peccata per solam scilicet absolutionem Sacerdotis; ita similiter ad remittendam poenam voluit, imperfectam aliquam satisfactionem exhiberi, quæ postea virtute Sacramenti quodammodo elevetur, et majus incrementum accipiat ad majorem longe partem poenæ temporalis delendam, quam delevisset, si non fuisset conjuncta Sacramento; ergo sicut ipsum augmentum ex opere operato proveniens non potest alteri applicari, ita nec illa inchoata satisfactio poenitentis, cui illud augmentum adjectum, poterit alteri applicari. Probatur II, idem Antecedens ex eo, quod satisfactio ideo a Christo sit requisita ad hoc Sacramentum, atque adeo a Conc. Trident. pars integralis ejusdem Sacramenti dicatur: quia sicut per attritionem, et confessionem reatus culpæ tollitur, ita per eam reatus poenæ tollitur, atque adeo Sacramentum hoc virtutem, et efficaciam habet, ad totum reatum peccati delendum; ergo sicut attritio, et confessio illius tantum peccati, quod in confessione explicatum est, reatum tollunt quoad culpam; ita etiam satisfactio non alium poenæ reatum, quam qui ex iisdem culpis ortus est, debet, atque adeo non po-

terit ad poenam alterius minuendam, vel delendam applicari.

Confirmatur hæc doctrina I. ex natura hujus Sacramenti, quod institutum est per modum iudicii; ergo, sicut quando in iudicio quis accusatur ob varia debita contracta, non potest iudex obligare reum ad solutionem alienorum debitorum, sed tantum ad propria debita solvenda; ita nec confessarius poterit obligare poenitentem ad aliena debita solvenda, propriis relictis; maxime cum debitum proprium tam grave sit, quale in presenti casu est purgatorium aliquot annorum. Quis enim non dicat durum, id est iniquum iudicem, qui reo præciperet, ut poenitiam, quam paratam haberet ad propria debita solvenda, ad alterius 9, solvenda debita expendere, ipse vero reus postea ex defectu solutionis aliquot annis gravissimum carcerem subiret? Atqui simile quid faceret confessarius injungens poenitentem, ut sua opera pro animabus purgatorii offerat; ergo.

Confirmatur 2, quia ex contraria sententia sequitur, in tali casu adfuturam Sacramentalem satisfactionem, et non adfuturam: hoc autem implicat; ergo et illorum sententia. Min. et primum membrum majoris facile ab adversariis conceditur. Alterum membrum probatur, quia satisfactio Sacramentalis est remissio propriæ poenæ (nam nullus effectus Sacramentalis potest alteri applicari) per propriam satisfactionem procurata; atqui talis satisfactio in dicto casu non adesset; ergo. Major patet. Minor probatur, quia totum opus, quatenus est satisfactorium ex opere operantis, transcribitur animabus, ut volunt adversarii; ergo nihil superest, per quod dicatur satisfieri Deo pro poenâ peccati; sed si Deus propter Sacramenta aliquid poenæ remittat, talis remissio potius liberalis donatio, quam satisfactio, diceretur: Sicut si Petrus deberet Principi centum florenos, et hos Paulo ad debita sua expungenda offerret, ideoque Princeps per talem donationem moveretur ad quinquaginta florenos eidem Petro remittendos; tunc debitum potius a Principe condonatum, quam per satisfactionem Petri deletum diceretur; aut certe non esset ratio, cur etiam absente satisfactorio opere non solius confessionis intuitu etiam Deus fructum satisfactorium largiretur; ergo. Neque dicas cum C. Lugone, adhuc illam voluntatem bonam, qua poenitentia postea vult applicare

jejunium pro defuncto, superesse pro satisfactione; cum enim ea voluntas non offerat se ipsum pro defuncto, sed tantum alios actus, hoc ipso solo poenitentia satisfactio ex ea proveniens remanebit. Nam contra est, quod, licet in actu signato illa voluntas se non offerat, id ipsum tamen in actu exercito faciat, alioqui, qui diceret: Volo dare elemosynam pro defuncto, et statim daret, nihil satisfaceret pro defuncto; cum opus externum sine actu interno voluntatis, utpote libertate carens, satisfactorium esse non possit.

Neque obstant argumenta in oppositum allata; nam ad I. R. Quod Catholicismus Romanus, præterquam quod non majorem auctoritatem habeat, quam ille Doctor, qui eum composuit, facile de fructu impetrationis intelligi possit, quem facilius nostræ sententia Auctores concedent animabus purgatorii applicari posse, licet et hoc ipsum non improbabilius neget Joannes Sanchez, ratus, animabus nihil, nisi quod per modum satisfactionis offertur, prodesse.

Ad 2, R. negando consequentiam, et paritatem; nam si præcipiat confessarius elemosynam pauperi dandam, non præcipit, ut etiam satisfactorium, quæ ex tali datione oritur, applicet pauperi; unde adhuc obtinetur totus finis, quem Christus in exigenda satisfactione pro hoc Sacramento intendit. Secus autem se res habet, quando satisfactio animabus applicatur, ut ex dictis patet.

Ad 3, R. negando minorem primi syllogismi, et antecedens secundi, ad cujus primam probationem R. Antecedens illud, quod sol. poenitens non tenetur poenitentiam in statu gratiæ exequi, satis incertum esse; et forte probabilius ab aliquibus negari; quidquid tamen sit de illius veritate resp. negando consequentiam: quia saltem illa satisfactio adhuc reviviscere potest, atque adeo illo saltem tempore applicari debet ipsi poenitenti; neque enim apparet ulla solida ratio, cur Sacramenta quoad alios fructus, scilicet remissionem culpæ, et gratiæ, et non etiam quoad fructum remissionis poenæ, reviviscere possint. Ad secundam, et tertiam probationem ex instantia Jubilæi, et martyrii petitam adhuc facilius resp. negando paritatem inter illam, et nostrum casum; quia tunc ex nullo capite oritur obligatio; fructum satisfactionis operantis respondentem sibi applicandi; sicut tamen, in Sacra-

mento isto adesse ejusmodi obligationem supra ostendi. Ad confirmationem Marchantii resp. negando; illo casu posse solam recitationem officii divini pro poenitentia imponi; Etsi enim communiter Auctores doceant, posse poenitentiam imponi opera alias præcepta, id tamen semper intelligendum est de operibus talibus, ex quibus fructum satisfactorium alteri offerre non tenetur, ilque colligitur ex argumentis pro nostra conclusione allatis.

Ad 4, Raynaudi argumentum R. negando pariter, finem Sacramentalis satisfactionis esse orationem, et muletam poenitentis præcise, ut sic spectatam, sed ut satisfactoriam pro reatu poenæ ipsius poenitentis, uti ex probatione sententiæ nostræ patet; quo supposito totam ruit Raynaudi argumentum.

QUESTIO XXIV.

An subsidia, quæ quis pro se defuncto procurare constituit, rectius in vita procurantur.

Affirmat Raynaud. I. III, p. 3, q. 4, cum Zerola, Fagüandez, Pinello, Marchino, Cæredo, et aliis, ilque ob sequentes rationes: I. hæc rationes prospiciunt securitati exhibitionis suffragiorum, caventurque ne infidelitas sepiissime deprehensa executorum, vel hæredum avertat expensas pro subsidiis provis in alia negotia cum fraude defuncti. Perit enim ei sublevaro expectata, ut recte ait Gabriel sect. LVIII, in can. lit. B. II, Difficillius, ac proinde magis satisfactorium est, dare in vita, quam relinquere erogandum post mortem. 3. Quia juxta sententiam, quam tradit Suarez tom. IV, 3. p. disp. 48, sect. VII, n. 11, et sequentibus, cum Richardo in IV, disp. 45, a. 4, qu. 5 et Gabrieli, lect. LVIII, in can. lit. C. cum extrema operis satisfactorii oppositio adhibet voluntati illud exercendi portionem aliquam fructus meritorii, et satisfactorii, supra eam, quæ rependitur voluntati interna, is, qui post vitam suam distulit executionem suæ prædicationis voluntatis, privabitur eo fructu sui operis: quod apud me evincitur ea ratione, quæ petitur ex defectu formalis libertatis, et honestatis in opere præcise prout extertum, adjuncto a voluntate interna, ut contingit, cum volitio præcessit in vita, opus autem externum subsequitur post mortem. 4. Quia per se notum est, multo minus merito-

rum esse res suas abjicere, cum retineri ultra non possunt, quam cum adhuc homo eis uti potest; quod pertinet vulgatus verus:

Da tua, cum tua sunt; post mortem tunc tua non sunt.

Hinc S. Lucie Mater, cum filie urgenti ad eroganda bona diceret: Tege oculos meos, et quodcumque tibi placebit de istis facultatibus facito. Dixit Lucia: Audi, Mater, concilium meum: Non satis Deo charus est, qui illi hoc dat, quod secum ferre non potest, et quo ipse perfrui non potest. Sed si tu vis grata esse Deo, hoc illi da, quo poteris tu uti. Moriens enim nulla re poteris uti, et quod das, ideo das, quia tecum ferro non praevalens. Vivens ergo, et salutem tui corporis habens, da Christo, quod possides.

Resolutio.

Probabilior tamen videtur negans sententia, quam Layman l. V. tr. v. c. n. 15. et cum eo Antonius Honcala opusc. iv. tr. iii. fol. 62. tradunt. Et probatur 1. ex communi praxi fidelium, ex quibus vix millesimus quisque contrariae sententiae praxim sequitur, ad quod tamen, vel maxime confessarii, et concionatores illos excitare debent, si rationes adversariorum tam forent efficaciæ.

Secundo, quia cum nemo, vel unico momento sit securus de vita refinenda, hoc ipso in vegeta adhuc aetate deberet sua expendere; cum autem et contingere posset, ut in adultam senectam superviveret, hoc ipso in periculum multi se conjicerent, ne aut necessariorum defectus paterentur, aut casus occurrerent, in quibus prudenter, imo et necessario aliam dispositionem, quam prius fecerant, facere deberent.

Tertio, quia cum post executionem factam multa adhuc peccata committere, atque adeo grandem reatum poenæ contrahere, et cum ex eo vita discedere quis possit, non habere tunc quidquam amplius, quo reatum talem extingueret possit, maxime si propinquos sibi parum affectos, et sua potius quaerentes, quam aliena curantes, haberet.

Quarto, quia ad reatum poenæ delendum in vita, habet multa alia media v. g. indulgentias, communionem, tribulationes patienter toleratas, elemosynæ moderatas clar-

gationes, ut adeo non videatur necessarium, tam difficile pleisque medium eligere.

Quinto, post mortem constitui possent sacrificia in altari privilegiato offerenda pro anima illa redimenda, qui fractus participandi pari non potest per sacrificia anticipando procurata.

Neque obstant argumenta contrariae sententiae. Nam ad l. R. Cum supremæ voluntates sanctæ haberi debeant, magnam ordinarie curam a Magistratu tam ecclesiastico, quam politico, suscipi, ut tales voluntates executioni mandentur. Dein ubi justus timor concipi posset, ne propinqui exequantur supremam voluntatem, prius certa quantitas in fidem aliorum manus committi posset, quæ post mortem in decreta subsidia procuranda expendatur. Quod si vero, et executio omnino negligenter, separari tamen merito posset, Deum, qui approbat voluntatem, ubi non invenit facultatem, illam satisfactionem, quæ ex neglectis operibus obventura erat, aut per suam benignitatem suppleturam, aut per applicatas alias satisfactiones compensaturam.

Ad 2. R. Meritum illud, quod ex difficultate oritur, posse facile aliis operibus piis, maxime elemosynis, in quibus eadem saepe difficultas reperitur; compensari; deinde non omnia statim, quæ magis meritoria sunt, suscipere oportet, maxime si graves rationes ad omissionem illius impellant, quales sunt, quæ pro nostra sententia sunt allatae.

Ad 3. R. Incertum in primis esse, an opus externum, etiam prout a Raynaudo sumitur, aliquid ponderis ad meritum adjiciat, cum satis multi Theologi id negent. Deinde vero licet plus tunc, si in vita ipse bona sua distribuât, mercatur, et satisfaciât; quia tamen pro reatu poenæ contrahendo nihil haberet, quod pro satisfactione offerret, hoc ipso majus commodum ex anticipata dispositione non referret.

Ad 4. R. Nimirum id probare, nimirum si quis paulo ante mortem sua distribuât in pauperes, non magnum meritum habiturum, cum brevi omnia se relinquere debere sciat, quod tamen nec ipsi adversarii dicent; certe S. Laurentius non modice commendatur ob distributionem honorum ecclesiasticorum in pauperes, licet sciverit, eas in manus Tyranni venturas, si ipse non distribuât. Meritum ergo, et libertas in eo consistit, quod, cum alias profanas dispositiones

facere potuisset, potius piis in anima suæ salutem facere voluerit, ad quod parum refert, an cito, an tardius opes suas relinquere debuisset. Adde, quod sicut in aliis necessariis actionibus possumus easdem quodammodo liberas efficere per intentionem, qua proffitemur, nos eam, licet necessaria non foret, nihilominus propter Dei beneplacitum, et amorem peracturos; ita similis intentio circa opes necessario relinquendas fieri queat.

QUESTIO XXVII.

Consultissime sit magnam pecunie summam in mox pro defunctis dicendis missas, an vero in fundationes perpetuas expendere?

Videntur cum Philiarcho fundaciones preferendæ, cui etiam Raynaudus quest. vi. n. 54. ad stipulatur ex parte, dum ait: Aio igitur, tametsi res habet, ut dixi, me tamen noluisse asserere, prælegendam simpliciter esse acervationem subsidiorum, quam fassus sum præeligi oportere, si sermo præcisè sit de sublevatione animarum. Propter alia namque capita consultus frequenter est, instituerentur fundaciones perpetuas: maxime, quia inde potest crescere, et amplificari divitiarum gloria, suppeditando stipendium, et cum eo congruam sustentationem saltem ex parte, additis divino cultui personis, a quibus plurima alia bona fiunt, quorum fructus redundabit in fundatorem. Illa item multiplicatio successiva subsidiorum potest cadere in publicam utilitatem, quatenus plebs fidelis reperiet, verb. grat. alicubi certo tempore sacrum, ubi alioqui non audiretur; vel interesse poterit officiis divinis, quæ alioqui inibi non celebrarentur. Ob quas rationes, dimissis aliis minus commodis, quas adhibet Philiarcho de Offic. Sacerdot. l. part. I. II. capitul. xiii. non possunt excusari a gravi culpa, qui perpetuas fundaciones pro mortuo non vindicatio relinquunt, pretextu, quod ea anima non tandem manserit in purgatorio. Nam quamvis præfixus unicuique anime terminus purgatorii incertus sit, et nisi per suffragia brevietur, possit esse valde longus, tamen quidquid sit, an anima illa perseveret in purgatorio, ceteræ rationes allatæ semper militant. Haec fundaciones bonæ, et sanctæ sunt; potestque etiam contingere, ut prosint animabus tantumdem, quantum acervatio subsidiorum: non quidem attendendo, quod præcisè occurrit nobis, sed spec-

tando, quæ Deus, cui homo ea fundacione perpetua rem acceptissimam facit, per benignitatem suam curare potest, excitando varios, ut ei simul varia subsidia applicent, unde non minus sublevetur, quam, si fundacione dimissa, intentus tantum fuisset in acervandum sibi cumulum suffragiorum statim, aut mox ab obitu. Sed, et Jacobus Haullinus lib. III. art. ii. n. 894. consentit, si toti purgatorio sive omnibus animabus in communi, subsidium ferre quis desideret, quia sic crescit fructus pecunie, atque in perpetuum porrigitur, ex eaque animæ perenniter juvantur.

Resolutio.

Contraria tamen sententia, quæ merito quibus magis placet, si præcisè animarum subsidium spectetur, quam docent Major, Gabriel, Palud. Petanus apud Raynaudum loco cit. num. 42. Probatur 1. quia suffragia non causant remissionem reatus, nisi prout exhibita. Igitur quantumcumque sint per longam moram multiplicanda suffragia, tardius proderant animæ, quam si quam primum exhibeantur. Eatenus enim prosunt suffragia quatenus decurrant spatium purgatorii. Saepè autem continget, ut pauciora suffragia, quam quæ usque ad mundi finem interventu fundacionis exhiberentur, sufficiant ad animæ liberationem.

Probatur 2. quia per talem simultaneam largitionem avertitur grave periculum, in quod frequentissime venitur positis fundacionibus. Nimirum quod saepe per avaritiam eorum, qui oneribus fundacionum se gravant, nova subinde onera similia suscipiantur. Ad quod licet remedia quædam suppeditet Gabriel lect. xxvii. in canon. litt. P. et Q. ad R. tamen aegre revocantur ad praxim. Saepè idem, quod ipsum Gabriel lect. xxviii. litt. M. ex Gersono fuscè prosequitur, incidunt casus, ob quas suffragia, vel minuantur, vel tolluntur. Eiusmodi causa nominatim est, cum bonis, quibus inasificata est fundatio peremptibus, aut alio aversis, sive injuria, sive malitia eorum quibus sunt concredita, succiditur sperata perpetuitas suffragiorum. Idem saepe accidit, tempore rerum edaci, syngraphas consuente, aut incendio, vel simili fortuito eventu, census suffragiis continuandis necessarium dissipante. Quod si concedere placeat, bona illa authentica scripta, quibus hæc eorum onera continentur, non intercidere; tamen facile

contingit, ut experimento quotidiano compertum est, ut rerum, preliis mutatis, census, qui ad multa subsidia, erat sufficiens tempore fundationis evadat notabiliter tenuis, nec nisi ad pauca sufficiens. Hinc enim fere arte sunt reductiones illæ Missarum, quas Tridentinum permisit Episcopis; et ut ea facultas a Consilio concessa sit intelligenda, de quo litigant varii apud Dianam par. II, tract. xiv, resol. I, et aliquot frequentius. Neque obstant argumenta in contrarium allata, quia probant potius, si viventium commoda, sive propria, sive aliena spectentur, fundationes ejusmodi esse preferendas, quod facile conceditur, maxime si Monasteria, et Xenodochia fundentur; sed hoc est extra præsentem controversiam.

QUESTIO XXVIII.

An Deus supplicet defectum parvulorum sine Baptismo morientium, eoque gratiam largiatur?

Ita arbitraris est Pelbartus de communi, ut ipse ait, Doctorum sui temporis sententia; nempe quod Deus supplicetur sit Baptismus, et infantem gratia, ac gloria donaturus, si contingat puerum baptizandum emori inter baptizantis manus ante perfectum Baptismus; vel si moriatur in via, cum ad Baptismus defertur, adhibeturque diligentia, ut Baptismus inticietur; vel si excutiat e matris utero per abortum post commendationem ejus ad Deum, ut Baptismus suppleat. In omnibus his eventibus Baptismus a Deo suppleri censuit Pelbartus. Nec dissimilia quoad Baptismi supplementationem per orationem parentum habent alii, ut Cajetan. III p. q. xxi, ar. 2, in condit. integr. Gerson. III p. serm. de Nativit. B. V. consid. II, et confirmari potest per paritatem cum penitentia Sacramento, ubi, si penitens, quantum in se erit, fecerit, et a confessario legitime absolutus non fuerit (quocumque ex defectu id acciderit) suppleri hunc defectum a Deo, et gratiam sacramentalem nihilominus tribui, non pauci docent. Cæter. id ipsum ex alio fundamento admittit, contendens in ea summa realis Baptismi administrandi difficultate, verius impossibilitate, Baptismi locum tenere posse parentum preces; et factis oblationem, ut fiebat in lege nature, et Mosæica. Nam sacramentum, quod infantem in lege nature a peccato originis mundabat, aliud non fuit, quam talis aliqua pecca-

toria oblatio, ut Hugo Victorinus tract. de Sacramento legis nature recte docuit. Nec aliter justificabantur infantes post institutam circumcissionem, si ante oculidum vite, quo circumcisio conferebatur, e vita excederent. Imo ne illo quidem oculidum aliter justificabantur, sive fœmine (ut notum est, cum in eis circumcisio locum apud Hebræos non haberet, quicquid fabulatus sit Strabo lib. xv), sive maris, respectu quorum circumcisio erat tantum signaculum justitiæ fidei, et nota corporea ad sacernendum populum Dei. Et cum in ea conferebatur sanctitas infanti, nequaquam conferebatur in circumcissione, præcisè ut circumcisio erat, sed prout adjunctam, vel concertam habebat oblationem prædictam, et ex ea mente peragebatur illa infans truncato. Visum ergo est Cajetano, hoc Baptismi supplementum posse infantem prodesse in prædicta impossibilitate administrandi ei re ipsa Baptismus.

Resolutio.

Negat Raynaudus, atque Cajetani placitum improboesse S. Pium V, et expungi jussum ex Romana commentariorum Cajetani editione, quam cæteræ deinceps sunt emulatae, unde in eis nunc non comparat illa Cajetani doctrina. Suarez ait, esse placitum temerarium, et errori proximum. Sed brevis ratio est, quia verba Christi sunt absoluta; et per negationem, que malignantis natura est, præcipient non renatis omnem spem gloriæ. In qua ergo potestate Cajetanus supplementum aliquod Baptismi exogitavit, diversum a perfecta in Deum conversione actuali, cujus infantes non sunt capaces? Eodem modo urgendi sunt alii, qui divinant forte Deum in tali necessitate, ad preces parentum infundere infanti gratiam, et supplere Baptismus. Posset hoc sane Deus, si luberet, ut recte pronunciauit Adrianus; tamen quod ita faciat, absurde jactatur, cum præstet peremptionem Christi edictum arcens infantes quoscumque aditu gloriæ, nisi Baptismo perfundantur. Equè explodendi sunt, qui existimant, non privari fructu Baptismi eos, quos sola ministri perversitas, et malignitas exortes Baptismi fecerit. Hos merito refellit Alanus, quia undecumque proveniat defectus medi ad gratiam præcisè necessarij, occiditur via ad gloriam, et salus sit desperata. Imposuit profecto omnibus his Doctoribus species mis-

rationis erga parvulos vero Baptismo destitutos in maternis visceribus, vel ob ministrorum iniquitatem. Visum quippe eis est admodum durum admittere, relinqui a Deo absque unico salutis remedio tot peccati actualis expectes animulas. Verum non debent nobis Dei consilia dura videri, quantumvis sint inscrutabilia; sed dimissis divini illius consilii causis, quarum aliquas proponit D. Augustin.: dicendum est eum eodem, nimis vanitatis, et excitatis esse, velle judicare, cur una eademque parvulorum causa, super alium veniat misericordia ejus, super alium veniat ira ejus; cur, inquam, unus præcisè necessarium gratiæ, et æternæ salutis medium absque ulla difficultate assequatur, alius extrema necessitati spirituali subjaceat, nec sit ad manum, unde ei subveniatur, cujusmodi nominatum est, qui dilectescit intra uterum matris, ubi Baptismus recipere non potest, sine quo est periturus. Quid ergo? Admittemus hujusmodi infantes desereri a Deo in extrema illa necessitate spirituali? Apostolus diserte pronunciat, velle Deum omnes homines salvos fieri; que verba D. Augustin. ad parvulos quoque materuo utero abditos pertinere docet. Et vere negari non potest, eos ad finem supernaturalem ordinari. Alioquin non haberent peccatum originis, essentque in statu puræ nature. Illa autem ordinatio nihil aliud est, quam intentio, qua Deus illi gloriæ nature ipsorum indebitam voluit. At ea volitio, et intentio finis, si vera fuit, habuit necessario adjunctam volitionem providendi media finis illi consequendo idonea, et saltem sufficientia, cujusmodi diximus esse Baptismus, qui tamen his infantibus utero conclusis adhiberi non potest. Res est profecto non parum implexa, et ut ait Junilius, de talium abortivorum statu merito subtilis causa, dubiusque tractatus est. Nec aliter Prosper: Sunt certe, qui hastam objiciant, et difficultati succumbentes nequeat, provisus istiusmodi infantibus, qui intra maternum uterum inexpectati obveniunt, sufficientia salutis media. Ita Gregor., Vascq., Becanus, alique nonnulli tum recentiorum, tum antiquorum Theologorum, quibus in specie favent S. August., Prosper, et Fulgentius. Sed præsertim dicere cum Vega, Bellarmino, Suarez, Trigoso, Deum parvulos istos non dereliquisse usquequaque, sed vere, sicuti eis gloriam voluit, quantum est ex se, ita hisdem solutis media sufficientia providisse, quan-

tum est ex se, et saltem in causis universalibus, et quantum est ex se, mediorem illorum applicationem, neque impedivisse, neque ut per alios impediretur, effecisse, vel intendisse, sed potius habuisse volitionem veram, ut applicerentur; etiamsi ob dispositionem, et cursum causarum naturalium, quem invertere non tenetur, vel ob perversitatem ministri, quem vult illibatis suæ libertatis juribus frui, contingat media illa, omnibus parvulis provisiva in uno aliquo speciali eventu aliunde, quam ex Dei intentione, deficere, emque defectum, et non applicationem Deus, alia secundum nostrum concipiendi modum concomitante volitione permittit. Non enim volitio, ut suppetant his parvulis media ad salutem sufficientia, pugnat cum volitione permittendi non applicationem, sive defectum eorum, qui ex aliis causis providetur eventurus, et cum morali impossibilitate applicationis consecuturus, supposito cursu rerum, quem Deus, ut generalis dumtaxat provisor supernaturalis, non tenetur immutare vi intentionis illius, verè quidem, et non eminentis, sed tamen non nisi inefficacis, quam de omnium plane, etiam parvulorum salute habet. Ea que ratione incolumis retinetur ordo perfectæ providentiæ in Deo gratiæ auctore. Et verum quidem est, adultis extrema salutis necessitate laborantibus, in naturali impossibilitate perveniendi ad Baptismus, subveniri a Deo per miraculum: quod exempla permulta testatum faciunt (unum perillustre profert Franc. Picens Theorem i de fide) et Theologi uno ore confirmant: qui modus extraordinariæ providentiæ non solet adhiberi erga parvulos, in simili naturali impossibilitate percipiendi Baptismi. Disparitatis causam assignat Suarez, quod, sicut adulti per propriam cooperationem salvari debent; ita dignum, ac justum sit, eos non perire, nisi interveniente proprio demerito, quo carere supponuntur, cum eis Deus ex machina per miraculum opitulatur, que extraordinariæ providentiæ ratio cessat in infantibus, ut est periculum.

QUESTIO XXIX.

An liceat se Baptismo sanguinis ingerere?

Videtur id omnino licitum, quia exempla plurimorum Martyrum id testantur, et præ-

terea ad defensionem catholice fidei persape id necessarium est.

Resolutio.

Negant id per se licitum esse S. Thomas, Cojet., Sylv., Navarrus, Sanchez, Layman, et alii apud, et cum Gobat, tum quia homo non est vite sue dominus, tum quia non licet, per se loquendo, dare alteri gravissimam peccati occasionem, tum denique, quia ille se ingerere sine necessitate, est quadam tentatio Dei. Unde S. Sebastianus xx. Januarii, S. Menas 11. Novembris, S. Thom. Cantuar. 29 Decemb., S. Emerentiana, atque alii permulti partim in Martyrologio, partim in ipso Breviario, celebrantur etiam idcirco, quod se ultro resisterint Tyrannis, eos etiam graviter objurcando; dicendum est his in primis cum S. Athanasio: Quod, si quidam ex his persecutoribus se deditere, non temeritate eo rapiebantur, sed passim apud omnes profitebantur, a Spiritu Sancto hanc sui oblationem profectam esse; adeoque tribaendum id est ei peculiari instinctui Spiritus Sancti. Deinde peravidi id fecerant, quia prudenter, etsi forte decepti, existimabant, id essurum in defensionem, amplificationemque glorie Christi, inque roborationem timidorum, ut insinuat Sanchez, Layman, et alii; quod etiam insinuat Origenes loc. cit. subdens, tales esse ob promptitudinem, fortitudinemque dignos honore apud Servatorem, quem confessi fuerint.

QUÆSTIO XXX.

An satius sit, serpius Eucharistiam a Laicis, quam raro, accipi?

Negant aliqui apud Raynaudum punct. 4. num. 2, eo quod timeant irreverentiam, et veluti contemptum tanti Sacramenti, per nimiam quasi familiaritatem. Qua ratione abstinere frequentia communionis, actum esse religionis, notat Suarez. Item estimant suam indignitatem summi momenti, cum tamen augustissimi hujus Sacramenti tanta sit sanctitas, ut summam deponat in suscipiendam puritatem. Quo ex capite Sanctos plerisque refugisse communicare, habent acta S. Margherite Regine Scotiæ. Addunt idem, cum quibus agimus, exempla tot Sanctorum Anachoretarum, qui olim percussimè frequentabant hoc Sacramentum, et evaserunt tamen in Sanctos eximios. Sanctus Chryso-

tomus testatur, sui temporis Anachoretas communicasse tantum semel in anno, sepe etiam, inquit, post duos annos.

Resolutio.

Nihilominus indubitatum esse debet, hanc esse germanissimam pietatis anomalam, cum Christi mente, Ecclesie sensu, et animarum bono pugnantem, inquit Raynaudus num. 2, advertitque in hanc rem in primis exempla, et dieta Sanctorum. Nam Actorum 2, cum narratus esset aliquot millium Baptismus, subditur, eos fuisse perseverantes in communicatione, et fractione panis, id est, in communiione Eucharistie. Lignet quidem, quod pedulentim inducta est circa hoc magna varietas, ut videre est apud Pamelium in libro Sancti Cypriani de Orat. Dominicæ. num. 48, et Wallerum, ac Henricum. Audiendus Petrus Blessens. Quotquot intererat consecrationi Eucharistie, communicabant eidem. Inde est, quod collecta, quas post communionem dicitur, plurali numero censentur, verb. grat. Refecti cibo potaque spirituali etc. Et iterum: Sacramenta, que sumpsimus etc. Postquam autem crevit numerus fidelium, nec omnes accedere ad Eucharistiam visum est, statutum est, ut saltem diebus Dominicis fideles communicarent. Cum vero palee superercentes ceperant cooperire grana, et multorum refrixit charitas, et crevit iniquitas, et perpauci inventi sunt idonei, qui calicem salutaris acciperent, decretum est, ut saltem per tres solemnitates in anno fideles communicarent: In Pascha, Pentecoste, et Natali: quia hunc modum præcepit Dominus Patribus antiquis, ut omnis masculus in Israel ter in anno appareret in conspectu ejus, sed non vacuus. Nunc autem, quoniam dies mali sunt, et omnes fere declinaverunt, et inutiles facti sunt, non audeo dicere, ex præcepto Ecclesie, sed ex tacita permissione ipsius introductum est, ut semel in anno congregentur in Ecclesia ad communicandum, quod præterire fas non est, ut sicut ea die filii Israel typicum agnum comederant perpetuo; et eadem die Dominus discipulis suis carnem suam, et sanguinem dedit, et in memoriam sui id ipsum faciendum commendavit: ita et nos eadem die carnem agni, qui tollit peccata mundi, edamus. Quamvis igitur sit exploratum, inductam esse processus temporis tepiditatem in sumptionem Eucharistie, tamen initio Christianismi usus

Eucharistie fuit frequentissimus, et id semper optarunt Patres; inter quos S. Ambrosius serm. xxviii, de Verb. Domin. sic loquitur: Si quotidianus est panis, cur post annum illum sumis, quemadmodum Græci in Oriente facere consueverunt? Accipe quotidie, quod quotidie tibi prosit. Sic vive, ut quotidie merearis accipere. Quomodo S. Job pro filiis offerebat Sacrificium, mors Domini, resurrectio Domini, elevatio Domini significatur, remissio peccatorum: et panem istum vite nostre quotidianum non assumis? Qui vultus habet, medicinam requirit; vultus est, quia sub peccato sumus: Medicina est celeste, et venerabile Sacramentum. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. Quotidie si accipis, quotidie tibi hodie est Christus, tibi quotidie resurgit. S. Chrysostomus quoque hom. 5, in 1. Tim. magnas notat imprudentiam eum, qui ausit sacrificio adstare absque perceptione Eucharistie. Talem se, ait, condemnare suomet judicio, et in penitentium ordinem rodigare. Soli enim in penitentia constituti arebantur aditu Ecclesie tempore Sacrificii. Qui ergo extra penitentiam constitutus Ecclesiam adibat, nec communicabat, eo ipso indignum se pronuntiabat, qui cum fidelibus admittetur in Ecclesiam ad orationem, de Chrysostomi eo loco sententia. Itaque sicut frequentatio Ecclesie ad communem orationem, et ad assistendum sacrificio, debet esse admodum frequens, ita et frequentatio Eucharistie, nexa illi additioni, et assistentia, de Chrysostomi quidem sententia: sed et Franciscus Seraphicus serm. vii, hortatus est suos Sacerdotes, ut urgeant fideles ad frequentem confessionem, et communionem. Et pro ista sepe frequentanda sic disserit: Si hic cibus est animas, sine quo languet, et marcescit, cur non quotidie ad mensam, in qua proponitur cunctis, cuncti sedere, et manducare desiderant? qui itineris fatigatur molestia, plus indiget cibi refrigerio: si ergo omnes viatores sumus, et ad patriam pergitimus, cur peritioso, et sapidissimo cibo confortari non appetamus? Elias hunc in figura comedit, et ambulavit in fortitudine illius; si sepius hunc panem, sicut decet, sumeremus, magis in via virtutis proficeremus, et ad destinatum nobis patriam robustius pergeremus. Quod si rationis suffragium exquirere placeat, argumentari insuper licet ex eo, quod Eucharistia panis noster est, et vere cibus, utique animarum; nam

propterea post cenam primam porrecta est, ut observavit Gostridus Vindocus serm. viii et non nisi in permodica quantitate sumitur, quia non tendit ad saginandum corpus, sed animam. Quid autem frequentius usurpatur, quam panis, sine quo vita non subsisteret? nihil igitur mirum, si, qui obliviscuntur comedere panem hunc suum, percutuntur ut fenum, et crescit cor eorum. Est item hoc sacramentum fortis praesidium adversus juges Diaboli insulsius, et ignita tela. Qui igitur in continuo praelio versamur, debemus hac lorica assidue tegi, cum absque hoc munimento omne spirituale praelium sit plenum periculi. Ad hoc fit Eucharistia, ait S. Cyprianus Ep. lii, ut possit accipientibus esse tutela, quos tuos esse contra adjutorium volumus, munimento Dominicæ saturitatis armemus. Et mox de praeliantibus praelia Domini. Mens deficit, quam non recepta Eucharistia erigit, et accendit. Alias ad hoc ipsum rationes ultra viginti addensat Madridus opuse, de frequentanda communione c. ult. et bene plerasque attingit Stapletonius orat. xv. Academica, que est de frequentanda sacra Synaxi.

Ad argumenta vero in contrarium allata. Resp. breviter cum Raynaudo, timorem de minuenda erga Christum reverentia per frequentiam communionis vanum proorsus, ac ementium esse. Non enim accidit in conversatione cum Christo, ut inter homines, quo minus veneratur diu cognitos, quia detegimus varias eorum imperfectiones prius occultas, ob quas vilescunt nobis. At Christum qui intus perspiciet, et diutius frequentavit, ac observavit, sanctiorem semper, ac perfectiorem deprehendit. Itaque non est timenda ex frequentanda mysterii, ac veluti familiaritate, contemptio, et irreverentia. Huc facit luculenta de hac re disputatio S. Chrysostomi, ubi nonnulla prælocutus de penis etiam corporalibus, quibus Deus muletat communicantes indigne, subdit: Et quomodo, inquit, ista perpetitur, cum semel tantum per annum ea sacramenta sumamus? Hoc semper est, quod universa perturbat, quia non munditia animi, verum intervallo temporis longiore, constare meritum putas, summamque arbitraris reverentiam, ac religionem esse, si non sepius celestem illam adeas mensam. Ignoras, quoniam indigne accedere, etiamsi semel tantum fiat, te supplicio tradit: digne vero, etiamsi sepe accedas, salutem inde conqui-

ris. Non est audacia sepius accedere ad dominicam mensam, sed indigne accedere, etiamsi semel tantum quispiam toto vite tempore accedat. At nos adeo stolidi, adeo insensati sumus, ut cum innumera per totum annum scelera perpetremus, nihil ea curemus exuere. Ceterum satis esse arbitramur, si non assidue praesumamus atque contumeliose Christi corpus attingere; neque intelligimus miser, quod hi qui cruce Christum affixerunt, semel tantum id fecerunt. Non igitur, quia semel crucifixerunt, minus factis delictum est: et qui Christum prodidit, semel tantum prodidit; nunquid ergo hoc illum supplicio eripuit? Quid igitur hanc rem temporis lego metuar? Ad indignitatem vero quod attinet, respondet recte Cassianus coll. 23, c. xvi, his verbis: Ne tamen ex eo debemus nos a Dominica communione suspendere, quia nos agnosimus peccatores, sed ad eam magis, ac magis est et propter medicinam, et purificationem spiritus avide festinandum, verum tamen ex humilitate mentis, ac fide, ut indignos nos perceptione tantis gratie iudicantes, remedia potius nostris vulneribus expetamus. Alloquin ne anniversariae quidem digne est praesumenda communio, ut quidam faciunt, qui in monasteriis consistentes, ita Sacramentorum ecclesiarum dignitatem, et sanctificationem, ac meritum metuntur, ut aestiment ea non nisi sanctos, atque immaculatos debere praesumere, et non potius, ut sanctos, mundosque nos sua participatione periciant. Qui profecto majorem arrogantiae praesumptionem, quam declinare sibi videntur, incurant; quia, vel tunc cum ea percipiunt, dignos se ejus perceptione iudicant. Multo enim iustus est, ut cum hac cordis humilitate, qua credimus, et fatemur, illa sacrosancta mysteria nunquam pro merito nos posse contingere, singulis ea Dominicis diebus ob remedium nostrarum regraditiam, praesumamus, quam ut vana persuasionem cordis elati, vel post annum, dignos eorum participio nos esse credamus.

QUESTIO XXXI.

An quotidiana communio Sacerdotio non initiatis Christianis permittenda?

Affirmant Joannes Sanchez disp. xxii, ex suo illo generali fundamento, quod unica ad Eucharistiae usum dispositio ex necessitate adhibenda sit, status scilicet gratiae altunde

autem tot, et tanta sint bona per Eucharistiae usum obvenientia, ut nullo modo videatur quis eo prohibendus, qui conscientiam peccati mortalis non habet. Laudantque pro hoc suo placito bene multos recentiores a numer. 18, et ex antiquioribus Gabrielem, quibus addere poterat Walsfridum sic scribentem: Videtur ratione plenissimum, ut per singulos dies occupemur officis, et quantum mentis, vel corporis graviores maculae non obsistunt, panem, et sanguinem Dominicam, quibus sine vivere non possumus, jugiter ambiamus, et desiderio illius functionis potius, quam praesumptione nostrae puritatis, sumamus, imitantes primitive Ecclesiae studium salutare, de quo in actibus Apostolorum ita scriptum est: Erant autem perseverantes in doctrina Apostolorum, et communione fractionis panis, et orationibus. Et infra: Quotidie quoque perstrantes unanimiter in templo, et frangentes circa domos panem, sumebant cibum cum exultatione, et simplicitate cordis, laudantes Deum. Et iterum: Omni autem die in templo, et circa domos non cessabant, docentes, et evangelizantes, Christum Jesum. Nota, quod dicit, prius eos fregisse panem, ad deinde sumpsisse cibum. Jam olim vero apud Augustinum Epist. xxviii, esp. iii, aliis idem plane ex eodem fundamento sensit, sic enim ibi scribit S. Augustinus: Dixit aliquis, non quotidie accipiendam Eucharistiam. Quaesieris quare? Quoniam, inquit, aliendi sunt dies, quibus purius homo, continentiusque vivat, quod ad tantum Sacramentum dignus accedat. Qui enim manducaverit indigne, iudicium sibi manducat, et bibit. Alius contra: Imo, inquit, si tanta est plaga peccati, atque impetus morbi, ut medicamenta talia differenda sint, auctoritas Augustini debet quisque ab altari removeri ad agenda penitentiam, non ut arbitrio suo, cum libet, vel auferat se communioni, vel reddat. Ceterum si peccata tanta non sunt, ut excommunicandus quisquam homo iudicetur, non se debet a quotidiana medicina Domini corporis separare. Quare nullo die (per se loquendo) vetatur communio, imo est in consilio pro bene dispositis, idque in usum induci Concilium Tridentinum valde optabat. Et in hunc sensum accipiendi sunt omnes Patres, qui quotidianam communionem suadent, nisi nominatim verbis illis petitionis Dominicae: *Panem nostrum quotidianum*; quae verba plerique interpretantur

de Eucharistia, ut propterea, teste Walsfrido, aliqui olim, si qua die non communicarent, abstinere ea die recitatione Dominae orationis. Quamvis autem aliqui simul illa accommodent ad panem materialem, quo cibatur ad vitam mortalem: tamen ad alterum quoque sensum admittunt, qui in Eucharistiam cadit, ut Tertullianus, Cyprianus, Gregorius Nissenus, Germanus Constantinopolitanus, Petrus Laodic, et Augustin. Alii vero simpliciter exponunt ea verba de pane Eucharistico: et sicut admodum Graecus contextus, in qua habetur *smolus* super substantialiam: quae voce notatur quedam panis praecellens, quae aegre aptatur panis materiali: bellissima autem convenit panis eucharistico. Libat utrumque sensum petitionis praedictae in oratione dominica Suar. et Bellarm. Ex eo ergo, quod noster spiritualis panis, sive Eucharistia dicatur panis quotidianus, haud leve argumentum sumitur, quod quotidie sumi possit ab iis, qui apte, et convenienter ad ejus sumptionem sunt quotidie dispositi. Confirmatur ex praxi primorum Christianorum; nam olim in primitiva Ecclesia potiebantur (saltem sub Apostolis, et Alexandrian sub Marco) ea exquisita dispositione actuali devotionis, et reverentiae convenientis erga Eucharistiam plerique, imo omnes fideles, de quibus in hunc modum S. Chrysostomus: Unde quotidie communicabant. Idque ab Apostolis traditum esse, et a Romana Ecclesia teneri, ut omnes audito sacro communicet (audiebant autem sacrum quotidie) affirmat Anacletus. Expende illud: *Omnes communicent*. Non igitur solus Camillus, qui est ejusdem sensus, quo Suarez, Henric, ac Salaz. cum Anacleti locum euevant. Romae autem, et in Hispaniis ad suum usque tempus durasse eam consuetudinem, testatur S. Hieronym. Episc. ad Lacin. Porro duplicem ad hunc finem dispositionem necessariam volunt ii auctores, substantialem, et accidentalem, ut Raynaudus insinuat his verbis: Quotquot igitur ad modum istosmodi sanctarum animarum inveniuntur fide, et apte dispositi ad excipiendum quotidie Christum, sunt in statu Ecclesiae primitivae, et loquuntur ad hoc institutum S. Bonaventur. in iv, dist. xii, part. ii, de ejus sententia excipiant sane quotidie Eucharistiam cum gratularum actione, et facient laudabilissime. Consistit autem, ut dixi, apta illa, et conveniens dispositio, primum in capacitate potendi fructibus Sacramenti

ex opere operato ob defectum conscientiae peccati mortalis, quae est veluti substantialis dispositio ad communionem. Accidentaria, quae, scholastica loquendo, sita est primum in pia, nec vana, et praepostera communicandi intentione; puta ad Dei gloriam, hominum suum, non autem ad gloriam inanem, aut hypocrisis. Deinde in vacuitate a voluntariis, et vitio admissis distractionibus de rebus saeculi, extraneis a Dei negotio, ac etiam a distractionibus, etiamsi non formaliter voluntariis, consequentibus voluntariam uliginem anteriorem, e qua officio ista, ac nebula serenitatem animae obnubilantes oriuntur. Praeterea consistit ea dispositio in peccatorum venialium, praesertim scienter contractorum abstentione: maxime cum non est difficile, hunc sordium pulverem exuere. Tandem sita est in mediocri saltem diligenter eliciendi bonos actus congruentes susceptioni corporis Christi: atque adeo in depulsione securitatis ejusdem, et simplicitatis, perinde fore se habeat ad hujus panis susceptionem, ac si esset panis, natura etiam, non solum externa specie communis; quod est sane ingens incommodum, et ab Ecclesia habitum pro gravissimo. Nam maxima ex parte atque minuscula idcirco exclusa est ab Ecclesia participatio Eucharistiae, quod pro inopia iudicii non discernat sufficienter cibum eucharisticum a vulgari; et quia huic irreverentiae in pueris ob iudicii imbecillitatem moderi non siveit, praestitit, tam pretiosum cibum, tametsi illis utilem futurum, subducere, ne viderentur faci margaritae ante porcos. Si igitur aliquis grandes natu, quibus sol rationis interea bene illuxit, eodem modo in Eucharistiae sumptione se habeant, multo magis ob usum libertatis, quo poeri carent, censentur irreverenter se habere, nec esse convenienter dispositi ad communionem, quantumvis careant labe mortifera, et communicando fructum ex opere operato divinitus constitutum sint reportaturi. Illi autem, a quibus omnes haec minuit defectum integritatis susceptionis irreverentiam aberunt, plene digni haberi debebant, qui communicent, etiam quotidie, si ea dispositio cernaatur in illis per singulos dies.

Resolutio.

Contrariam sententiam tenent Raynaudus numer. 27, et alii ab eo citati, qui sic de re hac discurrunt: Sed quia haec fortitudo pau-

corum est, et plerique potius pertinent ad statum Ecclesie finalis, utpole frigidi, et tardi (ut loquitur S. Bonaventura) ideo paucorum est communicare quotidie: plerisque autem omnibus rarior usus congruit. In quam rem idem Sanctus Bonaventura lib. II. de profect. Religios. cap. lxxvii. habet hæc insignia verba: Vix aliquis ita religiosus videtur, et sanctus, exceptis sacerdotibus, cui semel in septimana non sufficiat ex consuetudine communicare, nisi specialis causa quandoque, vel ratio plus suadeat, infirmitasve superveniat, vel singularis festivitas solemnitas. Optima, et sapiens optimi sapientisque Doctoris propositio, in qua excipit sacerdos, quia ob personam publicam quam sustinet, et necessitatem sacrificii, a quo totius humani generis salus, et orbis incolunitas, ac perseverantia pendet, expedit eos communicare quotidie, etiamsi non adeo exactam adhiberent dispositionem, cum qua, si laici essent, sineculi essent communicare. Gloria enim Deo redundans abunde ex Sacrificio, et bonum copiosum inde tam multis derivatum, compensat illum minus accuratum dispositionum apparatus, qui in laico sibi soli per communionem proficiente non compensatur, nec suppletur aliunde. Ex his ergo sacerdotibus, intervallum ordinarie abstinentie ab Eucharistie usu statuit Sanctus Bonaventura octiduanum, ita ut is frequentiam laudabilem adhibeat, qui quolibet octiduo communicat; quod pro laicis, præsertim sæcularibus, et conjugatis, approbant Suarez, et Agidius. Quin etiam eandem dumtaxat frequentiam plerique sancti fundatores religionum sui induxerunt, et servatam a plerisque olim in eremo, sæpe legimus apud Palladium, aliosque vitæ Patrum Scriptores. Quæ est ipsissima etiam Sancti Thomæ distinct. III. quæst. 80. art. 10. sententia, his verbis concepta: Circa usum huius Sacramenti duo possunt considerari. Unum quidem ex parte ipsius Sacramenti, cuius virtus est hominibus salutaris; et ideo utile est quotidie ipsum sumere, ut homo quotidie ejus fructum percipiat. Unde Ambrosius dixit: Si quotiescumque effunditur Sanguis Christi, in remissionem peccatorum effunditur, debeat semper accipere; qui semper peccat, debeat semper habere medicinam.

Alio modo potest considerari ex parte sumentis, in quo requiritur, ut cum magna devotione, et reverentia ad hoc Sacramentum accedat.

Ad contrarie sententia argumentum. Resp. Lucrum ex communiione tepente, aut frigida, non esse, quantum inconsulta paritas arbitratur; sed nullum, aut modicum, ut ait Sanctus Bonaventura in iv. distinct. xii. part. 2. art. 1. quæst. 1. Nullum vocat, id est pene nullum ob exiguitatem, quæ inde eruenda est, quod Sacramenta novæ legis, etiamsi causant gratiam ex opere operato citra dispositionem accipientis, tamen in suscipiente dispositio multo plus agunt: et quo melior est dispositio, eo uberius est fructus etiam in opere operato: ut plures auctores a Raynando cc. docent. Facile igitur accidere poterit, ut communicans post octiduum admodum reverenter, ac pie, multo plus lucri, ex opere operato Sacramento consequatur ob appositam dispositionem, valuti prioritatem vim Sacramenti, quam assuetus sit quotidie communicans tepide, et absque dispositione. Idque discrete agnoscit Laurentius Justinianus serm. de Euchar.

QUESTIO XXXII.

An licet copiosiores species Eucharistie sumere, ut diutius, et majore cum præventa gratia persistat in stomacho?

Affirmant, Suar. Valent. Agidius, Cajet. apud Raynaudum num. 53. Quibus visum est, tametsi Christus est totus sub quovis fragmento hostiæ consecrate eque, ab sub hostia integra; plus tamen proficere, si hostia grandis, vel plures simul parve hostiæ sumantur, quatenus ob diuturniorem perseverantiam plurimum hostiarum, vel unius grandioris, in stomacho (tardius enim digeruntur species melle, quam exigua, ut perse liquet) gratia plenior obtingit non modo ex opere operantis, continuatis ad Christum præsentem ferventioribus actibus; sed etiam ex opere operato, dummodo perseverante Christo in stomacho dispositio hominis mutetur, fiatque melior ob intentionem majorem, sive ob solam diuturniorem perseverantiam primi actus; vel certe ob positionem novi, et perfectioris actus. Tunc enim hi DD. perseverante Christo in stomacho, putant gratiam semper augeri ex opere operato. Et hæc ipsa ex causa reperti sunt, qui in calicem effuso uno, et altero vini simpulo ministeriali, diuturniorem secum Christi moram captarent, quod facere solitum virum, et religiosissimum, et doctissimum, cujus laus fuit in au-

la regia, per annos multos non dubiis testimoniis comperi.

Resolutio.

Negat Raynandus loc. cit. tum quia sententia, etsi vera esset, et gratia major obveniret ex diuturniore Christi in stomacho perseverantia, et dispositione hominis meliore, non sunt tamen assumenda omnia media augenda gratiæ, cum habent adjunctum incommodum, ut hic contingit. Utrumque breviter monstro. Ac primum, gratiam non conferri post manducationem, recte statuunt, Sol, et Vasquez, qui sententiam contrariam paulo severius notant: Tametsi sufficit dicere, eam sententiam non quadrare verbis Christi, ex quibus constat, promissionem gratiæ per hoc Sacramentum ex opere operato conferenda arctatam esse ad manducationem; de ea quippe sola est mentio, quoties de vita, aut gratia per Eucharistiam impertienda agitur in Evangeliiis, non autem de alio quovis contactu corporis Christi v. gr. osculo. Eamque ob causam (ut hoc obiter dicam) solida doctrina respuit, quod tamquam pro insigni favore narratur de S. Bonaventura, quod impos manducandi, immitente Angelo, per apertum pectus accepit divinam hostiam. Hoc non fuisset manducare, atque adeo ea hostiæ perceptio non fuisset sacramentalis, et gratiæ ferax. Arctata itaque a Christo est gratiæ collatio ad manducationem. Atqui in existentia Christi intra stomachum non est manducatio gratis itaque, et absque Christi promissionis adversarii contentum, gratiam ex opere operato conferri transacta jam ante aliquod tempus manducatione, quamdiu Christus durantibus speciebus durat in stomacho; si mutetur hominis dispositio, cum tamen Christi promissio ad solam manducationem arctata fuerit. Neque dici potest, perseverantiam intra stomachum esse manducationem in facto esse: quia quod tribuitur soli motui manducationis, non potest tribui quieti in termino ad quem. Sicut gratia baptismatis non potest tribui Baptismo in facto esse. Nec dici potest, gratiam Baptismi ex opere operato, si hominis dispositio mutetur, crescere ob perseverantiam in aqua, cujus affusione sit baptizatus. Accedit, quod eo pacto melior esset conditio personæ habentis stomachum debiliorem, et tardius digerentem species, quam alterius melius affecti corpore, pariter tamen

virtutis, ac pietatis; Sacramentum enim in persona valentiore non posset tamdiu fructificare ex opere operato. Tandem juxta adversarios, is, qui peccaret mortaliter, durante toto tempore, quo Christus esset in stomacho, esset sacrilegus, ultra peccatum, quod tunc admitteret; quia sic peccando contraheret novum peccatum, ponendo obicem efficacitati Sacramenti. Fixum igitur esto, gratiam Sacramento Eucharistiæ ex opere operato debitam non conferri, quamdiu Christus sub speciebus perseverat in stomacho, etiamsi hominis dispositio mutetur: seu non conferri post manducationem, sicut neque conferitur prius, hoc est cum species ore excipiuntur, aut dentibus subiguntur, vel commoluntur, ut male censuit aliquis, qui ideo Christum diutissime in ore detinebat, ut species diutius essent incorruptæ, et ablationem quoque traiecit meditato ante species in stomachum, ut refert Joan. Sanchez; sed valde hallucinabatur, id enim non est manducare; Unde homo post sic commoluitur cibum, vel os rigatum potu, adhuc censetur naturaliter jejunos. Potest ergo communicare: quia non manducavit, neque bibit. Neque item conferitur gratia durante toto motu manducationis, quia sic gratia conferretur successive, quod est alienum ab ejus natura. Denique non conferitur gratia in ultimo non esse manducationis, quia tunc non est adhuc manducatio; erit autem immediate post; sed conferitur gratia vi Sacramenti, aut primo non esse motus manducationis, ut sentit Valentia, et Henriquez, vel potius conferitur immediate post ultimum non esse ejusdem motus manducationis, sive immediate post instans, quo manducatio extrinsece incipit; nam in corporis humani partibus, per quas manducatio exercitur, est aliquis terminus indivisibilis, ad quem cum primum cibus pertingit, manducatio incipit extrinsece: cum primum autem ex termino pertransit, et decurso toto spatio, quod est ab eo termino usque ad ventriculum, cibus ventriculo conditur, ibique quiescit, manducatio censetur integre consummata, et cum omni sua perfectione: quandoquidem perfectum est ad finem, in quem motus manducationis assumptus est. Esto essentia manducationis constituta sit in transitu cibi ultra terminum assignatum, et duret, quamdiu decurritur spatium interjectum a limite illo usque ad stomachi officium.

Aio igitur, gratiam conferri immediate post instans, qui est terminus extrinsecus motus, quo limes, seu terminus prædictus pertransitur: et in quo etiam finitur motus, quo illic usque deductus est, salvo jejuniis: quia tunc licet dicere hoc in eum manducare. At manducanti hunc cibum spondetur gratia: manducanti, inquam, non ei, qui manducavit. Christus enim dixit: Qui manducat me, non autem: qui manducavit me, vivet propter me: Totus, inquam, gratia Sacramento debita effectus simul confertur manducationi, secundum unam sui partem integram tunc incipienti. Nihil quippe vetat, rem, quæ tota simul incipit; produci eo modo, attendente Deo ad unum aliquod instans, post quod velit rem, etiamsi impartibilem, statim producere, sicut eam jam ante productam conservat, statim post instans illud. Addebam vero, etiamsi hæcenus conclusio staret inconvessa, verumque juxta eam esset, gratiam augeri toto tempore perseverantibus Christi in stomacho; nihilominus inconsultum fore, ut pertinens ad pietatis anomaliam, sumere plures species, v. gr. hostiam grandiorum, aut plures simul parvas hostias, vel uberius vinum: quia, quamvis supposita illa sententia, id esset utile ad augendam gratiam, tamen non omnia augende gratiæ media sunt semper assumenda, cum habent adjunctum incommodum. In quam rem superius protulimus nonnulla exempla, disputantes contra pietatem juxta questionem Joann. Sanchez, sed sufficit exemplum communionis sub utraque specie, quod in hæc rem adhibet Gerson 1, p. tr. de communionem Laicorum sub utraque specie, quam Bohemi perniciter idcirco posebant, quod vel eum hæresi vellent esse necessariam ad salutem, vel juxta probabilem aliquorum Theologorum contenderent, esse fructuosam, ob majorem gratiam inde obventuram sic communicanti. Respondet Gerson: Sumpcio lalis temeraria est, et præsumptuosa, scandalosa, scilicet, et Ecclesiastici ritus turbativa; et ex consequenti æterna damnationis inductiva. Nec valet, cum inducant, quod laici plus merentur somendo sub utraque specie, quam sub sola forma panis. Respondetur enim, falsum esse, quia melior est obedientia, quam victima. Et quia potest Ecclesia prohibere aliqua, quæ possunt aliquando meritum augere in aliquibus, propter melius hominum commune adipiscendum, vel malum declinandum. In hæc

antem uberiorum, vel grandiorum spaciaram usurpatione, est illud incommodum, quod per illam sternitur via ad errorem superius rejectum de Christo partibiliter in Eucharistia locato, ita ut plus aliquid Christi recipiatur, quo species sunt uberiores, aut grandiores. Rudis enim quisque, ubi animadvertet a peritis captari tales species, existimabit id eos idcirco facere, quod plus Christo accipiant; sicque detradetur in errorem. Unde non immerito Hispani Quæsitores, referente Henriquez, damnarunt eam plurimum simul hostiarum porrectionem eisdem factam.

QUÆSTIO XXXIII.

An Eucharistia per accidens causet primam gratiam?

Negat Vasquez, eo quod Sacramenta novæ legis id efficiant, quod significant: non enim sunt nuda signa, et vacua, sicut antiqua Sacramenta; Atqui Eucharistia, cum sit instituta per modum cibi, ac potus, significat refectionem animæ, vel corroboracionem in vita spirituali, non autem suscitacionem a morte animæ: refectio porro illa, et corroboratio non est nisi viventium, qui soli possunt comedere, non item mortui. Igitur ex natura, et institutione Sacramenti Eucharistia non potest colligi, quod vis ejus extendatur ad remittendas per accidens (sive interveniente bona fide, et ignorantia invincibili) culpas mortales, quarum conscientia non habetur; sed potius ex vi hujus Sacramenti institutionis in ratione refectionis colligitur contrarium.

Resolutio.

Affirmat Raynaudus cum S. Thom. Alano, Bellar. Valent. Egid. Salaz. Juxta hos ergo doctores Eucharistia, cum bona fide sumitur ab eo, qui est in peccato mortali, de quo aliquatenus dolet, conferre ei primam gratiam. Ratio est, quia Christus Sacramentorum auctor omnino videtur voluisse, quod sapiebat, et prævida eorum institutio ferre debeat: nempe, ut præter gratiam quam directe, et per se conferunt, possent etiam gratiam conferre directe, et ex accidenti, ut patet ex Sacramentis mortuorum, quæ, si reperiant primam gratiam ex opere operantis jam comparatam, non producent illam, sed augent, eo quod licet per se primo non sint instituta ad augendam gratiam,

non debeant tamen carere effectu suo particulari, ob meliorem subjecti dispositionem. Similiter itaque Sacramenta vivorum, quamvis per se, et directe sint instituta tantum ad augmentum primæ gratiæ præhabita, tamen consentaneum fuit, ut supposita subjecti dispositione, producerent primam gratiam; si enim ex parte subjecti nihil velat infundi gratiam, et peccatum expelli, ut sane nihil vetat, cum quis bona fide accedit ad Eucharistiam absque mortali peccati conscientia saltem attritus, consentaneum fuit, virtutem Sacramenti, quod per se idoneum est augere gratiam, producere illam primo; quia non requiritur major virtus ad gratiam primo causandam, quam ad augendam.

Ad fundamentum Vasquezii. Resp. Sacramenta quidem novæ legis efficere, quod significant, si agatur de effectu per se, non tamen de effectu per accidens. Nam poenitentia significat evasionem peccati, et tamen sæpe per contritionem præviam destructum est peccatum, priusquam gratia conferatur per Poenitentia Sacramentum. Tunc ergo Sacramentum non facit, quod significat, sed hoc est per accidens ob antecessionem contritionis perfectæ, quæ non debet excludere effectum subsequentis Sacramenti poenitentia, ne pejus sit homini melius disposito. Et idem est de Baptismo, cum confertur adulto, qui præfelicuit amorem Dei perfectum, vel contritionem: non enim gratia, quam confert, facit hominem tunc primo ex Deo nasci, qui per acceptam antea gratiam jam natus est ex spiritu, sed quia processisse actum sanctificantem est per accidens, nec deest subjectum melius affectum privari fructu Baptismi; propterea Sacramentum Baptismi per accidens non efficit primam gratiam, quam significat, sed augent tantum, quamvis non significet hoc augmentum. Idem de Eucharistia pronuntiandum est in eventu, de quo agimus.

QUÆSTIO XXXIV.

An communicatio spiritualis equiparetur reali?

Pro resolutione hujus questionis notandum est cum Raynaudo p. 6, n. 8, ut quis dicatur communicare spiritualiter, necesse est, ut habeat ardens desiderium communionis, quod ex se esset efficax, etiamsi ob defectum Sacerdotis ministrantis non possit

impleri. Sicut detestatio peccati commissi, quod homo nollet fecisse, licet ob impossibilitatem, vellet ut res facta sit infecta, non sortiatur effectum, tamen est actus ex se efficax, et ila promovens voluntatem, ut si res posset ab homine præstari, sine mora præstaretur vi istiusmet actus immutari. Tale ergo esse desiderium communicandi, necesse est, ut illud nomen spiritualis communionis sortiatur, quod recte tradit Cabasilas in exposit. Liturg. e. XIII, et aperta idem supponit, qui statuunt, eam communionem in ardenti desiderio, quod tamquam manu animæ desiderio credit. Nam ardens desiderium eam, quam dixi, actus efficacitatem sonat. Ludunt ergo perique se ipsos, cum censent se communicare spiritualiter, nec tamen communicant de facto, etiamsi communicare sacramentaliter possent, si luberet. Eo ipso namque communicatio spiritualis non peragitur, quæ constituitur in ardenti, et efficaci communicandi voluntate, aliunde impedita, ex se autem habitura effectum, et hominem ad communicandum inductura. Hoc supposito.

Affirmativam sententiam tenere videtur Cabasilas apud Raynaudum, ubi præfatus, animas mortuorum præ ardenti Eucharistia desiderio per hoc Sacramentum juvari, subdit: Ergo dixerit quispiam, si quis etiam vivorum bona quidem, quæ dicta sunt, in anima habeat, ad mysteria autem non accedat, habeat illinc nihil secus sanctificationem? Non quilibet, sed si quis non potest corporaliter accedere? sicut defunctorum anima, quales fuerunt illi, qui in desertis errabant, montibus, et speluncis, et foraminibus terræ, qui altare, et sacerdotem nullo modo videre poterant; eos enim Christus ipse hac sanctificatione invisibiliter sanctificabat. Undenam potest hoc fieri? quod vitam in se habebant, non habituri, nisi hujus essent sacramenti participes. Ipse enim Christus dixit: Nisi comederitis carnem Filii hominis, et biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Et ut hoc significaret, multis horum sanctorum misit Angelos dona ferentes. Si quis autem, cum posset, ad mensam non accesserit, fieri non potest, ut, quæ ex eis provenit, sanctificationem assequatur, non quod non accessit solummodo, sed quod, cum posset non accessit; et propterea clarum est, quod bonis, quæ debentur sacramentis, vacuum habet animam. Vides Cabasilam agnoscere, communicantem

spiritualiter, defectu sacerdotis realiter impertientis Eucharistiam, percipere fructus sacramenti. Erit, cui videatur, favere quoque huic Cabasile placito eos, qui hanc communionem spiritualem aut esse communionem in voto, eamque adhibentes non aliter participare Sacramenti Eucharistiae, quam ii, qui baptizantur in voto, vel habentes votum Sacramenti Pœnitentiæ, percipiunt fructum illorum Sacramentorum. Ita Henric. 1. VIII, c. xii, n. 4, lit. C. Et videtur Deus ipse approbasse hanc sententiam, quando sæpius tale desiderium habentibus partem ex hostia consecrantis sacerdotis descriptam in os immisit, uti Durr. c. v. tit. 48, ex 2. pluribus exemplis demonstrat; sed et B. Joanna de Cruce affirmabat, se in spirituali communione isdem gratiis cumulari solitam esse, quibus in reali communione fruebatur. Hinc suspirans: O præclaram, aiebat, communicandi methodum, in qua neque confessario, neque superioris facultate, neque illius alloquio opus est, præterquam tuo, o Deus meus!

Resolutio.

Negat ipse Raynaudus n. 7, nam, ut ipse ait, longe alius est fructus communionis sacramentalis, cæteris paribus, quam spiritualis. Nec qui communicat spiritualiter tantum dicendus illico est participare fructum Sacramenti rē ipsa suscepti: Non modo, quia quantumcumque perfecte quis spiritualiter communicet, gratia non datur ex opere operato, ut recte notat Henricus, sed etiam quia longe aliud est hoc votum Eucharistiae, quam quod, licet non conferat gratiam ex opere operato, conferat tamen ex opere operantis, quia est actus contritionis, vel dilectionis perfecte, vel Baptismi susceptio, juxta doctrinam S. Anselmi. At votum istud Eucharistiae potest esse nudum desiderium communicandi, quale certum est non conferre gratiam, potestque a peccatore in peccatis hærente concipi. Unde ad allata exempla responderi potest: Deum per illa voluisse ostendere, quod valde sibi placeat ejusmodi communicatio spiritualis; non autem quod semper æquivaleret reali communioni, nisi propter extraordinarium fervorem, et multitudinem actuum compensetur id, quod ex opere operato acquirit, quomodo forte B. Joanna de Cruce per actus operantis fructum operis operati adæquavit.

QUÆSTIO XXXV.

An breves potius Missæ, quam longæ, sint commendandæ.

Qui breves præferendas esse censent, in primis prætexunt faciliorum distractionum deviationem, deinde tædii assistentium remotionem, item celeriorum exhortationem bonorum sacrificio captorum, v. g. liberationis animæ e purgatorio. Et propterea illud mandatum de Agno mystico sibi quoque datum imaginantur: Comeditis festinanter. Contra quos sic Raynaudus perorat. Nemo satis explicet, quantum ex tumultuaria illa, et properata sacri celebratione mala edificationis excitetur apud assistentes cordatos, et pios, ut unus, aut alter Semi-christianus applaudant; et fortitudinem illam devorandi, quam celerrime diutissimi illius ministerii collaudare non erubescant. Sane si quis apud terrenum Principem de rebus nullius momenti sermonem ferens, ea pernicitate, et incondita ægillitate agat, qua Sacerdotum plerique cum Deo, non ferret impune: et audeat homuncio in Sacrificio, cui enim horrore astant Angeli, et in quo Christus ipse mactatus, et occisus offertur, adeo festinare, ut quid effusit verius, quam eloquatur, constare vel attentissimis non possit. Finito autem sacro non nisi risus, et alius sublatis cachinni exaudiantur: ob adeo subitam conclusionem operationis apud cæteros diuturnioris, tametsi revera non risum ista, sed lacrymas, merentur.

Qui prolixitatem amant, partim commemoratione plurimum faciendâ, partim affectibus piis elicendis, partim reverentia majestatis tanto sacrificio debita se defendunt: contra quos fano Guilielmus Parisiensis merito sic detonat: Qui Missas adeo longas faciunt, tædio prolixitatis suæ corda circumstantium, et a gratia devotionis arefaciunt, et ipsam refectionem spiritualem, quam in Missis percipere debent, in molestia amaritudinem eis vertunt. De his igitur potest conquiri populus Missis circumstant, et dicere. Dederunt in escam meam fel. Stultitia igitur hujusmodi hominum hæc est, ut pro pugillo devotionis, quod eis in Missis tribuitur, totius populi devotionem auferant; et pro tribus vel quatuor (ut dicunt) lacrymis compunctionis, et devotionis, vasa magna, de corda devote, et lacrymose orationum effundat. Ibi igitur brevis debet esse

oratio, ubi brevis est devotio aliorum orantium militat, et deservit.

Resolutio.

Medium ergo hic tenere beati, qui regulam a Societate Jesu Sacerdotibus suis præscriptam observant, quæ sic habet: Cæremonia Missæ ex usu romano accurate unusquisque observet, in eaque celebranda pronuntiationem, et quamcumque aliam exteriorum actionem ita moderetur, ut non minus aliorum ædificationi, quam propriæ devotioni, serviat. Et ideo semihoram in faciendo sacro nec multum excedat, neque ita brevis sit, ut illam non expleat.

QUÆSTIO XXXVI.

An imperfectiones clavibus legitime subjiciantur?

Affirmant nonnulli apud Raynaudum ipsa praxi suam sententiam comprobantes, quibus etiam recantur quidam Scriptor Asceticus celeberrimus ab ipso toto nomine citatus accedit, eo quod talis confessio ad humilitatem majorem poenitentis Confessario faciendam conducere videatur.

Resolutio.

Negat ipse Raynaudus cum Joan. Sanchez: Ad quid enim subternas absolutio id, quod per eam laxari nequit? Nec humilitas (cujus exercitium ea imperfectionum delectione captatur, et a S. Bonaventura in hæc rem urgetur) juvat revera usum illum: tum quia facile erit, eandem utilitatem percipere, expositis alibi illis imperfectionibus; tum quia nominatum in materia castitatis præstat purgationem esse in exponendis non necessariis, quod aliquid semper ex isto cœno, et inutilitatem affricetur; dum contingitur quoque modo. Adde, quod vel hæc, et aliæ imperfectiones proponuntur in confessione tamquam peccata, et hæc est error corrigendus, vel non proponuntur ut peccata, et sic oneratur Confessarius iis sibi audiendis, que ad rem non pertinent, et sæpe fatigatur patientia astantium, et prætolantium confiteri, nec raro præbetur materia sermonum, protracta confessione ad longam moram, quod necessario iis faciendum est, qui imperfectiones aperiunt. Sunt enim innumeræ, et que brevi tempore expediri non possunt. Hæc vero major est imperfec-

tio, quam ipsa imperfectio, que suscipitur aperienda in confessione, etiam si supponatur, eam expositionem vacare peccato.

QUÆSTIO XXXVII.

An rejectio divinarum consiliorum, et inspirationum sit confidenda?

Affirmat Toletus apud Raynaudum l. I, c. ii, n. 6, agnoscens veniale peccatum in tali rejectione ob irreverentiam, que per eam tantæ Dei Majestati exhibetur.

Resolutio.

Negat cum S. Thom. ipse Suarez Jo. Sanchez, Diana, Tannero ib. cit. Et ratio est, quia consilium non est præceptum: igitur non exequens inspirationem de opere consilii, non violat præceptum ullum, atque adeo nullo modo peccat, ac ne venialiter quidem. Tenetur quidem homo agnoscere, eas inspirationes esse beneficia divina; unde nisi de eis gratias agat, poterit delinquere contra gratitudinem Deo debitam, læta non tenetur acquiescere ei divino beneficio, quo vocatur ad aliquid voluntarii operis executionem: quia Deus quoad tale opus hominem reliquit in manu consilii sui, nec, si divinum monitum respuit, ideo peccat. Suppono tamen, abesse contemptum: nam hic non vacaret peccato: ut si quis Deum ad talia vocantem, impudentia, nec inconsulta sollicitudinis insimularet ob hujusmodi consilium; vel si obaudire nollet præ despectu, et vili æstimatione, quam de Deo conciperet. Hoc enim nemo non videt fore conjunctum cum scelere, idque esse unum de capitibus, quibus actus ex objecto venialis potest grandescere, et transire in peccatum mortale, communis est doctrina. Suppono item abesse indignationem, qua quis remueret acquiescere divino consilio, nec consolatione illa Deum demulceat, quam ex talis operis, ad quod vocat, executione perciperet. Si quidem ea quoque per indignationem repudiatio valde sorderet. Itaque repudiationem divini consilii puræ, et præcisæ, quatenus est commoda humane libertati, que inclinatur in rem suæ optioni permissam, quis damnat? Velle enim sua libertate potiri, et jure sibi divinitus concessio uti, vacat prorsus peccato; estque actus charitatis propriæ, qui plane innoxius est, nec vitio verti, aut penne subijci debet, atque ita non potest esse ma-

teria remota Sacramenti Pœnitentiæ. Quod si repudiatio divinæ inspirationis spectet aliquod peccatum; quia scilicet Deus sua inspiratione monebat vitari culpam, quæ tamen vitata non est, Deo minime auditio; nec sic quidem inspirationis repudiatio est materia Sacramenti pœnitentiæ; cuius faciendæ mentio a pœnitentiæ. Nam ea repudiatio satis intelligitur exprimendo peccatum, quod admissum est contra inspirationem divinam ab eo avertentem; signatum quippe super nos est lumen vultus Dei: Et quoties peccatum admittit, necesse est Deum nobis præluere ad contrarium actum, vel saltem ad abstinentiam actu pravo, cuius admissione peccatur. Eo ipso igitur, quod homo exponit, se tale peccatum commisisse, sufficienter aperit, se non obedisse divinæ inspirationi, quæ monebat cessare a tali opere.

QUÆSTIO XXXVIII.

An nocturna illusiones in confessione explicandæ?

Affermat cum S. Isidoro Gers. VII, opusc. de poll. noct. sic loquens: Difficile est, vel impossibile, absque divinâ revelatione cognoscere generaliter radicem, et causam pollutionis diurnæ, si videlicet proveniat ex consensu vero, vel interpretativo, aut a consensu directo, aut a consensu pleno, vel imperfecto: aut si absque ullo consensu superioris rationis, vel inferioris provenierit. Puto, propositionem hæc considerantibus esse notam. Ex quo consequenter inferitur, quod, quia beatus est vir, qui semper est pauidus, et quod bonarum mentium est, facere conscientiam, ubi de necessitate non esset aliquando faciendâ; expedit de talibus confiteri, et non sine consilio prudentum, et expertorum, talia nihil pendere, et contemnere in se ipsis. In opere, quod inscribitur Doctrina S. Bernardi, ista leguntur: Si per noctem illusio tibi acciderit, ne contristeris, sed in crastino confitere; et aliquo te invitante ad Missam, ut ministres, caute coram omnibus excusa te per signum, ut est consuetudinis, quatenus omnes illam tuam pollutionem intelligant. Fecit hoc aliquis apud nos etiam, nullo invitante ad Missam ut magis erubesceret, et a tentatione carnis liberatus est, in tantum, ut vix aliquid tale postmodum senserit, nec nisi semel, vel secundo per annum pruritum huiusmodi patiebatur,

Ex quo patet, quam verâ sit sententiâ Dei dicentis: Ego glorificantes me glorificabo. Et: Omnis, qui se humiliat, exaltabitur. Et: Humilibus Deus dat gratiam. Præscribit discretis S. hic Doctor confessiones de nocturna festatione, etiamsi in somno; et absque libertate contigerit. Culpam in huiusmodi eventibus agnoscit S. Isidorus, ex quo sequitur, hanc miseriam esse legitimam materiam confessionis. Idem fuit sensus S. Wiperi Antisitis quondam Augustani, qui etiam Jan B. Herluce Moniali, cui tale quid obtigerat, graviter indixit, ne templum ea die subiret, et noxam aliquot orationibus pro templi publici foribus expiaret. S. Alto simile quid mandavit alteri Moniali, quæ, cum nihil mandatum fecisset, cruciatibus purgatorii expiavit eam culpam post obitum. Utrumque narratur a Paulo Benedenso in Actis S. Herluce. Apud Petrum quoque Damiani Opusc. Satan Joanni Anso Eremitæ, a quo validissime adjuvabatur, ut desereret arcepsitum, obicit nocturnum huiusmodi ludibrium, tamquam nobilem triumphum sui materiam, atque adeo, ut noxam in confessione expiandam. S. Malchias Hibernus Diaconum, qui nocturno somno delusus pollutionem passus inter dormiendum fuerat, iussit confessione se purgare. Denique in Pœnitentiali Greg. III, variæ ob huiusmodi labem indicantur pœnitentiæ, quæ sane non imponerentur secluso peccato.

Resolutio.

Negat ipse cum S. Prospero I. III, de vit. cont. sic loquente: Ille corporis fluxus, qui sit in dormientibus sine culpa, interdum vigilantibus contingit ex culpa. Aliud enim, quod in dormiente sit, aliud, quod vigilantibus facti: Ibi naturaliter plentudo humoris expellitur hic turpiter concupiscentia publicatur. Agnoscit pollutionem nocturnam culpa vacare; ex quo sequitur, ut neget, eam esse posse materiam remotam sacramenti Pœnitentiæ, ad quam materiam pertinent sola peccata. Idem argumentum peti potest ex insigni in hanc rem S. Athanasii disputatione tota epistola ad Ammon Monachum, ubi sic præter cetera loquitur: Diaboli artes nequeo non mirari, qui lues, et corruptelas, sanctitatis, et puritatis specie plenas rationi subjicit. At id potius, ut insidietur; quam ut probet, facit. Ideo nunc ista auribus Ascetarum insurrat,

quæ nihil in vitam commodi aliud, quam quod novitatis, et nugarum plenas rationes diligenter evitandas (ut antea monui) conferunt. Ut dum eos e consulto, et salutari studio revocari, regnare solus, et rerum potiri videatur. Quid enim, rogo te dilecte, sceleris, aut labis habeat, ipsa, quæ postulante natura fit, excretio? Verbi causa, quis erumpentem e naribus mucorem, vel ipsa oris spata vitio vertat? Atqui, et his ampliora longe possumus addere; ventris nempe disiectiones, quæ ita cunctis existant necessaria, ut sine his ne vivere quidem animal natura voluerit. Denique cum hominem manum Dei opus esse Scriptura docente credamus; qui fit, ut ex mundana facultate polluti aliquid, et contaminati operis prodeat? Denique si quod ex Actis Apostolorum didicimus: Dei genus sumus, immundum prorsus in nobis, et contaminatum nihil habemus. Tam enim inquinamur solum, cum pessimi doloris opus peccatum operamur. At cum suo more naturalis aliqua excretio emittitur, tunc natura necessitate (quod antea diximus) et istud cum aliis toleramus. Recte tamen monet Raynaudus cum Gersono, eum, qui talia patitur, præsertim in initiis debere humiliter rem aperire viro prudenti, ac probo, a quo dirigatur, ne circumveniat a Satana. Ex quo autem per ejus doctrinam, et maxime per Spiritus Sancti lacem, constiterit, nullam patientis culpam ea in parte intervenisse, satius est, eam perpeccionem pro nihilo habere; Tantum abest, ut sit subijcienda clavibus, tamquam idonea Sacramenti pœnitentiæ materia cum libertate caruerit; ac proinde culpa vacaverit.

QUÆSTIO XXXIX.

An in confessione generali necessario exprimentum sit, quod aliquod peccatum clavibus nunquam sit subjectum.

Affermat Thom. Hurfad. et Turrianus apud Dianam, quibus aliqui DD. adeo perstringer adherent, ut contrariam sententiam prope scandalosam dicere auri sint, eo quod confessarius aliqui, nec iudicium legitimum ferre queat de pœnitentiæ statu, nec pœnitentiam legitimam imponere, ut qui aliam longe impositurus fuisset, si peccata aliquot gravia nunquam clavibus fuisse subiecta cognovisset.

Resolutio.

Negat tamen probabilius Suar. Sanchez Lugo Bonac. Conioch. et alii, quos refert, et sequitur Dicastillo d. IX, n. 479. Cum enim circumstantia illa (quod peccatum nunquam adhuc in confessione explicatum sit) non mutet speciem, nec aggravet; ex altera vero parte eamdem exprimere interdum sit difficile admodum pœnitenti immerito dicitur, non esse hoc onus ei imponendum, nisi gravis aliqua causa urgeat, qualis hic non apparet. Nam ad argumentum adversariorum respondetur, etiam circumstantias aggravantes juxta communiorem sententiam non esse explicandas, et tamen aliam utique pœnitentiam injungeret confessarius, si quis mille, quam si decem duntaxat forens furvus est. Quod idem dicendum est, si quis gravi, et justa de causa unum, aut plura peccata gravia coram aliquo confessario reticeat. Unde apparet, quam immerito hæc sententia Adversarii scandalosam sit visa, utpote quæ et auctoritate, et ratione multum prævalet contrariæ sententiæ.

QUÆSTIO XL.

An matrimonium Hæreticorum ab ipsis dissolvi quoad vinculum licite queat.

Quæstio hæc procedit de illo casu, in quo Sebastianus verb. g. maritus hæreticus cum Catharina catholica conjunctus coram consistorio hæretico comparens, et causas ab ipso approbatas proponens, liber etiam quoad vinculum pronunciat. In quo casu negative respondent omnes fere, tam antiqui, quam Neoterici Auctores, teste Sanchez, L. VII, d. LXXII, num. 2. Probatur 1. ex ipsa continua praxi, quæ (ut Gobal, p. II, Alph. matrim. c. XIX, n. 701, testatur) omnes Episcopi, Confessarii, Parochi, superiores Laici catholicarum mulierum nuptiarum alicui Lutherano, Zwingliano, aut alteri hæretico, matrimonia eorum tamquam valida agnoscunt, eorumque liberos pro legitimis habent, quod tamen dici non posset, si matrimonia talia invalida essent, cum fatendum esset, illa existimata matrimonia meros concubinatus esse, et consequenter illegitimos quoque liberos ex his generatos. Probatur 2. quia matrimonium consummatum baptizatorum est simpliciter indissolubile, uti Theologi, et Canoniste unanimiter fatentur: atqui matrimonium inter Sebastianum, et Cathari-

nam contractum erat matrimonium baptizatorum; ergo, et ipsum erat simpliciter, indissolubile conformiter Concilio Tridentino. Probatur 3. quia Sebastianus saltem ex una parte vult inire matrimonium indissolubile: ergo cum ipsius intentio sit juri conformis; jura autem potius valori, et sequitali matrimoni faveant, rectius dicitur, illius potius quam sponsi intentionem validam dici debere, atque adeo matrimonium eorumdem absolute indissolubile fuisse redditum.

Resolutio.

Videtur tamen potius affirmative respondendum, scilicet Catharina licite secundas nuptias permitti posse. Probatur 1. auctoritate; nam in primis huc referri possunt omnes illi Auctores a Suarez citati, qui docent, quando minister per contrariam intentionem vult introducere errorem in Ecclesiam, non fieri sacramentum; cujus sententia etiam Zacharias Pontifex fuisse videtur, dum dixit, Baptisum per ignorantiam lingue latine in invocatione Trinitatis administratum non esse repetendum; eo quod minister per talia verba non volnerit haresim, aut errorem introducere. Probatur 2. et potissimum ratione, unica quidem, sed sufficientissima. Sebastianus matrimonium duntaxat solubile etiam quoad vinculum contrahere voluit; ergo et ipse, et uxor ob causam legitimam potuit ab aliis nuptias progređi. Consequentia videtur legitima, quia cum intentio contrahendi matrimonium modo solubili non sit conformis illi, quae ad hoc sacramentum requiritur, hoc ipso defectu legitima intentio persistere sacramentum non potest, atque adeo nec fundamentum indissolubilitatis subsistet. Antecedens, in quo probando est tota difficultas, probatur. Si esset aliqua ratio, cur Sebastianus non dicitur matrimonium solubile contrahere voluisse, esset haec, quod haberet saltem intentionem universalem faciendi id, quod facit vera Ecclesia, et quod Christus instituit, atque adeo per universalem intentionem, tanquam magis efficacem, correxerit priorem erroneam intentionem, velut minus universalem; atque haec ratio non obstat. Major est adversariorum, in ea enim potissimum eorum fundamentum continetur. Minor probatur, quia voluntas absoluta, et efficax non desumitur ex sola universali intentione secundum se sumpta, et

conditione ista: Si scirem aliud esse institutum, vellem illud facere, virtualiter adjecta: sed etiam ex particulari iudicio determinante voluntatem, ad hoc potius volendum, quam aliud: atque iudicium particulare determinat ad matrimonium modo solubili faciendum; ergo. Minor iterum probatur; quia Sebastianus formando suam intentionem, fecit hunc quasi discursum: Ego volo matrimonium inire, prout Christus instituit, et vera Ecclesia approbat: sed Christus instituit matrimonium modo solubili, et ita etiam sentit, et practicat mea Ecclesia, quam ego veram Ecclesiam esse iudico; ergo etiam volo matrimonium modo solubili contrahere. Certè ex suppositione huius absolute intentionis, tam ipsi contrahentes, quam Consistorium haereticum procedunt, dum ad secundas nuptias transiunt permittunt, et faciunt. Confirmatur haec tota doctrina 1. hoc efficaci discursu: Si per hoc, quod supponatur voluisse Sebastianus facere, quod Christus instituit, censendus esset, particularem suam intentionem corrigere, sequeretur, nullum dari materialem haereticum, quia quisvis haereticus factus istum generalem assensum: Ego credo, quod Christus ergo iussit: et sic per istum assensum semper corrigeret particularem assensum erroneum, nullique adeo propositioni haereticae inculpabiliter, et absolute assentiret: atque dari haereticos materiales nemo catholicorum negat; ergo nec id, ex quo hoc sequitur, admittere potest. Quod ipsum etiam in actibus voluntatis patet, quae, licet semper faciat hoc universale decretum: Ego nihil appetam nisi bonum; nihilominus tamen potest absolute velle aliquid malum, si per errorem ipsi ut bonum representetur, ergo pari modo etiam haereticas non obstantes generali decreto, quo decrevit, id solum credere, quod Christus credendum proposuit, potest assentiri articulo falso, si hic sub specie propositionis a Christo revelatae proponatur: Confirmatur 2. eadem doctrina ex eo, quod, ut bene advertit Diastillo, quilibet censeatur virtualiter iuxta morem loci, in quo versatur, contrahere, nisi aliunde probatur oppositum, quia fortissima presumptio desumitur ex communiter contentibus; nemo autem communiter censeatur contrahere, nisi ut alii in simili casu solent: atque solent alii in illo loco, modo dissolubili contrahere, uti de Lutheranis, Calvinisticis, et Anabaptistis testatur Bellarminus;

ergo, et Sebastianus eo modo contraxisse censendus est. Probatur denique 3. dicta sententia solutione argumentorum pro priore sententia propositorum; nam ad primum respondetur, quando Ecclesia, Episcopi, et Parochi ejusmodi matrimonia haereticorum cum catholicis approbant, intelligendum hoc esse de illis haereticis, qui more catholico contrahunt, quod frequenter contingit, praesertim ubi haereticus conjux inter catholicos contrahit, et habitat. Deinde haereticum volunt saltem contractum civilem legitimum facere, prout in fidelibus etiam reperitur, et a ratione sacramenti separatus est: Id quod fieri posse Vasquez, Rebellus, Hurtado, Perez, Pontius, Diana, Diastillo, et alii plures contra Sanchez, et non nullos alios docent, et ex eo probant, quod ratio sacramenti sit posterior ratione contractus (cum illi adveniat, et fundetur in eo) adeoque tam parum valet rationem contractus, quam parum ratio sacramenti lotioni superveniens in baptismo mutat lotionis naturalis naturam. Si ergo, ut probatum est, matrimonium etiam in contractu, qui non sit sacramentum, consistere potest, mirum non est, si liberi ex tali matrimonio, velut legitimo, procreati, ipsi quoque legitimi, perinde ut infidelium liberi agnoscantur. Confirmatur haec responsio ex eo, quod in civitatibus, ubi haeretici cum catholicis mixti vivunt, nemo facile faciat discrimen inter eos liberos, qui ex prima uxore sunt geniti, et inter eos, qui post primam uxorem ex permissione Consistorii dimissam, ex alia uxore ducta sunt geniti: et tamen certum est, apud catholicos doctores has secundas nuptias esse illegitimas, et invalidas, si matrimonium pro sacramento accipiatur; ergo ex eo, quod tales liberi pro legitimis agnoscantur, non recte inferitur, eorum matrimonium etiam sub ratione sacramenti validum esse, ac indissolubile. Ad secundum respondetur distinguendo majorem: Matrimonium baptizatorum est verum sacramentum, si catholico modo, id est cum debita intentione, et absque impedimento dirimente celebretur, concedo majorem; secus, nego majorem, et sic distincta minore nego consequentiam: quae responsio patet ex casu, quo duae personae cum impedimento dirimente non cognito contrahentes matrimonium inirent, quo casu supposito, sic argumentari licet: Vel contractus istorum duorum conjugum fuit verum sacramentum, vel non; non primum,

quia impedimentum dirimens obstat; non secundum, quia sequeretur filios ex talibus conjugibus esse illegitimos, utpote extra matrimonium progentis, quod tamen est contra communem doctorum, et aliorum hominum sensum; ergo ne hoc fieri cogamur, dicendum est, conjuges tales habuisse quidem intentionem contrahendi verum sacramentale matrimonium, sed quia hunc affectum habere non poterunt ob impedimentum dirimens, censeari interpretative saltem voluisse contractum legitimum qualis in talibus circumstantiis haberi potuit, id est, a ratione sacramenti separatum facere, juxta notam illam regulam: Actus qui non valet, ut geritur, saltem valet, ut valere potest: quo fundamento facile ratio reddi potest, cur filii ex talibus conjugibus procreati legitimi censeantur, quia scilicet non sunt ex mere concubinita, sed vero matrimonio, licet nondum sacramentali progenti. Ad tertium respondetur, cum sacramentum matrimonii consistat in consensu, seu traditione mutua corporum efficacem, et indissolubilem; atque adeo legitimam intentionem ex utraque parte requirat, facile apparet, cur, si alter conjux habeat intentionem efficacem faciendi dissolubile conjugium, matrimonium sine ratione sacramenti consistere possit.

Atque ex his omnibus haecenus dictis satis apparet, sententiam hanc secundam satis consequenter discurre, nec usque adeo improbabilem videri posse, uti etiam P. Gobat in prima parte sui Alphabeti agnovit, eamque recentior quidam ibidem suppresso nomine citatus absolute docuit, cum plane agnoscant plures auctores, ut supra vidimus, posse valide celebrari matrimonium, quin fiat sacramentum; ex altera vero parte difficulter negari possit, haereticos saltem aliquos apud quos consuetum est, matrimonia quoad vinculum dissolvere, habere intentionem, non quidem propria, sed publica auctoritate contractum dissolubilem faciendi, quae duo difficulter in prima, commode vero in posteriore sententia concordari videntur, et ideo merito argumenta pro eadem a doctissimis viris proposita valde urgentia sunt visa; quia tamen haecena vix unquam concessum est, saltem in his partibus, ut uxor tali modo ab catholico marito separata ad secundas nuptias transiret, non ausim eam, ut veram, et probabilem defendere, sicut et P. Gobat in secunda parte Alphabeti non

amplius, ut in prima parte putabat, probabilem dicere est ausus; solas ergo rationes pro ea pugnantis proponisse contentus, iudicium de veritate, aut probabilitate illius libenter doctiorum, et sapientiorum virorum examini, iudicioque relinquo.

QUESTIO XLII.

An sacramentalia vim extergendi venialia ex opere operato habeant?

Affirmant Victoria, Canus, Valentia, Fagüandez, Greterus, et alii apud Raynaudum p. 1. decentes, quod Ecclesia pro facta sibi à Christo potestate depulserit hæc sacramentalia, immittens illis virtutem, qua lites noxas extergant, non modo modo reatum, sed etiam quoad maculam, etiamsi nullus actus operantis id ferat, sed præcise spectetur admotio sacramentalium.

Resolutio.

Sed rectius negat ipse Raynaudus cum Durando, Suarez, Connel, Fillucio, et aliis; Ecclesiam enim non accepisse à Christo potestatem instituti instrumentum defens vi sua, et præcise a merito operantis peccata venialia; inde eruitur, quod, cum sint septem sacramenta in Ecclesia; per quæ effectus ille præstari potest, et sint etiam actus boni, quorum interventu potest poni dispositio ultima ad remissionem culparum venialium ex opere operantis, supervenientem prope videretur, relinquitur Ecclesie potestatem ad institutionem remedium, quibus ille effectus obtineatur. Neque Ecclesia unquam professa est, se huiusmodi auctoritate fuisse à Christo donatam, aut propositum sibi esse, annectere alicui actui vim remittendi culpas veniales ex opere operato. Sane in re tanta, et in qua de ipsarum divinarum injuriarum (tametsi levium) remissione agitur, nihil innovandum est absque idoneo fundamento, quod hic nullum appellit; sive ex verbo scripto, sive ex tradito, sive ex urgente, aut etiam admotum verisimili ratione.

Quæ in contrarium addit præter cæteros Carthæna plus bombi habent, quam soliditatis. Ex eo enim, quod sit in Ecclesia potestas ministrandi ad per se remittenda peccata gravia in sacramento poenitentiae, secundario extensa ad culpas veniales tanquam ad materiam suam sufficientem, tametsi non necessariam: inferri Carthæna, esse in Ecclesia potestatem remittendi veniales noxas

per sacramentale ab ipsa Ecclesia institutum in eum finem. At hæc illatio est infirmissima; quia, cum nemo possit remittere peccata, nisi solus Deus, frustra ostenditur potestas Ecclesie ad hæc peccata levia absque sacramentis, et immediate extergenda, nisi proferatur divinum diploma collatum ad eum usum potestatis, quale nullum referatur. Nec si Ecclesia accepit potestatem relaxandi immediate reatum temporarium residuum per indulgentias, consequens est, ut acceptet quoque potestatem ad remittendas immediate culparum maculas. Nam potestatem elargiendi indulgentias Ecclesie concessam ex verbo Dei agnoscimus, non item potestatem abstergendi venialia peccata extra sacramenta. Urget insuper Carthæna consensus communem theologorum, ex quo vult constare de sensu Ecclesie in agnoscenda hæc sua potestate: sed quamvis aliqui Theologi visi sint asserere, quod contendit Carthæna, tamen omnino multi (ut vidimus) refragantur, quorum rationes sunt fortiores, et idcirco est illi inhærendum. Quia etiam non pauci ex illis, qui visi sunt contrariam sententiam tradere, aliud revera noluerunt, quam quod ultro damus, nempe sacramentalibus proprie dictis, quæ ab Ecclesia, intervenit alicujus benedictionis ad hominis vitam plenum, et munditiam a peccatis (atque levibus) instituta esse leguntur in Ritualibus Ecclesiasticis, inexistere vim moralem, quæ preces Ecclesie veluti immisso sacramentalibus, exorent bonos motus, quibus ex opere operantis exterguntur macule veniales; quamvis neque ii motus, vel auxilia ad illos eliciendos ex opere operato excitentur per sacramentale, ut visum est Petro Solo. Sic enim excitarentur infallibiliter (cum tamen nulla sit promissio, quæ eam certitudinem confirmet) sed tantum excitentur per impetrationem, quæ assequitur intentum ex merito Dei beneplacito, plerumque juxta regulas æternæ providentiæ negant effectum expectatum.

QUESTIO XLIII.

An litteræ participationis meritorum à Religiosis dari solite, sint approbandæ?

Pro meliori intellectu hujus questionis notandum est, nomine litterarum filiationis, aut fraternitatis, vel aggregationis ad merita, intelligi diplomata, quibus per piam coetum Præsides confertur aliquibus veluti

adoptio moralis; aut certe transcriptio in membra talis corporis. Nihil enim in Scripturis, ac Patribus protulit, quam ut Deus introitu unius, vel aliorum, necessitudine aliqua saltem morali, et politica conjuncturam aliis beneficiat. Sic amor in Moysen Deum inhibuit, ne ingratisimum populum perderet. Ad hunc ergo modum graves Theologi communionem meritorum litteris fraternitatis concessam exponunt. Quin etiam non pauci, et inter eos Alanus de Missa c. xxxi, in eundem sensum accipiunt communionem Sanctorum, quæ in symbolo proponitur. Nec communicio ista Sanctorum, quam fides, et charitas invehit, tollit illam aliam specialiorum communionem, quam certis personis concedi dicimus cum religiosa communitate. Id quod optime tradit D. Thomas, et late Navarrus, pulchre excurrens in decora magne confratriæ à Christo ex omnibus gentibus, et ordinibus constituta. Scelus hæc vocat honorum operum applicationem generalissimam: et esse fructuosiorum, quæ plures sunt in Ecclesia sancti, ac quo sanctorum sunt, recte pronunciat Petrus Navarra; præter illam ergo generalem communionem, quæ sequitur rationem membra corporis mystici, omnes Christianos complectentis, et quæ quia à Christo ortum habet, non potest humanis arbitris poni, aut tolli, reperitur alia communicio specialior, non modo inter eos, qui specialiter alicujus inter Ecclesie corporis sunt membra, sed etiam inter eosdem, ac adoptatos (ut sic dicam) in ejusdem mystici corporis compagem. Sicut, quamvis intercedat communicio aliqua politica inter omnes, qui eidem flegi subsunt, tamen specialior est, quæ eos necit, qui ejusdem præterea sunt Provincia: et adhuc major intercedit inter personas ejusdem urbis; maxima vero est omnium, quæ cernitur inter personas ejusdem familie, et agnationis. Similiter ergo Religiosi unius coetus, vel persone piæ in unum corpus aggregata, quamvis habeant necessitudinem generalem cum omnibus fidelibus, præsertim viva fide conspicuis, quam conferre, vel tollere non est Præsidi illius coetus, aut corporis: habent tamen specialiorum inter se nexum, quam cum cæteris fidelibus, et ad eam specialiorum conjunctionem pro voluntate Præsidi ascendunt, qui in membra mystici illius corporis adoptantur. Præter hæc meritorum communicationem quasi objectivam, alia quoque interdum intervenit, veluti for-

malis: non illa damtaxat, qua aliquis alteri expetit à Deo aliquid bonum, et illud congrue meretur (hæc enim communicatio non sit à Præsibus, quia mere pendet ab actu uniuscujusque subditi operantis, et solet quoque eos spectare, quibus non sit communicatio meritorum totius coetus.) Non, inquam, hæc damtaxat formalis communicio, sed alia, quæ extenso meritorum nomine, satisfactiones alicujus, coetus applicat alteri persone, quo ad eum coetum admittitur. Quamvis enim vis operum meritoria proprie dicta non transferatur; sed in proprio tantum solo fructificet gratiam, et gloriam, tamen fructus satisfactorius potest ad alium transferri: qui fructus, qui eidem operi, quod meritorium est, implantatur, nominari utemque potest meritum. Possè autem hæc satisfactorii fructus translationem esse validam, et utilem fert communis sententia Doctorum, non modo si satisfaciens non egerit eo (ut sane plerique sancti non egerit) sed etiam (quod non bene negat Navarr.) quamvis ipse satisfaciens eo egerit; quia carentia reatus, ad quam per suam satisfactionem sibi servatam possit peringere, non est bonum aliquid, quo homo in æternum fraudandus sit: Imo quantum ipsi videtur decedere communicando alteri pretium, quo possit a se amoliri illud debitum, tantum sibi proficit quoad meritum gratiæ, et gloriæ, quod est longe pretiosius. Atque ita eximitur labor prodigalitatis, et inconsuetæ charitatis, quæ notandus videretur ex eo, quod in simili suo incommodo potius alteri, quam sibi prospiciat; non enim propterea omittit sibi prospicere, cum sic operando consulat commodis suis in alio genere, et quidem pretiosiore. Quid quod non est prorsus spoliat fructu illo tollendi reatum? nam volitio reflexa, qua vult operationem suam alteri prodesse, est meritoria alicujus remissionis poenæ; proinde homo in alium transfundens suam satisfactionem, non prorsus spoliat se fructu abstentiois reatus. Et ex alia parte magnum specimen charitatis edit, præstans se pro alio fidei jussorem, quod est exemplum D. Thomæ: Quamvis enim unusquisque sit onus suum portaturus, si spectetur præcise debitum, quod contraxit delinquendo; tamen si aliena subventio suffragetur, æque liberabit onere, quo se gravaret, ac si ipsemet satisfecisset.

Hoc notato, litteras hæc improbant Wicelfas, et Nicolaus Taborita apud Raynaudum

sect. v. p. 3. n. 1. eo quod occasionem questibus illicitis favoribus inordinatis, et audacia peccandi præbeant. Et præterea per eas videantur Indulgentiæ communicari, quod non est in potestate Præsulum Religionum.

Resolutio.

E contrario Ecclesia Catholica, quæ usum harum litterarum a tot sæculis videt, nec reprehendit, satis ostendit, se tacito assensu comprobare, quod a fidelibus universaliter usurpatum, ipsa quoque usurpare censetur. Contra id autem, quod Ecclesia universaliter usurpat, disputare, insolentissimæ insanitiæ est, ut S. Augustinus tr. 27 et 32, in Jo. recte pronuntiavit. Accedit SS. Patrum suffragatio, quæ, licet ipsas fraternitatis litteras non attingat: tamen fundamentum earum statuit, et rationem optimam, quæ stabilianitur, subministrat. Sanctus ergo August. confirmat, ex unitate membrorum corporis mystici effici, ut quod unum alieni membrum facit, alia itidem censeatur facere. Unde, quia nunc varii homines, in unitate fidei coherentes, loquuntur variis linguis, inquit S. Augustinus, unumquemque fidelem loqui variis linguis: quia bona unius membri per unitatem, et collisionem in eodem corpore fiunt bona alterius. Hoc si valet in quibusvis charismatibus, debet item in meritis valere, ac proinde merita unius castos Deum excitare possunt ad gratificandum aliis, qui ad illud corpus fuerint asciti. Neque enim plus valere moraliter debet voluntas unius privati, et individui hominis, ut quem sibi in filium adoptet, quam voluntas unius corporis mystici, ut aliquem sibi adoptet, et adjungat in membrum.

Nec obstant argumenta in contrarium allata, quia abusus potius impugnant, quam usum; propter abusum autem non esse tollendum usum, commune fert proverbium, alioqui etiam sacramenta, indulgentiæ, aliæque Ecclesiæ piæ exercitationes tollenda forent. Multo minus obstat, quod de indulgentiis objectum est, nam ea concessio satisfactionum longe aliud est, quam indulgentiæ, ut recte notatur Navarrus, Vall. Villalobos. Nimirum indulgentiæ depromitur ex thesauro infinito, et ex asservatis in ea satisfactionibus præcæditis. At præsidet cætuum; et inferiores eorum non depromunt satisfactiones, quas communicant ex alio thesauro: neque dant satisfactiones præteritas, sed

dontaxat futuras. Præterquam quod expromptio satisfactionum ex thesauro Ecclesiæ certa ex fide est, de nullo autem particulari, aut religioso, aut toto cætu, certum ex fide est, esse in eo satisfactiones præsertim superfluas.

QUESTIO XLIII.

An scapularia, et sodalitates certam salutem, et perbreem in purgatorio meram spondere possint?

Ita persuadere sibi videntur multi, maxime qui sodalitate scapularis, ut vocant, sunt adscripti, eo quod B. Virgo id revelasse creditur.

Resolutio.

Negat Raynaudus s. v. pun. 4. n. 37, asseritque esse contra SS. PP. et Doctorum opinionem, qui ideoreo inculcant frequentissime, Deum, ut eum timore, ac tremore salutem nostram operaremur, utque non minus humilitati, quam accedente industrie nostre serviret, incerta, et occulta esse voluisse nostra ad beatitudinem itinera, nisi si quandoque ex speciali privilegio (quod hic non profectur) aliter in bona voluntate sua circa aliquem statuat. Quæ vero de B. Virg. revelatione sunt dicta, non plus probant, quam ex verisimilium, nec improbabiliu signorum concursu spem salutis, ac fiduciam non exiguam, concipi, citra certitudinem, et infallibilitatem, posse a piis sodalibus. Quare ipse Raynaudus suadet ejusmodi sodalibus, ut rationes alias profitendi ineani, et edificationi ex solidatio promovenda, quam fecerint, qui propositas atque discissas pietatis anomalias induxerunt. Habent imprimis cultus sui incendi, ac frequentandi scopum unicum, divinam gloriam. Piis deinde institutis, præsertim quæ Ecclesiæ, ac Præsulum auctoritate rata fuerint, naviter, et constanter insistant, memores ejus, quod Philo in Flayrum de sacris ritibus constanter retinendis, etiamsi minimi videantur, admonuit; quia sicut in ædificiis, exemplo uno cæmentum, reliqua licet firma videantur, laxata fiunt paulatim in vacuum. Præluere cæteris sodalibus bono exemplo studiose salugant, caveant sedulo perniciosum illum pietatis arietem, quo perique tepidi, vel etiam frigidi piæ aliquas exercitationes in horum cætuum initiis frequentantes, joel,

et insanis excipiunt, brevique efficiunt, ut exolescant, abeantque in desuetudinem.

TIMOR DEI.

DEFINITIO. — Offendere timore (c. IV.) Ad quod dicens: Veni Domini doce Tobias clarior dixit: Omnium habeo Deum consentias, et Dei nostri. Timor Divisio. — Timor Dei, et Dei formidationem, et

S. LAUR. JUSTIN., in ligno vite, tr. de timore, c. IV.

Vita antea peccata per penitentiam, et satisfactionem dignam expiari: juxta consilium S. Augustini dicentis: Ascendat homo suæ; et constans cogitatio timor. Lib. IV,

nullum, quatenus: Qui enim teste Ecclesiasti-

spectu Dei, cum in pergere: uti atos monuit discipulum: et cum Paral. xxx, 7.

ex corde peltare: terreamini ab his, qui occidunt corpus, et post hæc non habent amplius, quid faciant. Ostendam autem vobis, quem timeatis: time te eum, qui, postquam occiderit, habet potestatem mittere in gehennam; ita dico vobis, hunc time te. Luc. xii, 4.

EX S. SCRIPTURA.

QUALITAS. — Dominum Deum tuum timebis, et illi soli servies. Deut. vi, 13. Unus est Altissimus. Creator omnium, Omnipotens et metuendus nimis. Eccl. i, 8. Si Dominus ego sum, ubi est timor meus? MALAC. i, 6.

Time te Dominum, et servite ei corde perfecto, atque verissimo. Jos. xxiv, 14. Ostendam vobis, quem timeatis: time te eum, qui postquam occiderit, habet potestatem mittere in gehennam. Luc. xii, 5.

Qui time te Deum, nihil negligit. Eccl. vii, 19.

Audi, popule stulte, qui non habes cor, qui habentes oculos non videtis; aures, et non auditis. Me ergo non timebitis: ait Dominus, et a facie mea non dolchitis? Jsa. ii, 21.

Quis non timebit te, o Rex Gentium? tuum est enim decus: inter cunctos sapientes Gentium, et in universis regnis eorum nullus est similis tui. Jer. x, 7.

Homo sapiens in omnibus metu it: et in diebus delictorum attendat ab inertia. Eccl. xviii, 27.

Et vidi alterum Angelum volantem per

sect. v. p. 3. n. 1. eo quod occasionem questibus illicitis favoribus inordinatis, et audacia peccandi præbeant. Et præterea per eas videantur Indulgentiæ communicari, quod non est in potestate Præsulum Religionum.

Resolutio.

E contrario Ecclesia Catholica, quæ usum harum litterarum a tot sæculis videt, nec reprehendit, satis ostendit, se tacito assensu comprobare, quod a fidelibus universaliter usurpatum, ipsa quoque usurpare censetur. Contra id autem, quod Ecclesia universaliter usurpat, disputare, insolentissimæ insanitiæ est, ut S. Augustinus tr. 27 et 32, in Jo. recte pronuntiavit. Accedit SS. Patrum suffragatio, quæ, licet ipsas fraternitatis litteras non attingat: tamen fundamentum earum statuit, et rationem optimam, qua stabiliantur, subministrat. Sanctus ergo August. confirmat, ex unitate membrorum corporis mystici effici, ut quod unum alieni membrum facit, alia itidem censeatur facere. Unde, quia nunc varii homines, in unitate fidei coherentes, loquuntur variis linguis, inquit S. Augustinus, unumquemque fidelem loqui variis linguis: quia bona unius membri per unitatem, et collisionem in eodem corpore fiunt bona alterius. Hoc si valet in quibusvis charismatibus, debet item in meritis valere, ac proinde merita unius cotas Deum excitare possunt ad gratificandum aliis, qui ad illud corpus fuerint asciti. Neque enim plus valere moraliter debet voluntas unius privati, et individui hominis, ut quem sibi in filium adoptet, quam voluntas unius corporis mystici, ut aliquem sibi adoptet, et adjungat in membrum.

Nec obstant argumenta in contrarium allata, quia abusus potius impediunt, quam usum; propter abusum autem non esse tollendum usum, commune fert proverbium, alioqui etiam sacramenta, indulgentiæ, aliæque Ecclesiæ piæ exercitationes tollenda forent. Multo minus obstat, quod de indulgentiis objectum est, nam ea concessio satisfactionum longe aliud est, quam indulgentia, ut recte notatur Navarrus, Vall. Villalobos. Nimirum indulgentia depromitur ex thesauro infinito, et ex asservatis in ea satisfactionibus præcæditis. At præsidet cætuum; et inferiores eorum non depromunt satisfactiones, quas communicant ex alio thesauro: neque dant satisfactiones præteritas, sed

dontaxat futuras. Præterquam quod expromptio satisfactionum ex thesauro Ecclesiæ certa ex fide est, de nullo autem particulari, aut religioso, aut toto cætu, certum ex fide est, esse in eo satisfactiones præsertim superfluas.

QUESTIO XLIII.

An scapularia, et sodalitates certam salutem, et perbreem in purgatorio meram spondere possint?

Ita persuadere sibi videntur multi, maxime qui sodalitate scapularis, ut vocant, sunt adscripti, eo quod B. Virgo id revelasse creditur.

Resolutio.

Negat Raynaudus s. v. pun. 4. n. 37, asseritque esse contra SS. PP. et Doctorum opinionem, qui ideoque inculant frequentissime, Deum, ut eum timore, ac tremore salutem nostram operaremur, utque non minus humilitati, quam accedente industrie nostre serviret, incerta, et occulta esse voluisse nostra ad beatitudinem itinera, nisi si quandoque ex speciali privilegio (quod hic non profectur) aliter in bona voluntate sua circa aliquem statuat. Quæ vero de B. Virg. revelatione sunt dicta, non plus probant, quam ex verisimili, nec improbabilitum signorum concursu spem salutis, ac fiduciam non exiguam, concipi, citra certitudinem, et infallibilitatem, posse a piis sodalibus. Quare ipse Raynaudus suadet ejusmodi sodalibus, ut rationes alias profitendi ineani, et edificationi ex solidatio promovenda, quam fecerint, qui propositas atque discipulas pietatis anomalias induxerunt. Habent imprimis cultus sui incendi, ac frequentandi scopum unicum, divinam gloriam. Piis deinde institutis, præsertim quæ Ecclesiæ, ac Præsulum auctoritate rata fuerint, naviter, et constanter insistant, memores ejus, quod Philo in Flavian de sacris ritibus constanter retinendis, etiamsi minimi videantur, admonuit; quia sicut in ædificiis, exemplo uno cæmentum, reliqua licet firma videantur, laxata fiunt paulatim in vacuum. Præluere cæteris sodalibus bono exemplo studiose salugant, caveant sedulo perniciosum illum pietatis arietem, quo perique tepidi, vel etiam frigidi piæ aliquas exercitationes in horum cætuum initiis frequentantes, joel,

et insanis excipiunt, brevique efficiunt, ut exolescant, abeantque in desuetudinem.

TIMOR DEI.

DEFINITIO. — offendere timore (c. IV.) Ad quod dicens: Veni Domini doce Tobias clarior dixit: Omnium habeo Deum consentias, et Dei nostri. Timor Divisio. — narium, et Deum formid

lis, qui occidunt corpus, et post hæc non habent amplius, quid faciant. Ostendam autem vobis, quem timeatis: time te eum, qui, postquam occiderit, habet potestatem mittere in gehennam; ita dico vobis, hunc time te. Luc. xii. 4.

EX S. SCRIPTURA.

QUALITAS. — Dominum Deum tuum timebis, et illi soli servies. Deut. vi. 13. Unus est Altissimus. Creator omnium, Omnipotens et metuendus nimis. Eccl. i. 8. Si Dominus ego sum, ubi est timor meus? MALAC. i. 6.

Time te Dominum, et servite ei corde perfecto, atque verissimo. Jos. xxiv. 14. Ostendam vobis, quem timeatis: time te eum, qui postquam occiderit, habet potestatem mittere in gehennam. Luc. xii. 5.

Qui time te Deum, nihil negligit. Eccl. vii. 19.

Audi, popule stulte, qui non habes cor, qui habentes oculos non videtis; aures, et non auditis. Me ergo non timebitis: ait Dominus, et a facie mea non doleritis? Isa. ii. 21.

Quis non timebit te, o Rex Gentium? tuum est enim decus: inter cunctos sapientes Gentium, et in universis regnis eorum nullus est similis tui. Jer. x. 7.

Homo sapiens in omnibus metu it: et in diebus delictorum attendat ab inertia. Eccl. xviii. 27.

Et vidi alterum Angelum volantem per

S. LAUR. JUSTIN., in ligno vite, tr. de timore, c. IV.

Vita anteacta peccata per penitentiam, et satisfactionem dignam expiare: juxta consilium S. Augustini dicentis: Ascendat homo suæ; et constiterit cogitator timor. Lib. IV,

m, nullum, quærendi: Qui enim teste Ecclesiasti-

spectu Dei, cum in pergere: uti atos monuit discipulum: et cum Paral. xxx. 7.

ex corde peltare: terreamini ab

secl. v. p. 3. n. 1. eo quod occasionem questibus illicitis favoribus inordinatis, et audaciter peccandi præbeant. Et præterea per eas videntur Indulgentiæ communicari, quod non est in gloriosorum.

E contrario Ecclesiarum literarum reprehendit, satis comprobare, quod usurpatum, ipsa quoque. Contra id autem, usurpat, disputat est, ut S. Augustinus pronuntiavit. A gatio, quæ licet non attingat: lan-

statuit, et rationem optimam, qua stabiliantur, subministrat. Sanctus ergo Augustinus confirmat, ex unitate membrorum corporis mystici effici, ut quod unum alicubi membrum facit, alia itidem censeantur facere. Unde, quia nunc varii homines, in unitate fidei coherentes, loquuntur variis linguis, inquit S. Augustinus, unumquemque fidelem loqui variis linguis: quia bona unius membri per unitatem, et cohesionem in eodem corpore sunt bona alterius. Hoc si valet in quibusvis charismatibus, debet item in meritis valere, ac prout merita unius eorum Deum excitare possunt ad gratificandum alios, qui ad illud corpus fuerint asciti. Neque enim plus valere moraliter debet voluntas unius privati, et individui hominis, ut quem sibi in filium adoptet, quam voluntas unius corporis mystici, ut aliquem sibi adoptet, et adjungat in membrum.

Nec obstant argumenta in contrarium allata, quia abusum potius impugnant, quam usum; propter abusum autem non esse tollendum usum, commune fert proverbium, alioqui etiam sacramenta, indulgentiæ, aliæque Ecclesie pie exercitationes tollenda forent. Multo minus obstat, quod de indulgentiis objectum est, nam ea concessio satisfactionum longe aliud est, quam indulgentia, ut recte notarunt Navarrus, Vall. Villalobos. Nimirum indulgentia depromitur ex thesauro infinito, et ex asservatis in ea satisfactionibus præcicatis. At præsidet cætuum; et inferiores eorum non depromunt satisfactiones, quas communicant ex ullo thesauro: neque dant satisfactiones præteritas, sed

duntaxat futuras. Præterquam quod expromptio satisfactionum ex thesauro Ecclesie certa ex fide est, de nullo autem particulari, aut religioso, aut toto cætu, certum est præser-

Negat Raynaudus s. v. pun. 4. n. 37, asseritque esse contra SS. PP. et Doctorem opinionem, qui idcirco inculcant frequentissime, Deum, ut cum timore, ac tremore salutem nostram operarentur, atque non minus humilitati, quam accedende industria nostre serviret, incerta, et occulta esse voluisse nostram ad beatitudinem itinerem, nisi si quandoque ex speciali privilegio (quod hic non profector) aliter in bona voluntate sua cirea aliquem statuat. Quæ vero de B. Virg. revelatione sunt dicta, non plus probant, quam ex verisimilitudine, nec improbabilium signorum concursu spem salutis, ac fiduciam non exiguam, concipi, citra certitudinem, et infallibilitatem, posse a piis sodalibus. Quare ipse Raynaudus suadet ejusmodi sodalibus, ut rationes alias profitendi incaut, et ædificationi ex solidatio promovende, quam fecerint, qui propositas atque discussas pietatis anomalias induxerunt. Habent imprimis cætu sui inveniendi, ac frequentandi scopum unicum, divinam gloriam. Piis deinde institutis, præsertim que Ecclesie, ac Præsulum auctoritate rata fuerint, naviter, et constanter insistant, memores ejus, quod Philo in Flavum de sacris ritibus constanter retineat, etiam si minimi videantur, admonuit, quia sicut in ædificiis, exemplo uno cemento, reliqua licet firma videantur, laxata fiunt paulatim in vacuum. Præterece celestis solidibus bono exemplo studioso satagant, caveant sedulo perniciosum illum pietatis arietem, quo perierunt tepidi, vel etiam frigidi piis aliquas exercitationes in horum cætuum initiis frequentantes, jocis,

et insantis excipiunt, brevique efficiunt, ut exolescant, abeantque in desuetudinem.

TIMOR DEI.

QUOD ESSENTIAM.

DEFINITIO. — Est virtus, qua quis Deum offendere timet. (ALVAR., t. II, l. III, p. 2, c. IV.) Ad quam virtutem S. David hortatur, dicens: Venite, filii, audite me: timorem Domini docebo vos. (Psal. XXXIII, 12.) Et S. Tobias clarius explicans ejus naturam filio dixit: Omnibus diebus vite tue in mente habeto Deum, et cave, ne aliquando peccato consentias, et prætermittas præcepta Domini Dei nostri. Tob. IV, 6.

DIVISIO. — Dividitur in servilem, mercenarium, et filialem. Servilis est, quo quis Deum formidine penæ ab eo intelligende offendere timet, de quo S. David locutus est, dum oravit: Confige timore tuo carnes meas: a iudicis enim tuis timi: (Psal. CXVIII, 120.) Mercenarius est, quo quis spe præmiis, et mercedis a Deo promissæ ab offensa Dei abstinat, de quo idem S. Prophetam confessus est se ab illo ad mandata Dei servanda impulsus, esse: Inclinaui cor meum ad faciendas justificationes tuas in æternum, propter retributionem. (Psal. CXVIII, 112.) Filialis est, quem, ut Cassianus explicat: Non peccatorum terror, non cupido præmiorum, sed amoris generat magnitudo, quo vel filius indulgentissimum patrem, vel frater fratrem; vel amicum amicum, vel conjugem conjugis sollicito reveretur affectu. COL. XI, 13.

ACTUS. — Offense divinæ gravitatem bene cognoscere: quem ad finem Passio Christi cogitata specialiter conducat; nam, ut sapienter S. Laurentius Justinian. advertit: Ex qualitate remedii facile cognoscitur vehementia languoris. Conspui namque Christus voluit, ut nos lavaret: velari voluit, ut velamen culpæ, et ignorantia a cordibus nostris auferret; in capite percussit, ut caput nostrum, scilicet Adamum, sanitati restitueret: colaphis cœdi, et verbis derideri, ut nos labiis, et operibus ipsum laudaremus: demum occidi jubetur, ut vulneribus nostris pretioso Sanguinis ipsius balsamo medicatur: Fusus est cruor Medici, et factus est medicamentum phreneticis. Agnoscamus igitur, quam gravia sint nostra vulnera, pro quibus necesse fuit Dominum Jesum vulnerari.

S. LAUR. JUSTIS., in ligno vite, tr. de timore, c. IV.

Vita anteacta peccata per penitentiam, et satisfactionem dignam expiare: juxta consilium S. Augustini dicentis: Ascendat homo adversum se tribunal mentis suæ; et constituto in corde judicio, adsit accusatrix cogitatio, testis conscientia, carnifex timor. Lib. IV, homil. I.

Firmum concipere propositum, nullum, quantumvis leve peccatum committendi: Qui enim timet Deum, nihil negligit, teste Ecclesiastico: Eccl. VII, 19.

Actiones suas, velut in conspectu Dei, cum magna reverentia, et diligentia peragere: uti Josephat Judices a se constitutos monuit dicens: Sit timor Domini volitum: et cum diligentia cuncta facite. II. Paral. XIX, 7.

Omnem timorem humanum ex corde pellere: juxta Christi monitum: Ne terreamini ab his, qui occidunt corpus, et post hæc non habent amplius, quid faciant. Ostendam autem vobis, quem timeatis: time te eum, qui postquam occiderit, habet potestatem mittere in gehennam; ita dico vobis, hunc time. Luc. XII, 4.

EX S. SCRIPTURA.

QUALITAS. — Dominum Deum tuum timebis, et illi soli servies. Deut. VI, 13.

Unus est Altissimus. Creator omnium, Omnipotens et metuendus nimis. Eccl. I, 8. Si Dominus ego sum, ubi est timor meus? MALAC. I, 6.

Timeo Dominum, et servite ei corde perfecto, atque verissimo. Jos. XXIV, 14.

Ostendam vobis, quem timeatis: time te eum, qui postquam occiderit, habet potestatem mittere in gehennam. Luc. XII, 3.

Qui timet Deum, nihil negligit. Eccl. VII, 19.

Audi, popule stulte, qui non habes cor; qui habentes oculos non videtis; aures, et non auditis. Me ergo non timebitis: ait Dominus, et a facie mea non dolebitis? JER. II, 21.

Quis non timebit te, o Rex Gentium? tuum est enim decus: inter cunctos sapientes Gentium, et in universis regnis eorum nullus est similis tui. JER. X, 7.

Homo sapiens in omnibus metuit: et in diebus delictorum attendet ab inertia. Eccl. XVIII, 27.

Et vidi alterum Angelum volantem per

medium cœli, habentem Evangelium aeternum, ut evangelizaret sedentibus super terram, et super omnem gentem, et tribum, et linguam, et populum, dicentem voce magna: Timeate Dominum, et date illi honorem, quia venit hora iudicii ejus: Apoc. xiv, 6.

NECESSITAS. — Si non in timore Domini teneris te instanter, cito subvertetur domus tua. *Ecc. xxvii, 4.*

Domine time, et mandata ejus observa; hoc est unum omnis homo. *Ecc. xii, 13.*

Confusio, et infelicitas in viis eorum, et viam pacis non cognoverunt; non est timor Dei ante oculos eorum. *Ps. xlii, 5.*

Scito, et vide, quia malum, et amarum est reliquisse te Dominum Deum tuum, et non esse timorem mei apud te, dicit Dominus Deus exercituum. *Jer. ii, 49.*

Nihil mihi conscius sum: sed non in hoc justificatus sum: qui autem iudicat me, Dominus est. *I. Cor. iv, 4.*

ÆQUITAS. — Numquid homo Dei comparatione justificatur; aut Factore suo purior erit via? Ecce, qui servavit ei, non sunt stabiles, et in Angelis suis reperit pravitate: quanto magis, qui inhabitant domos Iudeas, qui terrarum habent fundamentum, consumentur velut a linea. *Jon. iv, 17.*

Quantus ego sum, ut respondeam ei, et loquar verbis meis cum eo? quia etiam, si habuero quidpiam justum, non respondebo, sed mecum iudicem deprecabor. *Jon. ix, 14.*

UTILITAS. — Time Dominum, et recede a malo. Sanitas quippe erit umbilico tuo; irrigatio ossibus tuis. *Prov. v, 7.*

Per timorem declinat omnis a malo. *Prov. xv, 27.*

Non emuletur cor tuum peccatores, sed in timore Domini, esto tota die, quia habebis spem in novissimo, et prelatio tua non auferetur. *Prov. xxiii, 17.*

Qui timeatis Dominum, credite illi, et non evacuabitur merces vestra. *Ecc. ii, 8.*

Noli timere, fili mi: pauperem quidem vitam gerimus, sed multa bona habebimus, si timeverimus Deum, et recesserimus ab omni peccato, et fecerimus bene. *Tob. iv, 23.*

Voluntatem timentium se faciet, et deprecationem eorum exaudiet, et sulcos faciet eos. *Ps. cxv, 19.*

In timore Domini fiducia fortitudinis, filiis ejus erit spes. *Prov. xiv, 26.*

Timeat Dominum betie erit in extremis, et in die obitus sui benedicetur. *Ecc. i, 13.*

Timeat Dominum non occurrent mala: sed in tentatione Deus illum conservabit a malis. *Ecc. xxxiii, 1.*

Misericordia ejus a progenie in progenies timentibus eum. *Luc. i, 50.*

In Deo speravi, non timebo, quid faciat michi homo. *Ps. lv, 5.*

Divitiæ salutis sapientia, et scientia: timor Domini ipse est thesaurus ejus. *Isai. xxxv, 6.*

Fallax gratia, et vana est pulchritudo: mulier timens Dominum ipsa laudabitur. *Prov. xxxi, 30.*

Timor Domini apponet diem, et anni impiorum abbreviantur. *Prov. x, 27.*

INCERTITAS. — Beatus homo, qui semper est pavidus: qui vero mentis est dura, corruet in malum. *Prov. xviii, 14.*

Dabo eis cor anum, et viam unam, ut timeant me universis diebus, et bene sit eis, et filiis eorum post eos. *Jer. xxxiii, 39.*

Qui timet Dominum, nihil trepidabit, et pavebit, quoniam ipse est spes ejus. *Ecc. xxxiv, 16.*

Timor Domini sicut Paradisi benedictionis. *Ecc. ii, 28.*

Nihil melius est, quam timor Dei: et nihil dolosius, quam respicere in mandatis Dei. *Ecc. xliii, 37.*

Precepitque nobis Dominus, ut faciamus omnia legitima hæc, et timeamus Dominum Deum nostrum, ut bene sit nobis cunctis diebus vite nostræ. *Deut. vi, 24.*

Et nunc Israel, quid Dominus Deus tuus petit a te, nisi ut timeas Dominum Deum tuum, et ambules in viis ejus, et diligas eum, et servias Domino Deo tuo in toto corde tuo, et in tota anima tua, ut bene sit tibi? *Deut. x, 12.*

Quam magna multitudo dulcedinis tue, Domine, quam abscondisti timentibus te. *Ps. xxx, 20.*

Lactetur cor meum, ut timeat nomen tuum. *Ps. lxxxv, 11.*

Timor Domini delectabit cor, et dabit letitiam, et gaudium, et longitudinem dierum. *Ecc. i, 12.*

DIGNITAS. — Beatus vir, qui timet Dominum. Potens in terra erit semen ejus, et generatio ipsius benedicetur: Gloria, et divitiæ in domo ejus. *Ps. cxl, 1.*

Quam magnus, qui invenit sapientiam, et scientiam: sed non est super timentem

Dominum. Beatus homo, cui donatum est habere timorem Dei: qui tenet illum, cui assimilabitur? *Ecc. xxv, 15.*

Qui timet te, magis erant apud te per omnia. *Judith. xvi, 19.*

EX SS. PATRIBUS.

QUALITAS. — Qui timet Deum, nihil negligit: timere Deum est, nulla, quæ facienda sunt, bona præterire. *S. Greg. in Moral.*

Com audis, quod Dominus Deus tuus dulcis est, attende, quid diligas. Cum audis, quod reclus est, attende, quid timeas: ut amore, et timore Dei excitatus legem ejus custodias. *Cassiodor. super id Ps. dulcis, et erectus.*

Sicut meliores sunt, quos dirigit amor: ita plures sunt, quos dirigit timor. *S. Aug. epist. 50.*

Plerique divinis distractionibus iudicia (inquit S. Gregorius) metuunt, et tamen prava agere non desistant; cuius rationem reddit: Paventi quidem corde futura iudicia cogitant, sed presenti voluptate devicti, mala committere nequaquam vitant. Bene ergo post timorem Domini ejus servitium memorantur, quia ille solus timor probabilis, qui dum mentem concepit, ad boni operis studium trahit. *S. Greg. Mac. in 1, Reg. c. xii, 19, 20.*

Quisquis in hujus fuerit charitatis perfectione fundatus, necesse est, ut ad illum sublimiorem timorem gradum excellentiore conscendat, quem non poenarum terror, non cupido preciorum, sed amoris generat magnitudo, quo, vel filius indulgentissimum patrem, vel frater fratrem, vel amicum amicum, vel conjugem conjux sollicito reveretur affectu, dum ejus non verbera, neque convitia, sed vel lenem amoris formidat offensam, atque in omnibus non solum actibus, verum etiam verbis attonita semper pietate distenditur, ne erga se quantumcumque fervor dilectionis illius tepescat. *Cass. collat. xi, c. xxiii.*

Per ipsum redditur anima bene mobilis ab inspirationibus Spiritus Sancti, et quasi per talem timorem se Spiritui Sancto omnino subicit, et in nullo repugnat, prout possibile est in via; unde Gilbertus Porretanus dicit, quod timor ille filialis, quid nisi amor esse conatur, quia jam nescit officium timoris, et pene timor esse desit? Hunc timorem

sibi charitas perfecte collateraliter indivisibiliter. *S. Bonav. l. vi, l. de sept. donis Spir. Sancti. c. 1.*

Beatus es, si cor tuum triplici timore repleveris; ut timeas quidem pro accepta gratia, longe amplius pro amissa, longo plus pro recuperanda; time ergo, cum accesserit gratia; time, cum abierit; time, cum denno revertitur. Succedant tibi vicissim in animo isti tres timores secundum quod gratia, vel adesse dignetur; vel offensam recedere, seu iterum placata redire sentietur. Cum adest, timo, ne indigne opereris ex ea; nam hoc monet Apostolus: Videle, inquit, ne in vanam gratiam recipiatis. Si recesserit, multo magis timendum: quia ubi tibi deficit gratia, ibi deficit et tu. Time ergo subtracta gratia tanquam mox casurus. Time, quia reliquit te custodia tua. Pro omni tempore time Deum, et ex omni corde tuo. Tunc demum, si plene, si perfecte timeris, dabit tibi saporem charitatis. *S. Bas. s. 34, in Cant.*

Aliud est multas divitias scire, aliud possidere; nec notitia divitem facit, sed possessio. Sic prorsus aliud est, nosse Deum, et aliud timere; nec cognitio sapientem, sed timor facit, qui afficit; et bene initium sapientie timor Domini, quia tunc primum Deus animæ sapit, cum eam afficit ad timendum, non cum instruit ad sciendum. Times Dei justitiam, times potentiam, et sapit tibi justus, potens Deus, quia timor sapor est. Porro sapor sapientem facit, sicut scientia scientem, sicut divitias divitem. *Id. s. 23, in Cant.*

Timeat Christianus, credat, et intelligat, se peregrinari a Domino, quamdiu vivit in corpore, quod corruptibile, et aggravat animam. Tanto minor sit timor, quanto patria, quo tendimus, propior; major enim timor debet esse peregrinantium, minor propinquantium, nullus pervenientium. *S. Aug. s. 214, de temp.*

Timor Dei corrigit, timor hominum differt actionem, sed voluntatem non auferit: sed avidiores reddit ad crimines, quo aliquando suspendit a crimine. *S. Hier. sup. Mat.*

In via Dei a timore incipitur, ut ad fortitudinem veniatur; sicut in via sæculi audacia fortitudinem gignit. *S. Greg. in moral.*

NECESSITAS. — Nubes carnalium cogitationum, et affectionum (timor) fugat; Nam si ad momentum a domo mentis discedat ti-

mór, quasi absente domina, cogitationum se clamor, veluti ancillarum garrula turba multiplicat, et affectionum carnalium ignis accenditur; ut vero ad mentem timor redierit, mox confusio tumultuosa compositur, et more ancillarum, se ad iunctum opus mens ipsa tacite reprimit. S. LAUR. *Just. lign. vit. c. n. de timor Dei.*

Die rogo. Paule, quid tibi vis? Non ut me audialis, sed, ut cum timore, et tremore vestram salutem operemini. Nefas est enim, cum, qui sine timore vivit, quidpiam roctum, et admirandum edere; neque tantum dixit, timore, sed addidit, et tremore, qui maior quidam, et vehementior timor est, mirum id studens, ut illos attentiores reddat. Hunc habebat timorem Paulus, propterea etiam dicebat: Timeo, ne quo modo, cum aliis predicaverim, ipse reprobus efficiar. Nam si que ad vitam hanc pertinent, sine timore recte acquiri non possunt, multo minus spiritualia? Quis artem sine timore tenuit? Quod si, ubi non imminet diabolus, sed sola negligentia impedimento est, tanto opus est labore, ut solum illam naturalem negligentiam vincamus; ubi tantum impendet bellum, tanta impedimenta, qui fieri nequam potest, ut sine timore salutem consequamur. S. CHRYS. l. IV, s. 2, ad *Pol.*

Ne spes presumptione corrumpatur, ita discurrit S. Antonius de Padua debet timor conjungi, qui est initium sapientie, ad cuius saporis dulcedinem nullus potest pervenire, nisi prius degustet timoris amaritudinem; unde Exod. xv, dicitur, quod filii Israel, antequam venirent ad manna dulcedinem, invenerunt in Marath aqua amaritudinem. S. ANT. DE PAD. in *Dom. ins. act. Epiph.*

Quicumque desiderat sapientia, et scientia repleri, et qui salutari spiritu munitus anhelat ad culmen pertingere virtutum, non aliunde incipiat, quam a timore Domini; nam ipse timor est robur anime, lumen intelligentie, et spes salutis. S. LAUR. *Just. l. c. e. l.*

Qui sanctior, et sapientior est, plus semper timeat; nam qui altior est, cadens majores casus recipit. Esca diaboli electa est, de malis non curat, quia sui sunt. Cecidit ille sapiens Salomon, cecidit, et ejus genitor David, electus secundum cor Dei. Timeatis, fratres, iterum rogo, unaque timeatis, quia beatus est vir timeans Dominum. S. HIER. *tr. de mor. S. Lus.*

Ideo B. Petrum paululum Dominus subderuit, ut in illo totum genus humanum posset agnoscere, nihil se sine Dei gratia prevalere. S. AUG. s. in *fer. 4, pass.*

Ve miseris nobis, qui de electione nostra nullam adhuc Dei vocem cognoscimus, et jam in otio quasi de securitate torpemus; debet profecto, debet non solum in spe esse securitas, sed etiam timor in conversatione, ut illa certantes foveat, et iste torpentes pungat. S. GREG. l. XXIX, *mor. c. ix.*

Deum time, et mandata ejus observa: hoc enim est omnis homo; ergo si hoc est omnis homo, absque hoc nihil est homo. S. BEAT. s. 20, in *Cant.*

Si Dei timorem habeamus, nihil nobis est opus: si vero hunc non habeamus, etsi regnum ipsum possideamus, sumus omnium pauperrimi. S. CHRYS. in *ho. ad Pop. Antioch.*

Deus, quantum Patris pietate indulgens semper, et bonus est, tantum Judicis Majestate metuendus est. S. CYR. *de lapsis.*

Prima gratia est timor Domini. Sine hac gratia prima gratiarum, que totius Religionis exordium est, nullum bonum pullulare, vel manare potest. S. BERN. in *tr. de donis Spi. Sancti.*

Qui non vivit in timore, recte illum agere non est facile: sicut vicissim cum timore viventem est impossibile peccare. S. CHRYS. h. xv, ad *Pop. Ant.*

Nemo potest in sensu cordis Deum amare, nisi prius toto corde eum timeat; timore enim Dei efficitur, ut anima pura, et mollis effecta ad exerceendam charitatem se applicet. S. DIADOCUS, t. V, *Bibl. SS. c. xvii.*

Facile deviat a justitia, qui in causis non Deum, sed homines pertimescit, hic timor peccandi facultatem differre potest; voluntatem auferre non potest, solus est Dei timor, qui mentes corrigit, fugat crimina, innocentiam servat, et omnibus bonis tribuit facultatem. S. CHRYS. in s. de *Jo. Bapt.*

ÆQUITAS. — Quis nostrum vitam precedentium Patrum valeat superare, vel assequi? et tamen David dicit: Ne intres in iudicium cum servo tuo. Paulus, cum diceret: Nihil mihi conscius sum: caute subjungit: Sed non in hoc justificatus sum. Jacobus dicit: In multis offendimus omnes. Joannes dicit: Si dixerimus, quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, et veritas in nobis non est; quid ergo facient tabule,

si tremunt columnæ? aut quomodo virgulta stabunt immobilia, si hujus pavoris turbine etiam cedri quatiantur? S. GREG. XXIV, c. xvii.

Ve etiam laudabili vita hominum, si remota pietate judicetur? quia districte discussa, inde ante oculos Judicis, unde si suspiciatur, obruitur. *Ibid.*

UTILITAS. — Timor præsens securitatem generat sempiternam. Time Deum, qui super omnes homines est, et hominem non for dabis. S. AUG. *sup. Ps.*

Noveris te, ut Deum timeas: noveris ipsum, ut æque ipsum diligas. In altero initiaris ad sapientiam, in altero consummaris: quia initium salutis timor Domini, et plenitudo legis est charitas. S. BEAT. s. 37, *sup. Cant.*

Solus est timor Dei, qui mentes corrigit, fugat crimina, innocentiam servat, et omnibus bonis tribuit facultatem. S. CHRYS. s. de *S. Jo. Bapt.*

In veritate dicitur, nihil æque effleax esse ad gratiam promerendam, retinendam, recuperandam, quam si omni tempore coram Deo inveniaris non altum sapere, et timere. S. BEAT. s. XLIV, *sup. Cant.*

Mens nostra tanto valentius terrores rerum temporalium despiciat, quanto se auctoritatem veracius per formidinem subdit. S. GREG. l. I, *mor. xiii.*

Ad omne opus bonum ducit amor, et timor Dei. Ad omne opus malum ducit amor, et timor mundi. S. AUG. in *sent.*

Tenendum est, animam Dei timore velut muro obseptam, fortem esse, et quodammodo invictam, et vires eorum, qui manus cum ea conserunt, expugnare. S. CYRILLUS, l. II, *lxxi. xvi.*

Timor Dei velut gladius anceps est, omnem conceptionem pravam excidens. S. BERN. in s. de *pat.*

Nisi bonus esset timor, filii patres pedagogos non proponerent, non legislatores civitatibus præficerent ullos magistratus. Ubi timor est, livor non est: ubi timor est, pecuniarum amor non vexat: ubi timor est, extinctus furor est, cupiditas improba correpta, omnis irrationalis passio exterminata. Nec hoc solum est, quod ex timore liberamur, verum, et aliud multo majus; non enim improbas tantum expellit nostras passiones, sed et omnem cum multa facilitate virtutem inducit. Ubi timor est, ibi et elemosinæ studium, et orationis intentio, et

lacrymæ ferventes, et continuæ, et gemitus stabunt habentes compunctionem. S. CHRYS. h. xv, ad *prop. Ant.*

Utilitas est, si speremus, nos posse delinquere; sperando enim timebimus, timendo cavebimus, cavendo salvi erimus. S. HIER. *de cultu em. l.*

Achora cordis est pondus timoris. S. GREG. l. VI, *xxvii.*

Venite, et audite me, quia timorem Domini docebo vos. Non cursus siderum, non rerum naturas, neque colorum secreta, sed Domini timorem docebo vos. Horum scientia sine timore inflat; timor autem absque scientia illorum salvat. S. LAUR. *just. c. i, de scientia Dom.*

Timor nihil aliud est, quam murus, munimentum, ac turris inexpugnabilis; etenim multa nobis munitione opus est, quia multe sunt undique insidie. S. CHRYS. h. xv, ad *Pop.*

De timore venit ad dilectionem, et de declinatione mali ad executionem boni; unde addit: In mandatis ejus volet nimis. Benedicti, volet, quia ubi non potest homo plus facere, sufficit bona voluntas. Benedictur, volet nimis; quia plus debemus velle, quam possumus facere, et talis viri, scilicet timens, et volentis, potens in terra erit semen ejus quia Prov. 14, in timore Domini fiducia fortitudinis et filii ejus erit spes. *Ugo Card. in Ps. Beatus vir.*

Si Deum metueret, illiusque beata visione privari expavesceret, nequaquam tam impudice peccare presumeret. Nam ubi adest timor Dei, adest proculdubio delinquendi voluntas, legis prævaricatio, dominandi ambitio, presidendi amor, odium proximorum, terrenarum facultatum immojerata cupiditas, et quicquid divine adversum est voluntati. S. LAUR. l. II, *de spir. ant. interitu.*

Beatus vir, qui semper est pavidus. Pavidus pro pona futura, ad quam initialis timor unum habet oculum; et alium ad gloriam, propter quam, etsi securus esset a pona, nullo modo peccaret. Beatus unum dicitur pavidus. (*Prov. xxi, 24.*) Primo, quia quanto plus timetur pona, tanto sollicitius cavetur culpa; et quanto minus timetur, tanto districtior portabitur ira iudicii. Secundo, quia per timorem firmiter stat homo; unde Ecclesiastici xxvii. *Nisi teneris te instanter in timore Domini, cito subvertetur domus tua.* Tertio, quia letificat animam, Eccles. i. *Timor Domini delectabit cor, et dabit lætiam,*

et *quidam in longitudinem dierum*. Quarto, quia timor est thesaurus Domini, Isaia xxxiii. *Divitia salutis sapientie, et scientie, timor Domini ipse est thesaurus ejus*. Quinto, quia timor abundantiam, sive plenitudinem bonorum operum tribuit; timor Domini ad vitam, et in plenitudine coronabitur. *Ugo Card. sup. cit.*

Timor hominum peccandi differt facultatem, et operationem, non autem auferit, sed retinet voluntatem, donec habeat opportunitatem, vel occasionem; unde et quos suspendit a crimine, avidiores reddit ad crimen, et astutus animo quosque perducit, quod malum cogitat. Solus Dei timor est, qui nocentes corrigit, fugat crimina, et perpetuum confert bene agendi voluntatem. *S. LAEN. Just. c. 1, de tim. Dei.*

Quasi custos super innumerabiles gazas, sic timor in ultimo charismatum ponitur ad conservandas innumerabiles gratias. *Petr. Bell. 1. de pen. 1.*

Pone tibi virilem, et fidelem custodiam, qui omni custodia servet cor tuum; dico autem timorem Domini, qui nihil negligit, qui nullum indiscensum intrare permittit sapiens interrogans etiam Angelum lucis: Noster es, an adversarius? *Guo. Ab. s. de S. Benedicto.*

Timor Dei sic vulnerat, quomodo medici fermentum putredinem tollit, et quasi videtur vulnus augere; ecce putredo quando erat in corpore, minus erat vulnus, sed periculosum; accedit fermentum medici, minus dolebat illud vulnus, quam dolet modo, cum secatur; plus dolet cum curatur, quam si non curaretur; sed ideo plus dolet accedente medicina, ut nunquam doleat succedente salute. *S. AUG. Tr. 15, in Joann.*

Cum timeat poena, quam minatur, discitur amari premium, quod pollicetur; ac sic per timorem poenae bona vita retinetur, per bonam vitam bona conscientia comparatur, ut per bonam conscientiam nulla poena timeatur. *S. AUG. s. c. 11, de temp.*

Thesaurus interdum vocatur repositorium, quo divitiae continentur, interdum vero thesaurus pro divitiis sumitur, et utroque modo timor Domini filialis, castus, et sanctus, qui permanet in saeculum saeculi, est thesaurus salutis; per timorem enim salus conservatur, quoniam timor Domini expellit peccatum, quod solum auferit salutem. Timor etiam intantum ornat, perficitque salutem, et sapientiam, ut in libro Job dicatur: Ecce

timor Domini ipsa est sapientia, et Eccles. xxiii. *Beatus, cui datum est habere timorem Dei*; itemque Ps. xxxiii. *Timeo Dominum omnes Sancti, quoniam nihil deest timentibus eum*. Quod autem timor Domini sit thesaurus salutem custodiens, maxime constat ex eo, quod scriptum est Eccl. xxvii. *Si non in timore Domini tenueris te instanter, cito subvertetur domus tua*; ideo cum Psalmista dixisset: *Beatus vir, qui timeo Dominum*, post pauca adiecit: *Gloria et divitiae in domo ejus*, hoc est, in corde ejus, per gloriam, intelligens salutem, per divitias, sapientiam, atque scientiam, *DIORYS. CARTIUS. in c. xxxiii, Isaie.*

Hujusmodi timore correpti, o quam salutaria concipiunt desideria, consilia provida, sanctos cogitatus, affectus pios, vota castissima, ex quibus pariunt laudabilia opera virtutum, germina morum, fragrantissimos flores spiritus, et uberes fructus, de quibus Apostolus: *Fructus autem Spiritus est caritatis, gaudium etc.* Vide, quam fecundus sit huius sancti timoris Domini conspectus, quamque fructuosus exitus, per quem anima placens efficitur Domino, commendabilis proximo, utilis sibi? *S. LAUR. JUST. l. II, de sylbo: anim. resurr.*

Quamvis diabolus colligat sibi turbas, et crudelis eas armet insania, tamen facile destruntur, quia melioribus populum suum Salvator circumdat auxiliis, ait enim: Angelus Domini imittet in circuitu timeantium eum; et eripiet eos. Quod si Angelus Domini timeantem eum de periculis eripit, non potest timere barbarum, qui timeat Salvatorem; nec potest metuetur hostis impetum, qui Christi precepta servaverit; precepta enim Christi arma sunt Christianis, et divinus timor terrorem a nobis hostilem pellit. *S. AENA. ser. II, de Eliseo.*

Timor Domini fiduciam fortitudinis praestat: quia nimirum mens nostra tanto valentius terrores reum temporalium despiciat, quanto se victori earum voracius per firmidum subdit. Filii autem timoris dicuntur, qui divino timore reguntur. *S. ISA. c. xiv, Proverb.*

Quanto quis magis Deum timet, tanto sapientior apparet, et quanto sapientior, tanto plenior fructibus bonorum operum; non enim timor Dei est otiosus, sed donis virtutum replet vitam hominis, et thesaurus scientiae spiritualis eorum illustrat. *RABANUS, in c. xi, Eccles.*

Qui Deum bene timet et amat; qui bene amat et timet, res illae in ecclesi devotione societate sunt. *GASSIOD. in Ps. xxxii.*

Humanus timor diffidentiam tribuit, divinus autem spei firmamenta concedit. *Id. in Ps. xxv.*

FACILITAS. — *Beati omnes, qui timeo Dominum*. Recte dixit: Omnes, significans, quod sive pauper, sive mancus, et mutilus corpore, ac denique quicumque sit, nihil eorum velat, quo minus habeat hanc, quam ipse dicit, beatitudinem. *S. CHRYS. in Ps. cxvii.*

JUCUNDITAS. — Timor est laetitia, quia, ut nihil hominis animum magis debet contristare (intelligentibus loquor) quam peccatum, ita nihil magis exhilarare, quam carere peccato; ac timor Dei expellit, non admittit peccatum. Probare (inquit Thomas de Villan.) obscuro et videbit is, quanta sit animae consolatio, quanta conscientiae securitas, et tranquillitas. *PAULUS de palas. ap. Mausi, d. xii, n. 3.*

Habet amententem, seu Paradisum dulcedinem, et delectationem, unde in Psalmo: *Quam magna multitudo dulcedinis tuae, Domine, quam abscondisti timentibus te*; *S. BOSAN. c. vi, Dier. sol. c. 1.*

Replens pacem, id est, in praesenti pacem pectoris, et in futuro pacem aeternitatis perficiens, per hoc, quod facit inquietudinem vitium vitari, et per hoc pacem illam superam, quae exuperat omnem sensum, adipisci; ideo scriptum est in Psalmo xxxiii. *Nihil deest timentibus eum*. *DIORYS. CARTIUS. in c. 1, Eccl.*

Dei timor stabilis est, immotusque, et tantam emittit laetitiam, ut nullus nos aliorum malorum sensus capiat; Deum enim sicut oportet timens, et in ipso confidens, voluptatis radicem lucratu est, et omnem habet laetitiae fontem. *S. CHRYS. ho. xviii, ad Pop.*

Jucundetur cor meum, ut timeat nomen tuum. Ergo timor in jucunditate est. Et quo jucunditas, si timor? nonne timor amarus solet esse? erit ergo aliquando jucunditas sine timore, modo jucunditas cum timore. Nondum enim est plena securitas, nec perfecta jucunditas. Ergo et jucunditatem aspergat, et timorem ineniat, ut de dulcedine jucunditatis perducat nos ad sedem securitatis. Ideo sic dicit Psalm. : *Servite Domino in timore, et exultate ei cum tremore*. *S. AUG. in Ps. lxxxv.*

DIGNITAS. — Nihil aequale Deum timenti;

timor enim Domini omnia superat. Nunc possideamus itaque, omnia propter hunc faciamus, ut hunc assequamur timorem. *S. CHRYS. ho. lxxx, ad Pop. Ant.*

Timore, et amore affecta anima, velut quibusdam duobus brachiis suis comprehendit, amplectitur, stringit, tenet, et ait: *Tenui eum, nec dimittam*. *S. BERN. lib. V, de Consider.*

EX LIBELLO DE IMITATIONE CHRISTI

QUALITAS. — Semper Sanctorum securitas plena timoris erat: nec eo minus solliciti, et humiles in se fuerunt, quia magnis virtutibus, et gratia emicuerunt. *L. I, c. xx, § 3.*

NECESSITAS. — Qui timorem Dei postponit, diu stare in bono non valet, sed diaboli laqueos citius incurrit. *L. I, c. xxiv, § 7.*

AEGRITAS. — O quam profunde me subjicere debeo sub abyssalibus judiciis tuis, Domine, ubi nihil aliud me esse invenio, quam nihil, et nihil! *L. III, c. xiv, § 3.*

Intonsa super me judicia tua, Domine, et timore, ac tremore contentis omnia ossa mea, et anima mea expavescit valde. Sto attonitus, et considero, quia caeli non sunt mundi in conspectu tuo. Si in Angelis reperisti pravitatem, nec tamen pepercisti, quid fiet de me? Ceciderunt stellas de caelo, et ego pulvis, quid pressuram! *Ibid. § 1.*

Nulla est sanctitas, si manum tuam, Domine, subtrahas. Nulla prodest sapientia, si gubernare desistas. Nulla juvat fortitudo, si conservare desinas. Nulla secunda est castitas, si eam non protegas. Nulla propria prodest custodia, si non adsit tua vigilantia; nam relicti merguntur, et perimus. *Ib. § 2.*

UTILITAS. — Si vis aliquid proletere, conserva te in timore Dei, et non esse nimis liber. *L. I, c. xxi, § 1.*

Quis tu, ut timeas a mortali homine? bellus est, et cras non comparet. Deum time, et hominum terrores non expavesces.

JUCUNDITAS. — Non est vera libertas, nec bona laetitia, nisi timore Dei cum bona conscientia. *Ibid. § 2.*

EXEMPLA CATHOLICA EXTERNA.

QUALITAS. — Abdias dispensator domus Achab timebat Dominum Israel valde, et

ideo, cum Jezabel interficeret Prophetas Domini, tulit et ille centum Prophetas, et abscondit eos, ac pavit. III. REG. VIII, 8.

Joseph constituitur iudices in cunctis civitatibus Juda, inter cetera praecepit eis: Sit timor Domini vobiscum, et cum diligentia cuncta facite; non enim apud Dominum nostrum est iniquitas. II. PAR. XIX, 7.

Tobias senior plus timens Deum, quam regem, rapiebat corpora occisorum, et sepeliebat. Sed et filium ab infantia timere Deum docuit, et ad convivium suum timentes Deum vocari fecit. TOB. I, 21, et 11.

Susanna ad seculum invitata dixit: Melius est mihi absque opere incidere in manus vestras, quam peccare in conspectu Domini. DAN. XIII, 23.

Cum plagis perimeretur Eleazarus, dixit: Domine, tu scis, quia, cum a morte possem liberari, duos sustineo corporis dolores, secundum animam vero, propter timorem tuum, libenter haec patior. II. MACC. VI, 30.

S. Job de seipso fassus est: Semper quasi tumentes fluctus timui Deum. JOB. XXXI, 23.

Quidam sanctus Eremita, cum divinitus cognovisset, quanto in periculo versaretur homo, indutus lugubri cucullo faciem obnupsit, nihil ut praeter terram aspiceret, neque mortuum ulli loqui amplius volebat, Cassam vero horum rogatus, nihil aliud respondit, quam: Sinite me, quia homo sum. ROMAN. P. III, tr. 4, xi.

Tria sunt, aiebat Abbas Elias, quae horrorem faciunt cogitanti, egressus anima e corpore, evocatio ad tribunal Dei, et profertenda a Iudice sententia. *Pedagog. Christ.* P. 2, xxiii, § 7.

Abbas Agathon moriturus, cum quaeretur a Fratris, an timeret coram Deo comparere? Resp. Laboravi quidem virtute, qua potui, in custodiendis mandatis Dei, sed homo sum, et necio, an placerint opera, mea Deo: Hinc non presumo de illis, nisi venero ante Deum. *Vit. PP.* p. 2, § 154.

Arsepius, cum nullum lacrymandi finem faceret, rogatus, an non cum tot lacrymis securus ad Deum accederet? Resp. Fratres mei, metuo, et nec momento sine metu fui, ex quo hanc vitam normam secutus, me Deo consecravi. *Ruffin. in vit. PP.* n. 163.

S. Bernardus de seipso fatebatur: Ego, quoniam peccator sum, dissolvi non cupio,

sed formido, sciens quia mors peccatorum pessima. Formido exire, et in ipso contremisco portas ingressu, dum non confido prope assistere, qui excipiat exeuntem. S. Bern. h. lvi, in *Cont.*

Inter varia virtutum merita, quibus insignitus erat Ceadda, in Metiorum Provincia Episcopus, in tantum erat timori Domini subditus, in tantum novissimorum suorum in omnibus operibus suis memor, ut, si eo forte legente, vel quid aliud agente, repente status venti major affligeret continuo misericordiam Domini invocaret, et eam generi humano propitiari rogaret. Si autem violentior aura insisteret, jam clauso codice proclideret in faciem, atque obnoxius orationi incumberet. At si procella fortior, aut nimbus perurgeret, vel etiam coruscis, ac fontibus terras, et aera terrenter, tunc veniens ad Ecclesiam sollicitus orationibus, ac psalmis, donec serenitas aeri rediret, fixa mente vacaret. Cumque interrogaretur a suis, quare hoc faceret, respondebat: Non legis: *Quia intonuit de celo Dominus, et altissimus. Dedit vocem suam. Misit sagittas suas, et dissipavit eos: fulgura multiplicavit, et conturbavit eos?* Movet enim aera Dominus, ventos excitat, jaculatur fulgura, de caelo intonat, ut terrigenas ad timendum se suscitet, ut corda eorum in memoriam futuri iudicii revocet, ut superbiam eorum dissipet, et conturbet audaciam, reducto ad mentem tremendo illo tempore, quando ipse caelis, et terris ardentibus venturus est in nubibus cum potestate magna et majestate ad iudicandos vivos, et mortuos; propter quod oportet nos admonitioni ejus celesti debito cum timore, et amore respondere, ut, quoties aera commoto manum ad feriendum quasi militans eraxarit, nec adhuc tamen percussit, mox ejus impleremus misericordiam, et discussis penetrabilibus cordis nostri, atque expurgatis vitiorum ruderibus, solliciti, me nunquam perenti mereamur, agamus. *V. Beada l. IV, hist. Angl. c. IV, Spec. ex. Dist. 3, ex. 3.*

Godofridus Comes Cappenbergensis, vir summa mansuetudine, et gratia singulari, consilio prudens, et in militia strenuus, sed militandis Regi immortalis, et cum illo ferendae crucis, cupientissimus, cum aliquando suos videret aliena diripere, et praedas agere, sic Dominum est deprecatus: Obsecro immensam bonitatem tuam, bone Jesu, ut me e medio iniquitatis hujus eripias; et in

die iudicii purum, et immaculatum me tibi exhibeas. Scio enim, acerrime Iudex, in meum redundare caput, quicquid a meis delinquitur, et si quid a me dissimulatum erit, te id severiter vindicaturum. Cum adhuc seculari teneretur habitu, bellum ei fecere cives Monasterienses. Itaque quidam ex ministris ejus cum multis aliis multa peccata abegit, et cum illa praeda, stante in porta Comite, gloriabundus adventabat. Sed vir pius, justitiae tenax, ubi cognovit, quid ab illo esset actum, animo commotus, ait ad servos suos: Ite ad nefarium illum raptorem, diciteque illi, ne sit ausus unquam in meum venire conspectum, nisi prius satisfaciatis eis, quos praeter jus fasque lasit, restituaque praedam universam; Et si enim civis Monasteriense in praesens nobis, fortassis non absque culpa nostra, infesti sunt, non tamen debuit temerarius homines rusticolas, et innocentes sub nostri nominis pretextu, vexare, et affligere. Haec postquam mille recevit, singulis quibusque res ablatae anxie restituit. *Suaus 2 Jan in vita.*

S. Bernardus, primus S. Francisci socius, moriens dicebat: Nunc sentio, quid sit in Dei timore vixisse; nunc enim pro tot mundo nolem me aliam vitam instituisse; nunc gaudeo, et exulto, quod mundum spreverim, quod in humilitate, et paupertate Deo servierim. *Maxi, d. vi, n. 9.*

S. Philippus Neri, quando jam erat in maxima existimatione sanctitatis, ditatus extasibus, revelationibus, visionibus, donis miraculorum, et prophetiae, quando penetrabat secreta cordium, oracula summorum Pontificum, et apud omnes in summa veneratione debebat, solitus tamen erat dicere Deo: Domine, noli mihi fidere, quia ego te tradam, et prodam. *Id. d. viii, n. 5.*

S. Hieronymus dicebat: Ego peccatorum sordibus inquinatus, diebus, ac noctibus operor cum timore reddere novissimum quadrante, et quod mihi dicatur: Hieronymus, veni foras, S. *Hiera. epist. v.*

Andream Avellinum C. R. Theatinum senio, ac magnarum virtutum experimentis nobilem, sublimis hic timor adeo corripuerat, ut omnia etiam lula verentem domesticum admirarentur. Nam saepius in die, humane consuetudinis labeculas, quae Sanctis etiam viris aspergantur, plurimis prolatus lacrymis abluiebat, vereri se dicebat, ne divino iudicio, in quo nihil dissimulari potest, satis mundus sisteretur, quod timentium argu-

mentum esse consuevit, vel adolescentiores interrogare non dubitabat, sperarentne, sibi olim bene beatae futurum? Agnosceres Apostoli discipulum, non sine timore salutem operantem; et certe quo timor est navis, eo acrior Navarchum timor excitare consuevit. *Jo. Ro l. II, c. v, n. 1.*

Cum Joannes a S. Faundo saepius in die peccata sua confiteretur, movit inusiti moris religiosa diligentia Joannis collegas, ut de illo publice Patrum in conventu quaererentur, factique rationem reposerent. Ad eas voces humi abiectus Joannes: Vos vero Patres, mihi parcite, inquit; moritur improvisi, et nulla non hora mors ante oculos est; et quis nostrum novit, odio ne summi Principis, an amore, sit dignus? Ego quidem saepius in die peccata eluo, quia singulis horis saepius pecco. *Ibid. n. 4.*

Alexander Luzagus nobilis Brixianus cum sub ipsa cena subvereri coepisset, ne lethali se nexu obstrinxisset, haesit primum, mox astutans ab illa suspitione animi agitationem non ferens, proripit se celeriter convivio, ad viciniam curionem advolat, ejusque super ea cogitatione sententiam rogat, opem, si opus foret, imploraturus. Sensi prudens Sacerdos, hominem longe ab ea contagione abesse, jussumque de divina clementia bene sperare, serenato animo tranquillum remisit ad suos. Rideant Alexandri timores, qui iclo cum inferis federe, veluti praeda cadavera, vel altas plagas non sentiunt. Sana corpora minime mordent punctiunculae. *Ib. n. 5.*

S. Petrus Alcantaranus, cum vox, et vita jam deficeret, nondum saluberrimus hic timor deserebat; Eo monitore, frequens inter suprema ea illi vox: *Amplius lava me, Domine.* Quin algentem in siliicio cum adducta veste opere pulvisculum vellet fratrum unum, addens, sineret se foveri, ipse animo minime infracto: Sine, inquit, fili, sine me: adhuc certandum est; nondum extra ictum sumus; quid arma ponemus? *Ib. n. 10.*

Cum Julianus Imperator multa execogitaret, quibus pagorum ritus extolleret, et milites ad cultum idolorum inclinaret, invenit tandem modum, qui compluribus militibus clare virtutis coronam dedit. Cum venisset enim tempus, quo imperialia milites solent accipere (hoc enim agitur plerumque die Calendarum Januarii, et natali Principum et urbium) exquisivit, ut eos simpliciter et ex price consuetudine fallere posset,

jussitque, ut unusquisque ad manum Imperatoris accedentium, admissis ab officiis primo incensum offerret. Erat enim ante eum positum thus et ara secundum antiquam Romanorum solemnitatem. Tunc quidem alii libere suam fortitudinem ostenderunt, et neque incensum offerre, neque donum accipere ab Imperatore sustinuerunt; alii vero occasione legis et antiquitatis, ne mente quidem perciperent, quod commiserint peccatum; Alii propter lucrum captis, aut timore turbati, seu jussione repentina confusi, licet intellexerint, tamen Paganismum declinare nequiverunt. Pirimi quidem, per ignorantiam decepti, cum inter cibos, ut fieri solet, et pocula invocarent inter se Christum, respondens quidam dixit: Quid patimini invocantes Christum, quem patulo ante denegastis, cum donum ab Imperatore, accipientes thurs in ignem mitteretis? Cumque milites hæc audissent, et quod gesserant agnovissent; statim exilientes per publicum curabant atque impetu facto, proclamabant Deum suum, et in eo nomine permanere, atque per ignorantiam se fecisse, et si dici posset, solam manum paganam esse, conscientia vero nihil simul egisse. Cumque venissent ad Principem, proferunt aurum, quod acceperant et ferri vocæ posebant, ut reciperet quod dedisset, et illos occideret, se enim agere poenitentium fatebantur, eo quod improvide dextra percussisset, et studere propter Christum totum corpus pœne tradere. Hi itaque, ut ait S. Antoninus, timore Dei compulsi malebant capite truncari, quam vel in modico Deum offendere, cujus misericordia a progenie in progenie, timentibus eum. *Hist. trip.* l. VI, *hist. Eccles.* c. xxx.

NECESSITAS. — S. Pomen Abbas de S. Arsenio dicebat a Beatus es, Arseni, quod tantopere in hac vita planxeris; qui enim hic non planxerit, ibi, sed sero, lugabit. *THEROP. BESS. de persev.* l. V, c. n.

UTILITAS. — Timuerunt obstetrices Dominum, et ideo illis domum edificavit (id est, benedictionem in temporalibus dedit). *Exod.* l. 21.

Timens Deum Diaconus cum exulare potius mallet, quam Evangelium in peccato mortali legendo, Regis mandato parere, revoctur mox a Rege, et commissionem proxime vacantis Episcopatus accipere meretur. *Spec. Exemp. dist. iv, ex XLVIII.*

Quemadmodum timor naturalis materiali-

ter consumit carnes; ita celestis timor efficit, ne quis vincatur ab illis: Proinde recte aiebat Psalmista, cum diceret: Confige timore tuo carnes meas. Unde interrogatus Macarius Abbas, cur ita sicus et macilentus esset, cum comederet, sicut cum jejunaret? respondit: Sicut lignum, cui carbones igniti apponuntur, sensim consumitur ab igne omnem ejus viriditatem, et humorem abstrahente; sic qui mentem suam continet in timore Domini, carnem et ossa consumit. *D. Axt. IV p. summa tit. XIV, c. xi, § 1.*

Joh qui erat timens Deum et recedens a malo, quia patientissime sustinuit in timore Domini et honorum, et familie, et sanitatis iacturam, dicens: Quasi tumentes aquas timui Dominum: resitutus est in omnibus et amplificatus. *Jon.* l.

Ninivita audita Jonæ predicatione de submersione sua, quia timerunt Dominum; ideo a futura generali eversione liberati sunt. *JONA.* II.

Simeon qui erat justus et timebat Deum, meruit illuminari ad cognoscendum Verbum incarnatum, dicens: Vidimus oculi mei salutare tuum. *LUC.* II.

Judith erat vidua famosissima, quia timebat Deum valde, nec erat, qui loqueretur de ea verbum malum. *JUDITH.* VIII, 8.

EXEMPLA DOMESTICA.

Sanctus Ignatius, cum Fratrem segniter laborantem interrogasset, cui opus illud faceret? et ille, Deo, respondisset; graviter illum increpuit, dicens: Si homini id faceres, tolerabilior foret negligentia, nunc vero cum propter Deum id facere te fatearis, gravi sane pœna dignus es, ut qui minus ejus conceptum, quam hominis, verearis. *Rip. in eccl. Jul.* 31.

S. Franciscus Borgia ad omnia pavidus, dicere solebat: Judicia Dei videndis, et ventis quantum a mortali judicio discrepant timeat itaque, qui sapit. *Vir.* l. IV, c. IV.

P. Ludovicus de Ponte considerans illud Sponsæ de Sponso prolatum elogium, quo totum desiderabilem dixit, non poterat commoveri timore peccatorum (quod enim in eo videtur amarum, ac terribile, ut est justitia vindex, tam est amabile, quam sua bonitas) sed eo solo, ne Deus ipsum deserat, unde sæpe solebat dicere: Non me derelinquas usquequoque. *Vir.* l. II, c. vi, § 9.

Vulsoleti Anno 1645, instar miraculi ha-

bebatur, quod P. Faber, et P. Arozius cum omni genere, sexuque promiscuo versarentur innoxii. Neq. dubitavit Melchior Canus in media curia jocari, dicereque, Patres Societatis Jesu heriam habere, quæ vim habeat intermitten- di libidinis. Ea vox cum sensim sparsa ad Regis aures pervenisset, ille Joannem de Zuniga Magistrum morum ad Patres misit, inquisitum de herba, cui P. Arozius respondit, omnino se habere talem herbam, quæ non modo contra libidinem, sed etiam contra alia vitia, præstantissimum sit remedium, eam autem communiter timorem Dei nuncupari. Retulit Zuniga hoc responsum Regi, lotaque id aula cum approbatione audivit. *Hist. Sacr. p. I, l. V, n. 63.*

P. Robertus Bellarminus, cum audisset magnum quendam virum, morti propinquum, ita de sua salute securum discedere, ut omnibus diceret, bono animo essent, se salvum fore; extimuit, diabolicam fraudem videns, nec commisit, quia morituro confestim occurreret, ac saluti ejus prospiceret, ac nimiam illam securitatem menti eximeret, timoremque persuaderet. *Vit.* c. XXXVI.

P. Antonius de Padilla, cum in supremo ægrotæ anxius Deum formidaret; et quidam sciscitaretur, an forte peccati mortalis scrupulus ipsum angeret: Jesu bone, respondit, quid hoc monstri? Religiosus, et fetiale crimen! *Biô. Scrip. soc.*

SIMILITUDINES.

QUALITAS. — Sicut in via sæculi timor debilitatem; ita in via Dei timor fortitudinem gignit; et sicut in via sæculi audacia fortitudinem; ita in via Dei audacia debilitatem parit. *S. GREG.* l. I, *mor.* c. XLII.

Sicut Crucifixus non pro animi sui voto membra sua movendi habet potestatem; ita et nos voluntates nostras, ac desideria non secundum id, quod suave est, et delectat ad præsens, sed secundum legem Domini, quo nos illi constrinxerit, applicare debemus, sic enim vere dicere possumus, quod crux nostra timor Domini sit. *Cassian.* l. IV, *Coll.* XXXV.

Sicut Matronæ, dum adhuc in opere laborant, si alia res faciendâ occurrat, non omnino acum deponunt, sed tele, vel cusino indixam relinquunt; ita divina Providentia, dum opus prætextatum amoris divini in nobis operatur, semper timorem Dei

pectori infixum relinquit, ut suo tempore ita usui esse possit. *FRANG. DE SALES.* l. XI, *de amore.* c. XVII.

Sicut virginis opera phrygia facientes acum panno indixam non habent, sed per illam fila tradunt in pannum; ita et Deus utitur quidem servili, aut mercenario timore ad charitatem introducendam, ubi tamen hæc introducta fuerit, expellit, et removet illum timorem. *Ibid.* c. XVI.

Sicut Nautæ, dum e porta solvunt, stante favonio, non ideo omittunt accipere rudentes, et anchoras, quæ tempore tempestatis sunt necessariae; ita et servus Dei, licet magna fruatur quiete, et suavitate amoris, nunquam tamen debent esse sine judicio- rum divinarum metu, sed hæc semper apud se habere debeat, ut tentationum fluctibus insurgentibus, eo uti possint. *Ibid.* c. XV.

Sicut juvenes incipientes equitare, si equus altius noceat saltet, genus constringant, et ambabus manibus ephippium apprehendant; ast ubi melius fuerint exercitati, firmiter in suo situ manent; ita timores in servitio Dei inter diaboli insultus timorem servilem, aut mercenarium adhibent; perfecti vero absque eo in divino servitio manent immobiles. *Ibid.* c. XVIII.

Sicut Rebecca ab Eliezer ad domum Abraham ducta, simul atque obvium habuit Isaacum, Eliezer dereliquit, et cum in conclave Saræ introducta est, mansit semper postea sponsa, et uxor Isaac; ita Deus sæpe mittit timorem servilem voluit alterum Eliezer (qui idem significat, ac Dei adiutorium) ac tractandum matrimonium inter virtutem amoris divini, et animam; si tamen anima venit sub ductu timoris, non id fit ex eo, quod illa velit ei nubere; nam simul atque obvium habet amorem, et statim se unit, et deserit timorem, qui tamen manet cum ipsa, ut serviat, data occasione, amoris, et animæ amorosæ, sicut Eliezer domum reversus in obsequiis Isaac, et Hebeccæ mansit. *Ibid.* c. XXVII.

Sicut viduus per setam introduci linum, quando aliquid sulcat, setaque prius intrat, sed nisi exeat non succedit linum; sic timor primo occupat mentem, non autem ibi remanet, quia ideo intrat, ut introducat charitatem. *S. AUG.* tr. IX, *in ep.* t. S. Jo.

Sicut vulnera, quæ corpori accidunt, medicum non sentiunt, dum adhuc squalida sunt; seens vero, si purgata sunt: ita anima

Dei tribunal, et timorem non sentit, dum adhuc peccatis suis obvoluta est; secus vero, si ab his purgata, sanari incipiat. *BETHLINC. in festo Purific. them. 3.*

Sicut ad construendum fornix prius ligneus quidam fornix construitur, cui lapideus, dum struitur, imitatur, quique hoc extructo subducatur; ita ad charitatis erectionem timor suppeditatur, et ea consummata foras mittitur.

Sicut filius super omnia timet offensam patris, etiam si pater non intenderet eum percutere; sic, qui habet timorem Domini filialem, instar boni filii timet, et cavet offensam Patris celestis, etiamsi ex offensa illa nihil mali deberet sibi accidere. De hoc etiam timore dicitur in Ps. *Timor Domini sanctus permanet in seculum, seculi.* Iste timor a sanctis Doctoribus vocatur castus timor. Sine hoc timore verecundie nihil rectum esse poterit, nihil honestum, ut dicit Tullius. S. BOX. in *Diact. salut. tit. VI. c. 1.*

Sicut ancilla, ne panem otiosa comedat, instar mulieris commendatae a Salomone, semper est intenta labori suo, telam ac pingit; inducendoque diversi coloris fila serica per aurum, argentumque varios intexit flores, totumque hoc opus perficit, ac perforat, ubiqueque fila serica, vel aurum aut argentum innectere cogitat; Ast acum telae non infligit, ut ibi maneat semper haerens, sed ut introdeat dumtaxat aut fila serica, aut argentea, vel aurea, post quorum introductionem acus extrahitur. Ad eundem modum, cum divina bonitas varias animae nostrae virtutes inserere, eamque speciali sancti sui amoris auro contextere intendit, adhibet acum timoris servilis, qui pungit corda nostra, at non semper ibi remanet. *Initium sapientiae timor Domini*; quia timor locum preparat charitatis (sic post presertim similitudinem exponit S. August.); Cum autem ceperit charitas habitare, pellitur timor, qui eam preparavit locum, quantum enim illa crescit, ille decrescit, et quantum illa fit interior, timor pellitur foras. Major charitas, minor timor; minor charitas, major timor; si autem nullus timor, non est, qui intret charitas. S. FRANC. SALES. ad *Mansi, d. IV, n. 6.*

NECESSITAS. — Sicut non semper acus operi perfecto, et completo infixa relinqui solet, nisi quando operans ob urgentia aliqua negotia ab opere se divertere cogatur, tunc enim acum operi, quod habet prae manibus,

sinit inhærere, et abire; eodem modo, quando Deus nobis intexit virtutes, praecipue vero sanctum suum amorem, imprimendo illum cordi nostro, ibidem relinquunt timorem servilem, et mercenarium, quousque in nobis perficit charitatem, qua perfecta, acum pungentem tollit; sique in hac vita, in qua nunquam charitas adeo perfecta erit, ut ab omni periculo existat libera, semper indigemus timore. *Idem, l. V, de amor. p. II, c. XVII.*

Sicut equi indomiti multa incurrerent precipitia, et nos secum praecipitent, nisi freno coercerentur; eodem proportionali modo asserere possumus, quod in cursu vitae nostrae adeo difficilis, et laboriosa omni passu probaberemur, nisi timoris frenum dirigeret, ac reprimeret effraenem equum appetitus nostri sensitivi. S. CURYS. *ho. II, ad pop.*

Sicut in capitulo increpatur, et recognoscitur, et punitur culpa; ita in hoc capitulo timoris Dei corriguntur peccata, quia, ut dicitur in Prov. *Timor Domini odit malum*; et sicut Religio nulla esset, si correctio capituli deliceret; sic, si timor in capitulo cordis non esset, totum veritatis aedificium deperiret. S. BOX. l. VI.

Sicut naucleri, dum secundo vento, et aura populi et portu, soloque fune, recedunt, non obliviscuntur funium, anchora, aliorumque, quibus tempestatis tempore indigent; ita anima quantumvis divini amoris sudo gaudeat, conscientiaeque serenitate potatur, non propterea tamen oblivisci, et ab animo menteque sua eliminare debet timorem divini iudicii, mortis, et inferni, ut vehementioris tentationis tempore se defendere, ac tueri possit. S. FRANC. SALES. l. c.

Sicut fundamentum est principium domus intrinsecum; ita similiter Domini timor est principium intrinsecum spiritualis aedificationis. LYRANUS in c. *Ecccl.*

Sicut navis sine saburra secunda non est, sed a quovis vento non sine periculo propellitur; ita et anima periclitatur, quae saburram, seu onus divini timoris non habet. GRAY. in *Duce pec. fol. 487.*

Sicut ignis in carbone, nisi cinere legatur, brevi extinguitur; ita sanctitas, et iustitia absque timore Dei cito evanescent. FAB. *conc. v. in Do. xv. post Pent.*

Sicut majoribus, et ditioribus navibus majori anchora opus est; ita, quo iustior homo est, eo majore timore eget. S. GASG. l. VI, *mor. c. XXIV.*

UTILITAS. — Sicut solis radius per foramen illapsus, quidquid in domo est, illustrat, ita ut vel minima videantur; ita Dei timor cum discretionis datus in corde, omnia ejus peccata prodit. S. CLM. *gr. XXVI, ap. Gr. s. 683.*

Sicut securitas, vel desidia est causa omnium delictorum; sic timor Domini est radix, et custos omnium bonorum. S. BERN. in *serm.*

Sicut quereus altis defixa radicibus, nullis ventorum procellis sternitur; ita animam in timore divino solidatam nullus tentationum turbo concutit. BERT. *them. III, in festo Purific.*

Sicut procellarum furorem, et insultus nauclerus sua peritia frangit, et eludit; ita timor Dei omnem tentationum tempestatem sua virtute superat. S. CURYS. *hom. de fide Amaz.*

Sicut lignum, cui carbones igniti supponuntur, sensim ab his consumitur; ita homo carnalis paulatim destruitur, si timor Dei in eadem mente cum illo conjungatur. B. ANTON. p. 4, tit. XIV, c. XIII.

Sicut in domo, stante milite semper armato, non latro, non fur, non alius quis talia mala patrantes apparere propius audebit; sic et metu animas nostras detinente, illiberalium perturbationum nulla facile surrepit, sed omnes fugiunt, et pelluntur, timoris imperio undique exactae. S. CURYS. *ho. xv, ad pop. Ant.*

Sicut Moysis coluber Aegyptiorum magorum serpentes devoravit; ita timor Dei omnem alium timorem absumit. SALVIAN. *de mor. in prol.*

Sicut ignis quocumque ferrum ceperit contortum, vel rubigine confectum, clarum reddit, ac pulchrum, ferruginem absorbens, et quod in eo erat perversum, et inflexum, perfectissime corrigit; ita Dei timor vel exiguo tempore facit omnia. S. CURYS. in *Psal. cxxvii.*

Sicut in Paradiso est affluentia amenitatis, et miri decoris arborum, et herbarum, luminum, et gemmarum; sic timori filiali annexae sunt virtutes, et dona, fructus, et beatitudines, consolationes, ac merita. Hinc Ecclesiast. c. 40, dicitur: *Timor Domini sicut Paradisus benedictionis.* DIONYS. CARTH., in c. XL, *Ecccl.*

Sicut qui habent corporis membra clavibus transfixa, ad actionem quamlibet immobilia retinent; sic ii, quorum animam occupavit

Dei timor, omnem prorsus importunam peccati, et obstreperam occasionem vitant. S. BASIL. M. in *Psal. xxxiii.*

Sicut principium arboris non desumitur a frondibus, a fructibus, a ramis, a trunco, sed a radice, quae degit sub terra, nec videtur; eadem proportione dicere possumus, in hac mystica arbore, nimirum homine, quidquid boni producit, et conspicitur, cum videlicet flosa odoramus multorum bonorum propositorum, cum multorum operum virtutis gustamus fructus, cum trunci admiramur soliditatem, idest, rectitudinem, et stabilitatem in bono, totum hoc esse effectum timoris Dei, qui veluti originale principium in quocumque, quod agimus, opus bonum, suum transfundit vigorem. HUCO CAA. *ap. Mansi, d. x, n. 5.*

Sicut agricola, dum arborem excolere volunt, excolunt ejus radicem stercoreando, et irrigando; ex radice enim pendet tota arboris fertilitas; ita pariter si sapientiam, omnemque virtutem vis excolere, et augere; excolit, ange et timorem Domini, hic tibi dabit omnem fertilitatem spirituales. CORN. a Lap. in c. 1. *Ecccl.*

Sicut thesaurus, qui est res pretiosa, facit hominem semper sollicitum de custodia; sic timor Dei de se: et de virtutibus semper est sollicitus, et de Dei gratia, cum habetur perperita, ut recuperetur, de recuperata, ut a recidivo conservetur. S. BOX. in *Diact., tit. VI, c. 1.*

Sicut nautae videntes naufragium imminere, merces, quae in navi sunt, projiciunt in mare, ut evadant periculum naufragii; sic timor Domini bona temporalia facit abjicere, ut possit ab eterno naufragio liberari, et propterea dicebat Job: *Semper quasi tumentes super me fluctus timui Deum, et pondus ejus ferre non potui. Idem.*

Sicut quereus altius demissis radicibus nullius venti viribus sternitur; ita animam divino confixam timore nullus tentationum ventus evellat, clavibus enim affixum esse amplius est, quam radicatum esse: idcirco inquit Propheta: *Confige timore tuo carnes meas; ita et tu configere, quasi clavo quidam adhaeras.* S. CURYS. *ho. lIII in Joan.*

EQUITAS. — Sicut, si maximus exercitus esset in campo, et omnibus esset diviuitus revelatum, casurum paulo post fulmen, et majorem partem percussurum, merito gravis omnes metus inesset; ita cum revelatum sit, omnes peccatores fulmine ultime

sententia feriendos esse, et nemo sciat, an odio vel amore dignus sit, æquum est, ut omnes salutarem timorem concipiunt. *GNAR. in Duc. Pœ. cat., l. 53.*

DIEMAS. — Sicut simulacrum majorem habet gratiam, si in basi statuatur, standoque accipit firmitatem; ita et virtus majorem sortitur dignitatem, si timori Dei velut firmissimæ basi insistat. *S. AMB., l. V, in Ps. cxviii.*

JUCUNDITAS. — Sicut in mare decidens immensum scintilla exigua facile extinguitur; sic quantumque Deum timenti illudantur, velut in vastum incensibile pelagus accidentia extinguntur, et perducunt. *S. CHRYS., hom. xviii, ad Popul.*

Sicut ebrietas corporalis aufert officium membrorum, usum sensuum; sic ebrietas spiritalis; unde *confite. Nunc tuæ carnes meæ*, ut sensus mei non habeant potestatem, nisi ad Deum. *S. BOV. in Psal. ix.*

MOTIVA.

Necessitas: Timor Domini enim, teste Salomone, expellit peccatum: nam qui sine timore est, quis potest justificari? (*Eccel., c. 1, 27.*) hinc et Abraham ab Abimelech dixit. Cogitavi mecum, dicens, forsitan non est timor Dei in loco isto, et interfecit me. *Gen. xx, 11.*

Æquitas: uti ipse Christus insinuavit, dicens: Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere; sed potius timete eum, qui potest et animam et corpus perdere in gehennam. *MATTI. x, 18.*

Utilitas: de hoc enim vere dixit S. Paulus: Corporalis exercitatio admodum utilis est; pietas autem (sæpius) ut aliqui interpretantur, timor Dei) ad omnia utilis est, promissionem habens vite, que nunc est, et in futuro. *I. Tim. iv, 8.*

Dignitas: quam brevi, sed præclaro, elogio Salomon induavit dum dixit: Deum time, et mandata ejus observa; hoc est enim omnis homo, (*Eccel. xii, v. ult.*) adeoque, ut recte S. Bernardus concludit: Absque hoc nihil est homo cum hic solus filiorum Dei sit proprius, et hominem in supremo suo fine constituat.

Jucunditas: tum quia Deus voluntatem timentium se faciet (*Psal. cxlvi, 31.*): tum quia timentium Dominum non occurrunt mala: tum quia timentium Dominum bene erit in ex-

tremitis: tum quia timor Domini sicut Paradisus benedictionis est uti supra § 2, ex S. Scriptura testimoniis probatum est.

Securitas: nam, qui timet Deum, nihil trepidabit, (*Eccel. xxxiv, 16.*) nec contristabitur, quicquid ei acciderit (*Prov. 1, 12.*), ut ipse etiam Deus per Isaiam promisit, dicens: Servus meus es tu, ne timeas, quia ego sum, nempe qui te proteget, ideoque velut virum, secundum cor meum, oleo sancto meo unguam, manu mea auxiliabor, et brachio meo confortabo.

Ruina Angelorum: de qua sic dicitur S. Laurentius Just.: Si Angelus peccantibus Deus non peperit, sed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos, in judicium reservari; et qui non servaverunt suam principatum, sed dereliquerunt suum domicilium, in judicium magni diei, vinculis æternis sub caligine reservavit; quanto magis, qui habitant domos luteas, et terrenam habent fundamentum, consumentur velut a tineis, si mandata Dei præterierint. *S. LAUR. Just., c. 17, de fin. Dei.*

Consideratio misericordie Dei (ut S. Laurentius Justinianus suadet) quam nobis exhibet in presenti, que est judicium magnitudinis justitie, quam exhibet in futuro. Lenio enim gradu ad vindictam sui divina procedit ira, tarditatemque supplicii cum gravitate componat. Altissimus enim patiens est redditor. Patiens redditor dicitur, quia, quos dicit, ut convertantur, tolerat, non conversos durius damnat; et quanto diutius expectat, ut emendentur, tanto gravius judicabit, si neglexerint. *Idem.*

Consideratio facilitatis perveniendi spiritualiter, et corporaliter: quod quotidie in multis cernitur. Unde nimium præceptum est, qui transire confidit, ubi conspexit alium cecidisse, et vehementer effrenis est, cui non incutitur timor de alieno casu. *Idem.*

Criminosorum hominum timor: de quo sic idem Sanctus loquitur: Si tantum timet aliqui criminosus, qui scit, se reum esse peccatis criminis, cum est in conspectu iuniorum principis, quantum timere debet, qui multorum se reum esse cognoscit delictorum, de examine Regis æterni? Et si tanta cura pertimescitur judicium pulveris, qua intentione cogitandum, et qua diligentia formidandum est judicium tante Majestatis? *Idem.*

Timor inferni: nam aphorismus medicine est: Ignis igni remedio est; ne ergo æternis cruciemur, et ardeamus inferni flammis,

unicum illud adhibendum est remedium, nimirum, ut illas timeamus, quamdiu vivimus. *MANSI, d. 5, n. 9.*

Amor vite longævæ: cum in omnibus antealetis sæculis experientia docuerit, eos diutius vixisse sanos, et incolumes ad ultimam usque senectatem, qui Deo in sancto timore servierunt. *Idem, n. 40.*

MEDIA.

Præsentia Dei ob oculos habita: sic S. Chrys. suavit, dicens: Quia ratione hic in nobis excitatur timor? Si illud in animo habuerimus, ubique adesse Deum, omnia audire, omnia videre, non ea solum, que fiunt, ac dicuntur, sed etiam quæcumque in cordibus, et recessu mentis latent. (*S. CHRYS., l. IV, ho. viii, ad Phil.*) Quod confirmans S. Thomas Villan.: Solo, inquit, hominum timore multi arcantur a malis: si non esset Judex, quot mala fierent? O hominum stullissime, times alium hominem tui similem, qui forte nescit peccatum tuum, aut si sciverit, poteris fugere eum, aut decipere, vel placare; et totum, quod potest facere, est auferre a te vitam temporalem, quam aliquando relicurus es; et non times Deum, qui totum, quod agis, videt, neque potes ab eo fugere, vel decipere eum qui quotidie potest tibi reddere mille retributiones, et postea infernum? (*S. THOM. VILLAN., s. de par. B. V.*) Et Boetius inquit: Magnam nobis, si dissimulare nolumus, necessitatem indicat esse prohibitis, cum ante oculos agimus iudicis cuncta cernentis. Unde Dominus in Evangelio: *Nolite timere eos, qui occidunt corpus, et non habent amplius, quid faciant, sed eum timeat, qui potest etc.* *Lib. V. Consol.*

Oratio fervens, uti S. Aug. suavit, his verbis: Certum est, nos mandata servare posse, si volumus; sed quia preparatur voluntas a Domino, ab illo petendum est, ut tantum velimus, quantum sufficit, ut volendo faciamus. Certum est nos velle, cum volumus, sed ille facit, ut velimus bonum, de quo dictum est: *A Domino gressus hominis diriguntur, et viam ejus vult:* de quo dictum est: *Deus est, qui operatur in nobis, et velle, et perficere.* Certum est, nos facere, cum facimus, sed ille facit, ut faciamus, prebendo vires effectissimas voluntati, qui dixit: *Faciam, ut in justificationibus meis ambuletis, et judicia mea observetis et faciatis.* *S. AUG. l. de grat. et lib. arbit., c. 3.*

Cognitio Dei: si enim columnæ cœli contremiscent, et pavent ad nutum ejus (*Jon. xvi, 11.*), et ut S. Gregorius loquitur: ipse virtutes cœlestium, que sine cessatione Deum conspiciunt, in ipsa contemplantione contremiscent; quanto magis homo peccatis undique involutus trepidabit. *L. XVII, mor.*

Cognitio sui: nam si ignoras te, inquit recte S. Bernardus: Non habebis timorem Dei in te. Et alibi: Ergo tenetis memoria, neminem absque sui cognitione salvari, de qua nimirum mater salutis humilitas oritur, et timor Domini, qui et ipse, sicut initium est sapientie, ita et salutis: Nam quomodo non vere humiliabitur, (et timebit) in hac cognitione sui anima, cum se perceperit onerata peccatis, et mole hujus mortalis corporis aggravata, carnalium desideriorum fœce infectam, cœcæ, curvæ, implicatæ multis erroribus, expositam mille periculis. *Ser. xxxvii.*

Judicia Dei occulta, admiranda in Angelis, et homines lapsos frequenter ponderare: si enim Cœli non fuerat mundi in conspectu ejus, si in Angelis reperit pravitatem, de hominibus quid fiet? (*THOM. KEMP., l. III, c. xiv, § 1.*) maxime cum, ut S. Gregorius ait: Plerumque in conspectu sordet æterni iudicis, quod in intentione fulget operantis, (*AP. FAB. conc. in Dom. xv, post. Pent.*) et S. Augustinus: Vix etiam laudabili vite hominum, si remota misericordia discutias eam? (*L. IX, conf., c. xiii.*) Ut adeo merito supra dictum Asceta exclamarit: Intonas super me judicia tua, Domine, et timore, ac tremore concutis omnia ossa mea. *THOM. KEMP., l. c.*

Meditatio novissimorum: ita enim Ecclesiasticus suavit, dicens: In omnibus operibus tuis memorare novissimam tuam, et in æternum non peccabis. (*Eccel. vii, 40.*) Certe huic considerationi neglecta ipse Deus populi sui peccata adscripsit, dum dixit: Gens absque consilio est, et sine prudentia: Unam sapienter et intelligenter, ac novissima providebant. (*Deut. vi, 29.*) Hinc recte S. Bernardus: Filii mei, exclamat, memoremur hæc novissima nostra, ne peccemus: nam et per ignem nobis transcendendum est, et uniuscujusque opus quale sit, igitur prohibet. Ibi enim aurum nostrum verletur in scortiam: Ibi denudabitur universa impunitas: ibi veritas ipsa accepto tempore, quod nobis laterim datum contemnimus, justitias judicabit. Quid vero illic omnes justitie nostræ, nisi

pannus menstruata, reputabuntur? quidquid nunc quasi parvi pendendo transimus, palpando tegimus, dissimulando negligimus, quanto illic eraciati vindex flamma consumet? S. XXVIII, in illud ob. in sex. tribul.

Considerare lapsus eorum, qui post multos annos in summa sanctitate transactos turpissime tandem lapsi sunt, et perierunt: sic enim faciunt aliena pericula cautum, et timidum.

Incertitudinem salutis saepe ponderare: vere enim nescit homo, an amore, an vero odio, dignus sit. (Ecc. ix. 4.) Hinc recte Sanctus Leo dixit: Hæc Sanctis est causa tremendi, ac metuendi, ne ipsi pietatis operibus elati, deserantur ope gratiæ, et remaneant in infirmitate nature. Ser. viii. de epiph.

ASCETICA.

Ante omnia nosse debet Asceta, triplicem diversitatem timoris, quam S. Thomas sequentibus verbis assignat: Quilibet timor, aut filialis, aut initialis, aut servilis, aut mundanus est: Ille est sermo de timore, ut per ipsum homo a Deo, vel avertitur, vel ad eum convertitur; si avertitur a Deo propter mala, quæ ab inimicis Dei timet, dicitur timor mundanus; si autem ad Deum convertitur, et inhæret propter timorem peccati, est servilis; si ob timorem culpæ, est filialis, quia filius timet offensam patris; si propter utrumque, est initialis. (S. Thom. II, II, q. xix, art. 2.) Licet autem priores duo timores minus perfecti sint, non tamen propterea minus utiles censendi, aut omnino negligendi sunt, cum et bonum habeant objectum, scilicet incolunitatem sui, et fructus optimos, dum et a peccato retrahunt hominem, et viam ad iustitiam, et charitatem parant, uti præter alios clare Cassianus docuit dum dixit: Est gradus cuiusdam profectus, ut, dum, vel penarum metu, vel præmiorum spe, incipimus vitia declinare, ut ad charitatis gradum transire possimus. (CASSIANUS, coll. xv, c. viii.) Hinc et Isaias testatur: A timore tuo concepimus spiritum salutis. (ISA. xxvi, 18, præta 70.) Recte tamen idem Cassianus monet, in hoc timore non sistendum, sed ad illum sublimiorem timorem gradu excellentiore conscendendum, quem non penarum terror, non cupido præmiorum, sed amoris generat magnitudo, quo vel tenuem amoris formidinem offensam, atque in omnibus non solum actibus, verum verbis, ut-

tonita semper pietate distendamus, ne ergo eum quantumcumque fervor dilectionis illius intepescat. L. IX, c. xiii.

Nosse debet causas, ob quas etiam perfecti timere debeant, quas S. Bonaventura his verbis indicavit: Omnis perfectus debet timere propter tria; Propter culpam occultam, unde hoc: Delicta quis intelligit? et Apostolus: Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc justificatus sum. Propter sui insufficienciam, unde hoc: Non sunt condignæ passionibus hujus temporis ad futuram etc. Et propter futuram ruinam, scilicet ne peccet in futuro. (S. BONAV. in Psal. II.) Unde hoc: Beatus homo, qui semper est pavidus. Juxta alios ad duo præcipue capita generalia revocari possunt, nempe ad abyssum judiciorum divinorum, quæ tum ante hæc jam in Angelis, et præcedentibus hominibus declaravit; tum quotidia manifestare non cessat; tum denique in particulari, et extremo omnium hominum iudicio potissimum manifestabit; de quibus proxime recte dixit S. David: Judicia tua abyssus multa, (Ps. xxxv, 26.) Et ad abyssum sui nihil, et imperfectiois, de qua abyssus recte dixit Iherum Palmista: Abyssus abyssum invocat. (Ps. xli, 8.) Tali nempe ordine, ut S. Bernardus advertit, salubriter innotescit Deus, cum prius se homo noverit in necessitate positum, et clamabit ad Dominum. Ser. xxxvi, in Cant.

Nosse debet, hunc timorem nunquam deponendum esse, quantumcumque quis in sanctitate profecerit, uti præclare S. Bonaventura per sequentem similitudinem indicavit dicens: Timor Domini est sicut bonus ferrarius, vel speculator. (S. BONAV. in Dist., tit. VI, c. 1.) Sicut tempore belli non sinit dormire milites; sic timor Domini, cum sit modo tempus belli contra carnem, mundum et diabolum, non permittit dormire spiritum per delectationem, vel consensum, unde dicitur: Beatus homo, qui semper est pavidus. Non solum autem tempore belli debet homo esse pavidus, imo etiam tempore pacis debet esse timorosus, sicut videmus, quod magni reges, et sapientes, quamvis actu non sint in bello, mutant tamen castra sua. De incautis dicit Apostolus: Cum dixerant, pax, et securitas, tunc repetitus eis supervenit, interitus. Et Ecclesiastes: Qui timet Deum, nihil negligit: quia nec bonum, nec malum tamquam nocivum, et bonum firmidat, et nescit, si est gratum, unde dicit Job: Verebar omnia opera, sciens, quia non parceres delinquenti. Imo,

teste S. Augustino: Quidquid aliquid prosperum est, fratres, magis metuendum est; quæ putalis prospera, magis tentationes sunt. Naves ditiores et onustiores facilius incurant; ac proinde magis timere debent periculum submerisionis in aquis dulcibus fluminis, quam in aquis salis, et tempestuosus maris; hæc namque validiores sunt, et majoris virtutis ad sustinendum navis onus. Quod prosperum venit, magis metuendum est.

Nosse debet, hunc timorem præcipue in custodia sensuum exteriorum versari debere, ut sapienter S. Bonaventura observavit dicens: Iste vigil, vel speculator mandat custodiri portas sensuum, quia ibi est, quasi totum periculum: sicut (ad litteram) illi qui sunt in munitione, summe custodiunt portas, cum vident castrum ab hostibus obsessum; sic spirituales viri, qui habent timorem Dei, custodiunt portas, scilicet, quinque sensuum, ne intrent inimici, timentes, quod dicitur: Accendit mors per fenestras nostras. S. BONAV., l. c.

Nosse debent, nunquam suæ virtuti quemquam confidere posse; nam, ut recte S. Cyrillus Alexandrinus dixit, Nostra vis, nisi divinitus sustentetur, nulla penitus est; quid sumus, si a Conditoris nostri protectione deseramus? (S. CYRILL. ALEX., l. II, in Joa., c. xxx.) Hinc S. Leo pulchre declarat causam, et finem, ob quem Christus Dominus permisit lapsum Petri: dicens: ut nemo aunderet de sua virtute confidere, quando mutabilitatis periculum, nec Petrus potuisset evadere. (S. LEO, s. ix, de pass.) Quam doctrinam egregie confirmat Mansi sequentibus verbis: Vidit S. Joannes in sua Apocalypsi casum stellarum ex firmamento cæli, quem Draco cauda sua causaverat: Cauda ejus trahebat tertiam partem stellarum cæli, et misit eas in terram. Formemus modo argumentum, quod convincit: Si fixæ de cælo cadunt stelle, quanto magis errantes sibi timere debebunt? Si Angeli mutantur in demones, quanto magis perverlentur illi, quos notat Apostolus, hinc visa portantes, et de quibus pariter Job: Homo natus de muliere, nunquam in eodem statu permanet. (MAXI, di. vii, n. 8.) Unde merito S. Augustinus ad Deum clamavit: Videmus multos, Domine, ex patribus nostris (quod utique sine magno tremore non recolo, sine multo timore non confiteor) ascendisse primitus quodammodo usque ad cælos, et inter sidera auidum suum collocasse, postmodum autem

cecidisse usque ad abyssos, et animas eorum in malis obstrupsisse. Vidimus stellas de cælis cecidisse, ab impetu ferientis cauda Draconis. S. AUG., c. xxxix, Soliloq.

Nosse debet, ex quo fundamento verum dicatur initium sapientiæ: quam timorem sic explicat S. Thomas: Initium sapientiæ potest dici aliquid dupliciter. Uno modo quia est initium ipsius sapientiæ, quantum ad ejus essentiam; alio modo quantum ad ejus effectum; sicut initium artis secundum ejus essentiam sunt principia, ex quibus procedit ars, initium autem artis secundum ejus effectum est, unde incipit ars operari. Sicut si dicamus, quod principium artis edificatiæ est fundamentum, quia ibi incipit edificator operari. Cum autem sapientia sit cognitio, divinorum, aliter consideratur a nobis, et aliter a Philosophis. Quia enim vita nostra ad divinam fructuam ordinatur, et dirigitur secundum quamdam participationem divinæ naturæ, quæ est per gratiam, sapientia secundum nos non solum consideratur, ut est cognoscitiva Dei, sicut apud Philosophos; sed etiam ut est directiva humanæ vitæ, quæ non solum dirigitur secundum rationes humanas, sed etiam secundum rationes divinas. Sic ergo initium sapientiæ, secundum ejus essentiam, sunt prima principia sapientiæ, quæ sunt articuli fidei, et secundum hoc fides dicitur sapientiæ initium. Sed quantum ad effectum, initium sapientiæ est, unde sapientia incipit operari, et hoc modo timor est initium sapientiæ. Aliter tamen timor servilis, et aliter filialis; timor enim servilis est, sicut principium extra disponens ad sapientiam, in quantum aliquis timore peccati discedit a peccato, et habilitatur per hoc ad sapientiæ effectum, secundum illud Eccl. i. Timor Domini expellit peccatum. Timor autem castus, vel filialis est initium sapientiæ, sicut primus sapientiæ effectus. Cum enim ad sapientiam pertineat, quod humana vita reguletur secundum rationes divinas, hinc oportet sumere principium, ut homo Deum reveretur, et se ei subjiciat. Sic enim consequenter in omnibus secundum Deum regulabitur. (S. THOM., II, II, q. xix, art. 7.) Brevis idipsum Paulus de palatio sic ostendit: Placeat doctoribus nostris hoc loco mentionem esse de timore servili, qui peccatum a Deo timens, cessat a culpa. Hic timor, licet non sit sapientiæ comes, est tamen ejus initium, qui est veluti acus ingens sapientiæ filium. At nimis credibile est, Ecclesiasti-

cum suum non variasse sermonem, sed quod, ut cooperat timorem filialem (qui ex reverentia Dei abhorret a culpa) laudare, ita nunc prosequatur. Tunc sensus est, initium, caput, fundamentum, summa sapientie est timor ille; Num Hebrais initium est, *ressit*, quod caput, et summam significat. Et plane reverentia erga Deum, cujus causa culpam horremus, et est fundamentum, et initium vite Christiane, ea enim causatur ex nolitia, et dilectione divita. Eo enim reverentur Deum, quia agnoscimus, et diuinitas ejus Majestatem, quam offendere pertimescimus. *Apud Manu dec. ix, n. 3.*

Nosse debet, quando defendi possit illud Davidae: Non est inopia timentibus eum; cum de facto iam nulli justis inopes existant. Ad quod dubium respondet S. Thomas, sic loquens: Contingit aliquando, timentem Deum parum habere, sed non contingit eum esse inopem; inops est, qui se deficientem reputat: qui timent Deum, his contenti sunt, quae habent. Philipp. iv, ubique, et in omnibus institutus sum. (S. Thom. l. c.) Observat S. Augustinus aliam Apostoli textum, I. Corinth. iv. Usque in haec horum esurimus, et stimus, et nudi sumus, quomodo ergo non est inopia timentibus eum? Et dicit, quod Deus est nutritor, et medicus; medicus autem subtrahit nutrimentum infirmo, et facit esurire, et siccum, quia expedit sanitati. Ita Deus, secundum quod expedit salutem nostram, quandoque inopiam immittit, quandoque divitias confert, quandoque longitudo diem concedit, quandoque breviter addicit.

Nosse debet utilem praxim hujus timoris; quae in tribus praecipue industriis consistit. Ut magna cum discretione concipiatur; etenim vera sapientia a timore incipit, nec est sapientia spiritualis sine timore Dei; ita timor Dei sine sapientia esse non debet, ut recte advertit S. Ambrosius (S. v, in Ps. cxviii), qui et addit: Ideo Isaiam omnibus aliis donis Spiritus Sancti cum postposuisse, ut significaret, timorem Dei informari per sapientiam, instrui per intellectum, consilio dirigi, virtute firmari, cognitione regi, pietate decorari. (Dicit. xxv, 6.) 2. Ut semper cum spe praefendi jungatur illi, quod S. Gregorius a Deo illis verbis: Non accipies loco pignoris molam superiorem, et inferiorem: significatam pulat; sic enim loquitur: Spes ad alta subvehit, timor autem eor inferius premit: una mola sine altera intulit habe-

tur. Peccatoris ergo in pectore semper debent spes, et formido conjungi, quia incassum misericordiam sperat, si justitiam non timeat: et incassum meruit, qui non confidit. (S. xxviii, mor. c. xi.) Hinc Gloss in cit. locum ait: Qui praedicat peccatori, tanta dispensatione praedicare debet, ut non relicta spe timorem subtrahat, nec subtrahata spe timorem relinquat. 3. Ut pietatis exercitio fructuosum, et efficacem timorem faciat; qualis enim est iste timor, inquit, S. Gregorius, si eum eo pietas non est? qui enim misereri proximo ignorat, qui compati ejus tribulationibus dissimulat, hujus timor acie omnipotentis Dei oculus nullus est, qui non sublevarit ad pietatem. Ho. xix, in Ezech.

CONCEPTUS PREDICABILES.

QUALITAS. — Ex occasione thematis: *Venite Filii, audite me: timorem Domini docebo eos: (Ps. xxxii, 12.)* explicari potest natura timoris, eumque in finem servare potest descriptio timoris, quam Salianus in insigui suo de timore Dei tractata assertit, dicit aut: vultum ejus ad severitatem magis, quam hilaritatem, fuisse compositum. Deinde in thiaera Pontificie lamina cereolea nomen ejus aureis litteris esse exaratum hoc fere sensu: Timor Dei justitiae divitiae proles. In suprema vero parte thiaerae gemmam splendidissimam, ejus nomen severitas erat, fuisse conspectam. Ad humeros jaeuisset, et ad utrumque brachium pependisset spiraculum hyssinum, et purpurei coloris, linguis igneis inspersum, cum hoc eloquio: Semper ardet, et nunquam consumit. Promissum caesariem utrinque in concionibus occupatam haec verba inuixa habuisse: Periculum reges. In huius auribus duas gemmas quarum altera Inferni, altera Mortis meditatio dicebatur, fuisse pendulas. In toga rasilii violacei coloris, ultionis exemplum dicta, Angelorum v. celo pulsorum historiam acut fuisse depictam, ad cujus limbum sententia Judicis: Ne maledicti in ignem aeternum, qui paratus est diabolo, et Angelis ejus, erat descripta. In sinistra manu hanc sententiam scriptam tulisse: Judicia Dei, abyssus multa. In dextra seipionem, spes veniae, dictum. Denique pallio, quod pretioso vellere fulgebatur, et diffidentia sui dicebatur, hanc in ora sententiam continuasse: Beatus homo, qui semper est pavidus. Quae omnia proin-

paulo clarius, sed succincte, explicata, amplam concionis materiam suppeditabant, uti videre est apud citatum Salianum. Lib. I, c. II.

Ex occasione thematis: *Funiculus triplex difficile rumpitur: (Ecc. ix, 12.)* explicari potest, quomodo Deus per triplicem timorem, servilem scilicet, mercenarium, et filialem, velot triplicem funiculum, homines ad se trahat, sibi que arctissime conjungat. Quae in finem quivis horum timorum separatim explicari, ejusque natura, et utilitas, ac praxis ostendi potest, ita tamen, ut efficaciter auditores excitentur ad filialem timorem ceteris preferendum, et reliquos duos non nisi in subsidium, si forte charitas refrigeret, retinendos: quod ipsum, ut facilius obtineatur, filialis timoris pro aliis praestantia ostendatur.

NECESSITAS. — Ex occasione thematis: *Per timorem omnis declinat a malo: (Prov. xi, 17.)* insistatur similitudini, qua S. Chrysostomus timorem militi armato comparavit ante fores domus vigilantem, neminemque, qui domino nocere possit, admittenti. In prima ergo parte ostendatur, quam graves insidias innotantur homini: caro, mundus, et diabolus, quamque magnum ab his periculum cuius imminet, vitae non tam temporalis, quam aeternae amittenda. In secunda parte demonstratur, quam fortiter hostes omnes timor Domini repellat, eorum quidem timore supplicii aeterni: mundum vero spe melioris substantiae, et praemii aeterni: diabolum denique per metum tam bono, et omni amore dignissimo Deo, quem demon tam turpiter contempsit, et deseruit, displicendi.

Ex occasione thematis: *Ostendunt vobis, quem timeatis: (Luc. xii, 5.)* ostendatur, quam merito Deus solus, et praeter eum neminem alius, sit timendus. Nimirum 1. Quia per omnipotentiam est invincibilis, juxta illud Jobi: Quis restitit ei, et pacem habuit? (Job. ix, 4.) 2. Quia per omniscientiam suam est infallibilis, juxta illud Jeremiae: Ego Dominus scrutans cor, et probans reyes. (Jer. xvii, 10.) 3. Quia inflexibilis per justitiam, juxta illud Ecclesiasticus: Si ceciderit lignum ad Austrum, aut ad Aquilonem, in quocumque loco ceciderit, ibi erit.

Ex occasione thematis: *Quis non timebit te, O Rex Gentium? (Ecc. xi, 3.)* explicentur cause timendi; nempe 1. Supra se, Deum justum, et accuratissimum Judicem, de quo

non immerito dixit S. Job: Semper quasi tumentes fluctus timui Deum: (Job. xxxi, 23.) 2. Infra se, gehennae horribile barathrum infernalis flammis aeternum, et nostris peccatis castigandis preparatum. 3. Retro nos peccata praeterita, et vitam, eheu! in sceleribus exelam. 4. Ante nos, pericula committendorum peccatorum, et tot miserabiles lapsus Angelorum, et hominum. 5. Intra nos, naturam corruptam, et ad omne malum pronam. 6. Extra nos, hostes validissimos diu nocturne insidiantes, et in supremum exitium pertrahere molientes. Quae omnia fusius apud Fabrum explicata videri possunt conc. i, in Dom. 15, post Pentec.

Ex occasione thematis: *Acceptit autem omnes timor: (Luc. vii, 16.)* potest alter ostendi, quam multas, et graves causas timendi Deum habeamus. Nempe 1. Propter ipsius omnia cernentis aspectum, quo olim S. Ephrem impudicum mulierculam ad seculum invitantem averit. 2. Propter scandala, et laqueos ubique obvios, de quibus Isaias dixit: Qui fugerit a facie formidinis, cadet in foream: et qui se explicaverit de forea, tenebitur laqueo. (Isa. xxiv, 18.) 3. Propter incertitudinem salutis, de qua S. Paulus dixit: Cum metu, et tremore salutem vestram operamini. (Phil. ii, 12.) 4. Propter ultimum eum mortis conflictum, a quo pendet beata, vel infelix aeternitas: de quo merito dixit S. Augustinus: Vae mihi misero, cum venerit dies iudicii, et aperti fuerint libri conscientiarum, cum dicetur de me: Ecce homo, et opera ejus. Quid faciam tunc, Domine Deus meus, cum caeli revelabit iniquitatem meam, et adversum me terra consurgit? Ecce nihil respondere potero, sed demissa capite pro confusione coram te stabo trepidus, et confusus. (Cap. xxix, Medit.) Vide haec omnia fusius apud Fabrum in Auctario them. 3, in Dom. xv, post Pent. explicata.

UTILITAS. — Ex occasione thematis: *Noli timere, fili mi, pauperem quidem vitam gerimus, sed multa bona habebimus, si timeverimus Deum: potest ostendi, qualia bona per timorem Dei obtineantur. Et 1. quidem bonum utile seu divitiae; non enim est inopia timentibus eum. Divites quidem egerunt, et esurierunt, inquirentes autem Dominum, non minuerunt omni bono. 2. Bonum honestum, seu honorem, et gloriam: sic enim testatus est S. David dicens: Beatus vir, qui timet*

Domini : in mandatis ejus volet nimis. Gloria et divitiæ in domo ejus. (Ps. xxx, 10.) Hinc, et Judith dixit : Qui timent te, magni erunt per omnia; quod et ipsamet aliunde experta est. 3. Bonum *delectabile* : juxta illud S. Davidis testimonium : Quam magna multitudo dulcedinis tuæ, quam abscondisti timentibus te; ut adeo vix dixerit nonnemo. Si est gaudium in hoc mundo, hoc utique possidet puri cordis homo. (Thom. I. II, c. IV, § 2.) Vide Fabr. conc. VII, in Dom. XVIII, post Paul.

Ex occasione thematici : *Eccc sagitte intra te sunt* : potest ostendi, timorem Domini esse certum signum prædestinationis, eumque in finem narrari 1. pactum, quod Jonathas cum Davide fecerat, ut scilicet si diceret : Ecce sagitte intra te sunt : (I. Reg. xx, 20.) per hoc colligeret, se esse gratiam apud regem consecutum. 2. Probat, hoc justus de sagitta timoris divini dici, idque tum per testimonia S. Scripturæ, tum SS. Patrum, tum quotidiana experientia confirmatur. Vide Drex. in Zodiaco signo XI.

Ex occasione thematici : *Timor Domini expellit peccatum* : ostendatur timorem Domini esse efficacissimum medium ad vitanda peccata; eum in finem narratur 1. quod supra § 6, n. 4, de herba P. Arnozii narratum est. 2. probetur, merito tali herbe timorem Dei comparari, quia impellit ad præterita peccata per penitentiam expianda : ad præsentia, per detestationem sinceram, et confessionem delenda : ad futura per prudentem cautelam devitanda; ut adeo vere S. Bernardus dixerit : In veritate didici, nihil esse seque efficace ad gratiam divinam promerendam, retinendam, recuperandam, quam si omni tempore inveniamur coram Deo non alie sapere, sed timere. S. XLV, sup. Cant.

Ex occasione thematici : *Timentibus Dominum bene erit in extremis* : (Eccl. I, 13.) ostendatur, quam bene sit futurum timenti Deum. 1. *Ante mortem*, dum non erit ei inopia, nec occurrant mala, S. Scriptura teste. 2. *In morte*, propter conscientiam vitæ laudabiliter transactæ. 3. *Post mortem*, ubi propter fidelitatem audit jucundissimum illud elogium : Ecce serve bone, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituiam, intra in gaudium Domini tui.

Ex occasione thematici : *Dominum Deum tuum timebis, et illi soli servies* : (Deut. VI, 13.) probetur, timorem Dei esse ducem fide-

lissimum, et peritissimum, qui per tres vias perfectionis celerrime, et tutissime ducit; et 1. quidem per *viam purgativam*; quia per timorem declinat omnia a malo, dum scilicet ipsam etiã peccati radicem, concupiscentiam, tollit. 2. per *viam illuminativam*; eum semper a SS. Patribus instrumentum aptissimum ad virtutes comparandas sit judicatus. 3. per *viam unitivam* : quatenus introducit charitatem, per quam homo arectissime unitur Deo, ut ex testimoniis supra citatis patet.

ALII CONCEPTUS.

NECESSITAS. — Hebræi egressi ex mari rubro omino illasi, viderunt Ægyptios mortuos super litus maris, timuitque populus. Videatur rationi congruentias fuisse, si populus Hebræus affectum jubili, et triumpho excitasset, videns se e manibus inimici creptum, a dura servitute liberatum, hostem vero et persecutorem suum divinitus extinctum, denique justissimam vindictam injuriam Deo illate a Pharaone; cur igitur timuit populus? Respondetur, quod anima quo pluribus agnoscit se a Deo dotatam esse beneficiis, eo magis semper sibi timere debeat, ne ingrati tudinis incurrat notam. Præterea timerunt, videntes punitionem istorum rebellium, timere poterant, severiori se fore muletandos poena, quia si Deum offenderent. MANI, d. VIII, n. 8.

Jusserat piensissimus Salvator noster servis et famulis illis, qui ministrabant conviviis in nuptiis Cana Galilee : *Implete hydrias aqua* : intendebat nimirum Dominus hydrias has adimplere generoso vino, ac disposuit eas prius repleti aqua, per quam S. Bernardus intelligit timorem Dei, et per vinum amorem; quidnam vero hoc indicat mysterio, statim declarat, dicens : Incutite metum, et spiritu timoris non tam vasa, quam corda, replete, quia, ut ad charitatem perventiam, intrandi sunt a timore, ut dicunt et ipsi : A timore tuo concepimus et parturivimus spiritum salutis. S. Beas. serm. de nuptiis Galilee.

Thomas Villanovanus in expositione moralis illius textus S. Lucae : *Intraed Jesus in quoddam castellum etc.* per castellum illud intelligit animam hominis, in quam intrat Salvator noster, eamque tamquam locum munitionum inhabitat. Adaptat deinde singula castelli hujus munimenta, eorumque mania

singulis virtutibus. At timori Dei qualem assignat stationem, aut officium? Talis sane obtingit ei officii ratio, talis statio, a qua dependet salus ejus maxima : Habebat, inquit, de hoc animæ castro rigidum janitorem, timorem Domini, qui omnes violentos appetitus, etiã sensuales, in hoc ostium irruentes, facile jugulet, disperdat. Inutiles plauze sunt ejusmodi castelli, aut arcis etiã munitissimæ circumvallationes, aggres, inutilis quævis annona, generosa militum audacia, inutilis quoque gubernatoris peritia, et experientia, ad defensionem ejusmodi munitimenti, si is, qui tenet clavem porte, non est fidelis : Ast timori Dei adscribitur custodia talis situs, et loci, quem custodiri permagni interest, eaque officii ratio ei attribuitur, ut ejus nobis intimetur necessitas, et utilitas; ergo de anima, quæ a multis obsidetur tentationibus, et assultibus hoc idem asserere possumus, quod si timor Dei cordis portam bene custodierit, et clausam tenuerit, de nullo sibi timere debeat. Unde bene ait S. Joannes Climacus : Fieri non potest, ut qui vere Deum timet, timiditati sit obnoxius, cum ipse dixerit, nullum præter ipsam timendum. S. Thom. de Villan. conc. IV, de assumpt.

Joh. c. XXIX, legitur : *Si radebam cum serice meo, non credebat.* Quid existimatis sanctum virum tali modo loquendi voluisse inferre? Interrogemus D. Gregor. qui fuit fidelissimus hujus libri interpres : Ridere etenim Dei est, respondet ille sanctorum vias prosequenti favere prosperari, sicut de his quoque per usum dicitur, quos in hoc seculo felicitatis blandimenta comitantur arsit illis tempus, sed electi quique, quamdiu in hac vita sunt, securitatis sibi confidentiam non promittant, horis enim omnibus contra tentamenta suspecti, oculi hostis insidias metuunt; nam sepe multis grave periculum incauta securitas facit. In exemplum producit S. Paulum : Quis non credidisset, eum in portu tunc exiluisse securum, quando aliquoties jam attigerat littora cæli, raptus in paradisum? *Was electionis est mihi iste?* timebat enim, et tremebat : *Nihil mihi concius sum, sed non in hoc justificatus sum* : *Castigo corpus meum, et in servitute redigo, ne forte, cum alius predicaverim, ipse reprobus efficiar.* Ecce ardentissimi sibi divinæ gratiæ (verba sunt Gregorii M.) jam credit per spem, et nec dum tamen credit per securitatem. Consilium hoc nobis suggestit S. Au-

gustinus libro, cui titulus de sancta virginitate : Noli, inquit, altum sapere, sed time, ut homo nec de suorum peccatorum defensione, nec de justitiæ presumptione se extollat. Nam et ipse Paulus qui dixit : *Non enim acceptis spiritum servitutis iterum in timore*; tamen, timore comite charitatis ait : *Cum timore, et tremore multo fui apud vos.* MANI, disc. VII, n. 20.

ÆQUITAS. — Omnibus nota sunt verba illa prælationis : *Majestatem tuam laudant Angeli, adorant Dominationes, tremunt Potestates*; totum oppositum videbatur asserendum, videlicet quod Angeli (qui sunt servi infirmi ordinis) deberent tremere, et non Potestates, quæ sunt spiritus sublimioris ordinis, majorique gaudent lumine, ac cognitione Dei : experientia compertum est, hic in mundo famulos, et servos inferioris conditionis majorem habere timorem, quam alios Principi familiarissimos, ita est; ut in Deo non militat hæc regula, quia quo plus aliquis proficit in lumine, et notitia Dei, divinorumque attributorum, tanto magis etiã, quia cognoscit illum omni servitio, et obsequio dignum crescit in eodem timor, ne illum offendat, crescit timor reverentialis; ideoque Dominationes, quæ Angelos superant in lumine, et cognitione Dei, dicuntur adorare Deum; Potestates vero, quæ in eadem cognitione excellentiores adhuc sunt, et superant Dominationes, dicuntur tremere, *Idem disc. VII, n. 4.*

In libro Levitici legitur de oblatione, sive holocausto, quod offerebatur pro expiando peccato : *Non mittet in eam leum, neque thuris aliquid imponet, quia pro peccato est.* Videbatur potius adhibendum incensum ad tollendum, vel mitigandum foetorem, qui ex sordibus peccati prodire solet : cur igitur prohibitum fuit incensum? Rationem hujus reddit Abulensis : Causa est, ait, quod thus, quia boni odoris est, significat acceptationem divinam, et qui pro peccato sacrificium offert, non debet securus esse de acceptatione. Quamvis interdum existimemus nostram partem, et officio nostro nos satisfecisse pro peccati detestatione : attamen nequaquam securi esse debemus : *Nihil mihi concius sum*; dicebat S. Paulus : *sed non in hoc justificatus sum*; et qualem hujus adducebat causam? *Qui judicat me, Dominus est, nescimus, an Deus acceptet hoc sacrificium. Abulens. qu. VI, in hunc loc.*

UTILITAS. — Lex illa, quæ in Levitico

prescribit matribus purificationem post partum, consideratione digna est: *Sinet duas tartares, vel duas pullos columbarum, unum in holocaustum, et alterum pro peccato.* Turtares, uti et columbae, sunt aves timidae, et istae praecipitur offerri Deo in holocaustum, et pro peccato; quia ad purificandas animas nostras a peccato timor optimum, et efficacissimum medium est. Joannis Cassiani doctrina est: Principium nostrae salutis, ejusdemque custodia, timor Domini est; per hunc enim, et initium conversionis, et vitiorum purgatio, et virtutum custodia, ab his, qui imbuuntur ad viam perfectionis, acquiritur. *Cassian. l. IV. capit. XXXV.*

Enumerat Propheta Isaïas c. XI, septem dona Spiritus S. ac ultimo loco ponit timorem: *Requiescet super eum spiritus Domini, spiritus sapientiae, et intellectus, spiritus consilii, et fortitudinis, spiritus scientiae, et pietatis, et replebit eum spiritus timoris Domini.* Verum si timor Dei aedificii spiritualis animae fundamentum est, et hunc in finem illud primo faciendum, et insuper certum est, quod *initium sapientiae timor Domini*, ear igitur Propheta ultimum et assignavit locum? Respondet Petrus Callensis: Quasi custos super innumerabiles Gazas; sic timor Domini in ultimo Clavisatum ponitur, ad conservandas incomparabiles gratias. *Maxst. disc. VII. n. 4.*

Ecclesiasticus hanc insinuat similitudinem: *Radix sapientiae est timere Dominum.* Quoniam proportio inter timorem Dei; et radicem? Audite Hug. Card. Sicut radix in profundo terrae est, sic timor Domini in profundo humilitatis tenet hominem; quanto altius crescit arbor, et ramos suos attollit versus caelum, quo plures etiam profert fructus, tanto profundiores facit radices sub terra. Et hoc Ecclesiasticus nobis insinuat intendebat, quod nimirum simus tamquam arbores lignum quod plantatum est secus decursus aquarum: quo altius consurgimus caelum versus, meritis ac fructibus honorum operum praediti, tanto magis nos depriimus oportet, adjiciamus, vilipendamus, semper timeamus, ac tremamus deesse est. Quomobrem S. Hieronymus monachos exhortabatur hisce verbis: Namquam tuta est humana fragilitas, et quanto magis virtutibus cresemus, tanto magis timere debemus, ne de sublimibus corruamus. Unde et sententia S. Paschasi propositio nostra accommodata est: Tunc maxime pertimescendum est,

cum virtutibus, et miraculis super nos elevamur. Tunc vel maxime nobis timendum est, quando secundum diseisum humanum non videtur aliquid instare, quod timendum sit; tunc videmus instare Junae mutationem, quod est in sua plenitudine luminare, quod mittitur in consummatione. S. Hier. in *Reg. Monach.*

Pluribus videtur esse paradoxon, quod per viam timoris possimos inimicem superare, quia, ut docet experientia, in arte militari timor est causa perendi victoriam. Audiamus Gregorium M. In via Dei a timore incipitur, ut ad fortitudinem veniatur; nam sicut in via saeculi audacia debilitatem, ita in via Domini audacia debilitatem, parit, et sicut in via saeculi timor debilitatem, ita in via Domini timor fortitudinem, gignit, Salomone attestante, qui ait: *In timore fiducia fortitudinis.* S. Greg. I. II. *mor. XXXII.*

DIGNITAS. — Aiant Hebraei, cum inter caetera scripta Salomonis, quae antiquata sunt, nec in memoria duraverunt, et liber Ecclesiasticus obliterandus videretur, eo quod vanas asserat Dei creaturas, et totum palaret esse pro nihilo, et cibum, et potum, et delicias transientes proferret omnibus; ex hoc quo capite meruisse auctoritatem, ut in divinarum voluminum numero poneretur, quod totam disputationem suam, et omnem catalogum suum, hac quasi coarctaverit, et dixerit, finem sermonum suorum auditu esse promptissimum, nec aliquid in se habere difficile, scilicet, Deum timeamus, et ejus praercepta faciamus, ad hoc enim natum esse hominem, ut Creatorem suum intelligens veneretur, eum, et mereat honore, et opera mandatorum. S. Hieron. in *Eccles. c. ult.*

COQUETAS. — S. Bernardus observat, in nuptiis Caesae Galilaeae celebratis vinum miraculose a Christo Domino procreatum, quod praefigurabat internam animae timentis letitiam; hoc enim vinum ita disposuit Dominus, ut hauriretur ex hydris purificationis: Bonum vinum non ex vinea impuritate, sed ex hydra purificationis, hauritur. Quo magis mundabitur, et purificabitur vas conscientiae, eo plus etiam accrescet vinum spiritus, et jubilii interni. Notae idem Sanctus sermone sequenti, S. Paulum prius dixisse: *Justitia, et pax deinde, et gaudium in Spiritu Sancto.* Attendis, et intendis, quia gaudium in fine est: prosequitur deinde sermonem.

Prius est, justitiam facere, inquirere pacem, et prosequi eam, et sic demum apprehendere gaudium, imo a gaudio comprehendit. S. Bern. s. I. *de verb. Ap. c. Rom.*

Legimus in Genesi, mandatum Dei datum Abramo, ut in holocaustum offerret Deo unicum suum filium, indicavit insuper ei locum, ad quem tendere deberet: *Vade in terram caenanis.* Quid hoc indicatur mysterio, quod ei praescribitur, ac limitetur situs, et locus Sacrificii? An non sufficiebat sacrificium? Ad quid haec circumstantia? vade in terram visionis. Respondet, et exponit Oleaster, ut Abrahamum stimulare ad ejusmodi opus heroicum, apposuit ei sanctum suum timorem. Verum posset mihi objicere: Isaac idem est, et sonat, quod risus: *Risum fecit mihi Deus;* quod si igitur hic mactandus est, timor repellat risum, et omne gaudium. Respondetur, Deum non voluisse eum mactari, et offerri, sed disposuisse, ut vivus remaneat, cum majori Abrahami gaudio, et jubilo, veluti postea declaravit: *Nunc cognovi, quod timeas Deum.* Quotiescumque nos Deo timore stimulari dispositi sumus ad sacrificandum arietem, nimirum ad mortificandos, et reprimendos effrenes, inordinatosque appetitus nostros, nostrisque nos privamus deliciis, et mundanis illecebris, Deus corda nostra vera, solidaque replet letitia: *Timor Domini dilectabit cor;* vivus remanet Isaac, nec non verum a Deo nobis communicatur spiritus, et devotionis gaudium. *Maxst. disc. XII. n. 4.*

MISCELLANEA.

QUALITAS. — Inter alia, quae erga Sponsam suam Sponsa olim in Cantibus Salomonis ostendit affectus mutui indicia, istud non postremum erat, quod eundem inter ubera sua commorari dixerit, per quae ubera Gradus timorem, et amorem, quibus, et majesticatem ejus, et bonitatem amplectitur, et veneratur, intelligit. *Gen. in loc. com. f. 684.*

Quam magnum a nobis timorem, et reverentiam Dominus exigit, declarat ingenus ille apparatus ignis, et fumi, et sonitus buccinae, quae Deus legem Hebraeis tulit, hinc Moyses perterritio populo dixit: *Nolite timere; ut enim probaret vos, venit Deus, et ut terror illius esset apud vos.* *Ibid.*

Sigismundus Imperator, cum quaestio forte mota esset: praestaret ne amari potius,

quam timeri reges? suam ipse sententiam aperiens dixit: *Superi amari volunt, ac timeri, ita et Reges; neque enim ames, nisi timeas.* *Evod. xv. Beirl. them. 3. in fest. Purif.*

NECESSITAS. — Recte quidam timoris divini necessitatem explicans ececit.

Non metuendi.
Causa timere Deum: quem quisquis non timet
(unam,
Omnia jure timet.

S. PAULINUS, natal. VII.

Inter alias timendi causas non immerito una ex praecipuis creditur peccatorum quorundam occulissima natura, quae sicut lima nullo edito signo etiam ferrea corda exedit, et inadvertenter corrumpit, cujus rei gratia Propheta dixit: *Delicta quis intelligit?* *GRAN. loc. tem. f. 686.*

UTILITAS. — Qui insidias timet, in nullas incidet: nec cito perit ruina, qui ruinam timet: Semper enim metuendo sapiens vitam malum; nam initium quamvis humilem docti est metuere, juxta illud:

Parva necat mors spatiosum vipera turrim
Causa pusilla nocet, sapiens sibi noxia vitat.
A cane non magno saepe tenetur aper.

Senec. in *Sen. or.*

Stultum est timere, quod vitare non possit. Tatissima res est, nihil timere praeter Deum. Timidum non facit animum, nisi reprehensibilis vitae conscientia mala. *Seneca in prov.*

Timor, sicut modestiae cognatus est; ita familiaris est sapienti, quia mentem componit, et humiliat. *GRAN. in *Pasc. xcix.**

Expediit multo bene timere, quam male fidere. Et utilis est, ut homo se infirmum cognoscat, et fortis existat, quam furis videri velit, et infirmus emergat. S. AUG. *de singul. Cler.*

Quicquid fieri potest quasi futurum cogites. Circumspicienda duo sunt, et futuri timor, et veteris incommodi memoria: hoc ad me jam non pertinet, illud novum:

Grata superveniet, quis non sperabit hora.
Sicut. *ix. epist.*

AXIOMATA.

Animus, vereri qui scit, tuto scit aggredi.
Buchlerus V. metus.

Posuam praevenerit penae metus. *Publius Ibid.*

Qui pavet, caret. *Florid. V. cod.*
Nemo celerius opprimitur, quam qui nihil
timet. *Ibid. Idem.*

AUCTORES.

- Jacobus Saliarius de Timore Dei.
Petrus Sanchez in regno Dei.
Jacobus Alvarez to. II. l. III. p. 2, c. IV.
§ 3.
Ludovicus Granatensis in locis communibus. fol. 679.
Theophilus Bernardinus de bono perseverantia l. V. c. 1, et seq.
Joannes Bussus in Viridario V. eodem.
Bernardinus Rosignolius l. 1. de act. virt. c. XVII.
Alphonsus Rodriguez p. 1, de perfectione tr. 3, c. XIII, et XV.
Laurentius Beironek them. 3, in festo Purif.
Mathias Faber conc. 1, in Dom. 15, post Pent. et conc. VII, in Dom. 18, post Pentecost. Item in auctario them. v, in Dom. XV, post Pent.
Jacobus Marchantius in horto Pastorum tr. XII, lect. VII, prop. 1, et seq.
Josephus Mansi Bibl. Mor. tract. cxxiii.

TRISTITIA.

QUOD ESSENTIAM.

DEFINITIO. — Est apprehensio disconvenientiae in appetitu intellectivo, vel volitivo, nobis nolentibus eventientis. (*Langius in Pol. can.*) Vel, ut Valentia clarius describit, est passio, per quam appetitiva cum quadam perturbatione (intelligendo per hanc, amaritudinem quamdam vitalem ex presentia mali, quod odio habetur, et vitari nequit exortam), et inquietudine execratur malum jam praesens secundum rem, vel saltem secundum apprehensionem. (*Valent. q. 6, dub. 1.*) Unde tristitia, seu dolor stricte acceptus, non est formaliter ipsa actio disconvenientis subjecto, ut communis vulgi habet opinio, sed est actus ipsius appetitus, malum averstantis.

DIVISIO. — Dividitur in *bonam et malam*; seu, ut Alphonsus Rodriguez post S. Leonem papam, et Cassianum vocat, *Mundanam et Spiritualem*. Mundana, seu mala est, quae ob

jecturam cuiuspiam rei eductae, aut alium casum arminosum, concipitur, de qua loquitur S. Paulus, cum ad Thessalonicenses scribit: Nolumus vos ignorare, fratres, de dormientibus, ut non contristemini, sicut et esleri, qui spem non habent. (*1. Thess. IV, 11.*) Spiritualis et bona est, quae propter, et secundum Deum concipitur: atque, ut Rodriguez notat, ex quatuor causis oritur: 1. *Ex peccatis propriis*, de qua S. Paulus dixit Corinthiis: Gaudeo, non quia contristati estis, sed quia contristati estis ad penitentiam. (*II. Cor. 9.*) Contristati enim estis secundum Deum; quae enim secundum Deum tristitia est, penitentiam in salutem stabilem operatur: 2. *Ex peccatis alienis*: quemadmodum S. David de seipso fatetur: Tabescere me fecit zelus meus, quia oblitus sum verba tua inimici mei. (*Ps. cxviii, 39.*) 3. *Ex perfectionis desiderio*; juxta illud Christi: Beati, qui esuriunt, et sitiunt, iustitiam quoniam ipsi saturabuntur. 4. *Ex dilectione Beatitudinis*; quae tristitia iterum correptus S. David exclamabat: Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est. *Ps. cix, 5.*

Azar, alio quoque modo dividit tristitiam, scilicet in *lectum*, qui est tristitia ex ejus, qui charus fuerat, acerbo interitu concepta: *Merorem*, quae est tristitia laboriosa, et diuturna: *Dolorem*, quae est tristitia torquens, et crucians: *Lamentationem*, quae est tristitia cum ejulata *Sollicitudinem*, quae est tristitia cum cogitatione: *Molestiam*, quae est tristitia permanens: *Afflictionem*, quae est tristitia cum vexatione corporis, et *Desperationem*, quae est tristitia omni rerum meliorum expectatione carens. *Azar. to. I, l. III, c. xiii, q. 4.*

EFFECTUS. — Primus est, *obscuratio ingenii* ob spirituum obtenebrationem, et quia per objectum dolorosum omnes animae vires occupantur, quominus se ad operationes ingenii extendere possint.

Secundus est, *aggravatio inclinationis naturalis*, quo minus bono, ad quod propendit trui queat.

Tertius est, *transmutatio corporalis, natura contraria*, qualenus scilicet naturalis motus cordis, et sanguinis vitalis diffusio impeditur.

Quartus est, *debilitatio operationis*: quia, quae cum tristitia, et contra voluntatem fiunt, minori cum diligentia, et alacritate perficiuntur. S. THOM. I, 2, q. 17.

EX S. SCRIPTURA.

QUALITAS. — Dormitavit anima mea pro
taedio. *Ps. cxviii, 28.*

Cor pravum dabit tristitiam, et homo peritus resistet illi. *Ecccl. xxxvi, 12.*

FUGA. — Tristitiam non des animae tuae, et non affligas temetipsum in consilio tuo. *Ecccl. xxxvi, 22.*

Tristitiam longe repelle a te; multos enim occidit tristitia, et non est utilitas in illa. *Job. 15.*

Noli esse pusillanimis in animo tuo. *Job. vii, 9.*

Ne dederis tristitiae cor tuum, sed repelle eam a te, et memento novissimorum. *Job. xxxviii, 31.*

DANNUM. — Omnis plaga tristitia cordis est. *Ecccl. xxv, 7.*

Moror in corde viri humiliabit illum, et sermone bono iustificabitur. *Prov. xii, 25.*

Cor gaudens exhilarat faciem: in merore animi deiecit spiritus. *Ibid. xv, 12.*

Animus gaudens etatem floridam facit, spiritus tristis exsiccat ossa. *Ibid. xvii, 22.*

A tristitia festinat mors, et cooperit virtutem, et laedit cervicem tristitia cordis. *Ecccl. xxxiii, 19.*

Non est sensus, ubi est amaritudo. *Ibid. xxi, 15.*

EX SS. PATRIBUS.

TRISTITIAE BONAE UTILITAS. — Muletatus est quispiam pecunia? tristatus est, multam non emendavit. Filium quis amisit? doluit, mortuum non resuscitavit. Flagellatus est quis? doluit, contumeliam non revocavit. In morbum quis incidit gravissimum? doluit, morbum non sustulit, sed difficilioram reddidit. Vides, horum nulli prodesse tristitiam. Peccavit quis? tristatus est, peccatum delerit, dissolvit debitum. S. CAUS. *hom. v, ad popul.*

Ille scilicet bona tristitia obediens est, affabilis, humilis, mansuetus, suavis, ac patiens, utpote ex Dei charitate descendens, habens in semetipsa omnes fructus Spiritus sancti; haec vero (nempe tristitia mala) aspera, impatiens, dura, plena rancore, et merore infructuosa, ac desperatione poenali universos fructus spirituales evacuat. CASSIAN. lib. IX, de instil.

TOMUS IV.

TRISTITIAE MALE DETRIMENTUM. — Nulla res ita inebriat, ut animi perturbatio, id est, tristitia, quae laedit hominem ad mortem; haec abominanda ebrietas est. S. HIER. *sup. Matth.*

Ab omni contemplatione virtutum, et intuitu spiritualium sensuum dormitat anima, quae perturbationis hujus zelo fuerit saucia. CASSIAN. l. X, c. IV.

Tristitia spiritus orationes explorare cum solida cordis hilaritate non permittit, non sacerarum lectionum sicut remediis incubare; tranquillum quoque ac mitem fratribus esse non patitur, et ad cuncta operationum vel Religionis officia impatientem, et asperum reddit. S. AUG. *de gen. ad lit.*

Multos sane novimus, cum calamitate ingenti affligerentur, sibi vix a lacrymis temperasse, deinde in quosdam morbos insanabiles cecidisse, in apoplexias, inquam, ac paralyses; alios vero penitus exanimatos esse cum vires ipsorum perinde, ac debile fulcrum quoddam, tristitia onere confingerentur. S. BASIL. *de grat. oct. ho. IV.*

Moror, etiam absente daemone, multa per se horrenda efficit, plurimosque eorum, qui sibi vel nexerunt laqueos, consueverunt gladios, vel fluvii se undis, vel flammis donaverunt, vel alio quovis genere perdere seipsum, sola dolore, ac merore vi ad ea occumbentium impulsos reperimus. S. CAUS. lib. II, de proo.

Memoria, quasi venter est animi: laetitia vero atque tristitia quasi cibus dulcis et amarus. AUG. l. X, *Confess.*

Tristitia saepe gravitatem cordis sequitur. GREG. l. XI, *mor.*

Tristis ex propinquo habet iram. *Idem in Part.*

FUGA. — Depone merorem, si potes: incide, si non potes. Aut absorbeas omnis, aut premedus est dolor. Cur enim mestitiam tuam non ratio potius, quam dies, leniat? nam quod obliterata est temporis series, melius prudentia mitigat. S. AMB. *orat. 1, in Satyr.*

Absque illa tristitia, quae vel pro salutari penitentia, vel pro studio perfectionis, vel pro desiderio suscipitur futurorum, omnis tristitia tamquam seculi, et quae mortem inferat, aequaliter repellenda est; ac sicut fornicationis spiritus, vel philagyrice, vel irae, de nostris cordibus penitus extrudendus. CASSIAN. l. IX, *inst. c. xiii.*

Miseros nos facere poterit nemo, nisi nos.

34

Qui pavet, caret. *Florid. V. cod.*
Nemo celerius opprimitur, quam qui nihil
timet. *Ibid. Idem.*

AUCTORES.

Jacobus Saliarius de Timore Dei.
Petrus Sanchez in regno Dei.
Jacobus Alvarez to. II. l. III. p. 2, c. IV.
§ 3.
Ludovicus Granatensis in locis communibus. fol. 679.
Theophilus Bernardinus de bono perseverantia l. V. c. 1, et seq.
Joannes Bussus in Viridario V. eodem.
Bernardinus Rosignolius l. 1, de act. virt. c. XVII.
Alphonsus Rodriguez p. 1, de perfectione tr. 3, c. XIII, et XV.
Laurentius Beironek them. 3, in festo Purif.
Mathias Faber conc. 1, in Dom. 15, post Pent. et conc. VII, in Dom. 18, post Pentecost. Item in auctario them. v, in Dom. XV, post Pent.
Jacobus Marchantius in horto Pastorum tr. XII, lect. VII, prop. 1, et seq.
Josephus Mansi Bibl. Mor. tract. cxxiii.

TRISTITIA.

QUOD ESSENTIAM.

DEFINITIO. — Est apprehensio disconvenientia in appetitu intellectivo, vel volitivo, nobis nolentibus eventientis. (*Langius in Pol. can.*) Vel, ut Valentia clarius describit, est passio, per quam appetitiva cum quadam perturbatione (intelligendo per hanc, amaritudinem quandam vitalem ex presentia mali, quod odio habetur, et vitari nequit exortam), et inquietudine execratur malum jam praesens secundum rem, vel saltem secundum apprehensionem. (*Valent. q. 6, dub. 1.*) Unde tristitia, seu dolor stricte acceptus, non est formaliter ipsa actio disconvenientis subjecto, ut communis vulgi habet opinio, sed est actus ipsius appetitus, malum averstantis.

DIVISIO. — Dividitur in *bonam et malam*; seu, ut Alphonsus Rodriguez post S. Leonem papam, et Cassianum vocat, *Mundanam et Spiritualem*. Mundana, seu mala est, quae ob

jecturam cuiuspiam rei eductae, aut alium casum arminosum, concipitur, de qua loquitur S. Paulus, cum ad Thessalonicenses scribit: Nolumus vos ignorare, fratres, de dormientibus, ut non contristemini, sicut et esleri, qui spem non habent. (*1. Thess. IV, 11.*) Spiritualis et bona est, quae propter, et secundum Deum concipitur: atque, ut Rodriguez notat, ex quatuor causis oritur: 1. *Ex peccatis propriis*, de qua S. Paulus dixit Corinthiis: Gaudeo, non quia contristati estis, sed quia contristati estis ad penitentiam. (*II. Cor. 9.*) Contristati enim estis secundum Deum; quae enim secundum Deum tristitia est, penitentiam in salutem stabilem operatur: 2. *Ex peccatis alienis*: quemadmodum S. David de seipso fatetur: Tabescere me fecit zelus meus, quia oblitus sum verba tua inimici mei. (*Ps. cxviii, 39.*) 3. *Ex perfectionis desiderio*; juxta illud Christi: Beati, qui esuriunt, et sitiunt, iustitiam quoniam ipsi saturabuntur. 4. *Ex dilectione Beatitudinis*; qua tristitia iterum correptus S. David exclamabat: Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est. *Ps. cix, 5.*

Azar, alio quoque modo dividit tristitiam, scilicet in *lectum*, qui est tristitia ex ejus, qui charus fuerat, acerbo interitu concepta: *Merorem*, quae est tristitia laboriosa, et diuturna: *Dolorem*, quae est tristitia torquens, et crucians: *Lamentationem*, quae est tristitia cum ejulata *Sollicitudinem*, quae est tristitia cum cogitatione: *Molestiam*, quae est tristitia permanens: *Afflictionem*, quae est tristitia cum vexatione corporis, et *Desperationem*, quae est tristitia omni rerum meliorum expectatione carens. *Azar. to. I, l. III, c. xiii, q. 4.*

EFFECTUS. — Primus est, *obscuratio ingenii* ob spirituum obtenebrationem, et quia per objectum dolorosum omnes animae vires occupantur, quominus se ad operationes ingenii extendere possint.

Secundus est, *aggravatio inclinationis naturalis*, quo minus bono, ad quod propendit trui queat.

Tertius est, *transmutatio corporalis, natura contraria*, qualenus scilicet naturalis motus cordis, et sanguinis vitalis diffusio impeditur.

Quartus est, *debilitatio operationis*: quia, quae cum tristitia, et contra voluntatem fiunt, minori cum diligentia, et alacritate perficiuntur. S. THOM. I, 2, q. 17.

EX S. SCRIPTURA.

QUALITAS. — Dormitavit anima mea pro
taedio. *Ps. cxviii, 28.*

Cor pravum dabit tristitiam, et homo peritus resistet illi. *Ecccl. xxxvi, 12.*

FUGA. — Tristitiam non des animae tuae, et non affligas temetipsum in consilio tuo. *Ecccl. xxxvi, 22.*

Tristitiam longe repelle a te; multos enim occidit tristitia, et non est utilitas in illa. *Job. 15.*

Noli esse pusillanimis in animo tuo. *Job. vii, 9.*

Ne dederis tristitiae cor tuum, sed repelle eam a te, et memento novissimorum. *Job. xxxviii, 31.*

DANNUM. — Omnis plaga tristitia cordis est. *Ecccl. xxv, 7.*

Moror in corde viri humiliabit illum, et sermone bono iustificabitur. *Prov. xii, 25.*

Cor gaudens exhilarat faciem: in merore animi deiecit spiritus. *Ibid. xv, 12.*

Animus gaudens etatem floridam facit, spiritus tristis exsiccat ossa. *Ibid. xvii, 22.*

A tristitia festinat mors, et cooperit virtutem, et laedit cervicem tristitia cordis. *Ecccl. xxxiii, 19.*

Non est sensus, ubi est amaritudo. *Ibid. xxxi, 45.*

EX SS. PATRIBUS.

TRISTITIAE BONAE UTILITAS. — Muletatus est quispiam pecunia? tristatus est, multam non emendavit. Filium quis amisit? doluit, mortuum non resuscitavit. Flagellatus est quis? doluit, contumeliam non revocavit. In morbum quis incidit gravissimum? doluit, morbum non sustulit, sed difficilioram reddidit. Vides, horum nulli prodesse tristitiam. Peccavit quis? tristatus est, peccatum delerit, dissolvit delictum. S. CAUS. *hom. v, ad popul.*

Ille scilicet bona tristitia obediens est, affabilis, humilis, mansueta, suavis, ac patiens, utpote ex Dei charitate descendens, habens in semetipsa omnes fructus Spiritus sancti; haec vero (nempe tristitia mala) aspera, impatiens, dura, plena rancore, et merore infructuosa, ac desperatione poenali universos fructus spirituales evacuat. CASSIAN. lib. IX, de instil.

TOMUS IV.

TRISTITIAE MALE DETRIMENTUM. — Nulla res ita inebriat, ut animi perturbatio, id est, tristitia, quae laedit hominem ad mortem; haec abominanda ebrietas est. S. HIER. *sup. Matth.*

Ab omni contemplatione virtutum, et intuitu spiritualium sensuum dormitavit anima, quae perturbationis hujus zelo fuerit saucia. CASSIAN. l. X, c. IV.

Tristitia spiritus orationes explorare cum solida cordis hilaritate non permittit, non sacerarum lectionum sicut remediis incubare; tranquillum quoque ac mitem fratribus esse non patitur, et ad cuncta operationum vel Religionis officia impatientem, et asperum reddit. S. AUG. *de gen. ad lit.*

Multos sane novimus, cum calamitate ingenti affligerentur, sibi vix a lacrymis temperasse, deinde in quosdam morbos insanabiles cecidisse, in apoplexias, inquam, ac paralyses; alios vero penitus exanimatos esse cum vires ipsorum perinde, ac debile fulcrum quoddam, tristitia onere confingerentur. S. BASIL. *de grat. oct. ho. IV.*

Meror, etiam absente daemone, multa per se horrenda efficit, plurimosque eorum, qui sibi vel nexerunt laqueos, consueverunt gladios, vel fluvii se undis, vel flammis donaverunt, vel alio quovis genere perdere seipsum, sola dolore, ac meroris vi ad ea occumbentium impulsos reperimus. S. CAUS. lib. II, de proo.

Memoria, quasi venter est animi: laetitia vero atque tristitia quasi cibus dulcis et amarus. AUG. l. X, *Confess.*

Tristitia saepe gravitatem cordis sequitur. GREG. l. XI, *mor.*

Tristis ex propinquo habet iram. *Idem in Part.*

FUGA. — Depone merorem, si potes: incide, si non potes. Aut absorbeas omnis, aut premedus est dolor. Cur enim mestitiam tuam non ratio potius, quam dies, leniat? nam quod obliterata est temporis series, melius prudentia mitigat. S. AMB. *orat. 1, in Satyr.*

Absque illa tristitia, quae vel pro salutari penitentia, vel pro studio perfectionis, vel pro desiderio suscipitur futurorum, omnis tristitia tamquam seculi, et quae mortem inferat, aequaliter repellenda est; ac sicut fornicationis spiritus, vel philagyrice, vel irae, de nostris cordibus penitus extrudendus. CASSIAN. l. IX, *inst. c. xiii.*

Miseros nos facere poterit nemo, nisi nos.

34

MISCELLANEA.

QUALITAS.—Lyciorum Legislator suis precepit, ut quoties in luctum incidissent, veste induti moliebri fugerent; indicare volens, hujusmodi affectum muliebrem, et viro indignum esse. SENECA, in or. consol.

NECESSITAS.—Socrates rogatus, quomodo quis vitam tristitia, vacuum degeret? respondit, fieri non posse, ut, qui in civitate, vel familia habitat, et cum hominibus convenerit, non aliquando tristetur. MAXIM. serm. de dolor. ag. trist.

Joannes Busæus in Panario. V. eodem.
Alphonsus Rodrig. p. II. tr. VI. folo.
Mathias Faber conc. II. in Festo SS. Philippi, et Jacobi.
Josephus Langius in Polyanth. V. eod.
Laurentius Beylincx in theatro vit. hum. V. eod. et in Promptuario them. in Festo Omnium Sanctorum.
Hadrianus Lyraeus in lib. I. apoth. S. Ignatii apoph. VI.

VANA GLORIA.

QUOD ESSENTIAM.

DEFINITIO.—Est inordinatus glorie appetitus. Gloria autem nihil aliud est, quam clara aliorum de nobis, bonaque notitia, seu aestimatio, quæ si interior subsistit, *Vana* vocatur; si verbis probatur, *Laus* appetitur; si aliis signis exterioribus manifestatur; *Honor* dicitur. (S. AMB. super Ep. ad Rom.) Circa hanc definitionem recte notant aliqui, vanam gloriam proprie non esse peccatum, sed peccati objectum in alio existens, tamen similiter improprie pro ipso actu voluntatis appetente talem gloriam, unde festus vana gloriatio diceretur. BEYRLINCX. in Thom. V. eod.

DIVISIO.—Dividitur a S. Thoma in tres species I. In eam, quæ queritur ex rebus transitoris, vel de non ente, vel de peccato. 2. In eam, quæ ab hominibus, et non a Deo, queritur. 3. In eam, quæ ad debitum finem non ordinatur. (S. THOM. II. II. q. cxxx, ar. 1.) Alii tres assignant hujus vitii species, juxta tres modos, quibus, queritur vana gloria. Prima est, quando de simulata excel-

lentia queritur opinio, vel fama, uti hypocrite, et alii, qui fingunt false, et se artis eujuspiam esse peritos, faciunt. Secunda, et major queratur gloria quam par sit, aut de rebus indignis, uti jactabundi faciunt, et omnes, qui de opibus, et rebus inanibus gloriantur. Tertia, si quid eorum, qui de rebus non possunt judicare, gloria queratur, sicut si quis coram imperitis disputaret, ut sapiens ab eis habeatur. (BEYRLINCX. Ibid.) S. Philippus Nerius alias tres vanæ glorie species assignavit, quarum primam vocavit *dominam*, quia tunc vana gloria instat domina est, quotiescumque illa precedit, et propter illam fit opus. Secundam vocavit *sociam*, quando homo non facit quidem directe opus propter finem vanæ glorie, nihilominus in ipso opere percipit aliquam propriam complacentiam, et vanam gloriam. Tertiam dixit esse *servam* sive *ancillam*, quando ex opere operato consurgit vana gloria, et subito reprimitur; unde monere solebat suos dicens: Attendite diligenter, et ad minus curate, ne vana gloria sit domina. S. PAUL. NERIUS, ap. Mani, d. c. VI. n. 3.

FINIS, ET ACTUS VANÆ GLORIÆ.—Septem a S. Tho. assignantur, quæ tali modo demonstrantur: quia vana gloria consistit in manifestatione propriæ excellentiæ, sive vere, sive fidei: hæc autem manifestatio dupliciter fieri potest. Primo directe, idque vel per verba, et sic est *jactantia*: vel per facta, quæ si vera sint, et aliquid admirationis habeant, erit *presumptio novitatis* (has enim solent homines magis admirari), si falsa sint, erit, *hypocriasis*. Secundo indirecte, quatenus seipset vis ostendere, te non esse altero minorem, idque quadrupliciter: vel ratione intellectus, quod sit per *pertinaciam*, qua quis nimis inhaeret suæ sententiæ, nolens cedere alteri meliori; vel ratione voluntatis, quod per *discordiam* contingit, qua quis non vult consentire alteri; vel quoad verba, sicut *contentio* oritur; vel quoad facta, dum quis non vult exequi præceptum superioris, ne videatur minor, et est *inobediencia*. B. THOM. II. II. q. cccxxi, ar. 5.

Alios Actus vanæ gloriæ sic poteris concipere.

Primus est, sua facta vel dicta plus, quam oportet, aestimare; ex hac enim aestimatione velut radice ipsa postea inanis gloriatio oritur.

Secundus est, beneplacere sibi in suis operibus, aut dictis, seu, quod idem est, gau-

dium, voluptatem ex eorum consideratione percipere.

Tertius est, desiderare, ut ab aliis quoque cognoscatur, et aestimetur, sicut bonam apud eosdem famam quis acquirat.

Quartus est, desiderare, ut ab aliis non tantum interius concipiatur hæc aestimatio, sed exterius etiam prodatur, verbisque manifestetur, in qua manifestatione *Laus* consistit.

Quintus, variis artibus, modisque hanc gloriam de suis aestimationem, laudemque venari.

Sextus, etiam propriis verbis eodem deprecicare: quæ predicatio proprio nomine *Jactantia* vocatur.

EX S. SCRIPTURA.

QUALITAS.—Omnis caro fenenum, et omnis gloria ejus, quasi flos agri. ISAIA, XL, 6.

Qui a semetipso loquitur, gloriam propriam querit. JOAN. VII, 18.

Si ego glorifico meipsum, gloria mea nihil est. JOAN. VIII, 45.

Dilexerunt enim gloriam hominum magis, quam gloriam Dei. JOH. XII, 41.

Non qui seipsum commendat, ille probatus est, sed quem Deus commendat. I. COR. V, 7.

Quasi qui apprehendit umbram, et persequitur ventum, sic et qui attendit ad visa mendacia.

Hoc scio a principio; ex quo positus est homo super terram, quod laus impiorum brevis sit, et gaudium hypocritæ ad instar puncti. JOB. XX, 4.

FRGA.—Non nobis, Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam. PS. CXII, 9.

Cam feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicit: Servi inutiles sumus, quod debimus facere, fecimus. LUC. XVII, 10.

Quid habes, quod non accepisti? si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non accepisti? I. COR. IV, 7.

Non efficiamur inanis gloriæ cupidi, invicem provocantes. GAL. V, 2.

Attendite, ne justitiam vestram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis; alioquin mercedem non habebitis apud Patrem vestrum, qui in caelis est. MATH. VI, 1.

Nec glorieris in crastinum, ignorans, quid superveniens pariat dies. Laudet te alienus, et non os tuum: extraneus, et non labia tua. PROV. XXVII, 1.

Non gloriatur sapiens in sapientia sua: et

non gloriatur fortis in fortitudine sua: et non gloriatur dives in divitiis suis; sed in hoc gloriatur, qui gloriatur, scire et nosse se. JEREM. IX, 3.

DAMNUM.—Quomodo potest credere, qui gloriam ab invicem accipit; et gloriam, quæ a solo Deo est, non queritis. JOAN. VII, 46.

Ponite corda vestra super vias vestras. Seminastis multum, et intulistis parum: comedistis, et non estis satiati: bibistis, et non estis inebriati: operuvistis vos, et non estis calefacti: et qui mercedes congregavit, misit eas in sæculum pertusum. AGG. I, 7.

Percussus est Ephraim, radix eorum exsiccata est, fractum nequaquam faciens. OSEE, IX, 16.

Ventum seminabant, et turbidinem metent; cumulus stans non est in eo: germen non faciet farinam: quod etsi fecerit, alieni comedunt ex eo. IUD. VIII, 7.

EX SS. PATRIBUS, ET DOCTORIBUS.

QUALITAS.—Inanis gloria hujus sæculi, fallax est suavitas, et infructuosus labor, et perpetuus timor, et periculosa sublimitas, initium sine providentia, finis sine penitentia. S. AUG. sub Ps. VII.

Tuba est omnis actus, vel sermo, per quam ipsa operis jactantia designatur; tuba ergo canere, est pompam vanæ laudis appetere. S. CHRYS. sup. Math.

Laudamus mendaciter, delectamur inaniter, et vani sunt qui laudantur, et mendaces qui laudant. S. AUG. in quadr. epist.

Sæpe bono operi dum laus humana obviat, mentem operantis immutat, quæ quamvis quesita non fuerit, tamen oblata delectat. S. GREG. in mor.

Omnia vitia superata marcescunt, et devicta per singulos dies infirmiora redduntur, hoc vero dejectum aerius resurgit ad luctum, et cum putatur extinctum, sua mortuivacius convalescit. Et hæc est subtilis inimici versutia, ut militem Christi propriis faciat telis occumbere, quem hostilibus armis non potuit superare. CASSIAN. I. I, Inst. c. VII.

Vitiorum auctor daemon in eo, quod non potest vincere vitis suis, vincit virtutibus alienis: Armis, quibus eliditur, surgit, et virtute, qua dejicitur, dejicit. Laudat, quæ se prospicit superari virtutem; ut victus pos-

MISCELLANEA.

QUALITAS.—Lyciorum Legislator suis precepit, ut quoties in luctum incidissent, veste induti moliebri fugerent; indicare volens, hujusmodi affectum muliebrem, et viro indignum esse. SENECA, in or. consol.

NECESSITAS.—Socrates rogatus, quomodo quis vitam tristitia, vacuum degeret? respondit, fieri non posse, ut, qui in civitate, vel familia habitat, et cum hominibus conversatur, non aliquando tristetur. MAXIM. serm. de dolor. ag. trist.

Joannes Busæus in Panario. V. eodem.
Alphonsus Rodrig. p. II. tr. VI. folo.
Mathias Faber conc. II. in Festo SS. Philippi, et Jacobi.
Josephus Langius in Polyanth. V. eod.
Laurentius Beylincx in theatro vit. hum. V. eod. et in Promptuario them. in Festo Omnium Sanctorum.
Hadrianus Lyraeus in lib. I. apoth. S. Ignatii apoph. VI.

VANA GLORIA.

QUOD ESSENTIAM.

DEFINITIO.—Est inordinatus glorie appetitus. Gloria autem nihil aliud est, quam clara aliorum de nobis, bonaque notitia, seu aestimatio, quæ si interior subsistit, *Vana* vocatur; si verbis probatur, *Laus* appetitur; si aliis signis exterioribus manifestatur; *Honor* dicitur. (S. AUG. super Ep. ad Rom.) Circa hanc definitionem recte notant aliqui, vanam gloriam proprie non esse peccatum, sed peccati objectum in alio existens, tamen similiter improprie pro ipso actu voluntatis appetente talem gloriam, unde festus vana gloriatio diceretur. BEYRLINCX. in Thom. V. eod.

DIVISIO.—Dividitur a S. Thoma in tres species. 1. In eam, quæ queritur ex rebus transitoris, vel de non ente, vel de peccato. 2. In eam, quæ ab hominibus, et non a Deo, queritur. 3. In eam, quæ ad debitum finem non ordinatur. (S. THOM. II. II. q. cxxx, ar. 1.) Alii tres assignant hujus vitii species, juxta tres modos, quibus, queritur vana gloria. *Prima est, quando de simulata excel-*

*lentia queritur opinio, vel fama, uti hypocrite, et alii, qui fingunt false, et se artis cuiuspiam esse peritos, faciunt. Secunda, et major queratur gloria quam par sit, aut de rebus indignis, uti jactabundi faciunt, et omnes, qui de opibus, et rebus inanibus gloriantur. Tertia, si apud eos, qui de rebus non possunt judicare, gloria queratur, sicut si quis coram imperitis disputaret, ut sapiens ab eis habeatur. (BEYRLINCX. Ibid.) S. Philippus Nerius alias tres vanæ glorie species assignavit, quarum primam vocavit *dominam*, quia tunc vana gloria instat domina est, quotiescumque illa precedit, et propter illam fit opus. Secundam vocavit *sociam*, quando homo non facit quidem directe opus propter finem vanæ glorie, nihilominus in ipso opere percipit aliquam propriam complacentiam, et vanam gloriam. Tertiam dixit esse *servam* sive *ancillam*, quando ex opere operato consurgit vana gloria, at subito reprimitur; unde monere solebat suos dicens: Attendite diligenter, et ad minus curate, ne vana gloria sit domina. S. PAUL. NERIUS, ap. Mani, d. c. VI. n. 3.*

FINIS, ET ACTUS VANÆ GLORIÆ.—Septem a S. Tho. assignantur, quæ tali modo demonstrantur: quia vana gloria consistit in manifestatione propriæ excellentiæ, sive veræ, sive fictæ: hæc autem manifestatio dupliciter fieri potest. Primo directe, idque vel per verba, et sic est *jactantia*: vel per facta, quæ si vera sint, et aliquid admirationis habeant, erit *presumptio novitatis* (has enim solent homines magis admirari), si falsa sint, erit, *hypocriasis*. Secundo indirecte, quatenus sibi et vis ostendere, te non esse altero minorem, idque quadrupliciter: vel ratione intellectus, quod sit *per pertinaciam*, qua quis nimis inhaeret suæ sententiæ, nolens cedere alteri meliori; vel ratione voluntatis, quod per *discordiam* contingit, qua quis non vult consentire alteri; vel quoad verba, sicut *contentio* oritur; vel quoad facta, dum quis non vult exequi præceptum superioris, ne videatur minor, et est *inobediencia*. B. THOM. II. II. q. cccxxi, ar. 5.

Alius Actus vanæ gloriæ sic poterit concipere.

Primus est, *sua facta vel dicta plus, quam oportet, æstimare*; ex hæc enim æstimatio velut radice ipsa postea inanis gloriatio oritur.

Secundus est, *benepiacere sibi in suis operibus, aut dictis*, seu, quod idem est, gau-

dium, voluptatem ex eorum consideratione percipere.

Tertius est, *desiderare, ut ab aliis quoque cognoscatur, et æstimentur*, sicut bonam apud eosdem famam quis acquirat.

Quartus est, *desiderare, ut ab aliis non tantum interius concipiatur hæc æstimatio, sed exterius etiam prodatur, verbisque manifestetur*, in qua manifestatione *Laus* consistit. Quintus, *variis artibus, modisque hæc gloriæ de suis æstimationem, laudemque venari*.

Sextus, *etiam propriis verbis eodem deprecicare*: quæ predicatio proprio nomine *Jactantia* vocatur.

EX S. SCRIPTURA.

QUALITAS.—Omnis caro fenum, et omnis gloria ejus, quasi flos agri. ISAIA, XL, 6.

Qui a semetipso loquitur, gloriam propriam querit. JOAN. VII, 18.

Si ego glorifico meipsum, gloria mea nihil est. JOAN. VIII, 45.

Dilexerunt enim gloriam hominum magis, quam gloriam Dei. JOH. XII, 41.

Non qui seipsum commendat, ille probatus est, sed quem Deus commendat. I. COR. V, 7.

Quasi qui apprehendit umbram, et persequitur ventum, sic et qui attendit ad visa mendacia.

Hoc scio a principio; ex quo positus est homo super terram, quod laus impiorum brevis sit, et gaudium hypocritæ ad instar puncti. JOB. XX, 4.

FRGA.—Non nobis, Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam. PS. CXII, 9.

Cam feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicit: Servi inutiles sumus, quod debimus facere, fecimus. LUC. XVII, 10.

Quid habes, quod non accepisti? si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non accepisti? I. COR. IV, 7.

Non efficiamur inanis gloriæ cupidi, invicem provocantes. GAL. V, 2.

Attendite, ne justitiam vestram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis; alioquin mercedem non habebitis apud Patrem vestrum, qui in celis est. MATH. VI, 1.

Nec gloriaris in crastinum, ignorans, quid superveniens pariat dies. Laudet te alienus, et non os tuum: extraneus, et non labia tua. PROV. XXVII, 1.

Non gloriatur sapiens in sapientia sua: et

non gloriatur fortis in fortitudine sua: et non gloriatur dives in divitiis suis; sed in hoc gloriatur, qui gloriatur, scire et nosse se. JEREM. IX, 3.

DAMNUM.—Quomodo potest credere, qui gloriatur ab invicem accipitis; et gloriam, quæ a solo Deo est, non queritis. JOAN. VII, 46.

Ponite corda vestra super vias vestras. Seminastis multum, et intulistis parum: comedistis, et non estis satiati: bibistis, et non estis inebriati: operuvistis vos, et non estis calefacti: et qui mercedes congregavit, misit eas in sæculum pertusum. AGG. I, 7.

Percussus est Ephraim, radix eorum exsiccata est, fractum nequaquam faciens. OSEE, IX, 16.

Ventum seminabunt, et turbidinem metent; cumulus stans non est in eo: germen non faciet farinam: quod etsi fecerit, alieni comedunt ex eo. Ibid. VIII, 7.

EX SS. PATRIBUS, ET DOCTORIBUS.

QUALITAS.—Inanis gloria hujus sæculi, fallax est suavitas, et infructuosus labor, et perpetuus timor, et periculosa sublimitas, initium sine providentia, finis sine penitentia. S. AUG. sub Ps. VII.

Tuba est omnis actus, vel sermo, per quam ipsa operis jactantia designatur; tuba ergo canere, est pompam vanæ laudis appetere. S. CHRYS. sup. Math.

Laudamus mendaciter, delectamur inaniter, et vani sunt qui laudantur, et mendaces qui laudant. S. AUG. in quadr. epist.

Sæpe bono operi dum laus humana obviat, mentem operantis immutat, quæ quamvis quesita non fuerit, tamen oblata delectat. S. GREG. in mor.

Omnia vitia superata marcescunt, et devicta per singulos dies infirmiora redduntur, hoc vero dejectum aerius resurgit ad luctum, et cum putatur extinctum, sua mortuivacius convalescit. Et hæc est subtilis inimici versutia, ut militem Christi propriis faciat telis occumbere, quem hostilibus armis non potuit superare. CASSIAN. I. I, Inst. c. VII.

Vitiorum auctor daemon in eo, quod non potest vincere vitis suis, vincit virtutibus alienis: Armis, quibus eliditur, surgit, et virtute, qua dejicitur, dejicit. Laudat, qua se prospicit superari virtutem; ut victus pos-

sit captivare innocentem. II. Fulg. ep. 1, ad Plaban. c. xv.

Si opera virtutum foras exierint, rarus est, qui hominum iudicia conspuat, et laudes humanas contemnat. S. Cyr. ap. Alv. t. II, l. 1, p. 1, c. xv.

Valde perfectorum est, sic ostenso opere, auctoris gloriam querere, ut de illibata laude nesciat privata exultatione gaudere. S. Greg. I. XXII, mor.

Odiū, quo apes sanum prosequuntur, significat eos, qui Deo mellificant, nec re ulla reque ostendit, quam laudem humanarum lumo. S. Basil. in Ascer.

Lubricus est humane glorie morbus; nam velut umbra corpus, ita gloria ubique sequitur virtutem, etiam in intimas solitudines, ut eam maect, et perdat. S. Hier. Ep. clxx, ad Eusto.

Omnia vitia superata marcescunt, et devicta per singulos dies infirmiora redduntur; hoc vero devictum aeris copulascit. Cætera genera vitiorum eos tantum impugnare solent, quos in certamine superarint; hoc suos viatores acris insectatur, quantoque fuerit validius elisum, tanto vehementius victoria ipsius elatione congreditur. Cassian. l. XI, c. vii.

Hæc est spiritualium honorum ratio, ut cum ea summo labore constet acquiri, tam facile pereant, ut vix possit intelligi; et inde est, quod nos interdum sanctos putamus, quia lucra de laboribus aestimamus, et detrimenta subsequencia deprehendere non valeamus; quam frequenter iudicationis malum, vanitatis, ac iustitie morbum, dum non scitimus, incurramus? Eusebius, ho. viii, ad monach.

Quas vires nocendi habeat humane glorie amor, non sentit, nisi qui ei bellum indixerit, quia, etsi facile est cuique laudem non asperere, dum negatur, difficile tamen est ei non delectari, cum offertur. S. Prosp. c. cxvii, de Sent.

Cum per accepta bona reprobi in sua latere se elevant, ipsis muneribus contra largiorem pugnant. Greg. viii, mor.

Mirabile vana glorie genus est, ut non possit putari sanctus, nisi sceleratus appareat. Bernard. sup. Cant. serm. 1.

Immedia presumptio est a seniore sibi reverentiam exigere, silentium imperare meliori. Gregor. in mor.

Nulla presumptio perniciosior, quam de propria iustitia ne scientia superbare. Aug. super Ecel.

Vana gloria atque iactantia non tantum in pompa, et nitore, sed etiam in sordibus est. Idem, l. II, de serm. Dom. in monte.

Gloria inanis ubique areem tenet. Cærys. sup. Matth. hom. xii.

FUGA. — Joseph, cum domum, et omnia bona Egypti domini sui sibi credita sciret, dominam non ignoravit exceptam, et ob hoc non acquievit contingere. Non est, inquit, ex omnibus bonis domini mei, quæ non in mea potestate sit, vel non tradiderit mihi, præter te, quæ uxor ejus es. Mulierem noverat gloriam esse viri, et iniquum sibi iudicabat vice contraria ingloriam facere eum, qui se fecerat gloriosum. Advertit homo Dei sapientia prudens, virum uxorem fortiter tamquam propriam zelare gloriam, sibi que ipsi retinuisse servandam, non alii credidisse, et manum ad non concessum extendere non presumpsit. Quid ergo? Homo zelat gloriam suam, et Deum audet velle fraudare de sua, quasi non zelante? Sed audi, qui dicit: *Gloriam, inquit, meam alteri non dabo.* Quid ergo dabis nobis, Domine? S. Bern. serm. xiii, in Cant.

Secura tunc erit unicuique laus a Deo, hæc duntaxat, qui humanas laudes contempserit. Nam gloria est in confusione eorum, qui terrena sapunt, dicente etiam David: *Qui hominibus placent, confusi sunt, quoniam Deus sprexit eos.* Fratres, si hæc scitis, nemo vestrum velit laudari in vita sua, quia quicquid hic favoris captas, quod ad Deum non retuleris, ipsi furaris. Tibi enim unde gloria, putride pulvis, tibi unde? De vita sanctitate? Sed spiritus est, qui sanctificat; spiritus dico, non tuus, sed Dei. Et si prodigiis, aut signis effulgeas, non manu tua sunt, sed virtute Dei. An blanditur popularis favor, quod verbum bonum, et bene forte de-promptis? Sed Christus donavit os, et sapientiam; nam lingua tua quid, nisi calamus scribæ? hoc ipsam mutuo accepisti. Idem.

Noverat Apostolus, gloriam propriam esse Creatoris, non creatura; secundum illud: *Gloriam meam alteri non dabo, itemque: Non nobis, Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam.* Sed consideravit, rationale creaturam adeo affectare gloriam, ut, aut vix, aut nunquam, ab hoc compesci desiderio possit, quippe que ad imaginem facta est Creatoris propterea secundum datam sibi a Deo sapientiam, saluberrimum adinvenit consilium dicens: *Quandoquidem persuaderi nobis*

non potest, non gloriari, saltem qui glorietur, in Domino gloriatur. Idem, de tripl. glor.

Porro honoris esse negligentem, maximo labore indiget magna philosophia, et anime ejusdem angelice, et quæ ipsum verticem cardinis celestis attingit, certum argumentum. S. Cærys. hom. ii, ad Tit.

Nec satis religiosa velis videri, nec plus humilis, quam necesse est, ne gloriam fugiendo quæras: plures enim paupertatis, misericordie, atque jejunit arbitros declinantes, hoc ipso cupiunt placere, quo placere contemnunt, et mirum in modum laus, dum vitatur appetitur. S. Hier. l. II, ep. xvii.

Valde savendum est vitium, quod de victoria surgit vitiorum. Hec. Car. in Ps. vii.

O insipiens, quid tibi prodest hominum memoria, si ubi es, torqueris; et ubi non es, laudaris? S. Cærys. sup. Matth.

Quisquis ex deteriore jam melior esse cepit, caveat de acceptis extolli virtutibus; ne pravius per vanam gloriam corruat, quam prius per lapsum vitiorum jacebat. Isidor. l. I, de summo bono.

Laus sua justos cruciat, iniquos exallat; sed justos, dum cruciat, purgat; iniquos, dum laudat, reprobos monstrat. S. Greg. in mor.

Nescit laudem, cum suppetit, fugere, quia ad hæc didicit, cum deesset, anhelare. Idem, in Pastor.

Qui pro virtute, quam agit, humanos favores desiderat, rem magni meriti vili pretio venalem portat; unde cæli regnum mereri potuit, qui numerum transitorii sermonibus querit. S. Greg. l. VIII, mor. c. xxviii.

Juventus thesaurus absconditur, ut servetur, quia studium celestis desiderii a malignis spiritibus custodire non sufficit, qui hoc ab humanis laudibus non abscondit. In presenti etenim vita quasi in via sumus, quæ ad patriam pergitur; maligni autem spiritus iter nostrum quasi latrunculii quidam obsident. Prepedari ergo desiderat, qui thesaurum publice portat in via. S. Greg. ho. xi, in Evang.

Stultus ut luna mutatur; quia, sicut luna modo splendet sine fervore, modo plena, modo exigua, modo nulla videtur (mutatum siquidem lumen nunquam in eodem statu permanet) ita qui conscientias suas in alienis labiis posuerunt, modo magni sunt,

modo nulli, secundum quod adulantium linguæ vel vituperare placuerit, vel laudare. S. Bern. s. de nat. S. Jo. Bapt.

Oves non tenduntur in hyeme, sed in æstate, ne asperitate lyemis opprimantur. Hyems est vita præsens, ætas vero futura. Oves in hyeme tondet. qui causa inanis glorie opera sua æstimat; in æstate vero, qui pro vita æterna laborat. STEPHAN. CANTUARI. in c. xv, Dent.

Nonne dementia est, cum habeas theatrum in celo constitutum, spectatores tamen in terra tibi deligere? Athleta, ubi certat, ibi et probari cupit. Tu cum in superioribus certes, in inferioribus coronari quæris? Videamus tamen, si placet, coronas. Illa quidem superbia constat, hæc autem invidia; quædam ex ironia, et adulatione, propter pecunias, et alia; nonnulla etiam ex servili ministerio. Quæmadmodum enim pueri ludentes ex feno coronas alieci imponunt, coronatum autem suum post tergum irrident; sic sæpe fit, ut qui te in faciem prædicant, apud semetipsos clanculum subservant. S. Cærys. ho. xviii, in epist. ad Rom.

Nemo satellitum in hujus sæculi regis, iis omnibus, quibus coronato Regi, et in solio sedenti placere oportet, graulorum voces, muscarum, et aliarum obvolantium stridore prosequitur. Neque enim iis ulla ex parte potiores hominum laudes inveniuntur. S. Cærys, ho. xxviii, in Joan.

Fugiendo gloriam Paula merebatur, quæ virtutem quasi umbra sequitur, et appetitores sui fugiens, sequitur contemplores. S. Hieros. in vita S. Paula.

DANTEM. — Time sagittam, leviter volat, leviter penetrat; sed dico tibi, non leve interficit vulnus, cito interficit. Nimium sagitta læs vana gloria est. S. Bern. in serm.

Cum per accepta bona reprobi in sua laude se elevant, ipsa muneribus contra largiorem pugnant. Inde quippe contra dantem superbiunt: unde et amplius humiles esse debuerunt. S. Greg. l. VIII, mor.

Qui inchoat virtutis ab humano honore laudem receperit, quasi ligni plantati fructus ante tempus comedit. Ibidem.

Quasi latrunculus est appetitus laudis humane; qui recto itinere gradientibus ex latere jungitur, ut ex oculis elucto gladio gradientium vita trucidetur. Idem, l. XXII, mor.

Inanis gloria est dulcis spiritualium operum expoliatrix, jucundus animarum nos-

frarum hostis, blandissima bonorum nostro-
rum deprecatrix, eademque melis illita
fraudis suae coloratrix, et mortiferi homi-
num mentibus pœculi porrectrix, quod ea de
causa facit, ut vitio se illi avidius ingurgi-
tent homines, nec ulla illius expleantur sa-
tietate; dulce enim quid imperitis est gloria.
S. BASIL. *const. mor. c. xx.*

Qui plus gaudet laudari se, quam donum
tuum habere, unde laudetur, ista te vitu-
perante, laudatur ab hominibus. Et melior
jam est ille, qui laudavit, quam iste, qui
laudatus est: illi enim placuit in homine
donum Dei, huic placuit amplius donum
hominis, quam Dei. S. AUG. I. X, *cons. c.*
xxxvi.

Sub hoste, quem prostermit, moritur, qui
de culpa, quam superat, elevatur. S. GREG.
I. XV, *mor.*

Quicumque se, dum benefacit, extollit,
majorem culpam superbiendo pergit, quam
bonam mercedem largiendo; fitque nudus,
dum nudum vestit, et fit deterior, dum pa-
tat meliorem. *Ibid.* I. XX, *mor. c. xiv.*

Mater gehennae est inanis gloria, ignem
quae illum vehementer accendit, vermemque
pestiferum confovet. S. CHRYS. *ho. xxxv, in*
ep. 1, ad Cor.

Intolerabilis quaedam ebrietas est vana
gloria: quem suae subjecti ditionis, is egre
in sanitatem restituitur. Et quam pestifera
talis inficit animam, a caelo abscedens
terre affigit, neque amplius sinit, ut ad ve-
ram lucem possit dirigere intuitum; qui
enim hoc morbo afficitur, nullo praecceptore
omnia sua sponte operatur, quae aliis placere,
arbitratur: ut aliis admirationi sit, praeceps
agitur. S. CHRYS. *ho. xx, in Jo.*

Eleazer in praetio Elephantem feriens stravi-
vit, sed sub ipso, quem extinxit, occubuit.
Quos ergo iste significat, quem sua victoria
oppressit, nisi eos, qui vitia superant, sed
sub ipsis, quae subiectiunt, superbiendo suc-
cumbunt? quasi enim sub hoste, qui de cul-
pa, quam superat, elevatur. S. GREG. I. XIX,
mor. c. xiii.

Pestis insidiosa, inquit, laudis amor, clam
etiam per cuniculos quosdam in hominis
mentes irrepit, dum virtuti incumbunt, atque
ipsa opera sancta absque strepitu maxima
cum quiete emadulant, solisque relictis ina-
nibus paleis, absque ullo sensu perditis,
cuncta, quae intus sunt, auferunt. FRANC.
LUCERNE. *in cap. vi, Matth.*

EX LIBELLO DE IMITATIONE CHRISTI.

Brevis gloria, quae ab homine datur, et
accipitur. Mundi gloriam semper comitatur
tristitia. Bonorum gloria in conscientis eor-
um, et non in ore hominum. L. II, c. vi,
§ 1.

Qui veram, et internam gloriam deside-
rat, temporalem non curat. Et qui tempo-
ralem requirit gloriam, aut non ex animo
contemnit, minus amare convinctur celestem. *Ibid.*

Plena veritate, et gloria caelesti non sunt
vanæ gloriae cupidi. In Deo confirmati, et
fundati nullo modo possunt esse elati. L. II,
c. x, § 4.

Veræ inanis gloria mala pestis, vanitas,
maxima, quia a vera trahit gloria, et caelesti
spoliat gratia; dum enim homo complacet
sibi, displicet tibi: et dum inhiat humanis
laudibus, privatur veris virtutibus. L. III,
c. xl, § 4.

Non placeas tibi ipsi de habilitate, aut in-
genio tuo, ne displiceas Deo, cujus est to-
tum quicquid naturaliter habueris. L. II,
c. vii, § 2.

Omnis gloria humana, omnis honor tem-
poralis, omnis altitudo mundana, æterna
gloria comparata, vanitas est, et stultitia.
L. II, c. xiv, § 6.

Quid est omnis caro in conspectu tuo?
numquid gloriabitur lutum contra forman-
tem se? Quomodo potest erigi vaniloquio;
eius cor in veritate subjectum est Deo; non
enim totus mundus eriget, quem veritas
sibi subiecit: nec omnium laudantium ore
movebitur, qui totam suam spem in Deo fir-
mavit. Nam et ipsi, qui loquuntur, ecce om-
nes nihil, deficient enim cum sonitu verbo-
rum: Veritas autem Domini manet in æter-
num. L. III, c. vi, § 2.

Qui extra se voluerit gloriari, vel in alio
quod privato bono delectari, non stabilietur
in vero gaudio, neque in corde suo dilata-
bitur, sed multipliciter impedietur, et an-
gustabitur. Nihil ergo tibi de bono adscri-
bere debes, nec alicui homini virtutem at-
tribuere, sed totum da Deo sine quo nihil
habet homo. Hæc est veritas, qua fugatur
gloriæ vanitas. L. III, c. vi, § 2.

Qui totum Deo adscribit, quicquid boni
acceperunt, gloriam ab invicem non quaerunt,
sed gloriam, quae a solo Deo est, vo-
lunt, et Deum in se et in omnibus Sanctis

laudare super omnia cupiunt, et semper in
ipsam. L. III, c. x, § 4.

Qui nullum pro se extrinsecus testimo-
nium querit, liquet, quod totaliter se Deo
commisit; non enim qui seipsum commenda-
t, ille probatus est, sed quem Deus commenda-
t. L. II, c. vi, § 4.

Facile erit contentus, et placatus, cujus
conscientia munda est. Non est sanctior, si
laudaris: nec vilior, si vituperaris. Quod es,
hoc es, nec major dici vales, quam Deo teste
sis. *Ibid.* § 3.

Si dederit homo omnem substantiam
suam, adhuc nihil est. Et si fecerit poenit-
entiam magnam, adhuc exiguum est. Et si
apprehenderit omnem scientiam, adhuc longe
est. Et si habuerit virtutem magnam,
et devotionem nimis ardentem, adhuc multum
sibi deest, scilicet unum, quod summe
sibi necessarium est. Quid illud? Ut om-
nibus relictis se relinquat, et a se totaliter
eruat, nihilque de privato amore retineat;
cumque omnia fecerit, quae facienda no-
verit, nil se fecisse sentiat. L. II, c. xiii,
§ 4.

EXEMPLA CATHOLICA EXTERNA.

FRGA. — Christus de seipso dixit: Ego
non quero gloriam meam, sed ejus, qui
misit me. (Jo. viii, 30.) Et alias frequenter,
cum alius vel a lepra, vel alio morbo cura-
vit, dixit: Vide, nemini dixeris. (MATT.
viii, 4.) Super quæ verba S. Chrysostomus
ait: Ideo nulli dicere jubet, docens non di-
ligere ostentationem et honorem: nam quod
alio loco sanatum a se Christus jubet bene-
ficiam publicæ, non divulgari seipsum jus-
sit, sed dari gloriam Deo. (LUC. viii, 36.)
Narra, inquit, quanta tibi fecit Deus. Per
hunc ergo leprosum instruit nos, non esse
vanæ gloriosos, pro istum autem non esse
ingratos, sed omnia ad Dei laudem referre.
S. CHRYS. *ho. xxviii, in Matth.*

Idem binos illuminans cæcos præcepit eis:
*Videte, ne quis sciatis, illi autem exeuntes dif-
fundaverunt eum in tota terra illa.* In quem
locum ita commentatur, D. Gregorius. Sed
querendum nobis est, quid sit hoc, quod
ipse Omnipotens, cui ipsam se voluit, et ta-
men ab his, qui illuminati sunt, quasi invi-
tus indicatur? nisi quod servis suis se se-
quentibus exemplum præbuit, ut ipsi qui-
dem virtutes suas occultare desiderant, et

tamen ut alii eorum exemplo proficiant, in-
viti, et quidem sua occultando, seipsos cus-
todiant, sed dum produntur inviti, bona ad
proximos suosexempla transmittant. S. GREG.
I. cit.) Bene notat D. Bernardus, quod Filius
Dei Rex gloriæ non potuerit subjectus esse
vanæ gloriæ; cur igitur semper ostendi se
alienum? Numquid inane gloriam metue-
bat? quid timebat ab inani gloria, qui est
gloria Patris? utque timebat, sed non sibi,
timebat nobis ab illa, quibus noverat esse ti-
mendum, nobis cavebat, nos instruebat. S.
BERN. s. ii, *de Epip.*

B. Virgo, cum S. Elisabeth eam laudare,
et inter mulieres benedictam dicere copias-
set, mox ad Deum refundens eas laudes dixit:
Magnificat anima mea Dominum. (LUC.
i, 47.) Sanct. Thom. Villan. existimat; B.
Virg. nulli persus, neque etiam ipsi Jose-
pho sponso suo revelasse altissimum illud
secretum, tametsi ipsum videret totum an-
xiosum, secretum ad ipsum pertinere coele-
stis illius partus educationem, sed expectasse
tempus, quo ei ex parte Dei Patris per coe-
lestem nuntium hoc ipsum declaratum fuit.
MANSI, *dis. v, n. 8.*

Joah Dux militiae cum regiam civitatem
Rabat oppugnavit, jamque in sua fere po-
testate haberet, nuntios ad Regem misit di-
cens: Nunc igitur congrega reliquam par-
tem populi, et obside civitatem, et cape
eam, ne, cum a me vastata fuerit urbs, no-
mini meo adscribatur victoria. II. *Reg. x.*

S. Petrus, cum ob claudum ab eo sana-
tum populus vehementer obstupesceret, et
ad ipsum quasi gratulaturus accurrisset,
eidem dixit: Viri Israelitæ, quid miramini
in hoc, aut nos quid intuemini, quasi nostra
virtute, ne potestate fecerimus hunc ambu-
lare? Deus Abraham etc. Act. ii, 12.

S. Bernardus cum ob varia, plurimaque
miracula multum ab aliis laudari, et asti-
mari se adverteret, in hæc verba prorupit
Ex Scripturis didici, signa fieri vel per per-
fectos, vel per fictos, Ego nec perfectionis
nulli sum constans, nec fictionis. Nihil ergo
mihi ex signis istis, quandoquidem meae illa
famae magis, quam vite noverim exhiberi,
nec ad meam fieri commendationem, sed ad
commemorationem potius, et fructum au-
tem aliorum et ad fovendum de his bonam
opinionem. (SERRUS, *in Vit. c. vi.*) Sed et
alias si a vana gloria se tentatum adverte-
bat, dicere solitus est: Propter te non
cepi, propter te non desinam. SERRUS, *in Vita.*

S. Gregorius Turonensis Episcopus semper Reliquias Sanctorum e collo gestabat, ut, quoties miraculum eederet, non suis meritis, sed Reliquiarum beneficio adscriberet.

S. Udalricus Augustanus Episcopus, cum die Jovis sancto visi essent eum eo sacerum facientes SS. Fortunatus, et Adalbero Antecessores, dextra quoque manus consecrans tempore consecrationis super eum apparuisset, tempore communionis clericis, qui viderant, perfecte, os compressit, ut visum occultarent, et post sub pena vite amittendum vebat, ne patefacerent. Eodem de causa cum morbum curare posset, publice id petentibus negavit. *Sar. de Vita. 4 Jul.*

Sanct. Nicolaus Episcopus ad pauperes filias elocandas argentum occulte per fenestram iniecit: et tertio hoc faciens, ubi se conspectum advertit, celerrime proripuit. *Sarvius in Vita. 6 Dec.*

S. Eligius Episcopus cum caeco largam elemosynam obtulisset, illeque manu sultrahens, potius oculorum usum restitui sibi petisset, manu mendici accepta dixit: Tu, amico, necdum nosti te signare, debeo itaque te. Simulque signum crucis fronti imprimens visum restituit, totumque miraculum fieri hominis attribuendum asseruit. *Sarvius in Vita.*

De S. Thoma Aquinate produnt historie, eum per omnem vitam nunquam vana gloria fuisse elatum, sive ex profundissima, qua excellens, cognitione, sive ex intellectu ipsius vere angelico, sive ex aliis amplissimis donis, que in ipsius divina bonitas plenu manu effuderat. *Vid. de eodem num. 20 Sarvius in Vita 7. Mart.*

S. Gulielmus Episcopus Parisiensis cum aliquando a vana gloria se pulsatum advertisset, recede, aiebat, recede, o gloria, et vade ad Deum, ad quem solum pertinet.

B. Clara de se dixit, se, si a toto mundo honoraretur, nullam mutationem in se, et nec initium vanae gloriae habituram; nec si ab omnibus vilipenderetur, et vituperaretur, ob id turbatum iri. *Vita p. 2, c. xxvii.*

Sara sacerum Virginum Antistita, cum diemonem tredecim annis impugnantem vicisset, illeque ipsi in faciem diceret: Vicisti me, Sara, vicisti: Respondit illa: Non ego te vici, sed Dominus meus Jesus. *Darey. l. II. Amuss. c. IV, § 3.*

Joannes Avila: si quando ad utilitatem

eorum, quibuscum agebat, quidpiam dicendum incidere, quod sibi alias accidisset, semper istud velut de tertia persona dexterrime enarrasse dicitur. *Lynæus in apoph. S. Ign. l. III, f. 443.*

S. Augustinus non obstante, quod damna hujus vitii optime cognosceret, et contrarium ageret, dolenter conquerebatur: Hoc mihi ipse canto quotidie, et tamen vehementer cum adversario dimicans saepe ab eo vulnera capio, cum delectationem oblati habebat mihi auferre non possim. *S. Aug. Epist. lxxv, ad Aur.*

De S. Dominico legitur, quod, cum predicando, et concionando, copiosissimam animarum collegisset messem, ac propterea ab omnibus ei applaudebatur, honoresque exhiberentur maximi, fugae se dedit: interrogatus, cur id fecisset, respondit: Quia plurimi me honorant, hic vero omnes me ingrogant: quod dixit eo in loco, ad quem se receperat, ubi plurimos videlicet habebat persecutores, et continuas cum hereticis controversas. *Vita l. IV, c. x.*

S. Antonius innumerabiles demonum assultus sustulit; praesertim vero eo tempore, quando iam in perfectione religiosa vitaeque sanctitate multum profecerat; nihil tamen effecerant, sed semper confusi, et fregiti aberant. Unde unus formam in se suscepti adolescentis Aethiops, et ante pedes servi Dei se prosternens dixit: Multos ego decepi, multosque magne etiam sanctitatis viros ad lapsum protraxi, et seduxi; sed a te me lateor victum. Quo stratagemate astutus serpens athletam Christi ad vanam gloriam pertrahere sperabat, et pertraxisset fortassis, nisi Deus demonis astutiam ei manifestasset. *Manst. disc. v, n. 10.*

De Sancto Philippo Nerio in ejus vita sequentia leguntur: Multi quotidianam ejus gaudentes conversatione observarunt, quod in suis actionibus nunquam propriam habuerit complacentiam; ita humilis extitit, ut sicuti de Sancto Thoma Aquinate legitur, vana gloria nullum prorsus senserit stimulum, curam insuper omnem adhibuit, ut hanc conquirent virtutem; et quemadmodum Sanct. Joannes Evangelista continuo suis inelamabat discipulis: *Diligite eos inveni, ita Philippus aliud non dicebat, nisi: Estote humiles, idque semper urgebat. Quapropter, cum die quodam, Franciscus Maria Tarugi sermonem haberet, magnoque fer-*

vore spiritus exaggeraret excellentiam, et utilitatem patientiae, idque cum universali audentiam applausu, sanctus Pater audiens hunc discensum, quia suspicabatur verbi divini praeconeum vana inde corruptum esse gloria, solito more suo strepitum excitare cepit, ac surgens postmodum, manque eodem vicinam compulsans, omnium auditorum ad se pertraxit vultus, quod tam diu continuavit, quousque sermoni fuit impositus fias; ac quamprimum Concionator e Cathedra descendit, ipse ascendit, altaque voce dixit: neminem e Congregatione sua habere occasionem sese jactandi, et superbiendi, eo quod nullus in eam usque horam inventus fuisset, qui minimam sanguinis guttam pro Christi amore profudisset; bene quidem ex illius servitio, et sequela repositus, ac reportaret continuo honorem, et reverentiam; et hanc materiam satis dilatata cum magna ascultantium edificatione.

Exhortatur suos, insuper, Dominum Deum orarent, ut, si quam eis dignaretur elargiri virtutem, aut donum aliquod, prorsus celare, quatenus se continerent in humilitate, nec superbiendi caperent occasionem; unde quotiescumque aliud dicebant, quod in eorum resultabat laudem, subito respondens dicebat: Secretum meum mihi, secretum meum mihi. *Manst. disc. vi, n. 4.*

Sanct. Joannes Apostolus, qui Evangelistae fungebatur officio, in sua historia simul mentionem facere voluit specialis eximique illius honoris a caelesti suo Magistro sibi exhibitum, quod videlicet supra pectus Domini in cena recubuerit, ast ne desuper gloriari sibi que complacere videretur, loquitur et ipse de se in tertia persona? Erat recumbens unus ex discipulis ejus in sinu Iesum, quem diligebat Iesus. Ubi bene observat Sanct. Cyrillus Alexandrinus: Nomen suum celavit, ne inanis enjusias gloriae causa diligi se a Christo dicere videretur. Diceret fortassis aliquantulum saltem propriae laudis ex suo profluxisse calamo, cum scribit: Discipulus ille erat notus Pontifici. Verum respondeo, ipsum hoc scribendo voluisse potius tegere, et celare amorem suum quem pra aliis Apostolis habebat excellentiorem in Christum, dum ipsum in passione semper secutus fuit; hanc enim continuam sequelam suam palliavit hoc praetextu, quasi familiaris, et amicus aule huc accesserit. (S. GRILLI. ALEXAND. l. IX, de l. c. c. xv.) Animadvertit (ait Div. Chrysostomus) quomodo pro-

prie laudi demit, ne quis enim diceret, quomodo omnibus aufugientibus ipse ingressus est, causam avertit, quod e set notus Pontifici.

Sanct. Thomas Aquinas semotus fuit ab omni umbra vanae gloriae, ut, tametsi tempore suo totius Christianitatis fuerit oraculum, tum ob eminentem suam sapientiam, tum etiam ob admirabilem sanctitatem, nunquam nec per umbram infestatus fuerit a vana aliqua complacentia; unde in vita ejus postremo in lucem edita a P. Paulo Frigerio Ordinis sui sacerdote, legitur, quod a primis annis hostis extiterit applausus popularis in studiis, et ad imitationem Sanct. Ephrem Syri, desideraverit non videri sanctus, sed potius esse: nunquam ex ore ejus audita fuerit verba propriae estimationis, nunquam etiam in anima sua senserit delectationem, aut complacentiam vanae gloriae: unde cum bona occasione dixit, et confessus est P. Reginaldo: Deo gratias ago immortales, cum inanis superbia morbo nunquam laboraverim. (Vita l. II, c. xix.) *Vid. etiam de eodem, num. xviii.*

In vita S. Ruggerii Ordinis S. Francisci legitur, quod post eximia a Deo recepta donis patri suo spirituali dixerit. Quid habet homo, de quo gloriari possit? De gratiis et donis, que ex liberali Dei manu suscipit, tamquam de re sua, qua ad ipsum solum pertinet, gloriari potest? Solebat insuper dicere, quod, si ipse omnium hominum esset probissimus, et integerrimus, id non ob aliam causam et finem sciri desideraret, nisi ut Deus laudaretur in donis suis, quibus et infinita sua bonitate vilissimum quoque honoravit vermem. Hae munus humilitatis cogitatione, et opinione, nunquam ullum vanae gloriae passus est stimulum. *Manst. disc. vi, n. 10.*

DANUM. -- Ezechias Rex, quia suos thesauros omnes Assyriis ostentavit, graviter a Propheta increpatus, et gravius in filios punctus est, a quo Assyrii omnes illas divitias abstrulerunt. *IV. Reg. xx.*

S. Pachomius Monachus asserentem se duas uno die stercora contulisse, et vanam inde gloriam capientem, non modo graviter increpuit, se insuper praecipit, ut stercora ante fratres suos humeris portans rogaret, ut Deum pro se precarentur, et veniam peteret, ut qui duas stercora pluris, quam regum colorum, fecisset. Denique injunxit etiam, ut per quinque menses cella inclusus,

et a nemine visus binas quotidie stercas conficeret. *Vita S. Pachom.*

B. Clarae de monte Falco propter exiguam tentationem vanae gloriae subtractus fuit a Deo annis quindecim Divinae dulcedinis, et spiritualis illuminationis influxus; nec prius potuit eum recuperare, quamvis multis lacrymis, jejunis, ciliciis, flagellis, et orationibus pro eo instaret. *SALUT. in speculo p. 1, c. XII.*

EXEMPLA DOMESTICA.

S. Ignatius, licet ab infamia vehementer a vana gloria fuerit tentatus, id tamen Dei misericordia postea est consecutus, ut per multos annos, antequam e vita discederet, nullam inanis gloriae cogitationem haberet; ino dicebat, nullum se vitium minus, quam vanam gloriam timere, quae ex ignorantia plerumque, et concupiscentia amore ortum habet, et vel cedros ipsas Libani evertere solet. (II. l. V, c. III.) Sed et magnus Hispaniae Praelatus de ipso narravit, quod rogatus aliquando, quoniam modo ipsi mentalis oratio succederet, responderit, nolle se id dicere, nisi id quantum utilitati aliorum deserviret; illud enim vanitatis, hoc charitatis, necessitatisque esse. (Roma, p. 1, n. III, c. VI.) Alias dicere solebat: Ut sanus sim in his, quae ad Deum pertinent, vehementius tamen mihi reverendum est, et cavendum ab his, qui me temere inflant: laudantes enim me flagellant. *FAB. con. III, in fer. Eimer.*

S. Franciscus Xaverius aiebat: eum, qui non segnititer suos defectus, et peccata considerat, aliud, si a mundo laudatur, cogitare non posse, quam quod ridere ipsum, subsannare velit, nec aliter accipere laudes illas, atque encomia, quam pro vera ignominia, et injuria: novit enim, omnem suam substantiam tanquam nihilum esse in conspectu Dei. *Vit. l. VI, c. XV.*

S. Franciscus Borgia, cum aliquando ab aliquo variis titulis, et encomiis compellaretur, fassus eidem est, se plus titulorum illorum enarratione, quam longo, quod paulo ante confecerat, itinere, fatigatum fuisse. *Vit. l. IV.*

P. Franciscus Suarez, licet ad summum fame fastigium pervenisset, candide tamen fatebatur, nulla se vanae gloriae titillatione moveri. Vitabat hominum congressus, quantum poterat, ne, ut fit inter invitandum, laudibus oneraretur; id vero cum fiebat,

mox rubore suffusus manu tegerebat. *Vit. l. de Ang. profixa.*

Cum Christophorus Gonsalvus magna cum laude eorum theologicum in Hispania perageret, et ob id vana gloria tentaretur, effecit, ut, salvis studiis, putarent alii, parum ipsum scire; a quo tempore ad excelsum orationis donum promotus est. *Vit. P. Bat. Ale. c. XLVI.*

Josephus Anchieta ita virtutes suas arte admiranda humilitatis velo obtegebat, ut ipsam etiam humilitatem deprimeret, non enim ille sua facta elevando, humilitatem praeferebat, sui ludibrio venerationem occupatus (versuta siquidem est plurimorum improbitas, cum ipsum honorem, quem spernere videntur, ambiunt quam maxime): sed splendorem, qui ex eo erumperebat, ne emanaret longius, per multam dissimulationem obscurabat. *Vit. l. V.*

Bernardus Picinus, cum in tota Sicilia tam scientiae, quam virtutis fama celeberrimus esset, ultra P. Generalem exoravit, ut in Italiam migrare. Tiburique ignotus pueros docere grammaticam posset. *Lyreus, l. III, apoph. S. Ign. XII, f. 447.*

EXEMPLA PROFANA.

QUALITAS. — Cum Diogenes aliquando in summo frigore pene nudus in aquis congelatis consideret, ideoque plebs spectans commiseratione tangeretur, superveniens Plato ad astantes dixit: Si hujus hominis miseri vultus, eumque hae molestia liberare, discedite. Significans hoc dicto, id Diogenem tantum vanae gloriae occupandae studio fecisse. *LAERT. l. VI.*

Meneceates Medicus, cum Jovis titulum affectaret, Philippus Macedonum Rex eum ad convivium quidem invilavit, sed solum acetram apponi, et suffitum velut Deo fieri jussit; unde fame, et sili urgente tandem hominem se fassus est. *AEIAM. l. II, var. histor.*

Plinius de se ipso scripsit: Ego vero celebritate nominis mei gaudere non debeo; ego vero gaudeo, et gaudere me dico, et cur. Quia nescio, quis alteri dixerit: Vides hunc? Plinius est. *PLIN. l. IX, Epist.*

Architectus quidam Venetianus pro duabus insignibus columnis erectis, non aliam petiit mercedem, quam ut lusoribus quibuscumque fieret libertas sub ea quocumque modo ludendi. *Fab. in aet. th. v, in Dem. III, post Epiph.*

Hanon Dux Carthaginiensium multo labore docuit aves caeva inclusas hae verba; Hano non est Deus, pronunciare: sed illi libertati reddite ad suum naturalem redierunt cantum, nec Hanonis amplius meminere. *Idem Dominie, IV, Post Pent. c. III.*

Japonia, operarii, licet magna illis pro labore merces offeratur, tristes tamen recedunt, si duo illa verba: Optime laborastis; non audiant. *Maffeus, in Hist. cit.*

Herostratus quidam vanae gloriae cupiditate ductus Dianae Ephesiae templum incendere ausus est, ut opere pulcherrimo consumpto, nomen ejus per universum terrarum orbem diffunderetur. *MAT. l. VIII.*

Lysander Lacedaemonius ductus est ipse vanae gloriae desiderio; Charillum Poetam secum semper habebat, ut carminibus celebraret, quae ipse armis atque virtute gessisset. *B. FUG. l. VIII.*

Empedocles Philosophus tamam sibi comparare studeas, cum Panthiam Agrigentianam in gravi morbo curasset, atque ob id se pene pro pumine colli animadvertisset, immortalitatis atque fame studio incensus, Aethnam insiliit atque medios ipsius in ignes se coniecit. *Idem ib.*

Hujus vanae gloriae desiderio incensus M. T. Cicero, longa epistola a L. Lucejo civi Romano petiit, ut Catilinae conjurationis historiam seorsim ab aliis rebus ad propagandam nominis sui famam scribere vellet: neque abstulit illud quoque deposcere, ut in ea etiam aliquid amicitiae daret, ipsoque vivente ederet, ut vivens gloria sua perfrui possit. Adeo enim magna est in plerisque hae gloriae sitis, ut quamquam Cicero per eloquentiam aeternum sibi comparasset nomen, eam quoque, quae ex sapienter ac praecelate gestis in Republicae administratione sequi solet, vendicare sibi cuperet. *MAT. l. VIII.*

Caligula Princeps amentis prorpsus, atque omni scelere imbutus, cum per virtutem sciret, se nominis diuturnitatem non assecuturum, temporibus suis palam optare se aiebat, ut ingens aliquid malum contingeret, ac quo die homines loquerentur, quemadmodum regnante Augusto primo, Variana clades fuerat, et sub Tiberio, Fidenis ruina theatri, in qua viginti duo millia hominum oppressa fuerunt. *Ibid.*

Cum Commodus Imperator fama nomen suum extendere cuperet, Carthagine a nomine suo Comodianam appellavit; sublaetque de Neronis colosso capite, suum pro

Neroniano imposuit, item, menses quosdam a se compellavit. *Ibid.*

FUGA. — Phocion, cum inter orandum ejus sententiam universa concio magno assensu excepisset, ad proximos conversus, miserum, inquit; veror enim, ne quod mihi stultum verbum exciderit. *PLUTARCH. in Phoc.*

Erentinus monumentum sibi extrui vetuit his verbis: Impensa monumenti supervanea est; memoria nostra durabit, si vita merueris. Excelsi animi est, cum praecleara gesseris, gloriam contemnere. *ERASMUS, l. V, Apoph.*

Demosthenes, antequam eloquio Graeco innotuisset, operosioris cultus nitorem appetisse dicitur; faciebat enim a purpura venditi caudicem; ac postquam facundiae famam assecutus est, toga viliori contentus dicebat, malle se a seipso, quam a veste aut cultu exquisito, gloriam quaerere; quem enim suus a tollit honor, vilitatem alienam non deprimeret; sed nec alienum erigere honorem, quem sua vilitas humo affigit. *DEER. in amuss. l. II, c. IV, § 6.*

DAMNUM. — Thurinus Veronius, quia Principis benevolentiam simulato commendationis beneficio vendere solitus erat, a Severo Imperatore vanae perire iussus est, quod fumum vendidisset. *FABER. conc. III, in fer. cin.*

Herodes Rex, quia a plebe sibi occini permisit: Dei voces, et non hominis: confestim percussus ab Angelo, et a verbibus consumptus exspiravit. *ACT. XII, 21.*

SIMILITUDINES.

QUALITAS. — Sicut basilisens neminem interficat, nisi quem prius viderit; quod si vero ipse prius videatur, interit; ita et vana gloria cocum quidem, negligentem, ac videri ab hominibus volentem laetit, non tamen perinde eum, qui prius ipsam viderit, hoc est, qui consideraverit, quam vana, falsa et perniciosa sit. *S. BEN. s. XIV, in Ps. Qui habitat.*

Sicut umbra corporis, quocumque colore corpus imbutum sit, semper nigra est; sic omnis saeculi gloria vana est, quocumque ex objecto nascatur. *BES. in Panar. V. Glor. vana, n. 6.*

Sicut larva occultat vilitatem hominis usque ad vesperam, dimisso autem theatro, nunquamque apparuit, quod est; ita si post

multas tuas laudes auditas donum revertaris, solus sis, omnis gloria desolat. S. CHRYS. *ho. XLIII, ad pop.*

Sicut chamæleon non alio pascitur alimento, quam aeris, et idcirco os semper hians, et apertum habet; ita quosdam aura popularis alit, nec quidquam captant præter inanes laudes, et gloriam. *Noterod. in similit.*

Sicut lumen magis prodest his, qui vident, quam illis, qui videntur; sic gloria magis confert his, qui eam sentiunt, quam quibus contingit. *PLUTARCH. in mor.*

Sicut miles ante quendam ascendit, et volat, sed semper humum spectat, ut prædam rapiat; sic vana gloria cupili multa quidem præclara frequenter agunt, sed semper ad laudes hominum inde captandas intenti. *Staph. th. II, in Dom. III, Adv.*

Sicut summa dementis foras, ruinosi alicujus parietatis rimas pretiosæ lapidibus implere atque fulcire; sic pro viiute humanos favores desiderare, et rem eorum dignam vilis pretio exponere. *Idem ibid. in Dom. III, post Epip.*

Sicut merito stultus crederetur, qui aquam perpetuo hauserit; ita et qui opera sua propter laudes hominum perierit. *A sermo apud Sur. I, 257.*

Sicut amygdalus, quia florem cito emittit, flante vento celeriter amittit; sic qui virtutem suam facile, et cito ostendunt, cito quoque amittunt. *Staph. I, c.*

Sicut mulier ante tempus pariens partum imperfectum producit; sic qui ante mortem laudari cupit, nihil vere perfectum agat. *Ibid.*

Sicut fructus arborum, quæ justa viam publicam plantatæ sunt, raro matureseunt; quia ante maturitatem a prætereuntibus colliguntur; ita victuorum opera, quæ in conspectu hominum patrantur, raro matura, ac perfecta inveniuntur. *Ibid.*

Sicut probatur in confatorio argentum, et in fornace aurum; ita probatur homo ore laudantis. *Prov. XXVII, 21.*

Sicut pueri ludentes ex feno coronas alicui imponunt, coronatum autem suum post tergum irridunt; sic sæpe fit, ut, qui te in faciem prædicant, apud seipsos clanculum subsannent. S. CHRYS. *ho. XVII, in epist. ad Rom.*

Sicut mulier quotidie se ornans, ut aliorum viliorum oculis placeat, merito non levem marito suo displicentiam generaret;

ita et is non minus displicet Deo, qui laborat, ut hominibus placeat. *Staph. I, VII, in Dom. XI, post Pent.*

Sicut venti globus convolvit stramina, et in altum evehit, mox tamen iterum dimittit; sic gloria inanis repente evehit hominem, sed repente etiam deserit. *Fabber. com. III, in Fer. cin.*

Sicut aranea multo quidem labore telas texit, ut muscas capiat, sed illæ levi vento, aut moto rampantur; ita qui muscas vana gloria captant, telas aranearum texunt, teste Isaia. Is. LIX, 3. *Ibid. n. 9.*

Sicut pro necessitate quidem cibus sumitur, sed in ipsa comestione furtim gula surreptit, et elendi delectatio miscetur; ita licet opera nostra cum optima intentione inchoentur, facile tamen vana laudis, et gloriæ cupido, ac delectatio irrepit. S. GREG. I. XXXV, *mor. XVI.*

Sicut arbor, quo altius se erexit, tanto ventorum vim vehementius sentit; ita quo plus quis majoribus operibus attollitur, eo ampliori ab ore laudantium flatu fatigatur. S. GREG. I. XXII, *mor. V.*

Sicut gustosi, et honestatis expertes, ad regale convivium vocati, nec congruum horum expectantes, parvulorum infantium more suam coramponunt letitiam prævenientes, et vilioribus seipsos cibus saturant; ita et hi mercedem hic acipientes, et acceptantes, futuram dimittunt. S. CHRYS. *ho. XLVI, ad pop.*

Sicut febris maligna extrinsecus non apparet, quia intus operatur, et decipit; ita facit vana gloria, quæ est majoris malignitatis; foris ostendit alienationem a laudibus, contemplus humane gloriæ, at intus in corde complacet sibi de bona, quam habet apud alios, existimatione. MAXI, *disc. III, n. 6.*

FRGA. — Sicut divites divitias suas abscondunt, ne surripiantur; ita et qui spirituales divitias habet in animo suo, illas abscondit, ne has per inanem gloriam prædatores animarum furentur. S. BASIL. in Ps. CXVIII.

Sicut amygdali nucleus triplici sub cortice latet; ita virtus in animi habitu recondito non in corporis est conspectu. *Procopius ap. Mansi, disc. IA, n. 9.*

Sicut apes flores collectos sine dilatione ad alvearium deferunt, et intra favum recondunt; ita sancti viri opera sua in animo abscondunt, ne ab inani gloria corrumpantur. S. ASTOCH. *ho. XLV.*

Sicut celeberrimos, ac peritiores pictores

imagines plane nudas depingunt, ut hæc ratione magistralem artem suam eunctis notam faciant, ac manifestam; alii vero pictores minus periti talibus imaginibus, et figuris depingunt coloribus, ut undepaque, excepta facie, apparent vestitæ, nec frustra; sic enim minus subjiciuntur censuræ deerroribus hujus artis faciendæ; ad eundem modum sancti, qui sunt perfectiores, magisque stabilis in virtutibus, et spiritu perfectionis, liberis functiones publicas obire, ac sine periculo propriæ complacentiæ, et vana gloriæ in conspectu populi exercere possunt stupenda, et sancta opera: *Uti glorificent Patrem, qui in cælis est.* At illis, qui adhuc imperiti sunt in virtute, et in ea nondum satis fundati, facile incurere possunt periculum vana gloriæ. Quapropter attendant, ne justitiam faciant coram hominibus, cauti sint, et circumspecti. MAXI, *disc. VI, n. 44.*

Sicut, qui in itinere deprædari formidat, abscondat, necesse est, bona quæ portat; ita qui merita, ac virtutes suas salva cupit, occultas tenere debet. S. GREG. I, V, *mor. c. XXX.*

Sicut mercator stultissime ageret, qui vilissimo et incerto pretio merces venderet, cum certo, et amplissimo posset; ita non minus inepte agit, qui humanam gloriam tam incertam, et instabilem pro operibus suis ambit, et accipit, cum summam, certamque Dei laudem pro ea habere possit. *Staph. c. III, in Do. III, Epiph.*

Sicut indutus purpura, et sericeo, si ei lacerna immunda iociciatur, declinat illam, et fugit, ne indumentum commaculet; sic viri sancti virtutes præclarissimas induti, humanam gloriam devitant, ne ab ea dehonestentur. S. DIONYS. *dict. II.*

Sicut Luna, quæ magis fulget nobis, hoc magis a sole distat; ita plerumque id, quod magis placet hominibus, displicet Deo.

Sicut puerulus, quando canis insiliens placentulum vult auferre, mox eam patri, aut matri quasi defendendam porrigit; ita et nos, quando diabolus opera nostra eripere nobis per vana gloriæ insultum cupit, per bonam intentionem Deo, aut B. Virgini custodiendam offerre debemus. S. CHRYS. *ho. XXXV, in epistol. ad Hebr.*

Sicut pauper, si parum purpuræ laceris vestibus adjecisset, stulte gloriaretur; ita et qui de uno vel altero opere laudem ambit,

insipienter agit, eum plurimo pleraque imperfecta habeat. *Balth. Ale. in vita cor. II.*

Sicut puer, qui Magistro eleganter manum ejus docente, et scribente, atramentum super papyrus effunderet, stulte utique gloriaretur; ita et homines illi insipientes merito creduntur, qui præclaris operibus, quæ Deus per illos operari decrevit, suas imperfectiones miscent. P. TUSCAN. *in font. p. 2, cor. II.*

Sicut his, qui furto assueti sunt, consultissimum est, occasiones furandi fugere; sic his, qui Deo per vanam gloriam suam honorem furari assueverunt, optimum est fugere hominum conspectum.

Sicut phiala crystallina radiis Solis illustrata pessime ageret, si sibi splendorem illum adscriberet; ita non minus peccant, qui dona desursum descendencia sibi ascribere, et ex his vanam gloriam aucupari præsumunt. *Petrus Penney. in Isagog. dis. I.*

DAMNUM. — Sicut non potest simul herba crescere, et semen nasci; ita impossibile est, ut laudem, et gloriam secularem habentes simul etiam celestem fructum faciant. *Vit. FF. I, III, n. 113.*

Sicut cera a facie ignis solvitur; ita anima per laudem resoluta perit ad intentionem suam. *Ibid. n. 14.*

Sicut sævi quidam venti in tranquillum mare delati totum ab imo subvertunt, ita ut arena cum undis miscetur; sic excoecat mentis impetum gloriæ furor. S. CHRYS. *ho. XLIII.*

Sicut gallina, dum ovum cantu prodit, causam præbet, ut auferatur; sic qui virtutes suas statim prædicant, aut prædicari cupiunt, id agunt, ne illos virtutum actus amplius producant. *Staph. c. III, in Dom. III, post Epip.*

Sicut navis, quæ multos fluctus transit, multasque tempestates effugit, in ipso autem portu tandem in scopulum impingit, jacturam totius in se reconditi thesauri facit; ita qui post multos labores, ac virtutes linguam, et mentem a cupiditate laudis non temperavit, in ipso portu naufragium facit. S. CHRYS. *ho. de perfect. Evang.*

Sicut manus Moysi extra sinum extracla lepra percussa apparuit; sic opus bonum intra sinum cordis manens sanum, et integrum manebit, foras prodians, vanitatis lepra inficietur. *Staph. I, V, in Dom. pass.*

Sicut columba iucante in aëre circumvo-

itantes et quasi de volatu sibi plaudentes, subito ab accipitres invaduntur, et perimuntur; ita qui de suis operibus vanam gloriam quaerunt, sibi que complacent, diabolo in praedam cedunt. *Ibid.*

Sicut olim vermiculus a Domino paratus ascensu dilecti percussit hederam Jonae, et statim exaruit; ita vermiculus vanae gloriae non a Domino, sed ab hoste humani generis, advectus percussit studia hominum, ut quod ad meritum attingeret, statim arescant, et pereant. *Jac. Atv., t. II, l. I, p. 2, c. xvi.*

Sicut luxuriosi, et muliebres homines ab uxoriis velut mancipia tractantur, et continentur; sic qui ab inanis gloriae cupiditate semel subacti sunt, ab eadem in turpissima vitiorum servitute detinentur. *S. CHRYS., h. xliii, in Matth.*

Sicut rubigo consumit fulgorem ferri, et tinea corrodit subtilem pannum; ita idem peccatorum operantur rubigo, et tinea vanae gloriae, devorant animae merita, et montem congregatum pro comparanda aeterna gloria consumunt. *MANST., disc. v, n. 40.*

Sicut hedera arborem complectitur, ut, cum altius se sustulerit, radicem arefaciat; sic inanis gloria juxta virtutes nascitur, ut non recedat, priusquam vim illarum excideret. *S. NIZES, orat. 7, de van. glor.*

MOTIVA.

Quia hoc vitium Deo singulariter est exosum: eripere illi cupiens quod unicus sibi reservavit, scilicet gloriam, de qua dixit: *Gloriam meam alteri non dabo.* *Is. xviii, 45.*

Quia diabolicum est vitium: Ut qui unice quaerit gloriam Dei in se transferre, et pro Deo adorari, et coli.

Quia odiosum est vitium: Sicut enim Saul, quando audivit cantare David: Percussit Saul mille, et David decem millia: non recis illum ab eo tempore oculis respiciebat, ita idipsum ejusmodi laudis hinc inde venatoribus constringit.

Quia periculosum est vitium: Nam, teste Cassiano, omnia vitia superata marcescunt, et devicta per singulos dies infirmiora redduntur; hoc vero dejectum auctius convalescit. *(Cass. s. xi, inst. vi.)* Cujus aliam causam reddens Sanct. Chrysostomus sic loquitur: Nullum malum est, quod non habeat contrarium bonum, excepta vana gloria;

ita quantavis bona feceris volens compescere vanam gloriam, tanto magis excitas eam. Et causa est ista, quia omne malum ex malo nascitur, sola autem vana gloria de bono procedit, et ideo non extinguitur per bonum, sed magis nutritur. *S. CHRYS., h. xv, in Matth.*

Quia servile est vitium: Non enim potest gloriae servus homo non omnium servus esse, et ipsis vobis mancipiis (ut recte advertit S. Chrysostomus; nec enim talia praecipimus servis, quae captivis suis). *S. CHRYS., h. xliii, ad pop.*

Quia vanissimum est vitium: Uti pulchre Sanctus Chrysostomus ostendit his verbis: Haec inanis gloriae natura, ut statim decidat, nihil hominum gloria vilis. Nonne vides personas, quamdiu in saecula versantes induuntur, quam sint pulchrae, et splendide? potes mihi talem aspectum in veritate monstrare? nequaquam. Numquid nunquam earum amore captus es? non. Quare? Quia vacuae sunt, et imitantur pulchritudinem, pulchrae tamen non sunt. Similiter et gloria inanis est, et gloriam quidem imitari potest, non tamen est gloria. *S. CHRYS., l. c.*

Quia nocentissimum est vitium: Quia omnem operum mercedem destruit. Quid enim a Deo accipies, inquit Sanct. Chrysostomus, qui nihil Deo dedisti? nam quod propter Deum fit, Deo datur, et ab eo accipitur: quod autem propter homines fit, in ventos effunditur. Quid enim est hominum laus, quam ventorum transeuntium sonus? *(S. CHRYS., h. xliii, in Matth.)* Hinc Ezechiel, quod divitias suas ostenderit Legatis Babilonicis dictum est a Propheta: *Audi sermonem Domini: Ecce dies venient, et auferentur omnia quae sunt in domo tua, et quae condiderunt patres cujusque in diem hunc, in Babilonem, non remanebit quicquam, ait Dominus.* *IV. Reg. xx.*

Quia iniquissimum est vitium: Si enim studio vitia nostra abscondimus, ne humanam gloriam amittamus: quanto majori cura dissimulanda virtutes sunt, ne celestis gloriae jacturam faciamus, inquit recte Sanct. Bernardus.

Quia sicut origo fontium, et fluminum omnium mare est: ait S. Bernardus: *ita virtutum, et scientiarum Dominus Jesus Christus:* Quis enim Dominus virtutum, nisi ipse est Rex gloriae? Sed juxta Annæ Canticum, idem ipse Deus scientiarum Dominus est. Continentia carnis, cordis industria, volun-

tatis rectitudo, ex illo fonte manant non solum, sed et si quis callet ingenio, si quis nitet eloquio, moribus placet, inde est, inde scientiae, inde sapientis sermo. Quid? Casta consilia, justa judicia, sancta desideria, nonne rivuli fontis illius sunt. *(S. BERN., apud Stapl. t. III, in Dom. iii, post Epip.)* Ad locum ergo, unde exeunt (sic consulti Sanct. Bernardus) revertantur flumina gratiarum, ut iterum fluant. Revertantur ad suum principium celeste profluvium, quo uberius terra refundatur. Qualiter inquit, qualiter dicit Apostolus: *In omnibus gratias agentes;* quicquid sapientiae, quicquid te virtutis habere confidis, Dei virtuti, et Dei sapientiae deputa Christo. Et quis tam insanus ait, ut aliunde praesumat? *S. BERN., s. xii, in Cant.*

Quia Deus operatur in nobis velle, et perficere: non nobis proin, sed nomini ipsius danda gloria est. *(MANST., disc. viii, 3.)* Unde recte Sanct. Bernardus: Sufficit mihi, ait, gratanter suscipio quod relinquis, et relinquo, quod relines. Sic placet, sic mea interesse non dubito. Adjuro gloriam prosum, ne forte si usurpavero non concessum, perdam merito, et oblatum. *S. BERN., l. c.*

Quia stultum est pro tam nili pretio merces tam pretiosas vendere: uti recte ostendit Mansi dicens: Si ex mercibus in foro divenditis lucratus fuisses thesaurum sufficientem ad te, tuamque familiam ditandam, venderesne illum alicui, qui non nisi mera verba, quibus te palparet, laudaret, ac praedicaret, vicissim reponeret? *Negotiamini, domo vestra:* ait Salvator noster. Opera virtutum, facta in amicitia Dei, sunt merces, quibus possunt negociari, et lucrari Paradisum: Deus solvitur illa remuneratione aeternae gloriae, haec tamen conditione, si facta, et relata fuerint ad ipsius gloriam; nam si fiant ad capiendum laudem, et honorem ab hominibus, jam aperte se declarat: *Amen dico vobis, receperunt mercedem suam.* *MANST., disc. viii, n. 8.*

Quia solus Deus, ut patet spirituum ponderator, est competentis aestimator, et remunerator. Unde iterum idem Auctor hanc similitudinem proponit: Pingamus, et imaginemur nobis, unam invenisse gemmam pretiosam, qui pretium illius scire cupiens, accedit quemdam lapideam anicum suum, gemmam inventam hic aestimat unum valere scutum, cum vere valeat mille. Si a me pet-

is, uter illorum plus erraverit, existimarem illum, qui exiguo pollens judicio gemmam detulit ad lapideam, ut ignarum ad aestimandum valorem illius, et non aurifabrum, aut alium, qui gemmarum habet notitiam. Quid hoc exemplo inferre volo? opera, quae facimus in gratia Dei constituti inestimabilis valoris sunt, et pretii, iis enim comparamus regnum caelorum; at si a mundo, aut ab hominibus praestolemur, et exigamus operum nostrorum valorem, aestimationem, laudem, et applausum: *Animalis homo non percipit ea, quae sunt Spiritus Dei,* non aestimant illa justo, et digno pretio. Quapropter solus Dei aestimator, et judicio, et remunerationi ea submittamus, operantes omnia ad ejusdem honorem, et gloriam. *Id. n. 41.*

MEDIA.

Considerare Dei laudem afferentis praesentiam: Haec enim pluribus aestimanda est, quam si ab omnibus hominibus et Angelis simul sumptis omni possibili conatu quis laudaretur. Et propterea facili labore obtineri potest, cum plus non requiratur, quam ut quisque, quantum in se est, faciat. Hoc medium suadet Sanct. Chrysostomus: Non vides, inquit, in equorum ludis, quomodo, hi, qui equos agitant, non advertunt plausum populi assidentis, nec voluptatem ex eo plausu capiunt, sed in unum Regem in medio sedentem oculos intendunt, ac ad nutum illius attendentes, totam multitudinem despicunt. Hos et tu imiteris non magnificiendo hominum famam, sed sententiam justi judicis expectando, atque ad nutum ejus omnia dirigendo. *(S. CHRYS., h. v, in Cant.)* Hinc merito Sanct. Basilus interrogatus, quomodo quis humanis laudibus captandae vitam decimare possit? respondit: Si tibi certo persuaseris, ubique Deum aesse. Siquidem est nemo, qui, cum in oculis Domini sit cum illius dedecore, consero suo mali gratiosus esse, quam Domino. *S. BASIL., reg. brev. q. xxxv.*

Considerare aliorum virtutes, et dona: Sic Abbas Isidorus exemplo suo docuit, qui, si occurreret ejusmodi tentatio, dicere solebat: Numquid talis es, qualis magnus Antonius? vel alii Patres, qui Deo tantopere placuerunt? *PENNEQ., in Isagog., disc. i, § 6.*

Considerare suas imperfectiones: Sic Sanctus Gregorius soasit, dicens: Cum bona,

Frates, agitis, semper ad memoriam mala acla revocate. Ut dum caule culpa conspicitur, numquam de bono opere incaute animus letetur. S. GREG. in h. apud Grav. fo. 597, loc. com.

Considerare illam Christi sententiam: *Cum fecerit is omnia, quae praecepta sunt vobis, dicit: Servi vultus sumus: quod debuimus facere, fecimus.* Hoc medio Abbas Moyses usus est, dum pulsatus assulta vanae gloriae querebat: an omnia Dei mandata impleisset, inimicos diligeret, de eorum bono gauderet? an se omnium peccatorum maximum diceret? an illud Christi impleisset: *Cum feceritis omnia etc?* Si eo non pervenisset, non haberet, unde gloriaretur. LUC. XVII, 10. Pen. neg. l. c.

Considerare exitum, et vanitatem omnium rerum humanarum: Sic S. Basilii suavitatis, dicens: *Attende tibi ipsi, Mortalis enim tu; quippe terra es, et in terram abibis? Ubi jam, dicit, qui civitatum amplissimos Magistratus capebant? Ubi Rhetores iuristi? Ubi exercituum Duces? Ubi Tyranni? Nonne omnia pulvis? non sunt in fabulam versa omnia? memoria vitae eorum in quam paucis ossibus retinetur.* S. BAS. ho. III, in Verba Moys.

Considerare vanitatem, falsitatem, et instabilitatem laudis humanae: Qui enim hodie tecum sunt, eras contrariari possunt (PHIL. I, II, c. I, § 3), et a contrario saepe ut aura vertuntur, quemadmodum recte Thom. Kemp. dixit: *Et propterea, ut idem in sequenti quopiam capite dixit: Non es sanctorum, si laudaris; nec vilior, si vituperaris. Quod es, hoc es, nec major dici vales, quam Deo teste sis.*

Considerare, quod spernenda, melius et certius obtineatur vera gloria. Ita S. Chrysostomus suavitatis his verbis: *Quoties difficile existimas contemnere gloriam, ista tecum animo versa; si hanc despexero, Deo aequalis, id est, mitis efficiar; proliquisque subint contemptus gloriae ex animo.* (S. CURTIS, ho. II, ad Epist. ad Titum.) Nimirum veint umbra corpus, ita gloria, ubique virtutem, sequitur, teste S. Hieronymo: (S. HIERON. epist. XXII, ad Eust.) ita ut, quemadmodum Cassianus ait: *In solitudine quoque cunctorum mortalium consortia gloriae causa fugientem persequi non desistant. Quantoque universum quos amplius vitaverit mundum, tanto eum acius insectetur.* CASS., I, II, c. VI.

Assuefacere se ad intentionem puram singu-

lis operibus praemittendam eamque Deo quotidie sincere dedicare: Uti Cassianus monet: *Athleta Christi, qui verum, et spirituale agnoscere certare desiderat, hanc multiformem bestiam tali remedio poterit evadere, si primitus nihil proposito vanitatis, et inanis gloriae capebenda gratia fieri permittat. Deinde, qui bono initio fecerit, observatione simili custodire nitatur.* (CASS., I, II, c. XVIII.) *Idem medium insignis quidam spiritus Magister suavitatis; unde si postea superveniret vana gloria, appetitus laudis, propria aestimationis, et applausus mundani, qui horum honorum operam meritum suffurari nitentur, statim opponerent, et dicerent, omnia bona ista opera jam esse donata, imo adeo consecrata Deo, ut amplius profanari non possent.* MANRI, disc. II, 40.

Sua opera tegere; uti Mansi sequenti discursu suadet: *Inter alias ordinationes a Deo praescriptas ipsi Moysi in lib. Exodi, hoc quoque ei mandatum fuit: Duos quoque Cherubim aureos, et productiles facies, ex utroque parte oraculi. Cherubin unus sit in latere uno, et alter in altero. Utrumque latus propitiarii tegant expandentes alas, et operientes oraculum, respiciantque se mutuo versus vultibus in propitiarium, quo operienda est aera. Verum si oraculum erat ex purissimo auro, et aspectu nobile, si propitiarium pariter mirae erat pulchritudinis, cur noluit illa patere omnium conspectui, et esse delecta, utrumque latus propitiarii tegant? Verum semper est axioma illud Apostoli: *Omnia in figura contingebant illis.* Audiamus ex Oleasto e mysterii hujus explanationem: *Considera, quid te hic admonet Deus summus benefactor, et nihilominus tectus, ut te doceat beneficiere, et nolle videri in bonis operibus: nolle velle videri, jam enim mercedem tuam accepisti, non aliam in futuro saeculo habituras. Vultisne scire causam, cur Cherubini describantur quatuor instructi alis? annon duo, quibus in altum se elevarent, sufficiebant, praesertim cum sint puri spiritus: observandum, per Cherubinos denotari scientiam, et sapientiam praeditos; et quis ignorat, quod scientia inflat? facile est, nulla scientiam irretiri a vana complacentia, et ostentatione, ideoque necessariae sunt adhuc duae aliae alae, ad occultandam, et velandam sapientiam, quae illucescit; Non plus sapere, quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem. Hugo de S. Victore in praefatum textum scribit: *Duabus se elevat, et duabus***

alis, ne oculis vana gloria videatur, corpus velat. MANRI, disc. IV, n. 1. Exod. xxv, 18.

Oblivisci suorum operum; uti S. Chrysostomus suavitatis dicens: *Sic sunt etiam divitiarum virtutum, si eas in memoria quasi venales assidue portemus, armamus hostem, irritamus inimicum, et dolosum invitamus ad furtum; si vero nemo altar id scierit, nisi quem nulla occulta latere possunt, tutissimo in loco pretiosa consistent. Subdit deinde nobilem hanc sententiam: *Satis tectus thesaurus recte factorum oblivio.* S. CURTIS, hom. VII, in Matth.*

Christi exemplum ob oculos ponere; uti Oleaster suavitatis his verbis: *Quid facitis, filii Adam, vanissimum genus, quarentes populi frequentiam, ac populosas urbes ad ostentandam gloriam, ac divitias vestras, cum videatis Deum vestrum tam latenter velle ostentare divitias gloriae suae? Ubi soli, in solitudine, et secretiori montis supercilio, a quo homines, et jumenta arceri jubet, gloriam suam ostendit, neque solum homines, sed etiam jumenta suspecta habet, cum gloriam suam ostendere vult. Quod confirmat exemplo adducto de Thabor, ex quo hanc deducit conclusionem: *Considera discrimen. Nos si injuriam pati debeamus, latebras, et solitudines quaerimus; si quid vero honoris ostendendum est, publica loca. Christus vero ad dedecora, et ignominiam populosam orbem requirit, ad gloriam vero ostendendam, secretissimum montem.* Oleast. in c. XXXIV, Et.*

Sui ipsius habere cognitionem profundam, juxta illud Thomae Kempensis: *Qui bene seipsum cognoscit, sibi ipsi vilescit, nec laudibus delectatur humanis.* THOMAS KEMPENS., I, I, c. II.

Virtutes altissimas sibi proponere, exemplo illius Monachi, qui altissimarum virtutum appellationes in cella scripsit, et quando a vana gloria tentabatur, eas legens dicebat sibi: *Cum has omnes possederis, tunc scies, quam longe adhuc a Deo sis, et servus inutilis.* S. CURTIS, grad. XXV.

ASCETICA.

In primis nosse debet Asceta, cur gloria soli Deo sit ascribenda, id quod Josephus Mansi sequenti similitudine apte demonstrat: *Imaginemini, inquit, vobis, duos sociali fodere junctos operam dare mercaturae, et lucrum inde emergens inter se partiri, quorum unus*

adhibeat laborem, et industriam, alter subministret summam capitalem pecuniam; ad eum modum considerari potest, presentem vitam a Deo datam esse hunc in finem, ut negotiemur, et lucrum ingens faciamus (negotiamini dum venio) non altius profecto rei, nisi aeternae, et coelestis gloriae; in hujus tamen mercaturae exercitio non negotiator solus homo, neque Deus vult esse solus, unde celebris est illa D. Augustini propositio: *Qui creavit te sine te, non salvabit te sine te; Deus dicitur subministrare, et numerare summam capitalem, videlicet, divinam gratiam, qua lucrari possumus, dicebat namque Apostolus: *Deus operatur in vobis velle, et perficere pro bona voluntate; non ego, sed gratia Dei mecum.* Homo e contra adhibet voluntatem, arbitrium, industriam, et diligentiam suam; in hac ergo partitione Deus contentus est lucro honoris, et gloriae: Invisibili soli Deo honor, et gloria: deinde vult, ut nobis in futura vita cedat gloria; non vana, sed essentialis, immortalis, et beata.* MANRI, disc. I, n. 8.

Nosse debet, quod ad extirpandam omnimodo eam gloriam requiratur, ut operi sua non tantum ante alios, sed etiam ante se ipsum abscondat, uti sapienter S. Bernardus advertit, super illa Christi verba: *Sinile est regnum caelorum thesauris abscondito in agro: sic discitrens: Necessario igitur est abscondere interim, si quid habemus boni, quoniam thesaurum regni caelorum, qui invenit homo, abscondit; necessaria ergo est haec absconditio, non solum ante oculos aliorum, sed etiam multo magis ante seipsum. Ubi S. melitaeus Doctor tangit rem magni momenti, et emolumentum, quod nimirum vanum complacentiam, et inanem gloriam de nostris operibus apud alios non solum, sed etiam secreto apud nosmetipsos fugere debeamus, cogitantes, et omnino existimantes, nihil boni nos effecisse: Id quod ipse Christus alibi indicaverit, dum dixit: *Nesciat sinistra tua, quid faciat dextera tua.* (MATTH. VI, S. BERN. in c. XIII, Matth.) Super quae verba S. Chrysostomus, hic quoque ait: *non manus voluit intelligi, sed exaggeratum posuit hunc sensum: Si inquit, possibile est, te ipsum quoque ignorare quod facis, sit tibi hoc prorsus in studio, et si fieri potest, nec manus, quibus id peragitur, conscia sint.* (S. CURTIS, hom. XIX in Matth.) Cui consentiens Doctor Angelicus: *Per sinistram, inquit, intentio perversa designatur vanae laudis, per**

dexteram intentio sancta implendi præcepta Dei, ut dicit Augustinus, unde *nesciat sinistra tua, id est, non se immisceat perversa intentio laudis, vel elationis, quod faciat dextera tua, id est, eum præcepta Dei implere contenditis.* S. Th. in c. vi. *Matth.*

*Nosse debet, quid sit, abscondere sua opera; id quod Mansi in his verbis iterum declarat: Exemplo cleemosynæ insinuavit nobis Salvator noster, quo modo, et quo fine instituenda sint cetera bona opera, ne meritorum suorum patienter jacturam: Ut sit cleemosyna tua in abscondito, ait Salvator noster, et Pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi; tametsi verum sit, non omnem cleemosynam posse esse secretam, attamen (ut interpretatur Jansenius) ad intentionem, qua opera bona exercenda sunt, aludere voluit: Si accipiat ut præceptum, ad intentionem referri debet; non enim præcipitur, ut omnino secreta sit cleemosyna, sed ut intentio facientis aliena sit ab eo, ut querat videri ab hominibus, et quantum ad se spectat in abscondito fiat. Si autem accipitur ut cautela, instrumtum, ut nostris indimitatis consulentes, ne obrepant in cleemosyna vana gloria, (Mansi, *disc.* vi, n. 3.) Et confirmans id ipsum S. Gregorius, aliquando, inquit: Sancti viri, et coram hominibus concupiscuntur bona facere, aut eadem hominibus sua facta narrare, sed ad eum finem omnia referentes, ut non ipsi cislens operibus, sed Pater eorum, qui in caelis est, debeat glorificari. Idque ostendit exemplo concionatoris: Dum enim sancta prædicant, ipsa prædicatio eorum fortasse despiciunt, quorum vita nescitur; compelluntur ergo vitam suam dicere, ut auditorum suorum valeant vitam mutare. Idem S. Pontifex lib. 8, mor. hanc tradit doctrinam: Si enim dantis gloriam querimus, etiam publicè nostra opera in conspectu illius ocula servamus; si vero per hæc nostram laudem concupiscimus, foras ab ejus conspectu jam fusa sunt, etiam a multis ignorentur. Tandem concludit: Fit plerumque, ut bonum opus, et in occultis sit, eum publicè; et rursus in publico, eum agitur occulte; qui enim in publico bono opere non suam, sed superbi Patris gloriam querit, quod facit, abscondit, quia solum illum testem habuit, cui placere curavit; et qui in secreto suo bono opere deprehendit, ac laudari concupiscit, et nullus fortasse vidit, quod exhibuit, tamen hoc coram hominibus fecit, quia tot testes in bono opere secum*

duxit, quot humanas laudes in corde quaesivit. S. GREG., l. XIX, mon., c. XVIII, et l. V, mor.

*Nosse debet discrimen inter vanam, et veram gloriam, quod Cicero his verbis insinuat: Solida quædam res, et expressa, non adumbrata, ea est consentiens laus, incorrupta vox bene judicantium de excellenti virtute, cui resonat tamquam imago: et hæc, quia recte factorum plerumque comes est, non est bonis viris repudianda. Audite insuper, quomodo describat gloriam, quam denominat vanam: quæ vera imitatrix esse vult, est temeraria, atque inconsiderata, et plerumque peccatorum, vitiorumque laudatrix; fama popularis, simulatione honestatis, formam ejus, pulchritudinemque corrumpit. (Cicero III. *Tusc.*) Sed rectius Mansi: Juxta declamem, inquit, lucis Evangelicæ solida gloria Christi dicenda est illa, quæ soli Deo attribuitur: Solum Deo honor, et gloria, quemadmodum etiam Sacerdos celebrando Sacrificium Missæ frequenter cantat: *Gloria in excelsis Deo.* Ex hæc recognitione, qua Christianus Deo debitum confert tributum gloriæ, et honoris, redundat in eum lucrum gloriæ æternæ; conformiter attestatur illud oraculum: *Glorificantes me glorifico.* Gloria vana est illa, quæ independentem a Deo, oraculum suum habet ab homine, et nuncupatur vana, quia non fundatur in virtute, neque permanens, et stabilis est, eum opinioni, et volubilitati veluti innitatur. Mansi, d. VIII, n. 2.*

Nosse pariter debet discrimen inter eos, qui militant sub vexillis hominum, et eos, qui militant sub vexillo Christi; illi proprio labore, et sudore satagunt se promovere in bello, exponendo se periculis vulnerum, et mortis, proprio Marte, et generose pugnando viam sibi sternunt ad victorias, et triumphos; idem merentur, ut intuitu generosæ suæ decertationis, laborum, et sudorum erigatur illis trophea; sed aliter res constituta est cum militantibus sub vexillo Christi; nobis pugnantibus, collocantibus eum in medio, carne, et dæmone omnem vigorem, et virtutem tribuit divina gratia; Deus nos illuminat, ut detegamus astuti serpentis insidias, ejusdemque effugiamus fraudes, et nequitas: Quapropter quia cuncta nostræ victoriæ fructus sunt divinæ assistentiæ, et proteccionis, omnino decens est, ut columnarum instar in templo gloriæ per omnia sæcula sæculorum attestemur, et dicamus in omnibus

victoriis: *Non nobis Domine, non nobis, sed nomini tuo, da gloriam.* Mansi, d. II, n. 3.

Nosse debet rationes, ob quas nihil sibi tribuere, omnemque laudis appetitum excludere debet? Quæ ad quatuor pariter fontes revocari possunt. 1. Ad Deum: Cui soli debetur gloria, tum quia sibi reservavit, tum quia tibi vires, et gratiam ad opus contulit. Unde Apostolus: Si accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis? 2. Ad ipsam, qui laudem appetit: Qui, si omnes virtuosas actiones possibles solus exercisset, easque Deo obtulisset, ne unam quidem minimam partem ex infinito illo debito, quod apud Deum contraxit, solvisset; quanto minus ergo de unico tantum, vel altero bono opere, cui ipsi forte plures imperfectiones mixtæ sunt, gloriantum erit; an non stultus crederetur, qui laudari cuperet, quod ex debito multorum militum talentorum obolum solvit? 3. Ad eos qui laudant: et in ordine ad veram bonitatem actionum judicandam perinde inepti sunt, infans aut stultus aliquis, cum intentionem, a qua omnis actionis bonitas dependet, non cognoscere queant, atque adeo plerumque pro affecta suo de rebus judicent. 4. Ad ipsam laudem, quam appetit: Quæ eum nullissima sit cogitatio aut sonus, nihil utilitatis homini, cujus omnis gloria ab intus est, afferre potest. Unde merito pius Ascelæ dixit: Quomodo potest erigi vaniloquio, cujus cor in veritate subjectum est Deo? non eum totus mundus eriget, quem veritas sibi subiecit: nec omnium laudantium ore movebitur, qui totam spem suam in Deo firmavit. Nam et ipsi, qui loquuntur, ecce omnes nihil, delectant enim cum sonitu verborum: veritas autem Domini manet in æternum. Cassian., l. V, c. XIV, § 4.

*Nosse debet, hoc vitium, uti perfectis maxime insidiatur, ita ab his specialim cavendum esse: Ut enim piratæ illis navibus magis insidias struant, quas pleniore mercibus esse sciunt; ita et dæmon per vanam gloriam his præcipue insidiatur, quos in virtutibus magis profecisse novit. Unde recte S. Augustinus dixit: Qui bene didicit, vel expertus est vitiorum superandorum gradus, intelligit vitium inanis gloriæ vel solum, vel maxime cavendum esse perfectis: quo primo enim vitio lapsa est anima, hoc ultimum vincit. (S. Aug., *sup. Psal.* II.) Hinc S. Nilus Abbas narrat, olim tirones a profectionibus separatim fuisse institutos, et illos quidem abstinentiam carnisque mortificationem præci-*

pue doctos, hos vero adversus vanam gloriam fuisse munitos. Apud Rodr., p. I, tr. III, c. IV.

*Nosse debet solidum, et efficacem modum vivendi hoc vitium: qui in duabus potissimum doctrinis consistit, quarum prior tradita est a Ludovico Granatensis his verbis: Quisquis humane gloriæ cupiditate tangitur, sibi ipsi dicere debet, quod Joseph Dominus suæ ad adulterium invitanti respondit; Ecce, inquit, Dominus meus, omnibus mihi traditis, ignorat, quid habeat in domo sua, nec quicquam est, quod non in mea sit potestate, priore te, quæ uxor ejus est: Quomodo ergo possum hoc malum facere, et peccare in Dominum meum? Vere enim omnium bonorum suorum participes nos Deus efficiens, unam gloriam sibi tamquam legitimam sponsam reservavit. Quid igitur indignum, quam et hanc gloriam velle præripere, et Creatoris gloriam creaturæ esse copulare? (Lup. G. loc. com., fol. 602.) Posterior doctrina a S. Bernardo traditur sic loquente: Cave te oculos basilisci. Sed cui nocere dicitur basiliscus? ei, qui non videtur iniquum. Alioquin situ eum prior videns, jam non nocet tibi, ut aiunt, magis moritur ipse. Ita est, fratres: Non videntes necat inanis gloria, oculos et negligentes, qui se ei ostentant, qui exponunt, et non potius ipsi aspiciunt: Non attendunt, non discutunt illam, non vident denique, quam sit frivola, quam caduca, quam vana, quam inutilis. Si quis eum intueatur hoc modo, moritur hic basiliscus, nec jam occidit eum gloria, sed occidit magis, et accidit ei quomodo in pulverem versa, imo reducta in nihilum. S. Bern. in *Psal.* qui hab., s. XIV.*

*Nosse debet, quæ sit vera gloria, et quomodo acquirenda: ea scilicet, de qua S. Paulus locutus est dum dixit: Qui gloriatur, in Domino gloriatur. (I. Cor. I, 31.) Quid autem sit in Domino gloriari, clare insinuat alibi: dum ait: Gloria nostra hæc est, testimonium conscientie nostræ, quod in simplicitate, et sinceritate Dei, et non in sapientia carnali, sed in gratia Dei conversati sumus in hoc mundo. (II. Cor. I, 12.) Hoc enim est, quod ipse Deus per Jeremiam dixit: In hoc gloriatur, scire et nosse me. (Jerem. IX, 24.) Sapienter ergo S. Bernardus concludit: Virtus mater gloriæ est; sola enim est, cui gloria jure debetur. Quæ autem est sine virtute gloriæ, profecto indebite venit, prope affectatur, periculose captatur. S. Bern. in *serm.**

CONCEPTUS PRÆDICABILES.

Ex occasione thematis: *Non efficiamur inanis gloriae cupidi*: GALAT. v. 26.) ostendi potest, quam vere laus, et gloria humana, inanis vocetur, quia vacua est, et caret omni fructu. Nam. 1. Nihil utilitatis affert bonis temporalibus: quia licet pauperem toto die laudes, et prædicet, nec obolo differ inde efficiatur. 2. Non corpori: quia etsi sanctissimus, et pulcherrimus prædicetur, si tamen revera talis non sit, irrisio potius hæc prædicatio, quam vera laus censetur. 3. Non animo: quia non est hic doctor, aut sanctior, si laudatur: nec vilior, si vituperatur; sed talis est, qualis est virtus ejus. 4. Non in gratia, et meritis: quia hæc non nisi ex operibus virtuosus generatur. Concladatur ergo concipio illis S. Davidis verbis: Filius hominum, ut quid diligitis vanitatem, et queritis mendaciam? Ps. IV. 4.

Ex occasione thematis: *Attendite, ne justitiam vestram faciatis coram hominibus* (MATTH. vi. 1.) possunt explicari damna, que oriuntur ex hoc vitio inanis gloriae. Quod nempe 1. exerceat, et frangat corpus laboribus; et ut sic latroni comparari queat, qui associans se viatori, et amicum simulans, inopinatum vitam admittit. 2. Quod spoliat meritum et præmio; et ut sic pirata comparetur, qui naves mercibus onustas ex insidiis aggreditur, et spoliat. 3. Quod supplicis gravibus subiciat, et ut sic proditori comparetur, qui simulans se amicum, hostibus tradit, gravibus supplicis, aut tormentis excruciantum. Vide Rodrig. part. I. tract. III. cap. III.

Ex occasione thematis: *Telas araneae tequeunt* (ISRAEL. LIX. 5.) possunt vanae gloriae cupidi araneis comparari. 1. Propter laboris ferocem, et constantiam, ubi fasius enarrari possunt gravissimi labores, et maxime ardua facta propter vanam gloriam suscepta. 2. Propter prædæ speratæ aequalitatem: quia scilicet et ipsi nihil aliud, quam muscas, idest, tenuem, inquietam, imprudentem (idest, omnia conspurcantem) inanem gloriam venantur. 3. Propter similem exitum laboris: quia scilicet et horum telas subito per ventum adverse fortunæ, aut inconstantie humane dissipantur, idest, operato successu destituuntur, ut plurimorum exemplis demonstrari potest.

Ex occasione thematis: *Quasi qui apprehendit umbram, et persequitur ventum, sic et*

qui attendit ad vana mendacia (ECCLES. XXXVI. 1.) potest mundana gloria umbræ comparari. 1. Quia sicut umbra, quantumcumque corpus, aut pulchrum aut altis qualitatibus, et ornamentis affectum est, semper nigra, et nihil, idest, carotia lucis; ita omnis gloria, et laus mundana, ex quacumque demum causa oriatur, obscura, et vana est, quia nihil utilitatis confert homini. 2. Quia sicut umbra frigida est, ideoque homines et animalia aestu solis accensa passim ad se trahit; ita multo magis gloria mundana frigida est, seu calore charitatis divine destituta, ad quam proin homines aestu concupiscentiæ inflammata, undique confugiunt, et levamen querunt. 3. Quia sicut umbra est vapor ad modicum parens, et tota a solis illuminantis radiis pendet (JAC. VI. 14); ita cum et gloria nihil aliud sit, quam aliena de nobis opinio, et aestimatio, non potest diu stabili durare, sed quovis fere momento accidit, et recedit. 4. Quia sicut umbra hominem quidem representat, sed tam imperfecte, et obscure, ut quis, vel qualis sit, disageat nequeat; sic et gloria, licet aliquo modo hominem manifestet aliis, et visibilem facit, revera tamen ex ea cognosci non potest, quis, et qualis homo sit coram Deo, et in seipso. 5. Quia sicut umbra fugientem sequitur, sequentem fugit; ita huic ipsam gloriam mundanae genium esse, tum quotidiana experientia, tum commune hominum iudicium ostendit.

ALII CONCEPTUS.

FUGA. — Protoparentes nostri rerum omnium creaturarum potiebantur dominio: *Omnia subieceris tui pedibus ejus*: In signum hominibus magis Deus ab eis exegit dumtaxat hunc actum obedientiæ: ne comedere fructum talis pomi. De omni ligno Paradisi comede: de ligno autem scientiæ boni, et mali ne comedas. Tametsi etiam fame periisset, obedire tamen tenebatur; ad nobilitatem namque creature statum evectus, non ut hæc, sed futura fueretur vita, creatus erat. Ex transgressione hujus iniuncta pena, in clarum devenimus notitiam gravitatis peccati, quo homo offendit Deum. Casu nostro applicemus hanc historiam: Bonorum innumerabilium, quibus liberalissimus Deus noster in presenti vita nos ditavit, et infinitorum aliorum, que nobis præparavit futura, texamus catalogum: Bonorum nostrorum non eget, aliud

a nobis non pretendit, nisi ut non usurpemus, et tribuamus nobis gloriam ipsi debitam ab omnibus creaturis; ergo ne adeo temerarii, et audaces erimus, ut illam ipsi surripiamus? MANSI, d. I. n. 4.

Inter alia dicta Jobi singulariter observandum est, quod dicit de demone: *Habet fiduciam, quod influat Jordanis in os ejus. Non meminit maris, pelagi, oceani, est insatiabilis, sed Jordanis; quia spiritu prophetico prævidebat, per hunc fluvium figurari, et denotari perfectos, et Sanctos: præterquam enim quod sinu suo complexus est Arcam Domini, vidit Spiritum Sanctum in forma columbæ, et aquis suis (ministerio manuum magni Baptiste) baptizavit, et lavit Verbum æternum incarnatum. Ecce igitur mysterium, cur dicitur, quod diabolus speret absorbere Jordanum, quia malignus hic spiritus incessanter desiderat devorare innocentes: non per viam extorsionis, adulterii, apostasiæ, sacrilegii, aut similibus excessuum: bene quidem per vanam complacentiam, vanamque gloriam in propriis operibus, que alias perfecta essent, et sancta. Idem, d. II. n. 2.*

Si Lucifer neque ipsum Dei Filium eximere voluit a suis assultibus, et tentationibus (disponente ita æterno suo Patre, ne per omnia fratribus assimilaretur: tentatum per omnia), cur expectavit ad trigessimum usque annum; observate unam vocem in S. Mattheo, que non ponitur sine mysterio: *Tunc Jesus ductus est in desertum a spiritu, ut tentaretur. Ast illud, tunc, ad quid refertur? Ad illud nimirum, quod idem S. Evangelista, et alii cum ipso jam retulerunt de eminentissima sanctitate Christi, celesti testimonio palam confirmata, et a Præcursora in via Jordanis demonstrata: Ecce Agnus Dei. Quamprimò igitur astutus serpens advertit Redemptorem nostrum donis virtutibus, meritis omnibus cumulatum, nec posse sibi occurrere ditorem prædam, tentavit illum. Tunc accedens tentator, dicit ei. Ast qua via tentavit illum, aut quem modum fini, et scopo suo censuit esse congruentiorem altioremq? Vanam gloriam; demon haud sibi persuadere poterat, Christum esse Filium Dei, tametsi celestus audivisset illius testimonium, nihilominus vana eum palpavit laude, et gloriosissimum hunc et dedit titulum: *Si Filius Dei es, petens simul lapides oblatos transmutari in panes: Dic ut lapides isti panes fiant.* Non dixit, si esuris*

(observatio D. Chrysostomi est), sed si Filius Dei es, videlicet, existimans posse aliquid per laudam blandimenta suffragari: *Serpens erat callidior.* Post adhibitam omnem vafrictiem, et sagacitatem suam, efficacius, aptiusque non invenit medium, quo quem filium Altissimi suspicabatur, daret præcipitem, quam vanam gloriam: hæc enim ita est, qua suffragantia paratur assultus, struantur insidia navibus opulentis, gratie mercibus oneratis. *Ibid.* n. 2.

In republica apum bene ordinata, sunt aliquæ, que apparent esse apes, at non sunt: focus genus est insecti, apis similitudine, sed majoris corpore, quod non mellificat, neque operam aliquam præbet in faciendo opere, consumit alimenta, que apes congregaverunt. In anima alicujus hominis Christiani reperietis nonnumquam multas apes, puta, virtutes, que componunt, mensaque præparant divine mel suavissimum. De simili apes S. Urbani Papa dicebat Christo, loquens de Sancta Cecilia: Quasi apis argumentosa tibi deservit; at quid contingit frequenter arte, et opera diabolica? intervenit vana gloria, que devorat, et consumit meritum omnium actuum virtutum, qui alias æterna digni erant remuneratione, eosque plane inutilis reddit ob vanam complacentiam virtutum focus. *Ibid.* n. 3.

Judicium cap. II. recensetur historia, qua casu, et proposito nostro accomodari potest: Reportaverat Jephthe de hostili exercitu victoriam: at quia Deo, si vinceret, votum fecerat, et primum, quod ei domum redeunt, et triumphanti occurreret, offerret in sacrificium: exit, ut ei occurreret unigenita filia sua cum tympanis, et choris. Observat Jephthe (esto temerarie) votum factum, ac propria manu obtulit filiam in holocaustum. *Milia est vita hominis super terram.* In præsentis vite strenue pugnamus, et militamus vincendo pravos nostros appetitus jejuniis, disciplinis, vigiliis, ciliciis, eosque voluptatibus suis, ad quas anhelant, privando. Aggredimur pariter mundum inimicum, spernendo mundum, spernendum nullum, spernendo nosmetipsos, spernendo denique sperni, et contemni; humilitatem, et subjectionem nos alterius voluntati, et obedientie; mortificamus quoque appetitum vindictæ odii, remittimus injurias, benefacimus his, qui oderunt nos; ne plures alias victorias reportamus de pravos nostris affectibus, et inordinatis passionibus, ut immar-

escibilis gloria potiamur corona. Verum sepe contingere solet, quod triumphantis nobis occurrit vana gloria, non cum tympanis, sed blandis laudibus : non cum choris sed applausibus, nosque intus exstimulat, ut actus virtutum, dona, merita, cunctaque alia bona opera offeramus, et sacrificemus vanitati, blandæ complacentiæ, et vanis gloriæ. *Ibid.* n. 6.

Numerorum cap. xix, mira alia præscribitur ordinatio, non vacans mysterio : *Vas, quod non habuerit operculum, et ligaturam de super, immundum erit* : Quod si alias vas illud mundum, et purum esset, cur ut immundum, et sordidum æstimandum esset deficiente figura, et operculo? Quasi vas sine operculo, vel ligatura (Rabani verba sunt) polluitur, qui per studium ostentationis patens, nullo velamine taciturnitatis operitur. Vasa hæc operculo, et ligatura destituta illos significant, qui opus aliquod devotionis exercent, v. gr. orationis mentalis, mortificationis, communionis, aut opus exequuntur misericordias corporalis, ut recipiant aliquem applausum; tales igitur in conspectu Dei sunt tamquam vasa immunda, et sordida. Quapropter celestis Magister constituit : *Tu autem cum oraveris, intra in cubiculum tuum, et clauso ostio ora Patrem tuum in abscondito, et Pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi*. S. Bernardus Ser. viii, in Cant. considerando hoc consilium Evangelicum, ait : Orare volentes jubemur intrare cubiculum, ne coram orantibus laus humana orationis furetur fractum, frustratur effectum. *RABANUS, in cit. loc.*

Exod. cap. xx, legitur : *Quod si altare lapideum feceris mihi, non edificabis illud de sectis lapidibus; si enim locaveris cultum super eo, polluetur*. Præcepti hujus rationem reddidit Stephanus Cantuariensis hæc verba : Altare est mens hominis, ubi non est construendum ædificium de sectis, vel politis lapidibus; lapis enim non politus, nisi ut videntur, unde lapis, qui in fundamento ponitur, non politus, quia videri non potest; ille ergo construit altare de sectis lapidibus, qui ideo facit opera sua, ut videatur : abscondendum est opus, quia *justus*, ut ait Salomon, *quasi fundamentum subsistit*; si ergo elevaveris cultum, id est, opus tuum cura, et arte humana poliri volueris, polluetur. *STEPHAN. Cant. in alleg.*

Pro emblemate aliquando expositum fuit cœlum stellatum cum hoc appposito symbo-

lo : *Pulchriora latent* : Et vere pulchriora in cœlo obscondita sunt; ad eum modum de Sanctis, qui excellunt in spiritu, et perfectione, dicere possumus : quamvis foris ænter videantur ille extases, jejunia, solitudo, austeritas, victus, conformitas, mansuetudo, charitas, similesque excellentes virtutes, abscondant nihilominus dona, quæ existiam eorum exprimunt et testantur sanctitatem, ut sunt revelationes, visiones, actus interni amoris divini, et alii hujusmodi : *pulchriora latent*. *MAXI, d. iv, n. 6.*

In Apocalypsi S. Joannes cap. iv, se vidisse testatur præter alia : *Et quatuor animalia, singula eorum habebant alas senas in circumflecto, et intus plena sunt oculis, et requiem non habebant die ac nocte dicentia : Sanctus, Sanctus, Sanctus*. Porro inter hæc animalia unum hominis habebat faciem : Et tertium animal habens faciem quasi hominis; ubi observandum, eandem visionem referri ab Ezechiele Propheta, at hæc ille addit circumstantiam : *Manus hominis sub penis eorum*. Quale illud mysterium, quod manus occultaverint sub alis? per manus, ut satis notum est, intelliguntur opera : hæc igitur servi Dei abscondunt, et subtrahunt ab oculis hominum; totum contrarium illi, quod faciunt Hyperitis : Occulanda sunt, fratres, bona, quæ agimus (B. Petri Damiani consilium est) ne hæc in hujus vitam itinere incauti portantes, latrocinantium spirituum incurisione perdamus. *Petrus, Damian. S. de S. Barbara.*

Pulchre Glossa in Matthæum spectatur, qua ratione tres Reges, seu Magi thesaurum suum, quem e longinquis regionibus secum asportaverant, non aperuerunt, nisi post accessum, et ingressum in tugurium Bethlehemicum : aperti thesauri sui ubi voluerunt ei munera, aurum, thus, et myrrham. Magnum religionis Sacramentum hic aperitur, ut fide prævia thesaurus nostros in via non pandamus, donec præteritis hostibus soli Deo ex oculis cordium offeramus. Ezechias, quia thesaurus alienigenis prolidit, condemnatur in posteris. Sancti, et sapientes hi Reges thesaurus suos non aperuerunt in Jerusalem, mollo minus in itinere, sed in supremi dumtaxat Monarchæ, quem panis involutum adoraverunt, presentia; et quale inde documentum? habemus thesaurum in vasis fictilibus; naturali propensione nimis (proh dolor) avidi sumus propriæ laudis, æstimationis vanæ gloriæ; quapropter quos

pro obtinenda æterna beatitudine accumulamus thesauros, quamdiu viatores sumus, diligenter custodire, nempe abscondere debemus bona opera, et merita alterius vitæ, ne latrones, puta jactantia, vana complacentia, propria æstimatio nobis hunc thesaurum suffarentur. Solum igitur in conspectu Dei oportet illum aperire, id est, operari, ut Deo placeamus dumtaxat. *Glossa, in t. II, Matt.*

Sapiens illa mulier, inspecta eleganti Moysi facie, tribus mensibus eum occultavit; videns eum elegantem, abscondit tribus mensibus, non attenta feroci persecutione tyranni illius, qui transgressoribus severissimam minitabatur pœnam. Ex quo facto hæc elicit moralitatem Origenes, subdens : Ita nos debemus occultare bona, quæ factimus, ne demergamur in profundum inanis gloriæ. Præcipitur in Moysæ abscondito, ne bonos actus in publico geramus, ne justitiam nostram coram hominibus faciamus; nisi enim in occulto fuerit, diripiatur ab Ægyptiis, et fluctibus submergetur. *ORIGENES, ho. II.*

S. Petrus Chrysologus explicans verba illa Christi : *Nesciat sinistra tua; sic discurret* : Putas, quam vult nescire alterum, qui te ipsum, qui facis, vult aliqua tui parte nescire? Thema hujus sermonis est : Attendite, ne justitiam vestram faciatis coram hominibus. Movet igitur hæc dubium : Justitia, lux rerum, consilii non velatur obscuris; Justitia, cum sibi facta claret, omnes illustrat exemplo. Et quid est, quod eam Dominus coram hominibus non vult fieri, per quam statum capiant res humanæ? Et ubi est illud, *sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum, qui in cœlis est*? Quomodo justitiam vult celare, cujus opera vult elucere? Et proposito nostro conformiter difficultatem solvit dicens : Fratres, hæc præcepto celestis vult jactantiam tollere, auferre pompam, vanitatem demere, subovere inanem gloriam, sic justitiam vult celare, Justitia, quæ per se sibi abundat ad gloriam, spectaculum populi, vulgi laudes, favores hominum, mundi gloriam, non requirit : a Deo genita cœlum spectat, in oculis agit divinis, superis virtutibus mixta, semper a Deo solo, ut gloriificetur, expectat : sed hæc est justitia, quæ ex Deo est; illa vero justitia, quæ est hypericis, justitia non est, mentitur oculis, fallit aspectum videntibus illud, trahit popu-

los, sed nec turbas, famam vendit; edit clamorem : fit sæculo, Deo non fit, mercedem rapit præsentem, premium non quarit in futuro, cæcat oculos, cæca ipsa, non videns vult videri. *Petrus, Chrys. v. 9.*

Pulchre facere quidam Interpres describit, qua ratione araneæ miro artificio retia sua texant, et conficiant in circumferentiâ : primo partitur quatuor filis æquali spatio a se dissitis, et ad modum crucis distentis per quatuor partes, et ab his per circumtum deducunt alia fila, ita tamen ut ab omni parte æquales relinquunt sectiones : nectunt suas telas, inquit auctor ille, in quatuor circumulorum quasi sectiones, quorum quælibet sectio viginti item sectionum alias, et fila viginti continet, ut insipientibus curiosos constare poterit; octoginta circulis igitur, aut sectionibus constat tela tota. Videbitis hæc bestiolam, cum in labore suo occupata est, centies, ac millies mira velocitate hinc, et inde currentem, recurrentem, per gyrum ducentem filis, quandoque per transversum eadem attemtentem; et quis ejus finis? eviscerat se, enervatque, ut rete suum ordiatur, et perficiat. Sed quid? Unicus venti flatus, unicus motus scoporum dissipat, destruit, ac secum tollit totum istum laborem. Ecce propprissimum pro casu nostro similitudinem. Erit quispiam Deo serviens in timore, sanctitate, et justitia, triginta, aut quadraginta annorum spatio, multa, et varia colliget merita honorum operum, elemosynarum, jejuniorum, eliciorum, mortificationum, orationum, diversarum peregrinationum, operum misericordie, tum spiritualium, tum corporaliun; at denique quid erit? Vatri serpentis infernalis stratagemate, concitabitur unicus flatus vanæ gloriæ, unicus actus propriæ complacentiæ, qui cunctos hos labores, et sudores, tanto tempore exantillatos, apud Deum prostratos inutilis efficit, ac invalidos : *Omnia opera sua faciunt, ut videantur ab hominibus*. Et quid inde sequetur? Attendite ipsum Dei oraculum, de quo scriptum est : spiritum ponderatur enim : *Ancæ dico vobis, receperunt mercedem suam*. *Pined. in c. xxvii, Job. 18.*

Joannis cap. x. Redemptor noster nobis demonstrat, quis sit mercenarius, et non pastor, asserens : *Mercenarius autem, cujus non sunt oves propriæ, dimittit oves, et fugit, et lupus rapit, et dispergit oves*. In sensu morali varii dantur mercenarii, et quidem in sensu accommo nostro proposito, docet S.

Anselmus, hominem deditum vanæ gloriæ esse hunc mercenarium, qui pro applausu mundano vendit opera bona, quæ alias apud Deum inestimabiles essent pretii; et quia ex his vanam concipit gloriam, non jam bona sunt opera, eo quod privent ipsum immortali retributione: hujus non sunt oves propriæ, quia virtutes, quas in se ipso custodire videtur, ab eo sunt alienæ. Notat dignum verbum illud: *Omnia opera sua faciunt, ut videantur*, ubi notat etiam D. Chrysost. subdicens: Non hæc, aut illa, hoc vero expulit eos omnino a charitate. Qui operatur bene, ut videatur solum ab hominibus, non operatur propter amorem Dei; unde necessario sequitur, tales esse alienæ a charitate, quæ sola valorem conferit actionibus nostris, easque Deo gratas, ac æteræ vitæ meritorias efficit. S. ANSEL. in ill. c.

Josephus Hebræus refert in templo Jerusalemitano quotidie tale contigisse miraculum quando nimirum pro offerendis sacrificiis mactabantur boves, oves, aliæque animalia, eorumque profundebatur sanguis, nulla ibidem musca visa, vel etiam advolare ausa fuit: E contra quando gentiles suis falsis diis in sacrificium offerebant carnes similibus animalium, tantus advolebat, comparabatque muscarum numerus, ut primario idolo suo imponerent nomen Beelzebub, quod idem est, ac Deus muscarum. Curiosos vos esse laud ignoro, ut ex hoc miraculo percipiatis mysterium aliquod morale: Musca est figura vitii hujus vanæ gloriæ; quam admodum enim musca, si adhæreat alicui unguento odorifero, et ibidem moriatur, dissipat, et perdit ejusdem fragrantiam: Muscæ morientes perdunt suavitatem unguenti; eadem proportione dicere possumus, quotiescumque hoc vitium inhæserit cordi, quod spirat bonum virtutis odorem (Christi bonus odor sumus) suavem odorem boni exempli, charitatis, humilitatis, obedientiæ, etc. perdit, et dissipat fragrantiam horum bonorum spiritualium; etenim Deus abominatur actiones illas, quæ pallio devotionis, et pietatis tegimus, ut inde recipiamus gloriam vanissimam, et applausum mundi, sui inimici. Certum est, quod per sacrificia antiquæ legis figurabantur nostra bona opera; si igitur Deus miraculum patrare voluit, ne muscæ advolarent proprius, et carnes attingerent eo quod sint (sicut remote) umbra, et typus vanæ gloriæ; quanto magis in sanctis, et christianis nostris actionibus abomi-

nabitur hoc idem vitium? Si Deus has macas proscribebat, et exterminabat ab agnis, arboribus, vitulis, et bobus, qui mactabantur; quanto magis a nostris operibus factis in lege gratiæ, puta orationibus, elemosynis, confessionibus, communiõne, et aliis similibus vult exterminari, et proseribi omnem vanitatem, omneque puritum propriæ estimationis, et complacentiæ? JOSEPH. l. 1, antiq.

Apud S. Matthæum plurimum hortabatur Dominus, ut, cum boni operis quiddam exerceamus, non imitemur pessimum fictorum sanctorum morem, qui, cum bene aliquid agunt, id faciunt, ut plausum sibi apud spectatores conflent. Verba Domini apud Evangelistam sic habent: *Cum facis elemosinam, noli canere tuba ante te, sicut hypocritæ faciunt in synagogis, et in vicis, ut honorificentur ab hominibus, liberalitatemque aliquam opinionem sibi apud eos nuntiantur; nam si ita feceris, tua te expectatio laudet, sicut illos sua sefelit. Amen enim dico vobis receperunt mercedem.* Matth. vi. 2. Vatablus hæc postrema vertit: *Abstulerunt mercedem suam, hoc est, sibi ipsis ademerunt, et prodiderunt suam mercedem.* Translatio Vatabli non coheret satis, imo pugnat cum verbis Domini videtur. Cum enim Christus affirmet, Hypocritas recepisse reamerationem suam, quomodo huic coheret, quod Vatablus ait, abstulisse sibi, atque adeo perdidisse illam? Abstulerunt, receperunt? Optime convenit utriusque verbis; quodque Christus ait, recepisse mercedem suam, id pulchre exposuit Vatablus dicens, abstulisse sibi; quid ambiunt hypocritæ cum sive stipem in egenos erogant, sive aliud quid boni operis faciunt? Respondet Christus: *Ut honorificentur ab hominibus, existimationemque aliquam sanctitatis apud eos obtineant, quorum levem favorem se iis rebus consequantur, ut per eandem Deo placere non eurent.* Quid ergo dicit Deus? Hæc vero, ait, perfidissimi, et propudiosissimi hominum hypocritæ, inanem popularis favoris ventum captare studetis per hoc, quod bene agitis, ut meam gratiam hujusque habeatis: Ego vos pro meritis laudabo, faciamque, ut homines intelligant, et videant, non alio consilio a vobis opera bona exerceri, quam virorum bonorum, et sanctorum famam vobis pareatis, ex quo consequetur, ut offensioem, sinistramque existimationem apud illos incurratis; adeoque et mea gratia excidatis,

et nullam apud eos obtineatis, et omnium jacturam faciatis, jam nec mihi grati eritis, nec illis accepti, sed his exosi, et mihi invidi. Itaque, et receperunt mercedem suam ab alienatione hominum malevoli, quorum plausum, favoremque expetebant, et abstulerunt mercedem suam, dum se ipsos destituerunt benevolentia Dei, quam sibi demereri potuissent, nisi plausus humani aucupes stulti esse voluissent. *Dilac. Nyss. Da. i. post Epip. Ps. iii.*

Hæc Christus excitatum a mortuis filium Jairo Archisynagogi, et non admisit quemquam se sequi, nisi Petrum, et Jacobum, et Joannem fratrem Jacobi. Marci v. 37. Voluit Elias revocare in vitam piæ viduæ, et hospitiis sue filium, eamque ob rem tulit eum de sinu matris ejus, et portavit in conaculum, ubi ipse manebat. III. Reg. xvii. 19. Hic jam in foribus occurrit dubitatio, quid cause sit, quod Christus totius humilitatis consummatissimus Magister ob oculos quoque testium redanimatæ poellæ miraculum perpetravit, cum Elias, et Eliseus, quando similia prodigia molebantur, ita lucem defugerunt, tamque secreto egerunt, ut ne matres quidem parvulorum, quos resuscitabant, coram adesse voverint. Ingeniosa questio, quam auctori discutendam relinquo. Is in cap. ix. Matthæi sic resp. Dicendum, quod hoc fuit, quia illi non susceperant mortuos, ad aliquid probandum, sed solum ad benefaciendum, ideo testibus non egebant; Christus autem miracula faciebat, principaliter ad ostendendam virtutem suam, ut sciretur, quod erat Messias, et quod erat Deus, ideo indigebat testibus miraculorum suorum; Hinc accipimus, valde occultandum esse opus bonum, cum solum ad benefaciendum dirigitur, ne quod a publico (quod proclive) damnum accipiat, et de vani plausus ambitione tentetur, qui illud fecit. *Idem Do. iii. post Epip. p. 4.*

Theophylactus ait, pluvias, quæ noctu decidunt, majorem plantis adferre utilitatem, et fertilitatem, quam quæ interdiu descendunt, hocque eam ob causam, quod per absentem tuem solem delapsus humore diutius frui possint. Verba Theophylacti ex lib. III. de caus. plantarum cap. xvii, sic habent: Nocturni imbres præstant diurnis, sic enim, ut plantæ humore potiri amplius valeant, cum sol non protinus illum consumat. Subdit autem statim magnus agriculturæ magister: Et tutius quoque sic agi, nullum du-

bium est. Si ad spirituales agriculturam hæc transferas, multo veriora reperies. Ut pluvia terram fertilem reddit, sic amicum bona opera fovendam, sed uberjorem tamen facient eam, si nocte irrorent, si lucis opera in tenebris fiant, si non in forum ad ostentationem proferantur, et tutius sic agi, nullum dubium est, quod extra periculum sunt, quæ extra conspectum hominum aguntur; experientiam hæc adisco testem, et adstipulatricem. *Ibidem.*

S. Athanasius quest. 34, in Scriptur. sci. scitatur: quare cum discipulis suis post resurrectionem suam Christus edere voluit, nec alia pars est inventa, quam assi piscis, et de apiario favo? quod de favo respondet, hæc facit, et sic habet: favum habuit propter signaculum, quo per Baptismum omnes fideles signavit; etenim thessurus mellis, quanto magis munitus est a favo, tanto est tutior; Consimili modo, et gratiæ divinæ tanto sunt tutiores divitiæ, (in homine suavitatis) quanto magis intra conscientiam, velut alvearium quoddam absconduntur, et arca solitudinis, ac recessus includuntur, et humilitatis custodia ab infestis oculis defenduntur, ut clavus adulterina vanæ gloriæ, quam tamvis secretum nostrum aperire, et deoperire opera ea velit, non valeat. *Ibidem.*

Novum pene accidit S. Bernardo, quod nocte Christus nasci voluit, cujus Natalis, tam vehementer omnium sanctorum votis expetebatur, quam erat salutis eorum, et remedio necessarius: Nomen satius fuisset, orbis lucem in media urbe Jerusalem luce media exoriri, ut omnis tam immensa misericordiæ opus agnoscere, et plurimis verbis magnopere prædicare possent, quam quod Christus se intra stabuli latebras retulerit, et obscura noctis tenebris involverit, talique velut pallio contexterit, ut nemini esset conspicuus? quid ergo nobis liber Sapientiæ, cap. xviii, dicit? *Cum quietum silentium contineret omnia, et non in suo cursu melius iter haberet, Omnipotens sermo tuus de celo a regalibus sedibus prostravit?* Quis Rex diuonum suarum possessionem adituros, non maximos, et magnificentissimos apparatus instruit, ut gloriæ suæ, ac potentia ostentationem faciat? Quorsum ergo

Christus Regum supremus tam silenter, humiliterque in mundum adventit? S. Bernardo tam persuasum erat id ob unam maxime vanæ gloriæ cupiditatem damnandum factum, ut indignabundo similis exclamavit: Jam vero nocte voluit nasci: ubi ergo sunt, qui tam impudenter gestiant ostentare someticos? Ita ille serm. 3, de Nativit., tamquam putarit, post tam lævulentum submissionis exemplum neminem posse vanæ laudis ambitu oblectari, nisi qui verecundiam fines semel totos longe transierit. Itaque quo primum pede Christus terram pressit, eodem formam expressit, quam in vani plausus contumptione imitari debeamus, tenebrasque nobis ostendit, quas petere debeamus, cum lucis operam facere instituis. *Idem S. n., in die Ci. p. 3.*

Sed quam divine nos sui imitatione ad eandem humilitatis virtutem, et vani plausus contumptionem erudit, cum Sacramento, sub quo nobis semper corporaliter, quamquam invisibiliter, præsens adesset, instituit! Hoc opus reliet Corporis, et Sanguinis sui in alimoniam nostram, in cibum et potum nostrum, tam est admirabile, ut sit omnium prodigiorum Dei quædam summa, et compendium, quod his verbis prædixisset, et prædicavit S. David videtur, cum ait: *Memorian fecit mirabilia suorum inferiorum, et mætorator Dominus, eorum delicta timentibus se. Ps. cix, 45, forte an in hoc tanto opere, quo litesarorum suorum infinitas copias, et ardentissimæ charitatis incedia ostentat, oblitus fuit nos docere, quomodo nostra opera bona oblegere, et virtutes dissimulare debeamus? Minime omnium, imo in hoc uno mysterio plusquam in alio quopiam, hujus rei præceptiones, ac modos pulcherrimos tradit Angelicus Doctor S. Thomas, opuse. 57, c. viii, ait, in hoc divinisimo Sacramento patescere veritatem vaticinii Isaie, qui c. xlv, 43. Deum eucharisticis speciebus tecum appellans dicit: Vere tu es Deus absconditus, sive Deus absconsonum, (ut alii vertunt) Deus Israel Salvator, Absconsonum autem plurimum Deus dicitur, quia non unam tantum re in Eucharistia abscondit, sed plures, scilicet personam suam, opus, et modum, inquit angelicus Ecclesiæ Doctor; latent omnia in hoc Sacramento, divinitas, humanitas, corpus, anima, modus adeo, quo hæc ipsa ibi latent. Quorsum istud? Respondit Doctor gloriosus: In his discimus, in nobis quoque tria virtuose abscondi, nostram per-*

sonam, opera nostra bona, et honorum operum intentionem. Sub ipso Sacramento absconditus Deus noster abscondere nostra docet, ut, velut ille alio specierum sacramentalium pallio circumtegit personam, opus, et modum, ita nos quoque abdamus, non solum, quæ bona, facimus, sed consilium etiam, quo illa facimus, ut simus ipsi nobis quædam Sacramenta, dum secreta servamus, veloquæ modestiæ, et larva humilitatis celamus, si quid ex virtute agimus. *Ibi deum.*

MISCELLANEA.

QUALITAS. — Pulchre seniores nostri naturam morbi hujus in modum cepe, bulborumque describunt, quæ uno decorticata tegimine, alio rursus inveniuntur involuta, foliisque reperiantur oblecta, quoties fuerint expoliata. *CASSIAN. l. XI, inst.*

Vires, et efficaciam gloriæ non male descripsit Ovidius, dicens.

Excitat auditur studium, laudatque virtus
Crescit, et immensum gloria cælar habet.
Ovid. l. IV, de Ponto eleg. u.

Et alibi:

Denique non parvas animo dat gloria vires,
Et facunda facit pectora laudis amor.

Ardua per præceptis gloria vadit iter.
Ovid. l. V, trist. xv, eleg.

Propertius quoque idisum confirmans cadit:

Maquam iter ascendo, sed dat mihi gloria vires,
Non juvat ex facili tecta corum iugo.
Ib. lib. IV, tri. etc. u.

Trahimur omnes laudis studio, inquit Cicero, et optimus quisque maxime gloria ducitur. Ipsi illi Philosophi etiam in illis libellis, quos de contemnenda gloria scribunt, nomen suum inscribunt: in quo præfationem, et nobilitatem despicunt, predicari se, ac nominari volunt. *Cicero pro Achia Poeta.*

Duplex est gloria juxta Senecam. Una adumbrata, et ex populari rumore progenita, propagaque, quæ nec judicio provenit, nec firma perdurat: quam veluti vitium sapiens minime expetit. Altera vera, et solida, ac durabilis, quæ ex consensu honorum nascitur; sicut enim consuetudo sermonis est consensus eruditorum, ut Quintilianus ait, sic consentiens laus honorum gloria appel-

latur; quam D. Augustinus dixit, esse opinionem hominum bene de nobis judicantium; hæc autem bonis viris non est contemnenda; cum sapiens non gloria, sed conscientia recte factorum virtutem metatur. *SENECA in l. XVIII, epist.*

Democritus dicere solebat: Oratio operis est umbra, significans laudem ex factis, non aliis qualitatibus nasci. *LAERTIUS l. IX, c. vii.*

Socrates hanc viam compendiarum ad gloriam dicebat: Si quisque id ageret, ut, qualis haberi vult, talis sit. *Cic. lib. II, Offic.*

Antiqui vanam gloriam per pavonem præsentabant, quia hic pennas suas tunc possimum explicat, et ostentat, cum plurimos ad spectandam convenisse advertit. *LANGGUS, in Polyæ. f. 481.*

Alii per bullam expresserunt, quæ inflata vix comparet, et iterum evanescit. *Ibid.*

Plato dicebat, vitium inanis gloriæ esse vestem, quæ omnium ultimo exiit: Cui consentiunt, teste Laucizio, Sancti Patres, asserentes, esse origine priamum, et conflictu ultimum. *LANGGUS. opus. IX, n. 265.*

Plinius ait, olivæ malum puniceum, et vitium sine foliis repertas, stirpe fructum tulisse, non palmitæ, et ramis; quod idem viri faciant, non amantes folia laudis, et gloriæ. *PLINIUS l. XVII, hist. nat. c. xxv.*

Idem Plinius narrat, ad extremos fines Indiæ gentem Astomorum degere sine ore, corpore toto hirtam vestiri frondiam lanugine, halitu tantum viventem, et odore, quem naribus trahunt. His similes sunt inanis gloriæ amantes; os enim non habent ad Deum, et alios laudandos, vestibus virtutum carent, foliis tantum apparentis virtutis ornantur, et aura vanæ gloriæ vivunt. *laem. l. VII, c. ii.*

Tisandri filius Hippocleides, cum Agaristam Clisthenis filiam ambiret, ideoque omnem artem, quæ exellebat in saltatione, adhiberet, Pater Agarista hæc gesticulatione offensus eidem dixit: Perdidisti conjugem saltando, o Hippocleida. Idem plerumque, evomit sic, qui hominum laudes venantur, ut, dum placere maxime volunt, displiceant. *HERODIA, l. VI, ante fin.*

Epictetus nobile documentum quoad hanc materiam relinquens: sicut Sol, aiebat, preces aut blandimenta non expectat, ut exoriatur, sed statim fulget, et ab omnibus salutatur; sic tu nec plausus expectes, nec stre-

pitus vel laudes, sed sponte bene facias, et pariter ac Sol carus eris. *Epictet. apud Stob. de mag.*

Sicut inter verum maritum, et adulterum hoc discrimen est, quod ille bonum prolis, hic solam voluptatem, querit; ita inter veros Dei, et falsos amatores pariter hæc differentia est, quod illi solam Dei gloriam, hi hominum laudes, querant. *RODRIG. p. 1, tr. 3, c. v.*

Non frustra Deus in Deuteronomio præcepit: Non tondebis primogenia ovium; (*Deut. xv, 19.*) nam, ut S. Gregorius explicat, tondere primogenia ovium est occultationis suæ tegmine humanis oculis inchoantia opera bona denudare. Cum ergo vita nostra simplex quid, atque innocuum inchoat, dignum est, ut secreti sui velamina non relinquat, ne nudum hoc humanis oculis quasi subducto vellere ostendat. *S. GREG. MOR. c. XLIII.*

S. Macarius percontanti euidam, cur fame ab hora tertia in eremo pulsaretur, qui in cenobio integris sæpe hebdomadis refec-tionem sine difficultate contempnisset? respondit: Quia nullus hic est jejuni tui testis, qui te suis laudibus nutriat; ibi autem te digilus hominum, et xenodoxie refectio saginabat. *CASSIAN. colloq. 3, c. XXII.*

FIGA. — Ut fugiamus venenum inanis gloriæ, aequum imitari oportet, quæ, quia Parias serpens pullis ejus insidiatur, trahendo ad se ventum, ut eum veneno infectum ad pullos remittat, eosque occidat, instinctu naturali lapidem (qui gagates vocatur, et venenum expellit) nido suo inaedificat, et in illa parte, ex qua ventus spirat, collocat; Lapis autem hic Christum spiritualiter denotat; qui contra ventum inanis gloriæ cordi inaedificandus est. *PLINIUS, l. X, c. iii, ant. hist.*

Animalia, quæ olim Ezechiel vidit, quatuor habebant alas, quarum duabus corpora tegebant, duas sursum erectas habebant; hæc significabant opera sursum tendentia, illa timorem, et humilitatem, quibus ea ab hominibus abscondunt. *STAPL. l. III, in Do. III, post. Epist.*

Nec male alius:

Esse Deo quisquis cupit magis fulgibus, ipsi
Hæreat, et mundi spernat igne decus.
Nam quo mortales quisquam est magis fulgibus inter,
Hoc minus est magno fulgibus ipse Deo.
Asc. Hiluit, orthol. inc.

Consentit Boetius, sic canens :

Quicumque solam mente præcipiit petit,
Summanque credit gloriam,
Læte patentes æthereis ornant plagas,
Arcumque terrarum altum;
Breve implere non valentis aulicum
Podebit aucti nominis.

Bonn. l. II. metro 7.

Sit tibi tam triste laudari a turpibus, inquit Seneca, quam si lauderis ob turpia : Lætiore esto, quoties displices malis, et malorum de te estimationes pravas veram tibi laudationem adscribe. Sæctator epularum non de bene vivente, sed de bene pascente, laudabilem profert sententiam. *SENECA.*

Thymiama juxta ritum legis confectum Deus sub interminatione mortis in deos suos converti vetuit; quid autem aliud gloria, nisi honor soli Deo reservatus? *EXOD. XXX, 38.*

DAMNUM. — Poëta filie Lothi in monte patrem inebriantes de eo conceperunt; Super quo Origenes ita ait: Observare debes ne forte, cum effugis flammam sæculi ad instar Lothi, et ad scintille altitudinem, velut ad quedam cacumina montis perveneris, tibi insidentur duæ filia: tuæ, a te non discedunt, sed sequuntur etiam cum ascenderit ad montem, nempe vana gloria, et major soror ejus superbia. Quæ ideo filie dicuntur, quia non nobis extrinsecus veniunt, sed ex ipsis operibus perfectionis nascuntur. Vide ergo, ne de his generes filias, quia qui de his nati fuerint, non ingrediuntur Ecclesiam Dei. *ORIGENES apud Gr. lect. com. f. 602.*

Cum olim accipiter insultasset trochilo, quod muscis tantum, et vermiculis viveret, respondit trochilus, non invidere se ipsi delictam mensam perpetuo bello paratam, quod tamen ipse virore sua mensa cum pace fruatur; timendum quoque, ne mensa illi sua set caro constet pretio. Et ita contigit; nam paulo post accipiter columbis insiliatis a rustico capitur; et ex turri in terrorem suspensus est, quo viso trochilus dixit: Quam longe, o frater, vita tua consultis fuisset, una medium vermiculos in cibos legere, quam alienas aves insectari! Applica ad gloria vane venatores. *DREX. in amul. l. II, c. IV, § 6.*

Agasides ab Hæcarnassensis in exilium relegatus est, quod tripodem, quem ludis obtulerat, Deo non dedicasset, sed domum retulisset. Quid illi, qui vitam suam Deo non dedicat? *HEROD. l. I.*

AXIOMATA.

Ubi multa laus, ibi multa fraus. *BU-COLER.*

Nec te collaudes, nec te culpaveris ipse;
Hoc faciunt stulti, quos gloria vexat inanis.
Qui sese laudat, laudis se munere fraudat;
Laus vera alterius semper ab ore venit.

Laus propria sordet.

Est nimiam rarus, qui laudis non sit avarus.

Gloriæ ambitio virorum morbus est fellitium. *DREX. in amul. 2, c. IV, § 4.*

Gloria umbra virtutis etiam invito comitatur. *Ibid. § 5.*

Gloria sperantem fovet, avertitur amantem.
Anonym.

Facilius est gloriam omnino fugere, quam rite querere. *DREX. l. c.*

Vitam agit leporis, quicumque vanus aiceps gloriæ est. *Ibid.*

Gloriæ umbra est parva magnis, pusillis maxima. *Ibid. ex monast.*

Compendio assequi vis gloriæ? contemnilo. *Trochil.*

AUCTORES.

Jeremias Drexelius in Amussi l. c. IV et V.

Joannes Busenius in Panario V. Inanis gloria.

Ludovicus Granatensis in locis communibus f. 597.

Bernardinus Rosignolius l. II, de disc. c. XXIV.

Alphonsus Rodriguez p. 1, tr. 3, c. II et seqq.

Eusebius Nierembergii de ador. in spir. et verit. l. II, cap. XXI.

Joannes Cassianus l. XI, de Institut.

Jacobus Alvar, de extinct. vitiorum t. II, l. 1, p. 2, c. XV et XVI.

Hadrrianus Pyraeus in apophthegmatis S. Ignatii l. III, c. XI.

Mathias Faber conc. 3, in Fer. cin. et in Auctario them. 3, in Dom. 3, post Epiph. et the. 2, in Dom. 23, post Pentec.

Thomas Stapletonus textu II, in Dom. 3, Adv. et text. 3, post Epiph. et text. VI, in Dom. 4, Quadr. et text. V. Dom. Pass. et text. I, Dom. 1, post Pent. et text. VII. Dom.

7, post Pent. et text. VII. Dom. 10, post Pent.

Josephus Langius in Polyantha. Verbo gloria.

Josephus Mansi in Bibl. mor. tr. 95.

VERBUM DEI

QUOAD ESSENTIAM.

DEFINITIO. — Est id, quod loquitur Deus, ut definit Serarius; (*SERAR. in prolo. c. II, q. 2.*) sic enim etiam Verbum increatum involvit. Quod si tamen solum creatum Verbum, de quo hic potissimum sermo erit, definire quis velit, dici potest, quod sit sermo a Deo immediate, vel mediate (per homines) prolatus.

DIVISIO. — Dividitur 1. in *Increatum* et *Creatum*. Illud est ipsa æterna Dei Sapia, seu Filius Dei, de quo S. Joannes dixit: In principio erat verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum. (*JOAN. I, 1.*) Istud est Verbum Dei in tempore per Angelos, vel homines prolatum, de quo S. Paulus ad Hebræos locutus est, dicens: Multifariam multisque modis olim loquens Deus Patribus in Prophetis; novissime diebus istis locutus est nobis in Filio, quem constituit hæredem universorum. *HEBR. I, 1.*

Subdividitur 4. in *scriptum*, et *non scriptum*. Illud est, quod in Scriptura, seu Bibliis continetur. Hoc est, quod a primo suo auctore scriptum non fuit, sed solum ore tenus traditum est, unde, et *Traditio* vocatur, de quo S. Paulus Thessalonicensibus dixit: Tenete traditiones, quas accepistis, sive per sermonem, sive per epistolam. (*II. THESS. II, 13.*) Iterumque subdividitur in *divinam*, quæ ab ipso Christo Apostolis tradita est, qualis est Sacramentorum materia: *Apostolicam*, quæ ab Apostolis accepta est, qualis est jejunium quadragesimæ, et quatuor temporum, et similia; et *Ecclesiasticam*; quæ nihil aliud est, quam consuetudo quædam antiqua, quæ, vel a Prelatis, vel a populis iuncta; tacito consensu vim legis obtinuit.

Subdividitur 2. in verbum *predicatum*, de quo Christus: Euntes in mundum universum predicate Evangelium omni creature; (*MATT. XVI, 15.*) et *auditum*; de quo idem dixit ad turbas: Beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud. *LUC. XI, 28.*

S. Bernardus aliam quandam accidenta-

lem assignat; dicens: Arbitror, non incongrue quinque lapidibus istis quinque partitum verbum intelligi, scilicet comminationis, promissionis, dilectionis, imitationis, et orationis. Horum quippe verborum late pateas copia in divinarum reperitur serie scripturarum; et forte ipsa sunt quinque verba, quorum meminit Paulus, malens quinque verba loqui in sensu, quam decem. millia in lingua, etc. Jam vero collectos istos lapides, contra superbiæ spiritum dimicaturus David in vase memoriæ suæ reponat, considerans, quanta nobis comminetur Deus, quanta promittat, quantam nobis exhibeat charitatem, et quam multa nobis sanctitatis exempla proponat, quemadmodum denique orationum nobis ubique commendat instantiam. *S. BERN. s. in Do. 4, post. Pent.*

EX S. SCRIPTURA.

QUALITAS. — Justi sunt omnes sermones mei, non est in eis pravum quid, neque perversum; recti sunt intelligentibus, et æqui inventientibus scientiam. *PROV. VIII, v. 8.*

Omnis sermo Dei igitur clypeus est sperantibus in se: ne addas quidquam verbis illius, et arguaris, inveniarisque mendax. *PROV. XXX, 5.*

Non voluntate humana allata est, aliquando Prophetia, sed Spiritu Sancto inspirati, locuti sunt sancti Dei homines. *II. PET. I, 21.*

Hæc omnis in figura contingebant illis; scripta sunt autem ad correptionem nostram. *I. COR. X, 11.*

Habemus firmiorem propheticum sermonem, cui beneficatis attendentes, quasi lucerna lucenti in caliginoso loco, donec dies elucescat, et lucifer oriatur in cordibus vestris. *II. PET. I, 19.*

Lucerna pedibus meis verbum tuum, et lumen semitis meis. *PS. CXVIII, 105.*

Verbum sapiens quodcumque audierit sciens, laudabit, et ad se adjiciet; audivit lusuriosus, et displicebit illi, et projiciet illud post dorsum suum. *ECC. XXI, 18.*

Verba, quæ ego locutus sum vobis, spiritus, et vita sunt. *JOAN. c. VI, 64.*

Qui ex Deo est, verba Dei audit; propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis. *JOAN. VIII, 47.*

Ignitum eloquium tuum vehementer, et servus tuus dilexit illud. *PS. CXVIII, 140.*

Consentit Boetius, sic canens :

Quicumque solam mente præcipiti petit,
Summanque credit gloriam,
Late patentes aethæris erunt plagas,
Arcumque terrarum altum;
Breve implere non valentis aulicum
Podebit aucti nominis.

Bonn. l. II. metro 7.

Sit tibi tam triste laudari a turpibus, inquit Seneca, quam si lauderis ob turpia : Lætiore esto, quoties displices malis, et malorum de te estimationes pravæ veram tibi laudationem adscribe. Sæctator epularum non de bene vivente, sed de bene pascente, laudabilem profert sententiam. *SENECA.*

Thymiama juxta ritum legis confectum Deus sub interminatione mortis in deos suos converti vetuit; quid autem aliud gloria, nisi honor soli Deo reservatus? *EXOD. XXX, 38.*

DAMNUM. — Poëta filie Lothi in monte patrem inebriantes de eo conceperunt; Super quo Origenes ita ait: Observare debes ne forte, cum effugæris flammis sæculi ad instar Lothi, et ad scintillas altitudinem, velut ad quedam cacumina montis perveneris, tibi insidentur duæ filia: tuæ, a te non discedunt, sed sequuntur etiam cum ascenderit ad montem, nempe vana gloria, et major soror ejus superbia. Quæ ideo filie dicuntur, quia non nobis extrinsecus veniunt, sed ex ipsis operibus perfectionis nascuntur. Vide ergo, ne de his generes filias, quia qui de his nati fuerint, non ingrediuntur Ecclesiam Dei. *ORIGENES apud Gr. lect. com. f. 602.*

Cum olim accipiter insultasset trochilo, quod muscis tantum, et vermiculis viveret, respondit trochilus, non invidere se ipsi delictam mensam perpetuo bello paratam, quod tamen ipse virore sua mensa cum pace fruatur; timendum quoque, ne mensa illi sua set caro constet pretio. Et ita contigit; nam paulo post accipiter columbis insiliatis a rustico capitur; et ex turri in terrorem suspensus est, quo viso trochilus dixit: Quam longe, o frater, vita tua consultis fuisset, una medium vermiculos in cibos legere, quam alienas aves insectari! Applica ad gloria vane venatores. *DREX. in amul. l. II, c. IV, § 6.*

Agasides ab Hæcarnasæis in exilium relegatus est, quod tripodem, quem ludis obtulerat, Deo non dedicasset, sed domum retulisset. Quid illi, qui vitam suam Deo non dedicat? *HEROD. l. I.*

AXIOMATA.

Ubi multa laus, ibi multa fraus. *BU-COLER.*

Nec te collaudes, nec te culpaveris ipse;
Hoc faciunt stulti, quos gloria vexat inanis.
Qui sese laudat, laudis se munere fraudat;
Laus vera alterius semper ab ore venit.

Laus propria sordet.

Est nimiam rarus, qui laudis non sit avarus.

Gloriæ ambitio virorum morbus est fellis. *DREX. in amul. 2, c. IV, § 4.*

Gloria umbra virtutis etiam invito comitatur. *Ibid. § 5.*

Gloria sperantem fovet, avertitur amantem.
Anonym.

Facilius est gloriam omnino fugere, quam rite querere. *DREX. l. c.*

Vitam agit leporis, quicumque vanus aiceps gloriæ est. *Ibid.*

Gloriæ umbra est parva magnis, pusillis maxima. *Ibid. ex monast.*

Compendio assequi vis gloriæ? contemnilo. *Trochil.*

AUCTORES.

Jeremias Drexelius in Amussi l. c. IV et V.

Joannes Busæus in Panario V. Inanis gloria.

Ludovicus Granatensis in locis communibus f. 597.

Bernardus Rosignolius l. II, de disc. c. XXIV.

Alphonsus Rodriguez p. 1, tr. 3, c. II et seqq.

Eusebius Nierembergii de ador. in spir. et verit. l. II, cap. XXI.

Joannes Cassianus l. XI, de Institut.

Jacobus Alvar, de extinct. vitiorum t. II, l. I, p. 2, c. XV et XVI.

Hadrrianus Pyraeus in apophthegmatis S. Ignatii l. III, c. XI.

Mathias Faber conc. 3, in Fer. cin. et in Auctario them. 3, in Dom. 3, post Epiph. et the. 2, in Dom. 23, post Pentec.

Thomas Stapletonus textu II, in Dom. 3, Adv. et text. 3, post Epiph. et text. VI, in Dom. 4, Quadr. et text. V. Dom. Pass. et text. I, Dom. 1, post Pent. et text. VII. Dom.

7, post Pent. et text. VII. Dom. 10, post Pent.

Josephus Langius in Polyantha. Verbo gloria.

Josephus Mansi in Bibl. mor. tr. 95.

VERBUM DEI

QUOAD ESSENTIAM.

DEFINITIO. — Est id, quod loquitur Deus, ut definit Serarius; (*SERAR. in prolo. c. II, q. 2.*) sic enim etiam Verbum increatum involvit. Quod si tamen solum creatum Verbum, de quo hic potissimum sermo erit, definire quis velit, dici potest, quod sit sermo a Deo immediate, vel mediate (per homines) prolatus.

DIVISIO. — Dividitur 1. in *Increatum* et *Creatum*. Illud est ipsa æterna Dei Sapientia, seu Filius Dei, de quo S. Joannes dixit: In principio erat verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum. (*JOAN. I, 1.*) Istud est Verbum Dei in tempore per Angelos, vel homines prolatum, de quo S. Paulus ad Hebræos locutus est, dicens: Multifariam multisque modis olim loquens Deus Patribus in Prophetis; novissime diebus istis locutus est nobis in Filio, quem constituit hæredem universorum. *HEBR. I, 1.*

Subdividitur 4. in *scriptum*, et *non scriptum*. Illud est, quod in Scriptura, seu Bibliis continetur. Hoc est, quod a primo suo auctore scriptum non fuit, sed solum ore tenus traditum est, unde, et *Traditio* vocatur, de quo S. Paulus Thessalonicensibus dixit: Tenete traditiones, quas accepistis, sive per sermonem, sive per epistolam. (*II. THESS. II, 13.*) Iterumque subdividitur in *divinam*, quæ ab ipso Christo Apostolis tradita est, qualis est Sacramentorum materia: *Apostolicam*, quæ ab Apostolis accepta est, qualis est jejunium quadragesimæ, et quatuor temporum, et similia; et *Ecclesiasticam*; quæ nihil aliud est, quam consuetudo quædam antiqua, quæ, vel a Prelatis, vel a populis iuncta; tacito consensu vim legis obtinuit.

Subdividitur 2. in verbum *predicatum*, de quo Christus: Euntes in mundum universum predicate Evangelium omni creature; (*MATT. XVI, 15.*) et *auditum*; de quo idem dixit ad turbas: Beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud. *LUC. XI, 28.*

S. Bernardus aliam quandam accidenta-

lem assignat; dicens: Arbitror, non incongrue quinque lapidibus istis quinque partitum verbum intelligi, scilicet comminationis, promissionis, dilectionis, imitationis, et orationis. Horum quippe verborum late pateas copia in divinarum reperitur serie scripturarum; et forte ipsa sunt quinque verba, quorum meminit Paulus, malens quinque verba loqui in sensu, quam decem. millia in lingua, etc. Jam vero collectos istos lapides, contra superbiæ spiritum dimicaturus David in vase memoriæ suæ reponat, considerans, quanta nobis comminetur Deus, quanta promittat, quantam nobis exhibeat charitatem, et quam multa nobis sanctitatis exempla proponat, quemadmodum denique orationum nobis ubique commendat instantiam. *S. BERN. s. in Do. 4, post. Pent.*

EX S. SCRIPTURA.

QUALITAS. — Justi sunt omnes sermones mei, non est in eis pravum quid, neque perversum; recti sunt intelligentibus, et æqui inventientibus scientiam. *PROV. VIII, v. 8.*

Omnis sermo Dei igitur clypeus est sperantibus in se: ne addas quidquam verbis illius, et arguaris, inveniarisque mendax. *PROV. XXX, 5.*

Non voluntate humana allata est, aliquando Prophetia, sed Spiritu Sancto inspirati, locuti sunt sancti Dei homines. *II. PET. I, 21.*

Hæc omnis in figura contingebant illis; scripta sunt autem ad correptionem nostram. *I. COR. X, 11.*

Habemus firmiorem propheticum sermonem, cui beneficatis attendentes, quasi lucernæ lucenti in caliginoso loco, donec dies elucescat, et lucifer oriatur in cordibus vestris. *II. PET. I, 19.*

Lucerna pedibus meis verbum tuum, et lumen semitis meis. *PS. CXVIII, 105.*

Verbum sapiens quodcumque audierit sciens, laudabit, et ad se adjiciet; audivit lusuriosus, et displicebit illi, et projiciet illud post dorsum suum. *ECCLES. XXI, 18.*

Verba, quæ ego locutus sum vobis, spiritus, et vita sunt. *JOAN. c. VI, 64.*

Qui ex Deo est, verba Dei audit; propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis. *JOAN. VIII, 47.*

Ignitum eloquium tuum vehementer, et servus tuus dilexit illud. *PSAL. CXVIII, 140.*

NECESSITAS. — Nisi Dominus exercituum reliquisset nobis semen, quasi Sodoma fuisset, et quasi Gomorraha similes essemus. Audite verbum Domini, Principes Sodomorum, percipite auribus legem Dei nostri. Quo mihi multitudinem vicinarum vestrarum. *Is. i. 9.*

Qui declinat aures suas, ne audiat legem, oratio ejus erit execrabilis. *Prov. xxviii. 9.*
Ecce dies veniunt, dicit Dominus: et amittam famem in terram: non famem panis, neque sitim aque, sed audiendi verbum Domini. *Amos. viii. 12.*

Ecce ego inducam super civitatem hanc, et super omnes urbes ejus universa mala, quae locutus sum adversus eam: (*Jerem. xix. 45.*) quoniam induraverunt cervicem suam, ut non audirent sermones meos. *Vid. et Jo. xi. 48.*

Propterea abundantius oportet observare nos ea, quae audivimus, ne forte perefluamus. *Heb. ii. 1.*

UTILITAS. — Vivus est sermo Dei, et efficax, et penetrabilior omni gladio accipiti: et pertingens usque ad divisionem animae, ac spiritus, compagum quoque, ac medullarum. *Heb. iv. 27.*

Omnis Scriptura divinitus inspirata utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in justitia, ut perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum instructus. *1. Tim. iii. 16.*

Quaecumque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt, ut per patientiam et consolationem Scripturarum, spem habeamus. *Rom. xv. 4.*

Non in solo pane vivit homo: sed in omni verbo, quod procedit ex ore Dei. *Matt. iv. 4.*

Verba, quae dedisti mihi, dedi eis: et ipsi acceperunt, et cognoverunt vere, quia a te exivi. *Joan. xvii. 8.*

Sciatis filii tui, quos dilexisti Domine, quoniam non natiuitatis fructus pasunt homines, sed sermo tuus hos, qui in te crediderint, conservat. *Sapiens. xvi. 26.*

Suscipite insitum verbum, quod potest salvare animas vestras. *Isa. i. 28.*

Beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud. *Luc. xi. 28.*

Declaratio sermonum tuorum illuminat, et intellectus dat parvulis. *Psal. cxviii. 130, vi et 105.*

Verbum meum, quod egreditur de ore meo, non revertetur ad me vacuum, sed fa-

ciat, quaecumque volui, et prosperabitur in his, ad quae misi illud. *Isa. lv. 11.*

Sustinuit anima mea in verbo ejus. *Ps. cxxix. 5.*

In corde meo abscondi eloquia tua, ut non peccem tibi. *Ps. cxliii. 41.*

Tuus, Domine, sermo: sanat omnia. *Sap. xvi. 12.*

Namquid non verba mea sunt quasi ignis, dicit Dominus, et quasi malleus conterens petram? *Jerem. xxviii. 29.*

Factus est sermo Dei, quasi ignis exsurgens in corde meo. *Idem. xx. 9.*

Assumite gladium Spiritus, quod est verbum Dei. *Eph. vi. 17.*

Dominus dabit verbum evangelizantibus virtute multa. *Ps. cxlii. 12.*

Oves meae vocem meam audiunt: et ego vitam aeternam do eis, et non peribunt in aeternum. *Jo. x. 22.*

Amen, amen dico vobis: qui verbum meum audit, habet vitam aeternam. *Idem. v. 54.*

JUCUNDITAS. — Inventi sunt sermones tui, et comedi eos, et factum est mihi verbum tuum in gaudium, et in letitiam cordis mei. *Jerem. xv. 16.*

In via testimoniorum tuorum delectatus sum, sicut in omnibus divitiis. *Ps. cxviii. 14.*

Beatus, quem tu erudieris, Domine, et de lege tua docueris eum. *Ps. cxviii. 43.*

Quam dulcia facibus meis eloquia tua, super mel ori meo. *Ps. cxviii. 103.*

Favus distillans labia tua, sponsa: mei, et lac sub lingua tua. *Cant. iv. 11.*

VERBUM DEI AUDIENDUM. — Qui ex Deo est, verba Dei audit. Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis. *Jo. ix. 47.*

Ponite haec verba mea in cordibus, et in animis vestris, et suspendite ea pro signo in manibus, et inter oculos vestros collocat. *Deut. xi. 18.*

FACIENDUM. — Estote factores verbi: et non audiores tantum, fallentes vosmetipsos. *Vid. Jo. x. 27.*

Fili mi, custodi sermones meos, et precepta mea recorde tibi. *Jac. i. 22.*

Non audiores legis justii sunt apud Deum, sed factores legis justificabuntur. *Prov. vii. 4.*

Si quis auditor est verbi, et non factor, hic comparabitur viro consideranti vultum natiuitatis suae in speculo: consideravit enim se, et abiit, et statim oblitus est, qualis fuerit. *Rom. ii. 13.*

Omnis, qui audit verba mea et, non facit, similis erit viro stulto, qui aedificavit domum suam supra arenam: et descendit pluvia, et venerunt flumina, et flaverunt venti, et irruerunt in domum illam, et fuit ruina illius magna. *Jac. i. 23.*

Qui perspexit in legem perfectam libertatis, et permanserit in ea: non auditor obliviosus factus, sed factor operis; hic beatus in facto suo erit. *Matt. vii. 16.*

PRÆDICANDUM. — Prædica verbum, instat opportune, importune; argue, obsecra, increpa, in omni patientia et doctrina. *Jac. iii. 25.*

Clama, ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam, et annuntia populo meo scelera eorum. *Is. lviii. 3.*

Notum facio vobis Evangelium, fratres, quod evangelizatum est a me: quia non est secundum hominem; neque enim ego ab homine accepi illud, neque didici, sed per revelationem Jesu Christi. *Gal. i. 11.*

Euntes in mundum universum prædicate Evangelium omni creaturae. *Marc. x. 15.*

DAMNUM NEGLECTI VERBI DEI. — Cor fatui quasi vas contractum, et omnem sapientiam non tenebit. Verbum sapiens quodcumque audierit sciens, laudabit, et ad se adhaeret. *Ecc. xxi. 47.*

Hoc dicit Dominus: Si non audieritis me, et ambulatis in lege mea, quam dedi vobis, et audistis sermones servorum meorum Prophetarum, quos ego misi ad vos, et non audistis: Dabo domum istam sicut Silo, et urbem hanc in maledictionem cunctis gentibus terre. *Jer. xxvi. 6.*

Cui loquar? et quem contestabor, ut audiat? Ecce incircumcise aures eorum, et audire non possunt: Ecce verbum Domini factum est eis in opprobrium, et non suscipiunt illud. *Ibid. c. vi.*

Qui spernit me, et non accipit verba mea, habet, qui judicet eum; sermo, quem locutus sum, ille judicabit eum in novissimo die. *V. X. Jo. xii. 48.*

Propterea abundantius oportet observare nos ea, quae audivimus, ne forte perefluamus: si enim, qui per Angelos dictus est sermo, factus est firmus, et omnis praevicatio, et inobedientia accepit justam mercedis retributionem, quomodo nos effugiamus, si tantam neglexerimus salutem. *Heb. ii. 4; Vid. etiam Matth. vii. 25.*

EX SS. PATRIBUS ET DOCTORIBUS.

QUALITAS. — Plus est, verbi pabulo victuram in perpetuum mentem reficere, quam ventrem mortuae carnis terrene cibo satiare. *S. Greg. ho. vi. sup. Evang.*

Scriptura, ut fidelis speculi dator, nullius accipit adulandum personam, sed ad laudanda, et vituperanda hominum facta, illis ipsa indicat, vel legentibus judicanda proponit. *S. Aug. l. xxii. cont. Fa. c. lxx.*

Mare est Sacra Scriptura, habens in se sensus profundos, altitudinem prophetico-rum ænigmatum, in quod mare plurima introeunt flumina: ex hujus fluminis plenitudine quicumque acciperit, elevat vocem suam: ex hoc flumine aqua saliens in vitam aeternam, quae laetificat civitatem Dei. *S. Ambros. l. vii. ep. xlv.*

Scriptura Sacra cibis est nobis in obscurioribus, quia quasi exponendo fragrantur, et mandendo glutitur: potus est in locis aperi-tioribus, quia ita absorbetur, sicut invenitur. *S. Greg. l. i. mor. c. xxi.*

Arcus est Scriptura, de qua ad corda hominum, sicut ferientes sagittae, sic torrentes sententiae veniunt. Hunc autem Deus intendit, quia per Scripturas peccatoribus minas exhibet: in eo paravit vasa mortis, quia secundum eloqui sui sententiam eos, qui nunc corrigi negligunt, reprobos damnat. *Idem, l. xix. mor. c. xxviii.*

Tanta est Christianarum profunditas literarum, ut in eis quotidie proficerem, si eas solas incuncte paucita usque ad decrepita senectutem maximo otio, summo studio, meliore ingenio conarer addiscere, in quibus latet altitudo sapientiae, ut animosissimis, acutissimis, fragrantissimisque cupiditate discendi hoc contigit, quod eadem Scriptura quodam loco habet: Cum consummaverit homo, tunc incipiet. *S. Aug. ep. ii. ad Val.*

Scriptura, et creatura ad hoc sunt, ut ipsa quaeratur, ipsa diligatur, et qui ipsam creavit, et qui illam inspiravit. *Idem, l. ii. de Trin.*

Sic loquitur S. Scriptura, ut altitudine superbus irideat, profunditate attentos terreat, virtute magnos pascat, affabilitate parvulos nutriat. *Idem, l. ii. in Gen. c. xiv.*

A quocumque proferatur verbum Dei, non est attendendum a quo proficietur verbum, sed cojus sit verbum, quia Matth. x. dicitur:

Non vos estis, qui loquimini, sed spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis. BELL. l. I, par. I, dis. x, spee.

Quomodo possunt verba Dei dulcia esse in faucibus tuis, in quibus est amaritudo nequitiæ? AMBROS. in *Psal.* cxviii.

Verba Dei tunc verius mens intelligit, quam in ejus sensum ipsum quaerit. GREG. *moral.*

Custoditio verborum Dei intelligenda est operatione præceptorum; frustra enim custodiuntur memoria, si non custodiuntur et vita; nam verba Dei tenendo agunt quidam ne obliviscantur, nec agunt vivendo, ne corrigantur. AUG. in *Psal.* cxviii.

Necessitas. — Tentavimus consolari eum de verbo Dei, sed ille non erat de sapientibus formicis; quæ sibi æstate collegerant, unde hyeme vivant. Cum enim res sunt tranquillæ, tunc homo sibi debet colligere verbum Dei, et reconsiderare in imis cordis sui, quemadmodum formica abscondit in cavernosis penetralibus labores istas; per æstatem enim vacat hoc agere; venit autem hyems, id est, intervenit tribulatio, et nisi intus invenerit, quod edat, necesse est, ut fame disperat; iste enim sibi non collegerat verbum Dei. S. AUG. in *Ps.* xxxvi.

Quid est fides, nisi humane intelligentiæ lumen? Et unde in hoc lumine illuminantur Christiani, nisi per verbum Dei? Hæc dicitur ad Rom. x. *Fides ex auditu, auditus autem per verbum Dei.* Ergo si deliquerit verbum Dei in mundo, deliquerit fides Christi, et omne lumen necessariæ veritatis. S. BEAT. t. II, s. x, ar. 3, c. 2.

Apud nos homo est, non is tantum, qui pane vescitur, sed qui priusquam de ullo cibo, divinis, ac spiritualibus eloquiis perfruitur. Hoc autem hominem esse, discit ex illis, quæ Christus effatus est: *Non in solo pane vivit homo; sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei.* Haque duplex vita nostræ est alimentum, unum deterius, alterum vero præstantius, et hoc præcipue capessendum est, ut et animam alere possimus, neque fame illum torqueri sinamus. S. CHRYS. t. V, s. xl.

Titubant fides, si divinarum Scripturarum vacillat auctoritas. Porro fide titubante ipsa etiam charitas languescit. S. AUG. de *doct. Chri.*

UTILITAS. — In Scripturis ignorans invenit, quod discat: contumax, quod timeat: laborantes præmia, pusillanimitas mediocri-

justitiæ cibos, qui, etsi pinguem non faciunt animam, mori tamen non permittant. Qui autem est magis animi, invenit sibi spirituales escas, quæ perducant eum prope ad Angelorum naturam: qui vero est vulneratus a diabolo inverit in eis cibos medicinales, et salutem per penitentiam. S. CHRYS. *sup. Math.* xxiv.

Geminum confert donum lectio Scripturarum sanctarum, sive quia mentis intellectum erudit, seu quod a vanitatibus mundi abstractum hominem ad amorem Dei perducit. S. ISID. l. III, de *sum. bon.*

Quisquis verbo Christi pascitur, terrenum pabulum non requirit. Nec enim potest panem sæculi capere qui pane reficitur Salvatoris. Negligit famem corporis, qui pabulo lectionis intendit: nec ventris curam habere poterit, qui alimentum cibi celestis acquirit; ipsa enim omnium refectio est, quæ saginat animam, quæ impinguat viscera, cum de divinis Scripturis cibum eloquii percipimus. S. AMBR. in *ser.* xl.

Quærit anima verbum, cui consentiat ad correctionem, quo illuminetur ad cognitionem, cui innipatur ad virtutem, quo reformetur ad sapientiam, cui conformetur ad decorem, cui maritetur ad fecunditatem, quo fruatur ad jucunditatem. S. BERN. s. xxv, *sup. Cant.*

Omnium medicinarum thesaurus divine Scripturæ sunt, et, sive stultitiam exuere, sive affectus sedare, sive pecuniarum cupiditatem expellere, sive doloris contemneri, sive fortem animum inducere, sive adversæ æquo animo tolerare velimus, quam plurima hinc remedia invenire possumus. S. CHRYS. *ho.* lxiii, de *ira.*

Paradisus est S. Scriptura, in quo arbor vitæ bonos fructus facit, et æternæ spei mandata diffundit per universos populos. S. AMBR. l. VI, ep. xli.

Omnis doctrina celestis lux nobis ad iter vitæ est, quæ, lucernæ modo, in hoc nunc sæculi preferenda est, cum aliqui, aut ægimus, aut cogitamus, aut loquimur, ut ea in omnem progressum ejuseptimque operationis utamur. S. CYPRIAN. in *Ps.* cxviii.

Utere S. Scripturæ lectione vice speculi, fœda corrigendo, pulchra conservando, et pulchriora faciendo; Scriptura enim speculum est, fœda ostendens, et corrigi docens. S. HIER. in *epist. ad Dom.*

Qui verbum divinum libenter audit, in aures animæ de patria Paradisi transmissas

se suscepisse non dubitet. S. AUG. *ho.* ii, ex l.

Amata Scripturas sanctas, et amabit te sapientia: dilige eam, et servabit te: honora illam, et amplexabitur te. S. HIER. *ep. ad Demet.*

Evangelii præcepta, fratres dilectissimi, nihil sunt aliud, quam magisteria divina, fundamenta edificandæ spei, firmamenta corroborandæ fidei, munimenta fovendi cordis, gubernacula dirigendi itineris, præsidia obtinendæ salutis. S. CYR. *de orat. Dom.*

Eadem divina quadam, et ineffabilis est passionum extinctio: nam, et spinas passionum extirpat, telluremque puram reddit, seminagium dimittit pietatis, atque ad vigorem fructum agit. *Idem.* *ho.* ii, de *pan.*

Est Ecclesia dei mercatus quidam spiritualis, medicamentorumque officina animabus; et par est, ut, sicut qui ad mundanas venimus, inde multis meribus conquisitis redeamus; vel quasi e medici domo, receptis, quæ animabus nostris congruant, medicamentis, exeamus. S. CHRYS. *hom.* ii, in *Genes.*

Vide, quam congrue dicitur verbum Dei, semen: sicut enim in terra semen seminatium germinat, et crescit: Primo enim, ut dicitur Marc. iv, facit herbam, et deinde spicam, deinde plenum frumentum in spica: sic verbum Dei seminatium in corde peccatoris, primo facit herbam contritionis, secundo spicam confessionis, quæ se in altum erigit per spem remissionis. Tertio plenum frumentum satisfactionis, de quo *Psal.* lxxiv, valles, id est, humiles penitentes abundant frumento satisfactionis, ut postea respondeat culpæ. S. ANTON. PADOAN. in *serm.*

Verbum, quando est predicatum digne, et auditum devote, illuminat auditores in cognitione spiritualium; quia illa, quæ sunt fidei, per aures debent intrare in corde, non per oculos, nec aliter. Ita sunt alla, et transcendenda illa, quæ fidei sunt, quod non possunt intrare in corde, nisi per aures, v. g. vos creditis, quod quando homo moritur, et anima separatur a corpore, quod vivit, et vadit in Paradisum, si fuit bonæ vitæ, vel in purgatorium; vel, si fuit impenitens, in infernum: ista veritas non intrat in corde vestro per oculos, quia non potestis videre animam, quando recedit a corpore quantumcumque respiciatis: sed ista veritas intrabit per aures, quia ita dicit Apostolus:

Fides ex auditu, auditus autem per verbum Christi. S. VIKT. FRA. s. iv, in *Dom.* iii, post *Pasc.*

Innumeras utilitates facit verbum Dei in anima, ut ait Bernardus; nam fronat eam a peccatis, vivificat, illuminat, inflammat, mandat, pascit, confirmat, sanat, fovendat, emollit, et totius boni capax-em facit; Etenim verbum Dei est fructum, vita, lux, ignis, cibus, medicina, virtus, et purificatio cordium. S. THOM. *Vill. S.* in *serm.*

Ibi bonum consilium, ubi bonum est Dei verbum. Misit Deus verbum suum, ut sanaret hominem, non ut perderet. Hoc verbum medicina est. S. AMBR. in *Ps.* xlv.

Sæpe ad auditum ejus molitur, et cedit illa otiosa duritia cordis, in qua homo non sentit se, nec alium veretur; pietate non flecitur, nec precibus movetur, exemplis non inducitur, minis non terretur, beneficiis induratur, non eruditur flagellis, frontosus ad turpia, pronus ad illicita, sublimi nescius, nisi cum resistere non potest. Et in multis exemplum sit tibi Pharaos cordis dori: sancta est enim violentia, et virtus verbi Dei, ut non sit cor petrinum, et durum, quod sentiens vires illius non confringatur, et emollescat: Unde Jerem. xxiii, *Verba mea sunt quasi ignis ardens, dicit Dominus, et quasi malleus conterens petras.* (S. BERKHAMSTUS, t. II, s. ix, in *Do.* l. Quad.) In vitis Patrum, ait Joannes Abbas: Quid durius lapide? quid mollius aqua? Et tamen.

Gutta esvat lapidem, non his, sed sæpe cadendo:

Sic verbum Dei cor durum aperit ad timorem, et amorem Dei. Unde *Psal.* xvii, 9, *Ignis a facie ejus exarsit, id est, ardens a notitia verbi Dei descendit: carbonis, id est, homines in peccatis excæcati, succensii sunt ab eo.*

JUCUNDITAS. — Nunc festinamus celestis manna suscipere; istud enim manna, pronk vult quisque, talem saporem sapit: Audi enim et Dominum dicentem his, qui accedunt ad se: *Fiat tibi secundum fidem tuam.* Et tu ergo si verbum Dei, quod in Ecclesia prædicatur, tota fide, et tota devotione suscipias, fiet tibi ipsum verbum, quodcumque desideras, v. g. si tribularis, consolatur te: dicens: *Cor contritum, et humilitatum Deus non despiciet.* Si lætaris prospere, cumulat tibi gaudium, dicens: *Lætami in Domino, et exultate justi.* Si iracundus es, mitigat te,

dicens. *Dominus sanat omnes languores tuos.* Si paupertate consumeris, consolatur te, dicens: *Dominus suscitavit de terra inopem, et de stercore erigit pauperem.* Sic ergo manna verbi Dei reddit in ore tuo saporem, quemcumque volueris. S. AUGUST. s. xci, de temp.

Verba Dei sunt pascua vite, refectio anime, dulcedinis pocula, dilectorum Christi letificancia corda, chariora diligentibus Christum super aurum, et lapidem preciosum nullum, et dulcora super mel, et favum. S. BENN., ser. x, in *Cen. Do.*

Manna habet omne delectamentum, et divinus sermo omnibus congruus qualitati audientium non despondit, quem, dum electus quisque ulterius juxta modum suum intelligit, quasi acceptum manna in voluntariam saporem vertit. S. GREG., l. vi, c. vii, mor.

Quoties Episcopi, et Sacerdotes in Ecclesia prædiant, toties convivium præparatur; in hoc autem convivio tales potiones, tafaque infirmis antidota anteponuntur, quibus cæci illuminantur, paralytici curantur, mortui resuscitantur, omnesque morbi, omnesque infirmitates sanantur. S. BASIL., hom. ii de jejuniis.

Favus distillans labia tua, expositio Sacrarum Scripturarum, mel et lac in doctrina tua sub lingua tua, eo quod lacte parvulus matris, in melle diversorum vulnerum, peccatorum putredines tollis. S. BENN., in *Cant.*

DIGNITAS. — Si in viris prudentibus expectari id maxime solet, ut ea, que loquuntur, gravitate eorum, doctrinaque digna sint, omnique sermo non sit fortius, et vagus, sed ex rationalibus causis profectus, et expectationi audientium utilis, et auctori cognitum differentium. Quanto magis id celestibus eloquiis opinandum est, ut, quid, quid in his excessum est, divinum, rationale, et perfectum esse existimetur. S. HILAR. in *Psal.* cxxxv.

Major est hujus Scripture auctoritas, quam omnis ingenii humani perspicacitas. S. AUG. xvi, super *Genes.*

Tanta, ac talis est divine Scripture sublimitas, ut non solum verba, que a Sanctis, vel ab ipso Domino dicta referuntur, sed etiam circumstantie rerum, que simpliciter posite videntur, spiritualibus sint plenæ mysteris. *Idem in hom.*

ÆQUITAS. — Vellem scire, si ab illa hora, qua verbum Dei prædicari cœperit, semper

preciosissimas gemmas, et inares, vel annulos aureos erogare volemus utrum stare, vel accipere vellent filie nostræ? sine ulla dubitatione, cum grandi ambitione, que illi offeruntur, acciperent. Nos vero, quia ornamenta corporalia offerre nec possumus, nec volumus, ideo non libenter audimus; sed non est justum, ut spiritualia ministrantes superflui judicemur. Qui enim verbum Dei libenter audit, inares, de patria Paradisi transmissis, se suscepisse non dubitet. S. AUG., n. 10, hom. xxvi.

Interrogo vos fratres, vel sorores, dicite mihi, quid vobis plus videtur, Corpus Christi, an verbum Christi? Si verum vultis respondere, hoc dicere debetis, quod non sit minus verbum Dei, quam Corpus Christi? Et ideo quanta solitudine observamus, quando nobis Corpus Christi ministratur, ut nil ex ipso e manibus nostris in terram cadat; tanta solitudine observemus, ne verbum Dei, quod nobis erogatur, dum aliud aut cogitamus, aut loquimur, de puro corde deperat; quia non minus reus erit, qui verbum Dei negligeret audierit, quam ille, qui Corpus Christi sua negligentia in terram cadere permisit. S. BENN., l. xxv, n. 3, c. ii.

ADPLENDUM. — Unum timeo, ne toties audita verba salutis vilescere nobis incipiant, tanquam verba. Vilis siquidem, et volatilis res verbum hominis, nullius molis, nullius ponderis, nullius pretii, nullius soliditatis. Aerem verberat, unde, et verbum dicitur, et sicut folium, quod vento rapitur, effluit, et non est, qui consideret. Nemo vestrum, fratres, accipiat, nemo sic despiciat verbum Dei: dico enim vobis bonum illi fuisset, si non audisset homo ille. Fractus vite sunt verba illa, non folia, et si folia, sed aurea sunt, proinde non parvi pendantur, non pertraheant non prætereolent. Ipsa quoque colligite fragmenta, ne pereant. Terra enim, que sæpe supervenientem suscepit imbrem, si non fecerit fructum, terra reproba est, proxima maledicto. S. BENN., serm. in festo SS. Petri et Pauli.

In sinu cordis abscondemus, quando mandata illius non transitorie, sed implendo opere audiemus. Hinc est, quod de ipsa Matre Virgine scriptum est: *Maria autem conservabat omnia verba hæc, conservans in corde suo.* S. GREG., l. xvi, mor., c. xvi.

PRÆDICANDUM. — Prudentibus viris non placent phalerata, sed fortia: quando non res pro verbis, sed pro rebus enumerandis

verba sunt instituta. S. PROSPER, l. iii, de vit. cont. c. uli.

Verbum flosculos non quaramus; qui maturitatis fructum querit, despiciat amœna camporum. S. CHRYS., s. xviii.

Ego quid sum, nisi cophinus seminatoris? ille in me ponere dignatus est, que vobis spargo: nolite attendere ad utilitatem cophini, sed ad claritatem seminis, et potestatem seminariis. S. AUG. hom. xxvi, ex 50.

Ut prædicandi veritas servetur, vivendi alitudo teneatur. S. GREG., hom. ii, in *Ezech.*

EXEMPLA CATHOLICA EXTERNA.

VERBUM DEI ESTIMATUM, S. EIUS DIGNITAS. — Beata Virgo, ut Lucas testatur, omnia verba, que Christus loquebatur ad ipsam, conservabat in corde suo. LUC. ii, 52.

Sed et de Esdra narrat S. Litteræ, quod, cum librum legis populo prælegeret, tantus in eo clamor, et tumultus fuerit excitatus, ut compulsi sint Levite populo silentium, et quietem imperare. Sed et aures populi omnes erant erecte ad librum, licet a mane usque ad mediam diem legeretur. Esdr. ii, c. vii.

Cum Christus in terris concionaretur, turbæ irruerant in eum, ut audirent verbum ejus, ita ut neque posset panem manducare. LUC. iv, et Marc. iii.

Cum Paulus, et Silas Beream venissent, nobiliores susceperunt verbum cum omni aviditate. Act. vii.

Constantinus Imperator Eusebium Casariensem concionantem audiens, non nisi stare voluit, dicens: Verbum Dei a stantibus audiri debere, ut altius animo insideat, v. n. 49. EUSEB. Cæs., l. iv, de vit. Constant.

B. Francisca a Jesu discalceata magna voluptate, et copioso lacrymarum imbri verbum Dei excipiebat; cumque interrogaretur, quomodo interdum conciones tam ineptas tanta cum voluptate audire posset? respondit: Peregrini, exulesque qui litteras, aut nuntios de patria, cognatis, aut amicis audiunt, parum admodum de eleganti eorum elocutione, aut litterarum stylo curant, dummodo gratissimum habeant narrationem; quidni ergo, quicumque, peregrinamur a Domino, etiam minus diserte de eo narrantes libentissimis auribus, ac animis hauriamus?

Margarita conjux Ludovici XI, transiens

atrium quoddam, cum conspexisset Alanum oratorem valde disertum dormientem, accessit, et osculum genibus impressit. Cuiusdam vero miranti, et dicenti, cur hominem tam deformem osculetur? respondit: Non hominem, sed os illud aureum exosculor, e quo tot lumina salutaris doctrine ac moralis prudentia profulerunt. *ESUSCÆ.*, p. 1. Luc. *Evang. Dom. Senag.*, § 2.

S. Augustinus dicebat: Ego solis iis Scripturarum libris, qui jam canonici appellantur, didici hunc honorem, timoremque deferre, ut nullum eorum auctorum scribendo aliquid errasse, firmissime credam. Alios autem ita lego, ut quantalibet sanctitæ doctrine præpollent, non ideo verum putem; quia ipsi ita senserunt; sed quia mihi, vel per illos auctores canonicos, vel probabili ratione, quod a vero non abhorreat, persuadere potuerunt. S. AUG., ep. xix, ad S. Hier.

S. Maria Magdalena sedens secus pedes Domini audiebat verbum illius, magno utique desiderio, et attentione. LUC. x, 49.

Romana Ecclesia secundo die Januarii celebrat commemorationem illorum SS. Martyrum, qui, spreto Diocletiani Imperatoris edicto, quo sacri codices tradi jubebantur, potius corpora carnificibus, quam Sancta dare canibus maluerunt. EUSEB., l. iii, hist., c. iii.

S. Carolus Borromæus nudo capite, et flexis genibus Sacra Biblia lectitare consueverat. DALING, in *præf. ad l. com.*, c. i.

Alphonso Aragonum Rex sacrum Bibliorum volumen decies quater evoluit, idque etiam commentariis illustravit; unde ita illa memoriæ impressit, ut bene longas partes verbotenus recitare posset. *Ibid.*, c. xv.

S. Cavilia sacrum Evangelii codicem perpetuo gestabat in sinu; etolvebat. *Ibid.*, c. v.

Latini in Africa, cum fidei hostes, Diocletiani jussu sacros codices in ignem pararent injicere, repente, licet sereno celo, copiosus imber de celo delapsus ignem extinxit. BARON. ad *min.* xx.

S. Edmundus, cum quadam die S. Scripturam legens obdormisset, et interim candela in codicem decidisset, ubi evigilavit, codicem, licet candela ardens diu illi inhaerisset, prorsus illæsum reperit. S. SUTR. xvi, *Novemb.*

Joannes Franciscus Binnatus, Ordinis minorum, dies, noctesque de Deo sermonem

continuare diceret, modo qui audire velent, non deessent: nec dicenti ulla oborietur lassitudo, quin ab aliis operibus defessus his colloquiis vires sibi maxime instaurari sentiebat. Fuit cum de Petri lapsu disputans, tanta diceret incitatione animi, corporisque, ut illius vim hoc non assequens, facto quasi vita divortio sine sensu concideret; ubi vero sibi redditus fieri potuit, laetissima voce, vultuque in modestie argumentum composito: Mi Deus, inquit, ego altius, quam possum, volui evolare. Jo. Ruo., l. I, c. II, ex. 7.

S. Philippo Nerio, ore suavissimo de Deo loqui datum est, tanta dextertate, atque efficacia, ut et familiarissime congrederetur, et vehementissime flexuosa illa suavi eloquentia hominibus animos immutaret. Dissertit ille inter initia novae disciplinae et suggestu, utebaturque humis, atque pedestri dicendi genere, ejusmodi a suis voluit usurpari; verum cum impetu amoris in Deum ageretur, abstinentiam censuit a publico, domesticisque colloquutionibus agendam. Itaque frequentabatur ejus cubiculum a summis civibus, atque principibus. Hos solitas exceptos hilaritate, jactis sacra confabulationis seminibus, juvenisissime detinebat, quos divinis plenos cogitationibus a se dimittens messem ipse colligebat amplissimam. *Ibid.*, ex. 4.

In vita S. Antonij de Padua refert Surias, dum predicante hoc servo Dei, nobilis quaedam matrona compungeretur in corde, ingentemque spiritus conciperet fervorem; demon, ut hunc verbi Dei effectum in ipsa impediret, speciem cursoris ejusdam assumpsit, cujus filium ejus ad inimicis in servitatem abductum, et occisum esse annuntiavit. Sanctus autem vir Dei, fraude demonis conspecta, in praesentia totius populi matronam his verbis affabatur: Ne timeas, domina, filius tuus, et vivit, et recte valet, cursor autem iste diabolus est, ad quas voces instar fumi, cursor evanuit. *Scarus in vita*, c. XXIX.

Constantinus Magnus integris horis verbum Dei stans in pedes erectus, summa cum veneratione audiebat, qui cum ab Episcopo sedere jussus esset, respondit: Nefas videri, instituti de Deo disputationibus aures praebere negligentes; Quin etiam ipsum met Imperatorem, si qua inter dicendum incidisset occasio, loquendi de theologia, assurrexisse, eoque habitu tandiu constitisse vultu con-

tracto, et depressa voce, atque tanta prudentia, et moderatione, ut praesentium animos celesti disciplina initiare, ac devovere videretur, vid. n. 5. *Esces*, l. IV, c. XXXII.

Surias in vita S. Antonij de Padua refert, quod cum devota quaedam mulier avida esset apostolicum hunc virum praedicantem audiendi, nec tamen maritus infirmus dimittere eam vellet, ut foris extra civitatem in campo quodam spatioso ipsum praedicantem audire posset, ascendit in solarium domus suae, et ex fenestra locum concioni destinatum cupula respexit; ut vel sic nonnihil suo desiderio satisfaceret. Accidit tum res admiratione digna; dum enim ad duo millaria abesset focus ille, vocem viri Dei praedicantis audivit. Cujus suavitate delectata, laesit diutius ad fenestram, quam vir ejus ferre posset, qui etiam, eo nomine objurgavit eam: sed illa respondit, se Patrem Antoniam audire concionantem, quod ille audiens, irritis eam, delirare eam existimans. Illa contra asserente se optime audire eum, ascendit vir ad fenestram eandem, et etiam ipse viri Dei vocem meritis fidelis conjugis percepit, atque ab eo die nunquam ab illius concione abesse voluerunt. *Sua*, c. XXV.

In vita B. Joannis Columbini legitur, quod ultimo vesperi dierum Bacchanalium in hospitali civitatis Aretinae in mensa cum multis aliis constitutus, tanto cum spiritu, et energia de Deo ratiocinari coepit, ut discursum suum per totam noctem sine ullius fastidio, vel nausea continuavit, adeo ut illicessente dilecto sine ullo cibo sumpto ad Ecclesiam pro accipiendis sacris cineribus properavit. *MANST. disc. III, n. 6.*

Simile factum in vita S. Clarae virginis legitur, cum enim saepius sanctum Franciscum, ejus spiritualis filia erat, instanter rogasset, ut solidam refectionem una secum die quadam sibi collibita sumere dignaretur; vir autem Seraphicus hanc ejus petitionem multo tempore dissimulasset, tandem die quadam conventum est inter utrumque, ut ad Ecclesiam B. Mariae Angelorum simul se conferrent, ubi cum frugalis mensa praeparata fuisset, jamque prandere coepissent, Seraphicus Pater de rebus divinis tanta cum suavitate spiritus discurrere coepit, ut relicto penitus cibo, omnes in extasim erecti fuerint. *Ibid.*

UTILITAS. — S. Ludovici, seu Aloysij Bertrandi Ordinis Praedicatorum fabulabatur cum Joanne Alareonio, sodali suo, rebus

divinis, et qui hominis, cum in eos ingrederetur sermones, mos erat, ardenti animo, atque ore diserebat. Definit ea species hominem adolescentem, qui acceptam injuriam, fuste sub pallio armatus, ultumibat. Eum vero concipit et propinquo divini amoris ignem, quo irarum flammae condescerant. Itaque propius accedens: Sospitet te Deus, mi Pater, inquit, prohibuisti a me hoc tuo sermone scelus, paratamque misero pestem advertisti. Jo. Ruo., l. I, c. II, ex. 4.

Io miraculis B. Andreae legitur, cum B. Andreas convertisset concubinam ejusdem Praepositi in praedicatione sua dedit ei Evangelium, ut illum portaret, et ut ejus memoria et virtutes ipsius, a peccato sibi, caveret: uxor autem praedicti Praepositi adhuc habens am suspectam, fecit eam capi, et ad lupanar trahi, et lenonibus tradi, ut ab eis ludificaretur, et cum accedebant ad eam, perdebat vires suas. Cum autem vestem ejus scinderet unus ex eis, et ea de sinu ejus cadente, vellet vim ei inferre, illa clamante ad Dominum, leno suffocatur; et Angelus apparuit ei confortans eam, et liberans; si haec in arido, quid in viridi? *BELLON.*, l. III, p. 1, *disc. X.*

In vita Patrum legitur, quod frater interrogavit senem dicens: Ecce ego rogo seniores, et dicunt mihi de salute anime mea, et nihil retineo de verbis eorum; quid autem rogo eos, nihil proficiens? Totus enim sum in immunditia. Erant autem duo vasa vacua, et dixit ei senex: Vade, et affer unum de vasis istis, et mitte in eo oleum, et accende intus stuppam, et refunde oleum, et pone in locum suum: et fecit sic. Et dixit ei: Fac iterum sic; et cum fecisset hoc saepius dixit ei senex: Affer modo utraque vasa, et vide, quod eorum mundus sit, et respondit: Illud, ubi oleum misit. Cui respondet senex: Sic est, et anima de his, quae interrogat, quamvis nihil retineat eorum, quae audit, tamen plus ipsa mundabitur, quam illa, quae non interrogat quidem. *Vita PP.*, l. V, libel. I, n. 92.

S. Vincentius Ferrerius similem casum refert de quodam, qui sanctum quendam Eremitam conveniens, ut audiret verbum Dei; contristabatur, quod nihil memorie ipsius adhaeresset eorum, quae audiebat, sed confestim eunctorum oblivisceretur. Tunc sanctus homo volens illi ostendere ad oculum effectum verbi Dei, in purificando a calpis, et maculis peccatorum, misit eum ad

fontem cum una cistella foraminibus plena, et immunda, ut portaret sibi aquam in cistella. Ille autem volens sancto homini contradicere, ivit, et implevit cistellam: sed quando extraheret eam de fonte, statim cistella evanabatur, sed fuit purificata. Qui veniens de fonte, dixit, se aquam non posse portare. Sed Eremita ait: Quando tu ivisti ad fontem, erant cistella immunda? Respondit, quod sic, et modo est pulchra. Ita pari modo quando tu ivisti ad sermonem, de quo Eccl. 1. *Fons sapientiae verbum Dei in excelsis*: cistella immunda est, conscientia et vagabunda, et capulosa, et quando audis verbum Dei, impletur tota; licet memoria nihil retineat, tamen purificatur: Adhucque supra dictam ex Joanne auctoritatem: *Jam vos mundi estis propter sermonem*, S. VINCENT. S. IV, in *Dom. III.*

Surias de S. Eleutherio, a S. Aniceto Papa ad praedicandum misso, refert, quod, cum multas conversiones infidelium feliciter operatus fuisset, inimicus infernalis trauclentam quamdam adversus ipsum Hadriani Imperatoris suscitaverit persecutionem, in qua praefatus Imperator eum ad mortem inferendam quaerens, Felicem, exercitus sui duces, ad eum investigandum dimisit, qui Ecclesiam, in qua S. Eleutherius praedicabat, militibus suis cinxit: ipse vero instar furiandi leonis Ecclesiam ingressus fulmina ire, et furoris sui in eum evibrare constituit; sed quid accidit? Ubi vidit Episcopum suavissimam doctrinam fluentem profundam, et ornatissimam pietatem annuntiantem, qui cum eo versabatur, mirum in modum admirabatur Christi virtutem, et statim mutata sevitia (visus est enim habere animam aptam ad suscipiendam semina pietatis) fit ovis pro lupis, et pro persecutore discipulus: ejus verbis illuminatus, et baptizatus, idololatriae caligine exiit. *Scarus XVII, April.*

Comes quidam lubricus, cum diu in peccatis vixisset, et semel Ecclesiam intraret, et verbum Dei audiret, illud Ezech. XVII. *Quicumque hora ingeneris peccator etc.*, ad seipsum reversus, imploravit Dei misericordiam, ut sibi sua peccata indulgeret, quia amplius ei usque ad mortem serviro vellet; et postea mundum deseruit, Religioem intravit, et Deo fideliter servavit, et post mortem ejus inventum est supra sepulchrum ejus scriptum litteris aureis illud Psalmi: *Inmisit Deus verbum suum et servavit eum*. Quis obstinatio,

et durior reperiri poterat S. Augustino, qui usque ad etatem triginta trium annorum lafo carnalitatís suæ defixus, tot divinas inspirationes, tot amicorum, et præcipue sanctissimæ matris suæ, saluberrima monita, eum ad respiciendam extimulantia, surdis auribus excepit? Equisnam vero malleus ille fuit, qui cordis ipsius duritiem contrivit? Sola S. Ambrosii concio, quam frequenter auscultabat, non ut fructum inde animæ suæ adferret, sed delectationis causa ob extimulam ejusdem S. Doctoris eloquentiam extimulatus ad eam accessit. Cum cor aperirem, inquit ipsemet Augustinus, ad excipiendum, quam diserte diceret, pariter et intrabat, quam vere diceret. Stabat namque attentus, et a verbis S. Ambrosii pendebat, non considerando res, quas dicebat, imo potius illas contemendo, sed in sola ipsius eloquentia se oblectando; et tamen sermo dicentis ipsam vero convertendi vim habuit. Mansi, *ibid.* x, n. 6.

In vita S. Philippi Neri scribitur, quod die quadam, vocato ad se penitentem cuidam suo coram se genitico, cui Franciscus Zazara nomen erat, (qui adolescens existens, ut dicitur fuerat, ac sibi fama in urbe conciliaret, Jurium civium studiis operam dabat, in hisque se perficere satagebat, ut in Curia romana magnus evaderet) ablandiri vir Dei cœperit, dicendo: O te beatum! nonne studiis incumbis, mox doctoratus lauream consequeris? Hinc factus Jure Consultus vim argenti maximam comparabis, familiam opibus, ac splendore amplificabis, ac tandem quis denegat te ad maximas dignitates evoluturum? O te certe beatum! Tunc magnus factus, me pusillum aspiciere delignaberis. Existimabat juvenis, hæc serio a viro sancto proferri, eum profusa sibi ipsam poetori admoveans, sic ejus auribus in-surrat: Et quid tandem? Alte animo vox hæc juvenis animo hæsit, ut domum reversus, in unum secum repeteret: Ego studeo, ut in mundo promovear: et quid tandem? Quæ eum defixa cogitatione perpendisset: nec a mente sua illa deponere posset, statim deinceps celestibus duntaxat divitiis, honoribusque comparandis incumbere, ac demum Philippo mortuo nostram Oratorii congregationem ingressus est, in qua maximæ integritatis sacerdos, probis, magnisque viris apprime carus, et de Congregatione optime meritis vixit. Qui cum sibi injunctam Beati Patris inter sanctos referendi causam summo labore, ac studio

executus esset, atque a sacra rituum Congregatione approbatum de illo Officium ad libitum recitandum obtinisset, tandem ab optimo parente suo, ut pie crederi potest, ad meliorem vitam evocatus fuit. *Vita S. Philippi Neri.*, l. II, c. xv, n. 14.

Josephus Mansi de seipso sequentia narrat: Cum essem in alma urbe notarius, mihi que pro stipulando instrumento quoddam exendum esset, solis ardore ingentes, quia festas erat, fugere volens per Ecclesiam S. Mariæ de Vallicella eo tempore, quo prædicti sermones habebantur, transiens, curiositate ductus, auscultare volui, quid Pater ille, qui pro tempore sermoneinobatur, in medium adduceret. Audivi igitur illum de peccatorum infernalium æternitate disserentem, ac tandem hæc æternitate eum voluptatem carnalium brevitate comparata, sæpius exclamantem: O æternum, quod nunquam habiturum est finem! que verba cordi, et memoriæ meæ adeo tenaciter remanserunt impressa, ut, quotiescumque de lasciva societate, cui innoxos eram, cogitabam, semper cordi meo insonari hæc verba viderentur: O æternum! sive scriberem, sive animi causa per prata obambularem, sive manducarem, sive quidquam aliud facerem, semper hæc voces mihi observabantur: O æternum: illaque sufficiebant, ut susceptæ cum lasciva illa femina conversationi nuntium remitterem, factaque generali confessione mundam pedibus meis subternerem, vitamque penitentem, et religiosam amplecterer. Mansi, *ibid.* xiii, n. 5.

S. Augustinus, cum diu secum circa mutationem vite luctaretur, denique audita voce: *Tolle, lege*: Sacra Biblia in manus accepit, et, ubi illa verba: *Non in commensationibus etc.*, legisset, lux, et serenitas cordi illius infusa, omnes dubitationis tenebras discussit. S. Aug., l. VIII, *conf.* xii.

S. Paulina jugi S. Scripturæ lectione usque adeo se roborabat, ut in quovis eventu, quantumcumque sinistro, semper eadem, et læta appareret. S. Hier. *in vita.*

S. Franciscus Seraphicus, cum illa Evangelii verba: *Nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis vestris, non peram in via, neque duas tunicas, neque calceamenta; statim sibi eam regulam sequendam proposuit. S. Bonav. in vita.*

Serapion Anachoreta, cum in sacro Codice legisset: *Vade, vende omnia, que habes, et da pauperibus*; foras egressus incidit in nudum

mendicum, cui detractam sibi vestem dedit; ipse vero prope nudus cum ab aliis rogaretur, quis cum tam misere spoliasset? digito in Codice, quem sub axilla gerebat, intento: *Hic est, aiebat, qui me spoliavit. Fab. conc. vi, post Epiph., n. 3. Matth. xix, 21.*

Unica Evangelii lectio, qua S. Simeon Stylites illa verba legerat: *Beati pauperes spiritus, quoniam ipsorum est regnum celorum: Beati, qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur*: effectit, ut octoginta annis in columna staret, orationi assiduo vacaret, pene sine cibo, et potu viveret, et angelus potius, quam homo videretur. *Ibidem Matth. v, 3.*

S. Ephrem quondam orans hæc vocem audivit: *Ephrem manduca*: eumque ille responderet: *Quis mihi cibum dabit?* iterum vox dixit: *Abi ad Basilium*, hic te docebit, et panem æternum tibi porriget. Confestim ergo surgens Ephrem S. Basilium querit, eumque in sacra aede concionantem reperit. Unde facile collegit verbum Dei esse cibum illum, quem manducare jussus erat; maxime cum videret columbam S. Basilio in aurem suggerentem, quidquid in medium proferebat. S. CHRYS. *ho. xxxii, in Gen.*

S. Ida sanctimonialis Cisterciensis non infrequenter totam concionem celesti rore madentem vidit, quamdiu ex suggestu dicebatur, implente scilicet Deo, quod olim petebat Moyses: *Concreseat in pluviam doctrina mea*; fuit, ut ros, eloquium meum, quasi imber super herbam, et quasi stillæ super graminam. *PARAB. Christ. p. II, c. xxii, § 1, v. 1.*

Nabachodonosor arborem illam, quæ statum suum designabat, contemplans, nihil ea movebatur, donec vivam Danielis vocem audivit, qua ad penitentiam fuit adductus. *DAN. xxiv.*

Qui missi fuerant a Pharisæis, ut Christum comprehenderent concionantem eum audientes ita compuncti sunt, ut ad Pharisæos sint reversi: et interrogati, cur eum non adduxissent, responderunt: Nunquam sic locutus est homo. *JOAN. vii.*

S. Eleutherius ab Aniceto Ecclesiæ Romanæ Pontifice ad verbum Dei nuntiandum missus, cum multos ad pietatem converteret, dæmon inde rabie agitalus, et Adrianum Imperatorem concilians, cum illo contra veritatem armatur. Itaque Imperator ante alios omnes Eleutherium de medio tollere contendit, et statim eum terribili legatione mittitur Felix ex Ducibus exercitus unus, justus

ut per vim eum adducat, et ante tribunal imperatorum sistat. Qui cum ad Ecclesiam pervenisset, cum extriusque militum multitudine circumsidet, ut prædam interceperet, deinde templum ingressus, et trulentatis oculis, et trulentiore etiam spiratu, tantum ipso vultu, ejus, qui miserat, savitiam indicans, ubi vidit Episcopum suavissimam doctrinæ fluentem profundentem, et ornatissime pietatem annunciantem iis, qui cum eo versabantur, ille mirum in modum admirabatur Christi virtutem, et statim mutata savitia, fit ovis pro lupo, et pro persecutore discipulus, et priorum vetuli oblitus, non latro, sed persecutor, sed Christi, quem persequabatur, amicus et discipulus, despicit Imperatorem, et ad pedes sancti prostrat: et ab eo tempore lubeus versabatur cum magistro ejus verbis illuminatus, et sic quidem, ut non curarit, reverti ad eum, qui miserat. Et cum inter eundem in aquam incidissent, ab Eleutherio baptizatur et idolatriæ caligine tamquam putrido aliquo indumento, exiit. *En Metaph. Sur. 18 April.*

JUCUNDITAS. — De duobus Fratribus legitur in vita Patrum, quod cum comparasset refectioem post jejunium, ineeperunt loqui de Deo, et usque in crastinum ita loquendo de Deo assidue perseveraverunt, ut cibum corporis accipere oblit fuerint. *BALLEVIC. l. III, p. 1, disc. x.*

Bollandus in vita Sanctæ Birgittæ virginis refert, quod sequitur: Cum convenirent in unum locum sanctus Pater (de Sancto Patritio loquitur) et S. Birgitta cum suis, Beatus Pontifex Patribus per tres dies, et noctes non cessavit predicare verbum Dei, et nec sol occidit eis, sed omnes putabant esse unam horam; eumque forissecus perturbarent, dixit illis Sanctus Pontifex: Per quadraginta dies, et noctes ita fuissimus nisi aliquis indicasset nobis, et nullam lassitudinem, vel esuriam sensissemus. *BOLLAND. I, Fabr. fol. 164.*

DAMNUM SEPERTI VERBI DEI. — Wolnamus Wigorniensis Episcopus solèbat omni die Dominicam, sedula devotione populo verbum Dei predicare: Et quidem verisimile est idipsum fecisse, priusquam Episcopus esset, quem Frater quidam increpans, solus asseruit esse Pontificis, predicare: monacho vero silentium, et claustrum competere: cui sanctus respondit, verbum Dei non esse alligatum, nihilque Deo gratius quam Chris-

tum annunciare, populumque ab errore via suo revocare, ideoque se non omissurum. Nocte sequente Frater ille ad tribunal ignoti Iudicis in visione ductus, et cur servum suum objurgasset, redargutus, in pavimentum visus est sterni, et cœdi: lacrymæ in maxillis, et livores evidentes in scapulis evigilantis apparuerunt. Volt enim Deus, ut non desint Ministri, qui verbum suum annuntient; ac proinde vae illis, qui nihil inde proficiunt! quod si vero nonnumquam Prædicatores ad manum non sint, id, sæpe fit, ut, minus castigetur, Deo medicum fructum prævidente, quem inde homines reportaturi essent. *Strus x. Jan. ALLIUM PLANUM*

S. Antoninus refert, quod, cum quadam vice, quidam magnus Prædicator deberet certa die assignata sermonem facere ad populum, ipsa die statuta infirmatus est graviter; populus autem venit ad Ecclesiam illius Ordinis, cujus erat ille frater, copiosissime ad audiendum; Prior autem illius conventus multum anxietate super tali defectu prædicationis, et eum per conventum discurreret, cogitando, quid agendum esset, ecce subito venit ad portam quidam notabilis frater illius Ordinis in apparuit, sed diabolus latens in essentia, tamquam hospes, et petit Priorem: Ducitur ad ipsum, et post salutationem consuetam, respicit ille simulatus hospes in faciem Prioris, et dicit: Pater piissime, ut perpendo, debes esse amaricatus super aliquo negotio; non miror, hoc enim sæpe solet contingere Prælati, propter varios casus, sed oportet habere bonam patientiam: *Necesse est, ut dicit Evangelium, quod veniant scandala: compatio vobis; si placent vobis mihi reserare materiam vestræ angustie, libenter, si possem, in aliquo vellem juvare.* Respondit Prior: Rævera verum est, quia nullam tristitiam habeo, et causam vobis explano, declarans defectum prædicationis faciendæ. Tunc ille, scilicet diabolus: Bone Pater, inquit, confidatis in Domino Deo, quia non delictis vobis: Ego spero in Deo, quod ipse suppleret per me defectum istum, ita quod auditores remanebant consolati: scitis, quia omnia nova placent, et ego satis studui, et habui præctiam bonam in arte hæc; faciatis, possum intrare librariam, videndo aliquos libros; cito inveniam, quod mihi erit necessarium. Interrogat de aliquibus libris solemnioribus, utpote summa S. Thomæ, cum scriptis, et operibus Alberti Magni, et illis

sibi ostensis, revolvit libros hinc inde. Populo innumerabili congregato, ascendit frater diabolus umbonem. Advenerat autem ad Prædicationem quidam vir sanctus, qui videns illum ascendere pulpitum, et cognoscens diabolum, obstupuit, nil tamen alicui dicit, sed expectat finem videre. Cœpit Frater diabolus predicare de bonis Paradisi, de penis Inferni, de peccatis, et miseris mundi, propter quos et illa perunt, et inferna sequuntur, et eum tanta efficacia, et rationibus, quod commovit omnes ad lacrymas compunctionis. Finita prædicatione descendit illi occurrit sanctus vir, et vocans eum ad partem, et contestans ex parte Dei, inquit: O miser, et deceptor hominum, te agnosce; quomodo presumpsisti tantum officium Christi, et Apostolorum suscipere? etsi specialem causam nesciam, scio tamen, quod non nisi ex mala intentione existi. Unde adjuro te per Deum vivam, ut dicas mihi causam hujus operis. Tunc frater diabolus adjuratus, inquit: Tacere non possum causam, propter quam assumpsi, ut vides, speciem Fratris Prædicatoris; causa, ob quam prædicavi, est ista. Ecce audisti, quot, et quanta bona dixi de gloria Paradisi, de penis Inferni, et de peccatis horum populorum; et vidisti, ad quantum luctum per moti sunt. Scio mores eorum, parum temporis transibit, et oblitus verborum omnium, nihil facient de his, que proposuerant agere, et unde omnia verba audita erunt eis ad majus judicium: quo dicto, evanuit. *S. ASTR. p. II, tit. IX, c. XI, § 3.*

Rusticus quidam, qui nunquam volebat audire aliquid de Deo, mortuus est: cum ad Ecclesiam esset delatus, et Sacerdos, et alii Clerici Officium legendo, et cantando circa corpus, peragerent, imago Crucifixi cepit obturare aures suas, manibus a Cruce separatis: quod cum omnes adstantes aspicerent, mirabantur. Tunc Sacerdos ait: Scitis, quale signum est hoc? Vos scitis, quod iste, qui hic jacet, nunquam voluit audire verbum Dei, et ideo est modo in manu diaboli: Ideo Christus obturavit aures suas, ne audiat preces, quas pro eo fundimus; et cessaverunt omnes orare. *MASSI, d. XXVI, n. 8.*

Apud Jannm Nicium in libro de virtutibus, et vitis sequens legitur, quod Genue circa quosdam Juvenes dissolutionibus suis Prædicatorem sub concione turbantes accidit memorabile exemplum. Hi enim in sedes

sacras cohibant, ea præsertim hora, qua concilio tota rerum divinarum interpreti operam dabat, ibique tota populi istius offensione concurrerant, impudentissime mulierum formas contemplari, inter se colloqui, cachinnos tollere, multaque alia facere, quibus ludibrio haberi Deus videbatur. Concionator nullum privatis admonitionibus relictum esse locum animadvertens, statuit, impiam illorum contumaciam de loco superiori palam arguere; quod cum magna vi vocis, et contentione animi ageret, ad objurgationes minas addidit, atque inter cætera interminatus esse dicitur: Si impij in Deum esse pergere, neque mores corrigerent, fore, ut ille Crucis baculo ipsorum nequitiam obviam iret. Quia illi oratione vehementer commoti, universi eum adire, ac verborum contumeliis antea oneratum monerunt, ut linguam compescerent; nam si pergeret esse molestus, dicendo, ipsos Crucis baculo verberandos fore, ut alias antea, illos valido fuste scapulas, et brachia dolaturos. Quibus vir Dei in præsentia quid responderet, non habuit, verum rem totam in Deum rejectit. Neque vero prædicationem suam fessellit eventus: Nam Deus injuriam sibi factam ultus est probe, siquidem intra anni unius spatium ad unum omnes ferro interempti perierunt. *Ibid. d. XXVI, n. 8.*

Cum vivente S. Laurentio Justiniano Venetiarum Patriarcha, Respublica, illa propter bella, que eidem cum Duce Mediolanensi inferebantur, in gravi perditionis periculo consisteret, Senator quidam Venetus ad quemdam sanctissimæ vite Eremitam, qui illis temporibus Coreyre morabatur, accessit, ut ab hoc servo Dei, quemnam bellum illud sortitum esset exitum, intelligeret: qui eidem, juxta revelationem sibi oculis factam, respondit, Deum Venetis graviter esse iratum, eo quod populus ille verbum Dei penitus negligeret, jamque dudum civitatem illam in justam injuriæ illius vindictam in desolationem futuram fulsisse relictam, nisi B. Laurentius Justin. eandem efficacissimis suis precibus conservasset. *Id. d. XXIV, n. 8.*

Anno Christi Domini trecentesimo quinquagesimo, sub Rege Saporre gravis persecutio in Persiæ adversus Ecclesiam sævit: Per id vero temporis etiam Miles Episcopus martyrio occubuit, in primum apud Persas militaverat, postea vero deserta militia Apostolicam vitam est imitatus. Cum autem Per-

sia ejusdem civitatis Episcopus esset, multosque sæpenumero cruciatus pertulisset, nec ulli istius persuadere posset, ut Christianus fieret, iniquo eam impietatem ferens animo, civitatem execratus, inde discessit. Non longo post tempore, cum primarij urbis illius in Regem processissent, exercitus cum trecentis elephantis eo profectus urbem evertit, et velut agrum colentes in ea mentem fecere. Hunc in modum verbi divini contemptus penas justas et graves, tum Deo, tum Episcopo persolvit. *S. THOM. I. II, tras. Eco. c. IV.*

PREDICATUM. — Christus prædicabat verbum Dei, ut potestatem habens, eratque sermo illius potestate plenus. *MATTH. VII, 29.*

S. Petrus, cum ipsi, et S. Joanni esset a Principibus Sacerdotum prædicatio interdicta, dixit ad eos: Si justum est in conspectu Dei, vos potius audire, quam Deum, judicate: non enim possumus, que viderimus, et audivimus, non loqui. *Act. IV, 19.*

S. Paulus de seipso ad Corinthios scribit: Ego, cum venissem ad vos, fratres, veni non in sublimitate sermonis, aut sapientiæ, annuntians vobis testimonium Christi: non enim judicavi me scire aliquid inter vos, nisi Jesum Christum, et hunc Crucifixum. *(I. Cor. II, 12.)* Et iterum: Non enim sumus, sicut plurimi, adulterantes verbum Dei, sed ex sinceritate, sed sicut ex Deo, coram Deo, in Christo Jesu loquimur. *(I. Cor. II, 17.)*

S. Dominicus multas sub concione lacrymas emittebat, unde mire auditores commovit, multisque secum lacrymas ex oculis elicuit. *Vita I. IV, c. IV.*

S. Thomas Aquinas multam habebat gratiam in concionibus, in quibus fane vitabat ea, que ad curiositatem potius, quam utilitatem auditorum, pertinere videbantur, ad hominum illorum, quibus concionabatur, captum se accommodans, et neutas, subtilisque disputationes, ac questiones ad scholas amandans. *Vita.*

S. Petrus Martyr, ut de eo scribit Antonius Balinghen, tanto cum confusa populi concionabatur, ut in carruca pietis asseribus clausa fuerit ad cathedram deportandus, ne a populo, ut antea fieri consueverat, tantopere comprimeretur. *BALINGH. in pres. ad oc. com. XXXI.*

S. Gregorius Nazianzenus per plures sæpe horas disserit, tanto cum fructu, solatio, et

aviditate auditorum, ut nullum murmur, nulla tossis, nullus screatus audiretur, sed soli frequenter genitus erumperent. S. GREG. Naz. or. xv, q. 2.

Venerabilis Beda, cum aliquando ob defectum auditorum concionem finiret, lapides responderunt: Amen venerabilis Pater; unde hoc nomen ei deinceps constanter datum est. RADERS in vita.

De S. Francisco scribit D. Bonaventura: Erat verbum ejus, quasi ignis ardens, penetrans intima cordis, cum non humane inventionis ornatum prætenderet, sed divinæ revelationis afflatus resisteret. Ejus assidua erat concio: Labor modicus, voluptas æterna: voluptas modica, pæna perpetua: multorum vocatio, paucorum electio, omnium retributio. S. BOZIV. c. viii, vii.

S. Vincentio Ferrerio verba faciente interitum 80000 hominum ad ipsum audientium confluebant, ita ut sæpe in campis illi prædicandum foret. STRABO, in vit.

S. Antonium de Padua populum etiam ardente sole, et stillante pluvia sub diu audiebat; quia, et pisces ad illum audiebam littori luminis Marecchiæ adnatasse scribunt. FAB. conc. in Dom. 4. post. Pent.

S. Eguitius, cum quidam interrogaret, cur ipse sacris Ordinibus non initiatus concionari præsumeret? respondit, quodam nocte speciosum puerum sibi apparuisse, atque in lingua medicinale ferramentum, seu phlebotomum possuisse dicendo: Ecce posui verba mea in ore tuo, egredere ad prædicandum. Ex illa die etiam cum volucro, de Deo tacere non possum. S. GREG. DIAL. l. I, c. xxii.

Fulco de Gandavo, Canonjens apud Insulas, cum a Jacobo Vitriaco Legato Apostolico rogatus, ut secum cruceum per Flandriam prædicaret, constanter id rennissit, Jacobus rogavit Deum, ut eum non solum ad hoc opus, quod sprevisset, sed alia etiam omnia, inutilem redderet; ad quæ verba mox cum quartana febris invasit, et usque finem vite per viginti quatuor annos irremediabiliter lecto affixum retinuit. CANTIRA. l. I, apud c. xiiii.

EXEMPLA DOMESTICA.

S. Ignatius censebat, Societatem non posse melius innotescere, quam concionibus hominis. Aiebat autem, Concionatoribus, quæ dicturi sunt, diligenter scribenda, et multo

ante præmeditanda esse: nihil temere asserendum: vita hominum potius modeste castiganda, quam plausibilia adferenda, quæ aures tantum delectent. (H. S. p. 4, l. XVI, n. 31.) Suarum vero concionum materia erat, vitiorum detestatio, virtutum prædicatio, et ut peccatores ad cor redirent, et infinitum Dei in se amorem agnoscerent. RUDAN. l. V, c. xi.

S. Franciscus Xaverius Bononiæ cum ingenti fructu concionabatur. Modus ejus erat, maximus ardor, sententiæ gravissimæ, nullas fucus orationis, totius corporis ad modestiam, et humilitatem conformatio; emicans ex ore, et oculis pietas, quæ ostendebat, quidquid diceret, ex intimo pectore proficisci; materia ejus erat amor, timorque Domini. Unde una die in Insula Transvacoride decem hominum millia christianæ fidei amor accendit, Christoque per baptismum genuit. (Vita l. I, c. vii.) Nec dubitavit Thomas Bozins dicere, plures ab eo per decem annos ad Catholicam fidem adductos, quam per universos hæreticos seductos esse. BOZIV. l. VI, de sign. Eccl. sign. 20.

Primi decem Patres, dum in diversis Italia civitatibus anno 1337, concionari inciperent, hunc sibi concionandi modum præfixerunt, ut in auditorum pectoribus studium virtutis ingenerent, et olium ære vitiorum, Decalogi, Ecclesiæque præcepta diligenter enuclearent, et ad ea servanda sempiternis aut superum premiis objiciendis impellant, aut inferorum suppliciis, omninoque intelligent, sibi magis agendum ad populum ardore animi, atque oculorum lucrandum, quam oratione composita, delectuque verborum. Hist. Soc. l. II, n. 24.

P. Petrus Faber aiebat, concionatorem eo spiritu dicere debere, quo concepit; concipere autem debere ex Spiritu Sancto; sic Christum venisse in templum. (Vita l. I, xix) Cum eum latera infirmiora, et crebre valetudines a suggestu arcerent, ubicumque tamen pedem poneret, in Italia, Germania, Hispania, Lusitania, frequentissimo celebrabatur concursu hominum, quos suavissima de rebus ad animæ salutem spectantibus confabulatione sapius æger, ac decumbens detinebat, atque arcana divina, interiorisque sapientiæ edocebat. Itaque illius diversoria erant admirabilium sermonum officina, quibus libenter inscriberes vetus illud Antigonii: Hic morantibus consolatio adhibetur Jo. Ruo. l. I, c. B, ex. 2, nost.

P. Jacobus Laynes sæpe octo, novemque auditorum millia habuit. Una concione de S. Magdal. lacrymis octo metreticulas convertit. Ib. l. VIII, n. 18.

P. Franciscus Strada Lovanii Metaphysicæ studiosus, et amorum viginti quatuor, suggerente materiam P. Petro Fabro, concionabatur præcipuis Theologiæ Doctoribus tanto spiritus ardore, ut ubertim illis lacrymæ ex oculis fluxerint. Concurrabant et feminae, lingue latine ignarae, tantum ut os spectarent agentis, et a sacro illius igne incallescere. Unde et Brixie intra modicum tempus centum, et plures adolescentes, licet hæmet adhuc adolescens concionibus ad varias Religionis perduxit. Ib., l. V, n. 48.

P. Basilus Avila cum Hispali de condonandis injuriis fuisset concionatus, elatis in media oratione clamoribus multi professi sunt eodem in loco se enucta remittere, hic patris necem, ille matris, tertius filie, inimicitias alii inexpliabilis. Ib., l. XV, n. 91.

P. Franciscum Riberam S. Andreae Feste concionantem, ingens visus est circum micare splendor, et Christus sereno vultu dicentis inniti humeris, ac velut complexu fovere. Dum ille interim ex multis, quæ in sollo fervore dixit, hæc serventius pronuntiaret. O admirandam Dei, et S. Litterarum dignitatem! nullum habent apicem SS. pagina, qui non divinis sit plenus mysteriis. Sub hæc, pia anima, cui hæc omnia dabatur intueri Christum dicentem audivit: Hic est, o filia, qui germano Scripturas meas sensu, et ea veritate, quam ipsi infundendo, explicat. Pedag. Christ. p. 2, c. xxii, § 4.

P. Joannes Fernandus, cum jam senex ob imbecillitatem ad suggestum duendus esset, inter dicendum ita exardescere, ut nullus juvenum eo intensius, validiusque concionaretur. H. S.

P. Sebastianum Barradium Deus, et natura in concionatorem formaverat. Status corporis erectus, et excelsus, angusta facies, vox sonora, insitius quidam a natura tepor, tantus vero zelus, ut ab Academicis alter Paulus diceretur. Materia illius erant quatuor novissima, incertitudo salutis, peccatorum detestatio, mundi vanitas. In omni concione sententiam illam: vanitas vanitatum, etc., et momentum, unde pendet æternitas etc., inculcabat. Solebant plurimi dicere, vereri se, ne Barradium in die judicii accusatorem habeant. Anno 1592, tot juvenes

nobilissimos suis concionibus in Franciscanorum Coenobium movit, ut, Guardianus diceret, optare se, ut Superiores vel Barradium amoverent, aut eos, qui admitti cuperent in suum Coenobium, in suam Societatem admitterent. Tanti vero erat vel aspectus illius, ut multi dicerent, plus se illius aspectu, quam aliorum complis concionibus moveri. Vita itinerario præfata.

P. Joannes de la Placa Hispanus concionator erat efficacissimus, sine facio, plenus gravitate, et ratiocinationibus, sic ut divites fingerunt ejus conciones, ne ad paupertatis amorem persuaderent. Etsi paucissimos haberet auditores, æque concinabatur, quia, inquietabat: S. Angelus Custos, licet tantus cœli Princeps, non designatur uni tantum homini assistere, et consilia sua licet sæpe, repulsa, denuo instillare. Is erat concionis ejus scopus, ut unicuique persuaderet, tutissimam, et facillimam ad eorum viam esse, si suum quisque officium perfectissime impieret. Coll. Mar. 1602, m.

P. Gonzalvus Silveira conciones suas multo magis divina meditando, quam libros legendo apparabat; longo enim tempore præter Breviarium, Biblia Sacra, et vitas Patrum, alium prorsus non habuit. Christi cruci affixi, et Beiparae effigies ejus erant præcipui libri; hæc ille volumina maximeolvebat, cum se ad concionem parabat, unde tam instructus redibat ut plerumque duas, aut tres horas (semel omnino duodecim sine interruptione, et tædio auditorum) peroraret. Vita, l. II, c. xii.

P. Michael a Fontibus sæpe jussus est inter unius, et alterius horæ spatium concionari; mox ut obediret, ad Christi cruceum se proterrens, ex illo libro conciones suas faciebat, et dein ad stuporem dicebat; neque de ardore concionandi rumbat, etsi paucissimos haberet Auditores. Ann. 1606. Pros. Ar. Do. Prof. Valent.

P. Jo. Baptistæ Parma, cum Fontenelli in Paraseve de Christi Passione concionaretur, tantam ipse lacrymarum copiam fudit, ut ex ipsa concione aliquot ex primioribus veteri, ne inter lacrymas, et suspiria spiritus, vita ei deficeret, suggestum condescenderint, monituri, ut sibi parceret. Hist. Soc., p. 1, l. XIV, n. 68.

P. Otellus Florentinæ concionator, etsi nihil in eo pictum, nihil elaboratum esset, sed miserabili voce cacchinos potius ad initio moveret; ubi tamen illius fervorem cons,

pexerunt, omnes in lacrymas, et lamentabiles voces erupere. *Ibid.*, l. VII, n. 27.

P. Antonius Madridius novitius ita concionabatur, ut populus diceret, ipsas columnas ejus verbis tremefieri. Is, cum aliquando conversarum meretricum inopiam in concione commendaret, statim quadraginta viri Societatem invenerunt, ut respicientes feminas singulis diebus invicem alerent. *Hist. Soc.*, l. XVI, n. 57.

P. Joannes Ramirius duas, et viginti pellicias una concione convertit; in Quadragesima vero ducentis religionem persuasit. *Ib.* p. 2, l. VIII, n. 26.

Bononia descendere aliquando in templum P. Silvester, et P. Palmius. Cumque ante Eucharistiam orarent, et quilibet alterum concionatorum pularet, movit tandem editus, tempus esse, ut unus ad concionem diceret. Jussit ergo Silvester Palmium ascendere, qui non parvi dumtaxat, sed tantis etiam motus excitavit, ut populus effuse lacrymas coepit, mulique tum viri, tum mulieres se in Monasteria abderint. *Ib.*, l. XIV, n. 91.

P. Ignatius Magrinus vir ad miracula usque sanctus, Sebastiani Regis Lusitanie concionator stupendus, fessus est tamen postea, cum, posito hoc munere, Gafelium doceret, egros inviseret, diutius contemplari cepit omnes illos annos, quibus tam eleganter perorabat, misere sibi perisse. *An. Lusit.* 1598. *Coll. Corinbr.*

P. Delavus Gondius concionator admirandus, ante quamvis concionem, se, licet debili esset corpore, flagellabat, et per duas horas ante Christi Crucifixi imaginem multis cum lacrymis suam concionem Deo proponebat. *An. Vez.* 1608.

P. Conradus Onnekock solebat conciones suas dextis genibus scribere, quasi a Deo illas excepturus. *Prop. The.* an. 1607.

P. Petrus Canisius Augustae in Quadragesima concionatus, nunquam ad dicendum accessit, nisi cum ingenti praemeditatione, nullis ad Deum fasis precibus, et magna corporis afflictatione. *Magunt. Coll. Vita.* l. II, f. 191.

EXEMPLA PROFANA.

Saracenus quidam, cum Florentiae concionem audiens in lacrymas solveretur, rogatus, cur fletet? respondit: Saracenum camilitatem, et Christianorum oscitantiam,

atque ingratitude delfio; si namque haec concio Damasci facta esset in centum millium corona, plures octoginta sex milibus ab errore conversi fuissent. *S. Bax. de Busto* p. 120, *Sar.* s. III.

Theodorus, cum in tragodia sententias, S. Scripturae ad Jocos, et risum abuteretur, continuo caecitate percussus est. *Euseb. con.* l. VIII, de *pred. Ev.*

Teopompus historicus, cum ex veteri testamento quaedam profanae suae historiae ridicule conaretur inserere, subito in terram decidens insanire coepit. *Ibid.*

SIMILITUDINES.

QUALITAS. — Sicut pluit Dominus super segetes, et spinas, sed segeti pluit ad horreum, spinis ad ignem, et tamen una est pluvia; sic verbum Dei in omnes compluit; videat quisque, qualem radicem habeat; videat quisque, quo trahat pluviam bonam. Si eam trahit, ut generet spinas, nunquid Dei pluvia accusanda est, antequam veniat ad radicem? dulcis est pluvia illa, dulce est verbum Dei, donec veniat ad cor malam. *S. Att. de bened. Esau, et Jacob.*

Sicut medicus ex herbarum, arborum, metallorum venis, et succis, vel animalium naturis medicamenta componit, quas tamen, antequam in medicinam aptentur, parvi faciunt homines; sic licet verbum Dei secundum se vile appareat, si tamen a Deo, et ejus ministris medicinae loco offeratur, magni aestimandum est. *Hom. XIII, in Levit.*

Sicut ex auro uno alii murenas, alii annulos, alii dextralia ad ornamentum faciunt; ita ex una Scripturae sententia expositores quippe per innumeros intellectus quasi varia ornamenta componunt: quas tamen omnia ad decorem caelestis Sponsae proficiunt. *S. Graec. in Regist. l. II, ep. X.*

Sicut artificiosae picturae cortinis obvelantur, non ut omnino negetur intuitus, sed ut aestimatio concilietur, et desiderium videndi acutur; sic Deus Sacram Scripturam cortinis parabolarum, et obscuritatis involvit, ad Majestatem ejusdem insinuandam, mentemque lectionis desiderio accendendam. *Fab. conc. VII, in Dom. III, post Pen. n. 1.*

Sicut una, et eadem species mannae, aliis vermes et putredines generabat: aliis vero salubrem cibum conferebat, uti necesse

sarium; ita et nostrum manna est verbum Dei, et apud nos sermo Dei aliis efficitur ad salutem, aliis ad poenam. *Origen hom. III, in Num.*

Sicut agricola non nisi in tempore congruo, et mense opportuno seminat, propitiasque constellationes observat: ita quoque qui in animabus fructum producere contendit, similem habere debet providentiam, ut verbum Dei tempore, loco, et occasionibus opportunis disseminetur. Unde apud Amos dicitur *Ideo prudens in tempore silo tacebit, quia tempus malum est, id est, ut Lyranus exponit, cessabit a correctione vestra, videns quod non esset ad vestram emendationem, sed magis ad peccatorum vestrorum aggravationem.* *Mansi, d. v. n. 5.*

Sicut semen non subito fructum suum producit, sed post multos menses; ita quoque nonnumquam accidit praedicationi verbi Dei, quod non subito operationem suam exerit, sed suo tempore idipsum facit. *Ibid.* n. 7.

Sicut semen in primis radices agit, deinde surgit in caulem, postea in arborem, frondibus, ramis, floribus, fructibus ornatam; sic verbum divinum in animo humano laetens, radicibus primum, deinde virtutibus omnibus coloratum, ramis, floribusque virescit, donec perfectum in gloria sempiterna cultori suo fructum parit. Hoc est, quod Christus dixit: *Regnum Dei intra vos est.* Haec verba de hoc semine intellexit, quia verbum Dei producit, et virtualiter continet in se regnum Dei: Ex verbo enim Dei oritur Fides, et ex Fide, Spes, Charitas caeterae virtutes, et opera bona, quibus regnum caelorum debetur. *Didac. Stella in Luc.*

Sicut semen tunc in securo est positum, de quo ipso sperare licet, quod radices, et gemina productura sit, quando est terra cooptura, semen enim nudum, et publico patens a volucribus facile devorari potest; eodem modo sperare licet, quod verbum Dei tunc praecipue fructus in nobis sit producturum, si illud in corde nostro reposerimus. *Mansi, l. III, n. 9.*

Sicut semen copiosorem est allaturum fructum, si terra a spinis, herbis perniciosis, lapidibus, tribulis, aliisque similibus rebus noxiis fuerit repurgata; eodem quoque modo verbum Dei majorem in anima pura, et mundo corde profectum facit, quam in corde quodam multis inordinatis affectibus coinquinato: Ac proinde Jeremias Propheta ait:

Novate vobis novale, et nolite serere super spinas. *Ib. n. 10.*

Sicut unusquisque libenter audit loqui de re, quam diligit; ita, qui diligit Deum, et vitam beatam, Dei verba libenter audit, et affectuose conservat, et in hoc salus nostra consistit. Debemus ergo verba sacra cum magna attentione, intima affectione, humiliter reverentia legere, audire, proferre, tamquam epistolas nobis divinitus missas. Beda altam habet considerationem; quae etiam in aliis legitur, dicit enim: Interrogat se unusquisque, si verba Dei in aure cordis percipit, et intelligit unde sit. Coelestem Patriam desiderare Veritas jubet, carnis desideria conterere, mundi gloriam declinare, aliena non rapere, propria largiri. Penes ergo apud se unusquisque vestrum, si haec vox Dei in cordis ejus aure convaluit, et quae jam ex Deo sit, agnoscat. *Dionys. Cart. in e. III, Jo.*

Sicut cibus non prodest, nisi cum fuerit masticatus, et in stomachum descenderit; sic non proficit ad salutem verbum, nisi cum fuerit intellectus, et memoria traditum: Nam sicut cibus nihil prodest, si manducaverimus, et iterum evomimus eum de stomacho; sic nihil in nobis prodest verbum, quod audimus, si obliviscimur illud; cibus, qui in stomacho stat, ille confortat; et sermo, qui in memoria manet, ille salvat. *Auctor. oper. imp. h. XII.*

NECESSITAS. — Sicut luce semper indigemus in tenebris noctis, et multo magis in die; ideo nocturno tempore accendimus lucernam; de die vero sol suum nobis lumen copiose ministrat; eodem modo verbum Dei lucerna appellatur, quia lumen nobis praefert, ne offendamus in gressibus nostris: *Lucerna pedibus meis verbum tuum,* inquit David. Et S. Ambrosius ait: Nobis lucerna ejus luceat, ne possimus errare: et lucerna verbum est, sicut verum lumen est verbum, quod totum illuminat mundum. *S. Ambr. l. VII, in Luc.*

Sicut juxta Philosophos, omnes morerentur, si una die cessaret sol facere cursum suum, qui habet splendorem, calorem, et vigorem; ita si verbum Dei non praedicaretur, et non communicaretur animabus, ut possent incitari, et illuminari splendore veritatis, et calefieri in ardore illius, omnes spiritualiter morerentur. *S. Bax. s. IV, S. V, in Dom. I, Quadr.*

Sicut corpus sine alimento subsistere non

quit; ita nec anima vivere potest sine verbo Dei. Elias bis pastus exprimit nostræ naturæ infirmitatem, quibus non sufficit simplex pastus, sed duplex, quatenus ad superna valentius ascendere; sicut enim corpus sine alimento corporali subsistere nequit; ita nec anima vivere potest sine verbo Dei. *Glossa. in iii. Reg. i. 49.*

Sicut tempore messium, vel vindemiarum, unde caro nostra possit sustentari, colligitur; ita in diebus Quadragesimæ, quasi in spirituali vindemiarum vel messium tempore, unde anima nostra in æternam possit vivere, congregatur; quia sicut negligens quisque, si opportuno tempore nihil collegerit, per totum anni spatium fame torqueretur; ita qui hoc tempore spirituale triticum, et coeleste mustum in horretis animæ suæ providere neglexerit, in æternam durissimam sitim, et crudelam inopiam sustinebit. Certissime scitote. Fratres, quia qualis est caro, quæ per multos dies non percipit cibum, talis est anima, quæ assidue non pascitur verbo Dei: Et quomodo caro per famem, et inopiam tenuis, et sicca velut quoddam simulachrum efficitur; ita, et anima, si verbi Dei cibo non pascitur, arida, et inutilis, et ad nullum opus bonum congrua, invenitur. *S. AUG. s. XVI de temp.*

Sicut caro pascitur cibo; sic relictur anima Dei verbo, ut totus homo, id est, et exterior, et interior, de sancto, et salubri convivio salutis exurgat. Nam si sola caro relictur, et anima Dei verbo non pascitur, ancilla satietur, et domina fame torquetur. *Idem, l. c.*

Sicut lamæ, ut colorem imbibant, sepius intingi debent; sic opus est, ut animæ nostræ continuo in sermones divinos intingan- tur, ut abluantur quidem a veteri opprobrio, induantur autem nova pulchritudine. *S. CHRYS. ho. ex dii.*

Sicut in bello non omnis, qui pugnat, vincit; nemo tamen vincere potest, nisi pugnaverit; sic non omnes, qui student, et audiunt verbum Dei, acquirunt scientiam spiritualem, nemo tamen acquirere potest, nisi qui, aut studiosus fuerit ad legendum, vel assiduus ad audiendum. *Idem in Matt. l. xviii.*

Sicut terra pluvii non rigata, etsi infinita susceperit semina spicas proferre non potest; sic animus divinis Scripturis non irrigatus, etiam si quis innumera apud eum effundat, fructum nullum proferre potest. *Idem s. VII, ap. Max.*

Sicut formica æstate colligit, unde in hyeme pascitur; sic unusquisque Christianus in rerum tranquillitate, quam significat æstas, colligit verbum Dei, ut in adversitate, et tribulationibus, quæ hyemis nomine significatur, habeat, unde spiritualiter vivat. *S. AUG. de decem chord. xi.*

Sicut hi, qui in labyrintho sunt, frustra exitum quarunt sine duce; ita nec innumeros vite hujus Meandros evitare quis potest, nisi per verbum Dei ducatur. *Folung. in Ps. cxix.*

Sicut is, qui in alto mari navigat, semper ad accm nauticam recurrere necesse habet, nisi aberrare velit; ita, ne a salutis itinere deflectamus, ad verbum Dei recurrere oportet. *Fab. conc. in Per. 3. Pent.*

UTILITAS. — Sicut columbæ juxta fluenta residere solent, ut insidiantium avium umbram in aqua videant; sic sancti viri in Scriptura Sacra frandes Dæmonum prospiciunt ideoque in illa legenda, et meditando assidue occupantur. *S. GREG. in Cant. c. i.*

Sicut ex thesauro si quis, vel per modicum a terre sinatur, magnas tamen parat divitias; ita in brevi licet S. Scripturæ sententia ingentem frequenter fructum spiritualesque divitias plerique reportarunt. *S. CHRYS. h. iii. in Gen.*

Sicut floridum pratium varios, et omni-ge- nos flores, et herbas, ad sanitatem non parum conducentes, offert; sic S. Scriptura Christi, et Sanctorum virtutes nobis proponit, ut, et suavem boni exempli odorem inde hauriamus, et per imitationem animæ nostræ salutem promoveamus. *Idem hom. XLII, in Gen.*

Sicut gladius carnes præcidit, sic et sermo divinus concupiscentias carnales. *Id. h. viii. in cap. IV, Matt.*

Sicut medicina languenti corpori; sic verbum Dei prodest animæ ægrotanti. *Idem.* Sicut pluvia irrigat terram, ut fructum proferat; sic verbum Dei hominem irrigat, ut justitiam operetur. *Idem in x. vii. Matt.*

Sicut imber in ignem cadens facile flammas deprimat; ita concupiscentias evanescere facit sermo Dei in animam admissus. *Id. in dicens.*

Sicut, si quis scintillam in fœnum proficiat, totum fœnum accenditur; ita verbum Dei, in anima receptum, eam totam inflammat. *S. CYPRIAN. in Jo. xv.*

Sicut granum sinapis, licet minimum inter semina, si tamen in terram jaciatur, fit maximum; ita verbum Dei, licet minimum appareat, si tamen in anima debito modo fuerit, in maximos fructus excrevit. *S. CHRYS. h. v. in Is.*

Sicut artifices per instrumenta artis suæ, quidquid faciendum susceperint, perficiunt; ita et nos per Scripturas divinitus inspiratas animam nostram depravatam corrigimus et inveteratam renovamus. *S. CHRYS. ser. iii. de Laz.*

Sicut ramus abscissus, si juxta aquam plantetur, statim virescit; ita si peccator verbum divinum frequenter audiat, viret ejus anima, et in penitentiam convertitur. *S. HIER. in Ps. cxxxv.*

Sicut solis natura est eis, qui in hoc mundo sunt, ordinante Deo corporaliter dare vitam, illam conservare, insuper, et augmentare; sic etiam verbum Dei in anima hæc tria spiritualiter operatur. *S. BERN. s. v. in Dom. i. Quadr.*

Sicut Verbum Dei æternum est pabulum Angelorum in celo; ita verbum Dei est pabulum sanctorum animarum in terra; unde Christus dixit diabolo, qui jejunus erat ab hoc cibo: *Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo etc.* Hoc cibo Magdalena reficiebatur ad pedes Domini, audiens verba oris ejus, ut oblivioni traderet cibum ventris. *BELLOY. l. III, spec. p. 1, dist. x.*

Sicut descendit imber, et nix de celo, et illuc ultra non revertitur, sed inebriat terram, et infudit eam, et germinare eam facit, et dat semen serenti, et panem comedenti; sic erit verbum meum, quod egredietur de ore meo, non revertetur ad me vacuum. *ISAIE, LV. 10.*

Sicut ex seminibus herbarum, fructus, frumentum, et alia grana progeminantur, quæ vitam corporalem in nobis nutriunt; ita pretiosum hoc semen verbi Dei etiam in nobis vitam spirituales, et immortalem gignit, alit, et sustentat. *MANSI, d. v. n. 1.*

Sicut ignis natura quanto magis aurum nature adhaerit, tanto magis rubiginem consumat; sic et verborum timor, quanto magis menti imprimatur, tanto magis peccatum impudicitie nostræ purgatur. Hoc igne nos examinemus, verbo scilicet doctrinæ, quo minus id ipsum cogamur examinare gehennæ igne. *S. CULYS. h. lvi.*

Sicut in speculo vides tuam turpitudinem, et deformitatem, et si habes aliquam tincturam in facie, illam vides, et cognoscis, et sic

te lavas; ita est verbum Dei, per quod vides tua peccata, et potes illa cognita lavare per confessionem, et penitentiam. *S. BERN. s. vii, de mund. cord. ar. 1, c. viii.*

Sicut medicina, corpus male affectum purgando, viscera interiora commovendo, pravosque humores evacuando, sitim communiter provocat; eundem quoque effectum verbum Dei in peccatore habet; efficit enim, ut peccata detestetur, omnes malignantes per confessionem foras ejiciat, dumque ei salutem spirituales conciliat, simul in eo sitim ejusdem divini verbi provocat, adeo ut, quantumvis frequenter illud auscultet, nunquam tamen audiendo satiatur. *MANSI, d. ix, n. 2.*

Sicut medicinæ sæpe sumuntur etiam ab hominibus sanis, tamen preservativum ad occurrendam morbis, qui furtive nos aggredi possent; eodem quoque modo, licet, dum timore Dei vivimus, hoc remedium non admodum indigemus, servit tamen velut preservativum contra mala ventura, a quibus infestari possemus; unde Palmista ait: *In corde meo abscondi eloquium tuum, ut non peccem tibi.* Præterea, licet medicina ab infirmo medico prescribatur, eosdem tamen operatur effectus sanandi, ac si ab homine sanissimo administrata fuisset; eodem modo, licet verbum Dei prædicetur ab homine impio, pessimique exempli, non tamen per hoc sua destituitur virtute sanandi infirmitates nostras spirituales. Denique, sicut medicina, nisi tempore opportuno adhibeatur, ad nihilum prodest, quin potius obest; ita quoque nemo nescit, quod sermo opportunus est optime. *Idem, d. ix, n. 9.*

Sicut silex, cum sit lapis durus et frigidus, nihilominus perennis scintilla emittit; sic verba sunt sacri eloquii, quæ quidem per narrationem litterarum frigida tenentur, sed si quis hæc, aspirante Domino, intento intellectu pulsaverit, de mysticis ejus sensibus ignem producent, ut in ejus verbis post animus spiritualiter adeat, qui prius per litteram ipse quoque frigidus audiebat. *S. GREG. h. xxii, Ezech.*

Sicut gladius ferre nequit, nisi sit nudus; nam intra vaginam constitutus, quantumvis sit pretiosus, et acutus, non scindet, nec vulnerabit; ita verbum Dei, ut impiorum corda vulneret, nudum esse debet, id est, sine figurarum rhetoriarum ornamento, aut vanæ eloquentiæ floribus, debet pronunciarum. *MANSI, d. xi, n. 4, 6.*

Sicut corporalis cibi appetitus indicium est bone valetudinis; ita desiderium spiritualis doctrine manifestissimum argumentum est anime bene habentis. Nulli autem sunt, qui predicacionem auscultant ex consuetudine, ut faciunt, quod alii faciunt, non vero propter finem, ob quem est instituta. S. CHRYS. XXXII, in Gen.

DIGNITAS. — Sicut in scriptis secularibus sepe, vel unam syllabam deesse, plurimum refert; ita in Scripturis Sacris, nec apiculus est, vel syllaba, in qua non sit thesaurus, modo attentè mente omnia consulamus. S. h. xx, in Gen.

Sicut margarite incluse pediculis posita sunt in profundo maris; sic mysteria divina verbis inclusa, posita sunt in altitudine sensus Scripturæ. Idem in c. vii, Matt.

JERECUNDITAS. — Sicut vinum dum bibitur, tristitiam sedat, et cor mutat in letitiam; sic et spiritale vinum Scripturarum, dum bibitur, in letitiam convertit animam. Idem h. xxxii.

Sicut manna habuit omne delectamentum; ita, dum electus quisque S. Scripturam utiliter juxta modum suum intelligit, quasi acceptum manna in voluntarium saporem vertit. S. GREG. I. VI, mor. vii.

ACTIVITAS. — Sicut in convivio multa ferula sponuntur, nemo tamen cogitur de omnibus comedere, sed ex his solum, qua magis sapient, aut conducunt; ita et in concione multe sapè doctrinæ proponuntur, quas tamen non omnes implere necesse est, modo una, alterave bene applicetur. Fab. cont. v, in Dom. Ser. n. 4.

Sicut structores in convivio non sibi, sed aliis dividunt cibos; ita multi verbum Dei audientes, non sibi, sed aliis illud applicant. Fab. cont. v, n. 3.

Sicut, cum Regis leguntur litteræ, altum est ubique silentium, et aures eriguntur, ut sciatur, que regis litteris manifestentur, et quisquis, vel parum tumultuatus fuerit, in magno periculo erit; ita multo magis cum magno tremore abstandum est, et altum silentium habendum, et pellendæ cogitationes turbulenta, ut verba Dei intelligere possimus, quo Deus approbata obedientia nostra majoribus nos muneribus remunerari dignetur. S. CHRYS. h. xiv, in Gen.

Sicut apes omnibus floribus insident, et melle se onerant; ita quoniam eloquia Domini sunt super mel ori meo, cum magna solitudine excipere oportet. Ibid.

PREDICATIO. — Sicut gemma magis fulget, quando annulo inseritur; sic celestis doctrina voce predicatoris a Deo vocati proposita fortius læet, ac movet, quam simpliciter tantum lecta. Ibid.

Sicut non est audiendus ulcerosus, cum in ulcerum purgatione, vel ustione reclamation; ita nec concionatori curanda reproborum oblocutio, cum salubriter increpantur; sed potius iisdem cum S. Augustino vestire debet: Emendate vitam, et mores vestros, et ego emendabo linguam meam. Fab. cont. iv, in Dom. xi, post Pent. n. 4.

Sicut patris familias est, filiis panem scindere, vel frangere, et non ipsorum parvulorum, ne seipos vulnerent; sic non est laicorum Scripturas exponere, et sibi ipsis concionari, sed pastorum Ecclesiam. Idem, conc. iii, in Dom. vii, post Pent. n. 4.

DARNUM. — Sicut non posse percipere cibum corporalem, est signum mortis corporalis; ita non percipere legendum, vel audiendum verbum Dei, quod est cibus anime, est signum mortis anime. S. ANTON. p. 2, l. IX, c. xi, § 2.

Sicut aqua in horto deficiente, flores, fructus, cunctaque aliæ tenellæ plantule arecunt, et languent; ita quoque vivo hoc fonte verbi divini in Ecclesia deficiente, omnes virtutes languescunt, et tabescunt. MANSI, d. xxv, n. 8.

MOTIVA.

AD VERBUM DEI AVIDE AUDIENDUM. — Quia frequens, et sedula verbi divini auditio est signum predestinationis: uti sequentibus verbis S. Chrysost. indicavit: Argumentum est mihi hoc vestri in divinis profectus, quod tanta promptitudine quotidie convenitis, et spiritualis doctrina expleri non potestis; nam quemadmodum corporalis cibi appetitus indicium est bone valetudinis; ita desiderium spiritualis doctrinæ manifestissimum est argumentum anime bene habentis. (S. CHRYS. h. xxxii, in Gen.) Et sicut ignis aurum emollit, et tractabilem facit, atque ad omnium rerum formas recipiendas disponit; ita Spiritus Sanctus qui habitat in homine, disponit ipsum ad recipiendum verbum Dei, eique obediendum. Fab. cont. ii, in Fer. iii, Pent. n. 1.

Quia est optimum instrumentum, et fundamentum ad insignem profectum in sanitate, et perfectione faciendum: Nam, ut recte S.

Chrys. advertit: Sicut arbor perpetua irrigatione crescit in magnam altitudinem; sic et divinarum eloquiorum doctrina assidue irrigata, ad virtutis fastigium pervenit. Hinc Tobias senior filio dixit: Audi fili mi, verba oris mei, et ea in corde tuo quasi fundamentum construe: Idipsum quoque a Verbo Incarnato unicuique anime fidei dici videtur. At vero, dices: Quænam inter verbum Dei, et fundamentum est proportio? Fundamentum totum sustinet ædificium, aulas, cubilia, conaenula, ambulacra, solaria, atria, et quicquid boni, et pulchri in vasta aliqua fabrica continetur. (S. CHRYS. h. vii, de An. et Samuele.) Cogitas magnam fabricam construere celitudinis? quærit S. Augustinus; de fundamento prius cogita humilitatis (nos in præsentem disera possumus, de fundamento prius cogita verbi Dei.) Et quantum quisque vult, et disponit superimponere molem ædificii, quanto erit majus ædificium, tanto altius fudit fundamentum. Quanto quis in perfectione alius desiderat proficere, rebus profundius verbum Dei fundamentum debet jacere, quia huic omnes solidissime virtutes unice innitiuntur. S. AUG. s. xviii, de verb. Dom.

Quia est cibus spiritualis anime, uti Christus dixit: Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo, quod exit de ore Dei. (MATT. iv, 4.) Si ergo cibum corporis tanta solitudine conquirimus, et quotidie his, aut sæpius sumimus; quanto magis verbum Dei velut cibus anime solite quotidie sumendus est, ut animam nutriat, pinguefaciat, et roborat.

Quia est myrothecion spirituale anime; continet quippe diversa balsama, id est doctrinæ aptissimas ad animam in vario genere deliquorum ex adversitatibus occurrentibus saluberrimum roborandam.

Quia est armamentarium spirituale anime: Be quo Sponsus in Canticiis dixit: Sicut turris David collam tuam (per quod præcedit verbum Dei) quæ adificata est cum propugnaculis: mille clypei pendunt in ea, omnis armatura fortium. (Cant. iv, 4.) Et Salomon idipsum confirmans: Omnis, inquit, sermo Dei ignitus clypeus, sperantibus in se. Prov. xxx, 5.

Quia a peccatis præservat, juxta illud David: In corde meo abscondi eloquia tua, ut non peccem tibi. (Ps. cxviii, 11.) Hinc et S. Bernardus, verbum Dei, inquit, purgat delinquentes, quia per verbum Dei, cogitata

veritate, anima a suis sceleribus convertuntur. Unde Psalmista ait: Lex Domini immaculata, convertens animas; eo quod Dei verbum, eum, quem reperit inmaculatum a culpa, præservat, et, quem invenit inquinatum, purificat, et immutat. S. BEAT. t. i, s. x, in Dom. i, Quædr.

Quia emollit induratos. Quantos, inquit S. Thomas Villanov. peccatores induratos, et vidimus, et legimus, ex auditu verbi Dei fuisse conversos, mutasse vitam, emendasse mores! (S. THOM. Villan. in Sczag.) S. Bernardus in sermone de multiplici utilitate verbi Dei in hæc verba scribit: Si cor tuum induratum est, memento Scripturas dicentis: Emitte verbum suum, et liquefaciet ea. Et item: Anima mea liquefacta est, ut dilectus locutus es. Si tepidus es, et evomi jam formidas, non discedas ab eloquio Domini, et inflammabit te, quia eloquium ejus ignitum valde. S. BEAT. s. de util. verb.

Quia vigorem animo confert: Nam hoc inebriat martyres, se rebus temporalibus dondebant, vulnera, et cruciatu corporis pro nihilo ducebant, imò ad mortem alacriter properabant: Subditque auctoritatem S. Bernardi dicentis: Quem talis gustus inebriaverit, ad omne opus, et omnem laborem hilarasset; laborat, nec lassesset; festinat, nec deficit; dolet, et non sentit; læceterat, et nescit; irredetur, et non advertit. BELL. l. III, p. 1. dist. x.

Quia ad charitatem excitat: uti S. Thomas indicat versum illum: Concecluit cor meum intra me: ita exponens: Id est, concitatus est calor charitatis in ore meo. Prov. vi, Nunquid potest homo abscondere ignem in sinu suo, ut vestimenta ejus non ardeant? sic impossibile est, quod homo abscondat verba Dei, cum inflammatur cor charitate. (S. TH. in Ps.) Sed et S. Bonaventura exponens illa Discipulorum in Emmaus euntium verba: Nonne cor nostrum ardens erat in vobis, cum loqueretur in via etc. ita scribit: verbum namque Christi inflammaverat corda eorum, quæ verbum Dei igneam habet naturam, propter inflammationem amoris; unde Jeremias: Nunquid non verba mea quasi ignis? Et ignitum eloquium tuum vehementer, et servus tuus dilexit illud: Hoc autem facit verbum immitendo Spiritum Sanctum. (S. BON. in c. xxiv, Luc.) Unde Beda: Ex auditu sermone, cor prius corpore incredulitatis, et timoris frigidum, igne Sancti Spiritus est accensum, ut superno desiderio ardeat: quot

enim præceptis instruitur homo, quasi tot facibus inflammatur.

Quia contra dæmones defendit : Nam sermo Dei ignitus est clypeus, teste S. Bernardino, in quo clypeo secundum Apostolum ad Ephes. vi. *Extinguantur omnia tela nequissimi hostiæ* : Tela enim nequissimi diaboli sunt omnes modi, quibus nos tentat; unde Psalm. ait : *Scuto circumdabit te veritas ejus*, scilicet verbi ejus. *Non timebis a timore nocturno; a sagitta etc.* ibi enim exprimuntur septem modi, id est, septem tela, quibus dæmones nos impugnat, qui omnes extinguuntur per verbum Dei. S. BEAT. I. II. s. IX, n. III, c. II.

Quia experientia certa docet, teste S. Bernardino, *populos tantum a Domino flagellari, quantum rebelles inveniantur in verbo Dei*. S. BEAT. I. c.

Quia plurimas utilitates alias offert : Est enim verbum Dei frequenter prædicatum. Primo mentis illuminativum. Secundus affectus inflammativum. Tertius affectus adjuvativum, sive firmativum. Quarto est ad gloriam æternam inductivum. Quid ergo melius? Quid animæ dulcius? Quid homini fructuosius, quam ut verbum Dei prædicabile audiamus devoto. (S. BOY. II. de Ev.) Hinc istam utilitatem intendens Ecclesia, inquit S. Aug., eum excludat a Missa, et a divinis officiis Interdictos, Schismaticos, Excommunicatos, Hæreticos, Infideles, a prædicatione Amen non separat quemquam. Stet populus sine prædicatione triginta annis, et consueto modo audiat Missas; alius quoque consimilis populus absque celebratione Missarum, stet etiam per totidem annos, et sæpe audiat verbum Dei, et licet utrumque nocivum sit, tamen, cæteris paribus experientia teste, majus incomparabiliter sentit in fide, et moribus detrimentum, absque audientia verbi Dei, quam sine Missarum celebratione. Nonne quotidie experimur: quis timor Dei, vel amor? quæ cognitio divinarum? Qui est peccatorum factor, et horror? Quæ cognitio virtutum, atque amor? Quæ Sacramentorum veneratio, atque frequentatio, ubi absfuerit verbum Dei. S. AUG. OP. MONI. d. I, n. 3.

Quia est Epistola Dei, uti S. Bernardinus indicavit, dicens: Si unus magus Princeps scribit unam litteram suo populo, omnes convocantur, et omnes præparant se ad audiendum cum magno desiderio sciendi, et cum magna reverentia, et Cancellerius as-

cedit in altum coram populo, et cum magna reverentia aperit litteram, quia representat personam domini, et omnes stant reverentes, et attentis. Si igitur hoc in temporalibus sit, quanto magis in spiritualibus, cum prædicator sit Cancellerius magni Regis æterni? S. BEAT. I. IV, S. in Dom. I, Quad. p. I.

Quia æquitas id exigit, teste S. Ambrosio dicente: Videte, fratres, si justum est, ut caro de terra facta interdum bis in die capiat cibum; et anima nostra, imago Dei, vix vel post plures dies accipiat Dei verbum. S. ANB. I. V, s. XXXV.

MEDIA

Puritas conscientiæ : Nam quomodo possunt verba Dei dulcia esse in faucibus tuis, in quibus est amaritudo nequitiæ? inquit recte S. Aug. Certe sicut in magno vase aceti si quis guttam mellis immisceat, etiam mel perdit, et acerbitas aceti non mutatur; sic homini, in hac mælorum multitudine constituto: si collocatus fueris justitia verbum, et verbum perdis, et ille non temperat in concupiscentia mundanarum rerum. (Langius in Polyan. V. eodem.) Hinc merito S. Joannes dixit: Si quis voluerit voluntatem ejus facere, cognoscat de doctrina utrum ex Deo sit. (Jo. VII, 47.) Nam; ut recte dixit S. Aug.: Bona vita, quæ ex præceptis Dei agitur, tamquam stylus est, quod auditur, scribens in corde. Si in cera scriberetur, facile deleteretur; scribite illud in cordibus vestris, et moribus, et nunquam delebitur. S. AUG. in Ps. xxxiii.

Oratio : Nam, ut sapienter advertit idem S. Aug.: Sicut solem non videt oculus, nisi in lumine solis, sic verum, et dominicum lumen non poterit videre intelligentia, nisi in ipsius lumine, de quo ait Propheta: Domine, in lumine tuo videbimus lumen. (Idem ad Orosium.) Quod confirmans S. Cyrillus: Ambulantes, inquit, in tenebris sibi-metipsis lumen non possunt ostendere, nisi ultroneum seipsos non videntibus offeratur lumen; ita humana cæcitas ad Deum non dirigit viam, nisi ipse lucernam legis ostendat. (S. CYR. de singul. Cler.) S. Chrysostomus, quoque calculo suo idipsum confirmans: Nihil aut parum fractus, inquit, cepi ex Homilia potest, nisi oratio adiungatur. Porro sermoni oratio debet antecere, sic Apostoli dicunt: Nos in oratione, et sermo-

nis doctrina perseverabimus. Sic Paulus fecit, cum in exordiis suarum Epistolarum orat, ut perinde quasi lumen lucernæ, lux ipsa orationis tegat fervorem. S. CURYS. h. III, de incompr. nat. div.

Recta intentio : Nam, ut breviter, et recte S. Gregorius dixit: Verba Dei tunc verius mens intelligit, cum in eis semetipsam querit. Et, ut alius advertit: Sicut gladius rectus non intrat in vaginam curvam; ita nec verbum Dei in os hominis sinistra intentione detortur; non enim in malevolam animam introibit sapientia. S. GREG. I. moral. Fab. conc. IV, in Dom. IV, post Pen. n. 2.

Libertas a curis, et vanitatibus secularibus : Nam sicut pluvia super lapidem canens, desperat quidem sudare eum facit, ab intus autem sicum relinquit, quia non descendit humor in eum; ita, et homini mundiali quando loqueris verbum Dei, tantummodo sonus verbi desuper percussit aures carnales illius, in cor ejus autem nihil descendit. (Lang. in Polyanth. V. eodem.) Sed et idem medium suadens Origenes: Ut, inquit, si filium tuum scire vis litteras liberare, verbi gratia, rhetoricam disciplinam, numquid eum vacuum, et liberum esse concedis ab omnibus aliis? omissis cæteris, huic uni studio operam dare jubes? Pædagogos, Magistros, libros, impensa das? nihilque deesse concedis, quod ad profectum ejus studii faciat? quis nostrum ita se ad divinæ legis studia convertit? Orig. h. xxii, in Ex.

Ardens desiderium : Nam, ut S. Hilarius recte dixit: Sicut per os in alimoniam cibos corporis sumimus; ita per eor ad vivificandum animam escas doctrinæ celestis accipimus, quæ nisi amplificata, et patente ore corda attracta quodammodo fuerint, non adhibunt. S. HILAR. in Ps. lxxviii.

Sedula Meditatio : Nam, ut sapienter advertit S. Chrysostomus: Sicut lucerna, nisi e corda attracta quodammodo fuerint, non adhibunt. S. HILAR. in Ps. lxxviii. *Sedula Meditatio* : Nam, ut sapienter advertit S. Chrysostomus: Sicut lucerna, nisi e corda attracta quodammodo fuerint, non adhibunt. S. HILAR. in Ps. lxxviii. Sedula Meditatio: Nam, ut sapienter advertit S. Chrysostomus: Sicut lucerna, nisi e corda attracta quodammodo fuerint, non adhibunt. S. HILAR. in Ps. lxxviii. Sedula Meditatio: Nam, ut sapienter advertit S. Chrysostomus: Sicut lucerna, nisi e corda attracta quodammodo fuerint, non adhibunt. S. HILAR. in Ps. lxxviii.

fuerit, tanto ex eis uberiorem intelligentiam capit. S. ISM. I. I. de summo bono.

Solicita inquisitio : Quippe, ut S. Cyrillus ait: Probus auditor, ac sapiens, quæ intelligentia memoratur, mentis ea thesuro statim commendavit: si qua vero ardua videntur; sæpe, ac multum investigans, atque interrogans, tandem assequitur; venatorios canes apprimere imitatur, qui huic, atque illuc percurrunt foras quærentes. Sic affectum esse sapientem propheticus quoque sermo denotat dicens: Conquire, quære, et habita mecum. Quærendum enim semper est, ut apud eum haberemus, et ad alienas sententias non efferamur. (S. CYRILL. I. III, in Jo. xxxix.) Quod ipsum elegantius confirmans Robertus Abbas Tuitiensis, sic ait: Jacob luctatus est cum Angelo, in quo Deus erat, qui, et viclum se flectatur; ita luctari debet verbi Dei amator cum sermone vel Scriptura, in qua Deus est, quæ ex Deo est, nec dimittit antequam vincat vini volentem, sensumque comprehendat utilem in littera jacentem. Lucta enim pulcherrima est, tantum perseverare petendo, donec inveniat; pulsando, donec aperiat; hæc lucta placet Deo, hæc ipse cupit vincat, hæc fortitudine opus est, ut nobis aperiat, et det Spiritum Sanctum. Unde S. Augustinus, de manna disserens: Quid est hoc, inquit, manna ergo interpretatur, quid est hoc? vide, si non ipsa nominis virtus ad discentiendum te provocat, ut, cum audieris legem Dei recitari in Ecclesia, semper interrogas, et dicas Doctoribus: Quid est hoc? S. AUG. s. xcxii, de manna.

Tribulatio : Quod medium insinuat S. Basiliius his verbis: Quomodo parvi pueri doctrinam despicientes, ob ferulas, flagellaque, quæ Magistri, et Pædagogii adhibere solent, attentius dictata suscipiunt, et ipse sermo ante plagas non auditur, post verbera, doloresque, velut statim apertis auribus, et auditu excipitur oratio, et memoria custoditur; sic qui divina audiunt præcepta, et ad ea servanda negligenter se habent, postquam a Deo disciplina ipsius inflata est, ad ipsius mandata servanda, ac ei obtemperandum voce quadam excitari videntur. S. BASIL. in Prov.

Timor Dei : Nam basis quedam verbi Dei est timor sanctus; sicut enim simulacrum aliquid, si in basi statuat, tunc majorem habet gratiam, standique accipit firmitatem; ita verbum Dei in timore sancto melius sta-

tuit, fortius radicatur in pectore timentis Deum, ne labatur verbum de corde viri, ne veniant volucres, et auferant illud de incuriosi, et dissimulantis tactu. S. ALEX. s. v. in Ps. cxix.

Magna estimatio: nam infinitus est thesaurus, ait Bellocensis, hominibus, non Deo, idest, ad utilitatem non Dei, sed hominum, tam ipsius, cui servandus committitur, quam illorum omnium, quibus communicatur. Pergit idem Præsul alterius, et ostendens, cum qua reverentia, et devotione verbum audiendum, et custodiendum sit, sequenti utitur potentissimo argumento: Si sudorem, qui fluxit e corpore Christi, vel lacrymam de oculo, vel stillam sanguinis de quocumque membro possemus habere, cum magna reverentia servarem; quanto magis verbum, quod de cordis ejus intus manavit: Psalm. xlv. *Eructavit cor meum verbum bonum*. Hoc, inquam, verbum de corde Dei productum per Legem, Prophetas, et Apostolos vobis missum, imo et per ipsum Dei Filium, Verbum scilicet, carnem, fructum, nobis audibile, visibile, et legibile, verbaliter propinatam, ut saltem verbum ejus continere non possemus. BELLOV. l. III, p. 5, dist. x.

Silentium, et quies, uti S. Aug. commendavit dicens: Rogo vos, fratres charissimi, ut secundum consuetudinem fidelium, cum silentio, et quiete, ea, que a nobis prædicantur, accipiatis. Animus enim noster, quando poterit, donante Deo, aliquid de electione Sanctarum Scripturarum concipere, spirituales nidum in cordibus vestris desiderat invenire; et ideo velut castissimi turtles, divina verba Sancti Spiritus fervore in nido cordis vestri fervere conludite. S. AUG. s. cxxviii, de temp.

Dispositio bona animi: sicut enim eo tempore, quo terra nivè contacta est, granum super illam non eieitur, eo quod intra frigus illud sine fructu congelaretur: eodem modo, ut verbum Dei in nobis fructum proferat, necesse est, ut omne frigus absit, nostraque voluntas per fervorem et devotionem disposita sit ad faciendum fructum ex illo, quod auditum fuit. (MANSI d. xxvii, n. 1.) Hinc Divus Chrysologus: Pectora parate, non chartam: sensum acuite, non calanum: et audita non attramento, sed Spiritu ministrante, describe: in ipsa area anime, in ipsa bibliotheca interni Spiritus est locandam. (S. CARYS. s. LVIII.) Sed et S. Thomas

Villan. Necessarium est primum, quod audiat corde bono, et optimo. Audit corde bono, qui audit libenter, et cum gaudio, et sine fastidio: Audit corde optimo, qui audit intentione, et desiderio perficiendi. S. THOM. Vill. in Sexages.

ASCETICA.

In primis nosse debet Asceta, cur nullam præceptum datum sit de verbo Dei audiendo. Id quod resolvit S. Bernardinus dicens, id non factum ab Ecclesia propter obligationem Curatorum; nam qui habet animarum curam, tenetur populo suo prædicare, prout habetur, *disc. xxxvi, c. Qui Ecclesiasticis.* Et ideo non fuit necesse præceptum iterare: Diebus etenim ex præcepto festis, illis, quibus animarum cura incumbit, præceptum erat, ut in medio Missæ verbum Dei annuntiarent: Qui ritus etiamnum in multis Diocesis, et specialiter in Germania, conservatur. Secunda ratio, quam assignat, est, propter paucitatem prædicatorum, quia rari sunt; rariores, qui prædicent Christum. Tertio propter incommoditatem. S. BERNARDIN. t. II, s. xx, ar. 3, c. n.

Nosse debet, cur viva vox prævalcat mortua voci librorum; quam questionem S. Thomas Vill. decidit, dicens: Nec mihi dicas, sapiens sum, litteratus sum. habeo in domo mea sermones Augustini, Bernardi, Chrysostomi, quos legam. Nam littera mortua est, vox viva; Habet enim nescio quid latentis energię vox viva, quam non habet littera; vivus est enim sermo Dei etc., non sic littera; plus enim movet sermo, quam lectio: Prædicator enim viva vox Dei est, qui loquitur in illo, non venit audire hominem, sed Deum in homine. S. THOM. Vill. s. in Sexages.

Nosse debet, cur apud tam multos tam parvum fructum afferat verbum Dei; mirum quia, sicut semina a formicis arrosa non amplius cresunt, ita idem in nobis persepe serpens fraudulentus operatur; ne enim semen hoc in beneficium nostrum fructifiet, ipse effitere conatur, ut nos illud sinistrae interpretemur, existimando, quod aliis, non vero nobis, hoc vel illud prædicatum fuerit, vel etiam, ne predicationis semen adhibeamus, efficit, ut bone prædicatoris fame interius in corde nostro detrahatur. Aliam rationem insinuat concionator quidam, qui suis auditoribus dicebat: Optarem, vos

omnes mensæ verbi Dei accumbere, tamquam convivas, non vero tamquam sectores epulares: Convivæ etenim ex appositis cibantur epulis, sector vero epularum appositos cibos dividit aliis, sibi aliud nihil reservans, præterquam nuda ossa. Multi sunt, qui, cum spirituales verbi Dei cibum in memoriam, sive intellectum, in cor suum, tamquam in stomachum reponere deberent, cibum illum pro aliis præparatum esse existimantes, eundem scindunt, dividunt, et partuntur, quicquid audierunt; his videlicet documentum aliquod, aliis quamdam reprehensionem, aliis vero comminationem, ac tandem sibi melius nihil reservant, nisi quod loco profectus anime propriæ acquirendi, suos innocenter dividunt proximis. MANSI, disc. v, n. 9.

Nosse debet, cur non desistendum sit a prædicatione verbi Dei, etiamsi fructus non sequatur; Ne dicamus, inquit S. Chrysostomus: Quid nobis opus est tot verbis? nulla ex hoc sermone promanat utilitas. Nam et agricola, ubi semel atque iterum, ac sæpius semen arvo commisit, nec votis respondet preventus, fructus eandem exeret ægetem; neque raro fit, ut totius temporis jacturam uno faciat anno; sic et negotiator, quamquam crebro fecit naufragium, non tamen abstinet a portu, sed postea quam navem detrahit, et nauas conduxit, pecuniis mutuo acceptis eadem agreditur negotia. S. CARYS. t. V, con. v, de Lar.

Nosse debet, quod, licet fructum non sentiamus, non tamen nullum referamus ex verbi divini auditione; uti pulchre ostendit Origenes dicens: Solent medici præbere interdum cibum aliquem, interdum etiam potum dare, v. g. ad discutiendam caliginem visus, nec tamen in edendo sentimus, quia utilis est, et prodest oculis; sed cum transierit visum cibi illius, aut oculi virtus, paulatim purgati aspectum, et tunc demum sentire incipimus, quia utilis ille, vel potus profuit oculis; sed et in aliis similiter corporis partibus eadem fieri solent. Hoc ergo modo credendum est etiam de Scriptura Sacra (et idem affirmari potest de prædicatione evangelica) quia utilis est, et animæ prodest, etiamsi sensus noster ad præsens intelligentiam non capit, quoniam, ut diximus, et bonæ virtutes, que nobis adsunt, reficiuntur in his sermonibus, et pascuntur. ORIGENES, apud Mansi, disc. II, n. 6.

Nosse debet, quomodo verbum Dei fructuosum

audiendum sit; id quod apte per similitudinem ostendit Auctor operis imperfecti, dum ait: Sicut qui mittit in os suum fragmentum panis, aut qualemcumque cibum, primum molit cum dentibus, et ita demittit in stomachum, sic, et cum audimus omne verbum, necesse est ipsum meditari, et in cre sensus, quasi quibusdam dentibus, id est tractatibus molere, et videre, quid est, quod dicit, aut unde dicit, aut propter quam rem dicit. Aliam industriam insinuat Mansi dicens: Experientia docet, quod terra fructum referat illius sementis, que super ipsam dispersa fuit, v. g. si super terram seminatam est triticum, germinat, et maturefacit triticum; si avena, avenam; si hordeum; hordeum, et ita de aliis seminibus discurrere licet. Verumtamen observandum est, verissimum esse, quod Apostolus ait, scilicet: *Neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat; sed qui incrementum dat Deus*: Semen enim calore, motu, et luce solis indiget, nec non influentiis celestibus, pluvii, frigore, calore, et aliis similibus qualitatibus, singulis quatuor anni temporibus correspondentibus: Ab his namque semen adjutum, subtiliores terre partes sibi attrahit, easque in propriam substantiam convertendo fructum producit, et suo tempore maturefacit. Eodem igitur modo anima (discursus est Patris Arise) verbum Dei, quasi semen Christi, intra se recipit, illudque in corde suo repositum meditando, amat, eique subicitur, et in virtute illius novum hominem, novumque spiritum producit: Ad hoc tamen necessarium est, ut Sol justitie cor moveat, calore, et luce sanctorum inspirationum suarum excitet, et flammis divini sui amoris calefaciat, sic enim tandem fiet, ut anima ab hac celesti virtute fortificata, partes viciniores sibi, purioresque, idest, potentias suas, memoriam, intellectum, et voluntatem, illarumque operationes, et affectus sibi attrahat, ut ad producendum vitæ æternæ fructum, qui ex divina hoc semine expectatur, eodem uniantur. AUCTOR. op. imperf. hum. XII.

Nosse debet quis præcipue fructus quaerendus sit auditione verbi divini: Ille nimirum, quem (ut supra jam insinuat) est S. Vincentius Ferr. indicavit dicens: Verbum Dei, quando est digne prædicatum, et devote auditum, facit tria: Primo illuminat in cognitione de rebus spiritualibus: Secundo inflammat in dilectione de bonis celesti-

bus; Tertio purificat ab infectione de culpis mortalibus. S. VINCENT. Ser. IV, in Do. III post Pas.

Nosse debet, triplicem auditum esse necessariam auditoribus verbi divini, ut Ilugo Card. notat, scilicet auditum nature, quo verbum suscipitur; auditum intelligentiæ, quo sensus verbi discernitur; auditum obedientiæ, quo res verbi efficitur. HUGO CARD. apud Mansi, div. xxvii, n. 3.

Nosse debet, quomodo intelligendi sint SS. PP. quando verbum Dei Corpori Christi præferunt: nimirum quod hoc verum sit, non quoad essentiam, sed quoad efficientiam, secundum Glossam. Quia imo major fructus sequitur ex verbo Dei prædicato, quam Corpore Christi sumpto: Nam per Sacramentum nullus iustificatur, si accedit indignus, et incoeritus, sed augetur iniquitas sua; sed obstinatissimi homines audiendo prædicationem convertuntur. S. AXR. p. II, tit. IX, c. XI.

Nosse debet necessitatem verbi divini, quam quidem sat clare Philo septentibus verbis ostendit: Ut vera sanitas, quam nullus morbus præcessit in corpore, a solo Deo largitur quidem, sed ejus liberatio per artem, et medicinam, dum sanat, et a scientiâ, et artifice nos juvari in speciem, ipse sanat, vel per hæc, vel citra horum operam; sic etiam animæ bona, et alimenta largitur Deus per seipsum; per verbi autem prædicationem, quidquid ad sanandos animi morbos pertinet. PHIL. I. II, allegor.

Nosse debet, fructum verbi divini multam ab hominis cooperatione pendere: Id quod pulchre Origenes sequentibus verbis ostendit: Videtur mihi unusquisque sermo divinæ Scripture similis esse alicui seminum, cujus natura hæc est, ut, cum iactum fuerit in terram regeneratum in spicam, vel in quamcumque aliam generis sui speciem multipliciter diffundatur, et tanto cumulatus, quanto vel peritus agricola plus seminibus laboris impenderit, vel beneficium terræ fecundioris indulerit. ORIGEN. hom. 1, in Eod.) Non tamen propterea terreatur, si fructum non statim adverterit, sed potius doctrinæ ab eodem Origene date sit memor: Solent, inquit, medici interdum præbere cibum aliquem, interdum etiam potum dare, v. g. ad discutendam caliginem visus, nec tamen in edendo ipso cibo, vel in potando sentimus, quod utile est, et prodest oculis: sed cum transierit visum cibi illius, aut potui virtus,

paulatim purgat aspectum, et tunc demum sentire incipimus, quia cibus ille, vel potus profuit oculis. Hoc ergo modo credendum est etiam de Scriptura Sancta, quia utilis est, et animæ prodest, etiamsi sensus noster ad præsens intelligentiam non capit: quoniam, ut diximus, et bonæ virtutes, quæ nobis adsunt, reficiuntur in iis sermonibus, et pascuntur, et contrariis torpescunt iis meditationibus, et effugantur. ORIG. hom. II, in Jesum. Nasse.

Nosse debet curandum, ut sibi præ alitis familiaris sit sacrarum litterarum lectio: Eumque in finem nautas imitetur, ut S. Chrysostomus snadet: Qui, cum procellas digressi fuerint, et multum deinceps pelagus currentes, in portum decesserint quietum, demittentes vela, deponentes, egredientes navim, quieti sese, somno corpus recreantes, robustiores conatus reliquam ad navigationem præparant. Sic ergo et ipsi omni procella, tumultuque, et fluctibus liberati, quasi tranquillam ad querendum portum, Scripturarum ad lectionem impellamus animas. (S. CHRYS. s. VII, de portu.) Id, quod S. Gregorius quoque suavit, dum dixit: Divinas Scripturas sæpius lege, imo nunquam de manibus tuis sacra lectio deponatur in sacris Scripturis, per quas solas plene potes Dei intelligere voluntatem. (S. GREGOR. in moral.) Quid autem in hæc lectione observari specialiter debeat, pulchre ostendit S. Hieronymus, dum dixit: Utere lectione divino vice speculi, fœda corrigendo, pulchra conservando. S. HIER. ad Rom.

Nosse debet utilem, et solidum modum tractandi S. Scripturam, quem quidem breviter, et bene insinuat S. Chrysostomus, dum ait: Agricola, postquam totius vineæ vindemiam peregerit, non prius desistit, quam singulos etiam minutos arinos decerpserit. Cum igitur nunc quoque videam, sub litteris velut sub foliis latere sensus occultos, ago et hos rursus diligenter amputemus, pro fœce sermonis utentes. Si quidem vinea post fructus semel a vindemiatore defeclos, stat nuda fructu, nihil habens præter folia; verum spiritualis divinarum Scripturarum vinea non item, sed quamvis, quidquid videbatur sustulerimus, tamen adhuc amplius superest tollendum. Itaque complures ante nos disseruerunt in hæc Parabolam: Complures fortassis, et post nos disserentur sunt, nemo tamen poterit totas opes eruere: nam ea est hujus opulentæ natura, quo foderis altius,

hoc magis exundant divini sensus. Fons enim est nunquam deficiens. (S. CHRYS. Ser. IV, de Laz.) Alibi vero iterum ait: Sicut qui sensibiles thesauros effodere conantur, non in superficie solum fodiunt, sed in profundum descendunt penitiores terræ sinus scrutantur, lametsi sæpe post labores, et sudores vix paucas portunculæ afferunt. Non sic in spiritualibus, sed labor hic minor, et major ubertas; ita et nos ad ima descendentes Scripturarum, vim in brevibus verbis latentem investigemus. (Idem, ho. XX, in Gen.) Item sicut hi, qui in terris metalla fodiunt, ne minima quidem frustra prætereant, verum ubi nacti fuerint aliquam venam auream, meatus omnes exacte circumspectant; multo magis hoc facere nos oportet in S. Scripturis. (Idem, ho. II, in Isai.) Sed nec illud S. Augustini omittendum monitum: Verbi Dei auditor, inquit, similis esset debet animalibus, quæ ab hoc, quod ruminant, munda esse dicuntur; et non pigeat cogitare, quæ in aivo cordis accipit, et cum audit, sit similis edenti: cum audita in memoriam revocat, sit similis ruminanti. S. AUGUST. c. CXXIII, de vera invoc.

Nosse debet, duas præcipue doctrinas in interpretatione S. Scripture observandas esse: Quarum primam offert S. Petrus, dum ait: Hoc primum intelligentes, quod omnis prophetica Scriptura non sit privata interpretationis. (II. Petr. 1. 20.) Alteram S. Augustinus tradidit, dum monet, ut cum quis in sacrarum voluminibus litterarum, aliqua velut diversum sonante sententiâ sollicitatur, certa, et inconvulsa fide teneat, nusquam deesse veritatem; etsi non facile propter magnitudinem rei intellectus quærentibus occurrit. S. AUGUST. de præd. grat.

Nosse debet, potissimum fructum, quem in verbi divini lectione, auditione et prædicatione quærere quisque debet, esse impletionem verbi. Sic enim diserte monet S. Chrysostomus, dum ait: Sicut Scripturæ divinæ semper in manibus, et jugiter mente voluntur; nec sufficere tibi putes, mandata Dei memoria tenere, et operibus oblivisci, sed ideo illa cognosce, ut facias, quidquid didiceris; non enim auditores legis iusti sunt, sed factores. (S. CHRYS. in Ps. XCV.) Cui consentiens S. Bernardus: Sic ait: Serva sermonem Dei, quo modo melius servare potes cibum corporis tui; nam, et ille panis virus est, et cibus mentis. Beati, qui custodiunt illud. Ergo trajiciatur in viscera que-

dam animæ tuæ, ut transeat in actiones tuas, et in mores tuos. S. BERN. S. 1, de advent.

CONCEPTUS PRÆDICABLES.

Ex occasione thematis: Panem cæli dedit eis; panem Angelorum mandavit homo: Potest verbum Dei eum magna comparari. 1. Quia de cælo descendit ut manna. 2. Quia parvum est aspectu, sed magnum efficacia, et virtute, ut manna. 3. Quia diversos saporibus continet, ut manna. 4. Quia diversos habet effectus, ut manna; nam aliquibus in salutem, aliis in damnationem cæli, si debito modo non sumatur: Unde tres doctrinæ erui possunt. Prima, ut inde colligatur, quanti divinum verbum sit faciendum, tum ob locum unde venit, tum ob effectus, quos producit, non in corpore tantum, ut manna, sed in ipsa etiam anima. Secunda, quod manna, id est, mature, colligendum sit verbum divinum, ne aliqui occasio non sit amplius id audiendi, dum vellemus. Tertia, ut quisque tantum colligat, quantum pro se, et animabus sibi commissis sufficit, quæ omnia facile fusiis, et præctice explicari possunt. PAUL. LXXVII, 24.

Ex occasione thematis: Semen est verbum Dei (LUC. VIII, 21): Potest ostendi, quam recte verbum Dei semini comparatur. 1. Quia vere etiam indiget ut in terram bonam, id est, ab omni peccato, cura, et sinistro affectu liberam animam, projiciatur. 2. Quia perinde ut semen occultari, et conservari, et per influxum cæli fertile effici debet. 3. Quia multo magis, quam semen, aliud trigesimum, aliud sexagesimum, aliud centesimum fructum refert, dum alii affectus, et proposita viæ purgative, alii illuminative, alii unitive convenientes ex auditu Dei verbo referunt; de quibus videri potest Faber c. I et V, in Sexag. fusiis disserens.

Ex occasione thematis: Comparabitur viro consideranti pulvum nativitatis suæ in speculo (JAC. I, 23): potest verbum Dei speculo comparari, ut suavit S. Hieronymus, dicens: Utere divina Scriptura vice speculi. Itaque 1. ostendatur, quam recte verbum divinum speculo comparetur, cum vere sit lucidum, teste Davide, illuminans oculos, et suam cuiusque faciem animæ ostendens. 2. Quam libenter, et frequenter hoc speculum inspicere debeat, cum totum fere fundamentum christianæ perfectionis positum sit in

Propheta : *Subilate Deo in voce exultationis* : velut dicere : Labores, et sudores praelii, quo contra inimicos nostros dimicatum, debentur (neque hoc negari potest) sanguini, quem magnus Dux noster Christus fudit, verum triumphus, et victoria voci divini verbi adscribenda sunt : verbo enim Dei proscripta sunt idola : verbo Dei conversa est Gentilitas : verbo Dei proclamata est pro coelo victoria : verbo Dei erudimur peccatores, et omnis nobis felicitas paratur : bellum non manibus, sed clamore decernitur, isque loco manuum, et armorum sufficit. (S. GREG. in Pr. XLV.) Huc alludit Tertullianus, quando de Christo haec dixit lib. de Patient. Taceo, quod figitur, ad hoc enim venerat : de Domino et Magister : tamquam dixisset : Plurimas gratias debeo Redemptori pro immensa liberalitate, qua in crucis stipite sacrosanctum suum sanguinem fudit, contentiosiore praelio decertare non potui, quando tam pretiosum liquorem inter dimicandum fudit : At enim de Domino fit Magister, nec videretur etiam ita quicquam praestitisse, nisi Magister factus, et ipse nobis verba salutis annuntiasset, et alios Evangelii salutes, ac praecones, ignaro rerum salutis suae orbi terrarum, submisisset. TERTUL. l. de Patient.

S. Bernardinus utilitatem hanc exemplo Lazari demonstrat, dicens : Unde anime in peccato mortali defunctus resurgens ad vitam gratiae, nisi ex vivificante calore divini verbi? Hinc Prov. XIII. dicitur : *Lex Dei fons vitae, ut declinet a ruina mortis.* In suscitatione Lazari voce magna clamavit : *Lazare, veni foras; et statim prodit qui erat mortuus, at ostenditur, quod in verbo Dei animam vivificante, est veritas in voce, claritas in magnificentia, et potestas in clamore, statim prodit ad vitam gratiae, qui mortuus fuerat in interitu calpae.* Joan. v. *Veni hora, et nunc est, quando mortui audient vocem Filii Dei, et qui audiverint, vivent.* S. BERNARD., t. II, s. IX, in 1. Dom. Quad., a. 2, c. 1.

Deus olim Ezechielem Prophetam ad agrum quemdam remisit, caelivis, audis quoque mortuorum ossibus plenum, qui cum in eodem loco hinc inde circumspexisset, a Deo in haec verba interrogatus fuit. *Fili hominis, putasse vivent ossa ista? Cui Propheta respondit : Domine Deus, tu nosti. Praecipit igitur illi Deus dicens : Vaticinare de ossibus istis, et dicit eis : Ossa arida, audite verbum Domini. At vero quodnam in eo latet mysterium,*

quod increata sapientia Ezechielem huic tam ingenti ossium mortuorum multitudini, quae nec aures, nec animam, nec intellectum habent, praedicare iusserit, dicens : *Ossa arida audite verbum Domini?* Quo fine jubebatur divinum ipsius verbum praedicare in vacuum? *haec dicit Dominus ossibus his* (verba sunt Prophetae prosequenti relationem ejus, quod operatus est Deus : *Ecce ego intromittam in vos spiritum, et vivetis, et dabo super vos nervos, et succrescere faciam super vos carnem, et scietis, quia ego Dominus.* Enim vero continget nonnumquam, quod peccator aliquis habitatus, in cujus ossibus hoc, vel illud vitium firmiter radicatum sit, hujus cor aridum sit instar silicis; continget, inquam, quod si talis praedicationi ejusdem Ezechielis v. g. vel alterius apostolici praedicatoris praesens assistat, sub eaque punctus in corde suo convertatur, suamque pristinam duritiam detestans, ad vitam gratiae redeat; de hoc tunc vere dici poterit : *Ecce creescere faciam super vos carnem, et superextendam in vobis carnem, et dabo vobis spiritum, et vivetis, et scietis, quia ego Dominus.* Et vero vix praedicare sperat, cum ecce Propheta dicit : *Factus est sonitus prophetae me, et ecce convulsio, et accesserunt ossa ad ossa, et unumquodque ad juncturam suam; steterunt super pedes suos exercitus grandis nimis.* Ego tibi, quae verbum Dei patrat miracula, nimirum defunctorum ossa revivificat, et revirescere facit, atque ex frigidis cineribus integros armat exercitus. MANSI, disc. XII, n. 6.

Mysterio non vacat tributum illud, quod subditi Prophetae Jobi, post superatas omnes illius aerumnas, revertere, et obsequio eidem obtulerunt; dicit enim sacer textus : *Dederunt ei unusquisque vocem unam, et inauram auream unam.* Enim vero quod ei ovem unam singuli donarint, haud difficile intellegitur, cur id fecerint, quia pretiosiores illius aenei divitiae, non in argento, et auro, sed in gregibus, armentis, aliisque similibus rebus fructiferis consistebant; quod vero vel maxime admirationem meretur, est, quod singuli praeter ovem, etiam inauram auream unam obtulerint; quae enim est inter ovem, et inauram proportio, quod simul haec duo conjunxerint? Pro responsione advertendum est, inauram auriculae esse ornamentum, mysticeque denotare facilitatem optimamque dispositionem ad audiendum; ac proinde ovi, quae animae, ad gloriam praedestinatae, est symbolum, merito inauris adiungitur,

ad denotandum, quod audiendo, et adimplendo vocem Dei, aeterna praedestinatio comparetur; nam, ut Didacus Stella ait : *Habent divina verba nescio quid divini, et paterni amoris, quod audientes filii Dei, qui ad aeternam beatitudinem destinati sunt, in ipsis agnoscentur, gaudent, et exultant.* Idem disc. XV, n. 1.

DIGRESSIO. — Guericus Abbas, tres ait esse Christi matres, quarum prima Virgo Maria, secunda Gratia, tertia Sapientia, quae suis erga Christum officiis sibi admodum sint similes, illaque commune habeant, quod suo quaeque modo illum inumbret, contegat, et obnubat, et major sit omnium erga illum reverentia. Mox ut natus est Christus, mater Maria quibusdam assumptis pannorum involvit infantem. Sic mater Gratia dispensatoris speciebus rerum (panis puta, et vini in Sacramento Eucharistiae) ejusdem sacri Corporis nobis obtegat veritatem : Sic etiam mater Sapientia enigmatibus, et figuris arcanam divini verbi contegit majestatem, ut sit majori in pretio, enixiusque collatur, quo minus intelligitur. Hinc accipio, quantum revereri debeamus praedicationem divinam, et sapientiam evangelicam, cum sit mater Dei, et Verbi aeterni, per quam sit, ut in animabus nostris generetur. Certe cultum illi nihilo inferioriorem debemus, quam matri Gratiae, quae in augustissimo altaris Sacramento elucet. GUERRICUS, serm. v, de n. Christi.

Vendidit Magistrum suum Judas, et triginta, non amplius argenteis vendidit : *Constituerunt ei triginta argenteos,* inquit S. Matthaeus c. XXVI. Quae sit S. Pascasius ibidem; quod consilium esse potuit perfidiosi, et infamis discipuli, qui triginta solum argenteis Christum vendidit? Respondet, id Judaeos fecisse ut eum utrinque, quam possent, despectissime abjectum facerent, adeo triginta (quod nulli homini alteri probrum accidit) argenteis venalem dedisse. Triginta, ac tres annos inter homines homo Christus egerat, ex quibus triginta priores totidem argenteis, uno videlicet quemque annum argenteo, emerunt, quo significare voluerunt, tam vilem, ac sordidam fuisse ipsius vitam, ut majoris, quam argenteo, unusquisque illius annus emi nec posset, nec deberet, nisi quod etiam sic nimiam in illo pecuniam collocari putarent : Tot argenteis emitur, quot annis peregrinatus est in hoc mundo usque ad baptismum, inquit ille. Hic ergo illud quero

qui factum, quod reliquis tribus, quos Christus supra triginta vixit annis, non constituerunt pretium, non deputatum suum cuique vel argenteum? causa fuit, quod ii fuerunt anni praedicationis, quibus suam illis doctrinam ministravit; et quamquam eam audissent ab homine, de quo abjectissime sentiebant, sat illis tamen erat, fuisse praedicationis eos annos, ut nullum illis pretium designarent. Tametsi enim improbissimi, et contumacissimi essent Scribae, ac Pharisei, tametsi perfidissimos Judas, at tamen iis annis pretium invenire non posse putabant, quos vel Christus, quem vilissimum habebant, praedicando transierat. S. PASCASIUS, apud Didac. Nyss. § 8. Per. II, post Dom. III. Quad.

Aod, cum designasset animo necem, quam inferre Eglon regi volebat, sedentemque illum in aetivio conaenulo solum reperisset, sic appellavit : *Verbum Dei habeo ad te.* Judic. III. 20. Vix audivit mentionem verbi Dei fieri Eglon, quando, tametsi erat crassus nimis, ut eum Scriptura delinacit, et Rex, statim surrexit de throno. Quare istud? Respondet Abuleus : In reverentiam verbi Dei, ut non audiret illud sedendo. Dixerat Aod, verbum Dei se habere, quod illi annuntiaret, quando is statim a Sella se propius constituit, ut eo Dei verbum cultu veneraretur, indignum arbitratis, si illud sedens auscultaret. At si homo gentilis tantum detulit Dei verbo, quantum illud observare debet Christianus Catholicus, quod est mater Sapientiae, quod est ros aimarum, et nutrimentum earundem, quod aperit fores gratiae, et inducit in gloriam?

Tante dignitatis divinum verbum est, ut major ex dignissima ejusdem percensione Beipara accedere visa sit dignitas, quam ex corporali Verbi incarnati conceptione. Non mea, sed magni Augustini haec est oratio : *Materna propinquitas nihil Mariae profuisset, nisi felicitas Deum corde, quam carne gestasset : Beatior ergo Maria percipiendam fidem Christi, quam concipiendam carnem Christi.* Haec San. Augustinus. Quamquam nec ventre conceptura Christum fuisse Virgo benedicta, si mente prius non concepisset, antequam parturiret; Peperit, inquit de Beipara vates Evangelicus Isai. LXVI, in quae verba Rupertus cap. XXXI, in Isaiam. Antequam Filium visibilem ederet, peperit, et mater ejusdem Verbi effecta est; concepit enim corde, et verbum Dei peperit ore. Quare, et

predicatores omnes in Matre Dei figuratos vult Bernardus ser. viii. Maria predicatores significat, qui enim aliis evangelizant, quasi Jesum in utero portant, et aliis pariunt. Beati proinde qui audiunt verbum, ut concipiant in corde suo Jesum. S. Aup., l. de S. Virgin., c. m, in tr. x, sup. Joan.

Sed et ex eo colligi videtur posse verbi divini dignitas quod majorem apparatus adhibere Deus visus sit concionatores instituendo, quam divinissimam Eucharistiam dispensando; ad hujus enim preparationem pedes Apostolicos, adhibito in ministerium aquae elemento, abluunt; at vero, cum predicatores adorandi essent, Spiritus Sanctus in ignis (elementorum principis) specie, coelo descendit, et non pedes modo, sed caput, et manus, et Apostolos totos deparavit, ut sua predicando, divino verbo constaret dignitas: Beati, qui audiunt verbum Dei. HARTUSCK., l. c., § 8.

Pater Aternus, qui ante Filii in carne apparitionem non nisi semel locutus dicitur Semel locutus est Deus, Psal. lxi. v. 12, postquam Unigenitus predicationis suae officium inchoasset, semel, iterumque loqui auditus est: *Hic est filius meus dilectus, ipsum audio*: Audiri jubet Filium, non videri, non tangi, non gustari: Cur audiri potius, quam miracula spectari? quam Corpus sacrosantum manducari? quam fimbriam vestimenti ejus contingi? imo, quam eum eo tormenta sustinere? cum eo sacrificium litura? *Sacrificium et oblationum noluitis, aures autem perfecisti mihi*: Ps. xxix. Non imperat sacrificium offerendum, sed aures verbo divino audiendo commodandas; quia a verbo audito vere felicitatis sumitur exordium. Audire divinum verbum, est Filio Dei assimilari, et in Filium Altissimi sanctissima metamorphosi transmutari. Dixit id Pater coelestis ore Davidico, Ps. lxxxi. 6. *Ego dixi: Dei es, et filii Excelsi omnes*. Repetit eandem, confirmavitque sententiam Filius Dei Joan. viii. Illos dixit Deos, ad quos sermo Dei factus est. Ut indubitatam sit, ratione divini sermonis, divinum homini Nomen communicari, inquit Eminētissimus Cajetanus. *Arias ibi*.

DAMNUM NEGLIGENTIAE VERBI DIVINI. — Ex Genealogia Christi excluduntur a S. Matthaeo tres: Ochozias, Joas, Amasias; cur hi praeter ceteris, quos extra dubium est sceleratiores hae triade fuisse? Respondit S. Aug. q. 88, in nov. testam. Quia alii nequissimi Reges,

qui nominantur, habuere parentes saltem bonos, quorum merito referuntur ipsi in sylabum progenitorum Christi; hi autem habuere idololatrias parentes; et ipsi fuere tales, ut constet, quantum virtus parentum filius prosit. Respondet deinde S. Hieronymus, S. Hilarius, S. Paschasius, Abtiensis, D. Thomas, et alii, quia fuere filii, negotes, et abnepotes Regis Achabi, cui Deus minatus fuerat, se omnem ejus posteritatem usque ad quartam generationem deleturam. III. Reg. xxi. vers. 2. Tantum noceat majores habuisse malos! Respondet praeterea Rupertus Abbas hic, tres Reges illos omissos, quia non audiverunt verbum Domini, sed illius praecones interemerunt. De Ochozia constat ex II. Part. xii. v. 4, quod contemptis Prophetis, malos consiliarios adhiberit in interitu suo, Joas occidit Zachariam, II. Paral. xxiv. v. 22. Amasias contradixit Propheta. II. Paral. xxv. v. 16. *Num consiliarius Regis es? quiesce ne interficiam te*. Hi proinde non sunt digni Genealogia Christi, ob verbi divini contemptum. Ex quo infero, deletos videri de libro vite, qui non sunt in numero auditorum verbi divini, Ruperti verba sunt: Isti soli de memoria praesenti, de libro generationis Jesu Christi repulsi sunt, qui verbum audiri, vel praecones verbi Dei vivere passi non sunt. *Ibid.*, § 4.

In vita S. Odonis legitur, quod, cum Religiosus quidam in extremo agone cum morte luctaretur, in aliis Monachis confratribus suis lectum ejus instar coronae cingentibus magna cum animi anxietate se recommendaverit, elata voce clamando: *Modo raptus sum ad iudicium, ibique protulit contra me accusator humani generis de micis panis saeculum plenum, quas colligere secundum consuetudinem nolui, et de mensa ceciderunt*. Quanto igitur est verisimilius, quod Deus ad nostri justissimam condemnationem suo tempore faciendam, minutissimam habiturus sit rationem micarum spiritualium panis verbi divini, de quibus preceptum habemus manifestum: *Colligite fragmenta, ne pereant*. MANSI, d. xxv. n. 6.

In lib. IV, Reg. cap. vii, legitur, quod cum Sumaria arcta obsidione cincta, adeo extrema urgeretur fame, ut milites propriarum prolium vescerentur carnibus, et Elisaeus Propheta praediceret, futurum, ut sequenti die ingens in urbem panis abundantia advenienda esset, unus o Ducibus verbum hoc risu excepit. At vero Propheta hanc ei penam

praedixit: Videbis oculus tuis, et inde non comedes: Et revera ita accidit, quia a nimia populi multitudine, et pressura suffocatus fuit; per istum vero, qui fuit incredulus verbo Elisaei, ut Lyranus ait, intelligitur quilibet incredulus verbo praedicantis verbum Dei, et ideo, sicut ille Dux ex hoc incurrit mortem corporalem, sic iste mortem spirituales. *Ibidem*, n. 2.

Advertendum est, quod de illis, qui Manna nasearunt, dicentes: *Anima nostra naseat super cibo isto levissimo*, sacer textus mox subiungat: *Quamobrem misit Dominus in populum ignitos serpentes, ad quorum plagas, et mortes plurimorum etc.* Idem quoque supplicium Deus frequenter illis immittere solet, qui pretiosissimum divini verbi manna naseant, et averseant; scilicet, quod illos pestatati serpentum infernalium dimittat, permittendo, ut omnigena tentationis nidus eant, et centrum, vel etiam ut a quolibet quantumvis horrendo serpente, id est, peccato, intoxicentur. Porro multi sunt, qui graves in hac vita experiuntur sibi obvias arduas, et adversitates, quae tamen, si caute bene considerentur, saepe hujus a nobis abominati, et neglecti vel contempti verbi Dei penae sunt, et supplicia, S. Augustini. in tom. IX, tr. v, de tempore barbarico ita scribit: *Advenit tempus illud quod praedixit Dominus: Patus cum venerit Filius hominis fidem inveniet in terra? quis habet fidem? quis credit verbis divinis? Praedicamus, et non facimus, auditis, et facere non curatis. Merito omnes sub flagello conterimur, et doctor, et auditor, et contemptor*. S. ACG., to. IX, de temp. v, Barb. tr. v.

MISCELLANEA.

QUALITAS. — S. Thomas in illud Apostoli: *Perpauca scripsi vobis (Hebr., v. 12)*; commentans, sermones ait, breves valde accepti sunt, quia si sunt boni, avidius audiuntur: si vero mali, parum gravant. S. THOM., in c. xiii.

Demosthenes, cum coram Atheniensibus perorans, parum eos attentos esse adverteret, subito incepit fabulam de quopiam, qui asinum conduxerat, et cum sub meridiem ob calorem Solis sub asino sedere, et umbram capere vellet, prohibitus est a locatore, eo quod asinum, et non umbram, conduxisset. Ad quam litem narratum cum valde attentos videret auditores, e concione se proripere

voluit; illis vero cum retinere conantibus, et, qua ratione finis talis foret, edicere jubentibus, his verbis graviter increpato dimisit: *De umbra asini audire cupitis, de Graeciae salute audire non vultis*. PLUTARCHA, in Dom.

Dicentis laus in fletu sit audientium. S. HIERA.

DIGNITAS. — S. Paschasius in illa verba: *Constituerunt ei triginta argenteos*: quare, cur Judei triginta argenteos obtulerint Jude pro Christi venditione? et respondet, eos pro singulis annis, quibus Christus privatim vixit, singulos argenteos constitutur voluisse; pro ultimis tribus autem in predicatione verbi Divini consumptis nullum obtulisse, eo quod satis estimari non posse crederent. *Nyss. s. in III. Domin., Quad.*

Regis Chinesis, qui sexaginta sex Regnis imperat, litteris tantus honor a Chinesibus exhibetur, ut purpurea regis sella inclusa, a quatuor equis regis: ut flex ipse portentur, et a satellitibus quoque stentur; quanto majori honore verbum Dei excipiendum erit, quod SS. Patres Epistolam Dei vocant? ENGELAR. § 2. Dom. Sexagen.

AUCTORES.

Matthias Faber Domin. Sexag. conc. r. 5 et 6. Item Dom. vi, post Epiph. conc. vi. Item Dom. iii, post Pent. conc. vii. Item Dom. iv, post Pent. conc. ii et iv. Item Dom. iv, post Pent. c. iv. Item in Auctario th. i, in Dom. vi, post Epiph. Item th. i et ii. Dom. iv, post Pent.

Henricus Engelgrav. part. I. Evangel. eubl. 14, in Dom. Sexag.

Thomas Stapletonus Dom. Pass. text. 2. Dom. Sex. text. 1, 2, 3 et 8. Dom. iii. Quadrage. text. 7. Dom. iv, post Pent. text. 1. Dom. ii, post Pent. text. 2.

Ludovicus Granatensis in locis comm. Praedicator. fol. 137, et V. Scriptura Sacra fol. 769, et V. Auditor verbi. fol. 110.

Philippus d'Outreman in Paedag. Christ., p. 2, et xii.

Joseph. Lang. V. eod. et V. Scriptura in Polyanth.

Laur. Beirynek. in theatro vitae humane. V. eod.

Antonius Daurollius in Catechismo historiali c. iii, tit. 74, 75 et 76.

Joannes Major in magno Speculo Ex V, eod.

VIRTUS

QUOAD ESSENTIAM.

DEFINITIO. — *Est habitus seu bona mentis qualitas, nos promptos reddens ad bona opera secundum rectam rationem efficienda. Quam breviter descripsit Laclantius, dicens, esse cupiditatem recta et honesta faciendi.* (LACT. v; II. EPI. VI.) Vel, ut Aristoteles voluit, *qualitatem, qua et bonum facit operanter, et opus ejus bonum reddit, sive: Est habitus, qui habentem perfectum reddit, facitque ut opus ejus sit bonum.* (II. EPI. VI.) Fusius vero per effectus descripsit Jacobus Alvarez hoc modo: *Virtus est supplementum naturae, ornamentum mentis, facilitas boni operis, qua bene, sanctique vivimus, qua veris malis, scilicet peccatis, resistimus, qua meritis simulamur, qua vitam aeternam promeremur, et Christi imagines ac Dei imitatores efficiamur.* (TO. II, l. III, p. 1, c. 1.) Arias virtutem definit, quod sit *certa quaedam qualitas et habitus animae, ad bene operandum inclinans, faciensque, ut homo bene vivat: neque potest homo ea male uti.* (ARIAS. I. II, thes. tr. III, c. 1.) Sic eam definit S. Augustinus, negatque hominem virtutis habitu male uti posse, quia adeo vere determinateque ad id, quod bonum est, inclinet ac moveat, ut, si homo, eo uti, cumque eo operari debeat, nihil quicquam facere queat mali. Unde, quando homo pro ea, qua pollet, libertate, mali quid facit, non sequitur in eo habitum virtutis, sed contra id facit, ad quod cum virtutis habitus inclinat, ac movet. Idem sanctus Pater totam naturam virtutis ad amorem Dei provocat: sic loquens: Nihil omnino esse virtutem affirmaverim, nisi summum amorem Dei. Namque illud quadrupartita dicitur virtus, et ex ipsius amoris vario quodam affectu, quantum intelligo, dicitur. Itaque illas quatuor virtutes (quarum utinam si ita in mentibus vis, ut nomina in ore sunt omnium) sic etiam definire non dubitem: ut temperantia sit amor, non integrum se prehens ei, quod amatur: Fortitudo amor tolerans facile omnia, propter quod amatur: Justitia amor soli amato serviens, et propterea recte dominans: Prudentia amor, ea, quibus adjuvatur, ab eis, quibus impeditur, sagaciter eligens. S. AUG. lib. II, de mer. Eb. c. xv.

Divisio. — Dividitur in virtutem Intellec-

tus, et voluntatis: quarum prior potentiam intellectivam, posterior volitivam, perficit, et ad optimum disponit. Utraque vero subdividitur in Theologicam, et Moralem; Theologica, sive de Deo ita dicta, quia Deum pro objecto habent, respiciendo eam, et immediate circa eum operando. Harum sunt tres, Fides, Spes, et Caritas; quae ex toto supernaturales, itaque sublimes sunt, ut nequeat homo eas omnibus naturae suae viribus acquirere, nec proprie se ad eas disponere, sed oporteat ipsas libere, gratuitoque a Deo dari, et infundi. Et quamvis homo, postquam eas consecutus est, isdem augmentum ipsarum mereri possit, tamen antequam eas habeat, non potest ipsas ullo modo mereri. Aliae virtutes sunt Morales, quae proprie in moribus rite componentis occupantur, hominemque bonum, et virtuosum efficiunt, sic appellatae, quia ad bona opera sunt inclinationes, et, quemadmodum bona quaeplam, consuetudo ad bonum inclinatur, ita haec virtutes hominem ad bene operandum, vivendumque inclinant, ac movent. Earumdem primativae (Cardinales) dicuntur, quia ex ipsis velut ex fonte, caeterae virtutes omnes oriuntur, et velut principio iis ipsis imbutur sunt quatuor: Prudentia, Justitia, Fortitudo, et Temperantia. Et harum virtutum unaquaeque multas alias, tamquam suas partes, quae sub ipsis comprehenduntur, et ad eas pertinent, habet. Ad virtutem Prudentiae spectant Prudentia, quae res futuras respicit, ut, quod ad eas necessarium est, providet. Circumspectio, quae omnes negotii circumstantias, ut recte de eo judicet, considerat. Sancta Cautela, quae virtutis impedimenta, ut evitentur, attendit: Diligentia, bonique sollicitudo, quae res a Prudentia imperatas suo tempore exequitur. Ad Justitiae virtutem, tamquam ejus partes, pertinet, Religio, Pietas, Obedientia, Gratitude, Veritas, Liberalitas, Affabilitas, seu Comitatus, Obsequentia, et aliae virtutes huiusmodi. Ad virtutem Fortitudinis revocantur, Magnanimitas, Bona Fidei, Magnificencia, Patientia, Longanimitas, Perseverantia, Bona Animositatis, et id genus aliae. Ad Temperantiam spectant Abstemio, Castitas, Mansuetudo, Clementia, Sancta Severitas, Modestia, Humilitas, multaeque aliae virtutes, quae illi subiectae sunt, aut certe convenientiam cum illa habent, et affinitatem. ARIAS, *Ibid.*

Porro harum virtutum moralium quaedam vocantur *acquisitae*, quippe quas homo con-

tinuo exercitio, et per proprios actus acquirit, et comparat; siquidem operante homine virtuose, in anima habitus ad similia opera inclinans generatur, qui dicitur virtus acquisita proprioque Marte hominis parta. Et haec virtutes pro regula habent rationem humanam; pro fine, bonum, cujus cognitionem naturalis ratio hominis assequitur, tam pro fine generali, qui est Deus, quam pro particulari virtutis cujusque in specie. Neque haec virtutes acquisitae per quodcumque peccatum mortale, quod homo committit, amittuntur, adeo ut si quis virtute Justitiae, et Castitatis, et Temperantiae praeditus, proximo suo verbum injuriosum diceret, aut jejunium violaret, non ideoque virtute Castitatis, neque Justitiae, neque Temperantiae, quamvis contra eas operatus esset, excideret: quandoquidem habitus diuturno exercitio comparati, non penitus destruantur uno actu contrario, tametsi imperfecti remaneant ac debiles. Aliae sunt virtutes morales, Prudentiae, Justitiae, Fortitudinis, et Temperantiae, cum omnibus caeteris a Deo supernaturaliter infusae. Haec homo non operatur, neque honorum operum exercitio acquirit, sed Deus per se ipse sine nostra cooperatione animae infundit atque communicat; infantibus eas ipsa cum gratia infundit, mediante Sacramento Baptismi, adultis, qui eas una cum Baptismo perceptas amiserunt, mediante viva Fide, Penitentiaeque Sacramento, denuo infundit, ita quidem, ut si homo per contritionem, aut certe per Penitentiae Sacramentum ad gratiam se preparat, hanc cum virtutibus Theologicis recipiens, omnes etiam virtutes morales infusas recipiat: Adeo ut licet homo eas non operetur, sed Deus per se solus; tam idem homo se ad eas per auxilia supernaturalia, et divinae inspirationi, vocationique consentiendo disponat. Ad postquam eae a Deo infusae sunt, tametsi homo honorum operum exercitio eas non auget, virtute sua ipsarum augmentum operando, tamen bonis, quae facit, operibus meretur, ut eas ipsi Deus auget; idque Deus ita facit, ut quanto plus homo se in bonis operibus exercet, tanto ei amplius gratiam, omnesque virtutes infusas auget. Habent vero haec virtutes infusae pro regula non solum rationem humanam, sed Legem divinam, et evangelicam, quae multo plus docet, quam naturalis ratio assequitur. Habent item pro communi, et ultimo fine Deum, objectum beatificum, ac finem supernaturalem lumine

fidei revelatae cognitum: alios quoque particulares fines, supra humanam rationem elevatos, et ad hunc ultimum finem, qui est clara Dei visio, beatificaque possessio, proportionatos, ac ordinatos habent. Quae denique virtutes omnes per quolibet mortale peccatum amittuntur, quia gratiam et charitatem comitantur. Ac quemadmodum per quodvis peccatum mortale amittitur gratia, et charitas, quae est vita, et perfectio Fidei, ac Spei, habitusque fidei, et spei mortui remanent, sine perfectione, ac statu virtutum; sic universae quoque virtutes morales infusae amittuntur, manetque homo peccator secundum animam nudus, et illis omnibus exutus. *Ibidem.*

ACTUS. — *Magnum de virtute astimationem concipere:* ita ut dicere quis cum veritate possit illud Salomonis: Praeposui illam regnis, et sedibus, divitias nihil esse duxi in comparatione illius, nec comparavi illi lapidem pretiosum. Sap. vii, 8.

Magno opere illam desiderare: nam, ut recte S. Hieronymus ait: Non sufficit nobis velle Justitiam (seu virtutem) nisi et famem illius patiamur: initium enim illius verissimum discipulorum concupiscentia, teste Salomone. Sap. vi, 18. Ap. Rod. p. 1, tr. 1, c. II.

Insigne in virtutibus consecrandis conatum adhibere: ita enim Sponsa in Cantico exemplo suo docuit, dum non solum trahi velit a Sponso, sed etiam adjunxit: Curramus in odorem unguentorum tuorum. Cant. v, 4.

Deum frequenter, et ardentem pro dono hoc virtutum supernaturalium obsecrare: cum enim omne datum optimum, et donum perfectum desursum sit, descendens a Patre luminum, teste S. Jacobo, merito per frequentes, et ardentis precas a Deo postulandum est. Jac. I, 7.

Ad majorem saepe profectum anhelare: nam, teste S. Bernardo, ubi incipis velle fieri melior, ibi etiam desinis esse bonus. (Epist. cxxi.) Et, ut S. Hieronymus loquitur, ubi experimus stare, descendimus, nostrumque non progredi, jam reverti est. E contrario vero, ut idem ait: Tamdiu non relabimur retro, quamdiu ad priora contendimus; si volumus non redire, currendum est. Certe Jacob Patriarcha in scala ad celum omnes Angelos, vel ascendentes, vel descendentes, nullos autem sistentes vidit. Epist. ad Demet.

Etiam alienas virtutes amate: nam, qui

vere amat virtutem, ubicumque illam deprehenderit, ei placebit; hinc Seneca ait: Scias enim multis virtutibus abundare, qui alienas amat. *In Prop.*

Nullam difficultatem, aut laborem, qui in virtutis studio occurrit, horrere: Si enim Jacobo omnis labor levis, et omne tempus breve videatur, pro amoris, quo Rachel prosequatur, magnitudine; quanto magis zelatoris virtutis nulla difficultas, aut labor gravis accedere debet. *Gen. xxix. 20.*

Grades. — Varie assignantur hi gradus ab auctoribus. Aliqui enim a modo exercendi eo desumunt, sique primum gradum aiunt esse, cum difficultate gravi virtutem exercere. Secundum, cum levi resistantia operari. Tertium, sine difficultate, sed potius cum voluptate, actus virtuosos elicere. *Jac. Al. t. II, l. III, p. 2, n.*

Alii gradus tales a fine desumunt, sique primum gradum constituent, propter ipsius virtutis honestatem operari; alterum propter Deum velut finem supernaturalem virtutes exercere; tertium propter solum Dei beneplacitum, et gloriam virtutem amare, et elicere. *Idem.*

Alii denique a conatu ad illas perveniendi desumunt diversitatem graduum, uti S. Bernardus fecit, sic loquens: Non omnes uniformiter gradiuntur ad Deum. Quidam passu, sicut illi, qui terrenorum curis implicati vix aliquando respirant, ut Domini recorderentur. Quidam modesto incessu, sicut hi, qui Domini servitio mancipati, et Deo quidem serviunt, et tamen erga seipos indulgentiores existunt. Alii veloci, id est rapido cursu, sicut hi, qui super carne sua intuentes, et se et transitoria contententes, celeriter proficiscuntur ad Deum. *In lib. Sentent.*

EX SACRA SCRIPTURA.

QUALITAS. — Ibi virtute in virtutem: videbitur Deus in Sion. *Ps. xciii. 8.*

In abundantia Justitia virtus maxima est. *Prov. xv. 5.*

Disce, ubi sit Prudentia, ubi virtus, ubi sit intellectus, ut scias simul, ubi sit longiturnitas vite, et victus, ubi sit lumen oculorum, et pax. *Bar. iii. 14.*

In quacumque die invocavero te, exaudi me: multiplicabis in anima mea virtutem. *Ps. cxxxvii. 5.*

Quærite Dominum, et virtutem ejus quærite faciem ejus semper. *I. Par. vi. 41.*

Qui edunt me, adhuc esuriunt: et qui bibunt me, adhuc sitiunt. Qui audit me, non confundetur: et qui operantur in me, non peccabunt. *Ecc. xxiv. 29.*

In me omnis gratia vite, et veritatis: in me omnis spes vitæ, et virtutis. *Ibid. 27.*

Non dedit nobis Deus Spiritum timoris, sed virtutis, et dilectionis, et sobrietatis. *II. Tim. ii. 7.*

UTILITAS. — Quasi is, qui arat, et qui seminat, accede ad illam, et sustine (id est, expecta) bonos fructus illius: in opere enim ipsius exiguum laborabis, et cito edes de generationibus illius. *Ecc. vi. 9.*

Exerce te ipsum ad pietatem (seu virtutem); nam exercitatio corporalis ad modicum utilis est: pietas autem ad omnia utilis est, promissionem habens vite, quæ nunc est, et futura. *I. Tim. iv. 8.*

Longitudo dierum in dextra ejus, et in sinistra illius divitiæ, et gloria.

Mecum sunt divitiæ, et gloria, opes superbas, et justitia. Melior enim est fructus meus auro, et lapide pretioso, et geminibus meæ auri. *Prov. vii. 8.*

Si justitiam quis diligit: labores hujus magnas habent virtutes: sobrietatem enim et prudentiam docet, et justitiam, et virtutes, quibus utilis nihil est in vita hominibus. *Sap. viii. 7.*

Proposui hanc adducere mihi ad convivendum: scies, quoniam mecum communicabit de bonis, et erit allocutio cogitationis et tædii mei. *Ibid. v. p.*

Qui tenuerint illum, vitam hereditabunt: et quo introibit, benedict Deus. Qui serviunt ei, obsequentes erunt sancto: et eos, qui diligunt illum, diligit Deus. *Ecc. i. 14.*

Infinitus est thesaurus hominibus, quo qui usi sunt, participes facti sunt amicitie Dei. *Sap. vii. 14.*

Venerunt autem mihi omnia bona pariter cum illa. *ib. 23.*

DIGNITAS. — Laudemus viros gloriosos, et parentes nostros in generatione sua; homines divites in virtute, pulchritudinis studium habentes, pacificantes in domibus suis. *Ecc. xlv. 1 et 7.*

Quoniam gloria virtutis eorum tu es, et in beneplacito tuo exaltabitur cornu nostrum. *Ps. lxxxviii. 48.*

Habeo propter hanc claritatem ad turbas, et honorem apud seniores juvenis: et acutus invenias in judicio, et in conspectu potentium admirabilis ero. *Sap. viii. 10.*

Venerunt autem mihi omnia bona pariter cum illa, et innumerabilis honestas per manus illius. *Sap. vii. 12.*

JUCUNDITAS. — Lætatus sum in omnibus, quoniam antecedebat me ista sapientia (seu virtus) et ignorabam, quoniam horum omnium mater est. *ib. 13.*

Intrans in domum meam conquiescum cum illa; non enim habet amaritudinem conversatio illius, nec tedium convictus illius, sed lætitiæ, et gaudium. *Ibid. viii. 16.*

In novissimis invenies requiem in ea, et convertetur tibi in oblectationem. *Ecc. vi. 29.*

Via illius via pulchra, et omnes semite illius pacifice. *Prov. iii. 17.*

In amicitia illius delectatio bona, et in operibus manuum illius honestas sine deflectione. *Sap. viii. 18.*

EX SS. PATRIBUS, ET DOCTORIBUS.

In hac vita virtus non est, nisi diligere, quod diligendum est; id diligere prudentia est: nullis inde molestiis averti fortitudo est: nullis illecebris, temperantia: nulla sapientia, justitia est. *S. Aug. in Epist. ad Maced.*

Non virtus est, non posse peccare, sed molle; atque illa tenere perseverantiam voluntatis ut voluntas infantiam, virtus imitetur naturam. *S. Amb. sup. Luc.*

Bonus circuitus est, si justitia quærit, prudentia invenit, fortitudo vindicat, temperantia possidet, ut justitia sit in affectu, prudentia in intellectu, fortitudo in effectu, temperantia in usu. *Idem de offic.*

Mensuretur perfectorum fidelium vita per quadrum, et tantum habeat spiritualis atrii latus unum, quantum latera singula; quia unusquisque tantum est prudens, quantum temperans, fortis, et justus; tantum temperans, quantum prudens justus, et fortis fuerit. *Græc. l. ix. sup. Ezech.*

Fertur virtus habitare in rupibus aditu difficilibus, nunc autem celere castum locum tenere, et quæ nec aspicit possit omnium mortalium ciliis, sed ab eo demum, ad quem sudor venit. *S. Clem. Alex. c. iv. Stromat.*

Virtus in pace acquiritur, in pressura probatur, approbatur in victoria. *S. Bern. ad Episc. Agut.*

Vis scire, quales quærat Dominus ornatus? habeto justitiam, temperantiam, prudentiam, fortitudinem: nihil hæc gemmarum varietate distinctus. *S. Hier. ad Al. t. II, l. III, p. 4, c. 1.*

Non est satis recte facere, nisi etiam mature adjicias quod facis: uberiores fructus habet celerata devotio. *Aug. l. VIII, de Civ. Dei.*

Virtus non debet sequi gloriam et honorem, sed ipsam virtutem. *Laetant. l. V.*

Virtus non potest cerni, nisi habeat vitia contraria, aut non potest esse perfecta, nisi exerceatur adversis. *AMB. in offic.*

Maxima sunt fundamenta virtutum, silentii patientia, loquendi opportunitas, et divitiarum contemptus. *Id. sup. Beat. Immaculat.*

Nulla sine labore virtus est, quia labor processus virtutis est. *Bernard. in Epist.*

Rara virtus est, alienis non videre virtuti, multo rarior, gaudere de illa. *Græc. in moral.*

Qui sine humilitate virtutes congregat, quasi in ventum pulverem portat. *S. Ambr. l. I, de Carn. a. 5.*

NECESSITAS. — Magisterii auctoritas constat ex vita: hocunda facies obedientem perficit auditorem. *S. Bern. in serm.*

Cujus vita despicitur, restat, ut etiam prædicatio contemnatur. *S. Chrys.*

Tunc vitia fideliter extirpamus, cum virtutibus eodem cogimus, idque non ad tempus dumtaxat; alioquin illa redeunt, et fiunt novissima pejora. Neque proderit omnia cum sæculo reliquisse, nisi virtutum gressibus tota Christianam intentione sequamur. *S. Bonav. p. 2, Spec. c. II.*

Quæ sine virtute est gloria, profecto indebita venit, prope affectatur, periculose captatur. *S. Bern. S. in Nat. S. Vict.*

ÆQUITAS. — Indignum tibi iudicia, formam a pelibus murium et opibus vermium mutuari. Ille est verus propriusque cuiusvis rei ornatus, qui, nulla interveniente materia per se inest. *Idem in serm.*

Habent mores suos odores, habent et odores colorem in conscientia, odorem in fama. *Id. S. Lxxi, in Cant.*

UTILITAS. — Qui deficit sibi, ut virtuti adhæreat, amittit, quod suum est, accipit.

quod æternum est. S. AMBR. *in Beat. innoc.*

Vere divitiæ non opes sunt, sed virtutes, quas secum conscientia portat, ut in perpetuo dives sit. S. BERN. *in serm.*

Virtus ubique læcet, et inexpectabilis est. Non divitiæ, non paupertas, non principatus, non subjectio, non morbi, non ignominia; sed his omnibus relictis in terra, ad cælum ipsa pertingit. Dumtaxat sit animus generosus, et nihil poterit solidum, ac strenuum impedire. S. CARYS. h. xi. *in epist. ad Philipp.*

Gaude innocentia, et exulta: gaude, inquam, quia ubique illæsa es, ubique securus; si tentaris, proficis: et humiliter, erigeris: si pugnas, vincis: si occideris, coronaris. *Idem in serm.*

Si bene merentibus aliena gratia non respondet, merces tamen sua virtuti non deerit, quæ fructus, et lucri satis habet, simpliciter opud se de bono felicitis conscientia testimonio gloriari; neque enim subjecta est externæ dispositionis arbitrio, sed in sua propria paritate majestate consistens, ab indignioribus præmia non requirit. *Sassiod. in epist.*

DIGNITAS. — Virtus gradus ad gloriam; virtus mater gloria est. Fallax gloria, et vana est pulchritudo, quam illa non parturivit. Sola est, cui gloria jure debetur, et secure impenditur. S. BERN. s. 1. *de natal. S. Pict.*

Probatæ viri genus virtutis prosapia est; quia sicut hominum genus homines, ita animarum genus virtutes sunt. AMBR. *in serm.*

Qui major honor potuit homini esse, quam ut ad similitudinem sui Factoris conderetur, et iisdem virtutum vestimentis ornaretur, quibus Conditor, de quo legitur: Dominus regnavit, decorem indutus est, id est, omnium virtutum splendore; et totius bonitatis decore ornatus? *Id. de dig. hom. condit.*

Nihil facit nomen adeo immortale, ut natura virtutis, id ostendunt Martyres, ostendant Apostolorum Reliquie, ostendit memoria eorum, qui recte ex virtute vixerant. S. CARYS. *in Ps. XLVIII.*

Extremus virtutis finis est, quod facit ad summum honorum fastigium pertingere, et Dei esse similes, quantum conceditur. *Idem Psal. CXXXIV.*

Omnis sancta virtus res est divina, incorporea prorsus atque mundissima, quam mente

inquinatæ non inquirunt, sed ipsa inquinatæ emaculat: cujus participatione formantur informia, suscitantur mortua, sanantur infirma, corriguntur prava, reconciliantur adversa. Hanc non habet, nisi Deus, et is, qui dederit Deus. S. PAOP. l. III, *de vit. cons.*

JUCUNDITAS. — Ubi est virtus, et felicitas, quid aliud quaeritur? quid ei sufficit, cui virtus, felicitasque non sufficit? Omnia quippe agenda complectitur virtus, omnia obtinenda felicitas. S. AUG. l. IV, *de Civ. Dei.*

Virtutis autem studium pretiosum quidam se habenti possessio est, jucundissimum vero spectaculum illis exhibet, quibuscum congregitur familiariter. S. BASIL. *ep. XII, ad Maz.*

Quem bene vivere perspicies, et omnia ad divinum cultum referre intelliges, hic si innumeris etiam catenis obsitus fuerit, si semper in carcere vixerit, si apud indignos servitutem tulerit, si pauper sepulchro sepultus combustusque fuerit, si denique, quicquid dici grave potest, passus fuerit, hunc beatum, hunc felicem dicere, hunc ad astra tollere memineris. S. CARYS. *in S. de vit. et vit.*

EX LIBELLO DE IMITATIONE CHRISTI.

QUALITAS. — Illi maxime in virtutibus proficiunt, qui ea, quæ magis graviora sunt, et contraria, viriliter vincere nituntur. L. III, xxv, 13.

Sine solitudine, et diligentia nunquam acquiritur virtutes. *Id. § 2.*

NECESSITAS. — Vere alta verba non faciunt justum, et Sanctum, sed virtuosa vita efficit Deo carum. L. I, c. 1, § 3.

Non est culpanda scientia, aut quilibet simplex rei cognitio, quæ bona est in se considerata, et à Deo ordinata: sed præferenda est semper bona conscientia, et virtuosa vita. L. II, c. III, § 4.

Adveniente die judicii non quaeretur, a nobis, quid legimus, sed quid fecimus: nec quam bene diximus, sed quam religiose vivimus. *Ibid. § 5.*

EQUITAS. — Vita boni Religiosi (imo, et Christiani) omnibus virtutibus pollere debet, ut sit talis interior, qualis exterius apparet. L. I, XIX, § 1.

UTILITAS. — Bona vita facit hominem sapientem, et expertum in multis. L. I, c. IV, § 2.

Multa verba non satiant animam, sed bona vita refrigerat mentem, et pura conscientia magnum ad Deum præstat confidentiam. L. I, II, § 2.

DIGNITAS. — Gloria boni hominis testimonium bonæ conscientie. L. I, VI, § 1.

JUCUNDITAS. — Si gaudium est in mundo, hoc utique possidet puri cordis homo. L. II, IV, § 2.

Justorum lætitia de Deo, et in Deo est, et gaudium eorum de veritate, et virtute. L. II, VI, § 1.

EXEMPLA CATHOLICA EXTERNA.

De Christi profectu in virtutibus testimonium dat S. Lucas, dicens: Jesus proficiebat sapientia, et ætate, et gratia apud Deum, et homines, intellige, quoad externam apparitionem. (Luc. II, v. ult.) Sed et S. Bernardus de eo sic loquitur: Ipse hominis sæculique Auctor, quamvis cum hominibus conversatus est, nunquid stetit? et quidem teste S. Scriptura, pertransiit benefaciendo, et sanando omnes. Pertransiit ergo, sicut non infructuose, ita non remisse, non pigre, non lento gradu, sed quemadmodum de eo scriptum est: Exullavit ut gigas ad currendam viam suam: porro currentem non apprehendit, qui et ipse pariter non currit. *Epist. ccciv.*

De B. Virginæ fuscæ probat Suarez, eam tantum in virtutibus profecisse, ut semper secundum totam mensuram gratiæ operata sit, meritisque omnes homines, et Angelos simul sumptos superavit. (*In III, p. q. xxxvii, d. xviii, s. cxxxix*) Hinc Rupertus dixit, eam in prima sanctificatione fuisse ut Auroram, in Filii conceptione ut Lunam, in morte ut Solem.

Josephus Patriarcha quantæ virtutis fuerit, testatur S. Ambrosius, dum ait: Josephus humilis usque ad servitutem, verecundus usque ad fugam, patiens usque ad carcerem, remissor injuriæ usque ad remuneratorem. L. II, *de offic. xvii.*

De Ruth Moabitide dicebat Booz: Scilicet eum omnis populus, qui habitat intra portas urbis mee, mulierem te esse virtutis. *Ruth. III, 12.*

Judith erat in omnibus famosissima, quia timebat Dominum valde; nec erat, qui de ea loqueretur verbum malum. *Judith. viii, 8.*
S. Jacobus Apostolus a Theodoro lauda-

tur, quia quotidie in divinis rebus crescebat. *In hist. XII, s. 1.*

S. Fulgentius parum putabat oratione quod faciebat, de die in diem melior fieri gestiebat. *Id. l. c.*

S. Pachomius plurimorum Patrum considerans instituta, dabat operam, cum proprio Fratre ad majora virtutis augmenta consurgere. *Ibid.*

Abbas quidam habuit quinque fratres, quibus præcepit, unusquisque referret virtutem suam. Primus dixit: Decem annis quotidie feci generalem confessionem. Secundus dixit: Quotidie bonam attentionem per viginti annos studii habere in oratione. Tertius dixit: Per triginta annos quotidie quantum potui, misericors fui, et intravi infirmatorium, quaerens, cui servirem. Quartus dixit: Per quadraginta annos neminem conturbavi, omnia patienter sustinui. Quintus dixit: Per quinquaginta annos quasi viri despectionem, et non inveni mihi similem in humilitate. Abbas igitur Deum rogavit, ut sibi ostenderet, quis inter illos melior esset. Et venit ad eum, vox dicens: Primus seipsum dat Dominum. Secundus invenit Dominum. Tertius portat Dominum. Quartus emit Dominum. Quintus vincit Dominum. *Discipul. Prompt. l. V, ex 27.*

EXEMPLA DOMESTICA.

S. Ignatius præsentem diem cum hesterno conferens, et cum profectu profecisse, longius se quotidie progressum, et ardentioribus in dies inflammatum studiis reperiebat. (*Ribade. in vit. l. V*) Sed et in constitutionibus suam de virtutum præstantia opinionem satis explicavit, dum dixit: Omnes, qui se Societati addixerunt, in virtutum solidam, et perfectarum et spiritualium rerum studium incumbant, ac in hujusmodi majus momentum, quam in doctrina vel aliis donis naturalibus, et humanis constitutum esse ducant; illa enim interiora sunt, ex quibus efficaciam ad exteriora permanere ad finem nobis propositum oportet. (*Paul. x, § 1*) Hinc Jacobo Tyrio nimio ardore scientiis vacanti decem annis post mortem apparens dixit: Minus de scientia, plus de virtute. *BARROT. l. V, c. viii, vit.*

Sanctus Franciscus Xaverius tam insigni erat virtute præditus, ut multi sociorum nulla alia de causa eum viserent, nisi ut celesti illo aspectu exhilarati, ad beatæ vitæ

studium illius eximia akeritatis arduisque cogitatione accenderentur. Sed et ad Socios scribens dicebat: Mementote, Societatis nostrae Amplificatores, multis, ac maliguis ærumnis exercitos, virtutes omnes enixe coluisse; vosque ita demum illorum meriti, ac gloriæ participes futuros, si in Societatis nomine amplificando fueritis imitatores industria. Dilectare item erat solitus, quod boni virtus non parit, humanas artes nequaquam parituras sine virtute. Proinde cavere diligenter nostri, ne pervulgata hominum via dignitatem atque honorem aut appetere, aut appetere viderentur, seu suis dictis factive potius, quam ad divinam tenderent gratiam. Verum utique auctoritatem egregie virtutis comitem non hominum donum esse sed Dei. Itaque si quando homines ipsi per se humanis artibus (omisso celesti præsidio, germanaque virtute) quærant auctoritatem, divino consilio fieri, ut et eam parare dum student, fuditus pereant, nec scilicet villa sint hominibus dona ecclesiæ, sed haud secus, quam par est, expectentur a celo. *Vita*. l. VI. xi.

S. Francisci Borgiæ ea erat vultus hilaritas, decus, atque maturitas, ut Socii etiam auctoritate summa præditi, cum pietatis calorem referuisse sentirent, vel aspectu illius ad pristinum ardorem redirent. Dicebat quoque ex neglecta eorum mediocritate, quæ hominem cum Deo coniungant (uti sunt virtutes) omnes sacrorum Ordinum ac Religionum dissensiones, ærumnasque subsequi, ac succrescere; et sicut ex siccitate terræ arborum fiores, et fructus crescunt, ita si mens in virtutis studio arida perseveret, omnem florem fructumque spirituale exurendum. *Vita*. l. IV. c. iv. n. 23.

P. Petrus Faber studebat, nullum omnino diem decere sine insigni aliqua progressionem virtutis; unde tantam virtutis perfectionem, et opinionem consecutus est, ut eo a vivis eripio crederetur eodem casu ipsa etiam Societas interitura. *Vita*. l. II. c. xi. et ult.

P. Jacobus Laynes, etsi summe fuerit doctrinæ, mæritice tamen coniunxit scientias cum spiritu, maxime vero cum solidis virtutibus humilitatis, et charitatis. *In Epist. S. Borgiæ*, § 3.

P. Franciscus Suarez in tanta doctrinæ abundantia tantam tamen virtutis curam habuit, ut Doctor Ovidius Complutensis Professor de eo diceret, neminem a se visum,

in quo modestia, et doctrina tam ex æquo certarent. Idem postea Abulensis Episcopus factus, Suarezium quidem apprime doctum, sed sanctiorem esse dicebat. *Vita*. to. de Aug. præfata.

P. Balthazar Alvarez tantos in virtute progressus fecerat, ut S. Teresa per divinam revelationem cognoverit, nullum eo tempore in terris sanctiorem vivere. Hinc et summopere etiam diligebat eos, qui virtute impensius studebant, eosque Deo impense commendabat, ac, quo poterat, subsidio officialique fovebat. *Bibl. Ser.*

P. Ludovicus de Ponte quantum processerit in omni genere virtutum, testatus est præter alios Episcopus Vallisoletanus, sic ad Pontificem scribens: Hunc virum insignem invenimus multum processisse in omni genere virtutum, et tam ardentem fuisse in amore erga Deum, ut inflammati affectus cum perduxerint ad terminos amittendi vitam naturalem: salutis alienæ tam studiosi, et solliciti, ut plus quam annis quadraginta nemo viderit otiosum, sed agendum semper cum Deo in oratione, aut sacrificio, aut laborantem in bonum animarum. *Vita*. l. III. c. v. § 3.

P. Thomas Sanchez altissimos semper sibi proposuit virtutum fines, ad quos toto pectore incumberet, eosque in ephemeridem referatos non minore, quam contemnerat, assensus est laude. Nimirum seduli more mercatoris negotiationem spirituales cum summo vitiorum odio, virtutisque amore singulari, sic coluit semper, et exercuit, ut omnem dicendi docendique rationem excesserit. Quotidie, quæ negotiationi subiebat, proponebat mane, et in libellum secretiorum referebat: diei decursu exerebat, quæ constituerat: certis denique temporibus a se rationem exigebat, incredibili lucro atque profectu, qui ei sanctitatis famam, et opinionem apud omnes peperit. Totis quadraginta tribus annis, quibus in Societate vixit, nihil in hoc negotiationis studio remisit, ut, qui cum diligentibus observarint, vehementer sint admirati incredibilem ejus in suscepta vite ratione constantiam, perpetuamque tenorem, nullis studiorum occupationibus, aut gravissimorum virorum interventu violatum. Nulla virtus non ab ipso in summo fastigio tenebatur. *Bibl. Ser. Socio.*

Franciscus a Villa regii Coadjutor cum tanta vite sanctitatis defunctus est, ut mortui funus multis ex Proceribus comitati sint,

et non sine fletu manus, et pedes ejus deosculati, ejus preces expellerent, partesque vestis præcedentes, quorum unus priusquam partem talem gestaret, confiteri voluit, ne maculis peccatorum suorum pollutus gestaret, quod tanta morum innocentia, et vite integritate præditus homo gestasset. *Annua* 1599, post f. 919.

Joan. Baptista Gentilis Coadjutor tam pietateque vixit, ut, ne obsolesceret ejus memoria, plerique tum domi, tum foris, ex ejus rebus aliquid sibi, tamquam reliquias decerperent. Aiunt oculati testes, nihil ad exquisitum Anachoretam, et Coadjutorum virtutem amplius potuisse requiri, quam quantum ille factis exhibuit. *Annua* 1650, *Prov. Madiol. Col. Taurin.* n. 23.

Dicens Bonhomus Coadjutor a multis annis nullius deliberate admisi peccati conscientia tangebatur. Ubi festa otium dabant, præter immaculate Virginis Officium, Rosaria, septena, octona, vel etiam altero tanto numero auctiora decurrebat, in quibus sibi, Collegiis, Societati, particulatim certa virtutum decora flagitabat. Internos virtutum actus ita combiberat, ut vel semel mense inserviens facile ducentos actus repetierit. Quicquid diceret, domi, foris, vero sanctimonis documentum erat, unde et Sancti nomen illi adhasit. *Annua* 1650, *Prov. Rhe. ins. Coll. Colon.* n. 22.

EXEMPLA PROFANA.

Themistocles dicere solebat, excitari se subinde a somno trophæis Miltiadis, cui successerat, quod ejus præclara facta secum reprobans, multum angebatur, ne illius gloriæ degener obscuraret. *Fau. conc. II. in festo S. Jacobi.*

Demetrius Phalerens cum audivisset, Athenienses demolitos fuisse status suas, quas illi posuerant: At virtutem, inquit, non everterunt, ejus gratia illas posuerant. *LAERT.* l. V.

Phocion Atheniensis hanc divinam esse legem dicebat: ut unica virtus sit potens, reliqua autem cuncta nuge. *STOBÆUS, S. de prudentia.*

Agessius interrogatus, quomodo quis maxime apud homines probaretur? Si dicit, respondit, optima, et faciat honestissima. Virtus enim ejusmodi est, quæ ipsis statim rebus gestis ita afficiat homines, ut non modo admirentur opera, verum in auctorem

quoque summo studio incendantur. *PLATO, ap. Heirlinck V. Virtus* s. clixii.

Ephialtes cum Dux ei paupertatem exprobraret, cur non, inquit, etiam alterum dicis, quod iustitiam, et virtutem colam, et diligam? *ÆLIANUS*, l. XIV.

Gorgias cum a Socrate percontaretur, an Persarum Regem putaret felicem: Nescio hercule, inquit, quantum virtutis et disciplina habeat. Sensit vir prudentissimus, neminem esse felicem, nisi omnibus virtutibus præditus sit. *LAERT.*

Charilans interroganti, quam arbitretur optimam rempublicam: In qua, inquit, plurimi cives de virtute inter se certant citra seditionem: In plerisque civitatibus certamen est de opibus et honoribus; de virtute qui certant, pene nulli. Quamquam hoc quoque certamen de honesto debet hæcenus sentire, ne prorumpat in seditionem. Jam enim non est concertatio virtutis, sed ambitionis. Qui vera virtute præditus est, nihil spectet, nisi ut prosit Reipublicæ. At seditio præsens est venenum civitatis. *ÆRÆA, ex Plutarco, in Læcon. Apophth.*

Anaxandridas Leontis filius cum quemdam videret, acerbe exiliium ferre, dixisse fertur: Noli, vir optime exhorrescere exiliium; a virtute enim et iustitia exulare, illud horrendum est. Sensit vir optimus, eos omnes exules esse, qui a virtutibus alieni sunt: eos autem nequaquam exules, qui variis virtutibus ornati ubique patriam inveniant. *PLUT. in Læcon. Apophth.*

Pantholidas legatus cum in Atheniensium gymnasio Philosophos egregie de virtute disputantes audivisset, interrogatus, an placere, quæ jam disputata essent: Probe profecto, inquit: sed illas disputationes sunt vobis plane inutiles, qui virtutem habetis in ore, factis non autem ostenditis. *Ibid.*

Antigonus secundus adolescenti quidam, qui patrem habuerat fortem, quamquam ipse non admodum, ut videbatur, bonus erat miles, postulanti, ut patris stipendia caperet: At ego, inquit, o adolescentule, non nisi ob proprias ejusque viri virtutes mercedem, ac munera dare soleo. Hoc sermone juvenem stimulans ut patris fortitudinem æquaret, si quantum ille capere solebat, vellet accipere. *Ibid.*

SIMILITUDINES.

QUALITAS. — Sicut cortex in arboribus

pene semper amarus, et asper, fructus ejus suavis, et gratus est; ita virtus, etsi amara sit, dulces tamen fructus parit. S. CARUS. *ho. xxx, in Epist. ad Hebr.*

Sicut in equis militaribus ea facilitas, qua freno aptissime parent, potissimum laudatur; ita in virtutibus amatoribus, promptitudo mandatis Dei, et rationis obtemperandi potissimum laudatur. *BRUNSEN. in Fest. Visi. them. 1.*

Sicut gemmae, quamvis abijciuntur in lutum, fulgorem tamen non amittunt; ita viri virtute praediti, quamvis in silentio laeant, et a mundo contemnantur, verum animi decus retinent. *Idem the. vi, in festo Omi. SS.*

Sicut fulmen, quidquid invenit in terra, ferit, praeter laurum; sic magna caliditas omnia potest auferre, praeter virtutem; est enim virtus pulchra laurus, semper virens, nullo igitur nubibus erumpente, nullo impetu tormentorum, et arumnarum exusta aut labefactata. *HECTON. Pintius in c. xvii, Ezech.*

Sicut solis vis et lux integra est etiam inter opposita, et, quamvis aliquid interiaceat, quod non prohibet ejus aspectum, in opere est, circa suo fertur; eodem modo opposita virtuti nihil detrahant; non est minor, sed minus fulget, nobis forsitan non aequae apparet, aut nitet, sibi eadem est, et more solis obscuri in occulto vim suam exercet. *SEREX. de vit. beat. c. xxv.*

Sicut raro auri, et argenti vena reperitur, nisi alia non procul sit; unde et Graeci nomen indidere; ita nulla virtus solitaria est, sed alia aliam adjungit. *DADREUS. in loc. to. s. xli.*

Sicut non ille dicitur dives, qui multas intelligit divitias, sed qui possidet eas; ita non ille justus est, qui seit de virtutibus disserere, earumque definitionem agnoscit, sed qui illa praeditus colit illam, et exercet. *HECTON. Pintius, c. xx, in Ezech.*

NECESSITAS. — Sicut ille, qui pro Principe domum apparant, non semper in domo purganda sunt occupati, sed quandoque etiam aulea appendunt; ita is, qui domum, et palatium in anima sua Deo adornat, non semper in domo a vitis purganda laborare, sed aliquando etiam virtutum tapetes suspendere debet. *HUGO ROT. in Via Regia.*

Sicut ballista, si solo feno et pulvere onerata sit, parum prodest ad hostes debellandos; ita homo sola scientia instructus parum

in animarum salute efficiet, nisi etiam virtus jungatur. *ANONYM.*

Sicut ii, qui a pice inquinari nolunt, prius oleo manus perungunt; ita et ii, qui cum saecularibus sine damno agere cupiunt, prius se virtutibus solidis muniunt, oportet. *ROMA. v. 3, tr. 1, c. v.*

Sicut nubes, si vacua sit, quovis vento circumfertur; ita et is, qui interiori virtute desitutus est, velut nubes levis quovis tribulationum vento jactatur. *Idem.*

Sicut lactuca, non cum parva est, sed, cum adulta, semen transmittit speciei: et pulli avium non volare queunt, nisi perfectis aliis; structurae recentes, ut alios secure protegant, solidari debent: Foemina partus suos maturant antequam effundant; impubes foemina lac offerre non potest; nec nubes effundere imbrem, si repleta non sit; ita nec prodesse aliis potest, qui ipsemet virtute caret. *Idem c. 1v.*

Sicut, cum febris ad interiora penetrat, et viscera omnia incendit, nihil nobis prodest, si superior corporis superficies nihil tale patitur; ita dum anima interiori distrahatur passionibus, nihil externus apparatus juvat. Quod ne fiat, undique Prophetae concurrunt, et Apostoli passiones nostras reprimunt, omnem appetitum rationis expertis feritatem a nobis amandant, et multo angustiorum regno principatum nobis committunt. S. CARUS. *in illud: Si esurierit inimicus.*

Sicut, qui diu in eadem classe desidens non proficit, tandem eum ignominia ejicitur, et a Parentibus ad servile officium applicatur; ita qui in schola Christi progressus in virtute non facit, Deo exosus est, et vel celeriore morte extinguitur, vel in haeresim, aliave vitia graviora labi sinitur. *FABER conc. 1, in Doct. post Epaph.*

Sicut navis contra icium fluminis descendens uno in loco nequaquam stare permittitur, quia ad ima relabitur, nisi ad summa conetur; ita nec mens humana in eodem statu permanere potest, sed aut proficere debet in virtutibus, aut deficere. S. GAS. l. III, *Pust. n. 33.*

UTILITAS. — Sicut in pecuniis, qui duos lucratus est aureos, proclivis est ad decem, et viginti colligendos, congregandosque; sic unus venit in virtute: qui fecerit opus bonum, officiumque praestiterit, stimulationem aliquam, aut exhortationem ad agendum submit, ut alia quoque benefacta aggrediator. S. CHRYS. *erat. iv, advers. Judeos.*

Sicut in arboribus accidit, si quis fructum cum foliis auferat, et ramos omnes amputet, radice manente, tota cum majori etiam ornata arbor resurgit; sic si pietatis (seu virtutis) radix maneat, et si divitiae auferantur et corpus corrumpatur, omnia rursus nobis cum majori copia redeunt, quod in Job deprehensum facile est. *Idem ho. iv, ad pop. Antioch.*

Sicut unguentum odoriferum fragrantiam suam in seipso non detinet inclusam, sed protinus illam emittit, et aerem odore penetraus vicinorum quoque sensus occupat; ita et generosi ac praecelari viri virtutem suam in seipsis clausam non habent, sed fama sua multos juvantes, etiam meliores reddunt. *Idem ho. ii, in 1, ad Thessal.*

Sicut per lubricum incalescentis labuntur, fallente vestigio; qui vero per siccam viam gradiuntur, certo gradu iter faciunt; sic qui per corporea, externaque bona ducunt animam, nihil aliud, quam cadere illam assuefaciunt, haec enim lubrica, et parum firma sunt, sed qui per virtutum contemplationem ad Deum properant, tutum inconcussamque iter dirigunt. *Idem l. de Abr.*

Ut acer equus snapte sponte facile currit; ita qui ardet virtutis amore, non eget admonitore, sed suomet impetu ad metam perfectionis properat. *PLUTARCH. in moral.*

Sicut ingentes obelisci magno negotio statuantur ob pondus, sed collocati semel, infinitis durant saeculis; ita et virtus. *PLUTARCH. l. XXXIV, c. ix.*

Sicut iter agones, si quando locum aliquem insidiis Militum, aut Latronum obnoxium praenoverint, citatis equis eum pertranseunt, sicque periculum facilius declinant; ita qui mundi pericula agnoscent, viam virtutis festino gradu perecurrunt, ut ne in dicta pericula incidant, et pereant.

DIGNITAS. — Sicut minuta lumina claritas solis obscurat; sic dignitas virtutis omnia alia hominis ornamenta vilescere facit. *ANONYM.*

Sicut oriens sol totum caelum radiis illustrat; ita virtus suis radiis, ubi mentem penetraverit, lucidissimam efficit. *PAULO, in l. de plan. Noe.*

Sicut mulieres modica pulchritudine praeditae acititibus coloribus formosam efficere faciem conantur; secus vero, quae a natura magnam pulchritudinem acceperunt; ita anima, quae virtutis pulchritudinem sortita est, etiam sine aliis ornamentis placet, et aestimatur. *ANONYM.*

Sicut inter homines non is, qui personam felicitiam Regis susinet, sed qui vero titulo regnum possidet, honore regio dignus censetur; ita non is, qui ab hominibus honoratur, aestimari debet. *Idem.*

Sicut aquila, quia altius volat, et solem clarius perspicaci suo visu intuetur, omnibus aliis avibus merito praefertur, aviumque regina vocari meretur; ita virtuosus homines, cum ob virtutem altius eleveotur, Solique Justitiae appropinquet, merito quibuscumque aliis hominibus praefertur. *Idem.*

JUCUNDITAS. — Sicut convivium absque sermone, et colloquio; ita opulenta absque virtute nullam habet voluptatem. *STOB. s. 1, de prud.*

Sicut in itinere labor, in termino vero quies est jucundissima; ita, licet iter ad virtutem arduum sit et difficile, possessio tamen illius est plena voluptatis. *GRANAT. in loc. comm. c. CXXII.*

Sicut malitia etiam ante gehennam eos, qui eam exercent, cruciare consuevit; ita virtus etiam ante regnum Dei illos, qui eam operantur, praeparat voluptatis, et eum spe optima, et delectatione perpetua vivere facit. S. CARUS. *super Jo.*

Sicut qui amara bibant antidota, patienter ferunt quidem molestiam, et tunc percipiunt sensum sospitatis; ita tale quiddam est etiam virtus, tale quoque illic malitia. In ista primum est voluptas, et sequitur aegritudo; in illa vero primum est molestia, et tunc jucunditas praesertur, sed nihil simile est: non enim est simile, cum primum aliquis contristatur, et postea gaudio perficitur, et cum primo gaudet, et postea in merores incidit. Et quomodo hoc? hic enim timor futurae tristitiae praesens gaudium imminuit; illic autem spes futurae jucunditatis detrahit praesenti tristitiae. *Idem ho. xxx, ad Hebr.*

Sicut is, qui superexcelsam petram stat, fluctus ridet, quos videt ad scopulum magno impetu rumpere, et protinus in spumam solvi; ita et virtuti vacans, in securo constitutus loco, nihil in anima sua fert a rebus turbulentis, tranquillus animo et quietus sedet. *Idem c. xxvi, in Gen.*

MOTIVA.

Necessitas: nam de virtute vere etiam intelligitur, quod S. Paulus de charitate dixit: Si linguis hominum loquar et Angelorum:

si habuero prophetias, et noverim omnia mysteria; et omnem scientiam: si habuero fidem omnem, ita ut montes transferam: et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, et tradidero corpus meum, ut ardeam, charitatem autem, et virtutem non habuero, nihil sum, et nihil mihi prodest. Adde, quod omnes Discipuli Christi sumus; quisquis autem in schola Christi non proficit, indignus est ejus magisterio, teste S. Bernardo. I. *Cor.* xiii. 1; *Ep.* cxxxii.

Utilitas: quia 1. Virtus præstat omnibus talentis efficaciam, et auctoritalem, ut S. Ignatius supra § 6. citatus, prudenter advertit; 2. Benedictionem etiam in temporalibus impetrat; talis enim jure illa verba Psalmistæ usurpare potest: Dominus regit me, et nihil mihi deerit; in loco pasuum ibi me collocavit. (*Ps.* cxxi. 1.) Sed et virtus jure ad talem illa Jacob Patriarchæ verba, ad Laban sacerdotem prolata usurpare potest: Modicum habuisti antequam venirem ad te, et nunc dives effectus es: benedixitque tibi Deus ad introitum meum. (*Gen.* xxx. 30.) 3. Mentem a terrenis abstrahit: sicut enim, qui sensibilem cursum magna contentione peragit, nullum occurrentium videt, etsi sæpius in illum incidat, sed animo ad cursum incitato facile omnia transit, festinans ad destinatum scopum; eodem modo qui virtutis cursum tenet, et a terra ad celum redire concupiscit, omnia terrena deorsum derelinquit, donec veniat ad verticem. 4. Sola ipsa comitatur post mortem, ut olim sanctus Barham Josaphato pulchra parabola ostendit, dum dixit, fuisse aliquem, qui tres habuit amicos, quorum priores duos omni benevolentia sibi demereri conatus sit, maxime vero postremum curavit, verum cum ad Judicem vocatus esset, a primo nihil aliud, quam vestem: ab altero comitacionem usque ad Judicem: a tertio autem solo defensionem coram Judice impetrasse. Ut vero intelligeretur sensus parabole, addebat, per primum amicum divitias: per alterum homines cognatione, aut alio quocumque titulo obstrictos: per ultimum bona opera intelligi, ex quibus divitiæ post mortem solummodo vestem pro tegendo cadavere offerunt. Cognati ad sepulchrum comitantur; virtutes vero, seu opera bona coram ipso etiam Judice defendunt, et benignam sententiam impetrant, juxta illud

Apocalypsis: Beati mortui, qui in Domino moriuntur. (*S. CURYS. ho. xxviii. in Genes. Apoc. xiv. 13.*) Amodo jam dicit Spiritus, ut requiescant a laboribus suis: opera enim illorum sequuntur illos. 5. Ad demoneum vincendum singulariter juvat: nam, ut apposite S. Snetus Chrysostomus dicitur: Diabolus formam serpentis gerit, deorsum trahit, ab inferiore loco depugnat, id est, a rebus, quæ infra nos sunt, a voluptate, divitiis, rerum terrenarum amore. Si quem viderit volantem ad celum ferri, primo eo usque pertingere non potest: deinde id aggressus celeriter labetur; neque enim pedes habet, ne formidat: non alas, ne vereare; super terram trahitur, nihil sit tibi cum illo commune: velut serpens spinis occaltatur, intra divitiarum imposturas assidue latitans. Quod si spinas incenderis, aufugiet timidus, incantationes divinas noveris, celestium amore tactus statim vulnerabitur. (*Ho. viii. in epist. ad Rom.*) 6. Ad omnes homines ad se trahendos miram viam habet: nam bonus homo, et bonus, et malis carus est, malis nec bonis, nec malis; hinc recte dictum a nonnemo: Virtus etiam in hoste laudatur.

Dignitas: nam, teste Sancto Bernardo, sola virtus mater gloriæ est; Sola enim est, cui gloriæ jure debetur, et secure impenditur; il quod jam olim Romani per gemina templa Honori, et Virtuti extructa significaverunt, dum ita illa construxerunt, ut nemini aditus ad templum honoris pateret, nisi qui per templum virtutis prius transisset. S. 1. *Natali S. Victoris.*

Jucunditas: nam Virtuti proprie convenit, illud Ecclesiastici dicere: Transite ad me omnes, qui concupiscitis me, et a generationibus meis implemini: Spiritus enim meus super mel dulcis, et hæreditas, mea super mel et favum *Ecl.* xxiv. 16.

Facilitas: tum quia ipsa natura nos ad eam impellit, (qualibet enim res ad finem suum consecutandum inclinat; finis autem hominis connaturalis est secundum virtutem, et rationem vivere.) tum quia Christus, et Sancti omnem difficultatem qua doctrina, qua exemplo sustulerunt; unde jam olim prædixit Isaias dicens: Omnis vallis exaltabitur; et omnis mons, et collis humiliabitur, et erunt prava in directa, et aspera in vias planas. (*ISAIE, xl. 4.*) Adde quod ubique virtuti locus sit, etiam inter medias, gravissimasque calamitates, cum calamitas sit lectulus virtutis.

Æquitas: quid enim æquius, quam ut quisque conatum suum in objecto præstantissimo consecutando impendat, cum videat, mortalium plerosque in vilissimis objectis querendis vitam, et vires consumere? moveat nos, inquit S. Bernardus, ipsum quoque sæcularis cupiditatis exemplum. Quem enim ambitiosum videmus aliquando contentum adeptis dignitatibus, ad alias non anhelare? Sic et curiosi cujusdam non satiatur oculis visu, nec auris auditu impletur. Qui eorum, qui avaritiæ serviunt, aut amatores sunt voluptatum, seu vanas hominum sectantur laudes? nonne, et ipsorum insatiabilia desideria arguunt nos negligentiam, et tepiditatem? Pudeat certe spiritualium non honorum minus cupidus inveniri. S. BEAT. *Ep.* cxli.

ALIA MOTIVA. — Quia virtus est unicum bonum hominis; sunt enim virtutes bonum ingens, bonum perfectissimum, pretiosissimumque, de quo S. Petrus loquens, Deus, inquit, pretiosa nobis promissa donavit, (*I. Petr. 1.*) id est, bona quæ magnitudine, ac valore, quidquid dici potest, superant, suntque in seipsis aliorum, quæ in altera vita speramus, majorum honorum pignus, ac promissio. Et hæc sunt propria hominis bona, ad ipsum principaliter secundum animam spectantia, quippe quam implet, et optime tranquillat: suntque bona, quæ homo possidet, et ad arbitrium suum conservat; neque nolanti quisquam auferet; neque ulla in celo, neque in terra creata vis est, quæ invitum iis spoliare possit: sunt, inquam, bona, quæ ille non modo hac temporali vita durante possidet, sed etiam in æternitate, ad quam eum ex hac vita comitantur, et in qua meliorata, summæque perfecta durant in sempiternum.

Quia virtus est verus thesaurus, et divitiæ hominis, uti S. Gregorius indicavit, dicens: Sola divitiæ veræ sunt, quæ nos virtutibus divites efficiunt. Ad hæc divitias querendas coelestis Magister Christus tam serio, et tanta cum auctoritate, ac verborum pondere nos hortatus est, dicens: Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra, ubi, si metalla sint, arugo; si panni, tinea demolitur; si gemmæ, aut lapides pretiosi, aut vasa, signave aurea, fures, loca, in quibus ea asservantur, effodiunt, et furantur. (*MATTH., c. vi.*) Quasi dicat, si verè divites esse, si veris potiri divitiis, verosque thesauros possidere vultis, nolite vestrum desiderium, ac sollicitudinem

ponere in cumulandis terrenis bonis præditorum, redituum, honorum, dignitatum, voluptatum, et deliciarum, cum bona sint caduca, temporalia, innumeris periculis, ac casibus, quibus consumuntur, et cum sui possessoris damno pereunt, obnoxia: *Theaurizate autem vobis thesauros in celo, ubi neque arugo, neque tinea demolitur, et ubi fures non effodiunt, neque furantur*: hoc est, omnem vestrum affectum, sollicitudinem, laboremque ad acquirendas, et exerceandas, sanctisque charitatis, misericordiæ, ac patientiæ operibus, nec non piis orationis, contemplationis, penitentis, ac mortificationis exercitiis augendas virtutes convertit, quando hæc summi pretii opes, et immensi valoris thesauri sunt, quibus comparantur cælestia bona, in quibus hominis felicitas, et gloria consistit, quæ sunt vita æterna, bona immortalia, atque perennia, quæ cum perpetua securitate jucundissime possidentur. S. GREG. in *Evangel.*

Quia virtus est vera dignitas, et nobilitas hominis; uti S. Bernardus dixit: Sola virtus mater gloriæ est; et, teste S. Hieronymo: Summa apud Deum nobilitas est, clarum esse virtutibus, et merito; hæc enim est, quæ illos spiritualiter, id est, per vitam, Sanctorumque morum imitationem, propinquos, et filios Patriarcharum, Prophetarum, Divorumque Regum constituit; hæc, quæ per gratiæ communicationem eosdem generi sui prosapia Dei inserit, et per adoptionem filios facit admodum claros, carosque eidem Deo, Domino immense majestatis, et omnium conditorum rerum absoluto Regi, et denique Fratres Christi, universales celorum, ac terrarum Regis, summæ gratiosos. Hinc, cum aliquando Christus in quadam domo verba ad circumsedentem turbam faceret, eadem sanctissima ejus Mater cum aliquot suis consanguineis ad ipsum audiendum concessit, et, cum intrare requirunt, præ fortibus eum præstolabantur; moniti ergo quidam, qui eos ibi viderunt, interpellantes Dominum *Eecce, inquit, mater tua, et fratres tui* (fratres, Hebraico more cognatos secundum carnem vocant) *foris, stant, querentes te*: quibus ille respondit: *Quæ est mater mea, et qui sunt fratres mei? Et circumspiciens, manumque in presentes discipulos suos extendens: Ecce, ait, mater mea, et fratres mei: quicumque enim fecerit voluntatem Patris mei, qui in celis est, ipse meus frater, et soror, et mater est.* (*MATTH. xvii.*) Quæ sententia significavit,

prospargit carnalem, quamvis illustrem ex quo apud Deum pondere esse, neque propter eam homines secundum divinam legis, ac iudicii veritatem pluris aestimari: contra vero stirpem, cuius Deus magnam ducit rationem, et quapropter homines plurimi facit, esse spirituales, quae ex virtute petitur, qua quis Sanctis Patribus assimilatur, obedit Dei voluntati, ejusdemque mores, et perfectiones imitari solet. Unde merito profundavit S. Chrysostomus: Illa sola, veraque nobilitas, et cognatio cum Christo est, quae in facienda Dei voluntate consistit. Hic mirabilis honor, hic incredibiles virtutis vires sunt, quae virtuosos homines ad tantam dignitatem elevant, quanta est, esse Fratres, et Matrem Christi; et cum tam altus honor sit, esse Matrem Dei, ut omnem laudem excedat, participat eum homo justus, qui Dei voluntatem facit. S. Bas. s. 1, de nat. S. V. S. Hier., lib. II, ep. xx.

Quia virtus est principium permanentium, et vestis animae, qua comitur, et operitur anima, fitque pulcherrima, et Dei oculis longe gratissima. Vestes materiales corpori nec adiunt deformitatem, nec, quae caret, pulchritudinem tribuant, sed deformitatem ejus legunt, et bonam quandam speciem foris ei conferunt. At his vestes animae, virtutes, inquam, omnem ab ea deformitatem vere tollunt, tantamque ei pulchritudinem, et gratiam, tamque divinum dant splendorem, ut omnium universi mundi rerum visibilibus pulchritudinem venustatemque quam maxime excedat. De his vestibus ipsa Veritas, Christus, per Joannem cum peccatore dixit, qui illi carebat, loquens: Dicis, inquit, quia dives sum, et nullius egeo; nescis, quia tu es miser, et spiritualium bonorum pauper, et gratia virtutisque nullus, suadeo tibi cinere a me aurum igitur, probatum, id est, studere verae charitati, divinaeque sapientiae, per poenitentiam tuorum peccatorum, a liberalitate, ac misericordia mea impetrandae, quia veris divitiis locuples fias, et vestimentis albis splendidiisque virtutum induaris, et orneris, et coram Deo non appareat confusio nuditatis tuae, Romani, si quem magistratum, honoremve publicum ambirent, per eos dies, quibus comparebant, veste candida induti comparebant in campo Martio, ubi comitia habebantur, populusque de mandandis honoribus suffragia ferebat: unde qui eos petebant, candidati, hoc est toga candida amicti, vocabantur: eoque modo vestiti in-

cedebant, donec honorem acciperent, quo obtento alium majoris auctoritatis vestium sumebant. Idem fidelibus, qui regnum caelorum petunt, usu venit, ut toto tempore, quo petitio durat, toto, inquam, vite hujus curriculo, vestibus candidis, pulchris splendidis, gratia et multiplici virtute amoenis ornati incedant, donec caelestis regni dignitatem obtineant: tum demum pretiosius vestiuntur, cum stola gloriae, quae pretio, pulchritudine, splendore, jucunditateque incomparabiliter omnia, quaecumque in hac laetiarum valle possidentur, bona superat, induuntur. Arias, l. I, c. v.

*Quia virtus etiam in hac vita beatum facit; nam virtus caelestis infusa, aeternae beatitudinis principium, radix, fons, ac pignus est, habentque virtuosus actionem, seu jus ad beatitudinem, et certam ejus spem, minimeque vulgarem gustum. Id quod Apostolus de fidelibus virtute, et gratia, quam Christus promeruit, praedixit, non uno loco affirmavit. Deus, inquit, Corinthiis scribens: gratia sua, ac donis divinis unxit nos, qui et fide sua, viteque suae imitatione signavit nos, et dedit signum spiritus, hoc est, gratiam, et virtutem, quae mediante, Spiritus Sanctus nostras animas inhabitat in cordibus nostris. Pignus vocatur, sive arrha, quae sicut haec in contracta venditionis ad ejusdem certitudinem datur, et in sponsaliorum contractu ad matrimonii securitatem; sic gratia, et virtus securos nos, certosque de ea, quam expectamus, beatitudine reddit. Et ad Ephesios scribens ait: *Credentes vos in Christo, verboque ejus obedientes, signati estis spiritu promissionis sancto, qui verbo Dei obedientibus communicatus, est pignus hereditatis nostrae, nempe aeternae, quoniam in caelo expectamus, beatitudinem. Et quoniam in divinis litteris una eademque res est beatitudo, et regnum caelorum, cum virtus, quae in hac vita possidetur; inchoata beatitudo sit, et meritum, radix ac fundamentum beatitudinis completa, atque perfecta, quae in altera vita possidetur, consequens est, ut etiam virtus regnum caelorum sit, virtuosique regnent, et caeli sint reges; et jam in hac vita, ubi virtutem habent, et exerceant, regnum obtineant, et regnare incipient, et in altera vita, ubi virtutis praemium percipiunt, caelestes reges futuri sunt, et in regno Dei una cum Christo, qui supremus caelorum Rex est, perfecte regnaturi; quod totum nobis Sacra Scriptura testatum facit. Loquens enim Christus praecipue illis, qui fide**

viva credebant: *Regnum Dei, inquit, intra vos est, hoc est, intra animas vestras dona sunt, quibus mediantibus, vos regoatis, et Deus regnat in vobis. Et Divus Paulus hoc regnum explicans: Regnum Dei, ait, sive bonum, quo mediante; Deus in nostris animabus regnat, nosque regnamus, et regnaturi sumus, est justitia, qua Deo, proximo, nobisque ipsis, quicquid debemus, tribuimus; et pax, id est, unio cum Deo, et proximo per charitatem; et quies nostrae conscientiae; et gaudium, cuius auctor est Spiritus Sanctus, quo laetamur de gloria Dei, deque bonis proximi, et animae nostrae, et libenter, ac cum devotione bona opera facimus. Hoc est regnum Dei, et regnum caelorum, quod in hac vita incipit, consistitque in perfecta virtute, quae nos dominos, ac reges nostri ipsorum, et passionum, appetituumque nostrorum facit, et subjicit nos in omni re divinae voluntati, ut ille nobis imperet, nec aliud in nobis velle regnet, quam Dei. Et hac virtute meremur, ac consequimur in altera vita regnum perfectum, et aeternum caelorum, in quo tamquam gloriosi triumphatores cum Christo regnabimus, et Christus regnabit per gloriam in nobis. Hoc Dei regnum est, quod desiderare, magni facere, totoque corde quaerere, et ad quod obtinendum omnes nostros nervos, omniaque Dei, quae idcirco habemus, auxilia contendere nos oportet: medium vero promerendi, comparandique, virtus est; quapropter virtus regnum Dei dicitur, quia est titulus, quo id meremur, et medium, quo idem acquirimus. Ad hoc exhortans, animasque nos Christus: *Querite, inquit primum, ac percipite, non temporalia bona, quasi magnum quid, cum vana sint, sed post gloriam, et honorem quaerendum pro Deo in omni re, pro vobis ante omnia regnum Dei, ut cum eo in ipsis gloria aeternum regnetis, fruente ipso, possidentes ipsum, perfecteque ab ipso possessi: et quae rite iustitiam ejusdem Dei, hoc est, fidem ipsius, obedientiam, amorem, omnemque perfectam virtutem, quae iustitia vere justus sumus, Deique regnum et meremur, et consequimur in aeternitate.**

MEDIA.

Ardens desiderium; nam, ut recte advertit S. Chrysostomus, is Dei mos est ut quoties videt animam multo desiderio promptitudi-

neque intentam spiritualibus insistentem, liberaliter illam gratia, et opulentis donis suis locupletet. (S. Cyprianus, ho. XLV, in Gen.) Abundantius vero fructus hujus desiderii explicans S. Laurentius Justinianus dicit, ad perfectionis fastigium desiderio impellente pertingit; ipso enim prorogatur gratia, dimicandi subsistit peritia, additur robor, adversariorum debilitantur vires, virtus augetur, spe erigitur animus ad caelestia; virtutis praecedente, ac concomitante concupiscentia Saneli naturam vicerunt, superarunt demones, debellarunt mundum, seipsos subegerunt, diriperunt, caelum, imitatores facti sunt Dei. Virtutum desiderium praecellit miraculorum operationem, prophetia donum, linguarum genera, interpretationem sermonum, sanitatum gratiam, cognitionem caelestium, naturalium scientiam. Multi talibus ornati perierunt, virtutibus autem nemo. Semper virtutum desiderio munus incedat, qui vi caelorum conatur diripere regnum. (S. LACR. JUSTIN. de int. cons., c. IX.) Sed et S. Isidorus Pelusiota recte advertit: Qui virtutem amant, ac sapientiae studio tenentur, inexplebili quadam cupiditate flagrantis divinam hanc faciem in animis suis excitare minime intermittunt, hoc quidem pro serio opere, alia autem omnia pro rebus levioribus operae ducentes. Ac propterea parva esse videntur, quae alii magna, et ampla existimant; atque ea, de quibus alii digladiantur, risu habent, et quae alii suspiciunt, pedibus proculcant, caelestiaque sola expellunt. Cum igitur in hujusmodi chorum nomen tuum adscribere in animum induxeris (scribit Strategio monacho) aequum profecto fuerit, te insomnem animae oculum conservare, nimirum, ad attendendum studio virtutum. (S. ISIDOR., l. III, epist. CCCXIV.) Cui etiam S. Laurentius Justinianus adscriptulatur dicens: Ad perfectionis fastigium, quod triumphus est pugnae, virtutum desiderio impellente pertingitur. In ipso praerogatur gratia, dimicandi subsistit peritia, per ipsum quoque additur robor, adversariorum debilitantur vires, virtus augetur, spe erigitur animus, patentque caelestia, virtute praecedente, ac concomitante Saneli naturam vicerunt, superaverunt demones, debellarunt mundum, subegerunt seipsos, diriperunt caelum, imitatores facti sunt Dei. Quid referam amplius! Virtutis desiderium praecellit miraculorum operationem, prophetia donum, linguarum genera, interpretationem

sermonum, sanitarum gratiam, et cognitionem celestium. Multi talibus ornati perierunt, virtutibus autem nemo. Semper virtutum desiderio manitas incedat, qui vi celorum conatur diripere regnum. Hinc S. Gregorius Nazianzenus, primo post Dei auxilium loco ponit desiderium, causam sui profectus. Ita demum, inquit, progrediebamur, Deo, et cupiditate adiutoribus utentes. S. LAUR. *Just. c. IX. de inter. Conflict.*

Meditatio frequens: per quam necessitas, nihilitas, dignitas, iocunditasque virtutis saepe, ponderatur; ex hac enim meditatione exardescit ignis amoris, et desiderii erga virtutem.

Oratio crebra, et ardens: ita enim David suo exemplo docuit, dicens: Quicumque die invocavero te, exaudi me: multiplicabis in anima mea virtutem (Ps. cxxxvii.); nam sicut terra, licet culta, ac semine plena non statim fruges producit, sed elementum coeli expectat; sic virtus nequaquam solis praeceptis innititur, sed sursum datur, ac celesti irrigatione perficitur. Hinc Sanctus Jacobus c. i, suavis dicens: Si quis vestrum indiget sapientia (sen virtute, quae est vera sapientia) postulet, a Deo qui dat omnibus affluenter, et non improperat; et dabitur ei. Postulet autem in fide, nihil hesitans. (Langius in Polym. f. 1209.) Hoc ipsum medium etiam prae ceteris suavit P. Petrus Faber e Societate Jesu, qui inter monita Sodalitati Parmensi a se relicta, hoc quoque reliquit: Ubi Sacerdos Christi Corpus rite confecerit, aut elevatum ab ara sublimi populo praemonstravit, tum vos (quod in summis numerandum est donis) petitis a Deo famem, sitimque Iustitiae. L. I, vit. c. vii.

Convitus serius, et constans exercitium virtutum: nam, ut recte S. Bernardus dixit, virtutes non natura, sed usus facit. (S. Bern. *l. de consil. xi.*) Et, ut ait Aristoteles, sicut edificando aedificatores, citharizando citharædi efficiuntur; ita quoque justa agendo iusti, temperantia temperantes, fortia fortes evadimus. Non dat natura virtutem, inquit Seneca: Ars est, bonum fieri, virtus non contingit animo, nisi instituto, et edocto, et ad summam assidua exercitatione ducto. Omnis habitus, et facultas, ait Epictetus, assiduis actionibus conservatur, et crescit. Et, ut ait Plutarchus: Si vel parum pergas superaddere parvo, idque frequenter agas, magnam cito habebis acervum. Non de pecunia dumtaxat augenda, verum est, sed ad

omnia pertinet, maxime ad virtutis incrementum, cum ad doctrinam, assidua, atque efficax adjungitur assuefactio. (Aristh. l. IV, Eth. c. iv.) Hinc noster P. Petrus Faber malebat propter virtutum inopiam quam propter quotidianas noxas minimas, componi. (Vit. l. II, c. xi.) Quo in errore hi plerumque versantur, qui sanctitati prae ceteris student, ut ad errata quotidiana, magis intendant aciem, quam ad lucra virtutis. Cujus et aliquando fraudis Fabrum piguit, studiosius forsitan persecutum artes errandi, atque cadendi, ut ipse in quodam suo scripto loquitur, quam ipsa decora, et ornamenta virtutum. Quamquam enim virtus est, vitia fugere, ut praestans Poeta dixit: tamen in unis deplorandis, contemplandisque peccatis, perpetuo haerere delixim, nec majora, et potiora suspicere, id animi retardat impetum grandia molientis, et ipsa infringit, atque hebetat incrementa virtutis, quae denique ipsa esse non possunt, sine fuga, et diminutione vitiorum. Denique exercitium hoc adeo est necessarium, ut sicut bellator sine armis esse non potest; ita nec sine exercitatione virtus, Unde et Dominus in Evangelio ait: A diebus Joannis Baptistae regnum celorum cogitur, et cogentes diripiunt illud. Id ipsum confirmans alibi ait: Nulla sine labore virtus est, quia labor virtutis processus est.

Examen assiduum super progressus: quod remedium S. Augustinus sequentibus verbis suavit: Proficite, fratres mei, discutite vos ipsos sine dolo, sine adulatione, sine palpatione; non enim est aliquis intus tacem, cui erubescas, et jactes te. Est tibi, sed cui placet humilitas; ipse te probat. Proba et te ipsum tu ipse. Semper tibi displiceat, quod es, si vis pervenire ad id, quod non es; nam ubi tibi placuit, remansisti. L. II, s. xv, de verbis Apost.

Longanimitas: uti commune illud distinctum, omnia potiora media comprehendens indicat:

Exopta, meditare, ora, atque operare frequenter. Excolite te crebro, longanimitasque manet.

Si enim mendici diu ante domum divitis expectantes, nummum tandem extorquent; quis dubitet, cum qui magna cum patientia fores liberalissimi Dei saepe pulsant, demum optatissimum virtutis donum obtenturum.

Peccati fuga: nam, teste Sancto Bernar-

ASCETICA.

do, non potest virtus pariter cum vitis crescere; ergo ut illa vigeat, ista crescere non sinantur. (Serm. LV, in cant.) Id ipsum Sanctus Basilius duabus similitudinibus confirmans ait: Impossibile est, ut capaces divinae gratiae reddamur, nisi perturbationes, et vitia, nostras animas possidentia, prius ejiciamus. Vidi ego medicos non prius medicinas salubres dare, quam vomitu materiam illam verbi evacuassent, quam ex malo diete genere homines intemperantes sibi ipsis creaverant. Sed et vas, quod humore quoquam odoris tetri, et graveolentis praecipitatum fuerit, atque imbutum, ni id elueris diligenter, odorati cujuspiam unguenti influxum nequam poterit recipere. Opus itaque, ea, quae prius insunt, effundere, ut eorum fiat capax, quae immittere constuisti. (In Ps. lxxi.) His tertiam similitudinem adjuvans Boetius canit:

Qui serere ingennum volet agrum,
Liberat arva prius fruticibus,
Falce rubos, siliceumque rescat.
Ut nova fruge gravis crescat.

L. III, de consolat. met. i.

Sed et quartam similitudinem idem S. Basilius addidit, dum dixit: Principium recuperandorum bonorum est recessio a malis: declina, inquit, a malo, et fac bonum; si enim tibi statim proposuisses perfecta, pigrius ea aggressus fuisses: nunc vero iis, quae facilius comprehenduntur, te assuefacit, quo majore animo sequentia aggrediaris. Ut enim in scala primus ascensus est a terra discessio; ita in divina politia principium progressus secessio est a malis. Ora. vii, de virt. et vitio.

Exempla Sanctorum frequenter considerare: nam teste S. Gregorio, plerumque ad exercenda bona opera, aliena non exempla utiliter persuadent, et cum mente humilium opinionis alienae bona suscipimus, nobis vel ad melius bona producimus, vel ad bonum mala permutamus. Cumque nos de vita proximi famae splendor irradiat, mens nostra, quae ad obtinendum virtutis iter se dirigit, quasi in luna lumine gressus ponit. (L. XXII, mor. c. vii.) Nimirum uti ruta alioquin amara juxta ficum posita dulcior fit, et mitior, teste Pierio, (S. i, hieroglyph.) ita is, qui amarum est moribus, mitescit in societate bonorum. Uvaeque conspecta livorem ducit ab uva.

Quinque sunt, quae de virtute praecipue bene ab Asceta discenda, aliisque inculcanda sunt: *Primum est, ut cognoscat proprietates, seu indicia virtutis solida*, quorum tres sunt praecipue. Prima est, ut sit pura, id est, ex legitimo motivo elicita; nam, ut eleganter Sanctus Augustinus dixit: Virtutes non officiis, sed finibus distinguuntur. Officium autem est quod faciendum est; finis vero, propter quod faciendum est. Cum itaque facit homo aliquid, peccare non videtur; cum autem non propter hoc facit, propter quod facere debet, peccare convincitur. Ut vero sciatur, qualis finis praefigendus sit, paulo post addit: Absit autem, ut virtutes veras cuiquam serviant, nisi illi, vel propter illum, cui dicimus: Domine Deus virtutum converterte nos; proinde virtutes, quae carnalibus delectationibus, vel commodis, et emolumentis corporalibus servant, verie esse non possunt. Quae autem nulli rei servire volunt, nec ipsae verae sunt. Verae quippe virtutes Deo servant in hominibus, a quo donantur hominibus. (S. Aug. l. II, cont. Judaei.) Altera proprietates est, ut discreta sit: nam discretio, teste Sancto Laurentio Justiniano, omni virtuti ordinem ponit, modum tribuit, decorem et perpetuitatem confert. Imo non solum virtus est, sed virtutum moderatrix, ordinatrix effectuum et doctrina morum, quae fixo gradu possessorem suum perducit ad Dominum; nulla enim virtus perfecta potest sine discretionem. Tolle hanc, et virtus vitium erit, ipsaque affectio naturalis in perturbationem magis convertitur, exterminiumque natura. Haec virtus lucerna est, in viam Paradisi dirigens. Haec bona Domini multiplicat nobis commissa, thesaurus quippe desiderabilis in tabernaculo prudentis, sed imprudens homo dissipabit. (S. LAUR. *Just. l. de ligno vite c. III.*) Porro discretio ista in eo consistit, ut medium ubique teneatur, nam, ut recte Sanctus Bernardus discurreit, medium vitiorum virtus tenet, ac proinde sedula eget non solum putatione, sed circumspectione: alioqui verendum est, ne circumquamque a lambentibus, vel potius rodentibus vitiiis, illa, dum nescit, paulatim elanguat, aut, si supervenerint, suffocetur. Unum in hoc discrimine consilium est, observare diligenter, et mox, ut renascentium capita apparebunt, prompta severitate succidere. (S.

BERN. s. LIV, in *Cant.*) Aliud ad discretionem hanc obtinendam medium Sanctus Gregorius suppeditat sequentibus verbis: Semel virtutum sensus, hoc est, pondera, et quanti quæque sit virtutis actio, ac qualis, melius præces, quam discussiones, inveniant; nam ea que persecrari in nobis ipsis nitimur, sæpe variis orando, quam investigando penetramus; cum enim mens ad alta per quamdam contemplationis machinam sustollitur, omne, quod ei de ipsa occurrit, sub seipsa diducendo certius contemplatur. (S. GREG. I. II, *mor.*) Sed et Cassianus suam hoc in negotio symbolam conferens ait: Nullatenus decipi poterit quisque, si non suo iudicio, sed majorum vivat exemplo: nec valebit ignorantia ajas callidus hostis illudere, qui universas cogitationes nascentes, perniciosa verecundia nescit obtegere, sed eas maturo examine seniorum vel reprobat, vel admittit. (*Cas. coll. 2, c. XI.*) Tertia est, ut constans sit: id est: non tantum prosperitatis, sed etiam adversitatis tempore exercetur: quam proprietatem apte nonnulli bona similitudine explicant, quarum prior ex facie facta, et naturaliter pulchra desumitur; nam sicut illa superfusa aqua calida colorem, et cum hoc etiam decorem, amittit: hæc autem non conservat modo pulchritudinem, sed etiam auget; ita vera virtus in infirmitatibus, et adversis perficitur, falsa vero deficit, et vitium suum prodit. Posterior ex pastillis pulverem nitratam, vel materiam pro grato fumo excitando aptis desumitur, quam illæ igni admotæ undique flammæ, et ingratum odorem spargunt, hæc vero constantem lucem, et suavem odorem emittunt; ita namque, et homines virtuosus etiam inter adversa sibi constant, et lucem, ac odorem boni exempli præbent; secus vero falsæ virtutes: hæc enim potius ignem, id est, vindictam, et indignationem, aspirant, et per hoc pessimum odorem mali exempli relinquunt.

Secundum est, ut magnam habeat extinctionem de virtute, quam quidem ut concipiat, nihil perinde conducet, quam si certo sibi persuaserit, in hac totam hominis felicitatem in hac vita consistere, simulque semen pro futura quoque sempiterna felicitate contineri; cum vere ejusque rei felicitas in ascensione finis consistat; finis autem hominis in hac vita sit vivere secundum rationem, in altera vero in fruitione beatificæ Dei, consistat; ad quam utramque obtinendam virtus

sola unicum est efficacissimumque medium, ut ex supradictis patet.

*Tertium est, ut bene cognoscat ordinem connexionemque virtutum inter se; quem quidem clare Sanctus Laurentius Justinianus indicavit, dum dixit: Dilectionis radix est charitas, virtutes vero cæteræ spirituales rami esse noscuntur, in illa tamquam radice insertæ. Succide radicem, et repente rami, fructus exsiccantur, et folia. Tolle de corde hominis justificati charitatem, et infructuosæ cæteræ efficiuntur virtutes. (De triumph. Christi agone c. XIV.) Sicut autem rami sine radice non fructificant; ita nec radix sine ramis; et fractibus proderit; unde sic quisque studeat debet charitati, ut cæterarum quoque virtutum studium non intermitat; nam, ut sapienter discurret Sanctus Gregorius: Una virtus sine aliis, aut omnino nulla est, aut imperfecta, quia nec prudentia vera est, quæ justa, fortis, temperans non est: nec perfecta temperantia, quæ fortis, justa, et prudens non est: nec fortitudo integra, quæ prudens, temperans, justa non est: nec vera iustitia, quæ prudens, temperans, fortis non est. (Lib. XII, *mor. c. I.*) Cujus ratio ex ipsa finis ultimi natura, atque perfectione desumenda est; cum enim hæc in unione perfecta cum Deo consistat, ideo prius quidem requiritur Fides, per quam saltem in enigmate, id est confuse, cognoscatur; quia vero nihil appetitur, nisi cujus obtinendi spes concipitur, ideo et hæc charitati permitti debet, et tum demum charitas propositum sibi bonum amplectitur. Neque tamen in hoc amplexu sistit, sed, cum Deus felicitatem æternam nos per merita propria obtinere velit, ideo prudentiam exigit, quæ docet media eligere ad talem finem consequendum, qualia sunt, ut debitum Deo, et proximo cultum, et amorem exhibeamus, ad quod præstandum iustitia inclinatur; verum non sine grandi difficultate, quam duplex impedimentum, scilicet cupiditas honorum sensibilem, et timor variarum difficultatum in virtutis exercitio occurrentium creant, ad quorum proinde impedimentorum remotionem aliæ duæ virtutes, temperantia nempe, et fortitudo, ordinantur, quarum prior inordinatam cupiditatem, posterior timorem inordinatum coeret, rationique subjicit.*

Quartum est, ut apta solidaque cognoscat media ad virtutem addiscendam; qua quidem supra in paragrapho antecedente copiose

sunt explicata, atque adeo hoc loco non sunt repetenda.

Quantum est, ut bene cognoscat indicia ex quibus profectus in virtutibus cognosci potest; quæ frequentia a probatis auctoribus assignantur:

(1). *Primum est, si opera quotidiana virtutum promptius, et facilius eliciantur, quam antea; nam, ut recte advertit S. Theodorus Stodita: Inquietum est quid virtus, quæ haud cessat unquam, quin præditos se in melius provehat semper. (S. THEOD. S. CVIII.) Quod demonstrans Apostolus ait: Quæ retro sunt, obliviscens, ad ea vero, quæ sunt priora, extendens me ipsum, ad destinatum persequor bravium superæ vocations, in Christo Jesu: ut quies sit in virtute nulla. Nam a virtute quies, vitis est exordium. Itaque nec nos quiescamus, fratres, a virtutis curriculo, sed assiduo pernice, ac noviti, e robore in roborem provehamur, dum in virum adultum evadamus, necnon in mensuram ætatis plenitudinis Christi.*

(2). *Secundum est, si cum minore repugnantia amoris ipsam, et vitiate naturæ fiat; nimirum, ut Abbas Nesterio ait: Ita virtutum perfectione mens sit nostra formata, ut talis non jam coacta, et quasi violento imperio subjecta famuletur, sed tamquam naturali bono delectetur, atque pascatur. (Collat. XIV, c. III, apud Cas.) Hanc repugnantiam in bono abigit frequentatio bonorum operum. Nam, ut docuit Christus Dominus Sanctam Birgittam: Ego habeo unum gazophylacium, in quo sunt reposita, et gravia quasi plumbum, et cælia, ubi ista sunt, est circumsepta aculis aculeis pungentibus. Sed qui hoc primo incipit vortere, et revolvere, et deinde portare diligerit, levia videntur sibi postea, quasi pluma, et sic levissima fiunt, quæ antea ponderosa videbantur, et suavia, quæ antea pungere videbantur. Hoc gazophylacium est amor meus; via, quæ ducit ad illud est abnegatio, et abjectio propriis voluntatis. In amore autem meo videtur aliquibus esse onus, quasi plumbum; quia, cum jejunare debent, et vigilare, seu refrænare carnem, quasi plumbum sibi portare videntur. Si autem verba, et contumelias audierint, si in religione, et oratione morantur, quasi inter aculeos resident, et in omni hora angustiantur. Sed qui in amore meo esse vult, incipiat primo vertere onus, id est, faciat ea quæ potest, cogitando sic: Hoc bene facere possum, si Deus dederit*

mihî auxilium; deinde perseverans in incepto, cum tanta alacritate, quæ videbatur sibi prius esse onerosa, incipit portare, et quod omnis labor in jejuniis, seu vigiliis, et aliis laboribus quibuscumque, est sibi tam levis, quasi pluma. Et in tali sede quiescent amici mei, quæ est malis, et desidiosis quasi circumsepta aculeis, et spinis: sed amiciis meis est summa quies, et levis quasi rosa. Ad gazophylacium est via recta contemptus propriæ voluntatis, quando homo, considerata passione, et charitate mea, non curat facere voluntatem suam, et resistit totis viribus, et conatur semper ad majora. Et licet ista via in principio sit aliquantulum gravis, tamen in processu multum delectatur, in tantum, quod ea, quæ prius videbantur ad ferendum impossibilia, fiunt postea levissima, ut merito dicit intra se: *Jugum Dei suave est.*

(3). *Tertium est, si cum gustu quadam, et delectatione fiat, uti Sanctus Barlaam promittit Sancto Josaphat a se converso: Omnibus, inquit, viribus assuesce virtutibus, easque ita cole, atque exerce, ut earum habitus tibi comparetur. (Vit. c. XIX.) Nam si paulum laboris in ipsis susceperis, atque earum habitum contraxeris, postea, ut reipsa se expertum Sanctus Augustinus fatetur: dicens: Quam suave mihî subito factum est carere suavitatibus nugarum, et quæ amittere metus fuerat, jam dimittere gaudium erat. Ejiciebas enim eas a me, ut vera, et summa suavitas, et intrabas pro eis, omni suavitate dulcori. S. AUG. I. IX, *conf. c. XI.**

(4). *Quartum est, si cum majori fervore, et actu intentione fiat. Quod indicium Sanctus Abbas Theodorus apud Cassianum indicavit, dicens: Cum ita spiritus ardore succensus, ad ea, quæ invisibilia sunt, et æterna, et tota animi alacritate transmigrat, ut nequaquam se credat jam in carne consistere, hoc est, ac si non esset in carne, sed totus spiritus quidam, ob fervorem spiritus, (Cass. *col. 6, c. XX.*) Imo lumine nature edoctus Platarchus in Moralibus ait: Ut non est verus amor, qui caret zelotypia; ita non amat vehementer virtutem, nisi qui ardet emulatione recte factorum ab aliis. Ideo S. Climacus ait: Monachus est, qui ita virtutibus affectus est, ut esset voluptatibus aliis, scilicet affectu magno, et fervore.*

(5). *Quintus est, si constanter, etiam tempore adversitatum, exercetur; nam, ut recte*

S. Dorotheus dixit : Quanto magis anima profecerit, tanto robustior efficitur, et ad quævis molesta ferenda validior. (S. DONOR. Ser. VII.) Adeo violentis debet esse amor virtutis, ait Sanctus Chrysostomus, atque, ut ita loquar, tyrannicus, ut nulli cedat occasione, sed continenter inhæreat amantis animo neque committat, ut ulla afflictio, non ullos labor superet animum. (S. CHRYS. HO. II, ad PHIL.) Nam, ut ait S. Bernardus, virtus, si perfecta sit, facile animum victorem sui, et invictum reddit ad omnia. Bene dixit, ad omnia, scilicet non tantum ad adversa, sed etiam ad prospera, quorum desiderio multi resistunt à studio virtutum. Ser. XXXVIII, in Cant.

(6.) *Sectum est, si celeriter, et quasi conaturali inclinatione, eliciatur;* nam, ut S. Ambrosius recte dixit : Opus Dei præpropere etiam festinationem exigit. (S. AMB. K. DE XII, MON. n. 26.) Talis erat virtus Sancti Ignatii Loyolæ, de quo apud Orlandinum dicebat P. Andreas Feusius (quem Ignatius, aliique noti ob innocentiam vite, singulariterque sapientiam, Angelo simillimum iudicabant) celestem Christi gratiam in Ignatio quasi ingenitam, ac naturalem videri, adeo constanter, ac semper ubique, adeoque facile modum, virtutemque servabat. ONLAV. I. XVI, hist. Soc. n. 123.

(7.) *Septimum est, si quis aliis etiam ad similem civitatis amorem pertulera studeat;* sicque illud Minii encomium mereatur, quod dedit Trajano Imperatori : Tanto laudabilior es, quod cum ipse sis optimus, omnes circa te similes tui effecisti. Quod quidam his potissimum curandum est, qui vel præsentibus aliis, vel ad talem statum sunt vocati, cujus finis est in aliorum quoque salutem, ac perfectionem incumbere; si enim conari debent juxta Apostolum, ut exhibeant omnem hominem perfectum in Christo Jesu. Nec contenti esse debent levi aliqua perfectione, sed ad altissimum aspirandum est, Medici animarum, inquit Sanctus Gregorius Nazianzenus, scopus est, animæ penas adde, ac mundo eam eripere, Deoque dare, et Christum per Spiritum Sanctum in pectoris domicilium admittere; atque, ut summatim dicam, eum, qui superni agrum sit, Deum efficere, ac supernam beatitudinem ei comparare. S. GREGOR. NAZ. LXIX, 5.

CONCEPTUS PRÆDICABILES.

Ex occasione thematis : *Sapientia edificavit sibi domum, excavit columnas septem* (Prov. IX, 1) : potest breviter natura, et conexio virtutum septem, Theologicarum, et moralium, explicari; et in priori quidem parte ipsa conexio, ejusque necessitas ostendi, ut in paragrapho proximo num. 3, videri est. In posteriori vero parte demonstrari potest præstantia hujus domus, tum ex dignitate illius, cui preparatur, scilicet Sapientie increate; tum ex affluentia bonorum, quæ in ea continentur : nam omnia bona venerunt pariter cum illa; tum ex ipsa pacis, et securitatis jucunditate, quæ in ea percipitur; non enim contristabit justum, quicquid ei acciderit. (Prov. XII, 21.) Unde tandem auditores excitari possunt ad omnem conatum, et laborem, in hac domo ædificanda adhibendum, illaque Davidis verba in memoriam revocari : Totis viribus meis preparavi impensus domus Dei mei, opus enim grande est; neque enim homini preparatur habitatio, sed Deo. I. PAROL. XXX, n. 4 et 2.

Ex occasione thematis : *Venerunt autem mihi omnia bona pariter cum illa* (Sap. VII, 44) : possunt explicari motiva ad virtutis studium impellentia, et ostendi, quod triplex illa bonitas, quam homines tantopere appetunt, nullibi melius, quam in virtute, reperitur. 1. Ergo probetur solas virtutes esse veras divitias, atque adeo utile bonum, ut supra § 2 et 3, ex SS. Paulo, et Bernardo offendimus. 2. Pariter demonstretur veros honores, et dignitates per solem virtutem obtineri; hæc enim est unica causa, ob quam homo dignus honore æstimari potest. 3. Delectabile quoque bonum ab ea sola provenire; vere enim, si gaudium est in hoc mundo, hoc utique possidet puri cordis, et magnæ virtutis homo, id quod per comparisonem cum felicitate æterna ostendi potest. Vide Franciscum Sabatum in loc. com. prop. I. II, XI, XIV.

Ex occasione thematis : *Jesus autem proficiebat sapientia, ætate, et gratia coram Deo, et hominibus* (Luc. I) : ostendatur, quomodo quisvis homo ætatem suam fructuose impendere, et cum Christo crescere debeat, scilicet in sapientia, id est, rerum celestium, pura supremi finis, et mediorem ad illum ducentium, cognitione, et gratia, seu cha-

ritate, per quam suprema felicitas obtinetur, et tanto quisque Deo hominibus gratior, amabiliorque efficitur, quanto plus in hac virtute profecerit, ut variis exemplis facile demonstrari potest.

Ex occasione thematis : *Exercitatio corporalis ad modicum utilis est, pietas autem ad omnia utilis est, promissionem habens vite, quæ nunc est, et futura* (I. Tim. IV, 8) : probari potest, solam virtutem esse quasi animam hominis, et 1. quidem vegetativam, quia per hæc solam ab intrinseco movetur, et per intus susceptionem augetur, et crescit in gratia, et gloria. 2. *Sensitivam* : quia per hæc solam vere videt ea, quæ videre debet, scilicet ultimum suum finem, et media ad illum necessaria : audit verbum Dei, et custodit illud : odoratur odorem suavissimum exemplorum Christi, et Sanctorum : gustat suavitatem consolationum celestium : et tangit, apprehenditque opera vocationi suæ, statuique congrua : ac denique movetur ambulando per triplicem viam, purgativam, illuminativam, et unitivam, eundo de virtute in virtutem. 3. *Rationalem* : per virtutem enim meretur memoriam eorum omnium, quæ ad cognoscendum, et amandum Deum pertinent : intellectum objectorum supernaturalium, et præcipue proprietatum, et attributorum divinarum, ac suarum propriarum imperfectionum : voluntatem optime ordinatam, et ad omne bonum propensam. Excitatur proinde auditor, ut de virtute sibi applicet, dictamque putet illud Salomonis : Omni custodia serva cor tuum, quoniam ex ipso vita procedit. Prov. IV, 13.

Ex occasione thematis : *Omnis gloria ejus filio Regis ab intus* (Psal. XII, 14) : demonstrari potest, omnem bonitatem, et perfectionem hominis in virtute consistere, quia hæc sola omnes conditiones ad verum bonum requisitas continet. Nam 1. hæc sola directe id finem ultimum ducit, ob quam conjunctionem (puta cum summo bono, seu bono per se) qualibet res, sed præcipue homo, respective bonus dicitur. 2. Hæc sola in ejusvis hominis potestate est, et quovis tempore, statu, et loco exerceri et possideri potest. 3. Hæc sola inauferibilis est, cum, etsi omnia alia cum ipsa vita auferantur, hæc tamen nolenti eripi nunquam queat; ut adeo merito Philosophus quidam rogatus, an non doleret, se bonis suis exutum, et e patria pulsam esse, responderit : Cur do-

leam? omnia mea mecum porto. Hoc fundamento posito, ostendatur, quam insipienter agant, gravissimeque errent, qui vel in diviliarum, vel in honorum, aut voluptatum sensibilibus abundantiam suam felicitatem positam existimant, cum omnia hæc extrinseca sint, et a fortuna, vel aliena voluntate dependent, inchoque contra voluntatem auferri possint. Quia omnia confirmant tandem exemplo Salomonis, hæc omnia præ omnibus hominibus abundanter possidentis, et tamen postremo fatentis, se in iis nihil nisi vanitatem, et afflictionem animi reperisse.

Ex occasione thematis : *Sine me nihil potestis facere* (Joan. XV, 5) : ostendatur, virtutem esse optimum instrumentum ad non suam dumtaxat, sed alienam quoque, salutem cum fructu procurandam; ilque probetur 1. auctoritate ipsius Christi dicentis ad Apostolos : Ego sum vitis vera, vos palmites : sicut palmes non potest ferre fructum, nisi manserit in vite : sic nec vos, nisi in me manseritis, scilicet per virtutem charitatis, et aliarum cum ipsa connexarum. Hinc neque ac prædicandum Evangelium ipsos dimittere prius voluit, quam virtutis ex alto indererent. 2. Idipsum ostendatur ex conditionibus ad verum instrumentum requisitis; nam in primis conciliat auctoritatem, tam necessariam operario; hinc virtus, et scientia plerumque soli, et lunæ comparantur, ut ostendatur, sicut lunam lumen a sole, ita scientiam, et alias similes dotes a virtute suam dignitatem, æstimationemque accipere, ut adeo recte Petrus Chrysologus dixerit : Magisterii auctoritas constat ex vita; dicenda faciens perficit auditorem : e contrario vero, cujus vita despicitur, restat, ut etiam predicatio contemnatur. Deinde confert effectum : uti clare Christus loco supra citato per similitudinem vitis, et palmitum insinuavit (Ser. CLVII) ; et S. Paulus egregie confirmavit, dum dixit : Si linguis hominum loquar, et Angelorum, charitatem autem non habeam, factus sum velut as sonans, et cymbalum tinniens (I. Cor. XIII, 1.) nimirum longum iter per sermones, breve, et efficax per exempla, quia plerumque homines plus oculis, quam auribus, credunt; hinc Sanctus Ignatius suos tantopere hortatus est, ut omnes in virtutum solidarum, ac perfectarum, ac spiritualium rerum studium incumberent, et in illis majus momentum, quam in doctrina, vel aliis donis naturali-

bus, et humanis, constitutum esse ducent; illa enim interiora esse, in quibus efficaciam ad exteriora promanare ad finem nobis propositum oportet. (P. x, Const. § 1.) Denique securitatem etiam magnam continet; nam a triplici periculo, quod plerumque imminet operario, fortiter eum defendit; non enim permittit eum efferi per *vanam gloriam* ex prospero operum successu, cum doceat ipsum, ejusmodi successum non sibi, sed gratiæ Dei, adscribere, dicereque cum S. Davide: Non nobis, Domine, non nobis, sed nomini tuo, de gloriam, (Ps. cxiii, 9.) et cum S. Paulo: Abundantius illis omnibus laboravi, non autem ego, sed gratia Dei mecum. (1. Cor. xv, 10.) Nec sinit per conversationem eum peccatoribus eorum *vanitate* imbuti; quia illum perinde ut tres pueros Babyloniens ab igne concupiscentia secularis defendit, existens similis Filio Dei: estque ea ipsa herba, qua olim P. Arnozius e Societate Jesu futebatur se in aula versantem ab omni gravi lapsu fuisse preservatum. Nec denique sinit *adversis casibus* frangi, et ab incepto desistere; quia propter amorem sui, velut pulcherrima Rachelis, omnes labores, et adversitates ei breves, et leves facit, ut adeo merito animo veri operarii virtute hac instructi illud Sponsæ elogiū applicetur: Quæ est ista, quæ progreditur quasi aurora consurgens (propter intentionis rectitudinem) pulchra ut luna (propter scientiæ abundantiam) electa ut sol (propter fervorem charitatis) terribilis ut castrorum acies ordinata (propter constantiam, patientiam, humilitatis, aliorumque similitum virtutum copiam.)

ALII CONCEPTUS.

Isaias vidit Dominum in throno excelso, et elevato, et duo Seraphim, qui contentis vocibus, et alternis vicibus illi acclamabant: *Sanctus, Sanctus Sanctus*: Isaiæ vi, 3. Ergo non aliud nihil, aut viderunt, aut invenerunt in tanta Majestate ardentes illi præcones, quod admirarentur, ac dilaudarent, quam unicam, solamque sanctitatem? Non poterant predicare omnipotentiam, omniscientiam, justitiam, misericordiam, et ex infinitis attributis ejus alia aliqua? Respondet S. Ambrosius, a sanctitate potissimum extulisse Deum, ut intelligeremus, sanctitate nihil debere esse nobis antiquius, nihil carius, aut venerabilius. Deum enim ipsum cum sancti-

tate laudamus a digiōre commendare non possumus: Nihil pretiosius invenimus, quo Deum nominare possimus, nisi ut sanctum appellemus, inquit ille I. III, de Spir. S. c. xviii. Plutarchus Tract. de doctrina Principum (ut ne illud Ambrosii nimium mirere) plus dixit: Non felix est Deus vitæ spatio, inquilens, sed eo, quod est princeps virtutis; nisi enim Deus esset aequè sanctus, ac æternus, miseram ageret aternitatem, aut æternam miseriam. Quomodo ergo possit homo de quacumque gratia gloriari, dum illa careat, charum gratumque Deo, quæ facit? Ut desint cætera, hæc una illum loenpletissimum facit: abundet illis, absque hac, omni mendaculo magis mendicus est. S. AXA. I. III, de Sp. Sanct. xviii.

Lucæ xv, aiebat Dominus: *Quæ mulier habens drachinam decem, si perdidit drachinam unam, nonne accendit lucernam, et everrit domum, et quærit diligenter, donec inveniat eam?* S. Gregorius Nyssenus plurimum admirat tam sedulam, sollicitam, et avaram hujus mulieris in conquirenda una drachina curam, quæ fecit, ut et lucernam medio die accenderet, et everteret, tantumque non everteret domum, et omnia locis suis moveret, et nullum angulum inexploratum reliqueret. Si novem reliquas perdidisset, magnitudo jacturæ tantum conquirendi laborem meruisse, videri posset. Quæ vero drachina illa fuit, quam tanto studio indagavit, sine qua nullam putavit habere reliquam, lametsi novem superessent, qua sola se magis divitem putavit, quam caeteris omnibus? Respondet S. Nyssenus, hanc drachmam esse gratiam Dei, quæ nos in illius amicitiam asserit, quæ nos illi acceptos, et charos facit. Ea vero sola tam studiosè, ac sollicitè investigatur, caeterarum præ hac ratio nulla habetur. Quæ gratia Dei destituta est anima, ea tam est orphana, tam vidua, ut caeteris omnibus bonis, donis, ornamentis exutam nudatamque existimare possis; reliqua nempè omnia absunt, ubi non adest illa: Et si omnes adsint (pula virtutum quarumvis facultates) illa tamen una remota sit ab animo illo viduo, nulla existit utilitas. S. GREG. Nyssen. de Virg. xii.

S. Joannes Chrysostomus apud Anastasium Nicenum quest. xviii, magnopere admiratur Moysen, quod tantum vestium ornatum Aaron concesserit, quoad ministerium Dei uteretur, ipse vero nihil Pontificium ornamentorum sibi usurpaverit, qui tamen cum

Deo familiaris, quam Aaron, quin, et facie ad faciem, loquebatur. Erat Moyses illa veste nudatus, Moyses non fuit unctus oleo, non gelavit vestem sacerdotalem, inquit ille: Quamobrem vero non similiter ac Aaron, cum vestitus sacri majestate ille magis uti debuisset videbatur, qui cum Deo familiaris communicabat? Respondit sanctus Doctor; Ut discas, quod ei, qui est secundum Deum perfectus, ornamentum sufficit virtutis. Quod Moyses non splendide, ut Aaron, et caeteri Sacerdotes, se vestivit, non id factum, quod ejusmodi ornamenta non plus illis mereretur: sed ut nos admoneremur, perfectionem, neque in Pontificia, neque in alia, seu regia, seu majore potestate positam esse, sed in eo, quod quis sit impiger Dei servus, et graciosus illius; qui Pontificiam cidarim, seu regium diademam capite gestes, nihil illustriorem facit ornatus, si gratia nudus est animus: Ei vero, qui est secundum Deum perfectus, ornamentum virtutis sufficit. ANAST. NICEN. c. xviii.

Quis Christo conjunctior in terris, quam quæ illum peperit terris? cui alteri tam propense addictus ille fuit, quam suæ sanctissimæ Matri? Erga illam proluxus fuit, quantum erga hominum aliorum neminem. In illam congestit donorum, et gratiarum ornamenta, quanta conferri in creaturam aliquam possunt, et hoc tamen illi non dedit, quod plurimis aliis longe inferioribus, ut, solemnem Baptismum conferre, consecrare, benedicere, et alia his officia facere posset, sed neque hoc indulisit, ut Regina mundo imperaret, quod mulieres aliæ nonnullæ fecerunt. Quamobrem talia Matri optima Filius potentissimus negavit? Sanctus Ephiphanius lib. III, hæc. 79, respondet: Non permisit Deus Beatæ Mariæ dare Baptisma; non benedicere discipulos, non imperare in terra jussit, sed solum ipsam sanctificationem esse voluit. Exornavit, locupletavitque Matrem suam ea virtutum copia, ea sanctitatis affluentia, quæ nullam in terris hominem, nullum in caelis Angelum, cui baptizandi, consecrandi, benedicendi munia non concessit, ut hinc intelligeremus, beatitudinem, etiam vitæ presentis, quæ Mater ejus supra omnem gavisa fuit, positam esse non in dignitatibus officiorum, non in bonorum titulis, non in majestate imperii, sed in sola sanctitatis gratia, inque Dei amicitia, ut proinde sola ea omni studio anxie quæri,

et ardentissimis votis expeti debeat. *Ephiph. I. III, hæc. 79.*

Postquam e terra, et aula Regis Abimelec Isaac Patriarcha noster expulsus fuit, apparuit ei nocte quadam Dominus, utpote timore perculsum, et anxium in mediis sollicitudinibus consolaretur, ait: *Ego sum Deus Abraham Patris tui, noli timere, quia ego tecum sum*; Genes. xxvi, 24. Quamdiu enim ego lateri tuo adharebo, non erit, quod formides conjuratos in tuam perniciem hostes, aut persecutores adversarios pertimescas. Videatur hoc loco Dominus imperium suum angustis limitibus circumscripsisse, et plurimum coarctasse Jurisdictionem, inquit fere Sanctus Joannes Chrysostomus, cum se unius tantum subditi dominum facit; An nonne ad ostentandam magnitudinem potentia, et amplitudinem regni sui melius fecisset, si terræ colorumque Dominum et totius universi monarcham absolutum se pronuntiasset? Quid ergo est, quod jurisdictionem suam, et monarchiam sic contrahit, ut unius tantum hominis Dominum se vovet? Respondet Chrysostomus homin. 52, in Genes. Orbis Conditor unius hominis Deum se dicens, non concludit, et abbreviat cum Patriarchæ appellatione suum Dominum. Ita, inquit, cum mihi fecit proprium, ut apud me reputetur tanti, quanti alii homines. Quod ergo unius Abraham Dominum se Deus vocavit, ea re non in arcum coegit suum imperium, sed indicare voluit, unum Abraham sibi omnium reliquorum hominum instar esse. Docetur ea re, verissimum esse, quod hujus capituli titulus habet, nempe magnitudinem rei ejusjuspium non in multitudine, neque pretium in mole, sed in valore, et qualitate, positum esse. Nam unius Abraham in una bilancis parte positi pondera apud Deum graviora erant, et pretium majus, quam totius mundi reliqui: Ita eum mihi feci proprium, ut apud me reputetur tanti, quanti alii homines. Sic videtur unum solem stellis omnibus potiorum esse, adamantem unum multis rudibus saxis præstantiorem. S. CHRYS. ho. III, in Gen.

Concepti sterili Rebecca, et geminos, Esau, et Jacob, quamquam iniquis cum doloribus, enixa est: Quorum ille abominabilis fuit Deo, hic pergratus oculis supreme illius majestatis. Fuit conceptio miraculosa, et postquam Jacob peperit, alios post hæc edidisse liberos, sacer textus non memorat, qui tamen hoc non dissimulasset, si illa pro-

lem aliam mundo dedisset. Querit ergo nunc eruditus interpres Guilielmus Eboracensis in cap. xxvi. Genes. claus. iv, qu. 42, quamobrem formosa Rebecca finem pariendi fecit, postquam mandata felici illo partu Jacob nobilitavit? Respondet questioni: Quod non plures filios ediderit, hoc ideo forte fuit, quia post dictum miraculum rediit ad pristinum statum, scilicet sterilitatis; debuit enim illi sufficere genuisse Jacob, qui apprehari poterat super mille alios filios. Plus satis erat sterili matrona; quod Deus illi aperuerat fecunditatis fores, per quas ad illustrandum mundum prodiret tam magnus, et insignis Patriarcha, quam erat Jacob, qui solus liberis millenos exequare poterat. *Guid. Eborac in c. xxvi, Gen. claus. 4, qu. 42.*

Sacrum oraculum, quod inter angustias posita Rebecca consuluit, hoc illi responsum dedit: *Dux gentes sunt in utero tuo, et duo populi ex ventre tuo dividuntur, populusque populum superabit, et major serviet minori:* Genes. xxv, 23, hoc est, Esau Jacobo. Sed cur minor Jacob reportabit benedictiones, et obtinebit primogenituram, ceterisque privilegii domus Isaac potietur, et meliorem locum occupabit, quam natu major Esau? Una omnium expositorum responsio est, id factum, quod Jacob esset vir sanctus, perfectus, et qui admissum voluntatis Dei vitam suam insisteret; Esau vero, homo (ut illum Apostolus vocat Hebr. xii, 16.) profanus, simoniacus, gula deditus, aliisque flagitiis adiectus, quibus animam suam contaminavit, et genus suum dedecore aspersit. Praecedat ergo Sanctus peccatorem, profanum religiosus quamquam profanus, et peccator tempore sit major, priorque ab utero matris in mundum procedat, ut hinc accipiat, illum in domo Dei esse antiquiorem, qui virtutum ditior; illum esse majorem tempore, qui bonorum operum meritis affluentior. Ille primus est inquit Sanctus Petrus Chrysologus serm. lxxvii, de his ipsis gemellis loquens (quem coelestis gratia generat, non natura mortalis; ille primus, quem gratia semper beate victurum gignit, non quem esduca natura propediem dissolvenda enititur. S. Petrus, *Chrys. Ser. lxxviii.*

Sacer scriptor, cum ab annis Abrahamum, honestamque ejus conjugem describeret, quos habebat, quando Angelus miraculosam, et sanctam illis posteritatem promittebat, sic ait: *Erant ambo senes, profectaque*

etatis; Genes. xviii, 11. Origenes Adamantius, homil. iii, in Genes. et Philo Alexandrinus lib. de Abraham hunc sacri textus loquendi morem diligenter expendunt, atque illud in his verbis subnotant, quod horum conjugum provector etas prima commemoratur, sic ut majorum, quos habuerunt, nullus senex factus in ulla scripturae parte superiore narretur. Hinc primum nominant seniore, inquit Philo, quamvis majores ejus triplo, et amplius longeviores fuerint, quorum neminem legitimus hac appellatione dignum habitum. Quid mysterii habeat, quod primus hic noster Patriarcha Abraham venerabili senis appellatione honorari meruit, cum illum ad id temporis usque plurimi annis plurimisque superarunt, et non pauci secula tota, neque pauca supra quam ille, vixerint? Seth fuit annorum non gentorum, et duodecim, Eos nongentorum quinque, Cainam nongentorum decem, Malaleel octingentorum nonaginta quinque, Mathusalem nongentorum sexaginta novem, Lamech septingentorum septuaginta septem, et alii plurimi in longiores annos produxerunt vitam suam, quam Abraham. Quid sibi vult ergo, quod his tam decrepitis, et Abrahamo tam multo provectoribus honorificens senum titulus denegatur, quibus debilissimus videbatur, et uni credentiam Patriarchae ante omnes tribuitur? Respondet Philo: Proavorum Abrahae neminem legitimus hac appellatione dignum habitum, et merito: Cur merito? Nam revera senior non ex longitudine temporis, sed ex laudata vita, putatur. In illa aeternum Regia non vocatur antiquus, qui longos annos exegit, nec qui secula plusecula transmisit, sed qui multis meritis excolit: Et, quoniam Abraham majores suos omnes, a quibus aetate superabatur, virtutum copiis, et perfectionis gradu longe infra se reliquebat, ideoque hinc gloriosum senectutis vocabulum conceditur, non illis. Ex quo intelligimus, antiquitatem, ut eam Deus supputat, *nach Gottes Rechnung*, non a longis annis, sed a multis, et magnis meritis, aestimari: siquidem, ut Philo Hebraeus in hujus rei amplificationem: Porro, inquit, qui multum aetatis in tempore vixerunt sine probitate, longaeque pueri dicendi sunt. *Origenes Adamantius in Gen. h. iii.*

Ablegabatur Dominus Jeremiam ad praedicandum cum amplissima commissione, ut eceleret, et destrueret, et disperderet, et dissi-

paret, et edificaret, et plantaret, constituens illum super gentes, et super regna. Cum se tam sublimi provinciae impositum, tantique muneris dignitate auctum sanctus Propheta cerneret, oculosque ad rudem aetatem suam converteret, et annos teneros cum asperitate operosi officii componeret, deprecabatur tam grave onus, aetatem praetendens, quae tam arduo, et negotioso muneri praemodum impar esset. Praetextum alium, quam aetatis immaturae, et perimbecillis, nullum reperit, quo praefecturae tam gravis pondera a suis humeris prohiberet. Verum Dominus respondit, longe infirmisimam esse, eam rationem, qua injuncti officii susceptionem effugere posse putari, inquit: *Noli dicere, puer sum;* Jeremia 1, 7, non est bona de paucitate annorum petita excusatio, non enim in annis posita est virtus, sed in recto rationis judicio, et sensuum maturitate; haec enim est, quae annos facit, et annos eos, qui rudes aetate. Nam, ut Sanctus Ignatius epist. vi, tom. III, *Biblioth. Vet. PP.* habet, non annos continuo sapientes sunt, nec senes intelligentiam possident, sed spiritus, qui in hominibus est. Samuel parvulus Heli nepotegenerium reprehendit; similiter Jeremias audit a Deo: *Ne dicas: Junior sum.* Adolescentia igitur non est contemnenda, quoties Deo consecrata fuerit; verum is contemendus est, qui improbo est animo, tametsi multorum dierum tempore plenus sit. In domo namque Dei, qui sanctior, idem antiquior, et qui virtutum splendorem habet majorem, is decentiore loco honoratur, et ceteris antefertur. S. Ignatius in ep. vi.

Ignavissimorum quorundam hominum consuetudo est, ut, cum inter vitia senescerint, nullique pares sint, sola se praeferrant senectute, inquit Petrus Petrarca in quadam *Invect. in medic. lib. I.* Sani, neque pauci, qui in solis canis omne existimationis suae praesidium habent constitutum, et ob unicum diecule actam vitam, et exactam aetatem omnibus magna venerationi, et admirationi esse volunt. At stultum est, ex ea re sola singulariorem observantiae cultum in domo Dei expectare, in qua ille antiquior habetur, qui consensit in usu virtutum, et incanuit in bonis meritis. *Petrarch. l. i, in veet. in med.*

Sapienter, cum de annis loqueretur, quos vivendo improbi homines percurrunt, ait, perbreves fore, et angustis limitibus circumscribendos; justorum e contra prolongandos,

et extendendos. Verba illius Prov. x, versio. 27 sic habent: *Timor Domini apponet dies, et anni impiorum breviantur.* Habet suam haec sententia difficultatem. Nam si ita est, ut Salomone affirmat, quomodo cum illo cohaeret, quod in dies crebro experimento discimus, homines sanctissimos magno saepe compendio exigere vitam, consecratos vero, qui nulla, nisi pessima ex flagitiis fama sunt insignes, longos annos degere, et tota vivendo saecula exaquare, non etiam nunquam superare? Secundum haec, quomodo illa Salomonica praemia accipienda, quae seram aetatem timentem Deum spondet, impio autem parva temporis spatia minatur? Occurrit huic difficultati Robertus Holkot lect. LXXIX, in Proverbia, inquit: *Potest dici, quod dies honorum arguentur, malorum autem abbreviantur, quia solus ille dies dicitur noster, in quo bene vivimus. Et quoniam unum quodlibet opus bonum velut dies quidam est vitae, et justae opera bona plurima faciendae student, propterea de his dicitur, quod multos annos vivunt; de improbis vero, concisum aetatis tempus degere, eo quod illos operum laudabilium, et virtutis spiritus destituit. Itaque plus vivit, qui plus boni operatur, et quidem quempiam sine boni alienius operis exercitatione transmisit, illum oblitescere, et e numero dierum vitae suae expungere potest, adeo non vixisse putet annos quos male vixit.* *Robertus Holkot hec. 79, in Proo.*

Refert sacer textus obitum Ismaelis, et Abraham patris ejus mortem quoque narrat. Et Ismaelis quidem obitum sic describit: *Anni vitae Ismaelis centum triginta septem:* Gen. xxv, 17. Abraham vero totam aetatem ad hunc modum recenset: *Fuerunt dies vitae Abraham centum septuaginta quinque anni;* ibi, v, vii. Sed est observandum mysterium, quod habet textus Hebraeus in computatione annorum vitae Abraham, qui apud Nicolaum Lyranum, Abulesem, et Hieronimum talis est: *Fuerunt dies annorum vitae Abraham centum anni; et septuaginta anni, et quinque anni.* Tam distincte annos Ismaelis idem textus non enumerat; quid ergo sacramenti subsistit, quod Sancti Patriarchae anni tam articulatum, partite, distributisque calculantur, filii autem anni confuse, verbo, ut sic dicam, unico, indicantur? Respondent Doctores paulo ante nominati, quod vita Abraham per ceteros annorum articulos tam enucleate distincteque digesta fuit, id factum, ut si

guifcaretur, quia Patriarcha in qualibet etate congruam ei perfectionem habuit: ille autem non explicatur nomen annorum per singulos numeros, quia Ismael pluribus vitæ suæ annis minus pie vixit. Sic Lyranus: Vita ergo Abrahæ per certos numeros discretæ fuit, Ismaelis non item, ut iudicio esset, quod Abraham vitam semper integerrimam, perfectamque duxit, velatem suam fructuosè transmisit, et vitam præciosissimam, hoc est, cum virtute conjunctam, vixit: atque ideo dicitur, quod diem suum obitum plenum dierum: si nempe sunt pleni dies, et vita plena atque perfecta ea vocari potest, quæ bene, et laudabiliter operando exigitur. Non sic loquitur sacer scriptor de Ismaele, cujus anni omnes velut conglomeratim aut emulatum exprimitur, quasi unus annus fuisset omne tempus, qui vixit, quia minus pie vixit, et probabile est, male collocasse suos annos, adeo virtutis annum nullum vixit: quas forte causa sit, quod deliciens mortuus esse dicitur, hoc est, jam mortuus occubuisse. Nam qui vixit, et vitæ suæ tempus non exigit in actionibus sanctis, et laude dignis, ille, cum moritur, sepulchro infertur, non tunc primum defunctus, sed pridem in vita præmortuus. Ille nimirum potest dici vivus, qui honorum meritorum est studiosus; ille multos annos halet, cujus animus multis virtutibus est locupletatus. (*Lyran. in c. xxy, Gen.*) Hinc spectat, quod noster Cordubensis Philosophus Senecæ, ep. cxxii, ait. Non, ut diu vivamus, curandum est, sed ut satis; nam ut diu vivas, fato opus est; ut satis, animo; longa est vita, si plena est, si confecta meritis, si dives virtutibus.

Jacobus de Lonzona apud Helkot memorat rebus publicis bene institutis olim magna cura fuisse designare homines, qui ex officio totas ostiatim obirent civitates, domosque ex ordine singulas inviserent, et quibus stadtis quisque in diem supremum æque occuparetur, sollicite perquirent, diligenter adnotarent, denique post cujusque obitum, subduetis accurate rationibus, non alios vitæ dies numerarent, quam quos bene agendo transmisisset. Postquam ergo ad calculos omnia fideliter revocasset, ætatem virtutis, vitæ dies, tumulo ejus adscribebant. Illique dies sic collecti in fine sepeliebantur in sepulchris eorum; ita quod unus, qui quadragesima annorum erat, etiam quatuor habuit, et sic similiter de aliis. Hæc ille ibi.

Fiebat ergo, ut alieni, qui annos natus quadragesima vivere desiderat, ejusmodi monumentum ponerent: *Hic homo quatuor tantum annos vixit, et mortuus est quadragesimo.* Alterius epitaphium tale erat: *Hic homo obiit quinquagenarius, et nullum diem vixit.* Alterius sepulchro illud ex Sap. iv, 13, insculpebatur: *Consummatus in brevi explevit tempora multa. Hic jacet, qui anno ætatis trigesimo mortuus, anno supra mille vixit.* (Lonzona ap. Didac. Nyssæ, p. 1, pol., l. IV, l. III.) Nam ut Seneca epistola illa superiore 33, dicebat: Octoginta annis quis vixit. Interest, mortem ejus, ex quo die numeres. At ille obiit viridis, sed officina boni amici executus est, in nulla parte cessavit, licite ejus ætas imperfecta est. Octoginta annos vixit, nisi forte sic vixisse eum dicis, quomodo dicantur arbores vivere.

Antiquus Pater Algerus quaerit, quæ causa sit, cur Dominus permittere voluerit, ut carus illius Præcursor in teneris vitæ suæ annis inter mortales agere desineret; in florentissima quippe etate jussit illum obturcari effeminatus Rex Herodes, et decollavit eum in carcere. Marci vi, 27. Fuit Joannes, si virtutum ejus copiam spectes, maximus; si vitæ Sanctitatem, et prerogativa consideres, illustrissimus; et omnium ex mulieribus oriendorum eminentissimus. Hoc de illo pronuntiavit perfectionum, quæ in hominem cadere possunt, scientissimus, et justissimus et falli nescius arbitrator, spiritum ponderator Dominus, Prov. xvi, 2, penes quem fuit pondera, numeri, et mensuræ meritorum omnium, Christi, æterna Sapientia Patris, cujus est illud assertum: *Non surrexit inter natos mulierum major Joanne Baptista;* Matth. ii. Quod cum ita habeat, cur tam parum vixit: et annos vitæ triginta tres non explevit? Triginta duorum, et semis esse voluit? Triginta duobus annis, et medio solo, spiravit hominum post Christum, ejusque Matrem Virginem optimam, maximam, inquit, venerabilis ille Doct. l. 2, de Sacram. Alt. cap. 7. Tom. 6. Bibl. Vet. PP. Cur non exæquavit annos Abrahæ, ætatem Isaac, et tempora Jacob, et vitam Patriarcharum aliorum, quorum fuerunt longissimi dies, et vitæ prolixissima, ut supra dicebamus? Cur? Ut intelligamus, annorum multitudinem, et vitæ longævitate non de numero dierum, sed de cumulo meritorum, æstimandum; adeo Joannes diutius omnibus vixit, quia intra paucum illud tempus incitatore cursu

majora spatia emensus est, quam alii omnes. Et ut multum itineratus dicitur, non qui multas horas eundo trivit, sed qui plura miliaria post se reliquit; sic ille multos annos vixisse dicendus, qui multos bene vivendo consumpsit. *Ibid.*

Fulcrum subjecim huic veritati responso, quod Barlaam Josaphat dedit, cum in illius colloquium primo venit. Venerabatur hic illius canos, suspiciebat vultum, admirabatur senium, quod tam longævum illi videbatur, tamquam ex primis mundi hominibus quidam fuisset. Interrogatus autem Barlaam de annis, quos exegisset, respondit: Vitæ annos quadragesima quinque, neque plures numero. Attonitus inexpectata responsione Josaphat, comiter illi, ac perurbane his fere verbis occurrit: Fieri non posse videtur, ut frons hominis non adultioris tam crebris, et profundis sit exarata regis, et vir decrepitate, qualem tuum canum caput loquitur, non longiores vixerit dies. Cui venerabilis, et sanctus Senecio apud B. Joannem Damasconum historia Barlaam, et Josaphat cap. xviii. Si computem annos, quibus Deo vixi, et tantum sunt quadragesima quinque, et hos tantum annos vitæ computo; cæteros, quos in vanitate transegi, mortis annos reputo. Itaque desinas mirari postquam ex his, quæ dixi, accepisti, a Deo illos tantum recenseri in annis vitæ, quos bene merendo bene collocamus; illos vero numerari in annis mortis, quos peccando male prodigimus. Non vixi peccator, nunquam moritur justus, et qui in plures incumbit virtutes, is magis longævus æstimari potest. *Vit., c. 1, 8.*

MISCELLANEA.

QUALITAS. — Nulli præclusa est virtus, omnibus patet, omnes admittit, omnes invitat, non eligit dominum, non censum, nudo homine contenta est. *Seneca. Epist. lxxx.*

Ille bonus artifex est, qui de omni materia facit optimum, quod fieri possit; ut Phidias de omni materia faciebat optimam statuam, sic sapiens, si licet, virtutem etiam in divitiis explicabit; si minus, in paupertate, quæcumque fortunam acceperit, aliquid memorabile ex illa efficiet. *Idem, epist. lxxxix.*

Quintus Græcius virtutem in hoc schemate depinxit: In altissima rupe stat pœcra palma, plena fructibus, inter quos in pulchro solio virtus aureas coronas projiciens

sedet; sed ad hanc rupem, et palmam aditus spinis est obsitus. *Kisselrus, tom. 1, conc. lxxvi, § 7.*

Non, ut quibusdam visum est, arduum in virtutes, et asperum iter est: plano adeuntur. Multo difficilius est facere illa, quæ faciliis. Virtutum tutela facilior est: vitæ magno coluntur. *Seneca., l. II, de ira.*

Potest ex casa vir magnus exire, et ex humili deformique corpuseulo formosus animus, ac magnus. Quosdam itaque videtur nihil in hoc natura tales generare, ut approbet virtutem in omni loco nasci. *Idem, epist. lxxvii.*

Qui virtutem suam publicari vult, non virtuti laborat, sed gloria. Non vis esse justus sine gloria; at mæhercule sepe debilis justus esse cum infamia. Et tunc, si sapias, mala opinio bene parta delectat. *Idem, epist. cxxv, hom.*

Virtutis pars disciplina constat, pars exercitatio: et discas oportet, et quod didicisti, agendo confirmes. *Idem, epist. cxciv.*

Omnis præclari effectus a Deo in monte fere sunt patrati. In Monte Moysi legem, Elise audientiam, dedit. In monte Sion Spiritus Sanctus Apostolis datus. In monte Olivæti Christus in cælum ascendit. In monte Calvarie passus est; ut disceremus, viam virtutis arduam esse, nec sine labore ad eam perveniri. (*STAPLET. them. 1, in Dom. II, quadr.*) Hinc, et Salomon in throno suo reclinatorium quidem aureum, sed ascensum purpureum, fecit, et media charitate constravit. *Cant. iii, 10.*

Proprium est virtutis, non quid actum, sed quid agendum sit, nec quid adsit sibi, sed quid desit attendere; unde est, ut saepe illam non de quæsito gloriantem; sed de quærendo sollicitam, videam. Diærem, si liceret, avaram, aut certe avaritiæ similem esse virtutem. Jugiter siliit, quotidie inardescit: quo plus quæsierit, eo sibi pauperior videtur, et plus appetit. Nullus ei desiderii modus est: Nullus aut magnus cumulus meritorum. *Petrarcha. Dial. x.*

Antisthenes negabat sapientem vivere juxta leges ab hominibus institutas, sed juxta normam virtutis; sentiens, non ideo quid faciendum, aut vitandum, quia leges jubent aut vetant: sed quia ipsa ratio dicat, hoc esse honestum aut turpe. *Laert., l. VI.*

Idem discipulis suis dicere solebat, virtutem esse rem operum, non autem multis verbis indigere. *Ibid.*

Recte dixit quispiam :

De virtute loqui, facile est, virtutibus uti,

Hoc Sampsonis opus.

Apud Beirlinck, them. 1, in festo Visit.

Non male Horatius virtutis genium expressit sequentibus versibus :

Virtus recludens innumeris mori,

Celum negata tentat iter via.

Cretosque vulgares, et adfutu

Spernit humum fugiente peana.

L. III. Od. II.

Cum Philippus rex Macedo post devictum proelio Archidamum Regem Laedemoniae, insolentem illi epistolam scripserit, respondit Archidamus : Si metiaris umbram tuam, hauri quaquam reperies majorem factam, quam erat ante victoriam. *PLUTARCH. in Lacoa.*

NECESSITAS. — Cum duo fratres ad senem in Scythia venissent, et eorum alter diceret : Abba, totum vetus, et novum Testamentum memoria comprehendendi. Respondit ei senex : Implevisti aeternam verbum. Cum vero alter diceret : Ego utrumque testamentum scripsi : iterum dixit senex : Et tu implevisti fenestras chartis ; an ignoratis, quia dictum est : Regnum Dei non est in sermone, sed in virtute. *Vita PP.*

Charislaus interrogatus, quem Rempublicam judicaret optimam? eam respondit, in qua civis inter se de virtute contenderent. *PLUTARCH. in apophth.*

Bias ad Aegyptios eunti filio, et percontanti, quod ei maxime gratum faceret? Vindicum, respondit, senectutis possidendo, virtutem intelligens. S. BASIL., *orat. VII, de virt.*, l. IV.

Recte necessitatem virtutis Ovidius sequentibus expressit versibus :

Materiemque tuis tristem virtutibus imple.

Andra per praepes gloria vadit iter.

Hecleora quis noverit, si felix Troia fuisset?

Publica virtutis per mala facta vis est.

Arx tua Troja jacet, si non sit in agnore ductus :

Si valeant homines, ars tua Phoebe jacet.

Quae tant, in me bonis essat, non cognita rebus.

Apparet virtus, arguiturque malis.

Dat tibi nostra locum tituli fortuna, caputque.

Conspicuum pietas, quo tua tollit, habet.

Trost, ep. II.

UTILITAS. — Nulli non virtus, et vivo, et mortuo, retulit gratiam, si illam bona seculi est fide. *SENECA, epist. LXXX.*

Phocion missam sibi ob virtutem ab Ale-

xandro sexaginta millium aureorum summam remisit, dicens : Sinat igitur me esse talem, RODARI., p. 3, tr. III.

Socrates interrogatus, an Regem Persarum judicaret felicem esse? Respondit : nescio, hercle, quantum virtutis, et discipline habeat. *LAERT., l. VI.*

Antisthenes dicebat, virtutem esse armaturam, quae detrahi non possit : ensis enim, et clypeus excutuntur; sapiens autem, ac virtute praeditus numquam non armatus est, eoque vinci non potest. *LAERT., l. VI.*

Antigonus adolescenti cuiusdam patris, viri fortissimi, stipendia petenti dixit, se non nisi ob proprias ejusque virtutes mercedem, ac munera dare solere. *PLUTARCH. in apophth.*

AREA Noetica, quia Dei jussu bitumine intrinsecus, et extrinsecus bene oblitata erat, in mediis fluctibus navigabat secura; multo magis vero anima, si virtutibus interis, et externis prope fuerit communita, a procellis tentationum non timebit. *ALVAR., l. II, l. III, p. 1, c. VI.*

DIGNITAS. — Unum hominis bonum ipsa virtus est, quae inter hanc fortunam, et illam superbia incedit cum magno utriusque contemptu. Virtus rectorem docemque desiderat; sed sine Magistro vitia discuntur.

Una res est virtus, quae immortalitate nos donare possit, et pares Diis facere. *SENECA in epist.*

Dignitatem virtutis, quae in imitatione Christi consistit, recte quidam sequentibus verbis expressit : *SENECA apud Laetant., l. III, in tit.*

Si Christum discis, satis est, si caetera nescis :

Si Christum nescis, nihil est, si caetera discis.

Apud Fab. conc. II, in Dom. 1. post Epiph.

Euripides dicere solebat : Bonus mihi vir nobilis videtur. Qui vero non est justus, licet a patre meliore, quam Jupiter, sit genitus, ignobilis mihi censetur. *Apud Fab. conc. II, in festo S. Jacobi.*

Alphonsus rex, cum eo presente commendarent aliqui virtutes, et facinora Nicolai Picennini, unus vero imaginariae nobilitatis opinione inflatus diceret : Haec omnia aliquid essent, si non esset Ianionis filius : subjecit : Equidem malum Nicolaus Picenninus, quam Regis filius, esse. *Ibid.*

SECUNDITAS. — Abraham non in die natalis filii sui Isaac, sed in dies ablatationis, instituit convivium; in quo, ut aiunt SS. Am-

brosius, et Augustinus, intelligitur profectus mentis, quia idoneus factus est Isaac fortioris gratiae cibo, et virtutis alimento, non adhuc, ut Corinthii, lacte potandus, sed epulis solidioribus. *Idem conc. IV, in Dom. 1, post Epiph.*

Non male Horatius canit :

Non possidentem multa vocaveris

recte beatum; rectius occupat

Nomen beati; qui Deorum

Muneribus sapienter uti,

Duramque callet pauperum pati,

Pejusque letho flagitium timet.

Non ille pro charis amicis,

Aut patria timidus perire.

L. IV, Od. IX.

Liber, qui S. Joanni in Apocalypsi devorandus tradebatur, in ore quidem dulcis, in ventre amarus erat; ut intelligatur, amarum quidem virtutis esse adeptionem, jucundam tamen possessionem. *GRAN. in locis con., f. 212.*

Hoc uno beati esse possumus in hac vita, si fugientes illecebras voluptatum, solique virtuti servientes, in omnibus laboribus, miserisque vivamus, quae sunt exercitia, corroboramentaque virtutis. *Laetant. apud Beir., the x in fest. Omn. Sanctur.*

AXIOMATA.

Suis sibi quisque haeres optimus : Quod axioma Heliogabalus Imperator pro symbolo habuit. *Chronol. Principum in serie Imper.*

Non gens, sed mens scilicet beatum, et laudabilem, ac potentem efficiunt; uti Emilianus Imperator in suo symbolo habebat. *Ibid.*

Virtus, dum patitur, vincit : Quod dictum a Constantino Imperatore pro symbolo usurpatum est. *Ibid.*

Marcel sine adversario virtus : Valetiani Maximini Imperatoris erat symbolum. *Ibid.* Difficilia, quae pulchra : Constantinus Imperator pro symbolo eligebat. *Ibid.*

Omnia mea mecum porto : Valentinianus III, in symbolo gerebat. *Ibid.* Unita virtus valet : Othonis III, Imperatoris symbolum. *Ibid.*

Animus est, qui divites facit : Adolphus Nassovii Imperatoris symbolum. *Ibid.*

Quod optimum, idem jucundissimum : Alberti Austriae Imperatoris symbolum. *Ibid.* Sola bona, quae honesta : Ludovici V. Bavari Imperatoris symbolum. *Ibid.*

Vilius argentum est auro, virtutibus aurum. *Ibid.*

Non male quoque alius canebat ;

Auro quid melius? Jaspis. Quid Jaspide? Virtus:

Quid virtute? Deus. *Quid Deitate? nihil.*

HORATIUS in Ep. Bucherius.

Virtus non eget hedera. *Idem.*

In re praesentem experimentum virtutis.

Virtus amorem non admittit sordidum.

FLORELL., p. 2.

AUCTORES.

Jacobus Alvarez tom. II, de adeptione virtutum.

Antonius Gaudier de perfectionis natura, fol. 118, 122, 357.

Franciscus Arias tom. II, tract. I.

Joannes Busanus in Viridario V. eod.

Franciscus Labata in locis comm.

Ludovicus Granat. loc. comm. f. 201.

Hadrianus Lyraeus Apophthegmatum S. Ignatii I. II, apophth. xv.

Hugo Roth, in via regia virtutis p. 1, c. v et p. 2, c. xvii et p. 3, c. xxv.

Ludovicus Cressolius in Anthologia sacra. Decad. II.

Jacobus Marchantius in Horto Pastor. tr. IV, lect. IV.

Mathias Faber tom. I, concil. II, in Festo S. Jacobi, et tom. II, conc. IV, in Dom. post Epiph. et tom. v, n. 2, et tom. III, conc. VI, in Dom. VI, post Pentec.

Laurentius Beyrlinck them. I, in Festo Visit. et th. v, in Festo omnium Sanctorum.

Thomas Stapletonus text. II, in Dominic. XII, post Pentec. Item text. I, in Dom. II, Quadrag. et text. VII, Dom. II, Advent.

Bernardinus Hesignolus de actionibus virtutum tom. toto.

UNCTIO EXTREMA

QUODAESSENTIAM.

DEFINITIO. — Est Sacramentum a Christo institutum, ad aegroti periclitanti de vita conferendam salutem animae, vel etiam corporis, per unctionem olei benedicti, et orationem Sacerdotis. Cum enim mortis articulus ob multa, quae tunc occurrunt, sit formidabilis, statusque vitae nostrae incertus, ac futurae incertior, multaque se tunc ingerant

Recte dixit quispiam :

De virtute loqui, facile est, virtutibus uti,

Hoc Sampsonis opus.

Apud Beirlinck, them. 1, in festo Visit.

Non male Horatius virtutis genium expressit sequentibus versibus :

Virtus recludens innumeris mori,

Celum negata tentat iter via.

Cretosque vulgares, et adam

Spernit humanum fugiente peccata.

L. III. Od. II.

Cum Philippus rex Macedo post devictum proelio Archidamum Regem Laedæmoniae, insolentem illi epistolam scripserit, respondit Archidamus : Si metiaris umbram tuam, hauri quaquam reperies majorem factam, quam erat ante victoriam. *PLUTARCH. in Læcon.*

NECESSITAS. — Cum duo fratres ad senem in Scythia venissent, et eorum alter diceret : Abba, totum vetus, et novum Testamentum memoria comprehendendi. Respondit ei senex : Implevisti aërem verbis. Cum vero alter diceret : Ego utrumque testamentum scripsi : iterum dixit senex : Et tu implevisti fenestras chartis ; an ignoratis, quia dictum est : Regnum Dei non est in sermone, sed in virtute. *Vid. PP.*

Charislaus interrogatus, quem Rempublicam judicaret optimam? eam respondit, in qua civis inter se de virtute contenderent. *PLUTARCH. in apophth.*

Bias ad Aegyptios eunti filio, et percontanti, quod ei maxime gratum faceret? Vindicum, respondit, senectutis possidendo, virtutem intelligens. S. BASIL., *orat. VII, de virt.*, l. IV.

Recte necessitatem virtutis Ovidius sequentibus expressit versibus :

Materiemque tuis tristem virtutibus imple.

Andra per præcepis gloria vadit iter.

Hæcena quis noverit, si felix Troia fuisset?

Publica virtutis per mala facta vis est.

Arx tua Troja jacet, si non sit in agnore ductus :

Si valeant homines, ars tua Phœbe jacet.

Quæ tantæ, in me bonis essat, non cognita rebus.

Apparet virtus, arguiturque malis.

Dat tibi nostra locum tituli fortuna, caputque.

Conspicuum pietas, quo tua tollit, habet.

Trost, ep. II.

UTILITAS. — Nulli non virtus, et vivo, et mortuo, retulit gratiam, si illam bona sequens est fide. *SENECA, epist. LXXX.*

Phocion missam sibi ob virtutem ab Ale-

xandro sexaginta millium aureorum summam remisit, dicens : Sinat igitur me esse talem, RODARI., p. 3, tr. III.

Socrates interrogatus, an Regem Persarum judicaret felicem esse? Respondit : nescio, hercle, quantum virtutis, et discipline habeat. *LAERT., l. VI.*

Antisthenes dicebat, virtutem esse armaturam, quæ detrahi non possit : ensis enim, et clypeus excutuntur; sapiens autem, ac virtute præditus nunquam non armatus est, eoque vinci non potest. *LAERT., l. VI.*

Antigonus adolescenti cuiusdam patris, viri fortissimi, stipendia petenti dixit, se non nisi ob proprias ejusque virtutes mercedem, ac munera dare solere. *PLUTARCH. in apophth.*

ARCA Noëtica, quia Dei jussu bitumine intrinsecus, et extrinsecus bene oblitata erat, in mediis fluctibus navigabat secura; multo magis vero anima, si virtutibus interis, et externis prope fuerit communita, a procellis tentationum non timebit. *ALVAR., l. II, l. III, p. 1, c. VI.*

DIGNITAS. — Unum hominis bonum ipsa virtus est, quæ inter hanc fortunam, et illam superbia incedit cum magno utriusque contemptu. Virtus rectorem docemque desiderat; sed sine Magistro vitia discuntur.

Una res est virtus, quæ immortalitate nos donare possit, et pares Diis facere. *SENECA in epist.*

Dignitatem virtutis, quæ in imitatione Christi consistit, recte quidam sequentibus verbis expressit : *SENECA apud Laetant., l. III, in tit.*

Si Christum discis, satis est, si cætera nescis :

Si Christum nescis, nihil est, si cætera discis.

Apud Fab. conc. II, in Dom. 1. post Epiph.

Euripides dicere solebat : Bonus mihi vir nobilis videtur. Qui vero non est justus, licet a patre meliore, quam Jupiter, sit genitus, ignobilis mihi censeatur. *Apud Fab. conc. II, in festo S. Jacobi.*

Alphonsus Rex, cum eo presente commendarent aliqui virtutes, et facinora Nicolai Picennini, unus vero imaginariæ nobilitatis opinione inflatus diceret : Hæc omnia aliquid essent, si non esset lanionis filius : subjecit : Equidem malum Nicolaus Picenninus, quam Regis filius, esse. *Ibid.*

FECUNDITAS. — Abraham non in die natiuitatis filii sui Isaac, sed in dies ablatationis, instituit convivium; in quo, ut aiunt SS. Am-

brosius, et Augustinus, intelligitur profectus mentis, quia idoneus factus est Isaac fortioris gratiæ cibo, et virtutis alimento, non adhuc, ut Corinthii, lacte potandus, sed epulis solidioribus. *Idem conc. IV, in Dom. 1, post Epiph.*

Non male Horatius canit :

Non possidentem multa vocaveris

Recte beatum; rectius occupat

Nomen beati; qui Deorum

Muneribus sapienter uti,

Duramque callet pauperum pati,

Pæjusque letho flagitium timet.

Non ille pro charis amicis,

Aut patria timidus perire.

L. IV, Od. IX.

Liber, qui S. Joanni in Apocalypsi devorandus tradebatur, in ore quidem dulcis, in ventre amarus erat; ut intelligatur, amarum quidem virtutis esse adeptionem, jucundam tamen possessionem. *GRAN. in locis con., f. 212.*

Hoc uno beati esse possumus in hac vita, si fugientes illecebras voluptatum, solique virtuti servientes, in omnibus laboribus, miserisque vivamus, quæ sunt exercitia, corroboramentaque virtutis. *Laetant. apud Beir., the x in fest. Omn. Sanctur.*

AXIOMATA.

Suus sibi quisque hæres optimus : Quod axioma Heliogabalus Imperator pro symbolo habuit. *Chronol. Principum in serie Imper.*

Non gens, sed mens scilicet beatum, et laudabilem, ac potentem efficiunt; uti Emilianus Imperator in suo symbolo habebat. *Ibid.*

Virtus, dum patitur, vincit : Quod dictum a Constantino Imperatore pro symbolo usurpatum est. *Ibid.*

Marcel sine adversario virtus : Valetiani Maximini Imperatoris erat symbolum. *Ibid.* Difficilia, quæ pulchra : Constantinus Imperator pro Symbolo eligebat. *Ibid.*

Omnia mea mecum porto : Valentinianus III, in symbolo gerebat. *Ibid.* Unita virtus valet : Othonis III, Imperatoris symbolum. *Ibid.*

Animus est, qui divites facit : Adolphus Nassovii Imperatoris symbolum. *Ibid.*

Quod optimum, idem jucundissimum : Alberti Anstriaei Imperatoris symbolum. *Ibid.* Sola bona, quæ honesta : Ludovici V. Bavari Imperatoris symbolum. *Ibid.*

Vilius argentum est auro, virtutibus aurum. *Ibid.*

Non male quoque alius canebat ;

Auro quid melius? Jaspis. Quid Jaspide? Virtus:

Quid virtute? Deus. *Quid Deitate? nihil.*

HORATIUS in Ep. Bucherius.

Virtus non eget hedera. *Idem.*

In re præsentem experimentum virtutis.

Virtus amorem non admittit sordidum.

FLORELL., p. 2.

AUCTORES.

Jacobus Alvarez tom. II, de adeptione virtutum.

Antonius Gaudier de perfectionis natura, fol. 118, 122, 357.

Franciscus Arias tom. II, tract. I.

Joannes Busanus in Viridario V. eod.

Franciscus Labata in locis comm.

Ludovicus Granat. loc. comm. f. 201.

Hadrianus Lyraeus Apophthegmatum S. Ignatii I. II, apophth. xv.

Hugo Roth, in via regia virtutis p. 1, c. v et p. 2, c. xvii et p. 3, c. xxv.

Ludovicus Cressolius in Anthologia sacra. Decad. II.

Jacobus Marchantius in Horto Pastor. tr. IV, lect. IV.

Mathias Faber tom. I, concil. II, in Festo S. Jacobi, et tom. II, conc. IV, in Dom. post Epiph. et tom. V, n. 2, et tom. III, conc. VI, in Dom. VI, post Pentec.

Laurentius Beyrlinck them. I, in Festo Visit. et th. V, in Festo omnium Sanctorum.

Thomas Stapletonus text. II, in Dominic. XII, post Pentec. Item text. I, in Dom. II, Quadrag. et text. VII, Dom. II, Advent.

Bernardinus Hoëgnolus de actionibus virtutum tom. toto.

UNCTIO EXTREMA

QUODÆSENTIAM.

DEFINITIO. — Est Sacramentum a Christo institutum, ad ægroto periclitanti de vita conferendam salutem animæ, vel etiam corporis, per unctionem olei benedicti, et orationem Sacerdotis. Cum enim mortis articulus ob multa, quæ tunc occurrunt, sit formidabilis, statusque vite nostræ incertus, ac future incertior, multaque se tunc ingerant

tentationes, opportune nobis Christus providit institutione hujus Sacramenti, quo spiritaliter recreamur, et in spem erigimur, etiam ab ea infirmitate nos eximendo. S. Theo. iv, dist. xxiii. q. 1, art. 1.

Divisio. — Dividitur in septem partiales unctiones, videlicet oculorum, aurium, narium, oris, manuum, renum, ac pedum, eo quod in his præcipue organa sensuum, atque adeo et fomenta peccatorum resideant. Unde et in forma dicitur: Per istam sacram unctionem, et suam piissimam misericordiam indulget tibi Deus, quidquid deliquisti per visum, auditum, etc. *Ritual. Roman.*

EX S. SCRIPTURA.

QUALITAS. — Exeuntes prædicabant, ut poenitentiam agerent; et hæmonia multa eiciebant; et ungebant oleo multos egros, et sanabant. *Matth. vi, 13.*

UTILITAS. — Infirmitur quis ex vobis? indicat Presbyteros Ecclesie, et orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini: et oratio fidei salvabit infirmum, et alleviabit eum Dominus: et si in peccatis sit, remittentur ei. *Jac. v, 14.*

EX SS. PATRIBUS

UTILITAS. — Quando unguunt oleo egrotos, infirmitatem fidei virtute corroborant. Corroborant autem intercessionem, et orationem fidei, quam Dei clementia exaudiet, et se exorabilem præstabit, cujus Sacramentum est oleum consecratum. S. Hier. in *cap. vi. Marc.*

Est oleum et ad labores utile, et lucis fomentum, et hilaritatis effectivum, significatque misericordiam Dei, et gratiam Spiritus, per quam a labore liberamur, et lucem, et gaudium, hilaritatemque percipimus. *Theophyl. apud Marchant. cr. vi, camelabr. lect. iv.*

Quoties aliqua infirmitas occurrerit alicui, non querantur præcatalores, non sortilegi, non carcerii, neque per fontes, aut arbores, aut bivia phylacteria exerceantur; sed, qui ægrotat, in sola Dei misericordia confidat, et Eucharistiam cum fide, et devotione accipiat, oleumque benedictum fideliter ab Ecclesia petat, unde corpus suum ungetur et secundum Apostolum oratio fidei salvabit infirmum, et alleviabit eum Dominus, non solum corporis, sed et anime sanitatem acci-

piet, complebiturque illo, quod Dominus in Evangelio promisit dicens: Omnia, quæcumque petieritis Patrem in nomine meo in oratione, credentes accipietis. S. AUGUST. in *tr. de rectit. cath. convers.*

Nec præmittendum est illud Apostoli Jacobi præceptum: Infirmitur quis in vobis? inducat Presbyteros Ecclesie, et orent super eum, ungentes eum oleo sancto in nomine Jesu, et oratio fidei salvabit infirmum. Ergo sic roges de te, et pro te fieri, sicut dixit Apostolus Jacobus, imo per Apostolum suum Dominus; ipsa videlicet olei sacrali ædificatione intelligitur Spiritus Sancti typicalis unctio. *Idem, in l. II, de visit. infirm., c. ix.*

EXEMPLA CHRISTIANA.

QUALITAS. — Sanctus Malachias, cum oleo sacro ungi se vellet, exeunte Fratrum conventu, ut solemniter fieret, non sustinuit, ut ad se ascenderent, ipse descendit ad eos. Jacobat siquidem in solarium, domo superiori. Ungitur, et sumpto viatico, Fratrum se orationibus, et Fratres commendans Deo, ad lectum revertitur. S. BEN. in *vit. illius.*

Cum Reginaldus unus ex Discipulis S. Dominici moneretur, ut se extrema unctione ad luctum cum demone præpararet, respondit: Ego hanc luctam minime reformido, quin potius lætus exspecto; jam enim dudum mater misericordie me inunxit, in quo plurimum confido, et ad quam capide proficiscor. Erat autem, ut dicebat, ea unctio ab ipsa sanctissima Virgine peracta, que ad Reginaldum multorum annorum infirmitate delentum invisit, et unguento, quod attulerat, oculos, aures, os, manus, et pedes unxit. *March. l. c. lect. iii.*

S. Lyduvium graviter ægrotantem Christus ipso Paschatis die cum Matre, Apostolis, multisque Sanctis, et Angelis visitavit, et ad lectuli dextram sedit, Matre ad sinistram assidente, reliquis in orbem dispositis; quo facto surrexit Christus, et ad mensam oleo sacro, cruce elegantissima, et cereo totum cubiculum illustrante instructam, accedens, sumpsit oleum, eamque more in Ecclesia recepto, sed sine verbis inunxit, et tandem ce-ruem in manum tradens, idem adstitit, donec spiritum exhalavit. *Ibid. in Suario vii Apr.*

Sanctus Elzearius Comes Arianns in vite agone constitutus gravissimos eosque per-

petuos dolores patientissime spe futurorum tolerabat, spiritus ejus jugiter cum Deo fuit, volebatque nihilominus etiam bona audire, jubebatque Christi passionem sibi legi, nec lingua etiam a divinis cessabat laudibus, crebro repetens illum versum: Dominus opem ferat illi super lectum doloris ejus: universum stratum ejus versasti in infirmato ejus? (*Ps. xl.*) Sumpto autem Dominico Sacramento, cum sacro oleo ungeretur, et versum illum dicerent; Per sanctam crucem, et passionem tuam, libera eum Domine, ipse eundem ter repetivit, et addidit: Hæc est spes mea, et in hac volo mori.

S. Heduvigis Polonie Dacissa priusquam in eum morbum inderet, qui ei finem vite attulit, accito ad se Fratrem Mathæo Cisterciensis Instituti, qui tunc ei a sacris confessionibus erat, extreme-unctionis Sacramentum ab eo sibi petit ministrari; id ubi Sanctimonialis compererunt, non mediocriter consternate sunt, hand obscure inde colligentes, propinquare jam tempus migrationis ejus a corpore, præsertim cum non ignorarent illam non temere id petere, que spiritali propheticè polleret: Dolebant igitur et perturbabantur, quippe que matrem ipsam in Christo foventem, atque diligentem perdere formidarent. At soror Adelheidis pro singulari familiaritate ad eam accedens: Domine, inquit, cur sacram unctionem expectando nostros affligis animos, cum sis incolumis, nec ulla in te mortis signa visantur? Neque enim hoc Sacramentum ministrari solet, nisi ubi de ægroti periculo metus est. Cui illa respondit: Scio, Adelheidis, scio ita esse, ut tu dicis, et morem Ecclesie tu bene explicas; sed est tamen quod hic advertere te oporteat. Cum enim extreme-unctionis Sacramento homo moriturus, tamquam armis spiritualibus contra spirituales nequitas munitur, ejusmodi presidium cum summa devotione accipiendum est; Ego autem etsi incolumis adhuc sum, tamen mox senex habitura sum, verèorque ne in crescente morbi dolore, tam salutarem auxiliam, eum tanto possim devotionis fervore percipere, quanto par est animam ad Dominum properantem. Ita ergo satisfactum est ejus desiderio, et oleo sancto uncta est: nec diu post in morbum incidit, nec Sacramentum hoc denuo percipere voluit. *In vita ejus apud Sur. c. xxxiii, fo. VII, sepr. xxviii.*

Vir quidam primarius Brunensis civitatis in Austria, cum non satis, ex virtute et officio vitam degisset, admonitus gravi morbo, ne, ut corporis sic anime salutem in discrimen vocaret, ad obeundum supremum diem nostrorum adjutus ope, comparare se cepit. Ergo actam ad id tempus atatem in mentem revocant, Sacerdotique quidquid apud Deum offenderat, dolenter explicat; Super autem ingravesceret morbus, salutarem viaticum postulavit, et mox etiam quod in his locis perrarum est, Unctionis-ultima Sacramentum, semperque nostros adesse voluit, qui se contra diaboli fraudes suis sermonibus confirmarent. Ita pio morbi genere minus laudabilem vitam, id quod raro accidit, terminavit. *Ex lit. annis Soc. ann. 388.*

NECESSITAS. — Quidam vir magni meriti in extremis laborans, cum interrogatus fuisset, num sacro oleo ungi vellet; respondit: Nolite, obsecro, ungi omnes, qui inunguntur statim moriuntur. Atque his diētis spiritum reddidit. Cum autem linteaminibus involvendus esset, spiritum resumpsit, oculosque aperuit, ac dixit: Quia extreme-unctionis Sacramentum salutare abhorri, centum annis in purgatorio, justo Dei judicio, torquebor. Si autem unctus fuisset, de agritudine convalessem; sacra enim unctio non est mortis acceleratio, sed dilatio, quibus diētis iterum expiravit. *Matth. l. c. lect. ii.*

S. Malachias Abbas, qui ad aliorum opinionem Sacramentum unctionis ab ægra muliere petiit, in sequentem diem distulerat, et inleræ mulier mortua fuerat, in omnium adstantium presentia contestatus est, nullam consolationem recepturum, nisi, quam tulerat, liceret restituere gratiam. Quare totam noctem in oratione, et lacrymis cogitans, et suos quoque ad eandem exhortans, impetravit, ut mortua vitam restitueretur, et ab eo uncta mox etiam sanitate reciperet. S. Hier. in *vita.*

UTILITAS. — S. Maria Ogniacensis vidit, dum ægroti Sacramentum unctionis perciperent, Christum cum Sanctorum multitudine adesse, ægrotum corroborare, demones expellere, animam purgare, sequè, cum membra ejus ungerentur, quasi in lumine per totum corpus diffunderent. Cum vero, et ipsa ungeretur, Apostoli omnes adfuerunt, et B. Petrus claves ostendens pollicebatur, se illi celi januam patefacturum. *Ser. xxiii, Jun.*

Quidam circa Lugdunum magno febris æstu conflictatus, inter conflendum, urgente

Quidam circa Lugdunum magno febris æstu conflictatus, inter conflendum, urgente

Quidam circa Lugdunum magno febris æstu conflictatus, inter conflendum, urgente

Quidam circa Lugdunum magno febris æstu conflictatus, inter conflendum, urgente

Quidam circa Lugdunum magno febris æstu conflictatus, inter conflendum, urgente

morbo de potestate mentis exierat, seque jam damnatum esse clamabat. Verum postquam sacro oleo unctus est, mox mentis sanitatem, et etiam corporis valetudinem recuperavit. *Annua soc. 1596, Col Lug.*

Rupertus Rex Romanorum cum de extrema-unctione suscipienda admonitus, diu reluctatus fuisset, ubi tandem consensit, precesque consuetas recitari iudicil, mentem, et vocem erigens, dixit: Revera si scivissen, tantum valere hoc Sacramentum pro utriusque hominis sanitate, ut nunc percipio, et audio, jam diu illud devotissime postulassem. Convaleuit igitur, et multis annis sancte gubernavit, et vixit. *Nunq. li. IV. formic. c. xi.*

S. Hieronymus refert, sanctissimum virum Hilarionem Constantie nobilissimæ femine generum ex ipsis mortis faucibus eripuisse, et aliis quam plurimis a venenis serpentibus latis, integram sanitatem reddidisse. *LAURENT. BEHLE. in theat. vit. cod. v. eodem.*

SIMILITUDINES.

UTILITAS. — Sicut oleum in mare effusum sedat tempestates maris; ita oleum sacrum homini applicatum sedat fluctus tentationis a demone excitatis in agone mortis, ubi maxima hævit tempestas. *FABER. conc. IV. in Doct. xx. post Pent.*

Sicut olim Incitatores oleo ungebantur ante luctum, quia per illud corroborari se credebant; ita Ecclesia quoque suos fideles ad ultimam luctum fortiter subeundam inungit. *Ibid.*

Sicut oleum vulneratorum dolorem lenit, et ideo a Samaritano in vulnera illius, qui inter latrones incidit, infusum est; ita oleum extreme-unctionis sanat, et lenit vulnera per latrones tartareos contracta. *Ibid. n. 2.*

MOTIVA

AD UNCTIONEM EXTREMAM LIBENTER SUSCIPIENDUM.

Necessitas: cum enim in ultimo agone pugna pugnanda sit, a qua tota pendet aternitas, merito omnia media, quæ ad felicem illum successum præcipue conducunt, adhibentur; quare utique censi debet hoc Sacramentum, utpote a Christo ipso pro hoc

fine summa cum charitate, et sollicitudine institutum?

Utilitas: cum enim per hoc Sacramentum singulare robur animæ conferatur, reliquia peccatorum tollantur, et sanitas etiam corporalis, si infirmo expedit, conferatur; merito permagis estimandum est, summaque cum alacritate, ac desiderio expectandum.

Aquitas: si enim medicine quantumcumque amara, tam prompte assumatur, quia per illas sanitas corporis obtinenda speratur; an non æquissimum censi debet, ut hoc Sacramentum, per quod sanitas corporis, et anime promittitur, majori promptitudine expectatur, et recipiatur? *Ibid. n. 2.*

Dignitas: si enim Davidem, et alios olim magnopere honoratos credimus, dum oleo in Reges inuncti sunt; quanto majorem sibi honorem exhibitum creditis, qui per hoc oleum sacrum se in regem, et possessorem regni cælestis unctum, et ordinatum credet?

MEDIA.

AD EXTREMAM UNCTIONEM LIBENTER SUSCIPIENDAM.

Consideratio charitatis: qua hoc Sacramentum a Christo institutum est, hæc enim efficiet, ut non facile negligamus, quod cum tanta sollicitudine, sapientia, ac dilectione in nostram salutem, ac commodum ab eodem ordinatum est.

Consideratio circumstantiarum, quæ mortis articulum et ultimum agonem difficilem faciunt, videlicet infirmitatis corporalis, quæ ipsum etiam animam non parum debilitat, cum juxta S. Augustinum illic, rapiatur tota intentio mentis, ubi est vis doloris: timoris naturalis, quo ipsam corporis, et anime dissolutionem, et seculurum iudicium, pœnasque horremus; et tandem gravissimæ impugnationis a demonibus sustinende; hæc enim omnia efficiunt, ut medium hoc ad tollendas illas difficultates singulariter destinatum magna alacritate arripiamus. *S. AUG. s. XVIII. ad FF. in Eremito.*

Consideratio fructuum, quos affert religiosa hujus Sacramenti perceptio, maxime sanitatis corporalis, et allevationis spiritalis, quæ fit per reliquias peccatorum sublatis, et spem æternæ felicitatis obtinende generatam.

nam deinde esse illa verba: per istam unctionem etc.

Tertium est, ut dignum de hoc Sacramentum justificationem conceipiat, quod fiet, si effectus illius a citato Concilio sequentibus verbis indicatis bene ponderet: Res porro, et effectus hujus Sacramenti illis verbis explicatur: Et oratio fidei salvabit infirmum, et alleviabit eum Dominus, et si in peccatis sit, dimittentur ei. Res etiam hæc est gratia Spiritus Sancti, cujus unctio delicta, si quæ sint adhuc expianda, ac peccati reliquias abstergit, et ægroti animam alleviat, ac confirmat, magnum in eo divine misericordie fiduciam excitando, qua infirmus sublevatus, et morbi incommoda, et labores levius fert, et tentationibus demonis, calcaneo insidiantis facilis resistit, et sanitatem corporis, interdum, ubi salutis anime expedierit, consequitur. (Cap. II.) Quod autem hæc sanitas modo post Sacramentum hoc acceptum tam raro sequatur, duplicem rationem affert March. Primam, quod infirma admodum eorum, qui id suscipiunt, fides sit; testatur quippe Evangelista, Dominum apud suos non multas virtutes fecisse propter incredulitatem eorum. Alteram, quod serius, quam oportet, id suscipiant; neque enim per hoc Sacramentum miracula expectanda sunt, quale foret, si is, qui animam agit, repente convalesceret. *MARCH. tr. VI. candelabri, lect. VI.*

CONCEPTUS PREDICABLES.

Ex occasione thematici: *Infirmatur quis in vobis? videlicet Presbyteros Ecclesie, et orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini* (Jac. VII. 24): possunt effectus hujus Sacramenti per similitudinem olei demonstrari, videlicet. 1. Quod sicut oleum mundat, (unde virgines pro Assuero Rege preparatæ, sex mensibus oleo myrtilino ungebantur) ita, et hoc Sacramentum animam purificet, reliquias peccatorum, id est, peccata venialia, et peccata reatum, tollendo. (Estr. II. 42.) 2. Quod sicut oleum sanat, (unde Samarit. illius, qui in latrones incidit, vulnera alligans, oleum, et vinum pro curatione infundit) ita hoc Sacramentum sanitatem corporis offerat. (Luc. x. 14.) 3. Quod sicut oleum roborat, (unde olim Athleta pugnaturi oleo se ungebant) ita etiam hoc Sacramentum specialiter pro ultimo, et periculosissimo agone confortet. 4. Quod sicut oleum lætifi-

ASCETICA.

Tria præcipue sunt, quæ circa hoc Sacramentum ab Asecta specialiter notanda sunt. Primum est, ut bene cognoscat finem, propter quem institutum est, qui quidem clare, ac disertè a Concilio Tridentino sequentibus verbis insinuat. Visum est autem sanctæ Synodo, præcedenti doctrinæ de penitentia adungere ea, quæ sequuntur de Sacramento extreme-unctionis, quod non modo penitentia, sed et totius Christianæ vite, quæ perpetua penitentia esse debet, consummativum existimatum est a Patribus; Primam itaque circa illius institutionem declarant, et docet, quod Clementissimus Redemptor noster, qui servus suis quovis tempore voluit de salutaribus mediis adversus omnia hostium tela esse prospectum, quemadmodum auxilia maxima in Sacramento aliis preparavit, quibus Christiani conservare se integros, dum viverent, ab omni gravi Spiritus incommodo possint; ita extreme-unctionis Sacramento finem vite tamquam firmissimo quodam præsidio manavit. Nam etsi Adversarius noster occasiones per omnem vitam querat, et capiet, ut devorare animas nostras quoquo modo possit, nullum tamen tempus est, quo vehementius ille omnes suas versutias nervos intendat ad perdendos nos penitus, et a fiducia etiam, si possit, divine misericordie deturbandos, quam cum impendere nobis exitium vite perspicit. *Concil. Trid. s. XXIV.*

Secundum est, ut pariter bene cognoscat naturam, et tempus institutionis hujus Sacramenti, de quibus idem Concilium sic loquitur: Instituta autem est sacra hæc Unctio infirmorum, tamquam vere, et proprie Sacramentum novi Testamenti; a Christo Domino nostro apud Marcum quidem institutum, per Jacobum autem Apostolum Domini Fratrem Fidelibus commendatum, ac promulgatum. Infirmatur quis in vobis etc. Quibus verbis, ut ex Apostolica traditione per manus accepta Ecclesia didicit, docet materiam, formam, proprium Ministerium, et effectum hujus salutaris Sacramenti. Intellexit enim Ecclesia, materiam esse oleum ab Episcopo benedictum; nam unctio aptissime Spiritus S. gratiam, qua invisibiliter anima ægrotantis inungitur, representat. For-

cat, (juxta illud Psalmistæ: Propterea unxit te Deus oleo lætitiæ præ consortibus tuis) (Ps. XLIV, 8) ita, et hoc Sacramentum tanto majorem lætitiæ afferat, quanto majorem spem facit perpetuæ, et felicitatis, et lætitiæ obtinendæ, ut ipse quod est consummativum Justitiæ Christianæ (quemadmodum ait Concilium Trid.) atque adeo efficit, ut, sicut cum Christus mortuus dicitur: Consummatum est; ita etiam eum eodem vere dicere possit: Pater in manus tuas commendo spiritum meum.

Ex occasione thematis: *Inveni David servum meum, oleo unctus meo unxit eum: manus enim mea unxitur ei, et brachium meum confortabit eum* (Ps. LXXXIII, 22): potest ostendi, quomodo hæc ipsa verba etiam Deus ad eum, qui hoc Sacramentum percipit, cum magno illius solatio dicat. Et 4. quidem, quomodo invenit servum fidelem, qui faciat omnes voluntates ejus, dum etiam hoc Sacramentum, quod per se non est de præcepto, sed solum de consilio, et beneplacito Dei, cum magna alacritate, ac religione suscipit. 2. Quomodo vere etiam oleo sancto unxit eum, oleo scilicet sacramentali, oleo gratiæ sive specialis in hoc Sacramento conferri solite, et oleo interioris lætitiæ ex susceptione hujus Sacramenti oriri solite. 3. Quomodo manus ipsius auxiliatur ei; dum scilicet, sicut olim agris manus imponebat, et sanat; ita et nunc per hoc Sacramentum, sui omnino confert sanitatem, aut certe molestias morbi mitigat interna consolatione. 4. Quomodo brachio suo confortat eum; dum robur illi adversus hostes confert; ut possit, et fortiter pugnare, et feliciter, ac gloriose vincere.

Ex occasione thematis: *Ece unxit te Dominus super karitatem suam in Principem: et liberabit populum suum de manibus inimicorum ejus* (1. Reg. x, 4): potest explicari triplex unctio, qua Deus quemlibet hominem Christianum ungi sinit, ad similitudinem triplicis unctionis, qua David olim inunctus est. Nam 1. sicut ille in domo patris sui unctus est, et per eam unctionem ad regnum initiatus; ita Christianus in Ecclesia velut domo Patris sui per Baptismum ad regnum celeste initiatur, et jus acquirit; quod beneficium tanto majus est, quanto plures sunt Ethnici, præ quibus tamquam fratres sinit eligi ipse ad hoc regnum. 2. Sicut David unctus est in Hebron, ut regnaret super domum Juda, et post illam unctio-

nem variis adversitatibus agitur fuit, atque probatus; ita et Christianus per Christum Confirmationis ungitur in Regem super domum Juda; id est, Ecclesiam, actu confirmationis Christum, et ab eo tempore a variis hostibus, (cum sit militia vite hominis super terram) impugnatur. 3. Sicut David denique unctus est in Regem super universum Israel, et tunc in pace paulo post regnare cepit; ita et per Sacramentum extreme-unctionis inungitur Christianus, ut sit Rex super caelestem Jerusalem velut regnum æternæ pacis. Tunc enim dicere potest cum S. Paulo: Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi, et reliquo mihi reposita est corona justitiæ. II. Tim. iv, 7.

MISCELLANEA.

Cum Jacob scalam in caelum vidisset, Domusque scale innixum, mane evangelicus tulit lapidem, quem supposuerat capiti suo, et erexit in titulum, fundens oleum desuper, appellavitque nomen urbis Bethlehem. (Gen. xxviii, 48.) Idem fecit Christus, dum lapides in hoc mundo unctioibus, et pressuris expositos, sibi, velut angulari lapidi, non prius conjungi voluit, quam oleum a se institutum desuper fuisset effusum. Unde his, scilicet in principio, et sine vite inungi illos voluit, ut per primam unctionem Baptismi initiarentur velut lapides Ecclesiæ militantis, per postremam velut lapides Ecclesiæ triumphantis.

In Levitico præcepit Deus: Anima, cum obtulerit oblationem sacrificii Domino, simila erit ejus oblatio, fundetque super eam oleum, et ponet thus. (Levit. ii, 1.) Quod aliqui de adima interpretantur, quæ velut panis mundus Domino offerri debet, juxta illud Sancti Ignatii M. dictum: Fragmentum Christi sum, dentibus bestiarum molar, ut panis mundus inveniar. Oleum, et thus similiter imponendum materiam, et formam unctionis extreme significant; hæc enim faciunt, ut gratior Deo fiat oblatio.

Adumbravit Christus in Evangelio hoc Sacramentum, cum Apostolos misit, ut prædicarent penitentiam, et ungerent oleo infirmos ad sanandum eos (MATH. vi), per hoc enim oleum indicare volebat nobilitas oleum, quo suo tempore ad sanandos, et corroborandos ægros institurere decreverat.

UTILITAS. — Olim Sacrificii sacrificiarii clamabant: Procul hinc sit lotus, et unctus;

eo quod demones, præsentibus Christianis, impedirent a suis oraculis, et delusionibus; merito ergo Christiani oleo in fine ungentur, ut diabolus, qui tunc descendit ad hominem in lectum, habens iram magnam, sciens, quia modicum tempus habeat, artes, et fraudes suas exercere non possit. FAB. CONC. IV, in Dom. xx, post Pentec.

AUCTORES.

Petrus Canisius p. II, de Sacramentis Ecclesiæ.

Jacobus Marchantius in Horto Pastorum tr. IV.

Laurentius Beirineck in theatro vite humanæ V. eodem.

Matthias Faber conc. IV, in Dom. xx, post Pentec.

Antonius Danroltius in Catechismo historiali c. LI, lit. E et LI.

VOCATIO

AD VITÆ STATUM ELIGENDUM, ET AMPLECTENDUM.

QUOD ESSENTIAM.

DEFINITIO. — Vocationis nomine hoc loco aliud nihil intelligitur quam dispositio providentiæ divinæ, quæ pro suo beneplacito diversa, in republica, tam ecclesiastica, quam politica, officia distribuit, atque ad eandem rite obeunda gratiam aliisque qualitates necessarias subministrat. Ut adeo quisvis ex hominibus sibi applicare possit illud Christi (Jo. xv) dictum: Non vos me elegistis, sed ego elegeri vos. Et illud S. Pauli (ad Hebr. v.) Nullus sumit sibi honorem, et officium, seu statum sed qui vocatur a Deo.

DIVISIO. — Quemadmodum due sunt animi potentie principales, voluntas, et intellectus; ita duo quoque vocationum genera, voluntatis, et intellectus reperiantur. Vocatio voluntatis dicitur, quando voluntas ad certum rite genus sic movetur, ut eadem intellectum rapiat, et ejus approbationem quasi extorqueat. Vocatio intellectus est, quando ratio illuminatur, ut status cujuscumque commoda, et aptitudinem ad ultimum finem a se consequendum cognoscat, et ipsam etiam voluntatem ad statum talem amplectendum permoveat. HIER. PLATUS, l. III, de bono stat. Relig. c. XXXVI, §. Quin etiam.

Allo modo etiam dividi potest in perpetuam, et non perpetuam, seu ad tempus. Illa est, per quam quis ad statum vocatur, in quo per totam vitam permaneat; Ita est, per quam quis a Deo vocatur, ut tantum per aliquod tempus in eo permaneat; qualem vocationem dari, P. Nicolaus Lancizius ex communi Ascetiarum sensum affirmat; solet enim suavis Dei sapientia aliquibus injicere desiderium amplectendi certum aliquem Ordinem, non quod velit, ut eum ingrediantur, vel perpetuo in eo maneant, sed ut probet eorum obedientiam, et amorem erga se: primum illis inspirat affectum ad aliquem Ordinem, vel eorum complexionis minus repugnantem (ut postea ad asperiores eos inducat) vel certe prius ad asperiores illos impellit, ut heroica electione rei difficultioris plurimum mereantur; postea vero ad mitiorem amplectendum officioer movet, sciens, illos non habere vires illas corporis, quas exigit Ordo asperior, vel alia ad eum requisita. Sic videmus, Christum vetuisse primum, ne Apostoli gentibus prædicarent, quos tamen postea ad easdem misit. Sic S. Benedictus ab initio vitam Eremiticam duxit, et postea primum suum Ordinem instituit. Sic S. Dominicus prius Oxoniensis Ecclesiæ Canonicus Regularis fuit, deinde Ordinis Fratrum Prædicatorum Auctor extitit. Sic S. Antonius Patavinus pariter prius Canonice Regularium Institutum suscepit, et postea ad Franciscanorum Ordinem transiit. Quidni ergo aliis etiam idem contingere possit? Negari tamen non debet, quin major in tal mutatione suscipienda consideratio sit adhibenda, ne per speciem majoris boni amor proprius illudat. NICOLAUS LANCIZIUS, opusc. 1, n. 238.

EX S. SCRIPTURA.

QUALITAS. — Non turbetur cor vestrum. In domo Patris mei mansiones multe sunt. Jo. XIV, 1.

Unusquisque, in qua vocatione vocatus est, in ea permaneat. I. Cor. vii, 29.

Quis est homo, qui timet Dominum? legem statuit ei in via, quam elegit. Psal. ii, 12.

Obsecro itaque vos ego vincit in Domino, ut digne ambuletis vocatione, qua vocati estis. Ephes. iv, 1.

Æqua pars erit descendenti ad prælium, et remanenti ad sarcinas, et similiter dividit. I. Reg. xxx, 24.

cat, (juxta illud Psalmistæ: Propterea unxit te Deus oleo lætitiæ præ consortibus tuis) (Ps. XLIV, 8) ita, et hoc Sacramentum tanto majorem lætitiæ afferat, quanto majorem spem facit perpetuæ, et felicitatis, et lætitiæ obtinendæ, ut ipse quod est consummativum Justitiæ Christianæ (quemadmodum ait Concilium Trid.) atque adeo efficit, ut, sicut cum Christus moriturus dicit: Consummatum est; ita etiam eum eodem vere dicere possit: Pater in manus tuas commendo spiritum meum.

Ex occasione thematis: *Inveni David servum meum, oleo unctus meo unxit eum: manus enim mea unxitur ei, et brachium meum confortabit eum* (Ps. LXXXIII, 22): potest ostendi, quomodo hæc ipsa verba etiam Deus ad eum, qui hoc Sacramentum percipit, cum magno illius solatio dicat. Et 4. quidem, quomodo invenit servum fidelem, qui faciat omnes voluntates ejus, dum etiam hoc Sacramentum, quod per se non est de præcepto, sed solum de consilio, et beneplacito Dei, cum magna alacritate, ac religione suscipit. 2. Quomodo vere etiam oleo sancto unxit eum, oleo scilicet sacramentali, oleo gratiæ sive specialis in hoc Sacramento conferri solite, et oleo inferioris lætitiæ ex susceptione hujus Sacramenti oriri solite. 3. Quomodo manus ipsius auxiliatur ei; dum scilicet, sicut olim agris manus imponebat, et sanat; ita et nunc per hoc Sacramentum, sui omnino confert sanitatem, aut certe molestias morbi mitigat interna consolatione. 4. Quomodo brachio suo confortet eum; dum robur illi adversus hostes confert; ut possit, et fortiter pugnare, et feliciter, ac gloriose vincere.

Ex occasione thematis: *Ece unxit te Dominus super karitatem suam in Principem: et liberabit populum suum de manibus inimicorum ejus* (1. Reg. x, 4): potest explicari triplex unctio, qua Deus quemlibet hominem Christianum ungi sinit, ad similitudinem triplicis unctionis, qua David olim inunctus est. Nam 1. sicut ille in domo patris sui unctus est, et per eam unctionem ad regnum initiatus; ita Christianus in Ecclesia velut domo Patris sui per Baptismum ad regnum celeste initiatur, et jus acquirit; quod beneficium tanto majus est, quanto plures sunt Ethnicis, præ quibus tamquam fratres sinit eligi ipse ad hoc regnum. 2. Sicut David unctus est in Hebron, ut regnaret super domum Juda, et post illam unctio-

nem variis adversitatibus agitur fuit, atque probatus; ita et Christianus per Christum Confirmationis ungitur in Regem super domum Juda; id est, Ecclesiam, actu confirmationis Christum, et ab eo tempore a variis hostibus, (cum sit militia vite hominis super terram) impugnatur. 3. Sicut David denique unctus est in Regem super universum Israel, et tunc in pace paulo post regnare cepit; ita et per Sacramentum extreme-unctionis inungitur Christianus, ut sit Rex super caelestem Jerusalem velut regnum æternæ pacis. Tunc enim dicere potest cum S. Paulo: Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi, et reliquo mihi reposita est corona justitiæ. II. Tim. iv, 7.

MISCELLANEA.

Cum Jacob scalam in caelum visisset, Domusque scale innixum, mane evigilans tulit lapidem, quem supposuerat capiti suo, et erexit in titulum, fundens oleum desuper, appellavitque nomen urbis Bethlehem. (Gen. xxviii, 48.) Idem fecit Christus, dum lapides in hoc mundo unctioibus, et pressuris expositos, sibi, velut angulari lapidi, non prius conjungi voluit, quam oleum a se institutum desuper fuisset effusum. Unde his, scilicet in principio, et sine vite inungi illos voluit, ut per primam unctionem Baptismi initiarentur velut lapides Ecclesiæ militantis, per postremam velut lapides Ecclesiæ triumphantis.

In Levitico præcepit Deus: Anima, cum obtulerit oblationem sacrificii Domino, simila erit ejus oblatio, fundetque super eam oleum, et ponet thus. (Levit. ii, 1.) Quod aliqui de adima interpretantur, quæ velut panis mundus Domino offerri debet, juxta illud Sancti Ignatii M. dictum: Fragmentum Christi sum, dentibus bestiarum molar, ut panis mundus inveniar. Oleum, et thus similiter imponendum materiam, et formam unctionis extreme significant; hæc enim faciunt, ut gratior Deo sit oblatio.

Adumbravit Christus in Evangelio hoc Sacramentum, cum Apostolos misit, ut prædicarent penitentiam, et ungerent oleo infirmos ad sanandum eos (MATTH. vi), per hoc enim oleum indicare volebat nobilitas oleum, quo suo tempore ad sanandos, et corroborandos ægros institurere decreverat.

UTILITAS. — Olim Sacrificii sacrificiarii clamabant: Procul hinc sit lotus, et unctus;

eo quod demones, præsentibus Christianis, impedirent a suis oraculis, et delusionibus; merito ergo Christiani oleo in fine ungentur, ut diaboli, qui tunc descendit ad hominem in lectum, habens iram magnam, sciens, quia modicum tempus habeat, artes, et fraudes suas exercere non possit. FAB. CONC. IV, in Dom. xx, post Pentec.

AUCTORES.

Petrus Canisius p. II, de Sacramentis Ecclesiæ.

Jacobus Marchantius in Horto Pastorum tr. IV.

Laurentius Beirineck in theatro vite humanæ V. eodem.

Matthias Faber conc. IV, in Dom. xx, post Pentec.

Antonius Dauroutius in Catechismo historiali c. LI, lit. L et LI.

VOCATIO

AD VITÆ STATUM ELIGENDUM, ET AMPLECTENDUM.

QUOD ESSENTIAM.

DEFINITIO. — Vocationis nomine hoc loco aliud nihil intelligitur quam dispositio providentiæ divinæ, quæ pro suo beneplacito diversa, in republica, tam ecclesiastica, quam politica, officia distribuit, atque ad eandem rite obeunda gratiam aliisque qualitates necessarias subministrat. Ut adeo quisvis ex hominibus sibi applicare possit illud Christi (Jo. xv) dictum: Non vos me elegistis, sed ego elegi vos. Et illud S. Pauli (ad Hebr. v.) Nullus sumit sibi honorem, et officium, seu statum sed qui vocatur a Deo.

DIVISIO. — Quemadmodum due sunt animi potentie principales, voluntas, et intellectus; ita duo quoque vocationum genera, voluntatis, et intellectus reperuntur. Vocatio voluntatis dicitur, quando voluntas ad certum rite genus sic movetur, ut eadem intellectum rapiat, et ejus approbationem quasi extorquat. Vocatio intellectus est, quando ratio illuminatur, ut status cujuscumque commoda, et aptitudinem ad ultimum finem a se consequendum cognoscat, et ipsam etiam voluntatem ad statum talem amplectendum permoveat. HIER. PLATUS, l. III, de bono stat. Relig. c. XXXVI, §. Quin etiam.

TOMUS IV

Allo modo etiam dividi potest in perpetuam, et non perpetuam, seu ad tempus. Illa est, per quam quis ad statum vocatur, in quo per totam vitam permaneat; Ita est, per quam quis a Deo vocatur, ut tantum per aliquod tempus in eo permaneat; qualem vocationem dari, P. Nicolaus Lancizius ex communi Ascetiarum sensum affirmat; solet enim suavis Dei sapientia aliquibus injicere desiderium amplectendi certum aliquem Ordinem, non quod velit, ut eum ingrediantur, vel perpetuo in eo maneant, sed ut probet eorum obedientiam, et amorem erga se: primum illis inspirat affectum ad aliquem Ordinem, vel eorum complexionis minus repugnantem (ut postea ad asperiores eos inducat) vel certe prius ad asperiores illos impellit, ut heroica electione rei difficultioris plurimum mereantur; postea vero ad mitiorem amplectendum officioer movet, sciens, illos non habere vires illas corporis, quas exigit Ordo asperior, vel alia ad eum requisita. Sic videmus, Christum vetuisse primum, ne Apostoli gentibus prædicarent, quos tamen postea ad easdem misit. Sic S. Benedictus ab initio vitam Eremiticam duxit, et postea primum suum Ordinem instituit. Sic S. Dominicus prius Oxoniensis Ecclesiæ Canonicus Regularis fuit, deinde Ordinis Fratrum Prædicatorum Auctor extitit. Sic S. Antonius Patavinus pariter prius Canonice Regularium Institutum suscepit, et postea ad Franciscanorum Ordinem transiit. Quidni ergo aliis etiam idem contingere possit? Negari tamen non debet, quin major in tal mutatione suscipienda consideratio sit adhibenda, ne per speciem majoris boni amor proprius illudat. NICOLAUS LANCIZIUS, opus. 3, n. 238.

EX S. SCRIPTURA.

QUALITAS. — Non turbetur cor vestrum. In domo Patris mei mansiones multe sunt. Jo. XIV, 1.

Unusquisque, in qua vocatione vocatus est, in ea permaneat. I. Cor. vii, 29.

Quis est homo, qui timet Dominum? legem statuit ei in via, quam elegit. Psal. ii, 12.

Obsecro itaque vos ego vincit in Domino, ut digne ambuletis vocatione, qua vocati estis. Ephes. iv, 1.

Æqua pars erit descendens ad prælium, et remanens ad sarcinas, et similiter dividit. I. Reg. xxx, 24.

40

In veritate comperi, quia non est personarum acceptator Deus, sed in omni gente, qui timet eum, et operatur justitiam, acceptus est illi. *Act. s. 34.*

EX SS. PATRIBUS ET DOCTORIBUS.

QUALITAS. — Non una salutis via, nec unus modus est, verum per multos, ac diferentes. Quod quidem Christus indefinite dicit, cum multas in Patris domo mansiones esse asserit. Paulus vero sub distinctione quadam idem loquitur, sic scribens: *Alia charitas solis, alia bonæ, et alia stellarum. Stella enim differt a stella in claritate. S. CHRYS. l. III, c. v, adversus Vitup. Monast. l. Cor. xli.*

Quia omnes vult salvos fieri Dominus Deus noster, dedit, per Joseph etiam iis, qui sunt in servitute, solatium, attribuit magisterium, ut non desperent etiam in ultima conditione posse marces esse superiores, nec ullum statum immennum esse virtutis, si animus uniuscujusque cognoscat, carnem servituti subditam esse, non mentem, multosque servos esse dominis liberiores, si in servitute positi a servilibus potent operibus abstinendum. Servile est omne peccatum, libera innocentia; unde, et Dominus ait: *Omnia, qui faciunt peccatum, servus est peccati. S. AUG. lib. de Joseph, c. iv.*

Vere admirari licet vehementer justi hujus (Lot) virtutem, quod conversans in medio tam impiorum, non solum non fuit inde negligentior factus, sed et majorem virtutem pro se tulit, et cum omnes (ut ita dicam) in præceptis ruerent, ipse solus in tanta multitudine rectam ambulavit viam. Ubi igitur sunt, qui dicunt, quod non sit possibile in media civitate versantem servare virtutem, sed opus esse recessu, et montana quadam conversatione, et non posse domum suam præfectam, et habentem mulierem, et filios curantem, ac famulos, virtute præditum esse? videamus ergo justum illum cum muliere, et pueris, et fanniis, et in civitate degentem, et inter tam malos, ac impios conversantem, et quasi scintillam quandam in medio mari luceantem, et non solum non extinguatur, sed et quotidie lucem clariorem emittit. *S. CHRYS. hom. XLIII, in Gen.*

Et hæc dico, non prohibens recessum ab urbibus, neque interdicco montium, et solitudinum conversationem; sed monstro violenti sobrie agere, et vigilare, nihil inde obstructi esse. Sicut igitur negligentia, ac

supino nihil prodest solitudo; neque enim locus nos virtute facit præditos, sed mens, et mores; ita et prudens, atque vigil non offenditur, etiam in media civitate vivens. *Ibidem.*

Non Jerosolymis fuisse, sed Jerosolymis bene vixisse, laudabile est; singuli credentium non locorum diversitatibus, sed fidei merito ponderantur, et veri adoratores neque Jerosolymis, neque in monte Garizin adorant Patrem, quia Deus Spiritus est: *Spiritus autem ubi vult spirat, et de Jerosolymis, et Britania patet aula celestis, Regnum Dei intra nos est. S. HIER. ep. xlii.*

Quid prodest, quod discedis, qui uodique astrictus es vinculis passionum, quem hinc atque inde circumvallat vitium tua? Quid, inquam, prodest, quod discedis, qui quocumque locorum vadis, te tecum portas? Digne aliquis discessit, si illo ire possit, ubi illum diabolus invenire non possit. Nemo se fallat, non fugiat adversarium de loco ad locum, sed de vitio ad virtutem, de passione ad emendationem. *EUSEB. Emis. lo. III, ad Monach.*

In quocumque statu sive vocatione homo fuerit, quamdiu ei cor est, et respirat, namquam se excusare poterit, quod Deum amare nequeat, et proximum propter ipsum: *Non est, qui abscondat se a calore ejus. Nec est, qui se possit excusare, qui eum diligere non possit, interpretatur Hugo Cardinalis. HUGO CAR. in Ps. xviii.*

Quod martyrium gravius est, quam inter epulas esurire, inter vestes nullas, et pretiosas algere, paupertate premi inter divitias, quas offert mundus, quas ostentat malignus, quas desiderat noster appetitus. *S. BEN. in Festo Om. SS.*

EXEMPLA SACRA.

VOCATIONES.

Per vanitatem mundi offensam.

Rolandus, cum diem integrum lætas inter convivium, choreas, ac lusus exegisset, tandem vespere ad se reversus hæc animo voluit: Heul ubi nunc est festum, quod egimus? ubi tota hujus diei lætitia, quæ jam abiit? Itaque secum perpendens, sic totam vitam abituram, nihilque permansuram præter dolorem, et penitentiam, postero die Divi Dominici Religionem ingressus est. *PLATUS. l. II, c. ult.*

Joannes Darius enim Juris esset Doctor, videretque causa justissima cecidisse quempiam propter potentiam partis adversæ, motus fuit, ut sæculum nequam fugeret, et Religionem se junxit. *NADASI, 8 Janii, Ann. dier. memor. Soc. Jesu.*

Joannes Nicolaus Podelongus, cum Jurisprudentiæ peritissimus videret innocentem quempiam contra Jus, et fas damnari ad mortem, crudeli sæculo nuntium remisit, et facultatibus suis in egenos distribuit, Religionem est amplexus. *Idem, 11 Octob. ex Ann. Neapoli. 1679.*

Theodorus ille magni Pachomii alumnus, qui generosa admodum familia a copiosis ortu parentibus, ipso ætatis anno quarto et decimo, cum festiva quadam celebritas in ejus domo ageretur, inter illa ipsa gaudia reputare secum cepit opes, commoditates, delicias, in quibus natus, et ad eam diem nutritus fuerat; atque in ea cogitatione sic secum ipse divino instinctu loqui: Miserum me, quid mihi hæc brevia, ac fugacia proderunt si prius æternis! quando hæc Dei lex est, ut nemo utramque consequi possit felicitatem; Itaque suspirans ac de sua salute sollicitus recepit se a turba et strepitu interiorum adium partem, ubi humi fuis multus lacrymis Deum oravit, ut doceret se facere ipsius voluntatem. Ab eo igitur die omnibus carnis commodis renuntiavit. Monachi jam vitam in paterno palatio agens; nec nullo post ad sacram Pachomii familiam se contulit, in qua brevi ad tantam pervenit sanctitatem, quantum hæc ipsa tam præclara initia ostendebant. *JER. PAC. de bon. stat. celi, lib. I, c. xv.*

Memorable est illud, quo Franciscus Borgia ad hanc vite perfectionem vocatus est: Nam cum esset Gandiæ Dux magnaque apud omnes auctoritate, ita configit, ut Isabellam, quæ Caroli Quinti Imperatoris uxor fuerat, nuper mortuæ corpus Granatæ sepeliendum honoris gratia comitaretur. Quare cum necessitas incidisset, ut aperta capsula cadaver inspiceretur, isque scaturientibus verbibus patridum et corrosam aspexisset, illico hæc ejus animum subiit cogitatio, quo tandem venisset illa tante femine potentia et gloria, ejus paulo ante viventis, vel ipsi nutus terrori fuerant, quamque nulla sit in morte, et post mortem differentia inter principem, et pauperem: itaque illa humana fragilitatis cogitatio tantum valuit in ipso, ut ad principatum deponendum, et religiosam hu-

millitatem amplectendam, eum adegerit. *Ps. l. II, c. xxxviii, de bon. stat. Relig.*

Per necessitatem.

Abbas Moyses metu mortis, quæ ei propter homicidium crimen intendebatur, impulsus ad monasterium se recepit; qui ita necessitatem conversionis arripuit, ut ea in voluntatem propria animi virtute converteus, ad perfectionem summam pervenerit. *Anonym. in Methodo elig. stat.*

S. Paulus Eremita primus, dum fugiens Decii, et Valeriani imperatorum sævitiam, casu specum ingressus aliquampdiu latuisset, cepit delectari solitudine, et quod prius necessitate fecerat, deinceps voluntate tota vila tenuit. *Idem.*

Per contemptum hominum.

Petrus Consalvus ad delicias, et mundi vanitatem omnem pronus, cum quadam die equo superbe vectus, totam urbem cum suis æqualibus obiret, accidit, ut a jumento lasciviente in profundum lutum excuteretur; ex quo conatus extractus a puerorum grege circumstante, et aliis procaciter sannis, ac risibus exceptus vehementer confusus fuit, sibi que iratus: Quandoquidem, inquit, o munde, sic a te tractor, cui tam graviter servivi, ego quoque vicissim te, prout mereris, tractabo. Itaque eo momento statuit, Deo se famulari, atque id paulo post est executus. *PLATUS, l. c.*

Solebant Londini in Anglia dies Christo nascenti, et Epiphaniæ interjecti, chorearum, musicæ, ludorum, et comædiarum apparatu incredibili celebrari; concurrebat flos Londinensis, et circumvicinæ juventutis spectaturus, aut spectaculo futurus. Instituenti festi, et sumptuum cura penes illum erat, cui præ cæteris demandare illam Regina placuisset. Incidit in Thomam Pondo Anno 1569, sibi que plurimum gratulatus est honorem juvenis, quod et in sumptu faciendi videri gauderet splendidus, et quod arte saltandi, et elegantia corporis parem aula haberet neminem. Ejus specimen artis, et magisterium editurus, saltationis eligit formam, quæ in sustentando pedis unius extremis articulis, et circumagendo simul in gyros corpore desivit, durante per tot vertigines puncto nixas, agilitate, et roboris, et capitis firmitate. Saltavit Thomas tam ele-

ganter, et docte mimum versatilem egit, ut ei tota acclamaret, et applauderet scena, manum ejus Regina prenderet nuda manu, salutationis dato premio valde singulari; galelerum Comitis Leicesteriensis, operiendo sudanti mitteret, ac post interludia quaedam invitaret ad salutationem iterandam. Ad hic arrecto in pedis articulos corpore, dum se rotat, agensque in gyros multiplices vexat obambulante oculos vertigine capitis, humilito corpore sternitur; exploditurque haud minori sannarum, et ludibrii sonitu, quam quo illi ante ad plausum fuerat. Regina indignans dedecoratam ab eo festi laetitiam, insultat jacenti, et surge hos, inquit, crudeli sarcasmo risus integrat spectatorum, cum ignominia jacentis. Assurgit in genua cernuus, et venerandus se illi inclinat; illud quidem tacite apud se musitans, sic tamen, ut perciperetur a circumstantibus: *Sic transit gloria mundi.* Exin aulam, et urbem, et publicum exorsus, Belmontio suo se condit solus, ubi suo ex casu, ejusque mercede premium reputans servitutis in mundi obsequio collocat; virorum stultissimum se inensat, et stultissimorum miserimum; haud tamen (quae Dei est gratia) illorum, qui tunc solum aperiant oculos, cum cadunt in sepulchrum, nunquam surrecturi. Post ex se ipse inquirans, quanto tunc secum beatius ageretur, si Deo se sacrasset, et rationibus externis, quae Reginae oculis in Dei contemptum; et Religionis Sacrosanctae, tum egerat, tum passus fuerat, atque profunderat, magnam sui concepit miserationem, et horrorem; et ex praeteriti revocandi desperatione, tam ardens, et constans emendandi futuri propositum, ut per annos exinde quatuor supra quadraginta, aliis omnino ab eo, qui fuerat, vixit (erat vero tunc annorum triginta) et quotidianis virtutum accessionibus vitam cumularit, ac se totum daturus, sacrae religioni addicere decreverit, in Societatem Jesu a P. Everando Mercuriano praeposito Generali recepit. BARROUS, p. I. *Histor. Eur.* l. I. c. IV.

Per mortis timorem.

Gerardus a Kempis Toparcha opulentus amplas sibi aedes, ac percommotas extruxerat, suppellectili omni non modo necessaria, sed perquam sumptuosa adornatas. Ad has regio epulo instructo, dominos suo territorio vicinos invitavit, ut geniali haustu no-

viam fabricam irrigaret. Capaciores forte sub bellariis scyphum manu prensans convivas percontatus est, quid sibi, quid suae fortunae deesse putarent: an non se, ut vere felicem suspicerent? omnibus applaudentibus unus mentis candidulae haec effatus est: Cognate mi, has, quas ididicasti, sedes percommotas, et amplissimas, censeo esse imperfectas, quia foramen aliquod prins obturandum est, ut opus omnibus numeris absolutum censeatur. Et quodnam illud? quaerit Gerardus; respondit alter, ostium, per quod ex hoc diversorio brevi ad cosmeterium transurus es, et hanc domum brevi alteri refecturus: Quod viri sane prudentis dictum ita Gerardi animo movit, ut sceno spreto ad Religiosum claustrum commigrarit. LAERTIUS, in *Larva Mundi praefat.*

Franciscus Cajetanus cum videret domesticis famuli adolescentia, et morum comitatus florentissimi, repentinum funus, quod diu coxit, maturavit; et ne ardor mundi infidi relinquendi remitteret, calvarium cubiculo intulit, eique pulvino subjecto indormavit. RHO, l. V, c. III, n. 1, *ex nostris.*

Joannes Ribera ad Societatem venit, illa sibi canens: Fallax gratia, et vana est pulchritudo; ea videlicet occasione, quod sanguinea suae pueritudo, tanta omnium oculorum admiratione laudata, vidisset in morte repente miserandum in modum fadatum. *Anno Philippinae 1621.*

Per inspirationem.

Cum Claudio Aquavivae venisset in mentem illud Domini dictum: *Oves meae vocem meam audiunt.* Jo. x, invasit eum timor, ne, si coelesti illi consilio non obedi- ret, non esset ex ovis Christi. Qua de causa eadem hora, ac pene momento ad Societatis Jesu domum venit, seque et toto animo addixit. PLATES, l. III, c. XXXVIII.

Alexander Capochius Florentinus tribus noctibus ter illum versiculum insurrarit sibi audit: *Docedo iniquas vias tuas,* etc. Ps. l. Quo incitamento ille se Ordini Praedicatorum devovit, in eoque sanctissime doctrina, virtute, et miraculis clarus vixit, praesertim dono curationem celebris. THOM. BOZIIUS, l. XI, *de signis Eccl.*

Bertrandus Cornelius hilarem illam ante Cineres noctem agebat laetus in saeculo juvenis, ingenio tamen turbido, et ad vana projecto. Repente illa nocte tactus divina

lucis radio, de aeternitate ad socios tanta effluatitate verba fecit, ut, qui nugari hominem primo putabant, ubi serio agentem viderunt, stupuerint mutationem dexterae Excelsi: duobus, qui aderant, viris primariis repente hujus oratione ad meliora conversis. Ipse vero, sociate illa deserta, Societati Jesu se addixit, exquisitae ad omnem rerum divinarum, et officii sui apud aegros tractationem attentus. *Anno Belg. 1602.*

Sacerdos quidam omni studio diligentiae sibi a quorundam Religiosorum, consuetudine cavebat: verebatur enim, ne, qua dicendi arte pollere illos existimabat, facile persuaderent, ut nuntium terrenis rebus mitteret. Haec dum forte secum agitaret, quamdam vocem dicentem sibi exaudire visus: Non est, cur de me queraris in extrema judicii die, Religioni tibi nomen dandum esse praedixi, salutis viam ostendi, tuum erat, vel hanc ingredi, vel alio te conferre. Parnotus his vocibus ad Religiosos accurrit, rem aperuit, omnibus precibus admitti petiit, et exauditus est. *Ann. Nesp. Anno 1604.*

Joannes Nunnus Hispanus nobilis de Gumanorum familia, cum juvenis anxius de vitae genere delibers integro anno a B. Virgine postulasset, sibi a Deo certam vivendi viam ac rationem indicari, quam securo tenere, sequique posset; apparuit dormienti Dei Mater angusta specie comitata duobus Societatis Patribus, et Nunno inspiravit, dicens: Vis servire filio meo usque ad defatigationem? Cui Nunnus: Omoio Domina. Sequere ergo, ait illa, hos viros. Ostendit vero illi comites suos, nimirum, Patres Fabrum et Stradam, ac disparuit. Nunnus vero ex habitu judicatus est, viros illos esse Societatis Jesu, sed sibi prorsus ignotos, nec Domina indicavit, quae eos loco inveniret. Quare partim anxius, partim letus coelesti visitatione, reliquum suae patronae Virgini Matri commendavit. Contingit autem, ut iter facienti duo Societatis Patres temere occurrerent, visoque habitu eos aggressus est; cumque de admissione mentionem intulisset, tum Pater Faber: Vis, inquit, servire Christo usque ad defatigationem? Qua interrogatione, ille percussus venit in mentem verborum Virginis Matris, quae eisdem verbis usa fuerat. Unde ille, velut certam suae vocationis tesseram reputans, oculos in vultum utriusque delixit, et eos agnosceus procidit eis ad pedes obtestans, ut se ad Societa-

tem admitterent; narrataque totius vocationis serie, admissus est summa sua, et Patrum consolatione. PERRA, *Math. in vit. B. Ignatio* l. II, xxvi.

Per auditionem verbi divini.

S. Antonius ingressus Ecclesiam, ibique audiens ex Evangelio: *Qui non odit patrem, et matrem, et filios, insuper, et animam suam, non potest esse meus discipulus. Et si vis perfectus esse, vade, et vende, quae habes, et da pauperibus, et habebis thesaurum in caelo, et veni, sequere me;* Luc. XIV. Praeceptum huc Domini velut specialiter ad se directum cum summa cordis compunctione suscepit, confestimque cunctis renuntiatis secutus est Christum. *Vita.*

S. Franciscus audiens Evangelium de SS. Apostolis recitari, et in eo illis prohiberi, ne aurum, argentumque possiderent, pecuniam in zonis, in via peram ne ferrent, nec duas haberent tunicas, vel calceamenta, divina luce se illustratus, calceos exiit, baculum pecuniamque abiecti, una contentus tunica, cingulum coriaceum, quo fuit adstrictus, posuit, et se hunc succinxit, atque sic vitam Apostolicam inchoavit. *Vita.*

Per lectionem.

S. Augustinus, cum cogitationum aestu miserime ageretur, audivit: *Tolle, lege, tolle, lege.* Arripui, inquit lib. VIII, *Confess.* aperui, et legi in silentio capitulum, quo primum conjecti sunt oculi mei: *Non in comessionibus, et ebrietatibus, non in cubilibus, et impudicitis, non in contentione, et ambitione: sed induimini Christum Jesum: et carnis providentiam ne feceritis in concupiscentiis.* Nec ultra volui legere, nec opus erat. Statim quippe cum fine hujusce sententiae, quasi luce sinceritatis infusa, corde meo omnes dubitationis tenebrae diffugerunt. S. AUG., VIII, *confess.*

S. Hilarus Abbas ex Tuscia oriundus, cum puerulus epistolas S. Pauli legeret, divino spiritu inflammatus, et a seniore quodam de vita solitaria instructus amorum tredecim, Deum rogavit, ut eum ad locum deduceret ubi ipsi servire posset Eremita. Cui Angelus apparuit, et eum Urbe Romana educit ad montem. *Familiae comitatus est, ubi in sanctitate vitae Deo soli vacare coepit.* PERRAUS, *Natal.* l. III, cxxxvi.

EXEMPLA.

Perceptorum in vario statu.

Esther vixit in aula regis gentilis, et idololatræ, cui acceptus erat Amam, non defecit tamen, imo crevit in spiritu, et servitio veri Dei; veluti colligitur ex ejusdem protestatione, quam fecit: *Tu scis necessitatem meam quod abominer signum superbiæ, et gloriæ meæ, etc. et nunquam letata sit ancilla tua, ex quo huc translata sum, usque in presentem diem, nisi in te, Domine Deus Abraham.*

In vita D. Gregorii Magni legitur de quodam S. Eremita, quod multis annis vixerit solitarius; post austeras frequentesque peractas poenitentias, aliæque devotionis, et orationis exercitia, instanter Deo supplicavit, ut dignaretur ei manifestare premium in oculis sibi præparatum, propterea quod deseruisset domum suæ delicias, ac Deo in ista mendicitate servivisset. Nocte in somno ei responsum fuit, tale tibi expectandum præmium, quale deberetur pauperi Gregorii Papæ. Audiens hujusmodi responsum Eremita, attonitus, et turbatus, hæsit, existimans Deo non placuisse paupertatem suam, si non majus, sed idem cum tam ditite Principe, qualis erat Gregorius, præmium recepturus esset; et quia die noctuque deplorabat infelicem suum statum, dormiens alia nocte audivit Dominum sibi dicentem: non bona, neque honorum possessionem facere homines divites, sed affectum; modo tu, inquit, divitias Gregorii cum tua paupertate conferre, et comparare audes, qui cæcum, turgurii tui incotiam, plaris aestimas, et diligis, quam Gregorius omnia sua bona cunctosque, quos possidet, thesauros, quos ne quidem amat, sed spernit, et animo beneficio erogat in pauperes, ut propterea in corde suo te sit longe pauperior. *Massi, disc. n. 6.*

Non assimile exemplum legitur in vita Sancti Severini Archiepiscopi Coloniensis, quod huicque dicta mirum in modum confirmat. Magnus quidam dominus ipso die nuptiarum suarum ab Angelo invitatus fuit, ut ipsum sequeretur, desereret sponsam, divitias, dominium, et omnia quæ haberet in sæculo. Conductus ergo fuit ad eremum, ubi pluribus annis vitam duxit valde austeram; cumque et ipse die quodam cor-

riperetur curiositate sciendi, quale sibi in Paradiso destinatum esset premium, in quadam visione intellexit, parem ipsum esse Severino Archiepiscopo Coloniensi. Quare hunc sine dilatione videre desiderans, accedit, intrat Ecclesiam, et Severinum in throno Pontificali conspicit, sedentem cum magna majestate, toto stipatum Clero, pluribusque aliis Principibus, et Nobilibus. Sacra finito pergit ad palatium, ubi Sanctum Archiepiscopum deprehendit præsidem lautissimæ mensæ, cui et plurimi assidebant Comes, et Nobiles. Hæc omnia ubi spectat Eremita, abijcit animum, suspicaturque, Deo forte minime gratam esse vitæ suæ austeritatem, eo quod promitteretur retributio præmii æqualis utrique, sibi, et tali Præsuli, qui viveret in tanto Majestatis splendore, in talibus deliciis. Verum nocte sequenti Angelus cælestis melius ipsum instruxit, erroremque spum ei detexit; nempe quod nimium lagunculæ suæ (hanc cingulo appensam gestare solebat) Severinus autem nullum protus haberet affectum ad honores, thesauros, et delicias, esto quis ei totam donaret mundum. *Ibid. n. 5.*

Refert Theodoretus, Angelum Dei tradidisse Paphnutium regulam in celo compositam, quam per multorum annorum decursum observaverat, et quia eidem conformem etiam, immaculatam, summeque austeram duxerat vitam, optabat divinitus informari, quis similis sibi esset in cursu perfectionis; unde Deus sive ad mortificandam illum, sive ad excitandos sæculares in perficiendo cursu virtutis, et salutis, per Angelum ei intimari curavit, Alexandriæ morari alicquem fistulatorem, et tympanistam, qui ei merito, et sanctitate æqualis esset. Quare sine mora inquisivit illum, et invenit; at quo proprius accedebat, eo magis fugiebat ille, ac si ex instinctu profundæ humilitatis voluisset ad imitationem S. Petri dicere:

Exi a me, quia homo peccator sum. Tandem tamen substulit, audiens Dei voluntatem revelante Angelo manifestatam, ut hinc Eremita totam vitæ suæ referret seriem; retulit post modestam renitentiam, et dixit: Nihil quidem boni mihi sum conscius, nisi quod, cum elapso tempore cum aliis latronibus, et lupis ulularem, peregrinantes exponerem, cæteri vero collegæ mei intercepissent virginem aliquam, cui honorem, et pudorem eripere vellent, ego defenderim illam; eripiendo illam ex manibus eorum et

restituendo domui suæ intactam, et illesam; ex quo etiam periculo eripui plures alias mulieres; subjunctis deinde, quod frequenter distribueret elemosynas pro liberandis captivis; illud vero, quod lucraretur ex arte fistulandi, erogaret in pauperes; totamque suam curam in eo positam esse, ut proximum suum amaret, et juvaret, cique bene faceret. Audivistis jam hujus fistulatoris bona opera, cum hisce optarem nunc conferri ipsi Paphnutii ecstases, visiones, revelationes, raptus, miracula, prophetias, conversiones, solitudinem, cilicia, rigorosa jejunia, vigiliæ, aliasque similes austeritates, numquid mirum, et consideratione dignum, quod eum omnibus hisce operibus, et austeritatibus Paphnutii, ipso judicio Dei, concertent merita unius fistulatoris? Publicani, et peccatores præcedent vos in Regno Dei. *Pallad. e. lxxv.*

B. Catharina de Genna, quæ vivebat in sæculo, die quodam Religiosum andivil sibi dicentem, quod in religioso statu Deum longe ferventius amare posset, quam in sæculo; id audiens repleta sancta quadam indignatione respondit: Nullam huicque creaturam sibi fuisse impedimento, vel obstaculo, quo minus Deum amasset, quantum voluisset, et potuisset. *Massi, disc. vi. n. 8.*

In vitis Patrum legitur de S. Abbate Paphnutio eremi cultore, quod secunda vice ei irroperit desiderium sciendi, cui Sanctorum similis haberetur, apparueritque ei Angelus dicens: Tu es simius Protoconiti vicini hujus pagi. Paradoxon hoc illi videbatur, quod aliquis homo sæcularis nobilitate, divitiis, dominio præditus, sibi in vita spirituali, quam jam pluribus annis transegerat in variis virtutum exercitiis, comparari posset. Unde accessit illum, et subito Comes occurrit adventanti hospiti, eumque humillime exceperit, introduxit in domum prostratusque ante pedes ejus, uti in more habebat, profusus lacrymis illos plus abluit, quam aqua. Præstito hoc charitatis officio, Sancti Eremitam deduxit ad anam, ubi mensam lautissimam instructam reperit tibus. Hisce omnibus spectatis attonitus Paphnutius secum dicebat: Ego in horrido illo deserto inter asperissimas rapas me affligo, continuus ferarum socius, famelicus; et hic homo inter delicias domus suæ locebitur cælum? Quocirca inter epulas ab hospite suo petit, qui aclus ei, quod studium, cujusque operis haberet exercitia, protestaturque, nihil se ex

chibis sumpturum, nisi prius vitæ suæ institutum sibi referret. Tum dixit Comes, magnum se esse, peccatorem, nec quicquam se prestare homini, neque dignum se esse, qui ei solveret calceamenta; mirabatur vero Comes Paphnutium tam avidè inquirere in vitæ suæ institutum, et quia illius petiti se causa. respondit S. Eremita, ab Angelo sibi fuisse dictum: Vade, quia ille Comes multis Monachis evasit superior. Videns ergo Comes, se astringi, dixit: Triginta jam completi anni sunt, quibus una cum conjugem me vixi uti frater cum sorore; suscepti autem ex ea tres filios; horum enim causa solummodo cognita mihi uxor est, nec præter eam alia nec ipsa ultra jam cognita. Suscipere hospites nunquam cessavi, sed ita eis ministravi, ut neminem ante me paterer advenienti occurrere peregrino. Non dimisi unquam de domo mea hospitem sine viatico, pauperem nullum desepi, sed quæ necessaria fuerunt, præbui. Si in judicio sedi, nec filii mei personam contra justitiam accepi. Alieni laborum fructus nunquam introierunt in domum meam. Litem si vixi, nunquam præterivi, donec reconciliarem dissidentes ad pacem. Nemo unquam deprehendit in culpa famulos meos. Numquam greges mei læserunt fruges alienas. Quantum in me fuit, nunquam permisit, ut potentior infirmum premeret. Semper studui in vita mea, ut neminem contristarem. Judicium si fuit apud me, neminem condemnavi, sed dissidentes revocare in concordiam studii. Hæc interim mihi vitæ institutum, Deo donante, hactenus fuit. Audiens hæc Paphnutius, Comitem amplexatus est, et dissemiter ab eo recessit, cogitans apud se: Si, qui sunt in sæculo, tot, et tanta faciunt opera bona, quanto magis nos, qui perfectionem majorem profitemur, bonis operibus insudare, et vacare debemus? vidit postea animam Comitis hujus ab Angelis deferri in cælum, qui cantabant: *Beatus, quem elegisti et assumpsisti, inhabitabit in atris tuis.* *Pallad. e. iii.*

S. Franciscus Romanus, quamvis tota proclivis esset ad vitam religiosam, Deus tamen mediante Confessario significavit, divinam suæ esse voluntatē conformem, si nuberet, et in statu conjugali ei serviret: obedivit illa, regimen domus, et familiæ conjunxit cum solitudine mentis, cui sæpe ipsa vacabat, absque tamen domus, familiarumque detrimento, ac præjudicio, simulque adimplevit illud

S. Hieronymi consilium, quod olim suggererat Celantia dicens: Ita habeto sollicitudinem domus, ut aliquam tamen vocationem anime tribuas; eligatur tibi opportunus, et aliquantum a familie strepitu remotus locus, in quem velut in portum quasi ex multa tempestate curarum te recipias: tantum si sit divine lectionis studium, tam crebra orationum vices, ut omnes reliqui temporis occupationes facile hac vocatione compenses. Duo S. Francisca selexerat sibi eremitoria; unum in sublimiori parte domus, alterum in aliqua horti caverna, ubi a strepitu domesticorum separata, mente in Deum elevabatur, et frequenter orabat. In voto, quod composuit Cardinalis Bellarminus in ejus canonizatione, reperimus, ipsam in Ecclesia Dei lucidissimi instar speculi præfulsisse in variis vocationibus: D. Francisca omni statui, omni sexui, omni gradui exemplar virtutum proponitur quippe ab ipsa infantia multis annis Virginitatem coluit, aliis non paucis in casto conjugio versata est, postea etiam laboriosam viduitatem exercuit: ad ultimam vitam perfectam, et religiosam in Monasterio duxit: Itaque et Virginibus, et Conjugatis, et Viduis, et Sanctimonialibus ejus declarata sanctitas mirifice proderit. *MASSA, d. viii, n. 2.*

Pœna neglectæ vocationis.

Anno 1591, quidam Taurini ad certam Religionem admissus, cum properaret ad domum probationis, in ipso itinere mutavit mentem, flexit in patriam miser. Vix eam attigerat, cum ab homine nescio quo, qui se in hostem suum incidisse putabat, gladio fuit trajectus. In terram ruens: Has, inquit, do penas, ob neglectam Religionem, ad quam vocabar, et expiravit. *Annus Taur. 1591.*

Philippus quidam domus illustris germen egregium, cum flagranter Societatem Jesu excoleret, parentis blandiloquentia nec obsistit, et animum mutavit. Paulo post in pugna cum Nobili orla confossus occidit, nullius Sacramenti ope adjutus. *Nadast in Annis trist.*

Quidam in Hispania nobilissimus Juvenis vocationem habuit Societatis Jesu, sed ei restitit per annos aliquot, et disulit. Factus dein Canonicus Toletanus inter divitias, et luxum vitamque vitiosam penitus evanuit, et vocationem neglexit. Monebatur sepius,

abstineret a vita flagitiosa, quam (etsi non notorie) vivebat, et confiteretur. Frustra. Quodam tempore faciebat iter Toletum Complutum, hic incidit in febriem, sed quam contemnebat. Videbat illum P. Amilianus Garcias Societatis Concinator sanctus, et modeste ad confessionem hortabatur. Promisit ille se facturum, cum convalesceret: Instare Pater sepius, tandem post triduum se confessorum pollicetur juvenis. Tunc in aurem insusurrat medicus præstantissimus, ipsum tandiu non victurum; quare magis Sacerdos urgere, ille abnuere; hic rem acrius agredi, et ægro denunciare medicæ sententiam, non fore sex dies reliquos; Imo medicus Patri ingorere: sed neque sex horas. Ridere ad omnia Canonicus, abnuere, relinquere sese, nolle se nunc confiteri. Convocat ergo omnes dominos extra cubiculum stantes Concinator, periculum denuntiat, ante ægrum in genua proccidit, orat, velit sibi consulere; orant alii, sed irritæ fuerunt preces, renuit infelix. Tum Sacerdos, Oremus, inquit, pro obstinato, producit Crucifixum, et incipit Psalmum *De profundis*, cæteris prosequentibus. Cum perventum fuisset ad illa verba: *Fiant aures tue intendentes* etc. Christus crucifixus brachiis, et manibus sponte et crucis stipe solutus aureas suas obturavit, missis, in auriculas digitis, et converso ab ægro (pallente, et sudore mortali perfuso) vultu intonuit: *Quia vocavi, te, et venisti, ego quoque in interitu tuo ridebo.* Recensuit Patri Stephano Viro Societatis Jesu, Pater Gaspar Mena Theologia Professor, qui hoc factum Salamanca coram aliquot millibus narravit, *P. Casp. Menas. S. J.*

Juvenis quidam Societatem Jesu ingrediendi instinctum voto firmaverat: verum, nescio quo suorum suadente, in ipso ad Novitium itinere ad aliud institutum deflexit. Dum ejusdam honorum præfectura fungeretur, animo semper mesto erat, atque a conscientia torquebatur, demum fluctantem mors inexpectata occupavit. Nam cum aliquot Hispanis, colloquenter absque ullo, quod hominem æternitati prepararet, verbo, vel signo, vita decessit. *Annus Grand. 1652.*

Pœna avocantium a vocatione.

Taurini Adolescens quidam ad certam Religionem animum appulerat, sed accepit lit-

teris ab amico dissuadente, abiecit consilium; tum Sacerdos quispiam re cognita dissuasori scripsit, admonens; ut, si bene alteri vellet, adhortaretur ad ingressum. Revertit in litteris historiam de juvene ex alia Provincia, qui, cum Deo non pareret vocanti, assumptus in partem facinorum a latronibus, eorum scelus, et suspendii particeps fuit. Paucis post diebus comprehensus cum turba grassatorum, et coniectus in vincula ad eundem dedit litteras, veniam petiit, simul atque significavit, sibi commissum scelus cum sociis capitali supplicio esse luendum. *Annus Mediol. 1594.*

Alius Adolescens rescivit, suum condiscipulum Societatis Jesu studiosissimum ei se velle dedere. Quod cum matri retulisset, causa fuit illius et scholis educendi; graves propterea penas dedit; nam ex eo tempore adeo infansta illi omnia acciderunt, ut sibi ipsi vitam eriperet, et dein a canibus fuerit descriptus. *Annus Austriac. 1513.*

Cum ad Societatem Jesu Adolescens quidam animum adieceret, et parenti aperuisset, nec assensum impetrare posset: hanc tandem ab irato extorsit vocem, me superelite, vido, ne quid ejusmodi in mentem inducas tuam, me sublato et vivis, fas tibi erit, quod voles aggredi. Mirum! vix biduum intercessit, cum parens repente moritur, et filius cogitata perficere toto pectore laboravit. *Annus Polon. 1602.*

Mechlinienses anno 1627, perhibent, juvenem Religionem nomen dare optantem, a matre, atque vitrico prohibitum esse, ac Lovanium missum, ut consortio uteretur unius ibi degentis cognati; cum Mater curavit significari, malle se filium sibi peste abreptum, quam Religionem adscriptum audire. Non multo post illam pestis et vivis eripuit, vitrico et filio mox secutis. *Annus Mechlin. 1617.*

Generosa executio vocationis.

S. Columbanus obstanti Matri, et limini ostii inhaerenti supplicavit, annueret, ac benediceret properanti ad Monasterium: At illa ejulans, ac pavimento prostrata negavit, se id permissuram. Hic adolescens limen, matremque transiit, et ad cenobium confugit. *Beda in ejus vita II.*

S. Joannes Chrysostomus solitudinis, et divini servitii amore captus, sanctoque actus instinctu, nihil matris quamvis viduæ, nihil

seriorum precibus facilis fuit. Nec curans secundissimam auram popularem, divitias poternas, florem ætatis, affluentiam divitiarum, amicorum, equitatumque dissuadendum eloquentiam, spes certas honorum magnorum, totum se Divino obsequio, Asceterium ingressus mancipavit, in quo mirus disciplina, vivebat rigor. *Vita.*

S. Bernardus Religiosum statum meditatus, a parentibus, cognatis, amicis fuit gravissime oppugnatus, sibi tamen fortis constitit, et triumphavit tam feliciter, ut dissuadentes in suam traxerit sententiam. Nam suo patruo, fratribus tribus, et aliis triginta vitam Religiosam persuasit, cum iis Cisterciensis familie nomen dedit. *Vita.*

Albertus ex Germania oriundus illustri admodum familia, quippe Falchenbergensis Comitis filius, et Regi Gallie affinitate junctus, ad quem missus fuit, ut cum Regis liberis Lutetia educaretur. At ille ad celestem militiam animum adiecit, eamque in sacro Predicatorum Ordine est aggressus. Quod ubi ad patrem perlatum est, etsi jam natu grandis esset, Lutetiam tamen cum magno suorum comitatu advolvit, omnesque machinas ad filii unice voluntatem piam evertendam admovit, sed frustra. Amor divinus carnalem victit, et novum Christi militem firmavit. Successit pugna fere difficilior, Theodoricus consobrinus dolore ardens omnia tela vibravit ad sternendum sacrum tyronem, puta lacrymas, preces, argumenta familie desertæ, stirpis periture, matris denique infelicitatem, quam præ doloris magnitudine, ut jam mortuum esse, aut moribundam decumbere lamentabatur. Concederant ambo e regione iconis ejusdem, in qua Christus (ut pingi solet) inter Matrem, et Joannem discipulum in Cruce pendebat. Tum Albertus oculos, ac digitum in eam tabulam intendens, eo, inquit, Dei Filium, cum Matrem, et consobrinum, utrumque sibi tam charum, doloris, gladio confossum videret, tamen et crucis paululo (quod facile poterat) descendere noluit; sed et in eo cum suo, et illorum cruciata usque ad mortem permansit. Quare nec ego hanc crucem vite religiose deseram unquam, quamvis et Matrem, et te consobrinum ad pedes meos exanimis jacere viderem: quin tu potius hanc eandem crucem mecum consentis loque mundi hujus laqueis expedi, in quibus cum tanto periculo hæres? quid plura? Tantum valuit constantis adolescentis oratio, ut eum

peremerit ad idem institutum amplectendum, tota civitate obstupescente, eo magis, quod is antea omnibus vanitatibus fuisset admodum addictus. *Plat. l. III, XXXIV.*

Puer quidam Taurinensis, cum sibi aditum in Societatem Jesu undique clausum videret, quod, et noivus esset, et Patris confecta jam ætate filius; facinus edidit memorabile. Religiosissima oppidi Taurini templi adire, Deum, Deique Parentem, Divosque omnes enixe orare instituit, ut alterum parentibus suis filium darent, quo sibi liber, et expeditus in Societatem pateret ingressus. Nec illum sua pietas, nec spes fecellit. Haud ita multo post pater sexagivarius ex conjugio filium genuit. Ubi per se voti compotem factum comperit, mire lætus instare parentibus cepit, ut, quando ei Deus novum heredem dedisset, priorem filium Deo consecrarent. At illi hililominus pio filii consilio obstabant, et alias Mediolanum, alias Papiam studiorum causa ablegabant, ut tibi a mente pia deduceretur. Sed tandem omnes parentum conatus ad nihilum reciderunt. Puer ubiqueque esset, per litteras summo opere nostros urgebat, ut, quemadmodum a Deo impetrasset, ut unicui non esset, impetraret ab eis, ut impedimento, quod unum erat, sublato, in Societatem adscriberetur: et per idem tempus pater mortuus est. Contra illa lacrymis, maternisque blanditiis filii animum attentare, populi pellicere, honorum illecebris irretire, idemque ut facerent, cognatos et propinquos unguopere rogare insilit. Puer omnium certaminum victor, ad extremum, cum satis pietati fecisse videretur, ad salutis perfunium relicta matre profugit. *Annua Mediol. 1593.*

SIMILITUDINES.

QUALITAS. — Sicut scala, per quam ascenditur in altum, ex variis composita, et constructa est gradibus; ita fideles Redemptionis, et meritum Christi effecti participes, per varios gradus vocationum, professionum, et statuum ascendunt ad cælum. *Idem, disc. 1, n. 4.*

Sicut in Comœdia non attenditur, quam personam quis representet, sed quomodo id faciat, consideratur; ita non tam curandum est, ad quem statum quis vocatus sit, quam, quomodo vocationi satisfaciat. *Anonym.*

Sicut in aula Principis omnes sunt ho-

norabiles, quia omnium finis est Principi servire; ita quicumque Deo servant, honore digni sunt, licet in humili statu constituti sint; quia servire Deo, regnare est. *Idem.*

MOTIVA.

AD VOCATIONEM SEDULO INQUIRENDAM, ET EXEQUENDAM.

Quia sic honor, et gloria Dei exigit; nam ut recte S. Climacus discurret: Si vocante nos terreno rege, et in suum obsequium nos militare jubente, nihil moraremur, neque occasionem fugiendi quaereremus, sed omnibus dimissis illi summa cum alacritate paremus: Attendamus nobis ipsis, caveamusque diligenter, ne forte Regi Regum, et Domino Dominantium, et Deo Deorum nos vocante ad cælestem hunc Ordinem propter nostram desidiam, et negligentiam obtemperare recasemus, et postmodum aucte tribunal illud horrendum inexcusabiles inveniamur. Sed et S. Cyprianus idipsum indicat his verbis: Ipse de servo tuo exigit servitutem, et homo hominem tibi obedire compellit; et cum sit eadem vobis sors nascenti, condilio una moriendi, corporum materia consimilis, animarum ratio communis, nisi tibi pro arbitrio tuo serviat; nisi ad voluntatis obsequium pareatur, imperiosus, et nimis servitutis exactor flagellos, verberas, fame, siti, frequenter, et carcere affligis, et crucias, et non agnoscis miser Dominum Deum tuum, qui sic exeres in homine dominatum? S. Cræ.

Quia salus nostra a vocatione dependet; uti S. Greg. ad Maurilium Imperatorem scribens, et quicquid ob edictum, quo militibus in gressum in Religionem interdixit, reprehendens insinavit, dum dixit, hæc legem iniquam esse, quod per eam multis via cælorum claudatur; quoniam licet multi sint, qui etiam in statu seculari bonam vitam docere possunt, plerique tamen nisi omnia reliquerint, salvari nullatenus possunt. Licet enim vocationi ad Religiosum statum sit consilium tantum, atque adeo per se sine peccato executioni non mandari queat: multi tamen damnantur ob peccata mortalia, in quibus Deus eos morituros præviderat, si in seculari statu morentur: ad quod proinde exitum præcavendum, illos ad statum Religiosum vocaverat. Ut adeo merito timeri possit, ne

tales illa Salvatoris Matth. xv, sententia comprehendat: Omnis plantatio, quam non plantavit Pater meus cælestis, eradicabitur. Et ut Salomon. Sap. XIII, dixit: Spuria vitulina, seu plantæ adulterinae, quæ non sunt in veritate, sed mendacio fundata, non dabant radices altas. Etsi in ramis in tempore germinaverint, infirmiler posite, a vento commovebuntur, et eradicabuntur ex loco, in quo ab adultero suo affectu collocati sese excitarunt. S. GREG., l. II, ep. LXL.

Quia ipsa ratio dicit, nihil æquius esse, quam ut vocanti Deo promptissime, perfectissimeque per omnia pareamus. Quid enim conformius est, quam ut is, qui personam in comœdia quapiam suslinere vult, circa electionem talis persone totum se arbitrio Choragi committat? Atqui teste S. Paulo. 1. Corin. IV. Spectaculum facti sumus mundo, Angelis, et hominibus; cum ergo Deus, velut supremus hujus comœdiæ Choragus, per infinitam suam sapientiam optime noverit, quæ cuique personæ sit maxime conveniens; an non æquissimum erit, ut personam ab eo designatam promptissime accipiamus, perfectissimeque representare studeamus? Quid iudicem magis ratio dicit, quam ut servus, seu mancipium, illud in domo officium suscipiat, quod eidem a Domino fuerit præscriptum? An non autem omnes homines servi, et mancipia Dei sumus? An non omnibus dictum est: Dominum Deum tuum adorabis? et illi soli servies? Quidni ergo officium, et statum ab eo præscriptum libenter amplectamur, et studiose geramus? An non ulterius idem lumen nostrum rationale dicit, vel maxime decens, imo et necessarium esse, ut milites in exercitu non aliud munus aut stationem ambiunt, quam quæ a duce fuerint imperata? Atqui teste Job capit. VII. Militia est vita hominis super terram; cur ergo, ut tanto peritius militem, victoriamque certius obtineamus, non statum, et stationem a Deo, velut supremo Archistratego assignatam, præ aliis nobis convenientem arbitremur, et æquissimo animo teneamus? Quod si denique nos ipsos, velut membra corporis mystici consideremus, omnemque influxum a Christo (qui jam olim dixit: Sine me nihil potestis facere) velut a capite accipere debere credamus: an non iterum rationis convenientissimum est, ut nostro officio contenti, Capiti nostro perfectissime pareamus, et pro arbitrio non nostro, sed ipsius dirigi nos sinamus, sique influxus illius, et gra-

tiam constanter recipere mereamur. *Anonym.*

Quia certum est, ex recta electione status, vocationisque esse impletione, magna ex parte dependere lætitiæ cordis nostri, conscientie pacem, profectum in spiritu, bonam vite nostræ directionem, in virtute perseverantiam, et ipsam nostram salvationem. Contra vero ex huius electionis errore provenire, ut tota vita nostra multis patiaris tristitiis, tribulationibus in multis defectibus, et erroribus, cum ingenti damnationis nostræ periculo. Dic enim mihi, inquit idem auctor, an aliqui sit magis periculosum, quam quod quis gravissimum aliquid sibi onus imponat, non habens vires, et sufficientia auxilia ad illud portandum? aut quid sperari possit de ingenti aliqua ædificii mole, supra levi, et falso fundamento extracti? Quæ igitur prudentia est, eam statum amplecti, qui nec viribus, et facultatibus tuis conveniat, et respondeat, ex quo non possit aliud sperari, quam quod ipsum onus a te projicias, corrumpat ædificium cum jactura æternæ vite? Quamvis enim verum sit, Deum nulli denegare auxilia necessaria ad salutem consequendam, nostro tamen humano modo loquendi, licet dicere, Deum non teneri vires suppeditare ad onus portandum, quod ipse non imposuit, nec subsidia ad eum statum, ad quem ipse non imposuit, nec subsidia ad eum statum, ad quem ipse non vocavit: Quæ enim fiducia auxilium petes a Deo ad calamitates, et afflictiones occurrentes in eo statu, quem ut tuam sequeris voluntatem, contra ipsius divinam elegisti? aut quomodo habebis animum ab eo petendi, ut eruat te a periculis in que incidis officio, quod sola tua ambitione, nihil faciens voluntatem divinam, obtinuisti? jure enim tibi respondere poterit, ut pro auxilio recurras ad eum, qui te vocavit, et ut ab angustiis, et anxietatibus liberet, qui te in illas conjecit. Ita evenit Israelitis, cum de Deo conquererentur dicentes: Deus meus, cognovimus sanctum nomen tuum, cur nos deseruisti in angustiis nostris? quibus ipse per Osam respondit: Projecit Israel hominem, inimicus persequetur eum. Ipsi regnaverunt, et non ex me: Principes extiterunt, et non ego. *Idem. Ose. VIII, 1.*

MEDIA.

Gratiam divinam invocare, in qua se electurus Deo humiliter, et ad omnia paratum sistat,

atque magna fiducia postulet, ne ipsum negotio tanti momenti, vel a dæmone, vel affectu, aut homine decipi permittat. Unicum remedium, seu refugium oratio est, et frequens gemitus ad Deum, ut quid, quando, et quatenus nos facere velit, assidue nobis demonstrare dignetur, ut ait S. Bernardus serm. LVII, in Cant. Aderit vero Deus optimus, et faciet cum servo suo secundum misericordiam suam, atque docebit justificationes suas. S. BEER., serm. LVII, in Cant.

Consentientie puritatem procurare; cum in malevolam animam non intret sapientia. Sap. 1, nec fas sit immundo, ac spurco vasi balsamum pretiosissimum divina gratie committi. Ideo prae omnibus mandata divina accurate servanda sunt. Juveni Evangelico affirmant se præcepta Decalogi ab ineunte ætate observasse, dixit Christus: *Si vis perfectus esse, vade, vende omnia, et sequere me.* (MATT. c. XIX.) Hinc allaborandum, ut vocationem inquisiturus, malos habitus peccatorum (si quos forte habet) deponat, et sibi discat imperare. Hi enim mali habitus erant stimuli ad peccandum, et consuetudinem inducent, alteram prope naturam, que sicut delinquendo roboratur in malo, ita animam ad bonum prorsus enervat, oculum mentis excecatur, ut non videat, multo minus probet, que sit voluntas Dei bona, et beneplacens, et perfecta. Rom., c. XII.

Sancti cuiusdam, vel plurimum, maxime Regine Sanctorum, et Angeli custodis operam frequenter implorare, quibus suam deliberationem (rem tanti momenti) sedulo commendat, maxime sub Sacrificio Missæ, post confessionem, sub sacra Communionem, alisque temporibus, pro vocatione deliberaturus. Method., p. 1, c. v, n. 3.

Pia opera usurpare, ut elemosynas, spontaneas corporis afflictiones per elicia, flagella, jejunia etc. Pro animabus in flammis purgantibus detentis frequenter divino Numini supplicare, atque ita in hac esse misericordem, ut et ipse misericordiam consequatur. Ibid., n. 2.

Indifferentia ad omnem statum procurare, uti S. Climacus insinnavit asserens: In divina voluntate indaganda necessarium est, ita nos comparare, ut nostra omnis voluntas cesset, ac in neutram partem magis vergat. Nam cum ea ab omni proprio affectu purgata, et nudata fuerit, apta erit ad Dei instinctum percipiendum. (S. CLIMAC., grad. XXVI.) Ad hanc indifferentiam plurimum

facit S. Patris Ignatii in libello Exercitiorum prælium ad electionem faciendam, in quo hæc habet: Ad bene quidpiam eligendum nostræ sunt partes, ut oculo puro, ac simplici spectemus, quorsum fuerimus creati; nimirum ad laudem, et gloriam Dei, et salutem nostram. Quapropter sunt eligenda ea tantum, quæ conducunt ad hunc finem, cum ubique fini medium, non medio finis debeat subordinari. Unde errant, qui uxorem ducere primitus, aut Ecclesiasticum munus, seu beneficium adipisci statunt; atque ita demum Deo postea inservire, utentes præpostere fine, ac medio, nec ad Deum tendentes recte, sed oblique ipsam ad perversa sua vota pertrahere conantes. Atque e contrario plane agendum est: propositio primam divino cultu, tamquam fine nostro, et electo deinceps conjungo, vel Sacerdotio, cæterisque rebus omnibus, quatenus excedit, ad præfixum finem ordinatis. Idcirco nihil movere nos debet, ad utendum mediis quibusvis, aut supersedendum, nisi habita in primis tam divina laudis, quam nostræ salutis certa ratione.

Primum directorem eligere, qui discretionem polleat, puram Dei gloriam spectet, ardens amore sancto, et gravitate morum oratus. Consulissimum vero est, ut sit ipse, qui deliberanti est a Confessionibus, et conscientia hujus est perspecta: poterit enim melius, et fidentius dirigere, amovere obstacula, præscribere media magis congrua, in pio proposito firmare. His usi sunt BB. Aloysius, et Stanislaus Kostka, ut eorum vitæ referunt. Causam adhibendi affert Sanctus Laurentius Justinianus his verbis: Vocati ad mundi contemptum, et ad obedientie gloriosum conflictum, disserendorum spirituum regulam nequaquam condemnant, verum neque ipsi eandem se habere confidunt. Rara utique virtus, et paucissimis collata, illis videlicet, ut arbitror, qui sunt corde humiles, mente puri, atque lenitativibus variis diutissima probati; Donum quippe Dei est, et a S. prorogatum Spiritu, non minus ad illorum, quam ad ipsorum percipiendum utilitatem. In rebus igitur arduis, præsertim in renunciatione sæculi, et in arripienda institutione novæ vitæ, nihil sibi in re propria credat: sed eorum acquiescat consilio, qui discretionem polleat, et proximo dilectione flammescunt, atque morum sanctitate clarescunt. (S. LAUR. Just. l. de obed., c. XXVI.) Hæc docuit S. Joannes Cl-

meus grad. XXV, similitudine navis, necessitatem hujus cum Confessario consultationis explicans: Sicut navis perito gubernante instructa facile ad portum pervenit; sic anima, que pastorem bonum delegerit, licet per se rudis sit, facile verum celestis glorie portum assequitur; at contra sicut qui ductore caret, etiamsi sapiens sit, sepe tamen errat in via: sic, qui suam voluntatem, ac judicium in hac vita spirituali sequi decernit, licet omnem sapientiam obtineret solus, facile tamen in animæ exitum ruet. Hinc nullo modo amici carnales, aut propinqui in consilium quoad hoc negotium adhibendi; nam sicut ille qui vult ædificare, aut ex aliquo morbo decumbit, non aliquid nautam, aut sutorem vocat, sed architectum hinc, ille medicum, et uterque quidem peritum, et optimum; ita in hoc tanto opere, quo ædificanda est illa turris evangelica, et domus spiritualis, que nimirum sicut firma adversus ventos, grandines, torrentes, ac flumina, an eorum judicium requiramus, qui vel nullam in his rebus habent notitiam, experientiam, peritiam, atque judicium? vel id ipsum ob varios, vanos, et sepe impios affectus perversum, eversum? Quid stultius, quam si vel terra, vel mari iter sis facturus, eum docem eligere, qui nunquam vita omni sua iter illud concecit? Maxime, cum habeas plurimos, qui nihil aliud tota vita sua egerunt. Hinc S. Gregorius Venantio amico suo consulenti scribens: De causa vitæ, inquit, consilium a factoribus mortis quaeris, qui dum non te, sed res tuas diligunt, nulla tibi, nisi que ad tempus placent, loquuntur; si consiliarium quaeris, me ipsum accede, nullus enim tibi potest esse consiliarius fidelior, quam qui non res tuas, sed te diligit. Istis, qui hac in re hujusmodi homines consulunt, evenit, quod Christus Dominus dixit Matth. xv. *Si caecus cæcum ducatur, præstat, ambo in foveam cadunt*, nempe deceptionis in hoc mundo, et postea in ipsum infernum; cæci enim sunt, quorum animæ oculos excecatur amor, nec patitur eos aliud videre, quam quod est carni, et sanguini plausibile. S. GREG., ep. XIII, l. I.

ASCETICA.

Hoc in genere præcipue bene instructum esse oportet Ascetam, ne, si caecus cæcum ducat, ambo in foveam cadant. Itaque.

Primo nosse debet, et bene etiam electuro

proponere fundamenta ad vocationem spectantia, que fere sequentia assignantur a Doctoribus.

Primum est, Omnis creatura ab ipso nature impetu ad bonum suum appetendum, et quarendum inclinatur; ideo ex ipsa hac inclinatione Philosopho bonum definiunt, dicuntque bonum esse, quod omnia appetunt.

Secundum est: Bonum cuiusque rei nihil aliud est, quam finis, ad quem creata est, possessio; uti præclare indicavit Seneca epist. LXXVI, dum dixit: Id cuique optimum est, cui nascitur, quod censetur. Navis bona dicitur, non que pretiosis coloribus picta est, nec cui argentum, et aureum rostrum est, nec cuius tutela eboræ cœlata est, nec que fiscis, et opibus regis pressa est, sed stabilis, et firma, et juncturis aquam excludentibus spissa, ad ferendum marem incursum solida, gubernaculo parens velox, et consentiens vento. Gladium bonum dices, non cui deauratus est baltheus, nec cui vagina gemmis distinguitur, sed cui ad secundum subtilis acies, et mucro manimentum omne rupturus.

Tertium fundamentum est: Finis hominis secundum esse naturale spectati, est, iuxta rectæ rationis præscriptum vivere, uti iterum Seneca loc. cit. indicavit dicens: In homine optimum quid est? Ratio; hæc antecedit animada, Deos sequitur. Ratio ergo perfecta proprium hominis bonum est, cætera illi cum animalibus, satisque communia sunt.

Quartum est: Finis hominis secundum statum elevationis spectati, est, Deum amare, et per hanc amorem in hac vita ipsum inchoative, in altera vero perfecte possidere. Ita Sanctus Augustinus in Confess. indicavit, dum dixit: Fecisti nos, Domine, ad te, et inquietum est cor nostrum, donec requiescat in te. Et clarus in Psalm. cxi, dum ait: Bonum tuum quaere, o anima, est enim bonum aliud alteri; et omnes creature habent bonum quoddam suum. Quaere tuum bonum, id est, summum bonum. Quid ergo deest, cui summum bonum est? Sunt, et inferiora bona, que aliis, et aliis bona sunt. Pecori quid bonum est, nisi implere ventrem, carere indigentia, dormire, gestire, vivere sanum esse, generare? Tale tu bonum quaeris, coheres Christi? Quid gaudes, quia socius es peccatorum? Erige spem tuam ad Deum, bonum bonorum omnium.

Quintum: Amare, est idem velle, et nolle cum altero; per hæc volentiam h-

mo moraliter Deo velut summo bono unitur, eumque, prout potest, possidet. Hinc recte nonnemo dixit: Eadem velle, et nolle vera amicitia est. Et ipse Christus Joan. xv. *Vos amici mei estis, si feceritis, quæ ego præcipio vobis.*

Septimum: Vult Deum, ut faciamus bonum; et non vult, ut faciamus peccatum: atque adeo in his duobus capitibus tota perfectio hominis consistit, uti S. David Psal. xxxiii, indicavit dicens: *Quis est homo, qui vult vitam, diligit dies videre bonos? Declina a malo, et fac bonum.* Et confirmavit Salomon Eccl. xii, *Deum time (per peccatum scilicet offendere) et mandata ejus observa; hoc est enim omnis homo.*

Septimum: In specie vult Deum, ut quisque opera status, et vocationi suæ convenientia faciat. Est autem status nihil aliud, quam certa quædam vivendi ratio, in corpore Ecclesie mystico suscipi peragique solita: sicut enim ad conservationem gubernationemque corporis humani oportebat diversa membra eundem quidem finem, non tamen perinde etiam eandem usum habentia constitui; ita in corpore quoque Ecclesie mystico conveniebat, ut varii status constituerentur, et quidam quidem, ut S. Paulus ait, *essent Apostoli, alii Prophetæ, Evangelistæ, Doctores, Pastores: alii alia officia sustinerent in consummationem Sanctorum, in opus ministerii, in edificationem, et perfectionem corporis mystici.* (Ad Ephes. xii.) Hinc tanta officiorum varietas reperitur inter homines, ut omnes aliquid suæ capacitati, et facultati accommodatum invenire possent, in quo salutem, et perfectionem consequi queant, si velint. Omnes autem hos status dirigit, movetque unus Christi Spiritus, qui eos charitate connexit, et ad propria cujusque status officia conformiter movet, sicut una eademque anima movet diversa corporis membra.

Octavum: Quomodo in ordinata aliqua communitate, vel Republica, officia non a quolibet pro libitu assumuntur, sed a supremo moderatore distribuuntur; ita in ipsa quoque hominum diversorum communitate officium, et statum, quem quisque tenere debet, non pro arbitrio proprio, sed Deo velut supremo mundi Governatori, assignari convenit; uti sat clare iterum S. Paulus indicavit, dicens: Divisiones vero gratiarum sunt, idem autem Spiritus. Et Divisiones ministrarionum sunt, idem autem Dominus. Et Divisiones operationum sunt,

idem vero Deus, qui operatur omnia in omnibus, dividens singulis, prout vult. I. Cor. 12.

*Nonum: Sicut autem supremus Governator, qui officia distribuit, etiam sumptus, et media confert, ad illa rite administranda; ita multo magis Deus illis, quos ad certum statum, seu vite genus vocavit, necessaria auxilia subministrat, ad statum talem cum debita perfectione, et satisfactione sustinendum; uti sat clare iterum S. Paulus Philippensibus indicavit, dum dixit: *Cum metu, et tremore salutem vestram operamini; Deus est enim, qui operatur in vobis, et velle et perficere pro bona voluntate.* (Philip. ii, ii.) Unde et alibi fatetur: *Abundantius illis omnibus laboravi; non ego autem, sed gratia Dei mecum. II. Cor. 13.**

*Decimum est: Non modo non impossibile, sed potius e contrario facile admodum esse, cognoscere vocationem; ut colligitur ex ardentissimo illo desiderio, quo Deus, teste S. Paulo: *Omnes homines vult salvos fieri, et ad agnitionem veritatis venire;* (I. Tim. c. i.) uti ex Incarnatione Christi, et adventu in mundum, qui, ut ipse fassus est, ideo contigit, ut homines vitam habeant, (Joan. c. x.) colligitur. Ex quibus testimoniis sic argumentari licet. Qui vult finem, vult etiam media ad illum finem consequendum necessaria: at qui ad salutem nostram medium vel maxime necessarium est, ut quisque vocationem suam rite intelligat, ut in priori parte ostensum est; ergo dubitandum non est, quod Deus, sicut salutem nostram ardentissime, desiderat, ita et paratissimum quoque sit ad voluntatem suam circa status electionem manifestandam; ut merito cum S. Davide exclamare possimus: *Signatus est super nos lumen vultus tui: dedisti lætitiæ in corde meo.* (Psal. 4.) illam scilicet, quæ ex cognitione voluntatis tuæ oritur. Hoc ipsum videtur Salomon sequentibus verbis indicare voluisse: *Nunquid non sapientia clamavit, et prudentia dat vocem suam? In summis, excelsumque verticibus, supra viam, in mediis sentis stans, juxta portas civitatis in ipsis foribus loquitur, dicens: O viri ad vos clamio, et vos nea ad filios hominum: Delicia mea esse cum filijs hominum. Beati, quæ custodiunt vias meas.* (Prov. 8.) Clarissime vero S. Bernardus id ipsum indicavit, dum dixit: *Nec enim laborandum est, ut ad vocis hujus perveniamus auditum. Labor est potius aures obtinere, ne audias. Nimirum vox ista se offert, ipsa se ingerit, nec cessat pulsare ad ostia singu-**

lorum. Est enim non tantum vox virtutis, sed et radius lucis, annuntians hominibus peccata eorum, et illuminans abscondita tenebrarum. (S. Beas. v. ad Clar. c. i.) Quæ sententia (inquit P. Hieronymus Platus) illam quoque rationem habet certam, et evidentem, quod, cum Deus ideo nos vocet, ut ad se accedamus, frustra vocaret, nisi ita vocaret, ut a nobis percipi possit. Quis enim herus servo aliquid imperans quod eum exequi velit, non ita imperat, ut ipse intelligat? Magistri autem cum id spectent, ut discipulis erudiant, non solum ea afferant oportet, quæ ab illis capiuntur, sed ad illorum quoque intelligentiam adhuc satis tenent sese accommodent, eaque, si opus sit, sapius iterent, et involuta explicent: quod nisi faciunt, vitio ipsis datur, quod quidem vitium non cadit in Deum. Neque dicas, si de salute tua tantopere sollicitus est Deus, cur non clarius nobis manifestat per se ipsum suam voluntatem; ut tanto certiores, et securiores de vocatione nostra, essemus? Nam hoc ipsum ob eammodum nostrum non fecit, scilicet ut occasionem exercendæ fidei, obedientie, humilitatis, aliarumque virtutum haberemus, sicut ob eandem causam articulos fidei non per se ipsum, sed per alios, revelare, et sola fide credi voluit. Unde quilibet sibi illud Salomonis monitum applicare debet: *Sentite de Domino in bonitate, et in simplicitate quærite illum: quoniam invenitur ab his, qui non tentant illum; apparet autem eis, qui fidem habent illum.* Sap. c. i. Plat. l. III, de Stat. relig. c. xxxvi.

Nosse debet, quomodo vocatio voluntatis cognosci queat nimirum ex sequentibus indicis. 1. Si ab ipsa pueritia dicit, et constanter sentiat, potissimum dicitur oratur, et cum Deo agitur. 2. Si quis ita constitutus sit, ut nisi putaretur a Deo venire talis impulsus, eundem nullo modo obsequi vellet. 3. Si semper ab eo ad bonum moveatur, nihilque nisi animæ salutem, et gloriam Dei spectet. 4. Si in illius status, ad quem impellit se sentit, consideratione ante oculos Domini, non item in alterius, conquiescat. 5. Si, dum ad talem statum suscipiendum se offerat, serenum et tranquillum se esse, et bona se repleri; dum vero se ab eo avertit, et alio applicat, male affici, nec sibi satis facere advertit. 6. Si sentiat, sibi quasi vires promitti ad constantiam, et servandum probitatis tenorem; e contrario vero difficultates, et impugnationes diaboli non horrere. 7. Si rationibus, et exco-

plis alio ferentibus non multum se affici, et quidquid alii faciunt etiam amici, prestare tamen in suo sentiat. Hujusmodi voluntatis affectionibus, nisi lumen intellectus valde repugnet, et manifeste rationes pro meliori, et convenientiori statu occurrant, merito quis obsequi potest, maxime si ad religiosum statum inclinetur; nam, ut recte aliqui advertunt: Si ad sæcularem statum quis impellatur, non tam facile iis est assentiendum, cum inordinatus sui amor, et vitæ liberioris studium hic magis se insinuent, et animum in transversum agant; unde ulteriori ipsius etiam intellectus examine opus erit.

Nosse debet, quomodo vocatio intellectus indagari, et cognosci queat; nimirum si sequentes industria adhibeantur: Primo studendum, ut certo quodam die, qua quis deliberationem institueret decrevit, Confessionis, et Communis Sacramenta devote ad hunc finem obeantur, et hoc negotium Christo hospiti illis Sancti Apostoli verbis: Domine, quid me vis facere? sedulo commendentur. Secundo, ut quoniam Deus, dum ad eor loqui animæ decrevit, eam in solitudinem ducere, teste Osea c. ii, consuevit, deliberaturus a turbis, et arbitrii remotum in locum se conferat, et invocato Spiritus Sancti auxilio, et SS. Patronorum pro hoc fine electorum Patrocinio, ipsam deliberationem sequenti fere modo aggrediatur Tertio, cum res præcipue sint status, de quibus deliberari potest, an sint suscipiendi, nempe Matrimonii, Celibatus, et Religionis; quibus separatim ante oculos statuendus, et de sequentibus capitibus discutiendus. 1. An specialis in animo inclinatio ad illum sentiat. 2. Quæ commoda aut incommoda contineat ad finem ultimam certis et facilius obtinendum. 3. An corporis animique talenta melius et perfectius in eo impendi queant. 4. An eundem alteri, quem æque, ac me ipsum nossem, et diligerem, susurus essem, si meam hoc in negotio sententiam, consiliumque requireret. 5. An hunc ipsum statum elegisse me vellem, quando moriendum mihi, et severa eorum tremendo Judice ratio reddenda fuerit. 6. An plures pro eo, quam pro alio suscipiendo rationes militent; his enim accurate, et præsertim discussis, electio tandem juxta modum, qui indicabitur, erit facienda.

Nosse debet, et deliberatio proponere commoda, et incommoda varia statum, quæ quidem sequentia fere assignantur.

PRO MATRIMONIALI STATU.

INCOMMODA.

Hæc in genere S. Paulus I. Corinth. VII, indicavit, dum dixit: *Si nupserit virgo, non peccavit; tribulationem tamen carnis habebunt hujusmodi.* In specie vero Christus in nuptiis Canæ Galilæe insinnavit, dum sex hydrias aqua plenas, sibi offerri jussit, cum enim per aquas in Sacra Scriptura frequenter tribulationes intelligantur, ut cum Cantic. ultim. dicitur: *Aque multe non poterunt extinguere charitatem*: per hydrias has Christus sex species tribulationem in statu maritali occurrentium voluit indicare, quarum.

Prima est tribulatio ex ipsa conjugis orientium, qui, cum frequenter ingenio, ac indole moribusque sint discordes, hoc ipso in gravia dissonantiam, odiorum, et contentionum incommoda eos incidere necesse est.

Secunda est tribulatio ex liberis proficiantibus; dum sæpe nulli, licet maxime optetur, haberi possunt: sæpe nimis multi contra voluntatem acquiruntur: sæpe citius, quam gratum sit, eripiuntur: et, quod caput est, corrupta indole moribusque, et ipsa sustentationis educationisque cura, ac sollicitudo innumera fastidia, ac molestias creant.

Tertia species est tribulatio ex domesticis servis occurrentium; qui, cum frequenter inobedientes admodum, infidi, et immorigeri negligentesque sint, tanto graviore displicentia, et indignatione creare solent, quanto majora ex talibus eorum negligentia, moribusque damna timentur.

Quarta species est tribulatio ex consanguineis oriri solitorum; qui hoc ipso, quod arietibus nobis conjuncti sunt, tanto frequentior nobis tristitiarum, et dolorum causa existunt, quanto pluribus variarum miseriarum, atque ipsius etiam mortis periculis, casibusque sunt subjecti, quos omnes sicut ad nos quoque pertinere judicamus; ita non aliter quoque, ac nostros, ejusmodi casus dolemus.

Quinta species est tribulatio a vicinis, seu concivibus, vel aliis, quibuscum agendum est, aut quibus subesse debemus, creati solitarum, quæ etiam tanto graviore, et frequentiores sunt, quanto plures sunt, qui vel invidere nobis bona nostra, vel subtra-

here, vel minuire, vel, si superiores sunt, dura tractare conjuges, aut opprimere possunt.

Sexta species est tribulatio a propria conjugis persona proficiens; quas Thomas Kempens. indicavit, dum dixit: Interdum relinqueris a Deo; interdum a proximo exercitaberis, et, quod amplius est, sæpe libemipsi gravis (THOM. KEM. I. II, c. XII, n. 4): propter fastidia scilicet, impatientias, et trititias, quæ ex oneribus, et curis sustentandæ, gubernandæ, et conservandæ domus, et rerum temporalium oriuntur.

COMMODA.

Etiam hæc videntur a Christo indicata in dictis Canæ Galilæe nuptiis, dum aquam in vinum convertit, ut ostenderet, si nuptiæ præsentæ se, seu ex legitima vocatione, et fine celebrentur, tribulationes matrimonii in non leves consolationes conversum iri.

*In primis enim non levis est consolatio, numerum hominum augere, et per hoc Dei gloriam, Ecclesie, tam ecclesiasticæ, quam civilis incrementum, et bonum procurare. Nec minor secundo consolatio est, si liberis vita non tantum temporalis, sed etiam æterna, eoque felicissima procuretur: quo forsitan alius Christus, dum dixit: *Mulier cum parit trititiam habet, quia venit hora ejus; cum autem peperit puerum, jam non meminit pressuræ, quia natus est homo in mundum.* Tertio, magna quoque consolatio censenda est, quod onera, et miseria hujus vite facilius per mutuum amorem, et concordiam supportentur (Jo. XVI); sicut enim, si duo boves eidem jugo subdantur, levius laborem tolerant; ita jugum grave, quod teste Siracide creatum est super filios Adæ, facilius portabunt conjuges, si vires suas jugo tali annexi conjungant. Quod alibi quoque confirmans Salomon, *Væ soli!* inquit: *melius est esse duos simul, quam unum; habent enim emolumentum societatis suæ: si unus occiderit, ab altero fulciatur.* (EccL. XI.) Et si quispiam pravelebit contra unum, duo resistunt ei. Quarto, ex ipsius etiam consanguineis non exigua hauritur consolatio, ob auxilium, et solatium, quod in variis necessitatibus præstant, propter vinculum necessitudinis, quod ad mutuum auxilium ferendum adstringuntur. (EccL. IV.) Unde iterum Salomon dixit: *Frater, qui adjuvatur a fratre, quasi civitas firma erit.* Quinto, con-*

solatio magna ex ipso etiam Sacramento, quod conjuges suscipiunt, oritur (PROV. XVIII); si exempto a potestate seculari, et oneribus, quibus seculares premuntur. Tertio, auxilium, et per piis largi-

ent. *en la tarde de nuestra vida, vitorum, sa, et plurimura molestia eorum eccoravis ratio Deo*

GENERE.

propter casus ad corporis propter major, et somno etationibus: e, quia, ut veligtosus vi- velocitas; in- et roboratur ivinas conso- que propter et Fratrum do jucundius ternam pron- ctus tran- im Patrono- sibi concilia- trum fratrum, s defenden- Bernardus absque for- ortatur cum evolutione (S- tio etiam ju- ia purgatur ritam pro- as, et com- ; et remun- neratur copiosius, tum propter centuplum a Christo promissum; tum quia, ut S. Gregorius recte notavit, animam suam justu in vano non accipiunt, quia intentione continua ad ejus utilitatem referunt, quidquid corporaliter operantur, quatenus, et transeunte opere, operis causa non transeat, quæ vitæ premia post mortem parat. S. GREG. I. VII, mor. c. XVII.

Primus ex conjugum, dum, quæ subjecta fido, auctoritate Salomonis habet, quæntibus tractationibus coha-

COMMODA.

Decimo divine gloriæ, salutis propriæ, et alienæ perfectius promovendæ, per sacrificium Missæ, Horas Canonice, Sacramentorum administrationem, verbi divini prædicationem, instructionem parvulorum, infirmorum, et moribundorum consolationem. Secundo,

INCOMMODA.

Per incommoda hæc, non intelliguntur talia onera, quæ Religioso per se damnosa afferunt (nam ut sic immerito illis nomen incommodi tribueretur) cum potius grandia commoda dicenda sint, utpote non minima perfectionis assequenda subsidia, sed quæ non modicam difficultatem continent, atque adeo non facile ab alio assumenda sunt, nisi ab eo, qui legitime ad talem statum vocatum se sentit, ideoque ob gratiam vocationis se parit. In portandis futurum considerare potest, qualia sunt, *Primo*, tria vota essentialia, paupertatis, castitatis, et obedientiæ. *Secundo*, stabilitas loci, quæ sive propter locum ipsum solitarii, sive propter stabilem Superiorem, eumque duram, et rigidam, sive propter imperfectos, et ingratos Fratres, non modice gravitatem status Religiosi auget. *Tertio*, opera penitentis, puta flagellationis, cilicij, jejuniæ, nuditatis, et similia, ex voto, vel consuetudine obeunda. *Quarta*, Chori, et aliarum orationum præctica frequentatio. *Quinto*, ministeria varia, periculosa, et difficilia, ad nutum Superiorum suscipienda. *Sexta*, victus, vestitus, et habitatio quandoque vilis, et tenuis, et carentia quasi perpetuo corporali delectationum: quæ omnia bene perpendenda sunt prius, quam quis Religiosum statum suscipiat; hi enim sunt sumptus illi, quos Christus inquiri voluit ab eo, qui terram Evangelicæ perfectionis edificare decrevit.

PRO RELIGIOSO STATU IN SPECIE.

COMMODA.

Religionum non Mendicantium, ut Canoniorum S. Augustini, S. Benedicti, S. Bernardi, S. Norberti. 1. Occasio commodissima servitendi Deo. 2. Cura, et vigilantia Superiorum. 3. Vota tria Religiosa, et regule salutares. 4. Absentia periculorum, et occasio non peccandi. 5. Usus frequentissimus SS. Sacramentorum. 6. Exempla sancta Religiosorum confratrum etc. 7. Lectio pia, et quotidiana meditatio. 8. Adhortationes piæ. Examina conscientie. 9. Instructiones Patrum spiritualium. Horum cura paternalis. 10. Devotio in choro etc. et extra illum. 11. Usus operum penitentis, et aliarum virtutum.

INCOMMODA.

In iis votum stabilitatis sæpe grave, maxime sub uno eoque dum vivit perpetuo Prælo, si Religioso minus sit gratus, vel benevolus. Hoc ipso aggravatur, *Primo* ex consuetudine apud confratres, si mores eorumdem non arrideant, vel quedam orta sit alienatio animorum ex quacumque causa. *Secundo*, cum vicendum sit per totam vitam in eodem loco, qui subinde nec ad gustum, nec ad valetudinem est. *Tertio*, eadem semper sunt ministeria, occupationes etc. *Quarto*, solitudo quoque votum hoc gravius reddit, si sit Conobitum in locis infrequentibus, minus celebribus pagis etc. *Quinto*, perpetuas Superiorum, quæ subinde imperium acerbum, et despoticum reddit etc. *Sexto*, paupertas, interdum videtur in leges charitatis, et prudentis impingere etc. *Septimo*, frequens, est Paræciarum administratio, cum cura animarum, quam plerique vult in pagis obeant. His itaque incumbunt omnia onera, et incommoda Paræchorum; nec desunt pericula propter feminas, et alia. *Octavo*, Chorus, sæpe nullus, vel non ætæ magna studiorum occasio, aut horum usus. *Nono*, Ministeriorum secularium liberitas, qui non raro sibi indulgent licentias, et devorant panem filiorum Dei. *Decimo*, visitatio canobiorum sæpe per personas non sub Ordinis, et sæculares etc.

COMMODA RELIGIONUM MENDICANTIUM
UT PP. FRANCISCANORUM, CAPUCCINORUM,
CARMELITARUM, DOMINICANORUM,
SOCIETATIS JESU, ET SIMILIUM.

Præter ea, quæ omnibus Religionibus sunt communia. 1. Major occasio servitendi proximo. 2. Mutatio Superiorum, Ministeriorum, domiciliorum. 3. Facilius ad mediatores Superiores recursus. 4. Major subordinatio, et dependentia subditorum a Superioribus. 5. Major fidelitas in has religiones favor, commiseratio. 6. Pro defunctis plura suffragia.

INCOMMODA.

1. Apud quosdam Chorus. 2. State penitentior, jejunia, vigiliæ, etc. In quibusdam vestis auctoritas, nuditas pedum, et alia asperitates. 3. Item vivere mendicatio, et stipem colligere sæpe solum, et sine aliquo socio, non sine periculo animæ, et magnis corporis incom-

modis. Ipsa mendicatio libertatem agendi cum hominibus, et eos corrigendi, admittit. 4. Subinde minor subordinatio erga Superiores immediatos atque obedientia quæ exemptis maxime prædesse non potest. 5. Mutatio locorum, ministeriorum valde ingrata. 6. Studium literarum, subinde intensum. 7. Probationes in virtute diuturnæ et prolixa etc.

Nasce debet, et docere, et quid post electionem factam observari debeat a deliberante; nimirum sequentia: 4. Gratias Deo humiliter agat, eique frequentissime supplicet, ut hujus rei lumen gratissimum misericordissime concessit, et amorem Religionis est largitus, illius quoque tum suscipiendi opportunitatem, tum ad felicem exitum hujus sæculi negotii perducendi facultatem, et gratiam impetratur. 2. Suam Confessarium frequenter consulat, et ei, si quid occurrit, fideliter, et filiali affectu manifestet, atque sequatur directionem. Ejusdem utatur opera apud Superiores illius Religionis, quam elegit. 3. Valde necesse erit, ut eligens paulatim comparet se ad illum statum quem decrevit intrare.

Unde primo, investiget, ac cognoscat spiritualia sui propositi impedimenta, eaque removeat. Secundo, præparet animam ad Dei servitium per accommodationes suarum virium ad exercitationes illius Religionis quam elegit. Itaque abiciat gaudia, et oblectamenta, quæ in Religione sacra locum non habent, ut sunt comestiones, saltationes, lusus etc. Similiter exuliat licentias in usu proprii arbitrii, prolixas, ac lubricas confabulationibus, singularitatis locorum, vestium etc. Deinde assuefaciat corpus illis, quæ sunt ei Religioni usitata, ut opera penitentis, labor studiorum, oratio prolixior, lectio spiritualis, frequens Sacramentorum usus, totum pendere ex arbitrio majorum. Quantum enim in his vultu rudimentis profecerit, tantum emolumenti, et facilitatis in Ordine experietur. 4. Cavet omnimodo, ne abreptus errore vulgi, titulo valedictionis plus sibi indulget, et malignis cupiditatibus palatum, et libertatem concedat. Sentient profecto in Ordine maximas deiri difficultates, multa, (et utinam!) non levia peccata committet; sæpius postea a recurrentibus antiquis speciebus infestabitur, et periculum erit, ne succumbat, vel in desperationem ruat etc. Quod vero pessimum erit, majorem sui lycrocinii partem in perturbationibus, erroribus, et forsus Dei offensione transiget, vix

cuiquam tolerabilis. Certe ad hunc valedictionum scopulum non pauci naufragi perierunt. Declinavi eum Bernardus Mentonius, qui vocanti Deo ad Religionem cum Samuele respondit: *Ecce ego* (l. Reg. iii); initio memorsibili conatu vidisses omnia in melius commutari, ab ipso Sacramenta, orationem, sancta opera solito frequentius iterari, eum ab hominum congressu, et oblectamentis etsi honestis, se subducere. Quæ agendi ratio longe a plurium imprudentium consuetudine adhorret, qui mundo nuntium remisuri prius in omnem vitam licentiam se effundunt, a Bacchanalibus ad jejunia, more delirant vulgi, transituri. Atque hic postremus dæmonis conatus est. Quis vero tumquam vidit, vitia potuisse virtuti vitem sternere? hinc evenit, ut libertas animi voluptate illecta fræna sibi laxet, et salutis iacturam facit. 5. Labor sit, ut secutum S. Scripturæ loquendi morem Eccl. ii, præparet animam suam ad temptationem, et sanctificationem more omnium, qui Deum timent, et in conspectu ejus ambulant. Maximo autem studio se armet contra illud genus tentationum, quod poterit cum impresse ab ingressu Religionis, vel retardare, ut sunt, affectus immoderatus erga parentes, et consanguineos, atque horum blanditias; erga bona, et divitias, singulares amores, et desideria carnis etc. Errant vero illi, qui vel juvenibus aureos montes promittunt, vel ipsi juvenes, cum solem, ac cælum semper serene futurum sibi imaginantur. Ad quamcumque professionem (ait S. Augustinus Concil. I, in Psalm. xxxvi) te converteris, pati fictos (tibi nempe clam adversantes) alioquin, si non te paraveris, invenies, quod non sperabas, et deficias, ut perturbaberis. Religio est schola crucis, in qua Magistro discipulus dignus non est, qui non accipit crucem suam, et Crucifixum præeuntem sequitur. 6. Sic cura ad externa impedimenta renouenda, si quæ forte sunt, ut debita, obligationes, et officia, imo et vota: Etsi enim in Religione sit amplissima facultas circa horum dispensationem, expedit tamen, ut ante ingressum persolvantur, cum non soluta soleant aliquos tota vita vexare. 7. Cavet, ne propositum revelet, priusquam cum Superiore Ordinis, quem elegit, egerit: Frequenter enim, et graviter nocuit intempestiva hujusmodi secreti manifestatio. Quæ vero ratione cum Superiore illo debeat agere, consulat suum Confessarium, et hujus directioni obtempe-

ret. 8. *Electionem legitime factam, etsi nullo voto, vel juramento sit firmata, ob nullam deinceps tentationem, vel desolationem in dubium revocet*, quando quidem in humanis securior, et exactior non restat via ad voluntatem divinam pervenendam, ut multis declarat Piatas de bono status religiosi l. III, c. xxxvi, nisi aliquid impedimentum animi, vel corporis ante non notatum innotesceret. Verum, et tunc erit dissimulandum, quoad certiora de illo constiterint: Potest enim subesse illusio satanae, a pio proposito eligentem nitantis abstrahere, dum majora fingit obstacula, quam in statu electo inveniantur. Sicut etiam communiter falsariam tegit, quicquid turbationis post legitimum electionis processum supervenerit. 9. *Non differat vocationem suam exequi*; hinc enim dilatio executionis est consuetum, et ultimum, quo salutaria vite melioris consilia demon disturbare nititur, ideoque, et Deo summo perire displicet eadem dilatio, gravissima infer damna, et nonnumquam mortem sempiternam. S. Bernard. ad quemdam, qui vocatus ad statum Religiosum annuus quasi inducias ad absolvenda litterarum studia postulaverat, sic scribit: Obscuro, redi ad cor, et adverte hunc annum, terminum, quem tu tibi indulxisti, esse injuriam Dei, non esse annum placibilem Domino, sed discordie seminarium, irae fomitem, nutrimentum apostatiae, qui spiritum extinguat, gratiam intercludat, teporem afferat illum, qui Deo solet vomitum provocare. (S. Bern. ep. cviii.) Bene dixit Sanctus, hanc dilationem vergere in injuriam Dei, quia sic ingressum differre sine justa causa, est, ac si diceret, Domine, nolo modo venire, expecta me, post aliquot hebdomadas veniam, vel post tot menses. Anderesne hoc respondere regi, te ad se vocanti, et quidem si scires, eum vocare, ut te faceret principem, vel te ditaret? Ecce, inquit Sanct. Augustinus: Indulgentie Doctor aperit tibi ostium, quid moraris? gaudere deberes, si aperierit aliquando pulsanti; non pulsati, et aperit, et foris remanes? ne ergo differas. S. (Arc. s. xlix, de v. Dom.) In eandem sensum S. Chrysostomus locutus est, dicens: Dum tibi fervens est amor vocationis, abi statim ad illos ipsos Angelos (Religiosos) eumque magis accende; ut dicas: Alloquar prius propinquos, resque meas expediam. Torporis initium est haec dilatio, patrem discipulus sepelire voluit, nec id Christus permisit.

Quid ita? quoniam acer instat diabolus, ut se in animum insinuet, et, si vel brevem, arripuerit vacationem, vel prorogationem, ad magnum inducet torporem; unde quidam admonet: Ne differas de die in diem.

MISCELLANEA, ET CONCEPTUS PRAEDICABILES.

QUALITAS. — Egyptus mundi hujus typus erat; e contra terra promissionis veram figurabat terram viventium, quae est caelum. Hebraei representabant fideles electos: quem servavit modum aeterna nunquam aberrans Providentia, ut populo suo ad terram illam, ad quam tanto tempore suspiraverant, preberet aditum. *Qui divisit mare rubrum in divisiones. In mari via tua, et semita tuae in aquis multae.* (Ps. xv, 43; Ps. xcvi, 20.) Rupertus Abbas existimat, virgam Mosaeam percutiendo aquas non unam, sed duodecim aperuisse vias, per quas utpote herbis virides, et solidas, qualibet tribus ambularet, et progradi poterat. (Sap. cxcvii.) Campus germinans de profundo; volens per hoc nobis denotare, per diversas vocationes ad terram illem beatam, fluentem lacte, et melle aeternorum beatorumque gaudiorum, nos tendere posse. MANSI, dis. 1, n. 2.

Post Resurrectionem Christi legitur de Petro, utpote piscationis apostolicae Capite: *Simon Petrus traxit rete in terram, plenum magnis piscibus centum quinquaginta tribus.* JOAN. XXI, 11. Nec mirum, quia Salvator noster jam ordinaverat: *Mittite in dexteram naviga rete, et invenietis, etc.* Omnes hi pisces figurabant electos ad dextram collocandos. Sed quid indicat certus et limitatus ille numerus piscium 153? Sanctus Hieronymus scribit: Ajunt, qui de animalium scribere naturis, de quibus Oppianus Cilix Poeta doctissimus, centum quinquaginta tria esse genera piscium, quae omnia capta sunt ab Apostolis, et nihil remansit inceptum, dum et nobiles, et ignobiles, et divites, et pauperes, et omne genus hominum de mari hujus saeculi extrahatur ad salutem. (S. Hier. in e. xliii, 29. *Ezech.*) Rupertus Abbas per numerum illum intelligit tres status personarum, in quibus homines communiter vivere solent; ita ut per numerum centesimum intelligantur conjugati, per quinquagesimum status continentiae viduae, et per numerum ternarium status continentiae virginis, seu virginum, quae sunt in exiguo numero.

In officinis variae conficiuntur, et efformantur Sanctorum imagines. Aliae imprimuntur chartae; aliae penicillo in panno lineo effinguntur, et depinguntur coloribus; aliae sculpuntur in ligno aut alicui metallo; aliae funduntur, conflantur, aut eduntur mediante alia forma. Ubi observandum, quod tametsi omnes hujusmodi imagines sive effigies representent Sanctos, quos in Ecclesiis, ac locis Sacris veneramus; magnum tamen inter eas intercedat discrimen; quia quae imprimuntur chartae, sub prelo facillimo imprimantur; non ita aliae, quae ligno aut lapidi inciduntur; aut quae mediante igne conflantur vel eduntur. Quid volo insinuare hic similitudine? Ut vite sanctitatem assequamur, et in oculis glorificemur, Deus variis nobis praescripsit modos: alii lapidati sunt, sceti sunt, in occisione gladii mortui sunt, etc. E contra de aliis disposuit, ut facilliori via perveniant ad perfectionem, nimirum per exercitium virtutum christianarum, in praeis illis caelestis Paradisi non solum florent rose Martyrum; sed etiam miram odoris fragrantiam diffundunt lilia virginum, et infinitorum Confessorum viole, absque eo quod vitam, et sanguinem sub Tyrannis profuderint. MANSI, disc. IV, n. 6.

Quod S. David in tanta sit apud Deum, et Ecclesiam aestimatione, causa est; quia in quoemque statu fuit, sanctam vitam duxit, et ex casu suo, e quo surrexit, novit elicere, ac lucrari majora merita, dum peccatoribus penitentibus omni tempore verum exstat speculum. Existens adhuc pastor ovium, gratissimus Deo esse debuit, qui ab eo acceptat gratiam et robur manibus suis dilanandi, ac discerpenti leones, et ursos, Assumptum de pecoribus Samuel jussu Altissimi regem Israel consecravit. In statu privati militis de Goliath gloriosum reportavit triumphum. In aula Regis Saul inter adversitates, et aulicorum emulationes, summam conservavit mansuetudinem. In persecutionibus ingratis Regis invicta semper fuit praeditus patientia: *Non reddens malum pro malo, nec maledictum pro maledicto.* Ad regnum deinde, et thronum regalem evectus, inter regales etiam delicias amulabatur Religiosos. *Media nocte surgebam ad confitendum tibi. Septies in die laudem dixi tibi. Genua mea infirmata sunt a jejuniis: et caro mea immutata est propter oleum.* Quamvis hostes profligaret, in fugam converteret, ac reportaret vic-

torias, legimus tamen in ipsis laudem: *Sedens in cathedra sapientissimus.* Licet divitiis abundaret, et thesauris, *Davidica si affluant, nolite cor apponere,* consultit. Aulam esto haberet florentissimam, optime tamen dicere potuit: *Perambulans in innocentia cordis mei in medio domus meae.* An non igitur cunctis fidelibus merito proponi potest tanquam exemplar, speculum et norma ejuscumque vocationis, utpote qui in omni statu fuit perfectus, et immaculatus? *Fecit omnes voluntates meas.* Ibid. n. 7.

S. Petrus Damianus Cinthio cuidam hanc instructionem dedit: Cave, ne propter peculiaris orationis studium, quibus insistere forte contendis, disciplinam tam innumerabilis populi, qui tibi commissus est, negligas, et propter proprium commodum communem salutem plebis, quae justitiam a te praestatur, omittas. Verum quia opponi poterat evangelicum illud dictum: *Querite primum regnum Dei, et justitiam ejus;* et simul astrui, orationem omnibus aliis praemitendam; ideo idem Sanctus subjungit illud oraculum Ecclesiastici: *Qui conservat legem, multiplicat orationem,* est salutare sacrificium, attendere mandatis; justitiam ergo favere, quid est aliud, quam orare? Alibi quoque scriptum est: *Justitia elevat gratias, et beati,* inquit, *qui custodiunt judicium et faciunt justitiam in omni tempore.* S. PETERS DA. ep. viii.

Docet S. Bernardinus: Regula firma est in sacra Theologia, quod quaecumque Deus per gratiam aliquem eligit ad aliquem statum, omnia dona illi dispensat, atque largitur, quae illi statui necessaria sunt, et illum copiose decorant. Quando Moyses in excusationem adhaerebat lingua suae vacillationem, ob quam minus aptus esset, ut apud Pharaonem causam Dei ageret, dixit ei Deus: *Quis fecit os hominum?* Quis in amplissimo toloque S. Scripturae veteris Testamenti volumine reperitur Deo familiarior intimiorque ipso Moyses? facie ad faciem loquebatur ei sicut, amicus ad amicum, locum tenens fuit divinae Omnipotentiae; et vero quis ita rudis, ut nesciat eum quadraginta annis in aula unius Regis Aegypti, unius Pharaonis, demoratam fuisse honoribus, et imperio fulgentem, delictis affluentem, thesauris praedivitem, honoratum tamquam filium filiae istius Monarchae? Quis ignoret, eundem annis pariter quadraginta vitam, et officium egisse pastoris in Madian, ubi non homines, non popu-

los, non regna, non exercitus, sed pecora, gubernabat? Quis noscit, ipsam matrimonii foedere junctum cum filia Jethro, et ex Sēphora progenuisse filios aliquot? Quadraginta deinde annorum spatium, veluti omnibus manifestum est, tamquam Dux generalis electus a Deo imperavit populo Hebræo, ducens illum ad terram-promissionis. In omnibus tamen hisce statibus et occasionibus illæsam servavit innocentiam, ac semper magis, magisque profecit in gratia, et amicitia Dei. S. BERNARD. *Ser. tr. III, ser. de Purif. art. 2, c. 1.*

S. Joannes vidit olim capillos Filii Dei, Regis gloriæ, candidos instar lanæ mundæ; *Capilli autem ejus, et capilli erant candidi tanquam lana alba.* Caput Ecclesiæ est Christus; capilli, qui capitis sunt ornamentum sancti; sed quale illud mysterium, quod capilli sint instar, non lanæ dumtaxat, sed lanæ albæ? Forte propter candorem conscientie? propter albedinem honestatis? propter capitiem, et maturitatem morum? Glossa lotum solvit dubium: Sicut lana alba est ad quoscunque colores suscipiendos apta, sic Sancti. Certum est, eos, qui magis uncti et conjuncti sunt Christo, per consequens esse sanctiores, et qui plus adimplent suam divinam voluntatem, esse quoque perfectiores. *Fiat voluntas tua sicut in celo, et in terra. Ministri ejus, qui faciis voluntatem ejus;* lans est, quæ angelicis attribuitur Spiritibus. Ecce igitur in hac visione Sancti Joannis denotatur, quod illi magis adorant Christi caput, majoremque addant decorem, et venustatem, qui majora illi præstant obsequia, majoremque exhibent devotionem, qui non restringunt se ad eam, et specialem vocationem, proprio ducti genio, et propensione, propriaque influentes opinionum, et sententiarum, sed dispositi sunt, et parati ad omnem, quam Deus illis insinuat, suscipiendam vocationem. MANSI, *disc. IV, n. 4.*

David Rex Israel, regio insidens throno, ad excipiendas subditorum causas, querelasque expositas, publicisque expediendis intentus negotiis, ille inquam, qui frequenter militia assistebat, bello personaliter præerat, asserit nihilominus, incolam se esse eremi: *Ecce elongavi fugiens, et mansi etc.* Quomodo id possibile fuit? Videtur implicare contradictionem. Glossa hunc textum exponit de contemplatione, a qua existimat Prophetam haud fuisse alienum, licet regi negotiis immersus esset: Fugiens se elongat, quia

turba desideriorum terrenorum dimissa, in se Dei contemplatione sublevat. Hinc conformis est expositio illa, quam subministrat incognitus, generalis, et splendor Carmelitanae Religionis: *Mansi, inquit, in solitudine, scilicet mentis, ubi nullus cum eo nisi Deus, ubi quies. Manet enim in solitudine contemplando Deum, manet in remota mentis intentione.* In hujus confirmationem adducit auctoritatem S. Gregorii I. XXX. Mor. c. XXIII. Duplex est solitudo, mentis, et corporis. Secunda non valet sine prima; sed prima bene sine secunda. *Idem, disc. VIII, n. 1.*

VOLUNTAS PROPRIA

QUOD ESSENTIAM.

DEFINITIO. — Est illa, quæ non est communis cum Deo, et hominibus, sed nostra tantum, quando quod volumus, non ad honorem Dei, non ad utilitatem fratrum, sed propter nosmetipsos facimus, non intendentes placere Deo, et professe fratribus, sed satisfacere propriis moribus animarum. Ita S. Bernardus. (S. BERN. s. III, de res.) Quam definitionem fusius explicans P. Theophilus Bernardinus sic loquitur: E quibus omnibus jam satis constat, cur id vitiosæ voluntatis genus propria voluntas dicatur; nempe quia ejusmodi vitiosum in res non consentaneas imperium ipsa sibi sua sponte vendicat, libertate sibi propria plane abutens, a recte rationis, Deique sui lege, ac commone discedens, propriamque, atque adeo perversam sibi legem seipsam statuens. Quemadmodum enim, quod mihi proprium est, mei solius est; ita propria voluntas est, quæ solas suas cupiditates, non Dei, non rationis præscripta, sequitur. THEOPHIL. BERN., I, II, de persev. relig., c. XVII.

DIVISIO. — Dividi potest in *apertam, et occultam*; illa est, quando deliberat, et advertehter voluntati Dei, aut recte rationi contraria agimus: ista est, quando putamus, nos Dei gloriam, aut aliorum utilitatem querere, revera autem nos ipsos quarimus; nam, ut recte advertit Thomas Kempensis, sæpe videtur esse charitas, et est magis carnalitas, quia naturalis inclinatio, propria voluntas, spes retributionis, affectus commoditatis raro abesse volunt. L. I, c. XV, § 2.

EX. S. SCRIPTURA.

QUALITAS. — Vir vanus in superbiam erigitur, et tamquam pullum Onagri se liberum natum putat. Jos. II, 12.

In quibus, et nos omnes aliquando conversati sumus, in desideriis carnis nostræ, facientes voluntatem carnis, et cogitationum, et eramus natura filii iræ. Eph. II, 3.

A sæculo confregisti jugum meum rupisti vincula mea, et dixisti, non serviam. Jes. II, 20.

FUGA. — Non quero voluntatem meam, sed ejus, qui misit me. Jo. V, 30.

Sub te erit appetitus tuus, et tu dominaberis illis. Gen. IV, 7.

DAMNUM. — Quare jejunavimus, et non asperixisti? humiliavimus, animas nostras, et necisisti? ecce in die jejunii vestri reperitur voluntas vestra. Is. LVIII, 3.

Numerabo vos in gladio, et omnes in cæde corruetis, pro eo, quod vocavi et non respondistis: locutus sum, et non audistis: et faciebatis malum in oculis meis, et quæ nolui, elegistis. Is. LXV, 12.

EX SS. PATRIBUS.

QUALITAS. — Nemo querat efficientem causam voluntatis malæ, est non efficiens, sed deficiens, quia nec affectio, sed defectio est. S. AUG., I, II, de Civit. Dei.

Cum se voluntas relicto superiore ad inferiora convertit, efficitur mala; non quia malum est, quo se convertit, sed quia perversa est ipsa conversio. *Idem de l. arbit.*

Quanto aliquid magis naturaliter amatur, tanto perfectius contemnitur propter Christum; nihil enim homini est amabilius libertate propria voluntatis; per hanc homo est etiam aliorum dominus; per hanc aliis uti, vel frui potest; per hanc etiam actibus suis dominatur. Unde sicut homo dimittens divitias, vel personas conjunctas, eas abnegat; ita deferens propria voluntatis arbitrium, per quod ipse sui ipsius dominus est, seipsum abnegare invenitur. T. THOM. *opusc., XVIII, c. X.*

Qui voluntatem suam proximo submittit, animum virtutis studiosius ostendit. Qui vero voluntatem suam amplectitur, præ se fert imperitiam. ISAIAS ANBAS, *or. XVI, de gaud. anim.*

O Domine, voluntas, de qua dixisti, ut non

fieret, si bona non erat, quomodo tua erat? si bona erat, quare derelicta est? sic et consilium, si non bonum, quomodo tuum? si bonum, quomodo relinquendum? et bona erant, et ejus erant; neque tamen minus relinquenda, ob hoc videlicet, ut fierent meliora; neque enim oportebat propria præjudicare communibus. S. BERN. *serm. III, de res.*

Voluntas nostra voluntati divinæ subjici debet.

Voluntas alia est, quam caro gignit, alia, quam ratio regit, alia quam sapientia condit.

Voluntas propria reprimenda, quam omnino restringere non possumus.

FUGA. — Coge te ipsum in cunctis, et vince, et voluntatem tuam in primis absconde; si consueveris voluntatem tuam amputare, habitum indues Christi gratia, et misericordia, quæ omnia sine resistentia, aut repugnantia perficies, teque in perfectam libertatem afferes. S. DIONOT., s. XVII.

Audi paucis ordinem, per quem scandere ad perfectionem summam sine ullo labore, ac difficultate prævaleas. Principium nostræ salutis, sapientieque secundum Scripturas timor Domini est. De timore nascitur compunctio salutaris, de compunctione cordis proceedit abrenunciatio, id est, nuditas, et contemptus omnium facultatum; de nuditate humilitas procreatur; de humilitate mortificatio voluntatum generatur: mortificatio voluntatum extirpantur, et marcescunt vitia universa; expulsione vitiorum virtutes fructificant, atque succrescunt: pullulatione virtutum puritas cordis acquiritur: puritate cordis Apostolica charitatis perfectio possidetur. GASS., I, IV, c. XLIII.

Ille profecto sanctus est, qui voluntati propriae abrenuntiavit. B. CLIV. *apud Jul. Potium, c. II.*

Nemo in coelestem thalamum coronatus ingreditur, nisi qui primam, et secundam, et tertiam negationem impleverit, ut scilicet primo renunciet rebus omnibus humanis, et parentibus; secundo voluntati propriae; tertio inani gloriæ; quæ solet obedientiam subsequi. *Idem gr. II.*

Qui sunt hi violenti, qui regnum colorum rapiunt? nempe illi, qui non aliis, sed voluntatibus suis præclaram inferunt violentiam: qui vim faciunt perditioni suæ; perditio autem nostra est oblectatio vitæ præsentis, et ut expressius dicam, executio vo-

los, non regna, non exercitus, sed pecora, gubernabat? Quis noscit, ipsam matrimonii foedere junctum cum filia Jethro, et ex Sēphora progenuisse filios aliquot? Quadraginta deinde annorum spatium, veluti omnibus manifestum est, tamquam Dux generalis electus a Deo imperavit populo Hebræo, ducens illum ad terram-promissionis. In omnibus tamen hisce statibus et occasionibus illæsam servavit innocentiam, ac semper magis, magisque profecit in gratia, et amicitia Dei. S. BERNARDUS. *Ser. tr. III, ser. de Purif. art. 2, c. 1.*

S. Joannes vidit olim capillos Filii Dei, Regis gloriæ, candidos instar lanæ mundæ; Caput autem ejus, et capilli erant candidi tanquam lana alba. Caput Ecclesiæ est Christus; capilli, qui capitis sunt ornamentum sancti; sed quale illud mysterium, quod capilli sint instar, non lanæ dumtaxat, sed lanæ albæ? Forte propter candorem conscientie? propter albedinem honestatis? propter capitium, et maturitatem morum? Glossa lotum solvit dubium: Sicut lana alba est ad quoscunque colores suscipiendos apta, sic Sancti. Certum est, eos, qui magis uncti et conjuncti sunt Christo, per consequens esse sanctiores, et qui plus adimplent suam divinam voluntatem, esse quoque perfectiores. *Fiat voluntas tua sicut in celo, et in terra. Ministri ejus, qui faciis voluntatem ejus*; lans est, quæ angelicis attribuitur Spiritibus. Ecce igitur in hac visione Sancti Joannis denotatur, quod illi magis adorant Christi caput, majoremque addant decorem, et venustatem, qui majora illi præstant obsequia, majoremque exhibent devotionem, qui non restringunt se ad eam, et specialem vocationem, proprio ducti genio, et propensione, propriaeque influentes opinioni, et sententiae, sed dispositi sunt, et parati ad omnem, quam Deus illis insinuat, suscipiendam vocationem. MANSI, *disc. iv, n. 4.*

David Rex Israel, regio insidens throno, ad excipiendas subditorum causas, querelasque expositas, publicisque expediendis intentus negotiis, ille inquam, qui frequenter militiae assistebat, bello personaliter præerat, asserit nihilominus, incolam se esse eremi: *Ecce elongavi fugiens, et mansi etc.* Quomodo id possibile fuit? Videtur implicare contradictionem. Glossa hunc textum exponit de contemplatione, a qua existimat Prophetam haud fuisse alienum, licet regi negotiis immersus esset: Fugiens se elongat, quia

turba desideriorum terrenorum dimissa, in se Dei contemplatione sublevat. Hinc conformis est expositio illa, quam subministrat incognitus, generalis, et splendor Carmelitanae Religionis: *Mansi*, inquit, *in solitudine, scilicet mentis, ubi nullus cum eo nisi Deus, ubi quies.* Manet enim in solitudine contemplando Deum, manet in remota mentis intentione. In hujus confirmationem adducit auctoritatem S. Gregorii I. XXX. Mor. c. XXIII. Duplex est solitudo, mentis, et corporis. Secunda non valet sine prima; sed prima bene sine secunda. *Idem, disc. viii, n. 1.*

VOLUNTAS PROPRIA

QUOD ESSENTIAM.

DEFINITIO. — Est illa, quæ non est communis cum Deo, et hominibus, sed nostra tantum, quando quod volumus, non ad honorem Dei, non ad utilitatem fratrum, sed propter nosmetipsos facimus, non intendentes placere Deo, et professe fratribus, sed satisfacere propriis moribus animarum. Ita S. Bernardus. (S. BERN. s. III, de res.) Quam definitionem fusiùs explicans P. Theophilus Bernardinus sic loquitur: E quibus omnibus jam satis constat, cur id vitiosæ voluntatis genus propria voluntas dicatur; nempe quia ejusmodi vitiosum in res non consentaneas imperium ipsa sibi sua sponte vendicat, libertate sibi propria plane abutens, a recte rationis, Deique sui lege, ac commone discedens, propriamque, atque adeo perversam sibi legem seipsam statuens. Quemadmodum enim, quod mihi proprium est, mei solius est; ita propria voluntas est, quæ solas suas cupiditates, non Dei, non rationis præscripta, sequitur. THEOPHIL. BERN., l. II, de persev. relig., c. XVII.

DIVISIO. — Dividi potest in *apertam, et occultam*; illa est, quando deliberat, et advertehter voluntati Dei, aut recte rationi contraria agimus: ista est, quando putamus, nos Dei gloriam, aut aliorum utilitatem querere, revera autem nos ipsos quarimus; nam, ut recte advertit Thomas Kempensis, sæpe videtur esse charitas, et est magis carnalitas, quia naturalis inclinatio, propria voluntas, spes retributionis, affectus commoditatis raro abesse volunt. L. I, c. XV, § 2.

EX. S. SCRIPTURA.

QUALITAS. — Vir vanus in superbiam erigitur, et tamquam pullum Onagri se liberum natum putat. Jos. II, 12.

In quibus, et nos omnes aliquando conversati sumus, in desideriis carnis nostræ, facientes voluntatem carnis, et cogitationum, et eramus natura filii iræ. Eph. II, 3.

A sæculo confregisti jugum meum rupisti vincula mea, et dixisti, non serviam. Jes. II, 20.

FUGA. — Non quero voluntatem meam, sed ejus, qui misit me. Jo. v, 30.

Sub te erit appetitus tuus, et tu dominaberis illius. Gen. IV, 7.

DAMNUM. — Quare jejunavimus, et non aspexisti? humiliavimus, animas nostras, et necisisti? ecce in die jejunii vestri reperitur voluntas vestra. Is. LVIII, 3.

Numerabo vos in gladio, et omnes in cæde corruetis, pro eo, quod vocavi et non respondistis: locutus sum, et non audistis: et faciebatis malum in oculis meis, et quæ nolui, elegistis. Is. LXV, 12.

EX SS. PATRIBUS.

QUALITAS. — Nemo querat efficientem causam voluntatis malæ, est non efficiens, sed deficiens, quia nec affectio, sed defectio est. S. AUG., l. II, de Civit. Dei.

Cum se voluntas relicto superiore ad inferiora convertit, efficitur mala; non quia malum est, quo se convertit, sed quia perversa est ipsa conversio. *Idem de l. arbit.*

Quanto aliquid magis naturaliter amatur, tanto perfectius contemnitur propter Christum; nihil enim homini est amabilius libertate propriae voluntatis; per hanc homo est etiam aliorum dominus; per hanc aliis uti, vel frui potest; per hanc etiam actibus suis dominatur. Unde sicut homo dimittens divitias, vel personas conjunctas, eas abnegat; ita deferens propriae voluntatis arbitrium, per quod ipse sui ipsius dominus est, seipsum abnegare invenitur. T. THOM. *opusc., xviii, c. x.*

Qui voluntatem suam proximo submittit, animum virtutis studiosius ostendit. Qui vero voluntatem suam amplectitur, præ se fert imperitiam. ISAIAS ANBAS, *or. XVI, de gaud. anim.*

O Domine, voluntas, de qua dixisti, ut non

fieret, si bona non erat, quomodo tua erat? si bona erat, quare derelicta est? sic et consilium, si non bonum, quomodo tuum? si bonum, quomodo relinquendum? et bona erant, et ejus erant; neque tamen minus relinquenda, ob hoc videlicet, ut fierent meliora; neque enim oportebat propria præjudicare communibus. S. BERN. *serm. III, de res.*

Voluntas nostra voluntati divinæ subjici debet.

Voluntas alia est, quam caro gignit, alia, quam ratio regit, alia quam sapientia condit.

Voluntas propria reprimenda, quam omnino restringere non possumus.

FUGA. — Coge te ipsum in cunctis, et vince, et voluntatem tuam in primis absconde; si consueveris voluntatem tuam amputare, habitum indues Christi gratia, et misericordia, quæ omnia sine resistentia, aut repugnantia perficies, teque in perfectam libertatem afferes. S. DIONOT., s. XVII.

Audi paucis ordinem, per quem scandere ad perfectionem summam sine ullo labore, ac difficultate prævaleas. Principium nostræ salutis, sapientieque secundum Scripturas timor Domini est. De timore nascitur compunctio salutaris, de compunctione cordis proceedit abrenunciatio, id est, nuditas, et contemptus omnium facultatum; de nuditate humilitas procreatur; de humilitate mortificatio voluntatum generatur: mortificatio voluntatum extirpantur, et marcescunt vitia universa; expulsione vitiorum virtutes fructificant, atque succrescunt: pullulatione virtutum puritas cordis acquiritur: puritate cordis Apostolica charitatis perfectio possidetur. GASS., l. IV, c. XLIII.

Ille profecto sanctus est, qui voluntati propriae abrenuntiavit. B. CLIV. *apud Jul. Potium, c. II.*

Nemo in coelestem thalamum coronatus ingreditur, nisi qui primam, et secundam, et tertiam negationem impleverit, ut scilicet primo renunciet rebus omnibus humanis, et parentibus; secundo voluntati propriae; tertio inani gloriæ; quæ solet obedientiam subsequi. *Idem gr. II.*

Qui sunt hi violenti, qui regnum colorum rapiunt? nempe illi, qui non aliis, sed voluntatibus suis præclaram inferunt violentiam: qui vim faciunt perditioni suæ; perditio autem nostra est oblectatio vitæ præsentis, et ut expressius dicam, executio vo-

luntatum desideriorumque nostrorum. *CASS.* Col. 24, c. xxxv.

Si liberari perfecte volumus, et ab hoc sæculo discedere, oderimus in primis voluntatem nostram, et sic brevi, divino præsidio ad impassibilitatem animi perveniamus. *S. DOROTH.*, *doct.* 1.

Omnes homines sumus ad imaginem Dei: illud autem ad similitudinem illorum tantum est, qui per multam charitatem, libertatem suam Deo in servitutem adixerunt. Quando enim non sumus nostri, tunc similes sumus ei, qui nos sibi per charitatem reconciliavit. *S. DIABOCH.*, c. iv.

Fuga sanguisugam hanc, et omnia reliquisti; hæc enim omnia trahit ad se: pone hæc, et jugum quam multiplex abiecasti. *S. BERN.*, s. lxxi, in *Cant.*

DAMNUM. — Grande malum voluntas propria, qua sit, ut bona tua tibi bona non sint, quia nihil quod propria inquinatum sit voluntate, gustabit is, qui pascat inter filia. Hæc autem omnia, similique, ac dissimilia mala ex una radice pullulant proprie voluntatis. *Ibid.*

Unde sunt scandala, unde turbatio, nisi quod propriam sequimur voluntatem, et temere, quod volumus in corde nostro deficiente, si quo modo id prohiberi contingat, aut impediri, continuo etiam in impatientiam, in murmurationem, in scandalum proni sumus, non attendentes, quoniam omnia cooperantur in bonum his, qui secundum propositum vocati sunt sancti: et quia nobis casus videtur, sermo quidam Dei est, suam nobis indicans voluntatem. Caveamus igitur a propria voluntate, tanquam a vipera pessima, et nequissima, et qua sola deinceps damnare possit animas nostras. *Id.*

Qui voluerunt esse sui, utique sicut dii, facientes bonum, et malum, facti sunt non tantum iam sui, sed et diaboli. Sane diabolo nos mancipat nostra voluntas, non ipsius potestas, nostra autem voluntas perfecta non erit, quousque suo Creatori perfecte subjecta non fuerit. Perfecto expedit nobis magis omnino non esse, quam nostras permanere. *S. BERN.* de or. et lib. arbit.

Aperiendi sunt mentis oculi, ut nos ipsi cognoscamus, sciamusque, Dei inimicem consulti, qui propriam sequitur voluntatem. *ISAIAS* Ab. orat. xliii.

Si quis perverse voluerit imitari Deum, ut, quomodo Deus non habet, a quo formatur, non habet, a quo regatur; sic ipse velit

sua potestate uti. Hoc diabolus fecit, imitari Deum voluit, sed perverse, non esse sub illius potestate, sed habere contra illum potestatem. *S. AUG.* in *Ps.* lxx, conc. ii.

Sola voluntate miser quisque efficitur: sed miserior, cum desiderium mala voluntatis impletur. *Idem de verb. Apost.*

Non est, quod cuiquam nostram adscribamus ærumnam, nisi nostre voluntati. Nemo nostrum tenetur ad culpam, nisi voluptas propria dellexerit. *S. ANNA.* de vit. beat.

Cesset voluntas propria, et infernus non erit; in quem enim deserviet ignis ille, nisi in propriam voluntatem? nam propria voluntas Deum impugnat, et adversus eum extollitur. Ipsa est, quæ Paradisum spoliat, infernum ditat, sanguinem Christi evacuat, et ditioni diaboli mundum subjugat. *S. BERN.*, s. iii, de recur.

Dico fiducialiter: nemini, qui sit in propria voluntate, possit mundus universus sufficere. Utinam propria voluntas istis foret rebus contenta, nec in ipsum (horribile dictum deserviret auctorem) Omnino enim vellet, Deum peccata sua, aut vindicare non posse, aut nolle, aut ea nescire. Vult ergo eum non esse Deum, quæ, quantum in ipsa est, vult eum, aut impotentem, aut injustum, aut insipientem esse. Crudelis plane est, et omnino execranda malitia, quæ Dei potentiam, justitiam, sapientiam perire desiderat. Qui autem vult Deum esse injustum, vult Deum non esse Deum: et, qui desiderat, Deum non esse, quantum in se est Deum occidit. *Ibid.*

In corde duplex est lepra, propria voluntas, et proprium consilium: lepra utique nimis pessima, eoque perniciosior, quo magis interior.

Quo furore propria voluntas Dominum Majestatis impugnet, audiant, et timeant servi proprie voluntatis. Primo namque seipsum subtrahit, et subducit dominatui ejus, cui tanquam auctori servire jure debuerat, dum efficitur sua. Sed numquid contenta erit hac injuria? addit adhuc, et quod in se est, omnia quoque, quæ Dei sunt, tollit, et eripit. *Ibid.*

Quidquid ex voluntate propria concupiscitur, id alienum est pietatis cultoribus. *S. BAS.* in reg. *Brev.* lxxiv.

Absit ut id quod propter bonum et licitum facinus, si ex hoc quoquam mali acciderit, præter nostram voluntatem nobis imputetur. *AVG.* in *epist.*

Mala voluntate miser quisque efficitur sed miserior, cum desiderium mala voluntatis impletur. *Idem xiii, de Trin.*

EX LIBELLO DE IMITATIONE CHRISTI.

Vere bene doctus est, qui Dei voluntatem facit, et suam voluntatem relinquit. *L. I.*, c. iii, § 6.

Grave est, assuecla dimittere: sed gravius est, contra propriam voluntatem ire. *L. I.*, c. ii, § 6.

Si quaeris hoc vel illud, et volueris esse ibi vel ibi, propter tuum commodum, et proprium beneplacitum magis habendam, numquam eris inquietudine, nec liber a solitudine, in omni se reperietur aliquis defectus, et in omni loco erit, qui adversetur. *L. III.*, c. xvii, § 2.

Oportet te novum induere hominem, et in alteram virum mutari. Oportet te sæpe agere, quod non vis; et quod vis, oportet relinquere. Propter hoc natura quandoque contrahitur, et magnum, si sileas portaveris. *L. III.*, c. xi, § 4 et 5.

Vix est aliquid tale, in quo tantumdem mori indiges, sicut videre, et pati, quæ voluntati tuæ adversa sunt. *Ibid.*

EXEMPLA.

FUGA. — Christus de seipso dixit: Descendi de coelo, non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem ejus, qui misit me. *Jo.* vi, 28.

Idem aliquando S. Gertrudi dixit: Quicumque cupit mei liberam secum commorationem, clavem proprie voluntatis mihi resignare, nec unquam illam repetero debet. *BROS.*, c. ii, *monit.*

Joannes Abbas, cum rogaretur moriturus, ut verbum aliquod hæreditatis loco relinqueret; dixit: Numquam feci propriam voluntatem, nec aliquem quoquam docui, quod prius ipse non fecerim. *Vit. PP.* c. v, lib. i, n. 40.

Abbas Joseph Thebaeus dixit: Tres ordines sunt honorabiliores in conspectu Dei. Primus est, quando homo infirmatur, et adiciuntur tentationes, sed cum gratiarum actione suscepit eas. Secundus, quando aliquis omnia opera sua facit munda coram Deo, nihil habens humanum. Tertius est, quando aliquis sedet in subjectione, et præ-

ceptis Patris spiritualis, et omnibus propriis renuntiat voluntatibus. *Ibid.*, a. 9.

De Abbate Paphnutio scribens Cassianus, et ostendens, quibus viis ad vitæ sanctimoniam pervenerit, ait: humilitatis, et obedientiæ disciplina omnes suas mortificans voluntates, per hanc extinxit omnia vitia, cunctasque virtutes consummavit. *CASSIAN.*, col. 5, c. 1.

Dositheus S. Dorothei discipulus, quando languere cepit, audivit a quodam, ova sorbilia multum conferre his, qui sanguinem expunt. Ait ergo Magistro suo Dorotheo: Pater, audivi ova sorbilia conducere ad sanitatem meam, sed rogo te per Deum, cum tu non prævereris ut dares mihi, noli amplius exhibere propter animi mei cogitationem, quæ me infestat. *Ltm. Gr.*, f. 94, l. vi.

S. Dorotheus de se ipso fassus est, de unaquaque re se libenter consultare cum proximo, et illius sententiæ suam accomodare, etiamsi contraria, et adversa videretur. Numquam se, quidquid contingisset, voluisse humano sensu discutere, sed cum pro sua virtute fecisset, omnem postea eventum commisit Deo; eum enim, qui non habuerit propriam voluntatem, nihil etiam exterius proprium habere, contentum esse quacumque re, et ita nunquam propriam voluntatem facere, neque velle res sibi evenire ad vota, sed eas velle, ut eveniant. *S. DONOT.* *doct.* xix.

DAMNUM. — Quidam Frater ex Ordine S. Augustini post mortem apparens dixit, damnatum se esse, eo quod voluntati suæ omni tempore sit relicto. *Spec. Exemp. dist.* vii, ex 69.

Quidam Anachoreta coactus a Patribus hospitibus hora non consueta comedere, et quæsitus, an non propterea tristis effectus esset? respondit: Tunc est mihi tribulatio, quando propriam fecero voluntatem. *Vita PP.* l. iii, n. 15f.

Cum Abbas Abraham Abbatem Pastorem interrogasset, quare demones ipsum tantopere impugnant? respondit Pastor: Non pugnant nobiscum demones, quando voluntates nostras facimus, quia voluntates nostræ demones factæ sunt, et hæc sunt, quæ tribulant nos, ut faciamus eas. *In lib.* xix, n. 62.

S. Antonius ad suos Fratres scripsit: Vere, Filii, anima mea phantasmata patitur, et spiritus meus in pavore consistit, quod universi nos velat gurgite immersis sumus,

et velut obri musto consistimus, cum unusquisque nostrum propria distrahatur voluntate. S. ANTON. *epist. v. Ad Arsenoidas.*

S. Augustinus de seipso scribit : Et voluntate perversa facta est libido; et dum servitur libidini, facta est consuetudo; et dum consuetudini non resistitur, facta est necessitas: quibus quasi annulis quibusdam sibi innox innexis (unde cateam appellavit) tenebat me obstructum dura servitus. S. AUG. I. VIII. *conf. v.*

Aurelianus Imperator initio sui Imperii se benigne animatum erga Christianos ostendit, verum quibusdam consiliis impulsus persecutionem movit contra illos anno Christi 478, sed cum litteras contra eos compositas manu subscriberet, subito divina ultio eum occupavit, quæ cum brachiorum commissuris enervatis illum ab instituto repressit tum præclare ostendit, quam periculosum sit voluntati propriæ obedire contra Christum, et sua membra. *Euseb. Cesar. l. VII. c. xiv. Hist. Eccl.*

Valens Imperator subscribere volens decretum exilii Basilio Episcopo Casariensi irrogandi cum sua manu ratum facere decretum conaretur, ne apicem quidem unum aliquis litteras facere potuit, si quidem ruptus est calamus, neque id semel, sed iterum ac tertio accidit. Ac cum impitum illud edictum confirmare impensus laboraret, concussa est dextra, tremorque eam occupavit, atque cum animo esset præ metu prope attonito, chartam manibus lacraavit. *Theodon. l. IV. hist. Eccles. xvii.*

EXEMPLA DOMESTICA.

Sanctus Ignatius P. Ludovico Gonsalvo dixit, se totum fundamentum ad perfectionem religiosam ponere in mortificatione, et abnegatione propriæ voluntatis, atque adeo magnum facere indifferentiam, ac probationes societatis, ex quibus de aliis virtutibus, et non ex oratione ferat sententiam, nisi forte ex illa, quæ ex his nascebatur. *Lancis. opusc. x. u. 202.*

P. Balthasar Alvarez in omnibus se resignavit, et obedientiæ subiecit, contemnens suas repugnantias, magnamque gloriam judicans, quod eas vinceret. Hinc illa quies oriebatur, qua in officiis etiam vilioribus libenter occupabatur. Expertus autem erat, quod, quamvis interdum occurreret contrarium ejus, quod obedientiæ injungebat, pa-

rendo tamen, deprehendebat rectius fuisse, quod obedientiæ præscripserat; ac propterea eam appellabat consilium, ac dispositionem Dei. *Vita v. f. 63.*

Quidam Provincialis Castellane Provincie dicebat, quod, quando ex urbe ad aliquam obedientiæ ordinationem mittebatur, ut hoc vel illud determinate faceret, videbatur sibi cælum aperiri, et eor suum exultare: quando autem sibi dicebatur, ut quid agendum esset, cogitaret, eligeretque, quod videretur, tunc se in magnis angustiis fuisse. *Ibid.*

P. Franciscus Ribera, cum P. Martino Gutierrez adhuc secularis Sacerdos dixisset, se constituisse recipere sese ad quamquam domum suæ patriæ, prope quoddam sacellum B. Virginis, et inde ad conciones habendas prodire, reliquum vero tempus libris scribendis impendere, dixit ei P. Martinus: Domine Doctor, placet hujusmodi decretum, sed attendat, quod tunc retinet sibi optimum pignus, quod habet, scilicet propriam voluntatem; quæ verba adeo moverunt Riberam, ut statim decerneret Societati Jesu nomen dare, utpote in qua tam præclaram haberet occasionem voluntatem suam abnegandi. *Ibid. xxxviii. f. 359.*

Vide plura supra tit. Obedient. § 6.

SIMILITUDINES.

QUALITAS. — Sicut servus, qui ad palatium aliquod accesserit, ut tractet suppellectilem ministerio Regis deputatum, summa prudentiâ, ac discretione opus habet, ut non juxta suam voluntatem, sed Regis, omnia dispenset; ita et anima, quæ per gratiam, et Spiritum Deo servit, non parva discretionem, et prudentiam opus habet, ne fallatur in suppellectile divina, nempe in ministerio spirituali, habens propriam voluntatem gratiæ non consentientem. S. MACAR. *hom. xii.*

FIGURA. — Sicut Princeps ille, qui experientia didicisset, Prefectum a se famulis constitutum facilem nimis iisdem esse, neque eos sufficienter in officio continere, atque eo remoto alium sapienterem, quam primum substituit; ita anima, quæ videt, voluntatem suam, quæ reliquis potentis in officio continere debuisse, male hoc suo officio fungi, merito ea remota, voluntatem divinam aut superiorum pro ea substituit. *Anonym.*

Sicut is, cui gratia hæc offerretur, ut pro

intellectu suo humano, et debili, deinceps angelicum habere posset, merito stultus, et insanus diceretur, si hanc gratiam recusaret; ita non minus insipiens censetur, qui, cum a Deo voluntas divina pro humana offeratur, gratiam hanc omnibus votis expectandam non acceptat. *Idem.*

Sicut arena exigua in littore maris ejus fluctus refrænat, ne ultra profundantur; sic amor proprius, et propria voluntas obstat cursui, et flumini divinæ gratiæ, quæ alioquin sine ulla difficultate totum genus humanum traheret ad cælum. S. MAGD. *de Pazz. p. 3. vil. § 4.*

DAMNUM. — Sicut illi, qui cum Christo regnabunt, nullas in se male voluntatis reliquias habebunt; ita illi, qui erunt in supplicio ignis æterni, nullatenus bonam poterunt habere voluntatem. S. AUGUST. *de fide.*

Sicut obliqua regula etiam ea, quæ recta sunt, inflectit, et vitiat; ita voluntas propria omnes hominis actiones depravat. S. DOMINI. *doctr. 19.*

MOTIVA.

Ad propriam voluntatem exuendam.

Quia finis hominis, quatenus creatura est, hoc requirit; cum enim, teste S. Anselmo, solius Dei proprium sit, propriam habere voluntatem, id est, quæ nulli subdita sit, facile apparet, eam creaturæ non convenire; alioqui enim, ut idem Sanctus ait, ad similitudinem Dei per rapinam niteretur, et Deum propria dignitate, et singulari excellentia privaret. S. ANSEL. *de Incar. c. iv.*

Quia finis hominis, quatenus homo est, idem exigit; nam, ut recte discit Theophilus Bernardinus, cum homo, decernente sapientissima Dei providentia factus sit, ut ratione regi, et perferi debeat, facile apparet, summo per illi curandum esse, ut nusquam foras impune, ne quidem ad res optimas, ratione non procedente, voluntas procedat. THEOPHIL. BERNARD. *lib. II. de persever. c. xvi.*

Quia finis hominis, quatenus Christianus est, idem requirit; nam, ut sagaciter S. Cyprrianus advertit, si filius obaudivit, ut faceret patris voluntatem, quanto magis servus obaudire debet, ut faciat Dei voluntatem? Nam, teste Salviano, nulli servorum licet ex iis, quæ dominus suus imperat, eligere pro arbitrio, quid velit facere, quid nolit, et insolentissima abusione, quod placuerit, assu-

mere, quod displicuerit, repudiare. Si enim pro arbitrio suo servi dominis obtemperant, ne in iis quidem, in quibus obtemperaverint, obsequuntur. Quando enim servus ex domini jussu ea tantum facit, quæ vult facere, jam non dominicam voluntatem implet, sed suam. *Salvian. l. I. de provid.*

Quia finis hominis, quatenus Religiosus, aut alio titulo ad perfectionem sectandam obligatus est, hanc voluntatis propriæ abnegationem exigit; uti sat clare indicat Cassianus, dum ait, communem olim fuisse inter seniores Ascetas persuasionem, eos dumtaxat ascendere posse summa perfectionis culmina, qui didicerunt suas vincere voluntates, et studiose in his, quæ animo contraria sunt, fuerint exercitati. Et nullatenus posse eum iram, aut tristitiam, vel spiritum fornicationis humiliter, nec retinere veram cordis humilitatem, et cum fratribus perpetuam concordiam, et diutius in cœnobio permanere, qui prius voluntates suas non didicerit superare. *Cass. l. IV. de instit. c. viii.*

MEDIA.

Christi exemplum sæpe ob oculos ponere, illisque pii Ascetæ verbis alloquentem imaginari: Quid magnum, si tu, qui pulvis es, et nihil, propter Deum te homini subdis, quando ego Omnipotens, et Altissimus, qui cuncta creavi ex nihilo, me homini propter te humiliter subieci? factus sum omnium humilissimus, et infimus, ut suam superbiam mea humilitate vinceret. Discite obtemperare, pulvis. Discite te humiliare, terra, et limus, et sub omnium pedibus incurvare. Discite voluntates tuas frangere, et ad omnem subjectionem te dare. L. III. c. xiii. § 2.

Dei majestatem, et potestatem ponderare: ita S. Augustinus suavit, dicens: Aliquid proprium velle, difficile est, ut tibi non contingat; sed statim cogita, quid sit supra te; illum supra te, te infra illum, illum Creatorem, te creaturam; illum Dominum, te servum; illum Omnipotentem, te infirmum; et corrigens te, subjungensque voluntati ejus, ac dicens: Verum non quod ego volo, sed quod tu vis, Pater. S. AUG. in Ps. xxxii.

Virtutis studium: nam, ut Christus S. Catharina Senensi dixit: Virtutes intrinsece demonstrant voluntatem esse mortuam, et perpetuo se occidere in sensualitate ex affectu amoris virtutis. Dial. ix.

Mortificatio sensuum : sic enim Sanctus Dorotheus indicavit, dicens : Nihil adeo hominem adiuvat ad hoc quam sensus suos odisse. (S. Doct. doct. 1.) Et id ipsum confirmans S. Bernardus : Oculus, inquit, jama cordis est, et nuntius; claudere oculum, et voluntas habendi non erit; cesset voluntas, et ecce infernus clauditur. S. Bern. ho. xxxi, ad PP. in Erem.

Exercitium continuum abnegandæ voluntatis : sicut enim citharædus tamdiu trahit, intendit, aut remittit fides citharæ, dum asponit; ita qui totum se dedere cupit in arbitrium Dei, tamdiu necesse est, voluntatem suam exercere, subigat, astringat, dum obsequatur. Drexel. 1. III, Heliotrop. c. III.

Contemnere mundi gloriam : ita enim S. Dorotheus indicavit dicens, cum, qui non contempserit mundi gloriam, et corporis quietem, et justitiæ denique opinionem, haud posse unquam propriam voluntatem a se removeri. S. Doct. doct. XII.

ASCETICA.

Quinque præcipue sunt, quæ de hac materia bene nosse, et observare debet Asceta. Primum est, ut sciat gradus, qui in hac renunciatione voluntatis a S. Donaventura assignantur, quorum primus est, resistere vitis qui est status continentiam. Secundus est passionibus imperare, et pace frui. Tertius, Deo adhærere, et uniri, quando jam virtutes transeunt in affectum cordis. S. Bonav. tr. de refo. p. 45, c. XII.

Alterum est, ut sciat praxim hujus abrenunciationis, de qua breviter et bene dicitur in Gerson, dum ait : Pro quadam regula generali tenendam, ut omnia, ad quæ voluntas cum quodam impetu, et vehementia, sine prævia deliberatione, inclinatur, quantumcumque appareant bona, habeantur suspecta, quia communiter suot motus sensualitatis, et passionum quibus hostis antiquus per sepe se immiscet. (Gerson. l. cor. l. par.) Clarius vero et fusius S. Dorotheus : Nec quisque, ait, difficile hoc putet, et arduum, cum brevi compendo, ac spatio quis seipsum possit, si velit, decies abnegare. Quod pro pacto fiat, edocebo. Obambulat aliquis, et quidpiam conspicit, persuadetur a cogitatione, ut id advertat; at si cogitationi, et non bone persuasioni repugnat, seseque averit. Rursum invenit quis nugis, et variis

rumoribus occupatos, persuadet, ut se quoque turbæ immisceat et verba pariter inserat, id negat se facturum, et aversus alio, propriam voluntatem abscondit. Item succurrit illi, ut cocum adeat, interrogetque, quid parat obsonii, non adit, ac se cohibet. Cernit aliquid in culina, quis illud attulerit, sollicitatque interrogare, comprimit appetitum, et vocem, et nihil percipitur. Sicque, dum parva queque præscindit, sensim quæcumque advenientia præscindere assuescit, et jam summa cum requie nihil præter voluntatem suam sentit se habere, et quidquid factum fuerit, eo ita contentus est, ac si ad vota sua evenisset. Qui enim proprium nihil habet, aut vult, quidquid factum fuerit, id proprium putat. S. Doct. doct. 1.

Tertium est, ut quemadmodum S. Bonaventura monet, etiam in indifferentibus alterius polius voluntatem, quam suam, sequi studeat; imo semper in exterioribus actionibus aliorum beneplacita affectans, cum omni vigilantia in lectis adimplere studeat. S. Bonav. c. IV, de rem. des.

Quartum est, ut necessitatem hujus abrenunciationis bene apprehendat, qua in re proderit notasse, quod in vitis Patrum in hæc verba legitur : Apud antiquos Monachos docebatur aliquis primitus suas frangere voluntates; pronuntiant enim, nullatenus Monachum prævalere posse iræ, vel tristitiæ, vel spiritui fornicationis, nisi prius didicerit per obedientiam suas mortificare voluntates; sed nec humilitatem quidem cordis veram, nec cum fratribus concordiam firmam, posse retinere, nec in monasterio diutius permanere eum, qui voluntates suas non didicerit superare. (Vita PP.) Hinc S. Fulgentius Episcopus dicere solebat, illos esse veros monachos, qui mortificatis voluntatibus suis parati essent, nihil velle, vel nolle, sed Abbatibus tantum consilia, vel præcepta servare. Et Christus S. Birgittæ quondam dixit : Via, quæ ducit ad amorem meum, est perfecta abjectio, et abnegatio propriæ voluntatis, quando homo considerata passione, et charitate mea non curat facere voluntatem suam, et resistit totis viribus, et conatur semper ad majora. S. Hieron. 1. Jan.

Quintum est, ut cognoscat, quam Deo grata, ipsique operanti meritoria sit hæc abrenunciatio; id quod breviter sequentibus verbis docuit Blossius; Nihil Deo gratius offerri potest abnegatione propriæ voluntatis, quia nihil est carius homini ipsa voluntate,

et arbitrii libertate. Quando quis propter Deum sensualitati, voluntatique propriæ etiam in rebus minimis reluctatur, ac se mortificat, rem ipsi Deo magis gratam facit, quam si multos mortuos ad vitam revocaret. Bloss. c. II, de inst. spir.

MISCELLANEA.

FUGA. — Dixerunt quidam Senes : Si videris juvenem voluntate propria ascendere ad cælum, tene pedes ejus, et projice eum in terram, quia non ita expedit ei. Vita PP. l. V, libell. x, n. 111.

Rogatus quidam Senex, quædam esset angusta via ad cælum? respondit, angusta et arcta via hæc est, ut cogitationibus suis homo violentiam faciat, et abscondat propter Deum voluntates suas; hoc enim est scriptum de Apostolis : Ecce nos reliquimus omnia, et secuti sumus te. Ib. libell. XI.

Qua ratione voluntas propria abneganda sit, pulchre ostendit Abbas Piusius, dicens : Sed forte dicas : quomodo potest homo crucem suam portare? vel quemadmodum vivens quis potest esse crucifixus? audi rationem breviter : Crux nostra timor Domini est : sicut ergo crucifixus jam non pro animi sui mole membra sua quoquam movendi, vel convertendi habet potestatem; ita et nos voluntates nostras, ad desideria non secundum id, quod nobis suave est, et delectat ad præsens, sed secundum legem Domini, qua nos ille constrinxerit, applicare debemus. Cass. l. IV, c. xxxv.

Abbas Joannes aiebat, finem monachi esse omnes suas crucifigere, et mortificare voluntates. Ib. coll. 9, c. VIII.

S. Catharinæ Senensis dixit Deus : Si peteres a me, qui sunt isti : tibi responderem : ipsi sunt alter ego, qui sponte perdidierunt, et abnegarunt eorum propriam voluntatem, facti meæ voluntati conformes, et uniti, et in omnibus ea induti. Dial. 1.

Alias eidem dixit : Dico tibi, et Patri animæ tuæ, quem dedi tibi super terram, ut viriliter toleretis ea, quæ conceduntur vobis, omni voluntate propria sensitiva perempta : hæc enim ratione omnes virtutes acquiruntur. Ibid. IV.

Taulerus dicere solebat : Omnem diem amissam credite, qua, Dei amore propriam non fregistis voluntatem. Faul. Ep. VIII.

DAMNUM. — S. Antonius dixit : Maligni spiritus cognoscunt, se inter filios diaboli

esse reputatos propterea, quod conantur unicuique nostrum propriam ingerere voluntatem. S. Ast. ep. II, ad Arsen.

S. Maria Magdalena de Pazzi in quodam rapta exclamans dicebat : Ab amore proprio, et propria voluntate impeditur flumen divinæ gratiæ, tanquam aggeribus quibusdam, ne adeo se communicet, et expandat, et redundet in animas, ut Deus faceret, si hæc impedimenta abessent. Vita, p. 3, § 1.

Marius Septimius, Romanus Imperator, uno die factus est Imperator, altero regnavit, tertio a gregario milite interfectus est, qui, dum sicam in pectus ei adegit, hæc verba addidit : Hic est gladius, quem ipse fecisti. Idem olim dicit Deus, voluntatis propriæ sectatoribus. Drex. in Heliot. l. IX, c. II, § 3.

Abbas Pastor dicebat : Ferreus murus est propria voluntas, a Deo nos jungens, et separans. S. Doct. s. III.

Christus cuidam virgini dixit : Volo te nosse, quod omnes pœnæ, quibus homines in mundo affliguntur, in voluntate consistunt; quia, si voluntas esset ordinata, et concors cum voluntate mea, careret quodammodo pœna. Bl. x, monit. sp.

Cum quidam Frater ex Abbate Achille quævisset, quemadmodum adversus homines pugnent demones? respondit senex : Per voluntates nostras. Et adjecit : Ligna Libani dixerunt : Quam grandia nos sumus et alta, et minimo ferro incidimur. Nihil ergo ei demus ex nobis, et non poterit incidere. Venerunt ergo homines, et fecerunt in securi manubrium ex ipsis lignis, et ita incididerunt. Ligna ergo sunt animæ, securis diaboli, manubrium voluntas nostra est. Per malas ergo voluntates nostras incidimur. Vita PP. l. V, libell. VII, cap. XV, l. V.

AUCTORES.

Franciscus Arrias de Mortif. XI.
Bernardinus Rosignol. lib. II, de discipul. Christ. XIX.

Jeremias Drexelius in Heliotropio l. IV, toto.

Theophilus Bernardinus lib. II, de persec. c. XV, XVI et XVII.

Nicolaus Lancicinus opusc. x, c. XIV.

Julius Fatus de mortif. XI.

Joannes Buseeus in Panario V, eodem,

Josephus Langius in Polyantha V. eodem.

Hadrianus Lyreus lib. I, apoph. Sancti Iguatii apoph. xii.

Ludovicus Granatensis loc. com. fol. 93.

Laurentius Beyrfinck. in theatro Vitæ hum. V. eodem.

VOLUPTAS.

QUOD ESSENTIAM.

DEFINITIO. — Est juxta Ciceronem juvenis motus in sensu. Vel juxta alios, quies vitalis naturalis in bono congruente adeptæ. Unde tria ad illam requiruntur. 1. Ut adsit adeptio, vel conjunctio boni, saltem putatæ; 2. Ut bonum id sit congruens, et proportionatum animæ appetenti; hinc enim varia delectant, quia non omnibus eadem proportionantur. 3. Ut cognoscatur bonum, et congruum esse; si enim alterutrum lateat, non erit vera voluptas. (Cic. I. II, de finib.) Unde Aristoteles dixit: Est voluptate affici, aut dolore; nihil aliud, nisi partem eam animi, quæ sensus est particeps ad bonum, aut malum, aut alia ejusdem generis convertere, et adhibere: in quo quidem, et declinationis, et appetitionis usus cernitur. Arist. III, de anim. vii.

DIVISIO. — Dividitur in spirituales et carnales seu corporales; illa est, quæ ex objecto solis animæ viribus spiritualibus perceptibili hauritur; ista est, quæ a potentis animæ externis percipitur; de quibus Apostolus dixit: Animalis autem homo non percipit ea, quæ sunt Spiritus Dei: stultitia enim est illi. I. Cor. II, 14.

EX SACRA SCRIPTURA.

QUALITAS. — Dixi in corde meo: Vadam, et affluam deliciis, et fruor bonis. Et vidi, quod hoc quoque esset vanitas. Itisum reputavi errorem, et gaudio dixi: Quid frustra deciperis. Eccl. II, 1.

Aufer tram a corde tuo, et amove malitiam a carne tua. Adolescentia enim, et voluptas vana sunt. Eccl. XI, 10.

Laus impiorum brevis, et gaudium hypocrite instar puncti. Job. XX, 5.

FUGA. — Sicut in die honeste ambulemus, non in commensationibus, et ebrietatibus non in cubilibus, et impudicitibus, non in conten-

sione, et emulatione: sed induimini Jesum Christum. Rom. XIII, 13.

Si annis multis vixerit homo, et in his omnibus letatus fuerit, meminisse debet tenebrosi temporis, et dierum multorum, qui, cum venerint, vanitatis arguentur præteritæ. Eccl. XI, 8.

DAMNUM. — Quantum in deliciis fuit tantum illi date tormentum. Apoc. XIV, 7.

Tenant tympanum, et citharam, et gaudent ad sonitum organi; ducunt in bonis dies suos, et in puncto ad inferna descendunt. Job. XXII, 21.

Væ vobis qui ridetis, quia lugebitis, et flebitis. Luc. VI, 25.

Vidua (et quisvis alius homo) quæ in deliciis est, vivens mortua est. II. Tim. V, 5.

EX SS. PATRIBUS.

QUALITAS. — Semper voluptas famem sui habet, et transacta non satiat. S. Hier. ad Dam.

Nihil prodigiæ satis voluptati. Semper famem sui patitur, quæ alimentis perpetuis nescit impleri. S. Ambros. sup. Luc. VI.

Non immerito Sanctus Moyses delectationem, serpentis figuravit similitudine; prona est enim in ventrem sicut serpens, non pedibus incedens, aut ullis elevatis cruribus, sed sinuoso flexu totius corporis sui lubrica. Ei terra cibus est, sicut serpenti, quoniam pescam nescit caelestem. Corporalibus enim pascitur, et in varias mutatur species cupiditatum, et tortosis angulatur anfractibus. Venenum in dentibus habet, quibus unusquisque se eviserat luxuriosus helleo interneat, abliguritor perimit. Quantos ruperunt vina? dissolvit ebrietas? distendit cruditas? Idem ep. ad Sabin.

Felix anima, quæ hujusmodi delectationibus non delectatur, uti turpitudine nulla inquinatur, et veritatis serenitate purgatur. S. Aug. ser. I, de ser. Apost.

Te moneo, ut oblectamenta illa terre pro magnis aut veris bonis habere ne credas, quæ sunt non tantum fallacia, quia dubia, verum etiam insidiosa, quia dulcia. LACT. de epist. Dei.

Voluptas aliquando sub necessitate se paliat. GREG. XXX, mor.

Voluptas et dolor ad sensum pertinent communem. S. AUG. lib. II, de lib. arb.

DAMNUM. — Voluptas est veluti quidam hamus diaboli, ad perniciem nos trahens.

Voluptas mater est peccati, peccatum autem stimulus mortis. Voluntas nutrit est æterni vermis, quæ ad tempus quidem demulcet fruentem, ac postea felle amarioris retributiones facit. S. AMBROS. I. VI, ep. XLII.

Nihil demoni tam gratum, quam deliciae sunt, et ebrietas: quoniam omnium fons est malorum, et genitrix. Per hanc Israelitas demum in idolorum cultum præcipitavit. Per hanc Sodomitæ in nefarios accendit amores. Per hanc alios perdidit innumeros, et gehennæ tradidit. Quid enim mali non operantur deliciae? Ex hominibus porcos efficiunt, et porcis deteriores; porcus enim involvitur, cæno, et stercore pascitur; hic abominabili magis mensa vescitur, illicitis exogitans coitus, et nefarios amores. S. CHRYS. ho. LXXXII.

Oblectatio corporeæ voluptatis plus doloris habet, quam jucunditatis. Nuptiæ enim sepe steriles sunt, viduitates continent et stupra; agricultura sterilitatem; mercatura naufragia: divitiæ insidias paluntur, sed et deliciae, et satietas, et continens voluptatum fructio multos ac varios secum trahunt morbos, ac affectionum varia genera. S. BAL. in Ps. XXXIII.

Est totum corpus castigandum, ac feras ejusdem instar cohibendum, et ab ipso adversus animam tumultus orientes ratione veluti flagello compescendi, ne frenum voluptatis omnino laxando, mens velut auriga ab equis contumacibus misere rapiatur; ac inter cætera Pythagoræ meminisse oportet, qui videns quemdam se eibus laute curantem, et saginantem: Heus, inquit, miser, non desinis continuo duriorum tibi carcerem præparare? Idem, in ho. de leg. lib. Gen.

Licet sepe in medio carnalium Deus protegat vitam electorum, tamen satis rarum est, ut quisque inter sæculi voluptates positus, a vitiis mæneat ilibatus, in quibus etsi non cito implicetur, aliquando tamen attrahitur; nec enim diu potest esse securus, qui periculo fuerit proximas. S. IUSTO. de sum.

Omnia flumina intrant in mare. Quid est igitur flumina intrare in mare, nisi omnem carnalem delectationem terminari in amaritudine? Omne ergo flumen mare intrat: quia extrema gaudii luctus occupat. RIC. DE S. VICT. p. 4, de stat. inter hom. c. x.

Voluptati inest supplicium. S. CHRYS. s. IV, sup. epist. ad Rom.

Voluptas, ut torrens omnia subvertit. Id. sup. Act. Ap. ho. XXXVII.

Valetudinis firrimentum voluptas subruit. Id. ad pop. Antioche. ho. LV.

EX LIBELLO DE IMITATIONE CHRISTI.

QUALITAS. — O quam breves, quam false, quam inordinate, et turpes sunt omnes voluptates! L. XIII, c. XII, § 4.

Verumtamen præ ebrietate, et cæcitate non intelligunt, sed velut muta animalia propter modicum corruptibilis vite delectamentum mortem animæ incurrunt. Ibid.

Sed et cum adhuc vivant, non sine amaritudine, et tædio, ac timore in eis quiescunt; ex eadem namque re, unde sibi delectationem concipiunt, inde doloris penam frequentem recipiunt. Juste illis fit, ut, quia inordinate delectationes, quaerunt, et sequuntur, non sine confusione, et amaritudine eas explant. Ibid. § 3.

Si veraciter vis delectari, et abundantius a me consolari, eces in contemptum omnium mundanorum, et in abscissione omnium infimarum delectationum, erit beneficium tua, et copiosa illi reddetur consolatio. Et quanto plus te ab omni creaturarum solatio subtraxeris, tanto in me suaviores, et potentiores consolationes invenies. Ibid. § 5.

EXEMPLA.

QUALITAS. — Salomon de seipso fatetur: omnia quæ desideraverunt oculi mei, non negavi eis: nec prohibui cor meum, quin omni voluptate frueretur, et oblectaret se in his, quæ præparaveram: et hanc ratus sum partem mentis si uter laboro meo. Cumque convertissem me ad universa opera, quæ fecerant manus meæ, et ad labores, in quibus frustra sudaveram, vidi in omnibus vanitatem, et afflictionem animi, et nihil permanere sub sole. Eccl. II, 11.

Carolus Imperator, cum Bruxellis, regnum universum in Philippum filium transferret, coram toto Senatu non sine lacrymis testatus est, se toto vite decursu, quantumvis prospero, ne ad unum quidem horæ quadrantem, puram meramque habuisse luctum, sed semper curis, doloribus et angustibus, velut voluptatam ac victoriarum umbris, anxium et divexatum fuisse. ENG. in Dom. Pal. § 4.

Alphonsus, qui ex Arragonum gente primus Neapoli regnavit, in aletris ad venatum canibus et aucupium alitibus mille circiter pondo auri in portentosum illum apparatusum quotannis insumpsit major in hoc luxu quam quod in Friderici Caesaris adventu, pluribus diebus in regia urbe nobilissima vina in speciem aquae ex temperatis fontibus ubertim fluxere. Sed hoc hospitium datum, illud voluptati, et ob id vitio propinquius. *SAB. l. VIII.*

DAMNUM. — S. Petrus Dam. scribit: Duces Venetarum uxorem, quae erat Constantino-politana, tam delicate vixisse, ut etiam communibus aquis se dedignaretur abluere, sed eius servi rorem coeli undique colligere deberent, ex quo laboriosum satis balneum sibi procuraret. Cibos quoque suis manibus non tangebatur, sed ab Eunuchis alimentis quae in minuta concledebantur frusta, quae mox illa fuscenulis aureis, atque bidentibus ori suo liguriens adhibebatur. Ejus porro cubiculum tot thymiamatum, aromatumque generibus redolebat, ut et vobis narrare dedecus fateatur, et auditor forte non credat. Sed omnipotenti Deo quantum hujus feminæ exosa fuerit superbia, manifesta docuit ulciscendo censure. Vibrato quippe super eam divini mucrone iudicii, corpus ejus omne computruit, ita ut membra corporis undique cuncta marcescerent, totumque cubiculum intolerabili foetore completerent; nec quisquam tantam perferre harum injuriam potuit; vix una ancilla non sine specie redolentis auxilio in ejus obsequium sedulitate permansit. Eadem tamen raptim accedebat, et profusus fugiens abcedebat: diutius enim hoc languore decoctis, et miserabiliter cruciata, amictis quoque letantibus diem clausit extremum. Quid ergo sit caro, doceat ipsa caro: quodque perhibet mortua, testetur et viva. *S. PETRUS DAM. l. VII, ep. IX.*

Wenceslaus Imperator, Bohemae Rex, totum se computationibus, lusibus et nequitiae dederat. Cum de arcis ejusdem suae configuratione nuntium accepisset, interrogasse dicitur, an cella vinaria incendio superesset. Unde primum a Progentibus civibus captus, et tandem ab Electoribus imperio dejectus est. *CHEREM. l. VII.*

EXEMPLA PROFANA.

Campani usque adeo deliciis dediti erant, ut, cum se Annibali dedissent, exercitum

illius ita corruperint, ut Annibal fateretur, se viros in Campaniam duxisse, feminas eduxisse. *VALG. l. IX, c. I.*

Ninyas Nini et Semiramis filius, per omnes vitae tempus reclusus in Regia, inter pellices, et Eunuchos otium, et delicias secutus vixit, existimans summam felicitatem esse, in continuis versari voluptatibus, et a curis vacuum esse. Id quod, et ceteri Reges usque ad Sardanapalum fecerunt. *DROP. l. II, c. vi.*

Sardanapalus vitam prorsus muliebrem duxit, ita ut vestibus carum etiam indueretur, et facie muliebri faciem ornaret, fœmineam vocem imitaretur, et cum eis lanam tesseret. Unde tandem in urbe a Nino obsessus, quadringentorum pedum pyram extruxit, centum et quinquaginta aureos thoros illi, totidemque mensas aureas imponi, secumque in lectis pellices decumbere, et tandem, ubi etiam auri mille myriades, et argenti decem milium myriadum talentorum, vestesque purpureas, et aureas secum intulisset, pyram incendi jussit, quo incendio ipse, et omnia alia perierunt. *Idem, c. vii.*

Alexander Magnus, victo Dario, adeo corruptus erat, ut milites ipsi faterentur plus esse tam celebri victoria amissum, quam quassum; neque enim ab illo tempore quidquam suo nomine, et heroe dignum gessit. *BETHELIN. in theatr. V. eodem.*

Galigula in odoribus lavabatur, citreo liquo naves edificabat, iisque circum Campaniam littora inter cantores et sortia navigabat, cibos maceratis margaritis condiebat, auro panem et piscibus mensas instruebat. *Ibid. ex Sueton.*

Cleopatra Aegyptii Regina ab irato Antonio in iudicium vocata, cum ex Aegypto in Ciliciam navigaret, flumen Cydenum incredibili pompa subivit; navis ejus purpurea habuit vela, sericeosque rudentes, argenteo quoque remos exornatos, ut remigando tibiarum sonum per dimensa temporis spatia percussis undis imitaretur. Ipsa sub aurea umbella in media navi in Venoris speciem ornata sublimior sedebat, circumfusa virginum choris in nympharum formam auro amicturum, ad extrema navis puella per multe, aliae insignes aureis thuribalis ad fluminis ripas odoramenta perfundebat. Itaque haud injuria tunc disseminatum fuit, Venerem ad Baechum profectam esse. Egressa postea navi cum pro iudicio res in convi-

viarum certamen deducta esset, inter cetera quae nimis profuse delicateque eguit cum pepigisset cum M. Antonio, se plus impense uno holo, quam Antonium magno convivio absumpturam, ingentem unionem, cui similibus magnitudine specieque nunquam visus erat, ab aure detraxit, atque aceto maceratum absorpsit; et cum jam manum ad alterius auris unionem apposuisset, ab Antonio, cum vicisse eam declarasset, prohibita abstiniuit. Quae quanquam ingenti regno poteretur, non erubuit, cum uxor esse Antonii non posset, superstite Octavia ejus uxore, quae Romae erat, cum eo amica, atque impudica nomen sustinere. *BAPT. FULG. l. VI.*

Vix fidem inveniunt, quae de Heliogabali insaniam verius quam luxuria prodita sunt memoriae: Piscinas roseae implevit aqua, balsamum infundit luernis, gemmas nobilissimorum artificum manu sculptas apposuit calcis, croco trichinium stravit, porticum scobe auri. Numquam iterum aurea veste usus est aut holoserica. *SAB. l. VIII.*

Deliciis praeter modum Aelius Verus deditus fuit, sequidem lectos roris, violisque sternebat. *Ibid.*

SIMILITUDINES.

QUALITAS. — Sicut imperitus jaculator fateri cogitur, se omnem operam consumpsisse, dum scopum non attigit; ita illi, qui omnes curas suas ad voluptatem dirigunt, omnem beatitudinis spem amittunt, quia a scopo hominibus proposito procul aberrant. *PLUTARCH. in moral.*

Sicut ii, qui in carcere sunt, unde nullum amplius effugium sperare possunt, nihilominus interdum ludunt tessera; ita seclerati, licet jam sint captivi diaboli, voluptatibus tamen vacare sinuntur. *Ibid.*

Sicut, qui feras venantur, omnia negotia curasque seponunt; ita qui voluptates sectantur, omnibus aliis curis sepositis, in id mœce incumbunt, ut desideratis voluptatibus fruantur. *SEX. l. I, de tranq. an. c. II.*

DAMNUM. — Sicut ulcera quaedam nocituras manus appetunt, et tactu gaudent, et fœdam corporum scabiem delectant, quidquid exasperat; ita animam plerumque ad tempus delectant, quae graviter postea cruciantur. *Ibid.*

Sicut ii, qui in coeno sese obvolvunt, con-

tinuo sibi lutum augent; sic qui in voluptates facile ruunt, fœditatem ex voluptate singulis diebus sibi accumulanti. *S. BASIL. in Ps. I.*

Sicut piscator hamo capit pisces; sic diabolus homines voluptate. *LANG. in Polyant. V. eod.*

Sicut pilulae inauratae pretiosa alimenta mentiuntur: sed, postquam sumptae sunt, ventrem amaritudinem replent; ita voluptates hujus mundi, quemadmodum S. Aug. notavit, asperitatem habent veram, jucunditatem falsam, certum dolorem, incertam delectationem, durum laborem, timidam quietem, rem plenam miseris, spem beatitudinis inanem. *S. AUG. ep. XXXVI.*

Sicut in musica soni graves acutis temperantur; ita Deus prospera, et voluptates adversitatibus, et tristitia miscet. *EXAGL. in Dom. Psal. § I.*

Sicut aqua, licet ex natura sua ad extinguendum ignem apta sit, si tamen in fornacem accensam incidatur, vehementius ignem incendit; ita spiritus in carnem versatus, ipsam carnem spei inflammant, licet alioqui sit oppositus carni. *STAPL. th. III, in Do. Sept.*

Sicut pisces, quamdiu inventa in hamo esca pascentur, nihil doloris sentiant: at ubi piscator fallacia fila in sublimi attolit, sentiant aculeum; ita qui voluptates sectantur, quamdiu illis fruuntur, jucundas putant, sed ubi mors hamum attrahat, amaras sentiant. *Ibid.*

Sicut avis in area libere apposita esca fruatur: sed, ubi volare nititur, visco aut laqueis se implicatam advertit; ita idipsum voluptuosi olim cum gemitu sentiant. *Ibid.*

Sicut is, qui vilissimis cibis repletus est, etiam ad splendidam mensam sedeat, nullo ciborum desiderio tangitur; ita terrenis voluptatibus repleti coelestes delicias fastidiunt. *Ibid.*

Sicut lignum viride non tantum ab igne subjecto non confringitur, sed potius eundem extinguit; sic voluptuosi a verbo divino adeo non accendantur, ut potius suffocentur. *Ibid.*

Sicut simia suam deformitatem in speculo videns illud confringit; ita voluptatibus dediti, dum suam deformitatem in salutaribus admonitionibus vident, easdem omino continent. *Ibid.*

Sicut mercator, ut decipiat emptorem, non

finem, sed initium panni ostendit; ita diabolus, ut voluptuosos decipiat, initium delectationis, non exitum, ostendit. *Ibid.*

Sicut latrones iis, quos aperta vi non possunt vincere, in opacis locis insidiantur; ita diabolus, quos aliqui inexpugnabiles advertit in mundanarum voluptatum umbras perducere, perimereque conatur. *Ibid.*

Sicut canis Æsopiens, dum umbra carnis insidiatus est, veram carnem amisit; ita qui falsas voluptates sectantur, veras amittunt. *TRIVERTUS, apoph. xxxiv.*

Sicut musca, dum succo dulciori pascitur; jam saturata tenaci liquori adherent, et a volatu impedita in interitum ruunt; ita voluptates fallaci sua dulcedine sectatores suos alliciunt, et in exitium trahunt. *BEYRLINC. in festo S. Laur. th. n.*

MOTIVA.

AD FUGIENDAM VOLUPTATEM.

Falsitas, de qua S. David dixit: Filii hominum, usquequo gravi corde, ut quid diligitis vanitatem, et queritis mendaciam? Et merito; cum enim vera voluptas sit quies animas, quies autem non nisi in possessione finis ultimi consistat, finis vero ultimus hominis sit amor, et possessio Dei; facile apparet, veram voluptatem non nisi ex iis, quæ ad Deum possidendum ordiantur, reperiri. *Ps. iv. 3.*

Vanitas, de qua clarum testimonium dedit Salomon, qui eam non prohibuisset cor suum, quin omni voluptate frueretur, fassus tamen est, se in his omnibus nil nisi vanitatem reperisse. *Eccles. ii.*

Brevitas: nam diu durare non potest, quod in transitorio, et fugaci objecto fundatur, quid autem sunt res omnes extra Deum, nisi transitorie? hinc merito natum axioma: Momentaneum, quod delectat; æternum, quod cruciat.

Fœditas: quid enim foedius, quam quod foetidissimis bestis similem facit? hoc autem voluptas facit; hinc, teste Osea, facti sunt abominabiles sicut ea, quæ dilexerunt. Quid vilis, et turpius stercore? atqui turpior est voluptas, quæ a gratia rejicitur, et foetidissimum de se odorem emittit, ut adeo recte S. Paulus dixerit: Se omnia ex quibus ejus modi voluptas capi potest, ut stercorea arbitratum esse. *Osæ, ix. 10.*

Nocendi vis, quam præ reliquis expertus

S. Augustinus, fatebatur, se in iis expertum esse amarissimas difficultates conformiter scilicet minis ab Jeremia intentatis: Scito et vide, quia malum, et amarum est, reliquiste Dominum Deum tuum. *JER. ii. 19; S. AUG. l. IX. conc. c. vi.*

MEDIA

Consideratio supradictorum nativorum; inde enim generosus contemptus concipitur, facileque fugabitur voluptas, ut quæ, teste S. Chrysostomo: canis instar, si pellitur, fugit; sin fovetur, et nutritur, permanet. *S. CHRYS. h. xi. t. VI.*

Consideratio exitus: uti jam olim admonuit Aristoteles, dum voluptates ut abeuntes, non ut venientes contemplari jubebat, eo quod venientes blanda specie, et fucata blandiantur, abeuntes autem dolorem, ac penitentiam relinquunt. *ARIST. ap. LANC. in Polyant. fol. 4238.*

Consideratio Sanctorum tam generose voluptates spernentium; nam non solent homines desiderare, quæ optimas quisque continent, tanto magis admirandum, quod omnes ad voluptates ferimur, quas sapientissimus quisque fuit.

Consideratio gehennæ: sic S. Chrysostomus suavit, dum dixit: Non decipiamus nos ipsos. Detur enim, quod per totam vitam nostram voluptari vacaverimus: sed quid ad infinita secula? hic enim et bona, et mala finem habent; illic autem immortales pœnæ. Hic si ardeat corpus, egreditur anima: illic vero incorrupto resurgente corpore, semper anima comburitur: et peccatores enim incorrupti resurgunt, non ut honorentur, sed ut immortaliter in tormentis permanent. Si itaque balnei vehementiorem vaporem non ferimus, quomodo feremus igneam flumen? *S. CHRYS. ho. xxii. ad Pop. au.*

Consideratio infante bonitatis, et amabilitatis Dei; sic enim ultro relicti voluptatibus terrenis, velut cisternis dissipatis, ad Deum velut fontem recurramus, atque ex eo purius, recentius, et plenius solidas verasque voluptates hauriemus.

Fuga occasionum: nam ut recte advertit S. Augustinus, minus voluptatibus stimuletur, qui non est, ubi est frequentia voluptatum. *S. AUG. de sign. Cleric.*

ASCETICA.

Quinque fere sunt, quæ Asceta de voluptate specialiter observare debet. Primum est, ut bene cognoscat et ponderet finem, propter quem voluptas rebus a Deo indita est; nempe ut, quemadmodum Plato dicere solebat, sit malorum esca; inde enim colligat, non esse in ea sistendum, sed eatenus tantum admittendam, quatenus nos promptiores reddere potest ad debitum Deo servitium alacrius perfectiusque præstandum.

Alterum est, ut meminerit sapientis effati ab Aristotele prolati, quo dicebat: Omnes homines naturæ instinctu delectationem quærere, quoniam omnibus rebus divinum quiddam impertitum est, quo inclinamur in optimum. Ut tamen prudenter quis eligat veras delectationes, judicium de his non ex delectationibus malorum, sed honorum hominum sumendum esse ait: Solas enim illis esse pro veris delectationibus habendas, quibus illi utuntur: quod autem aliis alia jucunda videatur, id ex corruptela potius provenire, atque adeo non absolute jucunda censenda, utpote quæ non nisi a malis talia consentur; nam ut pueri, quæ ipsi amant, præstantissima putant, quæ tamen eadem a viris nihil estimantur; sic alia placent probis, alia improbis, ex quibus hi, quia sano judicio carent, et delectationes corporales, ac tarpes magis sensibiles sunt, hoc ipso eas etiam spiritualibus præferunt. *ARIST. vii. Eth. xi.*

Tertium est, ut in appetitu voluptatum omnem præcipitantiam sedulo cavendam sciat, sed potius illam sapientissimam Epicteti doctrinam ob oculos habeat: Si voluptatis alieujus imaginem animo conceperis, moderare tibi, ne ab ea movearis: sed et rem examina, et tibi ipsi præbe deliberandi spatium. Deinde utriusque temporis momento, tum ejus, quo voluptate frueris; tum ejus, quo percepta jam voluptate dolebis, teque ipse objurgabis. *(EPICT. lvi.)* Sed et illud observasse proderit, quod S. Basilus ex Prodigio Chio narrat, scilicet juveni quondam Herculi secum consulenti, ad utram se viarum converteret, an ad eam, quæ ad virtutem per labores ducit: an ad faciliem per voluptates? duas mulieres, Virtutem ac Voluptatem, occurrisse, quarum mox differentiam ex diverso habitu agnoverit; altera quippe forms conspicua, molliori facie, las-

civis oculis, sermone blando, omnia fausta; faciliæque et ad vite solatia tendentia pollicendo, Herculem ad se trahere conabatur. Altera vero vultu rigido, squalenti, mostoque ore, magnam fiduciam, atque constantiam præ se ferens, nihil jucundum, nihil amœnum ostendebat, sed mille pericula, laboresque immensos, terra marique subundos, præmium tamen horum immortale, ad extremam vero morientem Herculem se secuturam, et inter Deos collocaturam, promittebat; hæcque secutum Herculem, dicit. *S. BASIL. ho. xxiv.*

Quartam est, ut frequenter ponderet quantum bono sensibiles voluptates privent, sibi que persuadeat, eos, qui ejusmodi voluptates inordinate appetunt, olim dicturos, quod Lysimachus cum genitu questos est, dum ob sitim se Scythia dedere coactus, ubi aquam frigidam bibit, exclamavit: Dei honi, quam brevis voluptatis causa, quantum felicitatem perdidit? *(PUTARCH. in Moral.)* Quod ipsum non male alias per sequentem fabulam expressit: Ad mel, inquit, profusum in cella quadam advolantes musæ, illius dulcissimo succo jucundissime pascébantur; sed jam saturæ, cum volare vellent, pedibus in tepace liquore herentibus, nitentes, etiam alas implicuerunt, quasi visco quodam mellis. Itaque morituræ, O miseris nos, inquit, quantillus nobis cibus interitum attulit? *LANG. in Polyant. V. eod.*

Quintum est, ut firmiter sibi persuadeat, veras voluptates non melius, certiusque, quam contemnendo falsas, obtineri. Id quod nonnemo apte per sequentem fabellam ostendit: Quidam, inquit, conspecto alveo, intra quem apes delitescebant, accessit, et mellis avidus aperuit eundem; sed, cum misere acceptus ab apibus alteri cupiam amico decurrisset, hic, causa tantæ exulcerationis intellecta: Tu, inquit, si deinceps mel tuto capere fruique desideras, apes prius abigis oportet, apes autem has inordinatas voluptates pata. *Ibid.*

MISCELLANEA.

QUALITAS. — Breviter, et bene voluptatem carnalem descripsit, qui cocinit:

Utque adeo nulla est sincera voluptas,
Solicitemque aliquid letis intervenit.
Ovid. l. vii. *Metom.*

Sanctus Augustinus commemorat, Philo-

sophos olim, qui felicitatem in voluptate ponebant, ab aliis confutatos fuisse pictura quadam in qua voluptas tamquam domina sederet in sella regia, et unicusque virtuti tamquam ancillæ pro libito imperabat: ut vel hujus spectatuli absurditate appareret, quam absurdum sit, voluptati ulum locum dignitatis assignare. S. AUG. s. de Civ. c. xx.

Anachoreta quidam cum mire delectaretur suavitate rivuli, in quem inciderat, volens originem ejus investigare, reperit denique putridum cadaver, e cujus ore rivulus ille dimanebat; unde omnes illius aquas nauseabat. Utinam simili modo voluptuosi originem suarum voluptatum indagarent.

DAMNUM. — Paulus Emilius centum viginti hoves auratis cornibus, et coronis redimitos, concrepantibus tubis, ac tympanis in pompam duxit, sed funebrem; in lætitiarum alienam, sed propriorum bonorum alienam. Idem voluptas facit. PLUTARCH. in moral.

Plato refert, Voluptatem, et Dolorem olim apud Jovem de mutuis injuriis graviter conquesitos fuisse, quos cum conciliare nequisset, catena adamantina inter se connexerit, ut, quantumvis odium inter se dissiderent, altera ab altera discedere nequiret. PLATO, in Phædro.

Voluptas histrionem illum imitatur, qui ollam fortunatam pretiosissimis rebus instructam proponebat, sed intra ollam spinas incluserat, ut, qui extrahere sortem vellent, nihil nisi laceras manus reportarent. EXAGRIUS, in Dom. Psal. § 1.

Nec male Poeta:

Habet omnis hoc voluptas,
Stimulis agit ferentes:
Aponique par voluntum,
Ubi grata mihi fudit,
Fugit, et nimis tenaci
Ferit lecta corda morsu.

Boer. l. I, de consol. metro VII.

Aulicus quidam rogatus, cur canis ipsius, ipso animum intrante, foris remaneret, respondit, semel ingressum, graviter fugis exceptum fuisse. Quo audito, subsumpsit alter: Ne tu cane tuo stolidior es, ut qui toties in aula male exceptus, necdum eam deseris. Idem voluptuosis rectius dicoretur. EXAGRIUS, l. c.

Jupiter, cum Voluptatem ad homines sibi demerendos misisset, advertissetque, se neglecto, hanc coli, et amari præ omnibus diis, pœnitens consilii, volebat eam eripere de-

nno; sed consilio suo Mercurius intercedens suavit, ut ipsam quidem nudam eriperet, sex exavis illius Angerone in clauderet, quod et factum. *Ibid.*

Sapienter suavit Seneca: Voluptates præcipue exturba, et invisissimas habe, latrocinum more, quos Philetas Ægyptii vocant; in hoc nos amplectuntur, ut strangulent. SENECA, ep. LI.

Recte quoque recens quidam Poeta:

Principium dulce est; sed finis amoris amarus,
Læta venire Venus, tristis abire solet.
Flumina quæsitum si in mare dulcia currant,
Postquam gustarunt æquos, amara fluunt.
Ap. Engelgr. l. c.

Præclare iterum Seneca: Indurandus est, inquit, animus, et a voluptatum blandimentis præcal abstrahendus; viva Annibalem hyberna solverunt, et indomitum illum nivibus, atque alpebus, virum enervarunt fomenta Campaniæ. Debendam igitur nobis sunt voluptates, que ut vides, severiora quoque ad se ingenia raperunt. Si voluptati cessero, cedendum est dolori. SENECA, ep. LII.

Nam, ut Silius Italicus canit,

Quippe nec ira Denm tantum, nec tela, nec hostes,
Quantum sola nocet animis, illapsa voluptas.
Sili. Ital.

Quis hostis, inquit Seneca, in quemquam tam contumeliosus fuit, quam in quosdam voluptates suæ? Quidam se voluptatibus immergunt, quibus, in consuetudinem adductis, carere non possunt, et ob hoc miserimi sunt, quod eo pervenerunt, ut illis, que supervacua fuerunt, facta sint necessaria. Serviant utique voluptatibus suis, non fruantur, et mala sua, quod est malorum ultimam, amant. SENECA, ep. XXXIX.

In eundem sensum Boetius: Quid autem, inquit, de corporis voluptatibus loquar: quarum quidem appetentia plena est anxietatis, satietas vero pœnitentiæ, quarum motus quid habeat jucunditatis, ignoro. Tristes vero esse voluptatis exitus, quisquis reminisci libidinum suarum volet, intelligit: que si beatos explicare possunt, nihil causæ est, quia pecudes quoque beate esse dicuntur. Nihil igitur dubium est, quin hæc ad beatitudinem viæ devia quadam sunt: nec perducere quemquam eo valeant, ad quod se perducitur esse promittunt. BOET. l. III, de consol. Prosa VII et VIII.

Imitatrix bona est voluptas, inquit Cicero, malorum mater omnium, ejus blanditiis corrumpuntur, quæ natura bona sunt. CICERO, de legib.

Nemo dignus hominis nomine est, qui unum diem totum velit esse in voluptate. *Iidem 2, de fin.*

Cato dicere solebat; nullam capitaliorem pestem a natura datam esse mortalibus, quam voluptatem. CATO, major apud Long.

AXIOMATA.

Ubi uber, ibi tuber. EXAGRIUS, in Dom. Psalm.

Ubi mel, ibi fel.
Momentaneum, quod delectat; æternum, quod cruciat. ANONYM.

Voluptas brevis, longa pœnitentia. *Iidem.*

AUCTORES.

Joannes Bæsus in Panario V. eod.
Henricus Engelgrave part. I. Lucis Evang. in Dom. Psal.

Thomas Strapl. text. III, in Dom. Sept.
Laurentius Beyrliack in Theatro vit. hum. V. eodem et in promptuario morali tem. II, in festo S. Laurentii.

Josephus Langius in Polyanth. V. eodem.

VOTUM

QUOD ESSENTIAM.

DEFINITIO. — Est promissio Deo deliberata facta de bono possibili, et meliori. Ita S. Thomas, qui et addit, a voluntate votum suam denominationem accepisse, tamquam a primo movente rationem ad promittendum. B. TR. II, q. LXXXVIII.

DIVISIO. — Dividitur præcipue I. in Reale, et Personale. Hoc est, cum actio aliqua ab ipso vovente exereanda votetur; illud est, cum res quepiam ab ipsa persona voventis non præstanda votetur.

Dividitur I. in Simplex, et Solemnis. Illud est, quod solemnitate pro votis ab Ecclesia instituta caret; istud est, quod ut tale acceptatur ab Ecclesia, et voventem ad contractus, vel actus contra votum inhabilem facit.

EX S. SCRIPTURA.

VOTUM IMPLENDUM.

Unusquisque, in qua vocatione vocatus est, permaneat. I. Cor. VII, 20.

Si quis virorum votum Domino voverit, aut se constrinxerit juramento, non faciet irritum verbum suum: sed omne, quod promisit, implebit. Num. xxx, 3.

Cum voveris Domino Deo tuo, non tardabis reddere, quia requiret illud Dominus Deus tuus: et si moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum. Deut. XXIII, 21.

Vovete, et reddite Domino Deo vestro omnes, qui in circuitu ejus offeritis munera. Ps. LXXX, 12.

Si quid vovisti Deo, ne moreris reddere; displicet enim ei infidelis, et stulta promissio. Eccl. v, 3.

Quodcumque voveris redde, multoquo melius est non vovere, quam post votum non reddere. *Ibid.*

Inimola Deo sacrificium laudis, et redde Altissimo vota tua. Ps. XLV, 15.

VOTUM VIOLATUM.

Ruina est homini, devotare Sanctos, et post vota retractare. Proc. xx, 25.
Nemo mittens manum suam ad aratrum, et respiciens retro, aptus est regno Dei. Luc. IX, 62.

Memor esto, unde exideris, et pœnitentiam age, et prima opera fac: sin autem, venio tibi, et movebo candelabrum de loco suo. Apoc. II, 3.

EX SS. PATRIBUS.

QUALITAS. — Si quis voverit amicus esse hujus mundi, inimicus Dei constituitur. Quid dicis devota Deo, qui vis hominibus placere; quid desideras vel quid quæris, si Deum quæris, tecum est; si autem hominem quæris, hoc non devovisti. Qui sunt homines; homines hujus sæculi, et sæculum, transit, et concupiscentia ejus. S. AMBR. ad Virg. devot.

Iuste exigitur ad solvendum, qui non cogitur ad votandum. S. BEN. ep. II, ad Fulcon.

Quia jam vovisti, jam te adstrinxisti, aliud tibi facere non licet. Non talis eris, si non feceris, quod vovisti, qualis mansisses,

sophos olim, qui felicitatem in voluptate ponebant, ab aliis confutatos fuisse pictura quadam in qua voluptas tamquam domina sederet in sella regia, et uniceque virtuti tamquam ancillæ pro libito imperabat: ut vel hujus spectatuli absurditate appareret, quam absurdum sit, voluptati ulum locum dignitatis assignare. S. AUG. s. de Civ. c. xx.

Anachoreta quidam cum mire delectaretur suavitate rivuli, in quem inciderat, volens originem ejus investigare, reperit denique putridum cadaver, e cujus ore rivulus ille dimanebat; unde omnes illius aquas nauseabat. Utinam simili modo voluptuosi originem suarum voluptatum indagarent.

DAMNUM. — Paulus Emilius centum viginti hoves auratis cornibus, et coronis redimitos, concrepantibus tubis, ac tympanis in pompam duxit, sed funebrem; in lætitiarum alienam, sed propriorum bonorum alienam. Idem voluptas facit. PLUTARCH. in moral.

Plato refert, Voluptatem, et Dolorem olim apud Jovem de mutuis injuriis graviter conquesitos fuisse, quos cum conciliare nequisset, catena adamantina inter se connexerit, ut, quantumvis odium inter se dissiderent, altera ab altera discedere nequiret. PLATO, in Phædro.

Voluptas histrionem illum imitatur, qui ollam fortunatam pretiosissimis rebus instructam proponebat, sed intra ollam spinas incluserat, ut, qui extrahere sortem vellent, nihil nisi laceras manus reportarent. EXAGRIUS, in Dom. Psal. § 1.

Nec male Poeta:

Habet omnis hoc voluptas,
Stimulis agit ferentes:
Aponique par voluntum,
Ubi grata mihi fudit,
Fugit, et nimis tenaci
Ferit lecta corda morsu.

Boet. l. I, de consol. metro VII.

Aulicus quidam rogatus, cur canis ipso, ipso animum intrante, foris remaneret, respondit, semel ingressum, graviter fugis exceptum fuisse. Quo audito, subsumpsit alter: Ne tu cane tuo stolidior es, ut qui toties in aula male exceptus, necdum eam deseris. Idem voluptuosis rectius dicoretur. EXAGRIUS, l. c.

Jupiter, cum Voluptatem ad homines sibi demerendos misisset, advertissetque, se neglecto, hanc coli, et amari præ omnibus diis, pœnitens consilii, volebat eam eripere de-

nno; sed consilio suo Mercurius intercedens suavit, ut ipsam quidem nudam eriperet, sex exavis illius Angerone in clauderet, quod et factum. *Ibid.*

Sapienter suavit Seneca: Voluptates præcipue exturba, et invisissimas habe, latrocinum more, quos Philetas Aegyptii vocant; in hoc nos amplectuntur, ut strangulent. SENECA, ep. LI.

Recte quoque recens quidam Poeta:

Principium dulces est; sed finis amoris amarus,
Læta venire Venus, tristis abire solet.
Flumina quæsitum si in mare dulcia currant,
Postquam gustarunt æquora, amara fluunt.
Ap. Engelgr. l. c.

Præclare iterum Seneca: Indurandus est, inquit, animus, et a voluptatum blandimentis præcal abstrahendus; viva Annibalem hyberna solverunt, et indomitum illum nivibus, atque alpebus, virum enervarunt fomenta Campaniæ. Debellanda igitur nobis sunt voluptates, que ut vides, severiora quoque ad se ingenia raperunt. Si voluptati cessero, cedendum est dolori. SENECA, ep. LII.

Nam, ut Silius Italicus canit,

Quippe nec ira Denm tantum, nec tela, nec hostes,
Quantum sola nocet animis, illapsa voluptas.
Sili. Ital.

Quis hostis, inquit Seneca, in quemquam tam contumeliosus fuit, quam in quosdam voluptates suæ? Quidam se voluptatibus immergunt, quibus, in consuetudinem adductis, carere non possunt, et ob hoc miserimi sunt, quod eo pervenerunt, ut illis, que supervacua fuerunt, facta sint necessaria. Serviant utique voluptatibus suis, non fruantur, et mala sua, quod est malorum ultimam, amant. SENECA, ep. XXXIX.

In eundem sensum Boetius: Quid autem, inquit, de corporis voluptatibus loquar: quarum quidem appetentia plena est anxietatis, satietas vero pœnitentiæ, quarum motus quid habeat jucunditatis, ignoro. Tristes vero esse voluptatis exitus, quisquis reminisci libidinum suarum volet, intelligit: que si beatos explicare possunt, nihil causæ est, quia pecudes quoque beate esse dicuntur. Nihil igitur dubium est, quin hæc ad beatitudinem viæ devia quadam sunt: nec perducere quemquam eo valeant, ad quod se perducitur esse promittunt. BOET. l. III, de consol. Prosa VII et VIII.

Imitatrix bona est voluptas, inquit Cicero, malorum mater omnium, ejus blanditiis corrumpuntur, quæ natura bona sunt. CICERO, de legib.

Nemo dignus hominis nomine est, qui unum diem totum velit esse in voluptate. *Ibid.* 2, de fin.

Cato dicere solebat; nullam capitaliorem pestem a natura datam esse mortalibus, quam voluptatem. CATO, major apud Long.

AXIOMATA.

Ubi uber, ibi tuber. EUGELIUS, in Dom. Psalm.

Ubi mel, ibi fel.
Momentaneum, quod delectat; æternum, quod cruciat. ANONYM.

Voluptas brevis, longa pœnitentia. *Ibid.*

AUCTORES.

Joannes Bæsus in Panario V. eod.
Henricus Engelgrave part. I. Lucis Evang. in Dom. Psal.

Thomas Strapl. text. III, in Dom. Sept.
Laurentius Beyrliack in Theatro vit. hum. V. eodem et in promptuario morali tem. II, in festo S. Laurentii.

Josephus Langius in Polyanth. V. eodem.

VOTUM

QUOD ESSENTIAM.

DEFINITIO. — Est promissio Deo deliberata facta de bono possibili, et meliori. Ita S. Thomas, qui et addit, a voluntate votum suam denominationem accepisse, tamquam a primo movente rationem ad promittendum. B. TR. II, q. LXXXVIII.

DIVISIO. — Dividitur præcipue I. in Reale, et Personale. Hoc est, cum actio aliqua ab ipso vovente exereanda vovetur; illud est, cum res quepiam ab ipsa persona voventis non præstanda vovetur.

Dividitur I. in Simplex, et Solemnis. Illud est, quod solemnitate pro votis ab Ecclesia instituta caret; istud est, quod ut tale acceptatur ab Ecclesia, et voventem ad contractus, vel actus contra votum inhabilem facit.

EX S. SCRIPTURA.

VOTUM IMPLENDUM.

Unusquisque, in qua vocatione vocatus est, permaneat. I. Cor. VII, 20.

Si quis virorum votum Domino voverit, aut se constrinxerit juramento, non faciet irritum verbum suum: sed omne, quod promisit, implebit. Num. xxx, 3.

Cum voveris Domino Deo tuo, non tardabis reddere, quia requiret illud Dominus Deus tuus: et si moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum. Deut. XXIII, 21.

Vovete, et reddite Domino Deo vestro omnes, qui in circuitu ejus offeritis munera. Ps. LXXX, 12.

Si quid vovisti Deo, ne moreris reddere; displicet enim ei infidelis, et stulta promissio. Eccl. v, 3.

Quodcumque voveris redde, multoque melius est non vovere, quam post votum non reddere. *Ibid.*

Inimola Deo sacrificium laudis, et redde Altissimo vota tua. Ps. XLV, 15.

VOTUM VIOLATUM.

Ruina est homini, devotare Sanctos, et post vota retractare. Prov. xx, 25.
Nemo mittens manum suam ad aratrum, et respiciens retro, aptus est regno Dei. Luc. IX, 62.

Memor esto, unde exideris, et pœnitentiam age, et prima opera fac: sin autem, venio tibi, et movebo candelabrum de loco suo. Apoc. II, 3.

EX SS. PATRIBUS.

QUALITAS. — Si quis voverit amicus esse hujus mundi, inimicus Dei constituitur. Quid dicis devota Deo, qui vis hominibus placere; quid desideras vel quid quæris, si Deum quæris, tecum est; si autem hominem quæris, hoc non devovisti. Qui sunt homines; homines hujus sæculi, et sæculum, transit, et concupiscentia ejus. S. AMBR. ad Virg. devot.

Iuste exigitur ad solvendum, qui non cogitur ad vovendum. S. BEN. ep. II, ad Fulcon.

Quia jam vovisti, jam te adstrinxisti, aliud tibi facere non licet. Non talis eris, si non feceris, quod vovisti, qualis mansisses,

si nihil tale vovisses. Minor enim tunc esses, non peior: modo autem (quod absit) tanto miserior, si Deo fidem frerigeris, quanto beator, si persolveris. S. AUG. *ep. ad Adven.*

Disce in Evangelio, quod non liceat retro aspiciere ei qui semel manum ad aratrum misit; nam etsi, cum pulsares, non repuli, tamen, ut intrares non compuli. Non licet ergo dimittere, quod sponte promisisti: non est fas requirere, quae per te dimisisti. S. BEAT. *ep. cit.*

Abque necessitate remissio voti, non dispensatio, sed praevicatio est. S. BEAT. *in serm.*

Quid tibi dixerit Psalmus, attende, non dixit: Nolite vorere, sed: Vovete, et reddite. Quia audisti, reddite, non vis vorere? ergo vorere volebas, et non reddere? imo utrumque fac. Unum sit ex professione tua, aliud ex adiutorio Dei perficiatur. Aspice eum, qui te ducit, et non respicies retro, unde te educit. Qui te ducit, ante te ambulat; unde te eduxit, post te est. Ama docentem, et non te damnat retro aspicientem. S. AUG. *in Psal. LXXIII.*

Sunt etiam quaedam quae non voventes debemus, quaedam etiam quae non nisi voverimus, non debemus: sed postquam ea promittimus, necessario reddere constringimur. S. AUG. *et hab. XVII, d. II, sunt quaedam.*

In malis promissis rescinde fidem: in turpi voto muta decretum. S. ISID. *in Synonym. lib. II.*

Melius est non vorere quam vorere illud, quod sibi in cui promittitur, nolit exolveri. S. BEAT. *in quadum serm.*

In vovendo fuit stultus, qui discretionem non adhibuit, et in reddendo impius. S. HIER. *in hist. Jephth.*

Bonum quidem votum est, si tamen ibi nihil admisceatur adversum. Nam licet ubique deceat justitiam custodiri, in illis tamen rebus maxime necessaria est quae divinis obtutibus offeruntur, ne potius ignorare Deum, unde accipiat, si fraudatis oblationibus acquiescat. Cassiodorus. *lib. III.*

UTILITAS. — Felix necessitas, quod ad meliora compellit. S. AUG. *ep. xxxv, ad Armentar.*

Qui fers jugum Christi, erige cervicem: redimicula geris, non vincula. S. AMBR. *in Ps. CXVIII.*

Sanctissimi viri non incongrue compediti dicuntur a Psalmista: quia ligati vinculis

disciplinae Dei, nequaquam ad ea, quae exteriora sunt, vagantur; de his namque compedibus scriptum est: iujice pedes tuos in compedes ejus, et in torques illius collam tuum; quia profecto, cujus a pravitate gressus compescitor, ejus fides sanctorum varietate virtutum adornatur. S. GREG. *in Ps. CI.*

Non te vorisse poeniteat, imo gaude, jam tibi non licere, quod cum tuo detrimento licuisset. Aggredere itaque intrepidus, et dicta factis imple; ipse adjuvabit, qui vota nostra expedit. S. BEAT. *ad Arme. ep. XLVIII.*

DAMNUM VOTI VIOLATI. — Si ille mortis periculo dignus fuit, qui eos, quos dederat, nummos Deo abstulit; considera, quanto periculo in divino judicio dignus eris, qui non nummos, sed temetipsum Deo Omnipotenti, cui te devoveras, subtraxisti. S. GREG. *in registro ad Vent.*

Quare hoc fecisti? voluisti habere, Anania? oportebat ipso habere, et non promittere: nunc autem, postquam promisisti, majus sacrilegium commisisti. S. CHRYS. *ho. XXI, in Act. Ap.*

Dicit omnino etiam nunc Dominus: Domino mala perpetravit virgo. Me dereliquit verum sanctorum animarum Sponsus, et aufugit ad impium animae simul, et corporis corruptorem. Defecit a Deo Salvatore suo, et exhibuit membra sua mancipia immunditiae, et iniquitatis ad iniquitatem. S. BASIL. *in ep. ad Lapsam.*

Virgo, quae se spondit Christo, et sanctum velamen accepit, jam nupsit, jam immortalis juncta est viro. Etiam si voluerit nubere communi lege conjugii, adulterium perpetrat, ancilla mortis efficitur. Si hoc ita est, quid de illa dicendum, quae occultata et furtiva turpitudine constupratur, et fingit se esse, quod non est habitu virgo, bis adultera, et in actu, et in aspectu. S. AMBR. *v. ad Vir. Laps.*

EXEMPLA.

VOTUM SERVATUM. — S. David quam accurate vota sua servaverit, in psalmis, maxime CXV, indicavit, dicens: Vota mea Domino reddam in conspectu omnis populi. *Ps. XXI, LX, CXV, CXXXI.*

Jacobus Patriarcha primum votum fecit Domino, dicens: Si fuerit Deus mecum, et custodierit me in via, et dederit mihi panem ad vescendum, et vestimentum ad induen-

dum, reversusque fuero prospere ad domum patris mei, erit mihi Dominus in Deum, cunctorumque, quae dederis mihi, decimas offeram tibi.

Israel voto se Domino obligans ait: Si tradideris populum istum in manu mea, delebo urbes ejus: Exaudivitque Dominus preces Israel, et tradidit Chananeum, quem ille interfecit subversis urbibus ejus. *Num. XXI, 2.*

Jephthae quoque vovit dicens: Si tradideris filios Ammon in manus meas, quicumque primus fuerit egressus de foribus domus meae, mihi quae occurrerit revertenti cum pace a filiis Ammon, eum holocaustum offeram Domino. Cumque occurrisset ei filia, eam immolavit Domino. *Jud. XI, 20.*

(Vide etiam infra in Append. § 2, n. 3 et 4.)

Latatus est populus, cum vota sponte promitterent quia corde toto offerebant ea Domino, sed et David Rex gavisus est gaudio magno. *I. Paral. XXIX, 9.*

Jonas in ventre piscis clamavit ad Dominum, et inter reliqua dixit: Ego autem in voce laudis immolabo tibi: quaecumque vovii, reddam pro salute Domino. *JOAN. II, 20.*

Heliodorus hostia Deo oblata, et votis magnis promissis ei, qui vivere illi concessit, et Omnia gratias agens, recepto exercitu, repetebat ad Regem. *II. Mac. III, 35.*

Anno Domini 542. Rex Childbertus inclytus Francorum Princeps comparato exercitu Hispanias suo addere imperio volebat. Audita vero S. Aviti fama, et quia sepulchrum ejus exigui parietes vallarent: caelesti Regi integra devotione votum noncupavit, si incolomis in regnum suum sancti viri intercessioe reverteretur, amplissimam se super ejus monumentum basilicam conditurum. Itaque in itinere multa quidem ab hostibus perpassus est; sed quoties ei structio essent insidia, toties sancti viri intercessio ab impendentibus periculis liberatus est, atque ita sospes et triumphans rediit in regnum suum. Tunc vero insignem adem, ut erat pollicitus, in loco supradicto extruendam curavit. *Ex Actis S. Aviti Sar. to. III, die 16 Junii.*

Anno 886, cum rebellantes Bulgari Graeciam nimis exasperarent, Basilus Imperator, super eos admodum irritatus voto se obligavit Domino monachum fieri, si Graecis eos subderet, et per annos quindecim cum

hoste super eos laborans, ad ultimum Regibus eorum prostratis Samuele et Aarone, omnem terram eorum obtinuit, et fortissimas civitates confregit, et Graecorum praesidia contra eos ubique ordinavit, populumque Bulgarorum maxima ex parte in Graeciam captivavit, et sicut vote promiserat, habitum monasticum Graeca figura indutus, omni vitae sua tempore a concubitu et carnibus abstinens, imperialis schemate extrinsecus circumdabatur. *BARON. to. X. Ann. ad ann. Dom. 886.*

UTILITAS. — S. Antonius ab Angelis in caelum subvehit visus, obvius daemonibus habuit, qui summa vi, ne sursum pergeret, obiectis, quae in saeculo deheisset, peccatis obsistebant. Ergo intercessores Angeli: Vos, inquit, si cuius culpa, ex quo Monachum induit, reum peragatis, licet; neque enim eorum, quae puer, aut adolescens olim in saeculo admisit, memoria renovanda est, utpote quae jam pridem ei Deus ob religionis edita vota remisit. *RONAN. p. I, tr. II, c. IV.*

Fr. Aegidius interrogatus, an etiam in saeculo gratiam Dei quae consequi possit? respondit. Posse, utique, se tamen malle unum gradum gratiae in Religione, quam decem in saeculo, eo quod in Religione facile conservetur, et crescat, ob impedimenta per votorum substantialium editionem remota. *Id. c. VIII.*

(Vide in Appendice etiam § 2, n. 2.)

DAMNUM VOTI NON SERVATI. — Ananias, et Saphyra ideo repentina morte puniti sunt, quia, ut S. Hier. loquitur, post votum obtulerunt quasi sua, et non ejus, qui semel ea voverant, partemque sibi alienam substantiam reservarunt, intuentes famem, quam vera fides non timeat. Praesentem merbare vindictam, non crudelitatem sententiae, sed correctionis exemplo. Denique et Apostolus Petrus nequaquam imprecatur eis mortem, ut stultus Porphyrius calumniatur, sed Dei iudicium Prophetico spiritu annunciat, ut pena duorum hominum sit correctio multorum. S. HIER. *ad Deme.*

(Vide etiam infra in Appendice § 2, n. 4.)

Cum Hartfridus B. Thudonis consanguineus continentis voto ex timore edito se obtrinxisset, et promissionis immemor uxorem duxisset, nocte insequente vir quidam gratias ad eum ingrediens, dixit: Cur violata fide quere non timuisti? quam frustra hoc feceris, vel ex hoc collige, quod semper eris

sine sobole, et virga eum in femore percussus: Hoc, inquit, tibi sit signum neglectæ promissionis, quod semper curvo pede deinceps incedes. Expergetus ergo, et eruditus verbere agnovit culpam, monasterium que ingressus vitam sanctam vixit. *Scrius 2 Nov.*

Cum Sanctimonialis sub instituto S. Clare militantes civitate Gebenensi expulsæ fuissent, reliquæ quidem in catholicam quandam civitatem se transfulerunt; sed una maluit cum apostata quodam matrimonio inire, quæ tamen mox manifestam Dei vindictam experta est, quando a marito suo viva excoxiata est. *Dauport. in Catech. hist.*

Theodoretus in historia religiosa SS. Patrum scribit, quendam Ismaelitam non obscuro loco natum ex illis, qui in nomen salutæ Domini Christi crediderant, Deo votum fecisse, divino vero Simone teste, quod deinceps abstinere ab esu cujusvis animati. Hoc promissum, nescio quomodo quodam tempore transgressus occisam avem ausus est comedere; Cum Deus autem per increpationem eum ad conversionem voluisset deducere, et suum famulum honorare, qui fuerat festis promissi, quod is fuerat transgressus mutata est in lapidis naturam caro avis, adeo ut nec si vellet quidem deinceps ea vesci posset. Hoc admirando et incredibili spectaculo obstupefactus barbarus ad sanctum venit quam celeriter, quod erat occultum peccatum in lucem proferens, et suam transgressionem omnibus enuntians et delicti a Deo petens veniam, et sancti auxilium invocans ut omnipotentibus suis precibus ipsum peccati vinculum exsolveret. *Theodor. in histor. Relig. c. xxvii.*

EXEMPLA DOMESTICA.

Anno 1534, cum primi Patres vota sua in monte Martyrum prope Parisios, ipso festo Assumptionis B. Virginis renovassent, suæque deinde S. Ignatii, ut inter alia spiritus conservandi adjumenta, Socii anniversariam votorum renovationem, eadem in sede eodemque die facerent, quod et factum. *Hist. Sacr. p. 1, l. 1, n. 92.*

S. Franciscus Xaverius quotidie vota renovabat, aiebatque, vix illum esse hominibus Deo sacris tutius contra Diaboli impetus monumentum hæc quotidiana renovatio. *Vita, l. c. xii et xv.*

P. Jacobus Laynes quotidie vota in Missa, dum Christum communicaturus in manibus habebat, his verbis renovavit: placeat, quod promisi. *Lyn. de Ponte, p. III, de perf. tr. V, c. xiv, § 2.*

Joannes Berchmannus bis quotidie, mane scilicet, et vespere, votas ut consueva formula renovavit. Deliciosissimum vero illi erat triduana collectionis tempus, eo quod se per eos dies locupletare loculos suos diceret, panemque refectionis spiritualis proventuris necessitatibus præparare. *Vita p. II, p. 154.*

Anno 1546, in Lusitania votorum renovatio in communi conventu fieri coepit est tanto omnium motu, sensuque, tam ingenti collauratione multorum, ut tum primi ad societatem accessus juveni lætissimum, tum representari sua ejusque jovandissimum dedicationis dies videretur. *Hist. Sacr. p. I, l. 1, n. 99.*

Anno 1555, in India prima votorum renovatio facta est ingenti vi lacrymarum, atque insulato quodam ardore spiritus, et animorum. *Ibid. l. XV, n. 19.*

P. Jacobus Cerrutus ter millies quotidie vota renovabat; semel 14000, vicibus id prestitit. *Lanciz. ep. XI, c. xxx, n. 189.*

Michel Sartre Coadjutor ruri habitans, cum gravissime sæpe contra castitatem tentaretur, statim in genua proiciens sua vota renovavit, et statim omnis tentatio velut nebula evanuit. *Ann. Lugd. Col. Aven. 1508.*

Alphonsus Rodriguez quotidie vota sua renovabat; et hæc renovatio conservabat eum semper vividum excitatum ad vota implenda, et Dominus clare illi significavit, sibi id placere, monuitque, ut se in hæc renovatione exerceret, indicavitque simul profectum, quem inde anima ejus erat perceptura, et dona, quæ ipsi ob eam rem concessurus erat. *Vit. M. S. l. 1, c. xiii.*

Cum quidam magni iudicii, et prudentiæ vir Societatem ingressus, vehementer a renovatione votorum, velut re inutili, abhorreret; nihilominus tamen ipso die renovationis vicisset sese, et cum summa iudicii repugnancia renovasset, Deus talem victoriam remunerari volens, Christum, dum Sacerdos de more hostiam in manibus tenebat, in S. Hostia corporali specie ostendit, a quo mira consolatione repletus, sed et lumine extraordinario donatus est, quo agnovit ejusmodi renovationem non modo utilis-

nam, sed et Deo gratissimam esse. Totus itaque in lacrymas effusus agnovit errorem suum, et detestatus est, plenusque celesti voluptate diu permansit, ita ut, præ abundantia gratiæ divinæ sese insinuantis, vocem in verba formare non posset. *Lanc. l. c. VIII, n. 84.*

VOTI VIOLATI PENA.

Quidam, cum e Societate exiisset, mox mente captus et per plateas more furiosi currens, misera denique et repentina morte interit. *RIBAD.*

Franciscus Balsamus, studii absoluti Societatis egressus, ubi Messanam. et domum suam pervenit, tantis doloribus, morbisque cruciatus est, ut exaresceret, et tabesceret, diceretque, se, ex quo die Societatem deseruit, nunquam jucunditatis, et suavitatis bona fuisse usum. Octo menses intereunte laborans, inflatusque decubuit, sibi gravis, domesticis intolerabilis, ingratus alienis. Moriturus Patrem e Societate accessit, qui, etsi prætraverat, mortuum tamen jam invenit, tam horribili, et foedo cadavere, tamque pestilenter odorem exhalante, ut ad hæc tegenda necesse fuerit citius eum sepelire, et præter morem Gentis feretro includere. *Ibid.*

Quidem Fonseca deficiens a Societate, cum quodam die in militari exercitio probaretur, a Commilitone in oculo ictus, eum simul cum spiritu amisit. Eodem vero die cum B. Leo Henriquez per plateam transiret, et hoc nuntio audito admirandus Crucis signo se maniret, infans, qui tum casu in platea fuerat, cum vix loqui posset, ad Patrem dixit: Nam quem alium finem sortiri poterit is, qui a Societate defecit? *Ibid.*

Juvenis quidam ex Lusitanis Insulis oriundus, quia vehementer urgebat, a Societate dimissus, post paucos dies ab adventu in Patriam, se piceatum contulit cum duobus aliis, cumque ille modus inter hos in rupe mari imminente sederet, ecce sibi repente exurgens fluctus eum e medio sociorum eripit, et absorbet, a nullo unquam deinceps conspectum, utroque interim socio ineluctum, et casum vehementer obstupente. *Ibid.*

Coadjutor erat in Austria, qui tredecim annis in Societate vixerat, sed usque adeo inobediens, ut diceret, malle se capite plecti,

quam obedire. Societate dein egressus, et Viennæ presidiarius miles effectus, aliquoties excubiis neglexit, quare accessus, et capitis damnatus est. Hic ille vindictam Dei agnoscentes, Patres, ut pro se intercederent, oravit; at impetratum nihil. Ergo miser ad supplicii locum, qui e regione Collegii erat, ducitur, paulo ante professus, deserta Societatis hanc penam esse, se nec unum diem hilare extra eam vixisse. Sic capite plexus est: et ecce, decusum caput illico seipsum præcipiti rotatu in fœdam aquam, quæ præterfluebat, iniecit, et os illud, quod contra obedientiam pandebat, aliquando totum in fœces illas immisit. *Annue 1591, f. 266.*

EXEMPLA PROFANA.

Rex Moab videns prævaluisse adversum se hostes, arripens filium suum primogenitum obtulit holocaustum super murum, ex quo facta est indignatio magna in Israel, quare et obsidionem solverunt, et reversi sunt in terram suam. *IV. Reg. III.*

Alexander Magnus, cum vovisset, quod eum, qui sibi porta egresso primus occurrisset, interfici curaret, Agaso, qui asinum forte tunc ante se agebat, ad supplicium postulatus, protestatus est, dixitque, non se, sed asinum, occidendum, ut qui primus Alexandro occurrisset. *VAL. MAX., l. VII, c. III.*

Antiqui Itali morem habebant *Ver Sacrum* vovendi; quo voto se in magis periculis constituti obstringebant, et vovebant, se omnia animalia (etiam pueros, et puellas) quæ proximo vere nascerentur, oblaturos. *BEYLIJCK. in theatr. V. eod., f. 239.*

SIMILITUDINES.

QUALITAS. — Sicut, si quis non fructus dumtaxat, sed arborem etiam donat, hæud dubie gratius donatario munus offert, quam si solos fructus offerret; ita gratius quoque obsequium præstat Deo, qui non opera dumtaxat, sed etiam seipsum per religiosam vota Deo consecrat. *S. ANSEL. in l. similit.*

Sicut malum est facere aliquid turpiter ex fragilitate, aut consilii imbecillitate, multo pejus autem, si fiat ex deliberata voluntate peccandi, et in peccato persistendi; sic in virtutis muneribus omnia quidem bona, et laudabilia sunt, sed tamen sine comparatione meliora, quæ animo deliberato obfirmato

peraguntur. PLATUS, l. III, de bono Status relig., c. XXX.

Sicut corporum, sic animorum quoque sunt vincula, sed in hoc differentia, quod corporibus ut extrinsecus iocici possit, etiam invitis, ita etiam externa vi abrumpi; animus autem nulla re ligari possit, nisi ipse ligarit; sed cum vel semel ligavit, nulla humana potestas sufficiat ad solvendum. *Ibid.*

Sicut is, qui non usum dumtaxat, sed etiam proprietatem rei concedit, plus utique dat; ita religiosus se per vota offerens Deo, majus sui sacrificium dat, quam secularis. S. BONAV. in apoloq. paup.

Sicut, si quis munus Domino obtulerit, quod acceptum Sacerdos in templo seponit, non amplius potest pro suo arbitrio auferre; sic quoque, qui Deo animas suas consecraverunt, potestatem sui amplius non habent. S. EUGEN. in adhort. ad Novit. Monach.

UTILITAS. — Sicut proci, cum virginem, quam ambiunt, nuptiam vident, alio cogitationes transferunt; sic, cum Diabolus animam per vota Deo desponsatam advertit, omnis illi spes praecipit eandem rebus terrenis implicandi. PLATUS, l. I, c. XXX.

Sicut vites, et aliae arbores teneriores vinciri solent ad stipites firmiores, a quibus sustententur; sic homines, inconstantiam suam, et fragilitatem agnoscentes, facile intelligunt, nihil salubrius esse, quam si debilem hanc suam voluntatem in Deo sponse voti stabiliant, eique perpetuo obligentur. *Ibid.*

VIOLATIO VOTI.

Sicut transmigrans de nido suo; sic vir, qui derelinquit locum suum. *Prov. XXVII, 8.*

Sicut membra corporis a corpore avulsa emortua sicut necesse est; ita monachus quoque, qui reliquorum Fratrum corpori firmiori nexu per vota conjunctus est, divellere se non potest, quin animae vitam amittat, et cum ea Spiritus Sancti gratiam. S. BASIL. in Mon. constit.

MOTIVA.

AD VOTA ADIMPLENDA.

Quia vota opera nostra meliora faciunt; cum quolibet bonum accessione alterius boni melius fiat; ipsa autem promissio boni haud

debite etiam sit bonum aliquod. PLATUS, l. I, c. XXX.

Quia vota voluntatem nostram stabiliant in bono; atque adeo hominem Beatis similem faciunt, quia bono deflectere non possunt. *Ibid.*

Quia vota copiosorem Dei gratiam conciliant; sunt enim quasi canalus, per quem multo copiosius in votentem gratia derivatur, cum Deus non patiat se liberalitate vinci, atque a teo haud debite tam insignem liberalitatem per vota religiosa exercitum liberaliter quoque sit remuneraturus. *Ibid.*

Quia vota singularem operibus dignitatem conferant. Neque enim, ut recte discurrit S. Augustinus, virginitas (eadem est ratio aliorum votorum) honoratur, quia virginitas est; sed quia Deo dicata; qua, licet servetur in carne, spiritus tamen religione, ac devotione servatur; ac per hoc etiam virginitas corporis spiritualis est, quam rovet, et servat continentia pietatis. S. AUGUST., c. VIII, de Virginitate.

Quia per vota religiosa gravissimum Deo holocaustum offertur; cum is, qui illa facit, nihil sibi reservet; quam ob causam praesentissima quoque alia vota in hac religiosa vota nutiri possunt. ROMAN., p. 3, tr. II, c. IV.

Quia vota religiosa votentem Martyribus similem faciunt; ob illa quippe vita Religiosi genus quoddam martyrii vocatur, illo quidem, quo membra excluduntur, ferro, horrore mitius, sed diuturnitate molestius. S. BERN., s. XXX, sup. Cant.

MEDIA.

Crebra divina gratia invocatio; sic enim Salomon exemplo suo docuit, dum de seipso dixit: Et ut seivi, quoniam aliter non possem esse continens, nisi Deus det, et hoc ipsum erat sapientia, scire cujus esset hoc donum; adli Dominum et deprecatus sum illum. (*Sap. VIII, 21.*) Quod ipsum etiam confirmans S. Augustinus: Est, inquit, devotio votentis, sed est humilitas deprecantis. Nemo presumat se viribus suis reddere, quod voverit. Qui te hortatur, ut voveas, ipse adjuvat, ut reddas. S. AUGUST., in Ps. XXXI.

Crebra memoria factae professionis. Sic S. Basilius virgini cuiquam lapsa suavit, dicens: Revoca in memoriam honestam professionem, venerandam congregationem, et sacrarum Virginum chorum. Recordare die-

rum carentium tumultu, et noctium illuminationarum, cantilenarum spiritualium, orationum sanctarum, et cubicali casti, et virginei progressus, et mensae temperantis etc. S. BAST., de Virg. laps.

Crebra votorum renovatio; nam, ut sapienter S. Gregorius dixit: Si lassescere ab inchoatis bonis volumus, valde necessarium est, ut inchoare nos quotidie credamus. Sicut enim, quo crebrioribus ictibus clavus in lignum aut murum adigitur, tanto firmius haeret; sic quo crebrius haec promissio repetitur, tanto difficilior violatur. S. GREG., in moral.

Crebra consideratio fructuum, qui ex votis religionis maxime oriuntur; quis enim, si ceutiplum pro ejusmodi votorum editione promissum consideret, non vehementer accendatur ad vota talia perfectissime servanda, ut tam pretiosi ceutipli, et ipse fieri particeps possit?

Crebra ponderatio sententiae a Christo prolata: Tollite jugum meum super vos, jugum enim meum suave est, et onus meum leve. Sic enim phantasiam corrigit, qua multos absterret persuadendo, difficile nimis esse votorum editionem. (*MATT. II, 28.*) Contra quam opinionem etiam Sanctus Chrysostomus sic loquitur: Quid levius dicere, ac melius, quam sollicitudine seculari, et laboribus, et metu exui? quam ab istius mundi fluctibus segregari, et possidere placidam tranquillae portus securitatem? S. CHRYSOST., ad Theod. lapsus.

ASCETICA.

Quatuor sunt, quae de votis singulariter nosse, et observare debet Asceta. Primum est, ut certo sibi persuadeat, hanc votorum, quae in religione nuncupantur, triadem esse, praecipuum instrumentum adipiscendae perfectionis, id quod more suo S. Thomas solide sequentibus verbis demonstrat: Religionis status tripliciter potest considerari; 1. Secundum quod est exercitium tendendi ad perfectionem, quantum ad hoc requiritur, quod aliquis a se removeat illa, per quas posset impediri, ne totaliter ejus affectus tendat in Deum, in quo consistit perfectio charitatis. Cujusmodi autem sunt tria. Primum quidem cupiditas exteriorum bonorum, quae tollitur per votum paupertatis. Secundum autem est concupiscentia sensibilibus delectationum, quae excludantur per votum continentiae.

Tertium autem est inordinatio voluntatis humanae, quae excluditur per votum obedientiae. 2. Considerari potest Status Religiosus, secundum quod quietat animum ab exterioribus sollicitudinibus, secundum illud Corinth. Volo vos sine sollicitudine esse; haec autem sollicitudinis secularis inquietudo praecipue ingeritur homini circa tria. Primo circa dispensationem exteriorum bonorum, et haec sollicitudo per votum paupertatis homini auferitur. Secundo circa gubernationem uxoris, et filiorum, quae amputatur per votum continentiae. Tertio circa dispositionem propriorum actuum, quae amputatur per votum obedientiae, quo aliquis se alterius dispositioni committit. 3. Considerari potest Status Religiosus, secundum quod est quoddam holocaustum, per quod aliquis se, et sua totaliter offert Deo: habet autem homo triplex bonum secundum Philosophum. Primum quidem exteriorum bonorum, quae quidem totaliter aliquis Deo offert per votum voluntariae paupertatis. Secundum autem bonum proprii corporis, quod aliquis praecipue offert Deo per votum continentiae, quo abrenunciat maxime delectationibus corporis. Tertio bonum animae quod aliquis offert Deo totaliter per obedientiam, qua aliquis offert Deo propriam voluntatem, per quam homo utitur omnibus potentis, et habilibus animae. S. THOM., II. q. XLVIII, art. 7.

Alterum est, ut singulorum votorum in particulari naturam, et obligationem bene cognoscat: quam quidem cognitionem ex libris Ascelearum, maxime ex Alphonso Rodrig. par. III, tr. III, et sequentibus, facile haurire poterit.

Tertium est, ut tam felicitatem eorum, qui vota ejusmodi offerunt liberaliter, et studioso observant, quam eorum, qui ea violare presumunt, infelicitatem, et miserum statum bene cognoscat, et hoc motivo votum principali stimulo se ad observantiam illorum excitare studeat. Quem in finem prodest sequentem Sancti Ambrosii sententiam in memoria habere, qua utrumque hoc motivum virgini cuiquam lapsa sic ante oculos posuit: Unde incipiam, inquit, quod primum, quod ultimum dicam? Bona commemorem, quae perdidisti? an mala delectam, quae invenisti? Eras Virgo in Paradiso Dei, utique inter flores Ecclesiae: eras Sponsa Christi: eras templum Dei: eras habitaculum Spiritus Sancti: Et cum dico toties, Eras, necesse est, ut toties in gemiscas, quia non es, quod fuisti. In-

cedebas in Ecclesia tamquam columba illa, de qua scriptum est: Pennæ columbæ deargentata, et posteriora dorsi ejus in pallore auri. Splendebas ut argentum, fulgebas ut aurum, quando cum sincera conscientia procedebas. Eras tamquam stella in manu Domini, nullum ventum, nullius belli nebulas pertimescebas. Quæ est ista subitanea conversio? quæ est ista repentina mutatio? De Dei Virgine facta es corruptio Satanae, de habitaculo Spiritus Sancti tugurium diaboli. Quæ incedebas ut columba, nunc lates in tenebris sicut stellio. Quæ fulgebas ut aurum propter virginitalis honorem, nunc villosa facta es luto platearum, ut etiam indignorum pedibus conculceris. Quæ fueras stella radians in manu Domini, veluti de alto ruens celo, lumen tuum extinctum est, et conversa in carbonem. S. AMB. ad *Verg. laps. c.*

Quartum est, ut quoniam inter media precipua ad exactam votorum religiosorum observantiam procurandam, est crebra renovatio votorum, maxime ea, quæ in Societate Jesu cum præmissa tridua collectione, et confessionis generalis institutione peragitur, bene cognoscere, studeat, et naturam, et fines seu fructus hujus renovationis, et modum eandem solide peragendi. Ad naturam quidem quoad attinet, breviter et bene eam S. Ignatius his verbis indicavit: Vota sua renovare, non est, obligatione nova se constringere, sed ejus, quæ obstricti sunt, in Domino recordari, (S. lex., p. 5, *constit.*, c. IV, § 6) atque eandem confirmare cum voluptate scilicet (ut addit Rodriguez) animique sinceritate, iterando quod semel factum est, eoque festificando, minime id mutare nos, quin potius gratos, æternumque obnoxios ostendendo tanto Benefactori, qui nos inter suos esse jussit, eamque nobis mentem injecerit, ac, nisi jam nos et in holocaustum obtulisset, certe adhuc oblaturos, imo, si mille mundi forent, omnibus, illius amore nuntium remissuros; si voluntates nobis, totidemque corda forent, omnia pariter eidem præbituros. Quæ quidem sinceritate si pro eo, ac par est, hæc votorum renovatio fiat, nova haud dubie, nec vulgaris a Deo gratia initur; quemadmodum enim complacentia de peccato olim patrato novum peccatum est, novaque injuria, ac novam poenam exigens, ita vicissim voluptas, ac complacentia recte facti bona, multumque divinis bonitati accepta est. *RODRIG. p. 4, tr. II, c. VIII.*

Jam vero finis seu fructus renovationis

triplex a S. Ignatio recte statuitur, nempe. 1. *Devotionis augmentum*, quam experiuntur affatim, qui se rite ei comparant. 2. *Excitatiō memorie*, quæ obligationis, per quam Deo quisque adstringitur, recordatur, ut firmius promissis stet, virtutemque ardentioribus in dies animis imbibat. 3. *Major in sua vocatione confirmatio*: sicut enim generale tentationibus omnibus antidotum est, contrariarum virtutum actus exercere (quoniam contraria contrariis curantur) ita contra interiores tædi displicentiaque motus, quibus dæmon infestat, hæc votorum instauratione tutissimum est presidium, quippe qua et hostis paulatim exarmatur, et, si quid forte per incuriam commissum aut omissum est, cum fenore compensatur.

Denique modus hanc renovationem instituendi optimus, et solidissimus est, qui similitudine cum imagine renovanda petitur; ut videlicet. 1. Sordes et maculae eluantur; id quod per generalem confessionem, et frequentem contritionem elicitem impletur. 2. Novi colores apponantur; quod sit per ipsam votorum renovationem, novaque alia proposita per varias meditationes excitata. 3. Velo obtegat, ne tam facile iterum per pulveres aut alias res maculetur id quod perficitur, dum radices et cause imperfectiorum indagantur, et efficacia media ad eas deinceps removendas excogitantur.

MISCELLANEA.

QUALITAS. — Vota sunt nodo Gordiano similia, quem, quia sine et principio carebat, nemo dissolvit, donec Alexander gladio dissecuit. Hinc et Batavi in numismate habent vineula nodis constricta, hoc lemmate subjecto: *Nec viribus ullis.* ENCIEN., p. 2. *Luc. Evang. emb. II, § 3.*

VIOLATIO. — Rudolphus Suevici Rex, cum fidem Henrico IV. Imperatori datam rescidisset, et paulo post in prælio prope Maspurgum inlo dextram amisisset, ea militibus ostensa: Hæc, inquit, est manus, qua fidem Henrico domino meo dedi: nunc tandem considerate, an juste ab eo defecerim. Idem olim dicent, qui vota violare, fidemque per ea a Deo datam frangere presumpserint. SERGIUS apud *Beitrinck in fest. Annunc.*, t. VII.

AUCTORES.

Alphonsus Rodriguez p. 1, tr. 2.
Lucas Pinellus de perfect. Christ., l. I.
Joannes Bossius in Panario V. Voti violatio.

Hieronimus Platus de bono Status Religiosi lib. I, cap. xxx.

Henricus Eogelgrave part. II. Luc. Evangel. emblem. II, § 3.

Laurentius Beyrlinck in theatro vite humanae V. eodem et in Promptuario tem. VII. in festo Annunc. B. Virg. VI. Josephus Langius in Polyanth. V. eodem.

VULNERA CHRISTI

EX S. SCRIPTURA.

Quid sunt plagæ istæ in medio manuum tuarum? Et dicit: His plagatus sum in dorso eorum, qui diligebant me. ZACHAR. XIII, 6.

Ipsæ autem vulneratus est propter iniquitates nostras atritus est propter scelera nostra. ISAIE, LIII, 5.

De cætero nemo mihi molestus sit; ego enim stigmata Domini Jesu in corpore meo porto. GALAT., VI, 17.

A planta pedis usque ad verticem non est in eo sanitas; vulnus et livor, et plaga tumens non est circumligata, nec curata medicamine, neque fota oleo. ISAIE, I, 6.

Hæretici aquas in gaudio de fontibus Salvatoris. *Id.*, c. XII.

Foderunt manus meas, et pedes meos, dirupperunt omnia ossa mea. *Psalm.* XII, 28.

Concidit me vulnere super vulnus; irritum in me quasi gigas. *Job.*, XVI, 15.

Quoniam quem tu percussisti, persecuti sunt, et super dolorem vulnerum meorum addiderunt. *Ps.* LXVIII, 17.

FIGURÆ VETERIS TESTAMENTI.

Joseph dedit suo fratri Benjamin 300, argenteos, cum quinque stolis optimis. Jesus suis fratribus quinque sua vulnera dat, ut pretiose vestiantur. Hoc nimirum est induere Jesum Christum. *Quicumque enim in Christo baptizati estis* (sanguine e vulneribus profuso) *Christum induistis.* *Gen.* XLV, 22.

Quinque cortinae constituuntur ad vestien-

dum tabernaculum, quinque vectes, quinque columnæ in introitu tabernaculi omnibus conspiciunt. Præclara divinorum vulnerum symbola: hæc enim quinque cortinae sunt, quæ vestiunt teguntque divinitatem; quinque vectes sunt, qui claudunt infernum; quinque columnæ, quæ spem nostram sustentant. *Exod.* XXVI.

In Levitico celebre illud promissum statuitur. Persequuntur quinque de vestris centum alienos. Quinque nempe vulnera devote cordi impressa integras adversitatum, et periculorum centurias solent fugare, et extirminare. *Levit.* XXVI.

Oblationes Deo a tribubus factæ, numero quinario constabant, videlicet arietes quinque, hirci quinque, agni amniculi quinque. Quidquid Deo obtulerimus, placebit mihi, si quinque Jesu vulneribus non sit unius. *Nam.* VII.

Moyses separavit tres civitates trans Jordanem ad orientalem plagam, ut essent peccatoribus in asylum. Tres civitates sunt vulnera manuum, vulnera pedum, et lateris, ad quæ omni tempore, potissimum tamen in mortis periculo, patet accessus, et asylum, si peccata operum, omissionum, et affectuum nos persequuntur, et mortalis culpæ reos agunt. *Deuter.* IV.

Viri Dan miserant quinque viros exploratores terræ; Mittamus quinque vulnera in cælum, et referent idem nobis, quod exploratores illi: *Surgite, ascendamus ad eos: viderimus enim terram valde opulentam, et ubi-rem: nolite negligere, nolite cessare, eamus, et possideamus, nullus erit labor.* *JUDIC.* XVIII.

David elegit sibi quinque limpidissimos lapides, quibus se adversus turrim carneam Goliathi armavit. Quinque Jesu vulnera totidem victoriosi sunt lapides, quibus hostis nunquam non sternitur. Testem appello Alphonsum primum, contra innumerabilem Maurorum exercitum adhibitis quinque Jesu vulneribus pugnare, et vincere cœlitus edoctum. Nullus nos hostis superare poterit, nullum non hostem superabimus, si quinque vulnera cordium nostrorum fuerint insignia. *I. Reg.* XVII.

Isaias inter alias prædixit: *Erant quinque civitates in terra Egypti, et una vocabitur civitas Solis, et mittet eis Salvatorem, et propugnatores.* Quinque civitates quinque sunt vulnera, inter quæ vulnus lateris merito vocari potest civitas Solis. Qui has civitates in cor suum, velut terram angustiarum, et tri-

bulationum (ita enim Egyptum interpreta-
mur) repositi, mox sentiet adesse sibi Sal-
vatore, et propugnatores. ISALE XXXIX.

Quinque cubitus mensus est Angelus vesti-
bulum templi. Vestibulum cœli est mors
justi, hanc Archangelus Michael ex quinque
vulneribus Salvatoris mensurat; si enim
opera tua fuerint inventa in mensura vulne-
rum, in horum nempe honorem peracta,
justus es, templum Dei es, cœlo natus es.
EZECH. XL.

FIGURE NOVI TESTAMENTI.

Quinque Christi vulnera sunt quinque pa-
nēs, quibus satiati omnem multitudinem.
MATTH. XIV.

Sunt quinque talenta, quibus æternas
quinque sensuum voluptates promerentur.
MATTH. XXV.

Sunt quinque mīnæ, quas qui bene expo-
nit, latissimum Ego aliquando audīturus
est. LUC. XIX.

Sunt quinque porticus piscinæ Probaticæ,
ad quas languentes conflant, ut persanen-
tur. JOAN. V.

Sunt quinque in domo una divisi, quia in
domo cordis sensualitates dividunt, et inordi-
natum affectum excludunt. LUC. XII. 52.

Sunt quinque prædientium virginum lam-
pades ad adventum Sponsi indeficenter ar-
dentes. MATTH. XXV.

EX SS. PATRIBUS ET DOCTORIBUS.

QUALITAS. — O homo, vide, quæ pro te
patior. Non est dolor sicut quo crucior. Ad
te clamo, qui pro te morior; vide poenas,
quibus afficior; vide clavos quibus confodior,
cum sit dolor tantus exterior, interior est
placuit gravior, cum te tam ingratus ex-
terior. S. BERN. ap. Caroff. in fascie.

Ad hoc perforatum est latus tuum, Domi-
ne, ut nobis pateat introitus. Ad hoc vulne-
ratum est cor tuum, ut in illo, et in te ab
exterioribus perturbationibus absoluti habi-
tare possimus. (MYRBA, l. III, consid. II.) Ni-
hilominus, et propterea vulneratum est, ut
per vulnus visibile vulnus invisibile amoris
videamus: quomodo hic ardor melius ostendi
potest, nisi quod non solum corpus,
verum etiam ipsum cor lancea vulnerari per-
misit; carnale ergo vulnus spirituale ostendit.
Idem, c. III, de Pass. Dom.

Doles, Domine, non tua vulnera sed mea,
non tuam mortem sed nostram infirmitatem.
S. AMBR. sup. Luc.

Videri vult vulnera sua Christus tamquam
bonus dux signa. S. BERN. sup. Cantic.
serm. LXXI.

UTILITAS. — Noli dicere: In cœlo non ero.
Tenemus mortem Christi. Desperarem, uti-
que, sed non despero, quia vulnerum Christi
recordabor. S. AUG. serm. LXXIV, ad Frat.

Simili verborum forma ulitit D. Bernar-
dus: Peccavi peccatum grande, turbatur
conscientia, sed non perturbat, quoniam
vulnerum Domini recordabor. S. BERN. s.
LXXV, in Cont.

Filius Dei Altissimi jubetur occidi, ut vul-
neribus meis, id est peccatis, pretioso sui
sanguinis balsamo mederetur; et subjun-
git: Agnosce o homo, quam gravia sunt
vulnera, pro quibus necesse est, Dominum
Christum vulnerari. Idem in Fascie. Caroff.
l. II, consid. II.

Si quis fugiet, vivet. Tutum refugium
contra hostes vulnera Salvatoris. Ante te est
turris, recordare Christum, et intra in tur-
rim, recordare cogitando, cum aliquid pateris,
quia prior, plus et pure propter te pas-
sus est; et quo fine? ut resurgeret, et tu ta-
lem finem spera, et non consenties inimico,
et intrasti in turrim. S. AUG. ibid.

O beati lancea, et beati clavi, qui aper-
tionem hujusmodi facere meruerunt? O si
fuissem loco illius lanceæ, exire de Christi
latere noluissem, sed dixissem: *Hæc requies
mea in sæculum sæculi, quoniam elegi eam.*
Fascie. c. l. I, consid. IX.

Prie nimio amore aperuit sibi latus, ut ti-
bi tribuat cor suum; sibi etiam voluit pedes,
et manus perforari, ut, cum ad ipsum perve-
neris, sic tue manus intrent in suas, ac pe-
des tui in suos, ut sibi inseparabiliter con-
jungaris. Obsecro secundum Apostolum ani-
ma mea, omnia probra hæc coneris experi-
ri? et non dubito; quod si fueris aperta om-
nia præter ipsum, et ejus vulnera amaritudi-
nem reputabis. *Ibid.*, p. 1.

Unas habet patrias verus Christianus;
altera est vulnere, in qua gignitur glo-
ria; altera cœli, in qua reascitur immortalis
ad gloriam; utque in morte certus sis de
futura cœli patria, fac in vita præsentis sis
vulnerum civis. *Ibid.* consid. XII, n. 3.

Clavi, qui manus pedesque transfixerunt,
perpetuis diabolum fixere vulneribus; sic
suam Christo consummante victoriam, ut in

ipso omnes, qui cum crederent triumpharent.
Ibid. consid. XXXV, 2.

Inde tolerantia martyrii provenit, quod in
Christi vulneribus tota devotione versetur,
et jugi conversatione demoretur. Et addit
causam: quia non mirum, si exal a corpore
dolores non sentias corporis. Neque tamen
ob id redditur insensibilis; quare sequitur:
Submittitur enim sensus, non submittitur, nec
deest dolor, sed superatur, sed contemnitur;
et non facit hoc stupor, sed amor. O
felix transitus a vulneribus corporis proprii
ad vulnera corporis Christi, a corpore mor-
tis ad corpus veræ vitæ! Si in semetipso ha-
bitaret Martyr, ferrum profecto sentiret,
succumberet, negaret. At vero commorando
in corpore, et vulneribus Christi non pa-
vet ferrum, dolorem desit, et invictus per-
sistit in voce fortissimæ confessionis. *Ibid.*
consider. XLIII.

Attendamus ad judicium dilectionis, et
promissionis Dei. Quales arrhas accepimus?
tenemus mortem Christi, tenemus sangui-
nem Christi. Si non amaret, talia pignora
non daret. S. AUG. ib. fol. 388.

O homo, securum habes accessum ad
Deum, ubi habes Matrem ante Filium; Filium
ante Patrem; Filius ostendit Patri vulne-
ra, et latus; Mater ostendit Filio pectus,
et ubera; nulla ergo esse poterit repulsa,
ubi tot sunt charitatis insignia. S. CORN.
super Cant.

Respice in faciem Christi tui, qui tibi us-
que ad mortem obediens factus est; nec re-
cedant ab oculis tuis cicatrices vulnerum
ejus in perpetuum, ut memineris, quantum
satisfactionem pro peccatis nostris ab eo
susceperis. S. ANSEL. *Dialog. de Pass.* c. XXV.

Tuta et firma requies est infirmis, et pec-
catoribus in vulneribus Salvatoris, securus
illuc habito, patent mihi viscera per vulne-
ra, quicquid ex me mihi deest, usurpo mihi
ex visceribus Domini mei, quoniam miseri-
cordiæ affluent, nec desunt foramina, per
quæ affluent. Per foramina corporis patent
mihi arcana cordis; patet magnum pietatis
Sacramentum; patent viscera misericordiæ
Dei nostri, in quibus visitavit nos oriens ex
alto; vulnera Jesu Christi plena sunt miseri-
cordiæ, plena pietate, plena dulcedine, et
charitate; foderunt manus ejus, pedes ejus,
et latus ejus lancea perforaverunt; per has
rimas licet mihi gustare, quam suavis est
Dominus Deus meus, quoniam revera suavis
et mitis, et multæ misericordiæ est omnibus

invocantibus in veritate, omnibus inquiren-
tibus, et maxime diligentibus; copiosa re-
demptio data est nobis in vulneribus Jesu
Christi Salvatoris nostri, magna multitudo
dulcedinis, plenitudo gratiæ, et perfectio
virtutum. Cum pulsati aliqua turpis cogita-
tio, recurro ad vulnera Christi, cum me premit
caro mea, recordatione vulnerum Domini
mei resurgo; cum diabolus mihi parat insi-
dias, fugio ad viscera misericordiæ Domini
mei, et recedit a me; si ardor libidinis mo-
veat membra mea, recordatione vulnerum
Domini nostri Filii Dei extinguitur. In om-
nibus adversitatibus non invenio tam efficaci
remedium, quam vulnera Christi; in illis
dormio securus, et requiesco intrepidus.
Christus mortuus est pro nobis, nihil tam ad
mortem amarum, quod morte Christi non
sanetur, tota spes mea est in morte Domini
mei; mors ejus meritum meum, refugium
meum, salus, vita, et resurrectio mea; meri-
tum meum miseratio Domini; non sum meriti
inops, quando ille miseracionem Domini
non defuerit; et si misericordiæ Domini
multæ, multus ego sum in meritis. Quanto
ille potentior est ad salvandum, tanto ego
sum securior. S. AUG. *Manual.* c. XXI et
XXII.

Quicunque vult perfectus Deo adharere, se
totum intra se recipiat, nec aliud nunquam
objectum iubi mente attendat, quam solum
Jesum Christum vulneratum, sique per
eum in eum, id est, per hominem in Deum,
per vulnera humanitatis ad intima Divinitatis
sue sedulo, et omnixe intendat. S. ALBERT.
M. de adhar. Deo. c. II.

Recordatio vulnerum Christi medicamen-
tum est efficax. Ser. LII.

Scio, quod merita mea non sufficiunt,
quod mihi deest, audacter usurpo ex vulne-
ribus Christi; quæ misericordiæ affluent, nec
desunt foramina, per quæ defluunt; patet
enim arcana cordis per foramina corporis,
patent viscera misericordiæ Dei nostri,
in quibus visitavit nos oriens ex alto. *Idem
in quadam ser.*

JUGENDITAS. — Bonum est nos hic esse,
scilicet in vulneribus Christi, et faciamus hic
tria tabernacula, unum in pedibus, unum in
manibus, aliud continuum in latere; ubi vo-
lo quiescere, et vigilare, bibere, comedere,
legere, adorare, et omnia mea negotia per-
tractare, ubi loquar ad cor ejus, et ab ipso,
quod voluero impetrabo. S. BONAV. *apud
Caraffa in Fascie.* consid. I.

In vulneribus est multitudo dulcedinis, plenitudo gratiæ, et perfectio virtutum. S. Aug. *ib. consid. xxxv.*

Accurre anima, ex consilio S. Anselmi, ad sacra vulnera, et suavissimas illas guttas lambere: Accurre cum Augustino ad sacrum pectus Mariæ, et lac dulcissimum suge, et cum eodem dic: Hinc pascor a vulnere, hinc lactor ab ubere, positus in medio, quo me vertam, nescio. *Ibid. consid. vii.*

Hæc vulnera quinque, sanctissima plus pulcherrimâ, decoris, et charitatis toti cœlesti curiæ conferunt, quam omnia alia, que in vita perenni (excepta Divinitate) habentur. *Ibid. l. III, consid. vii.*

O cœcitas filiorum Adæ, qui per hæc vulnera in Christum nesciunt intrare. An ignoratis, quod Christus est gaudium Beatorum? cur ergo tardatis per sui corporis foramina in illud gaudium introire? Ecce aperta est janua Paradisi, ecce lignum vitæ tam in ramis; quam in stipite perforatum: in quibus foraminibus nisi peder, id est effectus pœneris, non poteris capere fructus ejus. *Ibid. consid. xiii.*

EXEMPLA SACRA.

CULTUS. — Sanctus Franciscus Xaverius identidem orabat hanc collectam: Domine Jesu Christe, Deus cordis mei, per quinque illa vulnera, que tibi in cruce nostræ amor indixit, tuis famulis subveni, quos pretioso sanguine redemisti. *Carissa in Fast. consid.*

B. Virgo revelavit S. Birgitta, omnem suam vitam mixtam fuisse doloribus, et consolationibus; doloribus, propter vulnera Filii; consolationibus, quod nosset eam esse Dei voluntatem cedereque in salutem hominum. Quando considerabam loca clavorum in manibus, quas secundum Prophetas erudigendas audivi, tunc oculi mei replebantur lacrymis, et cor meum quasi scindebatur præ tristitia; sed consolabar, cum considerabam potentiam Deitatis ejus, quod ipsa sic vellet et expedit; et sic erit semper letitia mea mixta cum dolore. *Ibid. l. III, consid. xxiii.*

S. Comes Elzearius sic ad conjugem scripsit: Si me videre cupis, quaere me in vulnere lateris Christi; ibi enim habito, et ibi me poteris invenire. *Ibid. l. II, consid. xxx.*

Piissimus Bambergæ Episcopus Joannes Godefridus de seipso dixit: In veritate ego

jam inde a prima pueritia semper dilexi quinque vulnera Salvatoris, et quoadcumque ad ea sub meis orationibus cogitationes meas animamque converti, singulari sensu pietatis, et molitione quodam suavissima cœlitus afficior; quotiescumque vero ab illorum spirituali contactu non advertens mentis oculos deflecto, in varias illico evagationes abripior, et sine devotione præces meas absolvo. *Kisell. Alceo vi, in Bois exhort. v, § n.*

S. Mechthildis a Deo inspirata hac utebatur oratione: O salutifera vulnera dulcissimi mei Jesu Christi, salvete, salvete, salvete in potentia Patris, qui vos dedit; in sapientia Filii, qui in vobis sustinuit; in benignitate Spiritus Sancti, qui in vobis opus nostræ redemptionis perfecit. *Carissa in Fas. l. II, consid. xiii, n. 2.*

Sanctus Bernardus assidue dicere solebat: Nolo, Domine, vivere sine vulnere, cum te video vulneratam. *Ibid. n. 3.*

Revelavit aliquando Deus S. Catharina, quod, cum via ad cœlum destructa esset, miserit Filium in nostra carne in terras, ut illa instar portis uteremur, et per vulnera, eam gradus scanderemus a terris in cœlos: eos, qui in peccato mortali occumbunt decidere ex hoc ponte, et præcipites in infernum ruere. *Ibid. n. 1.*

S. Edmundus, antequam expiraret, vulnera Christi exosculatus: Amodo hauriam aquas de fontibus Salvatoris, dixit, et vixit. *Hartunck Dom. in Albis con. civ. § 9.*

UTILITAS. — In Prato spirituali legitur de viro quodam devoto, quod quia in honorem v. vulnerum quotidie magna cum devotione spiritus v. *Pater, et Ave* recitabat, eadem die quadam Redemptor nocte apparet, per nunquamque vulnus adeo immensam suavitatem, et gaudium communicavit, ut deinceps omnia mundi gaudia sustidiverit, nec in ulla alia re consolationem senserit, quam in passionis dominicæ recordatione. *Mansi, disc. xix, n. 7.*

Narrant Annales Eremitarum S. Augustini, beatum Joannem de Incontris, juvenem strenuissimum, cum rigorom Ordinis in tyrocinio ferre non posset, reditum ad seculum cogitasse, cui aspectabilis Jesus latus suum detexit et dixit: Fili, ubi cibus tibi arduior, lectus durior, molestiores fuerint vigiliæ, ingredi vulnus hoc, et intinge illa in sanguine lateris mei, et illico dulcescent omnia. Paruit juvenis, et paradisiim habuit in terris. *Hartunck Dom. II, Quadr. § 5.*

B. Alquirinus Cisterc. rogatus in agone, quomodo haberet? Bene habeo, respondit, parata sunt omnia, præventus sum in benedictionibus dulcedinis. Rogatus denu numquid visione quamquam calidus donatus esset? Modo, respondit: Apparuit mihi Jesus Christus, qui sereno me vultu intuitus vulnera sua ostendit, et dixit: Ecce peccata tua deserta, veni, vide, deosculare vulnera, que tantopere dilexisti, et toties in meis infirmis fovisti; ecce, qui infirmos fovet; fovendus ab iisdem, cum in fine vite, tum in vita altera sine fine. *ib. Dom. in Albis con. civ. § vii.*

S. Mechthildis audivit Christum de hisce vulneribus ita loquentem: Vulnera mea sunt animarum gazophylacia, ad supplemendum earumdem perpetuam; sunt lavacra, ad ablendas earumdem sordes; sunt gratiarum fluentia, ad merita perficienda. *Ibid. § 1.*

Similiter Soror B. Mechthildis S. Gertrudis, cum opera sua vulneribus Dominicis commendasset, vidit perici, emendari singula, et supplementum ex iis copiosum ad placendum Patri, placandumque eundem accedere; Unde hanc studere solita est precationem in fine præceptorum operum dicendam: Supple, pie Jesu, per vulnera tua imperfectum meum. *Ibid.*

Consueverat pia quædam persona pro animabus purgatorii recitare quinque Pater, et Ave, in honorem quinque vulnerum, que etiam affectuosissime eodem sine suaviabatur. Forte pium hoc opus exerecens pro certa quadam anima ad osculum lateris, ecce conspicit profluere sanguinem, et aquam de se vaporem quendam expirantes. Quod erat indicium liberatæ anime. *Ibid. 3.*

B. Joannes de Alvenia obsecrare solebat per intercessionem sanctorum vulnerum a Deo misericordiam animabus purgatorii: et ecce aliquando tantam inde multitudinem vidit procedentem, multitudinem scintillarum e magna, et ardenti fornace procedentium exaquare. *Ibid.*

Recensuit quondam Christus D. Gertrudi, quod semper ante Patrem stet, vulnera offerens in satisfactionem nostrarum culparum. Et quidem pro peccatis cordis hominum offerre se cor suum immaculatum; pro peccatis operum vulnera manuum, et pedum. *ib. l. II, consid. vii, n. 3.*

Apparuit aliquando Christus Sanctæ Mechthildis, et dixit: Sepeli intra cor tuum me, et

vulnera mea; eritque cor argenteum habens operculum aureum in signum puritatis, et charitatis. *Ibid. consid. xvi, n. 3.*

Viro eximie sanctitatis inter precandum medium efficacissimum pro excitando in se amore divino flagitanti, respondit Christus, ut se in consideratione suæ humanitatis vulnerate, et in passione sauciata, exerceat; siquidem in illa mirum in modum resplendet charitas Dei: Exerce te in humanitate mea passione vulnerata, nam in ea maxime licet mea charitas, non aliter, quam sol in suo splendore; rosa rutilans in suo odore; ignis vehemens in suo flagranti aestu, et ardore. *ib. cons. xxi, n. 3.*

Sub Friderico Imperatore miles trifur tri-duo in palatibulo vivus hæsit, nec mori valuit, dum Sacramentali absolute a Sacerdote expiaretur, eo quod, secleratus licet, honore SS. Vulnerum quinque orationem Dominicam, et Salutationem Anglicam quotidie recitasset. *Hartunck, Dom. in Alb. Conc. Civ. § 9.*

SIMILITUDINES.

Sicut Noe in Arca janam fecerat, per quam intraret animalia non peritura diluvio: Sic Christus, ejus typum gessit Noe, in arca corporis sui janam hanc aperuit, per quam qui intraret, non interiret dituvio æternæ damnationis. *Bezel. in Fest. S. Th. § 1.*

Sicut germen arbori insertum fructum adfert, vimque ejus, cui insertum est, accipit; ita inserimus nos quoque Christo: Vulnera scissura sunt, Christus arbor, a quo omne robur accipimus. *Ibid.*

Sicut quandoque infirmos videmus ita male se habere, ut medici eos tolli, et in alio solo eorum mutare præcipiant; ita patria nostra vulnera Christi sunt, per que renati sumus, utpote et quibus nostræ salutis medicinas proflexerunt Sacramenta, ut dicit Gloss. Ordin. In ejus signum et latere ejus exivit sanguis, et aqua. *Ibid.*

MOTIVA.

Quia vulnera Christi sunt optimum medium ad gratitudinem Deo exhibendam, ut recte indicavit, qui dixit: Quid retribuam Domino pro omnibus beneficiis ejus? Vulnera Salvatoris. Quid retribuam Domino pro omnibus peccatis meis? Vulnera Redemptoris. *(Caraf.)*

fa Fascic. l. II, consid. vii, n. 4.) Unde et S. Cyprianus dicit *Hoc facite in meam commemorationem*; id est, in meam imitationem, seipsum in mortem offerendo, sicut videt, se Christum offerre. Et hæc est sola retributio, cum sanguis sanguine compensatur. (*Ibidem consid. xxxiv, n. 1.*) Sed et S. Mechtildi idipsum indicatum est; cum enim aliquando exquiret a Domino, quid agere tandem posset, ut se pro beneficio vulnerum gratam ostenderet; apparuit Christus, et dixit: Pro vulneribus pedum offeres mihi omnes tuos affectus, et desideria: pro vulneribus manuum offeres actiones tuas, et passiones: pro vulnere lateris perfectam conformitatem cum voluntate mea. *Ibid. l. III, consid. xii, n. 2.*

Quia optimum sunt medium ad satisfactionem pro peccatis prestandum. Hinc, cum devota quadam anima Deum precaretur, ut se id, quod homini summe foret utile, edoceret, responsum accepit: utilissimum fore homines scire, et in memoria sæpius habere, quod ego Virginis Filius pro salute eorum adsto ante Deum Patrem: et cum ex humana fragilitate delinquant corde, offero pro eis cor meum immaculatum, et transverberatum: et cum offendunt opere, exhibeo manus meas perforatas, et statim innocentia mea placo Patrem. (*Ibid. l. II, consid. viii, n. 4.*) Id vero etiam confirmavit S. Catharina Senensis; quam cum ad desperationem deducere cupiens Diæmon incropabat de vita pessime acta, libere illa respondit: Vera sunt, qua dicis, ego me peccatricem fateor. Verum Domini vulnerum recordor, in quibus omnem spem meam reposui. In Domini vulneribus abscondar, et ejus pretioso sanguine abluiam animam meam, et omnia peccata mea delebo. Fregere tam potentia verba Diæmonem, et in fugam egerant. *Ibid. l. II, consid. xxv, n. 3.*

Quia sunt optimum medium ad iudicium divinum mitigandum, uti sequens visio indicat. S. Mechtildem in visa raptam ad iudicium accusarunt Angeli Sancti, et creatura omnes; Seraphini ob teporem in amando, Cherubini ob exultationem sciendi; Throni incusabant defectum pacis; Apostoli exiguam doctrinæ suæ curam; Martyres in fortitudine fusillam magnanimitatem; B. Virgo neglecta infidelitatis erga Filium suum integritatem; Omnes creaturæ in usu sui abusum. Inter hæc Christus ad Mechtildem versus, eam bono animo esse jussit, et intentata cri-

mina diluit. Ex quo illa animosior facta, talem, ac tantum Advocatum in brachiis sumpsit, offerens ejus vulnera, et inde manantem sanguinem cum meritis passionis pro suis defectibus, et quidem humilitatem pro sua superbia, charitatem pro sua tepiditate. Hæc itaque oblatione satisfacit Judici, et iudicii penas declinavit. *Ib. consid. xi, n. 3.*

Quia sunt optimum medium ad peccata vitanda, uti P. Caraffa indicavit dicens: Una vulnerum Christi memoria tantarum est virium, ut quemadmodum a luce tenebræ, a vita mors, sic ab ea pellatur, et destruat omne peccatum; de peccato damnavit peccatum, inquit Apostolus, Christus suis vulneribus, hoc est, sacrificio pro peccato oblato, damnavit, et destruxit peccatum. Et S. Bernardus: Tanta est virtus vulnerum Christi, ut ad eorum memoriam totius peccati, et mortis fugetur exercitus. *Ibid. consid. xv, l. V.*

Quia sunt optimum medium ad voluptates spernendas, uti experta est mulier, ad quam ab amore carnali, et mundano convertendam apparuit Dominus, ceu noviter passus, quasi plagis recentibus crucifixus, et dixit ei: Me diligas, qui sum formosus, bonus, dulcis, et generosus. His dictis evanuit, mulier vero plena júbilo, et exultatione omnem tentationem exussit. (*Consid. xxv, l. II.*) Sed et alias eundem, creaturam pulchritudini plus æquo alligata, apparuit Christus ostendens vulnera pulcherrima, et gloriosissima, ac ita recentia, ut ea hora inflicta videretur, tantumque fuit lumen, et pulchritudo, quæ inde promicabat, ut anima illa capta Christi amore omnem creatam exuerit. S. quoque Theresia ex solo unius vulneris manus aspectu ita immutata animo fuit, ut hæc illius pulchritudinem, et lumen adamaret super omnia, et ab illa hora omnem amorem, et pulchritudinem mundi abhorret. Quare optime hinc deducit Blosius quod post Deum maxima coli pulchritudo consistat in Christi vulneribus. Hæc quoque vulnera sanctissima plus pulchritudinis, decoris, et charitatis toti cœlesti curiæ conferunt, quam omnia alia, quæ in vita perenni (excepta Divinitate) habentur. Hinc pariter deducamus, quantopere dolendum sit, quod in tantam hæc vulnera oblivione deveniant. *Ibid. l. III, consid. vii, n. 3.*

Quia sunt optimum medium ad Damonis tentationes vincendas. Hinc Mariam Magdalanam, in deserto vehementer a Dæmonibus

oppugnatam, apprensus Angelus munivit cruce Domini. Visabantur in ea quinque vulnera et mysteria passionis. Erexit autem eam ad ostium speluncæ: ex quo tempore immunitus fuit ab insultibus Magdalenæ. Et confirmans idipsum S. Ambrosius, si in te, inquit, insurrexerit lupus, petram cape, et fugiet. Petra tua Christus est perforata vulneribus. Hanc petram quæsiit Petrus, cum fitobaret in fluctibus: et invenit, quod quæsiit, quia dexteram amplexus est Christi. *Ibid. l. II, cons. xxv.*

Quia optimum sunt medium ad adversa fortiter toleranda. Nam teste S. Bernardo, ideo voluit Christus oculos in sua sustolli vulnera, ut exemplo sui reddat nos ad tolerandum fortiores. Non enim sentit sua vulnera iniles, qui sui ducis vulnera intuetur. Hinc, cum quadam persona vehementer afflicta esset, hæc audivit vocem: Surge, et cogita vulnera mea. Fecit, et se consolatam mox invenit. Alius, qui a Religione ad sæculum revertebatur, a Christo his vocibus in proposito confirmatus est: Omne asperum intingo in latus meum, et erit tibi dulce. Tribulatio, inquebat S. Catharina Senensis, singulis sit duro pani, qui in Christi sanguine intingendus est. *Ibid. l. II, cons. xxxi, n. 4 et 3.*

Quia optimum sunt medium ad virtutes acquirendas. Nam in SS. vulneribus, juxta S. Bonaventuram, est fundamentum fidei, erectio spei, inflammatio charitatis. Est fundamentum fidei, quia in illis Christus se demonstrat verum Deum, et verum hominem; et dolorosus verum hominem, ut gloriosus verum Deum. Est erectio veræ spei, ob pretium sanguinis. Est incendium amoris, ob summum dolorem. Eadem sunt exemplum quatuor virtutum Cardinalium, Prudentiæ, Temperantiæ, Fortitudinis, Justitiæ; Prudentiæ, dum ascendit in arborum crucis, ad ligno vite destrueret lignum mortis; Temperantiæ, non refrigerando manus, sed clavis affixas tolerando; Justitiæ, satisfaciendo pro libertate manuum Adami sua conclamatione; Fortitudinis inceptam opus redemptionis non interrumpendo usque ad mortem. In iisdem sanctissimis vulneribus deprehenduntur in excellentissimo gradu virtutes humilitatis, obedientiæ, patientiæ. Quæ major humilitas, quam pendere ceu principem in medio latronum? Quæ major obedientia, quam pro obedientia mori? Quæ major patientia, quam pro malo reddere bonum, et

orare pro iis, qui de facto in cruce agebant, et subsannabant? *Ibidem cons. xii.*

Quia sunt optimum medium ad zelum accendendum, uti iterum Caraffa indicavit dicens: Medium efficacissimum in nobis zelum animarum excitandi est intenta, et devota consideratio vulnerum Christi. Vulneratus est propter iniquitates nostras, ut nos ab eis liberaret. Ea nihilominus in cœlo retinuit, ut eis Patrem mundo reconciliet. Itaque si amas Christum vulneratum, cooperare ejus fini, et scopo, salutemque animarum procurare, postulando omnibus effectum sacrorum vulnerum. Considera itaque cum S. Augustino in vulneribus dolorem, et amorem quantum pro qualibet anima dolorem exhauserit, quantopere dilexerit. Ad sustinendum exemplo Christi pro salute animarum omnem dolorem, et contemnendum omnem alium amorem. Eadem consideratione Christus piam quandam animam roboravit. Apparuit ei in forma Crucifixi præsertim vulnera recentia, et sanguinem stillantia dixitque: En contemplare, charissima, ut vulnera mea clamant ad te, ut te in salutem animarum impendas, ne frustra sanguinem fuderim, et sine causa mortem perperas sim. Eandem ob causam, priusquam Apostolos in mundum ad predicandum dimitteret, ostendit eis manus et pedes, ut ex vulnerum conspectu eum fervorem conciperent, qui prædicatoribus necessarius est. *Ibidem, cons. x.*

Quia sunt optimum medium ad Benvoluntatem certo obtinendam; hinc S. Bernardus ait: Vulnera Christi sunt clavis reserans et clavus penetrans. Neque unus effectus ab altero separator. Est clavis, et clavus. Est clavis, quia tibi reserat cœlum: Est clavus, quia tibi carnem transfigit; quod si mortificationem elavi fugis, scito te consolationem clavis quoque perdituram. Quid cogitas, si in Christo non fuit clavis tantum reserans, sed etiam clavus penetrans: Oportuit enim pati Christum, et ita intrare in gloriam suam? an aliam in te legem sperabis, volensque claves absque clavis? Hanc ergo, ut veritatem certissimam, animo tuo insculpe. Clavus tribulationis cum patientia supportare, est clavis Paradisi; neque ulli clavis Paradisi; nisi prius sit clavis tribulationis. Non est clavis reserans, nisi prius sit clavus penetrans. Sustinuit S. Carolus a clavis in processione sibi pedem transigi, ut tolerato elavo meretur agnoscere clavem. Arbitrare, hæc tibi

a clavo tribulationis dei: *Patientiam habe in me, et omnia reddam tibi.* Sustine, et salveris. Sustine clavam, et habebis clavem. *Ibid.* cons. xxviii, l. III.

ASCETICA.

In primis nosse debet Asceta causas, cur Christus retinere vulnera etiam post mortem voluerit, quae quidem sequentes ab auctoribus assignantur. 1. Ut amorem suum clarius demonstraret, propterea namque, inquit S. Bernardus, vulneratum est cor Christi, ut per vulnus visibile vulnus amoris invisibile videremus, quod vulnus quando videri potest, tantum de perennante ejus amore dubitari non potest. (S. Bern. *serm. de pass. c. iii.*) 2. Ut ad nubem amorem incitaret; si enim Cassium Scævam mille vulneribus lacertum hostes amarant, et vulnera deoscalati sunt; quidni amemus Jesum amicum charissimum, qui vulnera servavit in corpore, ut nos vulneraret sua charitate? (*Hartunek Conc. Civ. Dom. in Alb. § 5.*) Ut proxi- num nostrum ardentius amemus. Nam de unoquoque nostrum apud Isaiam scriptum est: Ecce in manibus meis descripsi te, clavo usus pro calamo, sanguine pro atramento. Qui me vulnerat, Christum vulnerat; qui Christi amat vulnera, me pariter amare tenetur, eo quod propter me illa suscepta, et servata sint. (*Ibid. § 7.*) 4. Est, ut suppleret defectus nostros, etc. uti Christus ipse S. Mechthildis revelavit, dicens: Vulnera mea sunt animarum Gazophylia ad supplendam earundem paupertatem; sunt lavacra ad abluendas earundem sordes; sunt gratiarum fluentia ad merita perficienda. Hanc suadere solita est precationeulam in fine precipporum operum dicendam: Supple Jesu pie per vulnera tua imperfectum meum. (*Ibid. § 8.*) 5. Ut signa praedestinationis forent cultoribus suis; sunt enim illa civitatis refugii. 1. Paralip. vi. Sunt quinque portae ad templum glorie, omnibus morientibus aperta; sunt petrae in fossa humo a facie timoris Domini. Isaie ii. Sunt cavernae maeeriae contra iram aquilae, divinae, inquam, justitiae, et contra infernalis accipitris astum, ac insidias. (*Ibid. § 9.*) 6. Causa a S. Eusebio Emysseno assignatur dicente: Hoc modo facit Dominus noster, quomodo fortissimi quique bellatores, et principes cunctis hostibus facere solent, qui non solum victorias, sed cicatrices suas exprimi, et patriae aspectibus exponi volunt. Hi itaque in-

clivi Duces inter laudum celebranda praeconia gloriose gesta, gaudent exprimi etiam vulnera sua, gaudent, optant inter coronas inseri excepta duris ossibus tela, ut inter umbratos colores merita viri fortis velut propria cruore pingantur, et praeferrant non solum laetitia triumphantis, sed et pugna vincentem: ut hostilis sanguis asserat fortitudinem, proprius pietatem, ac propugnatorum suum plus diligit per horrentes plagas restituta libertas. Ita et Dominus noster Jesus Christus non solum divinitatem, sed etiam Crucem in mortem suam post futuris voluit saeculis celebrari, ut a peccatis, propter quae moriebatur, non solum nos Dei mandata revocarent, sed illa pro nobis supplicia et vulnera deterrent. Hinc S. Augustinus dixit: Postquam intellexi me pretioso Sanguine Christi redemptum, nolui me amplius venalem exhibere.

Nosse debet cur quinque talia grandiora vulnera recipere voluerit; ejus rationem assignavit S. Petrus Damianus, dum ait: Vulnera Redemptoris quinque sunt; quia nos eramus quinque sensuum vulneribus sauciati, et per has quinque plagas saluti sumus restituti. Peccavimus cogitatione, et desiderio, quasi pedibus animae, pedes enim animae sunt affectus, inquit S. Augustinus in Ps. xxiv. Ad quae peccata abluenda sacramentorum pedum suorum sanguinem Salvator offert; peccavimus lingua, ex plenitudine enim cordis os loquitur, cordis proinde sanguine peccata linguae Christus eluit; peccavimus opere et omissione, ecce vulnera dextrae, et sinistrae. S. Petrus, *Dom. ap. Hartunek Conc. Civ. Dom. in Alb. § 3.*

Nosse debet finem considerationis vulnerum Christi, quem quidem triplicem assignavit S. Bonaventura, dum dixit: Ea considerari debere. 1. Ad imitandum, et compatieendum. Haec sit nostra consolatio, subdit idem, progressus in hac imitatione, ex qua nascitur condolentia, sentiens dolores personae amatae, et per imitationem expressa, ceu proprio. 2. Ad admirandum, et exultandum. Admiranda immensa charitas Dei: Exultandum de fructibus vulnerum, de redemptione generis humani, restauratione ruinae Angelicae, et gloria Dei. 3. Ad resolendum et quiescendum, se in Christum transformando, et quiescendo in ejus sanctissimis, et dulcissimis vulneribus absque ulla alia sollicitudine. S. BONAV. in *Carafa Fascic. cons. xi, l. III.*

Nosse debet, quid in SS. vulneribus praecipue considerandum sit, id quod Hartunek se-

quentibus verbis indicat: Si suaviores tibi meditantur praxes arident, meditare ad vulnera pedum, quanta pro te itinera Salvator tuus confecerit; perpende ad vulnera manuum, quot miracula et beneficia perpetravit; recogita ad vulnus lateris, quanta te ingratum charitate Deus homo dilexerit, et ex hoc latere similem cum Augustino vocem audire cogita: Non ita Longini quondam saevit acuta cuspis, ac seclera tua; quoniam per te, et propter te, apertum latus est, et intrare noluisti; infer ergo digitum tuum huc, et vide manus meas, et affer manum tuam, et infer in latus meum, et agnosce, quae pro te, et a te, o impietas humana, perituleris. Poleris et vulnera tua, tuorumque necessitates commendare: Benefactores pone in vulnus dextrum; inimicos tuos in sinistram; cordi vulnerato charissimos tuos commenda; ad pedem dextrum ora pro justis omnibus, in quocumque statu sint; ad sinistrum pro peccatoribus; iisque potissimum, qui in proximo damnationis aeternae discrimine consistunt. (*Hartunek Conc. Civ. in Dom. ii, Quadrag. § 4.*) Sed et Christus S. Gertrudem docuit, quid faciendum sit, cum imaginem Crucifixi intuetur. Imaginabitur, inquit, se has a Crucifixo voces accipere: En vides, quomodo pro te sum vulneratus in cruce. Si saluti tuae expediret, vellem pro te sola tolerare omnia, quae toleravi pro toto mundo. Tantus est amor, quo te prosequor, tantum tuae in me salutis desiderium. S. Birgitta haec dixit: Si fieri posset, ut toties morerer, quot sunt animae in inferno, ego promptissima voluntate, et perfectissima charitate corpus meum tradiderem: eandemque passionem, et mortem pro qualibet anima sustinerem, quam sustinui pro omnibus. Idem suum desiderium aperuit Christus Carpo vindictam de scelerato quodam postulanti; cui apparens cum vulneribus haec dixit: Paratus sum corpore iterum pro salvandis hominibus pati. Tu, Carpe, mortem peccatori illi postulas: scito tamen, me tam pro ipso, quam pro quocumque hominum paratum esse dento pati, et mori. *Fasc. cons. iv, l. III.*

Nosse debet quomodo Corona de SS. vulneribus recitari debeat; nimirum quod contineat haec corona in se quinque decades, quarum quaelibet divisa est in quinque Pater noster, et quinque Ave Maria. In Pater noster considerabis dolores Christi, in Ave Maria dolores B. Virginis. Ad haec in quolibet vulnere

nova gratia, novumque beneficium petitur; in vulnere pedis sinistri remissio peccatorum; in vulnere dextri acquisitio virtutum, maxime fortitudinis adversus tentationes; in vulnere manus sinistrae liberatio ab inferno; in dextera adeptio glorie; in latere purus amor Jesu, et Mariae. In fine cujuslibet decades dices: Sancta Mater istud agas, Crucifixi fige plagas cordi meo valide. *Ibid. fol. 371.*

Nosse debet, quomodo salutari debeat hae SS. vulnera; videlicet hoc modo: Salvete monumenta charitatis, testimonia obedientiae, signa visionis Paternae, et prelia redemptionis humanae. Salvete fortitudo Martyrum, patientia Confessorum, gaudium Apostolorum, gloria Sanctorum omnium. Salvete, salvate, Sanctificate animas nostras in potentia Patris, in sapientia Filii, in bonitate Spiritus Sancti. Salvate nos ab aeterna damnatione, et sanctificate nos in vestra dilectione, cum abundantiastrarum gratiarum in hac vita, et cum plenitudine gloriae in altera. Amen. Vel si singula quis seorsim salutare velit, id sequenti modo prestare poterit. *Ibid. fol. 380.*

AD DEXTERAM MANUM.

Ave manus dextra Christi, perforata plaga tristi, nos ad dextram jube sisti, quos per erucem redemisti. Pater noster. Ave. *Ibid. fol. 486.*

AD SINISTRAM MANUM.

Ave manus Christi laeva, sic confixa manu seva, nos ab omni malo leva, quod produxit Mater Eva. Pater. Ave.

AD DEXTERUM PEDEM.

Ave vulnus dextri pedis, pedem mentis pie luedis, dum ad eam sepe redis, esto nobis spes mercedis. Pater. Ave.

AD SINISTRUM PEDEM.

Ave vulnus laevae plantae, qua virtutum crescent plantae, nos ab hoste supplantante contuere post, et ante. Pater. Ave.

AD VULNUS LATERIS.

Ave latus perforatum, unde fluxit flumen gratum, Praebe nobis conductum ad aeternae vite statum. Pater. Ave.

V. Vulneratus est propter iniquitatem nostras.

R. Attritus est propter seclera nostra.

ONEMUS. — Domine Jesu Christe, qui pro salute humani generis quinque vulnera pati voluisti: tribue, quæsumus, ut ob reverentiam illorum vulnerum absolvi merear ab omnibus peccatis meis, et præsentem vitam bono fine terminare, et a tue dulcissime visionis contemplatione nunquam separari. Qui vivis et regnas Deus per omnia secula sæculorum. Amen.

Nosse debet, optimam colendi illa modum esse imitationem, uti iterum Caraffa noster indicavit, dicens: Imitatio Christi crucifixi, et virtutum ejus necessaria est anima: in actu: Passionis vero, et vulnerum corporis in preparatione animi: quia, ut docet S. Thomas: Filius adoptivus assimilari debet quam maxime filio naturali, et membra capiti. Nec Passio Christi, seu causa universalis, effectum sortitur absque cooperatione hominis, ut cause particularis. Arca, in qua conservatur gratia, duabus clavibus diversis custoditur, neque una absque altera aperiri potest. Hæ sunt crux nostra, et Christi; vulnera Christi, et nostra. Clavis Passionis Christi semper parata est, sed neesse est, ei nostram uniri, quod est cooperari, et compati. (Cons. xx, l. III.) Unde recte nonnemo concludit: Quisquis livorem, vel plagas pro honore celestis Regis hic non suscepit, in futuro judicio miles gloriosus non apparebit. Cons. xvii, l. I, n. 2.

MISCELLANEA ET CONCEPTUS PRÆDICABILES.

Marius septies Romæ Consul, cum de suo in patriam amore suspectus esset, hac se suspicione liberavit; dum vulnera adverso pectore in patriæ gratiam accepta Senatoribus ostendit, ac dixit: Ista meum in patriam amorem loquuntur. Simili usus eloquentia miles Julii Cesaris, ut læsæ Majestatis crimen, cujus appellatus erat, a se removeret, vulnera suo in pectore accepta Cesaris admovit oculis, et exclamavit: Hæc ego pro te, Cesar. Imo Cesar ipse Julius arte similitum placare Senatuum populumque Romanum conatus est, cum suas pro patria adverso Marte toleratas cicatrices demonstravit, hoc addito super cicatricibus acroamale: Has ego pro patria. Antipater quoque odii coram Alexandro delatus, suam in defensionem vestes discidit, vulneraque indigantem peroravit: En malevolentia mee in Alexandrum testimonia, defendat illa reum. Sicut

ergo profani isti duces militesque, ad contestandum amorem non evanidam adversus rempublicam patriamque, vulnera retineant: ita et Regum Rex æternum suum erga unumquemque mortalium contestaturus amorem, vulnera asservavit, quibus incessabili proclamaret voce: Ecce quomodo amavite. *Hartunck, Conc. Civ. Dom. in Albis § 4.*

Elephantem cicurant venatores, dum in fossam industrie prius præparatam decidunt, et a venatorum aliquo ex composito vulnere bestie venator alios succurrit, neque pro ea pugnare, ac vulnerari simulat; quo obsequio ita sibi Elephantem demeretur, ut eandem deinceps cicurent, et omnia promptum ab obsequia circumducant. Ecce Christum vulneratum, ut efferos nostros cicurent animos, suique rapiat in amorem? *Ib. § 5.*

Haurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris, S. Bernardus per hos Salvatoris fontes intelligit quinque vulnera. Primus fons est misericordie, secundus sapientie, tertius gratie, quartus charitatis, quintus glorie, et vite æternæ. Primi quatuor ad præsentem vitam spectant, quintus significatus per vulnus lateris, ad futuram. Et ideo Salvatoris vulnera monumentum, et pedum exceperit; at illud lateris mortuum. Ad postremum hunc fontem suspirabat Propheta, cum dicebat: *Sititit anima ad Deum fortem vivum.* Foret enim exigui momenti, partem fieri in præsentem vitam bonorum gratie, nisi adjungatur illa glorie. CARAFFA, in *Fascic. myrh.* l. I, *consid.* iv.

David bellaturus adversus Goliathum, delegit quinque limpidissimos lapides de torrente, et misit eos in peram pastorem, quam habebat secum; et cum appropinquasset Philistæo, misit manum suam in peram, tulitque unum lapidem, et fundam jecit, et circumducens perensit Philistæum in fronte; cumque prævaluisset, nec gladium haberet in manu, accepto Philistæi gladio præcidit caput ejus. Hi quinque lapides significant quinque vulnera Christi, quæ primam in peram memorie sunt accuratissime servanda. Deinde funda intellectus atente, et pensiculata expendenda, (et circumducens) circumducendo ea in cælum, in terras, in infernum, ubicumque ejus effectus deprehendi possunt. Tertio in tentationibus opponenda sunt inimicis nostris; certam enim victoriam nobis adferent. *Ibid. cons. xvii.*

Inter documenta S. Mechtildi data, fuit non postremum, ut in suis vulneribus tanquam in centro, aut portu securissimo conquiescere. Et desideria quidem vulneribus pœdum crederet; opera vero manus dextera, istine purificanda; afflictiones sinistrae, istine velut melleo malagmate condiendas, et temperandas; lateri amorem, ut, quemadmodum Christus dicebat: Cor tuum cum corde meo in unum ita coalescat, ut ferrum cum igne, quo ignem factum est. *Ibid.* l. II, *consid.* xv, n. 3.

Ex prudentiæ serpentina argumentis non postremum, judicio S. Augustini, est, quod, ut nova se veste, et pelle vestiat, veterem detrahat, transmissio per arcum foramen corporis. Ut pellem vitiorum deponamus, per foramen stigmatum Christi transeamus. Quod sit consideratione, considerando infinitum amorem, quem Dominus in illis vulneribus demonstravit. Est enim in amore vis transformandi, et convertendi in suam naturam. Ubi itaque consideravit vulnera tam amabilia, et amore infinito et divino plena, vestiet se anima veste nuptiali amoris, et exuet veste peccati. *Ibid. consid.* xxvii.

Montes excoeli cervis, petra refugium herinacis. Maximi Sanctorum, significati per cerves, degunt per contemplationem in sublimibus montibus Paradisi: Inferiores vero in petra, quæ est Christus: et potissimum in ejus latere. Sanctius dixerimus, adstruendo, quod idem utrobique versentur juxta diversitatem affectuum. Tempore consolationis, seu sitibundi cervi decurrunt immensam Paradisi plantitiam ad extinguendam in vivis fontibus sitim. Desolationis vero tempore, et cum gravitatem suorum delictorum ruminant, seu tùmida animalia, aut herinacæi recurrunt ad presidium securum lateris Christi. *Ibid. consid.* xxxviii.

Indorum Gynnosophiste suis in arcanis prodidere: Si quis phialam oleo rosaceo plenam dextera manu, conceptisque verbis Deo rite obtulerit, et se postmodum hoc oleo inuaxerit, tam gratiosum cuique Principi, quem compellaverit, evasurum, ut quidquid ab eo petierit, abnuere nequeat, aut denegare. Sodales! rosaceum hunc liquorem exprimit ex quinque rosis sanctissimorum vulnerum, inungite vestras preces pretiosissimo sanguine Jesu Crucifixi, offerte illas celesti Patri; quid ambigitis? certi estote, quidquid per sancta vulnera flagitaveritis, obtinebitis. *Kysell. in Rosis sol.* xxi, § 3.

Rem æque mirabilem finxit Homerus, cum Achilles in Trojana obsidione interfectisset Hectorem, ejusque cadaver canibus, lupis, voracibusque bestis, et alitibus dilaniandum objecisset, Venus illud inuaxit oleo rosaceo, cujus fragrantissimus odor omnes illas feras longe fugavit, ut nulla vis illi corpori illata fuerit. Narro fabulam; hoc tamen scio, meos sodales esse sollicitos, ut aliquando in supremo agone sint tuti contra lupos, leones, et canes illos infernales, qui querunt, ut devorent animas nostras; itaque hoc agile, Rosarium quinque sanctissimorum vulnerum, sive vestras preces, non oleo rosaceo, sed guttis pretiosissimi Sanguinis Jesu Crucifixi inungite: Hoc Rosarium vos armate, credite mihi, fugient demones; nihil contra vos poterunt, etiam porte inferorum; silebit infernalis Cerberus, cum sentiet odorem harum Rosarum. *Ibid.* § 6.

Septem sunt principes excellentiæ Paradisi terrestri. Serenitas aeris, fertilitas terræ, quatuor flumina, arbor vite, fructus prohibitus scientiæ, justitia originalis, et certitudo gloriæ æternæ. Isdem prerogativis fruitor anima, qui in hoc coelesti Paradiso lateris Christi habitat. Efficitur enim expers omnis turbationis, fertilitas virtutum operibus, ornata quatuor virtutibus cardinalibus, sapientia, justitia, temperantia, fortitudine; amplexatur humilitatem, spernit gloriam mundi, pacifica est per charitatem Dei, et proximi, et vivit cum spe future beatitudinis æternæ. CAROL. I. II, *consid.* xix.

Isaïas Propheta unumquemque nostrum hortatur, inquiens: *Abscondere in fossa humo a facie timoris Domini.* (Is. ii, 40.) At vero dicit fortasse quispiam: Numquid Psalmista ait: *Quo ibo a spiritu tuo, et quo a facie tua fugiam? Si ascendero in cælum, tu illic es, si descendero in infernum, ades, si sumpropro etc.* (Ps. cxxxvii, 7.) quocumque demum inimicus Dei stium accipiat confugium, nullibi tamen a Dei supplicio immunis erit; qua igitur ratione Isaïas suadet iniquis: *Abscondere in fossa humo?* S. Bernardus verborum illorum explicat mysterium inquiens: Et si intellexerimus per fossam humum illam, quæ ait: *Foderunt manus meas, et pedes meos,* non erit ambigendum de sanitate in ea citius adipiscenda anima vulnerate, quæ in ea demorabitur. Quid enim tam efficacæ ad curanda conscientie vulnera, nec non ad purgandam mentis aciem, quam Christ

vulnerum sedula meditatio? S. Bern. s. ex in Cant.

ZELUS.

QUOAD ESSENTIAM.

DEFINITIO. — Est secundum S. Thomam intensus amor, quo quis movetur contra illud omne, quod repugnat bono amici illudque repellit, et ea, quae sunt contra honorem, vel voluntatem Dei, repellere secundum posse, conatur. (S. I, q. xxxviii, c. v.) Unde Alphonsus Rodriguez clarius sic eum describit: Est ignitus amor Dei, desiderium, quae ut is ab omnibus exire ametur, honoretur, colatur, tam intensum, ut qui eo ardet, omnes eodem inflammare cupiat, et si Deum impune injuriis accessi advertat, ingemiscit, igueque illo consuente, et intima viscera depascente, plane contabescat. (P. III, tr. I, c. x.) Hinc S. Bernardus: Quid est, inquit, zelus, nisi intima quaedam stimulatio charitatis, pie nos sollicitantis emulari fraternam salutem, emulari decorem domus Domini, incrementa lucrorum ejus, incrementa frugum justitiae ejus, laudem, et gloriam nominis ejus? (Hom. xxxviii, in Cant.) Unde S. Augustinus recte hoc nomen a zelo maritali desumptum docet: Sicut enim conjugis castitatem zelando viri consueverunt: illam Dei providentiam, per quam praecipitur atque agitur, ne anima corrumpatur, et Deos alienos sequens quodammodo miretricaretur, zelum Dei appellaverunt. L. LXXXV, qq.

DIVISIO. — Duplex est hic zelus secundum Bernardinum Rosignolium; alter est, quo bonum proximi procuratur, et ejusdem malum avertitur; alter, quo Dei gloria quaeritur, et repellitur id, quod contra dignitatem ejus est. De discip. l. III, c. viii.

ACTUS. — Triplicis sunt generis actiones, teste Theophilo Bernardino, quae ab animarum zelo proficiunt possunt. Primi generis sunt, quae ad intellectum illustrandum, et a falsa pravaque persuasionem revocandum faciunt, ut lectio, doctrina, scriptio, concio, catechismus, monitio, et similia. Secundi sunt, quae ad voluntatem permovendam faciunt, ut conciones, monitiones, reprehensiones, exempla, aliaque artes plurimae. Tertii denique generis sunt ea, quibus divinae virtutis vim auxiliatricem nobis adjungimus, ut oratio, corporis ad id suscepta castigatio, voluptatum abdicatio, earumque

virtutum adeptio, quae hominem Deo proximum faciunt, et quodammodo diviniorem reddunt. Hinc enim fit, ut ejus, qui talis evaserit, opera et verba omnia, imo vel sola desideria animos hominum quaquaversus ducendi vim sortiantur. Ex quibus facile nunc erit, magis in specie, actiones supradicti zeli, ordine, quo plerumque generari consueverunt, enumerare. L. VIII, c. iv.

Primus itaque actus est vehementer desiderare augmentum gloriae divinae, per salutem animarum. Sic S. Maria Magdalena de Pazzi de seipsa fatebatur, et dicebat ad Christum: Ardeo desiderio conducere animas ad te ut mihi sit poena hoc desiderium, et haec poena est adeo mihi gravis, quia non possum implere hoc desiderium, ut mihi sit quasi quidam infernus. Hinc, dum legeretur quandoque vita S. Francisci Xaverii, et litterae Japonicae conversionem animarum recensentes, videbatur delirare praeter desiderio manendi in illis regionibus et cooperandi conversioni animarum illarum, et subeundi pro illis martyrium; et adeo accendebatur hoc desiderio, ut diceret, se invideare aviculis, quae possunt volare, quae vellent, eo quod et ipsa sine praedictio suae professionis cuperet, si esset possibile, totum mundum peragrare propter animas convertendas. Unde etiam dormiens ex zelo animarum somnabat, et loquebatur de conversione infidelium. (Vita c. iv.) Simile desiderium S. Chrysostomus conceperat, ut ipse testatur, sic suos auditores alloquens: Vellem, si fieri posset, vestris oculis ostendere, quam in vos habeam charitatem. Nihil enim est mihi vobis jucundius, et desiderabilius, ne haec ipsa quidem lux. Millies enim optarem ipse esse coecus, si per hoc liceret vestras animas convertere, adeo ipsa luce est vestra salus mihi jucundior. Quid enim me juvant solares radii, quando, quae propter vos accipitur animi aegritudo, oculis meis magnas offundit tenebras? lux enim tunc est bona, quando apparet in laetitia. S. CHRYS. ho. xlv, in acta Ap.

Secundus actus est, ardentem orare pro salute animarum: de quo sapienter S. Augustinus ait: Munus suum ut praestet, magis cupit est pietate orationem, quam oratoris facultate, ut orando pro se et pro illis, quos est allocuturus, prius sit orator, quam dicitor. (S. Aug. lib. III, de Doct. Chr. c. xv.) Sed S. Bernardus id confirmans: Nunc, inquit, manent tria haec, verbum, exemplum,

oratio, major autem horum oratio: ea namque operi et voci gratiam et efficaciam promeretur. (S. Bern. Ep. cci.) Hinc S. Magdalena de Pazzi valde commendabat suis monialibus, ut ardentem orarent pro salute animarum et conversione peccatorum, et hoc exercitium dicebat valde Deo gratum, nec hoc tantum, sed etiam propriae salutis proficuum. (Vit. p. IV, c. xiii.) S. Theresia noctes integras consumebat orando et flendo pro conversione animarum, praesertim haereticis insectarum. Et quadraginta annis, quibus se impendit orationi, nihil aliud magis petebat, quam dilatationem divinae gloriae, et S. Ecclesiae augmentum. (Vit. l. III, c. xxx.) Hinc etiam laudabilis ille mos Cœnobitorum S. Francisci in Hispania profuxit, in quibus hora nona vespertina, dum decumbunt Fratres, et usque eis singulorum solet circuire cellas, et ostium pulsando inelamare, ut recitent semel orationem Dominicam pro animabus in peccato mortali agentibus. Hoc remedio S. Stephanus S. Paulum lucratus est; nisi enim Stephanus orasset, Ecclesia Paulum non haberet. Marc. in hort. Past. tr. IV, Virg. Mor. lect. vii.

Tertius est, lacrymari, et condolere ob miserum statum, et pericula gravissima. Sic S. Chrysostomus saasit, dicens: Vis Praeterea corrigere, lacrymare: ora Deum ex corde etc. Quid enim magis persequitur vitam bonorum, inquit S. Aug., quam vita iniquorum? non, cum cogit imitari, quod displicet, sed, cum cogit dolere, quod videt; quoniam coram pio vivens impie, etsi non obligat consentientem, cruciat sententem. (In Epist.) Hinc S. Paulus Corinthiis scripsit: Ex multa tribulatione, et angustia cordis scripsi vobis per multas lacrymas, ut sciatis, quam charitatem habeam abundantius in vobis. (II. Cor. I.) Sed et S. Monica hoc ipso remedio filium S. Aug. lucrata est: non enim poterat perire filius tot lacrymarum.

Quartus est, varias afflictiones suscipere, pro obtinenda salute animarum, Deoque peccatoribus placando. Sic S. Dominicus singulis diebus semel pro peccatoribus flagellis se reddidit. S. Ignatius Loyola lacu frigido collo tenus se immersit, ut impudicum juvenem a lascivia abduceret. S. Maria Magdalena de Pazzi proter ex desiderio magno juvenandi animas, praeter extraordinarias afflictiones, et poenitentias, quibus se enecat, petebat a Deo infirmitates, poenas, et

tribulationes, et omnia mala poenalia, quae peccatores merebantur, et obtulit se Deo ad ferendas etiam inferni poenas pro animalibus, si haec ejus esset voluntas. Cumque non raro Deus eam exaudiens graves dolores, et infirmitates, quae per aliquot menses durabant, immississet, dicere solebat, sic pati esse sibi singulari solatio, poenamque hanc gloriosam vocabat. Vit. c. xcix.

Quintus est, opera, et quotidianas suas actiones, et labores Deo in hunc finem offerre. Sic eadem S. Magdalena de Pazzi facere consueverat, atque id ipsum faciendum suas moniales hortabatur dicens: Offeramus Deo pro conversione animarum omne id, quod hodie facimus. Vel: Petamus a Deo tot animas, quot passus faciemus per monasterium. Vel: Rogemus Deum, ut tot animas convertat, quot verba proferemus profereudo divinum officium. Petamus tot animas, quoties acu filum traducemur. Ibid.

Sextus est, Rudes, et imperitos instruere, ac catechizare: quod munus tanti faciebat S. Ignatius, ut a Professis promissionem in formula votorum exegerit, qua promittant, se peculiarem puerorum curam quoad eruditionem suscepturos. (P. V. Const. c. iv, § 2.) Sed et S. Franciscus Xaverius suam de hoc opere aestimationem prodidit manifeste, dum P. Gaspari Barzoe obituro inter ceteros commendabat, ut hoc munus, utpote ad salutem animarum, hominumque benevolentiam conciliandam plurimum habens momenti alteri non committeret. (Vit. l. VI, c. xii.) Hinc de facto in Hispania cura Catechismi primariis datur Professis, teste Lanzio. Opusc. xiii, n. 428.

Septimus est, Conciones ad Populum effluentes, et zelosas habere: quo in genere in primis S. Carolus Borromeus zelum suum praecclare ostendit; nam, cum Jurisprudentia operam dedisset, et usum concionandi non haberet, et insuper lingua impedimentum pateretur, nihilominus has omnes difficultates per zelum superavit, et assidue uberrimo cum fructu usque ad mortem Evangelium praedicavit. Marc. in hort. Past. tr. iv.

Octavus est, Confessiones libenter, et assidue audire: qui actus, utpote valde heroicis summo placet Deo, eo quod immediatius quam alii conducit ad animas ad suum Creatorem reducentes, atque per eum omnia opera misericordiae tum corporalia, tum spiritualia exerceantur, ut bene P. Ludovi-

cus de Ponte discurrit. (LANCÆ. *opusc.* XIII, n. 429.) Hinc P. Egidius Gonzales post triginta tam strenue impigraque in variis officiis consumptos annos, licet sexaginta quatuor annorum etate gravis, confessiones excepit, ut juvenum bene validorum operam æquaret. (*Ibid.*) Imo in ultimo adhuc morbo decumbens in lecto confessiones excipiebat; jamque morti proximus, atque a mente destitutus, confessiones sibi audire videbatur, atque inter mortuis vocibus absolutionis formam identidem pronuntiabat. (ITALAND. I. XI, c. XIII.) Sed et S. Ignatius suis, quos ad nova collegia fundanda miserat inter alias leges etiam hanc dabat, ut diligenter ad SS. Sacramenta Confessionis, et Eucharistie, quotquot possunt, tradocant, et ad ea ministranda promptam ipsi, et alacrem operam conferant.

Nonis est *infirmis, et moribundis* diligenter, et constanter assistere, et *consolari*: quem actum P. Gabriel de Logrono procelare exercuit, dum, quoties de nocte campana audiebatur, statim de lectulo exiit, et Janitoris diligentiam antevertebat, seiscitaturque, num aliquis infirmus se vocaret? *Annus 1612, Col. Mex.*

Decimus est, *Inimicorum conciliationem procurare*: quemadmodum S. Franciscus Xavierius suis commendavit, dum præter alia officia suavit, ut aliquid etiam temporis inimicorum reconciliationi, dissidentiumque pacificationi daretur, illudque impense inculcarent, in controversiis, litibusque plerumque plus impense fieri, quam id sit, de quo litigatur. *Vit. l. VI, c. XII.*

Undecimus est, *Quatuor ab Antonio Gaudier assignantur*. Primus est, ut majori sit in pretio salus animarum, et Dei gloria, quam omnes divitiæ, voluntas, Parentes, et Cognati, vel quicumque alii amici. Secundus est, ut etiam ipsa fama nostra, atque existimatione, potius ducamus Dei gloriam, et salutem aliorum. Tertius est, ut ipsam quoque valetudinem, et vitam temporalem libenter perdamus, quo æternam vitam proximo procuremus, sicut Christus pro nobis non dubitavit manibus tradi nocentium, et Crucis subire tormentum. Quartus est, ut nostra quemadmodum salute post habita, ad multiorum salutem promovendam incumbamus, eo quod longe plus gloriæ, ut sic, quam per nostram salutem in Deum redundabit, sicut S. Paulus anathema fieri hoc zelo cupiebat. *Part. II, sect. III, c. XVII.*

EX S. SCRIPTURA.

QUALITAS. — Zelus domus tue comedit me: et opprobria exprobrantium tibi ceciderunt super me. *Psal. LXXVIII, 10.*

Tabescere me fecit zelus meus: qui oblitus sum verba tua inimici mei. *Psal. CXVIII, 439.*

Zelo zelatus sum pro Domino Deo exercituum, quia dereliquerant pactum tuum Filii Israel. *III. Reg. XIX, 40.*

Vide prævaricantes, et tabescebam, quia eloquia tua non custodierunt. *Psal. CXVIII, 438.*

Quis infirmatur, et ego non infirmor? quis scandalizatur, et ego non uror? *II. Cor. XI, 29.*

Fortis est, ut mors dilectio; dura, sicut infernus, emulatio. *Cant. v, 6.*

Ignem veni mittere in terram: et quid volo, nisi ut accendatur? *Luc. XII, 40.*

Testis est mihi Deus, quomodo vos omnes cupiam in visceribus Jesu Christi. Et hoc oro, ut charitas vestra magis, ac magis abundet in scientia, et in omni sensu, ut probe sitis poliora, ut sitis sinceri, et sine offensa in diem Christi, repleti fructu justitiæ, per Jesum Christum, in laudem, et gloriam Dei. *PHILIP. I, 8.*

Cum possemus vobis oneri esse, ut Christi Apostoli: sed facti sumus parvuli in medio vestrum, tamquam si nutrix foveat filios suos. Ita desiderantes vos, cupide volebamus tradere vobis non solum Evangelium Dei, sed etiam animas nostras, quoniam carissimi nobis facti estis. *I. THESS. II, 7.*

Filii mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis. *GALAT. IV, 19.*

Tristitia mihi magna est, et continuus dolor cordi meo. Optabam enim ego ipse anathema esse a Christo pro fratribus meis qui sunt cognati mei secundam carnem. *ROM. IX, 2.*

Nonne qui oderunt te, Domine, oderam, et super inimicos tuos tabescebam? *Psal. CXXXVIII, 21.*

NECESSITAS. — Si quis autem suorum, et maxime domesticorum curam non habet, fidem negavit, et est infideli deterior. *I. TIM. V, 8.*

Sanguinem animarum vestrarum requiram de manu cunctarum bestiarum, et de manu hominis: de manu viri, et de manu

fratris ejus requiram animam hominis. *Gen. IX, 5.*

Maledictus, qui facit opus Domini fraudulenter: et maledictus qui prohibet gladium suum a sanguine. *JER. XLVII, 18.*

UTILITAS. — Qui converti fecerit peccatorem ab errore viae suæ, salvabit animam ejus a morte, et operiet multitudinem peccatorum. *JAC. V, 20.*

Anima, quæ benedicit, impinguabitur: et qui inebriat, ipse quoque inebriabitur. *PROV. XI, 25.*

Mitte panem tuum super transeuntes aquas (id est, ingratos, et beneficiorum oblitos) quia post tempora multa invenies illum. *ECL. XI, 1.*

Pascite, qui in vobis est, gregem Dei, providentes non coacte, sed spontanee secundum Deum: neque turpis lucri gratia, sed voluntarie: neque ut dominantes in Cleris, sed forma facti gregis ex animo. Et cum apparuerit Princeps Pastorum, percipietis inaccessibilem gloriæ coronam. *I. PETR. V, 2.*

DIGNITAS. — Qui docti fuerint, fulgebunt, sicut splendor firmamenti: et qui ad justitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates. *DAN. XII, 3.*

Qui fecerit, et dixerit, hic magnus vocabitur in regno caelorum. *MATTH. V, 20.*

INCONTINENTIA. — Si speraveris pretiosum a vili, quasi os meum eris, id est, omni voluptate repleberis. *XV, 20.*

ÆQUITAS. — Pro nobis mortuus est Christus, ut, qui vivunt, jam non sibi vivant, sed ei, qui pro ipsis mortuus est, et resurrexit. *II. COR. V, 15.*

Ne despicias hominem avertentem se a peccato: neque improbare ei, memento, quoniam omnes in correptione sumus. *ECL. VIII, 6.*

EX SS. PATRIDUS, ET DOCTORIBUS.

QUALITAS. — Zelus est amor privatus, nolens habere consortium in amato; et sic viri dicuntur habere zelum de uxoris suis, quia volunt, quod uxores suæ solos illos ament: sic etiam Deus volebat, quod Judæi eum solum colerent, et eum ut Deum cognoscerent: et quando alius coleretur ut Deus, vel cognosceretur ut Deus, dolebat, tamquam si videret uxorem suam amantem alium virum. *ABULENS, q. IV, in c. XX, Ecod.*

Causatur, seu producitur zelus ab amore intenso, ut effectus ejus; quod ostenditur auctoritate, ratione, et distinctione; auctoritate quidem, ut B. Dionysii dicentis 4, c. de Div. Nomin. quod Deus appellatur zelotes, juxta illud Exod. xx. *Ego sum Dominus Deus tuus fortis, zelotes*, propter multum amorem, quem habet ad existentiam, et maxime ad ea in quibus posuit, et impressit imaginem suam, sicut ad Angelum, et hominem. Ratione vero idem probatur sic: Quanto virtus aliqua intensius tendit in alia, tanto fortius repellit omne contrarium, et repugnans; cum ergo zelus proveniat ex intentione amoris, ut patet, ad zelum pertinere videtur, quod aliquis non patitur consortium, vel amorem contrarium in amato, ipsum refusans, quantum potest. Tertio probatur idem inductive, nam dicitur quis zelare pro Deo, et pro amico; et pro Deo dicitur quis zelare, quando ea, quæ sunt contra honorem, et voluntatem Dei repellere secundum posse conatur, sicut legitur de Elia.

III. Reg. xx. *Zelo zelatus sum pro Domino Deo etc.* et Num. xxv, de Phinees dicit Dominus: *Avertit Phinees iram meam a filiis Israel, quia zelo meo successus, id est magno ardore honoris mei motus, est contra eos, scilicet virum Israelitum, et mulierem Madianitidem, interficiens eos coeuntes simul.* Pro amico zelare dicitur, quando aliqua sunt, vel dicuntur contra bonum amici, quæ homo repellere studeat. *S. ANTONIN, p. 1, c. II, § 6.*

Per Phineem, qui illum perdidit, expressi sunt (inquit Dionysius Carthusianus) viri virtutum, qui zelo Dei accensi sunt, qui etsi propriam, non tamen Creatoris injuriam pati queunt. El paulo post: Docemur ex sententia Omnipotentis, factum illud Phinees magnifice commendantis, ac multipliciter remunerantis, quam acceptas sit Deo verus justitiae zelus, qui discretionem condidit, ut immolatio Dei, seu zelus divini honoris, quo zelo renititur homo pro viribus suis omni peccato, et Deum ab universis cupit, et sagittis honorari. *DIONYS. CART., in c. XXV, n.*

Zelum qui habet, omnes sibi inimicos suos putat, qui sunt hostes Dei, quamvis patrem, fratres, sorores. *S. AMBR. in Ecod.* Zelus disponit ad vindicationem, in quantum importat quemdam fervorem amoris, et amor est prima radix vindicationis: nam ex eo, quod quis amat Deum, et proximum, injurias illis inflictas reputat esse suas, et vult

vindicare illas tamquam suas, sicut Elias dixit: III. Reg. XIX. *Zelo zelatus sum pro Domino Deo Israel, Sacerdotes tuos occiderunt, et altaria tua suffoderunt.* In quo innuebat, quod propter istas injurias Deo illatas ipse occidit Prophetas Baal; et in hoc apparet, quod vindicatio sit zelus virtutis, quia zelus pertinet ad charitatem, et quælibet virtus habet radicem a charitate, quantum ad actum suum. *Abulens. q. XII, c. 7. Math.*

Bonus zelus est fervor animi, quo meo, abjecto humano timore, pro defensione veritatis accenditur, et eo magis commendabilis, quo quælibet prava, que viderit, corrigere satagit; si nequit, tolerat, et gemit. *S. BONAVENTURA in Phar., l. IV, c. XXXVII.*

Comeditur enim zelus domus Dei, quam tamen zelabat Christo, non sibi; sponsus enim sibi zelat sponsam suam, amicus autem sponsi non sibi eam zelare debet, sed sponso. *S. AUG. in Ps. CXXXIX.*

Zelus absque scientia quo vehementius irruit, eo gravius corruit, impingens nimirum, atque resiliens. *S. BONAVENTURA, serm. IV, de verb. Is.*

Citra profectum proficit, quisquis alteri, cum potest, non prodest. Virtus est, etiam male usuro, virtutis ministrare materiam. *HILDEBRANDUS, ep. II.*

Aurum non signatum melius rutilat, quam signatum. Nihil a vilibus topis gemma differunt, nisi in medium deducantur; scientia quoque distributa suscipit incrementum, et avarum designata possessorem, nisi publicetur, elabitur. *Idem ep. I.*

Zelo domus Dei comeditur, qui omnia perversa, que videt, cupit emendare: et si emendare non potest, tolerat, ac gemit. *S. AUG. sup. Joan.*

Nemo dicat: Admonere non sufficio, adhortari idoneus non sum: quantum potes, exhibe, ne male servatum talentum, quod acciperis, in tormentis pendere cogaris. *S. GREGORIUS, VI, in Math.*

In quantum vos proficisse pensatis, etiam vobiscum alios trahite: in via Domini socios habere desiliterato: si ad Deum tenditis, eurate, ne ad eum soli veniatis. Hinc in Apocalypsi legitur; qui audit, dicat: veni; ut, qui jam in corde vocem superni amoris acceperit, foras etiam vocem exhortationis reddat. Et fortasse panem ut indigenti porrigit, non habet, sed majus est, quod tribuere valeat, qui linguam habet. *Ibid.*

Illi vere Doctores sunt, qui, cum per rigoro-

rem disciplina Patros sint, per pietatis viscera sancta matres esse noverunt: qui labores sanctæ conceptionis tolerant, et proferendos Dei filios intra uterum charitatis portant, in edenda enim prole plus laborant. *S. GREGORIUS, l. III, in Job. c. IX.*

Zelum tuum inflamet charitas, informet scientia, firmet constantia. Sit fervidus, sit circumspectus, sit invictus: haud torpentur habeat, nec discretione careat, nec timidus sit. *S. BERNARDUS, sup. Cant.*

Perfectus omnis reputabitur, in cujus anima hæc tria congruenter, atque opportune congruere videntur: ut genere pro se, et exultare in Deo noverit, simul, et utilitatis proximatorum potens sit subvenire, placens Deo, cantus sibi, utilis suis. *S. BERNARDUS, s. LVII, in Cant.*

Animi acrimonia cum ad pietatem accesserit zelum patris, zelus autem fidei præsidium est. *NAZIANZUS, orat. XXXII.*

Prima bona agendi ratio est, honestarum commendatio: Laus enim zelum parit; zelus autem virtutem: virtus porro beatitudinem; hæc vero rerum expetendarum culmen est, ad quod omnis viri agitato tendit. *Ibid.*

Est zelus ad vitam, est zelus ad mortem; ad vitam zelus est divina precepta servare, et amore nominis ejus custodire mandata, ut fecit Phinees. *S. AMBROSIIUS, in Ps. CXXVII.*

Nemo potest habere zelum Dei, et non habere scientiam Dei. Judæi putantes se zelum Dei habere, sacrilegi exiterunt in Filium Dei, quia non secundum scientiam zelati sunt, quia ignorantem Dei justitiam, propriam (scilicet que hominibus justitia videbatur) studebant implere, cum utique ipso magis justitia Dei nempe Christo obedire conveniret. *Orig. in Ep. ad Rom.*

NECESSITAS. — Absque igne quis ignem accendit; et sine charitate quis officia charitatis consummabit? ardeat dilectionis flamma semper in te, quatenus calore tuo proximorum excutitur tepor, imo accrescat amoris incendium, quomodo præteritarum negligentiarum rubigo deleatur. Poteris plane inflammare ceteros, si fueris tu charitate concrematus. *S. LAURENTIUS, Just. de Comp.*

Nullum valde magnum potest esse officium, quando nullum in proximos lucrum confertur: quod ostendit, qui totum reddidit talentum, et supplicio affectus est, quoniam id non auxit. Tu igitur, mi Frater, quamvis fame conficiaris, quamvis cinerem comedas,

quamvis semper lacrymis madeas, et nihil cuiquam proficias, nihil magnum facis. *S. CHRYSOSTOMUS, ho. XXV, in I. Cor.*

Angeli quoque sine zelo nihil sunt, et substantiæ suæ amittunt prærogativam, nisi eam zeli ardore sustentent. *S. AMBROSIIUS, in Ps. CXVII.*

Perditorum animas Deum nostrum de manu vestra scilicet requirere, si tantum nefas, in quantum possibilitas exigit, emendare negligitis. *S. GREGORIUS, l. III, ep. XXXII.*

Etsi omnem vitam nostram diligentissime compositam, et instructam egerimus, hæc non evitata negligentia, nihil consequemur emolumenti, cum ea talis ac tanta sit, que sola in gehennæ profundo possit immergere. Si enim is, qui proximam in eis, que ad corpus pertinent, adjuvare noluerit, nulla ratione excusari poterit; verum, etsi virginitatem ipse servaverit, extra sponsi thalamum projiciatur is qui, quod nullo majus est, omiserit (quippe multo maximum est animarum gubernatio, et regimen) cur non mala omnia perpeti dignissimus existimetur? *S. CHRYSOSTOMUS, lib. III, advers. Vit. VII, Men.*

AGRICULTURA. — Nihil ita gratum Deo, et ita curæ, ut animarum salus; sicut clamat Paulus dicens: *Qui vult omnes homines salvos fieri, et ad agnitionem veritatis venire; et iterum Deus ipse ait: Nolo mortem peccatoris, sed ut convertatur, et vivat; et propter hoc etiam creaturam hanc omnem produxit, et non formavit, non ut pereamus, neque ut supplicis nos torqueat, sed ut salvet, et ab errore liberatis regno frui nobis concedat. Talem igitur habentes Dominum, tam misericordem, tam benignum, tam mansuetum, tum nostram, tum fratrum nostrorum curam geramus; nam et hoc nostræ salutis argumentum erit, et occasio, si non solum pro nobis ipsi solliciti, sed et proximo utiles fuerimus, ipsum ad viam veritatis manu ducentes; et ut sciatis, quantum bonum sit, cum salute nostra, et alios lucrari, audi Prophe- tam ex persona Dei dicentem: Qui educit præfiosum a villi, quasi os meum erit. Quid hoc? qui ab errore ad veritatem, ait, manu duxerit, vel a peccato ad virtutem proximum induxerit, pro virili humano, me imitatur: etenim ipse, cum Deus sit, propter nihil aliud nostram induit carnem, et omnia alia humana sustinuit, et crucem quoque suscepit, nisi ut nos peccato obnoxios a maledicto liberaret. Et hoc quoque Paulus cla-*

mat dicens: *Christus nos redemit a maledicto legis, factus pro nobis maledictum.* Si igitur ipse, qui Deus est ineffabilis essentie, ob misericordiam ineffabilem hæc omnia propter nos, et salutem nostram suscepit; cur non et nos erga fratres justis sumus, agnoscentesque eos ut membra, et eripientes ex Diaboli faucibus in viam virtutis inducimus? *S. CHRYSOSTOMUS, hom. III, in Gen.*

Cogita, quamobrem Propheta, quamobrem Apostolus, quamobrem Justi, quamobrem Angeli frequenter missi sunt, quamobrem ipse Primogenitus Filius, ac Verbum Dei advenit. Annon ut homines servaret? annon ut eos errantes reduceret? hoc idem fac agas tu quoque pro viribus tuis, omneque studium, ac sollicitudinem impendas ad reducendum eos, qui aberrarant. *S. CHRYSOSTOMUS, orat. v, advers. Judæos.*

Quomodo quis potest dicere, se diligere Deum, et ejus amorem appellere, qui ejus imaginem videt in sterquilino jacere, et non curat? aut si cogitat, quod Filius Dei pro animalis redimendis mortuus est, et ipse pro animalibus mori non cupit? Quomodo credis, te amicitiam Sponsi habere, qui ejus Sponsam ab adulterio non custodis? aut eam festinanter ad Sponsam non reducis. *S. BONAVENTURA, in pharet. div. amor., p. 2, c. 1.*

Feci ego coelum, et terram: eadem facultate te dono, ut terram facias coelum. Accendi ego luminaria, accende tu illis clario- ra; nam potes his, qui in errore sunt, lumen veritatis accendere. Hominem facere non vales, at justum gratumque Deo potes. Vide, quam te diligam, qui majora tibi faciendi tibi potestatem. *S. CHRYSOSTOMUS, in Gen.*

UTILITAS. — Ut anima corpore melior est, ita hi, qui indigentibus pecuniis, et facultates suppeditant, majoribus premiis digni sunt his, qui admonendo, et continuo docendo in viam rectam supinos, et desides inducunt, monstrando eis divinarum virtutum fragrantiam, et vitiorum malevolentiam. *Idem ho. III, in Gen.*

Si magna mercedis est, a morte eripere carnem quandoque morituram; quanti est meriti a morte animam liberare, in cælesti Patria sua sine fine victuram? *S. GREGORIUS, l. XIX, mor. c. XVI.*

Sæpe una anima, quam lucrati fuerimus, potest innumerabilium peccatorum pondus abolere, animasque nostræ prelium in extremo die iudicii fieri. *S. CHRYSOSTOMUS, orat. v, advers. Judæos.*

Quid huic (Zelo) poterit æquiparari? quod neque jejunium, neque humi cubationes, neque pervigilia, neque aliud quidquam potest efficere, efficit, fratres, procurata salus. Cogita, quam multa os tuum frequenter peccaverit, et omnino suscipies collapsi curam; nam hoc uno omnem illam maculam delere poteris. Et quid dico delere, facies, ut sis os tuum, sicut os Dei. Quid huic honori possit æquiparari? *Ibid.*

DIGNITAS. — Omnium divinarum divinisimum est cooperari Deo in salutem animarum. S. Dion., c. iii, de *Cæli Hierarch.*

Etsi ingentes erogaveris pecunias pauperibus, plus tamen effeceris, si converteris animam. S. CHRYS. l. cit.

Majus miraculum est, predicationis verbo, atque orationis solatio peccatorem convertere, quam carne mortuum suscitare. S. GREG. I. III, *Diad.*, c. xvii.

Nullum omnipotenti Deo tale est sacrificium, quale est zelus animarum; et hoc propter imaginem impressam animabus. S. GREG. hom. xi, sup. *Exec.*

Nescio, an majus possit beneficium a Deo conferri, quam ut per ejus obsequium alii consequantur salutem, si tamen homo Deo cooperetur ex charitate. RICH. VICRANTUS, apud *March.*, in *horto Past.*, tr. iv. *Virg. Aaron.* lect. I.

Unusquisque vestrum, in quantum gratiam superne aspirationis accepit, si a pravitate proximum revocat, si exhortari ad bene operandum curat, si æternum regnum, vel supplicium erranti denunciat, cum sancte denunciationis verba impendit, profecto Angelis existit. S. GREG. hom. vi, in *Evang.*

Hæc perfecta charitatis regula, hic certissimus terminus, hoc supremum omnium cacumen, querere, que communem omnium comprehendant utilitatem, quod ipse Paulus significans addidit: Sicut, et ego Christi. Nihil enim nos potest adeo imitatores Christi facere, ut proximorum cura. S. CHRYS. hom. iii, in *II. Cor.*

Tam copioso munere ipsa redemptio agit, ut homo Deum valere videatur. *Evans. Emys.* ho. vi, de *Pasch.*

Ille in charitate Dei est perfectior, qui ad ejus amorem plures convertit, gratisimumque Dei sacrificium zelus est animarum; et sicut Christus graviolem non potest pati persecutionem, quam ut quis verbo, aut exemplo animas suo sanguine liberatas ab ipso avertat, sic gratiorem honoratiorumque

impendere ei non valemus, quam animas deviantes convertendo ad ipsum. S. AUG. apud *Mansi disc.* x, tr. 97, n. 2.

EX LIBELLO DE IMITATIONE CHRISTI.

QUALITAS. — Passione interdum movemur, et zelum putamus. Parva in aliis reprehendimus, et nostra majora pertransimus. L. II, c. v, § 1.

Habe zelum primo super teipsum, et tunc juste zelare poteris et proximum tuum. L. II, § 3, § 1.

EXEMPLA CATHOLICA EXTERNA.

QUALITAS. — Christus Dominus adeo zelabat Dei honorem, et salutem animarum, ut aliquando S. Birgittæ dixerit: Si adhuc possibile esset, ut ego toties morerer, quot sunt animæ in inferno, ita ut pro qualibet earum talem mortem iterum sustinerem, qualem tunc pro omnibus sustinui, adhuc corpus meum paratum esset subire hæc omnia eum libenti voluntate, et perfectissima charitate. L. VII, *revel.*, c. xix.

Moyses tanto erga populi sibi commissi salutem zelo exarsit, ut dixerit confidenter ad Deum; aut dimitte eis hanc noxam; aut si non facis, dele me de libro, quem scripsisti. Adhuc de Moysæ legitur Num. c. xvii, v. 16. *Iratusque Moyses valde, ait ad Dominum.* (EXOD. xxxii. 34.) Namquid Deus Moysen mitissimum jam declaraverat totius mundi? quomodo igitur nunc dicitur: Iratus valde? respondet Carthusianus: Ista sancti viri iracundia fuit ira per zelum, siquidem divinitatis amore, et vera æquitate repletus, tantam omnipotentis injuriam, et potestatis a Deo collatæ contemptum, amplius ferre nequivit. Intus arsit ignibus amoris, foris accensus est zelo severitatis. DIONYS. CARTH. apud *Mansi disc.* vi, n. 2.

David de seipso testatus est: Tabescere me fecit zelus meus: quia oblitus sum verba tua inimici mei. *Psal.*, cxviii, 13.

S. Paulus adeo diligebat fratres suos, eorumque salutem studebat, ut optaret anathema esse pro illis. (Rom. ix.) Hinc, et alibi dixit: Quis scandalizator, et ego non uxor? quis infirmator, et ego non infirmor? (II. Cor. ii, 20). Et iterum: Per triennium nocte, et die non cessavi cum lacrymis monens unumquemque vestrum. *Act.* xx, 31.

Malthathias quanto zelo erga legem, et

gloriam divinam arserit, (tum verbo) quando dixit: Vae mihi, ut qui natus sum videre contritionem populi mei (tum facto) quando, et vestimenta laceravit, et Judæum idolis immolantem sua manu super aram trucidavit præclare ostendit. I. *Mach.* ii, v. 7 et 24.

S. Basilius jam in agone constitutus, petiit vitam adhuc prorogari uno die, ut Judæum, qui promiserat, se fidem Catholicam suscepturum, si Episcopus in sequentem diem superviveret, ovili Christi aggregaret, quem proin cum tota domo ipsemet in Ecclesiam descendens baptizavit, et paulo post rediens in lectum mortuus est. *Spec. Exemp. dist.* VIII, ex. 84.

S. Dunstamus die Ascensionis ad celestium regnum invitatus ab Angelis, renuit venire, ut eo die populum suum verbo Dei pascere posset; sed sabbato sequente mortuus est. *Id. dist.* ex. lxxxv, 8.

M. Joannes de Nivella tanti erat zeli, ut, cum gravissime podagra laboraret, et quicumque medicus trium hebdomadarum spatio eum curare promitteret, noluerit hanc curam suscipere, ne interim anima per eum liberanda periret. *Id. dist.* v, ex. lxxxviii.

S. Maria Magdalena de Pazzis tam ardentem studebat salutem animarum, ut, cum aliquando oraret pro illarum conversione, in extasi existens, diceret: Domine, si non facies mihi hanc gratiam, dandi istas animas, quas ego peto, dicam etiam ego, nolle me venire ad gloriam, quam mihi præparasti. Alia vice dixit: Si Deus a me peteret, ut olim petiit a S. Thomas Aquinate, quam mercedem vellem pro meis laboribus, non aliam peterem, quam salutem animarum. *Vit.*, c. xxxix.

S. Theresia, cum legendo vitas Sanctorum incederet in aliquos, qui multas animas rederant ad Deum, magna devotione, et tenerrime ob eam causam replebatur, dicebatque, hoc se eis magis invidere, quam multa martyria, que patiebantur: ideoque maxime estimabat illos ordines, qui in juvenibus proximis occupantur, legendo vel concionando, vel alio modo. Si aliquis talium ægrotaret, peculiarem pro eo orationem fundebat, ut quamprimum convalesceret, et rediret ad lucra animarum procuranda. Quod si aliquando hujusmodi mori contingeret, etsi non esset ad placentium feminarum proprias proclivis, tamen magno cum dolore multas profundeabat lacrymas, ob jacturam

anims in terra, qui tot animas lucrabatur pro celo; cum tamen audita morte fratris ne unam quidem lacrymulam sparserit. *Vit.*, l. III, c. xxxv.

S. Christina mirabilis tanto erga peccatores zelo, et charitate flagrabat, ut pro illis acerbissimas penas, in quibus sine miraculo consistere non poterat, subierit; nam coniciebat se in ardentibus cibus, volutabat se per spinas acutissimas, abdebat, se in nivem, et glacies, in rotas, que aquis circumvolvebantur, se contorquendam dabat, neque tamen pars ulla corpori decedebat, sed majores semper in plagas reservabatur. *Suavis* xxxiii. *Janii.*

Aphrates Anachoreta, cum Deserta eremo, Antiochiam venisset, et a Valente Imperatore, cur quietem solitudinis reliquisset, quasisset esset? respondit, id se fecisse, eo quod incendium in domo palæna (idest, hæresim in Ecclesia novam) exortum advertisset; non decessisse proinde, ut non et ipse ad incendium hoc extinguendum accederet. *Thob.*, l. IV, *hist. Eccl.*, c. xxv.

De zelo Eliæ dicit Siraides: Surrexit Elias Propheta quasi ignis, et verbum ipsius quasi facula ardens. *Eccl.* c. xliii.

Modum Nero Tyrannus invenit irritandi, et accendi canes, et feras in furorem, et exinde mittendi in sanctos Martyres: hos nimirum animalium sylvestrium, puta cervorum, et leporum, cooperiebat pelibus, ut harum extrinseca decepti, ac irritati specie, nullo habito respectu, in eos pleno furore iruerent, imo eos dilaniarent, ac devorarent: Zelosus fuit hic Pastor noster, ut morti se traderet, animas nostras redimeret; at ne agnosceretur, nostra se operuit, et vestivit carne, in similitudinem hominum factus, formam servi accipiens: si quidem si cognovissent, nunquam Domini gloria crucifixissent. *Mansi, disc.*, n. 4.

Cum quadam die, adveniens negotiatoribus, multa venalia in foro Romæ urbis fuissent proposita, multique ad emendum undique confluisissent, contigit et S. Gregorium adhuc monachum præterire, qui cernens inter alia pueros corpore candidos, forma pulcherrimos, vultu venustos, capillumque nitore perspicuos esse venales, interrogavit mercatorem, de qua patria illos attulisset? Ille respondit: De Britannia Insula, cujus incolarum omnium facies simili candore fulgescit. Gregorius dixit: Christiani sunt illi dem insulani, an adhuc pagani

tenentur erroribus? Mercator respondit: Non sunt Christiani. Tunc Gregorius graver ingemiscens: Heu! pro dolor! quam splendida facies princeps tenebrarum nunc possidet! Tunc ad Benedictum Pontificem accedens, summis ab illo precibus obtinuit, ad Insulam illam ut mitteretur, ad eripendas e Dæmonis potestate pretiosissimas animas. *Idem disc. VIII, n. 11, ex. actis Mediol.*

Quam ardentem S. Carolus Borromeus zelum conceperit, testatur Joannes Rho, dum scribit, eum sex Provincialia Concilia Episcoporum coegisse, undecies Synodum Diocesanos vocasse, eundem per aspera montium etiam diffusum, et summo quidem labore, pluribus lustrasse, Cleri, ac populi mores lapsos castigasse, publicatis libellis, ac voce continuam morum censuram egisse, Religiones, ac Sacra instaurasse, nulli hominum, aut sacerdotum ordini defuisse inquam: hoc ejus fuit, qui summum deus summo labore consequendum putaret: quæ omnia tamen ut diligentissime daret perfecta, minima sui cura etatem mediam laboribus abruptit. *JOAN. RHO, l. I, c. XLII, n. 2.*

Pium V. Pontificem Maximum, jam senem, ac valetudinarium, non ideo tamen sibi parcensem, sed rebus cognoscendis agendaque intentum, ut sibi parceret, atque a tantis laboribus vacationem aliquam daret, quum medici, ac familiares arguerent, quasi ejus violaretur charitas, egregie iratus respondisse fertur: Ego vero alienis, non meis commodis curandis hæc admotos sum vigilie; una mihi cura, ut omni officiorum genere conscientias satisficam; valetudinem, ac vitam in postremis habere Pontificem deceat. *Ibid. n. 2.*

S. Thomas Villanovanus Archiep. Valentini suburbium habuit totius Diocesis, ut quid ubique sanum, ac validum, quid ubique ægrum, atque invalidum, nosset; habebat criminorum omnium nomina in schedis, suas in classes digesta, salubribus ubique adnotatis remediis, quibus facile sanarentur; ceterum cum toti Diocesi nominatione cognoscende (quod ex Evangelica formula Pastori pernecessarium esse conjiciebat), impores hominis unius, quantumvis navi, atque industrii, essent vigilie, vehementius per litteras egit cum Carolo Cesare, ut e reditibus Valentini Sacerdotii, partem alternam novo Episcopo curaret a Pontifice designari, quo in duas ea divisa provincia,

proprias oves uterque Pastor facilius ad optima pascua posset educere; non enim pasceri posse videtur, qui non agnoscit. *Ibid. n. 3.*

Joannis Riberæ Archiepiscopi Valentini tanta fuit docendorum populorum sollicitudo, ut, quia absentibus concionando adesse non poterat, Pastoris tamen vocem a suis oculis, quæ illum lubentissime sequebatur, desiderari sapius nollet. Itaque veterum more scribere aggressus, jussitque in conventibus, quas dederat, solemnioribus Festis Epistolas recitari, et sic infinitas populis attulit comoditates. Sed nunquam ad pastorale deus magis animum erexit, quam cum post mollissimas artes, quibus Mauriscos sanare diu mallemque, sed caso labore, conatus, ut Lyciscarum genus illud rabidum, ipsaque dissimulatione ferum, Hispania tota pelleretur, agendo, rogando, monendo tandem eviecit. Intelligebat enim, male ovisibus cum luporum progente convenire. *Ibid. n. 7.*

Guilielmus Sirletus, Cardinalis sancti Marci, Episcopus creatus, cum reliquis omnibus, quæ Episcopum decant, commissum sibi gerere officis regere, tum quotidiano Dei verbi pabulo, antiquorum Patrum imitationem, pascere instituit, memor, non ideo a Sacerdotis labii scientiam divinarum legum custodiri, ut silentio obruant, sed ut sanam incorruptamque promant. Demum, quod pro omni laude sit, tantus in hoc munere administrando Sirletus fuit, ut eum magistri loco habere, ejusque facta imitari, S. Carolus Borromeus gloriaretur. *Ibid. n. 8.*

Alexius Menesius Archiepiscopus Goanus desertissimas Christianorum reliquias, in asperis montibus adhuc perdurantes, invisere, ac perlustrare non dubitavit. Thomæ primo fidei conditore Apostolo vocatur, gens veteris religionis leuadissima, quippe quæ, vicinis regibus ad idola revolutis, una totius Indię se Christianam hucusque sit professæ; verum corrupto a Nestorio, ac Macedonio oriente, et ipsi errorum eadem peste afflata, constantiaque in pertinaciam abeunte, obstinatissime retinentes, eripi sibi substitutionem passuri non videbantur. Doluit tantas subditæ sibi gentis clades Menesio, et quamquam ingentibus vite periculis denunciatis, semel iterumque a Proregibus Gome sit detentus, ire tamen perseveravit, aditque intrepidus, contemptis insidiis, quæ in illum caput fuerunt comparate, superatisque montibus, et perfidiæ antesignano Archidiacono

facessere jussu, parecias lustravit, errores dedecuit, ritus, ac caeremonias, quibus depravatisisimè utebantur, ad Catholicam amissimè exegit, ac solemnè rito Christianæ militiæ oleo consignatis confirmatisque populis, de manibus animorum magno Pastori Christo optatissimum erexit trophæum. *Ibid. n. 9.*

S. Thomas Archiepiscopus Cantuariensis, quicquid sanctum, quicquid honestum et justum esset, et fecit et docuit: iis contraria prorsus rejecta et propudiat. Ab ipsa mox ordinatione sua tantus in eo extitit amor et devotio erga Deum, tantus justitiæ zelus, ut nulli quantacunque dignitate is esset, parceret, si quid contra justitiæ attentasset. Sed neque Regis voluntatem ulla in re obsequi voluit, neque ut id vellet, ullis vel minis vel blanditiis adduci potuit. *In vita ejus apud Eduard., c. IV, sur. IX, Decem.*

Leo Imperator furens contra rectam fidem, sacrosanctam Salvatoris imaginem super portam æneam publice expositam, e loco eminenti deiciendam præcepit: (Rei autem gesta historia in Actis S. Stephani Martyris junioris, apud Joannem Damascenum positè se enarratur): Cum autem ad hoc facinus perpetrandum missis satelles imposita jam scila, conscenderet, divino zelo incense mulieres, præclarissimum ac generosissimum virtutis specimen edentes, arreptam manibus scilam in terram dejecerunt, unaque eum, qui hoc facinus aggrediebatur, præcipitem agunt, qui statim ad hoc præstitit: hanc mercedem tulit, ut vita orbaretur. Eadem illæ mulieres, ejecto sancto Germano Patriarcha, cum hæreticis in ejus locum subrogatus esset, zelo divino flagrantibus, contempto pudore, cursu effuso in Ecclesiam feruntur, atque impium Patriarcham, qui tum illic erat, lapidibus incessunt mercenarium non Pastorem, lupum atque Ecclesiasticarum sanctionum proditorem appellantes: Ille autem pudore et multum correptus, confestim ad Imperatorem confugit, eique quod factum fuerat narrat, atque ad mulierum eodem eum extimulat. Mox igitur gladio necantur ac pro pietatis premio mortem ferunt. *ZONAR. in Leone Baron. l. IX, Annal. Dom. 726. 12.*

In civitate, cui Negræ nomen est, egregium virilis animi et zeli divini specimen edidit quidam puer Martyr muliercule unius ex eis, quæ ad pyram accensam repiebantur pro Christo filius. Hunc etenim tenerum n ad-

huc Tyrannus retinens distrahere a matre conabatur, demulcens illum, et quicquid ad animum adolescentuli allucendum faceret, objiciens. Ibi vero puer matrem aspiciens femur Tyranni momordit, et ad illam procurrit, atque ita una cum matre sacrificium suave olens ad Deum est transmissus. *NICERUS CALLIST., l. XVII, hist. Eccl., c. vi.*

Admirabilis fuit Eleazari pro sua religione constantia atque zelus; maluit enim gravissimæ mortis supplicio affici, quam quicquam contra legem moliri, carnes porcinas edere, aut saltem se comedisse dissimulare. *II. Maccab., c. vi.*

UTILITAS. — Cum Moyses advertens, populum suum pro Deo vitulum adorasse, dixisset: Si quis est Domini, jungatur mihi, ponat vir gladium suum super femur suum, et occidat unusquisque fratrem, et amicum, et proximum suum; et ideo filii Levi mandato parentes cum viginti tria milia hominum occidissent, a Moysæ audierunt: Consecratis hodie manus vestras Domino, unusquisque in filio, et fratre suo, ut detur vobis Benedictio. *Exod. XXXII, 16.*

Phinees Eleazari filius, et Aaronis nepos, quia zelo Dei commotus virum Israelitam, et scortum Madianitico gladio perdidit, non modo iram Dei a filiis Israel avertit, sed etiam ejusdem jussu audire meruit: Ecce ego do ei pacem fœderis mei, et erit tam ipsi, quam semini ejus, pactum Sacerdotii sempiternum, quia zelatus est pro Deo suo, et expiavit scelus filiorum Israel. *Numer. xxv, v. 6.*

S. Chrysostomus, quia viderat, Basilium amicum suum, ut quendam in judicio periclitantem liberaret, etiam non rogatum in media pericula se coniecisse, aliusque factum ejus improbantibus dixisse: Ego aliter amare non didici: conjecturam inde accepit, eum oves Christi non aliter amaturum, quam amicum dilexerat; ideoque ad Episcopatum suscipiendum induxit. *L. II, de Sacerdot.*

Cum quidam Monachus ad sæculum, et insanar libidinis causa se contulisset, alius Monachus ipsum ex zelo secutus, et a lupanari redeuntem amice complexus, ut saltem perpetrato peccato ad eremum rediret, rogavit. Illo vero nihilominus in peccato persistente, mausit et ipse in civitate, et manibus laborans, laboris sui fructum tandem ei obtulit ipse jejunans, donec tandem tanta charitate permolus alter, ipsum in eremum, secutus est. *Pratum spirit. X.*

Amphilochius Ienui Episcopus, cum Imperator Theodosius Arianos Divinitatem Filii negantes, ut ipse petierat, ex urbe eiecere nollet, accedens ad aulam cum aliis Episcopis, his Arcadio filio recenter Imperatori designato honorem gratulantibus, solus gratulari noluit; et quumque id pater Theodosius aegre ferret, et expelli eum juberet dixit: Siccine Imperator, tu graviter fers contemptum filii tui? Revoce ergo in mentem, odisse et Deum eos, qui per blasphemiam honoris aliquid adimunt unigenito Filio. Quo audito Imperator senis prudentiam miratus, mox omnes Arianos urbe expelli jussit. THEOD., l. V, c. XVI.

De S. Antonio, S. Athanasius sic scripsit: Sermo ejus sale conditus consolabatur mæstos, docebat inscios, concordabat iratos, omnibus suadebat, nihil amori Christi anteponendum, proponebatque ante oculos honorum magnitudinem futurorum, et Dei clementiam, et beneficia retexerat inducta. Deinde effectus hujus zeli recensens pergit: Quis non tristitiam apud Antonium mutavit in gaudium? quis non iram vertit in pacem? quis orbitatis luctum non ad ejus temperavit aspectum? quis non morere paupertatis, quo premebatur, abjecto, statim et divitum despexit opulentias, et in sua latitas est paupertate? quis post lassitudinem Monachus non ejus est adjutus hortatu? quis adolescentis retatis accensus arboribus non ex ejus admonitu pudicitia amator fuit? quis vexatus a Diabolo sine medela rediit? quis inimico cogitationibus distractus, cæca tempestate sopita, sereno non egressus est animo? In vita.

JUCUNDITAS. — Cum S. Franciscus animarum salutem viscerosa pietate appeteret, et fervida emulatione zelaret, suavissimis dicebat se repleri odoribus, et quasi unguento pretioso deliniri. Cum Sanctorum Fratrum per orbem distantium odorifera fama multos audiret ad viam veritatis induci, ex talium auditu exultabat in spiritu. Benedictionibus omni acceptione dignissimis Fratres illos accumulans, qui vario, et opere ad Christi amorem inducerent peccatores. Vita, c. VIII.

S. Catharina Senensis, cum Deus aliquando animæ in gratia existentis pulchritudinem ei ostendisset, tanto intere lætitiæ sensu perfundebatur, ut continere se non posset, quin terram oscularetur calcatam ab iis, qui verbo Dei animas a peccatis ad

pulchritudinem gratiæ divinæ reducunt. SURNIUS XXX. April.

S. Theresis tam jucundum erat, salutem animarum quocumque tandem modo procurare, ut diceret: Quale mihi damnum, aut cur conqueri debeo, licet usque ad diem judicii penas purgatorii sustinere mihi oporteat, modo per illud consequar, quod anima una salvetur, quanto ergo magis, si agatur de plurium animarum lucro, id vereri nequaquam deberem. Ap. March. tr. iv. Virg. Aæon, lect. I.

EXEMPLA DOMESTICA.

QUALITAS. — S. Ignatius quanto zelo gloriæ divinæ arserit, vel eo satis prodidit, quod in solis Constitutionibus decentes his, et quadragies ejusdem mentionem fecerit; et præterea in ore assiduo habuerit verba hæc: *Omnia ad majorem Dei gloriam*. Quantum vero erga proximi salutem zelum conceperit, vel sola ab eo instituta Societas satis confirmat, utpote cui non solum pro primario fine salutem propriam (qui ipsi cum aliis Religionibus communis est) sed etiam alienam pro altero partiali fine adjunxit, qui finis ipsi soli proprius est. Eundem confirmant Collegium Germanicum, Domus Catechumenorum pro Judæis ad Edem conversis alendis, Connobium male nuptarum, Exercitiorum spiritualium, et Sacramentorum introducta frequentatio. LANCZ., opusc. XIII, n. 337.

S. Franciscus Xaverius adeo ferventer habebat zelum procurandæ aliene salutis, ut ei innatus videretur. Huc ille toto impetu ferri, in hoc totus esse, hoc omnibus expectere votis, in hoc maxime acquiescere, ut Christo aggregaret quamplurimos. Nec minor querendi novos greges, quam partes instituendi cura, erat. Quippe ita eos præceptis, atque institutis instruere erat solitus, ut externi Pastoris opera non magnopere indigerent, nec rerum ad Christianos spectantium scientia ipsis cederent Europæis. Ubique confessionibus audientis, reconciliandis dissidentibus, ægris sublevandis, cæterisque pietatis officii dabat operam, adeo cibi, ac potionis oblitus, ut sæpe biduum triduumve traduceret jejunus: sentire eum talibus ministeriis, divinoque obsequio pasci. Hinc non contentus ad Indos, et Japonæ suam charitatem extendisse, ipsa etiam Sinarum claustra, severissimis licet legibus, et custo-

diis firmata, penetrare, cum aperto capitis periculo tentabat. Vit. l. VI, c. x.

S. Franciscus Borgia, cum Jacobus Lsynes nomina eorum, qui vel ad Indos mitti, vel in Europa prima elementa pueros docere cuperent, ad se perscribi jussisset, etsi legibus istis solatus ipse tunc esset, sua tamen manu scripsit optare se pro Christi nomine apud Indos sanguinem fundere, caputque periculis amore proximi oblicere. Orare itaque, bona illius venia liceret in eam expeditionem proficisci, precibusque ad Deum fassis, hanc illi voluntatem promoveret. Vit. l. IV, c. VII.

P. Jacobus Laynes Brixiam urbem jam Lutherizantem suis concionibus adeo in fide Catholica stabilivit, ut amplius mille ex Auditoribus se offerrent, pro fide Catholica jugulum daturi.

P. Petrus Faber etsi frequenter ad populum dicebat, tamen omnem vim suam in privatis colloquiis ponebat, et vero etiam præcipua in his gratia pollebat. Totam Coloniam suis concionibus, orationibus, et colloquiis ab hæresi defendit, Sapientissimum quemque, et optissimum, cujus perspecta progressio, et auctoritas plurimum profectura ad Dei gloriam, et salutem animarum videbatur, ad usitata Societatis exercitia blande, ac prudenter alliciebat, tantamque sibi in iis tradentis auctoritatem famamque conciliaret, ut ei spiritaliter se informandos multi Religiosi, Episcopi, Doctores traderent. (Vit. l. II, c. XIX.) Nullas prætermitteret occasiones ferendæ pietatis. Indagabat vias omnes omnibus consulendi, et quocumque ingrediebatur, omnem sermonis occasionem intenta mente captabat. Bellissimum dicebat esse, et nostri Ordini proprium, relinquere in omnibus domibus et hospitibus vestigium aliquod sanctitatis. Ubique colligendum, cum debitoribus simul omnibus, et ubique nos spectet Deus, cujus famulos et administratos nos esse voluit. Hist. Soc. l. III, c. XXXIX.

P. Nicolaus Bobadilla in Castris Cesaris, etsi ipse laboraret peste, tamque debilis esset, ut vix vestigio haberet, nihil tamen de labore remisit, sed ægris in Nosocomio diu noctaque adstilit. Ibid. p. I, l. IX, n. 36.

P. Andreas Oviedo Rector Gaudiensis, uno eodemque tempore exercitia spiritalia quatuordecim personis tradebat. Ibid. n. 71.

P. Gaspar Barzaeus, ubi ad locum quem-

dam pervenit, æstoans adhuc ex itinere, concionem advocabat, et perorabat. Conciones suas faciebat vel apud ægros, vel inter coquendum pro infirmis, vel dum mortuorum corpora pro sepultura consuebat. Hist. Sacr. p. I, l. VIII, n. 84 et 106.

P. Christophorus Mendosa sæpe noctu mapalia obibat, ut, quos interilia pascendis gregibus occupatos eradire non poterat, noctu instrueret. Ibid. l. IX, n. 33.

P. Antonius Chriminalis totam Comorienis oram, ducenta amplius passuum milia, pede nudo, singulis mensibus visitabat, omnibus omnia factus. Ibid. n. 113.

P. Nunnus Riberius cum per absumptas ob propinatam venenam vires ingredi non posset, gestari ab aliis per Christianorum loca voluit, et S. Joannem Apostolum imitatus, piorum inter manus convivebat Ecclesiam, et saluberrimis monitis, tum universum, tum singulos confirmabat. Ibid. n. 423.

P. Vincentius Rodericus cum anno 1533, in Brasilia Catechumenum brevi a Barbaris devorandum baptizare non posset, eique aqua negaretur, in femina casu transeunte, et in cucurbita aquam ferente, haustum aquæ petit, et interea strophium aqua intingit, eoque super maectandum expresso, prolataque forma hominem baptizat. Ibid. l. XIII, n. 10.

P. Andreas Ortiz tanto zelo ardebat, ut, cum Ethnicis convertendis sibi vim oculisam cerneret, mox ægritudine occupatus, præ zeli, et morosis magnitudine animam exhalavit. Litteræ Parnone.

P. Joannes de Montoja tanti erat zeli, ut septuaginta annorum senex duo Indici idiomata addiceret, et longissima itinera arduis plenissima susciperet; quo factum est, ut, cum amplius centum laicos in Indici missionibus pede confecisset, plantæ ei putreficerent, et crura fœde succiderent, per montes enim et rupes nunquam antea visa, nec humano pede calcatas peregrinabatur, et flumina trajectiebat rapacissima, magna cibi et potus inopia vexatus, et ob itinerum asperitatem vehementer afflictus. Omnis ejus consuetudo cum plebeis hominibus erat, et Indos proceres suos, Comites, ac Marchiones appellabat. SYLL. PERCAN. Procn. 30 Novemb. 1590.

P. Ludovicus de Ponte tam ardente zelo erat accensus, ut scripsit in suo libello:

Si ad peccatorum conversionem necessarium sit, me in perpetuum ardere in flammis inferni sine peccato, me offero, Deus, ad has flammis. Alias dixit Filia cuidam spirituali, se tantam curam habere promovendi omnes, qui secum agunt, ut, nihil sit in mundo, quod etiam pro quolibet ex quo eorum profectu facere paratus non sit. Eodem hominum Deo addacondorum studio incitatus, efflictim professionem Indicam expetivit, quae cum non concederetur, totam se quorundam in Europa juvenum curis addixit, nulla neque injuria, neque infirmitate, neque incommodo suo absteritis. *Vita I. II, c. 7.*

Joannes Berchmannus cogitationes suas omnes vertebat, ut ad omnes res, etiamsi forte nunquam profuturas, idoneum se redderet, ratus, debere nunquamque Societatis hominem habere pectus amplum, capaxque vel dimidiati mundi; quare nulli parcat studio aut labori ad res omnes, linguas, disciplinas, scientias perdiscendas. (*Vita p. I, f. cxxiv.*) Quotidie orabat in sacro, ut ardere posset zelo salutis proximi. Optabat, et vivere et mori in castris, adjuvando milites pro fide certantes, quasi miles, et antesignana Christi. *p. IV, f. cccxxx, f. cccxlii.*

UTILITAS. — P. Organinus Soldus Rector Maceratensis tanto desiderio multis annis tenebatur Indos convertendi, ut, cum ex morbo jam morti appropinquaret, et litteras a Patre Generali acciperet, quibus facultas ei dabatur in Indiam proficiscendi, confestim sanus surrexit, et in Indiam abiit. *Manuscripta Ingoista d. c. 1, de char. prox. n. 118.*

P. Cornelius Vishavaeus Messanae anno 1532, tot virginibus persuasit virginitatem, ut vulgo dicebatur, vix in ea urbe reperiri virginem, et viduam, quam non ille Deo, si in ejus forte manus incideret, consecraret. Cupis periculum facturae tres virgines, quamprimum illi confessa sunt, propositum servandi virginitatem conceperunt. *Hist. Sac. I. XII, n. 38.*

P. Matthaeus Franciscus Cyprianus de Catalonia febrim ardente laborans, cum ad tribunal Judicis per visionem vocatus esset ei quae sua gloria ostenderetur, et optio daretur ea fruendi, vel ad terras redeundi, respondit: Si meae voluptati servire cogito, manere volupe est; si vero tuae, o Deus, cooperari gloriae, redire in vitam cupio, etsi

non absque periculo salutis propriae, esto unam tantum animam luerturus sim. Jusus est ergo redire, simulque ei significavit Deus, navim, qua veheretur, propter scelera vectorum perituram, ipsam vero coelitus demissa nube velut throno Goam usque deferendum, et tum in Japoniam migraturum, ibique portas Japonis Xogoni hucusque persecutione oclusas aperturum. Postea tamen navis servata est ob vectorum penitentiam, ob unius maxime, qui B. Virginis imaginem pugione transfodere volebat, quam tamen leviter tantum perstrictam Angeli in caelum tulerunt, ubi ea P. Matthaeo data, eadem obices Japonis perforato, qui, illa ostensa, dictum scelus primo crimen subitientem convicit, et ad penitentiam adduxit. *RELAT. missa a Patriar. Ethiop.*

JUCUNDITAS. — P. Henricus Henricus affirmabat, tantum in mediis pro animarum salute laboribus copiam esse divinarum consolationum, ut quisvis mallet his laboribus perpetuo frangi, quam subito in caelum rapi. *Hist. Sac. p. I. L. VIII, n. 133.*

In sede Juliensi Provinciae Peruanae nostri omnes terreno solatio carebant, licet summos labores in animarum salutem exhaustissent; sed tamen eorum animi tam incredibili voluptate profundeabantur, ut illa sedes Ictitiae domicilium a nostris fuerit appellata. *Annua Peruvana. 1603.*

EXEMPLA PROFANA.

Plato laudando quotidie virtutem, et vitia condemnando, easque Civitatum hac peste eversuras enumerando, tantopere auditores ad vitiorum, luxuriae praesertim, detestationem permovit, ut aliquos ex his conversos esse incredibile videretur. *JUSTINUS, I. XXX, hist.*

Socrates assiduo doctrinas suas morales philosophicis suis quaestionibus immisceens, plurimos a pravis institutis ad saniora consilia virtutesque adduxit, ut Plutarchus testatur. *Lib. Jansenii sit Resp. gerenda.*

Epicletus in omnibus suis colloquiis nihil aliud propositum habebat, quam ut animos audientium ad optima quaeque expetenda incitaret. *ARIANUS, de doctr. Epiet.*

Metellus Pontifex per medias flammis Vestali aede fortuito igne flagrante, irrumpeus, Palladium incendio subtraxit, visumque amisit; quamobrem tanto in honore habitus est a Romanis, ut curru in curiam

veheretur, qui honor nulli ejus Ordinis ad id tempus contigerat. *PLINIVS, I. VII, c. XLIII.*

Judei, quando Caius Imperator Jovis simulacrum in templo Jerosolymitano poni jussisset, adeo id senserunt, ut cadere potius urbibus, et omnibus possessionibus suis mallet, quam eam abominationem cernere. Unde dicebant: Id si non impetramus, necandos nos praebemus, ne videamus vivi, quod est morte gravius. *PHIL. lib. de Legat. ad Caium.*

SIMILITUDINES.

QUALITAS. — Sicut aquarum venae, etsi nullus aquatum veniat, manant tamen; et fontes, quamvis hauriat nemo, tamen scatebras emittunt; et mercatores in tabernis sedentes, etsi nullus mercos empturus accedat, ita verus zelator gloriae divinae, et salutis animarum conatum omnem in his promovendis adhibet, etiamsi modicus fructus sequatur. *S. CHRYS. I. III, de Lazaro.*

Sicut coquus, cum cibum aliis preparat, bene collocatum laborem suum putat, etiamsi ille statim, et quasi momento absumatur; ita et operarium pigere non debet laboris, quem in cibis spiritualibus preparandis adhibet, licet forte illius laboris fructus brevi tempore sit duraturus. (*Anonym.*) Certe S. Ignatius dicere solebat, se omnem laborem, et sumptum, quem in domo pro conversis mulieribus impudicis adhibenda impenderat, optime collocatum putaturum, si unica tantum nocte a peccato ille abstinerent. *Vit. ad I. III, Vit. c. IX.*

Sicut concha prius seipsam explet, et perficit, et postea primum, quod superest, aliis distribuit; ita qui curam aliorum suscepit, prius seipsum perficere, et donis spiritualibus replere, et tum primum ad similia dona aliis procuranda descendere debet; benigna enim prudensque charitas affluere consuevit, non effluere. *S. BERN. s. XVIII, sup. Cant.*

Sicut manus non cessamus lavare propterea, quod sciamus, mox iterum sordidas reddendas; ita non statim a peccatoris cura abstinendum, quod sciamus denno lapsurum. *Jo. GAS. in tract. de parvul. ad Christum troh.*

Sicut herba quaelibet nascendo prius a terra producitur, aura, et aestibus tangitur, sole, ac pluvius nutritur, et tum demum ad

preferendum sui seminis germen aperitur; ita, qui curam animarum suscipiunt, ad exteriora officia provehi non debent, nisi per humilitatem diutius in mundi contemtu, et virtute solidentur. *S. GAS. I. II, moral. c. XXVII.*

Sicut ingenio filio patrem suum efflictim amanti nihil potest esse dulcius, quam si patrem in summo honoris gradu collocatum videat; nihil item gravius, quam si quapiam injuria, quam sua graviorem censet, officii videat, ita quem sincerus Dei zelus habet, ejus in omne vulgus agendae gloriae cupiditate flagrat, uniceque affligitur, si vel minimam illi per peccatum injuriam irrogari advertat. *RONCA, p. III, c. x.*

Sicut gallina ex amore pullorum sic infirmatur, ut etsi pulli non sequantur, matrem ex alis demissis, et voce rauca, intelligas; ita qui sincere salutem animarum desiderat, in omni actione sua tale desiderium prodit, volens congregare, et fovere animas, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas. *S. AUG. Tr. XI, sup. Joan. 17.*

Sicut ministri medicorum, quo erga dominos suos benevolentia majore afficiuntur, eo plurimis verbis in solandis aegris utuntur, eoque sollicitus, et curiosus circa segrum satagunt; sic Pastores animarum, quo Deum impensius diligunt, tanto majorem illarum animarum curam gerunt. *S. CHRYS. ser. II, de prov. Dei.*

NECESSITAS. — Sicut aurum facile reperitur, margaritae vero, et gemmae pretiosae non item; sic multos quidem reperias sui, paucos autem animarum sinceros amatores, et zelatores. *S. MACAR. hom. XXXVIII.*

Sicut qui caeco equo insidet, licet generosissimo, gravissimo seipsum periculo exponit, maxime si per confragosa exitumque minantia loca iter faciendum sit; ita qui ardentissimum quantumvis zelum concepit, nisi rationis, et discretionis dictamine eum dirigat, seipsum, et alios perdet. *THEOPH. BERNARDINUS, de parvul. I. VIII, c. VII.*

AEGUITAS. — Sicut is, qui sciret templo alicuius flammam materiam jam subditam esse, omnibus viribus eam subtrahere, incendiumque impedire conaretur; ita qui homini, velot gratissimo Dei templo, peccatum, quod est materia summi aeternique incendi, occulte jam subditum videt, omnem merito laborem, et conatum adhibet, ut id subtrahendo templum hoc ab interitu praeservet. *Anonym.*

Sicut is, qui omnes totius mundi morbos ab hominibus auferre posset, utique beatum se crederet, nullique labori ad effectum hunc obtinendum parceret; ita multo magis laborandum est, ut peccatum, vel unicum ab anima proximi auferamus, cum tale peccatum omnibus mundi morbis sit gravius. *Ibid.*

UTILITAS. — Sicut is, qui filium, aut sponsam Regis charissimam ex igne, in quem jam jamque cadebat, eriperet, non levem haud dubie gratiam primumque a Rege acciperet; ita non minorem apud Deum gratiam, et mercedem obtinebit, qui ab imis Deo dilectissimas ab eterno interitu liberaverit. *Ibid.*

Sicut is, qui faceret, ut Legatio Principis, quam maximis ille impensis adornarat, in qua salus totius Reipublice verteret, felicem successum sortiretur, gratissimum utique obsequium præsaret, nec vile primum expectaret; ita qui facit, ut Christi Incarnatio, et Passio fructum, ob quem facta sunt, obtineant, rem sane gratissimam Deo summaque mercede dignissimam præstabit. *Ibid.*

Sicut nutrices, dum Regis filiis lac præbent, nihil deperdunt, sed potius plurimum lacrantur, dum, et onere lactis levantur, et simul et Regia cibos, et alimenta accipere mereantur; ita et Curator animarum, dum proximis alimenta salutis ministrat, non solum onere quod ipsi talenta sua, si ea utiliter non impenderet, causarent, levatur; sed insuper a suprema coeli aula cibos spiritalis animæ suæ, aliisque necessaria, accipere meretur. *Rodr. p. 3, tr. 1, c. vi.*

Sicut puteus, quo crebrius ex eo aqua hauritur, tanto limpidior efficitur; et gladius scindendo acuitur; ita, quo ferventius quis se animarum saluti impendit, tanto magis in eo propria perfectionis studium atque profectus augetur. *Ibid.*

Sicut tanta vis est ignis, ut, quidquid tangit, in se convertat, si quidem dispositum sit: sin autem, disponat, ita quem zelus honoris divini invaserit, hoc ipso etiam alios incendere, sibi que assimilare conabitur. Hinc S. Paulus dixit: Opto omnes, qui audiunt hodie, fieri tales, qualis et ego sum. *Ibid. c. xi.*

Sicut malignus suavor peccati, etiamsi non persuaserit, merito deceptionis penam incurrit; ita fidelis Justitiæ Prædicator, etiamsi ab hominibus respuitur, absit, ut

apud Deum officii mercede fraudetur. S. Aug. l. I. *contra Crescon. c. v.*

Sicut ad successam ollam musæ non appropinquat: si vero tepida fuerit, insident in eam, et faciunt vermes: ita et successum ignem Divini Spiritus Demones fugiunt: tepidum vero illudant, et insequuntur. *Abbas Pimenius in Vitis PP. l. VII, c. xxxix.*

Sicut prænæ lucem proxime emittunt, lampades vero splendorem longius fundunt; sic qui virtute, et sapientia sunt præditi, et charitate inflammati, non solum propinquos, sed etiam longe distantes illustrent doctrina, et vitæ sanctimoniam. *Staplet. t. I, in Dom. iii, post Pent.*

DIGNITAS. — Sicut Reges non nisi eos Provinciarum Gubernatores constituunt, quos sibi fidelissimos, et honoris regii studiosissimos arbitrantur, ideoque, quantum fieri potest, sanguine conjunctissimos perficiunt; ita et Deus non nisi eos, quos per virtutem, et zelum aptissimos dignissimosque novit, ad animarum curam eligit, aut optat. *Ib. t. II, in Dom. ii, post Pascha.*

Sicut quo altius est officium, cui quis præficitur in aula, tanto honoratior Principique, cui servit dignitate propinquior censetur; ita cum omnino divinorum divinisimum sit, cooperari Deo in salute animarum, merito suprema quoque dignitate præditi reputantur ii, quibus ejusmodi commissum est. S. Dionys. c. iii, de *coel. Hierarch.*

MOTIVA.

Quia hunc zelum ipsa Gloria Dei meretur; cum enim hoc pluris faciendū sit, quam omnium hominum salus, imo quam ipsa humanitatis Christi vitæ; æquissimum utique est, ut non minorem laborem, ac conatum in ista, quam in salute hominum omnium, et Angelorum promovenda impendamus.

Quia Christo nihil gratius est, quam si anima ab ipso redempta ab eterno exitu liberetur; nam, ut S. Maria Magdalena de Pazzi in raptu quodam vidit, ad Christi Cruce transixi similitudinem animæ transigitur eor, quando percussa vulneris amore, anxio desiderio desiderat, ut omnes creature convertantur ad Deum. Et sicut Verbum misit Spiritus S. sic illum certo quodam modo mittit anima cum Verbo, quando cum aspiratione attrahendo illum ad se, illum deinde infundit per spiritualem communicationem,

et admonitionem in alias creaturas, quæ sunt aptæ ad eum recipiendum. (*Vita p. 3, § 8.*) Hinc et S. Birgitta quondam dixit: O amici, sic tenere diligo oves istas, ut, si possibile esset, adhuc propter quamvis earum, speciali morte, qualem in cruce semel pro omnibus passus sum, mori, magis eas redimere, quam eis, carere, vellem. L. I, *rev. c. xxx.*

Quia ipsa Animarum præstantia hunc zelum exigit; quam breviter indicavit B. Albertus Magnus ex S. Bernardo, dum dixit: Heu quod tam parum attendimus animæ nobilitatem, qua præsentem corpus vivit; cujus absentia probat, quid ejus præsentia contulit: quam Deus tanti aestimavit, ut Unigenitum suum pro ea daret: quam Diabolus tanti reputavit, ut pro ea totum mundum offerret. *In paradiso anim. xxxvi.*

Quia Vocacionis beneficium ardentem ejusmodi zelum suo vendicat: cum enim duo talenta animarum curatoribus commiserit Deus, scilicet gratiam, aliisque media ad suam, et proximi salutem procurandam conducticia; an non æquissimum est, utrumque pari fidelitate, ac sollicitudine expandatur?

Quia præmium ejusmodi zelo promissum invitat: Quæ enim, ut recte Vener. Beda observat, gratia sublimior, et Deo gloriosior conversatio esse potest, quam illius, qui quotidiano exercitio alios ob Auctoris sui gratiam studet convertere, et crebra animarum acquisitione gaudium Patris celestis semper augere. (*Apud March. in Virga Aaronis lect. I, tr. iv.*) Certe bonus Pastor, teste S. Chrys. et talis quidem, qualem Christus vult, cum innumeris Martyribus potest componi, siquidem Martyr semel propter ipsum moritur, hic vero millies propter gregem. *Hier. xxix, in epist. ad Rom.*

Quia gratitudo talem a nobis zelum exigit: nobis enim post remissa tot peccata dixit Christus, quod olim Dæmoniaco a Dæmone liberato dixit: Redi in domum tuam, et narra, quanta tibi fecit Deus; idque non verbo dumtaxat, sed ipso facto, ut, quemadmodum tu ex misero mundi, et peccatorum statu extractus es per misericordiam Dei; ita et tu per misericordiam tuam alios e simili statu extrahere coneris. *Luc. viii, 39.*

Quia ipse proximus, velut creditor, quasi titulo justitiæ zelum talem requirit: nam, ut Joannes Avila sapienter discurret, Deus se erga nos gerit ad modum alicujus, qui alle-

ri magnam pecuniæ vim mutuo dans, addensque alia haud vulgaria beneficia, dicat: Horum, qua tibi feci aut dedi, nihil admodum mihi opus est: quidquid proinde juris mihi competit, totum in equum istum, aut cognatum meum, aut servum, transfero; huic proinde solve, quod mihi debes: id si feceris, satis mihi fecisti. (*Intr. audi Filiar. c. xxxv.*) Hinc S. Jacobus dixit: Qui convertere fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, salvabit animam ejus a morte, et operiet multitudinem peccatorum. *Jac. v, 20.*

ALIA.

Christi exemplum; quod sic proponit S. Bernardus: Ipse diligit vos, tamquam viscera sua, tamquam fructum pretiosissimum Crucis suæ, tamquam dignissimum recompensationem effusi sanguinis sui. Qui animam pretio sanguinis sui censuit dignam, illemet est, de quo scriptum est: Spirituum ponderator est: non potest falli, nec decipi, siquidem S. Joannes ait: Ipse enim sciebat, quid esset in homine. Et S. Augustinus scribit: Nemo fallit Redemptorem suum: egit hic commercium, pretium solvit, sanguinem fudit unicus Filius Dei pro nobis. O anima, erige te, tanti vales! Iam Filius Dei dedit vitam suam, num difficile nobis videbitur impendere labores, et sustinere adversitates pro eodem luero? S. BERN. *ep. cix.*

Ecclesie exemplum: de quo sic loquitur S. Carolus Borromeus: Hunc Ecclesie spiritum nobis Joannes ostendit præclara illa, quam descripsit, visio: Signum magnum apparuit in celo, multæ amictæ sole, et luna sub pedibus ejus, et in capite ejus corona stellarum duodecim, et in vtero habens, et clamabat parvulus, et cruciabat, ut pariet. O quam magnum habet desiderium parietis? Augustatur, affligitur, cruciatur, dolet, clamat, quamdiu militans est, nec cessabit, donec perfecte, et omnino triumphanti jungatur. Hoc unicum ipsius negotium, et filiorum ejus idem est: hoc maxime spectat in omnibus actionibus, synodis, visitationibus, decretis, ministeriis, Dei verbi predicatione, correctione, universo denique regimine. Ubi et Sanctus, nonnullorum, qui se excusant, satisfacti oppositionibus: Sed novi, quid multi dicant; et qui illuc se conferat, ubi est summa rerum omnium inopia? ubi non nisi prærupti montes, difficilissima loca? ubi die noctuque laborandum, et incommoda

maxima suslinenda? Et ideo peribunt igitur fratres, animas Christi pretiosissimo sanguine redemptas, ut nos commodi simus? Praefertur ergo nostrae delictis animarum saluti? S. CAROLUS in actor Mediol.

Pastorum secularium exemplum, qui continuo die nocturne expositi sunt aeris, et temporum injuriis, laboribus, periculis, militisque aliis ærumnis, et adversitatibus. Quamvis cana nivibus jura (S. Ennodii verba sunt) Alpitum transitaris minarentur exitium, mortiferum frigus, et concretas algore glebas, fidei ardor exuberat. Nescivimus parcere sanguini nostro, dum servamus alienum. Nam in tanta circumspectione salutis omnium, solum pro nobis timere non novimus. *Ennod. ep. Mansi disc. II, n. 6.*

Negotiatorum exemplum, quod S. Hieron. ob oculos habendum, Rustico scribens, his verbis suscit: Perspicuum est, inquit, negotiatores sæculi tanta sustinent, ut ad incertas periturasque divitias perveniant, et servant cum animæ discrimine, quæ multis periculis quæsiunt; quid christi negotiatori faciendum sit, qui venditis omnibus querit pretiosissimam margaritam, qui totis substantiæ suæ opibus emit agrum, in quo reperiat thesaurum, quem nec fur effodere, nec latro possit auferre. S. Hier. *epist. IV.*

Proprium peccatorum delictio: ad quam obtinendam zelum hunc efficacissimum esse medium, Josephus Mansi exemplo Davidis sic ostendit: Regius Propheta Ps. L. modo imperativo Deo loquens ait: *Redde mihi latitiam salutaris tui: et spiritu principali confirma me.* Et unde hic sanctus Propheta talem concepit audaciam, reus existens peccatorum adeo execrabilium? Pondera quæ sequuntur verba: *Docetis iniquos vias tuas, et impij ad te convertentur. Libera me de sanguinibus Deus, Deus salutis mea.* Qui cooperatur alterius conversioni, et salvat animas Christi sanguine redemptas, quocumque vult, et desiderat, potest, et obtinebit, quia maximo, quod dari potest, gaudet pigrore gratiæ, et amoris divini. David commiserat adulterium, homicidium, nec non grave populo subdolo dederat scandalum: Saulus pariter Christi Christianorumque fuerat persecutor implacabilis: *Spirans minarum, et cædis in discipulos Domini*; et tamen de hoc dicit Deus: *Vas electionis est mihi iste. Raptus in paradisum auditæ arcana verba: de altero pronuntiavit: Inveni hominem secundum cor*

meum; desideratis utriusque percipere merita? illos divina clementia a peccatis per remissionem efficit liberos, quos prævident utilitati Ecclesie post conversionem profuturos. (Mansi d. x, n. 3.) Unde merito S. Gregorius exclamat: O quam utilis est peccatorum remissio, quæ conversos a peccatis non solum liberos efficit, sed etiam alios ab impietate, et injustitia retrahens, flamma charitatis accendit. Hæc est enim charitatis evidens probatio, ut cui per gratiam Dei contigit a peccatorum vinculis eripi, ipse ex zelo justitiæ studeat ad spem veniæ delinquentes hortari. Nullum quippe tam gratum Deo est sacrificium, quam zelus animarum. S. GREG. in Ps.

MEDIA.

Meditatio: in hæc quippe vel maxime exardescit ignis hujus zeli. Ut autem hoc obtineatur, sequentia fere frequentent, et bene sunt perpendenda. 1. Amor Dei erga animas, qui sic eas dilexit, ut Unigenitum suum daret. (JOANN. III, 6.) 2. Amore Christi erga easdem, qui proprio eas sanguine redimere non dubitavit. 3. Animæ præstantia: ut quæ omnes res creatas materiales longissimo intervallo antecedit, cujus palchritudine quondam visa S. Catharina Senensis tantam de illa astimationem concepit, ut etiam vestigia eorum, qui curam earum suscipiunt, veneraretur, ut supra dictum. 4. Diaboli in eis perpendis studium; de quo sic loquitur S. Carolus Borromæus: Considerent præterea terribilem animarum stragem, quam generis humani sempiternus hostis Satanas facit, quantam in illis perpendis sollicitudinem adhibeat, quibus utatur ministris, quæ avaritate, quibus laboribus, et vigiliis sæcelsi ministri opus urgeant, indefessi, et assidui, idemque perpetui, et obfirmati. Quare turpissimum rem facturos se existimare debent Jesu Christi ministri, si ita Magistri sui voluntatem, dignitatemque suam, atque sempiterna præmia perdamt, vel a christiana charitate tam alienos se præbeant, ut a Satana ministris superari se sinant, patianturque, ut illi majori studio ad se, et alios perpendos, quam ipsi ad suam et aliorum salutem tuendam incumbant. (Part. 5, Act. Mediol. I, III, c. II, fol. 838.) 5. Operariorum paucitas, et messis copia: de qua idem S. Carolus sic loquitur: Sed illud quoque con-

siderent, quanta quamque ampla sit messis, quanta spiritualium honorum egestas, quanta salutariter agentium penuria, quam pauci vero Ministri, qui sancto desiderio incensis, suis commodis, utilitatibusque neglectis, solum Christi gloriam animarumque salutem spectent. 6. Exempla SS. Apostolorum, Martyrum, Episcoporum, aliorumque, qui tanto studio, labore, sudore, sanguine, animarum salutem procurarunt. (Loc. cit.) 7. Exemplum Pastorum oves materiales custodientium, de quo sic discurret S. Chrysostomus: Perpendamus ovium Pastores illos, qui in Cappadocum regione sunt, qualia, et quanta pro pecorum suorum studio patiantur. Illi sæpe numero universum triduum nive abruptur durant. Dicuntur autem, et qui in Lydia sunt, non minora mala ferre, dum integros menses difficilem illam solitudinem, pessimarumque bestiarum plenam, vagando circum eunt. Si tantum erga pecora diligentia impendunt Pastores illi, quam quæso excusationem habebimus, quibus rationales animæ concedite sunt, quod profundum hunc somnum dormimus? Respirare enim omnino oportebat, quiescere autem omnino non: at enim circumquaque percurrere, innumerisque etiam mortibus seipos pro ovibus istis exponere, id demum est boni Pastoris. An igitur gregis hujus dignitatem? an illius gratia Dominus tuus innumera non fecit: an non postremo et sanguinem suum fudit? tu vero requiem quæris? an non perpendis, quod oves istas circumstant lupi multo amarioribus, et saviores, an apud temetipsum non reputas, qua mente sit opus ei, qui talem præfecturam sit administraturus? Et homines quidem, qui populis præsumt, si quando de rebus fortuitis consulti sunt, diebus non contenti, noctes etiam vigilando adhibent: nos vero, qui pro ipso coelo certamen habemus, ipso quoque die dormimus? Quis, quæso, ab eo nos supplicio eripiet, quod istis debetur? si enim corpus trucidandum exponere, si innumeras mortes ferre oportebat, numquid ad hoc minus tanquam ad mundicias curandum erat? Hæc sane, ut verbis Sancti Caroli iterum utar, si cogitent animarum Curatores, jure, ac merito dubitandum non est, quin, talibus cogitationibus, quasi facibus quibusdam animum illorum ita accensum iri, ut nullus vel maximus labor esse possit, quem illi subire recusent, ne pretiosissimi Christi Sanguinis fructus in ipsis, aliisque, ipsorum

negligentia depercat. *Hom. LXXIX, in ep. ad Rom.*

Oratio: de qua sic Sanctus Bernardus: Cum duo sint beatæ contemplationis excessus, in intellectu unus, et alter in affectu: unus in lumine, alter in fervore: unus in agnitione, alter in devotione: pius sane affectus, et pectus amore vehementi, spiritus repletus zelo, non plane aliunde, quam e cella vinaria, reportantur, et cuicumque eam horum copia surgere ab oratione donatur, potest in veritate loqui, introduxit me Rex in cellam vinariam. *Serm. XLIX, in Cant.*

Solitudinis, et recessus suo tempore suscipi amor: nam, ut sapienter advertit S. Augustinus, etiam Sanctum quærit charitas veritatis: negotium justum suscipit necessitas charitatis. Quam sarcinam si nullus imponit, percipiende atque intendende vacandum est veritati: si autem imponitur, suscipienda est propter charitatis necessitatem, sed nec si omnimoda veritatis delectatio descendenda est, ne subtrahatur illa suavitas, et opprimat ista necessitas. (L. XIX, de Dei Civ. c. XIX.) Hinc Christus, teste S. Gregorio cum in urbe miracula faceret, in monte vero continue orando pernoctaret, exemplum suis fidelibus præbuit, ut nec contemplationis studio proximorum curam negligant, nec rursus cura proximorum immoderatus obligati contemplationis studia derelinquant, sed sic in utrisque patiente conjungant, quatenus nec amorem Dei præpediat amor proximi, nec amorem proximi, qui transcendit, abijciat amor Dei. L. XXVIII, mor. XXVI.

Puritas intentionis: nec enim pure valet Dei vel Proximi querere luera, qui propria non contempserit, ut bene discurret S. Bernardus; et, ut idem alibi ait, nemo ad conscientiam redire amat, qui ab ea ad agendum recta intentione non proficiscitur. *Epist. XLIII, l. de Vita solit.*

Vita Sanctitas: nam, ut S. Basilius advertit, qui alium jacentem erigere vult, aliorum omnino lapsus esse debet; qui vero sæpe lapsus est, altero, qui erigat, etiam ipse opus habet. Improbis sane est Medicus, teste S. Gregorio, qui alienum mederi appetit, et ipse vulnus, quod patitur, nescit. (In Julit.) Et iterum. Nulla hanc immonditia polluat, qui hoc suscepit officii, ut in alienis quoque sordibus pollutionis maculas tergat. Hinc per Prophetam Isaiam dicitur: Mundamini, qui fertis vasa Domini. Etenim vasa Domini

ferunt, qui proximorum animas ad eterna sacra perducenda in suae conversionis fidem suscipiant: Apud semetipsos ergo quantum debeant mundari, conspiciant, qui ad eternitatis templum vasa viventia in sinu propriae sponsonis portant. Certe quisquis iuxta hoc, quod loquitur, non vivit, quos verbo genuit, a stabilitate recitandis opere evellit. P. 2. *Past. c. II.*

Humilitatis studium: quod medium S. Gregorius frequentibus verbis egregie suavitatis dicens: Qui mundum deserunt, ad exteriora officia provehi non debent, nisi per humilitatem diutius in ejusdem mundi contemptu solidentur. Citius namque bona depereunt, quae hominibus ante tempus innotescunt, quia, et arbuta plantata, priusquam fixa radice convalescant, si manus concutiens tangit, arefaciunt: at si altum radix figitur, et terrae humoribus conspersa solidatur, haec et manus impellit, sed non laedit; haec et ventorum flatibus inflectendo concutit, sed non evulsit. Ne ergo epuatur vita coepi operis, diu, ac robusta in alto humilitatis ligenda est radix cordis. L. VIII. *mor. c. XXVIII.*

Cum zelosis hominibus frequenter conversari: ut enim, qui appropinquat igni, facile incalcescit; sic qui cum ejusmodi personis frequenter agit, et ipse tandem in salutem proximi effervescent.

Cerebrum exercitium zeli: Nam, ut ignis eundo, sic zelus agendo crescit. Et si usquam alibi, hic locum habet commune illud proverbium: Quo plus sunt pota, plus sitiuntur aquae.

ASCETICA.

Sex sunt praecipue, quae Aeseta de hac virtute bene addidit, aliisque inculcare debet. Primum est, ut bene cognoscat naturam, et conditiones zeli, quarum prima est; ut universalis sit: id est talis, ut S. Bernardus explicat, qui vulgus non spernat, sed doceat: divites non palpat, sed terreat: pauperes non gravet, sed foveat. L. IV. *de confess. c. IV.* Secunda, ut sit ordinatus: ut primam curam nostrae, deinde alienae salutis habeamus, ad exemplum Dei, de quo ait Sancti. Joannes: Et nos de plenitudine ejus omnes accepimus. Discite ergo, et tu non nisi de pleno effundere, nec Deo largior esse velis, inquit recte S. Bernardus. (*In c. 1. Jo.*) Huc etiam pertinet, ut inter plures proximos,

qui majoris pietatis, vel justitiae, vel necessitatis majoris titulo sunt conjuncti, praeferramus; quem effectum, et affectum experta Sponsa dixit: Introduxit me Rex in cellam vinariam, et ordinavit in me charitatem. (II. *Can. IV.*) Tertia est, ut discretus sit: Deus enim, ut Sanctus Bernardus ait, vult se (et alios) amari non tantum dulciter, sed etiam sapienter. Unde Apostolus ait: Sit rationale obsequium vestrum. (*Serm. IX, in Cant.*) Nec habet callidus hostis machinamentum efficacius ad tollendam de corde dilectionem, quam si efficere possit, ut in ea incaute, et non cum ratione amuletur. Quarta est, ut sit benignus et suavis potius, quam austerus: nam homines in vinculis charitatis, et funiculis secundi Adae, id est Christi, trahi capiunt, et efficacius solent. Hinc Dens B. Mariae Magdalena de Pazzi dicebat: Maxime felix spiritus, qui hodie regnat in terra, est ille Sancti Ignatii, quia ejus Filii conducendis animabus ad Deum praecipue procurant dare notitiam, quantum sit gratum ipsi Deo, et quanti sit momenti attendere operibus externis, et interne tractare cum Deo, quia hoc exercitium facit, ut cum facilitate res arduas, et difficiles homines amplectantur propter lumen quod recipit anima a Deo, a quo nascitur amor, qui omnem amaritudinem in dulcedinem convertit. (*Lanciz. opus. 1. s. LXXXI.*)

Quinta est, ut sit perseverans: nam gutta cavat lapidem, non bis, sed saepe cadendo: Hinc Sanctus Chrysostomus: Non solum semel, inquit, atque iterum hoc facite, sed semper. Nam etsi verbis tuis non obtemperat, postea obtemperabit: iterum te videns urgentem forte erubescet, et reveritus tuam curam ab his, quae te offendunt, desistet. (*S. Chrys. ho. IV, in Genes.*) Et alibi addit: Quandoquidem et illud cerebro fit, ut piscator, qui per totum diem vacuum attraxit rete, sub noctem jam abire parans, captio, qui per totam diem ipsum fefellerat, pisce, descendat. Etenim si agricola protinus ab agriculture resiliat, quod semel atque iterum acciderit aeris inaequalitas, fame brevi periremus omnes. (*Con. 1. de Lazaro.*) Hinc Sanctus Franciscus Xaverius monerat animarum Cultores, ut non fortius, quam perseverantius perferrent eorum vitam, infirmitatem sustinerent, frugemque sementis factae, laborumque, quamvis serie spei fructum, velut boni agricolae expectarent, non ignari, eos qui seminant in lacrymis, in exultatione

messuros. Quod si talibus initio non uterentur, quales expererent, ita se cum illis gererent, ut cum improbis filiis suis boni parentes, Dei benignitate freti, qui hominum mentes non demum tempore ad bonam perducit frugem, non diffiderent, tales aliquando fore, quales expererent. Proinde numquam desinerent eos omni studio colere, praesertim cum Deus omnium commodis parens, quamvis lasus a nobis, benigne tamen facere omnibus non desistat. (L. VI. c. XVIII. *vit.*) Aliam etiam zeli naturam optime Sanctus Thomas declarat, dicens: Amor amicitiae quaerit bonum amici: unde quando est intensus, facit hominem moveri contra omne illud, quod repugnat bono amici, et secundum hoc aliquis dicitur zelare pro amico, quando, si quae dicuntur vel sunt contra bonum amici, homo repellere studet, et per hunc etiam modum aliquis dicitur zelare pro Deo, quando ea, quae sunt contra honorem, vel voluntatem Dei, repellere secundum posse conatur, secundum illud: Zelatus sum pro Domino exercituum. III. *Reg. XIX.* (S. Tho. 2. qu. 18. art. 4.) Quod confirmans alius quidam auctor a Mansi citatus, sic loquitur: Zelus saepissime accipitur, prout est quidam amoris effectus ab ipso amore ortus, sicut rivulus a fonte, et sicut ardor ab igne, ut explicat Aristoteles, II. *Ethic. c. VIII, D. Tom. 1. 2. qu. art. 4.* Perfectissimus zelus dimanat ab amicitia amore, quo quis quaerit bonum ipsius amici, quis bonum est amico: hujusmodi autem zelus erat in sanctis viris per respectum ad honorem Dei, et propalandi, quae ei adversantur. MANSI, *disc. v. n. 5.*

Alterum est, ut bene cognoscat, et praeparet instrumenta, quibus potissimum utendum est ad gloriam divinam, et animarum salutem procurandam; quae quidem breviter, sed recte S. Bernardus assignavit dicens: Nunc autem manent tria haec, verbum, exemplum, oratio, major autem horum oratio, ea namque operi, et voci gratiam, et efficaciam promeretur. (*S. Bern. Epist. c. I.*) Hinc et Sanctus Chrysostomus: Poterimus, inquit, alios corrigere, si ad preces semper confugiamus, et oremus Deum, ut det sermonem sapientiae, et intellectum auditus, certamque et inde prohibilem hujus depositi custodiam, saepe enim contingit, ut, quae studio corrigere non possumus, ea per preces efficere valeamus, per preces, inquam perpetuas. (*S. Chrys. s. XXVII, de profectus.*) Primum

ergo, et primarium Operarii Dominici instrumentum oratio est, de qua recte Sanctus Augustinus dixit: Munus suum ut praestet, (operarius Evangelicus) magis pietate opus est orationum, quam oratoris facultate, ut orando pro se et pro aliis, quos est allocuturus, sit orator ante, quam dicator. (*S. Aug. l. IV, de doct. Chr. c. XXV.*) Hinc, Sancto Maximo teste, Divus Paulus ultra humana raptus in tertium caelum, secreta celestia cognovit, ut Ecclesiarum futurus Doctor inter Angelos disceret, quae inter homines praedicaret. (*Mazin. h. 1. de SS. Petro et Paulo.*) Alterum instrumentum sermo est; de quo Sanctus Paulus dixit: Vivus autem est sermo Dei, et efficax, et penetrabilior omni gladio ancepsit, et pertingens usque ad divisionem animae, ac spiritus, compagum quoque, ac medullarum, et discretor cogitationum, ac intentionum cordis. (*Hebr. IV, 13.*) Duplex est autem, publicus, et privatus, uterque perulit, et efficax, si recte instituat, sed posterior, quia familiar, et praesertim eorum, quibus cum agitur necessitati plerumque accommodator, merito efficacior quoque censetur; plurimum enim proficit sermo, qui minutatim irreperit animo, teste Seneca; (*Epist. XXXVIII.*) hinc P. Petrus Faber Germanus Apostolus in hoc ponebat omnia, in hoc haerebat, et habitabat; nimirum virtus bonum consilium est, ut idem Seneca discurrit; consilium autem nemo clamore dat. (*Hist. Soc. l. IX.*) Aliquando utendum est, et illis, ut ita dicam, concionibus, ubi, qui dubitat, impellendus est. Ubi vero hoc non agendum est, ut velit discere, sed ut discat, ad haec submissiora verba veniendum est: Facilius intrant, sed herent: nec enim multis opus est, sed efficacibus: seminis modo spargenda sunt, quod quamvis sit exiguum, cum occupavit idoneum locum, vires suas explicat, et ex minimo in magnos auctus diffunditur. (*Epist. cit.*) Duo tamen circa hunc sermonem praecipua a sapientissima illis zelosissimisque Operariis SS. Ignatio, et Francisco Xaverio observata, quorum prius a S. Ignatio dictatum, ut caveatur, ne de rebus etiam divinis inepte, et ad fallaciam, ac fastidium agatur. Alterum a Sancto Xaverio commendatum est, ut caveatur, ne nimia quaedam gravitas suspensionem praebet reverentiam exigentis arrogantiae, sed potius facilitatem vultus praefert, affabilitatemque sermonis; (*Mass. III, c. II, l. VI, vit. c. XIII.*) nam, teste Ciceroe,

difficile dictu est, quantopere conciliet animos hominum comitas affabilitasque sermonis. (*Cic. l. II, offic.*) Tertium instrumentum est *Exemplum*, seu vite sanctitas: quia sermo vivus, ut loquitur Sanctus Bernardus, et efficacis exemplum est operis, plurimum faciens suadibile, quod monstratur; (*S. Bas. serm. de S. Bene.*) quia plus homines oculis credunt quam auribus, Seneca teste: Neque difficile estimatur, quod jam factum conspicitur, ut Sanctus Ambrosius loquitur, (*S. Amb. epist.*) Alias duas hujus doctrinae rationes affert Sanctus Gregorius, dum ait: Fit plerumque in audientis animo duplex adiutorium in exemplis Patrum, quia si ad amorem ventura vite ex precedendum comparatione accenditur, et si se aliquid esse existimat, dum meliora de aliis cognoverit, humiliatur. (*S. Greg. l. I, Dial. in prim.*) Optimam autem hujus rei rationem affert Sanctus Ignatius, quia scilicet ejusmodi vite sanctitas hominem cum Deo conjungit, efficaciter adeo, ut in illo verificetur illud promissum Christi: Qui manet in me, et ego in eo, hic fert fructum multum: quia sine me nihil potestis facere. (*JOHNS. XV, 5.*) Atque haec tria instrumenta ipse Sponsus in Canticis indicasse videtur per verba illa: Surge, propra, amica mea, columba mea, formosa mea, et veni. (*Cant. II, 14.*) Etenim, teste Sancto Bernardo, merito columba dicitur, quae pro suis, et aliorum delictis in oratione gemens, et supplicans, divinam sibi misericordiam conciliare non cessat. Merito amica dicitur, quae Sponsi lucra studioso, ac fideliter predicando, consulendo, ministrando conquirit. Merito quoque formosa, quae celestis desiderio fulgens, supremam contemplationis, et boni exempli, ac sanctae vite, decorem se induit. *In loc. c. Cant.*

Tertium est, ut cognoscat tentationes, quibus plerumque hic zelus impeditur aut minuitur; quae quidem ad tres praecipue revocantur. 1. Est diffidentia de divina gratia, et nimia in propriis viribus confidentia, ratione cuius multis evenit, quod Moysi, et Aaroni dixit Deus: Quia non credidistis mihi, ut sanctificaretis me coram filiis Israel, non introduceretis hos populos in terram, quam dabo eis. (*Num. 10, 12.*) Proinde tentationi ut occurratur, magna de vocatione divina estimatio concipienda est, illudque pro certo habendum, quod Deus, quia aliquem pro instrumento elegit, possit etiam, et velit id per

eum efficere, quod ad majorem suam gloriam facere decrevit. Hinc P. Rathassar Alvarez dicere solebat: Ex quo Deus Religiosum posuit, ipse eundem deducet, etiam cum profectu. Quod si plus eum oneret, quam ferre possit, seipsum onerat, quia in se recipit supplere, quod illi deerat. Id igitur ego vellem, ut ipse manu sua aliquid mihi imponeret, quod meas facultates excederet, nam hoc ipso teneretur id mihi dare. (*Vita c. IV.*) 2. Tentatio est inimicum juvandi alios desiderium, etiam supra seipsum; unde fit, ut non raro tristitia, et invidia suboriatur, si quis advertat, alios praecleara opera efficere, se vero ob virium, et talentorum defectum ad similia ineptum vel insufficientem esse: cui proinde temptationi ut occurratur, duo quisque sibi firmiter persuadere debet. Primum est, Dum pro libita sua talenta, et officia distribuere, atque adeo imprudenter, et inutiliter se aliquem ad munera offerre, ad quae Deus ipsum adhibere non decrevit, verendumque merito, ne illud per Prophetas Jeremiam, et Oseam olim dictum audiant: Non mittebam eos, et ipsi carrebant. Ipsi regnaverunt, et non ex me. Principes extiterunt, et non cognovi. Ventum seminabunt, et turbinem metent: culmus stans non est in eo, germen non faciet farinam: quod et si fecerit, alieni comedent eam. (*JEREM. XLIII, 21, Osee VIII, 7.*) Alterum est, Dei gloriam, et animarum salutem promovere non humana, sed solius divinae virtutis opus esse, atque adeo laborem, et industriam hominum, ut Theophilus Bernardin. recte advertit, non aliud esse, quam evocationem, et quasi irrimamentum divinae gratiae, qua, si defuerit, labor omnis cassus, et inefficax jacet: (*L. VIII, de persever. II.*) ut si se vel ultro, vel copiosius effuderit, potest id omne solum, quod quibuscumque adhibitis prestari, aut sperari poterat, ut clare S. Paulus indicavit, dum dixit: Ego plantavi, Apollo rigavit, Deus autem incrementum dedit. Itaque neque qui plantat, est aliquid, neque qui rigat: sed, qui incrementum dat, Deus. (*I. Cor. III, 6.*) Cum ergo providentissimus Deus non laboribus magis, quam ardentibus precibus, aliarumque virtutum exercitiis permoveri soleat ad gratiam efficacem iis, quibuscumque agimus, conferendam, non est sane, cur quisquam licet exiguis talentis praeditus diffidat, se non perinde ac alios tam Dei gloriam, quam alienam salutem promovere posse; maxime cum aliunde etiam fructum

ab aliis ex suo labore haustum participet, quatenus videlicet unum cum iis corpus constituit, atque adeo, si suo cuiusque tandem sedulo insistat officio, efficiet, ut quemadmodum toti corpori, ita illi quoque velut membro, talis fructus adscribatur. Quod totum Sanctus Bernardus more suo praecclare confirmat, dicens: Unum (Religiosum ordinem) opere teneo, ceteros charitate. Faciet autem charitas (fideiter loquor), ut ne illorum quidem fructu fraudet, quorum instituta non sequor. Plus aliquid dicam: Tu tibi caute age, potest namque fieri, quia frustra tu laboraveris; ut autem frustra diligam bonum, quod operaris fieri omnino non potest. O quanta fiducia charitatis! alius operatur non amans; et alius amat nihil operans: (*S. Bern. Apol. ad Gulielm. Abbat.*) ille quidem suum opus perdit, illius vero charitas nunquam excidit, quia, ut Sanctus Leo optime dixit, incremento discescent proprio, qui profectu delectantur alieno. (*S. Leo. serm. x, quadr.*) 3. Tentatio est, quod frustra optatus labori non respondeat: cui tentationi facile occurrit, si sequentes tres doctrinas bene perpendat. 1. Quod non hoc ipso, quia fructus statim non respondet, omnino de eo desperandum sit. Nam, ut sapienter discurrens S. Chrysostomus, non crexi quidem aegrotans, attamen eos, qui valent, reddidi firmiores. Non abduxit quosdam a vitio sermo noster, sed tamen eos, qui cum virtute agunt, reddidit attentiores. Supra haec quiddam addam tertium: Hodie non persuasi, sed cras forte persuadere poterit. Quod si minus cras, attamen perendie, aut quarto ab hinc die fortassis persuasero. Qui hodie, quae audivit, repulit, cras fortassis audiet, et recipiet; fortassis post dies complures praebit animam iis, quae dicuntur. (*Conc. I, de Laz.*) 2. Quod magnus sit satis fructus, satisfacere, officio suo et Dei voluntatem implere: uti idem S. Chrysostomus pulchre indicavit dum dixit: Utinam oratio nostra aliquid profectus adferat. Quod si post longam admonitionem in iisdem vitiis perseveraverint, ne sic quidem nos desistemus illis, quod rectum est, consolare, quandoquidem et aquarum vene, etsi nullus veniat ad hauriendas aquas, manant tamen: et fontes, quamvis haeriat nemo, tamen scatebras emittunt, et amnes, etsi nemo bibat, nihil secus flunt; sic oportet, et illum, qui concionatur, quamvis nullus auscultet, tamen praestare, quidquid in ipso

situm est. Siquidem haec lex nobis, qui scari sermonis administrationem suscepimus, a benigno prescripta est *Deo*. (*Loc. cit.*) In cuius doctrinae confirmationem Sanctus Ignatius hortabatur suos, ut exemplum Angelorum Tutelarium ob oculos semper haberent, quos adeo sibi commissos haberent, quod possunt, defendunt, regunt, urgent ad bonum, juvant: sed si voluntatis libertate abutantur illi, et inobsequentes, ac obstinati sint, propterea tamen nullo anguntur morore, nulla afficiuntur molestia, dicentes: Caravimus Babylonem, et non est sanata; quod neque praemio solo labor sit cariturus, licet omni alio fructu destitatur; (*Ribad. l. I, c. 1.*) id quod memorabilis sententia Sanctus Bernardus Eugenio declaravit: Noli diffidere, inquit, curam exigeris, non curationem. Denique audisti: curam illius habe, et non, cura vel sana illum. Verum dixit quidam: Non est in Medico semper, relevetur ut aeger. Ad melius tibi propono de tuis. Paulus loquitur: Plus omnibus laboravi: non ait, plus omnibus profuit, aut, plus omnibus fructificavi; verbum insolens religiosissime vitans. Alias autem noverat homo, quem docuit Deus, quia unusquisque secundum laborem accipiet. S. Chrysostomus, non crexi quidem aegrotans, attamen eos, qui valent, reddidi firmiores. Non abduxit quosdam a vitio sermo noster, sed tamen eos, qui cum virtute agunt, reddidit attentiores. Supra haec quiddam addam tertium: Hodie non persuasi, sed cras forte persuadere poterit. Quod si minus cras, attamen perendie, aut quarto ab hinc die fortassis persuasero. Qui hodie, quae audivit, repulit, cras fortassis audiet, et recipiet; fortassis post dies complures praebit animam iis, quae dicuntur. (*Conc. I, de Laz.*) 2. Quod magnus sit satis fructus, satisfacere, officio suo et Dei voluntatem implere: uti idem S. Chrysostomus pulchre indicavit dum dixit: Utinam oratio nostra aliquid profectus adferat. Quod si post longam admonitionem in iisdem vitiis perseveraverint, ne sic quidem nos desistemus illis, quod rectum est, consolare, quandoquidem et aquarum vene, etsi nullus veniat ad hauriendas aquas, manant tamen: et fontes, quamvis haeriat nemo, tamen scatebras emittunt, et amnes, etsi nemo bibat, nihil secus flunt; sic oportet, et illum, qui concionatur, quamvis nullus auscultet, tamen praestare, quidquid in ipso

situm est. Siquidem haec lex nobis, qui scari sermonis administrationem suscepimus, a benigno prescripta est *Deo*. (*Loc. cit.*) In cuius doctrinae confirmationem Sanctus Ignatius hortabatur suos, ut exemplum Angelorum Tutelarium ob oculos semper haberent, quos adeo sibi commissos haberent, quod possunt, defendunt, regunt, urgent ad bonum, juvant: sed si voluntatis libertate abutantur illi, et inobsequentes, ac obstinati sint, propterea tamen nullo anguntur morore, nulla afficiuntur molestia, dicentes: Caravimus Babylonem, et non est sanata; quod neque praemio solo labor sit cariturus, licet omni alio fructu destitatur; (*Ribad. l. I, c. 1.*) id quod memorabilis sententia Sanctus Bernardus Eugenio declaravit: Noli diffidere, inquit, curam exigeris, non curationem. Denique audisti: curam illius habe, et non, cura vel sana illum. Verum dixit quidam: Non est in Medico semper, relevetur ut aeger. Ad melius tibi propono de tuis. Paulus loquitur: Plus omnibus laboravi: non ait, plus omnibus profuit, aut, plus omnibus fructificavi; verbum insolens religiosissime vitans. Alias autem noverat homo, quem docuit Deus, quia unusquisque secundum laborem accipiet. S. Chrysostomus, non crexi quidem aegrotans, attamen eos, qui valent, reddidi firmiores. Non abduxit quosdam a vitio sermo noster, sed tamen eos, qui cum virtute agunt, reddidit attentiores. Supra haec quiddam addam tertium: Hodie non persuasi, sed cras forte persuadere poterit. Quod si minus cras, attamen perendie, aut quarto ab hinc die fortassis persuasero. Qui hodie, quae audivit, repulit, cras fortassis audiet, et recipiet; fortassis post dies complures praebit animam iis, quae dicuntur. (*Conc. I, de Laz.*) 2. Quod magnus sit satis fructus, satisfacere, officio suo et Dei voluntatem implere: uti idem S. Chrysostomus pulchre indicavit dum dixit: Utinam oratio nostra aliquid profectus adferat. Quod si post longam admonitionem in iisdem vitiis perseveraverint, ne sic quidem nos desistemus illis, quod rectum est, consolare, quandoquidem et aquarum vene, etsi nullus veniat ad hauriendas aquas, manant tamen: et fontes, quamvis haeriat nemo, tamen scatebras emittunt, et amnes, etsi nemo bibat, nihil secus flunt; sic oportet, et illum, qui concionatur, quamvis nullus auscultet, tamen praestare, quidquid in ipso

voluntatem digni essent aequali mercede. L. IV. *revel. 21.*

Quantum est, ut studeat bene cognoscere coniectionem, quam reperitur inter zelum et amorem Dei; quos tangit quoque S. Bernardus, dicens: Si amas Dominum Jesum toto corde, tota anima, tota virtute tua, nunquid, si videris ejus injurias contemptumque, ferre ullateus a quo animo poterit? Minime. Sed mox arrepto spiritu iudicii, et spiritu ardoris, et tamquam potens crapulatus a vino, repletus zelo Phinees, dices cum David: Tabescere me fecit zelus meus: quia oblitus sunt verba tua inimici mei, et cum Domino: Zelus Domus tua comedit me. S. Bern. s. xlii. in Cant.

Quantum est, ut hinc cognoscant discretionem, quae in zelo adhibenda est. Nam, ut S. Bernardus recte advertit, zelus minus absque scientia effleax, minusque utilis invenitur, plerumque autem, et perniciosus valde sentitur; quo igitur zelus fervidior, vehementior spiritus, profusiorque charitas, eo vigilantior opus est scientia, quae zelum supprimit, spiritum temperet, ordinet charitatem. (S. Bern. ser. xlii. in Cant.) Alium quoque discretionis hujus actum assignat Sanctus Antonius Paduanus, dum sit: Primum est discretio, quam habet ille, qui corrigit de eo, de quo ipse non est vitiosus: secus de illo, qui vel facit, quod reprehendit; vel docet, quod non facit; talis enim seipsum proprio ore condemnat, imo tales divinae indignationem incurrant. S. Anton. Pad. iii. post Dom. iii. Quarta.

Sextum est; ut bene cognoscat, ad quas praecipue zelum suum ostendere debeat, de quibus S. Chrysologus sic loquitur: Afferre Domino baptizandos; afferre, quos fides concipit, non caro; afferre, quos Dei gratia generet, non mundana natura; afferre, quos sponte venire, aut necessitas velat, aut zelus impedit, aut ignorantia retardat, aut tenent vitia, aut delicta remorantur. S. Chrys. s. x.

CONCEPTUS PREDICABILES.

Ex occasione thematis: *Ignem veni mittere in terram, et quid volo, nisi ut accendatur?* possunt demonstrari: conditiones zeli. Nempe 1. ut sit *ordinatus*: quemadmodum ignis, dum in alia objecta extra se agit, nihil de calore proprio amittit: et aequaliter distantes, et dispositos aequaliter calefacit,

magis autem eos qui propinquiores sunt. Sic enim dicit cum Christo: Venite ad me omnes, qui laboratis estis, et ego reficiam et salvabo vos. (MATTH. XI, 28.) 2. Ut sit *Pius*; id est, ut sicut ignis, dum alios calefacit, semper interea flammam sursum ejaculatur; ita operarius quoque, dum agit cum aliis, mentem sursum erectam per jaculatorias orationes, et puram intentionem habeat. 3. Ut sit *Prudens*: id est, non ultra vires, nec ultra sphaeram activitatis exerceatur, uti nec ignis ultra sphaeram suam potentiam intentionem agere solet. 4. Ut sit *suavis et effeax*: id est, ad modum ignis prius per calorem charitatis disponere studeat eos, cum quibus agit, quam in eos vim suam potestatemque majorem exerceat. 5. Ut sit *constans*, et quemadmodum ignis, agere non cesset, donec extinguatur, ut sic cum veritate dicere queat: Tabescere me fecit zelus meus. Ps. cxviii, 439.

Ex occasione thematis: *Quam speciosi pedes evangelizantium pacem*: possent laudes, et encomia veri zeli proponi, et per comparisonem cum pedibus monstrari. Ut enim 1. laudantur pedes ab agilitate, et velocitate; ita et zelus a promptitudine. (Rom. x, 15.) Hinc illud Johi talibus Apostolis accommodatur: Numquid mittes fulgura, et ibunt: et reverentia dicent tibi adsumus? (Joh. xxx, 35.) 2. Sicut a fortitudine et robore pedes commendantur; ita vel maxime etiam zelus: quia fortis est ut mors dilectio, et dura sicut inferus emulatio. (CAN. viii, 6.) 3. Sicut a munditia quoque pedes aestimantur; ita vel maxime zelus, ut qui nihil sordidum, id est, terrene, aut sinistrae intentionis pati potest. Hinc dictum olim Sacerdotibus, et Levitis: Mundamini, qui fertis vasa Domini. (ISA. lvi, 4.) 4. Sicut pedes maxime laudantur a specie; ita et zelus a sanitate vite sanctae, et doctrinae, ut quae efficaciter mentes trahit, ut fusiis apud Cornelium de Lapide videre est. In Ep. ad Ro. c. x, fol. 157.

Ex occasione thematis: *Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui: ipsum audite* (Luc. ix, 35); explicari possunt dispositiones, quas ex sua parte adhibere debet is, qui ad curam animarum susceptus est; nimirum 1. ut per vitam oculientiam prius cum Christo proficiat aetate, sapientia, et gratia. 2. Ut per veram humilitatem, siquae difficultatem, prius Spiritum S. in specie columbae fecundae accipere studeat. 3. Ut prius non egrediatur, quam de caelo approbatus,

et expositus fuerit, dicitur de ipso possit: Hic est Filius meus dilectus etc. ipsum audite. 4. Ut cum Christo subinde secedat, atque orationi, ac jejunio vacet. 5. Ut prius triplex certamen cum triplici concupiscentia feliciter obierit.

Ex occasione thematis: *Sedete in civitate, quoadusque induamini virtute ex alto* (Luc. xxiv, 29): explicari possunt alio modo dispositiones ad verum operarium requisita, nempe per appropriationem illorum verborum Dei, per Moysen ad populum diotorum: Quando ingressi fueritis terram, et plantaveritis in ea ligna pomifera, auferetis preputia eorum: poma, quae germinant, immunda erunt vobis, nec edetis ex eis. Quarto autem anno omnis fructus eorum sanctificabitur laudabilis Domino. Quinto autem anno comedetis fructus, congregantes poma quae proferunt (Levit. ix, 23). Quod praecipit S. Bonaventura ita interpretatur: Arbor terrae sanctae impluvata, ille est, qui a seculari vita ad sanctum religiosum vitae pomarium translatus, non sibi dumtaxat, sed aliis etiam suo tempore salutare fructus proferet. Unde primus annus est vera de improbitate vitae transactio penitendo. Secundus, solitaria vitae mellioris, et sanctorum operum frequentatio: cui cum accesserit habitus, et firmitas, jam tertius annus addetur. Quartus autem, quando ex recte factis ramuscis hominum contemnere, laudem, honoremque fastidire, puram animorum salutem querere, assueverit; et tum demum quinto anno maturatos, et egregie ubertim purissimae charitatis fructus ubertim aeternitati consecrabit, et ad horrea divina transmittet. Apud Teph. Bern., c. ix, ar. 8.

Ex occasione thematis: *Venite post me, et faciam vos piscatores hominum* (MATTH. IV, 19): ostendi potest, quomodo zelum exercere, et animas piscari debeant veri Apostoli; nimirum 1. Retia et hamos preparando, nimirum magnam (id est, sufficientem) doctrinam, majorem prudentiam et praxim, maximam sanctitatem. 2. Appendendo eam piscibus capiendis idoneam, qualis sunt solidae doctrinae verbo propositae, et exemplo confirmatae. 3. Diligenter observando tempora piscationis apta; nec enim, dum pluvium coelum est, felix potest piscatio sperari. 4. Cum longanimitate expectando piscationis exitum. 5. In nomine Domini laxando rete, vel hamum offerendo.

Ex occasione thematis: *Mandavit Deus*

unicuique de proximo suo (Ecc. xvii, 12): proponi possunt motiva ad zelum exultantiam. Nam 1. *Supra nos Deo gratissimum est obsequium*, si imago ipsius, et templum flammis eripiat; *Patri*, si filius prodigius redueatur; *Filio*, si ovis tanto pretio emptus lupis eripiat; *Spiritu Sancto*, si Sponsa a porcis abducatur, et Sponso suo reconcilietur; *Sanctis*, si societas eorum et Dei gloria auceatur, fraterque redueatur. 2. *Infra nos daemones nihil magis ingratum, et invisum est, atque adeo nostrum erga ipsam odium, quod merito concipimus ob fratres nostros, quos bonis suis spiritualibus spoliavit, per peccatum vulneravit, et aeterna morte occidit.* 3. *Extra nos ipsi peccatores incitant*; sunt enim membra ejusdem corporis, fratres, miseri, qui in latrones insidentur; quis talibus titulis non moveatur? 4. *Intra nos maximam zeli aptitudinem, sive ad vaniam peccatorum impetrandam, sive ad alia bona caelestia copiosius impetrandam, sive ad mentem caelestibus consolationibus delictisque replendam.*

Ex occasione thematis: *In funiculis Aethiopiae traham eos, in funiculis charitatis* (OSAE. iv, 11): possunt tria praecipua instrumenta, quibus zelus utitur ad animas attrahendas, nempe oratio, verbum et exemplum, de quibus supra §. antecedente n. 2. copiose dictum est, explicari, et suaderi. Vel per tres funiculos intelligi possunt 1. *Ardens desiderium juveni*, quod a Deo frequenter pro opere reputatur. 2. *Verba*: sive orando pro conversione multorum, sive per adhortationes excitando sive eisdem Superioribus, Confessoribus, aliisque, qui juvare possunt, indicando: 3. *Opera*: puta bona exempla, vel opera penitentiae, vel quotidiana nostra munia, et actio ad Deum peccatoribus conciliandum ordinata. Vel denique intelligi possunt, quae Theophilus Bernardus ad verum zelum requirit, nempe vera, et solida virtus, gratia divina, nostra cooperatio.

Ex occasione thematis: *Sicut misit me, et ego mitto vos* (Jo. xx, 21): proponi potest pro idea zeli exemplum Christi ejusque altitudo, profunditas, latitudo, et longitudo explicari. Et 1. quidem altitudo illius demonstrari potest: tum per sublimitatem purissimae intentionis: tum per effectum zeli in ipsis etiam oculis per reserationem portarum caelestium, et restorationem solum a malis Angelis relictarum. 2. *Profunditas* explicari potest, tum per ipsum modum redemptionis (humiliavit enim semetipsum, factus obediens us-

que ad mortem, mortem autem crucis) tum per potestatem suam, quam in ipsos infernales hostes exercuit, et etiamnum exercet. 3. *Latitudo* : quia vult omnes homines salvos fieri, et pro quovis speciatim adhuc mori paratus est. 4. *Longitudo* per diuturnitatem, cum zelum hunc usque ad mortem continuavit, disereque jura cum S. Davide possit: Zelus domus tue comedit me (Ps. lxy, 10). Excitentur proinde Operarii, ut aspiciant, et faciant secundum hoc exemplar, quod illis monstratum est.

Ex occasionem thematis: *Accipiet armaturam zelus illius* (Sap. v, 18): potest armatura veri, et zelosi Operarii explicari, scilicet, vel illa, quam S. Paulus assignavit dicens: State ergo sicutineli lumbos vestros in veritate, et indati lorica justitie, et caleati pedibus (per contempum mundi) in preparationem Evangelii pacis: in omnibus surmentes, scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere, et galeam salutis assumite, et gladium Spiritus, quod est Verbum Dei (Eph. vi, 14). Vel quam S. Birgitta Christus ipse prescripsit dicens: Mitto amicos meos, ut dividant diabolo a membris meis, quia ipsi sunt vere inimici mei. Mitto ergo eos, quasi milites in bellum; omnis enim qui affligit animam suam, et abstinet se ab illicitis, vere miles meus est. Ipsi habebunt pro lancea verba mea, que ore meo locutus sum. In manu gladium, id est, fidem: In pectore eorum erit lorica charitatis, ut quidquid acciderit, non minus diligant me. Clypeum patientie debent habere ad latus, ut omnia patienter sustineant (L. I, rev., c. vi). Que omnia non erit difficile fuis explicare ex hactenus dictis.

ALII CONCEPTUS.

QUALITAS: — Sanctus Thomas Villan. ponderans illa S. Marie Magdalene verba. *Et Ego eum tollam*: sic exclamat: O admirabilis mulieris audacia! O mulier, non mulier; nullum locum exceipit, nihil anteposit, ne timore dicit, absolute promittit: *Dicite mihi, ubi posuistis eum, et ego eum tollam*. O mulier: magna est constantia tua, magna est fides tua, sed quomodo, mulier, quia valetudine, quibus viribus, quo ingenio corpus tam grave posses portare sola? cum una fueris de portatoribus ad sepulchrum, numquid tecum tuas socias habere te credis? recesserunt. Audite, quomodo sanctus hic Prælat

concludat loquendo in persona illius: *Et ego eum tollam*; amor enim impossibile sua opinione reducit, et quod nequit efflere, posse se credit. S. Thom. Vill. apud Massi, dis. v, n. 8.

Cant. cap. iv, legitur: *Sicut turris David collum tuum, que edificata est cum propugnaculis: mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium*: Eodem c. paulo post legitur: *Vulnerasti cor meum, soror mea sponsa, vulnerasti cor meum in uno crine colli tui*. Collum principalis pars est corporis nostri, per quod transeunt spiritus vitales, et e capite descendunt ad reliqua membra; ideo igitur collum depingit Spiritus Sanctus munitionem iustarum turris; præterea sanctum se declarat celestis sponsus ab uno crine istius colli. Vultisne intelligere bujus mysterium? Audite Richardum de Sancto Victore: Collum caput et membra conjungit; Collum itaque mihi es, dum animas convertere, et mihi conjungere stades. Unus crinis colli est unica cogitatio, et præcipua intentio, qua circa hoc laboras, Rapitur, et suaviter amore divino vulneratur Deus noster, quando finis operationum nostrarum est luorum animarum; observetur hoc: unica cogitatio, qua qui Deo dedicati sunt, non nisi de hoc, et de nullo alio cogitare et solliciti esse debent, quia Redemptor noster a sacerdotis officio non quaerit aurum, sed animas. Maxsi, disc. ix, n. 14.

Repetebat domum suam Regulus; quod cum famuli ejus scirent, læti hilarisque et occurrerunt, expectatissima filii jam sania nuntia perferentes: quæ cum accepisset, interrogabat horam ab eis, in qua melius habuerit. Querere hic libet, unde ista Reguli descenderit interrogatio. An forte ab incredulitate? Nihil mihi; quam primum enim audivit Christum dicentem: *Vade, filius tuus vivit*, exemplo credidit homo sermone, quem dixit ei Jesus, quod iisdem verbis affirmat S. Joannes: unde ergo factum, quod tempus sciscitabatur, quo egre esse filio desiderit? Respondet Glossa interlinearis, a pietate erga Christum natam fuisse interrogationem, inquam: Non diffidit de misericordia Domini, sed desiderat, ut virtus divina servorum confessione plurimis innotescat. Nihil ille de fide verborum Christi dubitabat, qui incolumem filium pronuntiavit; famulos nihilominus de hora valetudinis illius melioris interrogabat, ut, cum illi intelligerent, eo momento convalescente domini sui Reguli fi-

lium, quo sanum Christus affirmarat, etiam ipsi Christo crederent, et benedicerent, et famam miraculi vulgarent. Et studium pietissimum Reguli quam fructuosum fuerit, mox sese prodidit; nam credidit ipse, et domus ejus tota. Idem curare debet, quisquis filius Dei servus videri et haberi cupit, ut parum putet, quod ipse Deo studiose diligenterque serviat, nisi etiam adlaboret, ut alios quoque ad Dei cultum, observantiamque adducat; ideo hic Regulus non contentus, quod ipse Christo crederet, etiam hoc sibi agendum putavit, ut omnem suam familiam ad Christi agnitionem adduceret, desiderans, ut virtus divina servorum confessione plurimis innotescat. Div. NTSS., § 5, in Dom. xx, post Pent.

Vix in mundum mundi salus advenerat, quando Angeli laudes ejus cantibus celebrare coperunt, atque in hæc verba modulari: *Gloria in altissimis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis*. Luc. n, 14. Libet hoc loco iterum interrogare: cur bonæ voluntatis, potius, quam acris intellectus et ingenii, hominibus, in terris pax et coelis promittitur? Responditur ad hoc alibi ex S. Caesario, hic tunc ex operandi modo illarum potentiarum, intellectus, aio, et voluntatis, conceptum proposito commodum eliciam. Qua ratione intelligit intellectus? Adducendo res ad sese, ut propterea Angelicus Doctor I, II, q. cviii, art. 1, ad 3 et I, II, q. viii, art. 1, dixerit, intelligere idem esse, quod intus legere, atque ad se intro accersere, quod inibi legat: At voluntas quomodo amat; quomodo vult, aut cupit? Non adductione rerum ad sese, sed insecutione earum. Ob hanc causam Ecclesiasticus ut hominem describeret, quem nulla auri cupiditas abriperit, nullus illius metalli fallax splendor seduxerit, sive ad se duxerit, aiebat: *Beatus dives, qui inventus est sine macula, et qui post aurum non abiit*, Eccl. xxxi, 8. Huc etiam vadit illud quod sponsus aiebat, ut vehementissimum suum erga sponsam amorem indicaret, dicens: *Vulnerasti cor meum, soror mea sponsa, vulnerasti cor meum in uno crine colli tui*. Cant. iv, 9. S. Gregorius Nyssenus transtulit: *Excordasti me, et sic habent LXX*. Alii autem verterunt: *Cor mihi rapuisti*, tamquam idem sit, amore et corde destitui, aut animo in illum, quem diligimus, emigrare. Hinc profani amatores dicere solent. Ademptum sibi cor ab amica, quam deperunt. Quod

ergo Angeli pacem voluntati magis, quam intellectui, annuntiarunt, tale est, ac si dixisset: Deo magis etiam acceptos esse, qui morem agendi observant, quem voluntas habet, quam qui ad modum, quo intellectus utitur, operantur. Hoc est, quod aio: qui ad se omnia trahunt, et in sua commoda transferunt, et hoc solum curant, ut sint ipsi probi, et Deo serviant, neque simul solliciti sunt, ut alios habeant ad Dei ministeria et obsequia socios, et cultus illius consortes; non ii tantum placent Deo, quantum illi, qui pro similitudine voluntatis ad alios contendunt, eosque prosequuntur, et hortantur, ut communem Dominum communibus officiis colant, pari observantia venerentur, ament, adorent. Hinc enim amoris erga Deum fervor dignoscitur, si totis viribus huc coeris, ut omnes ad illum amorem, et observantiam adducas, si plurimos in illius castra pertrahas, qui sub illius signis militent, et pro gloria nominis ejus fortiter dimicent. *Ibid.*

Propheta Rex aiebat: *Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus ejus in ore meo*. Psalm. xxxiii, 2, velut dixisset: Quoniam dulcissimum Dominum, et amantissimum Patrem te nobis per omnia exhibes, ratio postulat, ut in laudibus tuis recensendis, et defandandis perpetuis Encomiastes verser, et hæc sit tota lingue meæ occupatio, ut elogium tua infatigabili studio, et magnis vocibus prædicet, passimque evulget. Verum notate, quod vix hoc mente conceperat, vix sermone exposcerat votum, quod Dominum benedicere solus vellet, quando adjecit: *Magnificate Dominum mecum, et exaltetis nomen ejus in idipsum*. *Ibid.*, v. 4, hoc est: Adhæte hinc, mortales omnes, ad paribus vocibus augustum et sacrosanctum supremi Domini nomen mecum celebrate. Sed quid est, quod paulo ante solus Dominum laudes adorabat, jam vero omnes ad illum glorificandum invitavit? Respondet Sanctus Augustinus, quod David alios ad laudes Dei secum decantandas advocavit, id præterit esse, ac si dixisset: Nolo solus magnificare Dominum, nolo solus amplecti. Tanto amoris Dei incendio animus sanctissimi Regis deflagravit, ut nihil esse putaret, quod solus illum et amaret, et coleret sed omnes uni, ac soli huic negotio dare piam diligentemque operam vellet, sicut si non vir esset super, non mulier in mundo (si fieri posset) reliqua, que non Deum ardentissime amaret, ac religio-

sisime observaret: Nolo solus magnificare Dominum, nolo solus amplecti. Paucis nempe contentus est, cui hoc salis, quod ipse solus Deum amet, neque curat, ut omnes, vel certe plerimos habeat in eo amore rivales. Movet porro beatissimus Augustinus, ut ne tam illustre exemplum praelermittans vacuum, sed mutemur a penitente Rege, quod imitemur, dicens: Exeitate ergo in vobis amorem fratres, et clamate unicuique vestrum, et dicite: Magnificate Dominum mecum, sit in vobis iste fervor. Si amatis Deum, rapite omnes ad amorem Dei, qui vobis jungantur, et omnes, qui sunt in domo vestra. Ergo rapite, quos potestis, hortando, rogando, disputando, rationem reddendo cum mansuetudine, cum lenitate. *Ibid.*

Moses, cum terra primam originem narraret, aliebat: *Terra autem erat inanis, et vacua*, Genes. 1. 2. Alii transferunt: *Terra erat invisibilis*. At quid terre vacuæ cum invisibili? nec enim ex eo, quod invisibilis erat fieri videtur fuisse vacuum, et inanem. Respondet Sanctus Gregorius Nyssenus: Magno mysterio factum, quod Moyses ait, terram fuisse vacuum, et nulla re utilem, quando dicitur fuisse invisibilem, inornatam, operam aquis, idque perinde fuisse ac si dicitur: *Erat et non erat terra*, quæ nec oculis exposita, nec ullis usibus commoda. Propterea Theodotus apud eundem Nyssenum vertit: *Terra erat inanis, et nulla*. Et Aquilas: *Erat nihil, et nihilum pro nihilo erat, quæ ad nihilum valebat*. Ita statue de scientia, et eruditione tua; ea, quantumvis magna sit nihil esse, nisi ad profectum aliorum vertas. Nam ut Ecclesiasticus cap. xx, v. 32, ait: *Sapientia absconsa, et thesaurus invisus: quæ utilitas in utrisque? quid refert plurima et seors, et habere, si nulla ex his utilitas ad ignaros egrosque redundat*; Cæremus ergo, ut quomodocumque possumus, aliis commodemus, serviamus, usui simus. *Ibid.*

De magno Sacerdote et Rege Melchisedech affirmat aliquid Apostolus, quod difficile creditur: *Sine patre, sine matre, sine generatione fuit, neque initium dierum, neque finem habens*. Inquit, Hebr. vii, 3. Absruium habent ea verba sensum, in quem penetrare nemo facile queat. Cum enim Melchisedech fuerit creatura, omnis autem creatura suam habeat originem, et definitos durationis limites, quid est, quod Sanctus Apostolus de Rege, et Sacerdote summi Dei Melchisedech ait, fuisse sine patre, sine matre, et ne-

que initium dierum, neque finem vitæ habuisse? Sanctus Joannes Chrysostomus orat. 42, in cap. vi, ad Hebr. paucis decedit hæc difficultatem, dicens: Sine patre, et sine matre, et neque initium dierum, neque finem habens, propterea quod scripta non sunt. Res indulitata est, habuisse Melchisedech patrem, et matrem, velut cæteros hominum; item vivere cepisse, ac desuisse quemadmodum homines alii nati sunt, ac denati. Quod ergo dicitur, nec primordia vitæ habuisse, neque finem, et parentibus caruisse, id fit, quia origo ejus, et clausula, nullis est litteris consignata, ut proinde notitiam hominum parentes ejus fugiant, omnesque lateat, quis vitæ illius introitus, quis exitus, propterea quod scripta non sunt; nam tametsi res aliqua sit, aut fuerit, quamvis hæc ignota sunt, perinde est, ac si nunquam in mundo fuerit. Ut eleganter disserit Magnus Basilius in Psalm. XLVIII. Si quis in cordis arcæno bona quis habet, nolit in apertum sermonem expromere, huic illud dicitur: *Sapientia occulta, et thesaurus absconditus: quæ utilitas in utroque? Ecclesiastici xx, 32*. Si quis ingentes omnium scientiarum copias intra pectoris armarium reclusos teneat, neque in publicum forum, usumque per linguæ fores producat, quid ea commodi adferre hominibus queunt? Bonum enim quod non lucet, sed oculos fugit, et in usum non venit, sic est, tamquam non esset. *Idem in Phantico II, c. III.*

Difficultatem ingerere in bona Astrologia potest quod sacer Historiographus, cum infantiam mundi, et exortus illius primordia describens, ait, quando de Sole, et Luna loquens refert, duas a Supremo Artifice lampades ex cerulea testudine hujus templi, cuius orbibus undique includimur, suspensas, ut alternis successionebus mandum vicissim illuminarent: *Fecit, inquit, duos luminaria magna: luminare majus, ut præset diei, et luminare minus, ut præset nocti*. Genes. 1, 16. In his luminare vocat etiam Lunam. At si bene rem expendas, inquit, sapientissimus scripturæ expositor Tostatus, invenies, quod secundum demonstrationes Astrologicas quolibet astro visibili Luna ad minus octo vicibus minor est. Hæc ille in cap. 1. Genesios, quæ si vera sunt, quomodo Sol, et Luna vocantur luminaria magna, tamquam vastitatis mole singulariter hæc faeces excellent: quod Sol majoris luminaris illustri appellatione donatur, nihil incommodi habere vi-

detur; at quod Luna simili grandioris luminaris nomine insignitur, quæ tanto minor est omnibus conspicuis astris, quomodo recta coherere cum ratione potest. Respondet quæsitio magnus Doctor, dicens: Luna vocatur magnum luminare, non quantum ad rem, sed quantum ad apparentiam: propinquitas enim hujus orbis ad nos, in comparatione ad alios orbis, facit magnitudinem apparentiæ. Omnibus aliis planetis, et stellis, quæ sub visum cadant, oppido minorum esse Lunam, inficiari nemo potest, nam cum reliqua sidera magnitudinem octuplam eam superent, facile est intelligere, quantus sit vastitatis excessus. Vocatur nihilominus luminare majus, non quod absolute majus sit, sed quod tale videatur eo quod illa plus lucis terræ affundat, quam cætera stellæ conjunctim omnes. Ut ergo sacer Scriptor nos doceat, bona usque eo magna esse, quo talia se visui, et usui offerunt granditatemque illorum non in eo positam esse, ut sint, sed ut videantur, et apparent grandia, idcirco Luna datur nomen luminaris majoris, quia etsi minor stellis, magis tamen illis lucet; post solam quæque nihil est, quod æque terram irradiet illustretque, ac Luna. *Ibid.*

Perdifficilia quoque videri possunt verba S. Joannis præcursoris, quando de Christo dixit: *Qui post me venturus est*: quid enim sibi vult istud, *qui post me venturus est*? Trīginta anni, et supra sunt, quod illum jam tunc venisse nuntiavit, etiam inde ex obscuro alvi maternæ argastulo, adventumque ejus singulari inauditaque exaltatione gratulabundus recepit, et nunc illum venturum ait: *Qui venturus est?* quomodo hoc recte intelligi debet? Huic difficultati occurrit Abulensis Episcopus Tostatus qq. LXVI, in cap. III. Matthæi dicens: Christus jam venerat quantum ad subsistentiam personalem, quia jam erat: non tamen venerat, quantum ad operationem, ad quam ipse mittebatur. Trīginta annos jam in mundo exegerat Christus; ergo tanto ante homo per nativitatem etiam advenerat; verum officio, ad quod ab æterno Patre in primis destinatus fuerat, ita supersederet, velut nondum advenisset. Ut nos redimeret, et in libertatem assereret, non solum nasci illum oportebat, et in mundum venire, sed etiam concionari, novas leges ferre, facere miracula, denique post acerbam passionem pretiosissimam sanguinem suum in ligno crucis fundere. Quoniam vero in illum diem usque nihil earum rerum

operatus fuerat, dicebat Joannes, Messiam venturum: *qui venturus est*. Hæc ita dilucidat Tostatus: Christus non venerat in mundum, ut homo esset, sed ut salutem nostram operaretur. Et quia Christus nihil adhuc fecerat de illo, ad quod veniebat, recte dicitur nondum venisse. Hinc illud documenti erimus, quod gratiæ, donæ, et quæcumque sive corporis, sive animæ facultates, velut non sunt, quamdiu apud nos feriæ delitescunt, nec ad usum aliorum exprimuntur. Qui enim vires exarcenti alieujus operis accepit, easque in opus demandatum non exerit is est tamquam non sit, inanem statuet, quam vivo homini similior. *Ibid.*

Sanctus Ambrosius acute notat distantiam, a regio Propheta tributam mysticæ illi arbori, quæ tam copiosos, et optimos reddit fructus: *Et erit tamquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo; et folium ejus non defluet, et omnia, quæcumque faciet prosperabuntur*; inquit Psalm. CXXII. Nemo quantumvis ambitiosus, et anhelus rerum secundarum insectator potuit sibi majorem expetere felicitatem ea, quæ hæc metaphora designatur arboris, quæ suo tempore plurimos ubertim edit fructus, neque ullo unquam destituit folio, et optatum semper habet ventum omniam ceptorum; jam pervulgatum est, per folia hujus designari verba, quæ procedunt ab ore justi, et opera hujus bona per illius fructus denotari. Ita communiter sentiunt Expositores, Hugo Cardinalis, Jacobus de Valentia, Ludolphus Carthusianus, Joannes Baptista Fologius, Titelmanus, et alii sine numero. At videamus nunc quisnam ille tam felix, commodus et opportunus locus, in quo illa ex omni parte fecunda et facunda, inque foliis, et fructibus, in verbis et operibus, satime felix arbor sita fuit. *Lignum hoc plantatum est secus decursus aquarum*, inquit Propheta, penitens. Et S. Ambrosii commentarius in hunc Psalmum tom. II, ita habet: Plantatus ergo justus recte dicitur secus decursus fluminum, non in ipsis destinatus fuerat, ita penitens, non demersum intelligens. Aquæ sunt symbolum populorum, secundum id, quod Angelus caelo delegatus dixit discipulorum charissimo Joanni, Apoc. XVII, 43. Velut enim aquæ sitæ post alias jugi et continuo fluxu transeunt, et omnes sua mari tributa pendunt; ita omnes quasi aqua diluuntur, et ad mortis mare perquamur, ubi

flumina quæque etiam abundantissima perdunt sua nomina, et omnem deponunt auctoritatem. Ad rem nunc. Quoniam in loco plantata fuit arbor profert fructum, quo aluntur, et nutriuntur folia illa tam medica, et utilia? Secus decursus aquarum, non in ipsis se fluminibus. Nam quæ vel in mediis fluminibus, vel nimis remote ab aquis plantaretur arbor, non redderet optatos fructus. Ut vero expectatas liberaliter proferat fructus, ubi forenda? Secus decursus plantandum fructiferum lignum, ut finitimum, non demersum intelligas. Quod si fiat, tunc aqua facit, quod ignis facere ex justa distantia solet. Haec mystica comparatione arboris monetur, quod homo justus, et vir spiritualis, ut optatum fructum proferat, nec tam procul secedere debet, ut nunquam sui copiam faciat aquis; hoc est, populis, nec tam penitus se ingurgitare in aquas, hoc est, in vulgi consuetudinem insinuare, ut nimia familiaritate non solum nihil commodi pariat, verum etiam corruptelam forte adferat, et destruat, quos edificare oportebat: secus decursus aquarum, ut finitimum, non demersum intelligas. *Ibidem*, l. IV, c. VI.

De paterna Patristamiliis vigilantia et amabilis diligentia hoc nobis dicit Sanctus Evangelista Matthæus, quod plenus curarum sub creperam matulnam abierit, ut vineæ suæ cultores conquireret: *Exiit primo mane conducere operarios in vineam suam, inquit ille cap. XX, 1. Iterum autem egressus est circa horam tertiam. Non remisit de studio ad meridiem. Non dormiit hora nona, neque undecima; curam sollicitudinem deposuit: Iterum exiit circa sextam, et horam nonam; circa undecimam vero exiit. Nonne advertitis, quomodo suavissimus Pater nostri amore inflammatus, ardentem in forum prosiit, ut vineæ cultores conquirit, idque omni tempore et quavis hora. Cardinalis Cajetanus hoc loco dicit: Potuisset componi parabola, describendo Patremfamilias continuo manentem, in foro, sed non describitur continuus, sed certis horis, atque ut discreti nomen ei conciliaretur, non dicitur jugiter hæsisse in foro. At si operarios indagabat, si homines colende vineæ perquirebat, quam ob rem sedulus pater non totum in foro exegit diem noluit omnes dies horas in foro transmittere, ut sibi prudentis opinionem confaret: proinde magno mysterio non describitur continuus; quare monitos voluit Patres spirituales, et Prædicatores, et quotquot*

sunt ab officiis supremi Domini in causa animarum, et in proeaurandæ salvationis summo negotio eisdem serviunt, quod sacris vestigiis divini Patris inhærere debeant, qui non a primo diluculo in seram noctem in foro hæsit, dum operarios quæsit et conduxit, verum commodo tempore, et opportunis horis abiit, rediit, rempore suam confecit: Non describitur continuus, sed certis horis: Si nunquam in forum exisset, frustratus amor fuisset: Si perpetuo in foro hæsisset, modum statim excessisset, supervacuaque, et inconsulta mora fuisset. Quid ergo faciendum Patribus, et Prædicatoribus? illud, ut commodis horis, et opportuno tempore prædeant, justamque solum, et sufficientem moram adhibeant; forte enim tantum damni adferre potest, si continuo assistant, quantum si nunquam accedant. *Ibidem*.

UTILITAS. — Fabula est, quod lancea Achillis habuerit virtutem curandi vulnus ab eadem causatum. Catholica veritas est, cujus et testimonium perhibet Spiritus Sanctus in Deuteronomio, quod eadem lancea iustitiam, et zeli Dei percutiat et sanat: *Ego occidam, et ego vivere faciam, percussam, et ego sanabo*. Ferridus zelus, quem Deus ostendit in castigandis, et puniendis peccatoribus, ad eorum emendationem et conversionem ordinatus est amor, et clementia. Paula summi Patris pietas (ait S. Paulinus) ut etiam ira ejus misericordia sit, et ideo castigat, ut parcat. *MASSI, disc. VI, n. 4.*

DIGNITAS. — Quando Phinees læsum Dei honorem propugnavit, ac vindicavit, arripit pugione transfodiendo principem de cognitione, et tribu Simeonis, ob enorme scelus patratum in conspectu totius populi, factum hoc Deus plurimum commendavit hisce verbis: *Quia zelo meo commotus est contra eos: non constans, cœlitus eum recepisse quamdam revelationem, vel commissionem exequendi hujusmodi heroicam actionem; si ergo ad hujus executionem proprio motus fuit zelo, cur ait Deus: Zelo meo commotus est? Responderi potest, Deum tanti appretiarum zelum zelantis honorem Dei, et propter amorem illius ab homine susceptum, ut illum reputet tamquam suam proprium, sihique illum tribuat, nuncupando se zelantem. Ego sum Dominus Deus tuus zelotes. Dominus zelotes nomen ejus, pretiosissima gemma, quæ thronum supremæ Divinæ Majestatis, immo diademata illius adornat, est*

ipse zelus: Zelotes nomen ejus. *Idem, disc. II, n. 2.*

Joannis cap. X, legimus Christi verba: *Sicut novit me Pater, et ego agnosco Patrem, et animam meam pono pro ovibus meis*. Scire cuperem, quam habeant connexionem posteriora verba cum prioribus; quæ connexio reciproca cognitionis inter Patrem, et Filium cum expositione vite pro salute animarum? Ecce quanti Christus apprehendit animas: voluit indicare, quod in hoc manifeste ostendat, æterni Patris sui se esse Filium, et quidem prædilectum, quod vitam suam morti exponeret pro animabus, ac si aperte dicat (subdit S. Gregorius) in hoc constat, quod ego agnosco Patrem, et agnoscor a Patre, quia animam meam pono pro ovibus meis, idest, ea charitate, qua pro ovibus morior, quantum Patrem diligam ostendo.

MISCELLANEA.

QUALITAS. — Sanctus Ignatius in Constitutionibus suis sapienter præcepit, ut *impense in salutem proximorum incombentem sui, ut per hæc verba significaret, omnes animi vires, immo ipsam etiam vitam impendendam esse, si opus fuerit (In exam. c. 1, § 2); sequendum item exemplum Elisæi, qui dum puerum viduæ resuscitare voluit, ejus corpori incubuit, manusque manibus, et pedes pedibus junxit (IV. Reg. IV, 34); sic enim et ipsos operarios omnibus omnia fieri debere, et singulorum genio se accommodare, ut omnes lucrifaciant.*

Vir quidam religiosus a cura proximi ad quietem secedens fatebatur, semper sibi ob oculos versari Christum dicentem: *Cur, me derelicto in hæc cruce, tu tam quietem commodaque sectaris? ideoque iterum ad curam animarum reversus est. ROMAN. p. III, tr. 1, c. VI.*

S. Bernardus Missionarios sic instruxit, et voluit esse tales, qui sint in judicio recti, in consilio providi, in jubendo modesti, in adversitate securi, in prosperitate devoti, in zelo sobrii, in misericordia non remissi, in otio non otiosi, in hospitio non dissoluti, in convivio non effusi, ubique, et in omnibus circumspici. *Lib. IV, de consi. c. IV.*

Deus olim Ezechiel præcepit assumere sartagine ferream, et ponere tamquam murum ferreum inter se et civitatem. (Ezech. III.) Super quæ verba S. Gregorius ait: Per

sartagine pressura, per ferrum vero fortitudo ostenditur. Quid autem ita Magistri atque Doctores mentem, quam zelus Domini, frangit, et excruciat. S. GREGOR. *hom. XII, l. 1, in Ezech.*

Rachel olim ad Jacob dicebat: Da mihi liberos, alioquin moriar; cui Jacob respondit: Num pro Deo ego sum, qui privavit te fructu ventris tui? (*Genes. xxx, 4.*) Innuens generationis auctorem non tam hominem esse, quam Deum; quantum magis de spirituali generatione censendum est?

Ammianus, ut Eusebium e solitudine educere posset, sic eum affatus est: Die mihi, o optime, cuiquam placere existimas, laboriosam hanc, sordidamque et squalidam vitam secutus? Cum autem (ut par est) is, utique, dixisset, Deo, qui est virtutis Legislator, et Magister: Quoniam ego eum amas (perrexit ulterius Sanctus Ammianus) ego tibi modum ostendam, per quem et amorem tuum magis accendes, et quem amas, servies. Nam quod omnis caro tua, et industria in te ipsum convertatur, non effingiet, ut sentio, crimen nimium in te ipsum amoris. Lex enim divina jubet, proximam amare ut teipsum. Multos autem operis participes facere, hoc est proprium veri muneris charitatis. *THEOPH. I, II, hist. relig.*

Christus aliquando S. Birgitæ dixit: Tribus hominum generibus amici mei succurrere possunt. 1. Damnatis (id est, viventibus quidem; sed a Deo reprobatis ob eorum demerita) excitando eos ad aliqua bona et impediendo majora eorum peccata, ne profundius in infernum cadant. 2. Peccatoribus prædestinatis ad salutem, docendo eos, quomodo resurgant, cautiores fiant, et proficiant. 3. Justis, et perfectis, incitando eos, ut semper magis proficere, meritaque sua, et gloriam augere possint. *C. II, rev. l. IV.*

S. Maria Magdalena de Pazzi inter alia monita etiam hoc dabat Operarios, ne curarent facere res magnas in apparenia, quia in his, dicebat, occultatur superbia perniciosa anime; Sed hæc fiunt magna, et sublimes per ordinationem earum ad altum finem recta intentione, quia talibus valde delectatur Deus, et sunt abscondite adversario. *Vit. p. IV, c. XXXIII.*

S. Ignatius dicere solebat: Qui aliis cupit esse utilis, eum in primis sibi vacare debere, et ardere ipsum charitate, si alios incedere velit, superare inanem velum, ambitionem tamquam pestem fugere, voluptatis illece-

bras, omniaque carnis blandimenta aspernari, et quicquid vitiosum est, a se repellere, ut, omnibus turbidorum motuum radicibus evulsis, divinos flatus et in se aptius accipiat et in alios utilis effundat; cum alia vitia omnia declinanda sint, tum ea cuique potissimum, ad quæ proclivior cuiusque natura sit; ab his enim maxime impendere ruinas, nisi quisque diligenter sibi caveat. Factis liberaliorem oportere esse, quam verbis, ut, quod in diem crastinam promiseris, id si fieri potest, hodie quo præstes. Dicebat præterea in rebus gerendis illud in primis tenendum, ut te rebus, non res tibi submittas, hoc est, ut rei gerende, non tui incommoditatis rationem dicas, negotiorumque utilitati diligenter servias, et temporis. Si quis quid petat, quod tuæ personæ inderum iudices, ab indignatione temperandum; et id curandum, ut id quod postulatur, neget, et amicum tamen eum, qui postulat, benevolentique dimittas. Denique in vocandis hominibus ad virtutem, suis armis petendum Satanam, iisdemque utendum artibus ad salutem, quibus ille abutitur ad perniciem. Quippe eum, viri justi animæ petere aggressum, non continuo apertis consuerisse fraudibus, et insidiis, sed lectis, et quasi quibusdam cuniculis oppugnare; ac primo quidem nihil rectis ejus actionibus adversari, quin potius callida omnia dissimulatione probare, multa etiam, quæ speciem præbent honesti, astute suggerere, atque ita sensim in ejus familiaritates sese insinuare, dum ad extremum, simplicem hominem, et veteratorie fraudis ignarum, laqueis suis irretit, implicatumque teneat. Idem ergo in afflictiendis ad salutem animis faciendum. Laudanda prudenter initio, quæ sunt in hominibus recta, vitia parumque intactis, ac leniter in eorum gratiam irumpendum. Qua conciliata, tum demum ad movendam morbis animi medicinam, ut cum ingressus eorum quodammodo fuerit, exitus nostri sint. *Vit. l. v. c. xi.*

S. Maria Magdalena de Pazzi dicere solebat, non satis esse, tantum desiderare salutem, et virtutem animæ alius, sed etiam ut habeant multa merita, et ut fiant alter Deus per participationem. *Vit. p. iv. c. i.*

Medici animarum scopus est, inquit S. Gregorius Nazianzenus, animæ pennas adde, ac mundo eam eripere, Deoque dare, divinamque imaginem, aut manentem conservare, aut periclitantem fulcire, aut dilap-

sam in pristinum statum revocare, Christumque per Spiritum Sanctum in domicilio pectoris admittere, atque, ut summam dicam, eum, qui superioris agminis sit, Deum efficere, et supernam et beatitudinem comparare. Huc Magistra lex tendit, huc exinamora Deitas, huc assumpta caro. S. Gascon. *orat. i.*

P. Balthasar Alvarez dicebat ex S. Dionysio, neminem tuto posse agere Magistrum in rebus divinis, qui non has habeat condiciones. 1. Ut sit Deo similis. 2. Ut is illum exponat ad volandum. 3. Ut non incurius tale munus aggrediatur. Hoc autem consequetur, si per orationem pendeat a Deo, magna fide, ac fiducia auxilium ab eo accipiat, a quo militat; nec patietur, ipsum in eo negotio perire, quod ipsius jussu aggreditur. Ex parte tamen sua conari debet, ut plurimos habeat oculos, quemadmodum cœlestia animalia, sequæ valde continere, ne liberam det oculis, lingue, ac manibus libertatem, nec ingerat se occasionebus, quas posset vitare, ex eis enim lapsus eveniunt, non vero ex illis, quibus Deus illum immitit. *Vit. c. vii. S. Dionys. de Eccl. Hierarch. c. iii.*

NECESSITAS. — S. Chrysostomus illud S. Pauli ponderans: Ostium mihi apertum est magnum, et adversarii multi, sic discurret: Si magnum, quomodo adversarii? et respondet: Quod multi adeo reluctentur, indicium est Evangelicæ victoriæ. Numquam enim nocentissimus ille adversarius irritatur gravius, quam cum suorum instrumentorum multa sibi eripi videt. Verum nos, ubi magnum aliquid, et egregium facere statuimus, nequaquam constitutum id sine labore sit, cogitemus, sed utilitatem magis respiciamus. Vides igitur exemplum ejus in Paulo, qui nihil, quod multi essent adversarii, cessat; verum quod magnum pateret ostium, instat diligenter negotio, et istic pertinet; hocque signum erat ejus cum diabolo luctæ. Adversus eos enim, qui humilia, et levia operantur, nihil invenitur lethalis illa bestia. *I. Cor. xxi. 8. Rom. xliii.*

EQUITAS. — S. Catharine Senensis Christus dixit; Ego vos affectuose deprecor, ut assidua me rogetis pro salute peccatorum, quorum a vobis exigo sudores, atque lacrymosas orationes, ut eis impendam, quod opto, misericordiam gratiosam. *Di. cap.*

DIGNITAS. — S. Carolus Borromeus dicere solebat, Pastorem animarum non tantum

debere habere desiderium obeundi mortem pro illis vitam perferre, quam sit semel pro illis vitam profundere; labores enim et molestiæ in auxilio animarum acerbiores sunt, quam semel capitis præcisionem per martyrium pati. *Vit. l. viii. c. x.*

S. Athanasius et S. Augustinus dixerunt, conversionem animarum patrati miraculorum, imo etiam mundi creationi præferendam. S. Arn. *de hum. verb. tr. xxvii. in Joan.*

S. Catharina Senensis de sinceris, et zelosis operariis dicebat: Vere tales appellari possunt alter Jesus Christus Crucifixus Unigenitus meus, ex eo, quod assumpserint officium ejus. Relucet in eis lapides præciosi virtutum cum vera patientia supportando defectus aliorum. Isti sunt hami, quibus capiunt animas. *Dial. c. xix.*

AUCTORES.

Nicolaus Lancizius opusc. xlii.

Alphonsus Rodriguez p. I, tr. i, prope toto, præcipue tamen c. x, et sequent.

Theophilus Bernardinus de perseverantia rel. l. iv, toto.

Bernardinus Rosignolius de disc. Relig. l. iii, cap. viii.

Jacobus Alvarez l. iii, de adept. virt. p. i, c. v, § 3.

Albertus Magnus in Paradiso animæ c. xxvi.

Antonius Gaudier de Natura perfectionis p. II, s. iii, c. xvii et xviii.

Matthias Faber in auct. them. iii, in Festo SS. Simonis, et Judæ.

Joannes Buscus in Viridario V. Zelus.

Jacobus Marchantius in Virga Aaron, tr. iv, lect. I.

Thomas Stapletonus in Dom. xi. Post Pent. text. i, et Dom. iii, post Pent. text. i. Item Dom. iv, post Pent. text. i. Et tandem Dom. ii, post. Pasch. text. ii.

Josephus Mansi Bibl. Mor. tr. xcvi.

JANIL

FINIS TOMI QUARTI.

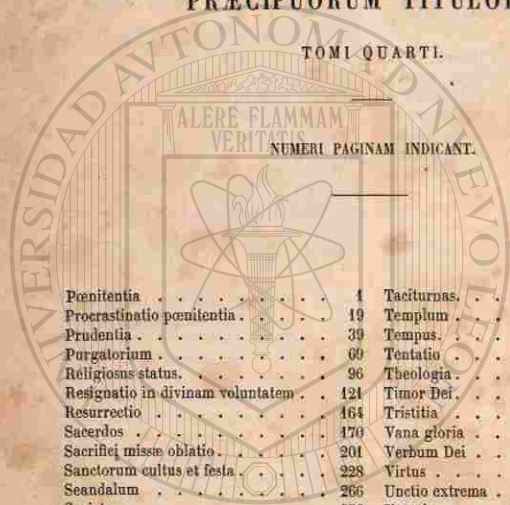
UNIVERSIDAD DE NUEVO LEÓN

CENTRAL DE BIBLIOTECAS

INDEX

PRÆCIPUORUM TITULORUM

TOMI QUARTI.

Pœnitentia	1	Taciturnas	387
Procrastinatio pœnitentia	19	Templum	407
Prudentia	39	Tempus	420
Purgatorium	69	Tentatio	431
Religiosus status	96	Theologia	451
Resignatio in divinam voluntatem	124	Timor Dei	505
Resurrectio	164	Tristitia	528
Sacerdos	170	Vana gloria	533
Sacrifici missæ oblatio	201	Verbum Dei	550
Sanctorum cultus et festa	228	Virtus	592
Seandalum	266	Unctio extrema	619
Societas	276	Vocatio	625
Solatia spiritualia	294	Voluntas propria	646
Spes, et fiducia in Deum	315	Voluptas	654
Spiritus Sanctus	344	Votum	661
Superbia	356	Vulnera Christi	669
Superstitio	380	Zelus	680

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN

DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

